COLLEEN
McCULLOUGHOVÁ

CAESAROVY ŘÍMANKY

COLLEEN
McCULLOUGHOVÁ

CAESAROVY ŘÍMANKY

IKAR

Colleen McCullough

Caesar's Women

Copyright © 1996 by Colleen McCullough
Translation © 1998 by Vladimír Svoboda
Cover illustration © 1998 by Igor Piačka
Cover design © 1998 by Viera Fabianová
Czech edition © 1998 by Ikar

ISBN 80-7202-350-0 (Ikar. Praha)
ISBN 80-7176-799-9 (Knižní klub. Praha)

SEWĚ ANTHONY DENNISOVÉ,
bytosti kouzlící a okouzlující, hřejivé a vroucí

SEZNAM MAP A ILUSTRACÍ

MAPY

Itálie – terén a hlavní silnice	6
Forum Romanum	31
Pompeiovo tažení proti pirátům	88
Východ ve vztahu k Lucullovu a Pompeiovu tažení	113
Domus Publica	209-210
Roma Urbs (Město Řím)	611
Pars Media Romae (Střed Říma)	614

ILUSTRACE

Gaius Julius Caesar	8
Servilia	9
Mladý Brutus	10
Publius Clodius	107
Quintus Lutatius Catulus	149
Marcus Calpurnius Bibulus	150
Marcus Porcius Cato	151
Marcus Tullius Cicero	223
Terentia	224
Pompeia Sulla	292
Aurelia	294
Pompeius Veliký	413
Julia	414
Aureliina insula	573
Římští magistráti	582
Tvar togy	604
Triclinium	607

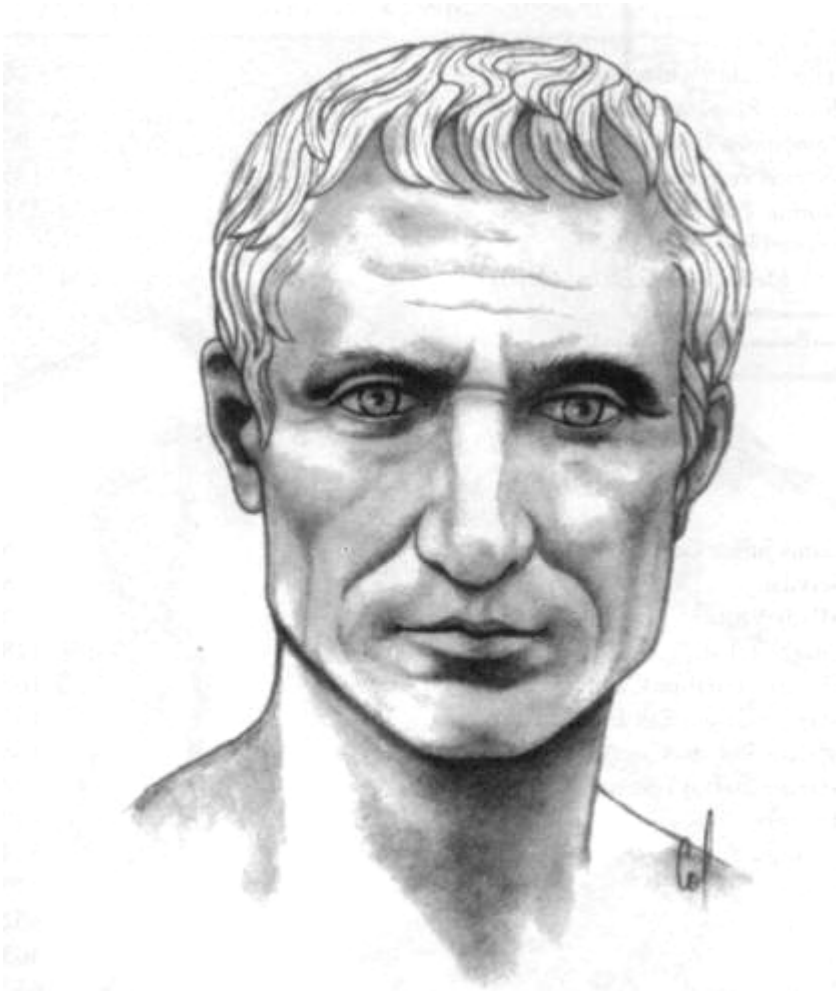

ITÁLIE: TERÉN A HLAVNÍ SILNICE
SPRÁVNÍ ROZDĚLENÍ ITÁLIE
(Ustavení přijaté v době Augustova principátu)
ZÁPADSKÁ GALIE
LIGURIE
PŘEDPADSKÁ GALIE
ETRUSKIE
UMBRIE
PICENUM
LATIUM
APULIE
SAMNIE
KALABRIE
PŘEDPADSKÁ ZÁPADSKÁ LIGURSKÁ
ITALSKÁ GALIE
Římská míle
Km.
KORSIKA
SARDINIE
SICÍLIE
BRUNDISIUM
TARENTUM
MESSANA
RHEGIUM
LILYBAEUM
SYRACUSAE
COSSURA
UTICA
CARTHAGO
BULLA REGIA
HADRUMETUM
ŘÍMSKÁ PROVINCIE AFRICA
VIA AEMILIA
VIA CASSIA
VIA CLODIA
VIA AURELIA
VIA LATINA
VIA APPIA
VIA POSTUMIA
VIA DOMITIA
v. d.
9°
12°
15°
18°

ČÁST I.

ČERVEN 68 PŘ. N. L.

až

BŘEZEN 66 PŘ. N. L.

GAIUS JULIUS CAESAR

MLADÝ BRUTUS

SERVILIA

„Ta tvoje pleť se mi vůbec nelíbí. Pojď laskavě sem na světlo, Brute.“

Patnáctiletý mládenec jako by neslyšel, hrbil se s rákosovým perem dál nad aršíkem fanniovského papíru, inkoust v jeho špičce pozdvižené do vzduchu už dávno vyschl. „Pojď sem, Brute. Ale hned,“ opakovala matka nezvýšeným hlasem. Znal ji až příliš dobře, pero kleslo na stolek; třebaže ho z ní samozřejmě nezachvátil smrtelný děs, nestál právě o to vzbudit její nelibost. Jednu takovou pobídku si klidně mohl dovolit ignorovat, ale po druhém vyzvání už matka čekala naprostou poslušnost a podrobení, ba i od něho. Zvedl se tedy a vydal se za Servilií k oknu, s okenicemi dokořán, neboť celý Řím se dusil v neobvykle časné vlně veder.

Třebaže Servilia nebyla nijak velká a třebaže Brutus poslední dobou povyrostl – a jak doufala, poroste i dál v náležitě vysokého muže – o mnoho ji dosud hlavou nepřečníval; chopila ho rukou za bradu a zblízka si prohlížela několik zarudlých a zanícených pupínků kolem úst. Pustila ho pak, ale dříve mu ještě odhrnula černé kudrny spadající do čela: tam vyrážely další!

„Jak já bych si přála, aby ses dal ostříhat!“ řekla a zatahala ho za patku, pro kterou už téměř neviděl – škubla tak silně, že mu do očí vhrkly slzy.

„Ale krátké vlasy jsou leda pro pitomečky, *mama,*“ zaprotestoval.

„Krátké vlasy jsou velice praktické. Nepadají ti do čela a nedráždí ti kůži. Och Brute, začínáš mě trápit!“

„Pokud jsi chtěla mít vojáka s ježkem, *mama,* mělas mít se Silanem víc synů namísto samých holek.“

„Jednoho syna si člověk dovolit může. Dva už znamenají velké výdaje. Kromě toho – kdybych byla Silanovi dala syna, nebyl by ses ty mohl stát dědicem jak jeho, tak i svého vlastního otce.“ Přešla ke stolu, kde až do té chvíle psal, a netrpělivými prsty přehrabávala svitky, které po něm byly poházené. „Takový chlív! Není divu, že se hrbíš a že máš tak kulatá záda. Běž raději na Martovo pole s Cassiem a s ostatními hochy ze školy, nemarni čas a nezkoušej vtěsnat celého Thúkýdida na jediný lístek papíru.“

„Jenomže já náhodou dokážu vytvořit to nejlepší epitomé v celém Římě,“ prohlásil její syn povýšeně.

Servilia si ho ironicky prohlížela. „Thúkýdidés,“ řekla, „nebyl sice nijak mnohomluvný, ale přece jen potřeboval napsat řadu knih, aby vypověděl všechno o střetu Athén se Spartou. Co je na tom za zásluhu poničit tu jeho nádhernou řečtinu, jen aby líní Římani mohli zhltnout holý vývar z jeho díla a chlubit se pak, že o peloponnéských válkách už všechno vědí?“

„Ale vždyť literatura je přece už natolik rozsáhlá,“ bránil se tvrdošíjně Brutus, „že se v ní bez takových zhuštění nikdo nedokáže vyznat.“

„Obličej máš samý pupínek,“ pravila Servilia a vrátila se tím k tématu, které pro ni bylo mnohem důležitější.

„To je přece u chlapců mého stáří dost obvyklé.“

„Nehodí se mi to do plánů, které s tebou mám.“

„Buďte bozi milostiví všem a všemu, co se tobě nehodí do tvých plánů se mnou!“ vykřikl v náhlém návalu vzteku.

„Obleč se, jdeme ven!“ odpověděla jen a odešla z místnosti.

Když se Brutus objevil v atriu Silanova prostorného domu, měl na sobě dětskou togu s šarlatovou obrubou, neboť mezi muže neměl oficiálně náležet dříve, než nadejde

prosinec a s ním svátek bohyně Juventas. Matka už ho tam očekávala a kritickým okem si ho prohlížela, když k ní přicházel.

Ano, má ta záda doopravdy kulatá a celý se hrbí. A takový rozkošný klučina to býval! Dokonce ještě i letos v lednu, kdy si objednala od Antenora, nejlepšího sochaře portrétisty v celé Itálii, jeho bystu. Ale teď se na něm plnou silou začala projevovat puberta a jeho dětský půvab se vytrácel tak rychle, že to neuniklo dokonce ani jejímu zaujatému pohledu. Oči měl sice stále ještě velké, tmavé a zasněné, se zajímavými těžkými víčky, avšak nos mu nerostl do řádné římské podoby, v jakou doufala, zůstával právě tak tupý, jaký ho měla ona sama. A ta jeho pleť, kterou míval tak nádherně olivovou, hlaďounkou, bez jediné poskvrnky, ji teď začínala opravdu děsit – co když bude Brutus patřit k těm nešťastníkům, kterým se z pupínků nadělají vřídky a kteří jsou pak samá jizva? Co nevidět mu bude patnáct! A v patnácti už by se takhle vyrážet neměl. Vimrlata! Jak banální, jak nechutná záležitost. Nu, hned zítra se na to vyptá lékařů a bylinkářů – a ať bude chtít, nebo ne, poběží každé ráno pěkně na Martovo pole protáhnout tělo a podrobit se řádnému výcviku ve vojenském řemesle, aby něco uměl, až v sedmnácti nastoupí do římských legií. Jako *contubernalis*, samozřejmě, ne jako nějaký řadový vojáček; jako nižší důstojník bude jistě zařazen do osobního štábu nějakého velícího konsula nebo prokonsula, který si ho vyžádá. To mu přece zajišťuje jak jeho rod, tak i jeho postavení.

Správce je vyprovodil ven do úzké palatinské uličky; Servilia odbočila k Foru a rázně vykročila; syn se s ní snažil udržet krok.

„Kam vůbec jdeme?“ zeptal se, stále ještě rozmrzelý, že ho vyhnala od jeho Thúkýdida.

„K Aurelii.“

Kdyby se byl až do té chvíle nepotýkal s problémem, kterak zhustit tu hlubokou studnici vědění do jedné jediné věty – a kdyby vůbec celý ten den byl o trochu snesitelnější – bylo by mu asi srdce poskočilo radostí; ale takhle jen mrzutě zabručel. „Doprostřed té žebroty? A zrovna dnes?“

„Ano.“

„Vždyť je to hrozně daleko – a to okolí je opravdu příšerné!“

„Čtvrť to může být hrozná, synku, ale vztahy na všechny strany má ta paní bez poskvrny. A bude u ní kdekdo.“ Odmlčela se, spiklenecky odvrátila oči. „Kdekdo, Brute, kdekdo.“

Na to už neřekl ani slovo.

Nešlo se jí zle, vzala si s sebou dva otroky, kteří jim razili cestu, a tak seběhla dolů po Prstýnkářských schodech rovnou do vřavy na Foru Romanu, kam se už od věků všichni stahovali, aby tu namačkáni poslouchali, pozorovali, obdivovali mocné tohoto světa a alespoň trochu se o ně otřeli. Toho dne sice nezasedal senát ani žádný ze sněmů a soudy měly krátké prázdniny, avšak nemálo předáků se přesto vydalo do davů, kde je neomylně prozrazovaly pohupující se svazky prutů ovázané rudými stuhami na ramenou liktorů, hlásající vůkol jejich imperium.

„Vždyť je to strašně do kopce, *mama!* Nemohla bys jít trochu pomaleji?“ supěl Brutus, zatímco jeho matka už rázovala vzhůru do příkrého Clivu Urbiu nad protější stranou Fora; pot z něho jen lil.

„Kdybys víc cvičil, nemusel bys teď fňukat,“ prohlásila Servilia neoblomně.

Do chřípí je udeřil až k zvracení nutící pach tlících odpadků a hniloby, to už se nad nimi začaly svírat oprýskané a oslizlé stěny strmících činžáků Subury a naráz udusily sluneční svit; do zamřížovaných stokových vpustí se stružkami ve Vozovce lenivě táhly

sirupovité tmavé potůčky; míjeli bezpočet jakýchsi neosvětlených jeskyněk, které nebyly ničím jiným než zdejšími obchůdky. Ve vlhkém šeru tu bylo alespoň o něco chladněji, avšak bez téhle stinnější stránky Říma by se byl Brutus docela rád obešel, nesešlo mu ani trochu na tom, setká-li se tu s „kdekým“ či nikoli.

Posléze však přece jen došli ke zcela blahobytně vyhlížejícím vratům z mořeného dubu, s bohatými řezbami a s naleštěným mosazným klepadlem v podobě lví hlavy s široce rozevřenou tlamou. Jeden ze Serviliiných průvodců jím rázně zabušil a dveře se vzápětí otevřely. Stál v nich postarší, poněkud kulaťoučký řecký propuštěnec, který je s hlubokou úklonou uvedl dál.

Byla to samozřejmě výlučně ženská schůzka; pokud by býval Brutus už dostatečně stár, aby si mohl obléknout prostou bílou *togu virilis*, značící že náleží mezi muže, nebyl by sem směl matku vůbec doprovázet. Samo toto pomyšlení v něm naráz probudilo panický strach – *mama* musí se svou žádostí uspět, on přece musí dostat možnost vídat se se svou láskou i poté, až nadejde prosinec a doba jeho mužnosti! Navenek však nedal nic najevo, opustil Servilii v okamžení, kdy ji všechny přítomné zahrnuly vítáním a pozdravy, a uchýlil se do tichého koutku, stranou od všeho štěbetání, aby co možná nepozorovaně splynul s neokázalým okolím.

„*Ave*, Brute,“ ozval se tichý, trochu chraplavý hlásek.

Ohlédl se, podíval se dolů a cítil, jak se mu úží dech. „*Ave*, Julie.“

„Posaď se tady, vedle mě,“ poroučela nejmladší paní domu a vedla ho ke dvěma židličkám v rohu místnosti. Uvelebila se na jedné, pozvolna a ladně jako hnízdící labuť, zatímco Brutus se neobratně usazoval na druhé.

Je jí teprve osm – jak jen dokáže být už tak krásná? – přemítal okouzlený Brutus, jenž ji dobře znal, neboť jeho matka se velice přátelila s Juliinou babičkou. Julia byla plavovláska sněhobílého odstínu, měla špičatou bradičku s vykrouženými lícními kostmi, rtíky lahodné jahodové barvy a dokořán rozevřené modré oči, které živě a pozorně hltaly vše, nač se upřely; důvodem, proč se Brutus pohroužil do milostné poezie, byla právě ona, miloval ji už – zkrátka celá léta! Dlouho nechápal, že je to láska, až na něho nedávno upřela pohled s tak sladkým úsměvem, že mu toto poznání naráz svitlo jako blesk z čista jasna.

Šel hned toho večera za matkou a sdělil jí, že si Julii chce vzít, jen co dospěje.

Servilia se na něj zaraženě zahleděla. „Můj milý Brute, vždyť je to ještě dítě! S tímhle budeš muset ještě dobrých devět nebo deset let počkat.“

„Oni ji ale určitě zasnoubí dávno předtím, než bude dost stará, aby se mohla vdát,“ odpověděl jí s nezastíranou úzkostí. „Prosím tě, *mama*, požádej za mne o její ruku, jakmile se její otec vrátí!“

„Možná že si to ještě rozmyslíš.“

„Nerozmyslím! Nikdy!“

„Její věno nebude stát vůbec za řeč.“

„Ale její původ je takový, že víc si od mé manželky nebudeš moct přát.“

„To je pravda.“ Černé oči, které dokázaly hledět s takovou tvrdostí, chápavě spočinuly na jeho tváři; tento důvod Servilia plně uznávala. Chvíli ještě přemítala a pak kývla. „Dobrá, Brute, jen co se její otec vrátí do Říma, požádám ho o to. Ty nepotřebuješ nevěstu bohatou, ale nezbytně se ti bude muset rovnat rodem, a jedna z Juliů by tohle splňovala ideálně. Zejména právě tahle Julia. Patricijka po obou rodičích.“

A tak věc odložili až do návratu Juliina otce z jeho kvestorského pověření v Zadní Hispánii. Kvestorství byl sice první a nejnižší stupeň ze všech magistrátských úřadů.

Avšak nebyla by to Servilia, aby nevyzvěděla, že si v něm Juliin otec vedl mimořádně dobře. Je to dost zvláštní, že se s ním dosud nesetkala, zejména vzhledem k tomu, jak nevelkou hrstku vlastně tvořili skuteční římští aristokraté. Ona mezi ně náležela; patřil k nim i on. Jenomže on si počínal, soudě alespoň podle ženských řečí, trochu jako vyhnanec ze své vlastní třídy. Zcela se vyhýbal společenskému životu, v němž si většina jeho vrstevníků tolik libovala, kdykoli se jim poštěstilo pobýt nějaký čas v Římě; nenašel si na něj nikdy čas. Škoda, pokud by se s ním byla seznámila už dříve, požádat Brutovým jménem o ruku jeho dcerky by teď bylo přece jen o něco snadnější, třebaže téměř nezapochybovala, jakou dostane odpověď. Brutus byl vysoce žádoucí partner, dokonce i pro oči Juliů.

Aureliin přijímací pokoj se nemohl měřit s palatinským atriem, byl však dostatečně prostorný, aby se v něm pohodlně uvelebilo na tucet žen, které se tu sešly. Otevřenými okenicemi bylo vidět cosi jako rozkošnou zahrádku; zásluhu o to měl převážně Gaius Matius žijící v druhém z přízemních bytů insuly; to on si dal osobně práci, aby vyhledal růže, jež bohatě kvetly i v podmínkách zastíněného dvorečku, to on přiměl révu pnout se po žebříčcích na stěnách a na otevřených balkonech až do výše dvanáctého podlaží, on zastřihoval buxusy do tvaru dokonalých koulí a on také postavil důmyslný, samospádem napájený vodotrysk v čistě řešeném mramorovém bazénku, kde voda tryskala z hrozivé tlamičky dvouocasého delfína.

Stěny místnosti byly dobře udržovány, nalíčeny v červených odstínech, podlaha z nenáročného teraca byla naleštěna do působivé rudé a příjemná malba na stropě zobrazovala oblačná polední nebesa, třebaže se nemohla pochlubit žádným zlacením. Není to sice zrovna rezidence vhodná pro některého z předních politiků, ale zato docela přiměřená pro mladého senátora, uvědomoval si Brutus, jenž seděl a hltal pohledem Julii, jak sleduje shromážděné ženy; ohlédla se na okamžik a přistihla ho při tom, takže odvrátil oči a zadíval se stejným směrem.

Jeho matka se usadila na lehátku vedle Aurelie, kde zazářila všem na odiv svým půvabem, a to navzdory tomu, že hostitelka i ve svých pětapadesáti letech stále ještě platila za jednu z nejpřednějších římských krásek. Aurelia měla štíhlou ladnou postavu, která vynikla, zejména když takto spočinula v klidu, neboť v té chvíli nebylo tak patrné, že její pohyby jsou jinak až příliš rychlé, než aby působily ušlechtile. Lesklé hnědé vlasy zatím nepostříbřila ani stopa šedi a pleť měla smetanově hladkou. Byla to právě Aurelia, kdo Servilii doporučil školu pro Bruta, neboť se časem stala Serviliinou hlavní důvěrnicí.

Brutus tak myšlenkami v duchu přelétl ke škole, což bylo pro jeho roztěkanost dosti typické. Matka si ho původně nepřála do žádné školy posílat, měla obavy, že tam chlapec bude vystaven styku s dětmi nižšího rodu i nedůstojného majetkového postavení, strachovala se, že ho budou zesměšňovat pro jeho píli a snaživost. Zdálo se jí případnější, aby měl Brutus svého vlastního učitele doma. Jenomže Brutův nevlastní otec neústupně trval na tom, že tento jedináček potřebuje naopak podněty, zdravé soupeření, jaké mu může poskytnout právě jenom škola. „Trošku té normální aktivity a normálních kamarádů," formuloval to tehdy Silanus, jenž nijak nežárlil na prvenství, jež Brutovi náleželo v Serviliině srdci, ale spíše měl starost o to, aby se Brutus, až bude dospívat, naučil stýkat se s nejrůznějšími druhy lidí. Škola, kterou Aurelia tehdy doporučila, měla jinak všechny znaky výlučnosti, avšak pedagogové, kteří ji vedli, měli až znepokojivě tvrdou hlavu a přijímali do ní i nadané žáky z mnohem skromnějšího

prostředí, než z jakého pocházel Marcus Junius Brutus, ba i dvě nebo tři mimořádně nadaná děvčata.

S matkou, jakou byla Servilia, by bývalo jen logické, že bude Brutus tuhle školu nutně nenávidět, i když ze stejně urozené rodiny jako Junius Brutus pocházel například i Gaius Cassius Longinus, Brutův spolužák, jehož Servilia ještě tak nejspíš uznávala. Brutus ovšem Cassia snášel jen proto, aby udělal matce radost. Co by také on mohl mít společného s nesnesitelným rozeřvaným klukem, jako byl Cassius, kterého nezajímalo nic než války, boj a hazardní kousky? Jediná věc, která Bruta trochu smiřovala s utrpením, jaké pro něj škola znamenala, a s výrostky Cassiova druhu, bylo to, že si ho velice rychle oblíbil jeho učitel.

Člověkem, po jehož přátelství Brutus nejvíc toužil, byl naneštěstí jeho strýc Cato; Servilia ovšem nechtěla o nějakých bližších stycích se svým opovrhovaným nevlastním bratrem ani slyšet. Strýc Cato, jak nepřestávala synovi zdůrazňovat, je přece pouhým potomkem tuskulského sedláčka a keltiberské otrokyně, zatímco v Brutovi došly spojení dvě samostatné prastaré rodové linie, jedna pocházející od Lucia Junia Bruta, zakladatele republiky (toho, jenž sesadil posledního římského krále Tarquinia Superba), a druhá od Gaia Servilia Ahaly (jenž usmrtil Maelia, který se pár desítek let po vzniku republiky pokusil prohlásit za nového krále). Takže se Junius Brutus, jenž je navíc po své matce také patricijským Serviliem, prostě nemůže veřejně zahazovat s takovou přivandrovaleckou verbeží, jako je strýc Cato.

„Ale tvoje matka se přece za otce strýce Catona provdala a měla s ním dvě děti, tetičku Porcii a strýce Catona!“ zaprotestoval při jedné příležitosti Brutus.

„A provždycky se tím také zneuctila!“ odsekla Servilia. „Já neuznávám ani ten sňatek, ani potomstvo, které z něho vzešlo – a nebudeš ho brát na vědomí ani ty, hochu!“

A diskuse byl konec. Konec byl i všem nadějím, že by mohl strýce Catona vídat častěji, než vyžadovala rodinná etiketa. Jak báječný člověk přitom strýček Cato byl! Pravý stoik, obdivovatel starých přísných římských mravů, vždy pohotový s rázným odsouzením namyšlené nabubřelosti a okázalosti lidí, jako byl Pompeius. Pompeius Veliký. To je ovšem další takový povýšenec, až trapně postrádající náležité předky. Pompeius, jenž zavraždil Brutova otce, Pompeius, který učinil z jeho matky vdovu, Pompeius, jenž způsobil, že se do jejího lože mohl vetřít někdo tak nicotný jako Silanus a zplodit s ní dvě pitomé holky, o nichž Brutus jen se sebezapřením mluvil jako o sestřičkách.

„Na co myslíš, Brute?“ zeptala se ho s úsměvem malá Julia.

„Och, vlastně na nic,“ odpověděl neurčitě.

„Jen se nevytáčej. Chci slyšet pravdu!“

„Myslel jsem právě na to, jak skvělý člověk je vlastně strýček Cato.“

Nakrabatila čelíčko. „Strýček Cato?“

„Toho asi neznáš, není ještě dost starý na to, aby mohl zasedat v senátě. Víš, mezi ním a mnou je přesně stejný věkový rozdíl jako mezi ním a mou matkou.“

„Je to ten, jak nechtěl dovolit tribunům lidu, aby zbourali sloup, který jim překážel v Porciově bazilice?“

„Ano, to byl můj strýc Cato!“ řekl Brutus pyšně.

Julia pokrčila ramínky. „Můj tatínek říká, že to od něho bylo dost hloupé. Kdyby byli ten sloup tenkrát zbourali, byli by to měli tribunové lidu ve svém sídle o mnoho pohodlnější.“

„Strýc Cato měl ale pravdu. Ten sloup tam dal postavit Cato Censorius, když budoval první baziliku v Římě, a podle *mos maiorum* tam tedy patří. Cato Censorius dovolil tribunům lidu, aby jeho baziliky užívali za své sídlo, protože chápal jejich tísnivou situaci – jako magistráti volení jen samotnými plebeji nepředstavují všechen lid, a nemohou proto sídlit v některém z chrámů. Jenomže on jim tu budovu nevěnoval, jen jim povolil užívání jedné její části. Tenkrát mu za to byli velice vděční. A teď by najednou chtěli pozměňovat, co dal Cato Censorius za své peníze postavit. Strýček Cato prostě nechtěl připustit znesvěcení památky na svého jmenovce."

Julia byla samou svou podstatou smířlivá a dobromyslná, a tak se nerada přela; usmála se jen znovu, položila mu ruku na paži a vlídně mu ji stiskla. Ono je to vlastně takové velké zpovykané děťátko, tenhle Brutus, nemotorné a přitom trochu namyšlené; ale znala ho už tak dlouho – a třebaže sama dost dobře nevěděla proč – trochu ho litovala. Bylo to snad tím, že jeho maminka je – zkrátka tak trochu jako had.

„Nu, to už je dávno, to se všechno stalo ještě předtím, než umřela má teta Julia a moje maminka, ten sloup si už asi nikdo zbourat netroufne," řekla.

„Teď někdy by se vlastně měl vrátit tvůj otec, ne?" řekl Brutus a vrátil se opět k myšlence na sňatek.

„Měl by tu už být každým dnem," ošila se samou radostí Julia. „Strašně mi schází!"

„Po Římě se povídá, že má prsty v nějakých nepokojích v Italské Galii, na druhém břehu Pádu," řekl Brutus a nevědomky tak načal stejné téma, které právě živě probírala skupinka žen shromážděných kolem Aurelie a Servilie.

„A proč by měl něco takového dělat?" otázala se právě Aurelia a svraštila tmavé obočí. V proslulých až do nachova modrých očích zaplál hněv. „Jsou opravdu chvíle, kdy mě Řím a římští aristokraté dokáží dokonale znechutit. Proč si pro své pomluvy a klepy vybírají za terč právě *mého* syna?"

„Zřejmě proto, že je až moc vysoký a až moc hezký, a taky proto, že má tolik úspěchů u žen a že se chová až běda povýšeně," prohlásila Ciceronova manželka Terentia bez obalu a trochu kysele. „A nejen to," dodávala tato manželka proslulého slovotepce a řečníka, „on se také umí skvostně vyjadřovat, ústně i písemně."

„Jenomže tohle všechno jsou přece jeho přirozené přednosti, takže pro žádnou z nich si nezasluhuje nactiutrhačné řeči od lidí, které bych tu klidně mohla jmenovat."

„Máš snad na mysli Luculla?" otázala se Pompeiova žena Mucia Tertia.

„Ne, alespoň tohle se Lucullovi nedá vyčítat," řekla Terentia. „Myslím, že jeho v současnosti natolik zaměstnává král Tigranés a Arménie, že ho z celého Říma nezajímá nic jiného než ti jezdci, kteří pořád nemají dost z vybírání daní v jeho provinciích."

„Jde ti asi o Bibula, který se teď vrátil do Říma," ozvala se majestátní postava usazená v nejlepším křesle. Uprostřed pestře oděných společnic byla samojediná od hlavy až k patě zahalená v bílém rouchu, tak nařaseném, aby zastřelo jakékoli ženské půvaby, které se pod ním mohly skrývat. Na vznosné hlavě jí spočívala korunka uvitá z několika pletenců rouna; tenký závoj, který z ní splýval, se zavlnil, jak se poohlédla, aby uviděla oběma ženám na lehátku do očí. Perpennia, Nejvyšší Panna Vestina, se zakuckala dušeným smíchem. „Chuděra Bibulus! Ten tu nahotu svého nepřátelství k Caesarovi jaktěživ nesvede ničím přikrýt."

„Což jenom dotvrzuje, co už jsem řekla, Aurelie," ozvala se znovu Terentia. „Jestliže si ten tvůj vytáhlý krasaveček neváhá znepřátelit mrňousy, jako je Bibulus, pak si může za všechny pomluvy jen a jen on sám. Pojmenovat muže před očima jeho druhů *bleškou* bylo přece holé bláznovství. Do konce života mu to Bibulus nedokáže zapomenout!"

„Podle mého je to naprostý nesmysl! Tohle se přece stalo před deseti lety, když byli oba ještě skoro chlapci," řekla Aurelia.

„Ale prosím tě! Vždyť přece víš sama nejlíp, jak jsou všichni malí chlapi na takovéhle žertíky rýpající do jejich výšky přecitlivělí," řekla Terentia. „Ty pocházíš ze staré rodiny politiků, Aurelie. Politika je celá založena na obrazu mužovy osobnosti. A obraz Bibulovy osobnosti tvůj syn notně pošramotil. Ta *blešku* se natolik vžila, že mu dnes jinak nikdo neřekne. Takového něco on zkrátka neumí zapomenout ani prominout."

„Nemluvě o tom," dodala jedovatě Servilia, „že Bibulus má pro své klevety vděčné posluchače v takových lidech, jako je Cato."

„A co to vlastně ten Bibulus o Caesarovi vykládá?" otázala se Aurelia s přísně sevřenými rty.

„Nu, přibližně toto: že tvůj syn namísto aby se z Hispánie vrátil rovnou do Říma, dal přednost tomu, aby podněcoval vzbouření mezi těmi muži v Italské Galii, kteří dosud nemají římské občanství."

„To ovšem," řekla Servilia, „je naprostý nesmysl."

„A proč," ozval se hluboký mužský hlas, „by to měl být takový nesmysl, paní?"

V místnosti se rozhostilo ticho, a pak z koutku vzadu vyletěla Julia a vrhla se k příchozímu. „*Tata,* och *tata*!"

Caesar ji pozvedl do vzduchu, políbil ji na rty a na tvářičku, přivinul ji k sobě a něžně jí uhlazoval sněžně bílé vlásky. „Jakpak se má moje holčička?" vyptával se a jeho úsměv patřil jen a jen jí.

Ale víc než „Och *tata*!" ze sebe Julia nedokázala vypravit, jen zabořila tvář ještě hlouběji do otcova ramene.

„Proč by to měl být nesmysl, paní?" opakoval Caesar otázku, sesmekl si dívenku do ohbí paže a z očí upřených teď na Servilii se vytratilo všechno veselí; bral oním pohledem sice na vědomí její ženství, současně však dával jasně najevo, že pro něho neznamená pranic podstatného.

„Caesare, představuji ti Servilii, manželku Decima Junia Silana," řekla Aurelia, zřejmě nijak nedotčena tím, že syn ještě nenašel čas pozdravit ji.

„Proč, Servilie?" otázal se Caesar znovu a spolu s vyslovením jejího jména pokývl.

Zachovala klidný a vyrovnaný hlas, odměřovala slova jako klenotník drahý kov. „Takovéhle pověsti v sobě přece nemají kouska logiky. Z jakého důvodu by ses ty měl obtěžovat podněcováním nějakých nepokojů v Italské Galii? Pokud ses vydal mezi muže, kteří dosud nemají římské občanství, a sliboval jim, že se přičiníš o jejich zrovnoprávnění, odpovídá to spíš chování římského aristokrata, jenž se hodlá ucházet o úřad konsula a chce si takhle získat klienty. Na takovém počínání není nic špatného u toho, kdo v politice začíná stoupat vzhůru. Já jsem byla provdána za muže, který vzbouření v Italské Galii skutečně rozněcoval, takže jsem schopná posoudit, jak hazardní krok to představuje. Lepidus a můj manžel Brutus tehdy usoudili, že žít v Sullově Římě je pro ně nepřijatelné. Ztroskotala na tom jejich celá životní dráha. Jenže ty stojíš na samém jejím začátku! Jaký zisk by ti z toho vůbec kynul, kdybys takové vzbouření někde nakrásně vyvolal?"

„To je pravda," řekl a v očích, které jí až do této chvíle připadaly poněkud studené, kmitla jiskra zájmu a pobavení.

„Naprostá pravda," odpověděla. „Celý dosavadní průběh tvého života – pokud ho alespoň znám – napovídá, že pokud jsi opravdu projížděl Italskou Galií a vedl jsi

nějaké rozhovory s těmi, kdo dosud nejsou římskými občany, spíš sis asi obstarával klienty.“

Pohodil hlavou nazad, rozesmál se, vypadal přitom skvěle – a ji napadlo, že dobře ví, jak nádherně v té chvíli působí. Ten asi nikdy neudělá nic, aniž předem zváží, jak to zapůsobí na jeho posluchače, napovídal jí její instinkt. Nedala ovšem takovou kalkulaci ani náznakem najevo. „Máš pravdu, skutečně jsem se tam jel postarat o budoucí klienty.“

„Tak vidíš,“ řekla Servilia a v koutku jejích malých tajnůstkářských úst se objevil náznak jejího příznačného úsměvu. „To ti nikdo nemůže vyčítat, Caesare.“ A pak ještě velkomyslně, ba shovívavě dodala: „Neboj se, já už se postarám, aby se lidé dozvěděli tu správnou verzi.“

Zašla tím příliš daleko. Caesar neměl nejmenší chuť uchylovat se pod ochranu kohokoli ze Serviliů, byť z patricijské větve rodu; pohrdavě od ní odvrátil oči a spočinul pak na Mucii Tertii, která uprostřed hloučku žen tomuto slovnímu souboji naslouchala jako očarována. Postavil malou Julii na podlahu, přešel k Mucii Tertii a vřele ji chopil za obě ruce.

„A jak se daří tobě, Pompeiova ženo?“ otázal se jí.

Celá zmatená cosi nesouvisle zamumlala. Caesar už vzápětí přešel ke Cornelii Sulle, Sullově dceři a své vlastní sestřenici. Prošel tak od jedné ženy k druhé, celou skupinou, se všemi, které tu byly shromážděny, se už znal, až na Servilii ovšem. Sotva se vzpamatovala z toho, jak ji usadil, začala ho zaujatě sledovat. Kouzlu jeho osobnosti se poddala i sama Perpennia, a pokud šlo o Terentii – i ta proslulá a obávaná matrona se na něj nepokrytě uculovala! Posléze zbývala toliko jeho matka, kterou si nechal až na konec.

„Vypadáš dobře, *mater*.“

„Vždyť mi nic neschází. A ty,“ řekla svým suchým věcným hlubokým hlasem, pro ni tak typickým, „se už taky zdáš být docela v pořádku.“

Ta poznámka jako by se ho nějak dotkla, postřehla překvapeně Servilia. Nu vida! I zde tedy existují nějaké spodní proudy!

„V naprostém pořádku,“ prohlásil pak klidně, když k ní usedal na lehátko, na opačnou stranu než byla Servilia. „Má tahleta schůzka nějaký zvláštní důvod?“

„Máme takový kroužek. Scházíme se každých osm dni u některé z nás. Dnes je řada na mně jako na hostitelce.“

Zvedl se poté s omluvou, že se ještě nestačil po cestě převléci do čistého, třebaže si Servilia v duchu říkala, že jaktěživa neviděla tak neposkvrněného poutníka. Avšak ještě než mohl místnost opustit, přivedla k němu Julia za ruku Bruta.

„*Tata*, tohle je můj přítel Marcus Junius Brutus.“

Úsměv i pozdrav byly jakoby nakažlivé; na Bruta zjevně hluboce zapůsobily (což také nepochybně bylo jejich cílem, jak ve svém trvajícím pokoření usoudila Servilia). „Tvůj syn?“ otázal se jí přes Brutovo rameno Caesar.

„Ano.“

„A se Silanem máš také nějakého?“

„Ne, jen dvě dcery.“

Jedno obočí se pozvedlo; Caesar se pousmál. A byl pryč.

Od té chvíle se celá atmosféra té schůzky naráz proměnila – nijak tragicky sice, ale přesto jako by ztratila všechnu barvu i chuť. Chybělo ještě dlouho do večeře, když už se všechny rozešly, jen Servilia se záměrně zdržela, takže zůstala poslední.

„Potřebovala bych s Caesarem cosi projednat," řekla Aurelii u dveří, zatímco Brutus za jejími zády stydlivě pokukoval po Julii. „Nebylo by zrovna vhodné, abych za ním šla v době, kdy přijímá klienty, takže tě chci požádat, jestli bys mi nevyjednala rozhovor v soukromí. Dost to spěchá."

„Jistě," řekla jen Aurelia. „Dám ti vědět."

Žádné vyptávání, ani stopa zvědavosti. Žena, která si důsledně hledí svého, pomyslela si s jistou vděčností Brutova matka a odešla.

Takže zase doma. Je tu dobře? Patnáct měsíců byl pryč. Nebylo to ani poprvé, ani to nebylo nejdelší odloučení, avšak tentokrát šlo o oficiální cestu, a v tom byl onen rozdíl. Vzhledem k tomu, že si Antistius Vetus s sebou nevzal jako správce do Zadní Hispánie žádného legáta, stal se z Caesara rázem druhý nejvýznamnější Říman v celé provincii – s péčí o soudy, finance a administrativu. Samotářský život, stále v sedle, cvalem od jednoho konce Zadní Hispánie k druhému v obvyklém dravém tempu; čas uzavřít nějaká hlubší přátelství s ostatními Římany nezbýval. Charakteristické pro něho bylo, že jediný člověk, s nímž tam navázal vřelejší vztah, nebyl vůbec Říman; typické bylo i to, že správce Antistius Vetus vůči svému zástupci za celé toto období nijak neroztál, třebaže spolu dobře vycházeli a často se zabrali do rozhovoru – ovšem po výtce věcného – kdykoli spolu pobývali v témže městě a zasedli ke společnému jídlu. Být patricij a pocházet z Juliů Caesarů s sebou neslo jednu obtíž: všichni představení, s nimiž přišel do styku, si byli až příliš dobře vědomi, oč významnější a ctihodnější jsou jeho předci. Pro každého Římana bez rozdílu druhu znamenali významní předci víc než cokoli jiného. A navíc Caesar svým nadřízeným nesmírně připomínal Sullu. Vším – nejen svým aristokratickým původem, ale i skvělým úsudkem a výkonností, oslnivým vzhledem, oněma ledovýma očima…

Je tedy doma opravdu nejlíp? Caesar pozorně přelétal zrakem pečlivě uklizenou pracovnu; všude byl utřen prach, každý svitek na svém místě buď v košíku, anebo v přihrádce, nic mu nezastíralo pohled na složitý vzor listoví a květů ve vykládané desce psacího stolu; stál na ní jen kalamář z beraního rohu a keramický pohár plný rákosových per.

Ale ano, hned příchod domů byl vlastně mnohem snesitelnější, než očekával. Když mu Eutychus otevřel dveře a vpustil ho do místnosti plné štěbetajících ženských, bylo jeho prvním úmyslem otočit se a prchnout, vzápětí si však uvědomil, že je to vlastně ten nejlepší začátek; bez jeho předrahé Cinnilly v tomto domě stejně trvale povládne prázdnota, o tom nebylo pochyb. Dříve nebo později ji sice svou přítomností nahradí malá Julia, neplatí to však o těchto prvních okamžicích, než si oči přivyknou na Cinnillinu nepřítomnost, než se mu do nich přestanou drát slzy. Stěží se už dokázal upamatovat, jak tento byt kdysi vyhlížel bez ní, rostla tu vedle něho skoro jako jeho sestřička, až do doby, kdy dospěla natolik, že se mohla stát jeho manželkou, a byla součástí jeho dětství právě tak jako jeho mužného věku. A teď už ta drahá bytost není ničím víc než hrstičkou popela v chladné a tmavé hrobce.

Vešla jeho matka, s klidnou a vyrovnanou tváří jako vždy.

„Kdopak to o mě roznáší, že jsem navštívil Italskou Galii?" otázal se a přisunul jí křesílko až ke své židli.

„Bibulus."

„Ach tak." Usedl a povzdychl si. „Nu, takového něco se ovšem dalo předpokládat. Když člověk urazí blešouna, jako je Bibulus, takovým způsobem, jako jsem to udělal

já, nelze čekat nic jiného, než že se stane nadosmrti mým nepřítelem. Jak já jsem toho mrňousa nesnášel!“

„Zřejmě tolik, jako on teď trvale nesnáší tebe.“

„Kvestorů je dvacet a já jsem zatím měl to štěstí, že jsem byl losem přidělen na místo dosti daleko od Bibula. Jenomže on je jen o dva roky starší než já, takže za postupu v *cursu honorum* se ve stejném roce vždycky znovu střetneme.“

„Takže ty tedy hodláš využít Sullových úlev pro patricije a chceš se ucházet o kurulský úřad o dva roky dříve, než mohou plebejové jako Bibulus,“ říkala věcným tónem Aurelia.

„Jenom hlupák by jich nevyužil, *mater*, a to já jistě nejsem. Budu-li v sedmatřiceti letech kandidovat na úřad prétora, budu za sebou mít už šestnáct let v senátě, nepočítaje roky, po které jsem byl členem senátu jako flamen Dialis. To je čekání až až.“

„Jenomže i to nastane až za šest let. A co zatím?“

Neklidně sebou zavrtěl. „Och, už teď zase cítím, jak mě ty římské zdi svírají, třebaže je to sotva pár hodin, co jsem mezi ně vkročil! Chtěl bych někam pryč, do ciziny.“

„Soudních případů bude určitě dost a dost. Máš jako advokát už vynikající jméno, nijak v tom směru nezaostáváš za Ciceronem nebo Hortensiem. Dostaneš určitě velice lákavé nabídky.“

„Jenomže všechno to bude tady v Římě, pořád jen Řím a Řím. V Hispánii,“ řekl Caesar dychtivě a předklonil se trochu, „jako by mi najednou spadly šupiny z očí. Antistius Vetus se jako správce ukázal být zcela pasivní, ochotně mi přepustil tolik práce, kolik jsem si jí jen byl ochoten nabrat – třebaže jsem formálně nezastával nijak vysoký úřad. Odbýval jsem tedy veškeré soudy v celé provincii, a ještě jsem se správci navíc staral o všechny jeho finanční záležitosti.“

„Což ovšem,“ pravila jeho matka suše, „pro tebe muselo být přímo utrpení. Tebe přece finance k smrti nudí.“

„Je to zvláštní, ale zjistil jsem, že jakmile šlo o fondy Říma, pak vůbec ne. Přiučil jsem se něčemu z účetnictví od velice pozoruhodného člověka – gadského bankéře foinického původu jménem Lucius Cornelius Balbus Major. Má téměř stejně starého synovce, jako je on sám, Balba Minora, který je jeho společníkem. Zařizovali toho spoustu pro Pompeia Magna v době, kdy on byl v Hispánii, a teď, jak se zdá, těm dvěma patří takřka celé Gades. Co neví Balbus starší o bankách a o financích, to opravdu nestojí za řeč. Není třeba ani říkat, že státní pokladna tam byla v troskách. Ale díky Balbovi Majorovi se mi ji podařilo dát do dokonalého pořádku. Moc se mi líbil, *mater*.“ S ironickým úsměvem pokrčil rameny. „Vlastně to byl jediný člověk, s kterým jsem se tam venku doopravdy spřátelil.“

„Přátelství je dvoustranný vztah, Caesare,“ řekla Aurelia. „Ty se přece znáš s více lidmi než celý zbytek šlechtického Říma dohromady, jenomže Římana své vlastní třídy ty si prostě nepřipustíš k tělu. Proto také je ta hrstka tvých opravdových přátel složená buď z cizinců, anebo z Římanů nižších vrstev.“

Caesar se pousmál. „Vůbec ne! Vycházím s cizinci líp hlavně proto, že jsem v téhle tvé insule vyrůstal obklopen samými Židy, Syřany, Galy, Řeky a bohové vědí, kým ještě.“

„Jen to sveď na mě,“ odrazila ho.

Rozhodl se to přejít. „Marcus Crassus je přece můj přítel, a sotva bys ho asi mohla považovat za cokoli jiného než za Římana rovného mi rodem.“

„Vydělal sis v Hispánii vůbec nějaké peníze?“ odpověděla protiútokem.

„Něco málo ano, hlavně díky Balbovi. Provincie je teď naneštěstí docela klidná, takže se nevedly žádné pohraniční boje s Lusitany. Ostatně, i kdyby k nim bylo došlo, mám podezření, že by se byl jejich velení tak jako tak ujal Antistius Vetus. Ale buď klidná, *mater*. Ta má rezerva z boje s piráty zůstala nedotčená, dal jsem si stranou dost, abych se mohl ucházet o vyšší magistrátní úřady."

„Včetně kurulského édila?" otázala se významně.

„Jelikož jsem patricij, a jako tribun lidu se tedy prosadit nemohu, tak v tomhle směru nemám na vybranou," řekl, sáhl na jedno z per v poháru a pečlivě ho urovnával; nikdy si takhle s ničím nepohrával, nastávaly však okamžiky, kdy bylo nezbytné najít něco, čím se zabývat a nač se zahledět, jen aby se nemusel své matce dívat do očí. Zvláštní věc. Téměř už zapomněl, jak znepokojivě její přítomnost někdy dokáže působit.

„I přes tvou pirátskou rezervu, Caesare, pro tebe bude úřad kurulského édila znamenat naprostou finanční katastrofu. Já tě přece znám! Ty se nespokojíš s uspořádáním nějakých prostředně dobrých her. Ty budeš chtít, aby to byly ty nejlepší hry, jaké kdy kdo pamatoval!"

„To asi ano. Ale to si začnu připouštět, teprve až na to za dva tři roky dojde," říkal vyrovnaným hlasem Caesar. „Zatím se chci o volbách příští měsíc ucházet o místo kurátora silnice Via Appia. Nestojí o ně žádný z Claudiů."

„To je ovšem další takové minující pověření! Státní pokladna ti na to poskytne jeden sestercius na stovku mil, zatímco ty vynaložíš na každou míli stovku denariů."

Rozhovor ho už unavoval; začala, tak jako tomu u ní vždycky po prvních pár větách bývalo, hrát na finanční strunu a na to, jak se on o peníze málo stará. „Víš," řekl, sebral pero a zastrčil je zpátky do kalíšku, „ono vlastně všechno zůstalo při starém. Už jsem na to skoro zapomněl. Když jsem byl pryč, začal jsem na tebe vzpomínat tak, jak si asi každý člověk svou matku kdesi v dáli představuje. Jenomže teď před sebou mám skutečnost. Neustálá kázání o mých sklonech k rozmařilosti. Nech už toho, *mater!* Co je důležité pro tebe, nemusí tolik znamenat i pro mne."

Sevřela rty, na několik okamžiků se odmlčela; když se pak zvedla, řekla jen: „Servilia by si s tebou ráda co nejdřív promluvila v soukromí."

„O čem, pro všechno na světě?" zeptal se.

„Nepochybně ti to sdělí sama, až ji přijmeš."

„Ty víš, oč jde?"

„Nikoho kromě tebe se na nic neptám, Caesare. Jsem tak ušetřena lhaní."

„Takže ze lží mě nepodezříváš."

„Samozřejmě že ne."

Povstal už také, ale pak klesl zpátky do křesla a zamračeně vylovil z kalíšku další pero. „Je to zajímavá ženská." Nachýlil hlavu k rameni. „Postřehla podstatu těch Bibulových pomluv s obdivuhodnou přesností."

„Pokud si vzpomeneš, tak už před několika lety jsem ti říkala, že je to politicky nejbystřejší žena ze všech mých známých. Jenomže tebe to tenkrát ani nepřimělo se s ní seznámit."

„Nu, teď už ji tedy znám. A udělala na mě dojem – ne ovšem tou svou arogancí. Představ si, že si se mnou troufla hovořit vysloveně protektorským tónem!"

Cosi v jeho hlase přimělo Aurelii cestou ke dveřím se ještě zastavit; zprudka se otočila a pozorně se na Caesara zahleděla. „Silanus ovšem *není* tvým nepřítelem," řekla upjatě.

Vyvolalo to u něho smích, jenž však rychle pominul. „Někdy dostanu chuť i na ženu, která zrovna není manželkou mého nepřítele, *mater!* A myslím, že zrovna ona mě tak trochu láká. Musím nejdřív zjistit, co vlastně chce. Kdo ví? Třeba jí jde o mě."

„To se dá u Servilie těžko říct. Je záhadná."

„Něčím mi připomíná Cinnillu."

„Nedej se zavést takovými bláhovými pocity, Caesare. Servilia nemá s tvou zesnulou ženou společného naprosto nic." Oči se jí zamžily. „Cinnilla byla přesladká holčička. Servilia ve svých šestatřiceti už dávno není žádné děvčátko, a ještě dál má k tomu, aby byla sladká. Řekla bych naopak, že je studená a tvrdá jak mramorová deska."

„Ty ji asi nemáš moc ráda, viď?"

„Velice se mi zamlouvá. Ovšem jen tam, kam patří." Tentokrát už Aurelia došla až k samým dveřím, dřív než se opět obrátila. „Večeře bude za chvilku. Najíš se doma?"

Zjihl. „Jak bych to mohl Julii udělat, abych dnes šel někam pryč?" Zamyslel se a pak řekl: „Ten Brutus je zvláštní chlapec. Navenek působí jako olej rozlitý po hladině, ale mám podezření, že někde uvnitř bude pěkně tvrdé ocelové jádro. Julia se chovala, jako kdyby jí patřil. Nepomyslel bych si, že by se jí zrovna on mohl zalíbit."

„Pochybuji, že by se jí líbil. Ale přátelé jsou už dlouho." Teď pro změnu zněžněl její pohled. „Tvá dcerka je mimořádné dítě. V tom je zcela po své matce. Po nikom jiném to zdědit nemohla."

Pomalu chodit Servilia prostě nedokázala, a tak nasadila cestou domů své obvyklé ostré tempo. Brutus měl co dělat, aby jí stačil, ani slůvkem si však nepostěžoval; sluneční úpal už ztratil na síle a on už se zatím opět pohroužil do svého nešťastného Thúkýdida. Julia byla pro tu chvíli zapomenuta. Zapomenut byl i strýc Cato.

Obvykle by s ním byla Servilia tu a tam prohodila slovíčko, ale dnes jako by pro ni neexistoval. Její mysl byla cele upnuta na Gaia Julia Caesara. Od chvíle, kdy ho spatřila, si připadala jako omámená – ochromená a neschopná sebemenšího pohybu. Jak je možné, že právě jeho až do této chvíle ještě nikdy nespatřila? Vždyť jejich společenský okruh byl natolik uzounký, že by k nějakému setkání bylo už v minulosti nevyhnutelně mělo dojít! Přesto ho až dosud nezahlédla ani koutkem oka. Jistě, slýchala o něm – která římská aristokratka si o něm něco nevyposlechla? Většině stačil už pouhý popis jeho osoby k tomu, aby se rozběhly hledat jakoukoli záminku, jak se k němu přiblížit a seznámit se s ním, jenže k takovým Servilia nepatřila. Pustila ho pokaždé ihned z hlavy, pomyslela si, že to asi bude nějaký další Memmius nebo Catilina, jenž dobývá ženy pouhým úsměvem a zneužívá toho. Jediný pohled na Caesara jí však stačil k poznání, že to není žádný Memmius ani Catilina. Och jistě, získat si ženu úsměvem umí a využít toho taky dovede – o tom nemůže být sporu! Jenomže v sobě má víc než to. Zůstává vzdálen, kdesi vysoko, v nedohlednu. Teď už dokázala pochopit, proč se ženy, s nimiž si odbyl krátké milostné dobrodružství, poté tak trápily, proč plakaly, proč si zoufaly. Daroval jim to, oč sám příliš nedbal, nikdy jim však nedopřál ani kousek *sebe sama.*

Servilia se dokázala přimět ke zcela neosobnímu nadhledu, a tak už vzápětí začala rozebírat i svou vlastní reakci na setkání s ním. Proč právě on, když pro ni zatím celých šestatřicet let neznamenal žádný muž nic víc než zabezpečení a zajištění společenského postavení? Jistě – měla určitou slabost pro světlovlasé muže. Bruta, toho jí vybrali; poprvé ho spatřila až o svatebním dnu. To, že byl černovlasý a snědý, pro ni znamenalo stejné zklamání jako později všechno ostatní na něm. Silana, plavovlasého a

neobyčejně pohledného, si už vyhlédla sama. Svým vzezřením jí pak sice i nadále vyhovoval, avšak ve všech ostatních směrech představoval trpké rozčarování. Nic na něm nebylo pevné – zdraví, intelekt ani páteř. Není divu, že s ní nezplodil žádného syna! Servilia důsledně věřila, že o pohlaví svých potomků rozhoduje jen ona sama, a už za první noci v Silanově náruči dospěla k rozhodnutí, že jejím jediným synem zůstane Brutus. A tak se alespoň beztak již nesmírné bohatství její rodiny jednou ještě rozhojní o nemenší majetek Silanův.

Škoda že není v jejích silách zajistit pro Bruta ještě i třetí, neskonale větší majetek! Caesar byl pro tu chvíli zapomenut, zatlačen do pozadí zájmem o Brutovo blaho a slastným pomyšlením na oněch patnáct tisíc talentů zlata, které se jejímu dědovi konsulovi Caepionovi před nějakými sedmatřiceti lety podařilo v Narbonské Galii potají uloupit ozbrojenému doprovodu. Do vlastnictví Servilia Caepiona tehdy přešlo více zlata, než v té době vůbec bylo v římské státní pokladně, třebaže teď už dávno nemělo podobu zlatých prutů. Proměnilo se mezitím v majetek všeho druhu: v městečka v Italské Galii s čilou výrobou, v rozsáhlé lány pšeničných polí na Sicílii a v provincii Africa, v činžovní domy od jednoho konce Italského poloostrova až po druhý a v tiché společnictví v obchodním podnikání, jež jinak bylo neslučitelné s postavením senátora. Když konsul Caepio zemřel, přešlo všechno do vlastnictví Serviliina otce, a poté, co byl zabit ve válce s Italiky, připadlo celé jejímu bratrovi, již třetímu nositeli jména Quintus Servilius Caepio za jejího života. Och ano, získal ho celé ten její bratříček Caepio! Její strýc Drusus se postaral, aby byl dědicem právě on, třebaže dobře znal pravdu. A jaká byla pravda? Že Serviliin bratr Caepio byl toliko jejím nevlastním bratrem; ve skutečnosti to bylo první dítě, které její matka porodila tomu přivandrovalci Catonovi Salonianovi, třebaže tehdy stále ještě byla manželkou Serviliina otce. Tomu se tenkrát z čista jasna v hnízdě Serviliů Caepionů vylíhlo kukaččí mládě, vytáhlé, s hubeným dlouhým krčkem, zrzavé a s nosem, který na celý Řím křičel, čí že je synáček. A nyní, kdy je Caepionovi už třicet, je jeho původ víc než jasný kdekomu v Římě. Jaký výsměch! Jaká nespravedlnost! Všechno to zlato z Tolosy skončilo posléze v rukou kukačky podstrčené do hnízda Servilia Caepiona!

Brutus sebou trhl, vyburcován ze zamyšlení; jeho matka v chůzi zaskřípěla zuby – byl to ohavný zvuk, při němž vždy každý, kdo ho zaslechl, zbledl a prchal z jejího dosahu. Jenomže Brutus neměl kam utéci. Mohl toliko doufat, že Servilia neskřípe zuby kvůli něčemu, co by jakkoli souviselo s ním samým. V totéž doufali i otroci, kteří poklusávali před ní; vykulenýma očima pokukovali jeden po druhém, srdce se jim rozbušila a rázem je zalil pot.

Ničeho z toho si Servilia nevšímala, hnala se kupředu a stříhala krátkýma pevnýma nohama, jako by to byly samy nůžky Atropiny. Ten mizera Caepio! Nu, je pozdě, tenhle majetek Brutus dědit nebude. Caepio se oženil s dcerou advokáta Hortensia pocházející z jedné z nejstarších a nejproslulejších plebejských rodin v Římě, a Hortensia už teď ve zdraví očekává první dítě. A dětí bude jistě ještě mnoho; Caepionovo bohatství je takové, že by ho nedokázal rozmělnit ani tucet synů. A pokud jde o Caepiona samého, je zdravý a silný jako všichni ti potomci, kteří vzešli z absurdního a nectného manželství, které kdysi dávno uzavřel Cato Censorius dlouho po své sedmdesátce – s dcerou svého otroka Salonia. Sto let už tomu je, celý Řím se tehdy nejprve mohl potrhat smíchy, pak ovšem začal brát toho starého chlípníka na milost a posléze toto jeho otrocké plemeno s klidem pojal mezi urozené rodiny.

Existovala už jen jedna jediná naděje – že by Caepio zemřel násilnou smrtí, tak jako zahynul jeho skutečný otec Cato Salonianus. Znovu se ozvalo ono hrůzné zaskřípění

zubů: marné sny! Caepio už prošel bez jediného šrámu několika válkami, třebaže to byl udatný bojovník. Ne, toloské zlato je nenávratně ztraceno. Brutus se nikdy nestane dědicem všeho toho, več se posléze proměnilo. A to naprosto není spravedlivé! Po matce je přece jediným nepopiratelným Serviliem Caepionem Brutus! Och, kdyby tak Brutus mohl získat ještě i tento třetí odkaz, naráz by byl bohatší než Pompeius Magnus i s Markem Crassem dohromady.

Pouhých pár kroků před dveřmi Silanova domu oba otroci vyrazili vpřed, zabušili na ně, a jen co vletěli dovnitř, jako by se vypařili. A když pak vcházela Servilia se svým synem, bylo celé atrium prázdné; celá domácnost už věděla, že Servilia skřípe zuby. Nedostalo se jí proto sebemenšího varování, kdo že ji očekává v přijímacím pokoji, vtrhla do něho na výsost dosud rozběsněná nad ztrátou toloského zlata, která jejího Bruta postihla. A mužem, na něhož padl její rozlícený pohled, nebyl nikdo jiný než její nevlastní bratr, Marcus Porcius Cato. Brutův milovaný strýček Cato.

Catonovy výstřelky právě dostaly novou podobu, přestal nosit pod togou tuniku, neboť v časných dobách republiky si přece také nikdo pod togu žádnou tuniku nenavlékal. A kdyby nebyl Serviliin zrak tolik zaslepen pohrdáním, byla by si musela přiznat, že jemu tahle překvapivá a poněkud výstřední móda docela sluší (k následování se mu zatím ovšem nikoho přimět nedařilo). Ve svých pětadvaceti letech byl na vrcholu zdraví a tělesné zdatnosti – měl za sebou léta tvrdého a skromného života jako řadový voják ve válce proti Spartakovi, jedl velice střídmě a nepil než vodu. Třebaže jeho krátké kudrnaté vlasy hrály do rezavé kaštanové barvy a třebaže velké oči měl světlešedé, jeho pokožka byla hladká a osmahlá, takže s pravou polovinou trupu poodhalenou od ramene až po bok skýtal vskutku příjemný pohled. Na štíhlém pevném těle nebyl nikde žádný porost chloupků, měl ploché břicho, mohutně vyvinuté prsní svalstvo a také na paži se mu na patřičných místech vlnily provazce svalů. Hlava na předlouhém krku byla ušlechtile utvářená, s ústy až k zbláznění půvabnými. Nebýt jeho neuvěřitelného nosu, byl by se mužnou krásou mohl klidně rovnat Caesarovi nebo Memmiovi či Catilinovi. Nos ovšem zatlačoval všechno ostatní do pozadí, tak obrovský orgán to byl, s ostrým hřbítkem, zahnutý jako dravčí zobák. Nos, který žil svým vlastním životem, jak tvrdívali lidé, kterým přímo učaroval.

„Byl jsem zrovna na odchodu," oznamoval Cato řízným nemelodickým hlasem.

„Škoda žes to nestihl, než jsem přišla," řekla Servilia skrze zuby (ale nezaskřípěla jimi, třebaže ji k tomu všechno popouzelo).

„Kde je Marcus Junius? Řekli mi, žes ho vzala s sebou."

„Brutus! Říkej mu laskavě Brutus, zrovna tak jako všichni ostatní."

„Když mně se nezamlouvá, co se tu za poslední desetiletí děje se jmény," zesílil Cato hlas. „Ať si má muž jednu nebo dvě nebo i tři přezdívky, ale tradice si přesto žádá, aby byl nazýván a oslovován pouze svým prvým jménem a jménem rodu, a nikoli kdovíjakými přívěsky."

„Nu, s takovýmhle pravidlem já z hloubi srdce souhlasím, *Catone*! A pokud jde o *Bruta*, ten pro tebe není doma."

„Ty si asi myslíš, že já to nakonec vzdám," nasadil teď Cato navyklý svárlivý tón, „jenomže toho se nedočkáš, Servilie! Já nevzdávám nikdy nic, dokud ve mně zbývá jiskřička života. Tvůj syn je můj pokrevní synovec a nikde v celém jeho světě neexistuje žádný muž. Ať chceš, nebo nechceš, já si své povinnosti vůči němu splním."

„Jenomže *pater familias je* jeho nevlastní otec, a ne ty."

Cato se rozesmál, bylo to ale spíš řezavé koňské zaržání než smích. „To vyblinkané ubožátko? Ten ti bude v dohledu nad synem platný asi tolik jako psovi pastva."

Jisté skuliny Cato ve své tlusté kůži přece jenom měl, a Servilia o nich dobře věděla. Jednu takovou mezírku představovala například Aemilia Lepida. Jak horoucně on se do ní ve svých osmnácti letech dokázal zamilovat! Zhloupl tenkrát dočista jako Řek kvůli nějakému chlapečkovi. Jenomže Aemilia Lepida Catona toliko využila k tomu, aby se k ní co nejpokorněji připlazil Metellus Scipio.

„Viděla jsem dnes u Aurelie Aemilii Lepidu," řekla z ničeho nic. „Jak ta rozkvetla! Dokonalá manželka a matka. Říkala, že Metella Scipiona miluje čím dál tím víc."

Osten zjevně bodl. Cato zbledl. „Mne využitkovala, jen aby ho k sobě přilákala zpátky," řekl roztrpčeně. „Je to typická ženská – úskočná, podlá, bezzásadová."

„Platí to podle tebe i o tvé vlastní manželce?" otázala se s nestoudným úsměvem Servilia a oči jí jen hrály.

„Atilia je *moje* žena. Kdyby byla Aemilia Lepida dodržela slovo a provdala se za mne, byla by záhy zjistila, že já ženským žádné úskoky nestrpím. Atilia udělá, co se jí řekne, a vede příkladný život. A já prostě nedopustím, aby její chování bylo jiné než dokonalé."

„Chuděrka Atilia! Dal bys ji zabít, kdybys v jejím dechu ucítil trošku vína? Dvanáct desek ti k tomu dává plné právo, a ty jsi přece takový ctitel starobylých zákonů!"

„Já jen z celého srdce zastávám staré mravy, zvyky a tradice, římský *mos maiorum*," rozohnil se Cato a nadmul chřípí, až to vypadalo, jako by mu na obou stranách nosu naskočily puchýře. „Můj syn, má dcera, ona sama i já jíme potravu, na jejíž přípravu ona osobně dohlíží, obýváme místnosti, na jejichž úklid a úpravu dozírá také ona sama, a odíváme se do šatu, který ona a nikdo jiný upřede, utká a ušije."

„Proto chodíš takhle polonahý? Ta musí být ale sedřená!"

„Atilia vede vzorný život," opakoval. „Já neschvaluji, aby se výchova dětí přenechávala služebníkům a chůvám, takže se také plně stará o tříletou dcerku a ročního synka. Atilia má práce dost a dost."

„Vždyť říkám, že musí být celá sedřená. Ty si přece můžeš dovolit mít dostatek služebnictva, Catone, a ona to dobře ví. Jenomže ty namísto toho uvazuješ měšec na uzel a děláš službu z ní. Jednou ti za tohle nebude zrovna vděčná." Servilia pozvedla těžká bělostná víčka a ironickým pohledem černých očí ho přejela od nohou až po hlavu. „Může se ti taky stát, Catone, že až jednou přijdeš o něco dřív domů, zjistíš, že si našla trochu potěchy mimo tu manželskou ohrádku. A kdo by jí to měl za zlé? Tobě budou parohy náramně slušet."

Tato střela se však minula cíle. Cato se jen samolibě usmál. „Nic takového se nemůže u mne přihodit," řekl s naprostou sebedůvěrou. „Ani za téhle drahoty, co panuje, sice za otroka nevydám víc, než kolik platíval můj prapradědeček, ale mohu tě ujistit, že ti, které si vyberu, žijí přede mnou v bázni. Jsem k nim naprosto spravedlivý – žádný sloužící, který si svůj chleba dokáže zasloužit, u mne nijak nestrádá – ale všichni jsou mým majetkem a dobře to také vědí."

„Hotová domácí idyla," řekla posměšně Servilia. „Nesmím zapomenout Aemilii Lepidě popsat, oč přišla." Ohlédla se po něm přezíravě přes rameno. „Běž už, Catone, běž, prosím tě! Bruta bys mohl získat jen přes mou mrtvolu. Nejsme sice děti téhož otce – a já za tuhle milost děkuji bohům! – ale zato jsme se narodili se stejně železnou vůlí. A já, Catone, jsem navíc mnohem bystřejší než ty." Kočičím způsobem zapředla. „Jsem totiž mnohem inteligentnější než všichni mí nevlastní bratři."

A tenhle třetí trn se mu zabodl hluboko do živého masa. Cato ztuhl, krásné ruce se rázem zaťaly v pěst. „Nevadí mi ty tvé poťouchlosti, Servilie, pokud jimi míříš na mě, ale nesnesu, aby ses takhle otírala o Caepiona!" zaburácel na ni. „Tohle není nic než

sprostá pomluva! Caepio je *tvůj* vlastní bratr, ne *můj!* Och, jak bych si přál, aby tomu bylo naopak! Miluju ho víc než kohokoli jiného na celém světě! A takovéhle nactiutrhání nepřipustím, zejména ne z tvých úst!“

„Stačí, aby ses podíval do zrcadla, Catone. Celý Řím ví, co je pravda.“

„Naše matka pocházela z Rutiliů – a Caepio svou barvu vlasů podědil z téhle větve jejího rodu!“

„Nesmysl! Rutiliové jsou sice trochu narezlí, ale do plava, jsou spíš pomenší, a nikdo z nich nemá nos jako Cato Salonianus.“ Servilia se pohrdavě ušklíbla. „Vrána k vráně sedá, Catone. Caepio na tobě visel od chvíle, kdy ses narodil. Vy dva jste zkrátka dva hrášky z jednoho lusku, i v tom, že žádný z vás není jako lusk. Nehnuli jste se nikdy jeden od druhého, v životě jste se nepohádali – Caepio je tvůj bratříček, a ne můj!“

Cato vstal. „Ty jsi zlá ženská, Servilie!“

Ostentativně zívla. „V tomhle jsi prohrál, Catone. Ať tě bohové vyprovodí – co nejdál.“

Chtěl mít poslední slovo, ještě než opustí místnost. „Jenomže nakonec to budu já, kdo vyhraje! Já vždycky vyhrávám!“

„Vyhrát by se ti povedlo jen přes mou mrtvolu! Jenomže tebe já přežiju.“

A poté už se musela věnovat dalším mužům ve svém životě: svému manželovi Decimovi Juniovi Silanovi – a nemohla Catonovi upřít, že ublinkaným ubožátkem ho pojmenoval dost trefně. Ať už Junia v jeho vnitřnostech trápilo cokoli, měl zkrátka zvracení vždycky na krajíčku, a nepopiratelně to vcelku byla ustrašená, nevýbojná a nijak zvlášť charakterní figurka. Má všechno své zboží vyloženo na pultě, říkala si, když ho sledovala, jak se nimrá s večeří. Hezká tvářička, ale pranic za ní. Což ovšem ani zdaleka neplatí o jiné krásné tváři, té, která náleží Gaiu Juliu Caesarovi. Caesar… uchvátil mne, to si musím přiznat. Na kratičký okamžik jsem se tam začala domýšlet, že i já zajímám jeho, jenomže pak mi ujel jazyk a dotkla jsem se ho. Jak jen jsem mohla zapomenout, že je to Juliovec? Ani patricijský Serviliovec si přece nemůže osobovat právo vměšovat se do záležitosti anebo do života kohokoli z Juliů.

Obě dcerky, které měla se Silanem, teď u večeře jako obvykle dorážely na Bruta a otravovaly ho (nic si ho nepovažovaly). Junia byla o něco mladší než Caesarova Julia, sedmiletá, a Junille už bylo skoro šest. Obě byly tmavovlásky, snědé, ne však příliš, velice půvabné; nebylo třeba se obávat, že by se svým budoucím manželům nezalíbily! Krása a bohaté věno je kombinace, jíž bude nesnadné odolat. Tak jako tak už byly stejně zaslíbeny dědicům dvou význačných domů. Jediný Brutus nebyl dosud zadán, třebaže sám už dal svou volbu jasně najevo. Malá Julia. Co to jenom je za zvláštní povahu, že se zamiloval do dítěte! Třebaže si zpravidla nic takového nepřipouštěla, měla tohoto večera sklon být vůči sobě samé upřímná a musela si přiznat, že je pro ni Brutus naprostou záhadou. Proč on si například tolik zakládá na představě, že náleží mezi intelektuály? Jestliže z téhle bažiny včas nevybředne, příliš se mu v politickém životě nepovede; pokud totiž tihle intelektuálové – třeba jako Caesar – neprosluli navíc už i pověstí skvělého vojáka, anebo pokud si – podobně jako Cicero – nezískali vynikající jméno u soudů, pohlíží se na ně zpravidla ***s*** despektem. A Brutus není obratný a průbojný jako Caesar ani jako Cicero. Bylo by asi jen dobře, kdyby se Brutus mohl stát Caesarovým zetěm. Něco z té Caesarovy až magické energie by snad přešlo i na něho, ulpělo by na něm – docela určitě by k tomu muselo dojít. Caesar…

Hned následujícího dne od něho obdržela zprávu, že ji s potěšením přijme v soukromém slyšení ve svém příbytku v ulici Vicus Patricius, ve druhém poschodí

činžovního domu mezi Fabriciovou barvírnou a suburskými lázněmi. O čtvrté hodině ji tam bude v průjezdu už očekávat jistý Lucius Decumius a uvede ji nahoru do jeho bytu.

Třebaže Antistiovi Veterovi bylo jeho pověření správcem Zadní Hispánie prodlouženo, neplynul z toho pro Caesara žádný – ani čestný – závazek, aby tam s ním setrvával i nadále; nezískal si totiž u něho své kvestorské místo tím způsobem, že by se nejprve ucházel o správcovo dožádání od senátu, ponechal namísto toho své umístění v některé z provincií zcela na rozhodnutí losem. Na jednu stranu by sice bývalo docela příjemné v Zadní Hispánii ještě trochu prodlít, avšak úřad kvestora byl přespříliš druhořadý, než aby se jeho prostřednictvím mohl prosadit na Foru. Caesar si byl dobře vědom, že několik následujících let života bude muset co možná nejvíce trávit v Římě: Řím musí mít neustále na očích jeho tvář, do uší mu bude muset bez ustání znít Caesarův hlas.

Jelikož získal již ve dvaceti letech za udatnost v boji *občanskou korunu,* byl přijat do senátu o celých deset let dříve, než byl stanovený věk třiceti let, a bylo mu rovněž povoleno v tomto shromáždění promlouvat, namísto aby tam mlčky setrvával až do doby, kdy by byl zvolen do vyššího magistrátního úřadu než kvestorského. Ne že by byl Caesar tohoto mimořádného privilegia nadužíval; byl příliš chytrý, než aby své okolí omrzel tím, že by připojoval své jméno k beztak již dosti dlouhým seznamům řečníků hlásících se o slovo. Nemusel si ostatně vynucovat pozornost řečněním, neboť byl znamením svého mimořádného postavení trvale označen. Sullovy zákony stanovily, že *občanskou korunou* uvitou z dubových listů musí být ozdoben, jakmile v jakékoli politické funkci vystoupí na veřejnosti. A kdokoli ho spatřil, byl povinen povstat a pozdravit ho, ba i ti nejctihodnější konsulárové a censoři. Stavělo ho to nad všechny ostatní a zároveň i mimo ně, což mu obojí velice vyhovovalo. Nechť si ti ostatní po libosti pěstují své vlivné známosti; Caesar rád kráčel o samotě. Och jistě, klientů muž potřebuje mít celé davy, musí být znám jako vynikající patron. Avšak dosíci vrcholu – a k tomu byl pevně rozhodnut! – pomocí jakékoli kliky neměl Caesar naprosto v plánu. Neboť každá klika svým členům nevyhnutelně vnucuje svou vůli.

Tak například tu byli *boni, optimáti,* „řádní muži“. Ze všech frakcí v senátě právě oni měli bezesporu největší moc. Přečasto už dokázali zmanipulovat volby, obsadit nejdůležitější soudy, nejhlučněji vystupovat na sněmech. Avšak těmto *řádným mužům* chyběl jakýkoli program! Jediné, o čem by se dalo říci, že je spojuje, byla jejich zakořeněná nechuť k jakýmkoli změnám. Caesar naproti tomu změnám přál. Bylo přece tolik věcí, které po proměně, po nápravě, po zrušení volaly, ba přímo křičely! Jestliže si Caesar ze své služby v Zadní Hispánii něco odnášel, pak to bylo především přesvědčení, že změna nastat musí. Úplatnosti a chamtivosti správců bylo třeba učinit přítrž dříve, než přivodí zkázu samé říše; a to byla jen jedna z mnoha proměn, které by si byl přál vidět. A o něž byl i připraven usilovat. Všechny stránky římského života si až se zoufalou naléhavostí žádaly pozornost, volaly po zásahu. Oni *řádní muži* se ovšem už tradičně a tvrdošíjně stavěli proti jakékoli, i sebemenší změně. Nebyli to lidé Caesarova druhu. A Caesara také neměli nijak v oblibě; jejich přecitlivé čenichy už dávno zvětřily v Caesarovi nebezpečného radikála.

Jediná cesta, která byla Caesarovi vskutku otevřena, byla dráha vojenského velitele. Ovšem dříve, než bude moci právoplatně velet některé z římských armád, bude muset dosáhnout alespoň prétorského úřadu, a aby dosáhl zvolení jedním z těchto osmi mužů odpovědných za chod soudů a celé spravedlnosti, bylo nezbytné, aby následujících šest let strávil ve městě. Znamenalo to obcházet voliče, ucházet se o jejich přízeň,

vypořádávat se s chaotickou politickou scénou. Držet se v popředí svého světa, sbírat síly a vliv, získávat klienty, zajišťovat si podporu jezdců z obchodních kruhů, shánět stoupence všeho druhu. A to sám a toliko sám, nikoli jako příslušník *řádných* ani jakékoli jiné skupinky usilující, aby všichni její členové smýšleli stejně – anebo ještě lépe: aby se myšlením vůbec přestali zatěžovat.

Caesarovou ctižádostí ovšem zdaleka nebylo vést svou vlastní frakci v senátě; chtěl dosíci mety mnohem vyšší, pocty zvané *První muž Říma.* Zamýšlel se stát *primus inter pares,* nejpřednějším mezi sobě rovnými, získat tu nejvyšší *auctoritas,* nejvyšší možnou *dignitas; První muž Říma* představoval samu vtělenou moc. Jeho slovům všichni naslouchali, a nebylo, kdo by ho sesadil nebo svrhl, neboť nebyl králem ani diktátorem; *První muž Říma* si své postavení udržoval pouhou silou své osobnosti, nebylo možno je získat skrze žádný úřad, ba ani s celou armádou v zádech. Starý Gaius Marius toho docílil tou nejklopotnější cestou, tím, že porazil na hlavu Germány – nebyl totiž obdařen takovými předky, kteří sami o sobě by byli mohli Římanům napovědět, že si uznání za *Prvního muže Říma* plně zasluhuje. Sulla se takovým urozeným původem pochlubit mohl, nedosáhl však tohoto titulu tím, že se prohlásil diktátorem. Nikoli, byl to prostě Sulla – velký aristokrat, autokrat, nositel neskonale vysokého vyznamenání, *koruny z trávy,* nikým neporažený vojevůdce. *První muž Říma* zkrátka představoval vojenskou legendu zrozenou z líhně římské politické arény.

Proto se tedy ten, kdo se rozhodl stát se *Prvním mužem Říma,* nemohl jen tak připojit k nějaké existující skupině; musel sice frakci vytvořit, avšak stanout pak na Foru Romanu jako muž nikomu nezavázaný a nepodřízený, zato však krajně ceněný jako spojenec. V Římě těchto dnů znamenala příslušnost k patriciátu výhodu, a Caesar patricijem byl. Jeho vzdálení předkové byli členy senátu už tehdy, kdy ho ještě tvořila pouhá stovka mužů, rádců římského krále. A ještě dříve, než Řím vůbec existoval, byli jeho předkové sami králi v Albě Lonze na Albské hoře. A dávno předtím byla v třicáté deváté generaci jeho prababičkou sama bohyně Venuše; porodila Aenea, krále Dardanie, jenž se připlavil do latinské Itálie a založil tu nové království, které se jednoho dne mělo stát sférou Říma. Na toho, kdo pocházel z tak hvězdných výšin, muži zpravidla už předem pohlíželi jako na povolaného vůdce; Římané milovali osobnosti s rodokmenem, a z čím vznešenějších předků muž pocházel, tím více měl vyhlídek na svou vlastní frakci.

A tak bylo Caesarovi jasné, jak je třeba vyplnit oněch příštích devět let, čas do doby jeho konsulátu. Bude muset udělat vše, aby v něm uviděli muže hodného stát se *Prvním mužem Říma.* Což neznamenalo naklonit si sobě rovné; vyžadovalo to ovládnout ty, kteří mu rovni nebyli. Jemu rovní se ho budou tak jako tak obávat a nenávidět ho, tak jak sočí na všechny ty, kdo o tento primát usilují. Zuby nehty mu budou všichni jemu rovní bránit, jen aby neuspěl, nezastaví se před ničím, dokud nenabude takové síly a moci, aby je zkrušil. Odtud přece taková nenávist vůči Pompeiovi Velikému, jenž si usmyslel, že právě on je teď *Prvním mužem Říma.* Nu, tomu se vydržet nepoštěstí. Tenhle titul náleží Caesarovi, a nic na světě, živoucího či neživého, mu nezabrání, aby se jeho držení posléze ujal. Věděl to, neboť až příliš dobře znal sám sebe.

Bylo potěšující shledat za úsvitu hned následujícího dne poté, co dorazil domů, že mu přišla vzdát čest úhledná skupinka klientů; byl jich plný přijímací pokoj a kulaťoučký obličej jeho správce Eutycha při pohledu na ně radostí jen zářil. Rozjasnila se i vyzáblá,

ale čiperná tvář starého Lucia Decumia, hopsajícího neposedně jako cvrček sem a tam, když Caesar vyšel ze svých soukromých komnat.

K úžasu všech přítomných políbil Lucia Decumia na ústa.

„Tebe jsem postrádal více než kohokoli jiného, s výjimkou Julie, taťko," řekl Caesar a sevřel Lucia Decumia prudce v objetí.

„Však bez tebe Řím taky není Římem, Pávíku!" zněla odpověď.

„Ty snad vůbec nestárneš, taťko."

Byla to pravda. Nikdo nevěděl, jak starý Lucius Decumius vlastně je, avšak jistě měl blíže k sedmdesátce než šedesátce. Ten bude zřejmě živ navěky. Náležel do čtvrté majetkové třídy a patřil do suburské městské tribue, takže jeho hlas na sněmech neměl nikdy žádnou váhu, avšak přesto byl Lucius Decumius muž v jistých kruzích velice vlivný a mocný. Byl správcem společenstva křižovatky, které mělo sídlo v Aureliině insule, a všichni muži, kteří bydleli v jejím sousedství, mu čas od času museli vzdát poctu v místě, které bylo právě tak tavernou jako náboženským shromaždištěm. Jako správce svého společenství byl Lucius Decumius obdařen značnou autoritou; nashromáždil i nemalý majetek, převážně nekalými způsoby, a nebylo mu proti mysli půjčovat za velice přijatelných úrokových sazeb peníze těm, kdo by jednoho dne mohli být Luciovi Decumiovi nějak užiteční – anebo kdo by mohli prospět jeho patronovi Caesarovi. Caesarovi, jehož miloval víc než oba své statné syny, Caesarovi, jenž už jako chlapec bral účast na leckterém jeho pochybném dobrodružství, Caesarovi…

„Všechny pokoje máš připraveny," řekl staroch s širokým úsměvem. „I nové lůžko jsem ti obstaral – přenáramné!"

Ve světlemodrých, až ledově studených Caesarových očích to zajiskřilo; oplatil úsměv úsměvem a přimhouřil víčka. „Ještě než se k němu vyjádřím, chci je osobně vyzkoušet, taťko. Což mi něco připomíná – doručil bys laskavě zprávu manželce Decima Junia Silana?"

Lucius Decumius se zachmuřil. „Servilii?"

„Ta paní je známá, jak vidím."

„Aby taky nebyla! Je velice tvrdá ke svým otrokům."

„Jak to můžeš vědět? Domníval bych se, že její otroci docházejí do kolegia křižovatky na Palatinu."

„Takové věci se roznesou. Ví se o nich! Nemá nikdy daleko k tomu, aby dala otroka ukřižovat, když se domnívá, že potřebuje dostat za vyučenou. A dává to provést na zahradě, všem na očích. Představ si, že je dá nejdřív zbičovat, aby pak uvázáni na kříž nevydrželi příliš dlouho naživu."

„Má to promyšlené," řekl Caesar a zformuloval vzkaz pro Servilii. Ani na okamžik si nemyslel, že by se ho snad Lucius Decumius pokoušel varovat, aby si s ní nic nezačínal, ani že by jakkoli kritizoval jeho vkus; Lucius Decumius jen plnil své povinnosti a poskytl mu informace, jež považoval za užitečné.

Na jídlo si Caesar příliš nepotrpěl – nebyl žádný labužník, a rozhodně nepatřil k vyznavačům Epikúrovým – a jak přecházel od jednoho klienta k druhému, bezmyšlenkovitě ukusoval z křehkého čerstvého rohlíčku doneseného od Aureliina pekaře opodál v ulici a z poháru upíjel vody. Znaje Caesarovu štědrost obešel mezitím už jeho správce shromážděné muže s podnosem plným téhož pečiva, s ředěným vínem pro ty, kteří mu dávali přednost před čistou vodou, a s miskami s olejem či s medem, aby si v nich mohli rohlíčky smočit. Pohled na to, jak se Caesarova klientela rozrůstá, byl vskutku skvělý!

Někteří se nedostavili z žádného jiného důvodu, než aby mu dali najevo, že jsou mu k službám, jiní však přicházeli s určitým záměrem: tu šlo o doporučení pro zaměstnání, o které usilovali, o místo pro náležitě vzdělaného synka někde ve státní pokladně anebo v archivu, či o Caesarův názor na tu nebo onu nabídku jejich dceři, takovou či onakou cenu za pozemek. Několik málo jich požádalo o peníze, a i k těm se Caesar choval se stejnou vlídností, jako by jeho měšec byl tak bezedný jako zdroje Marka Crassa, přičemž ve skutečnosti zel dosti prázdnotou.

Většina klientů se loučila, jakmile se odbyly nezbytné zdvořilosti a jakmile s patronem prohodili pár slov. Ti, kdo setrvali, od něho potřebovali pár řádek, které jim musel napsat, a čekali, zatímco se on u stolu zabýval svými papíry. Výsledkem bylo, že uběhly více než čtyři prodlužující se jarní hodiny, než se rozloučil poslední z návštěvníků, a teprve pak měl Caesar zbytek dne pro sebe. Klienti se ovšem příliš nevzdálili; když o hodinu později, poté co vyřídil nejnaléhavější korespondenci, vyšel z domu, připojili se k němu a doprovázeli ho, kamkoli ho jeho záležitosti vedly. Muž, jenž měl klienty, je musel také veřejnosti náležitě předvést.

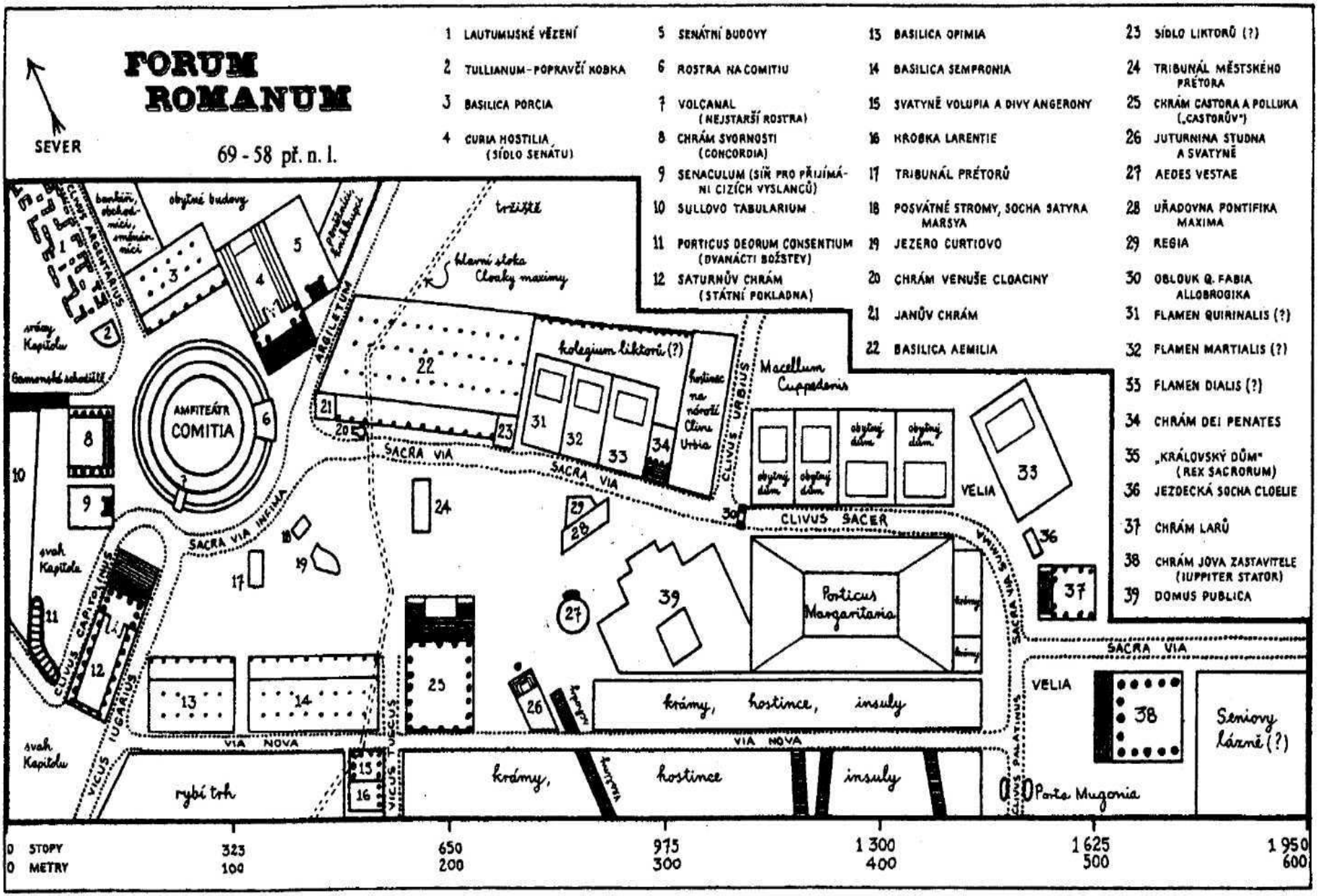
Jako na smůlu však na celém Foru Romanu – když tam Caesar se svou suitou došel po Argiletu a když pak procházel mezi Aemiliovou bazilikou a schodištěm vedoucím k Hostiliově Kurii – právě neprodléval nikdo významnější. Konečně dospěl až sem, do nejvlastnějšího středu celého římského světa, na dolní Forum Romanum; do prostoru porůznu posetého stavbami starobylými a ctihodnými i budovami sloužícími dnešku. Patnáct měsíců už tomu bylo, co tu stál naposledy. Ne že by se Forum bylo nějak změnilo. Neproměňovalo se nikdy.

Přímo před ním zela prohlubeň Comitia, zdánlivě nevelký kruh soustředných širokých stupňů snižujících se pod úroveň okolí, prostor, v němž se scházely plebejské sněmy i sněmy lidu. Když byl zcela naplněn, pojal asi tři tisíce mužů. Jeho zadní stěnu obrácenou ke schodišti Hostiliovy Kurie tvořila rostra, odkud politici promlouvali k davům shromážděným dole v Comitiu. A opodál už stála sama důstojná prastará Hostiliova Kurie, domov senátu po všechna ta staletí od doby, kdy ji zbudoval král Tullus Hostilius, příliš malá už pro Sullův rozšířený senátorský sbor a přes všechny nádherné malby na stěnách působící ošuntělým dojmem. Curtiovo jezírko, posvátné stromy, Scipio Africanus tyčící se na vysokém sloupu, zobce ukořistěných lodí vystavené na dalších sloupech, bezpočet soch na impozantních podstavcích, upírajících na kolemjdoucí planoucí zraky, tak jako starý Appius Claudius Slepý, anebo je sledujících s trochu samolibým poklidem jako starý a skvělý, všemi mastmi mazaný někdejší první senátor Scaurus. Dlažba na Via Sacra byla ošlapanější než travertinové dlaždice v jejím okolí (ty dal Sulla obnovit, ovšem jakýmkoli úpravám cesty samé bránil *mos maiorum).* Na opačné straně prostoru zastavěného dvěma nebo třemi tribunami stály dvě staromódní baziliky, Opimiova a Semproniova, po jejichž levé straně se tyčil proslulý chrám Castora a Polluka. Jak se dařilo konat sněmy a soudy mezi tolika překážkami, byla záhada, avšak nějak se sem vtěsnaly – vždy tomu tak bylo a provždy tomu tak bude.

Směrem k severu se tyčil Kapitol, jeden z jeho pahrbků vyšší než jeho dvojče, s chaotickou změtí chrámů a jejich pestře pomalovaných sloupoví, štítů a pozlacených soch nad oranžovými taškami střech. Nový příbytek Jova Nejlepšího Nejvyššího, jak zamračený Caesar postřehl, byl doposud rozestavěn (předchozí chrám před několika lety vyhořel); liknavý Catulus se s jeho stavbou zjevně loudá, dává si jako se vším na čas. Zato Sullovo obrovité Tabularium už bylo téměř zcela dobudováno a zaplnilo takřka celý střed pahorku několikaposchodovými arkádovitými galeriemi, kde měly být

FORUM ROMANUM

69 - 58 př. n. l.

uloženy veškeré římské archivy, zákony i účetní knihy. Na samém úpatí Kapitolu pak stály další veřejné budovy – chrám Svornosti a hned vedle něho Senaculum, kde senát přijímal cizí delegace.

Caesarovým cílem byla budova v protějším rohu Fora za Senaculem, která od sebe oddělovala Vicus Iugarius a Clivus Capitolinus. Byl to Saturnův chrám, velice starobylá, rozlehlá, přísně dórská stavba – až na křiklavými barvami pomalované dřevěné stěny a sloupy; byl to příbytek prastaré sochy božstva, kterou bylo nutno napouštět olejem a oviják plenami, aby se nerozpadla. A také – což bylo pro Caesara podstatnější – to bylo sídlo římské státní pokladny.

Chrám byl vybudován na pódiu, na jehož plochu vedlo dvacet stupňů. V tomto kamenném podstavci se skrývalo celé bludiště chodeb a prostor. Část jich sloužila jako úložiště zákonů, jakmile byly vyryty do kamene či bronzu, tak jak to vyžadovala u všech zákonů nepsaná římská ústava; jenomže počet zákonů rostoucí s časem vedl nyní k tomu, že tabule s novými zákony se jedním vchodem stěhovaly dovnitř a tabule se starými druhým zase ven, aby byly na nejrůznějších místech ukládány jinde.

Avšak většina tohoto sklepního prostoru náležela státní pokladně. Zde bylo v dobře zajištěných místnostech uloženo veškeré hmatatelné bohatství Říma v ryzím drahém kovu – jako zlaté a stříbrné pruty v celkové váze dosahující mnoha tisíc talentů. Za zamřížovanými okénky umístěnými vysoko ve vnějších zdech zde za svitu olejových lampiček pracovalo v začouzených komůrkách jádro římského úřednictva, které pečovalo o římské účetnictví, od mužů tak vysoce postavených, aby se mohli stát tribuny aerarii, až po bezvýznamné písaře a ještě odstrčenější státní otroky, kteří zametali prach z podlah, ale zpravidla už si tolik nevšímali pavučin věnčících stěny.

Vlivem nárůstu římských provincií a příjmů z nich plynoucích už Saturnův chrám sice dávno přestal stačit svému finančnímu poslání, avšak Římanům se příčilo vzdávat se jakéhokoli místa, jež už bylo jednou určeno pro určitou vládní činnost, a tak Saturnův chrám i nadále a s bídou sloužil jakožto státní pokladna. Dílčí úložky ražených peněz i zlatých prutů byly rozmístěny i ve sklepeních pod dalšími chrámy, záznamy mimo běžný rok byly odsouvány do Sullova Tabularia, a v důsledku toho všeho se úřednictvo státní pokladny i jejich podřízené síly stále rozrůstaly. Státní úřednictvo bylo považováno za prokletí Říma – ovšem státní pokladna byla koneckonců státní pokladna; státní peníze bylo třeba náležitě zasévat, pečovat o ně a sklízet, i když si to vyžadovalo přímo úděsné množství veřejných zaměstnanců.

Zatímco Caesarův doprovod stanul opodál a sledoval ho hrdými rozzářenými zraky, on sám pokročil k velkým řezbami zdobeným vratům v boční stěně pódia Saturnova chrámu. Byl oděn v neposkvrněné bílé toze, na pravém rameni tuniky měl dva nachové senátorské pruhy, na hlavě věnec z dubových listů, neboť toto bylo úřední řízení a on měl nosit své vyznamenání při každém oficiálním poslání. Zatímco jiní by byli asi pokynuli někomu ze svých sloužících, aby zabušil klepadlem, Caesar tak učinil sám a vyčkal pak, až se vrata obezřetně pootevřela a až z nich vyhlédla něčí hlava.

„Gaius Julius Caesar, kvestor z provincie Zadní Hispánie za úřadu správce Gaia Antistia Vetera si přeje předložit vyúčtování ze své provincie, tak jak to žádá zvyk a zákon," pravil Caesar odměřeným hlasem.

Byl vpuštěn a vrata se za ním opět zavřela; všichni jeho klienti zůstali venku na čerstvém vzduchu.

„Tys ale přibyl teprve včera, nemám pravdu?" otázal se Marcus Vibius, správce státní pokladny, když k němu Caesara uvedli do jeho potemnělé úřadovny.

„Ano."

„Takže na tyhle věci ještě není žádný spěch, víš?“

„Pokud jde o mne, já naspěch mám. Mé povinnosti kvestora nekončí, dokud nepředložím své vyúčtování.“

Vibius jen zamžikal. „Tak je tedy předlož!“

Ze záhybu Caesarovy togy se vynořilo sedm svitků, každý z nich dvojmo zapečetěn, jednak Caesarovým, jednak Antistiovým prstenem. Když chtěl Vibius pečeti rozlomit, Caesar ho zarazil.

„Co se děje, Gaie Julie?“

„Nejsou tu žádní svědci.“

Vibius jen znovu zamrkal. „Nu, zpravidla se tu na takové malichernosti neohlížíme,“ pravil nenuceně, pousmál se a chopil se svitku.

Caesarova ruka se vymrštila a sevřela Vibiovo zápěstí. „Byl bych ti tou radou, abyste na takovéhle malichernosti začali dbát,“ řekl mírně. „Toto je úřední vyúčtování za dobu mého kvestorství v Zadní Hispánii a já žádám, aby se jeho projednání dálo za přítomnosti svědků. Pokud ti tato chvíle nevyhovuje k tomu, abys svědky obstaral, udej mi dobu, kdy ti to bude možné, a já přijdu znovu.“

Ovzduší v místnosti se proměnilo, ochladlo. „Zajisté, Gaie Julie.“

Avšak první čtyři svědci nebyli Caesarovi po chuti, a teprve poté, co postupně předstoupilo dvanáct osob, byli nalezeni čtyři, kteří mu vyhovovali. Caesar pak podal svou zprávu s takovou rychlostí a zběhlostí, že Marcus Vibius nestačil lapat po dechu, neboť nebyl zvyklý na kvestory, kteří by měli nějaké pojetí o účetnictví, natož aby dokázali takto odříkávat celé sloupce čísel, aniž nahlédli do písemných materiálů. A když Caesar skončil, byl Vibius zalit potem.

„Musím poctivě říct, že jsem sotva kdy – pokud se tak vůbec kdy stalo – slyšel kvestora přednést své vyúčtování takto dokonale,“ připustil Vibius a otíral si čelo. „Všechno je v naprostém pořádku, Gaie Julie. Zadní Hispánie by ti skutečně měla odhlasovat poděkování za to, že jsi zlikvidoval ty jejich nepořádky.“ Vibius to říkal s chlácholivým úsměvem; začínal chápat, že tenhle namyšlený chlapík se hodlá jednoho krásného dne stát konsulem, takže neškodilo mu trochu zalichotit.

„Pokud je všechno v pořádku, žádám o oficiální potvrzení, že tomu tak je. Ověřené svědky.“

„Právě jsem se ho chystal napsat.“

„Výborně!“ pravil žoviálně Caesar.

„A kdy dorazí ty peníze?“ otázal se Vibius, když svého nepříjemného návštěvníka vyprovázel.

Caesar pokrčil rameny. „To je mimo dosah mé působnosti. Domnívám se, že správce vyčká, až skončí jeho úřední období, a že pak peníze přiveze osobně s sebou.“

Na Vibiově tváři bylo patrné roztrpčení. „A není tohle naprosto typické?“ položil řečnickou otázku. „To, co by už letos mělo patřit Římu, si Antistius Vetus podrží natolik dlouho, aby peníze mohl svým jménem investovat a získat z nich náležitý výnos.“

„To je ovšem zcela legální, a není na mně, abych to nějak kritizoval,“ poznamenal Caesar klidně a zamžoural, jak se opět vynořil na slunné Forum.

„*Ave,* Gaie Julie!“ odsekl Vibius, jenž ho vyprovázel, a zavřel za ním vrata.

Za hodinku, kterou trval přednes Caesarovy zprávy k vyúčtování, se dolejší Forum poněkud zalidnilo, lidé pospíchali, aby byli se svými záležitostmi hotovi, ještě než uběhne odpoledne a nastane čas k večeři. A mezi těmito novými tvářemi, jak si Caesar se skrytým povzdechem uvědomil, byla i jedna, která náležela Markovi Calpurniovi

Bibulovi, jehož kdysi bez námahy popadl a před očima jeho šesti druhů vysadil na vysokou skříň. A pak ho ještě nazval bleškou. Ne že by pro to neměl dostatečný důvod! Jen jednou se na sebe podívali, a už měl jeden druhého dost; čas od času se taková věc stává. Bibulus ho urazil způsobem, jenž si nevyhnutelně žádal fyzickou odplatu, a učinil tak s jistotou, že se ho Caesar vzhledem k jeho titěrné postavičce neodváží uhodit. Nadhodil totiž, že Caesar své skvělé loďstvo od bíthýnského krále Níkoméda získal zřejmě proto, že se králi prostituoval. Za jiných okolností by byl Caesar návalu vzteku možná odolal, událo se to však bezprostředně poté, co stejné podezření vyslovil i vojevůdce Lucullus. A dvakrát totéž bylo o jednou víc, než Caesar dokázal snést; Bibulus putoval na skříň a doprovodilo ho tam pár ostrých slov. A tak započalo téměř roční soužití s Bibulem v témže vojenském příbytku, zatímco Řím reprezentovaný Lucullem vtloukal lesboskému městu Mytilénám do hlavy, že svému syzerénovi není radno se vzpouzet. Dělicí čára byla už tehdy narýsována. Bibulus se stal Caesarovým nepřítelem.

Nijak se nezměnil za těch deset roků, které od té doby uběhly, pomyslel si Caesar, když se k němu ona skupinka s Bibulem v čele přiblížila. Z jiné větve oné urozené rodiny Calpurniů pocházelo pár nejvytáhlejších římských dlouhánů; avšak větev s cognominem Bibulus (značícím sáknoucí houbu, a to sající zejména víno) byla jejím pravým tělesným opakem. Nikdo z řad římské aristokracie by byl ani na okamžik nezapochyboval, ke které z větví onoho šlechtického rodu Bibulus náleží. Nebyl jen malý, byl mrňavý, se strašidelně bledou tváří, z níž pod bezbarvými vlasy tvrdě vystupovaly lícní kosti; a neviditelné řasy nedokázaly skrýt jeho vodově stříbřité oči. Nedalo se o něm dost dobře říci, že je nevzhledný, byla to přímo příšera.

Nešel sám, nehledě ani k houfu klientského doprovodu; po jeho boku kráčel neobyčejný muž, jenž na sobě pod togou neměl tuniku. Podle barvy vlasů a podle nosu zřejmě mladý Cato. Nu, tohle přátelství bylo dosti logické. Bibulus byl ženat s Domitií, jež byla sestřenicí Catonova švagra Lucia Domitia Ahenobarba. Stejně je zajímavé, jak se všechen ten plevel sejde nakonec pohromadě, ba i cestou sňatků. A jelikož Bibulus náležel k těm, kteří si říkali *boni, optimáti*, nemohlo být pochyb, že se k nim hlásí i Cato.

„Hledáš trochu stínu, Bibule?“ otázal se sladce Caesar, když se míjeli, a očima přelétl ze svého starého nepřítele na jeho vyčouhlého společníka, jenž díky postavení slunce skutečně Bibula v té chvíli zastiňoval.

„Cato zastíní nás všechny, až přijde jeho čas,“ odsekl Bibulus.

„S takovým nosem to nebude velký problém,“ řekl Caesar.

Cato si zálibně pohladil nejvýraznější část své osobnosti, nijak dotčeně, ale také ne pobaveně; vtip mu nedošel. „Mou sochu si nikdo s žádnou jinou aspoň nesplete,“ prohlásil.

„To určitě ne.“ Caesar pohlédl na Bibula. „Hodláš se letos ucházet o nějaký úřad?“ otázal se ho.

„Já? Ne!“

„A ty, Marku Catone?“

„O vojenského tribuna,“ řekl Cato stroze.

„V tom určitě uspěješ. Slyšel jsem, že sis přinesl celou sbírku vyznamenání z bojů Poplicolovy armády proti Spartakovi.“

„To se ví, že ano!“ štěkl Bibulus. „Ne každý z Poplicolovy armády byl zbabělec.“

Caesar povytáhl plavé obočí. „To jsem přece neřekl.“

„Tos ani říkat nemusel. Ty sám sis přece tehdy vybral službu pod Crassem.“

„Nebylo na mně, abych si vybíral, zrovna tak jako nebude mít na vybranou Marcus Cato, až bude zvolen vojenským tribunem. Jako vojenští magistráti prostě jdeme tam, kam nám Romulus určí.“

Hovor na tomto bodě uvízl a byl by ustal docela, kdyby se nebyla objevila další dvojice, Caesarovi mnohem sympatičtější: Appius Claudius Pulcher a Marcus Tullius Cicero.

„Neseš kůži na trh, jak vidím, Catone!“ utrousil vesele Cicero.

Bibulus toho měl právě dost. Sebral se a i s Catonem odkráčel.

„Dosti zvláštní,“ řekl Caesar při pohledu na odcházejícího Catona. „Proč on vlastně chodí bez tuniky?“

„Tvrdí, že je to součást *mos maiorum*, a snaží se přesvědčit i nás ostatní, abychom se uchýlili ke starým zvyklostem,“ prohlásil Appius Claudius, typický člen svého rodu, střední postavy, snědý a velice hezký. Popleskal Ciceronův pupek a ušklíbl se. „To je móda leda tak pro mužské, jako je on nebo Caesar, ale tvá kůže by asi na porotu velký dojem neudělala,“ řekl Ciceronovi.

„To je stejně jen póza,“ pravil Cicero. „Však on z ní vyroste.“ Tmavými, mimořádně inteligentními zraky spočinul na Caesarovi a v očích mu jen hrálo.

„Ostatně pokud si vzpomínám, dokázal jsi kdysi i ty naše drahé *řádné muže* pěkně rozčílit svými módními výstřelky, Caesare. Pamatuješ se ještě na ty své nachové proužky na rukávech?“

Caesar se zasmál. „To bylo z nudy, a mně se tenkrát zachtělo popíchnout trochu Catula.“

„Což se ti také povedlo, a jak! *Boni* v něm mají svého vůdce, takže on se považuje za strážce římských zvyků a tradic.“

„Když už je řeč o Catulovi, kdypak on vlastně hodlá dokončit stavbu chrámu Jova Nejlepšího Největšího? Nevidím, že by nějak pokračovala.“

„Och, ta už byla přece před rokem zasvěcena,“ pravil Cicero. „Ovšem kdy bude moci také sloužit, to nikdo neví. Sulla ho, chudáka, tímhle pověřením odsoudil k vážným finančním problémům, to přece sám dobře víš. Většinu peněz na stavbu musí vynakládat ze svého měšce.“

„Však si to také může dovolit, seděl si pohodlně v Římě a za Cinny a za Carbona si nadělal pěkný majetek, zatímco Sulla byl v exilu. Uložit mu obnovu chrámu Jova Nejlepšího Největšího nebylo stejně nic jiného než Sullova pomsta.“

„Och ano! Tyhle Sullovy pomsty jsou stále ještě v živé paměti, třebaže už je deset let po smrti.“

„Ale byl to *První muž Říma,*“ řekl Caesar.

„A teď se nám o ten titul dere Pompeius Magnus,“ řekl Appius Claudius s neskrývaným pohrdáním.

Caesarův názor zůstal nevyřčen, neboť se mezitím ozval Cicero.

„Jsem rád, že už jsi zase zpátky v Římě, Caesare. Hortensiovi už nějak neslouží dech – od chvíle, co jsem ho porazil v té Verrově záležitosti, jako by to nebyl ani on. Takže rád uvítám nějakou slušnou soutěž u soudů.“

„Že by mu došel dech už v sedmačtyřiceti?“ otázal se Caesar.

„Žije si na vysoké noze,“ prohlásil Appius Claudius.

„To dělají v jeho kruzích všichni.“

„Ovšem o Lucullovi by se to říct nedalo.“

„To je pravda, tys pod ním sloužil na Východě a teprve nedávno ses vrátil,“ odpověděl Caesar a kývnutím hlavy dal svému doprovodu najevo, že se chystá odejít.

„A jsem rád, že to mám za sebou," ulevil si Appius Claudius. Uchichtl se. „Ale poslal jsem za sebe Lucullovi náhradu!"

„Náhradu?"

„Svého bratříčka, Publia Clodia."

„Och, to jsi ho určitě potěšil!" rozesmál se i Caesar.

A tak Caesar při pomyšlení, že nejbližších pár let stráví tady, v Římě, odcházel z Fora poněkud uklidněn. Nebude to snadné, ale to ho jen těšilo. Catulus, Bibulus a všichni ostatní *boni* se mu jistě pokusí všemožně ztrpčit život. Ale jsou tu i přátelé; Appius Claudius nepatří k žádné frakci a jako patricij asi bude držet s patricijem.

Jenomže co Cicero? Od chvíle, kdy svým skvělým a novátorským vystoupením dokázal poslat Gaia Verra do doživotního vyhnanství, znal Cicerona kdekdo, třebaže mu bylo nemálo k tíži, že neměl pražádného předka, jenž by stál za zmínku. Byl to *homo novus*, nový člověk na scéně, přivandrovalec. První v historii své počestné venkovské rodiny, kdo zasedl v senátě. Pocházel ze stejného okrsku jako Gaius Marius, dokonce s ním byl i spřízněn; cosi v jeho povaze však způsobilo, že si včas neuvědomil, jak silně stále ještě památku Gaia Maria většina Říma ctí. A tak Cicero odmítl ono příbuzenství zdůraznit, vyhýbal se dokonce jakékoli zmínce o svých kořenech v Arpinu a věnoval mnoho času tomu, aby své okolí přesvědčil, že je tím nejřímštějším ze všech Římanů. Uchovával dokonce v atriu i voskové masky předků, ty ovšem patřily pradědům jeho manželky Terentie; podobně jako Gaius Marius se i on do rodiny z nejvyšších aristokratických kruhů přiženil s myšlenkou na to, že mu Terentiiny vztahy mohou usnadnit cestu ke konsulátu.

Nejpřesněji ho bylo možno popsat jako muže deroucího se o vyšší společenské postavení, což ovšem naprosto neplatilo o jeho příbuzném Gaiovi Mariovi. Pravda, Marius se oženil se starší sestrou Caesarova otce, s Caesarovou milovanou tetičkou Julií, a ze zcela stejných důvodů si vzal i Cicero onu ošklivou Terentii. Jenomže pro Maria byl úřad konsula pouhým prostředkem, jak dosíci vysokého vojenského velení, ničím víc. Zatímco pro Cicerona byl už sám konsulát nejvyšším cílem. Marius se toužil stát *Prvním mužem Říma.* Vše, oč Cicero stojí, je zaujmout místo mezi nejvyšší aristokracií země. Och, v tomhle on určitě uspěje, proč ne! U soudů nemá sobě rovného, což znamená, že už si zavázal dosti mocnou skupinku vděčných ničemů, kteří mají obrovský vliv v senátě. Nemluvě o tom, že je to nesporně největší řečník v celém Římě, a to zase znamená, že si ho předcházejí další nesmírně vlivní muži, jen aby promluvil v jejich záležitostech a v jejich prospěch.

Caesar nebyl žádný snob, bez váhání uznával Ciceronovy zásluhy a doufal, že ho získá pro svou budoucí frakci. Potíž byla jen v tom, že Cicero byl nenapravitelný váhavec; svou nezměrnou inteligencí postřehl vždy tolik možných rizik, že za sebe posléze nechával rozhodovat jiné. Pro Caesara, jenž nikdy nepřipustil, aby jeho kroky ovládl strach, byla bázlivost nejhorší ze všech pánů. S Ciceronem po boku by asi byla Caesarova budoucí politická dráha snadnější. Rozpozná však Cicero výhody, jež by mu z tohoto spojenectví vyplynuly? To bylo dosud v lůně bohů.

Kromě toho byl Cicero poměrně chudý, a Caesar neměl dost peněz na to, aby si ho mohl koupit. Jediným zdrojem Ciceronových příjmů kromě jeho rodinných pozemků v Arpinu byl majetek jeho manželky; Terentia byla nesmírně bohatá. Naneštěstí však vládla tímto jmění sama a nebyla ochotná hovět Ciceronově zálibě v uměleckých dílech a venkovských vilách. Och, ty peníze! Dokázaly by odstranit z cesty tolik překážek,

zejména z cesty toho, kdo se chtěl stát *Prvním mužem Říma*. Pohleďme jen na Pompeia Velikého, pána nevýslovného majetku. Ten si své přívržence prostě koupil. Zatímco Caesar i s celým svým slavným původem neměl na to, aby si mohl zaplatit stoupence ani koupit hlasy. V tomto směru na tom byli s Ciceronem stejně. A jestli jednou Cicerona něco dokáže udolat, pomyslel si Caesar, bude to nejspíš nedostatek peněz.

Nazítří Caesar klienty hned po každodenním rituálu za rozednění propustil a samoten se vydal ulicí Vicus Patricius do bytu, který si najal ve vysoké insule mezi Fabriciovou barvírnou a suburskými lázněmi. Stal se jeho útočištěm, poté co se vrátil z války proti Spartakovi a co soužití s matkou, manželkou a dcerkou učinilo z domova natolik ženskou záležitost, že to nebylo k vydržení. Kdekdo v Římě přivykl hluku, i ti, kdo obývali prostorné domy na Palatinu a v Carinách – otroci na sebe při práci pokřikovali, pozpěvovali, smáli se a hašteřili, všude vřískaly děti a plakala nemluvňata, ženské bez ustání alespoň žvanily, pokud jedna druhou právě nepopichovala nebo jí nelála. Bylo to natolik normální, že to většina mužů stojících v čele domácnosti už snad ani nevnímala. Caesara to však dráždilo, tkvěla v něm hluboká potřeba samoty a stejně hluboce nenáviděl každou trivialitu. Jako pravý Říman se nepokusil své domácí prostředí nějak zreformovat, tím že by členům domácnosti zakázal hlučet a ženám uložil zdrženlivost, nýbrž se jim raději vyhnul tím, že si dopřál tichý útulek.

Měl rád hezké věci, takže všechny tři místnosti, které si pronajal ve druhém patře insuly, se značně odlišovaly od okolního prostředí. Jeho jediný opravdový přítel, Marcus Licinius Crassus, nenapravitelný sběratel všemožných usedlostí a vil, jednou podlehl záchvatu šlechetnosti a odprodal Caesarovi velice levně mozaiku na podlahu dvou pokojů, které obýval. Když Crassus koupil dům Marka Livia Drusa, pohrdl jeho starožitnými pokryvy podlah; zato Caesar byl nadán neomylným vkusem a věděl, že za celých posledních padesát let nevytvořil nikdo něco tak půvabného. Obdobně Crassus velice rád využil Caesarova bytu jako cvičného objektu pro zaškolování skupin otroků, které (s nemalým ziskem) vyučoval v ceněných a dobře placených profesích, jako bylo omítání stěn, zlacení říms a pilastrů a malba fresek.

Sotva tedy Caesar do bytu vkročil a rozhlédl se po tom dokonalém propojení pracovny, přijímacího pokoje a ložnice v jeden elegantní prostor, vydechl blaženým uspokojením. Vynikající! Skvělé! Lucius Decumius do písmene splnil všechny jeho pokyny a rozestavil i všechny nové kusy nábytku přesně tam, kam si to Caesar přál. Caesar je objevil v Zadní Hispánii a už napřed je odeslal do Říma: blyštivý konzolový stolek řezaný z jediného kusu narudlého mramoru a s nožkami v podobě lvích pracek, zlacené lehátko čalouněné tyrským nachem, dvě nádherné židle. A tamhle, jak si pobaveně povšiml, stojí ono nové lůžko, o němž se Lucius Decumius zmiňoval, marnotratně rozměrná konstrukce z ebenu, zlacená a rovněž čalouněná tyrským purpurem. Kdo by byl do Lucia Decumia při zběžném pohledu řekl, že se jeho vkus naprosto shoduje s vkusem Caesarovým?

Prohlídkou třetí místnosti, kterou vlastně tvořila část ochozu přiléhajícího k vnitřnímu dvoru budovy, se vlastník bytu nezdržoval. Na obou koncích byla zděnou přepážkou izolována od sousedů a okenicemi byla oddělena i šachta dvorku, takže dovnitř sice měl přístup vzduch, nikoli však zvědavé pohledy okolí. V tomto prostoru bylo soustředěno vše, čeho bylo v domácnosti třeba, od bronzové koupací vany rozměrem uzpůsobené dospělému muži přes nádrž na vodu až po nočník. Nijak tu nebylo pamatováno na kuchyňské vybavení, a Caesar tu ani neponechával trvale sloužícího, jenž by v bytě bydlel. O úklid se starali Aureliini otroci, které sem Eutychus

pravidelně posílal vyprázdnit vanu a naplnit nádrž na vodu, vynést nočník, vyprat prádlo, zamést podlahy a utřít všude prach.

Lucius Decumius už byl uvnitř; usazen na lehátku bimbal nohama ve vzduchu právě nad nádhernou barevnou mozaikou zobrazující mořského bůžka, oči upřeny do svitku, který držel rozvinutý v rukou.

„Kontroluješ, jestli účty bratrstva křižovatky obstojí před kontrolou městského prétora?“ otázal se Caesar a zavřel za sebou dveře.

„Takového něco,“ odpověděl Lucius Decumius a nechal svitek se zašustěním stočit.

Caesar přešel místností až k vodním hodinám a zkoumavě se zahleděl na měrný válec. „Podle téhle potvůrky už je čas, abys sešel dolů, taťko. Je sice možné, že nebude dochvilná, zejména pokud Silanus nemá tyhle časoměry v lásce, ale mně ta dáma nepřipadala jako někdo, kdo by na plynutí času nedbal.“

„Potřebovat mě tu jistě nebudeš, Pávíku, takže já ti ji sem jen přivedu a půjdu domů,“ řekl Lucius Decumius a okamžitě se ztratil.

Caesar se usadil ke stolu, aby napsal dopis královně Oradaltidě do Bíthýnie, ale třebaže si počínal stejně hbitě, jako dělal všechno ostatní, stačil si sotva před sebe rozložit papíry, když už se dveře otevřely a v nich se objevila Servilia. Odhadl ji správně, nebyla to žena, které na nějaké té chvilce nesejde.

Povstal a obešel stůl, aby ji pozdravil, a zarazil se poněkud, když mu podala ruku, tak jak by to udělal muž. Stiskl ji zdvořile, jen tolik, aby to ty křehké kůstky vydržely, ale potřásl jí stejně tak, jak by to byl učinil s mužskou rukou. Měl pro ni už připravenu židli, třebaže si před jejím příchodem nebyl zcela jist, má-li tenhle hovor vést přes pracovní stůl, anebo se s ní spíš usadit v důvěrnější blízkosti. Matka měla pravdu: ze Serviliiny tváře nebylo lehké cokoli vyčíst. Nabídl jí tedy přece jen židli u stolu a pak se vrátil na svou vlastní. S rukama volně složenýma na desce před sebou se na ni pozorně zahleděl.

Pokud už je jí skutečně téměř sedmatřicet, říkal si, pak vypadá velice dobře, a dobře se také obléká – vzala si rumělkovou řízu, barvou až nebezpečně blízko k plamennému odstínu togy, jakou zpravidla nosívají prostitutky, přesto však v ní dokázala vyhlížet naprosto počestně. Ano, je i v tomhle chytrá! Husté vlasy – tak černé, že měňavé pablesky na nich hrály spíše do modra než do ruda – měla uprostřed rozděleny pěšinkou a staženy nazad do uzlu na šíji tak, že jí zčásti zakrývaly lalůčky. Působilo to nezvyklým, avšak přesto zcela korektním dojmem. Drobné, trochu našpulené rty, pěkná a čistá bělostná pleť, těžká víčka s dlouhými klenutými řasami, husté obočí, i tak asi pilně protrhávané – a co na ní bylo nejzvláštnější: poněkud pokleslá a jakoby ochablá pravá tvář. Rys, kterého si už povšiml i u jejího syna Bruta.

Bylo na čase porušit konečně to mlčení, neboť se zdálo, že ona tak učinit nehodlá. „Čím bych ti mohl pomoci, *domino*?“

„*Pater familias* naší rodiny je sice Decimus Silanus, Gaie Julie, ale jsou určité věci týkající se mého zesnulého prvního manžela Marka Junia Bruta, o které se raději starám sama. Můj současný manžel na tom není zdravotně nejlíp, takže se ho snažím ušetřit nadbytečných starostí. Velmi mi však záleží na tom, aby sis nějak špatně nevyložil mé počínání – abych snad v tobě nevzbudila dojem, že si přisvojuji úkoly, jaké na sebe zpravidla bere jen *pater familias*.“

Od chvíle, kdy usedl, neopustil jeho tvář výraz zdvořilého zájmu; jen se teď o něco málo pohodlněji opřel nazad. „Nevyložím si ho ve zlém,“ řekl.

Nedalo se říci, že by to přijala s úlevou, neboť od první chvíle jevila naprosté uvolnění. Nicméně se teď k určité ostražitosti v jejím pohledu připojila i stopa

sebejistoty. „Setkal ses s mým synem, Markem Juniem Brutem, bylo to před dvěma dny," řekla.

„Pohledný mládenec."

„Myslím, že tomu tak opravdu je."

„Věkem je to spíš ještě dítě."

„Pro několik příštích měsíců ještě ano. Záležitost, ve které přicházím, se týká právě jeho, a on ji nechtěl odkládat." Pousmála se trochu levým koutkem úst, který, jak postřehl, byl za jejích slov živěji v pohybu. „Mládí je nedočkavé."

„Nepřipadal mi netrpělivý," řekl Caesar.

„V ničem jiném také nebývá."

„Takže z toho vyplývá, že se tvá návštěva týká něčeho, co by chtěl mladý Marcus Junius Brutus, ano?"

„Správně."

„Nu," povzdychl si Caesar zhluboka, „když jsme tedy náležitě vyhověli protokolu, mohla bys mi snad říci, oč mu tedy vlastně jde."

„Chce se oženit s tvou dcerou Julií."

Ovládá se přímo vynikajícím způsobem, oceňovala Servilia; v jeho očích, na jeho tváři ani v jeho pohybech nepostřehla sebemenší reakci.

„Je jí teprve osm," řekl Caesar.

„A on po formální stránce ještě není mužem. Ale přesto si to přeje."

„Může svůj názor v budoucnu ovšem ještě změnit."

„To jsem mu také řekla. On mě ale ujistil, že je pevně rozhodnut, a nakonec mě o vážnosti svých úmyslů přesvědčil."

„Já ale ještě Julii zasnubovat nemíním."

„A proč ne? Obě mé dcerky už zasnoubeny jsou, a jsou mladší než Julia."

„Juliino věno bude velice malé."

„To mi neříkáš nic nového, Gaie Julie. Zato majetek mého syna je značný. On si vůbec nepotřebuje hledat bohatou nevěstu. Jeho otec ho zajistil mimořádně dobře, a bude i Silanovým dědicem."

„Můžeš mít se Silanem ještě i dalšího syna."

„To je možné."

„Ale ne pravděpodobné, což?"

„Silanus plodí jen dcery."

Caesar se předklonil, stále ještě s nezaujatou tváří. „Pověz mi, Servilie, proč bych měl vlastně s tím spojením souhlasit."

Povytáhla obočí. „Domnívala jsem se, že tohle snad je naprosto zřejmé! Kam výš by Julia mohla ještě svou volbou zamířit? Po mně je Brutus patricijský Servilius, po otci sahá jeho rodokmen až k Luciovi Juniovi Brutovi, zakladateli republiky. Což všechno ty určitě sám víš nejlépe. Jeho majetek bude skvělý, jeho politická dráha určitě povede až ke konsulátu, a může docela dobře skončit jako censor, poté co teď byl úřad censora opět obnoven. Je pokrevně spřízněn s Rutilii právě tak jako se Servilii Caepiony a s Livii Drusy. Je tu i tradiční *amicitia* plynoucí z oddaného vztahu Brutova dědečka k tvému strýci Gaiovi Mariovi. Jsem si vědoma, že jsi úzce spřízněn se Sullovou rodinou, avšak ani má vlastní rodina, ani můj manžel jsme nikdy nebyli se Sullou v rozporu. Ty sám jsi byl znám jasnějším příklonem k Mariovi než k Sullovi, než jakého by se byl mohl dovolávat kdokoli z Brutů."

„Och, ty svou věc dokážeš hájit líp než advokát!" řekl Caesar uznale a konečně se i pousmál.

„Přijímám to jako poklonu.“

„Tak to bylo i míněno.“

Caesar povstal, obešel stůl a nabídl jí ruku, aby jí pomohl vstát.

„Odpověď nedostanu, Gaie Julie?“

„Odpověď dostaneš, ale ne dnes.“

„A kdy tedy?“ otázala se ve dveřích.

Procházela jimi těsně před ním a Caesara ovanula dráždivá vůně právě v okamžiku, kdy už jí chtěl říci, že jí své rozhodnutí sdělí až po volbách; právě tehdy však postřehl cosi, co v něm naráz vyvolalo touhu uvidět ji opět mnohem dřív. Třebaže byla dokonale zahalená, tak jak její rod a stav vyžadovaly, říza v týle se jí poněkud sesmekla, takže poodhalila pokožku na šíji a níže, až kamsi mezi lopatky, a zpod vyčesaných vlasů vybíhala dolů stezička tmavého chmýří. Nevyhlíželo drsně, naopak, na bílé pleti působilo spíše hedvábným dojmem, a nepřiléhalo ke kůži, tak jak by bylo mělo, neboť ať už ji v lázni utíral kdokoli, nechal je rozčepýřené do hřebínku zježeného podél měkkých vlnek obratlů. Och, jak tohle drobounké zanedbání teď přímo křičelo do světa!

„Přijď zítra, pokud se ti to bude hodit,“ řekl Caesar a naklonil se před ni, aby jí otevřel dveře.

Na odpočívadle schodiště ji nečekal žádný sloužící, takže s ní sešel o dvě poschodí níže až do průjezdu. Ale když už ji chtěl vyprovázet ven na ulici, zarazila ho.

„Děkuji ti, Gaie Julie, to už stačí,“ řekla.

„Víš to určitě? Tohle není zrovna nejbezpečnější čtvrť.“

„Mám doprovod. Na shledanou tedy zítra.“

Vyšel po schodech, po stopě oněch posledních závanů toho jemného parfému, s pocitem, že je ta místnost nyní jaksi prázdnější, než byla kdy předtím.

Servilia… Vrstvička po vrstvičce je v té hloubi každá jinak nepřístupná a tvrdá, je v ní ocel, mramor, žula, *adamas.* Není nijak hezká. Ani ženský nepůsobí, navzdory těm plným a dobře formovaným ňadrům. Otočit se k ní na chvilku zády by asi mělo vzápětí za následek pohromu; v jeho představě měla dvě tváře jako Janus, jednu, kterou sledovala, kam sama kráčí, druhou, aby viděla, kdo jde za ní. Vpravdě přízračná bytost. Není divu, že kdekdo vykládá, jak Silanus vyhlíží den za dnem hůř a hůř. Žádný *pater familias* by za Bruta nešel takhle orodovat; to mu nemusela ani vysvětlovat. Servilia si všechny své věci zjevně vyřizuje sama včetně záležitostí svého syna, ať si o tom zákon praví, co chce. A zásnuby s Julií jsou zřejmě její nápad, nebo snad ta myšlenka opravdu pochází z Brutovy hlavy? Tohle by mohla vědět Aurelia. Musí domů, přeptat se jí na to.

Takže se vydal do Aureliiny insuly, mysl stále ještě plnou Servilie a představ, jaké by to asi bylo ukáznit a spořádat tu tenkou linku černého chmýří v jejím týlu.

„*Mater*,“ zahlaholil, když vtrhl do její pracovny. „Potřebuji se s tebou naléhavě o něčem poradit, nech všeho a pojď do mé pracovny.“

Odložila pero a udiveně se na Caesara zahleděla. „Ale dnes se vybírá měsíční nájemné,“ řekla.

„Na tom nesejde, i kdyby dnes byl kvartál.“

Zmizel, ještě než stačil tu kratičkou větu dopovědět, a Aurelia zůstala nad svými účty poněkud vyvedena z míry. Jako by to ani nebyl Caesar! Co to do něho jenom vjelo?

„Nu?“ otázala se, když za ním přišla do jeho *tablina* a uviděla ho pohupovat se z pat na špičku a zase zpátky. Jeho toga ležela pohozena na zemi v jedné velké kupce, Aurelia se shýbla, zvedla ji a vhodila ji do jídelny, ještě než za sebou zavřela dveře.

Chvilku se ještě choval, jako by byla ani nevešla, poté sebou trhl, krátce si ji prohlédl, napůl pobaveně, napůl radostně, a pak se konečně pohnul, aby ji usadil na její obvyklé místo.

„Milý Caesare, nemohl by ses alespoň zklidnit, když už se také neposadíš? Vypadáš, jako když se mrouská toulavý kocour.“

Připadlo mu to nesmírně komické; rozburácel se smíchy. „Třeba si i připadám jako mrouskavý kocour!“

Činže byly rázem zapomenuty; Aurelia si uvědomila, jaký rozhovor má Caesar právě za sebou. „Oh! Servilia!“

„Servilia,“ opakoval jako ozvěnou a posadil se, jako by z onoho rozjaření naráz vystřízlivěl.

„Takže jsme se zamilovali, což?“ otázala se ho matka bez obalu. Zauvažoval, pak ale zavrtěl hlavou. „Neřekl bych. Spíš jsou to jen chutě, třebaže ani tím si nejsem tak docela jistý. Řekl bych, že je mi až protivná.“

„Docela slibný začátek. Ty se prostě nudíš.“

„To je pravda. Docela určitě mě alespoň nudí všechny ty ženské, co mě sledují se zbožným obdivem, jen jen si lehnout, abych si o ně mohl otřít nohy.“

„Tohle ovšem ona kvůli tobě určitě neudělá.“

„To vím, to já moc dobře vím.“

„Proč se s tebou vůbec chtěla setkat? Chtěla si s tebou prostě něco začít?“

„Nu, pokud jde o tohle, tak jsme nedošli nikam, *mater.* Vždyť ani nevím, jestli je ta chuť oboustranná. Možná že ne, mne to posedlo, teprve když už se ke mně na odchodu otočila zády.“

„Jsem čím dál tím zvědavější. Co to tedy po tobě chtěla?“

„Hádej,“ zazubil se.

„Tohle na mně nezkoušej!“

„Takže ty nebudeš hádat?“

„Nejenže nebudu hádat, Caesare, ale jestli se nepřestaneš chovat jako desetiletý kluk, okamžitě odejdu.“

„Ne, ne, zůstaň, *mater,* já už budu hodný. Víš, je to prostě báječné zakusit takovouhle výzvu! Je to, jako když se před tebou najednou objeví *terra incognita*.“

„Ano, to chápu,“ řekla a usmála se. „Pověz mi o tom víc.“

„Přišla jménem mladého Bruta. Požádat, abych dal souhlas k zasnoubení mladého Bruta a Julie.“

Zjevně to i pro ni bylo naprosté překvapení; Aurelia opakovaně zamžikala. „To je opravdu zvláštní!“

„Jde mi teď o tohle, *mater* – čí nápad to asi byl? Mladého Bruta?“

Aurelia nachýlila hlavu k rameni a zamyslela se. Posléze kývla a řekla: „Řekla bych, že Brutův. Dokud je nejmilejší vnučka ještě dítě, tak člověka ani nenapadne, že by nějaká taková náklonnost mohla vůbec vzniknout, ale když o tom teď uvažuji, jisté náznaky tu byly. On se teď na ni opravdu čas od času zakouká takovým přitroublým ovčím pohledem.“

„Ty jsi dnes samá pozoruhodná zvířecí metafora, *mater!* Od toulavých kocourů až po tupohlavé ovce.“

„Nech toho vtipkování, i když jsi snad dostal na matku toho chlapce zálusk. Důležitější je teď přece Juliina budoucnost.“

Okamžitě vystřízlivěl. „Ano, to samozřejmě. Už na první pohled je to skvělá nabídka, i tehdy, když jde o někoho, jako je Julie.“

„Souhlasím, zejména teď, ještě než tvá politická dráha dostoupá k zenitu. Zásnuby s Juniem Brutem, jehož matka pochází ze Serviliů Caepionů, by znamenaly, že tobě v tom okamžiku poskytnou obrovskou podporu *boni*, Caesare. Všichni Juniové, patricijští i plebejští Serviliové, Hortensius, leckdo z Domitiů, určitě dost velký počet Caeciliů Metellů – i Catulus by o tom musel zauvažovat.“

„Je to lákavé,“ řekl Caesar.

„Velice lákavé, pokud to ten chlapec myslí vážně.“

„Jeho matka mě ujistila, že ano.“

„Já sama bych tomu dost věřila. A on mi nepřipadá jako větroplach. Je to velice rozvážný a opatrný hoch, ten Brutus.“

„A co tomu řekne Julia? Bude ráda?“

Aurelia pozdvihla obočí. „To je od tebe dost překvapivá otázka. Ty jsi její otec, její manželská volba je zcela v tvých rukou a nikdy jsi mi nezavdal sebemenší důvod předpokládat, že bys ji snad nechal provdat se z lásky. Záleží na ní až příliš mnoho, je to tvé jediné dítě. Ostatně Julia udělá, co jí řekneš. Vychovávala jsem ji tak, aby se naučila chápat, že ve věcech, jako je manželství, si hlavu stavět nesmí.“

„Jenomže já bych byl rád, aby to i ona uvítala.“

„Ty se přece zpravidla nepoddáváš tak snadno citům, Caesare. Není za tím něco jiného? Tobě se ten mládenec asi moc nezamlouvá, viď?“ prohlédla ho bystrým zrakem.

Povzdychl si. „V něčem možná ne. Nemohu ovšem říct, že by mi u něho vadilo totéž, co u jeho matky. Spíš mi připadal jako ospalý pes.“

„Takže další zvířecí metafora?“

Přiměla ho tím zasmát se, ale jen krátce. „Víš přece, jak je Julia milá a živá. Byli jsme s její matkou spolu nesmírně šťastní a já bych si přál vidět stejně tak šťastnou v manželství i Julii.“

„Z ospalých psů bývají dobří manželé,“ řekla Julia.

„Takže ty bys pro ten sňatek byla.“

„Ano. Jestliže ho odmítneme, může Julii čekat jen jiný, který nebude ani z poloviny tak dobrý. Jeho sestry ulovily mladého Lepida a nejstaršího syna Vatii Isaurika, čímž už ubyli dva velice žádoucí ženiši. Viděl bys ji raději provdanou za nějakého Claudia Pulchra anebo Caecilia Metella? Anebo za syna Pompeia Magna?“

Otřásl se odporem. „Máš naprostou pravdu, *mater*. Lepší ospalý pes než nějaký hltavý vlk anebo prašivá čubka! Měl jsem na mysli spíš některého z Crassových synů.“

Aurelia se pohrdavě zasmála. „Crassus je možná tvůj dobrý přítel, Caesare, ale víš velice dobře, že žádnému ze svých chlapců nedovolí oženit se s děvčetem, jehož věno nestojí za řeč.“

„I v tomhle máš ovšem pravdu.“ Pleskl se dlaněmi do kolen, bylo to znamení, že už dospěl k rozhodnutí. „Takže tedy Marcus Junius Brutus! Kdo ví? Třeba z něho jednou bude krasavec jako sám Paris, jen co se dostane přes ta svá uhrovitá léta.“

„Byla bych ráda, kdyby se u tebe neprojevovaly tyhle sklony k lehkovážnosti, Caesare!“ řekla matka a zvedala se, aby se mohla vrátit ke svým účetním knihám. „Mohla by ohrozit tvou dráhu na Foru, zrovna tak jako kazí čas od času reputaci i

Ciceronovi. Ten chlapec samozřejmě krásu nepobral a už nepobere. Ani se z něho přes noc nestane skvělý společník.“

„V tom případě ovšem,“ prohlásil Caesar s naprostou vážností, „má štěstí. Krasavcům se nikdy příliš nevěří.“

„Jen kdyby tak mohly hlasovat ženy,“ řekla uštěpačně Aurelia, „to by se kdejaký Memmius stal králem Říma.“

„Nemluvě o kdejakém Caesarovi, což? Díky, *mater*, já to beru docela rád tak, jak to je.“

Servilia se po návratu domů o své rozmluvě s Caesarem ani Brutovi, ani Silanovi nezmínila. A neřekla ani slovo o tom, že ho nazítří jde navštívit znovu. Ve většině rodin by takovouto zprávu roznesli sloužící, nikoli však v dosahu Serviliiny moci. Oba Řekové, kterých užívala jako doprovodu, kdykoli se vydávala mimo dům, byli v jejích službách až příliš dlouho, než aby se odvážili komukoli svěřovat, ba ani svým krajanům ne. Pověst o chůvičce, kterou dala Servilia zbičovat a ukřižovat za to, že upustila Bruta ještě jako nemluvně, s ní šla z Brutova domu i do Silanovy domácnosti, a nikdo tam nepropadl omylu, že by snad Silanus dokázal svou manželku v jejím případném návalu vzteku ukrotit. Nedošlo sice už k žádnému dalšímu ukřižování, avšak těch bičování se odehrálo dosti na to, aby si Servilia vynutila od všech naprostou poslušnost a aby všichni drželi jazyk za zuby. Nebyla to také domácnost, kde by kdy byl někdo z otroků propuštěn, kde by si mohl nasadit na hlavu čapku svobody a nazývat se od té chvíle propuštěncem. Kdokoli se dostal do Serviliina vlastnictví, stával se otrokem navždy.

A tak, když ji následujícího rána oba Řekové doprovodili na dolní konec ulice Vicus Patricius, neučinili sebemenší pokus přesvědčit se, co se v onom domě vlastně skrývá, natož aby se odvážili vystoupit později po schodech a naslouchat za dveřmi anebo špehovat klíčovou dírkou. Nepřišlo jim dokonce vůbec na mysl, že by snad za její cestou mohl vězet nějaký muž; všeobecně bylo známo, že Servilii v tomto směru nelze naprosto nic vytknout. Byla natolik povýšená, že celý svět, od lidí jí rovných až po posledního sloužícího, o ní soudil, že i Jova Nejlepšího Největšího by asi nepovažovala za sebe hodna.

Snad by tomu tak skutečně bylo, kdyby jí byl činil nějaké návrhy Velký Bůh, avšak vztahu k Juliovi Caesarovi měla Servilia nicméně plnou hlavu, sotva osaměla a vykročila vzhůru po schodišti k jeho bytu; za významné přitom považovala, že se tu dnes nepotlouká onen prazvláštní a trochu vlezlý mužíček jako včera. Tušení, že by z návštěvy u Caesara mohlo vzejít něco víc než synovy zásnuby, se jí zmocnilo už v okamžiku, kdy ji posledně vyprovázel ze dveří a kdy vycítila náhlou změnu v jeho chování, natolik patrnou, že stačila vyvolat jistou naději – ne, přímo předtuchu! Věděla samozřejmě, co věděl celý Řím, totiž jak úzkostlivě Caesar u svých partnerek dbá na naprostou čistotu. Vykoupala se tedy s mimořádnou péčí a parfém omezila jen na naprosté minimum, tak aby nepřekrýval její přirozenou tělesnou vůni; netrpěla naštěstí ani v nejmenším pocením a žádné roucho na sebe nevzala po vyprání víc než jedenkrát. Včera měla rumělkovou řízu, dnes si vybrala jinou, temně jantarové barvy, do uší si připjala jantarové náušnice a jantarový náhrdelník měla i na šíji. Na svádění jsem vystrojená přímo dokonale, pomyslela si a zaklepala na dveře.

Otevřít jí přišel osobně, doprovodil ji až k židli a sám se pak posadil za stůl, stejně tak jako včera. Nedíval se však na ni stejnýma očima jako včera; nebyl to pohled nijak přezíravý ani studený. V jeho zracích se objevilo cosi, co ještě nespatřila v očích

žádného muže, jakási jiskřička důvěrnosti a vědomí vlastnictví, která však ani Servilii nepopouzela k odporu, ani z Caesara nečinila nechutně oplzlého hrubce. Proč jen ji napadlo, že ji to jiskření vlastně vyznamenává, že ji povyšuje nad všechny ostatní ženy?

„Jak ses rozhodl, Gaie Julie?“ otázala se.

„Přijmout nabídku mladého Bruta.“

Potěšilo ji to; prvně za celou dobu, co se znali, se široce usmála, a prozradila tak, že pravý koutek úst má nade vši pochybnost chabější než levý. „Výborně!“ řekla a s dalším, už skromnějším pousmáním si oddychla.

„Tvůj syn pro tebe znamená mnoho.“

„Znamená pro mě všechno,“ řekla prostě.

Na stole před ním ležel list papíru; zahleděl se do něj. „Připravil jsem návrh právní dohody o zásnubách tvého syna s mou dcerou,“ řekl, „ale pokud si budeš přát, můžeme celou záležitost zatím ponechat v méně formální podobě, dokud Brutus nedospěje v muže. Mohl by svůj názor ještě změnit.“

„Nezmění ho, a já také ne,“ řekla Servilia. „Dokončeme tu věc hned teď a tady na místě.“

„Jak si přeješ, ale musím tě upozornit, že jakmile bude smlouva podepsána, budou obě strany i jejich zákonní zástupci plně odpovědni před zákonem za případné porušení slibu a za náhradu rovnající se výši věna.“

„Jaké bude Juliino věno?“ otázala se Servilia.

„Stanovil jsem ho na jedno sto talentů.“

Servilia se překvapeně nadechla. „Ty přece nemáš sto talentů, které bys mohl dát Julii věnem.“

„V tuto chvíli ještě ne. Ale Julia nedosáhne věku, kdy se bude moci provdat, dříve než se já stanu konsulem, neboť já naprosto nemám v úmyslu povolit jí sňatek před dovršením osmnáctého roku. A než ten den nadejde, budu už dávno těch sto talentů jejího věna mít připraveno.“

„Věřím, že je budeš mít,“ odpovídala zvolna Servilia. „To ovšem znamená, že kdyby se můj syn přece jen rozhodl jinak, bude o sto talentů chudší.“

„Takže už si nejsi tak jista jeho rozhodnutím?“ pousmál se Caesar.

„Naprosto jista,“ řekla. „Pojďme to dokončit.“

„Máš plnou moc k tomu, abys mohla smlouvu podepsat v Brutově zastoupení, Servilie? Postřehl jsem včera, že hovoříš o Silanovi jako o chlapcovu *pater familias*.“

Navlhčila si rty. „Brutovým zákonným opatrovníkem jsem já, Caesare, nikoli Silanus. Obávala jsem se včera, abys o mně nesmýšlel špatně jen proto, že se na tebe obracím sama, namísto abych vyslala svého manžela. Žijeme v Silanově domě, v němž je on skutečně *pater familias.* Ale vykonavatelem závěti mého zemřelého muže byl strýc Mamercus a on byl také správcem mého značně velkého věna. Ještě než jsem se provdala za Silana, uspořádali jsme se strýcem mé majetkové záležitosti, k nimž patřily i manželovy pozemky. Silanus velice rád souhlasil s tím, abych si zachovala právo nakládat s tím, co mi náleží, a abych byla Brutovým poručníkem. Tahle úprava se osvědčila a Silanus do mých práv nezasahuje.“

„Nikdy?“ otázal se Caesar s pobaveným kmitnutím v očích.

„Nu, s jednou výjimkou,“ připustila Servilia. „Trval na tom, že bych měla Bruta posílat do školy, namísto aby ho doma učili soukromí učitelé. Uznala jsem pádnost jeho důvodů a souhlasila jsem, že to tedy zkusím. K mému překvapení se ukázalo, že škola

dělá Brutovi jen dobře. Má přirozený sklon k tomu, čemu on říká intelektuální svět, a vlastní pedagog v domě by v něm byl tuhle tendenci jen posílil.“

„Ano, soukromí učitelé v domácnosti skutečně takhle mohou působit,“ řekl Caesar zamyšleně. „Do školy stále ještě chodí, že?“

„Až do konce tohoto roku. Napřesrok půjde na Forum a ke *grammatikovi*. Pod dozorem strýčka Mamerka.“

„To je znamenitá volba a zajistí mu to skvělou budoucnost. Mamercus je spřízněn i se mnou. Smím doufat, že mi dovolíš, abych se podílel na Brutově řečnické přípravě? Jsem koneckonců jeho budoucí tchán,“ řekl Caesar a povstal.

„Velice by mě to potěšilo,“ řekla Servilia s pocitem obrovského zklamání. Nedojde k ničemu! Všechny její instinkty ji strašlivě, ukrutně ošálily!

Obešel její židli, domnívala se, že se jí chystá pomoci vstát a odejít, nohy ji však přestaly poslouchat; nemohla než sedět dál jako socha, připadala si příšerně.

„Víš ty o tom,“ ozval se za jejími zády jeho hlas – nebo *spíš jakýsi* hlas, tak jiný byl pojednou, tak hebký – „že ti po páteři dolů, kam až dohlédnu, běží ta nejpůvabnější pěšinka vlásků? Nikdo se ti o ni ale asi nestará, vlásky jsou rozcuchané, každý leží, jak se mu zachce. Už včera jsem si řekl, že je to ostuda.“

Ucítila dotyk na šíji, těsně pod velkým uzlem vlasů, zprvu se domnívala, že ji pohladil prsty, štíhlými a plachými. Ale pak vnímala, že má jeho hlavu těsně za svou a oběma dlaněmi že ji uchopil za ňadra. Na šíji ji chladil jeho dech, osvěživý jako vánek na mokré pleti, a pak pochopila, co dělá. Jazykem přihlazoval ten nepatřičný porost chmýří, který sama tak nenáviděla a který pomlouvala a zesměšňovala i její matka až do samého dne své smrti. Lehce ho přitiskoval jazykem ke kůži, nejprve z jedné strany, pak z druhé, dál a dál, níže a níže. A vše, nač se Servilia zmohla, bylo sedět a poddávat se pocitům, o nichž až dosud neměla ani potuchy, že existují, hořící a spalována tou slastnou bouří.

Třebaže už osmnáct let žila v manželství, se dvěma navzájem tolik odlišnými muži, nepoznala dosud nic, co by se podobalo těmto palčivým a bodavým drobounkým explozím smyslů, jež se rozněcovaly pod každým dotykem špičky jeho jazyka a pronikaly hluboko do jejího nitra, do jejích ňader, do útrob, do samé dřeně. Po nějaké chvíli se dokázala vztyčit, nikoli aby mu pomohla rozvázat úvazek pod ňadry ani uvolnit roucha, tak aby jí sklouzly z ramen a posléze na podlahu – to vše dokázal sám – stála jen, zatímco on sledoval tu linku chloupečků jazykem až tam, kde mizela v úžlabině hýždí. A kdyby teď vytasil nůž a vbodl mi ho až po jílec do srdce, pomyslela si, nedokázala bych se pohnout ani o píď, abych mu v tom zabránila. Vše ostatní ztratilo smysl, trvalo jen ono bezmezné uspokojení, o němž netušila, že je ho vůbec schopna.

Jeho vlastní toga i tunika ho halily dál, až do chvíle, kdy dokončil cestu jazykem po jejím těle, pak ucítila, že poodstoupil, avšak obrátit se nemohla, neboť sotva by se byla pustila opěradla židle, byla by se sesula na zem.

„Och, takhle je to lepší,“ slyšela ho říkat. „Takhle to musí vypadat vždycky. Naprosto dokonale.“

Pokročil k ní a otočil si ji k sobě, vzal ji za paže, aby ho obemkla v pase, a posléze ucítila i dotyk jeho pleti a pozvedla tvář k polibku, který jí dosud nedal. Namísto toho ji však zvedl a odnášel do ložnice, bez námahy ji uložil na rozestlané lůžko. Oči měla zavřené, vytušila jen, že se nad ní sklání, otevřela je však, když přivoněl k jejímu pupíku a zhluboka vdechl.

„Sladká,“ řekl a putoval dál, k Venušinu pahrbku. „Hlaďounká, sladká, šťavnatá,“ řekl se smíchem.

Jak jen se může smát? Ale on se skutečně smál; pak, když se jí při pohledu na jeho erekci rozšířily oči, si ji přitáhl k sobě a konečně ji políbil na ústa. Ne jako Brutus, který jí vrážel jazyk do úst tak hluboko a uslintaně, že ji to odpuzovalo. Nikoli jako Silanus, který ji líbal uctivě, ba na samé hranici cudnosti. Tento polibek v sobě měl dokonalost samu, žádal si od ní, aby ho vychutnala, aby se na něm podílela, aby s ním nespěchala. Jednou rukou jí hladil záda od hýždí až po ramena; prsty druhé ruky jemně zapátral v její stydké štěrbině, zachvěla se, roztřásla. Och, ta nádhera! To skvělé uvolnění, nemuset se ohlížet, jakým dojmem teď sama působí, nestarat se, není-li snad příliš zdrženlivá či příliš žádostivá, nedbat na to, co si o ní pomyslí! Naráz se nijak, ničím a v ničem nemusela omezovat. Ta chvíle patřila jen jí samé. Převrátila se na něho, oběma rukama uchopila toporný úd, aby ho mohla přijmout do sebe, poté na něj usedla a tělem ho začala hníst a hnětla ho, dokud nahlas nevykřičela svou rozkoš, nabodena a znehybněna na něm jako kořist na lovcově kopí. Pak klesla kupředu a zůstala mu ležet na prsou zcela jako ulovená zvěř.

Jenomže on s ní zdaleka ještě neskončil. Milování pokračovalo, zdálo se jí, že po celé hodiny, a nevěděla ani, kdy a kolikrát dosáhl orgasmu, neboť nevydal hlásku a setrvával vzpřímen v ní, až posléze naráz ochabl.

„Jak je veliký!“ řekla, pozvedla jeho penis a spustila mu ho opět na břicho.

„Spíš potřebuje umýt,“ řekl, mrštně jí vyklouzl a zmizel z místnosti.

Když přišel zpátky, vzchopila se už natolik, že opět začala vnímat, co vidí; postřehla, že je bez jediného chloupku jako socha boha, dokonale utvářen jako Práxitelův Apollón.

„Ty jsi tak krásný,“ řekla a nedokázala z něho spustit zraky.

„Mysli si to, když ti to nedá, ale nahlas to neříkej,“ zněla odpověď.

„Jak se ti můžu líbit, když ty sám nemáš nikde ani chloupek?“

„Protože jsi sladká a hebká a šťavnatá a protože mě ta tvá linka černých chmýříček prostě uchvacuje.“ Posadil se na kraj lůžka a usmál se na ni tak, že se jí z toho znovu rozbušilo srdce. „Kromě toho jsi zakusila slast. To samo o sobě pro mě znamená celou polovinu rozkoše.“

„Už je čas jít?“ otázala se, když se neměl k tomu, aby k ní opět ulehl.

„Ano, je na čase jít.“ Zasmál se. „Zajímalo by mě, jestli tohle po formální stránce není vlastně krvesmilstvo. Naše děti se přece právě zasnoubily.“

Jí však chyběl smysl pro takovýhle humor a zamračila se. „Samozřejmě že ne!“

„To byl jen žert, Servilie, pouhý žert,“ řekl jí něžně a vstal. „Doufám, že se to, cos měla na sobě, moc nezmačkalo. Leží to ještě pořád na hromádce ve vedlejším pokoji.“

Zatímco se oblékala, začal plnit lázeň vodou z cisterny, neúnavně ji nabíral koženým vědrem a vyléval do vany. Nepřestal, ani když se za ním zašla podívat.

„Kdy se zase můžeme sejít?“ otázala se.

„Ne příliš často, jinak jeden druhého omrzíme, a to bych nerad,“ řekl a chrstal vodu dál.

Nebyla si toho vědoma, ale tohle byla jedna z jeho zkoušek; pokud účastnice milování v tomto okamžiku propukla v pláč anebo zaprotestovala, jak strašně ho potřebuje, jeho zájem okamžitě pohasínal.

„V tom s tebou souhlasím,“ řekla.

Vedro utkvělo ve vzduchu; Caesar se na ni zahleděl, zaujala ho. „Opravdu?“

„Naprosto," řekla a přesvědčovala se, má-li jantarové náušnice řádně upevněny tam, kam patřily. „Máš nějaké jiné ženy?"

„V tuto chvíli žádnou, ovšem to se může den ze dne změnit." Toto byla další zkouška, tvrdší než ona předchozí.

„Ano, ty si musíš udržovat svou pověst, to umím pochopit."

„Skutečně to dokážeš?"

„Samozřejmě."

Třebaže byl její smysl pro humor poněkud zakrnělý, pousmála se a dodala: „Teď už totiž chápu, co se o tobě povídá, víš? Budu z toho pár dní pěkně poničená."

„Sejděme se tedy den po volbách do shromáždění lidu. Ucházím se o úřad kurátora Appiovy silnice."

„A můj bratr Caepio zase o úřad kvestora. Silanus pochopitelně ještě předtím kandiduje v centuriích na prétora."

„A tvůj další bratr Cato bude bezpochyby zvolen vojenským tribunem."

Rysy jí ztvrdly, sevřela ústa, oči měla naráz jako led. „Cato není žádný můj bratr, je to jen můj nevlastní bratr," řekla.

„Totéž se tvrdí i o Caepionovi. Táž klisna, týž hřebec."

Nadechla se a zpříma se na Caesara podívala. „Vím o tom, že se to říká, a jsem přesvědčená, že je to i pravda. Ale Caepio nosí jméno mé rodiny, a jelikož tomu tak je, uznávám ho."

„To je od tebe velice rozumné," řekl Caesar a vrátil se k přelévání vody.

Nato se Servilia, poté co se ujistila, že vyhlíží docela přijatelně – třebaže nikoli tak bez poskvrnky, jako když přišla – rozloučila.

Do vany se Caesar nořil se zamyšlenou tváří. Zvláštní ženská. Mor na to svůdné černé chmýří! Taková hloupůstka, a kam až ho dovedla. Kam? Nu, pěkný dvojsmysl, třebaže bezděčný. Nebyl si jist, jestli ji má teď o něco raději, když se stali milenci, jedno však věděl, že ji zatím pryč nepošle. Je to žena výjimečná, a to zdaleka ne jenom povahou. Najít ženu jeho vlastní třídy, která se v posteli dokáže chovat bez zábran, bylo tak vzácné jako padnout na zbabělce v Crassově armádě. I jeho přemilá Cinnilla zůstávala vždy cudná a zdrženlivá. Nu, tak je chuděrky ostatně všechny také vychovávají. A jelikož si navykl být sám k sobě zcela upřímný, musel si přiznat, že nepodnikne nic pro to, aby byla Julia vychovávána jinak. Och jistě, i v jeho třídě se občas vyskytla nějaká ta rajdička, jejíž sexuální praktiky nijak nezaostávaly za věhlasem nejvyhlášenějších kurtizán, od proslulé nebožky Colubry až po současnou stárnoucí Praecii. Když však Caesar zatoužil po trošce milostného potěšení nespoutaného žádnou zbytečnou zdrženlivostí, hledal ho nejraději mezi počestnými a upřímnými, zemitými a otevřenými ženami ze Subury. To jest až do dnešního dne, až do chvíle, kdy poznal Servilii. Kdo by to byl o ní kdy řekl? Navíc je to někdo, kdo se nebude svým zalétnutím nikde chlubit. Překulil se ve vaně a natáhl se po pemze; *strigilis* sama o sobě by mu ve studené vodě nebyla nic platná; k tomu, aby se mohl náležitě vydrbat, bylo nutně třeba nejprve se pořádně zpotit.

„A jak já," otázal se onoho šedivého kousku lávy, „o tomhle povím matce? Je to zvláštní! Ona dokáže zůstat natolik nad věcí, že zpravidla nemám sebemenší potíže s ní o svých ženách promlouvat. Jenomže až přijde řeč na Servilii, navléknu si asi tu nejpurpurovější censorskou togu."

Volby se toho roku konaly včas, centurijní shromáždění mělo nejprve zvolit konsuly a prétory, nato měl pak celý sbor patricijů i plebejů v tributním shromáždění lidu rozhodnout o ostatních magistrátech a posléze se ještě mělo odbývat shromáždění plebejů, jehož úkolem bylo zvolení plebejských édilů a tribunů lidu.

Třebaže na kalendáři už byl měsíc *quinctilis* a bylo by mělo panovat horké léto, roční doba se opožďovala, neboť pontifex maximus Metellus Pius se už řadu let příliš neměl k tomu, aby do měsíce února vsunul každý druhý rok ony potřebné dvacet dva dny navíc. Nebylo proto nijak překvapující, že se za onoho blaženého jarního povětří Pompeius Magnus čili Veliký rozhodl navštívit Řím, aby průběh voleb shlédl na vlastní oči.

Navzdory tomu, že se vyhlašoval za *Prvního muže Říma*, Pompeius si toto město dosti ošklivil a dával přednost životu uprostřed svých nezměrných držav v severním Picenu. Tam se cítil skutečným králem; v Římě mu až nepříjemně docházelo, že jím většina senátu pohrdá ještě víc, než se jemu samému protiví Řím. Mezi jezdci, kteří vládli římským obchodem, byl ovšem velice oblíben a měl také mezi nimi slušnou řádku stoupenců. Ani tato skutečnost však nedokázala uchlácholit jeho přecitlivělé a snadno zranitelné sebevědomí, když mu jistí senátoři, patřící mezi *optimáty* i k dalším aristokratickým skupinkám, dávali nepokrytě najevo, že pro ně není ničím víc než drzým povýšencem a vetřelcem, jenž s Římem nemá pranic společného.

Pocházel z rodu jen prostředního, nikoli však zcela pominutelného významu, neboť již jeho děd byl členem senátu a přiženil se do čistě římského rodu Luciliů, a jeho otcem byl proslulý Pompeius Strabo, konsul, vítězný vojevůdce ve válce s Italiky a ochránce konzervativních živlů v senátě v době ohrožení Říma Mariem a Cinnou. Jenomže Marius s Cinnou zvítězili a Pompeius Strabo zemřel v táboře před městskými hradbami. Obyvatelé Quirinalu a Viminalu, kteří v Pompeiovi Strabonovi spatřovali viníka epidemie horečnatého střevního onemocnění zachvátivšího tehdy obležený Řím, pak vláčeli jeho obnaženou mrtvolu, uvázanou za oslem, křížem krážem ulicemi města. Pro mladého Pompeia to byla potupa tak strašlivá, že ji Římu nikdy neodpustil.

Jeho čas nadešel, když se Sulla navrátil z vyhnanství a vpadl na italský poloostrov; Pompeius, ve věku pouhých dvaadvaceti let, sebral z veteránů armády svého otce tři legie a napochodoval s nimi do Kampánie, aby se tam připojil k Sullovi. Lstivý Sulla, plně si vědom, že si Pompeius nátlakem vynutil podíl na společném velení, ho využil k některým svým riskantnějším operacím, sám pak manévroval tak dlouho, až se posléze stal diktátorem a uchvácený úřad si podržel. I poté, co už se stáhl do ústraní, ba dokonce ještě i po své smrti, však nepřestával nad tímto ctižádostivým a sebejistým výlupkem z Picena držet ochrannou ruku, jelikož prosadil zákon, podle něhož mohl velení nad římskými armádami získat i muž, jenž sám nebyl členem senátu. Neboť Pompeius se proti senátu zatvrdil a odmítl do něho vstoupit. Následovalo pak šest let Pompeiova válčení proti odbojnému Quintovi Sertoriovi v Hispánii, šest let, v jejichž průběhu Pompeius musel podstatně přehodnotit své vojenské vlohy; odcházel do Hispánie přesvědčen, že Sertoria porazí jednou rukou, shledal pak ovšem, že narazil na jednoho z nejlepších vojevůdců v historii Říma. Přemohl posléze Sertoria tím, že ho zcela vyčerpal a udolal. A tak byl Pompeius, jenž se vracel do Itálie, už zcela jinou osobností: lstivou, bezohlednou, odhodlanou ukázat senátu (jenž ho v Hispánii ponechal v otřesné nouzi o peníze a posily), že právě on, jenž do něho nepatří, by ho dokázal srazit tváří do prachu.

A to Pompeius také učinil – za podpory dvou dalších mužů: Marka Crassa, vítěze nad Spartakem, a nikoho jiného než Caesara. V tiché dohodě s devětadvacetiletým

Caesarem využili Pompeius a Crassus existence svých dvou armád, aby přinutili senát nechat je ucházet se o konsulát. Nikdo až dosud nezískal tento nejvyšší úřad, aniž byl předtím přinejmenším členem senátu, avšak přesto se nyní Pompeius stal dokonce prvním konsulem, s Crassem jako svým kolegou. Takto tedy dosáhl onen mimořádný, byť nezralý muž z Picena svého cíle; byl to ovšem o šest let mladší Caesar, jenž mu k němu ukázal cestu.

Vrcholem bídy senátu se stalo, že společný konsulát Pompeia Velikého a Marka Crassa proběhl přímo velkolepě, byl to rok slavností, her v cirku, veselí a prosperity. A když pak skončil, oba konsulové odmítli převzít do správy provincie; namísto toho se vrátili do svého soukromí. Jediným významným zákonem, který z jejich podnětu za onen rok vyplynul, bylo plné obnovení práv tribunů lidu, které Sulla svými zákony předtím oklestil až k naprosté bezmoci.

A teď tedy přibyl Pompeius do Říma, aby sledoval, jak budou voleni tribunové lidu pro příští rok, což Caesara nemálo překvapilo, když ho v čele davu jeho klientů potkal na nároží ulic Via Sacra a Clivus Urbius, právě když vcházel na dolní část Fora.

„Nečekal jsem, že tě uvidím v Římě," řekl Caesar, když stanuli proti sobě. S nepokrytou zvědavostí si Pompeia prohlížel od hlavy až k patě a pak se usmál. „Vypadáš báječně, a také zdatně," řekl. „Uchováváš si svou postavu i do středního věku, jak vidím."

„Do jakého středního věku?" otázal se Pompeius nedůtklivě. „To, že už mám za sebou konsulát, ještě neznamená, že jsem na cestě k senilitě! V září mi bude teprve osmatřicet!"

„Zatímco mně," řekl s uspokojením Caesar, „bylo právě dvaatřicet – a v tom věku, Pompeie, jsi ještě ani ty nebyl konsulem."

„Och, nepopichuj," řekl Pompeius a trochu zmírnil tón. „Jsi jako Cicero, budeš dělat vtípky ještě i cestou na pohřební hranici."

„Přál bych si mít tolik vtipu. Ale neodpověděl jsi mi ještě na mou docela vážnou otázku, Magne. Co vlastně děláš v Římě, nepočítám-li, cos říkal o tom, že se jen chceš podívat na volbu tribunů lidu? Nebyl bych si pomyslel, že se v současnosti ještě o nějaké tribuny lidu budeš zajímat."

„Jednoho nebo dva tribuny lidu člověk může vždycky potřebovat, Caesare."

„Ano? A k čemu se to chystáš, Magne?"

Zářivě modré oči se rozevřely dokořán a upřely se na Caesara nevinným pohledem. „Nechystám se vůbec k ničemu."

„Aha! Podívej!" zvolal Caesar a ukázala na oblohu. „Videls, Magne?"

„A co jsem měl vidět?"

„To růžové prasátko, plachtilo tam jako orel."

„Ty mi nevěříš."

„Máš pravdu, nevěřím. Nechceš se mi svěřit? Nejsem přece tvůj nepřítel, to dobře víš. Naopak jsem ti v minulosti velice pomohl a není důvod, proč bych ti na tvé dráze nemohl pomoci i v budoucnu. Nejsem tak špatný řečník, to musíš připustit."

„Nu…," začal Pompeius, ale pak se odmlčel.

„Nu co?"

Pompeius stanul, rozhlédl se po hloučku svých klientů, kteří je následovali, zavrtěl hlavou, odbočil z cesty a opřel se o jeden z půvabných mramorových sloupů podpírajících arkádu před hlavní síní Aemiliovy baziliky. Caesar pochopil, že se tak Pompeius chce vyhnout nepovolaným uším, a připojil se k němu. Horda klientů sice

zůstala opodál, oči se jim však dychtivě leskly a všichni zmírali zvědavostí, neboť byli příliš daleko, než aby rozuměli jedinému slovu.

„Co když ti někdo z nich dokáže odezírat ze rtů?“ otázal se Caesar.

„Ty už zase žertuješ!“

„Vůbec ne. Ale mohli bychom se k nim klidně obrátit zády a tvářit se, jako že čuráme do podloubí.“

A to už bylo příliš; Pompeius vyprskl smíchy. Když se však uklidnil, odvrátil přesto tvář od zástupu, takže se jim vystavil pouze z profilu, a pohyboval rty jen pokradmu jako pokoutní prodavač pornografie na Foru.

„Po pravdě řečeno,“ šeptal Pompeius, „jednoho dobrého chlapíka mezi kandidáty letos mám.“

„Aula Gabinia?“

„Jak jsi to uhádl?“

„Pochází z Picena a v Hispánii patřil k tvému osobnímu štábu. Kromě toho je to můj dobrý přítel. Byli jsme oba mladšími vojenskými tribuny za obléhání Mytilény.“ Caesar se ušklíbl. „Gabinius tehdy taky neměl příliš v lásce Bibula, a za ta léta se pro *optimáty* nedokázal nadchnout o nic víc.“

„Gabinius je ten nejlepší z nejlepších chlapů, co znám,“ řekl Pompeius.

„A mimořádně schopný.“

„To taky.“

„Jaký zákon by ti měl zajistit? Má zbavit Luculla velení a na zlatém podnose ho pak nabídnout tobě?“

„Ne, kdepak!“ vyrazil Pompeius. „Na to je ještě příliš brzy! Nejdřív budu potřebovat jedno krátké tažení, abych si trochu protáhl svaly.“

„Proti pirátům,“ řekl Caesar okamžitě.

„Tentokrát jsi uhádl! Jde o piráty.“

Caesar ohnul nohu v koleni, opřel si ji o sloup a vyhlížel, jako by to všechno bylo jen popovídání o starých dobrých časech. „K tomu ti můžu jen blahopřát, Magne. Je to nejen chytré, je to i užitečné.“

„Takže ty taky nejsi zrovna nadšen tím, co tropí Metellus Kozlíček na Krétě?“

„Je to naprostý budižkničemu, navíc skrz naskrz úplatný. Nebyl nadarmo Verrovým švagrem – a platí to v mnoha směrech. Se třemi dobrými legiemi sotva dokázal zvítězit v pozemní bitvě proti čtyřiadvaceti tisícům všelijak posbíraných a nevycvičených Kréťanů, které ani nevedli vojáci, ale námořníci.“

„Hrozné,“ řekl Pompeius a zasmušile pokyvoval hlavou. „Řekni mi, k čemu je dobré vést bitvy na souši, když piráti operují na moři? Že je třeba zlikvidovat jejich pozemní základny, to je v pořádku, ale pokud je nedopadneme přímo na moři, nezničíme základ jejich živobytí – lodi. Moderní válečné loďstvo už nevypadá, jako vyhlíželo kdysi v Tróji, nestačí jim jen tak spálit lodě vytažené na břeh. Většina se jich soustředí na to, aby tě odrážela a zdržovala, a zbytek zatím utvoří nouzové posádky a celou jejich flotilu převeze někam do bezpečí.“

„Ano,“ přikývl Caesar, „tuhle chybu opakovali všichni, od obou Antoniů až po Vatiu Isaurika. Pálili jejich vesnice a rabovali jejich města. Tohle chce někoho s opravdovým organizačním talentem.“

„Přesně tak!“ zvolal Pompeius. „A ten někdo, to ti povídám – to budu já! Pokud ta má dobrovolná nečinnost během posledních pár let byla k něčemu dobrá, pak mi dala čas k přemýšlení. V Hispánii jsem prostě sehnul hlavu a s nastavenými rohy jsem se slepě vrhal rovnou do největší rvačky. Měl jsem to dělat jinak – promyslet si pořádně

ještě předtím, než jsem vytáhl paty z Mutiny, jak by se ta válka dala vlastně vyhrát. Všechno jsem si měl nejdřív důkladně prošetřit, a ne jen vymýšlet, jak najít nový přechod přes Alpy. Byl bych tak odhadl, kolik budu potřebovat legií, kolik jízdy, kolik peněz do válečné truhlice – a byl bych se i naučil chápat svého protivníka. Quintus Sertorius byl brilantní taktik. Jenomže, Caesare, pouhou taktikou se válka vyhrát nedá. Důležitá je strategie, o strategii jde především."

„Takže na piráty sis asi udělal tentokrát domácí přípravu, ne, Magne?"

„To se ví, že jsem se připravil. Ze všech hledisek, od těch nejmenších detailů až po rámec. Mapy, špehové, lodě, peníze, muži. Já už teď v tomhle řemesle umím chodit," říkal Pompeius a jeho jistota teď vyznívala docela jinak, než ono sebevědomí, jímž kdysi býval pro smích. Hispánie byla posledním takovým tažením někdejšího řeznického učedníčka. Napříště už věru žádným Řezníčkem nebude.

A tak Caesar sledoval volbu deseti tribunů s velkým zájmem. Aulus Gabinius byl naprosto jasným kandidátem, skončil také jako první ze všech, což znamenalo, že se stane předsedou nového kolegia tribunů lidu, které se ujme úřadu desátého dne nadcházejícího prosince.

Vzhledem k tomu, že to byli právě tribunové lidu, kdo předkládal většinu zákonů, a že to také byli jediní zákonodárci naklonění změnám, každá z významnějších složek senátu potřebovala mít alespoň jednoho „svého" tribuna lidu. Výjimku netvořili ani *boni*, kteří takto získaných mužů využívali k zablokování navrhované legislativy; nejmocnější zbraní tribuna lidu bylo totiž veto, které mohl uplatnit proti svým kolegům, proti magistrátům, ba i proti senátu. Znamenalo to, že tribunové lidu náležející frakci zvané *optimáti* neboli *boni* nejenže nebudou žádné nové zákony navrhovat, ale že je budou vetovat. A *boni* samozřejmě uspěli, podařilo se jim vměstnat do nového kolegia hned tři své lidi – Globula, Trebellia a Othona. Nikdo z nich nevynikal obzvláštními kvalitami, ovšem to se u tribunů lidu, které řídili *boni*, ani nepředpokládalo; jediné, co potřebovali umět, bylo vyslovit slovo „Veto!".

Pompeius měl k dosažení svých cílů v novém kolegiu hned dva muže. Aulus Gabinius byl sice bez jakýchkoli předků a byl také poměrně chudobný, mohl to však dotáhnout dosti daleko; Caesar to o něm věděl už od časů obléhání Mytilény. I druhý z Pompeiových mužů pocházel pochopitelně z Picena: Gaius Cornelius, jenž nebyl patricijem a samozřejmě vůbec nenáležel k ctihodnému rodu Cornelių. Nebyl snad Pompeiovi tolik oddán jako Gabinius, bylo však zcela jisté, že nebude vetovat žádný plebiscit, který by shromáždění plebejů předložil Gabinius.

I když toto všechno bylo pro Caesara zajímavé, znepokojoval ho jiný muž, jenž neměl žádné vazby ani na *optimáty*, ani k Pompeiovi. Byl to Gaius Papirius Carbo, radikál, jenž míval vždy své vlastní želízko v ohni. Už nějaký čas se dával na Foru slyšet, že má v úmyslu obžalovat Caesarova strýce Marka Aurelia Cottu za nezákonné zatajení kořisti získané v Héraklei v době jeho tažení do Bíthýnie proti odvěkému nepříteli Říma králi Mithridatovi. Marcus Cotta se vrátil na sklonku roku onoho slavného společného Pompeiova a Crassova konsulátu a oslavil triumf – a nikdo jeho bezúhonnost nezpochybnil. Jenže teď se tento Carbo činil, seč mohl, aby tyto dávno usedlé vody zkalil, a jako tribun lidu se všemi plně obnovenými právy měl možnost Marka Aurelia postavit před zvlášť k tomu svolaný soud shromáždění plebejů. Caesar svého strýce Marka Aurelia ctil a miloval, takže mu Carbonovo zvolení činilo nemalé starosti.

Poté, co byla spočtena i poslední hlasovací destička, rozestavilo se všech deset vítězů na rostra a odtamtud kynuli jásajícímu davu; Caesar se otočil a zvolna se ubíral

domů. Byl unaven: měl za sebou příliš málo spánku a příliš mnoho Servilie. Nesešli se až do onoho dne po volbách v shromáždění tribuí – bylo to před šesti dny – a jak předvídali, měli oba co oslavovat. Caesar se stal kurátorem silnice Via Appia („Co tě to jen, pro všechno na světě, posedlo, že jsi vzal zrovna tohle?“ vyptával se ho ohromeně Claudius Pulcher. „Je to sice silnice *mých* předků, ale takový blázen bych já nebyl! Do roka z tebe bude žebrák!“), a Serviliin takzvaný vlastní bratr Caepio byl zvolen jedním z dvaceti kvestorů. Losem pak byl pověřen činností v Římě jakožto městský kvestor, takže se nemusel odebrat nikam do provincie.

A tak měli při svém setkání všechny důvody ke spokojenosti; kromě toho už se na sebe vzájemně oba těšili; den strávený v lůžku shledávali oba tak plný rozkoše, že žádný z nich necítil potřebu další schůzky odkládat. Byli spolu každý den, den co den prožívali onu slavnost rtů, jazyků, pokožky, den co den v sobě objevovali něco nového, nové světy, které bylo třeba prozkoumat. Teprve dnešek s dalšími volbami jim v tom zabránil. A na další setkání nebyla naděje snad až do zářijových kalend, neboť Silanus odvážel Servilii, Bruta a dcery do přímořských Kum, kde měl vilu. I Silanus byl v letošních volbách úspěšný; příští rok se měl stát městským prétorem. Tento velice důležitý magistrátský úřad znamenal velmi mnoho i pro Serviliin význam ve veřejném životě, doufala, že její dům bude vybrán pro ryze ženský rituál, při němž budou nejpřednější římské matrony ukládat Dobrou Bohyni, Bonu Deu, k zimnímu spánku.

A bylo už také na čase, aby Caesar pověděl Julii, že dohodl její sňatek. K formálním zásnubám sice dojde teprve poté, kdy Brutus v prosinci oblékne *togu virilis*, avšak právní kroky už byly učiněny, Juliin osud byl zpečetěn. V hloubi mysli Caesara nepřestávala znepokojovat otázka, proč vlastně tuto chvíli tak dlouho odkládá, když to jindy naprosto nemíval ve zvyku; žádal už dokonce Aurelii, aby to Julii sdělila ona, avšak Aurelia, která lpěla na přísném dodržování pravidel života domácnosti, odmítla. On je přece *pater familias*, jeho je to právo i povinnost. Ty ženy! Proč jich jen musí být v jeho životě tolik? A z čeho vlastně plyne to jeho tušení, že v budoucnu jich bude ještě mnohem víc? A že přibyde i nesnází, které z toho plynou?

Julia si právě hrála s Matiou, dcerou jeho nejlepšího přítele Gaia Matia, jenž obýval druhý z přízemních bytů v Aureliině insule. Vrátila se však domů včas před večeří, takže neměl důvod rozmluvu odkládat, protančila zahrádkou ve světlíku jako víla, v obláčku levandulově modrých závojíčků. Aurelia ji vždy oblékala do světlounce modrých anebo světlounce zelených odstínů, a měla v tom pravdu. Bude krásná, pomyslel si, když ji pozoroval; nevyrovná se možná Aurelii v její řecké čistotě lebky a postavy, má však zato onen magický půvab Juliů, který rozumná a pragmatická Aurelia z rodu Cottů odjakživa postrádala. O Juliích se odjakživa říká, že své manžely činí šťastné, uvědomoval si to pokaždé, kdy pohlédl na svou dcerku. Pořekadlo nebylo nijak neomylné; mladší z jeho tet (jež byla první Sullovou manželkou) spáchala sebevraždu poté, co se až příliš zamilovala do džbánu s vínem, a jeho sestřenice Julia Antonii byla provdána už za druhého odporného chlapa a nevycházela ze stále prudších střídavých záchvatů hysterie a malomyslnosti. Přesto Řím tu průpovídku i nadále opakoval a on sám ji nehodlal popírat; kdejaký římský aristokrat, jehož jmění bylo takové, aby nemusel hledat nevěstu bohatou, myslel v prvé řadě na Julii.

Když uviděla u okna jídelny otce opřeného o předprseň, celá se rozzářila. Přiběhla k oknu zvenčí a lehce se vyhoupla rovnou do jeho náruče.

„Jakpak se má moje holčička?“ otázal se jí a odnášel ji k jednomu ze tří jídelních lehátek, kde ji položil vedle sebe.

„Já jsem se měla báječně, *tata.* Zvolili za tribuny lidu ty správné muže?“

Když se na ni usmál, rozběhly se mu od koutků očí vějířky vrásek; třebaže měl od přírody světlou pleť, za léta života pod širým nebem – na forech, u soudů a v poli – značně osmahla a jen v hloubce oněch vráseček dosud zůstávala bělostná. Tenhle kontrast Julii učaroval; měla ho nejraději, když se právě neusmíval ani nemhouřil oči a když měl tvář těmi vějíři bílých proužků pomalovánu jako nějaký barbar na válečné stezce. A tak se zvedla do kleku a políbila ho nejprve na jeden a pak na druhý svazeček oněch linek, zatímco k ní Caesar sklonil hlavu a v nitru celý zjihl, jak se mu to nestávalo před žádnou jinou ženou, ba ani před Cinnillou.

„Víš přece dobře," řekl jí, když měli tenhle obřad za sebou, „že na místa tribunů lidu nikdy nejsou zvoleni jen samí správní chlapi. To nové kolegium je jako vždycky směsice dobrých a špatných a neutrálních mužů, i zlovolných intrikánů. Myslím ale, že se budou víc činit, než ta letošní parta, takže kolem Nového roku bude na Foru asi živo."

Vyznala se v politice velice dobře, neboť jak její otec, tak i babička pocházeli z politicky významných rodin, ovšem život v Subuře s sebou nesl to, že její kamarádky (ba i Matia z bezprostředního sousedství) nevyrůstaly ve stejném prostředí a o všelijaké ty machinace a přesuny v senátu, na sněmech a soudech nejevily zájem. Proto také ji Aurelia poslala do školy Marka Antonia Gniphona, jakmile dovršila šestý rok věku; Gnipho býval soukromým učitelem Caesarovým, avšak když pak Caesar po dosažení dospělosti oblékl *laenu* a *apex* flamina Dialis, otevřel si Gnipho znovu školu pro žáky z šlechtických kruhů. Julia se ukázala velice učenlivou a dobrou žačkou, se stejnou náklonností k literatuře, jakou míval její otec, jen v matematice a v zeměpise nebyly její výsledky stejné. Neměla ani Caesarovu úžasnou paměť. Je to jen dobře, říkali si všichni, kdo ji milovali; bystrá a chytrá děvčata jsou výborná věc, avšak přespříliš nadané a mimořádně vynikající dívky to v životě lehké nemají – a nejen ony samy.

„Proč sedíme tady, *tata*?" podivila se trochu.

„Mám pro tebe zprávu, kterou bych ti rád pověděl někde v klidu," řekl Caesar, jenž jakmile se jednou rozhodl, už pak neváhal, kterak rozhodnutí uskutečnit.

„Dobrou zprávu?"

„To sám nevím, Julie. Doufám, že ano, ale nevězím v tvé kůži, to poznáš jenom ty sama. Třeba to nebude vypadat jako docela dobrá zpráva, ale myslím, že až si na ni přivykneš, nebude se ti už zdát nijak nepříjemná."

A protože byla bystrá a chytrá, třebaže žádný rozený učenec, pochopila okamžitě. „Tys mi našel manžela," řekla.

„Uhádlas. Máš z toho radost?"

„Hroznou, *tata*. Junia už je zasnoubená a vytahuje se s tím nad námi ostatními, co ještě zasnoubené nejsme. Kdo je to?"

„Juniin bratr, Marcus Junius Brutus."

Pohlížel jí do očí, takže mu neunikl onen úzkostný záblesk raněné bytosti, ještě než stačila odvrátit hlavu a zahledět se upřeně před sebe. Na jejím krčku bylo patrné, jak polyká.

„Nejsi ráda?" zeptal se jí a srdce se mu sevřelo.

„Jen mě to překvapilo, to je všechno," řekla Aureliina vnučka, jež byla už od kolébky vedena k tomu, aby se smířila se vším, co jí osud přinese, od manželů až po velice reálná rizika porodů. Otočila opět hlavu, v modrých očích úsměv. „Jsem moc ráda. Brutus se mi líbí."

„Určitě?"

„Ale to víš, že určitě, *tata*!“ řekla s takovou vážností, že se jí až zachvěl hlásek. „To je opravdu dobrá novina, *tata.* Brutus mě bude mít rád a bude se o mě starat, to já vím.“

Ulehčilo se mu, povzdychl si a usmál se, vzal do dlaní její drobnou ručku a vtiskl jí na ni polibek, ještě než ji stiskl v objetí. Nepřišlo mu na mysl otázat se jí, dokáže-li se naučit Bruta milovat, neboť láska nebyl cit, který by Caesar měl v obzvláštní oblibě, ba ani láska, kterou kdysi choval k Cinnille, nebo ta, která ho vázala k této křehounké dívence. Činila ho až příliš zranitelným, a to on nesnášel.

Vyskočil z lehátka a v tom okamžení byl pryč; slyšel ji ještě zdálky, když běžela za Aurelií do pracovny, volat: „*Avia, avia!* Mám se provdat za svého přítele Bruta! Není to báječné? Že je to moc dobrá zpráva?“

A pak se ozval táhlý vzlyk ohlašující příval slz. Caesar naslouchal, jak se jeho dceruška rozplakala, jako by jí srdce usedalo, a neměl představu, je-li to radostí nebo bolestí. Vyšel do přijímacího pokoje, právě když Aurelia dítě vedla do jeho ložnice, tvářičku zabořenou do Aureliina boku.

Jeho matku to nijak nevyvedlo z míry. „Jak já bych si přála,“ prohodila směrem k němu, „aby se ženské smály, když jsou šťastné! A namísto toho se jich dobrá polovina rozbrečí. Právě tak jako teď Julia.“

Fortuna nepochybně přeje i nadále Gnaeovi Pompeiovi Magnovi stejně jako dosud, ušklíbl se začátkem prosince v duchu Caesar. Stačilo, aby toto dítko Štěstěny jen naznačilo, že by se chtělo pokusit zlikvidovat onu stálou hrozbu pirátů, a Fortuna mu ochotně a pohotově nabídla pádné argumenty, sotva dorazila tohoroční sklizeň sicilského obilí do Ostie, římského přístavu při ústi Tiberu. Z lodí s velkým ponorem se tu drahocenný náklad zrna překládal do plochých bárek, aby nastoupil poslední úsek obilní cesty do sýpek v říčním přístavu přímo v Římě. Teprve tam byl konečně v bezpečí, konečně doma.

Několik stovek námořních lodí se natěsnalo u Ostie, jen aby jejich posádky shledaly, že na ně žádné bárky nečekají; kvestor Ostie totiž zorganizoval dopravu tak špatně, že připustil, aby se říční plavidla vydala na mimořádnou cestu vzhůru proti proudu do Tuderu a Ocricula, kde už sklizeň rovněž čekala na přepravu dolů po proudu do Říma. A zatímco kapitáni námořních lodí a obilní magnáti běsnili a kleli a nebohý kvestor klusal sem a tam ve stále se zmenšujících kruzích, rozlícený senát uložil jedinému konsulovi v úřadě, Quintovi Marciovi Regovi, aby okamžitě zjednal nápravu.

Quintus Marcius Rex zakoušel neblahý rok; jeho konsulský kolega zemřel brzy po nástupu do úřadu. Senát okamžitě jmenoval *konsula suffecta,* aby zaujal jeho místo, avšak i ten krátce nato zemřel, tak záhy, že ani nestačil zasednout do kurulského křesla. Rychlý průzkum posvátných knih vyjevil, že by bylo nevhodné podnikat jakékoli další kroky v tomto směru, takže Marciovi Regovi nezbylo než vládnout nadále sám. Zcela mu to zhatilo plány vydat se ještě během svého úřadu do své provincie, Kilikie, jež mu připadla, když byl pod nátlakem obchodnických skupinek z řad jezdců její správy zbaven Lucullus.

A nyní, když už Marcius Rex doufal, že bude moci konečně do Kilikie vyrazit, došlo tedy k této kalamitě v Ostii. Brunátný vzteky vytáhl dva prétory rovnou od soudů v Římě a kvapem je odeslal do Ostie, aby věci dali do pořádku. A tak se blížili Lucius Bellienus a Marcus Sextilius od Říma směrem k Ostii, před každým z nich šest liktorů v nachových tunikách, ve svazcích prutů vetknuty sekery. A ve stejné chvíli se k Ostii

směrem od Tuskánského moře přibližovalo pirátské loďstvo čítající přes stovku štíhlých válečných galér.

Když prétoři do Ostie dorazili, nalezli polovinu města v plamenech, zatímco piráti pilně pobízeli posádky dosud plně naložených obilných lodí, aby veslovaly zpátky na moře. Smělost přepadu – kdo by si byl jen ve snu pomyslil, že piráti zaútočí na přístav vzdálený pouhých pár mil od mocného Říma? – všechny zaskočila. Nejbližší vojsko bylo až v Capui, ostijská milice měla příliš práce s hašením požárů, než aby se dokázala vzchopit k nějakému odporu, a nikoho dokonce ani nenapadlo odeslat pilnou zprávu do Říma se žádostí o pomoc.

Žádný z obou prétorů nevynikal rozhodností, a tak oba stanuli ochromeni a zmateni uprostřed vřavy v docích. Tam je také odhalila jedna z pirátských tlup, vzala je i s jejich liktory do zajetí, nalodila je na galéru a hbitě s nimi vyrazila za obilnou flotilou mizící na obzoru. Únos dvou prétorů – jeden z nich byl dokonce strýcem významného patricijského aristokrata Catiliny – i s liktory a s jejich fasces mohl znamenat výkupné ve výši přinejmenším dvou set talentů!

Účinek nájezdu na Řím byl právě tak logický, jako byl nevyhnutelný: ceny obilí okamžitě vyletěly vzhůru; stovky rozlícených obchodníků, mlynářů, pekařů i konzumentů se srotily na dolním Foru, aby tam protestovaly proti neschopnosti státní správy; a senát dal raději zavřít vrata Kurie, tak aby nikdo venku nezaslechl nic ze skličující debaty uvnitř. Byla vpravdě truchlivá. Nikdo ji ani nechtěl načít.

Když se Quintus Marcius Rex už po několikáté marně dovolával nějakého řečníka, povstal konečně přece jen – jakoby ukrutně nerad – nově zvolený tribun lidu Aulus Gabinius, jenž Caesarovi v onom přítmí připadal pokud možno ještě galštější než jindy. Byl to společný problém všech mužů z Picena, Pompeia nevyjímaje – vyhlíželi daleko víc jako Galové než jako Římané. Nebylo to ani tolik jejich narezlými nebo plavými kšticemi, tak běžnými u mnoha z nich, ani modrýma či zelenýma očima; koneckonců i mnozí zcela nepochybní Římané byli plaví, tak jako například Caesar. Tkvělo to spíš v kosterní stavbě Picenů. Plný okrouhlý obličej, brada jakoby rozčísnutá, nos krátký (Pompeius ho měl dokonce i tupý), tenké rty. Zrazovalo je to, do celého světa to hlásalo, že ač se vydávají za potomky Sabinských přistěhovalců, pravda je, že pocházejí po Galech, kteří se v Picenu usadili před dobrými třemi sty lety.

Když tedy tento Gal Gabinius povstal, byla reakce většiny senátorů rozesazených na svých skládacích židličkách téměř hmatatelná; nechuť, nesouhlas, obavy. Za normálních okolností by se jeho přihláška o slovo ocitla v hierarchii oprávněných mluvčích až kdesi docela dole. V dané chvíli před ním mělo přednost čtrnáct magistrátů v úřadě, čtrnáct nově zvolených magistrátů a na dvacet konsulárů – pokud by ovšem byli přítomni. Nebyli tu všichni. Nikdy tu všichni nebyli. Nicméně situace, kdy by rozpravu měl zahájit plebejský magistrát, byla takřka bezprecedentní.

„Tenhle rok nebyl moc dobrý, viďte?“ otázal se Aulus Gabinius senátu, poté co si odbyl formality a oslovil po řadě všechny jeho činitele. „My jsme se v uplynulých šesti letech pokoušeli vyhladit piráty až někde na Krétě. Ovšem zrovna tihle nájezdníci, kteří teď právě vydrancovali Ostii a odvlekli obilnou flotilu – nemluvě ani o tom, že zajali dva prétory i s odznaky jejich úřadu – to ze svých sídel mají na Krétu dvakrát tak daleko než k nám, nemám pravdu? Vždyť oni si ze základen na Sicílii, v Ligurii, na Sardinii a na Korsice ohlídávají sám střed Našeho moře. Vedeni jsou bezpochyby Megadatem a Farnakem, kteří už hezkých pár let uzavírají tiché dohodičky s nejrůznějšími správci Sicílie, jako byl třeba Gaius Verres, poslaný nedávno do vyhnanství. A po libosti tedy mohou křižovat sicilskými vodami a uchylovat se do

sicilských přístavů. Mám takový pocit, že tentokrát zmobilizovali všechny své spojence a tuhle obilnou flotilu sledovali po celou cestu už z Lilybaea. Možná že původně měli v plánu napadnout ji už na moři. Ale pak jim asi někdo, kdo je v jejich službách v Ostii, poslal zprávu, že tam v přístavu chybí bárky a že do Ostie ještě nejmíň osm nebo devět příštích dnů lodi nedorazí. Nu, proč se namáhat lapáním části flotily útokem někde na širém moři? Líp se to přece provede, až budou lodi pěkně kotvit plně naložené v ostijském přístavu! Podotýkám, že celému světu je přece známo, že Řím nemá v celém Latiu posádkou ani jedinou legii! Co tedy přepadení Ostie stálo v cestě? A co se jim pak také v Ostii do cesty postavilo? Odpověď je krátká a prostá – *nic*!“

Poslední slovo přímo zařval; všemi to trhlo, nikdo mu však neodpověděl. Gabinius se rozhlížel kolem sebe a přál si, aby zde byl i Pompeius a aby ho slyšel. Škoda, velká škoda. Ale dopis, který mu ještě dnes večer Gabinius odešle, si určitě přečte s chutí.

„Něco je s tím konečně třeba udělat,“ pokračoval Gabinius, „a já tím nemám na mysli ono obvyklé fiasko, jehož zářným příkladem je tažení, které v současné době stále ještě podniká na Krétě náš velevážený Kozlík. Nejdřív s bídou a s odřenýma ušima dobyde vítězství v pozemní bitvě nad všelijakou sběří, poté oblehne Kydónii, která sice nakonec kapituluje – jenomže on přitom nechá jednoho z hlavních pirátských admirálů Panara upláchnout! A takhle takzvaně padne ještě pár dalších měst, až nakonec začne obléhání Knóssu, za jehož hradbami se schovává další pirátský námořní velitel Lásthenés. Když už se zdá být pád Knóssu neodvratný, Lásthenés zničí veškeré poklady, které nestačí sám odvézt, a zmizí. Veleúspěšná obléhací operace, což? Jenomže co z těch dvou ztrát mrzí našeho Kozlíka víc? Lásthenovo zmizení, anebo ztráta truhlice s pokladem? Nu samozřejmě že ztráta pokladu! Lásthenés je jen obyčejný pirát a piráti jeden za druhého žádné výkupné neplatí. Piráty čeká jen ukřižování tak jako otroky, kterými kdysi všichni stejně byli!“

Gal z Picena, Gabinius, se odmlčel a sveřepě se ušklíbl, tak jak to dokáží jen Galové. Zhluboka se nadechl a pak prohlásil: „Něco je v tom třeba konečně udělat!“ A posadil se.

Nikdo nepromluvil. Nikdo se ani nepohnul.

Quintus Marcius Rex si povzdychl. „Chce k tomu někdo něco poznamenat?“ Zrakem bloudil po síni, z jedné řady stupňů na druhou, nikde nespočinul očima, až posléze na Caesarově tváři postřehl pobavený výraz. Čemupak on se asi pošklebuje?

„Gaie Julie Caesare, tebe přece už jednou piráti zajali, a tys na ně nakonec vyzrál. Ty k tomu také nemáš co říct?“

Caesar povstal ze svého místa na druhém stupni. „Jen jediné, Quinte Marcie. Něco se s tím udělat musí.“ A posadil se.

Osamělý konsul pozvedl obě paže do vzduchu na znamení kapitulace a schůzi rozpustil.

„Kdy hodláš udeřit?“ otázal se Caesar Gabinia, když společně opouštěli Hostiliovu Kurii.

„Zatím ještě ne,“ odpověděl spokojeně Gabinius. „Musím předtím ještě zařídit pár věcí, což platí i o Gaiovi Corneliovi. Vím, že bývá zvykem načít období tribunátu právě těmi nejvýznamnějšími kroky, jenomže to já považuji za špatnou taktiku. Jen ať si ti naši vážení budoucí konsulové Gaius Piso a Manius Acilius Glabrio nejdřív pěkně ohřejí prdelky na kurulských křeslech. Nechám je, ať si myslí, že Cornelius i já jsme už vyčerpali náš repertoár, než se zas vrátím k tomu dnešnímu tématu.“

„Takže to asi bude leden nebo únor.“

„Určitě k tomu nedojde dřív než v lednu.“

„A Magnus je tedy plně připraven pustit se do pirátů?“

„Do posledního hřebíčku a nitě. Řeknu ti, Caesare – něco takového Řím ještě neviděl.“

„Už aby tu ten leden byl.“ Caesar se odmlčel, pootočil hlavu a s trochou zvědavosti se na Gabinia zahleděl. „Gaia Pisona se Magnovi na svou stranu získat nepovede, ten je až příliš svázaný s Catulem a s ostatními *optimáty*, slibněji to vypadá spíš s Glabrionem. Ten dodnes nezapomněl, co mu Sulla provedl.“

„Když ho tenkrát přiměl rozvést se s Aemilií Scaurou?“

„Přesně tak. Bude napřesrok sice jen mladším konsulem, ale přesto je to výhoda mít v hrsti alespoň jednoho z konsulů.“

Gabinius se uchichtl. „Však on už má Pompeius na našeho milého Glabriona něco přichystáno.“

„V pořádku. Jak se podaří znesvářit konsuly roku, jde hned všechno líp a rychleji.“

Caesar a Servilia obnovili své schůzky, sotva se vrátila koncem října z Kým; jejich vzájemná náklonnost nijak neochabla a nic také neubylo na intenzitě jejich soužití. Třebaže se Aurelia občas pokusila zalovit po nějaké zprávičce, Caesar své informace omezil na naprosté minimum a nenaznačil vůbec matce, jak závažný anebo jak hluboký vztah se mezi nimi vyvinul. K Servilii stále ještě přílišnou lásku necítil, avšak to samo nijak nemohlo jejich poměr ovlivnit, milovat netvořilo jeho nezbytnou podmínku. Dokonce si říkal, že kdyby začal Servilii milovat, cosi podstatného by se z něho vytratilo.

„Máš ty mě vůbec ráda?“ otázal se jí onoho dne před volbou nových tribunů lidu.

Nabízela mu střídavě jeden a druhý prs a otálela s odpovědí, dokud se jí nevzpřímily obě bradavky a dokud neucítila, jak se jí horkost nezačíná rozlévat útrobami dolů.

„Já nemám ráda nikoho,“ řekla a nasunula se na něho. „Já buď miluju, anebo nenávidím.“

„A takhle je ti to milé?“

Jelikož postrádala smysl pro humor, nenapadlo ji vztáhnout tu otázku k jejich momentální poloze, držela se jejího původního smyslu. „Řekla bych, že je mi to mnohem milejší než mít někoho ráda. Přišla jsem už na to, že když se mají dva lidi rádi, neumějí pak jednat, jak by měli. Neříkají si například nemilé pravdy do očí, řekla bych, že ze strachu, aby snad nepříjemná pravda toho druhého neranila. V lásce a v nenávisti naproti tomu nemilá pravda nevadí.“

„Chceš slyšet jednu takovou pravdu?“ otázal se jí, usmíval se přitom a setrvával v naprostém klidu; vadilo jí to, byla už jako v ohni a potřebovala, aby do ní konečně vnikl.

„Proč nemlčíš a proč nic neděláš, Caesare?“

„Protože ti chci říct nepříjemnou pravdu.“

„Dobrá, tak mi ji tedy pověz!“ utrhla se a hnětla si ňadra sama, když se k tomu neměl on. „Och, ty rád týráš!“

„Ty jsi ráda nahoře, máš to mnohem radši, než když ležíš vespod nebo na boku,“ řekl.

„To je pravda, jsem ráda nahoře. Spokojen? Můžeme pokračovat?“

„Ještě ne. Proč jsi nejradši nahoře?“

„Prostě proto, abych měla vrch,“ řekla bezmyšlenkovitě.

„Aha!“ řekl a překulil ji na záda. „Teď mám vrch já.“

„Byla bych radši, kdybys ho neměl.“

„Jsem šťastný, když můžu uspokojit tvou touhu, Servilie, ale ne tak, abych současně uspokojoval i tvou touhu po nadvládě.“

„A jakou jinou možnost já vůbec mám, abych tuhle svou touhu uspokojila?“ otázala se a zazmítala sebou. „Jsi na mě takhle moc velký a jsi také moc těžký!“

„Máš úplně pravdu, pokud jde o ten rozdíl mezi mít rád a milovat,“ řekl a tvrdě na ni nalehl. „Mít rád s sebou nese pokušení dát se obměkčit.“

„To je kruté,“ řekla se skelným pohledem.

„Láska i nenávist jsou obě kruté. Mít rád s sebou nese laskavost.“

Avšak Servilia, která neměla ráda nikoho, si našla svou vlastní cestu k pomstě; zaryla své pečlivě pěstěné nehty do jeho pokožky a nakreslila jimi patero rovnoběžných krvavých čar od hýždí až po rameno.

Vzápětí už si přála, aby nic takového nebyla udělala, neboť ji popadl za obě zápěstí, až v nich zapraštěly kůstky, přiměl ji tak, aby zůstala ležet pod ním, a pronikal do ní hlouběji a hlouběji, drsněji a drsněji. Když ke konci zasténala a zakřičela, sama nevěděla, bylo-li to v extázi nebo bolestí, a na okamžik si byla zcela jista, že se její láska proměnila v nenávist.

To nejhorší na oné schůzce však přinesl teprve Caesarův návrat domů. Nachové rýhy byly velice bolestivé, a když ze sebe stáhl tuniku, zjistil, že stále ještě krvácejí. Ze zkušenosti s ranami a škrábanci, které kdy utržil v boji, věděl, že musí někoho požádat, aby mu tato poranění vymyl a obvázal, jinak hrozilo, že mu zhnisají. Kdyby byl v Římě přítomen Burgundus, byla by to zcela jednoduchá záležitost, avšak Burgundus v současné době žil v Caesarově vile v Bovillách spolu s Cardixou a s jejich osmi syny a staral se o koně a ovce, jež tam Caesar choval. Lucius Decumius se k tomuto účelu nehodil, nebyl dosti čistotný. A Eutychus by to zase určitě vyžbleptl svému příteli – a přátelům svého přítele – a polovině členů kolegia křižovatky. Zbývala jen jeho matka. Za nikým jiným jít nemůže.

„Nesmrtelní bozi!“ hlesla, když rány spatřila.

„Přál bych si být jedním z nich, pak by to tak nebolelo.“

Odešla pro dvě mísy, jednu přinesla zpoloviny plnou vody, v druhé měla obohacené, avšak nakyslé víno; spolu s tím nesla stůčky čistého egyptského plátna.

„Pláténko je lepší než vlna, po vlně zůstávají uvnitř ran chumáčky,“ řekla a začala mu rány vytírat silným vínem. Nebyly to dotyky příliš něžné, naopak, tak důkladné, že mu až vhrkly slzy do očí; ležel na břiše, zakryt natolik, kolik si vyžadoval její smysl pro cudnost, a snášel její zásahy bez jediného slůvka. Tohle Aureliino ošetření, utěšoval se, by dokázala přečkat jen zabijácká gangréna, běžné hnisání ne.

„Servilia?“ otázala se po chvíli, když byla konečně uspokojena, že se jí do škrábanců podařilo vpravit všude dostatek vína, aby zkrotila vše, co by se mohlo zanítit, a pustila se pak do práce čistou vodou.

„Servilia.“

„Jaký vztah to mezi vámi je?“ otázala se.

„Nu,“ roztřásl se smíchy, „ne vždycky potěšující.“

„To sama vidím. Mohl by končit tím, že tě zavraždí.“

„Věřím si, že si zachovám tolik ostražitosti, abych tomu dokázal zabránit.“

„Ale zato se nenudíš.“

„To docela určitě ne, *mater*.“

„Nezdá se mi," řekla posléze, když ho všude osušila, „že by to byl zdravý vztah. Bylo by asi nejmoudřejší ho ukončit, Caesare. Její syn je zasnouben s tvou dcerou, což znamená, že budete po všechna příští léta muset navzájem udržovat náležité styky. Ukonči to, Caesare, prosím tě."

„Ukončím ho, až s ním sám skoncuju, dřív ne."

„Ne, počkej, nevstávej ještě!" řekla Aurelia ostře. „Počkej, až ti to pořádně uschne, a pak si obleč čistou tuniku." Odešla od něho a začala se prohrabávat jeho prádelníkem, až našla jednu, která uspokojila její citlivý nos. „Je vidět, že tu není Cardixa, tahle pradlena se o věci nestará, jak by měla. Zítra si s ní promluvím." Došla zpátky k lůžku a pohodila tuniku vedle něho. „Nic dobrého z toho spojení nevzejde, není zdravé," řekla.

Nic na to neodpověděl. Než stačil shodit nohy z postele a zabořit se pažemi do tuniky, byla už jeho matka pryč. Což, jak si pomyslel, bylo víc než milosrdné.

Desátého prosincového dne se noví tribunové lidu ujali úřadu, nebyl to však Aulus Gabinius, kdo opanoval rostra. Toto privilegium připadlo Luciovi Rosciovi Othonovi spolčenému s *optimáty*, jenž jásajícímu zástupu předních jezdců ohlásil, že už je nejvyšší čas, aby jim bylo navráceno jejich někdejší právo obsazovat v divadle vyhrazené řady sedadel. Až do Sullovy diktatury se těšili výhradnímu právu obsazovat čtrnáct řad bezprostředně sousedících s dvěma předními řadami vyhrazenými pro senátory. Sulla, jenž pohrdal jezdci všeho druhu, je této výsady zbavil, právě tak jako zbavil šestnáct set jezdců statků, hotovosti i života. Othonovo opatření bylo uvítáno s nadšením a bylo okamžitě přijato, což Caesara, přihlížejícího ze senátních schodů, ani nepřekvapilo. *Boni* uměli nadbíhat jezdcům přímo vynikajícím způsobem; byl to jeden z pilířů jejich úspěchů.

Následující shromáždění plebejů zaujalo Caesara mnohem víc než onen sladký medový plást naservírovaný jezdcům Othonem: iniciativy se ujali oba Pompeiovi muži, Aulus Gabinius a Gaius Cornelius. Především si vytkli za cíl snížit fakticky počet konsulů nadcházejícího roku v Římě na jednoho, a způsob, jakým to Gabinius provedl, byl přímo lahůdkově rafinovaný. Požádal shromáždění, aby udělilo mladšímu konsulovi Glabrionovi správu nové východní provincie, která se měla nazývat Bíthýnie a Pontus, načež na to navázal návrhem, aby plebejové Glabriona vyslali ujmout se správy provincie hned první den poté, co složí konsulskou přísahu. To ovšem znamenalo, že Řím a Itálie zůstanou pod výhradní vládou Gaia Pisona. Jezdci, kteří sněm ovládali a které vedla ke schválení návrhu hlavně jejich nenávist k Lucullovi, hlasovali pro tento zákon především proto, že Luculla zbavoval moci – a také jeho čtyř zbývajících legií. Ač měl stále ještě formální pověření bojovat proti králům Mithridatovi a Tigranovi, nebyl k tomu tedy nadále vybaven už ničím jiným než prázdným titulem.

V Caesarovi zákon vzbudil dvojznačné pocity. Osobně Lucullem opovrhoval, neboť šlo o puntičkáře, jenž byl ochoten vědomě spolupracovat i se zcela neschopnými lidmi, jestliže by byl jinak musel v něčem porušit protokol. Skutečností však zůstávalo, že právě on se stavěl proti tomu, aby římští jezdci měli naprostou volnost v odírání obyvatel provincií. Odtud pramenila i vášnivá nenávist jezdců vůči jeho osobě. A odtud i jejich podpora jakémukoli zákonu, který by Lucullovi zkomplikoval život. Škoda, povzdychl si v duchu. Ta část Caesarovy osobnosti, která dychtila po lepších životních podmínkách pro místní obyvatele římských provincií, by si byla přála, aby Lucullus

tento útok přečkal. Ovšem nehorázná urážka, jíž se Lucullus dopustil vůči jeho *dignitas*, když naznačil, že se Caesar prostituoval králi Níkomédovi, si naopak žádala, aby tento nactiutrhač padl.

Gaius Cornelius nebyl k Pompeiovi upoután tak silně jako Gabinius; byl to jeden z tribunů lidu, jací se občas vyskytli, muž, jenž upřímně věřil v možnost nápravy některých nejkřiklavějších římských nepravostí, a to se na něm Caesarovi líbilo. Proto také Caesar shledal, že si v nitru přeje, aby se Cornelius jen tak nevzdával, poté co byl zamítnut jeho první pokus o drobnou reformu. Požádal totiž plebs, aby v provinciích zakázal vypůjčovat si peníze od římských lichvářů. Důvody k tomu uváděl zcela rozumné a vlastenecké. I když lichváři sami neměli na těchto územích žádné oficiální postavení, užívali k vymáhání dluhů oficiálních římských úředníků. Vedlo to k tomu, že se pak mnoho domácích lidí domnívalo, že se lichvou zabývá sám stát. Trpěla tím prestiž Říma.

Ovšem právě ti místní obyvatelé, kteří se ocitli v tísni anebo kteří byli naivně důvěřiví, tvořili cenný zdroj příjmů jezdců; není divu, že tedy Cornelius neuspěl, pomyslel si sklesle Caesar.

I jeho druhý návrh takřka ztroskotal, ale zato měl Caesar příležitost přesvědčit se, že tento Piceňan je schopný kompromisu, což mezi jeho krajany nebylo právě běžné. Corneliovým záměrem bylo prosadit, aby byl senát zbaven moci vydávat dekrety, jimiž se jedinec vyvažuje z působnosti některého ze zákonů. Dosáhnout toho mohli samozřejmě jen muži mimořádně vysokého původu anebo mimořádně bohatí, zpravidla tak, že nastrčený senátor dal k tomu účelu svolat schůzi a zajistil si, že mezi účastníky budou převládat jeho lidé. Senát, jako vždy žárlivý na svá privilegia, se na Cornelia obořil s takovou prudkostí, že mu bylo jasné, že neprorazí. A tak svůj návrh pozměnil v tom smyslu, že právo vynětí kohokoli z účinnosti zákona si senát sice podrží, avšak za jedné podmínky – že se pro přijetí takového rozhodnutí bude požadovat quorum dvou set přítomných senátorů. Návrh prošel.

Caesarův zájem o Gaia Cornelia rychle vzrůstal. Hned vzápětí Cornelius soustředil svou pozornost na prétory. Od Sullovy diktatury se jejich činnost omezovala jen na výkon práva, jak civilního, tak trestního. Zákon pravil, že v okamžiku, kdy se prétor ujímá úřadu, je povinen zveřejnit svá *edicta*, zásady a pravidla, jimiž se bude nadále řídit ve svém rozhodování v soudní praxi. Problém byl v tom, že už zákon neříkal, že prétor svá *edicta* musí také sám respektovat, takže v okamžiku, kdy kdosi z prétorových přátel potřeboval nějakou úsluhu anebo kdy kynula možnost přijít k penězům, na *edicta* se prostě zapomnělo. Cornelius nepožadoval na plebejích nic jiného, než aby tuto mezírku v zákoně zalepili a aby prétory přiměli svá vlastní *edicta* také dodržovat. Tentokrát plebejové, stejně tak jako Caesar, nahlédli potřebnost tohoto opatření a zákon přijali.

Naneštěstí se Caesar musel omezit na pouhé přihlížení. Žádný patricij se nesměl do záležitostí plebejů jakkoli vměšovat. A tak nemohl stanout v dolním prostoru Comitia ani hlasovat ve shromáždění plebejů, ba ani k němu promluvit anebo vystoupit za některou z procesních stran. Ani se ucházet o zvolení tribunem lidu. A tak jen postával spolu s dalšími patricijskými druhy na schodech k Hostiliově Kurii, tak blízko zasedajícím plebejům, jak mu jen pravidla dovolovala.

Corneliovy akce představovaly pro Caesara ve vztahu k Pompeiovi jistý oříšek, neboť by byl od Magna ani ve snu neočekával, že by snad mohl projevit sebemenší zájem o nápravu jakýchkoli křivd a nespravedlivostí. Snad takovou snahu přece jen měl, soudě alespoň podle zatvrzelého a urputného snažení Gaia Cornelia v takových

záležitostech, které zjevně nemohly ani v nejmenším ovlivnit Pompeiovy plány. Pravděpodobnější ale bude, usoudil nakonec Caesar, že tyto výpady Pompeius Corneliovi trpí hlavně proto, aby vmetl trochu písku do očí mužů, jako jsou Catulus a Hortensius, vůdcové tábora *optimátů.* Neboť *boni* byli tvrdošíjnými odpůrci udělování vojenského velení formou zvláštního pověření – a právě o takové velení přece teď Pompeius hodlá znovu usilovat.

Zřetelněji bylo možno vytušit Magnovu ruku – alespoň z Caesarova pohledu – v dalším Corneliovu návrhu. Gaius Piso, odsouzený teď po Glabrionovu odchodu na Východ vládnout dočista sám, byl v podstatě praobyčejný mstivý cholerik, zcela v područí Catula a ostatních *optimátů.* A Piso samozřejmě vybafne proti jakémukoli Pompeiovu zvláštnímu pověření, že se Kurie bude otřásat v samých základech, a stejným štěkotem mu budou svorně přizvukovat Catulus, Hortensius, Bibulus a celá ta ostatní smečka. Calpurnius Piso neměl krom svého jména a vynikajících předků věru čím se příliš chlubit, takže musel mocně uplácet voliče, aby úřad konsula vůbec získal. A Cornelius teď vyrazil s novým zákonem – proti úplatkům; Piso a všichni *boni* jako by ucítili ledový závan v týle, zejména poté, co plebejové dali jasně najevo, že návrh schválí. Samozřejmě že tribun lidu náležející k *optimátům* by mohl uplatnit své veto, avšak Otho ani Trebellius ani Globulus si nebyli jisti, že veta dosáhnou. Takže *boni* změnili taktiku a s nasazením veškerého úsilí zmanipulovali plebs – i Cornelia – k souhlasu, aby tento nový zákon proti úplatkům mohl nakoncipovat sám Gaius Piso. Z čehož může vzejít toliko zákon, povzdychl si v duchu Caesar, který neohrozí nikoho, nejmíň ze všech pak Gaia Pisona. Chudáka Cornelia nakonec utancovali.

Když se chopil iniciativy Aulus Gabinius, neutrousil o pirátech anebo o zvláštním pověření pro Pompeia Velikého ani slůvko. Soustředil se namísto toho na různé drobné problémy, neboť byl mnohem rafinovanější a inteligentnější než Cornelius. A také méně altruistický. Plebiscitum, které prosadil a kterým se zakazovalo cizím vyslancům půjčovat si v Římě peníze, zjevně představovalo jen mírně oslabenou verzi Corneliova záměru zakázat půjčování peněz do cizích obcí a zemí. Co však má ten Gabinius za lubem svým návrhem, aby senát v průběhu měsíce února napříště nesměl dát na pořad nic jiného než jednání se zahraničními delegacemi? Když Caesar posléze pochopil, tiše se zasmál. Chytrák Pompeius! Že se ten Magnus ale dokázal změnit od těch dob, kdy do senátu poprvé vstupoval jakožto konsul a kdy s sebou musel nosit Varronovu příručku správného chování, aby se neprohřešil frapantními blamážemi! Neboť právě tento zákon, *lex Gabinia,* Caesarovi napověděl, že se Pompeius hodlá podruhé stát konsulem a že si takto zajišťuje svou nadvládu, až jeho druhý konsulát skutečně nadejde. Nikdo zcela jistě nezíská víc hlasů než on, takže se bezpochyby stane prvním konsulem. Což znamená, že fasces – a s nimi i výkonná moc – v lednu připadnou jemu. V únoru se jich sice chopí druhý konsul, ale v březnu už opět bude třímat fasces první konsul. Až v dubnu zase bude u moci druhý konsul. A jelikož únor bude mít senát povinně vyhrazen zahraničním záležitostem, nebude se tedy druhý konsul moci aktivně nijak projevit dřív než právě v dubnu. Skvěle vymyšleno!

Uprostřed všeho toho příjemného ruchu se do Caesarova života vmísil další tribun lidu, zato nijak příjemným způsobem. Tímto mužem byl Gaius Papirius Carbo, jenž předložil shromáždění plebejů návrh, aby pohnalo před soud prostředního z Caesarových strýců, Marka Aurelia Cottu, a to pro údajnou krádež kořisti z bíthýnského města Hérakleie. Cottovým konsulským kolegou nebyl na neštěstí nikdo

jiný než Lucullus a bylo o nich známo, že je pojí přátelství. Nenávist jezdců k Lucullovi s sebou nevyhnutelně nesla i předpojatost vůči jakémukoli jeho blízkému příteli nebo spojenci, takže sněm plebejů nechal Carbona prosadit svou. Caesarův milovaný strýc tak měl čelit žalobě pro zneužití svého postavení, nikoli však před výborným stálým soudem, jejž zřídil Sulla. Porotci Marka Cotty se mělo stát několik tisíc mužů, kteří všichni bažili po tom, aby mohli Luculla a jeho spojence roztrhat na kousíčky.

„Tam přece nebylo co ukrást!“ říkal Marcus Cotta Caesarovi. „Mithridatés Hérakleie využíval celé měsíce jako své základny – když jsem já do města vstupoval, Caesare, bylo dočista obrané jako rybí kostra. A *všichni* to moc dobře věděli! Co asi myslíš, že tam mohlo těch tři sta tisíc Mithridatových vojáků a námořníků ještě nechat? Vybrakovali Hérakleiu mnohem důkladněji, než to udělal Gaius Verres se Sicílií!“

„Mně svou nevinu nepotřebuješ dokazovat, strýčku,“ řekl zachmuřeně Caesar. „Vždyť já tě ani nemůžu obhajovat, protože je to proces před plebejským sněmem, a já jsem patricij.“

„To samozřejmě vím. Ujme se toho ale Cicero.“

„Neujme, strýčku. Tys o tom ještě neslyšel?“

„O čem?“

„Je zdrcen zármutkem. Nejprve zemřel jeho bratranec Lucius, poté před pár dny zemřel i jeho otec. Nemluvě o tom, že Terentia má nějaké revmatické obtíže, které se jí v Římě v této roční době zhoršují, a tahle slepice má na tom hřadě hlavní slovo! Cicero se utekl do Arpina.“

„Pak to bude muset být Hortensius, můj bratr Lucius a Marcus Crassus,“ řekl Cotta.

„Ti toho sice nesvedou tolik jako on, ale postačí to, strýčku.“

„Já o tom osobně dost pochybuji. Plebs lační po mé krvi.“

„Nu, každý, kdo je znám jako přítel chudáka Luculla, se stává automaticky terčem pro jezdce.“

Marcus Cotta se na synovce ironicky podíval. „*Chudáka* Luculla?“ otázal se. „On přece není zrovna tvůj přítel.“

„To je sice pravda,“ řekl Caesar. „Nicméně, strýčku Marku, ať chci anebo nechci, s jeho finančními opatřeními na Východě nemohu než souhlasit. Sulla mu naznačil cestu, ale Lucullus po ní dokázal jít mnohem dál. Namísto aby nechal publikány z řad jezdců bez milosti dál odírat římské východní provincie do krve, Lucullus docílil, že římské daně a poplatky jsou nejen spravedlivé, ale jsou docela dobře přijímány i místními komunitami. Ten předchozí stav, kdy je bez milosti ždímali publikáni, snad znamenal větší zisky pro jezdce, ale nesl s sebou i značně silné protiřímské nálady. Já tím člověkem sice pohrdám, to je pravda, Lucullus mě nejen neomluvitelně osobně urazil, ale upřel mi i vojenské zásluhy, na něž jsem měl plný nárok. Jako správce je ovšem vynikající, a je mi ho proto líto.“

„Škoda že vy dva jste spolu nedokázali vycházet trochu líp, Caesare. V mnohém jste si podobni, jako byste byli dvojčata.“

Caesar se na matčina nevlastního bratra ohromeně zahleděl. Zpravidla mezi Aurelií a jejími třemi polobratry nevídal žádnou rodinnou podobnost, avšak tahle suchá poznámka Marka Cotty, to přece byla celá Aurelia! I její oči jako by Marcus Cotta měl, velké, šedavé, hrající až do purpurova. Asi by už měl jít, když se strýček Marcus takhle proměňuje v *mater*. Musí ostatně ještě stihnout schůzku se Servilií.

Avšak ani ta se neukázala být příliš šťastnou chvílí.

Pokud dorazila Servilia první, byla už vždy svlečena a očekávala ho na lůžku. Dnes však ne. Seděla na židli v jeho pracovně, veškerá roucha na sobě.

„Musím s tebou něco projednat," řekla.

„Nějaké nesnáze?" otázal se a posadil se naproti ní.

„Ta nejzákladnější, a když tak o tom uvažuji, i naprosto nevyhnutelná. Jsem těhotná."

V jeho chladném pohledu nebylo možno rozpoznat ani stopu pohnutí; řekl jen: „A tak." Pátravě se na ni podíval. „Bude s tím problém?"

„V mnoha směrech." Navlhčila si rty, náznak nervozity, u ní zcela neobvyklý. „Co ty tomu říkáš?"

Pokrčil rameny. „Jsi vdaná, Servilie. Proto je to asi problém, ne?"

„Ano. Co když to bude chlapec? Ty přece nemáš syna."

„A víš určitě, že je to moje?" odrazil ji pohotově.

„O tom," řekla důrazně, „nemůže být sebemenší pochybnost. Nespala jsem v jedné posteli se Silanem už víc jak dva roky."

„V tom případě je to přesto tvůj problém. Já bych musel jinak riskovat odhad, že to bude chlapec, protože toho bych mohl prohlásit za svého jen za předpokladu, že by ses se Silanem rozvedla a provdala se za mne ještě dříve, než se narodí. Jakmile ho porodíš za trvání manželství se Silanem, bude náležet jemu."

„A ty bys chtěl tohle riziko podstoupit?" zeptala se ho.

Nezaváhal ani na okamžik. „Ne. Má Štěstěna mi říká, že to bude děvčátko."

„Já nevím. Nemyslela jsem si, že se takového něco může stát, a tak jsem se nijak nesoustředila na to, aby to byl chlapec, nebo holčička. Teď je to opravdu nerozhodná sázka."

Jestliže se jemu dařilo zachovávat nezúčastněný postoj, pak teď musel s jistým obdivem přiznat totéž i jí. Ta žena se dokáže ovládat přímo vynikajícím způsobem.

„Pak to nejlepší, co můžeš udělat, Servilie, je přivést si Silana do ložničky tak brzy, jak to jen bude možné. Či už jsi to stihla včera?"

Velice zvolna vrtěla hlavou ze strany na stranu, vyjádřila tak naprostý zápor. „Obávám se," řekla, „že tohle je zcela vyloučeno. Silanus na tom není moc dobře. Nepřestali jsme spolu spát z mé viny, o tom tě mohu ujistit. Silanus je neschopen dosáhnout erekce, a značně tím trpí."

A na toto sdělení Caesar konečně zareagoval, usykl mezi zuby. „Takže naše tajemství už brzy přestane být tajemstvím," řekl pak.

Zasloužila si uznání za to, že nepocítila nad Caesarovým postojem hněv, neodsoudila ho jako sobce, který o její trápení nejeví zájem. V mnoha směrech si byli podobni, a snad právě proto se k ní Caesar nedokázal citově upnout: u obou to byla hlava, která bude provždy vládnout srdci – i vášním.

„Ne tak docela," řekla a dokázala se usmát. „Zajdu za Silanem dnes večer, až se vrátí z Fora. Možná že se mi podaří ho přesvědčit, aby tohle tajemství pomohl uchovat."

„Ano, tak by to bylo lepší, zejména když jsou naše děti už zasnoubeny. Nevadilo by mi přijmout odpovědnost za své vlastní jednání, ale není mi příjemné pomyšlení, že by všelijakými banálními řečmi o nás dvou měli trpět Julia a Brutus." Shýbl se, chopil ji za zápěstí a políbil jí ruku, pak se jí podíval do očí a usmál se na ni. „To, co je mezi námi, přece není nic banálního, či snad ano?"

„Ne," řekla Servilia. „Banální to rozhodně není." Navlhčila si opět rty. „Nejsem ještě moc daleko, takže bychom spolu mohli být ještě až do května nebo do června. Pokud ovšem chceš."

„Och, to víš že ano," řekl Caesar. „Chci tě, Servilie."

„Potom, obávám se, sedm nebo osm měsíců žádné schůzky nebudou."

„Budu je postrádat. A tebe budu postrádat."

Tentokrát ho vzala za ruku ona, nepolíbila mu ji ale, jen ji podržela a usmívala se na něho. „Mohl bys mi během těch sedmi nebo osmi měsíců prokázat laskavost, Caesare?"

„A to?"

„Svést Catonovu manželku Atilii."

Propukl v smích. „Chceš mě zaměstnat ženskou, která nemá vyhlídky, že by mi tě mohla nahradit, co? To je od tebe náramně chytré!"

„To je pravda, chytrá já jsem. Vyhov mi, prosím tě. Sveď tu Atilii!"

Caesar svraštil čelo a zauvažoval. „Cato jako terč přece nemá žádnou cenu, Servilie. Kolik že mu je, šestadvacet? Nepopírám, že by se mi někdy v budoucnu mohl třeba stát nějakým tím trnem v oku, ale radši bych počkal, až taková situace nastane."

„Udělej mi to k vůli, Caesare! Prosím tě! *Prosím*!"

„To ho tolik nenávidíš?"

„Tolik, že bych ho nejradši viděla roztrhaného na kousíčky," sykla skrze zuby. „Cato si žádnou politickou dráhu nezaslouží."

„Svedená Atilie, jak dobře víš, mu v kariéře nezabrání. Ale jestli to pro tebe tolik znamená – dobrá."

„Och, to je báječné! Děkuji ti." Zhluboka si oddychla, pak ji napadlo cosi jiného. „Proč tys vlastně nesvedl tu Bibulovu manželku Domitii? Tomu už zcela určitě ty parohy dlužíš, je to tvůj nepřítel, a nebezpečný. Domitia je ostatně navíc i sestřenice manžela mé nevlastní sestry Porcie. I to by Catona zasáhlo."

„Mám v povaze zřejmě něco z dravých ptáků. Svedení Domitie mě láká natolik, že pro samé těšení ten skutek sám pořád odkládám."

„Cato," řekla, „je pro mě ovšem mnohem důležitější."

Jakýpak dravec, zauvažovala pak Servilia cestou zpátky na Palatin. On v sobě sice vidí orla, říkala si, ale ta jeho hra s Bibulovou manželkou je čistě kočičí záležitost.

Těhotenství a děti patřily k životu a s výjimkou Bruta to bylo jen něco, co bylo třeba prostě s minimem nepohodlí přečkat. Brutus patřil jen jí, sama ho kojila, sama ho přebalovala, sama ho koupala, hrála si s ním a rozesmávala ho. Její vztah k oběma dcerám byl docela jiný. Jakmile je porodila, svěřila je chůvám a víceméně je spustila z očí, dokud nepovyrostly natolik, že začaly potřebovat přísnější a římštější dohled. Věnovala se jim bez valného zájmu a zcela bez lásky. Každou z nich poslala ve věku šesti let do školy Marka Antonia Gniphona, neboť tu jí doporučila Aurelia jako nejvhodnější pro děvčata, a neměla od té doby svého rozhodnutí důvod litovat.

A teď, po celých sedmi letech, čeká dítě počaté z lásky, plod vášně, která ovládla její život. To, co cítila ke Gaiovi Juliovi Caesarovi, se nijak nepříčilo její povaze, její síla i prudkost byly pro velikou lásku jako stvořeny; ne, hlavní překážka plynula z něho a z jeho povahy, v níž už rozpoznala nechuť být ovládán city plynoucími z osobních vztahů jakéhokoli druhu. Objevila to záhy, včas to instinktivně vycítila a vyhnula se tak chybě, kterou ženy tak často dělají, že by totiž jeho city podrobovala zkouškám, že by od něho očekávala věrnost a upřímné projevy zájmu i o něco jiného než o to, co se mezi nimi odehrávalo v tom jeho suburském hnízdečku.

A tak mu tohoto odpoledne nešla onu novinu sdělit v očekávání, že v něm snad vyvolá radost anebo že v něm probudí vůči ní nový pocit sounáležitosti. A dobře, že se takovým nadějím nepoddala. Nebyl rád ani nerad, a jak řekl, je to cele na ní, není to jeho věc. Zadoufala snad přece jen kdesi v hloubi své bytosti, že by se chtěl k tomuto dítěti přihlásit? Ne, nic takového se nedomnívala, neodcházela tedy domů s pocitem nějakého zklamání, skleslosti. Jelikož je Caesar teď sám, bez manželky, býval by stačil jen jediný rozvod – její se Silanem. Dobře se však ještě pamatovala, jak Řím odsoudil Sullu za jeho náhlý rozvod s Aelií. Ne že by se na to byl Sulla tehdy – v okamžiku, kdy Scaurova mladá žena získala jeho smrtí volnost – sebeméně ohlížel. A ne že by se na něco takového ohlížel Caesar. Až na to ovšem, že Caesar má tak vyvinutý smysl pro čest, který Sulla zcela postrádal. Och, tenhle jeho smysl pro čest! Ten má stejně s opravdovou ctí pramálo společného. Vždyť Caesara zajímá jen to, co o sobě soudí on sám a co sobě on sám ukládá. Sám si předsevzal určitý morální standard, jenž pokrývá všechny stránky jeho života. Neuplácí poroty, nekořistí v provinciích, nechová se pokrytecky. Je to jasné, on dává za všech okolností přednost té těžší cestě; jeho zásada je neuchylovat se k sporným praktikám, i kdyby mu měly usnadnit jeho politickou dráhu. Jeho sebedůvěra je přitom neotřesitelná; nikdy ani na okamžik nezapochybuje o své schopnosti dosáhnout cílů, které si vytyčil. Ovšem přihlásit se k tomuto dítěti jako ke svému potomku? Požádat ji, aby se rozvedla se Silanem, tak aby si ji mohl vzít, ještě než se to dítě narodí? Ne, to u něho vůbec nepřichází v úvahu. Věděla přesně i proč. Z jediného a prostého důvodu: aby se před kolegy na Foru neprojevil jako ten, kdo se ocitl ve vleku méněcenného tvora – ženy.

Zoufale přitom toužila se za něho provdat, třebaže ne proto, aby uznal otcovství onoho dítěte na cestě. Byla by si ho chtěla vzít, neboť ho milovala v mysli stejně tolik jako tělem. Rozpoznala v něm jednoho z velkých Římanů, muže, jenž by jako manžel nikdy nezklamal její ctižádost, její očekávání úspěchů v politice i ve válce, muže, jehož předkové i *dignitas* mohli jen dále umocnit její vlastní vklad. Stal se pro ni Publiem Corneliem Scipionem Africanem, Gaiem Serviliem Ahalou, Quintem Fabiem Maximem Cunctatorem i Luciem Aemiliem Paullem v jedné osobě. Pocházel z čistě patricijské aristokracie – byla to sama tresť římskosti – nadán byl obdivuhodným intelektem, energií, rozhodností a silou. Vskutku ideální manžel pro Servilii Scipionis. Ideální otčím pro jejího milovaného Bruta.

Když dorazila domů, nechybělo už příliš do večeře, a Decimus Junius Silanus, jak jí sdělil správce, dosud seděl ve své pracovně. Co je to s ním, podivila se? Když za ním vešla, měl právě rozepsán nějaký dopis. Ve svých čtyřiceti letech vyhlížel už spíše na padesátníka; po obou stranách nosu se mu do tváří vrývaly hluboké vrásky utrpení a předčasně zešedivělé vlasy se odstínem blížily barvě jeho pleti. Třebaže se snažil, seč mohl, zhostit se co nejlépe úkolů plynoucích z úřadu městského prétora, vysávaly tyto povinnosti zjevně poslední zbytky beztak nevelké rezervy jeho sil. Jeho choroba se projevovala natolik záhadně, že na ní ztroskotávalo diagnostické umění snad všech lékařů, co jen Řím hostil, i když se shodovali alespoň v tom, že nemoc postupuje natolik pomalu, aby se dal vyloučit nějaký zhoubný nádor; žádný z nich nic takového nehmatal, ani játra neměl Silanus zvětšená. Následujícího roku dovrší věk, kdy by měl možnost ucházet se o konsulský úřad, avšak Servilii samé bylo jasné, že nebude mít dostatek elánu, aby absolvoval úspěšnou kampaň za zvolení.

„Jak ti dnes je?“ otázala se a usedla na židli naproti jeho místu u stolu.

Vzhlédl od práce a usmál se na ni, když vstupovala; s jistou radostí teď odložil pero. Ani po deseti letech od sňatku ji nepřestával milovat, jenomže neschopnost být jí

manželem ve všech směrech ho snad sžírala víc než jeho nemoc. Byl si plně vědom své nedostatečnosti, a tak se po Junillině narození, kdy ho nemoc zasáhla plnou silou, domníval, že se od Servilie může nadít výtek a výčitek; k ničemu takovému však nedošlo, ani poté, co ho palčivé bolesti útrob, přepadající ho v nočních hodinách, přiměly přestěhovat se do jiné ložničky. Vzhledem k tomu, že každý pokus o milování tak jako tak končil deprimujícím projevem impotence, připadalo mu i jednodušší a milosrdnější vyhnout se vůbec fyzickému styku s ní; třebaže jemu samému by bylo postačilo mazlit se s ní a líbat, Servilii nebylo v milování nic tak vzdálené jako nějaké polovičaté laškování.

Takže jí na její otázku odpověděl s naprostou poctivostí: „Ne líp a ne hůř než obvykle."

„Potřebuji si s tebou promluvit, manželi," řekla.

„Samozřejmě, Servilie."

„Jsem v jiném stavu, a ty sám víš nejlíp, že to není tvoje dítě."

Šedavou barvu jeho pleti vystřídala bledost, zakymácel se v křesle. Servilia vyskočila, přešla k poličce, kde stály dvě karafy a několik stříbrných pohárů, nalila do jednoho neředěné víno a podpírala ho, dokud ho s dávením trochu neupil.

„Och Servilie!" vydechl, když konečně podaný nápoj vykonal své a ona se opět posadila.

„Pokud to pro tebe může být útěchou," pokračovala pak, „nemá to vůbec nic společného s tvou nemocí ani s tvou neschopností. I kdybys byl potentní jako sám Priapus, stejně bych toho muže byla chtěla."

Do očí mu vhrkly slzy, nedokázal je zadržet.

„Vezmi si šátek, Silane!" řekla ostře Servilia.

Sáhl pro něj a otřel si tváře. „Kdo je to?" vyrazil posléze.

„To až pak. Potřebuji nejdřív vědět, jak se hodláš k mému stavu zachovat. Otec toho dítěte si mne nevezme. Kdyby to udělal, ohrozilo by to jeho *dignitas,* a jemu na ní záleží mnohem víc, než mu kdy může záležet na mně. A já mu tohle nemám vůbec za zlé, chápeš?"

„Jak se k tomu dokážeš stavět tak racionálně?" otázal se jí nechápavě.

„Nezdá se mi, že by jakýkoli jiný postoj měl nějaký smysl! Byl bys radši, kdybych sem vtrhla s křikem a z naší soukromé záležitosti udělala věc zcela veřejnou?"

„Myslím, že ne," řekl znaveně a povzdychl si. Šátek zastrčil zpátky, kam patřil. „Ne, samozřejmě že ne. Až snad na to, že by to dokazovalo, že jsi lidská bytost. Jestli mě na tobě něco trápí, Servilie, pak je to nedostatek lidskosti, ta tvá neschopnost najít pochopení pro lidskou křehkost. Ty všechno rozvrtáš jako nebozezem, i ty nejkřehčí životní jistoty, jako bys nebyla nic víc než zručný tesař."

„To je dost zamotaná metafora," řekla Servilia.

„Jenže já jsem u tebe něco takového odjakživa pociťoval – a snad jsem ti to i záviděl, protože sám tohle nedovedu. Obdivuji to samozřejmě. Ale příjemného to nic není, a člověk tě ani nemůže dost dobře politovat."

„Jen neplýtvej svým soucitem na mne, Silane. Ještě jsi mi neodpověděl na mou otázku. Jak se hodláš vůči mé současné situaci zachovat?"

Vstal, přidržoval se opěradla židle, dokud si nebyl jist, že ho nohy unesou. Poté několikrát přešel místností sem a tam, než na ni opět pohlédl. Kde se v ní jen bere ten klidný výraz, tak vyrovnaná tvář, ani stínem se na ní ta pohroma neodráží!

„Jelikož se za toho muže nehodláš provdat, myslím, že to nejlepší, co mohu udělat, je nastěhovat se zpátky do naší společné ložnice na dobu dostatečně dlouhou, aby bylo možno původ dítěte přisoudit mně," řekl a šel se opět posadit.

Och, proč mu nedopřeje alespoň uspokojení z toho, že by v jejích očích spatřil uvolnění, úlevu, snad i náznak štěstí? Ne, toho se u Servilie nedočká! Ani stín proměny, až po samou hlubinu těch neúčastných zraků.

„To je velice rozumné, Silane," řekla. „Přesně totéž bych udělala v tvé situaci i já, jenomže nikdo nedokáže říct, jak se bude na to, co se úzce dotýká jeho hrdosti, dívat muž."

„Mé hrdosti se to dotklo, Servilie, ovšem budu raději, když má hrdost zůstane nedotčena alespoň v očích ostatního světa. Ví o tom ještě někdo jiný?"

„On to ví, ale chlubit se tím nebude."

„Jsi těhotná už dlouho?"

„Ne. Pokud se vrátíme do společné ložnice, pochybuji, že by někdo z data narození toho dítěte mohl vysoudit, že by mohlo být někoho jiného než tvoje."

„Nu, musela jsi být notně obezřetná, protože ke mně nedolehla sebemenší pověst v tomto smyslu, a vždycky se přece najde dost lidí, kteří takovou zprávičku podváděnému manželovi donesou."

„Pověsti nebudou žádné."

„Kdo to je?" otázal se Silanus znova.

„Gaius Julius Caesar, samozřejmě. Nebyla bych riskovala svou dobrou pověst s žádným jiným mužem."

„Ne, to bys byla ty samozřejmě neučinila. Jeho původ je zrovna tak velkolepý, jak se tvrdí i o jeho orgánu," řekl trpce Silanus. „Miluješ ho?"

„Och jistě."

„To dokážu pochopit, i přesto, že toho člověka rád nemám. Ženy ovšem dokáží udělat ze sebe kvůli němu naprosté hlupačky."

„Já," odpověděla Servilia kategoricky, „jsem ze sebe žádnou hlupačku neudělala."

„To je pravda. A ty se s ním hodláš stýkat i nadále?"

„Ano. A stýkat se s ním nepřestanu."

„Jednoho krásného dne se to provalí, Servilie."

„Asi ano, ale žádný z nás nestojí o to, aby se o našem vztahu vědělo, takže se tomu pokusíme zabránit."

„Asi bych ti za to měl být vděčen. Budu-li mít štěstí, nebudu – až k tomu posléze dojde – už naživu."

„Já si ale nepřeju, abys umřel, manželi."

Silanus se zasmál, ale nebyl to veselý smích. „A také za tohle bych ti zřejmě měl poděkovat! Myslím si ale, že tobě by vůbec nebylo cizí urychlit můj odchod, pokud by ses domnívala, že to poslouží tvým záměrům."

„Nijak to nemůže mým záměrům posloužit."

„To chápu." Zatajil dech. „Při všech bozích, Servilie, vaše děti jsou už spolu přece formálně zasnoubeny! Jak bys to chtěla natrvalo udržet v tajnosti?"

„Nevidím, proč by nás měli Brutus nebo Julia v čemkoli ohrozit. Nescházíme se nikde v jejich blízkosti."

„Ani v blízkosti kohokoli jiného, zřejmě. A služebnictvo z tebe má strach."

„Jistě."

Stiskl si oběma rukama hlavu. „Chtěl bych teď být sám, Servilie."

Okamžitě se zvedla. „Večeře bude co nevidět."

„Já dnes večeřet nebudu.“

„Ale jíst bys měl,“ řekla mu ještě cestou ke dveřím. „Všimla jsem si, že ti bolesti na několik hodin po jídle přece jen polevují, zejména když je to chutné jídlo.“

„Dnes ne! A teď už běž, Servilie, jdi už!“

Servilia šla, zcela uspokojena touto rozmluvou. Odcházela od Silana s lepším pocitem, než vůbec doufala.

Shromáždění plebejů shledalo Marka Aurelia Cottu vinným ze zpronevěry státních prostředků, uložilo mu pokutu větší, než tvořil jeho celý majetek, a odňalo mu právo na oheň a vodu do vzdálenosti čtyř set mil od Říma.

„Takže mi tím jsou zapovězeny Athény,“ řekl Cotta svému mladšímu bratru Luciovi a Caesarovi, „ovšem pomyšlení na Massilii se mi hnusí. Takže si myslím, že se uchýlím do Smyrny a připojím se tam ke strýci Publiovi Rutiliovi.“

„Bude to mnohem lepší společník než Verres,“ řekl Lucius Cotta, vyvedený rozsudkem zcela z míry.

„Slyšel jsem, že plebs hodlá Carbonovi na znamení své úcty odhlasovat konsulské insignie,“ řekl Caesar a nakrčil ret.

„Včetně liktorů a fasces?“ vydechl užasle Marcus Cotta.

„Chápu, že se může hodit mít dalšího konsula, když se teď Glabrio odebral spravovat tu svou nově slepenou provincii, strýčku Marku, ale i když může plebs rozdávat togy s nachovým lemem a kurulská křesla, je pro mě novinkou, že by mohl takhle kupčit i s imperiem!“ vybuchl Caesar a celý se třásl hněvem. „Za tohle všechno vděčíme těm asijským publikánům!“

„Nech to být, Caesare,“ řekl Marcus Cotta. „Časy se prostě mění. Dalo by se říct, že je to poslední hryznutí jezdeckého stavu za to, jak ho kdysi ztrestal Sulla. Měl jsem ještě štěstí, že jsme včas odhadli, co se může stát, a že jsem převedl své pozemky a peníze tady na Lucia.“

„Výtěžek z nich za tebou poputuje do Smyrny,“ řekl Lucius Cotta. „Třebaže to byli jezdci, kdo tě udolal, přidal si své polínko tu a tam i někdo ze senátu. Nechci obviňovat Catula, Gaia Pisona a ostatek té bandy, ale Publius Sulla, jeho nohsled Autronius a další z těch lotrů se mohli horlivostí přetrhnout, jak Carbonovi napomáhali v přípravě obžaloby. Stejně tak i Catilina. To jim nezapomenu.“

„Ani já ne,“ řekl Caesar. Pokusil se o úsměv. „Mám tě moc rád, strýčku Marku, a ty to dobře víš. Ale ani kvůli tobě bych nedokázal nasadit parohy Publiovi Sullovi a svést tu jeho babiznu, tu Pompeiovu sestru.“

Vyvolal tím nejen smích, ale i jistou útěchu, neboť se všichni shodli, že svůj trest už si Publius Sulla odpykává tím, že musí žít s Pompeiovou sestrou, ani mladou, ani pěknou, a až příliš zahleděnou do džbánu s vínem.

Koncem února vyrazil Aulus Gabinius konečně do útoku. Jen on sám by byl mohl říci, jak nesnadné bylo sedět si zatím jen tak na rukou a vzbuzovat v Římu pocit, že on, předseda kolegia tribunů lidu, je vlastně jen prázdný mluvka. Třebaže ho provázelo ódium muže z Picena (a Pompeiovy nastrčené loutky), nebyl Gabinius tak docela *homo novus*. V senátě už před ním zasedali jeho otec a jeho strýc a v žilách měli Gabiniové kromě toho i hojnost nejvzácnější římské krve. Jeho ctižádostí bylo setřást posléze ono Pompeiovo jho a postavit se na vlastní nohy, třebaže notná porce zdravého rozumu,

jakou byl obdařen, mu napovídala, že na utvoření své vlastní frakce mu síly zřejmě stačit nebudou. Anebo snad mu Pompeius Veliký nebyl dostatečně veliký. Gabinius toužil spojit se s někým římštějším, neboť Picenum a Picenové ho dráždili mnoha věcmi, především svým postojem k Římu. Pompeius pro ně znamenal víc než Řím sám, a Gabinius se s takovým něčím těžko smiřoval. Och, bylo to docela přirozené, to ano! V Picenu byl Pompeius králem a i v Římě měl nesmírný vliv. Mnoho mužů s nadšením podporovalo svého krajana, který se dokázal prosadit i proti těm, kteří platili za cosi lepšího.

Za to, že Aulus Gabinius, chlap každým coulem, začínal mít už dost Pompeiova poručníkování, mohl do značné míry Gaius Julius Caesar. Byli si blízcí věkově, poznali se za obléhání Mytilény a padli si okamžitě navzájem do oka. Jako u vytržení sledoval Gabinius Caesara, jenž oplýval nadáním i silou, a vnímal, že je velkou výsadou stát se přítelem muže, který jednoho dne bezpochyby dosáhne nezměrného významu. Byli tu sice i další muži, kteří vynikali vzhledem, postavou, silou, osobním kouzlem, ba i těmi nejlepšími předky; avšak Caesarovi bylo dáno mnohem víc. Mít tak bystrou hlavu jako on, a přesto se zařadit k nejstatečnějším z udatných bylo samo o sobě pozoruhodné, neboť mimořádně inteligentní muži zpravidla záhy vytuší v udatenstvích i rizika. Zdálo se, že se Caesar dokáže v takové chvíli zcela oprostit od všeho, co by mohlo započatý počin jakkoli ohrozit. A ať se jeho činnost týkala čehokoli, nalezl vždy správnou cestu, jak využitkovat veškeré své vlohy umožňující mu akci dokončit s maximálním účinkem. A byl obdařen mocí, jakou si Pompeius nikdy nezíská, čímsi, co z něho přímo vyzařovalo a co všechno kolem něho utvářelo do podoby, jakou si on přál. Nestaral se o výlohy, nevěděl, co je strach.

Třebaže se za ta léta, co uplynula od Mytilény, takřka nevídali, neustával Gabinius mít Caesarovu tvář stále před očima. A rozhodl se, že až si jednoho dne Caesar utvoří svou vlastní frakci, stane se on, Aulus Gabinius, jejím nejhorlivějším členem. Nebylo mu ovšem jasné, jak se vyvázat z klientského vztahu k Pompeiovi. Pompeius byl jeho patronem, a tak pro něho musel zatím Gabinius pracovat, jak se na řádného klienta slušelo. To všechno ho přimělo, aby se svým útokem pokusil oslnit spíše relativně mladého a neznámého Caesara, než Gnaea Pompeia Magna, *Prvního muže Říma*. Svého patrona.

Do schůzí senátu se zprvu neobtěžoval docházet; od doby, kdy byla tribunům lidu navrácena všechna jejich práva, už takového něco ostatně ani nebylo povinné. Nejlépe bude udeřit bez jakéhokoli předchozího varování – takovým něčím by se bezpochyby stala každá předběžná informace zveřejněná na plebejském sněmu – a navíc zvolit pro útok takový den, kdy nikdo nebude žádné převratné události očekávat.

Když Gabinius vystoupil na rostra, aby promluvil, postávalo porůznu na stupních sníženého prostoru Comitia sotva pět set mužů; byli to nejvytrvalejší návštěvníci z řad plebejů, ono jádro, které nepromeškalo žádnou schůzi a dokázalo zpaměti přerecitovat celé dlouhé proslulé projevy, nemluvě o podrobné znalosti všech významnějších plebiscitů sahající přinejmenším o jednu generaci nazpět.

Ani na schodišti k budově senátu nebylo nijak živo; stál tam jen Caesar, pár Pompeiových senátorských klientů včetně Lucia Afrania a Marka Petreia, a kromě nich ještě Marcus Tullius Cicero.

„Pokud bylo vůbec třeba si připomenout, jak závažný je problém pirátů, pak by se k tomu bylo mělo stát tím nejpádnějším podnětem vyplenění Ostie a uloupení našich prvních dodávek sicilského obilí před třemi měsíci!“ oslovil Gabinius plebeje – a také ty, kdo přihlíželi ze schodiště k Hostiliově Kurii.

„A co jsme tedy podnikli, abychom Naše moře zbavili tohoto odporného vředu?“ zaburácel. „Co jsme učinili, abychom zabezpečili přísun zrna, abychom uchránili obyvatele Říma před hladem, aby je chléb – jejich hlavní potrava – nestál víc, než si vůbec mohou dovolit? Co jsme udělali k ochraně našich obchodníků a jejich lodí? Co jsme udělali pro to, aby nám piráti neunášeli naše dcery, aby nám neodvlékali naše prétory? Velice málo, plebejové. Nesmírně málo!“

Cicero přešel blíže k Caesarovi a dotkl se jeho paže. „Pořád se v tom sice ještě nevyznám,“ řekl, „ale nerad bych se dal vodit za nos. Pochopil jsi už, kam on vlastně míří, Caesare?“

„Ale jistě!“

A Gabinius s vervou pokračoval.

„To málo, co jsme udělali od doby, kdy se před čtyřiceti lety pokusil piráty vyhladit Antonius Orator, se odehrálo za dozvuků vlády našeho diktátora, kdy se jeho oddaný spojenec a kolega Publius Servilius Vatia vydal jako správce do Kilikie s pověřením vysmýčit ji od pirátů. Byl k tomu vybaven plným prokonsulským imperiem a také oprávněním vyžadovat lodě pro svou flotilu od všech měst a států, které trpěly pirátskými nájezdy, včetně Kypru a Rhodu. Začal v Lykii a utkal se tam se Zéniketem. Tři roky mu trvalo, než porazil jednoho jediného piráta! A přitom šlo o piráta sídlícího v Lykii, nikoli ve skalách a roklinách Pamfýlie a Kilikie, kam se uchylují ti nejhorší z nich. Zbytek svého pobytu v paláci správce provincie v Tarsu věnoval Vatia jakési válčičce proti kmeni *vnitrozemských* pamfylských sedláčků, Isaurů. Když je konečně porazil a když obsadil dvě žalostná městečka, udělil mu náš drahý senát právo přivěsit si ke jménu Publius Servilius Vatia ještě jedno další – *Isauricus*, prosím! Nu, ono to cognomen Vatia věru za moc nestojí, že? To jest *Ten, jenž má nohy do X*. Můžete se tomu chudákovi divit, že se mu zachtělo stát se z *Publia z plebejské rodiny Serviliů, jenž má nohy do X*, najednou *Publiem Serviliem Ixovým, přemožitelem Isaurů?* Nikoli, přiznejme si, že ten *Isauricus* přece jen přidal onomu jinak dosti skličujícímu pojmenování něco málo lesku!“

Aby doložil svá slova, vykasal si Gabinius togu vzhůru, předvedl své úhledné nohy od stehen až po chodila a pak přešel po rostrech sem a tam, s koleny u sebe a šlapkami široce rozkročenými; posluchači ho odměnili smíchem a jásotem.

„Další kapitola tohoto eposu,“ pokračoval Gabinius, „se odehrála na ostrově Krétě a v jeho blízkosti. Ze stejných důvodů, pro něž byl už jeho otec Orator – muž mnohem lepší a schopnější, jenž však přesto své poslání nezvládl! – senátem a lidem římským pověřen vymýtit piráty z Našeho moře, dostalo se asi tak před sedmi lety stejného úkolu i jeho synovi Markovi Antoniovi, třebaže díky novým zákonům našeho diktátora to byl tentokrát už pouze senát, kdo ho vysílal. V prvém roce svého tažení se Antonius po samém neředěném víně pročurával kdejakým koutem na západním konci Našeho moře, a jednou nebo dvakrát odtamtud dokonce ohlásil i vítězství, jenomže o něm nikdy nedokázal podat spolehlivé důkazy v podobě kořisti anebo nepřátelských lodních zobců. Poté, když nadmul plachty vlastními větry a říháním, prochlastal se Antonius na Krétu. Dva roky tam pak dorážel na místní pirátské kapitány, všichni ovšem víme, s jak katastrofálními výsledky. Lásthenés a Panarés ho zpráskali jako psa! Posléze si pak ten zlomený, rozsýpající se křídový panáček – neboť jméno *Creticus* má i tenhle význam! – vzal raději život, než aby se musel podívat do očí římskému senátu, jenž ho vyslal do boje.

A pak se objevil další muž se skvělou přezdívkou – onen Quintus Caecilius Metellus, jenž je vnukem Macedonikovým a synem Kozla – *Metellus Kozlíček.* Zdálo

by se, že se Metellus Kozlíček touží stát dalším Cretikem! Bude to ale znamenat podrobitele Kréťanů, anebo dalšího křídového panáčka? Co si o tom myslíte vy, moji plebejové?“

„Kříďáčka! Kříďáčka!“ ozvalo se v odpověď.

Gabinius pokračoval ve stejném tónu dál. „A tak jsme, drazí přátelé, dospěli až k současné situaci. To jest k ostudě v Ostii, do slepé uličky zvané Kréta, k bezmocnému postávání před všemožnými nedobytnými pirátskými úkryty od Gad v Hispánii až po Gazu v Palestině! Neudělalo se nic! *Pranic!*“

„A co navrhuješ udělat ty, Gabinie?“ křikl na něho ze senátních schodů Cicero.

„No vida! Buď pozdraven, Marku Cicerone!“ odpověděl vesele Gabinius. „I ty, Caesare! Takže hned dva nejlepší římští řečníci tu naslouchají jednomu jedinému ostýchavému Piceňanovi. Jsem tím poctěn, zejména proto, že tam nahoře stojíte tak sami. Nikde se tam neobjevil nějaký ten Catulus, žádný Gaius Piso, ani Hortensia není vidět, ba ani Metella Pia pontifika maxima!“

„Jen dál, pokračuj, člověče,“ vyzval ho pobaveně Cicero.

„Díky, už to bude. Co máme udělat, ptáš se? Odpověď je docela jednoduchá, plebejové. Musíme si najít muže. Jenom jednoho jediného muže. Takového muže, který už byl konsulem, aby nemohlo být pochyb o jeho právním postavení. Muže, jehož vojenská dráha se neodbývala bitvami v prvních řadách senátorských lavic, tak jako tomu bylo u různých postaviček, které bych mohl i jmenovat. A tím *my*, moji plebejové, mám na mysli *nás* v tomhle shromáždění. *Nikoli* senát! Senát už vyzkoušel všechno možné, od hrdinů s nohama do iks až po panáčky z křídy, a úspěch nikde, takže já tu říkám, že senát se musí v této záležitosti, která se přece dotýká nás všech, vzdát svých pravomocí. Opakuji, že my už takového vhodného muže najít dokážeme. *My* najdeme muže, který je konsulárem a který už osvědčil své vojenské schopnosti. A *my* pak udělíme tomuto muži pověření, aby Naše moře vyčistil od všech pirátů, od Herkulových sloupů až po ústí Nilu, a aby je přitom vyhladil i v Euxinu. Dáme mu na to tři roky – *my* mu je dáme – za které tento úkol bude muset splnit, protože kdyby to nedokázal, moji plebejové, pak ho *my* budeme stíhat, obžalujeme ho a odsoudíme ho navždy do vyhnanství!“

A to už se sem z nejrůznějších stran sbíhali *boni*, povolaní svými klienty pověřenými hlídkovat na Foru i na těch nejnevinněji vyhlížejících shromážděních. Jakmile se rozletěla zpráva, že Aulus Gabinius začal hovořit o udělení velení v boji proti pirátům, věděli okamžitě *boni* – *A* stejně tak i mnoho dalších frakcí – že Gabinius hodlá požádat plebeje, aby tímto velením pověřili Pompeia. Což se nesmělo stát. Pompeius už nikdy nesmí obdržet zvláštní pověření, nikdy! Jinak si začne myslet, že je něco lepšího než všichni jemu rovní, že je větší než oni.

Caesar měl na rozdíl od Gabinia výhodu volného výhledu, takže spatřil, jak do nejspodnější části Comitia sestupuje Bibulus a za ním Cato, Ahenobarbus a mladý Brutus. Zajímavá čtveřice. Servilia by nebyla zrovna nejraději, kdyby se doslechla, že se její syn přidává zrovna ke Catonovi. Což si Brutus patrně sám dobře uvědomoval; choval se plaše, kradmo se rozhlížel. Proto asi se také zdálo, že nevnímá, co Gabinius právě říká. Zato v Bibulově, Catonově a Ahenobarbově tváři byl jasně vepsán hněv.

Gabinius ryl dál. „Tento muž bude muset mít naprostou volnost rozhodování. Jakmile se do svého úkolu pustí, nesmí pak už být ze strany senátu ani lidu čímkoli svazován. To znamená, že ho musíme vybavit neomezeným imperiem – nikoli však pouze na moři! Jeho moc se musí vztahovat na padesát mil do vnitrozemí od *každého* břehu, a v tomto pásu musí být jeho imperium nadřazeno imperiu všech provinčních

správců, jichž se budou jeho akce dotýkat. Musí mít dále přiděleno přinejmenším patnáct legátů s proprétorským statutem a musí mít naprostou volnost si je vybrat a řídit jejich činnost, aniž mu do toho kdokoli bude mluvit. Pokud se to ukáže nutné, musí mít pravomoc disponovat veškerým obsahem státní pokladny, a musí dostat právo ukládat a vymáhat v celém dosahu svého imperia cokoli, čeho bude třeba – od peněz přes lodě až po místní milici. Musí dostat jakýkoli počet lodí, o jaký požádá, a jakýkoli počet římských vojáků."

V té chvíli už Gabinius postřehl nové příchozí a sehrál velkolepé překvapení. Shlížel dolů pod sebe, rovnou Bibulovi do očí, a potěšeně se ušklíbl. Nedostavil se sice Catulus ani Hortensius, avšak byl tu Bibulus, korunní princátko, a to postačovalo.

„Udělíme-li toto výjimečně pojaté velení jedinému muži, moji plebejové," zvolal Gabinius, „bude s piráty konec, a všichni toho budeme svědky! Pokud bychom se však nechali od jistých živlů v senátě v tomto směru zastrašit, pokud bychom si v tom od nich nechali zabránit, pak *my* a nikdo jiný v Římě budeme odpovědni za všechny katastrofy, které by po takovém našem selhání následovaly. Zbavme se pirátství jednou provždy! Je nejvyšší čas skoncovat s polovičatostí, s kompromisy, s vysáváním od rodů a jednotlivců, kteří se důležitě prohlašují za jediné oprávněné k ochraně Říma! Je na čase nechat už té nečinnosti! Je čas udělat už jednou tuhle práci pořádně!"

„Takže ty ho nevyslovíš, Gabinie?" houkl na něho zdola Bibulus.

Gabinius mu odpověděl s nevinnou tváří: „A co víc bych měl podle tebe ještě říct, Bibule?"

„To jméno! Jméno! Jméno!"

„S žádným jménem nepřicházím, Bibule, toliko s řešením."

„Nesmysl!" vřískl drsný Catonův hlas. „To je úplná pitomost, Gabinie! Samozřejmě že jsi sem přišel s určitým jménem. Se jménem toho tvého pána, toho picenského povýšence, jehož hlavním potěšením je rozvracet všechny tradice a zvyky, co jich jen Řím má! Nepostavil ses tam nahoru z vlastenectví, tím, co říkáš, jen sloužíš tomu, komu ty patříš, Gnaeovi Pompeiovi Magnovi!"

„Konečně tu padlo nějaké jméno!" zakřičel Gabinius rozradovaně. „Sám Marcus Porcius Cato na to jméno připadl!" Gabinius se předklonil, usedl na bobek a schýlil hlavu, jak nejvíc dokázal, jen aby byl Catonovi co nejblíže, a potichu řekl: „Nebyl tys náhodou letos zvolen vojenským tribunem, Catone? A nebyl jsi losem určen k službě pod Markem Rubriem v Makedonii? A neodjel už náhodou Marcus Rubrius do své provincie? Nemyslíš, že už by ses dávno měl plést do cesty spíš tam, než abys překážel tady v Římě? Ale stejně ti děkuji, žes nám to jméno napověděl! Dokud jsi Gnaea Pompeia Magna neuvedl, neměl jsem vůbec představu, kdo by se pro tento úkol hodil nejlíp."

A poté shromáždění rozpustil, dříve než se na ně stačili dostavit ostatní *boni*.

Bibulus se otočil, trhnutím hlavou vybídl své tři společníky k odchodu, rty sevřeny, oči jako led. Když vystoupali na úroveň dolního Fora, napřáhl ruku a chopil Bruta za předloktí.

„O něco tě požádám, mládenče, vyřídíš ode mne jeden vzkaz," řekl, „a pak se můžeš vrátit domů. Vyhledej Quinta Lutatia Catula, Quinta Hortensia a konsula Gaia Pisona. Řekni jim, ať za mnou ihned přijdou ke mně domů."

Netrvalo dlouho a tři z vůdčích členů frakce *optimátů* už seděli v Bibulově pracovně. Přítomen byl dosud i Cato, avšak Ahenobarbus již odešel; Bibulus o něm usoudil, že to není zrovna myslitel a že jednoho těžkopádného Gaia Pisona bude i bez dalších takových intelektuálních posil na téhle poradě až dost.

„Až příliš dlouho už bylo ticho, a taky Pompeius Magnus byl až příliš dlouho zticha," řekl Quintus Lutatius Catulus, drobný a s pískově zbarvenými vlasy, v jehož vzezření se mnohem méně promítaly rysy jeho předků z řad Caesarů než jeho původ po matce z rodu Domitiů Ahenobarbů.

Catulův otec Catulus Caesar byl ve srovnání s ním mužem mnohem významnějším, a čelil také mnohem strašnějšímu protivníku, Gaiovi Mariovi; zemřel nakonec neobvyklým způsobem a z vlastního rozhodnutí, za odporného krveprolití, které Gaius Marius v Římě rozpoutal v průběhu svého neslavného sedmého konsulátu. Jeho syn se ocitl v nezáviděníhodném postavení, jelikož se rozhodl setrvat v Římě po všechna léta Sullovy nepřítomnosti, neboť nevěřil, že by Sulla kdy dokázal přemoci Cinnu a Carbona. Když se pak Sulla stal diktátorem, chodil Catulus ještě dosti dlouho opatrně po špičkách, než se mu ho podařilo přesvědčit o své loajálnosti. A právě Sulla ho potom navrhl na konsula spolu s Lepidem, jenž se pak vzbouřil – což byla pro Lepida jen další nepříliš šťastná životní etapa. Třebaže právě on, Catulus, potřel Lepida, úkolu utkat se v Hispánii se Sertoriem se dostalo Pompeiovi; a to bylo samozřejmě pověření mnohem důležitější. V Catulově životě se takováto zklamání stala jaksi pravidlem; nikdy se neprobojoval do popředí, aby mohl vyniknout a jít tak dál ve šlépějích svého impozantního otce.

Zatrpklý, dnes už pokročilý padesátník, naslouchal Bibulově líčení a neměl nejmenší představu, jak by se dalo čelit tomu, co Gabinius navrhl, leda postupovat tradiční technikou sjednocení senátu v odporu proti jakýmkoli zvláštním velitelským pověřením.

O mnoho mladší Bibulus, hnaný neskonale větší dávkou nenávisti vůči všem těm hezounkům, kteří tak snadno vynikají nad dav, si byl ovšem vědom, že až příliš mnoho senátorů bude nakloněno ono velení Pompeiovi přiřknout, jestliže půjde o tak životně důležitý úkol, jako je vyhlazení pirátů. „To nemá naději na úspěch," řekl Catulovi bez obalu.

„Musíme to prosadit!" vykřikl Catulus a spráskl ruce. „Nemůžeme přece jen tak beze všeho připustit, aby ten picenský parchant a jeho nohsledi ovládli Řím, jako by to byla nějaká picenská vesnice! Co je vlastně to Picenum jiného než odlehlý italický státeček plný takzvaných Římanů, kteří jsou ve skutečnosti všichni galského původu? Jen se na toho Pompeia Magna podívejte – vždyť je to Gal! A podívejte se i na Gabinia – čistočistý Gal! Máme se snad my skuteční Římané sklonit před nějakým Pompeiem Magnem? *Magnus!* Jak mohl Sulla jako římský patricij vůbec připustit, aby si Pompeius přisvojil cognomen znamenající *Veliký*?"

„Já naprosto souhlasím!" řekl vztekle Gaius Piso. „Já se s tím taky nemůžu smířit!"

Hortensius si povzdychl. „Sulla ho prostě potřeboval, a Sulla byl ochoten prostituovat se třeba se samým Mithridatem nebo Tigranem, pokud by to byla jediná cesta, jak se z exilu vrátit opět k vládě v Římě," řekl a pokrčil rameny.

„Spílat Sullovi nám není nic platné," řekl Bibulus. „Musíme zachovat chladnou hlavu, jinak tuhle bitvu prohrajeme. Gabinius má všechny okolnosti na své straně. Faktem je, Quinte Catule, že senát si zatím s piráty neporadil, a já moc pochybuju, že by si i ten dobrák Kozlíček s nimi na Krétě věděl rady. Vyplenění Ostie bylo už to jediné, co Gabinius k předložení toho svého návrhu potřeboval."

„Chceš tím snad říct," otázal se Cato, „že se nám nepodaří odvrátit udělení toho velení, co pro Pompeia Gabinius požaduje?"

„Ano, je to tak."

„Pompeius nad piráty taky zvítězit nedokáže," řekl Gaius Piso s kyselým úsměvem.

„Přesně tak," řekl Bibulus. „Může sice dojít k tomu, že budeme nuceni sledovat, jak plebejské shromáždění to velení Pompeiovi svým zvláštním pověřením uděluje, ale pak si počkáme a nadobro s ním skoncujeme, až on tenhle úkol nesplní."

„Ne," řekl Hortensius. „Je ještě jedna cesta, jak z toho všeho Pompeia vytěsnit. Předložit shromáždění plebejů jiné jméno, navrhnout jim muže, kterému pak dají před Pompeiem přednost."

Nakrátko se rozhostilo ticho, pak bylo přerušeno ostrým třeskem, když Bibulus tvrdě pleskl dlaní do stolu. „Marcus Licinus Crassus!" vykřikl. „To je skvělé, Hortensie, naprosto skvělé! Je zrovna tak dobrý jako Pompeius a mezi jezdci v řadách plebejů má obrovskou podporu. Jim vadí jediná věc, že kvůli pirátům přicházejí o peníze, a pirátské nájezdy je každoročně přijdou na miliony a miliony. Nikdo v Římě dosud nezapomněl, jak Crassus zvládl tažení proti Spartakovi. Je to geniální organizátor, nezadržitelný jako lavina a bezohledný jako sám král Mithridatés."

„Nemám zrovna rád ani jeho, ani nic z toho, zač on se staví, ale musím říct, že na tohle on mít bude," ocenil ho potěšeně Gaius Piso. „A jeho vyhlídky nebudou o nic menší než Pompeiovy."

„Dobrá tedy, požádáme Crassa, aby se uvolil přijmout velení v boji proti pirátům," řekl s uspokojením Hortensius. „Kdo mu to půjde říct?"

„Já," řekl Catulus. Stroze pohlédl na Pisona. „Doporučuji zatím, první konsule, aby tví úředníci povolali senát k zasedání zítra ráno za úsvitu. Gabinius žádné další jednání nesvolal, takže předneseme celou záležitost v senátě a přijmeme příslušné consultum ukládající plebejskému sněmu, aby velením pověřil Crassa."

Jenomže ho kdosi už předešel, jak Catulus zjistil, když o pár hodin později zastihl Crassa v jeho domově.

Caesar opustil spěšně senátní schodiště a z Fora šel rovnou do Crassových obchodních místností v insule v sousedství Macella Cuppedenis, kořenářského a květinového tržiště, jež byl stát nucen před lety odprodat v aukci soukromým vlastníkům; byla to tehdy jediná cesta, jak financovat Sullovo tažení na Východ proti Mithridatovi. Crassus byl tehdy ještě mladý a neměl dost peněz, aby mohl nemovitosti koupit; avšak za Sullových proskripcí šly pozemky znovu do dražby, a to už byl Crassus schopen skoupit kdeco. A tak dnes vlastnil celou řadu nemovitostí za východním okrajem Fora včetně asi tuctu skladišť, kde měli obchodníci uložený drahocenný pepř, nard, kadidla, skořici, balzámy, vonné přísady a parfémy.

Crassus byl hřmotný muž, značně vyšší, než se díky jeho rozložitosti zdálo, a naprosto přitom nebyl tlustý. V šíji, v ramenou i v trupu byl robustně stavěný a spolu s mírným výrazem v tváři proto působil na všechny, kdo ho znali, trochu jako tažný volek – ovšem volek, který věru umí trknout. Oženil se s vdovou po obou svých starších bratřích, Sabinkou z dobré rodiny jménem Axia, která vešla ve známost jako Tertulla, neboť se postupně provdala za všechny tři bratry; měl dva nadějné syny, staršího z nich, Publia, měla ovšem Tertulla s Crassovým bratrem Publiem. Mladého Publia dělilo od vstupu do senátu ještě deset let, zatímco Crassův vlastní syn Marcus byl o dalších pár let mladší. Na Crassovi bylo jasně patrné, že je cele oddán rodině; jeho oddanost manželce byla přímo proslulá. Rodina však přesto pro Crassa nebyla jeho nejhoroucnější láskou. Vášeň měl vlastně jednu jedinou – peníze. Lidé o něm říkají, že je to nejbohatší muž v Římě, pomyslel si Caesar, když stoupal po špinavých schůdcích do Crassova doupěte v pátém patře insuly; jenomže Caesarovy informace

byly přesnější. Jmění Serviliů Caepionů bylo neskonale větší než Crassovo, stejně tak jako majetek muže, kvůli kterému teď Caesar za Crassem přicházel, Pompeia Velikého.

Pro Crassa bylo dosti typické, že si raději vybral místnosti, do kterých musel vyšlapat po schodech pět pater, než aby se usídlil v mnohem pohodlnějších prostorách někde níže; znal perfektně rozdíly v nájemném, které v insule vybíral. Čím vyšší patro, tím nižší činže. K čemu promarnit pár tisíc sesterciů ročně tím, že by sám obsadil výnosná dolní patra, když je mohl výhodně pronajmout? Schody ostatně představovaly i trochu zdravého tělocviku. A o dojem, jakým to působí, se už Crassus vůbec nestaral; seděl u stolu v rohu místnosti, která jen kypěla ruchem, všechny své vedoucí pracovníky na očích, a pranic mu nevadilo, že mu některý z nich co chvíli zavadí o loket anebo že se navzájem dorozumívají hulákáním.

„Chtělo by to nadýchnout se teď taky trochy čerstvého vzduchu," překřikoval vřavu Caesar a kývl hlavou směrem ke dveřím za svými zády.

Crassus se okamžitě zvedl a následoval Caesara po schodech dolů a pak ven z insuly, do vřavy zcela odlišné, na Macellum Cuppedenis.

Caesar a Crassus byli dobří přátelé, už od dob, kdy Caesar pod Crassem sloužil za války proti Spartakovi. Mnozí se tomuto prazvláštnímu spojení podivovali, neboť rozdíly mezi nimi oběma zpravidla zcela zatemňovaly pozorovatelům to, v čem si naopak byli Caesar s Crassem velice podobni. Pod těmito tak různícími se vnějšími rysy se u obou skrývala táž ocelová vůle, a oni sami to dobře věděli, i když to okolní svět nepostřehl.

Žádný z nich teď neučinil to, co by byla patrně udělala většina mužů, totiž zajít si do proslulého stánku s občerstvením a koupit si kořeněné mleté vepřové zapečené v báječně lehounkém lístkovém těstíčku, které se připravovalo tak, že se syrové těsto hojně pomazalo ustydlým vepřovým sádlem, pak se přeložilo a vyválelo, přidalo se další sádlo a celý postup se ještě mnohokrát opakoval. Caesar však jako obvykle nepociťoval hlad a Crassus zase pokládal jakékoli jídlo konzumované mimo domov za vyhozené peníze. Našli si namísto toho zídku, o kterou se mohli opřít a která od sebe oddělovala lomozící třídu učících se chlapců a děvčat na jedné straně a prodavače pepře na straně opačné.

„Nu dobrá, tady už jsme v bezpečí před slídily," řekl Crassus a poškrábal se na lysině; objevila se v průběhu onoho roku, kdy po Pompeiově boku zastával úřad druhého konsula a kdy mu takřka naráz vypadaly skoro všechny vlasy – což Crassus přisuzoval starostem jak vydělat mimořádnou tisícovku talentů, která by mu uhradila, co musel vynaložit na to, aby uspěl jako konsul s dokonalou pověstí. Že by pleš mohla mít spíše něco společného s věkem, ho nenapadlo; zanedlouho přece dovrší padesátku. Ale nic naplat, Marcus Crassus to všechno připsal na vrub finančních starostí.

„Mám takové tušení," řekl Caesar s očima upřenýma na rozkošnou černovlasou holčinu v improvizované učebně vedle nich, „že tě ještě dnes večer přijde navštívit osobně náš drahý Quintus Lutatius Catulus."

„Ano?" odvětil tázavým hlasem Crassus, jehož zrak poutala lichvářsky přemrštěná cena, křídou načmáraná na dřevěné tabulce opřené o glazovaný džbáneček taprobanského pepře. „Copak je zase ve vzduchu, Caesare?"

„Měls opustit své účetní knihy a jít se raději podívat na dnešní schůzi plebejského sněmu," pravil Caesar.

„Byla zajímavá?"

„Fascinující, třebaže ne tak docela nečekaná – alespoň ne pro mne. Odbyl jsem si loni takový krátký rozhovor s Magnem, takže jsem na to byl už trochu připraven.

Pochybuji, že by se totéž dalo říct o komkoli dalším, s výjimkou Afrania a Petreia, kteří stáli vedle mě na schodech k Hostiliově Kurii. Podle mě asi měli trochu strach, že kdyby se objevili přímo dole v Comitiu, mohlo by někoho hned napadnout, odkud vítr fouká. Byl tam se mnou i Cicero, toho tam zase zavedla zvědavost. On má báječný nos na to, která schůze může stát za to, aby se na ni šel podívat.“

Ani Crassus nebyl v politice žádným nováčkem, takže odtrhl zrak od předraženého pepře a zahleděl se na Caesara. „Ohoho! Copak má náš přítel Magnus zase za lubem?“

„Gabinius doporučil plebejům, aby navrhli zákon, který by přiznal neomezené imperium – a k tomu navíc všechno možné, rovněž bez jakéhokoli omezení – jedinému muži. Nejmenoval ho pochopitelně. Cílem téhle univerzální všemocnosti má být skoncování s pirátstvím,“ řekl Caesar a usmál se, když černovlasá holčička plácla svou voskovou destičkou kluka vedle sebe rovnou do hlavy.

„To je pro Magna úkol přímo jako stvořený,“ řekl Crassus.

„Samozřejmě. Navíc jsem se dozvěděl, že už se na něj celé dva roky připravuje. Ovšem v senátě se to asi s žádným vřelým přijetím patrně nesetká, co ty si myslíš?“

„Určitě ne u Catula a u těch jeho hochů.“

„Ani u většiny ostatních senátorů, zdá se mi. Nedokáží Magnovi zapomenout, jak je přiměl, aby legitimizovali jeho touhu po konsulátu.“

„To mu nezapomenu ani já,“ řekl Crassus sveřepě. Nadýchl se. „Takže ty se domníváš, že Catulus za mnou přijde, abych se toho úkolu ujal já jako Pompeiův konkurent, co?“

„Měl by to udělat.“

„Je to dost velké pokušení,“ řekl Crassus, jehož pozornost teď upoutala rovněž ona sousední školička, neboť udeřený chlapeček se rozbrečel a pedagog se marně snažil zamezit, aby se z incidentu nevyvinula pranice každého s každým.

„Nedej se jím ale svést, Marku,“ vybídl ho Caesar mírně.

„A proč ne?“

„Nedělalo by to dobrotu, Marku. Věř mi, že by to nebylo k ničemu dobré. Pokud je na to Magnus už tak nachystán, jak se alespoň já domnívám, tak ho nech, ať se toho ujme on sám. Tvoje obchody trpí následky pirátství zrovna tak jako obchody těch druhých. Pokud budeš chytrý, zůstaneš si pěkně tady v Římě a včas využitkuješ uvolněné a bezpečné vodní cesty. Ty už přece Magna znáš. On to dokáže – a provede to důkladně. Jenomže všichni ostatní budou zatím čekat, jak dopadne. A ty můžeš zatím využít náskoku oněch měsíců, co potrvá tahle všeobecná nedůvěra, a řádně se připravit na zlaté časy, co potom nastanou.“

A tohle, jak Caesar dobře věděl, je ten nejpádnější důvod, jaký mohl Markovi Crassovi vůbec uvést.

Crassus kývl a napřímil se. „Přesvědčil jsi mě,“ řekl a pohlédl na slunce. „Vybývá mi chvilka na ty moje účetní knihy, ještě než půjdu domů, abych tam přijal Catula.“

Vydali se na cestu, nezúčastněně se prodírali vřavou, která zavládla mezi školáčky, Caesar se při té příležitosti jen přátelsky ušklíbl na prapůvodkyni všeho toho zmatku. „Pa, Servilie!“ řekl jí.

Crassus, jenž se už chystal vykročit svou cestou, se za ním překvapeně ohlédl. „Ty ji znáš?“ otázal se. „Je to opravdu nějaká Servilia?“

„Ne, neznám,“ křikl na něho Caesar, který už byl od něho pár kroků vzdálen. „Ale živě mi připomíná Juliinu budoucí tchyni.“

A tak, když Piso nazítří za úsvitu zahájil zasedání senátu, zjistili vůdčí duchové onoho sboru, že nemají, koho by proti Pompeiovi postavili; Catulova rozmluva s Crassem skončila předchozího večera bezúspěšně.

Zvěst o tom, co visí ve vzduchu, rychle přeskočila ze zadních řad na jedné straně síně až k sedačkám naproti a odpor na všech stranách sílil, k velkému potěšení všech *optimátů.* Pro většinu přítomných byl Sullův odchod a konec ještě příliš čerstvým zážitkem, než aby mohli zapomenout, jak přes všechnu přízeň prokazovanou senátu ho dokázal vydírat; a Pompeius byl přece jeho oblíbencem i popravčím v jedné osobě. Pompeius pobil až příliš mnoho Cinnových a Carbonových přívrženců z řad senátorů, skoncoval pak i s Brutem – ale hlavně senát přinutil, aby připustil jeho volbu konsulem, ačkoli se do té chvíle členem senátu vůbec nestal. A to byl v jejich očích ze všech Pompeiových zločinů ten nejhorší. Censoři Lentulus Clodianus a Poplicola byli sice Pompeiovi dosud nakloněni, zmizeli však dva jeho nejvlivnější pochopové, Phillipus a Cethegus, jeden byl vypuzen pro chlípnost, o druhého se postarala smrt.

Nebylo tedy nijak překvapující, že když Lentulus Clodianus a Poplicola onoho rána vstoupili do Hostiliovy Kurie a uviděli kolem sebe tolik zarputilých tváří, nenašli ještě odvahu promluvit na této schůzi v Pompeiův prospěch. Nesebral ji ani Curio, další Pompeiem placený muž. Pokud jde o Afrania a starého Petreia, byly jejich řečnické schopnosti tak omezené, že mluvit měli přímo zakázáno. Crassus přítomen nebyl.

„Copak Pompeius do Říma nepřijede?“ otázal se Caesar Gabinia, když zjistil, že tam Magnus není.

„Už je na cestě,“ řekl Gabinius, „ale nevystoupí dřív, než bude jeho jméno vysloveno na shromáždění plebejů. Víš přece, jak on nenávidí senát.“

Jakmile bylo po augurských obřadech a jakmile Metellus Pius pontifex maximus odříkal modlitby, Piso (jenž byl držitelem fasces i v únoru, jelikož Glabrio se vytratil na Východ) zahájil zasedání.

„Jsem si vědom,“ prohlásil ze svého kurulského křesla na vyvýšeném pódiu na samém konci síně, „že naše dnešní jednání není – po návrhu zákona nově předneseném Aulem Gabiniem – zcela v souladu s únorovým programem. Tedy v jednom směru! Ale naproti tomu, jelikož se návrh týká udělení velení pro operace za hranicemi Říma, sem tato otázka nesporně patří. Je to ovšem jen vedlejší záležitost. Nic, co by souviselo s *lex Gabinia,* nám v průběhu února nemůže bránit v projednávání jakýchkoli naléhavých zahraničních záležitostí!“

Povstal a na pódiu se tak objevil všem na očích typický Calpurnius Piso, vytáhlý, velice snědý, s mocným, huňatým obočím. „Zmíněný tribun lidu, Aulus Gabinius z Picena,“ píchl prstem do týla Gabiniovi, jenž seděl pod ním, docela vlevo na lavici tribunů, „včera svolal, aniž co předem oznámil tomuto senátu, shromáždění plebejů a sdělil jeho členům – nebo alespoň těm nemnohým, kteří se ho zúčastnili – kterak se zbavit pirátů. Aniž s námi jednal, aniž se s kýmkoli poradil! Musíte dát neomezené imperium, řekl, neomezené finanční prostředky a neomezené vojenské síly jednomu jedinému muži! Jméno sice neuvedl žádné, ale kdo z nás je na pochybách, že v té jeho picenské hlavě zní také jen jedno jediné? Tento Aulus Gabinius a jeho další tribunský kolega původem z Picena, Gaius Cornelius, jenž přes své vznešené nomen nemá nic společného s žádnou urozenou rodinou, nás, kteří jsme převzali odpovědnost za Řím jakožto součást svého dědictví, už obtížili víc než dost od chvíle, kdy se ujali svého úřadu. Já sám jsem například musel navrhnout protiopatření k zákonu o podplácení při kurulských volbách. Já sám jsem byl například lstivě zbaven svého konsulského kolegy

pro celý rok našeho společného úřadu. Já sám jsem například byl obviněn z bezpočtu údajných zločinů souvisících s volebními úplatky.

Vy všichni, jak tu dnes sedíte, jste si dobře vědomi závažnosti tohoto nově navrhovaného zákona, *lex Gabinia*, a dobře také víte, jak hrubě a všemožně porušuje *mos maiorum.* Mým úkolem však není v této debatě vystupovat, toliko ji řídit. A vzhledem k tomu, že je teprve začátek roku, a tedy příliš brzy na to, aby tu už mezi námi byli magistráti zvolení pro následující rok, obracím se nejprve k prétorům tohoto roku a žádám je, aby promluvili."

Jelikož chod debaty byl předem připraven, nepřihlásil se o slovo žádný z prétorů ani édilů, kurulských ani plebejských; Gaius Piso tedy postoupil ke konsulárům sedícím v předních řadách podél obou stran síně. Znamenalo to, že jako první bude pálit hned nejtěžší kus řečnické artilerie: Quintus Horatius.

„Vážený konsule, vážení censoři, magistráti, konsulárové a senátoři," začal, „je nejvyšší čas už jednou provždy skoncovat s těmito takzvanými zvláštními velitelskými pověřeními! Víme všichni, proč diktátor Sulla do své ústavy toto ustanovení vtělil – aby si koupil služby muže, jenž nikdy nenáležel k tomuto vznešenému a ctihodnému sboru – jezdci z Picena, jenž si ve svých pouhých dvaceti letech troufl sebrat vojsko a velet mu v Sullově žoldu a jenž se poté, co se mu v této otřesné nezákonnosti zalíbilo, jí nehodlal zříct – ačkoli vstoupit do senátu si netroufl! Když se tehdy vzepřel Lepidus, on se zmocnil Italské Galie a měl tu neslýchanou opovážlivost, že nařídil popravu člena jednoho z nejstarších a nevýznamnějších rodů – Marka Junia Bruta. Jehož celou zradu, pokud o zradu tehdy vůbec šlo, sám tento senát pouze konstatoval tím, že ho uvedl ve svém rozhodnutí, jímž Lepida stavěl mimo zákon. Bylo to rozhodnutí, které Pompeia nijak neopravňovalo dát Brutovi setnout hlavu jedním ze svých pacholků na tržišti v Regiu Lepidu! Neopravňovalo ho ani tělo i hlavu poté spálit a popel jen tak poslat do Říma s kratičkým pologramotným vzkazem!

Své drahocenné picenské legie si pak Pompeius uchovával v Mutině tak dlouho, až jejich nátlakem senát přinutil, aby jeho – jenž předtím nebyl senátorem ani nezastával žádný magistrátský úřad – poslal s prokonsulským imperiem do Hispánie chopit se jménem senátu správy Přední Hispánie a vést válku proti odrodilci Quintovi Sertoriovi. Zatímco v provincii Zadní Hispánie, otcové senátoři, jsme celou tu dobu měli vynikajícího muže náležitého původu, našeho skvělého Quinta Caecilia Metella Pia pontifika maxima, jenž už tam stál proti Sertoriovi ve zbrani – muže, dodávám ještě, jenž k Sertoriově porážce přispěl neskonale víc, než kdy dokázal onen neřádný a nesenátorský Pompeius! Byl to ovšem Pompeius, kdo sklidil všechnu slávu, Pompeius, jenž si odnesl vavříny!"

Hortensius, pohledný muž impozantního vzhledu, se zvolna na místě otáčel téměř celým kruhem, zdálo se, jako by postupně upřel pohled do očí všech přítomných, trik, jakého s vynikajícím účinem užíval na nejrůznějších soudech už dobrých dvacet let. „A co provede tento hrdina z picenského Nikdášova pak, když se vrátí do naší milované vlasti? V rozporu se všemi ustanoveními naší ústavy překročí i se svou armádou Rubico a táhne dál do Itálie, kde se utáboří a pokračuje ve vydírání senátu, nutí nás, abychom ho nechali ucházet o zvolení konsulem! Neměli jsme jinou volbu. Pompeius se tím konsulem opravdu stal. Ale až dodnes, otcové senátoři, se každým vlákénkem svého těla bráním přiznat mu to odporné přízvisko Magnus, které si on sám přisoudil! Neboť on je všechno možné, jenom ne *Veliký.* Není to nic víc než ošklivý nežit, hnisavý vřed na zubožené kůži Říma!

Jak se ten Pompeius jen může odvážit tento náš sbor už zase vydírat? Jak se může opovážit nastrčit k tomu toho svého pochopa, toho *fellatora* Gabinia? Ničím neomezené imperium, nijak neomezené finanční prostředky, naprosto neomezená armáda prosím! A to v době, kdy má senát na Krétě schopného velitele, jenž dociluje přímo skvělých výsledků! Skvělých, opakuji! Vynikajících! Velkolepých!“ Hortensius rozehrál naplno všechny polohy svého asijského orátorského stylu a celý senát se ztišil (už proto, že souhlasil s každým jeho slovem), aby naslouchal jednomu ze svých největších řečníků. „Řeknu vám jedno, moji kolegové z tohoto sboru, že já s takovým pověřením nikdy, nikdy souhlasit nebudu, ať s ním bude spojeno jakékoli jméno! Teprve v našich časech se Řím začal utíkat k takovým věcem, jako jsou nějaká neomezená imperia, nějaké neomezené velení! Nejsou to než nezákonnosti a nehoráznosti, naprosto nepřijatelné pro Řím! My si Naše moře od pirátů vyčistíme, ale uděláme to po římsku, nikoli po picensku!“

A v tu chvíli začal Bibulus jásat a dupat a postupně se k němu připojil celý senát. Hortensius se posadil, celý zrůžovělý tím sladkým vítězstvím.

Aulus Gabinius ho nezúčastněně poslouchal, a když Hortensius skončil, pokrčil jen rameny a pozvedl paže. „Ono se už dnes ani nepozná, jestli se něco dělá po římsku,“ prohlásil pak bez obalu, „anebo po pisiďansku, natolik ten římský způsob zbahněl! A jestli to dokáže někdo z Picena, tak proč by to nemělo být Picenum? Cožpak Picenum není také Řím? Vždyť ty se nám tu pokoušíš nakreslit nějaké hranice, Quinte Hortensie, které vůbec neexistují!“

„Kuš! Mlč! Koukej tu svou nevymáchanou hubu zavřít!“ zaječel Piso, vymrštil se z křesla a seskočil z kurulského pódia rovnou před lavici tribunů pod sebou. „Jak se vůbec opovažuješ žvanit něco o Římu, ty Gale z galské peleše? Jak si můžeš dovolit míchat dohromady nějakou Galii s Římem? Dej si dobrý pozor, ty Gabinie jeden galská, aby se ti nevedlo jako Romulovi a abys také nezmizel někde na lovu!“

„To je vyhrožování!“ vykřikl Gabinius a rovněž vyskočil. „Slyšíte ho, otcové senátoři? On mi tu hrozí, že mě zabije, protože takový byl přece Romulův osud! Zabili ho chlapi, kteří sami nestáli ani za to, aby mu zavázali tkaničku u boty, a kteří si na něho počíhali v Kozích bažinách na Martově poli!“

Vypukla všeobecná vřava a Piso a Catulus se společně pokoušeli zjednat opět klid; nestáli o to, aby se senát rozešel, dříve než si budou moci říci k věci svoje. Gabinius se opět uvelebil na kraji lavice, na níž seděli tribunové lidu, a rozjařeně sledoval, jak se konsul s konsulárem snaží, jak chlácholí, jak domlouvají, jak pobízejí senátory, aby svými zadečky opět poctili svá sedátka.

A pak, když už opět víceméně nastalo ticho a když chtěl Piso právě požádat Catula, aby senátu vyjevil svůj názor, povstal Gaius Julius Caesar. Měl hlavu ozdobenu svou *občanskou korunou*, a byl proto co do pořadí roven kterémukoli z konsulárů, avšak Piso, jenž ho neměl v lásce, se na něho nevraživě zamračil a pohledem ho vybídl, aby se zase posadil. Caesar zůstal stát, Piso ho probodával očima.

„Jen ho nech promluvit, Pisone!“ zvolal Gabinius. „Má na to svaté právo!“ Třebaže Caesar svého práva projevu nevyužíval v senátě příliš často, byl přesto uznáván za jediného Ciceronova skutečného soupeře; Hortensiův asijský orátorský sloh už vyšel poněkud z módy – od chvíle, kdy přišel Cicero s prostší, avšak průbojnější attickou formou projevu – a i Caesar dával attickému stylu přednost. Pokud měli členové senátu do jednoho něco společného, pak to bylo přímo labužnické vychutnávání řečnického umění. Čekali původně, že je nyní osloví Catulus, ale teď jako by všichni ožili, když se náhle naskytla příležitost uslyšet Caesara.

„Vzhledem k tomu, že se ani Lucius Bellienus ani Marcus Sextilius dosud nenavrátili do našeho středu, jsem patrně jediný členem tohoto senátu, jenž na vlastní kůži zakusil, co to znamená být zajat piráty," začal oním jasným, naprosto čistým tónem, jaký si přivykl užívat pro veřejné projevy. „Stal jsem se, dalo by se říci, v jistém smyslu expertem na toto téma, pokud ovšem lze takovou odbornost odvozovat z pouhého bezprostředního zážitku. Pravda, nebyla to pro mne zkušenost nijak povznášející, první odpor jsem pocítil už v okamžiku, kdy jsem spatřil ony dvě štíhlé válečné galéry mířící k naší nemotorné a pomalé obchodní lodi. Její kapitán, otcové senátoři, mi totiž sdělil, že jakýkoli pokus o ozbrojený odpor je zcela marný a že se rovná jisté smrti. Takže jsem se já, Gaius Julius Caesar, musel sklonit před sprostým darebákem jménem Polygonos, jenž kořistil z námořního obchodu v lýdských, karských a lykijských vodách více jak dvacet let."

Caesar nyní přešel k bezprostřednějšímu tónu. „Dozvěděl jsem se za oněch čtyřicet dní, co jsem byl Polygonovým zajatcem, dosti zajímavé věci. Zjistil jsem například, že pro zajatce, kteří jsou příliš cenní na to, aby byli prodáni na otrockých trzích anebo aby ukováni v řetězech sloužili potřebám pirátů v jejich doupěti, existuje obecně přijímaný tarif výkupného. Prostého římského občana naproti tomu nečeká nic než prodej do otroctví. Na trhu s otroky za něho lze získat až dva tisíce sesterciů. Za římského centuriona anebo Římana někde na půl cestě ke kategorii publikánů činí výkupné půl talentu. Za někoho z předních římských jezdců anebo za publikána se požaduje celý talent. Za římského šlechtice z urozeného rodu, jenž není členem senátu, je třeba složit dva talenty. Římský senátor na úrovni pedaria se vykupuje deseti talenty. Římský senátor, jenž zastává některý z nižších magistrátních úřadů – kvestor nebo édil nebo tribun lidu – stojí celých dvacet talentů výkupného. Za senátora v prétorské nebo konsulské hodnosti je požadováno padesát talentů. Pokud je zajat včetně liktorů a fasces, tak jak se to stalo našim nejčerstvějším obětem v prétorském úřadě, stoupá cena až na stovku talentů za jednoho, jak jsme si ostatně právě před pár dny ověřili. Věhlasní censoři a konsulové vynesou rovněž celou stovku talentů. Nejsem si ovšem jist, na kolik by si piráti cenili takového konsula, jakým je náš zde přítomný dobráček Gaius Piso – že by na celý jeden talent? Sám bych za něho víc nedal, o tom vás mohu ujistit. Já ovšem nejsem žádný pirát, třebaže občas o Gaiovi Pisonovi a jeho ceně uvažovat musím!

Od obětí se v okamžiku jejich zajetí očekává," pokračoval Caesar stále týmž konverzačním tónem, „že zblednou hrůzou, že bez výjimky padnou na kolena a budou prosit o život. Tahle má juliovská kolena nic takového nesvedou – takže k ničemu podobnému nedošlo. Trávil jsem onu dobu průzkumem terénu, odhadem jejich pravděpodobného odporu proti útoku zvenčí, zjišťováním, co si nejvíc střeží a jak. A využil jsem těchto čtyřiceti dnů mimo jiné i k tomu, abych je všechny ujistil, že jakmile bude shromážděno výkupné za mou osobu – činilo padesát talentů – vrátím se se zbraní v ruce, jejich sídlo že dobydu, ženy a děti že pošlu na trh s otroky a všechny muže pak ukřižuji. Smáli se tomu jako nejpovedenějšímu žertíku. Ale jen do té chvíle, než jsem je pak vskutku vypátral, otcové senátoři, než jsem ten jejich pelech doopravdy dobyl, než jsem ženy a děti skutečně poslal na trh s otroky a než jsem muže podle svého slibu ukřižoval. Byl bych mohl přivézt i čtyři klounovce pirátských lodí a ozdobit jimi rostra, ale jelikož jsem pro svou výpravu užil Rhodésanů, stojí ony zobce nyní na Rhodu, hned vedle nového Afrodítina chrámu, který jsem dal postavit ze svého podílu na kořisti.

Polygonos byl ovšem jen jedním z mnoha set pirátů v onom cípu Našeho moře, a nebyl ani z největších, pokud je lze nějak odstupňovat podle významu. Připomínám, že

svých nemalých zisků tenhle Polygonos dosahoval s pouhými čtyřmi galérami a zcela sám, nepovažoval za potřebné spojovat se s ostatními piráty v nějaké větší loďstvo pod velením tak schopných admirálů, jako jsou Lasthenés anebo Panarés – či třeba Farnakés nebo Megadatés, abychom pokročili blíže k našim domovům. Polygonos s největší radostí vyplácel po pěti stech denariů zvědům v Mílétu nebo v Priéné za informaci, kterou z lodí se vyplatí napadnout. A zvědy měl pilné! Jejich pozornosti neunikla žádná tučnější kořist. Mezi jeho poklady byla řada šperků vyrobených v Egyptě, což značí, že napadal i lodě plující mezi Pelúsiem a Pafem. Jeho síť špionů musela být obrovská. Dostávali ovšem zaplaceno jen za ty zprávy, které mu pomohly k dobré kořisti, nebyli placeni průběžně. Držel je zkrátka, s čenichy pěkně u země, a nejenže ho to přišlo levněji, ale bylo to i účinnější.

Jakkoli jsou ale piráti Polygonova typu dost škodliví a jakkoli dokáží znepříjemnit život, ve srovnání s přepadovými flotilami pod velením pirátských admirálů představují jen zanedbatelný problém. Ty nepotřebují čekat, až se objeví osamělá loď anebo nějaký neozbrojený a nechráněný konvoj. Mohou se odvážit napadnout i obilné loďstvo s doprovodem těžce ozbrojených galér. A poté začnou římským prostředníkům odprodávat to, co už Římu jednou patřilo, co už bylo jednou koupeno a také řádně zaplaceno. Není divu, že pak jsou římské žaludky poloprázdné, zčásti proto, že obilí není, zčásti proto, že to, co se posléze dostane na trh, stojí třikrát až čtyřikrát tolik, než by mělo, a to i na édilské příděly.“

Caesar se odmlčel, nikdo mu však nevskočil do řeči, ba dokonce i Piso – dosud celý brunátný po urážce, kterou mu Caesar vmetl do tváře – se tvářil, jako by se bylo nic nestalo. „Jednu věc by asi bylo zbytečné dlouze rozvádět,“ prohlásil pak Caesar klidným hlasem, „neboť rozklady na tomto místě se mi nejeví užitečné. Jde o to, že se našli správci provincií, ustanovení tímto senátem, kteří s piráty aktivně spolupracovali, nechávali je využívat přístavů a zásobovali je potravinami – ba i vybraným vínem – na těch úsecích pobřeží, které by byly jinak pirátům spolehlivě uzavřeny. Vyšlo to jasně najevo v průběhu procesu s Gaiem Verrem, a ti z vás, kteří zde dnes sedí a kteří se buď na takovýchto praktikách sami podíleli, anebo přivolili, aby se jich dopouštěli jiní, dobře vědí, o kom mluvím. A chodí-li se dnes slepě kolem osudu mého nebohého strýce Marka Aurelia Cotty, mějte na paměti, že ubíhající čas není žádnou zárukou, že za zločiny, ať skutečné nebo domnělé, nebudete jednoho dne voláni k zodpovědnosti.

Nechci zbytečně dlouho prodlévat ani u další skutečnosti, která je tak zjevná, tak letitá, tak omletá a otřepaná. Že totiž Řím – a Římem mám v tomto případě na mysli jak senát, tak i lid! – zatím problém pirátství ještě vůbec ani řešit nezačal, natož aby proti němu nějak účinně zasáhl. Jeden človíček pachtící se v bůhvíjaké zastrčené díře, ať je to Krétě anebo na Baleárech, nemá absolutně žádnou šanci s pirátským podnikáním skoncovat. Udeří na jednom místě, a všechno, čeho docílí, je, že piráti sbalí svá fidlátka a odplují o kousek dále. Podařilo se snad Metellovi na Krétě useknout jednu jedinou pirátskou hlavu? Lasthenés a Panarés jsou jen dvě z bezpočtu hlav, které tato obludná hydra vlastní, a i ty jim obě dosud pevně sedí na ramenou, dál brázdí moře kolem Kréty.

Čeho je třeba,“ nabíral Caesarův hlas na síle, „není jen dobrá vůle k úspěchům! Nepostačí pouhá touha po slávě, pouhá ctižádost vyniknout! Čeho je třeba, je maximální úsilí vyvinuté naráz na všech těchto místech současně, operace řízená jednou rukou, jednou hlavou, jednou jedinou vůlí. A tím vším, onou rukou, hlavou a vůlí, bude muset vládnout muž, jehož organizační schopnosti jsou vynikající a nesporné a do té míry všeobecně známé, že my, senát právě tak jako lid římský, mu budeme

moci peníze, vojsko i materiální podporu svěřit s naprostou důvěrou, že nic z toho nebude promrháno!“

Nabral dech. „Aulus Gabinius už navrhl, aby tím byl pověřen *jeden jediný* muž. Muž, jenž je konsulárem a jehož celá dosavadní dráha svědčí o tom, že tento úkol dokáže uskutečnit tak, jak je ho splnit třeba. Chci teď postoupit o krok dál a uvést jméno takového muže! Navrhuji, aby tento senát udělil velení v boji proti pirátům – a to s neomezeným imperiem ve všech směrech – Gnaeovi Pompeiovi Magnovi!“

„Třikrát sláva Caesarovi!“ vykřikl Gabinius a vyskočil na tribunskou lavici, obě paže vztyčeny. „I já se k tomuto návrhu připojuji! Udělte velení ve válce proti pirátům našemu největšímu vojevůdci, Gnaeovi Pompeiovi Magnovi.“

Veškerá pozornost rozlíceného senátu se z Caesara rázem přenesla na Gabinia, do čela hlučícího davu se postavil sám Piso; seskočil z kurulského podia dolů ke Gabiniovi, popadl ho a strhl z lavice. Avšak Pisonovo tělo současně poskytlo Gabiniovi potřebné krytí, shýbl se před čísi rozmáchlou pěstí, už podruhé během dvou dnů si rychle skasal togu kolem stehen a vyrazil ke dveřím, s polovinou senátu v patách.

Caesar se ubíral změtí povalených židliček tam, kde s bradou opřenou o dlaň zamyšleně seděl Cicero; otočil si jednu z převržených stoliček správnou stranou nahoru a usedl k němu.

„Skvěle jsi to provedl,“ řekl Cicero.

„Skvěle se zachoval spíš Gabinius, když odvedl tu bouři jejich hněvu z mé hlavy na svou,“ povzdechl si Caesar a natáhl si nohy.

„Tebe by prostě bylo těžší zabít. Oni už zkrátka mají v hlavách zabudovanou takovou zábranu, že ty jsi zkrátka patricijský Julius a že takového něco není možné. Pokud jde o Gabinia, je to pro ně jen obyčejný – jak ho to nazval Hortensius? – pochop a *fellator*. Čímž se samozřejmě rozumí i to, že je Picen a Pompeiovec. Takže toho lze beztrestně třeba i lynčovat. Kromě toho ho měl Piso blíž po ruce než tebe, a Gabinius si také v minulosti nevysloužil *tohle*,“ končil Cicero a ukázal na vínek z dubových listů, který měl Caesar na hlavě. „Já osobně si myslím, že takové okamžiky, kdy by tě ráda zlynčovala polovička Říma, nastanou ještě mnohokrát, Caesare, ale musela by to být dosti pozoruhodná skupinka, aby se jí to povedlo. Určitě by ji nemohl vést nějaký takový Piso.“

Vřava a křik venku narůstaly; v příštím okamžiku už se zpátky do Kurie přiřítil Piso, za sebou tlupu oněch stálých plebejských návštěvníků Fora. Catulovi v těsném závěsu za ním se podařilo vklouznout za jedno křídlo otevřených vrat, Hortensius se obdobně ukryl za druhé. Piso pod náporem pronásledovatelů klesl na zem a byl vyvlečen opět ven, hlavu celou krvavou.

„Poslyš, oni to zřejmě berou velice vážně,“ řekl Cicero se zájmem odborníka. „Mohli by s Pisonem taky nadobro skoncovat.“

„Doufám, že to udělají,“ řekl Caesar a ani se nepohnul.

Cicero se zasmál. „Nu, když nestojí za pomoc tobě, nevím, proč bych se do toho měl míchat já.“

„Och, on jim to Gabinius včas vymluví, a ještě bude díky tomu vypadat hezky. Tady je ostatně klidněji.“

„Proto jsem taky složil svou kostru tady.“

„Usoudil jsem,“ řekl Caesar, „že i ty jsi pro to, aby to gigantické velení bylo svěřeno Magnovi, že?“

„Určitě. Je to zdatný mužský, i když to není jeden z *optimátů*. Nikdo jiný ostatně nemá sebemenší naději – mám na mysli dokázat to.“

„Ale je, a ty to víš. Jenomže mně by ten úkol stejně nesvěřili, a já si ostatně doopravdy myslím, že Magnus ho zvládnout schopen je.“

„To je ale domýšlivost!“ zvolal ohromeně Cicero.

„Mezi domýšlivostí a pravdou je určitý rozdíl.“

„A ty ho poznáš?“

„Určitě.“

Na okamžik zmlkli, a když ryk venku utichl, oba muži vstali, odebrali se dolů doprostřed síně a vydali se ven před portico.

Ukazovalo se, že vítězství připadlo Pompeiovcům; Piso, celý zkrvavený, seděl na schodě, kde ho ošetřoval Catulus, zatímco po Quintovi Hortensiovi nebylo nikde ani stopy.

„To je tvoje dílo!“ vykřikl roztrpčeně Catulus, když se k nim Caesar připojil. „Ty nejsi nic jiného než zrádce své třídy, Caesare! Jsi přesně to, čím jsem tě nazval, když jsi za mnou před lety přilezl, abych tě vzal do služby ve své armádě za tažení proti Lepidovi! Nijak ses od té doby nezměnil. A nikdy nebudeš jiný, nikdy! Vždycky budeš na straně takových ničemných demagogů, kteří jsou rozhodnuti popřít svrchovanost senátu!“

„Při tvém věku, Catule, mě udivuje, že ti ještě nedošlo, že o tohle ses postaral spíše ty a ostatní taková ultrakonzervativní nemehla, s těmi vašimi nadutými hubami, věčně našpulenými jak kočičí prdelka,“ odrážel ho nevzrušeně Caesar. „Já v Řím a v senát věřím. Jenomže ty mu nijak neprospíváš tím, že se stavíš proti změnám, jaké si vynutila vaše vlastní neschopnost.“

„Budu Řím a senát proti lidem, jako je Pompeius, hájit do konce života!“

„Když se tak na tebe dívám, ani se mi nezdá, že by to mělo trvat moc dlouho.“

Cicero, jenž poodešel, aby si poslechl, co to z roster právě ohlašuje Gabinius, se vrátil k patě schodiště. „Další schůze plebejů pozítří!“ křikl nahoru a na rozloučenou už jen mávl paží.

„A to je další z těch, kterým jde o to nás zničit,“ řekl Catulus a pohrdavě ohrnul ret. „Přivandrovalec, povýšenec, nemá nic než ten hladký jazyk a kebuli tak velkou, že sotva projde těmihle vraty.“

Když se sněm plebejů sešel, stál už Pompeius na rostrech vedle Gabinia, jenž tentokrát svůj návrh na *lex Gabinia de piratis persequendis* přednesl se vším všudy, i s uvedením navrhovaného muže: Gnaeus Pompeius Magnus. Všichni byli pro něho, to bylo zřejmé už z jásotu, který se zvedl. Třebaže řečník byl Pompeius nevalný, měl cosi mnohem cennějšího přímo ve svém vzhledu, choval se bezprostředně a otevřeně, budil dojem čestného a věci oddaného člověka, od rozzářených modrých očí až po široký úsměv. A tyhle vlastnosti, uvažoval Caesar, jenž ho sledoval ze senátního schodiště, já nemám. I když si nemyslím, že bych toho zrovna litoval. To je jeho způsob, a ne můj. A ten můj styl ostatně působí na lidi neméně dobře.

Opozice proti *lex Gabinia de piratis persequendis* byla toho dne spíše formálního rázu, i když o nic méně prudká; tři konzervativní tribunové lidu byli na rostrech až příliš na očích, Trebellius postával o krůček před Rosciem Othonem a před Globulem, aby zdůraznil svou vedoucí úlohu.

Avšak než Gabinius přikročil k podrobnostem svého návrhu zákona, požádal, aby ještě dříve promluvil sám Pompeius, a nikdo z torza konzervativního senátu, od Trebellia přes Catula až po Pisona, se mu v tom nepokusil zabránit. Inscenováno to

bylo výtečně. Pompeius začal protestem, že Římu slouží ve zbrani vlastně už od chlapeckých let a že ho z duše unavují výzvy, aby se teď znovu chopil nějakého dalšího velení na podkladě zvláštního pověření. Pokračoval pak výčtem svých tažení (bylo jich více, než je mu let, poznamenal nostalgicky) a vysvětlil nato, jaká vlna žárlivosti a nenávisti se vůči němu zvedla pokaždé, kdy znovu zachránil Řím. A on přece nebaží po nějaké další žárlivosti a po dalším sočení, kdepak! Ať mu konečně všichni popřejí být tím, po čem on nejvíce touží – venkovským šlechticem žijícím pro svou rodinu, soukromníkem na odpočinku. Se vzepjatými pažemi zapřísahal Gabinia i zástup svých posluchačů, ať si raději najdou někoho jiného.

Samozřejmě že to nikdo nebral vážně, ale přesto všichni oceňovali Pompeiovu skromnost a sebekázeň. A poté Lucius Trebellius požádal Gabinia, předsedu kolegia tribunů lidu, o dovolení, aby směl promluvit, a nedostal je. Když se o to přece jen pokusil, zástup jeho slova utopil pískotem, křikem a jekem. A když tedy chtěl Gabinius pokročit dál, uchýlil se ke zbrani, kterou Gabinius ignorovat nemohl.

„Vznáším proti *lex Gabinia de piratis persequendis* své veto!“ vzkřikl Lucius Trebellius zvonivým hlasem.

Rozhostilo se ticho.

„Odvolej to veto, Trebellie,“ řekl Gabinius.

„Neodvolám. Vetuju ten zákon tvého chlebodárce!“

„Nenuť mě, abych sáhl k jiným prostředkům, Trebellie.“

„K jakým jiným prostředkům můžeš sáhnout? Leda že bys mě dal svrhnout z Tarpejské skály, Gabinie! A ani to by na mém vetu nic nezměnilo. Já budu sice mrtvý, ale tvůj zákon přesto neprojde,“ řekl Trebellius.

Bylo to opravdové měření sil, neboť ty tam už byly dny, kdy na sněmu mohlo zavládnout násilí a kdy ten, kdo shromáždění svolal, si zachoval beztrestnost i poté, co rozzuření plebejové fyzicky donutili tribuny, aby své veto odvolali, zatímco jejich představitel se tvářil jako nevinný divák. Gabinius věděl, že pokud by za tohoto řádně konaného shromáždění plebejů došlo k násilí, byl by za ně podle zákona odpovědný on sám. Proto svůj problém vyřešil zcela ústavním způsobem, který nikdo nemohl napadnout.

„Mohu toto shromáždění požádat, aby tě odvolalo z úřadu, Trebellie,“ odpověděl Gabinius. „Odvolej to své veto.“

„Odmítám své veto odvolat, Aule Gabinie.“

Římští mužové byli rozděleni do pětatřiceti tribuí. Veškeré hlasování na plebejských sněmech probíhalo podle tribuí, což znamenalo, že na konci sčítání hlasů mnoha tisíc mužů bylo zaznamenáno pouze třicet pět výroků. Při volbách hlasovaly všechny tribue souběžně, avšak při přijímání zákonů hlasovaly tribue jedna po druhé – a to, co měl Gabinius v úmyslu prosadit, byl v podstatě zákon – zákon o odvolání Lucia Trebellia. Proto Gabinius všech pětatřicet tribuí požádal, aby o tomto zákonu hlasovaly jedna po druhé, a jedna po druhé se také rozhodla pro Trebelliovo sesazení. Požadovaná většina bylo osmnáct tribuí, osmnáct hlasování tedy Gabiniovi zcela postačilo. V klidu a v naprostém pořádku hlasovala v neúprosném sledu tribue za tribuí: suburská, sergiovská, palatinská, quirinská, horatiovská, anienská, menenijská, oufentinská, maecijská, pomptinská, stellatinská, clustuminská, tromentinská, voltinská, papiriovská, fabiovská… Sedmnáctou hlasující tribuí byla corneliovská, a rozhodnutí znělo stejně. Odvolat.

„Nu, Lucie Trebellie?“ otázal se Gabinius a obrátil se s širokým úsměvem ke svému kolegovi. „Sedmnáct tribuí už hlasovalo proti tobě. Mám dát hlasovat mužům z camiliovské tribue a dovršit tak většinu, anebo své veto odvoláš?“

Trebellius si olízl rty, zoufale pohlédl na Catula, Hortensia a Pisona, poté ještě na vzdáleného a osamělého pontifika maxima, Metella Pia, jenž by sice byl měl dát nějak najevo svou příslušnost k *optimátům*, avšak od svého návratu z Hispánie před čtyřmi roky byl jako vyměněný – zcela ztichlý a rezignovaný člověk. Nicméně právě na něho se Trebellius obrátil o pomoc.

„Co mám dělat, pontifiku maxime?“ zvolal na něho.

„Plebs dal v této věci jasně najevo svou vůli, Lucie Trebellie,“ řekl Metellus Pius jasným, do daleka se rozléhajícím hlasem, a ani jednou se při tom nezakoktal. „Své veto odvolej. Sám plebs ti ukládá, abys je stáhl.“

„Odvolávám své veto,“ řekl Trebellius, otočil se na podpatku a stáhl se na plošině nad rostry zcela nazad.

Avšak Gabinius, poté co svůj zákon nastínil i v podrobnostech, neměl, jak se zdálo, s jeho schvalováním nijak naspěch. Požádal o vyjádření k němu nejprve Catula a poté ještě i Hortensia.

„Je to ale kus mazaného pacholka,“ řekl Cicero, poněkud vyveden z míry tím, že jeho o komentář nikdo nepožádal. „Jen si toho Hortensia poslechni! Ještě předevčírem prohlašoval v senátě, že zvláštní pověření s neomezeným imperiem budou schválena jen přes jeho mrtvolu! Dneska sice jako by stále ještě vystupuje proti udílení velení s neomezeným imperiem, ovšem pokud by se Řím takového živočicha přece jenom rozhodl vytvořit, pak by to podle něho měl být toliko Pompeius a nikdo jiný, komu by patřily do rukou jeho otěže. To věru napovídá dost o tom, odkud začíná na Foru foukat vítr, co?“

A tak tomu i bylo. Pompeius na závěr oné schůze prolil pár slziček a oznámil, že když nedá Řím jinak, bude muset on, Pompeius, i toto nové těžké břímě vzít na svá bedra, i kdyby ho snad mělo až k smrti vyčerpat. Načež Gabinius shromáždění rozpustil, třebaže zákon stále ještě neprošel hlasováním. Poslední slovo však měl toho dne tribun lidu Roscius Otho. Rozzlobený a znechucený natolik, že by byl dal všechny plebeje nejraději pozabíjet, pokročil kupředu na rostra a nastavil všem na odiv pravici se zaťatou pěstí, nato velice zvolna vztyčil prostředník a zavrtal jím do vzduchu.

„Takhle si ho, plebejové, všichni strčte do zadku!“ interpretoval toto gesto marného vzdoru s řehotem Cicero.

„Máš radost, že můžeš plebejům ponechat dokonce jeden den na rozmyšlenou, co?“ otázal se Gabinia, když kolegium tribunů sešlo z roster dolů.

„Dělám všechno, jak se sluší a patří.“

„Kolik částí bude zákon mít?“

„Jednu obecnou, pak další, kterou bude Gnaeovi Pompeiovi uděleno velení, a konečně třetí s podrobnostmi o úkolech a podmínkách jeho velení.“

Cicero vsunul ruku pod Gabiniovu paži a vykročil spolu s ním. „Moc se mi líbil ten konec Catulovy řeči, tobě ne? Vzpomínáš si? Jak se Catulus dotázal plebejů, co by nastalo, kdyby snad byl Pompeius zabit – kdo že ho nahradí?“

Gabinius se dal do smíchu, až se svíjel. „A oni všichni jako jedním hlasem na něj řvali: ’Ty, Catule! Kdo jiný, než ty!‘“

„Chudák Catulus! Veterán mnohahodinové bitvy vybojované ve stínu Quirinalu.“

„Uhrál, co mohl,“ řekl Gabinius.

„Uhrál leda kopí do řitě," řekl Cicero. „V tom je celý problém, když někdo začne nějaké to hnutí tak říkajíc ztělesňovat. Protože spolu s tělem získá i příslušné tělní otvory a do těch se mu pak všichni strefují."

Nakonec Pompeius obdržel mnohem víc, než oč Gabinius původně žádal: jeho pravomoc byla formulována jako *imperium maius* na moři a na padesát mil směrem do vnitrozemí počítáno od kteréhokoli pobřeží, což znamenalo, že byl svou autoritou nadřazen všem správcům provincií a všem vojevůdcům se zvláštním pověřením, jako byl Metellus Kozlíček na Krétě anebo Lucullus vedoucí válku proti dvěma králům. Nikdo mu nesměl odporovat, ledaže by byl onen zákon o jeho pověření plebejským shromážděním opět odvolán. K dispozici měl dostat pět set lodí z prostředků římské státní pokladny a jakýkoli počet dalších hrazených z poplatků a příspěvků přímořských měst a států; přiděleno mu bylo sto dvacet tisíc římských vojáků a veškeré další kontingenty, které by považoval za nezbytné vyžádat si od provincií; k nim získával i jízdu v počtu pěti tisíc mužů; jeho štáb mělo tvořit čtyřiadvacet legátů s proprétorským statutem, které měl všechny právo si vybrat podle svého vlastního uvážení, a dva kvestoři; ze státní pokladny měl okamžitě obdržet jedno sto čtyřicet milionů sesterciů, další prostředky pak na vyžádání podle potřeby. Plebejové mu zkrátka udělili tříleté velení, jaké předtím nikdo nikdy ještě neviděl.

Pompeiovi je však třeba spravedlivě přiznat, že nemařil čas zbytečným nadouváním hrudi a vítězoslavným naparováním před muži, jako byli Catulus a Piso; až příliš dychtil začít to, co už dávno měl do posledního detailu naplánováno. A pokud snad potřeboval nějaký další důkaz o důvěře lidí ve svou schopnost vypořádat se jednou provždy a nadobro s pirátstvím na mořích, mohl vzít s hrdostí na vědomí skutečnost, že onoho dne, kdy byly přijaty *leges Gabiniae,* cena obilí v Římě rázem klesla.

Třebaže se tomu leckdo podivoval, nezařadil mezi legáty dva své staré spolubojovníky z Hispánie, Afrania a Petreia. Namísto toho se pokusil uchlácholit poněkud rozjitřené city mezi *optimáty* tím, že si vybíral tak nesporné muže, jakými byli Sisenna a Varro, dva z Manliů Torquatů, Lentula Marcellina a mladšího ze dvou nevlastních bratrů své ženy Mucie Tertie, Metella Nepota. Dva nejdůležitější velitelské posty však přidělil sobě zcela oddaným bývalým censorům: Poplicolovi svěřil velení v Tuskánském moři a Lentulovi Clodianovi v moři Adriatickém. Itálie tak spočinula v klidu a bezpečí mezi nimi oběma.

Střední moře rozdělil na třináct oblastí, každé z nich přidělil velitele a jeho zástupce, loďstvo, vojsko a peníze. A zajistil, aby tentokrát nedocházelo k žádnému svévolnému porušování rozkazů, žádný z jeho legátů neměl vyvíjet nepatřičnou iniciativu.

„Nesmí dojít k žádnému novému Arausiu," prohlásil stroze ve svém hlavním stanu, kde se shromáždili všichni legáti těsně předtím, než se celá obrovitá akce dala do pohybu. „Jestli se někdo z vás opováží jen pšouknout jiným směrem, než jaký jsem já *osobně* určil ke pšoukání, uříznu mu kulky a pošlu ho na eunušské trhy do Alexandrie," řekl a myslel to naprosto vážně. „Mám *imperium maius,* což znamená, že mohu dělat naprosto všechno, co chci. Každý z vás dostane písemné rozkazy, natolik podrobné a úplné, že nebudete muset přemýšlet ani o tom, co si dáte pozítří k večeři. Uděláte to, co máte nařízeno. Jestli kdokoli z vás přítomných není ochoten tyto rozkazy plnit, ať to řekne hned tady. Jinak bude zpívat soprán na dvoře krále Ptolemaia, jasné?"

„V té jeho frazeologii ani v jeho příměrech sice není přespříliš elegance," pravil Varro ke svému kolegovi *literatovi* Sisennovi, „zato má ale úžasný dar přesvědčit lidi, že to, co říká, myslí naprosto doopravdy."

„Živě si představuju třeba takového všemocného aristokrata, jako je Lentulus Marcellinus, jak si div nevyvrátí mandle, jen aby svými trylky potěšil toho pisklouna krále Ptolemaia Auléta v Alexandrii," řekl zasněně Sisenna.

Což u obou vyvolalo záchvat smíchu.

Pranic k smíchu ovšem nebylo na operaci samé. Postupovala s ohromující rychlostí a s naprostou účinností přesně tak, jak ji Pompeius naplánoval, a žádný z jeho legátů si netroufl udělat cokoli, co by neodpovídalo písemným rozkazům. Jestliže už Pompeiovo tažení v Africe, které podnikl za Sully, kdekoho ohromilo svým tempem a výsledky, tato akce ji zcela zastínila.

Začal na západním konci Středního moře a využil svých flotil i svých armád – a především svých legátů – jako obrovského koštěte ke smetení pirátů z mořské hladiny. Zametal jimi, zametal a zametal a jako smetí před oním koštětem hrnul zmatenou a bezmocnou hromadu pirátů; kamkoli se pirátský oddíl dal na útěk, aby se uchýlil do úkrytu, ať to bylo na africkém nebo galském či hispánském nebo ligurském pobřeží všude shledávali, že není kde se skrýt, neboť je tam už očekával některý z legátů. Budoucí správce obojí Galie, konsul Piso, sice vydal rozkaz, že žádná z těchto provincií nesmí Pompeiovi poskytnout sebemenší pomoc, takže Pompeiův legát pro tuto oblast Pomponius měl plné ruce práce, aby vůbec splnil své úkoly. Ale i Piso posléze hryzl hlínu, když mu Gabinius pohrozil, že prosadí zákon, aby byl správy svých budoucích provincií zbaven, setrvá-li v tomto odporu. A jelikož Pisonovy dluhy narůstaly s úděsnou rychlostí a Piso tedy Galii potřeboval, aby své prodělky nějak vyrovnal, od obstrukcí posléze upustil.

Pompeius osobně postupoval za oním koštětem od západu k východu a svou návštěvu v Římě načasoval tak, aby se přesně shodla s Gabiniovými akcemi proti Pisonovi; zapůsobil ještě báječněji než jindy, když veřejně požádal Gabinia, aby na Pisona nebyl tak tvrdý.

„Och, to je přece kus pozéra!" zvolal Caesar před matkou, neznělo to však ani v nejmenším jako kritika.

Aurelia však nejevila o dění na Foru žádný zájem. „Musím si s tebou o něčem promluvit, Caesare," řekla a usadila se do svého křesla v jeho *tablinu.*

Pobavení bylo to tam; Caesar přitlumil povzdech. „O čem to?"

„O Servilii."

„Není o čem hovořit, *mater*."

„Nezmínil ses náhodou o Servilii před Crassem?" odvětila jeho matka.

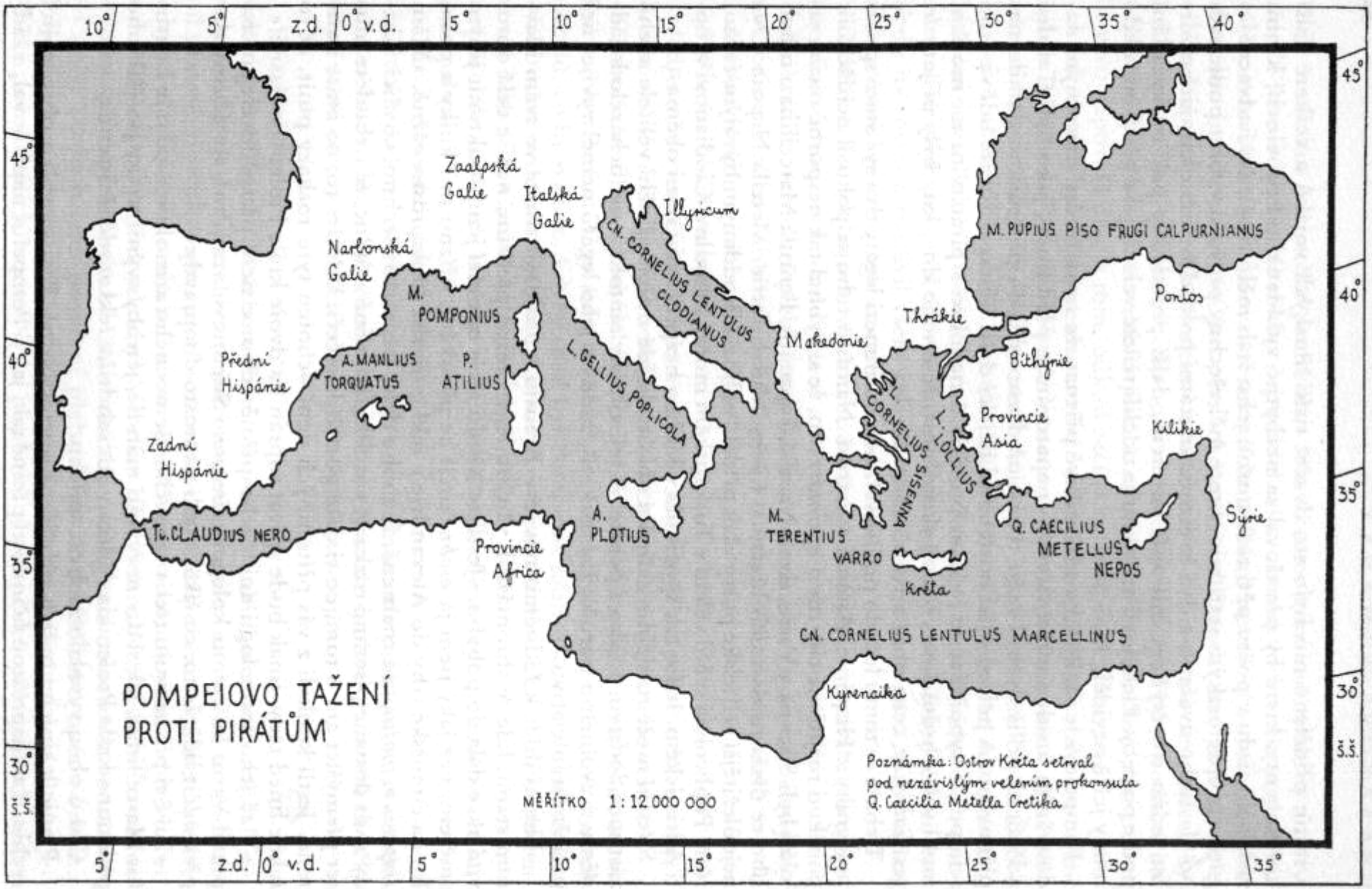
Caesar se zachmuřil. „Před Crassem? Ne, samozřejmě že ne."

„Tak proč si sem přišla Tertulla zalovit po nějakém tom klípku? Byla tu včera." Zasmála se hlubokým hrdelním smíchem. „Není to právě ta nejlepší z římských rybářek, tahle Tertulla! Bude to asi tím jejím sabinským původem. Ty jejich kopce nejsou zrovna rybářský ráj, leda pro ty nejlepší lovce s vrbovým prutem."

„Přísahám, že jsem mu nic takového neřekl."

„Nu, Crassus pojal nějaké tušení, a tohle tušení samozřejmě nesmlčel před svou ženou. Předpokládám, že bys asi ten váš vztah pořád ještě raději udržel v tajnosti, ne? A že bys ho rád obnovil, až se to dítě narodí?"

„Tak to mám v úmyslu."

10° 5° z.d. 0° v.d. 5° 10° 15° 20° 25° 30° 35° 40°
45° 40° 35° 30° s.š.
Zaalpská Galie
Italská Galie
Illyricum
Narbonská Galie
M. POMPONIUS
CN. CORNELIUS LENTULUS CLODIANUS
M. PUPIUS PISO FRUGI CALPURNIANUS
Pontos
Thrákie
Makedonie
Bithýnie
Přední Hispánie
A. MANLIUS TORQUATUS
P. ATILIUS
L. GELLIUS POPLICOLA
L. CORNELIUS SISENNA
L. LÚLLIUS
Provincie Asia
Kilikie
Zadní Hispánie
Ti. CLAUDIUS NERO
A. PLOTIUS
M. TERENTIUS VARRO
Kréta
Q. CAECILIUS METELLUS NEPOS
Sýrie
Provincie Afrika
CN. CORNELIUS LENTULUS MARCELLINUS
Kyrenaika
POMPEIOVO TAŽENÍ PROTI PIRÁTŮM
MĚŘÍTKO 1 : 12 000 000
Poznámka: Ostrov Kréta setrval pod nezávislým velením prokonsula Q. Caecilia Metella Cretika

„Pak bych ti navrhovala, abys Crassovi vmetl trošku písku do očí, Caesare. Mně ten muž nijak nevadí, ani mi nevadí jeho sabinská manželka, ale odněkud pověsti vždycky pramení, a tohle jeden takový pramínek být může.“

Chmury se prohlubovaly. „Och, na pověsti já kašlu! O sebe samého mi v tomhle ani tak nejde, *mater*, ale proti tomu chudáku Silanovi já vlastně nic nemám, a bylo by mnohem lepší, kdyby se naše děti o téhle záležitosti vůbec nedozvěděly. O otcovství žádné pochybnosti nevzniknou, jelikož jak Silanus, tak i já jsme velice světlovlasí a Servilia je naopak spíš snědá. Ať bude dítě vypadat jakkoli, bude podobné stejně tak jemu jako mně, pokud ovšem nebude po matce.“

„To je pravda. A já s tebou souhlasím. I když bych si přála, Caesare, aby sis byl vybral někoho jiného než Servilii.“

„Už se stalo – Servilia má už teď na tyhle věci příliš velké bříško.“

„Máš na mysli Catonovu manželku?“

Ulevil si odfouknutím. „Ano, Catonovu manželku. Je strašlivě nudná.“

„To být musí, má-li v té domácnosti vůbec obstát.“

Ruce, které měl položeny na desce stolu, zklidněly; náhle Caesar vyhlížel naprosto věcně. „Dobře, *mater*, máš nějaký konkrétní návrh?“

„Domnívám se, že by ses měl znovu oženit.“

„Ale já se nechci znovu ženit.“

„To já vím! Jenomže by to byl ten nejlepší způsob, jak vmést trochu toho písku do očí celému okolí. Jestliže se o tobě začne šířit nějaký ten klípek, dej do oběhu jiný, který ten předchozí překryje.“

„Dobrá, ožením se znovu.“

„Máš na mysli nějakou konkrétní ženu, se kterou by ses rád oženil?“

„Vůbec žádnou, *mater*. Jsem v tomhle směru v tvých rukou, zrovna tak jako hlína v rukou sochaře.“

Nesmírně ji tím potěšil; s uspokojením pokývla. „Dobrá!“

„Koho ty máš na mysli?“

„Pompeiu Sullu.“

„Bohové, to ne!“ vykřikl zděšeně. „Jakoukoli jinou ženskou, jen tuhle ne.“

„Nesmysl. Pompeia Sulla je pro tebe přímo ideální.“

„Pompeia Sulla má hlavu tak prázdnou, že by se v ní daly míchat kostky, než je hodíš na stůl,“ procedil Caesar skrze zuby. „Nemluvě o tom, jak je rozhazovačná, líná a neskonale pitomá.“

„Přímo ideální manželka,“ pokračovala spokojeně Aurelia. „Nebudou jí vadit ty tvoje zálety, je příliš hloupá na to, aby si spočetla, kolik je jedna a jedna, a jmění má takové, že jí vystačí pro veškeré její potřeby. Kromě toho je to tvoje praneteř, jelikož je to dcera Cornelie Sully a vnučka Sullova, a Pompeiové Rufové jsou mnohem váženější větev oné picenské rodiny, než je Magnova větev. A není také v prvním rozpuku mládí – nějakou nezkušenou nevěstu bych ti nenabízela.“

„A já bych žádnou takovou ani nepřijal,“ řekl Caesar zasmušile. „Má ona nějaké děti?“

„Nemá, i když její manželství s Gaiem Serviliem Vatiou trvalo celé tři roky. Ale podle mě jako mužský za moc nestál. Jeho otec – pokud si nevybavuješ souvislosti, byl jím starší bratr Vatii Isaurika – zemřel ještě příliš mladý na to, aby se mohl dostat do senátu, a vše, co se pak římské politice podařilo vyždímat z jeho syna, bylo, že ho ustanovili konsulem suffectem. A typické pro něho bylo, že umřel dřív, než se stačil

toho úřadu ujmout. Což nicméně znamená, že Pompeia Sulla je vdova, takže je daleko váženější než jakákoli rozvedená žena.“

Viděla, že se s tou představou začíná smiřovat, seděl teď už klidně, nepokoušel se její důvody bičovat až k smrti; semínko bylo zasazeno, pěstovat si ho už teď bude muset dál sám. „Jak je stará?“ otázal se zvolna.

„Dvaadvacet, myslím.“

„A budou s tím svolní Mamercus s Cornelií Sullou? A co ten její nevlastní bratr Quintus Pompeius Rufus? A vlastní bratr, taky Quintus Pompeius Rufus?“

„Mamercus a Cornelia Sulla už se mě ptali, jestli bys neměl zájem oženit se s ní, tak mě to celé vůbec napadlo,“ řekla Aurelia. „A pokud jde o její bratry, ten její vlastní je ještě příliš mladý na to, aby se s ním dalo vážně jednat, a nevlastní se bojí, aby mu ji Mamercus nenastěhoval domů, namísto aby nechával starat se o ni Cornelii Sullu.“

Caesar se zasmál, byl to sarkastický smích. „Jak vidím, celá rodina se na mě domluvila!“ Vystřízlivěl. „Jenomže, *mater*, já si nedovedu představit, že by se taková mladá a atraktivní žabka, jako je Pompeia Sulla, smířila s bydlením v přízemním bytě přímo uprostřed Subury. Mohla by se pro tebe stát těžkou zkouškou. Cinnilla byla právě tak tvoje dítě jako tvá snacha, ta by se byla nikdy slovem nepostavila proti tvému právu v tomhle prazvláštním hnízdě vládnout, i kdyby se byla dožila sta let. Kdežto dcera Cornelie Sully může mířit výš.“

„O mne si starosti nedělej, Caesare,“ řekla Aurelia a uspokojena se zvedla; Caesar to udělá. „Pompeia Sulla udělá, co se jí řekne, a smíří se jak se mnou, tak s tímhle bytem.“

A tak přišel Gaius Julius Caesar ke své druhé manželce, jež byla vnučkou samého Sully. Svatba to byla tichá, zúčastnila se jí jen nejužší rodina a odbývala se v Mamerkově domě na Palatinu za bouřlivého veselí, zejména na straně nevěstina nevlastního bratra, z něhož rázem spadla noční můra, že ji snad bude muset přijmout k sobě domů.

Pompeia byla velice krásná, celý Řím to o ní říkal, a Caesar (ač nijak zvlášť roztoužený ženich) musel uznat, že má Řím v tomto pravdu. Vlasy měla tmavě rusé a oči jasně zelené, snad jako kompromis mezi rudozlatými kšticemi Sullů a mrkvově rezavými Pompei Rufy, jak se Caesar domýšlel; obličejík měla utvářen do klasického oválu, rostlá byla pěkně, i postavu měla půvabnou a byla i přiměřeně vysoká. Jenomže těmi listově zelenými zraky neprokmitl sebemenší záblesk inteligence a tváře měla tak hladké, že vyhlížely spíše jako vysoce leštěný mramor. Prázdné. Dům k pronajmutí, říkal si Caesar, když ji uprostřed rozjařené tlupy hodovníků nesl v náruči celou cestu z Palatinu až do matčina bytu v Subuře a tvářil se, jako by to byl úkol mnohem lehčí, než jak tomu ve skutečnosti bylo. Nic ho nenutilo takto ji nést, vše, co se očekávalo, bylo, že ji pozvedne a přenese přes práh jejího nového domova, avšak Caesar měl odjakživa v povaze dokazovat, že je lepší než všechen svět kolem něho, takže se čas od času nutil k siláckým výkonům, na jaké jeho štíhlá postava nebyla vůbec stavěna.

Na Pompeiu to nesporně udělalo dojem, hihňala se a vrkala a házela Caesarovi pod nohy celé hrsti růžových plátků. Sám svatební akt však v sobě měl mnohem méně siláctví než předchozí svatební průvod; Pompeia náležela k onomu druhu žen, které jsou přesvědčeny, že vše, co mají udělat, je ulehnout nazad, roznožit a nechat věcem průchod. Och, prsíčka měla nesporně rozkošná a houštinku v klíně kaštanově rudou – jaká to novota! – jen dráždivá nebyla. A nedokázala být ani vděčná, což, jak si Caesar pomyslel, ji řadí dokonce až kamsi za Atilii, třebaže Atilia byla všední a plochá chudinka, zcela umořená pěti lety manželství s tím příšerným mladým Catonem.

„Nechtěla bys," otázal se Pompei a pozvedl se na lokti, aby na ni viděl, „kousek celerového řapíku?"

Zamžikala neskutečně dlouhými tmavými řasami. „Celerového řapíku?" zeptala se tupě.

„Že bys ho zatím žvýkala, zatím co já se tu činím," řekl. „Tebe by to trochu zaměstnalo, a já bych alespoň slyšel, že nespíš."

Pompeia se zahihňala, neboť se jí kdysi jakýsi zamilovaný mládenec vyznal, jaký že je to nádherný zvuk, jako když pramínek vody hopsá v potůčku po samých drahokamech. „Och, nehloupni!" řekla.

Překulil se, nikoli však na ni. „Máš naprostou pravdu," řekl a vstal. „Já doopravdy hloupnu."

A matce pak ráno řekl: „Nečekej, že mě tu budeš vídat příliš často, *mater*."

„To snad ne," namítla mírně jeho matka. „Je to doopravdy tak zlé?"

„Radši masturbovat!" řekl vztekle a zmizel dřív, než ho stačila za tu prostořekost šlehnout alespoň jazykem.

Být kurátorem silnice Via Appia, zjišťoval Caesar, kladlo na jeho měšec ještě mnohem větší nároky, než předpokládal, i když ho matka včas varovala. Hlavní cesta spojující Řím s Brundisiem už přímo volala po trošce láskyplné péče, neboť se jí vlastně ještě nikdy nedostalo pořádné údržby. A třebaže musela vydržet dusot bezpočetných armád a otěr kol nepočítaných vozů vojenských trénů, byla považována za cosi odvěkého a samozřejmého; obzvlášť trpěla v úseku za Capuou.

Kvestoři státní pokladny byli toho roku mimořádně příznivě naladěni, třebaže mezi nimi byl i mladý Caepio, jehož vztah ke Catonovi a k táboru *optimátů* v Caesarovi budil obavy, že ho čeká ustavičný boj o peníze. Peníze sice přicházely, stále jich však nebylo dost. A tak, když cena výstavby mostu anebo obnovy silničního svršku přesáhla objem veřejných prostředků, sáhl Caesar do svých vlastních fondů. Nebylo na tom nic neobvyklého; Řím takové soukromé dotace odjakživa předpokládal.

Práce sama se mu však nesmírně zamlouvala, a tak na dílo dozíral osobně a sám se také staral o veškeré projektování. Po sňatku s Pompeiou zavítal do Říma jen zřídkakdy. Sledoval samozřejmě Pompeiovy úspěchy v onom bájném tažení proti pirátům a musel připustit, že sám by ho byl sotva zvládl lépe. Zašel dokonce tak daleko, že ocenil i Pompeiovu velkomyslnost, když boje dospěly ke kilickému pobřeží a Pompeius si poradil s tisícovkami zajatců tak, že jimi osadil pustá města hluboko ve vnitrozemí. Zvládal vlastně všechno perfektně, počínaje tím, že jeho přítel a pravá ruka Varro byl vyznamenán *námořní korunou*, až po jeho osobní dohled nad dělením kořisti, takže žádnému z legátů se nepodařilo urvat pro sebe víc, než mu z ní náleželo, a státní pokladna utěšeně vzkvétala. Dobyl strmící pevnosti Korakésia tou nejúčinnější technikou, podplacením zevnitř, a když i toto hnízdo padlo, nemohl už žádný pirát pochybovat o tom, že Řím je nyní skutečným pánem nad tím, co Římané začali nazývat Naše moře, *Mare Nostrum.* Tažení pokračovalo do Euxinu, a i tady hnal všechny piráty před sebou. Megadatés i jeho ještěrčí dvojče Farnakés byli oba popraveni; dovoz obilí do Říma dostal pevnou organizaci a do budoucna už mu nehrozilo žádné nebezpečí.

Jen pokud jde o Krétu utrpěl naprostý nezdar, a to zásluhou Metella Kozlíčka, jenž tvrdošíjné odmítal uznat Pompeiovo vyšší imperium, stroze zakřikl svého legáta Lucia Octavia, který přijel, aby situaci uklidnil, a byl všeobecně považován za příčinu smrtelného záchvatu mrtvice, který utrpěl Lucius Cornelius Sisenna. I když by byl měl

Pompeius plné právo sesadit ho, bylo by to znamenalo pustit se s ním do války, jak dal Metellus nepokrytě najevo. Posléze učinil Pompeius jediný rozumný krok – přenechal Krétu Metellovi a mlčky tak dal souhlas k tomu, aby střípek slávy padl i na onoho nezdolného vnuka Metella Macedonika. Neboť celé toto tažení proti pirátům pro Pompeia nebylo ničím jiným, jak se svěřil Caesarovi, než zahřívacím cvikem pro úkol neskonale větší.

A zpátky do Říma Pompeius nijak nespěchal; zimu strávil v provincii Asia a zaměstnával se urovnáním místních poměrů, připravoval ji na příchod nové vlny výběrčích daní, který umožnili jím ovládaní censoři. Do Říma se vracet ani nepotřeboval; za Aula Gabinia, jenž v úřadě končil, měl už náhradníka – dokonce hned dva. Jeden z nich, Gaius Memmius, byl syn jeho sestry a jejího prvého manžela, toho Gaia Memmia, jenž zahynul v Hispánii v Pompeiových službách za války proti Sertoriovi. Druhý, Gaius Manilius, byl schopnějším z tohoto páru a dostal také nejtěžší úkol: získat pro Pompeia velení ve válce proti králi Mithridatovi a králi Tigranovi.

Svým způsobem je to ovšem – usoudil Caesar, jenž považoval za rozumné setrvat v prosinci a v lednu v Římě – úkol snadnější, než před jakým stál o rok dříve Gabinius, už proto, že Pompeius vymýcením pirátů během jediného krátkého léta naprosto rozdrtil veškerou senátorskou opozici stojící proti němu. Zvítězil za pouhý zlomek nákladů, jež by takové tažení bylo jinak stálo, a tak hbitě, že ani nepotřeboval požadovat nějaké pozemky pro své vojáky, úlevy pro města a státy za poskytnutou pomoc nebo náhradu za zapůjčená loďstva. A na konci toho roku mu byl Řím připraven dát cokoli, oč by Pompeius požádal.

Lucius Licinius Lucullus měl za sebou naopak ohavný rok v poli, stíhán porážkami, vzpourami, katastrofami. Takže on i jeho agenti v Římě neměli sebemenší vyhlídku na úspěch, když měli čelit Maniliovu konfrontačnímu návrhu, aby správou Bíthýnie, Pontu a Kilikie byl s okamžitou platností pověřen Pompeius a aby Lucullus byl zcela zbaven velení a povolán s hanbou zpět do Říma. Znamenalo to, že Glabrio tak ztratí vládu nad Bíthýnií a Pontem, což by však nijak nestálo v cestě Pompeiovu pověření, neboť Glabrio se hned na počátku svého konsulského období chamtivě vrhl za správou své provincie a Pisonovi v úřadě pranic nepomohl. Ničím významným se nemohl vykázat ani správce Kilikie Marcius Rex. Východ čekal, připraven pro Pompeia Velikého.

Ne že by se to bylo ze strany Catula a Hortensia obešlo alespoň bez pokusu. Svedli v senátě i v Comitiu řečnickou bitvu, stále ještě tvrdě oponovali těmto mimořádným a všemocným vojenským pověřením. Manilius navrhoval, aby Pompeiovi bylo opět uděleno *imperium maius*, což by ho nadřadilo všem správcům provincií, chtěl dále, aby pověření bylo doplněno i o ustanovení, jež by Pompeiovi umožňovalo vyhlašovat válku a uzavírat mír bez dotázání anebo souhlasu senátu nebo lidu římského. Toho roku však to nebyl samojediný Caesar, jenž promluvil na Pompeiovu podporu. V senátě i v Comitiu zahřměl hlas prétora ze soudu pro vyděračství, Marka Tullia Cicerona; obdobně se dali slyšet i bývalí censoři Poplicola a Lentulus Claudianus, i Gaius Scribonius Curio – a jaké to vítězství! – i konsulárové Gaius Cassius Longinus a nikdo jiný než Publius Servilius Vatia Isauricus osobně! Jak by takovému něčemu mohli senát a lid odporovat? Pompeius dostal velení, tak jak o ně požádal, a za cesty na místo svého určení v Kilikii mohl uronit pár slziček. Och, jak těžce na něho doléhá to břemeno věčných zvláštních pověření! Och och, jak on by raději domů, k životu v míru a klidu! Och, a to vyčerpání!

Servilia dala život své třetí dcerce začátkem září, byl to plavovlasý drobeček, jehož modrá očička slibovala, že modrá i zůstanou. Jelikož Junia a Junilla byly o tolik starší a svým jménům už přivykly, měla se tahle Junia nazývat Tertia, což znamenalo Třetí a hezky to znělo. Servilii se těhotenství strašlivě vleklo, poté co se v polovině května Caesar rozhodl se s ní už nescházet, navíc se nejvíc zakulatila v době, kdy nastala největší vedra a Silanus nepovažoval při jejím stavu a v jejím věku za moudré odjet na pobřeží. Byl k ní i nadále laskavý a pozorný. Nikdo, kdo by je byl pozoroval, by byl nepojal podezření, že by mezi nimi cosi nebylo v pořádku. Jen Servilia v jeho očích rozpoznala nový pohled, dílem lítostivý, dílem smutný, jelikož jí však soucit nebyl dán, přešla to jako něco, co prostě patří k životu, a nijak ji to v jejím vztahu k Silanovi neobměkčilo.

Věděla, že zvěst o narození jeho dcery dospěje cestou klípků tak jako tak k Caesarovým uším, a tak se s ním nepokusila nijak navázat styk. Bylo to pro ni přesto těžké, a do toho ji zasáhla zpráva o Caesarově nové manželce. Co to jen bylo za ránu! Blesk a hrom z čistého nebe, jenž zaburácel, aby ji srazil, zahubil, sežehl na prach. Dnem i nocí se sžírala žárlivostí, neboť tu mladou ženskou samozřejmě až příliš dobře znala. Kouska inteligence v ní není, pražádné nitro – ale jak je krásná s těmi narezlými vlasy a živě zelenýma očima! A navíc je to Sullova vnučka. Bohatá. Veškeré náležité konexe, přístup ke kdejaké frakci v senátě. Chytře si to Caesar vymyslel, jak uspokojit smysly a navíc si ještě vylepšit politické postavení! Neboť Servilia neměla možnost ověřit si, v jakém duševním rozpoložení její milý je, a tak se domýšlela, že šlo o sňatek z lásky. Mor na něho! Jak já se jen bez něho obejdu? Jak dokážu žít s vědomím, že pro něho jiná žena znamená víc než já? Jak budu vůbec schopná žít?

Brutus se s Julií samozřejmě pravidelně scházel. Ve svých šestnácti letech, podle práva už muž, byl matčiným těhotenstvím pobouřen. On, dospělý muž, má matku, která ještě – která ještě… Bozi, ta ostuda, to ponížení!

Avšak Julia viděla věci jinak a také mu to řekla. „To je pro ni i pro Silana přece moc hezké," pravila devítiletá holčička s něžným úsměvem. „Nesmíš se na ni zlobit, Brute, to vážně ne. Co se stane, když budeme nějakých dvacet let svoji a pak budeme mít další dítě? Pochopil bys, že se tvůj nejstarší syn hněvá?"

Pleť měl horší než před rokem, pořád samý bolák, narudlé pupínky, žluté vřídky, pálily a svěděly, nutily, aby si je škrábal a mačkal a odlupoval. Nenávist k sobě samému jen živila nenávist k matčině graviditě a těžko se přes ni teď tváří v tvář oné moudré a laskavé otázce dostával. Zamračil se, zahučel cosi, ale pak ač nerad řekl: „Ano, pochopil bych ten hněv, protože ho sám teď cítím. Ale rozumím, co tím myslíš."

„Tak to je dobrý začátek, uvidíš, že to bude dobré," řekla malá mudrlantka. „Servilia už není žádná holčička, to mi *avia* vysvětlila, a řekla mi také, že bude potřebovat hodně pomoci a hodně lásky."

„Já se budu snažit," řekl Brutus, „kvůli tobě, Julie." A vydal se domů snažit se.

Všechno to však jako by vybledlo a ztratilo na významu, když se před Servilii necelé dva týdny poté, co se jí narodila Tertia, náhle otevřela dlouho očekávaná příležitost. Zavítal za ní její bratr Caepio, aby jí sdělil významnou novinu.

Jako jeden z městských kvestorů byl začátkem onoho roku přidělen na pomoc Pompeiovi za jeho tažení proti pirátům, a jak se domníval, nemělo to být původně spojeno s odjezdem z Říma.

„Ale teď si mě povolali, Servilie!“ zvolal a z očí i z jeho úsměvu zářila radost. „Gnaeus Pompeius potřebuje v Pergamu peníze, spoustu peněz, chce, aby mu poslali bankovní poukazy, a já mu je tam mám odvézt. Není to báječné? Budu moci cestovat po souši přes Makedonii a navštívit přitom svého bratříčka Catona. Strašně se mi po něm stýská!“

„To je od tebe hezké,“ řekla Servilia lhostejně, ani v nejmenším nedojata Caepionovou příchylností ke Catonovi, tak jak tomu ostatně bylo po celých sedmadvacet let jejich společného života.

„Pompeius mě nečeká dřív než v prosinci, takže vyrazím-li hned, vybyde mi spousta času na pobyt u Catona, než budu zase muset pokračovat v cestě,“ rozkládal Caepio nadšeně, stále ještě rozjařen vyhlídkou na ono setkání. „Pěkné počasí vydrží, dokud z Makedonie neodjedu, a i pak můžu dál pokračovat po zemi.“ Oklepal se. „Moře já nemám rád.“

„Ale teď už na něm, pokud jsem slyšela, žádní piráti nehrozí.“

„Děkuji pěkně. Jsem radši, když je pode mnou *terra firma.“*

Pak se šel prvně podívat na malou Tertii, trochu na ni žvatlal a cvrlikal, zčásti z upřímné náklonnosti, zčásti z povinnosti, a porovnával holčičku se svým vlastním dítětem, rovněž dcerkou.

„Je miloučká,“ prohlásil na odchodu. „Má takovou výraznou a ušlechtilou stavbu hlavičky. Kde k ní přišla?“

A je to tu, pomyslela si Servilia. To jen já si namlouvám, že jsem jediná, kdo onu podobnost s Caesarem vnímá! Ale vždyť Caepio, třebaže má v žilách krev Porcia Catona, není ani trošku zlomyslný, takže tahle jeho poznámka byla určitě zcela nevinná.

Od této úvahy se v její hlavě automaticky odvíjelo ono obvyklé a neodbytné postesknutí, jak zjevně je Caepio nehoden zdědit výtěžky onoho zlata z Tolosy, a vzápětí ji zaplavila i palčivá lítost, že jejich dědicem se nestane místo Caepiona její syn Brutus. Připadnou Caepionovi, tomu kukaččímu mláděti v jejím rodinném hnízdě. Catonův rodný bratříček je to přece, nikoli její! Už celé měsíce se nedokázala Servilia soustředit na nic jiného než na Caesarův proradný sňatek s tou mladou a žádoucí husičkou, avšak připomínka toloského zlata teď naráz odvedla její myšlenky do zcela jiného řečiště, nijak nenapájeného jejími city vůči Caesarovi. Neboť otevřeným oknem zahlédla, jak kolonádou na protější straně peristylové zahrady bujaře hopsá Sinón. Servilia si tohoto otroka oblíbila, nikoli ovšem v tělesném smyslu slova. Patříval jejímu manželovi, nedlouho po svatbě však Servilia se sladkým úsměvem Silana požádala, jestli by jí ho nevěnoval. Jakmile byl převod formálně uskutečněn, Servilia si Sinóna zavolala a sdělila mu to. Očekávala úlek, současně však počítala i s čímsi jiným. Dočkala se a Sinón si ji od té chvíle získal. Neboť tu zprávu přijal s radostí.

„Doufám, že se osvědčím,“ odpověděl trochu prostořece.

„Ať se třeba osvědčíš, Sinóne; jedno měj ale na paměti: já mám vrch, já tě mám ve své moci.“

„Chápu,“ uculoval se. „A je to moc dobře, že to tak je. Dokud byl mým pánem Decimus Junius, bylo tu občas pokušení zajít dál, než je zdrávo, a to by bývala moje zkáza. Ale když jsi mou paní ty, dám si pozor na každý krůček. To je dobré, moc dobré! A nezapomeň, *domino,* že jsem tvůj a že mi stačí cokoli přikázat.“

A ona čas od času přikazovala. Cato, jak věděla už od dětství, se nebál ničeho na světě kromě velkých chlupatých pavouků, před kterými se pokaždé strachy celý roztřásl. Často tedy pouštěla Sinóna do Říma, aby Vyhledal ty největší a nejchlupatější

a mimořádně dobře mu platila, aby je podstrčil Catonovi někam do domu, od postele až po zásuvky pracovního stolu. Nikdy ho při tom nikdo nepřistihl. Catonova vlastní sestra Porcia, která byla provdána za Lucia Domitia Ahenobarba, zase měla učiněnou hrůzu před velkými brouky. Sinón tedy lovil ty nejmohutnější a vpašovával je do její domácnosti. Jindy mu zase Servilia uložila, aby do obou domů zanesl tisíce červů, blech, mušek, švábů a cvrčků a aby tam navíc doručil anonymní hrozby, červí kletby, bleší uřknutí anebo jiný takový magický doprovod k zavlečené havěti. Dokud do jejího života nevstoupil Caesar, patřilo to k jejím nejmilejším zábavám. Od chvíle, co poznala Caesara, však už žádné takové rozptýlení nepotřebovala a Sinón měl nyní všechen čas jen pro sebe. Nijak se nenadřel, leda když obstarával onen hmyz, neboť ve stínu své paní Servilie žil dokonale chráněn.

„Sinóne!“ zavolala na něho.

Stanul, otočil se, plavnými skoky proletěl kolonádou a zabočil k jejímu pokoji. Byl to docela pohledný mládenec, měl v sobě lehkost a bezstarostnost, kterými si získával ty, kdo neměli příležitost poznat ho lépe; Silanus o něm například stále ještě smýšlel dobře, stejně tak i Brutus. Byl štíhlý a celý do hněda – snědé pleti, světlehnědých očí, světlehnědých vlasů. K tomu ovšem zašpičatělé uši, zašpičatělou bradu, špičaté prsty. Nebylo divu, že mnozí ze služebnictva považovali při setkání s ním za nezbytné ochránit se znamením rukou proti uhranutí. Jako by v něm byl ukryt satyr.

„*Domino*?“ otázal se, když překročil práh.

„Zavři dveře, Sinóne, a pak zavři také okenice.“

„Och jistě, s radostí!“ řekl a plnil, co nařídila.

„Posaď se.“

Usedl a sledoval ji se smíšeným výrazem respektu i neomalenosti. Pavouci? Švábi? Či se snad rozhoupe k nějakým hadům?

„Jak by se ti líbila svoboda, Sinóne, spolu s naditým měšcem zlata na cestu?“ otázala se ho.

Takového něčeho se zhola nenadál. Satyr se na okamžik ztratil, do jeho kůže jako by vstoupila ještě jiná, méně příjemná podoba, bytost nikoli lidská, ale spíše odkudsi z říše přízraků, strašidlo z hrůzných dětských snů. I ta však posléze zmizela, zůstal jen zaujatý a pozorný posluchač.

„To by se mi velice líbilo, *domino*.“

„Uhádneš, co bych asi po tobě mohla chtít, aby sis takového něco zasloužil?“

„Přinejmenším vraždu,“ odpověděl bez váhání.

„Je to tak,“ řekla Servilia. „Lákalo by tě to?“

Pokrčil rameny. „Koho by to nelákalo – v mém postavení?“

„Vražda chce odvahu.“

„Jsem si toho vědom. Odvahu já mám.“

„Ty jsi ovšem Řek, a Řekům chybí smysl pro čest. Chci tím říct, že rádi zapomínají, zač dostali zaplaceno.“

„Pokud to jediné, co mám vykonat, je vražda, a pokud pak budu moci i s měšcem zlata zmizet, kam budu chtít, já nezapomenu, *domino*.“

Servilia spočívala na lehátku a za celou tu dobu se ani nepohnula. Když však obdržela tuto odpověď, napjala se, oči jí ztuhly v led. „Nedůvěřuji ti sice, Sinóne, protože já nedůvěřuji nikomu,“ řekla, „a navíc k té vraždě nemá dojít v Římě, dokonce ani ne v Itálii. Bude muset být spáchána někde mezi Thessaloníkou a Hellespontem, a to je ovšem ideální místo, kde by ses mi mohl ztratit. Ale jsou způsoby, jakými si tě

dokážu najít i tam, Sinóne, na to nezapomínej! První část odměny dostaneš tady a zbytek ti bude odeslán na určené místo v provincii Asia.“

„Och, *domino,* ale čím mám já zaručeno, že i ty dodržíš sjednanou cenu?“ otázal se Sinón tiše.

Servilia nadmula chřípí, bezděky tak dala najevo, jak je nad takového něco povýšena. „Jsem patricijka z rodu Serviliů Caepionů!“ řekla jen.

„Já vím.“

„A to je také postačující záruka, že slovo dodržím.“

„A co mám tedy udělat?“

„Nejdřív ze všeho si obstaráš jed, ten nejlepší a nejúčinnější. Mám tím na mysli jed, který neselže, jed, který nevzbudí sebemenší podezření.“

„To dokážu.“

„Můj bratr Quintus Servilius Caepio zakrátko odjíždí na Východ, snad už za den, za dva,“ sdělovala mu Servilia netečným hlasem. „Zeptám se ho, jestli by ses k němu nemohl připojit, řeknu mu, že potřebuji, abys pro mě v provincii Asia cosi zařídil. Bude samozřejmě souhlasit. Nemá důvod to odmítnout. Poveze s sebou jen bankovní poukazy pro Gnaea Pompeia Magna v Pergamu, žádné hotové peníze, nic, co by tě mohlo pokoušet. Je totiž nezbytné, Sinóne, abys udělal to, co po tobě žádám, a pak okamžitě zmizel a nedotkl se jedné jediné věci. Jeho bratr Cato je vojenským tribunem v Makedonii, a je to docela jiná povaha. Podezíravý a tvrdý, bezohledný, když se ho něco dotkne. A tenhle Cato se nepochybně vydá na Východ, aby zařídil pohřební obřady za mého bratra Caepiona, má to už v povaze. Až ten dorazí, Sinóne, nesmí nic vzbudit podezření, že by mému bratrovi Quintovi Serviliovi Caepionovi bylo mohlo ukrátit život cokoli jiného než nemoc.“

„Rozumím,“ řekl Sinón a nepohnul v tváři ani svalem.

„Skutečně?“

„Dokonale, *domino*.“

„Budeš si asi muset ten prostředek sehnat do zítřka. Je to možné?“

„Je to možné.“

„Dobrá. A teď zaběhni za roh do domu mého bratra Quinta Servilia Caepiona a požádej ho, aby mě ještě dnes navštívil v jisté naléhavé záležitosti,“ řekla Servilia.

Sinón zmizel. Servilia se položila opět na lehátko, zavřela oči a na rtech se jí objevil úsměv.

Ležela tak stále ještě, když se po chvíli ve dveřích objevil Caepio; jejich domy stály v těsném sousedství.

„Co se děje, Servilie?“ otázal se starostlivě. „Ten tvůj sluha mi připadal trochu znepokojený.“

„Och, to ne, doufám, že tě nevylekal!“ řekla Servilia ostře.

„Ne, ne, ujišťuji tě, že ne.“

„Nezlobíš se na něho pro to?“

Caepio zamžikal. „A proč bych se měl zlobit?“

„Vlastně nevím,“ řekla Servilia a popleskala dlaní na kraj lehátka. „Posaď se, bratříčku. Chci tě poprosit o laskavost a pak se chci ještě také ujistit, jestli jsi na něco nezapomněl.“

„O laskavost?“

„Sinón je můj služebník, kterému ze všech nejvíc důvěřuji, a potřebuji, aby pro mne zařídil cosi v Pergamu. Mělo mě to napadnout, když jsi tu byl před chvílí, ale

nevzpomněla jsem si, takže se ti omlouvám, že tě ještě jednou vyrušuji. Vadilo by ti, kdyby se k tobě Sinón připojil a vykonal tu cestu s tvou výpravou?“

„Ale vůbec ne!“ vyrazil ze sebe upřímně Caepio.

„To je skvělé,“ předla Servilia.

„A nač jsem to neměl zapomenout?“

„Napsat závěť,“ řekla Servilia.

Zasmál se. „A to je všechno? Který rozumný Říman nemá svou poslední vůli uloženu u Vestiných Panen už od chvíle, kdy dospěje v muže?“

„Ale je ta tvoje obnovena? Máš ženu a malou dcerku, ale žádného dědice v domě.“

Caepio si povzdychl. „To snad až příště, Servilie, snad k tomu také dojde. Hortensia byla zklamána, že jako první měla holčičku, ale ona je přesto tak báječná – a Hortensia rodila zcela bez obtíží. Synové ještě určitě přijdou.“

„Takže jsi všechno odkázal Catonovi,“ řekla Servilia věcným tónem.

Na Caepionově tváři, tolik podobné tváři Catonově, se objevil výraz zděšení. „*Catonovi*?“ otázal se přeskakujícím hlasem. „Nemůžu přece majetek Serviliů Caepionů odkázat Porciovi Catonovi, i když ho mám tolik rád! Ne, to ne, Servilie! Odkazuji ho Brutovi, protože Brutovi nebude nijak proti mysli, když bude přijat mezi Servilie Caepiony, a nebude mu ani vadit přijmout i jejich jméno.“ Zasmál se. „Dovedeš si snad představit, že by náš bratříček Cato někdy přijal jiné jméno než to svoje?“

„Ne, to si představit nedovedu,“ řekla Servilia a i ona se pousmála. Pak jí však oči zalily slzy a rty se jí zachvěly. „Je to hrozné téma! Ale přesto jsem si s tebou o tom promluvit musela. Člověk nikdy neví.“

„Vykonavatelem mé závěti je Cato,“ řekl Caepio a už podruhé během pouhé hodiny se chystal k odchodu z této místnosti. „On už se postará, aby Hortensia a malá Servilia Caepionis zdědily tolik, kolik mi *lex Voconia* povoluje jim odkázat, a zajistí také, aby svůj náležitý díl dostal i Brutus.“

„Vlastně je to spíš směšné téma!“ řekla Servilia, vstala, vyprovodila ho až ke dveřím a překvapila ho tam polibkem na rozloučenou. „Děkuji ti, že ses uvolil vzít Sinóna s sebou, a ještě víc ti děkuji, žes rozptýlil mé obavy. Já vím, že to jsou zbytečné strachy. Vždyť ty se nám vrátíš!“

Zavřela za ním dveře a přidržela se jich, podlamovaly se pod ní nohy. Je to tak, uvažovala jsem správně! Jeho dědicem je Brutus, neboť Cato by nikdy nepřivolil, aby byl adoptován do patricijského rodu, jakým jsou Serviliové Caepionové! Och, to je nádherný den! Ani odlouděný Caesar už ji netrápil tolik jako ještě před pár hodinami.

Mít ve štábu Marka Porcia Catona – i když byl svými povinnostmi organizačně svázán toliko s konsulovými legiemi – bylo utrpení, jaké si správce Makedonie předem vůbec nedokázal představit. Pokud by se sem byl tenhle mladík dostal na nějakou osobní přímluvu, byl by mazal rovnou domů, ať si by byl jeho příznivcem třeba sám Jupiter Nejlepší Největší; jelikož však mu ho přidělil lid rozhodnutím svého shromáždění, nezbývalo správci Markovi Rubriovi, než si Catonovu přítomnost protrpět.

Jak ovšem vycházet s mládencem, který do všeho vrtá a v jednom kuse se vyptává a vyptává – proč se něco dává sem a ne tamhle, proč se za tohle uvádí větší cena v účetní knize, než zač je to na trhu, proč se ten a ten dožaduje osvobození od daní? Catonova proč neměla konce. Když se mu taktně naznačilo, že jeho dotazy nemají pranic společného s konsulovými legiemi, měl na to Cato jednoduchou odpověď: že vše, co je

v Makedonii, náleží Římu a že Řím ho zvolil jedním ze svých magistrátů. *Ergo*, že všechno v Makedonii je po legální, morální i etické stránce i jeho záležitost.

Správce Marcus Rubrius v tomto směru nebyl sám. I jeho legáti a vojenští tribuni (volení i nevolení), jeho písaři, strážci, biřici, publikáni, milenky i otroci, ti všichni měli Marka Porcia Catona až po krk. Ten ovšem byl do práce jako drak, nebylo možno ho jednoduše setřást tak, že by byl vyslán kamsi na výspu provincie, neboť on se za dva, nejdéle za tři dny vrátil, úkol splněn, a to výtečně.

Převážná část rozhovorů, které vedl – pokud se jeho ryčná kázání vůbec dala nazvat konverzací –, se točila kolem jeho pradědečka, Catona Censoria, jehož skromnosti a starobylých mravů si Cato nadmíru považoval. A jelikož Cato byl Catonem, snažil se Censoriovi ve všem – až na jednu jedinou výjimku – vyrovnat: všude chodil pěšky, namísto aby jezdil na koni, jedl velice střídmě, nepil nic než vodu, žil na stejné úrovni jako řadový voják a ke svým potřebám si držel jediného otroka.

Čím se tedy lišil od zvyklostí svého prapraděda? Cato Censorius si ošklivil Řeky a všechno řecké, zatímco mladý Cato Řeky obdivoval a nijak se tímto obdivem k nim netajil. Všichni, kdo museli snášet břemeno jeho přítomnosti v řecké Makedonii a kdo umírali touhou popíchnout ho nějak skrze tu jeho neuvěřitelně tlustou kůží, si ho pro tuto jeho vášeň dobírali. Ani sebedrsnější žertík však onou Catonovou tlustou skořápkou nepronikl; a pokud někdo sáhl k posměšku, že už přijímáním řeckého myšlení se Cato vlastně zpronevěřuje dědovu odkazu, byl od té chvíle ignorován a pro Catona naprosto ztratil na významu. Až běda důležité však pro něho bylo cosi, co až k zbláznění dráždilo bez rozdílu jeho nadřízené, jemu rovné i jemu podřízené. On sám tomu říkal měkkota, a byl připraven kritizovat změkčilost u kohokoli, od správce provincie až po posledního centuriona. A jelikož Cato bydlel ve vepřovicovém domku o dvou místnostech na předměstí Thessaloníky, který sdílel se svým nejlepším přítelem Titem Munatiem Rufem, dalším z vojenských tribunů, nikdo o něm nemohl tvrdit, že by snad sám v něčem změkčilosti podléhal.

Dorazil do Thessaloníky v březnu, a koncem května už dospěl správce k závěru, že pokud se Catona nějak nezbaví, dojde asi k vraždě. Na správcově stole se začaly vršit stížnosti od výběrčích daní, publikánů, od obchodníků s obilím, od účetních, centurionů, legionářů a také od různých žen, které Cato obvinil z neřestnosti.

„Měl tu drzost tvrdit mi, že *on sám* zůstal panicem až do svatby!“ soptila jistá dáma na Rubria, s nímž se intimně znala. „Marku, on mě zastavil na agoře, před tisícovkou šklebících se Řeků, a peskoval mě tam, že se nechovám, jak se na Římanku žijící v provincii sluší a patří! Koukej se ho zbavit, jinak si – to přísahám – někoho najmu, aby ho odpravil!“

K svému štěstí Cato téhož dne před Markem Rubriem prohodil, že se v Pergamu právě zdržuje sám Athénodóros Kordylión.

„Jak já bych si ho přál někdy uslyšet!“ halasil Cato. „On totiž normálně sídlí v Antiochii nebo v Alexandrii; tahle jeho cesta je něco naprosto výjimečného.“

„A proč bys nemohl?“ vyhrkl Rubrius, jehož jazyk téměř ani nestačil vynikající myšlence, jež ho v té chvíli napadla. „Proč by sis nevzal dva měsíce dovolené a nevydal se za ním do Pergama, aby sis ho tam mohl poslechnout?“

„To přece nemůžu!“ pravil ohromeně Cato, „Jsem svou službou vázán přece tady.“

„*Každý* vojenský tribun má nárok na dovolenou, můj drahý Marku Catone, a nikdo si dovolenou nezaslouží víc než ty. Jen běž! Já na tom trvám. A vezmi s sebou i Munatia Rufa.“

A tak se tedy Cato společně s Munatiem Rufem vydal na cestu. Veškeré římské osazenstvo Thessaloníky radostí přímo šílelo, neboť Munatius Rufus se v Catonovi zhlížel do té míry, že ho ve všem horlivě napodoboval. Avšak přesně dva měsíce po odjezdu byl Cato už zase zpátky v Thessaloníké, jediný Říman, kterého kdy Rubrius poznal, jenž namátkou nadhozenou délku dovolené vzal doslova a přesně. A společně s ním nepřiputoval nikdo jiný než Athénodóros Kordylión, dosti známý stoický filozof připravený stát se po Catonově boku tím, čím byl Panaitios pro Scipiona Aemiliana. Jako stoik neočekával ani nežádal nic z onoho přepychu, jímž Scipio Aemilianus zahrnul Panaitia – což bylo jen dobře. Jediná proměna, která nastala v Catonově životním stylu, byla, že si Athénodóros Kordylión, Munatius Rufus a Cato společně najali vepřovicový domek o třech místnostech, namísto o dvou, a že ho s nimi obývali tři otroci místo dvou. Co přimělo onoho čelného filozofa připojit se ke Catonovi? Viděl v něm prostě kohosi, kdo jednoho dne dosáhne nesmírného významu, takže příslušnost ke Catonově domácnosti mu zajistí, že i jeho vlastní jméno bude proslaveno. Neboť kdyby nebylo Scipiona Aemiliana, kdo by kdy vzpomněl na nějakého Panaitia?

Když se Cato navrátil z Pergamu, Římané v Thessaloníké hlasitě zasténali a Rubrius dal najevo, že se nedá Catonem otravovat, tím, že pod záminkou naléhavých záležitostí v Athénách kvapně odejel. Pro ty, které za sebou zůstavil, to byla pramalá útěcha. Poté však dorazil na cestě do Pergama v Pompeiových službách Quintus Servilius Caepio a Cato rázem zapomněl na všechny výběrčí daní i na všemožnou měkkotu kolem sebe, tak šťasten byl, že opět vidí svého milovaného bratříčka.

Těsná vazba mezi nimi vznikla krátce po Catonově narození, kdy Caepionovi byly teprve tři roky. Jejich churavějící matka (chyběly pouhé dva měsíce do její smrti) svěřila nemluvně Catona do péče přeochotnému malému Caepionovi. Nic je pak už nedokázalo rozdělit, navíc byl jejich strýc Drusus v domě, kde všichni společně žili, ubodán k smrti – Caepionovi tehdy bylo šest let a Catonovi sotva tři roky. Strašlivá muka, v nichž Drusus umíral, ukula v palčivém ohni hrůzy a tragédie jejich vztah v pouto ještě pevnější. Dětství prožívali v opuštění, bylo poznamenané válkou, bez lásky, neradostné. Nikdo z nejbližších nezůstal naživu, opatrovníci se k nim chovali netečně, a dva nejstarší z šesti sourozenců, Servilia a Servililla, dávali dvěma nejmladším, Catonovi a jeho sestře Porcii najevo opovržení. Ve válce nejstarších a nejmladších sourozenců však obě Servilie naprosto neměly převahu! Cato byl sice nejmenší, byl to však i největší křikloun ze všech šesti a nevěděl, co je strach.

Když se tehdy malého Catona někdo zeptal: „Koho máš nejradši?“, odpověď byla vždy stejná: „Nejradši mám bratříčka.“ A když ho chtěli přimět, aby své vyznání upřesnil, a chtěli vědět, koho má ještě rád, dostali touž odpověď: „Já mám nejradši bratříčka.“

Ve skutečnosti nikdy nemiloval nikoho jiného, vyjma bolestnou zkušenost, kterou si odbyl s dcerou strýce Mamerka Aemilií Lepidou; a i když mu z lásky k Aemilii Lepidě nezbylo nic, jednomu se z ní přece jen naučil, nedůvěřovat ženám a opovrhovat jimi. V mnohém mu k tomuto postoji napomohlo právě dětství strávené v Serviliině společnosti.

Jeho vztah k Caepionovi byl naproti tomu cit zcela neotřesitelný, beze zbytku opětovaný, plynul z hloubi duše, vnímal ho každým dechem, každým tepem srdce. Třebaže to nepřipustil před nikým, ba ani před sebou samým, byl pro něho Caepio mnohem víc než nevlastním bratrem. Nikdo netrpí slepotou více než ten, kdo vidět nechce, a nemohla být dokonalejší slepota, než když si Cato umínil, že neuvidí.

Objeli teď spolu, co se dalo, viděli, co mohli, zasvěceným průvodcem byl tentokráte Cato. A pokud snad byl onen štíhlý propuštěnec Sinón, jenž v Serviliiných službách cestoval s Caepionovou výpravou, zprvu v pokušení brát její varování, pokud jde o Catona, na lehkou váhu, stačil mu jediný pohled na něho, aby pochopil, proč mu právě Catona označila za největší nebezpečí při plnění jeho tajného úkolu. Ne že by si byl Cato Sinóna vůbec povšiml; příslušník římské šlechty nikdy nepředstavoval níže postavené členy svého doprovodu a tím se řídil i Caepio. Sinón se tedy držel v pozadí zástupu sluhů a podřízených sil a dal si dobrý pozor, aby ničím neupoutal Catonovu pozornost.

Všechno krásné však jednou končí, a tak se začátkem prosince oba bratři museli rozloučit a Caepio vyrazil po Via Egnatia, následován svým průvodem. Cato nijak neskrýval slzy. Plakal i Caepio, tím usedavěji, že Cato šel pěšky za nimi po mnoho mil, mával, slzel, nepřestával na Caepiona volat, ať na sebe dává pozor, dobrý pozor, dobrý pozor…

Snad měl předtuchu o nebezpečí, které Caepionovi bezprostředně hrozí; když ho po měsíci zastihl Caepionův dopis, nebyl jeho obsahem překvapen, tak jak by bývalo přirozené.

> Můj nejdražší bratříčku, postihla mě zlá choroba v Ainu a mám strach o svůj život. Ať je její příčina jakákoli – a nikdo z místních lékařů ji zřejmě nezná – je mi den za dnem hůře.
>
> Prosím tě, milý Catone, přijď za mnou do Ainu a buď se mnou v mých posledních chvílích. Jsem tu tak sám, není tu nikdo, kdo by mě utěšil, tak jak by to dokázala tvoje přítomnost. Ničí ruku bych nechtěl držet raději než tvoji, až vydechnu naposledy. Přijď, prosím tě, a přijď brzy. Pokusím se vydržet.
>
> Má závěť je v pořádku uložena u Vestiných Panen, a jak jsme se spolu dohodli, mým dědicem se stane Brutus. Ty jsi vykonavatelem závěti a tobě jsem nezanechal, jak tys sám navrhl, nic než částku deseti talentů. Přijď brzy.

Když se Rubrius dozvěděl, že Cato musí naléhavě odjet, nekladl žádné překážky. Jediné doporučení, které mu dal, bylo, aby se na cestu vydal po souši, jelikož thrácké pobřeží už bičovaly bouře pozdního podzimu a přišlo už několik zpráv o ztroskotaných lodích. Avšak Cato odmítl těmto radám naslouchat; po souši by mu byla cesta trvala nejméně deset dnů, bez ohledu na to, jak rychle by byl cválal, zatímco hučící severozápadní větry naplní plachty lodě a urychlí její běh natolik, že by v Ainu, jak doufal, mohl být během tří až pěti dnů. A když nalezl dostatečně smělého kapitána, jenž svolil (za tučnou odměnu) přeplout s ním z Thessaloníky do Aina, rozrušený Cato horečně spěchal nalodit se. Spolu s ním se vydali na moře i Athénodóros Kordylión a Munatius Rufus, každý z těchto tří mužů v doprovodu jednoho otroka.

Plavba to byla děsivá, údery obrovských vln provázel praskot lámajících se stožárů a pleskání rozervaných plachet. Kapitán však s sebou na palubu prozíravě vzal plachty i stožáry náhradní; lodice se prodírala houževnatě dál, dál se držela na hladině – snad, jak se zdálo Athénodórovi Kordyliónovi a Munatiovi Rufovi, jen nevysvětlitelným účinkem Catonovy úporné vůle. A když čtvrtého dne konečně dosáhli přístavu v Ainu, Cato ani nevyčkal, až bude loď řádně upoutána. Přeskočil oněch několik stop, které je

ještě dělily od úvaziště, a jako šílený vyrazil během do oslepujícího lijáku. Jen jednou se zastavil, aby se vylekaného potulného obchodníčka, jenž také neměl, kam se uchýlit před deštěm, vyptal na cestu k sídlu *ethnarchy*, neboť věděl, že právě tam Caepiona nalezne.

Vtrhl do domu a vběhl do místnosti, kde jeho bratr ležel. Bylo to právě hodinu poté, co by byl ještě mohl vzít Caepiona za ruku, tak aby vnímal jeho přítomnost. Quintus Servilius Caepio byl mrtev.

Cato stál v kalužině stékající vody, zraky upřeny na toho, kdo byl smyslem jeho života a jeho jedinou útěchou, na ztichlou přízračnou postavu zbavenou vší barvy, vší síly, všeho, co činí život životem. Víčka měl Caepio zatlačena a přikryta mincemi, okrouhlý proužek stříbra mu prosvítal i z lehce pootevřených rtů; kdosi už mu poskytl onu nezbytnou minci k zaplacení převozníkovi přes řeku Styx, v domnění, že Cato nedorazí.

Cato otevřel ústa a zaryčel tak, že vylekal všechny, kdo byli v doslechu; nebylo to zaúpění ani nářek ani zakvílení, ale úděsná a ochromující nápodoba toho všeho, zvuk zvířecí, dravčí, nestvůrný. Všichni v místnosti instinktivně ucouvli, zachvěli se, když se Cato vrhl na lůžko, na mrtvého Caepiona, pokryl nehybnou tvář polibky, hladil to tuhnoucí tělo, slzy se mu vyřinuly proudem, naráz jich měl i plný nos a ústa, a znovu a znovu vydával ty strašlivé skřeky. Křečovitý záchvat bolesti ani na okamžik nepolevoval, Cato truchlil nad smrtí člověka, jenž mu byl na světě vším, sluníčkem v jeho bezútěšném dětství, kotvou a pevnou skálou v chlapectví a pak i v mužném věku. Byl to Caepio, kdo mu tehdy jako tříletému zastřel oči a odvedl ho od strýčka Drusa ležícího v krvi a v bolestech na podlaze, kdo mu schoval tvář k sobě, k teplu svého těla, a vzal celé břemeno oněch strašlivých hodin na svá šestiletá ramena; byl to Caepio, kdo trpělivě naslouchal, jak se jeho dosud hloupoučký bratříček těžce seznamuje se základními skutečnostmi tím, že si je znovu a znovu bez konce opakuje; Caepio to byl, kdo ho chlácholil a povzbuzoval v krutých chvílích po zradě Aemilie Lepidy a kdo mu dodal novou chuť k životu; Caepio ho vzal na první válečné tažení, učil ho, jak se stát statečným a neohroženým vojákem, zářil, když Cato obdržel *armillae* a *phalerae* za udatnost, a to v bojích smutně proslulých spíše zbabělci, neboť náleželi k armádě Clodiana a Poplicoly, jež od Spartaka utrpěla třikrát porážku; stále on, Caepio, byl vždy a všude.

A teď už není. Zemřel o samotě, bez přátel, nebylo nikoho, kdo by ho v té chvíli vzal za ruku. S výčitkami svědomí a s pocitem viny se Cato jako šílený vrhl znovu do místnosti, kde mrtvý Caepio ležel. Když se ho pokoušeli odtáhnout, pustil se s nimi do rvačky. Když se ho snažili slovy přesvědčit, aby už odešel, dal se znovu do onoho hrůzného vytí. Téměř celé dva dny se odmítal pohnout z místa, kde zalehl zesnulého Caepiona. A nejhorší na všem snad pro něho bylo, že nikdo – naprosto nikdo! – nebyl s to pochopit hrůzu té ztráty, onu samotu, kterou mu bude od té chvíle snášet. Caepio odešel a s Caepionem odešla i všechna láska, všechna moudrost, veškeré bezpečí.

Posléze se však Athénodórovi Kordyliónovi přece jen podařilo onen záchvat šílenství zaplašit slovy poukazujícími na postoj, jaký se náleží zaujmout stoikovi, a připomenutím, jak se má chovat ten, kdo se jako Cato hlásí ke stoicizmu. Cato se vztyčil a vydal se uspořádat bratrovi pohřeb, stále ještě ve své hrubé tunice a zatuchlé *laeně*, neoholený, umouněné tváře dosud zbrázděné přívaly slz nezměrného žalu. Všech deset talentů, které mu Caepio v závěti odkázal, měl v úmyslu obětovat na pohřební obřady, a když se po všech jednáních s místními pohřebníky a obchodníky s vonným kořením nedostal nad jeden talent, věnoval další jeden talent na nákup zlaté krabičky

poseté drahokamy, aby do ní mohl uložit Caepionův popel, a zbylých osm pak na Caepionovu sochu, kterou měl v úmyslu postavit na agoře v Ainu.

„Jenomže vy nevystihnete správnou barvu jeho pleti ani očí," říkal Cato stále týmž chraptivým hlasem, ještě drsnějším než zvuky, jež se mu z hrdla draly až dosud, „a já ani nechci, aby jeho socha vyhlížela jako živý člověk. Chci, aby každý, kdo ho uvidí, pochopil, že je mrtvý. Zhotovíte ji ze sytě šedého thaského mramoru a vyleštíte ji, až bude bratříček jiskřit ve světle měsíce. Je už jen stínem, a já chci, aby se stínu podobala i jeho socha."

Byl to nejpůsobivější pohřeb, jaký kdy tato nevelká řecká kolonie při východním břehu ústí Hebru viděla, všechny ženy byly povolány k účasti jako plačky a až do poslední byly vykoupeny a na hranici spáleny všechny vonné tyčinky, které se jen v Ainu daly shledat. Když byly obřady ukončeny, Cato osobně smetl popel a vsypal ho do oné drahocenné dózy, která se od té chvíle ani na okamžik nevzdálila z jeho blízkosti, dokud ji o rok později v Římě, jak byla jeho povinnost, neodevzdal vdově po Caepionovi.

Strýci Mamerkovi poslal do Říma dopis s pokyny, co je třeba ve věci Caepionovy závěti zatím podniknout, než se navrátí on sám jako její vykonavatel, a byl nemálo překvapen, že Rubriovi do Thessaloníky psát ani nemusí. *Ethnarcha* hned v den Caepionovy smrti podal Rubriovi náležitou zprávu, a Rubrius se chopil příležitosti. A tak spolu s projevem soustrasti dorazily do Aina i všechny Catonovy a Rufovy osobní věci. Rok vaší služby je už tak jako tak téměř u konce, chlapci, sděloval dokonalý rukopis správcova písaře, a já nemám v úmyslu na žádném z vás požadovat, abyste se vraceli teď, kdy už nastává zima a kdy se Bessové stáhli do svých sídel při Danubiu. Udělejte si dlouhé prázdniny na Východě, ať se přes to přenesete, jak nejlépe to bude možné a jak je také třeba.

„To udělám," pravil Cato, drže dózu v obou dlaních. „Dáme se na východ, nikoli na západ."

Byl však jako proměněn, jak mohli k svému zármutku dosvědčit Athénodóros Kordylión i Munatius Rufus. Cato vždy působil jako maják, jako jasný silný paprsek světla, otáčející se bez ustání dokola a dokola. Teď jako by světlo pohaslo. Tvář byla táž, svalnaté tělo pružné a silné jako dřív, neohnulo se ve hřbetě, neztuhlo v křeči. Avšak jeho řízný hlas ztratil svou zvučnost, což bylo cosi naprosto nového, a Catona už nic nevzrušilo, nenadchlo, nepohoršilo, nerozzlobilo. Co bylo nejhorší, pozbyl vší své vášnivosti.

Jen Cato sám věděl, jakou sílu potřeboval k tomu, aby vůbec pokračoval v žití. Jen Cato věděl, k čemu že se to Cato odhodlává: že už se nikdy nepoddá takovýmto mukám, takovéto pustošivé síle. Milovat znamená i provždy ztrácet. Milovat je proto prokletím. Lásce už Cato nepropadne nikdy. Nikdy.

A zatímco se nuzná opěšalá skupinka tří mužů a tří otrockých sloužících zvolna ubírala po Via Egnatia k Hellespontu, propuštěnec jménem Sinón stál opřen o zábradlí na zádi úhledné lodice, jež ho na křídlech stálého a svěžího severáku nesla dolů k jihu, do Athén. Odtamtud nastoupí další cestu do Pergama, kde už ho bude očekávat druhá polovina slíbeného zlata. Naprosto o tom nepochyboval. Byla až moc chytrá, než aby mu nezaplatila všechno, ta velká patricijská dáma Servilia. Na kratičký okamžik si Sinón pohrával s myšlenkou, že by ji mohl i vydírat, avšak pak se jen zasmál, pokrčil rameny a do šumící kýlové brázdy hodil jednu drachmu jako výkupné k usmíření Poseidóna. Dones mne bezpečně k cíli, ó Otče hlubin! Jsem nejen svobodný, jsem i

bohatý. Lvice v Římě v klidu dříme. Nebudu ji raději probouzet, abych po ní chtěl další peníze. Rozmnožím namísto toho, co už mi právem náleží.

Lvice v Římě se o bratrově smrti dozvěděla od strýce Mamerka, jenž za ní přišel, hned jakmile obdržel Catonův dopis. Prolila pár slziček, ale ne příliš mnoho; strýček Mamercus snad ze všech nejlíp věděl, co doopravdy cítí. Pokyn pobočce svých bankéřů v Pergamu odeslala hned poté, co se Caepio vydal na cestu, rozhodla se riskovat platbu ještě předtím, než k činu došlo. Chytrá Servilia. Žádný zvědavý účetní ani bankéř se tak nepodiví, proč by po Caepionově smrti odesílala jeho sestra velkou sumu propuštěnci Sinónovi, aby si ji vyzvedl v Pergamu.

A ještě téhož dne o něco později se svěřoval Brutus Julii: „Budu mít nové jméno, není to zvláštní?“

„Adoptoval tě snad někdo ve své závěti?“ otázala se, neboť dobře znala okolnosti, za jakých muž mění jméno.

„Můj strýc Caepio zemřel v Ainu a já jsem jeho dědicem.“ Zamžikal a v posmutnělých hnědých očích se objevily slzy. „Byl to skvělý muž, měl jsem ho rád. Hlavně asi proto, že ho tolik miloval i strýček Cato. Chudák Cato tam dorazil o hodinu pozdě. A píše, že se domů ještě dlouho nevrátí. Bude se mi po něm moc stýskat.“

„Už se ti asi stýská teď, viď?“ usmála se na něho Julia a stiskla mu ruku.

Oplatil jí úsměvem i stiskem. O Brutovo chování k snoubence nebylo třeba mít obavy, byl tak ohleduplný, jak si jen ostražitá babička mohla přát. Aurelia upustila od jakéhokoli dozoru už krátce poté, co byla podepsána zásnubní smlouva. Brutus dělal matce i nevlastnímu otci čest.

Julii bylo teprve nedávno deset (narozeniny měla v lednu) a byla z hloubi srdce ráda, že se Brutus chová takto zdrženlivě. Když jí Caesar sdělil, za koho se má provdat, vyděsilo ji to; třebaže v ní Brutus vzbuzoval soucit, věděla, že čas ani vzájemný styk nedokáží soucit proměnit v onen cit, jenž manželství pevně pojí. To nejlepší, co o něm dokázala říct, bylo, že je hodný. To nejhorší, co ji napadalo, bylo, že ji nudí. A třebaže její věk dosud vylučoval jakékoli romantické sny, byla si jako většina děvčat jejího původu dobře vědoma, jak bude vyhlížet její život v dospělosti, a stejně tak chápala i své budoucí manželství. Nebylo lehké přijít do Gniphonovy školy a svěřit se tam se svým zasnoubením spolužačkám, přes všechny představy, jak krásné bude moci se tak konečně vyrovnat Junii a Junille, až do té chvíle jediným dívkám, které už měly zásnuby za sebou. Jenomže Juniin Vatius Isauricus byl velice příjemný mládenec a Junillin Lepidus byl až oslnivě krásný. A co bude ona moci říct o Brutovi? Žádná z jeho sester ho nemohla ani vystát – alespoň podle toho, co ve škole říkaly. Podobně jako Julia o něm soudily, že je s ním nesnesitelná nuda. A teď má ona přijít s tím, že se za něho má provdat! Och, kamarádky ji s tímhle nemilosrdně potrápí! A budou ji litovat.

„Chudáčku Julie!“ zasmála se té zprávě vesele Junia.

Nemělo však smyslu se svému osudu nějak vzpouzet. Brutus jí byl přisouzen a tím to končilo.

„Už jsi o tom slyšel, *tata*?“ otázala se otce, když se krátce po večeři ukázal doma.

Bylo to teď hrozné, co tu s nimi bydlela Pompeia. Nezdržel se doma na noc, jen zřídka přicházíval ke společnému jídlu, domovem spíše jen občas prošel. A tak vědomí, že pro něho má zprávu, která by ho mohla alespoň na chvilku, na chviličku zdržet doma, bylo něco báječného; Julia se té příležitosti okamžitě chopila.

„A o čem?“ zeptal se nepřítomně.

„Hádej, kdo mne dnes přišel navštívit,“ otázala se ho dovádivě.

Jejímu otci zajiskřily oči. „Brutus?“

„Hádej dál!“

„Jupiter Nejlepší Největší?“

„Ale to je přece hloupost! Ten nemůže přijít osobně, je to jen představa.“

„Kdo tedy?“ otázal se a neklidně poposedl. Pompeia byla doma, slyšel ji ve své pracovně, kterou si přisvojila, neboť Caesar už tam přestal sedávat i pracovat.

„Och *tata*! Zůstaň tu se mnou chvilku!“

Ve velkých modrých očích se náhle objevilo napětí i úzkost; dotkla se tím Caesarova svědomí i srdce. Chudák holčička, trpí kvůli Pompeie víc než kdo jiný, protože svého *tatu* teď tak málo vídá.

S povzdechem ji chytil a zvedl, odnášel ji ke křeslu, usedl a Julii si posadil na kolena. „Ty nějak rosteš!“ pravil udiveně.

„To doufám,“ řekla a dala mu pusu na vějířky vráseček.

„Tak kdo to dnes za tebou přišel?“ otázal se způsobně.

„Quintus Servilius Caepio.“

Trhl sebou, pootočil hlavu. „*Kdo že*?“

„Quintus Servilius Caepio.“

„Ale ten přece slouží jako kvestor u Gnaea Pompeia!“

„Ne, neslouží.“

„Julie, jediný muž z té rodiny, který je dosud naživu, tady v Římě není.“

„Je mi líto,“ říkala Julia tiše, „ale ten, koho máš na mysli, už naživu není. Umřel v lednu v Ainu. Ale je tu nový Quintus Servilius Caepio, protože je uveden v jeho závěti a co nevidět musí být i formálně adoptován.“

„Brutus?“ vydechl Caesar.

„Ano, Brutus. Říká, že se teď bude jmenovat Quintus Servilius Caepio Brutus, a ne Caepio Junianus. Brutus že je důležitější jméno než Junius.“

„U Jova!“

„*Tata*, ty ses vylekal. Proč?“

Pozvedl ruku k tváři, zlehka se do ní pleskl. „Tomu bys asi nerozuměla.“ Pak se zasmál. „Julie, ty se provdáš za nejbohatšího muže v celém Římě! Jestliže bude Brutus dědit po Caepionovi, pak se před tímhle třetím majetkem, který získá, obě předchozí dědictví rozplynou jako pára. Budeš bohatší než královna.“

„Ale Brutus o ničem takovém nemluvil.“

„On to asi ještě netuší. Není zvědavý ten tvůj snoubenec, víš?“

„Já ale myslím, že peníze on má rád.“

„A kdo by neměl?“ řekl trochu trpce Caesar. Vstal a posadil Julii do křesla. „Hned se vrátím,“ řekl, vyrazil dveřmi do jídelny a pak, jak Julia usoudila, do své pracovny.

Vzápětí se přihnala Pompeia a s uraženou tváří se rozezleně podívala na Julii.

„Co se děje?“ otázala se Julia své macechy, s níž jinak vcelku dobře vycházela. Pompeia představovala koneckonců dobrou příležitost, jak se připravit na soužití s Brutem, i když alespoň Pompeinu omezenost Brutovi připisovat nechtěla.

„On mě od sebe právě vyhodil!“ řekla Pompeia. „To určitě jen na chvilku.“

A bylo to opravdu jen na chvíli. Caesar sedl a napsal krátký vzkaz Servilii, kterou neviděl už od loňského května. Samozřejmě že už nějaký čas měl v úmyslu se s ní opět sejít (byl teď březen), jenomže měl v ohni ještě nějaká další želízka. Neuvěřitelná věc. Takže mladému Brutovi spadne do klína jako dědictví všechno toloské zlato!

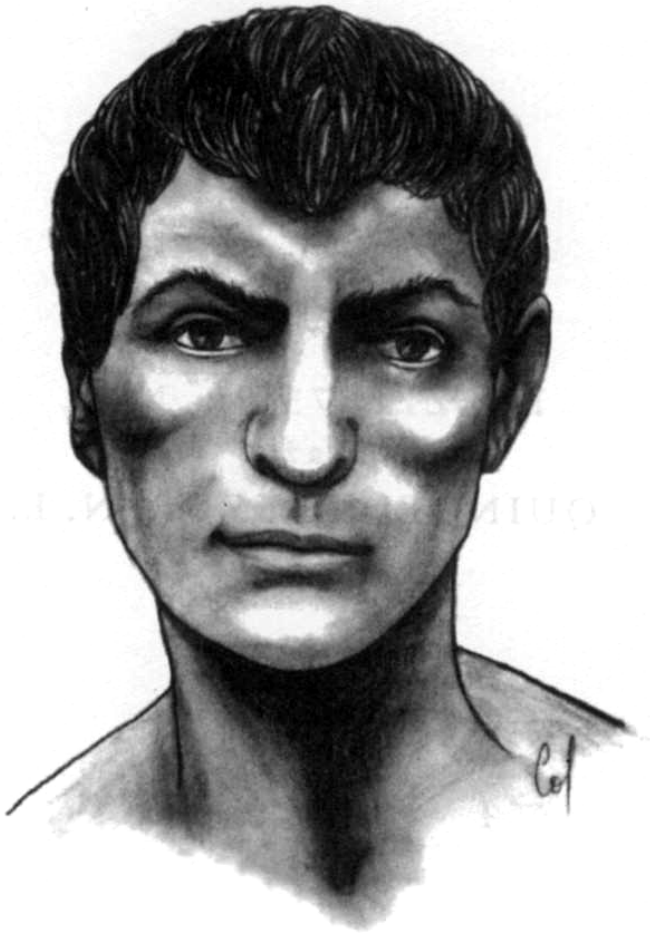
Nejvyšší čas být na jeho matku milý. Tohle zasnoubení nesmí být ohroženo absolutně ničím.

ČÁST II

BŘEZEN 73 PŘ. N. L.

až

QUINCTILIS 65 PŘ. N. L.

PUBLIUS CLODIUS

Publiovi Clodiovi nechyběl dobrý rodový původ, inteligence, schopnosti ani peníze; jeho problémy spočívaly v čemsi jiném, v nedostatečném usměrnění, a to jak pokud jde o ujasnění, kam by měl spět, tak i v nedostatku pevného vedení ze strany dospělých. Vnímal sice, že se zrodil k tomu, aby byl jiný než ostatní, ovšem to samo nebylo u ratolesti z rodu patricijských Claudiů ničím neobvyklým. Pokud se dalo o některém z římských šlechtických rodů říci, že oplývá individualisty, pak to byli právě Claudiové. Bylo to dosti zvláštní, vezme-li se v úvahu, že Claudiové byli ze všech urozených rodin vlastně ti nejmladší, že se v římské společnosti objevili až někdy v době, kdy král Tarquinius Superbus byl sesazen Luciem Juniem Brutem a kdy už začínala éra republiky. Claudiové byli ovšem Sabinové, a Sabinové byli divocí, hrdí, nezávislí, nezkrotní, bojovní; museli takoví být, neboť pocházeli z Apenin, severně a východně od římského Latia, z krutých hor, kde vlídnější údolíčka byla vzácná a značně vzdálená jedno od druhého.

Clodiovým otcem byl onen Appius Claudius Pulcher, jemuž se za celý život nepodařilo obnovit rodinný majetek, poté co ho jeho vlastní synovec, censor Philippus, vyhnal ze senátu a zkonfiskoval veškerý jeho majetek z trestu za to, jak tvrdošíjně lpěl na své loajalitě vůči vyhnanci Sullovi. Clodiova matka, žena nesmírně vysokého rodu, Caecilia Metella Balearica, zemřela při jeho porodu – bylo to její šesté dítě v průběhu pouhých šesti let, z toho tři byli chlapci, tři děvčata. Vrtkavé válečné štěstí i to, že Appiovi Claudiovi staršímu se vždy poštěstilo být ve zcela nesprávný čas na zcela nesprávném místě, vedlo k tomu, že jedinou dosažitelnou autoritou v rodině povětšině byl Clodiův nejstarší bratr, Appius Claudius mladší. A třebaže všech pět jeho svěřenců oplývalo svéhlavostí, bouřliváctvím a zhoubnými sklony, nejhorší ze všech byl bezesporu malý Publius. Pokud by býval podroben nějaké tužší kázni, nebyl by patrně Publius už od dětství tolik podléhal kdejakému vrtochu. Jelikož ho však všichni sourozenci kazili jako o závod, dělal si, co se mu zlíbilo, a velice záhy nabyl přesvědčení, že je vlastně tím nejznamenitějším ze všech Claudiů, kteří kdy byli na světě.

Přibližně v oné době, kdy jeho otec zemřel v Makedonii, sdělil svému staršímu bratru Appiovi, že on napříště bude psát své jméno v jeho lidové podobě, tedy Clodius, a že už nebude užívat rodinného cognomina Pulcher. Pulcher totiž znamená krásný, pěkný, a je pravda, že většina Claudiů Pulchrů byla vskutku mužně anebo žensky krásná; jenomže jeho prapůvodní nositel ho získal proto, že byl nadán kromobyčejně ničemnou povahou. „Nu, ten je pěkný!“ říkalo se o něm ironicky, a jméno Pulcher, rozuměj Chytráček, mu už zůstalo.

Publiovi Claudiovi bylo samozřejmě ponecháno zcela na vůli dát písemné podobě svého jména zlidovět; precedent k tomu ostatně daly už jeho sestry, z nichž nejstarší byla sice známa jako Claudia, prostřední však jako Clodia a nejmladší jako Clodilla. Nejstarší z bratrů Claudiů se ve svých chráněncích tak zhlížel, že jim nikdy nedokázal nic odepřít. Když si například dorůstající Clodius usmyslel, že bude spát společně s Clodií a s Clodillou, jelikož ho prý jinak trápí děsivé sny, proč ne? Vždyť ti chudáčci nemají otce ani matku, litoval je všechny Velký bratr Appius. A malý Publius Clodius si toho byl až příliš dobře vědom a bezohledně toho faktu využíval.

Zhruba v době, kdy mladý Publius Clodius poprvé oblékl *togu virilis* a oficiálně se stal mužem, dal nejstarší Appius vynikajícím způsobem opět dohromady hroutící se rodinné jmění, a to tak, že se oženil se stárnoucí pannou Servilií Gnaeou; byla pověřena dohledem nad jinými šesti aristokratickými sirotky, oněmi, kteří náleželi do domácnosti

Servilia Caepiona, Livia Drusa a Porcia Catona. Věno měla obrovské, krásu nepobrala žádnou. Ale právě ta péče o sirotky byla přece jen cosi, co měli s Appiem společné, a jak se ukázalo, cituplnému nejstaršímu Appiovi jeho dvaatřicetiletá nevěsta docela vyhovovala (jemu bylo jedenadvacet); uvelebil se ve spokojeném manželství a plodil zcela v duchu rodinné tradice Claudiů jedno dítě ročně.

Tento nejstarší Appius výtečně zajistil i všechny své tři sestry, třebaže ani jedna neměla žádné věno. Claudia se provdala za Quinta Marcia Rega, jenž už se brzy měl stát konsulem; Clodiu si vzal její bratranec Quintus Caecilius Metellus Celer (jenž byl nevlastním bratrem Pompeiovy manželky Mucie Tertie); a Clodilla připadla velkému Lucullovi, jenž byl třikrát tak starý jako ona. Všichni tři to byli muži mimořádně zámožní a ctižádostiví, dva z nich ve věku, kdy už stačili upevnit moc svých rodin, třetí, Celer, to ani neměl zapotřebí, neboť byl nejstarším z vnuků Metella Balearika stejně tak jako vnukem proslulého Crassa Oratora. Což vše prospívalo i mladému Publiovi Clodiovi, jelikož Rex dosud s Clodií nezplodil žádného syna, dokonce ani po víceletém manželství; Publius Clodius tudíž s důvěrou očekával, že se stane Regovým dědicem.

Ve věku šestnácti let započal Publius Clodius na Foru Romanu své *tirocinium fori*, učednická léta, poté strávil rok na cvičištích v Capui a hrál si tam na vojáčky, načež se v osmnácti opět vrátil na Forum. Když začínal mít pocit, že mu rostou ramena a že už o něho jeví zájem i děvčata, začal se Clodius rozhlížet po kořisti, která by odpovídala oné představě o vlastní výlučnosti, jež v něm kvapem sílila a bujela. A tak se zrodila jeho vášeň k Fabii – jež ovšem na smůlu byla jednou z Vestiných Panen. Zahledět se do vestálky bylo všeobecně odsuzováno, jenomže právě tohle byl druh milostné avantýry, jaký Clodia lákal. V čistotě všech Vestiných Panen tkvělo samo štěstí Říma; většina mužů se proto v hrůze bránila už samotné myšlence na svedení některé z vestálek. Ne tak Publius Clodius.

Nikdo v Římě od Vestiných Panen neočekával, že budou žít v ústraní. Měly povoleno účastnit se i večírků, pokud k tomu dali pontifex maximus a Nejvyšší Panna Vestina svůj souhlas a pokud vestálku doprovodili; vestfálsky chodily i na všechny kněžské sedánky stejně jako kněží a augurové. Ve veřejných prostorách svého obydlí, Domus Publiky – což byla budova náležející státu, kterou sdílely s pontifikem maximem a která byla i jeho oficiální rezidencí – měly dovoleny mužské návštěvy, i u těch se ovšem předpokládal jistý dozor. Vestiny Panny nepřicházely zkrátka, ani pokud šlo o majetek. Mít ve svých řadách vestálku bylo pro rodinu velice žádoucí, a tak ty dcerky, kterých nebylo naléhavě zapotřebí k upevnění nějakých rodových vztahů cestou sňatků, byly dosti často obětovány státu jako Vestiny Panny. Většinou se jimi stávaly už se skvělým věnem; těm, které věno postrádaly, se o ně postaral stát.

Fabia, které bylo rovněž osmnáct, byla půvabná, milá, veselá – a také trochu hloupoučká. Dokonalý cíl pro Publia Clodia, jenž tak rád dělal věci, nad nimiž lidé pobouřeně usykávali. Zadovádět si s vestálkou, to by byl přece kousek! Ne že by měl Clodius v úmyslu zajít až tak daleko, že by Fabii skutečně defloroval, neboť to by mohlo vést k nejvážnějším zákonným důsledkům dopadajícím i na jeho vlastní kůži, a té on si až příliš považoval. Vše, co doopravdy chtěl, bylo zakusit, jak se Fabia souží touhou a láskou k němu.

Problémy nastaly, když zjistil, že pokud jde o Fabiinu náklonnost, vyskytl se tu už sok: Lucius Sergius Catilina, vysoký, černovlasý, hezký, okouzlující, zralejší – a nebezpečný. I Clodius měl své půvaby, Catilinovi však nemohl konkurovat; postrádal především jeho výšku a sílu, ani z něho nečišela taková hrozivá moc. Och ano, Catilina

byl mocný soupeř. Kolovala o něm řada nedoložených pověstí, romantických i zlověstných. Kdekdo věděl, že majetek si nadělal za Sullových proskripcí tím, že proskriboval netoliko svého švagra (jenž byl popraven), ale i svého bratra (jenž byl poslán do vyhnanství). Říkalo se také, že svou tehdejší manželku zavraždil, ovšem i pokud tomu tak bylo, nikdo ho za to nesoudil ani ho nepřiměl, aby se z takovéhoto zločinu zodpovídal. Co bylo nejhorší ze všeho – proslýchalo se, že dokonce zavraždil i svého vlastního synka, poté co jeho nynější žena, půvabná a hlavně bohatá Orestilla odmítla provdat se za muže, který už jednoho syna má. Že Catilinův syn zemřel a že se pak Catilina s Orestillou oženil, věděl každý. Zabil však doopravdy toho nebohého chlapce? To nemohl nikdo říci s určitostí. Avšak o tom, co se nepotvrdilo, se tím víc spekulovalo.

Jak Catilinovo dobývání Fabiina srdce, tak i Clodiův pokus o ně měly pravděpodobně shodný motiv. Oba muži rádi páchali rošťárny, rádi potahali Římany za jejich prudérní nosánky, rádi je vydražďovali k zuřivosti. Jenomže mezi čtyřiatřicetiletým světákem Catilinou a osmnáctiletým neotesánkem Clodiem byl přece jen rozdíl, který byl u staršího Catiliny příčinou úspěchu a u začátečníka Clodia kamenem úrazu. Ne že by byl Catilina nějak ohrozil přímo Fabiin hymen; tato tak uctívaná tkáň zůstala nedotčena, a Fabia byla proto po technické stránce i nadále považována za neposkvrněnou. Jenomže se ta chudinka do Catiliny až zoufale zamilovala a poskytla mu vše ostatní. Co koneckonců sešlo na pár polibcích, ba i na nějakých těch dotycích prstu nebo i jazyka na tak vábivě citlivých místech jejích stydkých partií? Spolu s tím, co jí přitom Catilina šeptal do ouška, jí to připadalo dostatečně nevinné, a výsledná extáze pro ni znamenala cosi, co v myšlenkách opatrovala až do konce své služby Vestě – ba i poté.

Nejvyšší Vestinou Pannou byla Perpennia, nevládla naneštěstí nijak pevnou rukou. Pevnou ruku nemohl v tomto směru projevit ani římský pontifex maximus, jenž se právě v Hispánii účastnil války proti Sertoriovi. Druhou nejstarší Vestinou Pannou byla Fonteia, po ní přicházela osmadvacetiletá Licinia a pak až osmnáctiletá Fabia následovaná Arruntií a Popillií, oběma sedmnáctiletými. Perpennia a Fonteia byly téměř stejně staré, něco kolem dvaatřiceti, a těšily se už, až službu do pěti let ukončí. Pro obě nejstarší vestálky se tak stal nejdůležitější náplní jejich myšlenek očekávaný odchod do výslužby, neustálý pokles hodnoty sesterciů a trvalá starost, zda to, co kdysi bývalo pěkným jměním, jim na stará kolena ještě vystačí k slušnému živobytí; žádná z nich nepočítala s tím, že se po odchodu z posvátného stavu provdá – třebaže sňatek nebyl bývalým vestálkám nijak zapovězen, byl obecně považován za neblahý.

Za všechno další vlastně mohla Licinia. Byla z šesti Vestiných panen třetí nejstarší, nesporně nejzámožnější, a třebaže měla příbuzensky blíž k Liciniovi Murenovi než k Markovi Liciniovi Crassovi, byl tento boháč nicméně jejím bratrancem, a byl to také její přítel. Licinia si ho povolala jako finančního poradce a všechny tři nejstarší vestálky s ním trávily utěšené hodiny v důvěrném kroužku, kde s Crassem probíraly své obchodní záležitosti, zkoumaly různé investice a lamentovaly nad nešikovností svých otců v zajištění věn.

A po celou tu dobu se zatím za jejich zády Catilina miliskoval s Fabií a Clodius se pilně snažil o totéž. Fabia zprvu nechápala, oč tomu mladíčkovi jde, neboť ve srovnání s Catilinovou zkušenou technikou byly Clodiovy pokusy notně začátečnické a neohrabané. Když ji pak ale Clodius začal po tvářích zasypávat pusinkami a špital do toho jakési lichotky, učinila tu chybu, že se jeho nemotornosti vysmála a jednoduše ho vykázala; ještě na ústupu mu v uších znělo její posměšné chichotání. To ovšem nebyl

ten nejlepší způsob, jak jednat s Publiem Clodiem, jenž byl zvyklý dostat všechno, co si umane, a jenž za celý život ještě od nikoho nesklidil výsměch. Považoval tuhle urážku své osoby za tak hroznou, že se rozhodl okamžitě se za ni pomstít.

Vybral si k odvetě velice římskou metodu: obrátil se na soud. Nebyla to však žádná taková relativně neškodná žaloba, jakou například zvolil Cato poté, co k osmnáctým narozeninám dostal košem od Aemilie Lepidy. Cato ji tehdy obžaloval za porušení manželského slibu. Jenomže Publius Clodius vznesl obvinění ze svedení vestálek, za což stále ještě i v římském světě, jenž se hrdelního trestu jinak hrozil, čekala viníky v případě usvědčení poprava.

Nespokojil se přitom s odplatou Fabii. Obžaloval ze spáchání smilstva Fabii (spolu s Catilinou), Licinii (společně s Markem Crassem) a Arruntii a Popillii (obě rovněž ve spojení s Catilinou). Byly ustaveny dva tribunály, jeden, který měl soudit Vestiny Panny a kde žalobu vedl osobně Clodius, a druhý, jenž se měl vypořádat s obviněnými údajnými milenci a kde jako žalobce vystoupil Clodiův přítel Plotius (ten si podobně jako Clodius své původní jméno Plautius rovněž přizpůsobil lidové výslovnosti). Tento druhý tribunál stíhal Catilinu a Marka Crassa.

Všichni obvinění byli posléze osvobozeni, přesto však vzbudily procesy mimořádný rozruch a na své si přišel i příslovečný římský smysl pro humor, když se Crassus z obvinění vykroutil prohlášením, že neusiloval o Liciniinu poctivost, nýbrž o její líbeznou nemovitost na předměstí. K neuvěření? Porota soudila jinak.

Clodius se snažil, seč mu síly stačily, aby dosáhl odsouzení všech obžalovaných žen, narazil však na mimořádně schopného a vzdělaného obhájce v osobě Marka Pupia Pisona, jemuž nadto pomáhala už svým počtem ohromující smečka mladých asistentů. Clodius svou při prohrál vinou svého mládí a nedostatku přesvědčivých důkazů, zejména poté, co sbor povolaných římských matron dosvědčil, že každá ze tří obviněných vestálek je nesporně *virgo intacta*. K dovršení Clodiovy smůly se vůči němu zatvrdili jak soudce, tak i porota; všechny popudila jeho arogance a brutalita, naprosto nepřiměřená jeho mládí. Od mladých žalobců se očekávalo, že budou sice břitcí, že však projeví i jistou skromnost; tento pojem ovšem v Clodiově slovníku zcela chyběl.

„Jako žalobce neuspěješ, měl bys toho nechat," zněla Ciceronova – dobře míněná – rada, když už bylo po všem. Cicero se samozřejmě sporu zúčastnil jako člen skupiny obhájců vedené Pupiem Pisonem, neboť Fabia byla nevlastní sestrou jeho manželky. „Dáváš až příliš jasně najevo zaujatost a předpojatost. Prozrazuješ tím na sebe, že nedokážeš zůstat dostatečně nad věcí, což je pro úspěšného žalobce nezbytnou podmínkou."

Touto poznámkou si Cicero Clodia příliš nenaklonil, jenže Cicero byl příliš malá ryba. Clodius prahl po Catilinově kůži, jak pro jeho úspěch u Fabie, tak i za to, jak mu unikl před hrozícím trestem smrti.

K dovršení všeho se Clodiovi po těchto procesech lidé, od nichž by byl očekával pomoc, začali vyhýbat. Musel strpět i neobvykle ostré pokárání od bratra Appia, velice znepokojeného a podrážděného.

„Lidé v tom vidí holou zášť, Publie," prohlásil velký bratr, „a já jim to vymluvit nedokážu. Musíš pochopit, že dnes každého obejde hrůza při pouhé představě osudu, jaký by čekal odsouzenou vestálku – zazděnou zaživa s jedním džbánem vody a jedním bochníčkem chleba! Nebo při pomyšlení na osud jejích milenců – uvázaných k vidlicovému kůlu a umrskaných k smrti! Je to hrozné, jedním slovem strašné! Abys byl dosáhl odsouzení i jediného z nich, bylo by to chtělo celou horu naprosto

neotřesitelných důkazů, zatímco tys jich nedal dohromady ani kopeček! Všechny čtyři vestálky, o které šlo, jsou spojeny s mocnými rody, které sis proti sobě právě na smrt popudil. Tobě pomoci nedokážu, Publie, ale sám raději odjedu na pár let z Říma. Vydám se na Východ za Lucullem. A tobě doporučuji totéž."

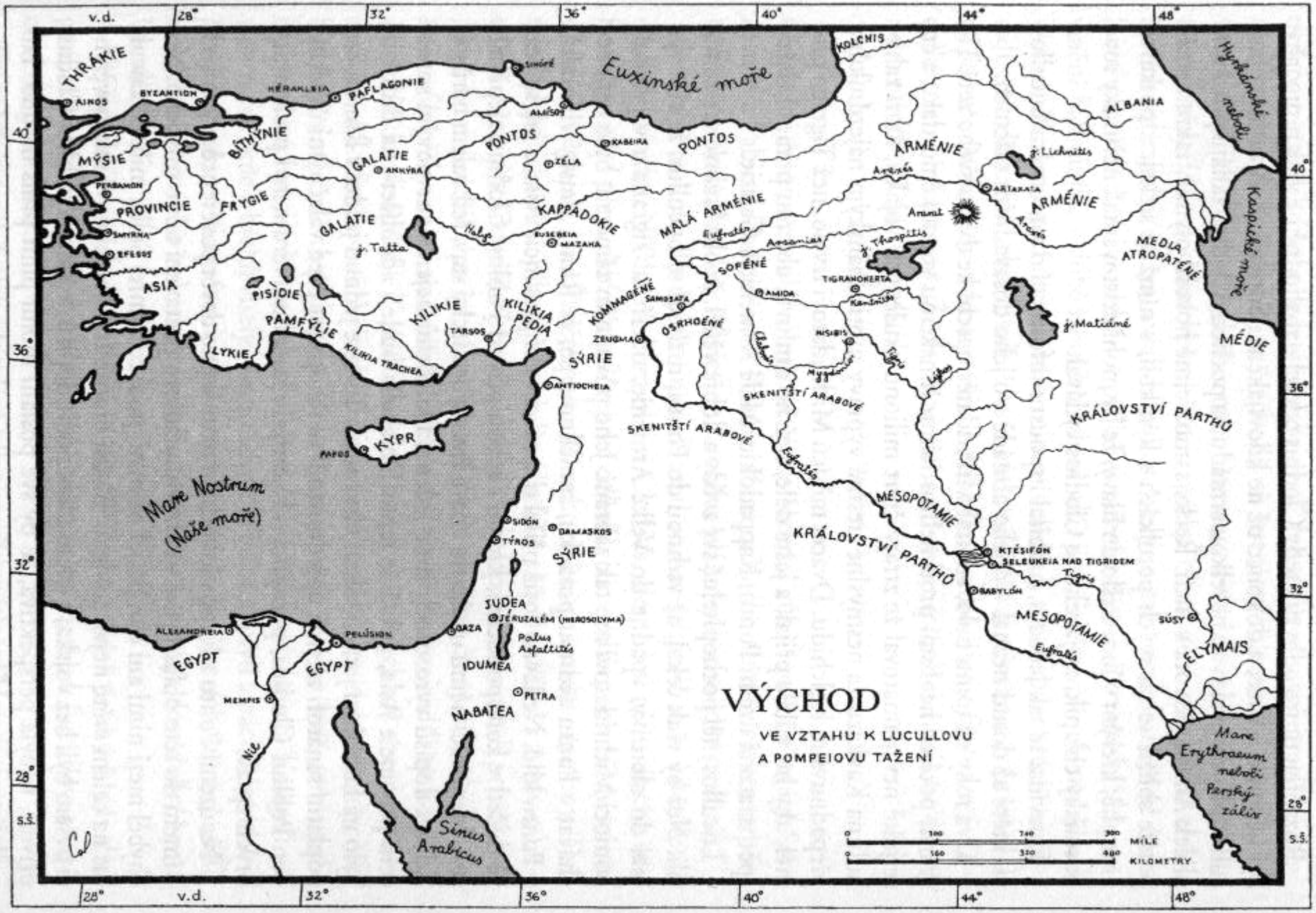
Clodius si však nemínil dát od nikoho předpisovat, jakým směrem se má brát jeho další osud, ani od nejstaršího bratra ne. A tak se jen ušklíbl a obrátil se k němu zády. A odsoudil se tím ke čtyřem letům ústrků ve městě, kde ho všichni ostentativně přehlíželi, zatímco jeho bratr na Východě se vyznamenával činy, které celému Římu dokazovaly, že je pravým Claudiem, když dojde na rošťárny. Jelikož ovšem své neplechy tropil převážně ke škodě krále Tigrana, Řím tyto skutky – i jeho samého – bezmezně obdivoval.

Publius Clodius nebyl s to přesvědčit kohokoli, že je schopen zažalovat provinilce, a s pohrdáním ho ignorovali i provinilci, kteří potřebovali obhájce, takže prožíval krušné časy. U jiných by asi takovéto přehlížení přineslo ovoce v podobě nápravy samotné povahy, v Clodiovi však jen dál prohloubilo jeho slabosti. Připravilo ho o zkušenosti na Foru a zahnalo ho do skupinky mladých aristokratů, běžně posuzovaných jako budižkničemové. Celé čtyři roky nedělal Clodius nic jiného, než že popíjel v tavernách posledního řádu, sváděl děvčata rozličného původu, hrál kostky a dělil se o svou nespokojenost se sobě podobnými, kterým rovněž nebyl šlechtický Řím dost po chuti.

Byla to posléze nuda, co ho přimělo podniknout něco pozitivního, neboť Clodiovi v podstatě nebylo dáno spokojit se s takovýmto bezcílným ubíjením času. Sám sebe považoval za výjimečného, a tak si uvědomoval, že v nějakém směru vyniknout musí, jinak že zemře tak, jak až dosud žije, pohrdán, v zapomenutí. A to ho neuspokojovalo. Postrádal v tom velikost. Neboť pro Publia Clodia bylo jediným přijatelným cílem stát se Prvním mužem Říma. Jak toho ovšem docílit, to sám nevěděl. Jenom se jednoho dne probudil, hlava mu třeštila po přemíře vypitého vína, měšec prázdný přílišnými prohrami v kostkách, a tak se naráz rozhodl, že nuda dosáhla stupně, kdy už ji nelze dál snášet. Co potřebuje, je *čin.* Musí se odebrat někam, kde ještě existují *skutky.* Vydá se na Východ a přihlásí se do osobního štábu svého švagra Lucia Licinia Luculla. Och, ne aby si dobyl pověsti jako vynikající a statečný voják! Vidina vojenských úspěchů Clodia na Východ netáhla ani v nejmenším. Ale když bude v Lucullově štábu, kdoví jaké možnosti se mu tam mohou naskytnout? Však si nejstarší bratříček Appius pozornost celého Říma také nezískal udatností, nýbrž taškařicemi, jaké natropil Tigranovi v Antiochei, takže tento král králů musel nakonec trpce želet svého rozhodnutí pokořit Appia Claudia Pulchra tím, že ho nechá celé měsíce pěkně sedět a čekat na audienci.

A tak se Publius Clodius vydal na Východ, nedlouho předtím, než se měl odtamtud jeho nejstarší bratr už navrátit; bylo to začátkem onoho roku, kdy úřad konsulů společně zastávali Pompeius a Crassus. Téhož roku, kdy se Caesar stal kvestorem v Zadní Hispánii.

Publius Clodius si trasu zvolil pečlivě tak, aby se s bratrem Appiem cestou nesetkal tváří v tvář, a když dorazil k Hellespontu, zjistil, že Lucullus má v současné době plné ruce práce s pacifikací nově dobytého království Pontos krále Mithridata. Přeplavil se tedy přes mořskou úžinu do Asie a pustil se za svým švagrem Lucullem po souši. Domníval se, že ho dosti dobře zná: uhlazený, i když trochu malicherný aristokrat,

v.d.
28°
32°
36°
40°
44°
48°
THRÁKIE
AINOS
BYZANTION
HÉRAKLEIA
PAFLAGONIE
SINOPÉ
Euxinské moře
KOLCHIS
ALBANIA
Hyrkánské moře
Kaspické moře
ALÁŠOS
BITHYNIE
MÝSIE
PERGAMON
PROVINCIE
FRYGIE
GALATIE
ANKYRA
PONTOS
KABEIRA
ZÉLA
PONTOS
ARMÉNIE
j. Lichnitis
Araxés
ARTAXATA
ARMÉNIE
Araxés
SMYRNA
EFESOS
ASIA
j. Tatta
Halys
KAPPADOKIE
EUSEBEIA MAZAKA
MALÁ ARMÉNIE
Euphrátés
Araxes
j. Thospitis
MEDIA ATROPATENÉ
SOFÉNÉ
AMIDA
TIGRANOKERTA
Kamenice
j. Matiéné
MÉDIE
PISIDIE
PAMFÝLIE
LYKIE
KILIKIE
KILIKIA TRACHEA
TARSOS
KILIKIA PEDIA
KOMMAGÉNÉ
SAMOSATA
ZEUGMA
OSRHOÉNÉ
Chaboras
NISIBIS
Tigris
Lykos
Mygdonius
SÝRIE
ANTIOCHEIA
SKENITŠTÍ ARABOVÉ
SKENITŠTÍ ARABOVÉ
KRÁLOVSTVÍ PARTHŮ
Euphrátés
KYPR
PAFOS
Mare Nostrum
(Naše moře)
SIDÓN
DAMASKOS
TÝROS
SÝRIE
MÉSOPOTAMIE
KRÁLOVSTVÍ PARTHŮ
KTÉSIFÓN
SELEUKEIA NAD TIGRIDEM
Tigris
BABYLÓN
JUDEA
JÉRUZALÉM (HIEROSOLYMA)
ALEXANDREIA
PELÚSION
GAZA
Palus Asphaltítis
MESOPOTAMIE
SÚSY
ELYMAIS
Euphrátés
EGYPT
EGYPT
IDUMEA
MEMPHIS
PETRA
NABATEA
Nil
Sinus Arabicus
Mare Erythraeum neboli Perský záliv
VÝCHOD
VE VZTAHU K LUCULLOVU
A POMPEIOVU TAŽENÍ
MÍLE
KILOMETRY
S.Š.

avšak vynikající hostitel, s obrovským majetkem, jenž právě nyní bezpochyby dál vzrůstá, proslulý svou oblibou vybraných pokrmů, vynikajících vín a dobré společnosti. Přesně takový nadřízený, jaký by se Clodiovi zamlouval! Zúčastnit se tažení jako člen Lucullova osobního štábu bude bezpochyby báječná záležitost.

Luculla zastihl v Amísu, velkolepém městě na březích Euxinu, v samém srdci Pontu. Amísos ovšem prodělal obléhání a utrpěl přitom značnou zkázu; Lucullus měl nyní plné ruce práce s nápravou škod a s navykáním jeho obyvatel na římskou vládu namísto Mithridatova kralování.

Když Publius Clodius stanul na jeho prahu, vzal si od něho Lucullus vak s úředními dopisy (které si Clodius cestou všechny otevřel a s notnou škodolibostí pročetl), a vzápětí už zapomněl, že nějaký Publius Clodius existuje. Veškerá pozornost, kterou Lucullus svému nejmladšímu švagrovi věnoval, spočívala v roztržitém pokynu, ať je tedy zatím k ruce legátovi Sornatiovi, a vzápětí už se opět zabýval tím, co ho v myšlenkách zaměstnávalo nejvíce: nadcházejícím vpádem do Arménie, Tigranova království.

Rozzuřen tímto odbytím tedy Clodius odešel – rozhodně ne však proto, aby byl někomu k ruce, a dokonce už ne kdovíjakému Sornatiovi. A zatímco Lucullus připravoval svou nevelkou armádu na pochod, Clodius zahájil průzkum uliček Amísa a života v nich. Řecky samozřejmě hovořil plynně, takže neměl potíže sblížit se na svých pomlkách s kýmkoli, s nímž se setkal, a potkával i mnohé, kterým vůbec nešlo do hlavy, že by mohl existovat tak neřímsky rovnostářský chlapík, za jakého se Clodius vydával.

Dozvídal se tak ledacos, nasbíral i spoustu informací o samotném Lucullovi, které až dosud neznal – o jeho armádě a o jeho dosavadních taženích.

Dva roky už tomu bylo, co král Mithridatés uprchl ke dvoru svého zetě Tigrana, poté co neobstál proti nelítostnému římskému vojenskému tlaku a co se ještě nevzpamatoval ze ztráty čtvrt milionu zkušených vojáků, kteří zahynuli na Kavkazu za nesmyslné trestné výpravy proti albánským nájezdníkům přepadnuvším Kolchidu. Dvacet měsíců Mithridatovi trvalo, než Tigrana přiměl, aby ho vůbec přijal, a ještě déle, než ho umluvil, aby mu pomohl získat zpět ztracená území Pontu, Kappadokie, Malé Arménie a Galatie.

Lucullus měl pochopitelně své zvědy a dobře věděl, že oba králové se už smířili. Než by však čekal, až vtrhnou do Pontu, rozhodl se Lucullus, že sám vyrazí do ofenzivy, vpadne do Velké Arménie, udeří na Tigrana a v jakékoli pomoci Mithridatovi mu tak zabrání. Jeho původním záměrem bylo neponechávat v Pontu žádnou posádku, spolehnout se, že Řím a římský vliv udrží v Pontu klid. Nedávno totiž přisel o správcovství provincie Asia, a jak se právě dočetl v korespondenci, kterou s sebou přivezl Publius Clodius, nepřátelství, které vůči němu už dávno chová římský jezdecký stav, teď valem narůstá. Když z dopisů vyrozuměl, že se jeden z Dolabellů nejen stane novým správcem provincie Asia, nýbrž že tento Dolabella bude i „dohlížet“ na Bíthýnii, bylo už Lucullovi jasné, odkud vítr fouká. To zase jednou jezdci v Římě a jim poplatní senátoři zřejmě upřednostnili neschopnost před válečnými úspěchy. Ten Publius Clodius, pomyslel si rozmrzele Lucullus, věru nebyl poslem dobrých zpráv!

Na území Pontu a Kappadokie bylo rozmístěno devět pověřenců, vyslaných Římem do této oblasti ještě než bylo Lucullovo postavení takto oslabeno. Nechyběl mezi nimi ani člověk, jehož nyní, poté co zemřel Sulla, miloval Lucullus na celém světě nejvíce – jeho mladší bratr Varro Lucullus. Tihle pověřenci ovšem byli bez vojska, a jak se zdálo podle dopisů, které mu Publius Clodius přivezl, nebyla perspektiva, že by své poslání

mohli plnit příliš dlouho. Lucullus proto usoudil, že nemá jinou volbu než ponechat dvě ze svých legií posádkou v Pontu, pro případ že by se Mithridatés pokusil své království dobýt zpět i bez Tigranova přispění. Legát, jehož si cenil nejvíc, zatím napravoval spoušť napáchanou na ostrově Délos, ovšem třebaže ho Lucullus považoval za celého muže, nebyl si natolik jist jeho vojenskými schopnostmi, aby ho ponechal o samotě, bez někoho, kdo by mu stál po boku. A tak musel v Pontu setrvat ještě další starší legát, Marcus Fabius Hadrianus.

Poté, co se rozhodl, že dvě z jeho čtyř legií musí setrvat v Pontu, bylo zároveň Lucullovi i jasno, které z nich to budou – a nebyla to příliš radostná vyhlídka. V Pontu zůstanou legie náležející provincii Kilikie. A spolu s ním se dají na pochod k jihu obě legie fimbriovců. Jednotky smutně proslulé! Nemohl je ani vystát. Byly teď na Východě už šestnáctý rok a měly zapovězeno vrátit se kdy do Říma a do Itálie, neboť vzpoury a vraždy mezi nimi dosáhly takové míry, že senát odmítl propustit je zpátky. Neustále to mezi nimi vřelo, byli to nebezpeční chlapi, avšak Lucullus, který je nasazoval do boje už řadu let, si s nimi dokázal poradit – v průběhu tažení nelítostně trestal každé provinění bičováním, v době zimního odpočinku jim však povoloval, nač jen si vzpomněli. A tak pod ním sloužili celkem ochotně, svým způsobem – ač neradi – ho dokonce i obdivovali. Přesto však stále dávali přednost pojmenování po svém někdejším prvním veliteli Fimbriovi, odtud tedy *fimbriovci.* Lucullus tomu byl jen rád. Ze by snad stál o to slyšet je, jak si říkají *liciniovci* nebo *lucullovci?* Ani nápad!

Clodius si Amísos zamiloval natolik, že se rozhodl zůstat raději s legáty Sornatiem a Fabiem Hadrianem v Pontu; tažení pro něho ztratilo veškerou přitažlivost v okamžiku, kdy uslyšel, že Lucullus plánuje tisícimílový pochod.

Jenomže to dopadlo úplně jinak. Dostal rozkaz připojit se k Lucullovu osobnímu štábu. Nu dobrá, pomyslel si Clodius, alespoň si užiju trochu toho relativního přepychu! Ale pak teprve odhalil, jak vyhlíží pochodový režim v Lucullově pojetí. Po nějakém pohodlí, nebo dokonce luxusu ani stopy. Ten tam byl požitkářský epikurejec, jak ho Clodius znával v Římě i Amísu; Lucullus v čele pochodového proudu si nežil o nic lépe než kterýkoli prostý voják, a když si nežil lépe on, platilo totéž i pro všechny členy jeho osobního štábu. Šli pěšky, nejeli na koních – neboť ani fimbriovci nejezdili na koních, ale pochodovali opěšalí. K jídlu ovesnou kaši a chléb – jelikož ovesnou kaši a chléb jedli i fimbriovci. Velitelé spali na zemi, pod hlavou nahrnut kopeček hlíny, přes sebe místo přikrývky *laenu* – zrovna tak jako na holé zemi spali i fimbriovci, trochu hlíny nahrnuto pod hlavu, přikryti *laenou.* Koupali se v potocích, kde z břehů visely rampouchy, anebo se nemyli a páchli špínou – právě tak jako se fimbriovci myli pod rampouchy v potocích, anebo radši smrděli neumytí. Co bylo dobré pro fimbriovce, muselo být dost dobré i pro Luculla.

Nepřipadalo to však dost dobré Publiovi Clodiovi, jenž pouhých pár dní poté, co vyrazili z Amísa, využil svého příbuzenského vztahu k Lucullovi a trpce si mu postěžoval.

Vojevůdce ho přejížděl od hlavy až k patě a zase zpátky světlešedýma očima, studenýma jako zvolna roztávající sněhy, jimiž se armáda plouhala. „Jestli chceš mít pohodlíčko, Clodie, vrať se domů," řekl.

„Ale já nechci domů! Já chci jen trochu pohodlí!"

„Jedno, nebo druhé. Se mnou si obojího najednou neužiješ," řekl jeho švagr a s pohrdáním se od něho odvrátil.

A to byl poslední rozhovor, který s ním Clodius vedl. Ani ta zapšklá skupinka mladších legátů a vojenských tribunů, která vojevůdce obklopovala, nedávala naději na takovou společnost, bez níž – jak teď Clodius shledával – mu bylo těžko se obejít. Přítelíčci, víno, kostky, ženy, nejrůznější neplechy, po těch se nyní Clodiovi začalo nesmírně stýskat, neboť dny se vlekly, jako by to byly celé roky, a krajina byla nehostinná a protivná jako sám Lucullus.

Nakrátko se zastavili v Eusebei Mazace, kde král Ariobarzanés Filorómáios přispěl k zásobám v Lucullově trénu, čím jen mohl, a zkormouceně mu pak na rozloučenou popřál mnoho zdaru. A pak už se ubírali dál, pustinou zbrázděnou stržemi a roklemi všech barev teplé škály duhy, mezi strmícími věžemi z tufu a viklany hrozivě balancujícími na tenoučkých krčcích skalních jehel. Prodírat se těmito soutěskami si vyžadovalo dvojnásobek času běžně potřebného k překonání pochodové vzdálenosti, avšak Lucullus hnal všechny dál a dál, trval na tom, že jeho armáda musí zdolat denně svých třicet mil. Znamenalo to, že pochodovali od slunka do slunka a tábor zřizovali až v pološeru. A každý večer to musel být náležitý tábor, s vyhrabanými příkopy a navršenými náspy proti – *ale proti komu vlastně?* – chtělo se Clodiovi zakřičet do toho převysokého sinalého nebe, klenoucího se výš, než obloze příslušelo se rozprostírat. A hned poté by byl křikl *a proč?* – ještě hlasitěji než hřmění nekonečných jarních bouří.

Doputovali posléze do Tomisy na březích Eufratu, jehož podivné mléčně zpěněné vody byly vzduty sněhy tajícími v horách. Clodius si s ulehčením vydechl. Teď nemá Lucullus na vybranou! Vojevůdci nezbyde, než nařídit zastavit se a odpočívat, dokud se řeka nevrátí do svých břehů. Stalo se tak ale? Ani zdání! V okamžiku, kdy armáda stanula, Eufratés zmírnil tok a začal opadávat, proměňoval se opět v krotký, lehce zdolatelný tok. Lucullus své fimbriovce přepravil na druhý břeh, do Soféné, a v okamžiku, kdy poslední muž opouštěl loď, rozbourácela se rozvodněná řeka novou silou.

„Štěstěna mi přeje," prohlásil spokojeně Lucullus. „Tohle je dobré znamení."

Cesta nyní vedla poněkud vlídnější krajinou, hory se snížily v kopce, v bujné trávě na stráních rostl planý chřest a na místech, kam se stahovala voda a poskytovala vláhu kořenům, se zelenalo stromoví. Jenomže co na to Lucullus? Že když jdou takhle snadným terénem a když k tomu navíc voják může chroupat i chřest, může armáda přidat do kroku! Clodius si o sobě vždycky myslel, že je právě tak zdatný a hbitý jako kterýkoli jiný Říman, a byl zvyklý všude dojít pěšky. A teď se tu najednou objeví bezmála padesátiletý Lucullus a div že dvaadvacetiletého Publia Clodia neuštve k smrti!

Překročili Tigris – po Eufratu to byla už jen hračka, neboť to nebyla řeka ani tak široká, ani tak prudká. A pak, když urazili za dva měsíce přes tisíc mil, vyvstala náhle na dohled před Lucullovými vojsky Tigranokerta.

Ještě před třiceti lety tu nebylo nic. Sídlo si tu vybudoval král Tigranés, aby naplnil své sny o slávě a o království ještě mnohem větším: bylo to krásné město postavené z kamene, s vysokými hradbami, pevnůstkami, věžemi, s náměstími a prostranstvími, s visutými zahradami, bohatě zdobené polévanými kachly v barvách akvamarínové modři, citrónové žluti a spěžové červeně, ozdobené obrovitými sochami okřídlených býků, lvů a králů s kadeřavými plnovousy a vysokými tiárami. Volba místa pro toto sídlo přihlížela ke všem hlediskům, od snadné obrany přes vlastní zdroje vody až po nedalekou říčku, která odváděla do Tigridu obsah rozsáhlé sítě stok, které dal Tigranés vybudovat po vzoru Pergama. Celé národy vzaly za své, jen aby bylo na jeho výstavbu; město už zdálky, sotva fimbriovci překročili poslední hřeben a spočinuli na Tigranokertě očima, hlásalo své bohatství. Rozlehlá, s vysokými budovami, krásná.

Jelikož král králů bažil po vpravdě helénistické říši, začal město stavět po řecku, jenomže léta strávená v dětství a pak i v mladém mužném věku mezi Parthy v jeho mysli vykonala své; když už se přesytil dokonalostí dórského a iónského slohu, klidně k nim přidal křiklavou glazuru obkládaček, křídlaté býky, obrovité sochy panovníků. A když mu řecky nízké stavby byly stále ještě málo, doplnil je o visuté zahrady a o čtvercové kamenné věže, dokládající sílu vlivu parthské výchovy, kterou prošel.

Za celých pětadvacet let se nikdo neopovážil přinést králi Tigranovi nějakou nedobrou zvěst; nikdo totiž nestál o to, aby mu usekli hlavu nebo ruce, což byla králova jediná odpověď poslu špatných zpráv. Někdo ho však přesto musel uvědomit, že z hor na západě se rychle blíží římská armáda. Vojenská jednotka, kterou spravoval princ Mithrabarzanés, jeden z králových synů, vybrala za zvěstovatele této obzvlášť zlé noviny pochopitelně toho nejnižšího důstojníčka. Král králů propadl panice – ovšem až poté, co dal kurýra pověsit. A pak prchl tak kvapně, že za sebou nechal královnu Kleopatru spolu se svými ostatními ženami, konkubínami, dětmi, ba i se svými poklady, a také posádku pod Mithrabarzanovým velením. Na všechny strany, od břehů Hyrkánského moře až po středomořské pobřeží, všude, kam sahala Tigranova vláda, se rozjeli poslové s rozkazy volajícími do zbraně: pošlete vojáky, pošlete katafraktarie, pošlete třeba beduíny z pouště, nenajdou-li se jiní vojáci! Neboť Tigrana nikdy ani ve snu nenapadlo, že by tolik sužovaný Řím mohl vpadnout do Arménie a zabušit přímo na brány jeho zbrusu nového hlavního města.

Zatímco se jeho otec skrýval v horách mezi Tigranokertou a jezerem Thospitis, vytáhl Mithrabarzanés v čele vojska, které se mu podařilo sehnat a které bylo posíleno o některé beduínské kmeny kočující nablízku, aby se postavil římským útočníkům. Lucullus jim uštědřil výprask, načež se usadil před Tigranokertou, aby ji oblehl, třebaže k rozvinutí podél celých jejích hradeb byla jeho armáda málo početná; soustředil se na brány a na střežení hlídkami. A jelikož v tom byl obratný a důrazný, dostal se z města za hradby jen málokdo, a zvenčí dovnitř naprosto nikdo. Nedomníval se, že by Tigranokerta nemohla z vojenského hlediska odolávat i nějakému delšímu obležení, to nikoli; spoléhal spíše na to, že k tomu nebude mít dostatek vůle. Prvním krokem bude muset být porážka krále králů na bitevním poli. To pak nutně povede k druhému kroku, ke kapitulaci Tigranokerty, plné lidí, kteří Tigrana naprosto nemají v lásce – vždyť před ním museli celá léta žít ve věčném strachu. Osídlil totiž své hlavní město, značně vzdálené od severní Arménie a od starého sídelního města Artaxaty, Řeky, které sem nahnal proti jejich vůli ze Sýrie, z Kappadokie a z východní Kilikie; byl to důležitý prvek jeho helénizačního programu, který měl Tigranés v úmyslu použít proti svému převážně médskému lidu. Honosit se řeckou kulturou a hovořit řeckým jazykem znamenalo být civilizovaný. Žít po médsku a řecky neumět se rovnalo méněcennosti, zaostalosti. Řešil to po svém, Řeky sem svezl násilím.

Třebaže oba velcí králové navzájem udržovali celkem dobré vztahy, byl Mithridatés až příliš opatrný, než aby se k Tigranovi připojil – utábořil se namísto toho s armádou o pouhých deseti tisících mužích severozápadně od místa, kam se Tigranés utekl; neměl o Tigranovi jako vojákovi příliš valné mínění. Spolu s Mithridatem pobýval v táboře i nejlepší vojevůdce, jakého měl, jeho bratranec Taxilés, a když uslyšeli, že Lucullus oblehl Tigranokertu a že Tigranés sbírá obrovské vojsko, aby jí mohl táhnout na pomoc, vyslal Mithridatés svého bratrance, aby krále králů vyhledal.

„Střež se zaútočit na Římany!“ zněl Mithridatův vzkaz.

Tigranés byl vcelku nakloněn na tuto radu dát, a to i poté, co se mu podařilo shromáždit sto dvacet tisíc pěších vojáků z míst tak vzdálených, jako byla Sýrie a

Kavkaz, a pětadvacet tisíc hrozivých jízdních bojovníků známých pod jménem katafraktariové, kteří byli stejně jako jejich koně od paty až k hlavě kryti řetízkovou zbrojí. Ležel zatím táborem v utěšeném údolíčku asi padesát mil od svého sídelního města, ovšem co nevidět se už odtamtud musel pohnout. Většina jeho zásob byla uložena v sýpkách a skladištích v Tigranokertě, takže bylo zřejmé, že nezbývá, než si přístup do města vynutit silou, mají-li jeho ohromná vojska vůbec jíst. Což, utěšoval se, nemůže být tak neskonale těžký úkol, jestliže římská armáda, jak mu zvědové hlásili, nemá dost mužů na to, aby kruhem obepnula celý obvod města tak rozlehlého, jako je Tigranokerta.

Neměl příliš chuti uvěřit zprávám, že jde vlastně o armádu zcela nepatrnou. Ovšem jen do chvíle, kdy osobně vystoupil na návrší opodál svého hlavního města a kdy na vlastní oči spatřil, že to, co mělo tu drzost ho štípnout, je doopravdy pouhopouhý komár.

„Na poselstvo je jich trochu moc, na armádu ale dost málo," vyjádřil se a vydal rozkaz k útoku.

Vojevůdci Mariova nebo Sullova typu by byli ani na okamžik neprojevili snahu velet takovýmto obrovitým armádám Východu, i kdyby jim byl někdo tak velkorysou nabídku učinil. Bojové síly nesmí být nadměrně veliké, je třeba zachovat jejich pružnost, jejich manévrovací schopnost; vše, co je spojeno s jejich ovládáním a řízením – zásobování, velení, nasazování do boje – musí probíhat s maximální snadností. Lucullus měl sice proti Tigranovi pouhé dvě legie vojáků – ovšem vynikající kvality, i když nechvalné pověsti – kteří se všichni vyznali v taktice stejně dobře jako on sám, a k tomu navíc velice účinnou posilu dvou tisíc sedmi set jezdců z Galatie, kteří pod ním rovněž bojovali už celá léta.

Bez ztrát na římské straně se však obléhání Tigranokerty zcela neobešlo, hlavně účinkem záhadného *Zoroastrova ohně,* kterým král Tigranés vládl. Řekové ho nazývali *nafta* a pocházel odkudsi z perských pustin na jihozápad od Hyrkánského moře. Lehké plamenné střely metané vysokým obloukem s hukotem plápolaly vzduchem a dopadaly na Lucullovy obléhací věže a přístřešky, při dopadu se oheň rozstřikoval a vybuchoval takovým žárem a s takovou prudkostí, že ničím nebylo možno uhasit ani tyto ohnivé pumy samotné, ani požáry, které okamžitě rozněcovaly. Spalovaly a zohavovaly – ale co bylo horšího, děsily. Nikdo se ještě s ničím takovým nesetkal.

A tak, když Tigranés zvedl svou obrovskou armádu, aby se po komárovi ohnal, nepochopil vůbec, co dokáže s komárem provést špatná nálada. Kdejaký Říman v oné nevelké armádě už měl všeho dost – jednotvárné stravy, Zoroastrova ohně, života bez ženských, katafraktariů strmících na obrovských nesaeanských koních a dorážejících na římské spížovací výpravy, byli syti Arménie vůbec a Tigranokerty obzvlášť. Od Luculla přes fimbriovce až po galatskou jízdu všichni už žíznili po bitvě. A jásali až do ochraptění, když zvědové přinesli zprávu, že se král Tigranés konečně objevil v dohledu.

Na úsvitu šestého října podle římského kalendáře Lucullus přislíbil Martovi Invictovi zvláštní oběť a opásal se do bitvy. Stáhl se z obléhací čáry, zaujal postavení na výšině zvedající se mezi postupujícím arménským olbřímem a městem a vydal bojové rozkazy. Třebaže nemohl vědět, že Mithridatés vyslal ke králi králů Taxila s radou, aby se s Římany neutkával, věděl naproti tomu naprosto přesně, jak Tigrana ke střetu vylákat: shlukl své nevelké vojsko dohromady, tak aby to vypadalo, jako že se vylekal velikosti arménského obra. A jelikož všichni východní králové žili v

přesvědčení, že síla armády tkví v jejích počtech, byl si Lucullus jist, že Tigranés zaútočí.

A Tigranés zaútočil. Co následovalo, byla naprostá katastrofa. Nikdo na arménské straně, včetně Taxila, zřejmě nepochopil cenu vyvýšeného postavení. A nikdo v celém arménském velení – jak bylo Lucullovi rázem jasné, když se nepřítel vyvalil proti jeho kopci – také nepomyslel na nějakou taktiku nebo strategii. Zkrátka tu obludu pustili ze řetězu; nic dalšího nepovažovali za nutné.

Lucullus vyčkal na pravý okamžik a pak útočící vojsko ztrestal přímo strašlivým způsobem; měl obavu z jediného, že ho kupy mrtvých nakonec zavalí a znemožní mu dosáhnout úplného vítězství. Když však nasadil svou galatskou jízdu, aby prorazila skrze arménské padlé průchody, vyřítili se jimi vzápětí fimbriovci dolů a míhali se jako kosy v obilném poli. Arménské řady se rozpadly, zatlačily tisíce syrských a kavkazských pěšáků do postavení obrněných katafraktariů, až začali jezdci i koně padat anebo pod sebou vojáky zašlapávat. Tak zahynulo více arménských bojovníků, než stačili pobít rozběsnění fimbriovci.

Lucullus ve své zprávě odeslané senátu do Říma uvedl: „Padlo víc jak sto tisíc Arménů; Římané měli pět padlých."

Král Tigranés už podruhé musel prchat, byl si už natolik jist, že bude zajat, že svou tiáru a diadém svěřil do ochrany jednomu ze svých synů a pobídl princátko, aby hledělo cválat rychleji, když je mladší a lehčí. Jenomže mládenec tiáru a diadém předal jakémusi otrockému skřetovi, s tím výsledkem, že symboly arménské suverenity o dva dny později padly do Lucullových rukou.

Řekové přinucení žít v Tigranokertě otevřeli městské brány s takovým nadšením, že Luculla pak vnesli do města na ramenou. Odříkání bylo to tam; se stejnou vervou se fimbriovci vrhli do měkkých náručí a měkkých lůžek, hodovali a pili, děvkařili a rabovali. Kořist byla omračující. Osm tisíc talentů zlata a stříbra, třicet milionů medimnů pšenice, bezpočet uměleckých děl a jiných pokladů.

A vojevůdce náhle zlidštěl! S ohromením sledoval Publius Clodius, jak se ten tvrdý, chladný a nelítostný muž minulých měsíců proměňuje v Luculla, jak ho znával v Římě. Pro jeho potěchu se vršily hory rukopisů a spolu s nimi si pro své potěšení podržel i nejpůvabnější děti a byl nejšťastnější, když mohl zbavovat panenství dívenky, které právě dospívaly do puberty. Jenom médské dívky ovšem, nikoli řecké! Kořist se dělila obřadně na tržišti, a to s lucullovskou spravedlivostí. Na každého z patnácti tisíc mužů připadlo přinejmenším třicet tisíc sesterciů v hotovosti, třebaže samozřejmě tento obnos měl být proplacen až poté, kdy bude plen proměněn v tvrdou a chladnou římskou měnu. Jen samotná pšenice vynesla dvanáct tisíc talentů; lstivý Lucullus jí větší část ihned prodal parthskému králi Fraatovi.

Publius Clodius nehodlal Lucullovi prominout ony měsíce újmy a trmácení, třebaže jeho vlastní podíl dosáhl jednoho sta tisíc sesterciů. Kdesi mezi Eusebeiou Mazakou a přechodem řeky u Tomisy připojil jméno svého švagra k onomu seznamu lidí, kteří mu jednou splatí za urážky. V jeho čele už byl zapsán Catilina. Dále následoval Cicero, malá rybka. Potom Fabia. A teď tedy Lucullus. Když Clodius spatřil hromady zlata a stříbra navršené v pokladnicích – pomáhal je dokonce sám počítat – pokoušel se nejprve uhádnout, kde a jak Lucullus dokázal při rozdělování všechny ošidit. Pouhých třicet tisíc na každého legionáře, na každého z jízdních vojáků? To je přece směšnost! Až teprve abakus mu prozradil, že osm tisíc talentů dělených patnácti tisíci muži dává toliko třináct tisíc sesterciů na jednoho – ale kde se tedy sebralo oněch dalších

sedmnáct tisíc? Z prodeje obilí, sdělil mu lakonicky vojevůdce, když se na něho Clodius obrátil, aby mu Lucullus tuto záhadu objasnil.

Tenhle neúspěšný zápas s aritmetikou nicméně Clodiovi vnukl jistou myšlenku. Jestliže i jeho samého napadlo, zda Lucullus své muže neokrádá, copak asi bude vrtat hlavou jim samým, pokud mezi ně někdo rozhodí seménka nedůvěry?

Dokud nebyla Tigranokerta dobyta, neměl Clodius příležitost ke stykům s kýmkoli kromě nevelké a nepříliš sdílné skupinky legátů a tribunů kolem vojevůdce. Lucullus lpěl na společenských formách, nesnášel žádné bratříčkování mezi řadovými vojáky a členy svého štábu. Avšak nyní, když se blížila zima a když se tento nový Lucullus hotovil poskytnout všem, kdo pod ním sloužili, tu nejkrásnější dobu jejich žití, dozor polevil. Bylo toho přece tolik, co bylo třeba stihnout: na Lucullův příkaz například sebrali všechny herce a tanečnice v celém městě, a on je přiměl, aby vystupovali pro jeho armádu. Hotové hry v cirku i takhle daleko od domova – a to pro muže, kteří už domov jaktěživi nemají spatřit! Zábavy byla hojnost, hojně teklo i vína.

Předákem fimbriovců byl centurio *primus pilus*, jenž stál v čele první z obou fimbriovských legií. Jmenoval se Marcus Silius a podobně jako ostatní vytáhl pod velením Flacca a Fimbrii napříč Makedonií na Východ ještě jako holobrádek, před dlouhými sedmnácti lety. Když tehdy v zápase o prvenství zvítězil Fimbria, Marcus Silius tleskal Flaccově zavraždění v Byzantiu. Přeplavil se do Asie, bojoval proti králi Mithridatovi a poté, co byl Fibmria zbaven moci a co spáchal sebevraždu, byl předán Sullovi; bojoval dále pod Sullou, pak pod Murenou a posléze pod Lucullovým velením. Spolu s ostatními se vydal oblehnout Mytilénu – to už byl *pilus prior*, což byla na křivolakém hodnostním žebříčku centurionů vysoká příčel. Rok následoval za rokem, jeden boj za druhým. Když opouštěli Itálii, byli to ještě pouzí výrostci, neboť zkušené vojáky tehdy Itálie neměla žádné; teď v Tigranokertě už strávili pod orly více než polovinu svých životů a veškeré jejich žádosti o dovolení, aby mohli z armády se ctí odejít, byly jedna po druhé zamítány. Předák fimbriovců Marcus Silius ve svých čtyřiatřiceti letech už zatrpkl a nepřál si nic jiného, než moci se vrátit domů.

Clodius si toto všechno nepotřeboval zjišťovat až teď; i tak morousovití legáti, jako byl Sextilius, se čas od času rozpovídali, a zpravidla to bylo právě o Siliovi anebo o centurionovi *primus pilus* druhé legie Luciovi Cornificiovi, jenž ovšem neměl nic společného s rychle se povznášející rodinou téhož jména.

Nebylo těžké ani nalézt v Tigranokertě Siliovo doupě; spolu s Cornificiem si zabrali jeden menší palác, jenž patříval jednomu z četných Tigranových synů, a usadili se tam s velice půvabnými ženami a s takovým počtem otroků, že by byli stačili obsloužit celou kohortu.

Publius Clodius, patricijský příslušník vznešeného rodu, se tam vydal na návštěvu, a tak jako Řekové před Trójou i on přinášel dary. Och, nic tak velikého jako dřevěný kůň! Clodius s sebou měl uzlík hub, které mu věnoval Lucullus (jenž velice rád s takovými věcmi experimentoval), a tak velký džbán vynikajícího vína, že ho měli tři sloužící co nést.

Byl přijat s nedůvěrou. Oba centurioni dobře věděli, koho před sebou mají; jaký je jeho vztah k Lucullovi; jak si vedl za pochodu, jakým způsobem žil v táboře před obleženou Tigranokertou, jak se choval za bitvy. Nic z toho na ně neudělalo přílišný dojem, o nic větší, než sám jeho zjev, neboť Clodius byl jen průměrného vzrůstu a všedního vzezření, nebyl někým, kdo by uprostřed davu čímkoli naráz vynikl. Co ovšem obdivovali, byla jeho vlezlost: vplul dovnitř, jako by mu dům patřil, a jakoby nic se uvelebil na velkém vyšívaném polštáři uprostřed mezi oběma lehátky, na nichž

spočívali centurioni, každý v objetí své momentální partnerky, vytasil se s uzlíkem hub a začal jim vykládat, co nastane, když okusí téhle nezvyklé krmě.

„Je to ohromná věc!“ prohlásil Clodius a jeho neobvykle pohyblivé obočí až komickým způsobem zakmitalo nahoru a dolů. „Ochutnej, ale žvýkej to jen pomalu a nečekej, že to bude účinkovat hned.“

Silius nabídku přešel bez povšimnutí; ani Clodius, jak Silius rychle postřehl, sám nešel příkladem vstříc a nevzal si některý ze svraštělých kloboučků, aby ho žvýkal – pomalu ani jinak.

„Co chceš?“ otázal se ho Silius stroze.

„Popovídat si,“ řekl Clodius a poprvé se teď usmál.

A to byl okamžik, jaký pokaždé zapůsobil neobyčejným dojmem na ty, kdo ještě nikdy nespatřili Clodiův úsměv; proměnil jeho zpravidla upjatý a nervózní obličej naráz v tvář tak milou, tak nakažlivě radostnou, že se úsměvy šířily i všude kolem něho. Tak jako je vyvolal i nyní na tvářích obou mužů i žen.

Jenomže fimbriovec se nedal jen tak ukolébat. Clodius přece náležel k nepřátelským Římanům, mnohem nebezpečnějším, než byli všichni ti Arméni, Syřani nebo Kavkazané. A tak, když úsměvy opět pohasly, zůstal Silius, pokud šlo o možné pohnutky Clodiova chování, i nadále rezervovaný a skeptický.

Což všechno Clodius zčásti očekával, zčásti dokonce i zamýšlel. V průběhu oněch čtyř pokořujících let, kdy se pohyboval na okraji římské společnosti, poznal, že na každého urozeného Římana pohlížejí všichni níže postavení s krajní nedůvěrou a že nevidí žádný rozumný důvod, proč by se někdo z dobré rodiny dobrovolně snižoval ke styku s nimi. Bezradný a ostrakizován svým okolím se tehdy Clodius, v zoufalé snaze něco podniknout, začal pokoušet onu nedůvěru nižších vrstev rozptylovat. Pocit vítězství, když uspěl, ho hřál sám o sobě, avšak nadto se mu ve společnosti oněch nižších kruhů i zalíbilo; lichotilo mu, když byl pojednou vzdělanější a inteligentnější než všichni přítomní, poskytovalo mu to postavení, jakého by byl nikdy nedosáhl mezi sobě rovnými. Připadal si rázem jako titán. A neopomínal dát oněm níže postaveným najevo, že tu stojí aristokrat, jemuž na nich záleží, jenž má upřímný zájem o prosté lidi, o jejich prostředí. Naučil se mezi ně vklouznout a zabydlet se mezi nimi. Hřál se na výsluní jejich obdivu.

Jeho technikou bylo mluvit a mluvit. Žádná velká slova, žádné neuvážené odkazy na jim neznámé řecké dramatiky či básníky, bez sebemenšího náznaku, že by mu snad jejich společnost nebo to, co s nimi popíjí a kde to popíjí, nečinilo potěšení. A zatímco povídal a povídal, pilně své posluchače napájel vínem a předstíral, že i on ho vypije spousty – dával si však dobrý pozor, aby zůstal tím nejstřízlivějším v místnosti. Ne že by tak vyhlížel; dokázal se sesunout pod stůl, padat ze židle, i vyrazit ven zvracet. Když to před svou vyhlédnutou kořistí sehrál poprvé, zachovávali si stále ještě jistý skeptický odstup, ale on přicházel znovu, přišel i potřetí a počtvrté, až konečně i ten nejnedůvěřivější z přítomných musel uznat, že ten Publius Clodius je vlastně báječný chlap, někdo docela obyčejný, kdo měl tu smůlu, že se narodil zrovna v těch špatných vysokých kruzích. Zjistil, že jakmile si takto získá důvěru, může pak už s každým manipulovat, jak se mu jen ráčí, jenom nesmí za žádných okolností prozradit své skutečné myšlenky a pocity. A utvrdil se posléze v názoru, že ti prostí lidé, jimž takhle nadbíhá, nejsou nic jiného než obyčejní balíci, ovšem městští balíci, neotesaní, nevědomí, nevzdělaní – a že nesmírně baží po tom, aby si jich lepší lidé povšimli, aby je přijali mezi sebe. A že jsou připraveni k tomu, aby byli někým náležitě zformováni.

Marcus Silius a Lucius Cornificius se v ničem nelišili od běžného prostého občana z kdejaké římské taverny, třebaže Itálii už ve svých sedmnácti letech dali sbohem. Byli tvrdí, dokázali být i krutí, navykli si být bezohlední. Avšak Publiovi Clodiovi se oba centurioni zdáli tak tvární jako hlína v sochařových rukou. Tuhle hru s nimi dokáže sehrát bez problémů, bez sebemenšího problémečku…

Jakmile se Silius s Cornificiem konečně přiklonili k názoru, že tohoto člověka mají vlastně docela rádi a že je s ním legrace, začal jim Clodius podlézat, chtěl znát jejich názor hned na tohle, hned na tamto – a pečlivě vybíral témata, kde byli doma, kde měli pocit, že vědí všechno nejlíp. A poté jim poodhalil, jak si jich váží – jak se obdivuje jejich houževnatosti, důkladnosti jejich řemesla, jímž byla vojančina, a jaký tohle všechno má obrovský význam pro Řím. A konečně jim dal najevo, že je považuje za rovné, že je jejich přítelem, že on sám není nic víc než další kluk do party, zkrátka takové světélko v temnotách. Patří sice k *tamtěm*, ale jelikož je vlastně našinec, má možnost senát i Comitium upozornit na všechny křivdy a příkoří, jichž tu byl svědkem, pěkně je provětrat na Palatinu i v Carinách. Och jistě, teď je ještě mladý, stále vlastně spíš chlapec! Ale všichni chlapci jednou vyrostou, a až bude Publiovi Clodiovi třicet, vstoupí do posvátných bran senátu; po *cursu honorum* bude stoupat od jednoho úřadu ke druhému tak hladce, jako když voda stéká po leštěném mramoru. Byl koneckonců claudiovec, člen rodu, v němž po všechny generace za celé trvání republiky žádného příslušníka konsulský úřad neminul. Tedy jeden z *tamtěch*, to ano. Ale přesto našinec.

Teprve za své páté návštěvy se Clodius dotkl otázky kořisti a Lucullova dělení plenu.

„Vydřiduch stará!“ uřekl se Clodius.

„Cože?“ zbystřil sluch Silius.

„Ten můj velevážený švagříček Lucullus. Odbyl vojáky, jako jste vy dva, almužnou. Třicet tisíc sesterciů na chlapa, zatímco v Tigranokertě pobral *osm tisíc talentů!*“

„Copak nás nějak ošidil?“ otázal se překvapeně Cornificius. „On přece odjakživa tvrdí, že kořist raději rozděluje na místě a hned, tak aby nás pak po triumfu nemohla státní pokladna nijak podvést.“

„Samozřejmě to on by rád, abyste si tohle mysleli,“ říkal Clodius a jakoby opile ubryndával ze svého poháru. „Umíš počítat?“

„Počítat?“

„Nu, vždyť víš, sčítat a odčítat, násobit a dělit.“

„Och, trochu ano,“ řekl Silius, neboť nechtěl vypadat jako nevzdělanec.

„Víš, jedna z výhod, kterou s sebou nese, že máš už od dětských let svého učitele, spočívá v tom, že musíš pořád počítat a počítat a počítat. A že nespočítat něco, znamená dostat prutem až do živého masa!“ Clodius se ušklíbl. „A tak jsem si teď sedl a chvilku jsem počítal, přepočítával jsem například talenty na dobré římské sestercie, a ty jsem pak dělil patnácti tisíci. A můžu ti říct, Marku Silic, že muži z tvých dvou legií by byli každý měl dostat desetkrát třicet tisíc sesterciů! Ten nafoukaný, povýšený *mentula*, ten můj švagříček, se na tom tržišti sice tvářil náramně šlechetně, jenomže od začátku měl v úmyslu jednoho každého fimbriovce takhle posrat!“ Clodius s plesknutím uhodil pravou pěstí do levé dlaně. „Slyšels to? Nu, a to nebylo nic proti tomu, jak vás podělal ten Lucullus.“

Uvěřili mu nejen proto, že mu uvěřit chtěli, ale i proto, že k nim hovořil s naprostou jistotou a že pak ze sebe začal sypat celé řady čísel, jedno po druhém, a ještě na své posluchače stačil při každé této sérii zamžikat, byla to celá litanie složená ze samých

Lucullových zpronevěr od oné chvíle před šesti lety, kdy přibyl na Východ, aby se ujal velení nad fimbriovci. Jak by se mohl někdo, kdo toho tolik ví, vůbec mýlit? A nač by také lhal? Silius a Cornificius to všechno do posledního písmene přijali za pravdu.

A pak už bylo všechno lehké. Zatímco fimbriovci trávili zimu v Tigranokertě po svém, hýřením a zábavami, Publius Clodius našeptával do uší jejich centurionů a centurioni to zase šeptem sdělovali dál svým řadovým vojákům a řadoví vojáci se rovněž šeptem svěřovali galatským jezdcům. Někteří z vojáků měli v Amísu své ženské, a když se pak obě kilické legie pod velením Sornatia a Fabia Hadriana vydaly na pochod z Amísu do Zély, šly ženy za vojáky, tak jako to vojandy dělaly odjakživa. Žádná z nich sice neuměla psát, ale přesto se od Tigranokerty až po Pontos rozletěla zvěst, jak Lucullus už po léta šidí svou armádu na jejím náležitém podílu z kořisti. A nikdo se nenamáhal Clodiovy počty překontrolovat. Jednodušší bylo prostě uvěřit, že byli okrádáni, zejména když odměnou za tuto víru měl být desetinásobek toho, co jim předtím jako výši jejich plenu sdělil Lucullus. A Clodius je ostatně takový báječný chlapík! Ten se žádné počtářské chyby ani dopustit nemůže! Co Clodius řekne, to musí být pravda! Chytrý Clodius. Odhalil tajemství demagogie: říkat lidem to, co chtějí nejspíš slyšet, a nikdy ani nehlesnout o tom, co slyšet nechtějí.

Lucullus mezitím nijak nezahálel, i přesto, jak přitom pilně pronikal do vzácných rukopisů a do nezletilých děvčátek. Podnikal rychlé výpady do Sýrie a posílal zpátky domů všechny zavlečené Řeky. Jižní Tigranova říše se rozpadala a Lucullus chtěl mít jistotu, že dědicem se stane Řím. Neboť tu byl ještě třetí východní král, jenž představoval hrozbu pro Řím, parthský král Fraates. S jeho otcem uzavřel kdysi Sulla smlouvu, podle níž mělo území na západ od Eufratu připadnout Římu a vše na východ od této řeky mělo náležet království Parthů.

Když Lucullus Parthům prodával oněch třicet milionů medimnů pšenice, které nalezl v Tigranokertě, dělal to zejména proto, aby toto obilí neskončilo v žaludcích Arménů. Zatímco tak po Tigridu odplouvala do Mezopotámie a do parthského království bárka za bárkou, odeslal mu král Fraates návrh na obnovení smlouvy s Římem, a to za stejných podmínek: vše na západ od Eufratu mělo náležet Římu, vše na východ králi Fraatovi. Jenomže vzápětí Lucullus zjistil, že Fraates souběžně jedná i s utečencem Tigranem, jenž odměnou za parthskou pomoc proti Římu nabídl vrátit Parthům oněch sedmdesát údolí v Médii Atropaténé. Tihle východní potentáti jsou zkrátka křiváci, není jim co věřit; všechno je u nich založeno na východních principech, a principy Východu se proměňují před očima právě tak jako písčiny Východu.

A v té chvíli Lucullovi náhle vyvstala před očima vidina bohatství mnohem většího, než byly všechny sny Říma. Co všechno jen asi skrývá Seleukeia nad Tigridem, Ktésifón, Babylónie, co Súsy! Jestliže dvě římské legie a méně než tři tisíce galatských jezdců vpravdě vymazalo ze světa velkou arménskou armádu, čtyři legie a galatští jezdci k tomu by si mohli probojovat cestu skrze Mezopotámii až tam, kde má břehy Mare Erythreum! Na jaký odpor by se asi zmohli Parthové ve srovnání s Tigranem? Lucullova armáda si přece až dosud dokázala poradit se vším, od katafraktariů až po Zoroastrův oheň. Jediné, čeho je k tomu třeba, je povolat obě kilické legie z Pontu.

K rozhodnutí dospěl Lucullus v okamžení. Na jaře vpadne do Mezopotámie a rozdrtí království Parthů. A to bude rána i pro jezdecký stav v Římě a pro jeho spojence v senátě! Lucius Licinius Lucullus jim ukáže! A ukáže celému světu!

Vyrazili kurýři k Sornatiovi v Zéle: přiveď ihned obě kilické legie do Tigranokerty. Vyrazíme do Babylónie a do Elymaidy. Dosáhneme nesmrtelnosti. Celý Východ obsadíme jako provincii Říma a zničíme poslední z jeho nepřátel.

O těchto jeho plánech se pochopitelně dozvěděl i Publius Clodius, když navštívil palácové křídlo, kde si Lucullus zřídil svou rezidenci. Lucullus se totiž tou dobou začal ke svému mladičkému švagrovi chovat vlídněji, neboť se mu Clodius teď nepletl do cesty a neintrikoval mezi mladšími vojenskými tribuny, jak měl ještě před rokem ve zvyku za pochodu z Pontu.

„Přičiním se o to, že Řím bude bohatší než kdy předtím," svěřoval se šťastně Lucullus a jeho podlouhlá tvář jako by teď zjihla. „Marcus Crassus pořád cosi plácá o bohatství, jaké by kynulo z obsazení Egypta, ale ve srovnání s královstvím Parthů je celý Egypt jen pouhý žebráček. Od Indu až po Eufratés teď vybírá daně a poplatky král Fraates. Ale až se s ním vypořádám, poplynou všechny tyto příjmy našemu drahému Římu. Budeme muset vybudovat novou státní pokladnu, aby je bylo kam ukládat."

Clodius spěchal za Siliem a Cornificiem.

„Co si o tom nápadu myslíte?" otázal se Clodius způsobně.

Žádný z centurionů si o něm nemyslel nic dobrého, jak to za oba pověděl Silius.

„Ty neznáš ty roviny," řekl Clodiovi, „zato my ano. My už jsme byli snad všude. Letní tažení dolů podél Tigridu až do Elymaidy? V tom horku a za té vlhkosti? Parthové v těch vedrech a v tom vlhku vyrůstají. Kdežto my tam zahyneme."

Clodius až dosud uvažoval jen o možné kořisti, teprve teď mu došlo i tamější klima. Pochodovat tam pod Lucullem, čelit úžehu a křečem z úmorného vedra? To bude horší než všechno, co až dosud musel přečkat!

„Dobrá," řekl rázně, „pak se musíme postarat o to, aby k tomuhle tažení vůbec nedošlo."

„Kilické legie!" reagoval okamžitě Silius. „Bez nich nemůžeme vytáhnout na pláně ploché jak prkno. To Lucullus dobře ví. Potřebuje čtyři legie, aby z nich mohl vytvořit dokonalý obranný čtverec."

„On už ale k Sornatiovi vyslal kurýra," zamračil se Clodius.

„Ten určitě poletí jak vítr, jenomže Sornatius se nedokáže připravit k pochodu dřív jak za měsíc," řekl Cornificius s jistotou. „Je teď v Zéle sám, Fabius Hadrianus si vyrazil do Pergama."

„Jak to víš?" otázal se zvědavě Clodius.

„Máme své vlastní zdroje," ušklíbl se Silius. „My teď hlavně budeme muset poslat někoho z našich do Zély."

„A co tam bude dělat?"

„Řekne kilickým legiím, ať zůstanou, kde jsou. Jakmile uslyší, kam má armáda táhnout, odloží všechnu výbavu a odmítnou se hnout z místa. Kdyby tam teď byl Lucullus, ten by s nimi pohnout dokázal, ale Sornatius nemá ani dost sil, ani dost obratnosti, aby dokázal čelit vzpouře."

Clodius předstíral zděšení. „Vzpouře?" vyjekl.

„Ne *opravdické vzpouře*," chlácholil ho Silius. „Ti chlapi budou za Řím bojovat s radostí – pokud se tak ovšem stane v Pontu. Takže jakápak vzpoura?"

„To je pravda," sehrál Clodius úlevu. „A koho byste mohli do Zély poslat?"

„Mého vlastního sluhu," odpověděl Cornificius a zvedl se. „Nesmíme mařit čas. Vypravím ho hned teď."

Clodius se Siliem osaměli.

„Strašně jsi nám pomohl," říkal Silius vděčně. „Jsme opravdu rádi, že jsme se s tebou poznali, Publie Clodie."

„Nemůžete tomu být tolik rádi jako já, Marku Silie."

„Poznal jsem kdysi takhle už jednoho mladého patricia," řekl Silius a zamyšleně točil v rukou zlatým pohárem.

„Ano?" otázal se Clodius s nelíčeným zájmem; člověk nikdy neví, kam takovýhle rozhovor dospěje, co se z něho vyklube, co bude třeba voda na clodiovský mlýn.

„Bylo to před Mytilénou, a už je to dobrých jedenáct nebo dvanáct let." Silius si odplivl na mramorovou podlahu. „Taky jedno takové Lucullovo tažení! Já se ho snad v životě nezbavím. Sehnali nás do jedné kohorty, všechny ty chlapce, o kterých tenkrát Lucullus usoudil, že jsou příliš nebezpeční a že na ně není spolehnutí – pořád jsme tehdy ještě až příliš vzpomínali na Fimbriu. A tak se Lucullus rozhodl předhodit nás šípům na pospas, a tomu hezkému mládenečkovi nás dal na povel. Bylo mu asi tak dvacet, myslím. Gaius Julius Caesar."

„Caesar?" Clodius se ostražitě napřímil. „S tím se znám – tedy alespoň já ho znám. Lucullus ho nemůže vystát."

„To platilo i tenkrát. Proto ho taky spolu s námi chtěl obětovat. Jenomže mu to nevyšlo. Kdepak chladnokrevnost! Ten byl jak led. A jak bojoval? U Jova, jak ten se dokázal bít! Ani na okamžik mu to nepřestávalo myslet, proto byl tak dobrý. Zachránil mi v té bitvě tenkrát život, nemluvě o životech všech ostatních. Ale o ten můj měl osobní zásluhu. Dodnes nevím, jak to dokázal. Už jsem si myslel, že jsem jen popelem na hranici, Publie Clodie, pouhým popílkem na oharcích."

„Získal *občanskou korunu*," řekl Clodius. „Proto já si ho tak dobře pamatuji. U soudů se neobjevuje příliš mnoho advokátů s věncem z dubových listů na hlavě. Je to Sullův synovec."

„A taky synovec Gaia Maria," řekl Silius. „Pověděl nám o tom tenkrát na samém začátku té bitvy."

„To je pravda, jedna z jeho tet se provdala za Maria a druhá za Sullu." Clodius vypadal potěšeně. „Nu, svým způsobem je to můj bratranec, Marku Silie, tím to asi všechno bude."

„A co?"

„Ta jeho statečnost a to, že sis ho tak oblíbil."

„To tedy oblíbil. Bylo mi moc líto, když se s Thermem a s asijskými vojáky pak vracel do Říma."

„Zatímco chudáci fimbriovci museli jako vždycky zůstat v Asii," řekl Clodius tiše. „Nu, hlavu vzhůru! Píšu pořád do Říma kdekomu, koho znám, aby se přičinili o zrušení toho rozhodnutí senátu!"

„Ty jsi," řekl Silius se slzami v očích, „opravdový *Přítel vojáků*, Publie Clodie. A my ti to nezapomeneme."

Clodius vypadal dojatě. „*Přítel vojáků*? Tak mi říkáte?"

„Tak ti říkáme."

„Ani já vám to nezapomenu, Marku Silie."

Uprostřed března dorazil z Pontu omrzlý a vyčerpaný posel, aby Lucullovi sdělil, že kilické legie odmítly opustit Zélu. Ačkoli Sornatius a Fabius Hadrianus dělali všechno, nač připadli, kilickými vojsky to nepohnulo, ani poté, co je stroze varoval správce Dolabella. A to nebyla jediná znepokojivá zpráva ze Zély. Nějakým způsobem, psal

Sornatius, někdo oběma kilickým legiím namluvil, že je Lucullus po celých šest let od chvíle, co se opět vrátil na Východ, šidí na jejich spravedlivém podílu z kořisti. Třebaže vzpouru nepochybně vyvolaly vyhlídky na vedra v oblasti Tigridu, pověsti o tom, že Lucullus je podvodník a lhář, věci nijak neprospěly.

Okno, u něhož Lucullus seděl, hledělo přes celé město směrem k Mezopotámii; zíral jím do prázdna, k vzdálenému obzoru nízkých hor, a pokoušel se vyrovnat s tím, že sen zdající se být už na dosah, se náhle rozplynul. Ti hlupáci, ti idioti! On, Licinius Lucullus, že by se mohl dopustit odírání svých vlastních vojáků o ničemné drobné? On, Licinius Lucullus, že by se snížil k úrovni nějakých nenažraných publikánů v Římě, co chtějí z daní přes noc zbohatnout? Kdo tohle má na svědomí? Kdo jen může takovéhle pomluvy šířit? A jak to, že vojáci nebyli schopni sami posoudit, že jsou vylhané? Stačila by jim k tomu přece pouhá chvilička počítání.

Jeho sen o dobytí království Parthů byl minulostí. Pustit se do těch nekonečných rovin s méně než čtyřmi legiemi se rovnalo sebevraždě, a Lucullus žádný sebevrah nebyl. S povzdechem vstal a vydal se vyhledat Sextilia a Fannia, nejvyšší legáty, které s sebou v Tigranokertě měl.

„Co tedy budeš dělat?“ otázal se ohromený Sextilius.

„Budu dělat to, nač stačím se silami, které mám k dispozici,“ prohlásil Lucullus, každým okamžikem upjatější. „Vydám se na sever za Tigranem a za Mithridatem. Donutím je, aby přede mnou ustupovali, zaženu je do Artaxaty, a tam je rozcupuju na kousíčky.“

„Je ještě příliš časně zjara na to, abychom se pouštěli tak daleko na sever,“ řekl Lucius Fannius ustaraně. „Nepodaří se nám vytáhnout dřív než – och, v měsíci *sextilis* podle kalendáře. Takže na to nebudeme mít víc jak čtyři měsíce. Říká se, že celé to území leží dost vysoko, vesměs nad pět tisíc stop, a že celé vegetační údobí se omezuje jen na letní měsíce. A nebudeme s sebou moci ani vzít příliš mnoho zásob – podle toho, co vím, jde výlučně o hornatý a skalnatý terén. Ty se ovšem dáš západně od jezera Thospitis.“

„Ne, potáhnu východně od jezera Thospitis,“ odpověděl Lucullus, teď už opět zcela uzavřen v ledové krustě jako za pochodu. „Máme-li k dispozici pouhé čtyři měsíce, nemůžeme si dovolit zacházet si o dvě stě mil jen proto, že ta delší cesta je snad o něco málo schůdnější.“

Na obou legátech bylo patrné znepokojení, avšak žádný z nich nevznesl námitky. Až příliš dlouho už byli zvyklí vídat tento výraz v Lucullově tváři a nevěřili, že by jeho rozhodnutí mohly jakékoli důvody zvrátit. „A co hodláš podnikat do té doby?“ zeptal se Fannius.

„Nechám zatím fimbriovce válet si šunky tady,“ prohlásil Lucullus s opovržením. „Ti budou té zprávě jenom rádi!“

A tak posléze začátkem měsíce *sextilis* opustila Lucullova armáda Tigranokertu, ne však, aby se vydala na žhavý jih. Fimbriovci se z této zbrusu nové pochodové směrnice příliš netěšili (jak se Clodius dozvěděl od Silia a Cornificia), neboť by se byli raději dál povalovali v Tigranokertě a předstírali, že jsou užiteční i službou v posádce. Avšak počasí tím směrem bude určitě snesitelnější a v Asii přece není horstvo, které by fimbriovci nezdolali! Vyšplhali se už na všechna, prohlásil sebevědomě Silius. Kromě toho čtyřměsíční tažení má půvab i v tom, že je tak krátké. Na zimu budou už zase zpátky v útulné Tigranokertě.

Lucullus šel v čele pochodového proudu za hrobového mlčení, neboť za návštěvy Antiochie shledal, že byl mezitím zbaven úřadu správce Kilikie; provincie měla připadnout Quintovi Marciovi Regovi, staršímu konsulovi onoho roku, a nedočkavý Rex by byl chtěl odjet na Východ co nejdřív, ještě v průběhu svého konsulského období. A to, jak se Lucullus k svému pobouření doslechl, v doprovodu tří zcela čerstvých legií! Zatímco Lucullus nedokázal z Říma vymámit jednu jedinou, když na tom závisel sám jeho život!

„Mně to ale vyhovuje," prohlásil spokojeně Publius Clodius. „Nezapomínej, že i Rex je mým švagrem. Já jsem prostě jako kočka – vždycky dopadnu na všechny čtyři! Když o mě nebudeš stát ty, Luculle, seberu se a jedu za Regem do Tarsu."

„Nikam nespěchej!" zavrčel Lucullus. „Ještě jsem ti neřekl, že se Rex na cestu nemůže vydat tak brzo, jak zamýšlel. Mladší konsul zemřel, a pak umřel i *consul suffectus;* Rex je uvrtán v Římě, dokud jeho konsulský rok neskončí."

„Och!" řekl jen Clodius a ztratil se.

Jakmile vyrazili na pochod, neměl už Clodius žádnou možnost vyhledat Silia ani Cornificia, aniž by si toho kdo všiml; stáhl se tedy v této počáteční fázi tažení mezi vojenské tribuny, nic neříkal, nic nepodnikal. Měl ale tušení, že na něho co nevidět čeká příležitost, cítil v kostech, že Luculla opustilo štěstí. A nebyl sám, kdo si to myslel; i vojenští tribunové, a dokonce i legáti si začínali špitat o smůle, která se, jak se zdá, začíná Lucullovi lepit na paty.

Průzkumníci Lucullovi doporučovali, aby se dal vzhůru podél řeky Kentrítés, přítoku Tigridu, který protékal nedaleko Tigranokerty a jehož tok vedl shůry z horského masivu jihovýchodně od jezera Thospitis. Jenomže všichni tito průzkumníci byli Arabové pocházející z nížin; a ať hledal, jak chtěl, nepodařilo se Lucullovi nalézt nikoho, kdo by pocházel z oněch končin, z horstva na jihovýchod od jezera. Už to samo o sobě by mu bylo mohlo cosi napovědět o území, do něhož se chce pustit, avšak nestalo se tak, neboť Lucullus byl dosud natolik zasažen selháním kilických legií, že ztratil schopnost nezbytného nadhledu. Zachoval si však přesto dostatek uvážlivosti na to, aby vyslal kupředu pár svých galatských jezdců. Vrátili se v průběhu jednoho tržního období a podali mu zprávu, že Kentrítés je tok poměrně krátký a že pramení pod skalním srázem, který nemůže zdolat žádná armáda, ani pěšky ne.

„Jednoho kočovného pastevce jsme tam ale přece jen objevili," říkal náčelník hlídky, „a ten doporučil, abychom se vydali k Lýku, nejbližšímu většímu přítoku Tigridu na jih odtud. Jeho tok je dlouhý a vine se týmž horstvem. Myslí si, že u jeho pramenů je terén příhodnější a že se tamtudy dostaneme k nížině u jezera Thospitis. A odtamtud, jak říkal, už bude cesta poměrně snadná."

Lucullus se zle zamračil nad zpožděním, k němuž už došlo, a všechny své Araby vyhodil. Když chtěl vidět onoho pastevce, se záměrem najmout ho jako průvodce, přiznali se mu galatští jezdci zkormouceně, že jim ten dareba uklouzl i se svými ovcemi a že se jim ho už nepodařilo vypátrat.

„Dobrá, dáme se tedy na pochod k Lýku," prohlásil vojevůdce.

„Ale ztratili jsme už osmnáct dní," řekl bázlivě Sextilius.

„To já dobře vím."

A tak, když nalezli Lýkos, vydali se fimbriovci a jízda podél jeho břehů a postupovali stále výš a výš, neustále se úžícím údolím. Nikdo z nich nedoprovázel Pompeia, když vytyčoval nový přechod přes západní Alpy, avšak kdyby tomu tak bylo, byl by teď ostatním vyprávěl, že Pompeiova stezka byla pouhou procházkou pro batolata ve srovnání s terénem, do jakého se teď dostávají. A tak celá armáda šplhala a

prodírala se mezi balvany vyvrženými řekou, v současné chvíli burácejícím a nebroditelným dravým proudem, ženoucím se stále užším, hlubším a divočejším korytem.

Obešli pak skalní výběžek a stanuli náhle na líbezné travnaté rovince, která působila přímo jako park, nebyla to sice mísovitá kotlina, avšak přesto poskytla trochu pastvy koním, kteří hladověli a hubli. Přesto je však nedokázala potěšit, neboť její protilehlá stěna – nad níž zjevně probíhalo rozvodí – působila přímo děsivým dojmem. Tak jako tak by jim byl Lucullus nebyl povolil zdržet se tu déle jak tři dny; byli na cestě už celý měsíc a nedospěli vlastně o mnoho severněji, než ležela Tigranokerta.

Hora, kterou měli po pravici, když zahájili onen strašný výstup, byl šestnáct tisíc stop vysoký obr. Když dospěli po jejích srázech do výše deseti tisíc stop, počali se hroutit pod náhle ztěžklými zavazadly, marně přemýšleli, proč je pojednou všechny tak bolí hlava, proč nemohou popadnout dech a nedokáží naplnit plíce drahocenným vzduchem. Cesta odtamtud je vedla korytem další bystřiny, ale srázy nad ní strměly tak příkře, že se na nich neudržel ani sníh. Někdy jim trvalo celý den, aby urazili necelou další míli, přelézali skaliska nahoru a dolů, zoufale přimknutí k samému pokraji řvoucích peřejí, v obavách, aby se nezřítili dolů a nebyli roztlučeni na kaši.

Nikdo neměl oči pro půvab oné scenérie, na to byl jejich pochod až příliš děsivý. A nepřestával být strašný, jen se vlekl den za dnem a peřeje se ani v nejmenším nezklidnily, proud se jen rozšířil a prohloubil. Noci byly přímo vražedně chladné, třebaže léto už dostoupilo vrcholu, a za dne vůbec nezahlédli slunko, tak vysoké byly horské stěny, které je svíraly. Zdálo se, že už nic nemůže být horšího, naprosto nic.

Až pak před sebou náhle spatřili sníh jakoby potřísněný krví, právě v místě, kde se strž, kterou překračovali, začínala poněkud rozšiřovat a kde se koním konečně dařilo uždíbnout tu a tam trs trávy. Hory, stále sice stejně vysoké, ale s méně příkrými svahy, si dosud podržely v rozsedlinách velké plochy a pásy sněhu. Ovšem sněhu, jenž vyhlížel přesně jako sníh na bojišti, kde už skončila řež – zrůžovělý a zahnědlý krví.

Clodius vyrazil za Cornificiem, jehož legie postupovala vpředu před první legií vedenou Siliem.

„Co to znamená?“ zakřičel ustrašeně Clodius.

„Znamená to, že jdeme na jistou smrt,“ odpověděl Cornificius.

„Už jsi někdy něco takového spatřil?“

„Jak bych byl mohl takového vidět, když je to *omen*, zlé znamení pro nás pro všechny?“

„Musíme se vrátit!“ rozklepal se Clodius.

„Na to už je pozdě,“ řekl Cornificius.

A tak se vlekli dál, teď už o něco snáze, neboť řeka se tu zařízla do terénu a dostávali se do nižších poloh. Avšak Lucullus jim oznámil, že se nacházejí příliš daleko východně, takže armáda, která stále ještě zírala na ony krvavé plochy, musela znovu šplhat do výše. Nikde nenarazili na sebemenší známky života, třebaže všichni dostali rozkaz polapit každého kočovníka, kterého by spatřili. Jak by tu také mohl někdo žít s tím krví zbroceným sněhem všude kolem?

Dvakrát vystoupali do výše deseti a jedenácti tisíc stop, dvakrát se pak potáceli opět dolů, avšak druhý z přechodů byl přece jen snesitelnější, neboť zkrvavený sníh zmizel, vystřídal ho obyčejný a krásný bělostný příkrov, a z nejvyššího bodu tohoto druhého výstupu spatřili už v dáli jezero Thospitis, nádherně modré, dřímající ve slunečním svitu.

S podlamujícími se koleny sestoupila armáda na místa, která jí připadala jako sama Elysejská pole, třebaže se stále ještě pohybovali ve výši pěti tisíc stop a nikde nebylo ani stopy po nějaké úrodě. Nežil tu nikdo, kdo by oral půdu, která zůstávala zmrzlá až do léta a zamrzala pak opět s prvními závany podzimních větrů. Strom nebylo vidět široko daleko žádný, avšak rostla tu tráva; alespoň koně se trochu spravili, když už ne muži, třebaže i planý chřest se tu dal opět najít.

Lucullus hnal armádu kupředu, byl si vědom, že za dva měsíce se nedostal dále jak šedesát mil na sever od Tigranokerty. Nejhorší však přesto už měli za sebou a mohl teď zrychlit postup. Obešel jezero, nalezl přitom malou vesničku kočovníků, kteří tu pěstovali obilí, a pobral jim je všechno do posledního klásku, aby si doplnil tenčící se zásoby. O pár mil dále narazil na další zásoby obilí, zkonfiskoval i to, spolu se všemi ovečkami, které armáda objevila. Ani vzduch jim tu už nepřipadal tak řídký – nikoli proto, že by byl zhoustl, ale všichni už pobytu ve vysokých horách mezitím přivykli.

Řeka, která sbírala vody z mnohem více zasněžených hor na severu a přiváděla je do jezera, byla tím správným tokem, poměrně širokým a mírným, a hlavně její koryto vedlo do míst, kam Lucullus chtěl dospět. Vesničané, kteří hovořili jakýmsi médským nářečím, mu skrze zajatého médského tlumočníka pověděli, že mezi ním a údolím řeky Araxés, na níž leží Artaxata, je už jen jediný horský hřeben. Zlé hory? otázal se. Ne tak zlé jako ony, z nichž se tato cizí armáda vynořila, zněla odpověď.

A pak, právě když fimbriovci opouštěli říční údolí a začali stoupat mírně zvlněnou pahorkatinou, která se jím líbila o mnoho víc, přitrhla na ně jednotka katafraktariů. Fimbriovcům už se stejně stýskalo po nějaké pořádné rvačce, a tak si to i bez pomoci Galaťanů s jezdci v jejich těžkém kroužkovém brnění i s jejich stejně opancéřovanými mohutnými oři vyřídili sami. Na Galaťany přišla řada poté, když se hbitě vypořádali s nájezdem druhé eskadrony katafraktariů. A čekali a chystali se na další.

Žádní další se však neukázali. Po jednodenním pochodu pochopili Římané proč. Terén byl zcela plochý, avšak kam až oko dohlédlo, představoval novou překážku, něco tak podivného a strašného, že se až zamýšleli, jaké bohy to urazili, že je stíhají takovou hrůznou kletbou. Zem znova zrudla – jenomže to nebyl pouhé plošky nachového sněhu, ale celá krvavá pláň.

Před sebou měli kamenné moře. Skaliska ostrá jako břitva, vysoká od deseti do padesáti stop, nahloučená bez ladu a skladu přes sebe, rozkotaná a rozvalená beze vší logiky anebo systému.

Silius a Cornificius si vyžádali rozmluvu s vojevůdcem.

„Přes tohle kamení se nedostaneme," řekl Silius bez obalu.

„Tato armáda umí překonat všechno, a už to také dokázala," řekl Lucullus podrážděn jejich odporem.

„Nevede tudy žádná cesta," řekl Silius.

„My si ji uděláme," řekl Lucullus.

„Skrz tohle kamení ne," řekl Cornificius. „Já to vím, protože už jsem několika mužům nařídil, aby to zkusili. Ať už jsou tyhle odštěpky z čehokoli, jsou hlavně tvrdší než naše *dolabry*."

„Tak přes ně prostě přelezeme," řekl Lucullus.

Nedal se ničím pohnout. Třetí měsíc se už chýlil ke konci – a on prostě do Artaxaty dorazit *musí*. Takže se jeho nevelká armáda vydala napříč oním lávovým polem rozrušeným v dávné minulosti vnitrozemským mořem. A chvěla se přitom strachy, neboť skaliska pod jejich nohama i kolem nich byla navíc porostlá krvavě rudým lišejníkem. Postupovali zoufale pomalu, podobali se mravencům přelézajícím střepy

rozbitých hrnců. Jenomže lidé nejsou mravenci; o skaliska se odírali do krve, záhy byli samá modřina, pochod přes kamení jim působil bezmeznou trýzeň. A obejít se toto nehybné moře nikudy nedalo, všude kolem se kruhem nad obzor zvedaly zasněžené horské štíty, nablízku i v dáli, a odsuzovaly je tak k tomuto nekonečnému a nelidskému plahočení.

Clodius se už předtím, když dospěli na sever od jezera Thospitis, rozhodl bez ohledu na to, co si Lucullus myslí anebo říká, pochodovat v Siliově společnosti. A když mu vojevůdce (poté, co se od Sextilia dozvěděl, že se od něho Clodius odtrhl, aby se bratříčkoval s nějakým centurionem) vzkázal, aby se vrátil do čela pochodového proudu, Clodius se vzepřel.

„Vyřiď mému švagrovi," řekl tribunovi, jenž byl vyslán, aby ho přivedl, „že je mi tady docela dobře. A že mě k sobě dopředu dostane leda v železech."

Což byla odpověď, kterou se Lucullus rozhodl raději ignorovat. Po pravdě řečeno, celý jeho štáb potěšilo, že se zbavili toho ukňouraného a zpovykaného Clodia. Zatím ještě také nikdo nepojal podezření o Clodiově podílu na vzpouře kilických legií, a jelikož se fimbriovci ve svém protestu proti *pochodu kamenným mořem* omezili na oficiální námitku tlumočenou svými předními centuriony, neměl nikdo také potuchy o hrozící fimbriovské revoltě.

Snad by k ní ani nebylo došlo, kdyby nebylo hory Araratu. Armáda si protrpěla padesát mil pouti lávovými poli a poté pod nohama opět ucítila měkkou lučinu. Och, jaké blaho! Až na to, že jim cestu přehrazovala od východu až k západu hora, jakou ještě nikdo z nich nikdy nespatřil. Osmnáct tisíc stop sněhu a ledu, nejkrásnější a nejstrašnější velehora na světě, s dalším pobočným štítem na východním úbočí, nižším, avšak o nic méně hrozivým.

Fimbriovci odložili oštěpy a štíty a zaklonili nevěřícně hlavy. A poté se rozvzlykali.

Tentokrát vedl delegaci k vojevůdci sám Clodius, a Clodius nebyl z těch, kdo by se dali odbýt.

„Odmítáme pochodovat o jediný krok dál," řekl a Silius a Cornificius za ním souhlasně přikyvovali.

„Ty jsi téhož názoru, Bogitarie?" otázal se Lucullus.

„Jsem, Lucie Licinie. Moji koně takovouhle horu překročit nedokážou, dokonce už ne po tom kamení, co máme za sebou. Nohy mají odrané až po hlezna, podkovy ztráceli rychleji, než je mí kováři stačili kovat, a dochází mi už taky železo. Nemluvě o tom, že od chvíle, co jsme vyrazili z Tigranokerty, jsme nikde nesehnali ani trošku dřevěného uhlí, takže jsem i bez paliva do výhní. Šli bychom za tebou třeba do Hádu, Lucie Licinie, ale na tuhle horu se s tebou nevydáme."

„Děkuji ti, Bogitarie," řekl Lucullus. „Běž. Vy fimbriovci můžete jít také. Chci si promluvit s Publiem Clodiem."

„Znamená to snad, že se vracíme?" zeptal se podezřívavě Silius.

„Nikoli, Marku Silie, pokud si nechceš to kamení zopakovat. Dáme se na západ, do okolí Arsania, potřebujeme si tam obstarat obilí."

Bogitarius už byl pryč; teď ho následovali i oba fimbriovští centurioni a Lucullus s Clodiem osaměl.

„Poslyš, nakolik ses vlastně o tuhle záležitost přičinil ty sám?" otázal se Lucullus.

Rozzářený Clodius si pohrdavě a se škodolibým úsměvem vojevůdce prohlížel od hlavy k patě. Och, jak nám ten člověk sešel! Teď už vůbec není těžké uvěřit, že je mu padesát let. Cosi se vytratilo z jeho zraků – snad ona chladná sebejistota, která mu

pomáhala překonávat všechno na světě. Z tváře zkornatělé únavou vyčetl Clodius vědomí porážky.

„Nakolik?“ opakoval po Lucullovi a rozesmál se. „Ty můj milý Luculle, vždyť já jsem přece jediným původcem a strůjcem toho všeho! Cožpak ty ses opravdu domníval, že by někdo z těch vojáčků byl obdařen takovou dávkou prozíravosti a předvídavosti? Anebo dokonce drzosti? Ne, tohle všechno je jen a jen moje práce.“

„I ty kilické legie,“ říkal Lucullus zvolna.

„Samozřejmě že i ty. Mé dílo to bylo.“ Clodius se pohupoval ze špiček na paty a zpátky. „Po tomhle už o mou přítomnost tady sotva budeš stát, takže já odcházím. Až dorazím do Tarsu, měl by tam už být můj švagr Rex.“

„Nepůjdeš nikam, leda pelešit se s těmi svými fimbriovskými hošánky,“ prohlásil Lucullus zarytě a ještě se pousmál. „Já jsem tvým velitelem, mám prokonsulské imperium k boji s Mithridatem a s Tigranem. Povolení k odchodu ode mne nedostaneš a bez něho nikam jít nemůžeš. Zůstaneš se mnou tak dlouho, dokud mi z pohledu na tebe nebude na zvracení.“

Nebyla to právě odpověď, jakou by si byl Clodius přál slyšet, ani jakou očekával. Vrhl na Luculla rozzuřený pohled a vyrazil z vojevůdcova příbytku.

Sotva se Lucullus vydal směrem k západu, strhly se první vánice, neboť roční období příhodné k válečným tažením už skončilo. Předchozí příznivý čas vyplýtval na to, aby dospěl k Araratu, do vzdálenosti pouhých dvou set mil vzdušnou čárou od Tigranokerty. Když dosáhl břehů řeky Arsanias, největšího ze severních přítoků Eufratu, shledal, že už je po sklizni a že se nepočetní obyvatelé poschovávali do svých jeskynních obydlí vydlabaných v tufových skalách – a že si hlavně s sebou do úkrytů do posledního drobtu odnesli i veškeré zásoby potravin. Prohru ve srážce s vlastním vojskem snad Lucullus utrpět mohl, ale s nepřízní osudu se v životě naučil bojovat až příliš dobře, a nehodlal tedy zůstat tady, kde by ho Mithridatés a Tigranés s příchodem jara snadno vypátrali.

Zamířil do Tigranokerty, kde byli přátelé a kde byly i zásoby; pokud se však fimbriovci kojili nadějí, že tu budou i přezimovat, byli záhy zklamáni. Pod vládou Lucia Fannia, muže, jemuž tu svěřil správu, bylo město poklidné a zdálo se být i spokojené. Poté co naložil zrno a ostatní potraviny, vyrazil Lucullus k jihu oblehnout Nisibis, město ležící na řece Mygdonis, v sušší a rovinatější krajině.

Nisibis padla za jedné deštivé černé listopadové noci a poskytla vítězům bohatou kořist, stejně tak jako hojnost dobrého jídla a pití. Nadšením u vytržení, hýčkajíce Clodia jako svého maskota, jako amulet blaženého bytí, se fimbriovci ve městě uvelebili, aby tu pod sněžnou čárou strávili příjemnou zimu. A když se tam ani ne za měsíc objevil Lucius Fannius, aby svého velitel zpravil o tom, že Tigranokerta opět přešla do rukou krále Tigrana, nosili fimbriovci ověnčeného Clodia na ramenou po nisibiském tržišti, neboť právě jemu připisovali svou šťastnou sudbu; žili si tu v bezpečí, ušetřeni oblehnutí v Tigranokertě.

V dubnu, kdy už se zima chýlila ke konci a kynula jistá útěcha v podobě nového tažení proti Tigranovi, dozvěděl se Lucullus, že zatím byl zbaven všeho kromě prázdného titulu vojevůdce ve válce proti dvěma králům. Jezdci využili shromáždění plebejů k tomu, aby mu odebrali i jeho poslední provincie, Bíthýnii a Pontos, a poté mu sebrali i všechny čtyři jeho legie. Fimbriovci se měli konečně navrátit domů a kilické jednotky měl převzít Manius Acilius Glabrio, nový správce Bíthýnie a Pontu.

Vojevůdce ve válce proti dvěma králům neměl už žádnou armádu, s níž by mohl pokračovat v boji. Jediné, co mu zbylo, bylo jeho imperium.

Nato se Lucullus rozhodl, že fimbriovcům zprávu o jejich propuštění se ctí prostě zatají. O čem se nedozvědí, toho srdce želet nebude. Jenomže fimbriovci se o svém omilostnění pochopitelně dozvěděli; Clodius zachycoval všechnu oficiální korespondenci a seznamoval se s jejím obsahem ještě předtím, než ji obdržel Lucullus. Vzápětí po dopisu z Říma přišly listy z Pontu se zprávami o tom, že do země vtrhl Mithridatés. Ani Glabrio posléze kilické legie nezískal; byly zničeny u Zély.

Když byl vydán rozkaz k pochodu do Pontu, došel si Clodius za Lucullem. „Armáda odmítá vytáhnout z Nisibis," oznámil mu.

„Armáda se dá na pochod do Pontu, Publie Clodie, zachránit ty ze svých krajanů, kteří přežili," pravil Lucullus.

„Ale vždyť ty přece téhle armádě už nemáš co velet!" vyjel vítězoslavným hlasem Clodius. „Fimbriovcům služba pod orly skončila, jsou volní a mohou se vrátit domů, jakmile jim vyhotovíš propouštěcí listiny. Což učiníš tady, v Nisibis. Tak je alespoň nebudeš moci ošidit o jejich podíly, až se bude dělit nisibidská kořist."

V tom okamžiku Lucullus pochopil vše. Dech se mu dral se sípotem z hrdla, vycenil zuby a vykročil proti Clodiovi, v očích smrt. Clodius uskočil za stůl, tak aby měl ke dveřím blíže než Lucullus.

„Opovaž se mě dotknout jediným prstem," vykřikl. „Sáhni na mě a oni tě roztrhají na kousky!"

Lucullus stanul. „To si tě opravdu tak zamilovali?" otázal se. Ani u takových nevědomců, jako byl Silius a ostatní fimbriovští centurioni, nedokázal uvěřit v takovou míru lehkověrnosti.

„Milují mě až k smrti. Já jsem totiž *Přítel vojáků*."

„Běhna jsi, Clodie, prodal by ses tomu nejubožejšímu špinavci, jakého země nosí, jen aby si tě někdo zamiloval," řekl s nepokrytým pohrdáním Lucullus.

Proč ho právě napadlo tohle a proč právě v tomto okamžiku, sám Clodius nikdy poté nedokázal pochopit. Ale vytanulo mu to v mysli a on jízlivě a pomstychtivě vyhrkl: „*Já* že jsem běhna? Určitě ne taková běhna, jako je ta tvoje žena, Luculle! Moje drahá sestřička Clodilla, kterou miluju právě tak silně, jak tebe nenávidím. Ty sis myslel, žes ji měl první, co? Teprve patnáctiletou, když se vdávala za tebe. Za Luculla, pederasta, prznitele holčiček a chlapečků! Že jsi její první, jsi věřil, co? Nu, zdaleka to tak nebylo!" vřískal Clodius s pěnou u úst.

Lucullus zpopelavěl. „Co tím chceš říct?" šeptl.

„Chci tím říct, že první jsem ji měl já, vážený a mocný Lucie Licinie Luculle! *Já* ji měl první, a dlouho před tebou! Měl jsem i Clodii jako první. Spávali jsme v jednom lůžku, ale jen tak jsme vedle sebe neleželi! Dost a dost jsme si hrávali jeden s druhým, a ty hry byly čím dál tím dospělejší, jak jsem i *já* dospíval! Obě jsem je měl, měl jsem je stokrát, pěkně jsem si v nich nejdřív porejdil prstíčkem a pak jsem do nich strkal i ledacos jiného! Cucal jsem je, kousal jsem je, dělal jsem s nimi věci, o jakých se tobě ani nezdá! A víš co?" rozesmál se jedovatě. „O tobě si Clodilla dodnes myslí, že za jejího *bratříčka* jsi dosti ubohá náhražka."

Vedle stolu, jenž Clodia dělil od Clodillina manžela, stála židle; z Luculla jako by náhle prchl všechen život, klesl na ni. Slyšitelně se dusil.

„Propouštím tě ze své služby, ty *Příteli vojáků*, protože teď právě je mi z tebe na zvracení. Proklínám tě! Táhni si do Kilikie, za tím svým Regem!"

Po slzavém loučení se Siliem a Cornificiem je Clodius opustil. Fimbriovští centurioni ho samozřejmě zasypali dary, některé měly značnou cenu, všechny pak byly užitečné. Odklusal na hřbetě nádherného koníka, i doprovod jeho sluhů jel na vynikajících koních a kromě toho je doprovázelo pár tuctů mul s kořistí. Přesvědčen, že se vzdaluje všemu nebezpečí, odmítl Siliovu nabídku, že s ním pošle ozbrojený doprovod.

Všechno probíhalo výtečně, dokud u Zeugmy nepřekročil Eufrat s úmyslem pokračovat dál do Kilikie Pedie a pak do Tarsu. Od kilických rovinatých a úrodných niv ho dělil už jen horský hřeben Amanus, prťavé kopečky ve srovnání s velehorami, jimiž se Clodius před nedávnem musel prodírat; v Clodiovi vzbuzovaly jen pohrdání. Avšak jen do chvíle, kdy ho ve vyschlé rokli ze zálohy přepadla tlupa arabských lupičů a pobrala mu veškeré dary, měšce s penězi i skvělé koníky. Cestu Clodius dokončil sám, na hřbetě muly, i když mu Arabové (kterým připadal nesmírně směšný) strčili do měšce dostatek mincí, aby se doplahočil až do Tarsu.

Kde však zjistil, že jeho švagr Rex tam dosud nedorazil! Clodius si vynutil ubytování v paláci správce a usadil se, aby zrekapituloval svůj seznam nejnenáviděnějších nepřátel: Catilina, Cicero, Fabia, Lucullus – a teď nově Arabové. I ti mu jednou splatí.

Když Quintus Marcius Rex se svými třemi novými legiemi konečně přibyl do Tarsu, byl už konec měsíce *quinctilis.* Táhl společně s Glabrionem až k Helléspontu a odtamtud volil dál raději cestu po souši, napříč Anatolií, než aby se plavil podél pověstného pirátského pobřeží. V Lykaónii, jak mohl sdělit lačnému Clodiovi, ho zastihla žádost o přispění na pomoc – od koho jiného než od Luculla, jemuž se po odchodu *Přítele vojáků* podařilo fimbriovce pohnout, aby vyrazili do Pontu! V Talauře, když už měl Lucullus kus cesty za sebou, ho napadl Tigranův zeť jménem Mithridatés, a navíc Lucullus zjistil, že oba králové míří rychlým pochodem přímo proti němu.

„A věřil bys, že on měl tu drzost chtít pomoc zrovna ode mne?“ otázal se Rex.

„Je to koneckonců taky tvůj švagr,“ popíchl Clodius.

„V Římě je to *persona non grata,* takže jsem to pochopitelně odmítl. Poslal kurýra i ke Glabrionovi, aby mu přišel na pomoc, ale já myslím, že ani tam nebyl vyslyšen. Poslední zpráva, kterou jsem o něm slyšel, byla, že ustupuje a že má v úmyslu vrátit se do Nisibis.“

„Tam se on ovšem vůbec nedostal,“ řekl Clodius, jenž byl o konci Lucullova pochodu informován mnohem lépe než o událostech v Talauře. „Když dosáhl brodu u Samosaty, odmítli fimbriovci jít dál. Nejposlednější zpráva v Tarsu říkala, že teď pochoduje do Kappadokie a odtamtud že se chce dostat do Pergama.“

Clodius se už samozřejmě z četby depeší určených Lucullovi dozvěděl, že Pompeius Veliký obdržel neomezené imperium k vyčištění celého Středního moře od pirátů, takže téma Lucullus opustil a pokročil k záležitosti Pompeius.

„A co máš učinit ty, abys tomu nemožnému Pompeiovi Magnovi pomohl s jeho pirátskou čistkou?“ otázal se.

Quintus Marcius Rex ohrnul nos. „Nic, jak se zdá. Velením nad kilickými vodami je pověřen bratr našeho společného švagra Celera, tvůj bratranec Nepos – má sotva léta na to, aby se vůbec dostal do senátu. A *já* se mám starat o svou provincii a neplést se jim do cesty.“

„To je ovšem něco neslýchaného!“ rozhořčil se Clodius, jenž si nedal ujít příležitost k popíchnutí.

„Naprosto neslýchaného,“ potvrdil upjatě Rex.

„Ale Nepota jsem v Tarsu neviděl.“

„Dočkej času a uvidíš ho. Loďstvo má už nachystané. Kilikie, jak se zdá, tvoří konečnou etapu Pompeiova tažení.“

„Potom si ale myslím,“ řekl Clodius, „že bychom v kilických vodách mohli odvést docela pěkný kousek práce, ještě než sem Nepos dorazí, co říkáš?“

„A jak?“ otázal se Claudiin manžel, jenž sice Clodia znal, ale přesto žil v nevědomosti, pokud šlo o jeho schopnost rozsévat rozbroje a sváry. Pokud vnímal nějaké drobné kazy v Clodiově povaze, mávl nad nimi rukou jako nad mladickými nerozvážnostmi.

„Mohl bych například sebrat pěkné malé loďstvo a pustit se do pirátů tvým jménem,“ řekl Clodius.

„Tedy…“

„Ale jen do toho!“

„Neviděl bych v tom koneckonců nic špatného,“ zakolísal Rex. „Dovol mi to, prosím!“

„Dobrá. Ale nesmíš tím popudit nikoho jiného než piráty!“

„Nic takového se nestane, určitě ne,“ sliboval Clodius, jenž už v duchu viděl takovou kořist pobranou pirátům, že mu bohatě vynahradí, oč přišel kvůli oněm prokletým arabským lupičům na Amanu.

Během osmi dnů, pouhého jednoho tržního období, už admirálsky důležitý Clodius vyplouval v čele ne sice celého loďstva, ale spíše flotily asi deseti birém, náležitě nakrytých a s dobrými posádkami. Jak se Rex i Clodius domnívali, nebude je Metellus Nepos, až dorazí do Tarsu, nijak postrádat.

Nač ovšem Clodius zapomněl vzít zřetel, byla skutečnost, že Pompeiovo koště metlo tak důrazně, že vody při březích Kypru a Kilikie Tracheie (což bylo rozeklané západní pobřeží této provincie, kde mělo nemálo pirátů své základny) se jen hemžily prchajícími pirátskými loďstvy, mnohem většími a silnějšími, než bylo Clodiových deset birém. Byl na moři teprve pátý den, když se jedno takové uskupení lodí objevilo na obzoru, Clodiovu flotilu obklíčilo a celou pozajímalo. Včetně Publia Clodia, jehož admirálování bylo věru nedlouhé.

A už ho vezli do pirátské základny na Kypru, která nebyla příliš vzdálená od hlavního kyperského města Pafu a sídla místodržícího známého jako Ptolemaios Kyperský. Clodius pochopitelně už slyšel příběh o Caesarovi a pirátech a připadal mu tehdy skvělý. A pokud něco takového svedl Caesar, mělo by se to povést i Publiovi Clodiovi! Pánovitým tónem sdělil svým věznitelům, že výkupné za něj má být stanoveno nikoli ve výši dvou talentů, které za mladého šlechtice Clodiova věku považovaly za přiměřené jak zvyk, tak i pirátské taxy, nýbrž deset talentů. Načež piráti, kteří Caesarovu historku znali lépe než Clodius, vážně přikývli, že tedy budou žádat talentů deset.

„A kdo má za mne výkupné složit?“ otázal se velkopansky Clodius.

„V těchto vodách Ptolemaios Kyperský,“ zněla odpověď.

Pokoušel se v pirátské základně sehrát Caesarovu úlohu, jenomže mu k tomu chyběla fyzická působivost Caesarovy osobnosti. Jeho chvastounské pohrůžky vyznívaly poněkud směšně, a třebaže věděl, že i Caesara jeho únosci častovali posměšky, byl natolik soudný, aby pochopil, že tahle banda mu naprosto odmítá uvěřit, i přes odplatu, jakou své žalářníky stihl Caesar. A tak tuto cestu opustil a zvolil jinou

taktiku, jakou nikdo neovládal lépe než on: začal zpracovávat prosťáčky a získávat je na svou stranu, pokoušel se zasít semeno sváru. A byl by nepochybně uspěl – pokud by se ovšem pirátští náčelníci, v počtu celkem deseti, nedoslechli, oč se pokouší. Jejich odpovědí bylo, že ho uvrhli do kobky a nechali ho tam bez jakýchkoli posluchačů, až na krysy, které se mu opakovaně snažily ukrádat chléb i vodu.

Zajat byl počátkem měsíce *sextilis* a už po šestnácti dnech byl zavřen do cely. Tam strávil spolu s krysími společníky celé tři měsíce. Když byl konečně propuštěn, bylo to proto, že Pompeiovo koště se už míhalo tak hrozivě blízko, že pirátům nezbylo než se rozprchnout. Tehdy se také dozvěděl, že Ptolemaios Kyperský, když uslyšel, na jaké výkupné se Clodius cení, se srdečně rozesmál a poslal pouhé dva talenty – což je asi tak vše, jak se dal Ptolemaios Kyperský slyšet, zač Publius Clodius vskutku stojí. A vše, co on je ochoten zaplatit.

Za normálních okolností by byli piráti Clodia zabili, avšak Pompeius a Metellus Nepos byli až příliš nablízku a nikomu se nechtělo riskovat rozsudek smrti; roznesla se totiž zpráva, že dopadení ještě nemusí nutně znamenat i ukřižování a že Pompeius projevuje jistou shovívavost. A tak, když pirátské loďstvo a všichni, kdo s piráty táhli, uprchli, zanechali Publia Clodia jeho osudu. O pár dní později kolem proplouvala skupina lodí Metella Nepota; Publius Clodius byl zachráněn a vrátil se do Tarsu ke Quintovi Marciovi Regovi.

První, co učinil, poté, co si dopřál lázně a dobrého jídla, bylo, že doplnil svůj seznam smrtelných nepřátel: Catilina, Cicero, Fabia, Lucullus, Arabové – a k nim teď připojil ještě Ptolemaia Kyperského. Dříve nebo později budou všichni hrýzt hlínu – nezáleží na tom kdy, ani na tom, jak dlouho si on bude muset počkat. Vyhlídka na pomstu byla natolik sladká, že čas jejího naplnění zůstával vedlejší věcí. Jediné důležité pro Clodia bylo, že k ní dojde. Že k ní musí dojít.

Quinta Marcia Rega zastihl v chmurné náladě, její příčinou však nebyl Clodiův neúspěch. Rex totiž zakoušel pokoření na vlastní kůži. Pompeius a Metellus Nepos ho naprosto zastínili, sebrali mu všechna jeho loďstva a ponechali ho v Tarsu točit palci mlýnek. Už ani nezametali, spíše jen vytírali podlahu; válka s piráty byla u konce a výtěžky z ní putovaly zcela jinam než jemu.

„Jak jsem se dozvěděl," řekl Rex vztekle Clodiovi, „až skončí tuhle panskou jízdu po provincii Asia, má v plánu přijít sem do Kilikie a 'trochu si to tu projít', jak to on nazval."

„Kdo, Pompeius, nebo Metellus Nepos?" otázal se zděšeně Clodius.

„Pompeius, samozřejmě! A jelikož jeho imperium je nadřazeno mému, a to i v mé vlastní provincii, nečeká mě nic jiného, než chodit za ním s houbou v jedné ruce a s nočníkem v druhé!"

„To jsou mi vyhlídky," pravil Clodius věcně.

„Vyhlídky, které pro mě nejsou přijatelné!" odsekl Rex. „Takže Pompeius mě zkrátka tady v Kilikii nezastihne. Když je teď Tigranés neschopen udržet si pozice kdekoli jihozápadně od Eufratu, hodlám vpadnout do Sýrie. Lucullovi se zlíbilo dosadit na syrský trůn svou vlastní lucullovskou loutku – Antiochus Asiaticus si říká! Nu, uvidíme. Sýrie spadá do oblasti řízené správcem Kilikie, takže já ji tedy půjdu řídit."

„Mohl bych jít s tebou?" otázal se lačně Clodius.

„Proč bys nemohl?" Správce se pousmál. „Koneckonců, po tom, co Appius Claudius tropil v Antiochei, když si tam krátil dlouhou chvíli, než se Tigranovi uráčilo poskytnout mu audienci, tam všichni příchod jeho bratříčka určitě uvítají."

Teprve když Quintus Marcius Rex dorazil do Antiocheie, svitlo Clodiovi, že má odvetu alespoň v jednom případě na dosah ruky. Rex sice hovořil o „vpádu“, avšak k žádnému boji vůbec nedošlo; Lucullova loutka Antiochus Asiaticus uprchl, takže Rex (neboli „Král“) si na takto uvolněný trůn dosadil svého vlastního králíčka, jistého Philippa. V Sýrii zavládl zmatek, v neposlední řadě proto, že Lucullus daroval svobodu tisícovkám a tisícovkám Řeků, kteří se teď houfně vraceli do svých domovů. Mnozí z nich ovšem zjišťovali, že jejich domy i živnosti byly po jejich nuceném odchodu zabrány Araby, jež Tigranés sehnal kdovíkde. Záměrně je obdarovával uprázdněnými řeckými usedlostmi, poté co Řeky násilím přesídlil do své přespříliš médské Arménie, aby ji tak helénizoval. Rex sám se ovšem pramálo staral o to, komu co po právu patří v Antiochei, v Zeugmě, v Samosatě nebo v Damašku. Avšak pro jeho švagra Clodia to naráz nabylo na důležitosti. Arabové! On přece Araby na smrt nenávidí!

A tak se Clodius pustil do díla; jednak nepřestával našeptávat Regovi do ucha zvěsti o věrolomnosti Arabů, kteří si neprávem přivlastnili domy a majetek Řeků, jednak pilně obcházel kdekoho z takto vyvlastněných vlivných řeckých nespokojenců, koho jen stačil nalézt. V Antiochei, v Zeugmě, v Samosatě, v Damašku. V civilizované Sýrii nesmí být místo pro jediného Araba, prohlašoval. Ať si jen jdou zpátky na poušť a na karavanní cesty, kam odjakživa patřili!

Akce to byla velice úspěšná. Brzo se začali povraždění Arabové objevovat v příkopech podél cest od Antiocheie až po Damašek anebo splývala jejich těla po širokém Eufratu a kolem nich se nadouvala jejich exotická roucha. Když se u Rega v Antiochei objevila deputace Arabů, Rex je stroze odbyl; kampaň Clodiova šepotu slavila svůj úspěch.

„To přičtěte králi Tigranovi,“ řekl jim. „Už šest set let jsou všechny úrodné a obdělané končiny Sýrie obydleny Řeky. A před nimi tu žili Foiníčané. Vy jste Skenité z krajů východně od Eufratu, vy na břehy Našeho moře vůbec nepatříte. Král Tigranés je navždy pryč. Sýrie bude napříště spadat do sféry římského vlivu.“

„To si uvědomujeme,“ pravil vůdce oné delegace, mladý skenitský Arab, jenž se představil jako Abgarus; Rex ovšem nepochopil, že je to dědičný titul skenitských králů. „Žádáme jen jediné, aby nám noví vládci Sýrie přiznali nárok na to, co se stalo naším majetkem. Nežádali jsme o to, abychom sem byli přestěhováni, ani o to, abychom se stali výběrčími poplatků na Eufratu, ani o to, abychom byli usazováni v Damašku. I my jsme byli vykořeněni, a náš osud je horší než osud Řeků.“

Quintus Marcius Rex se povýšeně usmál. „Já opravdu nechápu v čem.“

„Veliký správče, Řekové byli obdařováni přízní ze všech stran. Byli váženi a bohatě odměňováni v Tigranokertě, v Nisibis, v Amidě, v Singaře, všude, kam přišli. Jenomže my pocházíme z krajů tak drsných a krutých, tolik bičovaných písečnými bouřemi a tak neúrodných, že jsme za nocí neměli jinou možnost, jak se zahřát, než mezi těly našich ovcí anebo u čadícího ohně rozdělaného z koláče sušeného trusu. A před dvaceti lety nás pak potkalo, co nás potkalo. Uviděli jsme bujet trávu, jedli jsme denně lahodný pšeničný chléb, dosyta jsme se napili čisté vody, mohli jsme si dopřát lázně, spali jsme na lůžkách a naučili jsme se řecky. Poslat nás zpátky na poušť je zbytečná krutost. Tady v Sýrii je hojnost všeho pro všechny! Nech nás tady, to je vše, oč tě žádáme. A dej oněm Řekům, kteří nás teď pronásledují, najevo, že ty, veliký správče, nepřipustíš žádné barbarství nehodné kohokoli, kdo si říká Řek,“ řekl prostě a důstojně Abgarus.

„Nemohu vám skutečně nijak pomoci,“ řekl Rex neoblomně. „Já jsem přece nevydal žádný rozkaz, aby vás všechny vyhnali zpátky na poušť, ale chci mít v téhle

provincii klid. Doporučuji vám, abyste vyhledali ty nejroztrpčenější řecké bouřliváky, posadili se s nimi a vyříkali si to.“

Abgarus a jeho druhové jeho radu přijali, třebaže Abgarus sám Římu nikdy nezapomněl, jak dvojace se choval, jak nad vraždami jeho lidí jen přimhouřil oči. Než však šli za vůdci řeckých bojůvek, zorganizovali se nejprve skenitští Arabové sami do obranyschopných skupin a současně začali pátrat po skutečném zdroji rostoucí řecké nevraživosti. Sířily se totiž zvěsti, že skutečným původcem není Řek, ale Říman.

Když posléze zjistili jeho jméno, shledali, že tento mladý muž, Publius Clodius, je švagrem římského správce, že pochází z jedné z nejstarších a nejvznešenějších římských rodin a že je spřízněn i s přemožitelem pirátů, Gnaeem Pompeiem Magnem. Zabít ho tedy možné nebylo. V širé poušti se věci utajit daly, v Antiochei však nikoli; úklad by mohl někdo odhalit a mohl by varovat.

„Neusmrtíme ho,“ pravil Abgarus. „Jen mu uštědříme náležitou lekci.“

Vyzvěděli záhy, že na římského aristokrata se Publius Clodius chová dosti podivně. Žil, jak se ukázalo, v docela obyčejném domě uprostřed chudinské čtvrti Antiocheie, a navštěvoval místa, jakým se šlechtici z Říma zpravidla spíše vyhýbali. Tím vším byl ovšem jen snáze zranitelný. Abgarus udeřil.

Spoutaného, s roubíkem v ústech a se zavázanýma očima donesli Publia Clodia do místnosti bez oken, do prostůrku bez jakýchkoli fresek a ozdob na stěnách, jenž se ničím nelišil od milionu podobných pokojíků v Antiochei. Nic z toho ostatně Publiovi Clodiovi ani nebylo dovoleno spatřit, kromě okamžiku, kdy mu sňali obvazek z oči a vyňali roubík, jen aby mu okamžitě navlékli na hlavu pytel a pevně mu ho uvázali kolem krku. Holé stěny, hnědé ruce, to bylo vše, co stačil postřehnout, ještě než ho obklopila temnota; hrubou tkaninou pytle sice mohl rozeznat neurčité pohybující se stíny, avšak nic víc.

Srdce se mu rozbušilo rychleji než srdíčko ptáka; pot se mu řinul po těle; dech se mu krátil, lapal po vzduchu. Ještě nikdy v životě nebyl Clodius tolik vystrašen, natolik si byl jist, že zemře. Ale čí rukou? A čeho se to vlastně dopustil?

Hlas, který se ozval, hovořil řecky, s přízvukem, který poznal jako arabský; takže nyní si byl už Clodius naprosto jist, že ho čeká smrt.

„Publie Clodie ze slavné rodiny Claudiů Pulchrů,“ říkal onen hlas, „jak rádi bychom tě teď usmrtili! Víme ale, že to udělat nemůžeme. Ledaže by ses nám ovšem, až tě propustíme, chtěl pomstít za to, co se tu dnes večer stane. Pokusíš-li se o pomstu, bude nám jasné, že tvým zabitím nemáme co ztratit, a já ti při všech našich bozích přísahám, že tě vzápětí stihne smrt z naší ruky. Buď proto rozumný a odejdi ze Sýrie ihned, jakmile tě propustíme. Zmiz ze Sýrie, a už se tu nikdy v životě neukazuj!“

„Až – se – tu – stane – co?“ vypravil ze sebe s námahou Clodius, jenž tušil, že ať to bude cokoli, nemůže to být nic menšího než mučení a zbičování.

„Nu, Publie Clodie,“ pravil onen hlas rozverně, „hodláme tě zkrátka přijmout mezi sebe. Uděláme z tebe Araba.“

Nějaké ruce pozvedly lem jeho tuniky (Clodius v Antiochei nenosil togu; cítil se jí příliš omezován) a stáhly mu bederní roušku, jakou Římané nosili, kdykoli vycházeli ven pouze v tunice. Nechápal, zmítal se, ale zmocnily se ho četné ruce, pozvedly ho na jakousi hladkou a tvrdou plochu a uchopily ho pevně za kotníky, za stehna, za paže.

„Moc sebou neházej, Publie Clodie,“ promlouval stále ještě pobaveně onen hlas. „Náš kněz sice málokdy mívá v práci něco takhle velkého, takže mu to určitě půjde jedna radost. Ale když sebou budeš zmítat, mohl by ti snadno uříznout i víc, než má v úmyslu.“

A znovu ty ruce, popadly ho za penis, natahovaly mu ho – co se to děje? Zprvu Publia Clodia napadlo, že ho čeká kastrace, a pomočil se a pokálel děsem, to vše za řehotu tam někde na druhé straně pytle, jenž mu bránil v rozhledu; pak už jen nehnutě ležel, ale křičel, ječel, blekotal, prosil, vzlykal. Kde to jenom může být, že ho ani nepotřebovali umlčet roubíkem?

Nevyklestili ho, třebaže to, co mu provedli, bylo neslýchaně bolestivé, cosi, co postihlo špičku jeho údu.

„Tak!“ pravil hlas. „Hodnej chlapeček, Publie Clodie! A teď už jsi navždycky jedním z nás. Tohle se ti brzy zahojí, jen ho pár dní nesmíš strkat do ničeho ošklivého.“

Tak jak byl, pokálenému, mu znovu navlékli bederní roušku, stáhli tuniku opět dolů, a pak už Clodius nevěděl o ničem, třebaže si později vůbec nebyl vědom, zda ho jeho věznitelé omráčili, anebo zda omdlel.

Probudil se doma, ve své posteli, hlava se mu div nerozskočila a mezi stehny měl cosi tak obolavělého, že pocit trýzně předešel vzpomínku na to, co se předtím událo. V mžiku pak ale na bolest zapomněl, vyskočil z lůžka a bez sebe hrůzou, že mu tam snad nic nezbylo, sáhl dolů a pozvedl si úd, aby zjistil, kolik mu ho ponechali. Zdálo se, že celý, až na to, že mezi zaschlými strupy krve rudě probleskovalo cosi nezvyklého. Něco, co až dosud vídal jen při erekci. Ještě stále plně nechápal, neboť třebaže už o něčem takovém slýchal, říkalo se, že to činí pouze Židé nebo Egypťané, a on žádného Žida ani Egypťana neznal. Velice zvolna počínalo Publiovi Clodiovi svítat, a když konečně pochopil, rozplakal se. I Arabové to přece dělají, a tohle na něm spáchali, aby se stal jedním z nich. Obřezali ho, odřízli mu předkožku.

Publius Clodius odplul s první lodí do Tarsu. Poklidně proplouvali vodami zbavenými díky Pompeiovi Magnovi konečně pirátů. V Tarsu se nalodil k další plavbě na Rhodos a z Rhodu pak do Athén. Tou dobou už se zhojil natolik, že to, co mu Arabové provedli, se mu připomnělo, jen když uchopil penis při močení. Byl už podzim, avšak navzdory bouřím překonal Egejské moře a přistál v Athénách. Odtud plul dále do Pater, překročil další moře do Tarenta a stál tváří tvář skutečnosti, že už je téměř doma. On, obřezaný Říman.

Cesta po silnici Via Appia byla nejhorším úsekem jeho pouti, neboť si začínal uvědomovat, jak dokonale se s ním Arabové vypořádali. Dokud bude naživu, nebude smět komukoli dovolit, aby jeho penis spatřil; pokud by ho někdo jen koutkem oka zahlédl, okamžitě by se to rozkřiklo, všem by byl pro smích a stal by se zdrojem takového veselí, že by se s tím nikdy nedokázal vyrovnat. Močení a stolici zvládnout dokáže; musí se jen naučit ovládat natolik, aby měl vždy zaručeno naprosté soukromí. Ale utěšení ze sexu? S tím byl provždy konec. Už nikdy si nezadovádí v ženině náruči, ledaže by si koupil nějakou jemu naprosto neznámou, užil si s ní potmě a potmě ji pak také okamžitě vyhnal.

Začátkem února dorazil domů, do budovy, kterou vlastnil jeho starší bratr Appius Claudius na Palatinu díky penězům své manželky. Sotva vstoupil, vyhrkly při pohledu na něj jeho bratrovi Appiovi slzy, tak zestárlý a unavený Publius Clodius vyhlížel; už i ten nejmladší z rodiny tedy dospěl, a zdálo se, že se to neobešlo bez bolestí. Rozvzlykal se pochopitelně i Clodius, takže uběhla nějaká chvíle, než ze sebe vypravil souvislou zprávu o všech pohromách a neštěstích, které ho stihly. Po třech letech na Východě se vracel chudší, než když odjížděl; aby se vůbec dostal domů, musel si dokonce vypůjčit

od Quinta Marcia Rega, jenž nebyl příliš rád ani Clodiovu tak náhlému a nevysvětlitelnému odjezdu, ani Clodiově finanční tísni.

„A už jsem měl tolik!“ bědoval Clodius. „Dvě stě tisíc v hotovosti, šperky, zlato, koně, které bych byl v Římě snadno prodal po padesáti tisících za každého – a všechno je to pryč! O všechno mě obralo pár těch špinavých, smradlavých Arabů!“

Appius popleskával bratříčka po rameni, ohromen mírou jeho kořisti: jemu samému se přece pod Lucullem nepodařilo získat ani polovinu toho! Appius ovšem nevěděl nic o Clodiových pletkách s fimbriovskými centuriony, ani o tom, jakým způsobem Clodius vlastně k onomu úlovku přišel. On sám se zatím stal členem senátu a žil si spokojeným životem, jak doma, tak i v politice. Oficiálně už byla doporučena jeho kvestura v Brundisiu a v Tarentu, což znamenalo znamenitý počátek jeho neméně vynikající – jak doufal – budoucí dráhy. A navíc mohl Publiovi Clodiovi, jakmile se trochu zklidnily city rozbouřené opětným setkáním, sdělit velikou, převelikou novinu.

„Nemusíš mít strach, že se budeš nuzovat, bratříčku milý,“ řekl Publiovi Clodiovi vřele Appius Claudius. „Žádnou nouzi už nikdy nepoznáš!“

„Že nepoznám? Co tím chceš říct?“ otázal se Clodius ohromeně.

„Obdržel jsem pro tebe nabídku k sňatku – a je to *nějaká* nabídka! Ani ve snu by mě bylo nic takového nenapadlo, ani kdyby se mi byl v tom snu zjevil sám Apollo – což věru neučinil. Publie milý, je to něco nádherného! Něco neuvěřitelného!“

Když Clodius nad tak báječnou zprávou zbledl, přičetl Appius Claudius jeho reakci přemíře štěstí, nikoli návalu hrůzy.

„Kdo to má být?“ vypravil ze sebe Clodius. A pak dodal: „A proč zrovna já?“

„Fulvia!“ zahlaholil jeho starší bratr. „*Fulvia!* Dědička jmění Gracchů i Fulviů; dcera Sempronie, jediné dcery Gaia Graccha; pravnučka Cornelie, matky Gracchů; spřízněná s Aemilii, s Cornelii Scipiony –“

„Fulvia? Znám já ji vůbec?“ otázal se Clodius jako omráčen.

„Nu, ty sis jí asi nepovšiml, zato ona si povšimla tebe,“ pravil Appius Claudius. „Bylo to tehdy, když jsi obžaloval Vestiny Panny. Nebylo jí tehdy víc jak deset – a teď už je osmnáctiletá.“

„Bohové! Sempronia a Fulvius Bambalio jsou přece ten nejnepřístupnější manželský pár v celém Římě,“ říkal Clodius jako omámen. „Mohli si vybrat, koho si jen přáli. Proč padla volba zrovna na mne?“

„To pochopíš, až Fulvii poznáš,“ zazubil se Appius Claudius. „Není to nadarmo vnučka Gaia Graccha. Ani všechny legie Říma by nedokázaly Fulvii přimět, aby udělala něco, co ona sama nechce. Fulvia si tě vybrala sama.“

„A kdo bude všechny ty peníze dědit?“ otázal se Clodius, jenž už se začínal vzpamatovávat a zadoufal, že by se mu snad přece jen mohlo poštěstit, že mu tenhle božský dar spadne do klína. Do toho jeho obřezaného klína.

„Dědit je bude Fulvia. Majetek je to mnohem větší než jmění Marca Crassa.“

„Ale co *lex Voconia* – ona přece dědit nemůže!“

„I může, můj milý Publie, samozřejmě že může!“ řekl Appius Claudius. „Cornelia, matka Gracchů, si pro Sempronii zajistila senátem schválené vynětí z *lex Voconia,* a Fulvius Bambalio si zase zařídil další takovou výjimku pro Fulvii. Proč myslíš, že se tribun lidu Gaius Cornelius tolik snažil zbavit senát práva udělovat osobní výjimky ze zákonů? Jednou z jeho nejsilnějších pohnutek byla právě námitka proti tomu, že Sempronia a Fulvius Bambalio po senátu žádali, aby se Fulvia mohla stát dědičkou.“

„Ano? A kdo je to vůbec?“ vyptával se Clodius, čím dál tím zmatenější.

„Nu ovšem! Tos byl už na Východě, když k tomu došlo, a tys na to, co se zatím děje v Římě, neměl čas," řekl Appius Claudius a pošetile se usmíval. „Jsou tomu dva roky."

„Takže to všechno bude dědit Fulvia," říkal zvolna Clodius.

„Fulvia získá všechno. A ty, bratříčku, ty zase získáš Fulvii."

Podaří se mu ale Fulvii doopravdy získat? Následujícího jitra, poté co se s úzkostlivou pečlivostí oděl do togy a co se znovu přesvědčil, že je dokonale oholen a učesán, se Publius Clodius vydal do domu Sempronie a jejího manžela, jenž byl posledním členem oné větve Fulviů, která tak horlivě podporovala Gaia Sempronia Graccha. Dům, jak Clodius zjišťoval, když ho letitý správce vedl do atria, to nebyl nijak veliký ani nákladný, ba ani příliš krásný nebyl, a nestál také v nejluxusnější části Carin. Výhled přes Palus Ceroliae směrem k Aventinu mu zastiňoval Telluřin chrám (chátrající zřícenina ponechaná svému osudu) a pouhé dva bloky odtud se již tyčily insuly Esquilina.

Marcus Fulvius Bambalio, jak Clodiovi správce sděloval, se necítí dobře; přijme ho paní Sempronia. Pamětliv průpovídky, že všechny ženy se podobají svým matkám, poklesl Clodius už při prvním pohledu na proslulou a nepřístupnou Sempronii na mysli. Byla to pravá Cornelia, vyhlížela domácky, trochu při těle. Narodila se nedlouho předtím, než Gaius Sempronius Gracchus zahynul vlastní rukou, a jako jediné přeživší dítě z celé té neblahé rodiny byla jakožto splátka na čestný dluh dána za manželku jedinému přežívajícímu potomkovi fulviovských spojenců Gaia Graccha, kteří v důsledku zmařené revoluce přišli o všechen majetek. Sňatek uzavřeli v průběhu čtvrtého konsulátu Gaia Maria, a zatímco Fulvius (jenž raději přijal nové cognomen Bambalio) začal shromažďovat nové jmění, jeho manželka jako by zmizela z povrchu zemského. Skryla se před celým světem, a skryla se tak dobře, že ji nedokázala nalézt ani Juno Lucina, takže Sempronia stále zůstávala bezdětná. Pak se však ve věku devětatřiceti let zúčastnila *Lupercalií* a měla to štěstí, že za tance a běhu kněží kolegia Luperků městem byla švihnuta čerstvě staženou kozlí kůží. Tato zaručená léčba neplodnosti neselhala ani u Sempronie. O devět měsíců později se jí narodilo její jediné dítě, Fulvia.

„Buď vítán, Publie Clodie," řekla a pokynula ke křeslu.

„Je to pro mě velká čest, paní Sempronie," řekl Clodius nejvybranějším tónem.

„Předpokládám, že už tě Appius Claudius informoval?" řekla se zkoumavým pohledem Sempronia, nic na její tváři však neprozrazovalo, k jakému dospěla výsledku.

„Ano."

„A ty máš tedy zájem oženit se s mou dcerou?"

„Je to víc, než več jsem kdy mohl doufat."

„Pokud jde o peníze, anebo o vztahy?"

„Mám na mysli obojí," řekl, neboť neviděl důvod cokoli předstírat; nikdo nevěděl lépe než Sempronia, že její dceru Clodius až dosud vůbec nespatřil.

Kývla, nijak nerozmrzena. „Není to sice sňatek, jaký bych pro ni volila já, a ani Marcus Fulvius jím není příliš nadšen." Povzdychla si a pokrčila rameny. „Jenomže Fulvia není nadarmo vnučkou Gaia Graccha. Ve mně se nikdy neprojevilo ono zanícení a plamen Gracchů. Ani můj manžel není schopen takového zápalu jako Fulviové. Což zřejmě pozlobilo božstva, takže Fulvia toto podědila za nás oba. Nevím, proč si usmyslela vybrat si právě tebe, Publie Clodie, ale učinila tak, a to již před osmi lety. Ze

svého rozhodnutí provdat se za tebe, a za nikoho jiného než za tebe, nikdy nic neslevila. Nesvedu s ní nic já ani Marcus Fulvius, na nás je to příliš silná osobnost. Chceš-li ji, je tvoje.“

„Samozřejmě že mě chce!“ zazněl mladistvý hlásek z otevřených dveří do peristylové zahrady.

A dovnitř vrazila Fulvia, nepřišla, nýbrž přilétla; to už patřilo k její povaze, rozletět se za tím, co chtěla, bez dlouhého rozmýšlení.

Ke Clodiově překvapení se Sempronia okamžitě zvedla a odešla. Žádná gardedáma? Natolik je Fulvia skutečně rozhodnuta?

Clodius jako by zkoprněl, nedokázal, než se dívat a dívat. Fulvia byla krásná! Oči měla hluboce modré, ve světlehnědých vlasech probleskovaly trochu komické tmavší pramínky, ústa půvabně utvářená, nos dokonale orličí, výškou mu byla téměř rovna, její postava v sobě spojovala ladnost s dráždivostí. Působila nezvykle, byla jiná, jako by nepatřila do žádné z urozených rodin Říma. Odkud se jen vzala? Clodius ovšem cosi slyšel o Semproniině zážitku na Lupercaliích, takže ho vzápětí napadlo, není-li snad Fulvia plodem přímo božského navštívení.

„Tak co mi povíš?“ zaútočila na něho tato mimořádná bytost a usadila se tam, kde ještě před chvilkou seděla její matka.

„Jenom to, žes mi vzala dech.“

Líbilo se jí to, usmála se a odhalila krásné zuby, silné, bělostné a dravé. „To je dobře.“

„Proč zrovna já, Fulvie?“ otázal se a v hlavě neměl nic než svůj ústřední problém, svou obřízku.

„Není na tobě nic všedního,“ řekla, „zrovna tak jako na mně ne. Ty dokážeš věci *vycítit*. Já taky. Záleží ti na stejných věcech, jako mému dědečkovi, Gaiovi Gracchovi. A já *ctím* své předky! A když jsem tě uviděla na soudě, jak čelíš té obrovské přesile, když se ti tam Pupius Piso a Cicero a všichni ostatní vysmívali, byla bych chtěla všechny, co tě tam tak trápili, jednoduše pobít. Vím, že mi tenkrát bylo teprve deset, ale už tehdy jsem pochopila, že jsem si našla svého vlastního Gaia Graccha.“

Clodius si sám sebe jaktěživ nepředstavoval v úloze kteréhokoli z bratří Gracchů, teď však Fulvia zasela svůdné semeno: co kdyby si zvolil právě tuto roli – dráhu aristokratického demagoga bojujícího za práva utlačených? Neladilo by to až podivuhodně s jeho dosavadním životním během? Jak snadné by to bylo právě pro něho, jenž má nadání tak lehko navazovat styky s těmi nejubožejšími – talent, jaký zcela postrádali oba Gracchové!

„Pokusím se o to, už kvůli tobě,“ řekl a půvabně se na ni usmál.

Zajíkla se, slyšitelně zatajila dech. Avšak to, co pak řekla, bylo velice zvláštní. „Já jsem ale velice žárlivý člověk, Publie Clodie, a už proto nebude nijak lehké se mnou žít. Stačí, aby ses jen podíval na jinou ženu, a vyškrábu ti oči.“

„Nedokážu se na jinou ženu podívat,“ řekl s náhlou věcností a přešel tak z komedie v tragédii rychleji, než by si herec stačil vyměnit masky. „Může se dokonce stát, Fulvie, že až poznáš mé tajemství, nebudeš se pak už moci podívat ty na mne.“

Ani v nejmenším ji to nevylekalo; naopak, zaujatě se k němu naklonila. „Tvé tajemství?“

„Mé tajemství. Opravdové tajemství. Nebudu po tobě chtít, abys přísahala, že ho zachováš, neboť jsou jen dva druhy žen. Jedny, které odpřisáhnou, a pak ho vesele roznášejí dál, a druhé, které tajemství dokáží uchovat i bez přísah. Ke kterému z nich patříš ty, Fulvie?“

„Přijde na to,“ pousmála se. „Myslím, že k oběma. Takže přísahat nebudu. Ale dokážu být loajální, Publie Clodie. Jestli tě tvé tajemství nesníží v mých očích, pak ho zachovám v tajnosti i já. Jsi můj vyvolený a já vůči tobě tedy chci být oddaná. Dokázala bych pro tebe i umřít.“

„Neumírej kvůli mně, Fulvie, žij pro mě radši!“ zvolal Clodius, jenž se rozhoříval láskou rychleji než ohníček, jaký děti zapalují z trávy.

„Pověz mi to tedy!“ vyrazila prudce.

„Když jsem byl u svého švagra Rega v Sýrii,“ začal Clodius, „unesla mě tlupa skenitských Arabů. Víš, co jsou to zač?“

„Ne.“

„Je to kmen pocházející z asijských pouští a uchvátili nesčetné řecké majetky v Sýrii, poté co Tigranés syrské Řeky násilím vysídlil do Arménie. Když se tito Řekové po Tigranově pádu vrátili, zjistili, že přišli o všechno. Vším teď vládli skenitští Arabové. A mně se to zdálo být hrozné, takže jsem se dal do práce, abych Řekům pomohl domoci se svého a aby se skenitští Arabové vrátili na svou poušť.“

„Samozřejmě,“ přikývla. „To už patří k tvé povaze, že bojuješ za ty, kterým se stala křivda.“

„Odměnou za to mi bylo,“ řekl Clodius trpce, „že jsem byl těmi nomády z pouště unesen a že na mně spáchali něco, co žádný Říman nedokáže přenést přes srdce – něco tak ostudného a znevažujícího, že pokud by to vešlo ve známost, nemohl bych už dál v Římě žít.“

Na Fulvii bylo patrné, že se před jejími temně modrými zraky střídají všemožné alternativy zla. „Co ti to jen mohli provést?“ otázala se posléze. „Nemohlo to přece být pouhé znásilnění, sodomie nebo jiné takové zvěrstvo. Ty by každý pochopil a prominul by ti je.“

„Co ty víš o sodomii a o jiných takových zvěrstvech?“

Zazubila se. „Já už znám všechno, Publie Clodie.“

„Nu, nic z toho to nebylo. Ale obřezali mě.“

„*Cože* ti udělali?“

„Tak vidíš, že všechno ještě neznáš.“

„Tohle slovo ne. Co znamená?“

„Odřízli mi předkožku.“

„Co ti to odřízli?“

Clodius si povzdychl. „Římským pannám by velice pomohlo, kdyby se nástěnné malby neinspirovaly stále jenom Priapem,“ řekl. „Muži přece nemají trvale erekci.“

„To já přece také *vím*!“

„Jenže asi nevíš, že když muži nemají erekci, je žalud na špičce jejich údu překryt kožním záhybem, kterému se říká předkožka,“ říkal Clodius a na čele mu vyvstávaly krůpěje potu. „Některé národy ji ovšem odřezávají a ponechávají tak žalud na konci penisu trvale odhalený. A tomu se říká obřízka. Dělají to Židé a Egypťané. A zřejmě i Arabové. A právě to mi provedli. Poznamenali mě tím jako psance, jako neřímskou bytost.“

Její tvář se podobala bouřlivému nebi, proměňovala se, chmuřila. „Och! Och ty můj nebohý Clodie!“ vykřikla pak. Vystrčila jazýček a navlhčila si rty. „Ukaž, já se podívám!“ řekla.

Už samo pomyšlení na to vyvolalo u Clodia reakci, která ho přesvědčila, že obřízka nezpůsobuje impotenci, jíž se děsil pro ochablost trvající už od oné události v

Antiochei. Zjišťoval náhle také o sobě, že je stydlivý. „Ne, to absolutně nemůžeš!“ vyrazil ze sebe.

Ale to už klečela před jeho křeslem a její ruce hbitě rozhrnovaly záhyby togy a nadzvedávaly jeho tuniku. Vzhlédla k němu se směsicí nezbednosti, potěšení i zklamání, poté ukázala jednou rukou na bronzovou lampu v podobě neskutečně velikého Priapa, jejíž knot čouhal ze ztopořeného přirození. „Ty vypadáš docela jako on,“ řekla a zasmála se. „Ale já to na tobě chci vidět obráceně, ne takhle!“

Clodius rychle vstal z křesla a urovnával si oblečení, zděšenýma očima visel na dveřích, nevrací-li se náhodou Sempronia. Ta se však neobjevila, a ani nikdo jiný zjevně nebyl svědkem toho, jak si dcera a dědička prohlíží to, co jí má v budoucnosti náležet.

„Abys to na mně viděla obráceně, budeš se za mne muset nejdřív provdat,“ řekl.

„Och ty můj drahý Publie Clodie, to víš, že se za tebe provdám!“ vykřikla a vyskočila. „U mne bude to tvoje tajemství v naprostém bezpečí. A jestli je to opravdu taková hanba, pak se alespoň nebudeš nikdy moci otočit za jinou ženskou, viď?“

„Budu jenom tvůj,“ řekl Clodius a stíral si slzy. „Já tě zbožňuji, Fulvie! Pro mne je posvátná i sama půda, po které kráčíš!“

Sňatek Fulvie s Clodiem se konal na sklonku měsíce *quinctilis*, po posledních volbách toho roku. Byly plny překvapení, počínaje tím, že se Catilina ucházel o volbu konsulem pro následující rok *in absentia.* Třebaže se však Catilinův návrat z jeho provincie opozdil, pospíšili si zato ostatní muži z provincie Africa, aby se do Říma dostavili ještě včas před volbami. Zdálo se nepochybné, že jediné, čím vyniklo Catilinovo správcovství v Africe, byla bezmezná korupce; afričtí výběrčí daní i ostatní římští podnikatelé, kteří se vraceli do Říma, se nijak netajili tím, že mají v úmyslu obžalovat Catilinu z vyděračství v okamžiku, kdy se vrátí domů. A tak konsul dozírající na kurulské volby, Volcatius Tullus, Catilinovu kandidaturu *in absentia* raději obezřetně odmítl přijmout, s tím, že uchazeči hrozí stíhání.

Pak propukl horší skandál. Jak se ukázalo, oba úspěšní kandidáti na úřad konsulů v příštím roce, Publius Sulla a jeho nejlepší přítel Publius Autronius, se dopustili hromadného podplácení. *Lex Calpurnia* Gaia Pisona, zákon, jenž se týkal uplácení, byl možná dosti děravou nádobou, avšak důkazy proti Publiovi Sullovi a Autroniovi byly přesto tak neotřesitelné, že oba uchazeče nedokázala zachránit ani tak bezzubá legislativa. Načež ovšem tento párek provinilců okamžitě přiznal vinu a nabídl uzavřít dohodu s konsuly běžného roku a s nově zvolenými konsuly, Luciem Cottou a Luciem Manliem Torquatem. Výsledkem tohoto jejich mazaného kroku bylo, že žaloby proti nim byly staženy – výměnou za zaplacení notné pokuty a za přísežný slib obou mužů nikdy víc se už o žádný veřejný úřad neucházet; za to, že se jim podařilo ze všeho takto vyklouznout, vděčili právě zákonu Gaia Pisona o uplácení, jenž takováto řešení připouštěl. Lucius Cotta, jenž navrhoval postavit je oba před soud, byl bez sebe vzteky, když pak jeho tři kolegové hlasovali pro to, aby těmto dvěma darebákům bylo zachováno římské občanství i právo pobytu v Římě a aby jim byla také ponechána i větší část jejich ohromného jmění.

Nic z toho Clodia valně nezajímalo, měl před sebou jen cíl své pomsty, jímž byl, stejně jako před osmi lety, Catilina. S hlavou plnou nejdivočejších snů o konečné odvetě umluvil všechny stěžovatele z provincie Africa, aby vznesením obžaloby proti Catilinovi pověřili jeho. Báječné, báječné! Catilina dojde zaslouženého trestu právě

teď, kdy se on, Clodius, oženil s tou nejskvělejší dívkou na světě! Úspěch jako by se vršil na úspěch, v neposlední řadě i proto, že se Fulvia ukázala být neobyčejně horlivou pomocnicí, a zdaleka ne onou pokornou domácí putičkou, jaké by možná byli jiní muži než Clodius dali přednost.

Clodius zprvu horečně pracoval na shromažďování důkazů a na získávání svědectví, avšak Catilinův případ patřil k oněm až k zbláznění pomalým kauzám, kde nic neprobíhalo dostatečně rychle, od obstarání důkazního materiálu až po vyhledání svědků. Vydat se do Utiky anebo do Hadrumeta zabralo dva měsíce, a takových zájezdů do Afriky si proces vyžadoval mnoho. Clodius se rozčiloval, zuřil, až mu pak Fulvia řekla: „Přemýšlej přece trošku, drahoušku Publie. Proč ten případ raději neprotáhnout, třeba navěky? Pokud nebude ukončen do měsíce *quinctilis* příštího roku, pak nebude Catilinovi už podruhé povoleno ucházet se o konsulát, nemám pravdu?“

Správnost rady postřehl Clodius okamžitě a okamžitě také zvolnil tempo až do rychlosti afrického hlemýždě. O Catilinovo odsouzení se určitě postará, nebude to však dříve než za mnoho měsíců. Skvělé!

Měl tedy čas pouvažovat o Lucullovi, jehož dráha končila samými pohromami. Zákonem *lex Manilia* připadlo Lucullovo dosavadní velení ve válce proti Mithridatovi a Tigranovi Pompeiovi, takže Magnus pokročil k tomu, aby se ujal svých práv. Setkal se s Lucullem v Danale, odlehlé pevnosti v Galatii, a tam mezi nimi došlo k tak roztrpčené hádce, že Pompeius (jenž se až do té chvíle myšlence na rozdrcení Luculla prostou váhou svého *imperia maius* vzpíral) vydal formální rozhodnutí, jímž Lucullovu činnost postavil mimo zákon a poté ho zapudil z Asie. Nato pak Pompeius přijal znovu do své armády propuštěné fimbriovce; třebaže teď měli volnost odejít konečně domů, nedokázali se fimbriovci vyrovnat s přesunem tak daleko od svého dosavadního působení. A sloužit v legiích Pompeia Velikého, to věru neznělo špatně.

Vyhnán a pokořen se Lucullus okamžitě vrátil do Říma a usadil se na Martově poli, aby tam vyčkal triumfu, o němž si byl jist, že mu ho senát přiřkne. Jenomže Pompeiův tribun lidu, jeho synovec Gaius Memmius, senátu oznámil, že pokud se pokusí přiznat Lucullovi triumf, prosadí on ve shromáždění plebejů zákon, jímž bude Lucullovi jakýkoli triumf odepřen; senát, jak uvedl Memmius, nemá žádné ústavní právo takovéto dary udílet. Catulus, Hortensií a ostatní *boni* se bránili zuby nehty, nezískali si však dostatečnou podporu; většina senátorů se domnívala, že právo přiznávat triumfy je důležitější než Lucullus. Proč tedy kvůli nějakému Lucullovi nechat vzniknout takovýhle nevítaný precedent?

Lucullus se nehodlal vzdát. Každého dne, kdy senát zasedal, předkládal vždy znovu svou žádost o povolení triumfu. I jeho milovaný bratr, Varro Lucullus, měl potíže s Memmiem, jenž usiloval o jeho obžalobu z řady zpronevěr, jichž se měl Varro dopustit již před řadou let. Z toho všeho bylo možno bezpečně usoudit, že se Pompeius stal úhlavním nepřítelem obou Lucullů – znepřáteleni tím ovšem byli i *boni*. Když se Magnus sešel s Lucullem v Danale, obvinil ho Lucullus, že se na Východ přihrnul na poslední chvíli, aby si přivlastnil zásluhy o vítězné tažení, které ve skutečnosti vyhrál on, Lucullus. Což samozřejmě byla pro Pompeia smrtelná urážka. *Boni* kromě toho setrvávali v tvrdošíjném odporu proti zvláštním velitelským pověřením, jež byla Pompeiovi Magnovi udělena.

Dalo by se očekávat, že Lucullova manželka Clodilla svého muže navštíví v jeho přepychové vile na Pincijském pahorku, mimo pomerium, ale nestalo se tak. Ve svých pětadvaceti letech se stala ženou velkého světa, k dispozici měla celé Lucullovo

bohatství a na její počínání nedozíral nikdo než její starší bratr Apppius. Milenců měla hojnost, pověst nevalnou.

Dva měsíce po Lucullově návratu ji navštívil Publius Clodius s Fulvii, nikoli však s úmyslem přičinit se o usmíření manželů. Namísto toho Clodius své nejmladší sestře sdělil (za Fulviiny lačné pozornosti), co pověděl Lucullovi v Nisibis – že se on, Clodia a Clodilla ve společném lůžku zdaleka neomezovali na to, že by tam jen nevinně spali. Clodille to připadlo náramně žertovné.

„Chceš ho zpátky?“ otázal se Clodius.

„Koho? Luculla?“ Její tmavé zraky se rozšířily, blýsklo v nich. „Ne, už ho nechci! Je to starý chlap, byl to stařec, už když se před deseti lety se mnou ženil – musel se cpát španělskými muškami, než se k něčemu aspoň trochu vzchopil!“

„Tak proč se za ním nevypravíš na Pincijský pahorek a neřekneš mu, že se s ním rozvádíš?“ Clodius nasadil omluvný výraz. „Jestli se chceš dočkat alespoň malé odplaty, můžeš mu to, co jsem mu v Nisibis řekl, sama potvrdit. On by se ovšem mohl rozhodnout zveřejnit to, což by pro tebe mohlo znamenat jistou obtíž. Já sám jsem připraven nějaký ten povyk vydržet, stejně tak Clodia. Ale oba tě pochopíme, pokud bys nebyla ochotna to snášet.“

„*Ochotna*?“ vyjekla Clodilla. „Mně by se to náramně líbilo! Jen ať si tu historku roznese! Nám postačí všechno popřít, k tomu pár slziček a protesty, že jsme nevinní. Lidé nebudou vědět, čemu spíš věřit. Kdekdo ví, jaké vztahy panují mezi tebou a Lucullem. Ti, kdo stojí za ním, budou věřit jeho verzi. Ti uprostřed si nebudou jisti. A ti na naší straně, jako třeba bratr Appius, budou přesvědčeni, že se nám stala ukrutná křivda.“

„Musíš to být ty, kdo mu oznámí, že se s ním rozvádí,“ řekl Clodius. „V takovém případě – i kdyby se chtěl rozvést také on s tebou – ti nebude moci upřít podstatný podíl na svém jmění. Ty přece nemáš věno, takže bys jinak neměla z čeho žít.“

„To je ale chytré,“ zavrněla Clodilla.

„A vdát se znovu můžeš kdykoli,“ řekla Fulvia.

Snědá uhrančivá tvář její švagrové se zkřivila v poťouchlém úsměšku. „Já? Už nikdy!“ odsekla. „Jeden manžel byl pro mne až dost! Pěkně děkuji! Já si chci rozhodovat o svém osudu sama! Mít Luculla kdesi na Východě mělo něco do sebe, stačila jsem si zatím na jeho účet dát stranou docela pěknou sumičku. Ale docela se mi líbí i ten nápad, abych s tím rozvodem začala já. Bratr Appius mi určitě vyjedná takové podmínky, abych měla dost do konce života.“

Fulvia se uličnicky zachichotala. „Řím tohle pěkně rozeštve.“

A rozeštvalo. Třebaže se Clodilla rozvedla s Lucullem jako první, Lucullus se poté rozvedl s ní, a to veřejným způsobem, tak, že nechal jednoho ze svých nejpřednějších klientů přečíst z roster jeho prohlášení. Důvodem, jak v něm uvedl, pro něho nebyla jen skutečnost, že se Clodilla za jeho nepřítomnosti dopustila cizoložství s bezpočtem mužů, ale že kromě toho už dokonce měla kdysi incestní poměr se svým bratrem Publiem Clodiem a se svou sestrou Clodií.

Většina lidí tomu pochopitelně byla nakloněna uvěřit, už proto, že to znělo tak rozkošně ohavně, ale i proto, že Claudiové/Clodiové vůbec platili za roztodivnou bandu, oslňující i nevypočitatelnou. A byli takoví už po celé generace! Patricijové, prosím!

Chudák Appius Claudius to nesl velice těžce, měl však dostatek důvtipu, aby se o to s nikým nehádal; za nejlepší obranu považoval procházet se po Foru a tvářit se, jako by poslední věcí na světě, o které je ochoten hovořit, bylo nějaké krvesmilstvo, a lidé si z

toho odvodili své. Rex setrvával na Východě jako jeden z Pompeiových legátů, avšak Claudia, jeho manželka, zaujala týž postoj jako její nejstarší bratr Appius. Prostřední ze tří bratrů, Gaius Claudius, byl na Claudiovce poněkud mdlého rozumu, takže vtipálci na Foru ho nepovažovali za dostatečně vhodný terč. Clodiin manžel Celer byl tou dobou naštěstí rovněž na Východě, stejně tak jako jeho bratr Nepos; jednání s nimi by bylo patrně o něco horší, byli by nepochybně kladli různé nepříjemné otázky. Takto si však všichni tři provinilci chodili s nevinným, ba dotčeným výrazem po Římě, a jen když nebyl nikdo jiný nablízku, svíjeli se vespolek smíchy. Jaký báječný skandál!

Poslední slovo měl však Cicero. „Incest," prohlásil s vážnou tváří před velkým zástupem na Foru, „je hra, kterou se může naučit hrát celá rodina."

Když byl posléze proces s Catilinou zahájen, Clodius zalitoval své unáhlenosti, neboť mnozí členové poroty na něho pohlíželi úkosem a s nedůvěrou a dali svým pochybnostem také zaznít v konečném výroku. Byla to tvrdá a rozhořčená bitva a Clodius si v ní vedl statečně; vzal si k srdci Ciceronovy rady, vyhnul se otevřeným projevům zaujatosti a zášti a vedl obžalobu velice obratně. To, že posléze prohrál a že byl Catilina zproštěn viny, se ani nedalo připsat nějakému podplácení, a Clodius se už dostatečně poučil, než aby dal podezření z úplatků nějak najevo, poté co bylo vyřčeno rozhodnutí poroty ABSOLVO. Na tomto výsledku, usoudil na závěr, se podílelo to, jak byla vylosována porota, a také kvalita obhajoby, jež byla mimořádná.

„Vedl sis dobře, Clodie," řekl mu poté Caesar. „Nebyla tvoje chyba, že jsi prohrál. Dokonce i ti *tribuni aerarii,* co seděli v porotě, byli tak konzervativní, že by sám Catulus vedle nich vypadal jako radikál." Pokrčil rameny. „Proti Torquatovi jako vedoucímu obhajoby jsi neměl šanci vyhrát, zejména po těch zvěstech, že ho Catilina chtěl o předchozím Novém roce dát zavraždit. Obhajovat Catilinu byl Torquatův způsob, jak vyjádřit, že těm pověstem neuvěřil, a na porotu to učinilo patřičný dojem. Ale i tak jsi odvedl dobrou práci. Pěkná kauza to byla."

Publiovi Clodiovi byl Caesar celkem sympatický, rozpoznal tu další duši nedopřávající si klidu a trochu mu záviděl ono sebeovládání, jehož nedostatku si byl Clodius u sebe trpce vědom. Když verdikt vyhlásili, byl v pokušení rozkřičet se, ječet, rozvzlykat se. Pak ale jeho zraky spočinuly na Caesarovi a Ciceronovi, kteří stáli bok po boku a sledovali konec procesu, a cosi v jejich tvářích ho přimělo, aby se přemohl. Odplaty se určitě dočká, ale dnes to ještě nebude. A pokud by se zachoval jako někdo, kdo neumí prohrávat, nepomohl by tím nikomu, jen Catilinovi.

„Ale kandidovat na úřad konsula už letos nestihne," řekl Clodius Caesarovi s úlevným povzdechem, „a to je alespoň kousíček vítězství."

„Ano, bude si muset rok počkat."

Kráčeli po Via Sacra k hostinci na rohu ulice Clivus Urbius, pohled jim zcela vyplnila impozantní fasáda oblouku Fabia Allobrogika klenoucího se nad Svatou cestou. Caesar byl na cestě domů, zatímco Clodius mířil do hostince, kde byli ubytováni jeho klienti z Afriky.

„Setkal jsem se v Tigranokertě s jedním tvým přítelem," řekl Clodius.

„Bohové, kdopak to asi byl?"

„Centurio jménem Marcus Silius."

„Silius? Silius z Mytilény? Fimbriovec?"

„Přesně tak. Nesmírně si tě váží."

„To platí i naopak. Byl to skvělý mužský. Teď se snad konečně dostane domů."

„Nevypadá to tak, Caesare. Dostal jsem od něho nedávno dopis, psaný v Galatii. Fimbriovci se rozhodli vstoupit do Pompeiových legií.“

„Myslel jsem si to. Tihle staří mazáci sice nepřestávají vzdychat po domově, ale sotva se jim naskytne zajímavé tažení, ztrácí najednou domov nějak přitažlivost.“ Caesar s úsměvem napřáhl paži. „*Ave,* Publie Clodie. Budu se zájmem sledovat tvou další dráhu.“

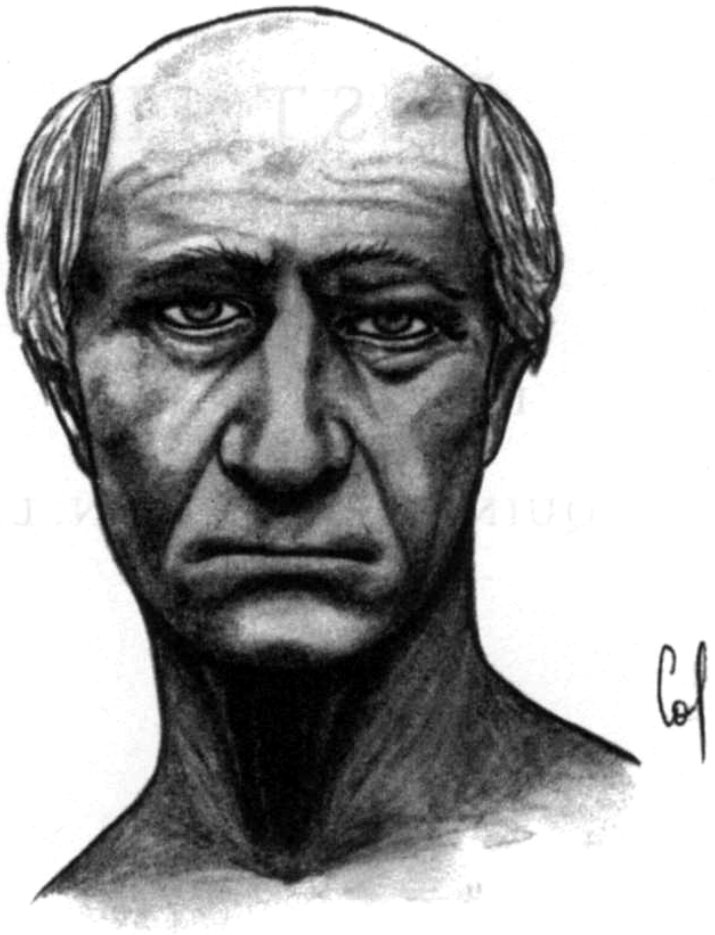
Clodius na chvíli stanul na nároží, zíral do prázdna. Když konečně vstupoval do hostince, vyhlížel jako učitel vcházející mezi žáčky – vzpřímený, mravopočestný, neúplatný.

ČÁST III

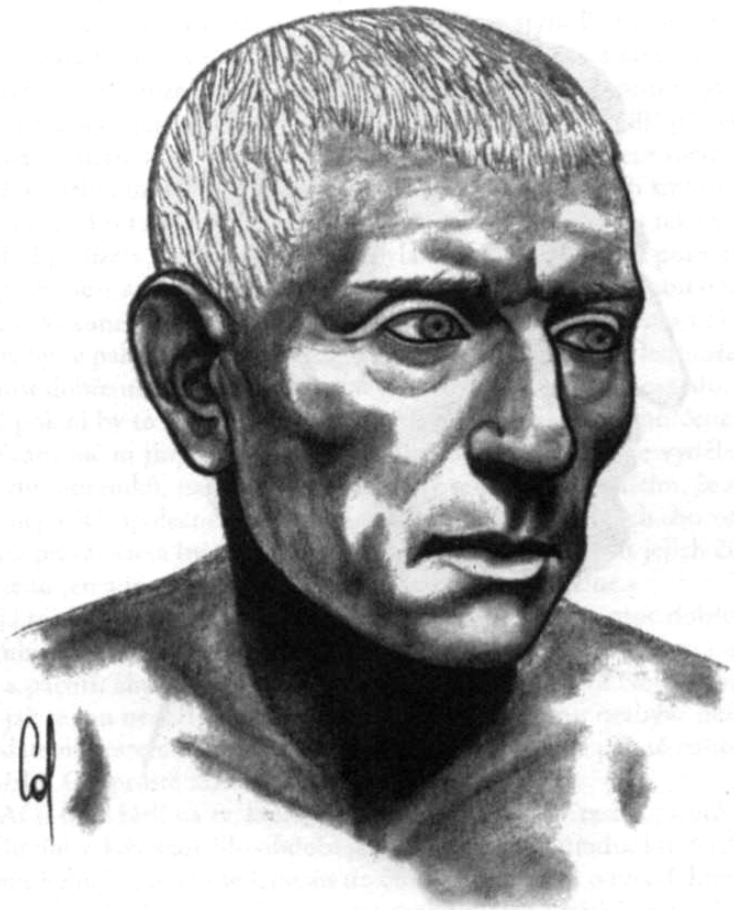
LEDEN 65 PŘ. N. L.

až

QUINCTILIS 63 PŘ. N.

QUINTUS LUTATIUS CATULUS

MARCUS CALPURNIUS BIBULUS

MARCUS PORCIUS CATO

Jmění Marka Licinia Crassa už nyní dosáhlo takové výše, že ho začali nazývat – tak jako jeho otce – druhým příjmením Dives, *Boháč*, muž zámožný nad všechno pomyšlení. A když byl spolu s Quintem Lutatiem Catulem zvolen censorem, nechybělo mu v životní dráze už nic kromě velkého a slavného vojenského tažení. Och jistě, porazil Spartaka a získal si tím ovaci, skromnější triumf, jenomže šest měsíců v poli proti gladiátorovi, v jehož armádě byla i spousta otroků, stíralo jaksi z tohoto vítězství veškerý lesk. Po čem Crassus prahl, bylo cosi ve stylu Pompeia Velikého – zachránce vlasti. Takové nějaké tažení kdyby se naskytlo, a také stejná sláva! Při pomyšlení, že byl zastíněn takovýmhle přivandrovalcem, přímo fyzicky trpěl.

Ani Catulus jako censorský kolega mu nenastavoval příliš přátelskou tvář; Crassa to mátlo a důvody mu zůstávaly nejasné. Vždyť přece Licinius Crassus jaktěživ nebyl označen za demagoga ani nebyl v jakémkoli směru považován za politického radikála, tak co vlastně Catulovi na Crassovi tak vadí?

„Tvé peníze," řekl Caesar, jemuž byla tato mrzutá otázka položena. „Catulus patří mezi *optimáty*, nedokáže senátorovi prominout žádnou obchodní aktivitu. Vykonával by censorský úřad mnohem raději v páru s někým jiným, a oba by se pak s chutí pustili do vyšetřování tvé činnosti. Jenomže to nemůže dost dobře udělat, jelikož ses stal jeho kolegou, nemám pravdu?"

„I pokud by to zkusil, mařil by jen čas," řekl Crassus rozhořčeně. „Já se nezabývám ničím jiným, než co dělá polovina senátu! Peníze vydělávám vlastnictvím pozemků, na což má nárok každý senátor! Připouštím, že mám podíly v nějakých společnostech, ale nezasedám v jejich řídících sborech, nemám žádná práva, která by mě opravňovala hlasováním ovlivnit jejich činnost. Pro mě je to jen a jen zdroj kapitálu. A to je nenapadnutelné."

„Já tohle všechno vím," říkal trpělivě Caesar, „a ví to moc dobře i náš milý Catulus. Jenom opakuji: co mu vadí, jsou tvé peníze. Představ si ho jen, jak se dře a pachtí, aby uhradil výstavbu nového chrámu Jova Nejlepšího Největšího, jak se mu nedaří zvětšit rodinné jmění, jelikož mu nezbývá než každý postradatelný sestercius vrazit do té stavby. Zatímco ty si pěkně nahospodařuješ penízky. On prostě žárlí."

„Ať si tedy žárlí na ty, kteří to zasluhují," zavrčel Crassus zarytě.

Od doby, kdy skončilo období jeho konsulského úřadu, který sdílel s Pompeiem Velikým, pustil se Crassus do činnosti v novém odvětví, které před čtyřiceti lety načal Servilius Caepio: ve výrobě zbraní a výzbroje pro římské legie, soustředěné v řadě městeček na sever od řeky Pádu v Italské Galii. Jeho pozornost na ni upoutal jeho dobrý přítel Lucius Calpurnius Piso, jenž shromažďoval výzbroj pro Řím v průběhu války s Italiky. Lucius Piso bystře rozpoznal možnosti tohoto nového oboru podnikání, a věnoval se mu tak pilně, že na něm vydělal spoustu peněz. K Italské Galii ho tak jako tak vázala osobní pouta, neboť jeho matkou byla Calventia pocházející právě z těchto končin. A když pak Lucius Piso zemřel, pokračoval jeho syn, další Lucius Piso, jak v této činnosti, tak i v úzkých vztazích s Crassem. A ten se posléze dal přesvědčit o výhodách plynoucích z vlastnictví celých měst orientovaných na výrobu kroužkové zbroje, mečů, oštěpů, přilbic a dýk, i o tom, že je to zcela náležité i pro senátora.

Jakožto censor měl nyní Crassus možnost pomoci jak svému mladému příteli Luciu Pisonovi, tak i neméně mladému Quintu Serviliu Caepionovi Brutovi, dědici výroben ve Feltrii, Cardianu a Bellunu, které patřívaly Serviliovi Caepionovi. Italská Galie na

opačné straně od Pádu náležela Římu už tak dlouho, že mezi jejími obyvateli, převážně Galy – ale i míšenci z galsko-římských manželství – postupně narůstala nespokojenost s tím, že jim je dosud odpíráno římské občanství. Před pouhými třemi lety tu došlo k nepokojům, které utichly teprve po návštěvě Caesara, jenž se tehdy vracel z Hispánie. A Crassus – poté, co se jako censor ujal odpovědnosti za seznamy římských občanů – pochopil svou zjevnou povinnost: poskytnutím římského občanství všem na protějším břehu Pádu pomoci svým přátelům Luciovi Pisonovi a Caepionovi Brutovi a současně tam tak pro sebe sama vytvořit silnou klientelu. Všichni na jih od této řeky už ostatně plného občanství požívali – nezdálo se tedy spravedlivé odpírat je lidem téže krve jen proto, že žijí na nesprávné straně řeky!

Když však svůj úmysl zrovnoprávnit celou Italskou Galii zveřejnil, jeho censorský kolega Catulus se z toho div nepominul. Ne, ne, to ne! Nikdy, nikdy, naprosto nikdy! Už tak je až dost Galů, kteří si říkají Římané, tak jako třeba Pompeius Veliký a jeho picenští nohsledové.

„To jsou pořád ty staré známé argumenty," říkal Caesar znechuceně. „Že římské občanství musí být omezeno jen na Římany. Proč nedokáží ti pitomci *boni* už jednou pochopit, že všechny národy na italské půdě jsou Římané? Že sám Řím je totožný s Itálií?"

„Já bych s tebou souhlasil," řekl Crassus, „ale Catulus ne."

Ani další z Crassových plánů nenašel příznivý ohlas.

Zamýšlel totiž anektovat Egypt, i za cenu války – v níž by samozřejmě on sám převzal velení. Pokud jde o Egypt, stal se Crassus takovou autoritou, že se podobal živé encyklopedii. A každičký nový poznatek, který získal, jen živil jeho představu o Egyptu jako nejbohatší zemi na celém světě.

„Jen uvaž!" říkal Caesarovi s tváří pro jednou oproštěnou od její pověstné tupé býčí netečnosti. „Faraon vlastní *všechno*! V Egyptě neexistuje žádná nezávisle držená půda – všechnu ji pronajímá faraon, a ten také vybírá daně. Náleží mu všechno, co se v Egyptě urodí nebo nalezne, od obilí přes zlato a drahokamy až po koření a slonovinu! Jen tkaniny ne. Ty patří domácím egyptským kněžím, ale i tak má faraon nárok na třetinu z nich. Jeho soukromý příjem činí přinejmenším šest tisíc talentů ročně, a jeho příjem z daní dalších šest tisíc. Plus to, co dostává z Kypru."

„Já jsem slyšel," pravil Caesar, a to jen proto, aby býka Crassa ještě více vydráždil, „že se ale Ptolemaiové projevili jako úplní hlupáci a že všechen egyptský majetek do poslední drachmy promrhali."

Býk Crassus skutečně zafrkal, spíše však posměšně než podrážděně. „To je nesmysl! Naprostá pitomost! Ani ten nejhloupější z Ptolemaiů by prostě *nedokázal* utratit ani desetinu z toho, co do jeho pokladny přichází. Z daní uhradí vše, čeho je třeba k chodu země – platí si celou tu svou armádu úřednictva, vojáky, námořníky, policii, kněžstvo, financují z toho i provoz všech svých paláců. A stranou dává celý svůj soukromý příjem – zlato, stříbro, rubíny a slonovinu a safíry, tyrkys a karneol a lapis lazuli – dokonce se ani neobtěžuje tím, že by získanou hotovost do něčeho investoval, i ta se celá ukládá. Kromě toho ovšem, co vynakládá na zaplacení svých řemeslníků a umělců, kteří mu zhotovují nábytek a šperky."

„A co ta krádež zlatého sarkofágu Alexandra Velikého?" otázal se Caesar provokativně. „První z Ptolemaiů zvaný Alexander zchudl natolik, že ho sebral, rozlil ho na mince a nahradil ho tím nynějším sarkofágem z křišťálu."

„A už jsme zase u toho!" odsekl posměšně Crassus. „Ony jsou to skutečně všechno jen směšné povídačky! Tenhle Ptolemaios byl v Alexandrii všehovšudy pět dní, a už

musel zase prchat. Chceš mi snad vykládat, že se mu za těch pět dnů povedlo uzmout objekt vážící přinejmenším *čtyři tisíce* talentů, rozřezat ho na kousíčky, které by se vešly do zlatnické pícky, a pak z toho kovu ještě narazit několik milionů mincí? Ani za celý rok by to nebyl dokázal! A nejen to, ale kdes vůbec nechal svůj zdravý rozum, Caesare? Takový průhledný křišťálový sarkofág z rostlého kamene, dostatečně objemný, aby pojal lidské tělo – ano, ano, jsem si plně vědom, že Alexandr Veliký byl ve skutečnosti dosti malinký – ten by byl stál ještě desetkrát víc než sarkofág z ryzího zlata. A když už by se někde tak obrovský křišťál našel, trvalo by celé roky ho opracovat. Logika sama napovídá, že někdo už dříve opravdu tak veliký křišťál nalezl a že k záměně obou sarkofágů došlo shodou okolností právě v době, kdy se tam Ptolemaios Alexander náhodou vyskytl. Kněží ze Sémy prostě chtěli, aby lidé Alexandra Velikého skutečně *viděli*.“

„Uch!“ pravil jen Caesar.

„Ne, ne, oni ho zachovali v naprosté dokonalosti. Věřím tomu, že je dodnes tak krásný, jako býval za svého života,“ řekl Crassus uneseně.

„I když necháme stranou tu problematickou otázku, jak dobře je Alexander Veliký asi uchován, Marku, není kouře bez ohně. A těch pověstí, že ten či onen Ptolemaios v průběhu staletí musel prchat bez jediné košile a bez druhého sestercie v měšci, který by mu mohl cinknout o ten jediný peníz, který v něm byl, člověk slyší plno a pořád. Nemůže tam být tolik peněz a takové poklady, jak ty říkáš.“

„Aha!“ zvolal Crassus vítězoslavně. „Všechny tyhle povídačky se zakládají na jednom chybném předpokladu, Caesare. Lidé nechápou, že ptolemaiovské poklady i poklady té země nejsou uloženy v Alexandrii. Alexandrie je umělý roub na egyptském stromě. Strážci egyptského pokladu jsou kněží v Memfidě, a tam je poklad také uchováván. A když se tu a tam nějaký ten Ptolemaios – anebo nějaká ta Kleopatra – potřebuje rychle a v tichosti vytratit, neplují samozřejmě vzhůru deltou do Memfidy, naopak, prchají z přístavu Kibotu u Alexandrie ven na moře a pak dál na Kypr nebo do Sýrie nebo na ostrov Kós. Proto také nestačí popadnout nic víc, než co mají právě v Alexandrii po ruce.“

Caesar se zatvářil smrtelně vážně, zaklonil se v křesle a sepjal ruce za hlavou. „Milý Crasse, vzdávám se, přesvědčil jsi mě dokonale.“

Teprve teď Crassus vystřízlivěl natolik, že v Caesarových očích postřehl záblesk ironie, a propukl v smích. „Ty potvoro, ty mě celou tu dobu jen popichuješ!“

„Pokud jde o Egypt, souhlasím s tebou ve všech směrech,“ řekl Caesar. „Jediná potíž je v tom, že Catula k tomuhle podniku jaktěživ nepřemluvíš.“

A nepřemluvil, zatímco Catulus naopak tuto myšlenku dokázal vymluvit senátu. Výsledkem bylo, že po necelých třech měsících v úřadě a dávno předtím, než stačili zrevidovat seznamy jezdeckého stavu, natož aby provedli sčítání lidu, skončili censoři Catulus a Crassus svou činnost. Crassus svou funkci složil veřejně, měl k tomu mnoho co povědět o Catulovi, a nic z toho nebylo lichotivé. Natolik krátké období to bylo, že se senát rozhodl zvolit už příští rok censory nové.

Caesar se zachoval, jak se na dobrého přítele patří – v senátě podpořil projevem oba Crassovy návrhy, zrovnoprávnění Západských Galů i anexi Egypta. Jeho hlavní zájem však toho roku tkvěl zcela jinde: byl zvolen jedním ze dvou kurulských édilů, což znamenalo, že byl nyní oprávněn zasednout do kurulského křesla a že před ním kráčeli dva liktoři nesoucí fasces. Stalo se tak *in suo anno*, tedy hned onoho roku, kdy dosáhl

patřičného věku pro zastávání tohoto úřadu. Znamenalo to, že postupuje po *cursu honorum* římských magistrátů, tak jak se sluší. Jeho kolegou (s daleko menším počtem získaných hlasů) se naneštěstí stal Marcus Calpurnius Bibulus.

O tom, co je náplní kurulského édila, měli naprosto rozdílné představy a to se promítalo do všech hledisek jejich činnosti. Společně se dvěma plebejskými édily se měli starat o všeobecný pořádek v Římě; znamenalo to péči o ulice, náměstí, zahrady, tržiště, dopravu, veřejné budovy, o dodržování zákonů, o vodní zdroje včetně kašen a rybníčků, o pozemkové knihy, stavební řízení, odvod splašků a stoky, o sochy umístěné na veřejných prostranstvích a o chrámy. Tyto povinnosti měli plnit buď společně, anebo po jednom či po dvou na základě vzájemné dohody.

Také váhy a míry připadly podle losu kurulským édilům, kteří měli sídlo v chrámu Castora a Polluka, v samém středu města, na dolní části Fora; v pódiu chrámu, jemuž se odevždy říkávalo pouze C*astorův,* takže Pollukovo jméno bylo opomíjeno, byly uchovávány soupravy etalonových závaží a měr. Plebejští édilové sídlili značně daleko odtud, v půvabném Cereřině chrámu na úpatí Aventina, a proto snad také věnovali méně pozornosti péči o údržbu veřejného a politického středu Říma.

Jednou z nejobtížnějších povinností, o něž se dělili všichni čtyři, bylo všestranné zajištění dodávek obilí, od okamžiku, kdy bylo složeno z bárek, až do chvíle, kdy zmizelo v sáčku občana oprávněného k jeho odběru. Odpovídali **i** za nákup zrna, za platby za ně, za řádnou přejímku dodávek a za výběr peněz za ně. Udržovali soupisy občanů oprávněných k nákupu levného státního obilí, což znamenalo, že měli k dispozici seznamy římských občanů. Poukázky vydávali v budce umístěné v Metellově Portiku na Martově poli, obilí samo však bylo uskladněno v obrovských sýpkách lemujících aventinské skály podél Vicus Portae Trigeminae u římského přístavu.

Žádný z plebejských édilů onoho roku se nemohl kurulským édilům rovnat, přičemž starším z tohoto páru byl Ciceronův mladší bratr Quintus.

„Což znamená, že jejich hry nebudou stát za mnoho," řekl Caesar s povzdechem Bibulovi. „A jak to tak vypadá, nebude to s jejich péčí o město o mnoho lepší."

Bibulus se na svého kolegu zadíval kyselým pohledem. „Nějakou velkou slávu ze strany kurulských édilů, Caesare, můžeš taky rovnou pustit z hlavy. Přičiním se o pěkné hry, ale nic velkolepého to nebude. Můj měšec mi to nedovoluje o nic víc než tvůj tobě. A taky nehodlám vyměřovat nějaké nové stoky, stejně tak jako nemíním kontrolovat veškeré přípojky vodovodu nebo natírat Castorův chrám anebo běhat po tržištích a kontrolovat kdejaké závaží a váhu."

„A co tedy míníš dělat?" zeptal se ho Caesar a našpulil ret.

„Míním dělat to, co je nezbytně nutné, a nic víc."

„A nemyslíš, že třeba kontrola závaží je také dosti nezbytná věc?"

„Nemyslím."

„Nu," ušklíbl se zlomyslně Caesar, „je asi dost příznačné, že sídlíme zrovna v Castorově chrámu. Jestli se chceš stát Pollukem, prosím, jen tak dál. Ale nezapomeň na Pollukův osud – nikdo si na něj nevzpomene, nikdo nevysloví jeho jméno."

Což nebyl zrovna nejlepší začátek. Nicméně Caesar, jenž pracoval vždy až příliš naplno a měl svou činnost vždy až příliš dobře zorganizovánu, než aby se dal zdržovat těmi, kdo spolupracovat odmítali, si tedy šel po svých povinnostech, jako kdyby byl jediným édilem v Římě. Měl výhodu ve vynikající síti informátorů o všech možných přestupcích, neboť do svých služeb zapřáhl Lucia Decumia a jeho bratrstva křižovatek, a tvrdě udeřil na všechny obchodníčky, kteří vážili příliš lehkým závažím nebo měřili příliš krátkou mírou, na stavitele, kteří porušovali hranice pozemků nebo stavěli z

chatrného materiálu, na majitele budov, kteří šidili vodárenské společnosti vsazováním přípojek k vodovodu s větší světlostí, než jakou předpisoval zákon. Bez milosti pokutoval, a pokuty to byly těžké. Neunikl jim nikdo, ani jeho přítel Marcus Crassus.

„Začínáš mě už štvát," bručel nevrle Crassus začátkem února. „Už jsi mě stál celé jmění! Málo vápna v maltě, málo trámů ve stropě v té insule, co stavím na Viminalu – a ta nezabírá veřejný pozemek, říkej si co chceš! Padesát tisíc sesterciů na pokutách jen za to, že jsem se napojil na stoku a do těch mých nových bytů na Carinách zabudoval soukromé latríny? To jsou *dva talenty*, Caesare!"

„Jak porušíš zákon, půjdu po tobě," řekl Caesar beze stopy kajícnosti. „Potřebuji každý sestercius, kterým mohu naplnit tu svou pokutovou pokladnici, a ani pro mé přátele nebudou platit žádné výjimky."

„Jestli tak budeš pokračovat dál, tak už ti asi žádní přátelé nezbydou."

„Co mi tu říkáš, Marku, znamená, že jsi přítel leda do pěkného počasí," řekl trochu nespravedlivě Caesar.

„Ne, to nejsem! Ale pokud sháníš peníze na nějaké velkolepé hry, pak si je vypůjč, a nečekej, že ti budou na tvé veřejné extravagance platit římští obchodníci," rozčílil se Crassus. „Já sám ti ty peníze rád půjčím, a nebudu ti z nich počítat žádný úrok."

„Děkuji pěkně, ale to ne," řekl Caesar pevně. „To bych byl já zase přítel jen do pěkného počasí. Jestli si budu muset vypůjčit, půjdu k řádnému peněžníkovi a vypůjčím si je od něho."

„To nemůžeš, jsi v senátě."

„I můžu, senát nesenát. Pokud by mě chtěli vyhodit ze senátu za vypůjčování si od lichvářů, zmenší se senát přes noc na padesát členů," řekl Caesar. Oči mu plály. „Ale něco pro mě udělat můžeš."

„A co?"

„Uvést mě do styku s nějakým diskrétním obchodníkem s perlami, který by měl chuť koupit nejkrásnější perly, jaké kdy spatřil, za mnohem méně, než za ně dostane."

„Oho! Nepamatuji se, že bys byl uvedl nějaké perly, když jsi ohlašoval kořist od pirátů!"

„Neudělal jsem to, a zrovna tak jsem nepřihlásil pět set talentů, které jsem si ponechal. Což znamená, že máš můj osud ve svých rukou, Marku. Jediné, co potřebuješ udělat, je udat mě u soudu, a jsem vyřízený."

„To neudělám, Caesare – *pokud* mě přestaneš pokutovat," prohlásil poťouchle Crassus.

„Takže můžeš rovnou jít k městskému prétorovi a uvést mu mé jméno," řekl Caesar se smíchem, „protože takhle si mě nekoupíš."

„Je to všechno, co sis ponechal? Pět set talentů a nějaké perly?"

„Všechno je to."

„Já tě nechápu!"

„To je v pořádku, nechápe mě nikdo," řekl Caesar a chystal se k odchodu. „Ale buď chlap a najdi mi toho obchodníka s perlami. Udělal bych to sám – kdybych jen věděl, odkud začít. Můžeš si jednu perlu nechat jako provizi."

„Jen si ty své perly nech!" řekl znechuceně Crassus.

Jednu z perel si Caesar ponechal, onu ve tvaru jahody a také jahodové barvy, třebaže sám nevěděl proč, neboť právě ta by byla možná zdvojnásobila oněch pět set talentů,

které dostal za všechny ostatní. Byl to jen instinkt, a to dokonce až poté, co ji dychtivý obchodník spatřil.

„Dostal bych za ni šest až sedm milionů sesterciů," říkal toužebně obchodník.

„Ne," říkal Caesar a pohazoval si perlou v dlani. „Myslím, že si ji raději nechám. Fortuna mi říká, že bych měl."

Třebaže Caesar dokázal marnotratně utrácet, dovedl i dobře počítat, a když koncem února takový propočet provedl, srdce mu pokleslo. Édilská pokladna bude moci poskytnout asi pět set talentů; Bubulus naznačil, že přispěje stovkou talentů na jejich první hry, *ludi Megalenses*, a dvěma sty talenty na hlavní hry, zářijové *ludi Romani;* a Caesar měl svých vlastních tisíc talentů – což ovšem představovalo vůbec všechno, co mu na světě patřilo, až na drahocenné pozemky, a s těmi se rozloučit nemohl. Ty mu zajišťovaly jeho právo na místo v senátě.

Podle jeho propočtů měly *ludi Megalenses* stát sedm set talentů a *ludi Romani* tisíc talentů. Celkem sedmnáct set talentů, tedy veškeré peníze, které bude mít k dispozici. Potíž spočívala v tom, že on měl v úmyslu učinit mnohem víc než toliko uspořádat dvoje hry; hry pořádal každý kurulský édil, proslulost si však člověk mohl vydobýt jen mírou jejich velkoleposti. Caesar měl v úmyslu uspořádat pohřební hry na Foru na paměť svého otce, a ty, jak předpokládal, budou stát dalších pět set talentů. Bude si muset vypůjčit, a kromě toho dále dráždit všechny, kdo pro něho hlasovali, tím, že bude pokračovat v naplňování édilské pokladny neúprosným pokutováním. To by bylo ovšem pramálo prozíravé! Marcus Crassus to strpěl jen proto, že přes všechno špičkování a navzdory svému vžitému přesvědčení, že přátelé si mají pomáhat i na účet státu, choval k Caesarovi upřímnou náklonnost.

„Můžeš si vzít to, co mám já, Pávíku," řekl mu Lucius Decumius, jenž byl u toho, když se Caesar těmito svými počty zabýval.

Třebaže vyhlížel unaveně, ba i trochu deprimovaně, zmohl se Caesar na obzvlášť laskavý úsměv věnovaný nevšednímu stařík ovi, jenž patřil neoddělitelně k jeho životu. „Ale, ale tatko. Za to, co máš, nenajmu ani jediný pár gladiátorů."

„Mám skoro dvě stě talentů."

Caesar si hvízdl. „Jak vidím, vybral jsem si nesprávné povolání! To ti všechno vynesla Via Sacra a Vicus Fabricii za ta léta, co zajišťuješ ochranu těm, co tu sídlí?"

„Ono se to časem nastřádá," pravil Lucius Decumius se skromným pohledem.

„Tak si to jen ponech, tatko, mně z toho nic nedávej."

„A kde tedy chceš sehnat ten zbytek, co?"

„Vypůjčím si na to, co si později vydělám jako prokonzul v nějaké dobré provincii. Psal jsem už Balbovi v Gadu a on je ochoten dát mi doporučující dopisy nějakým správným lidem tady v Římě."

„A nemůžeš si ty peníze vypůjčit od něho?"

„Ne, je to přítel. Od přátel já si půjčovat nemohu, tatko."

„Ty jsi mi divný pavouk!" řekl Lucius Decumius a vrtěl prošedivělou hlavou. „Od toho přece přátelé jsou."

„Pro mě ne, tatko. Pokud se něco stane, a já nebudu s to ty peníze splatit, budu radši, když budu dlužen cizím lidem. Nesnesl bych pomyšlení, že kvůli nějaké mé pitomosti zůstanou mí přátelé na suchu."

„Pokud bys nebyl schopen splácet ty, Pávíku, byl by asi s Římem tak jako tak konec."

Z Caesara jako by spadla část starostí, zhluboka se nadechl. „Dobrá, souhlasím, tatko. A splatím to, neboj se. Takže," pokračoval už spokojeněji, „nač já se vůbec

trápím. Půjčím si tolik, aby to vydalo na nejslavnější kurulské édilské hry, jaké kdy Řím spatřil!“

A tak tedy pokračoval dál, až měl koncem roku dluhů už tisíc talentů namísto původně předpokládaných pěti set. Crassus mu pomohl tím, že pošeptal do patřičných uší, jak skvělé vyhlídky Caesar před sebou má, takže by se mu neměly účtovat žádné horentní úroky, a Balbus mu zase pomohl obstaráním kontaktů s lidmi, kteří byli připraveni jednat diskrétně a bez ziskuchtivosti. Deset procent jednoduchého úroku – to se rovnalo zákonné sazbě. Jediný háček byl v tom, že půjčku měl začít splácet do roka – jinak by se úrok změnil na složený a Caesar by pak uhrazoval nejen vypůjčený kapitál, ale i úroky z úroků.

Ludi Megalenses byly první hry v roce a po náboženské stránce byly nejvýznamnější, snad proto, že ohlašovaly příchod jara (alespoň v těch letech, kdy se kalendář shodoval s ročními obdobími) a že vznikly za druhé strašné války proti Kartágu, kdy Hannibal pochodoval křížem krážem Itálií. Tehdy se v Římě započalo s uctíváním Magny Mater, asijské Velké matky Země, a tehdy také byl na Palatinu postaven její chrám shlížející dolů na Valis Murcia, údolí, v němž ležel Circus Maximus. Pro konzervativní Řím to byl kult z mnoha důvodů nepatřičný; Římané si totiž ošklivili eunuchy, sebemrskačské obřady a jiné podobné věci, které považovali za náboženské barbarství. Jeho přijetí bylo nicméně zpečetěno v okamžiku, kdy Vestina Panna Claudia zázračně vyprostila z mělčiny Tiberu bárku nesoucí Pupeční kámen Velké matky, takže Římu nezbylo, než si každoročně protrpět následky, když vykleštění kněží, krvácející z ran vlastnoručně způsobených důtkami, táhli čtvrtého dubnového dne za vřeštění trubek ulicemi města, vlekouce figurínu Velké matky a dožadujíce se almužny od všech, kdo přišli tento úvod ke hrám shlédnout.

Hry samy už byly římštější a trvaly po pět dnů, od čtvrtého do desátého dubna. Na zahájení se konal nejprve onen průvod, poté obřad v chrámu Magny Mater a na závěr ještě některá vystoupení v Cirku Maximu. Následující čtyři dny byly věnovány divadelním představením na celé řadě provizorních dřevěných scén zřízených jen k tomuto účelu, zatímco o posledním dni proběhlo procesí bohů z Kapitolu do Cirku a na ně pak navazovalo několikahodinové závodění válečných vozíků na dráze Cirku Maximu.

Jako nejstarší z kurulských édilů to byl Caesar, kdo řídil průběh prvého dne her, Caesar také vykonal oběť Velké matce, proti očekávání nekrvavou, což bylo s podivem, uvážíme-li, jak krvežíznivá dáma Kubaba Kybelé byla; obětí byla miska bylin.

Někteří lidé tyto hry nazývali patricijské, neboť večer prvního dne se patricijské rodiny hostily navzájem a přísně dbaly na to, aby i seznamy účastníků zůstaly výlučně patricijské; odevždy bylo považováno za dobré znamení pro patriciát, jestliže ten kurulský édil, jenž konal oběť, byl sám patricij, jak tomu bylo i u Caesara. Bibulus samozřejmě náležel k plebejům a připadal si onoho úvodního dne zcela opomíjen; za slavnostního zasedání obsadil Caesar obrovské široké schodiště chrámu zcela patriciji, zvláštní poctu přitom vzdal Claudiům Pulchrům, kteří byli s přítomností Magny Mater v Římě úzce spojeni.

Třebaže tohoto prvého dne ani celebrující édilové, ani oficiální hosté do Cirku Maximu nesestoupili, nýbrž jeho prostor pouze sledovali ze schodů k chrámu Magny Mater, rozhodl se Caesar pobavit zástupy, které sledovaly bohynino krvavé procesí,

nikoli obvyklou směskou rohovnických zápasů a závodů v běhu, nýbrž scénickou podívanou v Cirku Maximu. Nedostatek času totiž nedovolil uspořádat závody válečných vozů. Caesar dal prokopat břeh Tiberu náhonem a zavést vodu přes Forum Boarium, tak aby vytvořila v Cirku Maximu nápodobu řeky, přičemž střední *spina* závodiště měla úlohu Tiberského ostrova a onen umělý tok dělila ve dví. Zatímco davy vzdychaly a pištěly naprostým okouzlením, připomněl jim Caesar silácký kousek vestálky Claudie. Bárku přivlekla do Cirku až od jeho konce u Fora Boaria (kde posledního dne her pak byly startovní branky závodících vozíků), přetáhla ji pak jedenkrát kolem dokola *spiny* a posléze s ní stanula na capenské straně dráhy. Bárka se třpytila zlatem, nadouvající se plachty byly vyšity purpurem; všichni kněžští eunuši byli shromážděni na její palubě kolem lesklé černé koule představující Pupeční kámen, zatímco vysoko na zádi byla vztyčena socha Magny Mater ve válečném voze taženém lvy v naprosto životné podobě. Caesar se nedopustil toho, že by Vestálku Claudii nahradil nějakým silákem v dívčím převleku; postavil na bárku štíhlou půvabnou ženu Claudiiny podoby, a skryl ony sehnuté muže, kteří bárku tlačili po pás ponořeni do vody, dovnitř pozlaceného falešného trupu.

Diváci se po této tříhodinové podívané rozcházeli do domů jako u vytržení. Caesar stál obklopen nadšenými patriciji, kteří neskrblili chválou jeho vybraného vkusu a fantazie. Bibulus pochopil a ztratil se, jelikož ho všichni ignorovali.

Ne méně než deset dřevěných divadel bylo postaveno od Martova pole až po Capenskou bránu, největší ze scén pojala deset tisíc diváků, nejmenší pět set. A namísto aby se divadla podobala tomu, čím ve skutečnosti byla, tedy provizoriím, trval Caesar na tom, aby byla natřena, potažena a pozlacena. Frašky a mímy byly uváděny ve větších z nich, Terentius, Plautus a Ennius v menších, a Sofoklés a Aischylos pak na nejmenších, velice řecky vyhlížejících scénách; prostřeno tak bylo k hostinám pro jakýkoli divácký vkus. Od časného rána až do samého soumraku hrála všechna divadla po všechny čtyři dny – učiněné Thespidovy hody. I hody doslovné, neboť o přestávkách nechal Caesar podávat zdarma i občerstvení.

Posledního dne se průvod seřadil na Kapitolu a vinul se pak dolů, Forem Romanem a po Via Triumphalis k Cirku Maximu, neseny v něm byly pozlacené sochy některých božstev, jako Marta a Apollóna – a také Castora a Polluka. Jelikož i za pozlacení musel Caesar zaplatit, nebylo divu, že byl Pollux podstatně menší než jeho dvojče Castor. To bylo smíchu!

Třebaže měly být hry hrazeny z veřejných prostředků a třebaže nejblíže srdcím všech diváků byly závody vozatajů, nebyly ve skutečnosti na samotná vystoupení ve státní pokladně nikdy peníze. Caesar se tím nedal odradit, uspořádal na závěr *ludi Megalenses* mnohem větší počet dostihů, než kdy Řím v jediném dni viděl. Jeho povinností jako staršího édila také bylo tyto závody zahájit; v každém soupeřily čtyři vozy – červený, modrý, zelený a bílý. První závod se odehrál mezi vozy taženými čtyřspřežím koní zapřažených vedle sebe, avšak další už se konaly mezi dvojspřežími anebo mezi spřeženími dvou až tří koní běžících za sebou; Caesar na pořad závodů zařadil i běh koní bez postrojů s jezdci bez sedel.

Trať každého závodu měřila pět mil a spočívala v sedmi kolech proběhnutých kolem *spiny* podélně dělící závodiště, dlouhé a vysoké stěny ozdobené mnoha sochami a opatřené na jednom konci sedmi zlatými delfíny, na druhém sedmi zlatými vejci posazenými ve velkých pohárech; po každém ukončeném kole zatáhli za tlamičku jednoho z delfínů, tak aby se vztyčil jeho ocas, a sňali jedno ze zlatých vajec z kalicha. Tempo bylo prudké a nelítostné, samý cval. Pokud se vozíky převrhly, docházelo k

tomu zpravidla při otáčkách, tam, kde byly koncové *metae* a kde každý z vozatajů, otěže omotány mnohokrát kolem pasu a s dýkou zastrčenou za ně – aby se mohl odříznout, kdyby se zvrhl – projevoval maximální obratnost a odvahu, aby si udržel vnitřní, kratší dráhu.

Davy byly tímto dnem nadšeny, neboť namísto obvyklých dlouhých přestávek nechával Caesar jednotlivé závody probíhat ráz na ráz, takřka bez přerušení; výběrčí sázek se museli horečně činit, aby spádu závodů vůbec stačili. Ani místečko nezbývalo volné, manželky posedávaly svým mužům na klíně, aby se na závodiště mohlo vtěsnat co nejvíc diváků. Děti, otroci ani propuštěnci sem přístup neměli, ale ženy tu mohly zasednout společně s muži. Na Caesarových hrách se do Cirku Maximu vměstnalo přes dvě stě tisíc diváků, zatímco další tisíce přihlížely z kdejaké vyhlídky na Palatinu a Aventinu.

„Jsou to ty nejlepší hry, jaké kdy Řím viděl," řekl Crassus Caesarovi na konci šestého dne. „Dokázal jsi hotový stavitelský zázrak tím, cos provedl s Tiberem, a žes pak na vozatajské závody měl opět suchý terén."

„Tyhle hry ještě nebyly ničím," pousmál se Caesar, „a nebylo ani tak těžké využít Tiberu vzedmutého dešti. Počkej, až v září uvidíš *ludi Romani*. Luculla by to dočista zničilo, kdyby se odhodlal překročit pomerium a přijít se taky podívat."

Avšak uprostřed mezi hrami *ludi Megalenses* a *ludi Romani* předvedl Caesar Římu cosi tak neobvyklého a úžasného, že se o tom pak mluvilo ještě celá léta. Když metropoli zahltil příval venkovanů, kteří si dopřáli prázdniny a nahrnuli se do města v očekávání slavných zářijových her, uspořádal Caesar pohřební hry na paměť svého otce a využil k nim plochy celého Fora Romana. Bylo samozřejmě horké bezmračné počasí, takže dal nad celým prostorem napnout purpurové plachty; zavěsil je až na okraje budov po obou stranách, pokud byly dostatečně vysoké, a tam, kde nestála stavba, která by mu mohla posloužit za oporu, vztyčil plachtoví do výše pomocí stožárů a lan. Blažilo ho, že se může pocvičit na takovém stavebním úkolu, celou konstrukci sám navrhl a dohlédl také na její provedení.

Když však tento neuvěřitelný projekt začal uskutečňovat, rozkřiklo se po městě, že Caesar má v úmyslu předvést rovný jeden tisíc gladiátorských dvojic. Catulus svolal zasedání senátu.

„Co ty tu vlastně chystáš, Caesare?" uhodil na něho Catulus před nabitou zasedací síní. „Dlouho už vím, že máš v úmyslu naši republiku podkopat, ale co ta tisícovka gladiátorů, když tu není ani jedna legie, která by ochránila naše milované město? To už není tajný tunel, ty chceš užít přímo beranidla!"

„Nu," začal lenivě Caesar a povstal na kurulském pódiu, „pravda je, že takové beranidlo vlastním a že už jsem tajně do lecjakého tunýlečku pronikl, ale vždycky to šlo jedno s druhým." Odtáhl si horní lem tuniky od hrudi, sklonil hlavu do takto vzniklé mezery a křikl: „Že je to pravda, ty moje beranidlo?" Spustil ruku, tunika mu opět přilehla k tělu a Caesar se s tím nejsladším úsměvem rozhlédl kolem sebe. „Povídá, že je to opravdu tak."

Z Crassa vyrazilo cosi mezi mňouknutím a zavytím, avšak ještě než jeho smích mohl nabrat na síle, přehlušil ho Cicero bujarým zaryčením; senát se otřásl bouřlivým veselím, Catulus zrudl a nebyl mocen slova.

Posléze Caesar předvedl přesně takový počet gladiátorů, jaký měl od počátku v úmyslu ukázat, to jest tři sta dvacet dvojic v nádherné stříbrné zbroji.

Avšak ještě než vlastní pohřební hry skutečně započaly, pobouřil Catula a jeho kolegy další senzací. Když se rozbřesklo a plachtoví nad Forem Romanem se divákům

z domů na okraji Germalu zjevilo jako homérovské měkce se vlnící moře barvy tmavého vína, zjistili časní příchozí, kteří si chtěli zajistit nejlepší místa, že na Foru přibylo ještě také cosi jiného než onen obrovitý stan. V průběhu jediné noci dokázal Caesar vrátit na sokly a na podnože až do poslední všechny sochy Gaia Maria a přenést také všechny jeho válečné trofeje do chrámu Honos et Virtus, Cti a zdatnosti, který Marius vybudoval na Kapitolu. Co s tím však mohli oni arcikonzervativní senátoři podniknout? Odpověď zněla: nic. Řím na skvělého Gaia Maria nikdy nezapomněl – a nikdy ho nepřestal milovat. Ze všeho toho, co Caesar vykonal během pamětihodného roku, kdy byl kurulským édilem, byla rehabilitace Gaia Maria považována za největší ze všech jeho činů.

Caesar pochopitelně tuto příležitost nepromarnil a všem voličům připomněl, kým a čím je; v každé sebemenší aréně, kde srážela své zbraně některá ze tří set dvaceti dvojic hrdinů pilinových bojišť – na samém dně amfiteátru Comitia, v prostorách mezi tribunály, poblíž Vestina chrámu, před Portikem Margaritaria, na Velii – rozvěsil přehled svých otcovských předků, až po Venuši a Romula.

Dva dny poté Caesar (a Bibulus) zahájili *ludi Romani*, které v té době probíhaly po dvanáct dnů. Průvod z Kapitolu přes Forum Romanum na Circus Maximus trval tři hodiny. V jeho čele kráčeli přední magistráti a senát, následováni krásně vyrovnanými řadami mladých mužů, za nimi pak všechny vozy určené k dostihům a atleti připravení závodit; stovky tanečníků a maškar; trpaslíci převlečení za satyry a fauny; veškeré římské prostitutky ve svých ohnivě rudých togách; otroci nesoucí stovky nádherných stříbrných nebo zlatých váz a džbánů; skupinky parodovaných válečníků v šarlatových tunikách a s bronzovými opasky a chocholatými přilbami, hrozivě potřásající meči a oštěpy; obětní zvířata; a posléze, na nejčestnějším posledním místě, všech dvanáct hlavních bohů a mnoho dalších božstev a hérů na otevřených zlatých a purpurových nosítkách, všichni realisticky kolorovaní a oblečení v nádherná roucha.

Celý Circus Maximus dal Caesar bohatě vyzdobit a jedním počinem překonal všechny své předchozí inscenace – použil miliony čerstvých květin. A jelikož Římané květiny milovali, davy diváků div neomdlévaly nadšením, omámeny vůní růží, fialek, fial a trýzele. Caesar dal roznášet jídlo a pití zdarma, pamatoval na nevídané atrakce všeho druhu, od provazochodců přes polykače ohně až po spoře oděné hadí ženy, které jako by neměly kosti v těle.

Každým dnem přinášely hry něco nového a závody vozatajů byly jedním slovem skvělé.

Těm, kdo si ho vůbec povšimli a oslovili ho, říkal Bibulus: „On už mi předem prorokoval, že já budu vedle něho vyhlížet jako Pollux, zatímco on bude Castorem. A měl pravdu! Škoda těch mých tří set talentů, měl jsem si je radši schovat – jemu stačily leda na to, aby nacpal lahůdkami a napojil vínem těch dvě stě tisíc hltavých chřtánů, zatímco on sklidil slávu za všechno ostatní.“

Cicero řekl Caesarovi: „Mně se hry vcelku příčí, ale musím přiznat, že ty tvoje byly nádherné. To, že byly nejštědřejší v celé historii, je sice svým způsobem samo chvályhodné, ale co mně se na tvých hrách doopravdy líbilo, bylo, že nebyly vulgární.“

Titus Pomponius Atticus, jezdecký plutokrat, řekl senátorskému plutokratovi Markovi Liciniovi Crassovi: „Bylo to skvělé. Dal vydělat kdekomu. Pro květináře a velkoobchodníky to přece byl rok! Po celý zbytek jeho politické dráhy pro něho budou hlasovat. Nemluvě o pekařích, mlynářích – nu, převelice chytré to bylo.“

A mladý Caepio Brutus řekl Julii: „Strýček Cato je tím naprosto znechucen. On je ovšem věrným přítelem Bibula. Ale čím to je, že se tvůj otec potřebuje pořád před lidmi tak ukazovat?“

Cato nemohl Caesara vystát.

Když se konečně vrátil do Říma – bylo to v době, kdy se Caesar právě ujímal svých povinností jako kurulský édil – čekaly ho povinnosti vykonavatele závěti jeho bratra Caepiona. Vyžadovalo to návštěvu u Servilie a Bruta, jenž jako už téměř osmnáctiletý nastoupil svou dráhu na Foru, třebaže zatím ještě za sebou neměl žádnou vlastní soudní kauzu.

„Nelíbí se mi skutečnost, že jsi teď patricijem, Quinte Servilie,“ řekl Cato, důsledně užívaje jeho správné jméno, „ale jelikož já sám jsem odmítl být kýmkoli jiným než Porciem Catonem, nemohu s tím zřejmě než souhlasit.“ Prudce se předklonil. „Co vůbec děláš na Foru? Měl bys teď být někde v poli, v něčí armádě, tak jako tvůj přítel Gaius Cassius.“

„Brutus,“ pravila Servilia upjatě a s důrazem na onom jménu, „byl od vojenské služby osvobozen.“

„Nikdo nemá být osvobozen, pokud není tělesně postižený.“

„Je slabý na prsa,“ řekla Servilia.

„Prsa by se mu brzy vylepšila, kdyby se vydal ven a splnil svou zákonnou povinnost, kterou je služba v legiích. I ta jeho kůže by se mu tam vylepšila.“

„Brutus se ven vydá, až *já* uznám, že je k tomu způsobilý.“

„Cožpak on neumí mluvit?“ otázal se Cato, nikoli však už oním urputným tónem, jakého by byl užil ještě před svým odchodem na Východ – jeho slova však přesto zazněla dosti zahroceně.

Brutus to vše poslouchal mlčky, zmítán hlubokým rozporem. Na jedné straně by byl rád viděl, jak jeho matka tenhle souboj – anebo jakýkoli jiný – prohrává, na druhé straně se však vojenské služby hrozil. Cassius rukoval zvesela, zatímco Brutus onemocněl kašlem, který se stále horšil. Trpěl, když viděl, jak v očích strýce Catona klesá, strýček Cato slabost a křehkost jakéhokoli druhu prostě nesnášel, jenomže tenhle strýček Cato, nositel mnoha vyznamenání za chrabrost v boji, zkrátka nikdy nepochopí, že jsou i lidé, které nijak nevzruší, když se chopí meče. A tak se rozkašlal, suchým drásavým kašlem, který se dral odkudsi zhloubi jeho hrudi a otřásal jím až po hrdlo. Kašel s sebou nesl i hojnost hlenu, takže se mohl zoufale podívat nejprve na matku, pak na strýce, zamumlat cosi na omluvu a zmizet.

„Vidíš, cos způsobil?“ otázala se Servilia zle.

„Potřebuje trochu cvičit a víc pohybu na čerstvém vzduchu. Myslím taky, že mu kazíš pleť nějakými mastičkami. Vyhlíží hrozně.“

„Do Brutových věcí nemáš co mluvit!“

„Podle Caepionovy závěti zcela určitě mám.“

„Všechno nezbytné už zajistil strýc Mammercus, takže tě Brutus nepotřebuje. On tě, Catone, vlastně vůbec nikdo nepotřebuje. Měl bys ses raději sebrat a jít rovnou skočit do Tiberu.“

„Potřebují mě všichni, o tom nemůže být sporu. Když jsem odcházel na Východ, začínal tvůj chlapec chodit na Martovo pole, a nějaký čas se zdálo, že z něho přece jen vyroste pořádný mužský. A teď tu najdu mamінčina mazlíčka! A co víc – jak jsi mohla

připustit, aby se zasnoubil s děvčetem bez věna, jež by stálo za řeč, s další pitomou patricijkou? Co ti dva budou asi mít za děti?“

„Doufám,“ řekla Servilia ledově, „že budou mít takové syny, jako je Juliin otec, a takové dcery, jako jsem já. Můžeš si o patricijích a staré šlechtě říkat co chceš, Catone, ale Juliin otec v sobě zosobňuje všechno, čím má Říman být, od vojáka přes řečníka až po politika. Brutus si to spojení přál, nebyl to můj nápad, ale byla bych šťastná, kdyby mě to bylo napadlo. Krev je to stejně dobrá jako jeho vlastní – a to je mnohem důležitější než věno! Nicméně, pro tvou informaci, otec jí zaručil věno jedno sto tisíc talentů. Brutus ostatně nepotřebuje nevěstu s velkým věnem, teď když se stal Caepionovým dědicem.“

„Pokud je ochoten čekat na nevěstu celé roky, mohl si počkat ještě chvíli a oženit se s mou Porcií,“ řekl Cato. „To je spojení, s nímž bych byl z celého srdce souhlasil! A peníze mého drahého Caepiona by se tak byly dostaly oběma větvím jeho rodiny.“

„Ach tak!“ ušklíbla se Servilia. „A pravda je konečně venku, co, Catone? Jméno sis změnit nechtěl, abys mohl získat Caepionovy peníze, ale zato jsi dostal báječný nápad, jak k nim přijít po přeslici! *Můj* syn že by se měl oženit s potomkem otroka? Jen přes mou mrtvolu.“

„Ale přesto k tomu může dojít,“ prohlásil Cato samolibě.

„Pokud by k něčemu takovému došlo, tak já sama naservíruji té holce místo večeře žhavé uhlíky!“ Servilia znervózněla, vnímala, že už si s Catonem nedokáže poradit tak snadno jako dřív – choval se teď zdrženlivěji, klidněji, bylo nesnadné ho ranit. Vytasila se s nejjedovatějším ostnem. „Nehledě na to, že Porciiným otcem jsi ty, potomek otroka, není možné si nepovšimnout ani její matky. A mohu tě ujistit, že nikdy nedovolím svému synovi, aby se oženil s dcerou ženy, která nedokázala vydržet, až se jí vrátí domů manžel.“

Kdysi by ji byl napadl, byl by se na ni osopil, byl by zaútočil. Teď jen ztuhl, dlouhou chvíli nic neřekl.

„Myslím, že tohle tvrzení bude třeba vyjasnit,“ řekl posléze.

„Ráda ti posloužím. Atilia si tu počínala dosti nevázaně.“

„Och Servilie, ty jsi jedním z těch nejpádnějších důvodů, proč by Řím potřeboval pár zákonů ukládajících držet zobák.“

Servilia se sladce usmála. „Můžeš se otázat svých přátel, když nevěříš mně. Zeptej se Bibula nebo Favonia nebo Ahenobarba, byli tu a mohou dosvědčit, co se tady dělo.“

Sevřel ústa, až se mu rty zcela ztratily. „Kdo?“

„Nu, ten Říman mezi Římany přece! Caesar! A nevyptávej se který – víš sám dobře, kdo z Caesarů má takovouhle pověst. Budoucí tchán mého drahého Bruta.“

Cato beze slova vstal.

Odebral se rovnou domů, do onoho neokázalého baráku ve skromné uličce v onom místě Palatinu, odkud nebyl výhled vůbec nikam a kde ihned po příjezdu, ještě než si vzpomněl, že by měl také pozdravit ženu a děti, ubytoval v jediné hostinské světnici svého přítele filozofa Athénodóra Kordylióna.

Už po první kratičké úvaze musel dát Serviliině poťouchlé narážce za pravdu. Atilia byla teď skutečně *jiná*. Jednak se tu a tam nevázaně zasmála a dovolovala si promlouvat dřív, než byla oslovena; dále se jí jaksi nalila a zakulatila ňadra – a jeho to zvláštním způsobem popuzovalo. Třebaže od jeho návratu do Říma uplynuly už tři dny, nenavštívil dosud její ložničku (byl zvyklý spávat v ložnici pána domu sám), aby ukojil to, co i jeho tolik vážený praděd považoval za přirozené nutkání, které je nejen

dovoleno uspokojit mezi manželem a manželkou (anebo pánem a otrokyní), ale které už samo o sobě znamená cosi docela příjemného.

Och, který nejlaskavější z bohů to byl, kdo mu v tom zabránil? Vnořit se do toho, co mu podle zákona náleželo, a nevědět, že už to patřilo i jinému – Cato se až zachvěl, musel násilím přemoci zvedající se žaludek. Caesar. Gaius Julius Caesar – nejhorší z celé té zchátralé a degenerované smečky. Co jen mohl Caesar, pro všechno na světě, vidět zrovna na Atilii, kterou si Cato vybral právě proto, že byla tak docela jiná než baculatá, snědá a okouzlující Aemilia Lepida? Cato o sobě věděl, že je v myšlení zpomalený, od dětství mu to vtloukali do hlavy, nemusel však dlouho hloubat, aby odhalil Caesarovy důvody. Ač patricij, hodlá se ten člověk zřejmě stát demagogem, dalším Gaiem Mariem. Kolik asi manželek mužů oddaných tradicím on už takhle svedl? Pověsti jsou samozřejmě bujný kůň. Ale teď tedy došlo na něho samého, na Marka Porcia Catona, muže zdaleka ještě ne ve věku, aby mohl vstoupit do senátu – Caesarem však už nyní považovaného za vážného budoucího protivníka. To je na tom ovšem to dobré! Jinými slovy řečeno to znamená, že jemu, Markovi Porciovi Catonovi se tím přiznává síla a vůle stát se mocným prvkem na Foru a v senátě. Jen proto mu také Caesar nasadil parohy!

Vůbec mu nevytanulo na mysli, že pravou příčinou by mohla být Servilia, neboť o jejích důvěrných vztazích k Caesarovi neměl nejmenší ponětí.

Nu, Atilia snad přijala Caesara do lože a mezi svá stehna, avšak ode dne, kdy k tomu došlo, se tak nestalo s Catonem. Co započala Caepionova smrt, dokonala Atiliina zrada. Jenom se nevázat! Na nikoho a nikdy se nevázat! Vytvořit si úzký vztah znamená připravit si nekonečnou bolest.

Atilii nevyslechl. Povolal si prostě svého správce a nařídil mu, aby sbalil její věci a pak ji hned vyhnal – aby ji poslal zpátky k jejímu bratrovi. Pár slov načmáraných na list papíru, a vše bylo hotovo. Rozvádí se s ní a nehodlá cizoložnici vyplatit jediný sestercius věna. Čekal ve své pracovně a zdáli uslyšel její hlas, zaúpění, vzlykot, zoufalé volání po dětech, celou tu dobu ji však přehlušoval správcův hlas a ruch otroků, kteří padali jeden přes druhého, jen aby splnili pánův příkaz. Konečně zaskřípěly otevírané hlavní dveře, přibouchly se. Nato zaklepal správce.

„Paní Atilia už je pryč, *domine*.“

„Pošli mi sem děti.“

Přišly zanedlouho, zmatené oním rozruchem, avšak netušící, k čemu došlo. Nemohl popřít, že obě jsou to jeho děti, ani uprostřed hlodajících pochybností ne. Porcii bylo šest, byla vytáhlá a hranatá, měla jeho kaštanové vlasy, jen hustší a kudrnatější, měla i jeho šedé, široko posazené oči, po něm měla i dlouhý krk a ve zmenšené podobě i jeho nos. Cato mladší byl čtyřletý, vyzáblý klučík, jenž Catonovi připomínal, jak on sám vyhlížel v oněch dnech, kdy ho ten marsický chvastoun Silo držel ve vzduchu před oknem a hrozil mu, že ho pustí a nechá spadnout rovnou na ostré kameny dole; až na to ovšem, že malý Cato byl spíše strašpytel než hrdina a že měl trvale na krajíčku. A bylo už také zřejmé, že chytřejší z těch dvou je – jaká škoda – Porcia, už nyní malá řečnice a filozofka. U děvčete to jsou přece zmařené vlohy.

„Děti, rozvedl jsem se s vaší matkou pro její nevěru,“ oznámil jim Cato svým obvyklým nakřáplým hlasem, tvář jako z kamene. „Chovala se necudně a nemůže nadále být mou manželkou ani vaší matkou. Zakázal jsem jí vstoupit do tohoto domu a nedovolím ani žádnému z vás, aby se s ní ještě někdy setkal.“

Chlapeček ze všech těchto dospělých řečí pochopil jediné, že se právě stalo cosi strašného a že se to nějak dotýká maminky. Velká šedá očka se zalila slzami, zachvěly

se mu rtíky. To, že se nedal do pláče, byla především zásluha jeho sestřičky, která mu pevně stiskla ramínko na znamení, že se má ukáznit. A sama, jako malá stoička, připravená na otcovo přání třeba i zemřít, stála vzpřímeně, jako by ji to nijak nezasáhlo, nic, ani slzička, rty pevně semknuté.

„Maminka odešla do vyhnanství," řekla.

„I tak by se to dalo říct."

„Zůstala občankou?" otázala se Porcia hláskem velice podobným hlasu otcovu, bez zakolísání, bez zachvění.

„Toho ji zbavit nemohu, Porcie, a ani bych si to nepřál. Zbavil jsem ji jen podílu na našich životech, protože si nic takového nezasluhuje. Tvoje matka je špatná ženská. Běhna, děvka, coura, cizoložnice. Začala si s mužem jménem Gaius Julius Caesar, a to je výlupek všeho patricijství – zkažený, nemorální a staromilský chlap."

„A maminku už opravdu nikdy neuvidíme?"

„Dokud budete žít pod mou střechou, pak nikoli."

Nepochopitelná slova se posléze přece jen naplnila smyslem a dospěla k chlapcovu vědomí; čtyřletý Cato Junior se usedavě rozplakal. „Já chci maminku! Já chci maminku! Já chci svou maminku!"

„Slzy nejsou na místě," pravil otec, „když jsou prolévány pro nehodnou příčinu. A ty se budeš chovat jako náležitý stoik a hned s tímhle nemužským brekem přestaneš! Maminku mít nemůžeš, a tím to končí. Porcie, odveď ho. Až za mnou příště přijde, chci, aby se choval jako muž, ne jako usmrkané mrně."

„Já se postarám, aby to pochopil," řekla, oči upřené na otce ve slepém obdivu. „Pokud můžeme zůstat u tebe, *pater*, je všechno v pořádku. Milujeme tebe, ne maminku."

Cato ztuhl. „Nic takového!" křikl. „Žádná láska! Stoik nikoho nemiluje! A stoik si ani nepřeje, aby ho někdo miloval!"

„Myslela jsem, že Zeno nezakazuje lásku, jen nesprávné skutky," odpověděla mu dcera. „A není to snad správný skutek milovat všechno, co je dobré?

Ty jsi přece dobrý, *pater*. Tebe milovat musím, Zeno říká, že je to správný skutek."

Jak jen na tohle odpovědět? „Pak se i v tom musíš mírnit, nedat se tím ovládat," řekl. „Nesmíš podlehnout ničemu, co kazí mysl – a city myšlení kazí!"

Když děti odešly, Cato pracovnu opustil. Opodál, za kolonádou, už ho čekali Athénodóros Kordylión, džbán vína, pár dobrých knih a ještě lepší rozmluvy. Od této chvíle musí víno, knihy a rozhovory vyplnit veškerý jeho volný čas.

Ach, ale jak těžké pak bylo pro Catona setkání s oním skvělým a oslavovaným kurulským édilem, jenž všechny své povinnosti plnil s tak udivující lehkostí, ba přímo s hravou elegancí.

„Počíná si, jako by byl římským králem," řekl Cato Bibulovi.

„Já se domnívám, že on se za římského krále dokonce považuje, když rozděluje obilí a stará se o hry. Všechno s tou svou povznešeností, od způsobu, jakým se dokáže bavit s obyčejnými lidmi, až po aroganci v senátě."

„Je to můj zapřísáhlý nepřítel."

„Je to nepřítel kohokoli, komu jde o náležitý *mos maiorum*, o to, aby se nikdo nesměl povyšovat nad sobě rovné," řekl Bibulus. „Budu proti němu bojovat až do jeho smrti."

„Je to nový Gaius Marius," řekl Cato.

Ale Bibulus se po něm s pohrdáním podíval. „*Marius?* Ba ne, Catone, to ne! Gaius Marius věděl, že římským králem se nikdy nestane – byl to obyčejný zemánek z

Arpina, právě tak jako ten jeho vesnický příbuzný Cicero. Caesar není Marius, to mi věř. Caesar je nový Sulla, a to je mnohem, mnohem horší.“

V červenci onoho roku byl Marcus Porcius Cato zvolen jedním z kvestorů a losem byl určen za prvního ze tří městských kvestorů; jeho dalšími dvěma kolegy se stali velký plebejský aristokrat Marcus Claudius Marcellus a jistý Lollius z oné picenské rodiny, kterou Pompeius Veliký bujaře a vehementně prosazoval v samém srdci římské moci, v senátě a v Comitiu.

Oněch pár měsíců, které mu zbývaly do doby, než se ujme svého úřadu anebo než mu bude povolen vstup do senátu, využil Cato k tomu, že celé dny studoval obchod a obchodní zákony; najal si někdejšího účetního státní pokladny, aby ho dopodrobna zasvětil do způsobu, kterak *tribuni aerarii* jako hlavní činitelé této oblasti vedou účetní knihy, a aby si osvojil tuto pro své chápání nesnadnou materii, dřel tak dlouho, dokud se toho o státních financích nedozvěděl tolik co Caesar – aniž ovšem tušil, že to, co ho stálo tolik námahy, zvládl jeho úhlavní nepřítel takřka naráz.

Kvestoři brali svou povinnost na dosti lehkou váhu a nikdy neusilovali nějak podstatněji ovlivnit to, co ve státní pokladně probíhalo; důležitou složkou činnosti průměrného městského kvestora bylo jeho napojení na senát, jenž prodiskutovával a posléze stanovil, nač mají být státní fondy využity. Vžitou praxí bylo, že kvestoři pokladní knihy, které jim čas od času pracovníci státní pokladny předkládali, toliko zběžně přelétli očima, a že pokud senát projednával římské finance, stáli vždy za údaji státní pokladny. Kvestoři také prokazovali různé službičky své rodině a svým přátelům, pokud byli státu něco dlužni, a to tak, že buď nad různými věcmi přivírali oči, anebo přímo ukládali výmazy těchto údajů z úředních dokladů. Stručně pověděno, kvestoři sídlící v Římě ponechávali stálým zaměstnancům státní pokladny v jejich činnosti volnou ruku a dovolovali jim, aby si dělali věci dál po svém. A ani pracovníci pokladny, ani Marcellus a Lollius, druzí dva z městských kvestorů, neměli nejmenší tušení, že se v tomto směru schyluje k radikální změně.

Cato nehodlal zůstat ve své funkci pasivním divákem. Rozhodl se, že zasáhne do dění ve státní pokladně ještě důkladněji, než jak to učinil Pompeius Veliký v Našem moři. Hned za rozbřesku pátého prosincového dne, toho dne, kdy se ujímal úřadu, bušil už na dveře bočního vchodu spodního patra Saturnova chrámu, a projevil nespokojenost, když zjistil, že slunce už vystoupilo vysoko na oblohu, než se někdo vůbec dostavil do práce.

„Pracovní den začíná za úsvitu,“ řekl vedoucímu státní pokladny Markovi Vibiovi, když tento činovník, poté co pro něho poslali jakéhosi úředníčka, celý bez dechu přispěchal.

„Žádný předpis v tomto smyslu ovšem neexistuje,“ odbyl ho Marcus Vibius úlisně. „Pracujeme tu podle vlastního rozvrhu a přizpůsobujeme ho potřebám chodu pokladny.“

„To je nesmysl!“ odsekl pohrdavě Cato. „Byl jsem zvolen a pověřen, abych na tuto oblast dozíral, a mám v úmyslu docílit, aby senát a lid římský dostal protihodnotu za každý sestercius svých daní. Z jejich daní jsi placen ty i všichni ostatní, kteří tu pracují, na to nezapomínej!“

Začátek to nebyl nejlepší. Avšak od té chvíle se situace Marka Vibia už jen dál a dál zhoršovala. Na paty se mu pověsil fanatik. Pokud v minulosti v řídkých případech došlo k tomu, že se mezi kvestory objevil nějaký ten šťoural, odrazil ho prostě tím, že ho zbavil přístupu ke všem informacím nezbytným pro výkon jeho funkce; a jelikož kvestoři neměli s činností pokladny žádné zkušenosti, mohli činit jen to, co on sám

připustil. Tato taktika naneštěstí na Catona neplatila, jelikož se ukázalo, že o chodu státní pokladny už ví přinejmenším tolik, co sám Marcus Vibius. Ne-li více.

S sebou si Cato přivedl několik otroků, které dal předtím vycvičit v různých odborných činnostech pokladního provozu, a objevoval se pokaždé znova za úsvitu se svou družinou specialistů, aby dohánět Marka Vibia a jeho podřízené k šílenství. Co je tohle? Proč jste udělali tamhleto? Kde máte tyhle údaje? Kde se vzalo toto? Kdy přesně? Jakpak to bylo s tímhletím? Co jste to tady provedli? A tak dále a tak dále. Cato hnal svou důslednost až na samý pokraj urážek, nedal se odbýt spatra improvizovanými odpověďmi, hladce odolával ironii, sarkasmu, pochlebování, výmluvám i předstíraným mdlobám.

„Mám pocit," supěl Marcus Vibius po dvouměsíčním martyriu, když konečně sebral odvahu jít hledat útěchu a záštitu u svého patrona Catula, „jako kdyby se na mě vrhly všechny Furie, ještě zběsileji, než když štvaly Oresta! Je mi jedno, co budeš muset udělat, abys tomu Catonovi zavřel hubu a vyhodil ho odtamtud, chci jen, abys to udělal! Dvacet let už jsem tvým loajálním a oddaným klientem, jsem *tribun aerarius* první třídy, a teď mi jde nejen o místo, ale i o zdravý rozum. Zbav mě toho Catona!"

První pokus dopadl žalostně. Catulus předložil senátu návrh, aby byl Cato vzhledem k tomu, jak mimořádnou zdatnost projevil při účetních revizích pověřen zvláštním úkolem, kontrolou armádních účtů. Jenomže Catonem to ani nehnulo; navrhl jména čtyř mužů, které lze bez obtíží na potřebnou dobu na tento speciální úkol najmout, a doporučil, aby jím v žádném případě nebyl pověřován volený kvestor. Prohlásil, že děkuje za projevenou důvěru, ale že bude dál pokračovat v té činnosti, k níž byl zvolen.

Catulus poté sáhl k těžším zbraním, žádná se však neukázala účinná. A koště smýčící kdejaký kout státní pokladny neúnavně metlo dál. V březnu začaly padat hlavy. Nejprve jedna, pak dvě, pak tři, čtyři; pět zaměstnanců nakonec shledalo, že jim Cato vyčistil stoly tak důkladně, že mohl jejich místa zrušit. A v dubnu pak dopadla sekyra: Cato vyhnal Marka Vibia a k utrpěné škodě mu přidal ještě něco navíc: obžaloval ho z podvodu.

Catulovi polapenému do patronské pasti nezbylo nic jiného, než Vibia u soudu osobně obhajovat. Jeden jediný den, kdy se projednávaly předložené důkazy, mu postačil, aby pochopil, že musí prohrát. Nadešel čas, kdy se ukázalo nezbytné apelovat na Catonův smysl pro realitu, na ona po věky už respektovaná pravidla vztahů mezi patrony a klienty.

„Můj milý Catone, musíš s tím přestat," řekl Catulus, když bylo líčení odročeno na další den. „Já vím, že ten chudák Vibius asi nebyl tak pečlivý, jak by měl, ale je to přece jeden *z nás!* Vyžeň, které chceš úředníky a účetní, ale ponech tomu nebohému Vibiovi jeho úřad, prosím tě o to! Dávám ti své slovo jako konsulár a jako bývalý censor, že od nynějška se Vibius bude chovat naprosto bezúhonně. Jen už od toho hrozného stíhání upusť! Nech tomu člověku nějaké východisko!"

Celý rozhovor probíhal z Catulovy strany až dosud velice potichu, avšak Cato znal pouze jediný způsob projevu – zplna hrdla. Jeho odpověď proto zazněla obvyklým catonovsky ryčným hlasem a způsobila, že se veškeré dění kolem v tom okamžení zastavilo. Všechny tváře se obrátily směrem k nim; každé ucho se pozorně nastražilo.

„Quinte Lutatie, za tohle by ses měl stydět!" zaburácel Cato. „Jak dokážeš být tak slepý vůči své vlastní *dignitas,* jedním dechem mi připomínat, že jsi konsulár a bývalý censor, a vzápětí se mě pokusit ovlivnit ve výkonu funkce, na kterou jsem složil přísahu? Nu, řeknu ti jediné – že mi bude stydno, pokud budu muset povolat soudní

stráž, aby tě vyvedla pro snahu překazit výkon římské spravedlnosti! Protože to je přesně to, co teď právě činíš: ty maříš výkon římské spravedlnosti!“

Nato odkráčel, zatímco Catulus zůstal stát na místě neschopen slova, natolik zdeptán, že se následujícího dne, když bylo líčení znovu zahájeno, neobjevil vůbec na místě obhajoby. Pokusil se zhostit své povinnosti patrona alespoň tím, že předem umlouval porotu k výroku ABSOLVO, i kdyby snad Cato předložil důkazy ještě pádnější, než jaké měl Cicero pro odsouzení Verrovo. Podplácet Catulus nehodlal; takovéto přemlouvání bylo jednak mravnější, jednak levnější. Jedním z porotců byl totiž i Marcus Lollius, Catonův kolega v kvestorském úřadě. A tento Lollius svolil, že bude hlasovat pro osvobození. Byl však chorý a v tak nedobrém stavu, že ho Catulus musel dát k soudu dopravit na nosítkách. Když soud konečně vyhlašoval rozsudek, zazněl tedy verdikt ABSOLVO. Právě díky Lolliově hlasu byl totiž výsledek hlasování v porotě nerozhodný, a to znamenalo osvobozující výrok.

Dal se tím snad Cato udolat? Zajisté že ne, ani trochu. Když se Vibius opět ukázal u státní pokladny, zjistil, že mu Cato osobně zatarasil cestu. Cato také odepřel souhlas k tomu, aby pokladna Vibia znovu zaměstnala. Dokonce i Catulus, jehož narychlo povolali, aby tento nepříjemný veřejný skandál před vraty státní pokladny nějak vyřešil, se musel posléze vzdát. Vibius o místo přišel a tím to vše končí! Na dovršení všeho Cato dokonce odmítl vyplatit Vibiovi mzdu, která mu náležela.

„Ale to musíš!“ křičel na něho Catulus.

„To nesmím!“ zaburácel Cato. „On podvedl stát, dluží státu mnohem víc, než činí jeho mzda. Tak ať alespoň trochu pomůže nahradit způsobenou škodu!“

„Ale proč? Proč, proč?“ naléhal Catulus. „Vibius byl přece osvobozen!“

„Já nehodlám,“ hřměl Cato, „brát v úvahu hlas nemocného člověka! Měl takovou horečku, že nevěděl, co mluví!“

A při tom nakonec muselo zůstat. V naprosté důvěře, že Cato nakonec musí v tomto přetlačování prohrát, chystali už přeživší pracovníci státní pokladny všemožné oslavy. Avšak poté, co Catulus odvedl vzlykajícího Vibia pryč, dovtípili se i oni. Jakoby kouzlem byly veškeré účetní knihy a veškeré účty naráz uvedeny do perfektního pořádku; dlužníci byli přinuceni uhradit platby, s nimiž byli po léta v prodlení, věřitelé dostali zaplaceny pohledávky váznoucí celé roky. Marcellus, Lollius, Catulus a zbytek senátu si z toho rovněž odnesli své poučení. Velká válka o státní pokladnu byla u konce a ve zdraví a se štítem ji přežil jediný muž: Marcus Porcius Cato. Jehož zahrnul chválou celý Řím, udivený, že římská vláda ze sebe konečně vydala muže, který se nedá koupit. Cato se stal rázem slavný.

„Jedno nechápu,“ říkal otřesený Catulus svému milovanému švagrovi Hortensiovi, „co vlastně hodlá Cato podniknout se svým životem! Cožpak se opravdu domnívá, že si naprostou neúplatností dokáže získat hlasy? To by se mu snad mohlo povést v tributních volbách, ale bude-li pokračovat, jak začal, pak jaktěživ nezvítězí v centurijních. Nebude pro něho hlasovat nikdo z první třídy.“

Hortensius by byl rád získal čas. „Já chápu, do jaké situace tebe dostal, Quinte, ale musím říct, že ho v tomhle skoro obdivuji. Protože ty máš plnou pravdu. On nikdy nevyhraje konsulské volby v centuriích. Představ si, jakou vášeň pro čest to vyžaduje, aby člověk dosáhl takové mravní úrovně jako Cato.“

„Aby ty sis vždycky něco nevymyslel!“ osopil se na něho Catulus, jemuž právě došla trpělivost. „Ty jsi zkrátka diletant, který má víc peněz než rozumu!“

Avšak Marcus Porcius Cato, sotva vyhrál svou velkou válku o státní pokladnu, začal okamžitě hledat další pole, kde by se mohl prosadit, a nalezl je, když se začal probírat finančními záznamy uloženými v Sullově *Tabulariu.* Byly snad už zastaralé, ale jeden soubor položek, velice dobře uchovaný, mu napověděl oblast jeho nejbližší další bitvy. Byly to zápisy specifikující všechny ty, kdo během Sullovy diktatury někoho proskribovali, to jest označili ho za zrádce státu. Samy o sobě nemohly tyto doklady povědět víc, než co cifry dokáží, jenomže Cato začal všechny ty, kdo obdrželi proskripční odměnu dvou talentů (a v některých případech mnohonásobek těchto dvou talentů), podrobně prošetřovat – se záměrem obžalovat ty, kdo ji získali s použitím násilí. V oné době bylo totiž vyhlášeno za zákonné zabít muže, jakmile byl proskribován. Ovšem Sullovým dnům už byl konec a Cato nevěřil, že by tito nenávidění a proklínaní udavači měli valné vyhlídky obstát před současnými soudy – jakkoli byly vlastně tyto soudy Sullovými dítky.

Naneštěstí Catonovy spravedlivé záměry nahlodávala jistá malá sněť, neboť on ve svém novém záměru spatřoval i příležitost, jak značně ztrpčit život Gaiovi Juliovi Caesarovi. Poté, co ukončil roční období kurulského édila, byl totiž Caesar pověřen novou funkcí; stal se z něho *index* u soudu pro vraždy.

Catona ani ve snu nenapadlo, že by Caesar mohl projevit ochotu spolupracovat s někým z *optimátů* a soudit ty příjemce dvou talentů, kteří se kvůli jejich získání dopustili vraždy; očekával obvyklou obstrukční taktiku, jakou se předsedové soudů zpravidla snažili vyhnout stíhání těch, o nichž si nemysleli, že by měli před soudem vůbec stanout. Ke Catonovu nemalému zklamání se ukázalo, že Caesar nejen souhlasí, nýbrž že chce být i nápomocen.

„Jen mi je přiveď, a soud už ponech na mně," řekl Caesar Catonovi zvesela.

Přestože to celým Římem zašumělo, když se Cato rozvedl s Atilii a bez věna ji vrátil rodině, a přestože se šuškalo o Caesarovi jako jejím milenci, neměl Caesar v povaze považovat to při těchto jednáních s Catonem za jakoukoli nevýhodu. A nebylo mu ani dáno trpět výčitkami svědomí či lítostí nad Atiliiným osudem; věděla přece, že riskuje, a vždycky mohla říci ne. A tak spolu předseda soudu pro vraždy a nepodplatitelný kvestor vycházeli docela dobře.

Nato se však Cato rozhodl nechat plavat všechny malé rybky, všechny ty otroky, propuštěnce a centuriony, kteří kdysi chňapli po oněch dvou talentech odměny, jen aby si nějak pomohli ke jmění. Usmyslel si obvinit Catilinu z vraždy Marka Maria Gratidiana. K tomuto činu došlo poté, co Sulla zvítězil v bitvě u římské Collinské brány, a Marius Gratidianus byl tehdy Catilinovým švagrem. Catilina nato zdědil i celý Gratidianův majetek.

„Je to zločinec a já ho dostanu," řekl Cato Caesarovi. „Pokud bych to neudělal, stane se příštího roku konsulem."

„A čeho se obáváš, že by mohl Catilina provést, pokud by se opravdu tím konsulem stal?" zeptal se ho se zájmem Caesar. „Souhlasím s tebou, že je to zloduch, ovšem –"

„Pokud se stane konsulem, skončí jako další Sulla."

„Jako diktátor? To určitě nedokáže."

Catonovy oči byly stále ještě přeplněny bolestí, avšak pohlédl jimi pevně do Caesarových studených bledých zraků. „Je to Sergius; v žilách mu koluje ta nejstarší krev v Římě, tvou vlastní nevyjímaje, Caesare. Pokud by byl Sulla neměl takovouhle krev, nikdy by byl neuspěl. A proto já také nikomu z té vaší prastaré aristokracie nevěřím. Pocházíte z králů a králi se všichni toužíte stát."

„V tom nemáš pravdu, Catone. Alespoň pokud jde o mne. A co se týče Catiliny – nu, jeho počínání za Sully bylo bezpochyby otřesné, takže proč to nezkusit? Jenom se nedomnívám, že v tom budeš mít úspěch."

„Samozřejmě že uspěji!" houkl Cato. „Mám desítky svědků, kteří odpřisáhnou, že Catilinu viděli, jak Gratidianovi usekává hlavu."

„Měl bys ten proces ale raději odložit na dobu těsně před volbami," řekl Caesar nezviklán. „Můj soud je rychlý, já nemařím čas. Jestliže ho obviníš hned teď, bude proces u konce dřív, než bude ukončena registrace kandidátů pro kurulské volby. To znamená, že pokud bude Catilina osvobozen, bude se o úřad konsula moci klidně ucházet. Zatímco uděláš-li to později, pak můj bratranec Lucius Caesar, který bude na volby dozírat, zcela jistě odmítne přihlášku muže, proti němuž bylo vzneseno obvinění z vraždy."

„To ovšem," stál Cato tvrdošíjně na svém, „jen oddaluje onen den zúčtování. Já chci, aby byl Catilina vyhnán z Říma a aby mu také vyhnali z mysli veškeré sny o tom, že by se mohl stát konsulem."

Pravda ovšem byla taková, že Catonovi jeho čerstvá vítězství stoupla poněkud do hlavy a že se mu z nich hlava i trochu zatočila. Někdejší dvoutalentové platby se teď jedna za druhou hrnuly do státní pokladny, neboť Cato trval na důsledném uplatnění zákona konsula a censora Lentula Clodiana, vepsaného na tabule před několika lety, podle něhož měly být všechny takové částky vráceny, ať byly získány sebeoprávněnějším způsobem. Cato tedy nespatřoval v případě Lucia Sergia Catiliny naprosto žádné překážky. Neobžaloval ho však on sám jako kvestor, nýbrž po jistém rozmýšlení navrhl jako žalobce Lucia Lucceia, blízkého Pompeiova přítele, a hlavně řečníka s vynikající pověstí. A to, jak Cato dobře věděl, byl chytrý tah; dal jím celému Římu na vědomí, že proces s Catilinou není pouhým vrtochem *optimátů*, nýbrž záležitostí, kterou musí brát všichni s největší vážností – vždyť se na ní v jednotě s *optimáty* přece podílí i jeden z Pompeiových přátel. Ba dokonce i sám Caesar!

Když se Catilina doslechl, co visí ve vzduchu, s kletbou zaťal zuby. Už dvakrát musel při konsulských volbách jen trpně přihlížet, jak je mu odpírána i sama možnost ucházet se o úřad konsula, kvůli pouhé hrozbě soudního procesu. Má se teď nechat vytěsnit z voleb další žalobou? Nejvyšší čas učinit rázný konec všemu tomu podlému štvaní, osnovanému štěnicemi, jako je Cato, potomek otrokyně, a mířícímu na samé srdce patriciátu! Už po celé generace nebyl Sergiům dopřán přístup k nejvyšším římským úřadům jen a jen vinou chudoby – což ostatně až donedávna platilo i o Juliích Caesarech, dokud jim neumožnil opětný vzmach Gaius Marius. Nu, Sergiům zase takovýto vzestup zajistil Sulla, a Lucius Sergius Catilina byl odhodlán vrátit svému rodu kurulské slonovinové křeslo, i kdyby kvůli tomu měl Řím obrátit vzhůru nohama! Měl kromě toho i velice ctižádostivou manželku, krasavici Aurelii Orestillu; miloval ji až k zbláznění a toužil ji všestranně uspokojit. I k tomu vedla táž cesta – stát se konsulem!

Když zjistil, že k soudu má dojít v dostatečném předstihu před volbami, rozhodl se k činu: tentokrát musí dosáhnout zproštění obžaloby natolik včas, aby ještě stačil kandidovat – *pokud* ovšem bude osvobozen. A tak se tedy vydal za Markem Crassem a uzavřel s tímto senátorským plutokratem jistý obchod. Oplátkou za to, že mu Crassus poskytne podporu v průběhu procesu, se zavázal, že jako konsul se v senátě i ve shromáždění všeho lidu zasadí o schválení obou Crassově srdci nejdražších záměrů. Jednak budou zrovnoprávněni Zapádští Galové, jednak bude formálně přivtělen k římské říši Egypt jakožto Crassovo svého druhu soukromé léno.

Crassovo jméno se sice nikdy neobjevilo na seznamu nejpřednějších římských advokátů, ať už pro obratnost, brilantnost argumentace anebo řečnické umění, přesto však měl Crassus u soudů nemalou reputaci především díky své umíněnosti a také pro ochotu hájit i toho nejposlednějšího ze svých klientů s nasazením všech sil. Byl také nesmírně vážen a vynášen v kruzích jezdců, už vzhledem k tomu, kolik Crassova kapitálu stálo za jejich všemožnými obchodními podniky. Poroty byly tou dobou tripartitní, z jedné třetiny je tvořili senátoři, druhou třetinu obsazovali jezdci náležející k *osmnáctce* centurií a poslední třetina sestávala z nižších centurií a *tribunů aerarii.* Bylo možno se tedy bezpečně spolehnout, že Crassus bude mít rozhodující vliv přinejmenším na dvě třetiny jakékoli poroty a že tento jeho vliv ještě dále vzroste o ty porotce z řad senátorů, kteří mu dluží nějaké peníze. Což shrnuto znamenalo, že Crassus k tomu, aby porotci vynesli takový rozsudek, jaký jemu vyhovoval, je nemusel ani podplácet; porota byla předem nakloněna považovat za správný jakýkoli verdikt, který si on přál.

Catilinova obhajoba byla prostá. Ano, svému švagrovi Markovi Mariovi Gratidianovi vskutku usekl hlavu; nepopíral tento čin, neboť ho ani popřít nemohl. Jenomže tou dobou byl jedním ze Sullových legátů a jednal podle Sullových rozkazů. Sulla hlavu Maria Gratidiana potřeboval proto, aby ji mohl vmést do Praeneste a přesvědčit tak mladého Maria, že klást Sullovi další odpor je marné.

Caesar předsedal soudu, jenž trpělivě naslouchal žalobci Luciovi Lucceiovi a sboru jeho asistentů, a záhy zjistil, že je to tribunál, jenž naprosto nemá v úmyslu Catilinu odsoudit. A také neodsoudil. Pro výrok ABSOLVO se vyslovila většina, a ani Catonovi se pak nepodařilo získat nezvratné důkazy o tom, že by snad byl Crassus sáhl k podplácení.

„Tohle jsem ti ovšem předem předpovídal," řekl Catonovi Caesar.

„Ještě nejsme u konce!" štěkl Cato a odkráčel.

Když byly nominace uzavřeny, bylo k volbě konsulů přihlášeno celkem sedm uchazečů, a byla to pozoruhodná skupinka. Osvobozující rozsudek znamenal, že se do ní dostal i Catilina, jenž musel být považován za téměř jistého kandidáta na jeden z obou úřadů. Jak pravil Cato, měl k tomu krev. Navíc měl stále stejně okouzlující a podmanivý vzhled jako v dobách, kdy sváděl Vestinu Pannu Fabii, a tak si získával nemálo příznivců. A třebaže se až příliš mnoho z nich pohybovalo nebezpečně blízko bankrotu, nezmenšovalo to nijak sílu těchto přívrženců. Všeobecně se už teď ostatně také vědělo, že ho podporuje i Marcus Crassus, a Marcus Crassus mohl diktovat značnému počtu voličů z první třídy.

Dalším kandidátem byl Serviliin manžel Silanus, jenž ovšem churavěl; pokud by býval svěží a zdravý, nebyl by měl příliš mnoho potíží získat dostatečný počet hlasů ke svému zvolení. Všem se však vryl do paměti osud Quinta Marcia Rega, jenž byl smrtí svého mladšího konsulského kolegy a poté navíc ještě i smrtí *consula suffecta* přinucen vykonávat úřad zcela sám. Silanus nepůsobil dojmem, že by rok v konsulském úřadě přetrval, a nikdo – Crassa nevyjímaje – se nedomníval, že by bylo moudré ponechat otěže Říma pouze v rukou Catiliny, bez druhého konsula.

Jiným dosti pravděpodobným kandidátem byl nechvalně známý Antonius Hybrida, jehož se Caesar už dříve neúspěšně pokusil obžalovat z mučení, zmrzačení a vražd mnoha řeckých občanů v průběhu Sullových řeckých válek. Hybrida tehdy sice ušel spravedlnosti, avšak římské veřejné mínění ho přinutilo dobrovolně odejít do

vyhnanství na ostrov Kefallániá; díky objevu pohřebních mohyl tam nabyl obrovitého bohatství, a tak – když se navrátil zpět do Říma a zjistil, že byl mezitím vyobcován ze senátu – začal Hybrida prostě znovu od počátku. Nejprve vstoupil opět do senátu, poté co se stal tribunem lidu, v příštím roce si pomocí úplatků zajistil prétorství, v čemž ho pilně podpořil ctižádostivý a schopný *homo novus* Cicero, jenž měl všechny důvody mu být vděčný. Milý Cicero totiž vězel až po krk v obtížné finanční situaci, do níž se dostal díky své sběratelské vášni, s jakou nakupoval řecké sochy a umisťoval je v celé řadě svých venkovských vil; byl to Hybrida, jenž Ciceronovi půjčil peníze potřebné k tomu, aby se mohl vypořádat se svými závazky. Od té chvíle Cicero nepřestával mluvit v Hybridův prospěch, a činil tak v této chvíli s takovou vervou, že nebylo nijak těžké se domyslet, že se Cicero a Hybrida hodlají ucházet o konsulský úřad společně, přičemž Cicero by měl dodat jejich kampani lesku a Hybrida zase potřebné peníze.

Pro Catilinu mohl znamenat nejnebezpečnějšího soupeře právě Marcus Tullius Cicero, jenž měl ovšem jednu podstatnou nevýhodu – byl bez předků, *homo novus,* nová tvář. Skvělé právnické a řečnické kvality mu sice umožnily vytrvale stoupat po *cursu honorum,* avšak pro první třídu a stejně tak i pro *optimáty* přesto zůstával přivandrovalcem a domýšlivým venkovánkem. Konsuly by se podle nich měli stávat jen muži s prokazatelně římským původem, pocházející z proslulých rodin. Třebaže kdekdo v Římě věděl, že Cicero je čestný a vysoce schopný muž (zatímco Catilina že je člověk pochybných kvalit), převažovalo přesto obecné mínění, že konsulský úřad si zasluhuje spíše Catilina než Cicero.

Poté, co byl Catilina osvobozen, sešel se Cato k poradě s Bibulem a Ahenobarbem, jenž byl kvestorem před dvěma lety; všichni tři už nyní zasedali v senátě, což znamenalo, že se tam nyní opevnili společně s ultrakonzervativním jádrem senátu, s *optimáty.*

„Nesmíme prostě *připustit,* aby byl Catilina zvolen konsulem," hlaholil Cato. „On dokázal i toho hrabivého Crassa svést, aby ho podpořil u soudu."

„S tím souhlasím," řekl Bibulus chladně. „Ti dva by dokázali napáchat obrovské škody na *mos maiorum.* Senát bude naráz plný Galů, a Řím aby si začal dělat starosti s další provincií."

„A co tedy uděláme?" otázal se Ahenobarbus, mladík proslulejší spíše svou vznětlivostí než intelektem.

„Požádáme o rozhovor Catula a Hortensia," pravil Bibulus, „a společně vymyslíme způsob, jak první třídě vymluvit ten nápad, že by se Catilina měl stát konsulem." Odkašlal si. „Navrhuji proto, abychom za vůdce naší deputace určili Catona."

„Ne, já zásadně odmítám stát se vůdcem kohokoli a čehokoli!" vřískl Cato.

„Ano, to já o tobě vím," říkal trpělivě Bibulus, „faktem ale zůstává, že od té své velké války se státní pokladnou ses stal pro celý Řím přímo symbolem. I když jsi z nás nejmladší, těšíš se zato největší vážnosti. Catulus a Hortensius jsou si toho dobře vědomi. Proto také vystoupíš jako náš mluvčí."

„Měl bys to být spíš ty," zlobil se Cato.

„*Boni* jsou zásadně proti mužům, kteří se o sobě domnívají, že jsou něčím víc než lidé jim zcela rovní. A já jsem jeden z *optimátů,* Marku. Vůdcem se stává ten, kdo je pro to v daném okamžiku nejvhodnější osobou. Dnes jsi to ty."

„Já tomu nerozumím," ozval se Ahenobarbus. „Proč tedy se máme nějaké té rozmluvy vůbec doprošovat. Catulus nás vede, tak ať si nás taky sám pozve."

„On se totiž stále ještě docela nesebral z toho, jak ho Caesar v senátě zesměšnil s tím beranidlem," vysvětloval Bibulus, „a vyrazilo mu to tak trochu dech." Chladnýma,

stříbřitě šedýma očima spočinul na Catonovi. „Tys ostatně také neprojevil příliš taktu, Marku, když jsi ho veřejně pokořil za Vibiova procesu pro podvod. Od Caesara se takového něco dalo samozřejmě čekat, ale na reputaci ztratí člověk mnohem víc, jestliže ho začnou napadat jeho vlastní přívrženci.“

„Neměl mi říkat to, co řekl!“

Bibulus si povzdychl. „Ty někdy, Catone, znamenáš opravdu spíše nesnáze než pomoc!“

List se žádostí o přijetí u Catula posléze nesl Catonovu pečeť a Cato ho také zformuloval. Catulus si tedy k sobě pozval svého švagra Hortensia (Catulus byl ženat s Hortensiovou sestrou a Hortensius měl zase za manželku Catulovu sestru Lutatii); pomyšlení, že ho Cato prosí o pomoc, ho nemálo zahřálo u srdce; na raněnou ješitnost to byl hotový balzám.

„S názorem, že nesmíme dopustit, aby se Catilina stal konsulem, souhlasím,“ řekl upjatě. „Ta jeho dohoda s Markem Crassem se už stala veřejným tajemstvím, protože ten člověk nevynechá jedinou příležitost, aby se tím nechvástal, a v této chvíli je už přesvědčen, že nemůže prohrát. Dost jsem se už o tomhle problému napřemýšlel a dospěl jsem k názoru, že právě Catilinova vychloubání o jeho vztazích s Markem Crassem bychom měli využít proti němu. Je nemálo jezdců, kteří si Crassa váží, ale jen proto, že jeho moc má své meze. Troufám si předpovědět, že pro spoustu jezdců nebude vyhlídka na růst Crassovy moci přílivem klientů z druhého břehu Pádu a proudem peněz z Egypta nijak lákavá. Pokud by mohli doufat, že se s nimi Crassus o Egypt rozdělí, bylo by všechno jinak, ale naštěstí všichni až příliš dobře vědí, jak nerad se Crassus dělí o cokoli. Třebaže by Egypt formálně náležel Římu, ve skutečnosti by se z něho stalo soukromé království Marka Licinia Crassa a po libosti by z něho také kořistil.“

„Problém je v tom,“ podotkl Quintus Hortensius, „že úroveň ostatních uchazečů je přímo otřesná. Jediný Silanus by jakž takž ušel – pokud by byl zdráv, což on ale zjevně není. Je navíc rozhodnut vybrat si – až skončí s prétorským úřadem – takovou provincii, která by vyhovovala jeho nevalnému zdraví, což na voliče také nezapůsobí příliš dobrým dojmem. A ti další kandidáti – třeba takový Minucius Thermus – jsou naprosto beznadějní.“

„Je tu ještě Antonius Hybrida,“ řekl Ahenobarbus.

Bibulus našpulil ret. „Pokud se ovšem rozhodneme pro Hybridu – člověka špatného, ale zároveň tak indolentního, že nemůže státu valně uškodit – musíme vzít zavděk i tím nafoukaným pacholkem Ciceronem.“

Rozhostilo se rozpačité mlčení, které porušil až Catulus.

„Takže my se teď ve skutečnosti musíme rozhodnout, který z těch dvou nepříjemných chlapů znamená menší zlo, ano?“ říkal zvolna. „Stojí *boni* raději o Catilinu, jehož bude jako svou loutku vítězoslavně vodit na provázcích Crassus, anebo budeme spíš pro to, aby nám vládl ten chvastoun a chrapoun Cicero?“

„Jsem pro Cicerona,“ řekl Hortensius.

„Jsem pro Cicerona,“ řekl Bibulus.

„Jsem pro Cicerona,“ řekl Ahenobarbus.

A také Cato, ač velice nerad, se připojil: „Pro Cicerona.“

„Dobrá,“ řekl Catulus, „budiž to tedy Cicero. Bohové, budu se muset v senátě napřesrok hodně přemáhat, aby se mi nezvedl žaludek! *Homo novus*, nováček, a rychlokvašený přivandrovalec se stane jedním z římských konsulů! Pche!“

„Doplnil bych to tedy jednou věcnou připomínkou," ušklíbl se Hortensius, „abychom se totiž příští rok před zasedáními senátu raději poněkud krotili v jídle."

Skupinka se poté rozešla po práci a celý měsíc vskutku nelenila. Ke Catulovu nemalému rozmrzení se ukázalo, že z nich ze všech má největší vliv na lidi sotva třicetiletý Cato. Na první třídu, která nejvíce utrpěla Sullovými proskripcemi, totiž nesmírně zapůsobila jeho bitva se státní pokladnou a také to, že veškeré odměny za proskripce se vrátily opět zpátky do bezpečí pokladničních truhlic. Pro jezdecký stav pak byl Cato prostě hrdinou, a když je tedy požádal, aby hlasovali pro Cicerona a Hybridu, pak jim také své hlasy skutečně odevzdal každý jezdec nižšího postavení, než byla *osmnáctka*.

Výsledkem bylo, že z voleb vyšli vítězně Marcus Tullius Cicero jako první konsul a Gaius Antonius Hybrida na druhém místě jako jeho mladší kolega. Cicero jásal, naprosto mu unikalo, že za své vítězství vděčí okolnostem, jež nemají pranic společného s jeho zásluhami či s jeho morálními kvalitami ani s politickou váhou. Pokud by byl nekandidoval Catilina, nebyl by Cicero nikdy zvolen. Jelikož mu to však nikdo neprozradil, chodil jako ve snách po Foru Romanu a po senátní síni, ztělesněné štěstí hojně omaštěné domýšlivostí. Och, tohle je přece rok! Stát se prvním konsulem *in suo anno*, být konečně pyšným otcem syna a dosáhnout formálních zásnub čtrnáctileté dcery, Tullie, s bohatým a vznešeným Gaiem Calpurniem Pisonem Frugi! I Terentia na něho začala být nějak hodnější!

Když Lucius Decumius uslyšel, že současní konsulové navrhli zákon, podle něhož mají být zrušena všechna kolegia křižovatek, běžel, celý bez sebe vztekem i obavami, rovnou za svým patronem Caesarem.

„Tohle," prohlásil pobouřeně, „přece vůbec není spravedlivé! Co jsme kdy komu provedli? My se staráme jen a jen o své!"

Což byla věta, která Caesara stavěla před nemalé dilema, neboť on samozřejmě dobře znal okolnosti, které k tomuto návrhu zákona vedly.

Všechno vlastně začalo před třemi lety, kdy byl konsulem Gaius Piso a kdy úřad tribuna lidu zastával Pompeiův člověk, Gaius Manilius. Už předtím dostal Aulus Gabinius za úkol zajistit pro Pompeia velení v akci proti pirátům; nyní měl Gaius Manilius dosáhnout toho, aby byl Pompeius pověřen i tažením proti dvěma králům. Svým způsobem to měl o něco snadnější, díky tomu, jak brilantně Pompeius zatočil s piráty; na druhé straně ho ovšem čekaly i mnohem větší nesnáze, jelikož odpůrcům zvláštních velitelských pověření bylo nadmíru jasné, že Pompeius je muž mimořádných schopností, jenž by tohoto nového pověření mohl snadno využít k tomu, aby se po vítězném návratu z Východu prohlásil diktátorem. A vzhledem k tomu, že Gaius Piso zastával úřad konsula samojediný, měl proti sobě Manilius v senátě lítého a nezdolného nepřítele.

Na první pohled se Maniliův návrh zdál neškodný a pro Pompeiovy zájmy bezvýznamný; požadoval jenom, aby shromáždění plebejů rozdělilo římské propuštěnce rovnoměrně do všech pětatřiceti tribuí, namísto toho, aby byli i nadále tradičně soustřeďováni do dvou tribuí městských, suburské a esqulinské. Nikoho tím však neošálil. Maniliův zákon se bezprostředně dotýkal senátorů a jezdců vyššího postavení, jelikož u obou těchto skupin šlo o majitele největšího počtu otroků a jelikož měli mezi svými klienty i největší množství propuštěnců.

Tomu, kdo neznal, jak to v Římě chodí, by se snad dalo odpustit, kdyby se domníval, že už sám zákon velkých čísel dokáže zabezpečit, že na nějaké té změně v postavení propuštěnců nezáleží. Vždyť koneckonců to, že si někdo nemohl dovolit držet ani jednoho jediného otroka, bylo znakem té nejhorší bídy – a takové případy byly vskutku ojedinělé. Takže zdánlivě nemohl mít jakýkoli plebiscit přerozdělující propuštěnce do všech pětatřiceti tribuí pražádný vliv na špičky společnosti. Jenomže tomu tak nebylo.

Většina držitelů otroků v Římě jich neměla v domácnosti více jak jednoho nebo dva. Převážně ovšem nešlo o otroky, nýbrž o otrokyně. Důvody pro to byly dva: především mohl pán otrokyně využít k sexuálním službám, za druhé se pak mužský otrok stával pokušením pro pánovu manželku a zpochybněno mohlo být i otcovství jeho dětí. A koneckonců – k čemu byl chudákovi otrok? Otrocké povinnosti tvořily po výtce domácí práce – prát, donášet vodu, vařit, starat se o děti, vynášet nočníky – a k těm se mužští příliš nehodili. Postoje člověka se příliš neměnily tím, že měl smůlu a byl otrokem namísto svobodným člověkem; muži každého stavu prostě dávali přednost mužským činnostem a údělem ženy pohrdali jakožto nedůstojnou dřinou.

Teoreticky dostával každý otrok vedle veškerého zaopatření vypláceno *peculium;* tyto nevelké peněžní částky si schraňoval, aby si jimi později vykoupil svobodu. Udělit svobodu otrokovi si prakticky mohl dovolit jen zámožný pán, to proto, že za propuštění musel zaplatit pětiprocentní daň. Důsledkem toho bylo, že římské otrokyně v převážné většině nebyly propouštěny, dokud byly pánovi k nějakému užitku (a jelikož se tyto ženy bály spíš bídy než neplacené roboty, snažily se zůstat užitečné i poté, co už zestárly). Nemohly si dovolit ani členství v pohřebním bratrstvu, tak aby měly zajištěn důstojný posmrtný obřad a pohřbení. Končily v jámách s vápnem a nezbyla po nich ani tabulka se Jménem, která by zvěstovala, že kdysi existovaly.

Toliko Římané s relativně vysokými příjmy a s větším počtem domácností, které bylo třeba udržovat, vlastnili otroků více. Čím výše sociálně a ekonomicky Říman stál, tím více zaměstnával služebnictva – a tím byla větší i pravděpodobnost, že mezi ním budou i mužští otroci. Propouštění na svobodu bylo v této vrstvě běžné a doba otrokovy služby zpravidla nepřesahovala deset až patnáct let, po nichž se pak stával (většinou se to týkalo mužů) jakožto propuštěnec klientem svého dosavadního pána. Na hlavu si posadil *čapku svobody* a stal se římským občanem; pokud měl ženu a dospělé děti, nabyli svobody i oni.

Jeho hlas ovšem cenu neměl, leda že by byl – jak se čas od času stávalo – dokázal nashromáždit značné jmění; v takovémto případě by si byl zakoupil členství v jedné z jedenatřiceti venkovských tribuí a získal by také majetkové oprávnění k příslušnosti v některé ze tříd v centuriích. Avšak naprostá většina setrvávala v městských tribuích, suburské a esquilinské, které byly početně obrovské, avšak v tributních shromážděních měly pouhé dva hlasy. Znamenalo to, že hlas propuštěnce nemohl rozhodování na sněmech naprosto ovlivnit.

Návrh zákona předloženého Gaiem Maniliem byl proto nesmírně závažný. Pokud by se byli římští propuštěnci rozptýlili do všech pětatřiceti tribuí, mohli by zásadně pozměnit výsledky tributních voleb i legislativních aktivit, a to i přesto, že mezi občany sídlícími v Římě většinu neměli. Hrozící nebezpečí spočívalo ve skutečnosti, že tito propuštěnci žili *uvnitř* Říma; jakmile by přešli do venkovských tribuí, mohli by hlasováním v nich převážit nad dosavadními členy těchto tribuí přítomnými v době hlasování v Římě. Největší hrozbu nepředstavovaly volby – ty se konaly v létě, kdy do Říma přicházelo množství občanů z venkova – nýbrž zákonodárná činnost. Legislativa

sice přicházela na pořad v průběhu celého roku, avšak převážná část tvorby a proměn zákonů se odehrávala v měsících prosinci, lednu a únoru, kdy vrcholila aktivita nových tribunů lidu – a kdy se v Římě občané z venkova prakticky neobjevovali.

Manilius utrpěl se svým návrhem drtivou porážku. Propuštěnci i nadále zůstali v oněch dvou nestvůrně velikých městských tribuích. Odkud se však vzalo ono nebezpečí pro muže, jako byl Lucius Decumius? Manilius totiž obcházel římské propuštěnce a vybízel je k hlasité podpoře svého zákona. A kdeže se římští propuštěnci scházeli? Nu přece v kolegiích křižovatek, kde se v družné zábavě a při jídle a pití scházeli právě tak otroci a propuštěnci jako římská chudina. Manilius putoval od jednoho kolegia křižovatky k druhému, rozprávěl s muži, v jejichž prospěch by jeho zákon byl vyzněl, přesvědčoval je, aby se odebrali na Forum a podpořili ho tam. Vědomi si toho, že jejich hlasy jsou jinak bezcenné, ho mnozí z propuštěnců poslechli. Avšak sotva senát a přední jezdci z *osmnáctky* spatřili ony masy propuštěnců shlukovat se na Foru, vytušili rázem nebezpečí. A vzápětí převládl názor, že všechna místa, kde se propuštěnci scházejí, by měla být postavena mimo zákon. S existencí kolegií křižovatek že je třeba skoncovat.

Křižovatky byly pařeništěm duchovního kvasu, bylo je třeba chránit před zlými mocemi. Byla to místa, kde se shromažďovali Larové, a Larové představovali celé myriady duchů obývajících podsvětí a považujících křižovatky za přirozený střed svých sil. A tak měla každá křižovatka pro Lary svatyňku a jednou za rok, na začátku ledna, se k poctě a usmíření Larů křižovatek konala slavnost zvaná *compitalia.* V noci před tímto svátkem měl každý svobodný obyvatel čtvrti sousedící s křižovatkou vyvěsit ve svatyňce Larů vlněnou panenku a každý otrok chumáček vlny; v Římě byly tyto kapličky panenkami a míčky tak přeplněny, že jednou z povinností kolegia křižovatky bylo natáhnout šňůry, aby je vůbec bylo kam věšet. Každá panenka měla hlavu, stejně tak jako svobodný občan, neboť podle hlav konali své součty i censoři; vlněné chumáčky hlavy neměly, neboť otroci se nepočítali. Otroci byli nicméně důležitou součástí těchto slavností. Stejně jako o saturnáliích hodovali při *compitaliích* se svobodnými občany a občankami Říma jako rovní s rovnými a povinností otroků (zbavených pro ten večer všeho otrockého označení) bylo obětovat Larům tučného vepře. Což vše probíhalo pod záštitou kolegia křižovatky a městského prétora, jenž na kolegia dozíral.

Kolegium křižovatky bylo náboženským bratrstvem. Každé mělo svého kustoda, nazýval se *vilikus*, jenž se staral o to, aby se muži jeho okrsku pravidelně scházeli v bezplatně propůjčované místnosti poblíž křižovatky a svatyňky Larů; pečovali o svatyňku, aby byla čistá a úpravná a aby ničím nelákala zlé síly. Řada římských křižovatek ale svatyni Larů postrádala, neboť ty byly vyhrazeny jen křížením nejdůležitějších cest.

Jedno takové kolegium křižovatky sídlilo v přízemí Aureliiny insuly, v jejím ostrém nároží, spravoval ho Lucius Decumius. Dokud ho Aurelia trochu neukáznila – poté co se do insuly nastěhovala – provozoval Lucius Decumius ještě i jednu další, mimořádně výnosnou vedlejší živnost: zajišťoval obchodníkům a podnikatelům ve svém okrsku takzvanou ochranu; když tehdy Aurelia projevila svou mimořádně silnou vůli a dala Luciovi Decumiovi jasně najevo, že jí se odmlouvat nebude, vyřešil Lucius Decumius tento problém tak, že své ochranářské podnikání přenesl na vnější část ulice Via Sacra a do ulice Vicus Fabricius, kde se místní kolegium na nic podobného zatím nezmohlo. A třebaže podle censu náležel Lucius Decumius jenom do čtvrté třídy a patřil do suburské tribue, byla to veličina, s níž bylo nezbytné počítat.

On a jeho přátelé, kustodi ostatních římských kolegií křižovatek, úspěšně odrazili pokus Gaia Pisona zrušit všechna tato kolegia oplátkou za to, že jich Manilius takto využitkoval. Gaius Piso a *boni* se tedy museli poohlédnout po jiné oběti a vybrali si samotného Manilia, jenž sice přečkal proces pro vydírání, byl potom však odsouzen pro velezradu a poslán do doživotního vyhnanství, přičemž mu byl do posledního sestercie zkonfiskován veškerý jeho majetek.

Hrozba kolegiím křižovatek naneštěstí nepominula s odchodem Gaia Pisona z úřadu konsula. Senát a jezdci z *osmnáctky* si vzali do hlavy, že existence kolegií křižovatek vlastně bezplatně poskytuje prostory, kde se pod záštitou náboženské činnosti mohou scházet a sdružovat jejich političtí odpůrci. A teď se tedy Lucius Caesar a Marcius Figulus rozhodli kolegia prostě zrušit a zakázat.

A proto také nyní vpadl rozhněvaný Lucius Decumius do Caesarova bytu v ulici Vicus Patricius.

„To není spravedlivé!“ opakoval.

„Já to vím, taťko,“ povzdychl si Caesar.

„Tak co s tím tedy uděláš?“ naléhal stařík.

„Snažit se budu, to se rozumí samo sebou. Ale upřímně řečeno: pochybuji, že s tím dokážu nějak pohnout. Tušil jsem, že za mnou přijdeš, takže už jsem o tom mluvil s bratrancem Luciem, ovšem s jediným výsledkem: potvrdil mi, že on i Marcius Figulus jsou k tomuto kroku už pevně odhodláni. S několika málo výjimkami hodlají postavit mimo zákon všechna kolegia, bratrstva a spolky v Římě.“

„A pro koho bude platit ta výjimka?“ štěkl Lucius Decumius, celý našpulený.

„Pro náboženská bratrstva, jako jsou například Židé. Pro oficiální pohřební spolky. Pro kolegia státních úředníků. Pro řemeslnické cechy. To je všechno.“

„Ale my přece jsme náboženská společnost!“

„Podle mého bratrance Lucia Caesara tam toho náboženství není dost. Židé ve svých synagogách nepopíjejí a netlachají, Saliové, Luperkové, Arválové a další se zase skoro vůbec nescházejí. Kolegia křižovatek mají své místnosti, kde jsou vítáni všichni muži včetně otroků a propuštěnců. Proto představují potenciální velké nebezpečí, tvrdí oni.“

„A kdo se tedy bude starat o Lary a jejich svatyně?“

„Městský prétor a édilové.“

„Ti už mají i tak plné ruce práce!“

„Já jsem v tomhle s tebou zajedno, taťko, z celého srdce s tebou souhlasím,“ řekl Caesar. „Pokusil jsem se to svému bratranci i vysvětlit, ale on mě odmítl vyslechnout.“

„A můžeš nám tedy vůbec pomoci, Caesare? Ale pověz mi pravdu!“

„Budu hlasovat proti a pokusím se přesvědčit tolik senátorů, kolik budu schopen, aby se zachovali stejně. Kupodivu se proti tomuhle zákonu staví i dost velký počet *optimátů* – kolegia křižovatek jsou součástí velice staré tradice, a zrušit je znamená porušit *mos maiorum.* Cato to alespoň vykřikuje dosti nahlas. Ovšem zákon stejně projde, taťko.“

„Takže budeme muset tu naši místnost přece jen zavřít.“

„Och, tak docela snad ne,“ usmíval se Caesar.

„Já to věděl, že mě nenecháš v kaši! Co tedy můžem udělat?“

„Přijdete zcela určitě o své postavení, ale to vás jen trochu znevýhodní finančně, nic víc. Doporučil bych ti, abys dal v té vaší místnosti postavit výčepní pult a abyste tomu nadále říkali taverna, přičemž ty bys měl vystupovat jako její vlastník.“

„To ale nemůžu, Caesare. Starý Roscius odvedle by si na nás v tu ránu stěžoval u městského prétora – nakupujeme víno odjakživa od něho, už od mých klukovských let.“

„Tak nabídni Rosciovi tu výčepní koncesi. Jestli ten podnik zavřete, taťko, středně se to projeví i na jeho měšci.“

„A budou takového něco moci udělat všechna kolegia?“

„Máš na mysli všechna v Římě?“

„Ano.“

„Nevidím důvod, proč by nemohla. Ovšem vy, vzhledem k určité činnosti, kterou tu nechci uvádět, jste značně zámožná společnost. Konsulové jsou přesvědčeni, že kolegia budou muset zavřít, protože jinak by musela platit činži jako za přízemní byt. Což ovšem čeká i vás ve vztahu k mé matce. Ona je obchodnice, bude na tom jistě trvat, v nejlepším případě vám něco sleví. Ale co ti ostatní?“ Caesar pokrčil rameny. „Pochybuji, že to víno, co se u vás vypije, by stačilo na úhradu výloh.“

Lucius Decumius usilovně přemýšlel, čelo svraštěno. „A věděj konsulové, čím my si doopravdy vyděláváme na živobytí, Caesare?“

„Když se to nedozvěděli ode mne – a já jim nic takového nevěšel na nos – nevím, od koho jiného by se to mohli doslechnout.“

„Takže v tom vlastně není žádný problém!“ zaradoval se Lucius Decumius. „Většina z nás jede v té ochranářské živnosti.“ Spokojeně si oddychl. „A o tu křižovatku se zkrátka budem starat i dál. Nemůžem si přece dovolit, aby se nám Larové splašili, viď, že ne? Svolám schůzku nás kustodů – však my na ně vyzrajeme, Pavo!“

„To je ta správná řeč, taťko!“

A Lucius Decumius jen zářil, když odcházel.

Apeniny postihly na podzim onoho roku přívalové deště a Tiber se v délce dvou set mil vylil z břehů. Celé generace už Řím nezakusil tak zlou povodeň. Z vod čnělo jen sedm jeho pahorků; zaplaveny byly Forum Romanum, Velabrum, Circus Maximus, Forum Boarium i Holitorium, celá Sacra Via až po Serviovy hradby a také manufaktury v ulici Vicus Fabricius. Voda zatlačila nazpět splašky ve stokách; budovy s nepevnými základy se hroutily; na řídce obydlených výšinách Quirinalu, Viminalu a Aventina se rozložily nedozírné tábory lidí vypuzených povodní z domovů; propukaly choroby dýchacího ústrojí. Jako zázrakem se zachoval prastarý Dřevěný most, snad proto, že ležel dále po proudu, zatímco Pons Fabricius mezi Tiberským ostrovem a Cirkem Flaminiem vzal za své. Jelikož k tomu všemu došlo až na sklonku roku, kdy už bylo pozdě na to ucházet se o úřad tribuna lidu pro nadcházející rok, oznámil Lucius Fabricius jako nejperspektivnější člen rodu, že na tribuna lidu bude kandidovat příštího roku. Péče o mosty a o silnice vedoucí do Říma příslušela tribunům lidu, a Fabricius nehodlal připustit, aby kdokoli jiný sáhl na most spojený s jeho rodinou! Odjakživa to byl Pons Fabricius, a Pons Fabricius to bude i nadále.

A Caesar obdržel dopis od Gnaea Pompeia Magna, dobyvatele Východu.

> Nu, Caesare, tohle bylo přece taženíčko! Oba králové jsou vyřízeni, všechno vypadá báječně. Já nevím, proč se s tím Lucullus páral tak dlouho. Představ si jen, že on nedokázal zvládnout ani své vlastní vojsko, a já teď mám jeho vojáky do jednoho všechny v armádě a žádný z nich ani nepípne. Mimochodem, pozdravuje tě Marcus Silius. Výtečný chlap.

Tenhle Pontos je ti zvláštní země. Už začínám chápat, proč král Mithridatés musel armádu budovat z mužů ze severu. Některé z jeho pontských kmenů jsou tak primitivní, že bydlí na stromech. A z větviček vaří takovou nějakou strašlivou břečku – jak to dokážou pít a zůstat naživu, to nepochopím. Pár mých mužů pochodovalo lesem a našli toho tam plné mísy. A znáš přece vojáky! Vrhli se na to a všecko vychlastali, krásně si užívali. Až na to, že nakonec všichni padli mrtví na zem. Zabilo je to!

Kořisti je tu k neuvěření. Pronikl jsem do všech takzvaných nedobytných pevností, které on nastavěl po celé Malé Arménii a po východním Pontu. Nebylo to nic těžkého. Jo, ty asi víš, koho mám na mysli, když píšu „on“. Mithridata. Takže on je všechny vrchovatě naplnil poklady, které schrastil – těch tvrzí bylo něco kolem sedmdesáti. Bude trvat celé roky, než se všechno podaří odvézt do Říma; mám na to celou armádu úředníků, aby všechno sepsali. Počítám, že se tím nejmíň zdvojnásobí to, co už je ve státní pokladně, a že se napříště zdvojnásobí i římské příjmy z daní a poplatků.

Přinutil jsem Mithridata k bitvě u města v Pontu, které jsem přejmenoval na Níkopolis – Pompeiopolis už tu jednu taky mám – a on to projel. Utekl do Sinorie, kde sebral šest tisíc talentů zlata a pádil dolů po Eufratu, za Tigranem. Který měl tou dobou ovšem taky vystaráno! Zrovna když jsem zametl s Mithridatem, vpadl mu do Arménie parthský Fraates a oblehl Artaxatu. Tigranés ho odrazil a Parthové se pak sebrali a táhli zpátky domů. Ale Tigrana to taky vzalo. Co ti mám povídat – nebyl vůbec s to se mi postavit! Tak začal vyjednávat o separátní mír a Mithridatovi nedovolil do Arménie vstoupit. Mithridatés se pak namísto toho pustil na sever a zamířil do Kimmerie. To ovšem ještě nevěděl, že já jsem zatím pilně korespondoval s jeho synem, kterého v Kimmerii ponechal jako satrapu – Macharés se jmenoval.

Jinak jsem Tigranovi ponechal Arménii, ovšem s povinností odvádět do Říma poplatky, ale sebral jsem mu všechno na západ od Eufratu včetně Sofény a Gordyény. Musel mi taky vydat těch šest tisíc talentů zlata, které štípl Mithridatés, a dál jsem mu uložil, aby mi pro každého z mých mužů složil po dvou stech čtyřiceti sesterciích.

Co myslíš, dělal jsem si přitom nějaké starosti s Mithridatem? Samozřejmě že ne. Mithridatovi už bylo k šedesáti. Dokonce přes šedesát, Caesare. Takže fabiánská taktika. Nechal jsem toho dědka prostě běžet, neviděl jsem v něm už žádné nebezpečí. A měl jsem přece Machara. Takže zatímco Mithridatés utíkal, já vyrazil na pochod. Za což může Varro, který je zvědavý jako stará bába. Umíral touhou smočit si nohy v Kaspickém moři, a já jsem si řekl, proč by ne? A tak jsme se dali k severovýchodu.

Žádná velká kořist, zato spousty hadů, příšerných velkých pavouků a obrovitých štírů. Je to psina, naši chlapi se klidně utkají s kdejakým lidským protivníkem, ani nemrknou, ale jak uvidí tuhle havěť, vypísknou jako ženská. Když už jsme to měli ke Kaspickému moři jen pár mil, poslali ke mně deputaci, abychom udělali čelem vzad. A tak jsem se otočil. Musel jsem. Já taky ječím, když ty potvory vidím. A stejně tak Varro, který pak už byl docela spokojený i s nenamočenýma nohama.

Ty už asi víš, že je Mithridatés mrtvý, ale já ti povím, jak k tomu vlastně došlo. Dorazil do Pantikapaia při Kimmerském Bosporu a začal sbírat novou armádu. Myslel dopředu a přivedl si s sebou spoustu svých dcer, které pak

používal jako vnadidla, aby získal skythské rekruty – nabízel dcery za nevěsty skythským králům a princátkům.

Ten dědek měl prostě obdivuhodnou výdrž, Caesare. Víš, co on měl v úmyslu? Sebrat čtvrt milionu mužů a vydat se na pochod až do Itálie a do Říma! Chtěl obejít horní břehy Euxina a postupovat zeměmi Roxolanů až k ústí Danubiu. Poté zamýšlel pochodovat vzhůru proti proudu Danubiu a přibrat do své armády všechny kmeny na cestě – Dáky, Bessy, Dardany, na koho si jen vzpomeneš. Slyšel jsem, že velký zájem projevil Burebistas z kmene Dáků. A pak hodlal překročit Dravus a Savus a přes Karnejské Alpy vpadnout do Itálie!

Och, něco jsem ti zapomněl povědět – když dorazil do Pantikapaia, přinutil Machara spáchat sebevraždu. Tahle krvežíznivost vůči vlastní rodině je něco, co u východních králů snad jaktěživ nepochopím. Jenomže zatímco on pilně organizoval svou armádu, vzbouřila se Fanagoreia, město na opačné straně Kimmerského Bosporu. Revoltu vedl další z jeho synů, Farnakés. I s tím jsem si předtím psal. Mithridatés vzpouru samozřejmě potlačil, ale dopustil se přitom jedné hrubé chyby. Dal Farnakovi milost. Už mu zřejmě docházeli synové. Farnakés se mu odvděčil tím, že dal dohromady další várku odbojníků a pevnost v Pantakapeiu vzal ztečí. To byl ovšem konec a Mithridatés to dobře věděl. Pozabíjel všechny dcery, které mu tam ještě zbyly, také pár svých žen a konkubín, a dokonce i docela malé synky. Pak požil obrovskou dávku jedu. Jenomže to na něho nezapůsobilo; za všechna ta léta, co záměrně bral všechny možné jedovatiny, aby se stal imunní proti otravě, se mu to dokonale podařilo. Takže ho musel dorazit jeden Gal z jeho osobní stráže. Prohnal starému pánovi meč tělem. Pohřbil jsem ho v Sinópé.

Já jsem se zatím vydal do Sýrie, abych to tam trochu uklidil a uspořádal, než se toho dědictví Řím bude moci ujmout. Už žádný syrský král! Mne tihle východní potentáti unavují. Ze Sýrie bude římská provincie, je to tak mnohem bezpečnější. Zalíbila se mi také představa, že na Eufratu zaujmou postavení kvalitní římské jednotky – ať si nad tím Parthové trochu popřemýšlejí. Vyřešil jsem i spor mezi Řeky vysídlenými Tigranem a Araby, které Tigranés dosadil na jejich místa. Arabové se ještě můžou hodit, takže jsem jich pár poslal zpátky do pouště. Ale postaral jsem se o to, aby nepřišli zkrátka. Králem Skenitů je nějaký Abgarus – doslechl jsem se mimochodem, že mladému Publiovi Clodiovi natolik ztrpčil život v Antiochei, že odtamtud Clodius raději zmizel, nepodařilo se mi ale zjistit, co mu to vlastně Abgarus provedl – a nad další tlupou jsem ustanovil vládcem kohosi s přímo strašlivým jménem Sampsikeramos a tak dále. Tohle je docela zábavná práce, Caesare; člověku to přináší uspokojení. Tady nemá snad nikdo kouska smyslu pro praktičnost, donekonečna se hašteří a sváří jeden s druhým. Hlupáci. Je to tak bohatý kraj, že bys řekl, že se nějak dohodnou a naučí se spolu vycházet, ale kdepak. Ale já si nestěžuju. Výsledek všeho je ten, že Gnaeus Pompeius z Picena má teď ve své klientele i krále! Můžu ti říct, že toho Magna už jsem si věru zasloužil!

Nejhorší ze všech jsou, jak se mi zdá, ti Židé. Je to prapodivná cháska. Chovali se dřív docela rozumně, až pak před pár lety umřela stará královna, Alexandra. Ta po sobě zanechala dva syny, aby si mezi sebou vybojovali právo na následnictví, což bylo o to složitější, že pro Židy je jejich náboženství stejně důležité jako stát. Takže jeden z nich, pokud se v tom dokážu vyznat, má být veleknězem. Druhý z nich se tedy chtěl stát židovským králem, jenomže

Hyrkanus, to velekněžátko, si umanul, že by se oba úřady hodilo spojit. Trochu spolu o to válčili a Hyrkanus byl svým bratrem Aristobúlem poražen. V tu chvíli se tam najednou objevuje nějaký idumejský princ jménem Antipater, chvíli šeptá Hyrkanovi do ouška a pak Hyrkana umluví, aby se spojil s nabatejským králem Aretem. Něco za něco ovšem – Hyrkanus měl Aretovi předat dvanáct arabských měst, jimž vládli Židé. A tak Aristobúla dlícího v Jeruzalémě oblehli.

Poslal jsem tam svého kvestora, mladého Scaura, aby dal ten chlívek do pořádku. On dal za pravdu Aristobúlovi a nařídil Aretovi vrátit se do Nabateie. Nato Aristobúlos kdesi u Papyrónu, či kde, napadl Areta ze zálohy a Aretas v té srážce prohrál. Když jsem dorazil do Antiocheie, ukázalo se, že Aristobúlos je králem Židů a že si Scaurus neví rady, co s tím. Co víc – já teď dostávám všelijaké dary od obou stran. Přál bych ti vidět, co mi poslal Aristobúlos – ale vždyť ty to vlastně uvidíš, o mém triumfu přece. Kouzelná věcička, Caesare, révový keř z ryzího zlata, celý ověšený zlatými hrozny.

Tak či tak, nařídil jsem oběma stranám, aby se ke mně na jaře dostavily do Damašku. Domnívám se, že Damašek má příjemné klima, a tak tam hodlám přezimovat a udělat také jasno v té hádanici mezi Tigranem a králem Parthů. S kým bych se také rád setkal, je ten idumejský Antipater. Zdá se mi, že je to velice chytrý hoch. Asi obřezanec. Oni jsou většinou všichni obřezáni, ti Semiti. Zvláštní praktika. Já jsem se svou předkožkou srostlý, doslova i obrazně! Vida! To se mi povedlo. Bude to tím, že s sebou pořád mám Varrona, a navíc i Lenaea a Theofana z Mytilény. Slyšel jsem, jak se Lucullus chvástá, že do Itálie přivezl to svoje bájné ovoce, třešně, ale já dovezu všechny možné rostliny včetně toho sladkého a šťavnatého druhu citronu, který jsem objevil v Médii – úplně oranžový citron, není to zvláštní? V Itálii by se mu mohlo dařit, má rád suché léto, plody dává až na zimu.

Ale dost už toho tlachání. Je na čase přejít k věci a vysvětlit ti, proč ti vlastně píšu. Ty jsi totiž velice bystrý a chytrý člověk, Caesare, a neuniklo mi také, že ses za mne odjakživa stavěl v senátě, a to s dobrými výsledky. Nikdo kromě tebe nic takového neudělal, když se jednalo o ty piráty. Myslím, že tady na Východě strávím ještě další dva roky, takže se stihnu vrátit domů v době, kdy ty budeš končit svůj úřad prétora, pokud hodláš využít Sullova zákona, který patricijům dovoluje kandidovat o dva roky dříve.

Držím se ovšem zásady mít až do návratu ve svém římském táboře trvale alespoň jednoho tribuna lidu. Příštím bude Titus Labienus, a já vím, že ho znáš, protože jste oba asi tak před deseti nebo dvanácti lety společně sloužili ve štábu Vatii Isaurika v Kilikii. Je to dobrý chlap, pochází z Cingula, rovnou z prostředka mého kraje. A chytrý je. Říkal mi, že vy dva spolu dobře vycházíte. Já sice vím, že ty zatím nebudeš zastávat žádný magistrátský úřad, ale i tak bys mohl občas Titovi Labienovi příležitostně v něčem pomoci. Anebo bude třeba on schopen pomoci tobě – neváhej ho o to požádat. Všechno tohle jsem mu už vysvětlil. Následujícího roku potom – což, myslím, bude tvůj prétorský rok – bude tím mým mužem Muciin mladší bratr, Metelíus Nepos. Měl bych domů dorazit bezprostředně poté, co on svůj úřad skončí, ale s určitostí to ještě říct nedovedu.

Takže oč bych tě chtěl požádat, Caesare, je trochu mi to v Římě ohlídat. Ty to určitě dotáhneš daleko, třebaže jsem ti neponechal příliš velký kus světa k

dobývání! Nikdy nezapomenu, žes to byl ty, kdo mi ukázal, jak si mám počínat jako konsul, když na toho starého a prodejného Philippa nebylo spolehnutí.

Tvůj přítel z Mytilény Aulus Gabinius ti posílá své vřelé pozdravy.

Nu, ještě jednu věc ti musím říct. Udělej všechno, co bude v tvých silách, abys mi pomohl získat půdu pro mé vojáky. Na to, aby se o to pokusil Labienus, je ještě příliš brzy, bude to tedy úkol pro Nepota. Pošlu ho domů v náležitém termínu, dostatečně dlouho před volbami příštího roku. Ale přesto se ta věc může protáhnout až do doby, kdy už budeš zvolen konsulem, a pak bys mi mohl doopravdy píchnout. Nebude to totiž vůbec jednoduché.

Caesar dlouhý dopis odložil a opřel si bradu o dlaň, bylo toho dost, o čem přemýšlet. Třebaže vnímal, jak je Pompeiův styl naivní, měl docela rád jeho ničím nepřikrášlené referování i občasné osobité glosy; tím okamžikem jako by byl Magnus přítomen v místnosti, což se nijak nedalo říci o uhlazených slohových cvičeních, které Pompeiovi jako zprávy pro senát psal Varro.

Tehdy, když ho Caesar uviděl poprvé – onoho památného dne, kdy se Pompeius přišel k tetě Julii ucházet o Mucii Tertii – nebyl mu příliš po chuti. A svým způsobem si ten člověk jeho vřelejší náklonnost asi nezíská nikdy. Avšak léta a tvrdé zkušenosti tento Caesarův poněkud příkrý postoj přece jen oblomily, takže dospěl k závěru, že Pompeia spíše má rád, než nemá. Och, škoda té jeho domýšlivosti, té sedlácké primitivnosti, té jeho zjevné přezíravosti vůči náležitým zákonným postupům. Přesto však je nadaný a nesmírně schopný. Zřídkakdy šlápne vedle, a čím je starší, tím jistější má krok. Crassus jím ovšem vždy pohrdal, což s sebou neslo jisté obtíže. Zůstávalo na Caesarovi, aby si mezi nimi oběma sám nacházel správný kurz.

Titus Labienus. Tvrdý, barbarský chlap. Vysoký, svalnatý, kudrnatý, s orlím nosem a blýskavýma černýma očima. V sedle jako doma. Kdo vlastně byli jeho vzdálenější předkové, byla otázka, která v Římě vrtala hlavou více lidem než jen Caesarovi; i Pompeius se dal jednou slyšet, že podle jeho názoru sama Mormolyké vyměnila v kolébce matce novorozeně za své vlastní dítě, aby vyrůstalo pod jménem Titus Labienus. Zajímavé bylo, že se Labienus Pompeiovi svěřil, jak dobře spolu s Caesarem kdysi vycházeli. A byla to naprostá pravda. Jako rození jezdci se spolu mnohokrát tryskem proháněli krajinou kolem Tarsu a donekonečna se bavili o taktice jízdy v bitvě. Přes Labienovu nespornou jiskru se však pro něho Caesar nedokázal nijak nadchnout. Labiena bylo možno k lecčemu využít, důvěřovat mu však nikoli.

Caesar plně chápal, proč Pompeia vedly obavy, pokud šlo o Labienův osud v úřadě tribuna, až k tomu, že si navíc zajišťuje pomoc i u něho samého; nové kolegium tribunů byla mimořádně podivná směsice nezávislých duchů, kteří patrně vyrazí deseti různými směry a stráví víc času vetováním jeden druhého než čímkoli jiným. Ovšem v jednom směru Pompeius pochybil; pokud by byl rozvržení ochočených tribunů plánoval Caesar, byl by si Labiena ušetřil až pro onen rok, kdy Pompeius začne naléhat na poskytnutí půdy pro veterány. Podle toho, co Caesar o Metellovi Nepotovi věděl, bylo zjevné, že je to Caeciliovec se vším všudy; sotva tedy v sobě kdy najde potřebnou tvrdost. K takovémuto úkolu by se nejlépe hodil Picen, jenž je bez jakýchkoli významnějších předků a jemuž se nabízí jediná cesta: vzhůru.

Mucia Tertia. Vdova po mladém Mariovi, manželka Pompeia Velikého. Matka Pompeiových dětí, chlapce, děvčete a opět chlapce. Proč jen se s ní vlastně nikdy nedostal nijak do styku? Snad proto, že na ni stále ještě myslel týmž způsobem jako na

Bibulovu ženu Domitii; vyhlídka na to, že Pompeiovi bude moci nasadit někdy parohy, byla tak dráždivá, že vlastní uskutečnění stále odkládal. Domitia (sestřenice Catonova švagra Ahenobarba) teď už pro něho byla odbytá záležitost, třebaže se o tom Bibulus stále ještě nedoslechl. Ale dozví se o tom! Oho, to bude zážitek! Jenomže – stojí Caesar skutečně o to pozlobit Pompeia způsobem, který ho, jak věděl, obzvlášť podráždí? Vždyť Pompeia může ještě potřebovat, právě tak jako může Pompeius potřebovat jeho samého. Škoda. Ze všech jmen na onom seznamu ve své mysli stál Caesar o Mucii Tertii snad nejvíc. A ona stála o něj, to věděl už celá léta. Ovšem… bylo by to rozumné? Patrně ne. Určitě ne. Ač si byl vědom lítostivého bodnutí u srdce, Caesar Mucii Tertii z onoho pomyslného seznamu vypustil.

Což se ukázalo být velice moudré. Když se nachýlil konec roku, Labienus se vrátil ze svých statků v Picenu a nastěhoval se do velmi skromného domu, který si před nedávnem zakoupil na Palatiu, méně obývané a málo prestižní straně Palatinu. A už následujícího dne spěchal za Caesarem, za dostatečně pozdní hodiny, aby se nikdo v Aureliině bytě nemohl domnívat, že snad je Caesarovým klientem.

„Tady ale nehovořme, Tite Labiene," řekl Caesar a táhl hosta zpátky ke dveřím. „Mám tu opodál v ulici svůj vlastní byt."

„Je to tu hezké," řekl Labienus uveleben v pohodlném křesle, u lokte slabé ředěné víno.

„Je tu hlavně klidněji," řekl Caesar, jenž seděl rovněž v křesle, ale nikoli oddělen stolem; nechtěl dát tomuto muži najevo, že na pořadu dne je věcné jednání. „Zajímalo by mě," řekl a upil trochu čisté vody, „proč si tě Pompeius neuchránil až na následující rok."

„Protože nepředpokládal, že se na Východě zdrží tak dlouho," řekl Labienus. „Do toho okamžiku, než se rozhodl, že nemůže opustit Sýrii, aniž předtím vyřídil tu židovskou otázku, se totiž domníval, že na jaře už bude doma. Nenapsal ti to v tom dopise?"

Takže Labienus o onom dopise ví vše. Caesar se pousmál. „Znáš ho přinejmenším stejně dobře jako já, Labiene. Požádal mě, abych ti poskytl veškerou pomoc, jaké budu schopen, a zmínil se také o těch nesnázích se Židy. O čem nepovažoval za nutné se zmínit bylo, že svůj návrat původně plánoval na dřívější dobu, než jak v dopise uvádí."

Černé oči blýskly, nebyla v tom však ani stopa úsměvu. „Nu, je tomu tak a to je také ta skutečná příčina. Takže já, namísto abych se stal oslnivým tribunem lidu, nebudu mít na práci nic víc než prosadit zákon, jímž se Magnovi povoluje mít na sobě o hrách všechny triumfátorské odznaky."

„S miniem na tváři anebo bez něho?"

To konečně vyvolalo kratičké pousmání. „Vždyť Magna znáš, Caesare! Ten by se nedal nabarvit miniem ani při triumfu samém."

Caesar už začínal chápat situaci o něco lépe. „Jsi Magnovým klientem?" otázal se.

„Ale jistě. Kdopak z Picena by nebyl?"

„Ale na Východ tě s sebou nevzal."

„Nechtěl užít ani služeb Afrania a Petreia, když ještě dočišťoval moře od pirátů, třebaže se mu podařilo nechat je proklouznout mezi pár významných jmen, když se pouštěl do války s králi. Ani Lollia Palicana a Aula Gabinia. Abys věděl, já neměl ani na senátorský census, proto jsem se také nemohl ucházet o úřad kvestora. Pro nemajetného muže je jedinou cestou do senátu úřad tribuna lidu, a pak už může jen doufat, že si vydělá dostatek peněz, dříve než začnou noví censoři ověřovat jeho oprávnění v senátě dále zasedat," řekl Labienus trpce.

„Myslel jsem si vždycky, že je Magnus velice štědrý. Nenabídl ti nějakou pomoc v tomhle směru?“

„Šetří si svou velkomyslnost pro ty, kdo jsou v takovém postavení, že mu mohou pomoci ve velkých věcech. Dalo by se říct, že podle svého původního plánu mě měl jenom v záloze.“

„A záloha asi nesehraje žádnou velkou roli, když nejdůležitější věcí na úkolníčku tribuna se teď stalo Magnovo právo zdobit se o hrách odznaky triumfátora.“

„Přesně tak.“

Caesar si povzdychl, natáhl si nohy. „Předpokládám,“ začal, „že bys za sebou rád zanechal alespoň jméno, až už budeš mít ten rok v kolegiu tribunů za sebou.“

„To bych skutečně rád.“

„Už je to dlouho, co jsme byli oba mladšími tribuny ve štábu Vatii Isaurika, a mně je velice líto, že k tobě ta léta, co mezitím uplynula, nebyla laskavější. Má finanční situace mi naneštěstí nedovoluje nabídnout ti ani malou půjčku a plně chápu, že nemohu vystupovat jako tvůj patron. Nicméně, Tite Labiene, se za čtyři roky stanu konsulem, což znamená, že za pět let půjdu do provincie. A já nehodlám být hodným správcem v nějaké pokrotlé provincii. Ať půjdu kamkoli, bude tam spousta práce pro vojáky, a k tomu budu potřebovat pár vynikajících mužů jako legáty. Zejména pak budu chtít mít jednoho legáta s proprétorským statusem, v němž budu moci mít důvěru, že tažení povede stejně dobře se mnou, jako i sám, beze mne. Mám dobře v paměti tvůj vojenský talent. Takže s tebou uzavřu dohodu, tady a hned. Za prvé, že v průběhu tvého tribunátu pro tebe najdu něco, co vstoupí do obecného povědomí jako vynikající počin. A za druhé, že až se vydám jako prokonsul do své provincie, zajistím, aby ses stal mým hlavním legátem s proprétorským statusem,“ řekl Caesar.

Labienus se zhluboka nadýchl. „I já mám dobře v paměti tvoje vojenské nadání, Caesare. Jak je to všechno zvláštní! Mucia mi řekla, že bude užitečné si tě hledět. Připadalo mi, že o tobě hovoří s daleko větším respektem než o Magnovi.“

„Mucia?“

Černé zraky zaplály klidným jasem. „Přesně tak.“

„Nu, nu! Kolik lidí o tom ví?“ otázal se Caesar.

„Nikdo, jak doufám.“

„To už ji nezamyká v té své pevnosti, když se vydává někam na cestu? Tak on to přece dělával.“

„Ona už není žádné dítě – pokud někdy dítětem vůbec byla,“ řekl Titus Labienus a v tmavých očích to opět blýsklo. „Je na tom stejně jako já, i ona měla tvrdý život. A tvrdý život tě dokáže ledacos naučit. My si dokážeme nějakou cestičku vždycky najít.“

„Až ji zase uvidíš, pověz jí, že její tajemství je u mne v naprostém bezpečí,“ řekl Caesar s úsměvem. „Jestli ovšem Magnus na něco přijde, nečekej z té strany nic dobrého. Takže máš o mou nabídku zájem?“

„Zcela určitě.“

Poté, co Labienus odešel, zůstal Caesar dál sedět, ani se nepohnul. Takže Mucia Tertia má milence, a nemusela ani opouštět Picenum, aby ho našla. Jak prazvláštní volba to byla! Neuměl si představit tři muže navzájem tak pronikavě odlišné, jako byli mladý Marius, Pompeius Magnus a Titus Labienus. Vskutku vybíravá žena je to. Uspokojuje ji snad Labienus víc než tamti dva, anebo je to z její strany spíše jen chvilkové rozptýlení vyvolané samotou a ovlivněné nedostatkem širšího výběru?

Jedno je jisté, Pompeius na to určitě přijde. Milenci si mohou namlouvat, že o nich nikdo neví, ale pokud tenhle vztah probíhá v Picenu, je odhalení nevyhnutelné. Z

Pompeiova dopisu nevyplývá, že už by si byl někdo s takovýmto klípkem pospíšil, ale to je pouze otázka času. A pak Titus Labienus přijde o všechno, co mohl od Pompeia očekávat, třebaže naděje, které si snad zprvu na Pompeiovu přízeň dělal, už zřejmě tak jako tak pohasly. Že by jeho pletky s Mucií Tertií pramenily z rozčarování nad Pompeiovým chováním? Dost možná.

Na tom všem teď pramálo záleželo; Caesarovu mysl cele zaujala otázka, jak dosáhnout, aby se Labienův tribunský rok všem vepsal do paměti. V nastalém klimatu politické apatie a s tak fádním souborem kurulských magistrátů to bude nesnadné, ne-li přímo nemožné. Snad jediná věc, která by těm šnekům zalezlým do ulit dokázala roznítit pod zadky pořádný ohníček, by byl nějaký drasticky radikální pozemkový zákon stanovující, že římský *ager publicus* má být do posledního iugeru rozdělen mezi chudinu, a to by se ovšem pranic nelíbilo Pompeiovi – Pompeius bude potřebovat římské veřejné pozemky jako dárek pro své vojáky.

Názorová různorodost mezi novými tribuny lidu se projevila okamžitě, jakmile se desátého dne měsíce prosince ujali svého úřadu. Caecilius Rufus měl tu drzost přednést návrh, aby se zostuzení konsulští kandidáti Publius Sulla a Publius Autronius v budoucnu znovu směli ucházet o konsulský úřad; že Caeciliův návrh zákona svorně vetovalo všech devět jeho kolegů, nebylo překvapením. A žádným překvapením také nebyla reakce na Labienův návrh, aby Pompeiovi bylo přiznáno právo nosit při všech veřejných hrách úplnou výstroj triumfátora; přijetí bylo hladké.

Překvapení nachystal Publius Servilius Rullus, jenž prohlásil, že *ager publicus* v Itálii i za jejími hranicemi musí být do posledního jitra rozdělen chudým. Přízrak Gracchů! Rullus tedy to byl, kdo zažehl požár, jenž netečné šneky proměnil v líté šelmy.

„Jestli Rullus uspěje, pak až se Magnus vrátí, nezbyde už pro jeho veterány žádná státní půda," řekl Labienus Caesarovi.

„Och, Rullus opomenul tuhle okolnost připomenout," odpověděl nijak neznepokojený Caesar. „Když už považoval za vhodné přednést tenhle návrh v senátu, ještě než ho projednal v komiciích, byl by se o Magnových vojácích měl nesporně zmínit."

„To nemusel. Všichni tohle dobře vědí."

„Máš pravdu. Ale jestli existuje něco, co je každému pořádnému muži proti srsti, pak jsou to pozemkové zákony. *Ager publicus* je posvátný. Příliš mnoho senátorských rodin s nesmírným vlivem má veřejnou půdu pronajatu a vydělává na ní velké peníze. Už pouhý návrh, aby její část připadla vojskům nějakého vítězného vojevůdce, je dosti špatná věc, ale požadovat, aby byla všechna rozdána mezi *capite censi*, mezi tu havěť? Běda! Proklít ho! Kdyby byl ten Rullus prostě vystoupil a na rovinu řekl, že to, co už Řím tak jako tak nevlastní, nemůže být dáno odměnou Magnovým vojákům, byl by možná získal podporu určitých velice zvláštních sil. Ale takhle vezme návrh za své."

„Postavíš se proti němu?" otázal se Labienus.

„Ale kdepak! Naprosto nikoli! Hlučně ho podpořím," usmíval se Caesar. „Jestliže mu já vyslovím podporu, pak spousta všelijakých těch diváků, co zatím sedí na plotě, hbitě seskáče dolů, aby ho rozcupovali na kousky – kdyby kvůli ničemu jinému, pak už proto, že jim se nezamlouvá, co mně se líbí. Vynikajícím příkladem je Cicero. Jak zní to jeho nové pojmenování pro muže, jako je Rullus? *Popularis* – přívrženec lidu spíše než příznivec senátu. To mi přímo lahodí. Budu usilovat o to, abych i já byl označen za *populára*."

„Ale Magna podráždíš, jestli se za návrh postavíš."

„Ani trochu, jakmile si přečte můj průvodní dopis, který mu pošlu spolu s opisem svého projevu. Bahnici od berana Magnus rozeznat dokáže.“

Labienus se zachmuřil. „Tohle všechno zabere spoustu času, Caesare, a já se toho nijak nezúčastním. Kdypak přijdu taky na řadu?“

„Tobě už prošel zákon přiznávající Magnovi o hrách odznaky triumfátora, takže si teď můžeš sednout na ruce a pískat si, dokud ten povyk kolem Rulla trochu neutichne. A on pomine! Dej na mne – nejlepší je zůstat tím posledním, kdo se udrží na nohou.“

„Ty už máš nějaký nápad.“

„Nemám,“ řekl Caesar.

„Ale jdi!“

Caesar se usmál. „Buď klidný, Labiene. Na něco přijdu. Nakonec mě vždycky něco napadne.“

Když se Caesar vrátil domů, šel za matkou. Její miniaturní kancelář byla jedinou místností, do které Pompeia nikdy nevstoupila; kdyby ji bylo na tchyni nelekalo nic jiného, pak to byla zcela určitě Aureliina záliba v bleskovém počítání z hlavy. Kromě toho měl Caesar chytrý nápad poskytnout Pompei svou pracovnu (k práci sloužil Caesarovi jeho druhý byt). Díky právu na tuto místnost a na pánovu ložnici s ní spojenou se Pompeia držela mimo ostatní prostory Aureliina království. Z pracovny se teď rozléhal ženský smích a hovor, nevynořil se však odtamtud nikdo, kdo by Caesara mohl zdržovat.

„Koho tam má?“ otázal se a posadil se do židle na protější straně matčina stolu.

Místnůstka byla skutečně tak malinká, že tělnatější muž, než byl Caesar, by se byl sotva vtěsnal na místo, kde židle stála, přesto však v tom, s jakou úsporností a logikou tam bylo vše uspořádáno, se jasně jevila Aureliina ruka: police na svitky a papíry byly umístěny tak, aby se o ně nemohla uhodit do hlavy, když vstávala ze své židle; na té části stolu, kterou nepotřebovala pro bezprostřední práci, byly do výše naskládány dřevěné zásuvečky a v koutech pokojíku stály kožené džbírky na knižní svitky.

„Kdo je to tam s ní?“ opakoval, když nedostal odpověď.

Matka jen nerada odkládala pero. Pohlédla na něho, protáhla si prsty pravé ruky, povzdychla. „Velice duchaprázdná společnost,“ řekla.

„To mi ani nemusíš říkat. Prázdnota ducha přímo přitahuje další duchaprázdno. Ale kdo je to?“

„Obě Clodie. A Fulvia.“

„Oho! Prázdnota kořeněná pikantérií. Má Pompeia nějaké pletky s muži, *mater*?“

„Určitě ne. Žádné muže jí tu přijímat nedovoluji, a pokud vychází někam ven, posílám s ní Polyxenu. Polyxena je mi naprosto oddaná, absolutně nepodplatitelná. Pompeia si samozřejmě s sebou bere i tu svou pitomou služtičku, ale ani obě dohromady na Polyxenu nemají, o tom tě mohu ujistit.“

Caesar vyhlíží velice unavený, napadalo jeho matku. Ten rok, kdy předsedal soudu pro vraždy, byl mimořádně náročný, a Caesar mu věnoval všechnu svou energii a důkladnost, jakou již proslul. Ostatní předsedové soudů si klidně lelkovali a různě protahovali prázdna, Caesar však nikoli. Věděla ovšem, že je zadlužen – a znala i onu částku – ale čas ji už poučil, že řeč o penězích mezi nimi s jistotou vyvolá napětí. A tak, třebaže hořela touhou vyzpovídat ho o jeho finanční situaci, držela raději jazyk za zuby a neztratila o ní ani slovo. Pravda, Caesar se zatím nenechal nijak deprimovat dluhem, který mu nyní rychle narůstal pod rukama, jelikož nebyl schopen splácet jistinu; jakási

záhadná složka jeho osobnosti přitom jako by doopravdy věřila, že se ty peníze nějak najdou. Aurelia však dobře věděla, že peníze dokáží trčet jako šerý stín i v hlubinách těch nejoptimističtějších myslí. Tak jako teď zalehly i jeho ducha, tím si byla jista.

K tomu všemu byl stále ještě povážlivě zapleten do té záležitosti se Servilií. A navíc Julia, která už teď, měsíc před svými třináctými narozeninami, pravidelně menstruovala, jevila pro Bruta stále méně nadšení. Och ne, to děvče by se bylo za nic na světě neuchýlilo k nějaké hrubosti, ba ani ke skryté nezdvořilosti, avšak namísto toho, aby se do Bruta teď, když se stala ženou, doopravdy zamilovala, jevila namísto toho neklamné známky ochladnutí, její dětská náklonnost a soucit byly vystřídány – čím, nudou snad? Ano, nudou. Pocitem, jaký žádné manželství nemůže přežít.

Toto tedy byly problémy, které Aurelii skutečně ležely na srdci, zatímco ostatní považovala za podružné. Tak například se tento byt stával příliš malým pro politika Caesarova postavení. Nevměstnali se sem už všichni jeho klienti zároveň, a i čtvrť sama byla zcela nevyhovující pro muže, jenž se měl během pěti let stát prvním konsulem. O této poslední věci Aurelia ani na okamžik nezapochybovala. Vzhledem ke svému jménu, předkům, způsobům, vzhledu, osobnímu kouzlu, nenucenosti a intelektuálním schopnostem musí Caesar zvítězit v jakýchkoli volbách, jichž se zúčastní. Nepřátel má sice spousty, žádný z nich však není s to ohrozit jeho mocnou oporu v první a druhé třídě, která bude pro úspěch v centurijních volbách rozhodující. Nemluvě o tom, že i u tříd, které stojí tak nízko, že v centuriích zasáhnout nemohou, Caesar svou oblibou vysoce předčí všechny své vrstevníky. Dokáže se pohybovat se stejnou lehkostí právě tak mezi *capite censi* jako mezi konsuláry. Nelze však začít hovořit o vhodném domě, aniž vystrčí svou ohyzdnou hlavu opět ty nešťastné peníze. Má, či nemá?

Aurelia se zhluboka nadechla, dlaně položila na stole křížem jednu přes druhou. „Caesare, napřesrok budeš kandidovat na úřad prétora," řekla, „a já už tuším jednu podstatnou nesnáz."

„Místo, kde bydlím," řekl okamžitě.

Pousmála se. „Na jednu věc si u tebe věru nemůžu stěžovat – na tvou bystrost."

„Je to snad předehra k další při o peníze?"

„Ne, není. Nebo bych snad spíš měla říct, že doufám, že není. Nastřádala jsem za ta léta docela slušnou částku, a na tuhle insulu bych si mohla bez nesnází vypůjčit. Vzhledem k oběma těmhle položkám bych ti dokázala věnovat tolik, aby sis za to mohl koupit slušný dům na Palatinu nebo v Carinách."

Sevřel rty. „Jsi hrozně hodná, *mater*, ale peníze já od tebe nepřijmu, zrovna tak jako je nepřijmu od svých přátel. Je to jasné?"

Bylo neuvěřitelné, že je jí už dvaašedesát. Ani jediná vrásečka se jí dosud neobjevila na tvářích ani na krku, snad i proto, že trošičku přibrala na váze; jediné místo, kde se projevil její věk, byly lehké rýhy směřující od chřípí ke koutkům úst.

„Myslela jsem si, že to řekneš," odpověděla, nijak nedotčena. A pak poznamenala, zdánlivě bez jakékoli souvislosti: „Doslechla jsem se, že Metellus Pius pontifex maximus stůně."

Vylekalo ho to. „Kdo ti to řekl?"

„Jednak Clodia. Její manžel Celler se jí svěřil, že celá rodina si dělá velké starosti. A také Aemilia Lepida. Metellus Scipio je otcovým zdravotním stavem velice sklíčen. Už od smrti své ženy na tom není příliš dobře."

„Pravda je, že starý pán už dlouho nebyl na žádné schůzi," řekl Caesar.

„A asi ani nebude. Řekla jsem, že stůně, ale spíš bych měla povědět, že umírá."

„Takže?“ otázal se Caesar, pro jednou vyveden z míry.

„Až zemře, bude muset kolegium pontifiků zvolit dalšího pontifika maxima.“ Aureliiny velké zářivé zraky, jeden z jejích největších půvabů, se zaleskly a zúžily. „Pokud by ses stal pontifikem maximem ty, Caesare, vyřešilo by to několik tvých nejnaléhavějších problémů. Především a hlavně by to tvým věřitelům dalo jasně najevo, že se nade vši pochybnost staneš konsulem. Což by znamenalo, že by ti prodloužili úvěr po dobu tvého prétorství, ukáže-li se to nutné. Mám tím na mysli, že pokud by sis jako prétor vylosoval jako svou provincii Sardinii nebo Afriku, sotva bys byl schopen se finančně zahojit. Pokud by k takovému něčemu došlo, mohlo by to podle mého názoru tvé věřitele notně znepokojit.“

V očích se mu mihl stín úsměvu, tvář však zachoval nepohnutou. „Obdivuhodná kalkulace, *mater*,“ poznamenal.

Pokračovala, jako by byl nic neřekl. „Za druhé, jako pontifex maximus bys získal nádherné sídlo na účet státu, a jelikož jde o doživotní úřad, stala by se státní rezidence, Domus Publica, tvým trvalým domovem. Je přímo na Foru, rozlehlá, mimořádně vhodná. Takže,“ končila jeho matka hlasem stejně vyrovnaným a klidným jako vždy, „jsem začala pro tvou věc získávat manželky tvých kněžských kolegů.“

Caesar si vzdychl. „Je to obdivuhodný plán, *mater*, ovšem uskutečnit ho nedokážeš ty o nic víc než já. Vedle Catula a Vatii Isaurika – nemluvě nejméně o polovině dalších členů kolegia pontifiků – nemám absolutně žádné vyhlídky. Především se tento úřad normálně obsazuje někým, kdo už byl konsulem. Za druhé pak všechny nejkonzervativnější složky senátu toto kolegium přímo zbožňují. A mne přitom rády nemají.“

„Ale já budu přesto v téhle práci pokračovat dál,“ řekla Aurelia.

A právě v tom okamžiku Caesarovi svitlo, jak by se to dalo přece jen uskutečnit. Pohodil hlavou nazad a rozřehtal se. „Ano, *mater*, dej se do práce!“ řekl a stíral si slzy smíchu. „Já už znám řešení – och, co to jen vyvolá za bouři!“

„A to řešení je?“

„Přišel jsem za tebou původně kvůli Titovi Labienovi, což je – jak ty určitě víš – Pompeiem Magnem řízený tribun lidu pro tento rok. Jen abych si tu nahlas probral některé myšlenky. Víš, ty jsi tolik chytrá, že v tobě mám něco jako cvičnou stěnu, od které se nejlíp odrážejí a vracejí všechny dobré nápady,“ řekl.

Jedno z uzounkých černých obočí se pozvedlo, koutky úst se jí nepatrně zachvěly. „Nu, děkuji ti! A to jsem lepší odrazová zeď než Servilia?“

Opět zahlaholil smíchy. Aurelia se jen zřídkakdy uchylovala k narážkám, ale když tak učinila, dokázala být vtipná jako sám Cicero. „Docela vážně,“ řekl, když byl opět mocen slova, „já vím, co si o tom vztahu myslíš, ale neměj mě za hlupáčka, prosím. Servilia má politický čich. A taky mě miluje. Nepatří ale do mé rodiny a nedá se jí také ve všem důvěřovat. Pokud využívám jako cvičné stěny jí, dávám si dobrý pozor, abych plně kontroloval všechny míčky.“

„Přispěl jsi ke klidu mé mysli,“ řekla mu Aurelia vlídně. „Takže co to bylo za skvělý nápad?“

„Když Sulla zrušil *lex Domitia de sacerdotiis*, zašel o krůček dál, než zvyky a tradice žádaly, a vyňal současně úřad pontifika maxima z tributních voleb plebejů. Před Sullou byl pontifex maximus vždy volen, nikdy nebyl prostě vybrán svými kněžskými kolegy. Přiměju Labiena, aby navrhl zákon, kterým bude volba kněží a augurů vrácena lidu do tribuí. Včetně úřadu pontifika maxima. Lidem se to bude jistě velice líbit.“

„Milují všechno, čím se zruší nějaký další Sullův zákon.“

„Přesně tak. A všechno, co pak budu muset udělat," řekl Caesar a zvedal se k odchodu, „bude dát se pontifikem maximem zvolit."

„Ulož Titovi Labienovi, aby ten zákon předložil ihned, Caesare. Neodkládej to ani o den! Nikdo si nemůžeme být jistý, kolik života ještě Metellovi Piovi zbývá. Cítí se bez své Licinie nesmírně osamělý."

Caesar vzal matku za ruku a pozvedl ji ke rtům. „Děkuji ti, *mater*. Projedná se to urychleně, jelikož je to zákon, z něhož bude mít prospěch i Pompeius Magnus. On totiž umírá touhou stát se knězem anebo augurem, a ví dobře, že kooptován nikdy nebude. Zatímco v případě volby má dveře dokořán."

Smích a zábava zaznívající z pracovny mezitím nabyly na síle, jak si Caesar uvědomil, když vstoupil do přijímacího pokoje; původně hodlal ihned opět odejít, ale v tu chvíli se náhle rozhodl zajít se namísto toho podívat na manželku.

To je mi ale sešlost, zauvažoval, zatímco zůstával nepozorován stát ve dveřích vedoucích do jídelny. Pompeia zkrášlila onu kdysi strohou místnost po svém, samá lehátka s čalouněním nacpávaným husím peřím a postlaná purpurovými poduškami a přikrývkami, všude drahé, ale nevkusné tretky, malůvky a sošky. To, co byla kdysi stejně prostá ložnička, mělo nyní, jak postřehl pohledem pootevřenými dveřmi, stejný punc odpudivého nevkusu.

Pompeia spočívala na nejlepším lehátku, nikoli však sama; Aurelia jí sice mohla zakázat přijímat mužské návštěvy, avšak nemohla bránit v návštěvách Pompeinu vlastnímu bratrovi, Quintovi Pompeiovi Rufovi mladšímu. Bylo mu teprve něco málo přes dvacet, ale byl to už divoch s nedobrou pověstí. Zřejmě jeho prostřednictvím se také Pompeia seznámila s oněmi claudiovskými ženami, neboť nejlepším přítelem Pompeia Rufa nebyl nikdo jiný než Publius Clodius, o tři roky starší a o nic míň výtržnický.

V důsledku Aureliina zákazu sem Clodius sám nesměl, neplatilo to však pro jeho dvě mladší sestry, Clodiu a Clodillu. Škoda, říkal si Caesar nezaujatě, že nevázanost těch dvou mladých matron je živena jejich poměrně pěknými tvářičkami. Clodia, provdaná za Metella Cellera (staršího ze dvou nevlastních bratrů Mucie Tertie), byla o poznání hezčí než její mladší sestra Clodilla, s níž se před nedávnem za bouřlivého skandálu rozvedl Lucullus. Jako všichni Claudiové Pulchrové byly i ony velice snědé, s velkýma černýma a zářivýma očima, s dlouhými klenutými řasami, bujnými černými vlnitými kadeřemi a lehce olivovou – avšak dokonalou – pletí. Ač žádná z nich nebyla příliš velká, obě měly vynikající postavu, k tomu dostatek vkusu a ladnost v každém pohybu. A byly i docela slušně vzdělány, zejména Clodia, která projevovala smysl pro tu nejlepší poezii. Seděly společně na lehátku naproti Pompei a jejímu bratrovi, oběma se roucha poněkud sesmekla z ramen, takže dávala víc než tušit půvabně modelovaná plná ňadra.

Fulvia jim byla fyzicky dosti podobná, třebaže měla světlejší pleť a svými hnědými vlasy, modronachovou barvou očí a tmavými řasami a obočím Caesarovi poněkud připomínala jeho matku. Velice sebejistá až dogmatická mladá dáma, plná trochu naivních představ plynoucích z jejího romantického obdivu k bratřím Gracchům – dědovi Gaiovi a prastrýci Tiberiovi. Jak Caesar věděl, nesetkal se její sňatek s Publiem Clodiem u jejích rodičů se souhlasem. Což ovšem Fulvii, rozhodnutou prosadit si svou, nijak neodradilo. Po svatbě se důvěrně sblížila s Clodiovými sestrami, ke škodě všech tří.

Žádná z těchto mladých žen však Caesara neznepokojila tolik jako přítomnost dvou zralých, ba přezrálých ženštin, které spočívaly na třetím lehátku. Byla to především Sempronia Tuditani, manželka Decima Junia Bruta a matka syna téhož jména (ze strany Fulvie to byla dosti zvláštní volba přítelkyň – Semproniové Tuditanové patřili kdysi k nejzavilejším nepřátelům obou Gracchů, stejně tak jako rodina Decima Junia Bruta Callaika, dědečka manžela Sempronie Tuditani). A k ní se řadila i druhá z nich, Palla, která bývala manželkou censora Philippa a také censora Poplicoly a s každým z nich měla jednoho syna. Sempronii Tuditani i Palle už oběma muselo být dobrých padesát let, třebaže se utíkaly ke kdejaké kosmetické pomůcce, aby tuto skutečnost nějak zastřely – od nalíčené a napudrované pleti až po stibiové stíny kolem očí a karmín na rtech a na tvářích. Snažily se všemožně potlačit i projevy ochablosti, jaká tělo postihuje ve středním věku; vytrvale hladověly, až byly vyhublé jako tyčky, a libovaly si v tenoučkých vlajících rouchách, o nichž se domnívaly, že jim navracejí dávno už uprchlé mládí. Výsledek všech těch zápasů se stárnutím byl, jak si Caesar v duchu s posměšným úsměvem říkal, právě tak neúspěšný, jako byl směšný. Jeho vlastní matka, jak tento nelítostný pozorovatel usoudil, je mnohem přitažlivější, ač je o deset let starší než ony. Aurelia ovšem nevyhledávala společnost mužů, zatím co Sempronia Tuditani a Palla byly aristokratické děvky, které nikdy netrpěly nouzí o pánskou pozornost, jelikož byly známy tím, že dokáží poskytnout absolutně nejlahodnější *fellatio* v celém Římě, nevyjímaje všechno, co v tomto oboru nabízeli profesionálové obou pohlaví.

Jejich přítomnost znamená, uzavíral Caesar, že se v Pompeině blízkosti bezpochyby vyskytují i Decimus Brutus a mladý Poplicola. O Decimu Brutovi se sice nedalo říci více, než že se z nudy dopouští obvyklých rošťačin mladého věku, od přemíry vína a přílišného množství žen až po pohárek s kostkami a hráčský stolek. Zato mladý Poplicola už svedl svou macechu a pokusil se zabít svého otce censora a byl formálně zapuzen, aby žil v bídě a zapomnění. Nikdy mu nebude dovoleno vstoupit do senátu, avšak od sňatku Publia Clodia s Fulvií a jeho následném přístupu k takřka neomezeným částkám peněz se Poplicola začal opět objevovat ve vyšších kruzích.

První ze všech si Caesarovy přítomnosti povšimla Clodia. Napřímila se na lehátku, vypjala ňadra a svůdně se na něho usmála.

„Caesare, to je *božské* tě zase vidět!“ předla.

„Ten kompliment platí samozřejmě i naopak.“

„Tak pojď přece dál!“ říkala Clodia a popleskávala rukou své lehátko.

„Rád bych, ale jsem zrovna na odchodu.“

A tohle, říkal si Caesar, když za sebou zavíral dveře, už není pokoj, to je samo semeniště nepokoje.

Těšil se na rozmluvu s Labienem, avšak nejprve musí zajít za Servilií, která ho už asi vyhlíží v jeho bytě, uvědomil si. Ty ženské! Celý tenhle jeho den jako by si přímo usurpovaly – a přitom žádná vlastně nestojí za druhý pohled. S výjimkou Aurelie, samozřejmě. To je přece žena! Škoda jen, říkal si, když bral schody ke svému bytu po dvou, že se nenajde žádná, která by se jí mohla rovnat.

Servilia už ho skutečně očekávala, byla ovšem příliš chytrá, než aby Caesara plísnila za nedochvilnost, a natolik zkušená, než aby předpokládala alespoň nějakou omluvu. Jestliže svět tak jako tak náleží mužům – a tak tomu je – pak je to Caesar, na něhož celý tento svět čeká.

Chvilku mezi nimi nepadlo jediné slovo. Po prvních nenasytných, až k umdlení trvajících polibcích si s povzdychem klesli na lůžku do náruče, zbaveni všeho oděvu a všech starostí. V něžnůstkách byla Servilia tak půvabná, tak vynalézavá, tak nespoutaná. Jeho laskání bylo dokonalé, vnímavé a všemocné. Takto, dokonale oddáni jeden druhému a fascinováni skutečností, že to až příliš dobře známé neplodí pohrdání, nýbrž ještě zmnožuje rozkoš, zapomněli Caesar a Servilia na všechno, co tvořilo jejich světy, a jen hladina vodních hodin mnohokrát znovu stoupala a klesla.

O Labienovi se zmínit nehodlal, o Pompeie hovořit chtěl, takže když už leželi uvolněni jeden podél druhého, řekl: „Má žena si zve dosti podivnou společnost."

Vzpomínky na ony mučivé měsíce marné žárlivosti Servilii dosud nevyvanuly z mysli, takže se pásla na každém slovíčku, jímž dal Caesar nějak najevo svou nespokojenost. Och, už pár okamžiků poté, co se po narození Junie Tertie opět sešli, se Servilia dozvěděla, že Caesarovo manželství je vlastně klam. Ale přesto – ten žabec je půvabný a blízkost je jeho spojencem; žádná žena Serviliina věku si nemohla být svou pozicí zcela jista, jestliže byla její soupeřka takřka o dvacet let mladší.

„Podivnou společnost?" zeptala se a něžně ho hladila.

„Obě Clodie a Fulvii."

„To se dalo čekat, když uvážíš, v jakých kruzích se teď pohybuje její bratříček Pompeius."

„Ano, jenomže dnes do toho zvěřince přibyly další přírůstky."

„Kdo?"

„Sempronia Tuditani a Palla."

„Och!" Servilia se posadila, potěšení z Caesarovy pokožky se kamsi vytratilo. Zachmuřila se, přemýšlela chvíli a pak řekla: „Vlastně mě to ani moc nepřekvapuje."

„Mě také ne, když uvážím, kdo patří k přátelům Publia Clodia."

„Ne, tohle spojení jsem neměla na mysli, Caesare. Ty samozřejmě víš, že se Drusus Nero rozvedl s mou mladší sestrou Servililou pro její nevěru."

„Doslechl jsem se o tom."

„Co ovšem asi nevíš je, že Servililla se má provdat za Luculla."

I Caesar se teď posadil. „To ale jen vymění jednoho naprostého hlupáka za dalšího kandidáta slabomyslnosti! On přece experimentuje s nejrůznějšími látkami, které zkreslují skutečnost, a dělá to už celá léta. Pokud je mi známo, tak jeden z jeho propuštěnců nemá jinou povinnost než shánět mu všemožná uspávadla a životobudiče – odvar z makovic, houbičky, všelijaké lektvary z listí, bobulí a kořenů."

„Servililla říká, že Lucullus má sice rád víno pro jeho účinky, ale že mu vadí **to,** co následuje potom. Ty druhé látky s sebou asi takové nepříjemné následky nenesou." Servilia pokrčila rameny. „Tak či tak, nezdá se, že by si Servililla stěžovala. Ona se domnívá, že si bude užívat všech těch peněz, aniž by měla ustavičně za zády manžela, který by jí přistřihoval křidélka."

„On se přece s Clodillou rozvedl pro její cizoložství – a incest."

„To bylo Clodiovo dílo."

„Nu, přeji tvé sestřičce mnoho štěstí," řekl Caesar. „Lucullus pořád ještě trčí na Martově poli a dožaduje se triumfu, který mu ovšem senát odmítá přiznat, takže ona si, chudáček, pohledu na Řím uvnitř hradeb příliš neužije."

„Už toho triumfu brzy dosáhne," řekla Servilia zasvěceně. „Moji zvědové mi hlásili, že Pompeius Magnus se nehodlá dělit o Martovo pole se svým odvěkým sokem, až se vrátí z Východu, nepochybně pokryt slávou." Ušklíbla se. „To je přece pozér! Každý

chápe, že tu nejtěžší práci tam musel odřít Lucullus! A Magnus pak už jen shrábl plody té dřiny.“

„Souhlasím, třebaže se mi Lucullus nijak zvlášť nezamlouvá.“ Caesar poklopil dlaní Serviliino ňadro. „Ty ale přece nemíváš ve zvyku odbíhat, lásko moje. Copak to má společného s Pompeinými přáteli?“

„Říkají si Clodiův klub,“ řekla Servilia a vypjala se. „Servililla mi o něm všechno vyprávěla. Jeho předsedou je pochopitelně Publius Clodius. Hlavní – a spíš bych asi měla říct jedinou – náplní toho Clodiova klubu je šokovat náš svět. Tak se totiž jeho členové baví. Jsou všichni znudění, líní, práce jim nevoní, zato mají až příliš mnoho peněz. Pití a děvky a hazard – to všechno jim připadá moc krotké. Proto ty prostopášné ženské, jako je Sempronia Tuditani a Palla, proto ta odhalení incestu a záliba v tak nemožných individuích, jako je mladý Poplicola. Mezi nejmladšími členy klubu je několik mužů, kteří by si měli trochu dávat pozor – například Curio mladší a tvůj bratranec Marcus Antonius. Zrovna *jejich* oblíbenou zábavou, jak jsem slyšela, je předstírání, že jsou milenci.“

Na Caesarovi byla řada, aby se tomu ušklíbl. „O Markovi Antoniovi jsem ochoten uvěřit téměř všechno, jen tohle ne! Kolik je mu teď, devatenáct, nebo dvacet? Ale přesto už má po všech možných koutech římské společnosti víc nemanželských dětí než kdo jiný.“

„Připouštím. Ale zaneřádit Řím parchanty pro ně není dost skandální. Zato taková homosexuální aférka – zejména mezi synky takových pilířů konzervativizmu – ta dodá lesku.“

„Takže takovýhle je tedy ten spolek, ke kterému patří má žena!“ Caesar si povzdychl. „Jak já jí to rozmluvím?“

Nebyla to právě představa, která by se příliš zamlouvala Servilii, jež kvapně vstávala z lůžka. „Nevidím, Caesare, jak bys to dokázal, aniž vyvoláš přesně ten typ skandálu, v jakém si Clodiův klub libuje. Pokud se s ní ovšem nerozvedeš.“

Avšak tento návrh narazil na jeho smysl pro poctivou hru; důrazně zavrtěl hlavou. „Ne, to neudělám kvůli pouhému špatnému vkusu při výběru přátel – z něhož ostatně nemůže vyplynout nic horšího, protože na ni přísně dozírá moje matka. Je mi té holčiny až líto. Nemá kouska inteligence ani vkusu.“

Lázeň už vábila (Caesar se podvolil a dal v bytě zřídit topeniště, díky němuž byla k dispozici horká voda); Servilia se rozhodla o Pompei pomlčet.

*

Schůzka s Titem Labienem musela počkat až do následujícího dne, kdy si ho Caesar pozval do svého bytu.

„Návrhy to budou dva,“ řekl Caesar a opřel se pohodlně v křesle.

Labienus napjal pozornost.

„První ti bezesporu přinese všeobecné uznání v jezdeckých kruzích a bude plně vyhovovat Magnovi.“

„A zní?“

„Doporučit navrácení práva volby pontifiků a augurů zpět tribuím v komiciích.“

„Což bezpochyby zahrne i volbu pontifika maxima,“ řekl bystře Labienus.

„*Edepol,* tobě to myslí rychle!“

„Slyšel jsem, že Metellus Pius se bude asi co nevidět úspěšně ucházet o státní pohřeb.“

„Je to přesně tak. A je taky pravda, že pontifikem maximem bych se já docela rád stal. Nedomnívám se ovšem, že by mě v čele svého kolegia většina kněží uviděla ráda. Naproti tomu se voliči s nimi nemusí v tomto názoru shodnout. Proč tedy nedat příležitost rozhodnout o tom, kdo bude příštím pontifikem maximem, raději jim?“

„Jistě, proč ne?“ Labienus Caesara pozorně sledoval. Mnohé se mu na tom muži nesmírně zamlouvalo, znepokojoval ho jen jakýsi jeho sklon k zlehčování, který jako by ho při sebemenší příležitosti sváděl zažertovat si. Labienus nedokázal nikdy odhadnout, kdy vlastně Caesar mluví vážně a kdy ne. Och, jistě, jeho ctižádost jako by vůbec neměla mezí, avšak obdobně, jako tomu bylo u Cicerona, i v jeho projevu se čas od času objevil náznak, že se dává snadno svést svým smyslem pro komično. Nicméně se v této chvíli Caesar zdál zachovávat naprosto vážnou tvář.

Labienus právě tak jako celé jeho okolí dobře věděl, že Caesarovy dluhy dosahují horentní výše. Pokud by se stal pontifikem maximem, značně by mu to u jeho věřitelů pomohlo posílit jeho důvěryhodnost. „Předpokládám, že by sis přál mít *lex Labiena de sacerdotiis* zařazen na pořad velice brzy.“

„Ano, chtěl bych, aby to bylo co nejdříve. Pokud by Metellus Pius zemřel ještě předtím, než by došlo k této změně zákona, mohl by se lid přiklonit k tomu, aby zákon měněn nebyl. Bude třeba si pospíšit, Labiene.“

„Ampius mi v tom rád pomůže. A myslím, že tak učiní i ostatek kolegia tribunů. Bude to zákon, který je v naprosté shodě s *mos maiorum*, což je velká výhoda.“ Černé oči blýskly. „A co dalšího máš na mysli?“

Caesar se lehce zachmuřil. „Nic světoborného naneštěstí. Pokud by tu už byl Magnus, bylo by to snadnější. Jediná věc, o které jsem přesvědčen, že rozbouří senát, je navrhnout zákon, jímž budou navrácena zákonná práva synům a vnukům všech, kdo utrpěli Sullovými proskripcemi. Ty ho sice neprosadíš, ale debaty o něm budou náležitě hlučné a budou pilně navštěvovány.“

Nápad se Labienovi očividně zalíbil. Zazubil se, když se zvedal. „To se mi zamlouvá, Caesare. Bude to příležitost popadnout Cicerona za chvost, kterým si tak bezstarostně vrtí!“

„Ciceronův chvost není ta nejdůležitější součást jeho anatomie,“ pravil Caesar. „Je to spíš jeho jazyk, co naléhavě potřebuje kupírovat. Musím tě včas varovat, on se z tebe pokusí nadělat sekanou. Ale pokud oba zákony předložíš současně, odvrátíš pozornost od toho, který budeš skutečně chtít protlačit. A pokud se na to dobře připravíš, mohl by sis na onom Ciceronově amputovaném jazyku získat pěkný politický kapitál.“

Hovňousek byl mrtvý. Quintus Caecilius Metellus Pius pontifex maximus, oddaný syn Metella Hovnivála a oddaný přítel diktátora Sully zemřel pokojně ve spánku na zhoubný proces, jenž vzdoroval všem diagnózám. Uznávaný vůdčí duch římské medicíny, Sullův lékař Lucius Tuccius, požádal Hovňouskova adoptivního syna o dovolení, aby mohl provést pitvu.

Avšak adoptovaný syn nebyl ani tak inteligentní, ani tak rozumný jako jeho otec; tento pokrevní syn Scipiona Nasiky a starší z obou Licinií Crassa Oratora (mladší Licinia se jako Hovňouskova manželka stala jeho adoptivní matkou) Metellus Scipio záhy proslul svým sklonem k nadutosti a aristokratické výlučnosti.

„Otcova těla se nikdo nesmí ani dotknout!“ zařekl se v slzách a křečovitě přitom svíral ruku své ženy. „Plamenům bude obětován neporušen!“

Pohřeb, jak bylo přirozené, se konal na státní útraty a byl právě tak vznešený jako nebožtík sám. Chvalořeč pronesl z roster Quintus Hortensius, poté co Mamercus, otec manželky Metella Scipiona, Aemilie Lepidy, se této pocty vzdal. Přítomni byli do jednoho všichni významní lidé, od Catula až po Caesara, od Caepiona Bruta až po Catona; přesto to však nebyl pohřeb, který by přilákal velké davy.

A den poté, co byl Hovňousek odevzdán plamenům, sešel se Metellus Scipio s Catulem, Hortensiem, Vatiou Isaurikem, Catonem, Caepionem Brutem a prvním konsulem Ciceronem.

„Donesly se ke mně pověsti," pravil truchlící syn, s očima dosud zarudlýma pláčem, ale už neslzící, „že se jako kandidát chce o úřad pontifika maxima ucházet Caesar."

„Nu, to samozřejmě nemůže nikoho překvapit," řekl Cicero. „Všichni vědí, kdo v Magnově nepřítomnosti diriguje Labiena, třebaže si v tomto okamžiku nejsem tak docela jist, jestli má Magnus vůbec zájem o to, kdo a jak s Labienem momentálně manipuluje. Volby všech kněží a augurů v obecném hlasování sotva co pomohou Magnovi, zato Caesarovi poskytnou šanci, o jaké by se mu ani nesnilo, když ještě pontifika maxima volilo kolegium pontifiků."

„Ono zatím ještě pontifika maxima stejně nikdy nezvolilo podle svého výběru," řekl Cato Metellovi Scipionovi. „Jediný pontifex maximus v celých dějinách, který nevzešel z širších voleb – tvůj otec – byl přece ustanoven osobně Sullou, nikoli určen kolegiem."

Catulus měl proti tomu, co řekl Cicero, docela jinou námitku. „Jak slepý ty dokážeš být vůči tomu našemu velebnému hrdinovi Pompeiovi Magnovi!" osopil se na Cicerona. „Že Magnovi volby nepomohou? Ale, ale! Magnus se přece nemůže dočkat, aby se sám také stal pontifikem anebo augurem. A toho, po čem tak prahne, může on dosáhnout jedině v lidových volbách, nikdy kooptací v jakémkoli kolegiu."

„Můj švagr má pravdu, Cicerone," řekl Hortensius. „*Lex Labiena de sacerdotiis* se Magnovi bude znamenitě hodit."

„Aby ten prašivý zákon docela zprašivěl!" rozkřikl se Metellus Scipio.

„Neplýtvej tolik city, Quinte Scipione," řekl Cato svým drsným a nemelodickým hlasem. „Sešli jsme se tu přece proto, abychom se dohodli, jak Caesarovi zabránit, aby vůbec mohl kandidovat."

Brutus seděl a přelétal očima z jedné rozezlené tváře na druhou, zmaten tím, že byl přizván ke schůzce na tak vysoké úrovni. Usoudil už, že je to součást neúnavného boje jeho strýce Catona proti Servilii o nadvládu nad jejím synem, zápasu, jenž ho děsil i přitahoval, tím víc, čím byl starší. Napadlo ho samozřejmě, zda snad vzhledem k jeho zásnubám s Caesarovou dcerou na něm nebudou chtít o Caesarovi něco vyzvídat; avšak jak debata pokračovala a nikdo se ho na nic nezeptal, dospěl posléze k nevyhnutelnému závěru, že jeho účast na ní má toliko pozlobit Servilii.

„Tvé zvolení do kolegia jako řadového pontifika můžeme zajistit celkem snadno," říkal Catulus Metellovi Scipionovi, „tím, že přesvědčíme každého, kdo bude v pokušení stát se tvým protikandidátem, aby to nedělal."

„Nu, už to by bylo něco," řekl Metellus Scipio.

„Kdo hodlá kandidovat proti Caesarovi?" otázal se Cicero, další člen této sešlosti, jenž rovněž dost dobře nevěděl, proč sem byl vlastně pozván. Předpokládal, že popud k tomu vzešel od Hortensia a že jeho úkolem má být najít v přijatém zákoně nějakou tu škvírku, které by se dalo využít k tomu, aby Caesarovi jeho kandidaturu překazili. Problém ovšem tkvěl v tom, jak si byl Cicero dobře vědom, že v tomto zákoně pražádná taková skulina neexistuje. *Lex Labiena de sacerdotiis* určitě nekoncipoval

Labienus, tím si byl Cicero jist. Zákon nesl jednoznačně pečeť Caesarova obratného stylu. Měl dokonalou podobu.

„Já hodlám kandidovat," řekl Catulus.

„Já také," řekl Vatia Isauricus, jenž až do této chvíle mlčel.

„Pak ovšem – vzhledem k tomu, že v náboženských volbách volí jen sedmnáct z pětatřiceti tribuí," říkal Cicero, „budeme muset něco podniknout už při losování, tak aby byly vytaženy vaše tribue, zatímco Caesarova tribue nikoli. To by mohlo vaše vyhlídky poněkud vylepšit."

„Podplácení se mi sice příčí," řekl Cato, „nicméně se domnívám, že toto je přesně okamžik, kdy platit budeme muset." Obrátil se ke svému synovci. „Quinte Servilie, ty jsi tu mezi námi daleko nejzámožnější. Budeš ochoten podpořit tak spravedlivou věc penězi?"

Bruta zalil studený pot. Tak proto tedy! Olízl si rty, v očích pohled štvaného zvířete. „Strašně rád bych vám pomohl, strýčku," řekl třesoucím se hlasem, „ale nesmím! Šňůrku mého měšce rozvazuje pouze moje matka, ne já."

Catonův velkolepý nos se přiostřil, chřípí se na něm nadula jako dva puchýře. „Ještě ve tvých dvaceti letech, Quinte Servilie?" vyjel na něho.

Na Bruta schouleného na židli se soustředily udivené pohledy. „Snaž se mě pochopit, strýčku!" zamumlal jen.

„Och, chápu to moc dobře," řekl Cato pohrdavě a ostentativně se k němu otočil zády. „Zdá se tedy," oslovil ostatní, „že budeme muset peníze na úplatky věnovat z vlastních měšců." Pohodil hlavou. „Jak asi víte, není ten můj příliš naditý. Ale věnuji přesto dvacet talentů."

„Já si skutečně nemohu dovolit přispět nějak podstatněji," řekl Catulus nešťastně, „protože každý sestercius, který mi zbývá, musím obětovat na chrám Jova Nejlepšího Největšího. Ale padesát talentů se snad u mne někde najde."

„Dám taky padesát," řekl Vatia Isauricus úsečně.

„Rovněž padesát," řekl Metellus Scipio.

„A padesát k tomu ode mne," řekl Hortensius.

Cicero už také plně pochopil, proč se tu vlastně ocitl, a pravil úhledně modulovaným hlasem: „Neutěšený stav mých financí je všeobecně až příliš dobře znám, než abych se domníval, že ode mne očekáváte něco více než důrazné řečnické působení na voliče. Tuto službu ovšem poskytnu s největší radostí."

„Pak už zbývá jen rozhodnout," řekl Hortensius stejně melodickým hlasem jako Cicero, „kdo se tedy jako protikandidát postaví proti Caesarovi."

A v tomto okamžiku narazila schůzka na netušenou překážku; ani Catulus, ani Vatia Isauricus nehodlali ustoupit jeden ve prospěch druhého, neboť každý z nich byl pevně přesvědčen, že pontifikem maximem se musí stát právě on.

„To je naprostá pitomost!" vyštěkl vztekle Cato. „Jediné, čeho nakonec dosáhnete, bude rozbití opoziční fronty, což Caesarovy vyhlídky jen posílí. Když se proti němu postaví jen jeden z vás, bude to jednoznačná bitva. Budete-li proti němu stát dva, je to boj na tři strany."

„Já kandidovat budu," řekl Catulus mezkovitě.

„A já taky," řekl neméně výbojně Vatia Isauricus.

A za tohoto nesouladu se schůzka rozešla. Pokořený a ponížený Brutus se z luxusního obydlí Metella Scipiona ubíral do neokázalého bytu své snoubenky v Subuře. Nebylo, kam jinam jít, jelikož strýc Cato bouchl dveřmi a odešel, aniž bral synovce dále na vědomí, a myšlenka na návrat domů, k matce a k chudákovi Silanovi, nebyla o

nic povzbudivější. Servilia by z něho páčila do všech podrobností, kde byl, co se tam dělo, kdo další tam všechno byl a co to zase ten strýc Cato má; a nevlastní otec by u toho seděl jako rozbitá panenka, z níž se už vysypala dobrá polovina pilin.

Láska k Julii v Brutovi lety jen sílila. Nepřestával ani na okamžik obdivovat její krásu, její něžný zájem o jeho city, její laskavost, její živost. A její pochopení. Och, jak jí byl právě za ně vděčen!

A tak jí vypověděl všechno o schůzce u Metella Scipiona, a ona, drahá a sladká duše, ho vyposlechla se slzičkami v očích.

„Však i Metellus Scipio byl pořád nešťastný z toho, jak ho rodiče drží zkrátka," řekla, když bylo Brutovo vyprávění u konce, „a ti ostatní už jsou zase příliš staří na to, aby si ještě pamatovali, jaké to bylo, když ještě žili doma a když o všem rozhodoval *pater familias*."

„Silanus ještě ujde," řekl Brutus chraptivě a sám přemáhal slzy, „ale matky já se strašlivě bojím! Strýc Cato – ten se neobává nikoho, v tom je ten problém."

Žádný z nich neměl tušení o vztahu mezi jejím otcem a jeho matkou – a pranic o něm ovšem nevěděl ani strýc Cato. A tak Julia necítila zábrany svěřit se svou nechutí k Servilii, a řekla mu: „Já ti tak rozumím, ty můj milý Brute." Zachvěla se a zbledla. „Ona nezná soucit, vůbec nekrotí tu svou moc a chuť vládnout kdekomu. Myslím, že má takovou sílu, na které by se otupily i Atropiny nůžky."

„Máš pravdu," povzdychl si Brutus.

Bylo na čase ho něčím potěšit, povzbudit. Julia ho pohladila po černých kučerách spadajících mu až na ramena a řekla: „Já myslím, Brute, že ty to s ní děláš dobře. Jdeš jí z cesty a nepodnikneš nic, co by ji mohlo rozzlobit. Kdyby s ní musel žít strýček Cato, určitě by tvou situaci taky pochopil."

„Vždyť s ní strýček Cato přece žil," posteskl si Brutus.

„Ano, ale to byla ještě malá holčička," hladila ho dál Julia.

Její dotyk v něm vzbuzoval nutkání políbit ji, avšak Brutus to neučinil, spokojil se tím, že jí alespoň pohladil hřbet ruky, když ji odtáhla z jeho vlasů. Nedávno jí bylo třináct, a třebaže se její ženskost už začala jevit na jejím rouchu dvěma jemňounce zahrocenými kopečky na hrudi, Brutus věděl, že na polibky ještě nedozrála. Byl také pln smyslu pro čest, tak jak ho vstřebával četbou konzervativních latinských autorů, jako byl Cato Censorius, a nepovažoval za správné vzbuzovat v ní tělesné touhy, které by jim posléze oběma zkomplikovaly život. Aurelia jim plně důvěřovala, nikdy na jejich schůzky nedozírala. Tuto důvěru proto nemohl zklamat.

Samozřejmě by bývalo pro oba lepší, kdyby tak učinil, protože by se alespoň byl Juliin narůstající sexuální odpor vůči němu projevil už v natolik raném věku, že by zrušení zasnoubení bylo o mnoho snadnější. Jelikož se jí však Brutus nikdy důvěrněji nedotkl ani ji nepolíbil, neměla Julia žádný rozumný důvod k tomu, aby šla za otcem a vyprosila si na něm, aby ji vyvázal ze svazku, o němž věděla, že pro ni bude hrozný, jakkoli bude sama sebe chtít přinutit být poslušnou manželkou.

Potíž byla v tom, že měl Brutus tolik peněz! Byla to dost nešťastná okolnost už při jejich zásnubách, ale stokrát horší to bylo teď, kdy zdědil i jmění matčiny rodiny. Jako každý jiný v Římě znala i Julia historii toloského zlata a věděla, co všechno Serviliům Caepionům vyneslo. Brutovy peníze by pro jejího otce znamenaly nesmírnou pomoc, o tom nemohlo být pochyb. *Avia* povídala, že její povinností jako jediného dítěte je přispět co nejvíc k jeho proslulosti na Foru, zvýšit jeho *dignitas*. *A* k tomu mělo děvče jedinou cestu: provdat se tak, aby to její rodině přineslo co nejvíce peněz a vlivu. Brutus asi v žádných dívčích očích nenaplňoval představu manželského štěstí, ovšem

pokud šlo o peníze a o vliv, neměl soupeře. Proto také Julia svou povinnost splní a provdá se i za toho, jehož milování jí nebude po chuti. Důležitější byl *tata.*

A tak, když ji toho dne Caesar přišel navštívit, chovala se Julia, jako by to byl snoubenec jejích snů.

„Ty nám rosteš," řekl Caesar, jenž teď býval tak málo doma, že mu její vývoj byl hned nápadný.

„Už jen pět let," řekla vážně.

„Tak málo?"

„Ano," povzdychla si, „už jen tak málo, *tata.*"

Objal ji jednou rukou a políbil ji na temeno, netuše, že Julia patří k těm dívkám, které si pro sebe nedovedou představit báječnějšího ženicha než přesně takového, jako je jejich otec: zralého, slavného, pohledného muže, jenž dokáže hýbat světem.

„Něco nového?" otázal se jí.

„Byl tu Brutus."

Zasmál se. „To není nic nového, Julie!"

„Třeba přece ano," řekla ostýchavě a pak mu pověděla všechno, co se dozvěděla o schůzce v domě Metella Scipiona.

„Taková drzost!" zvolal, když skončila. „Jak si ten Cato může dovolit chtít takové částky po dvacetiletém chlapci!"

„Nic z něho nedostali, díky jeho matce ne."

„Ty nemáš Servilii moc ráda, viď?"

„Vidím ji Brutovýma očima, *tata.* Nahání mi taky strach."

„A proč vlastně?"

Těžko takového něco mohla vysvětlovat právě jemu, jenž tak lpěl na jednoznačných faktech. „To je jen takový můj pocit, *tata.* Kdykoli ji vidím, napadá mě, že mám před sebou vlastně zlého černého hada."

Otřásal se smíchy. „A už jsi nějakého zlého černého hada vůbec viděla, Julie?"

„To ne, ale viděla jsem ho na obrázku. A taky obrázek Medusy jsem viděla." Zavřela oči a zabořila se mu tváří do ramene. „A ty ji máš rád, *tata*?"

Na to mohl odpovědět naprosto podle pravdy. „Nemám."

„Tak vidíš," řekla mu dcera.

„Máš docela pravdu," řekl Caesar. „Vidím to."

Aurelii jeho sdělení přímo fascinovalo, když jí o chvíli později tu historku zopakoval.

„Není to krásné pomyšlení, že ani oboustranná nechuť k tobě nedokáže v Catulovi ani ve Vatiovi Isaurikovi potlačit tu jejich chtivost?" otázala se ho s lehkým úsměvem.

„Cato má pravdu. Pokud budou kandidovat oba, rozbijí opoziční frontu. A i kdybych se byl nedozvěděl nic víc, tak alespoň už vím, že budou podvádět při losování. Takže v těchto volbách nebudou mít voliči fabiovské tribue slovo!"

„Zato obě jejich tribue půjdou hlasovat."

„S tím bych si dokázal poradit, pokud budou skutečně kandidovat oba dva. Někteří z jejich přívrženců určitě uznají váhu mých argumentů natolik, že se zachovají nestranně a nedají hlas žádnému z nich."

„Och, to je chytrá úvaha."

„Volební taktika," uvažoval Caesar nahlas, „to není jen záležitost uplácení, třebaže to nikdo z těch zabedněnců není schopen pochopit. Uplácení ostatně není nástroj, k jakému bych se vůbec odvážil sáhnout, i kdybych k němu měl sklony a peníze. Jakmile

se já stanu kandidátem, vydá se smečka půl stovky senátorských vlků krvelačně po mé stopě – ani jeden hlas, ani jeden úředník, ani jeden zápis nezůstane neprošetřen. Je ale spousta jiných cest, než jsou úplatky.“

„Škoda že těch sedmnáct tribuí, které budou hlasovat, bude vybráno až těsně před volbami,“ řekla Aurelia. „Kdyby byly určeny pár dní předem, mohl by sis přivést voliče z venkova. Jméno Julius Caesar znamená po každého venkovského voliče mnohem víc než nějaký Lutatius Catulus či Servilius Vatia.“

„Nicméně, *mater*, něco se v tomhle směru udělat dá. Nutně bude muset být vybrána jedna z městských tribuí – a tam bude hrát neocenitelnou roli Lucius Decumius. Crassus zverbuje svou tribui, pokud bude vylosována. Stejně tak Magnus. A i já mám nějaký vliv ještě v jiných tribuích než jen ve fabiovské.“

Rozhostilo se krátké ticho, během něhož se Caesarova tvář náhle zachmuřila; pokud byla Aurelia v pokušení hovořit dál, pohled na tuto změnu výrazu ji od toho odradil. Znamenal totiž, že Caesar v nitru rozvažuje, zda načít nějaké méně příjemné téma, a naděje, že to udělá, byla jen tehdy, pokud se ona sama bude chovat co nejzdrženlivěji. A co asi by mohlo být nepříjemnějším tématem než peníze? Aurelia tedy ani nehlesla.

„Dnes ráno za mnou byl Crassus,“ řekl Caesar posléze.

Neřekla stále ještě nic.

„Moji věřitelé jsou zneklidněni.“

Ani slůvko z Aureliiných úst.

„Chodí mi stále ještě účty z doby, kdy jsem zastával úřad kurulského édila. To znamená, že se mi nepodařilo splatit nic z toho, co jsem si tehdy vypůjčil.“

Sklopila oči, upírala pohled na desku svého pracovního stolu.

„Dluh teď narůstá i o úrok z úroků. Mezi věřiteli se začíná mluvit o tom, že mě udají u censorů, a ti – třebaže jedním z censorů je můj strýc – by museli učinit to, co jim ukládá zákon. Přišel bych o své místo v senátě a byl by rozprodán veškerý můj majetek. Včetně mých pozemků.“

„Přišel Crassus s nějakým nápadem?“ odvážila se zeptat.

„Že bych se měl dát zvolit pontifikem maximem.“

„A on sám by ti peníze nepůjčil?“

„To je, alespoň pokud jde o mne, to úplně poslední východisko,“ řekl Caesar. „Crassus je opravdový přítel, ale seno na rozích nenosí pro nic a za nic. Půjčuje bezúročně, ale očekává, že své peníze dostane zpátky v okamžiku, kdy půjčku vypoví. Ještě dříve, než se stanu konsulem, bude tu zpátky Pompeius Magnus, a já si Magna potřebuji udržet na své straně. Jenomže Crassus nemá Magna v lásce, už od časů jejich společného konsulátu vůči němu projevuje nechuť, a já abych mezi nimi chodil jako po provaze. Což znamená, že žádnému z nich si nemohu dovolit být něco dlužen.“

„To chápu. A volba pontifikem maximem to vyřeší?“

„Zřejmě ano, když proti mně budou stát tak významní další kandidáti, jako je Catulus a Vatia Isauricus. Vítězství mé věřitele pomůže ubezpečit, že se stanu prétorem a pak prvním konsulem. A že poté, co odejdu do své provincie, se mi vynahradí všechny předchozí ztráty. Své peníze nakonec dostanou, i když je nedostali v době splatnosti půjčky. Složený úrok je sice něco hrozného a měl by být zakázán zákonem, ale má přesto jednu výhodu: věřitelé, kteří si účtují složený úrok, mají z půjček obrovské zisky, když je posléze dluh splacen, i kdyby se tak stalo jen zčásti.“

„Takže by ses tím pontifikem maximem asi měl opravdu stát.“

„Taky si to myslím.“

Volby, z nichž měl vzejít nový pontifex maximus a jedna nová tvář v kolegiu pontifiků, se měly konat za čtyřiadvacet dní. Kdo měl být vlastníkem oné nové tváře, nebylo žádným tajemstvím; jediným kandidátem byl Metellus Scipio. A jako uchazeči o úřad pontifika maxima se přihlásili jak Catulus, tak i Vatia Isauricus.

Caesar se do volební kampaně vrhl s obrovským nadšením a se stejně velkou energií. Podobně jako tomu bylo u Catiliny, i pro něho bylo nesmírným doporučením už samo jeho jméno a jeho předci, třebaže ani nikdo z dalších dvou kandidátů nebyl žádný *homo novus* nebo nějaký druhořadý příslušník *optimátů.* Úřad zpravidla získávali muži, kteří již za sebou měli konsulský rok, avšak jak u Catula, tak i u Vatii Isaurika stál naproti této výhodě jejich věk: Catulovi bylo jedenašedesát, Vatiovi Isaurikovi osmašedesát let. V Římě se za vrchol mužových schopností, jeho výkonnosti a chrabrosti považoval třiačtyřicátý rok jeho věku, rok, v němž by se měl stát konsulem. Poté už se stával poněkud obstarožným, bez ohledu na to, jak veliká byla jeho *auctoritas* či *dignitas.* Ještě po celé další desetiletí mohl být censorem, prvním senátorem, ba opakovaně i konsulem, avšak jakmile dosáhl šedesátky, měl už svá nejlepší léta neoddiskutovatelně za sebou. Caesar sice dosud ještě nevykonával ani úřad prétora, avšak byl už řadu let v senátě, více jak deset let zastával úřad pontifika, jako kurulský édil se přímo zaskvěl, při všech vystoupeních na veřejnosti nosil *občanskou korunu* a voličům byl znám nejen jako jeden z nejvyšších aristokratů Říma, ale i jako muž mimořádných schopností a sil. Jeho činnost u soudu pro vraždy a jeho vystoupení v úloze advokáta nezůstaly nepovšimnuty, stejně tak jako úzkostlivá pozornost, jakou věnoval záležitostem svých klientů. Caesar jedním slovem znamenal budoucnost. Catulus a Vatia Isauricus náleželi už nesporně minulosti – a navíc s nimi byla dosud spojena jistá pachuť proto, že se kdysi oba těšili Sullově přízni. Většinu voličů, kteří měli rozhodnout, tvořili jezdci, a Sulla právě jezdecký stav nemilosrdně pronásledoval. A aby naproti tomu byla oslabena nepopiratelná skutečnost, že je Caesar synovcem Sullovy manželky, dostal Lucius Decumius za úkol všude připomenout a rozhlásit ony dávné historie, jak Caesar vzdoroval Sullovi, jak odmítl Sullův požadavek, aby se rozvedl s Cinnovou dcerou, a jak posléze div nezahynul na útěku před Sullovými agenty.

Tři dny před volbami povolal Cato Catula, Vatiu Isaurika a Hortensia na schůzku ve svém domě. Tentokrát se jí nezúčastnili žádní přivandrovalci jako Cicero ani mladíčci jako Caepio Brutus. I Metellus Scipio by tu byl jen překážel.

„Říkal jsem vám," prohlásil Cato s obvyklou beztaktností, „že je to chyba, abyste kandidovali oba dva. Žádám vás teď, aby jeden z vás svou účast odvolal a aby veškerou váhou podpořil toho druhého."

„Ne," řekl Catulus. „Ne," řekl Vatia Isauricus.

„Cožpak nechápete, že takhle oba rozdrobíte hlasy?" vykřikl Cato a uhodil do ošuntělého pultíku, jenž mu sloužil za pracovní stůl. Byl vychrtlý, nevypadal dobře, neboť se předchozího večera přespříliš zdržel u džbánu vína; od Caepionovy smrti se Cato uchyloval k vínu jako k útěše, pokud se to útěchou dalo nazvat. Spánek ho míjel, pronásledoval ho Caepionův stín, otrokyně, s nimiž občas ukájel své sexuální potřeby, ho popuzovaly, a dokonce i rozhovory s Athénodórem Kordyliónem, Munatiem Rufem a Markem Favoniem ho dokázaly zaujmout jen na krátký čas. Četl a četl a četl, avšak vbrzku jeho neutěšená opuštěnost vždy znovu přehlušila slova Platónova, Aristotelova, ba i slova jeho vlastního praděda Catona Censoria. Proto ten džbán s vínem, proto teď

jeho vzteklý výbuch, když se musel dívat, jak ti dva tvrdohlaví aristokraté odmítají nahlédnout chybu, jíž se dopouštějí.

„Cato má pravdu," zabručel Hortensius. Ani on už nebyl příliš mlád, avšak jako augur se o úřad pontifika maxima ucházet nemohl. Ctižádost mu proto nekalila úsudek, třebaže mu ho už začínal nahlodávat život na příliš vysoké noze. „Jeden z vás by Caesara porazit mohl, ale ve dvou budete jen půlit onen počet hlasů, který by mohl připadnout jednomu z vás."

„Je nejvyšší čas nabídnout úplatek," řekl Catulus.

„Úplatek?" zaječel Cato a uhodil do stolku, až to zadunělo. „S uplácením teď nemá smysl začínat! Za dvě stě dvacet talentů si nekoupíte dostatek hlasů, abyste Caesara porazili!"

„Proč tedy," řekl Catulus, „nekoupit rovnou Caesara?"

Zírali na něho.

„Caesar má skoro dva tisíce talentů dluhů, a jeho závazek každým dnem narůstá, jelikož není schopen splácet jediný sestercius," říkal Catulus. „Můžete se spolehnout, že to jsou zaručená čísla."

„Pak ovšem *já* navrhuji," prohlásil Cato, „abychom o jeho situaci uvědomili censory a požádali je, aby okamžitě přikročili k odvolání Caesara ze senátu. Tak se ho zbavíme jednou provždy!"

Přijali jeho slova s ohromením a úděsem.

„Milý Catone, ale takového něco přece udělat nemůžeme!" zaúpěl Hortensius. „Můžeme ho považovat třeba i za morovou ránu, ale pořád je to jeden z *nás!"*

„Ne! Ne a ne! Vůbec to není jeden z nás! Pokud ho teď nezadržíme, zničí nás všechny, to vám zaručuji!" burácel Cato a znovu zabušil do bezbranného pultíku. „Udejte ho! Oznamte ho censorům!"

„To naprosto nepřichází v úvahu," řekl Catulus.

„Absolutně ne," prohlásil Vatia Isauricus.

„Tohle nikdy," řekl Hortensius.

„Takže tedy," přimhouřil Cato lstivě oči, „najděte někoho, kdo má k senátu pěkně daleko, ať ho udá on – třeba někoho z jeho věřitelů."

Hortensius zavřel oči. Pro *optimáty* neexistovala opora pevnější než Cato, byly ovšem chvíle, kdy v něm tuskulský sedlák a keltiberská otrokyně zcela přehlušili vpravdě římské myšlení. Caesar je s nimi přece spřízněn, se všemi, kdo tu sedí, ba i s Catonem, a vůbec nezáleží na tom, jak vzdálené pokrevenství to je – třebaže u Catula, když se to tak vezme, jde o vztah dosti těsný.

„Na takovéhle věci zapomeň, Catone," řekl Hortensius, když oči opět unaveně otevřel. „Je to neřímské. Víc o tom nebudeme mluvit."

„Vypořádáme se s Caesarem římským způsobem," řekl Catulus. „Pokud budete souhlasit s tím, abychom si těmi penězi, kterými jste chtěli přispět k uplacení voličů, namísto toho koupili přímo Caesara, pak se za ním já sám vydám a nabídnu mu je. Dvě stě dvacet talentů bude pro jeho věřitele představovat docela pěknou první splátku. Jsem přesvědčen, že s tím bude souhlasit i Metellus Scipio."

„To věřím!" procedil skrze zuby Cato. „Ale zato mne z toho vynechte, vy bezpáteřná bando pitomců! Do Caesarova měšce já nepřispěju ani falešným šupem z olova!"

Tak došlo k tomu, že si Quintus Lutatius Catulus vyžádal rozmluvu s Gaiem Juliem Caesarem v jeho bytě v ulici Vicus Patricius, mezi Fabriciovou barvírnou a suburskou lázní. Došlo k ní den před volbami, velmi časně zrána. Jemná elegance Caesarovy pracovny Catulovi vyrazila až dech; nikdy se nedoslechl nic o tom, že by jeho druhý bratranec měl tak vybraný vkus, pokud jde o nábytek a vybavení; nebyl by v Caesarovi tuto stránku vůbec hledal. Což doopravdy neexistuje nic, k čemu by tenhle muž nebyl nadán? tázal se sám sebe a uložil se na lehátko ještě dříve, než by ho byl Caesar stihl usadit na klientskou židli.

„Nu, zítra máme velký den," usmíval se Caesar, když podával hostu křišťálový pohár vína míseného s vodou.

„Proto jsem za tebou také přišel," řekl Catulus a usrkl vína, které se ukázalo být znamenité. „Výborné víno, ani ho neznám," odváděl řeč jinam.

„Pěstuju si ho totiž sám," řekl Caesar.

„V Bovillách?"

„Ne, na viničce, kterou mám v Kampánii."

„Proto ta chuť."

„Co sis přál se mnou projednat, bratránku?" zeptal se ho Caesar, jenž nechtěl, aby se řeč zbytečně stočila na vinařinu.

Catulus se zhluboka nadechl. „Dostalo se mi informací, Caesare, že tvé finance dospěly do krajně neutěšeného stavu. Přišel jsem tě požádat, abys od kandidatury na pontifika maxima upustil. Jsem připraven ti oplátkou za tuto úsluhu vyplatit dvě stě talentů ve stříbře." Sáhl do záhybu togy, vyňal odtamtud sviteček papíru a podával ho Caesarovi.

Caesar na papírek ani nepohlédl, natož aby po něm sáhl. Namísto toho si povzdychl.

„Byl bys udělal lépe, kdybys těch peněz použil k podplacení voličů," řekl. „Dvě stě talentů by už mohlo něco znamenat."

„Tohle je účinnější cesta."

„Jenomže neschůdná, bratránku. Já tvé peníze nechci."

„Nemůžeš si dovolit je nevzít."

„To je pravda. Ale přesto je odmítám."

Rulička stále ještě spočívala na Catulově napřažené dlani. „Uvaž to znovu, prosím," řekl a na tvářích mu naskočily dvě nachové skvrny.

„Schovej ty peníze, Quinte Lutatie. Až zítra začnou volby, budu tam stát v pruhované toze a požádám voliče, aby mě zvolili pontifikem maximem. Bez ohledu na vše ostatní."

„Prosím tě, Gaie Julie, ještě jedenkrát. *Vezmi si ty peníze*!"

„Prosím tě, Quinte Lutatie, znovu. *Přestaň*!"

Nato Catulus pohodil křišťálový pohár na zem a odešel.

Caesar ještě chvíli zůstal sedět a hleděl na růžovou loužičku, jež se rozstříkla po drobných kamínčích mozaiky; pak vstal, došel do komory pro hadr, aby tu spoušť uklidil. Ležící pohár, sotva se ho Caesar dotkl, se naráz rozsypal na střípečky; pečlivě je tedy sebral, zabalil do vlhnoucího hadříku a ten pak vhodil do džberu v komoře. Vyzbrojen čistým hadrem poté očistu dokončil.

„Byl jsem docela rád, že s tím pohárkem tak praštil," říkal Caesar nazítří ráno matce, když si k ní zašel pro požehnání.

„Och Caesare, jak bys mohl být rád? Vždyť já si ho dobře vybavuji – a vím také dobře, kolik jsi za něj zaplatil.“

„Koupil jsem ho jako dokonalý kousek, jenže se ukázalo, že měl kaz.“

„Tak chtěj zpátky peníze.“

Což z Caesarovy strany vyvolalo pobouřený výkřik. „*Mater, mater,* kdypak ty tohle konečně pochopíš? Podstatou přece není to, že jsem za tu věc někomu něco zaplatil! Ale měla kaz! A já nechci mít ve svém majetku nic, co v sobě má nějakou vadu.“

A jelikož Aurelia takového něco doopravdy nebyla schopna pochopit, už k téhle věci dál nic neřekla. „Přeji ti, abys uspěl, ty můj nejdražší synku,“ řekla a políbila ho na čelo. „Na Forum nepřijdu, počkám na tebe tady.“

„Pokud prohraji, *mater*,“ řekl s nejkouzelnějším ze svých úsměvů, „budeš čekat dlouho! Jestliže nezvítězím, nebudu se možná vůbec moci vrátit domů.“

A vydal se na cestu – oděn do své kněžské togy s purpurovými a šarlatovými pruhy, v patách za sebou stovky klientů a snad všechny muže ze Subury – ulicí Vicus Patricius, kde z každého okna vyhlížela ženská hlava, aby mu popřála hodně štěstí.

Zdáli ho ještě slabě uslyšela, jak volá na příznivkyně v oknech: „Jednoho dne se Caesarovo štěstí stane příslovečným!“

A pak už Aurelia jen seděla u stolu a sčítala na svém slonovinovém abaku nekonečné sloupce cifer, aniž si jeden jediný výsledek zapsala a aniž si pak vůbec vybavila, že tak pilně pracovala zcela nadarmo.

Nepřipadalo jí vůbec, že by byl pryč příliš dlouho; později se dozvěděla, že to bylo celých šest dlouhých jarních hodin. A když uslyšela z přijímacího pokoje jeho hlaholení, nenašla v sobě sílu zvednout se a jít mu vstříc; musel si ji sám najít.

„Stojí před tebou nový pontifex maximus!“ volal už od dveří, ruce sepjaty nad hlavou.

„Och Caesare!“ řekla a rozplakala se.

Nic jiného by ho nebylo dokázalo připravit o mužskou hrdost, neboť za celý svůj život nepamatoval, že by ji byl spatřil prolít jedinou slzičku. Polkl, zaškubalo mu v tváři, došel k ní, nemotorně ji objal a pozvedl, i ona ho obemkla pažemi, a plakali společně.

„To jsme neudělali, ani když umřela Cinnilla,“ řekl, když byl opět schopen slova.

„Já ano, ale ne před tebou.“

Utřel si oči šátkem, pak prokázal touž službu jí. „Vyhráli jsme, *mater*, zvítězili jsme! Stojím stále ještě v aréně a meč třímám v ruce.“

Usmála se, celá ještě rozechvělá, ale byl to nesporný úsměv. „Kolik lidí je v přijímacím pokoji?“ otázala se.

„Strašlivý nával, to je všechno, co vím.“

„Zvítězil jsi přesvědčivě?“

„Ve všech sedmnácti tribuích.“

„I v Catulově? A Vatiově?“

„V každé z jejich tribuí jsem získal víc hlasů než oni dva dohromady, umíš si to představit?“

„To je skvělé vítězství,“ šeptla, „jak je to možné?“

„Jeden nebo druhý měli z voleb odstoupit. To, že byli dva, hlasy pro ně rozdělilo a oslabilo,“ říkal Caesar a začínal si opět důvěřovat, že dokáže vejít do pokoje nacpaného lidmi. „Kromě toho jsem byl knězem Jova Nejlepšího Největšího už ve svém mládí, a toho úřadu mě zbavil Sulla. I pontifex maximus náleží Velkému Bohu. Takže moji klienti toho měli v Comitiu věru dost co lidem povědět, ještě než hlasování začalo, a

říkat jim to nepřestali, dokud neodvolila i poslední tribue.“ Pousmál se. „Říkal jsem ti přece, *mater*, že ve volbách existují důležitější věci než úplatky. Snad každý, kdo hlasoval, byl naprosto přesvědčen, že Římu přinesu štěstí, protože Jovovi Nejlepšímu Největšímu odjakživa náležím.“

„Mohlo se to snadno obrátit proti tobě. Byli by mohli dospět k názoru, že muž, který byl flaminem Dialis, bude pro Řím znamenat spíše neštěstí.“

„Ne! Lidé vždycky čekají, že jim někdo napoví, co si vlastně mají o božstvech myslet. Takže jsem jen musel s tímhle napovídáním začít dřív, než by se ho chopili mí protivníci. Nemusím ti ani říkat, že nic takového je vůbec nenapadlo.“

Metellus Scipio nebydlel ve Státní rezidenci, sídle pontifika maxima, už několik let, od doby, kdy se oženil s Aemilií Lepidou, a bezdětná Hovňouskova Licinia zemřela ještě před ním. Obydlí pontifika maxima, Domus Publica, bylo tedy uprázdněné.

Nikdo na Hovňouskově pohřbu pochopitelně nepovažoval za vkusné zmínit se o skutečnosti, že tento jediný nezvolený pontifex maximus byl Římu vlastně vnucen Sullou jako jeho zlomyslný žert. Metellus Pius se totiž strašlivě zakoktával, kdykoli prožíval nějakou duševní tíseň. Jeho koktavost tak každou ceremonii navíc obtížila napětím, zda pontifex maximus dokáže do posledního slovíčka správně pronést veškeré předepsané formulace. Neboť každý obřad musel být dokonalý, jak v provedení, tak i slovně; pokud by tomu tak nebylo, musel začít znova, od samého počátku.

U nového pontifika maxima sotva hrozilo nebezpečí, že by na nějakém slově zadrhl, tím spíše, že o něm bylo známo, že vůbec nepije víno. Byl to další z Caesarových taktických manévrů, rozšířit ještě před volbami i tuto drobnou informaci mezi co největší počet voličů. A dát samozřejmě trousit poznámky o tom, jak už starci jako Vatia Isauricus anebo Catulus začínají plést páté přes deváté. Po téměř dvaceti letech hrůzy z toho, že se pontifex maximus zakoktá, se nyní Řím těšil z pomyšlení, že má před sebou někoho, kdo v tomto úřadě podá naprosto bezchybný výkon.

Davy klientů a nadšených příznivců přišly Caesarovi a jeho rodině nabídnout pomoc při stěhování do rezidence nejvyššího pontifika na Foru Romanu, a to i přesto, že v Subuře zavládl smutek při pomyšlení, že z jejich středu odejde nejvýznamnější obyvatel. Zasáhlo to zejména starého Lucia Decumia, jenž sice neúnavně dohlížel na všechny tyto práce, ale věděl, že po Caesarově odchodu už život nikdy nebude týž.

„U nás budeš vždycky vítán, Lucie Decumie,“ říkala mu Aurelia.

„To už nebude ono,“ odpověděl stařík zasmušile. „Až doteď jsem prostě věděl, že tě mám vedle a že jsi v pořádku. Ale tam dole na Foru, mezi samými chrámy a rovnou vedle Vestálek? Uch!“

„Nevěš hlavu, příteli,“ utěšovala ho šedesátiletá dáma, kterou si Lucius Decumius zamiloval, když jí bylo teprve devatenáct. „Caesar nehodlá pronajmout ani tenhle byt, ani své místnosti na Viku Patriciu. Povídal, že i nadále pro sebe bude potřebovat nějaké ty skrýše.“

Byla to nejlepší zpráva, jakou Lucius Decumius za celé dlouhé dny uslyšel.

Odhopkal jako malý kluk sdělit svým kolegům z bratrstva křižovatky, že Caesar i nadále zůstane součástí Subury.

Caesara ani v nejmenším netrápilo pomyšlení, že v čele kolegia pontifiků stojí sice pevně a podle zákona, že se však tato instituce skládá převážně z mužů, kteří ho

nenávidí. Jakmile byl v chrámu Jova Nejlepšího Největšího slavnostně uveden do úřadu, svolal kněze svého kolegia ke schůzce, která se konala ihned a na místě. Vedl ji s takovou obratností a nestranností, že si kněží jako Sextus Sulpicius Galba a Publius Mucius Scaevola s úlevou oddychli a zauvažovali, zda snad státnímu náboženství Caesarova volba pontifikem maximem nakonec přece jen neprospěje, ať je jak chce nepřijatelný politicky. Strýc Mamercus, stárnoucí a obtloustlý, se jen usmíval; nikdo nevěděl lépe než on, jak dobře si Caesar dokáže s věcmi poradit.

Každým druhým rokem se až dosud mělo do kalendáře vsouvat dvacet dní navíc, tak aby počítání času zůstalo v souladu s ročními obdobími, avšak celá řada pontifiků maximů, jako byli Ahenobarbus a Metellus Pius, tuto svou povinnost ignorovala. Caesar oznámil zvučným a pevným hlasem, že napříště budou dny do kalendáře začleňovány bez jakéhokoli prodlení a okolků. Nebudou se trpět žádné výmluvy, nepovedou se kolem toho žádné náboženské spory. Pokračoval pak tím, že má v úmyslu navrhnout v komiciích zákon, jímž bude naráz vsunuta celá stovka dnů a kalendář bude konečně ve shodě s roční dobou. V současnosti že věci došly tak daleko, že léto začíná v okamžiku, kdy se podle kalendáře chýlí ke konci podzim. Záměr sice tu a tam vyvolal podrážděné zamumlání, avšak žádné zásadní námitky; všichni přítomní (Caesara nevyjímaje) ostatně věděli, že si bude muset počkat až na konsulát, aby měl naději, že takovýto zákon vůbec prosadí.

Za přestávky v jednání se Caesar zachmuřeně rozhlížel po vnitřku Jovova chrámu. Catulus se stále ještě potýkal s dokončením jeho přestavby a od dokončení hrubé stavby se práce začaly značně opožďovat za plánem. Chrám byl sice jako budova použitelný, nadchnout však ničím nedokázal a zcela postrádal nádheru svého předchůdce. Četné plochy zdí už sice byly omítnuty a vybíleny, avšak chyběla na nich výzdoba freskami anebo vhodnými římsami a plastikami, a Catulus zjevně neprojevil dostatečnou snahu – anebo snad nápaditost – aby si pro chrám Jova Nejlepšího Největšího vyžádal od zahraničních států a princů jako součást jejich holdu Římu cenná umělecká díla. Nikde žádná socha z masivního zlata, ba ani z tence vytepaného drahého kovu, žádná jásavá Victoria řídící čtyřspřeží válečného vozu, žádný Zeuxidův obraz – ba ani zpodobení Velkého Boha, které by nahradilo prastarou obří terakotovou sochu vytvořenou kdysi Vulkou v dobách, kdy Řím byl ještě pouhým batoletem klubajícím se teprve na světovou scénu. Ale o tom všem zatím Caesar pomlčel. Pontifex maximus znamená doživotní úřad, a jemu ještě není ani sedmatřicet let.

Poté, co ukončil schůzi oznámením, že inaugurační hostinu uspořádá za osm dní v chrámu rezidence pontifika maxima, vydal se na cestu od chrámu Jova Nejlepšího Největšího dolů na Forum Romanum, tam, kde stálo obydlí nejvyššího pontifika, Domus Publica. Už dávno přivykl nevyhnutelnému zástupu klientů, který ho všude provázel, a dokázal šum jejich rozhovorů prostě nevnímat; kráčel pomaleji, než byl zvyklý, hluboce zabrán do myšlenek. To, že náleží Velkému Bohu, byla nepopiratelná skutečnost, což znamená, že i v této volbě zvítězil z jeho úradku. Ano, Catula bude muset veřejně nakopnout do zadku a pustit se do toho problému sám. A vybavit chrám Jova Nejlepšího Největšího vší nezbytnou nádherou a poklady bude nemalý problém v těchto dnech, kdy namísto do římských chrámů plyne vše nejlepší do soukromých domů a peristylových zahrad a kdy těm nejdovednějším umělcům a řemeslníkům kynou daleko větší příjmy ze soukromých zakázek, než jsou ony almužny, jež jim je ochotna poskytnout státní pokladna za práci na veřejných budovách.

Nejzávažnější rozmluvu si ponechal až nakonec. Usoudil, že si nejprve musí upevnit autoritu v kolegiu pontifiků, dříve než se sejde s Vestinými Pannami. Jako

formální i skutečná hlava římského náboženství byl sice odpovědný za všechna kněžská a augurská kolegia, avšak kolegium Vestiných Panen se těšilo obzvláštnímu spojení s pontifikem maximem. Nejenže byl jejich *pater familias,* ale sídlil s nimi i pod toutéž střechou.

Domus Publica, pontifikova rezidence, byla budova nesmírně starobylá a nikdy v minulosti neutrpěla požárem. Celé generace bohatých pontifiků maximů jí obětovaly péči i prostředky, s vědomím, že cokoli do ní vnesou, od chrýselefantinových stolků až po intarzovaná egyptská lehátka, nic odtud se později už nemůže přesunout zpět do vlastnictví rodinných dědiců.

Jako všechny stavby raně republikánského Fora byl Domus Publica natočen vůči jeho podélné ose v nezvyklém úhlu, neboť v dobách, kdy byl postaven, musely být všechny veřejné a náboženské budovy orientovány severojižně; přirozený úval Fora však směřoval od severovýchodu k jihozápadu. Pozdější objekty pak už byly stavěny v souladu s jeho průběhem, takže působily uspořádaněji a úhledněji. Jako jedna z největších staveb na celém Foru pontifikova rezidence také nejvíce bila do očí – a nebyl to právě pohled nejutěšenější. Regia a úřadovna pontifika maxima zčásti zakrývaly přízemí s fasádou z neomítnutých tufových kvádrů a s obdélnými okny; horní podlaží, přistavěné oním nevšedním pontifikem maximem Ahenobarbem, bylo vyzděno jako *opus incertum* a okna mělo zaklenutá. Dosti nešťastná kombinace, jíž mohlo podstatně napomoci – alespoň při pohledu od Sacra Via – přidání náležitě impozantního chrámového portiku a štítového frontonu. To alespoň napadlo Caesara, jenž v tom okamžiku rozvažoval, jakým způsobem by měl Domus Publiku povznést. Bylo to zasvěcené místo, takže neexistovala žádná zákonná překážka, jež by mu v tom mohla zabránit.

Půdorys budovy byl víceméně čtvercový, po obou stranách ovšem měla přístavky, které ji poněkud rozšiřovaly. Vzadu čněl nevysoký, asi desetimetrový skalní sráz, jehož vrchol dosahoval úrovně nejnižší terasy Palatinu. Tam už vedla Via Nova, rušná ulice taveren, obchůdků a insul; vzadu za budovou pontifikovy rezidence se vinula ulička, z níž byl přístup ke sklepním prostorám domů na Via Nova. Všechny tyto budovy nahoře se tyčily vysoko nad skalní sráz, takže z jejich oken byl dokonalý výhled na vše, co se odehrávalo dole na dvorcích pontifikovy rezidence. Bránily rovněž paprskům odpoledního slunce v přístupu k sídlu pontifika maxima a Vestiných Panen.

Vestálky se s tím už asi trpně smířily, takže v důsledku toho budova, už tak znevýhodněná umístěním na dně údolí, znamenala dosti studené bydlení. Porticus Margaritaria, obrovské pravoúhlé obchodní sloupořadí stojící o něco výše těsně vedle, čněl až k samému zadnímu rohu pontifikovy rezidence, utínal dokonce část jejího nároží.

Přesto neshledával žádný Říman – ba ani tak logicky uvažující jako Caesar – na takto bizarně osekaných budovách cokoli divného, tu chyběl roh, tam zase se vyboulila nějaká nástavba; co se dalo, stavělo se rovné, a co muselo obejít přilehlou budovu anebo co sledovalo hranici, kterou kdysi dávno vytyčující kněží asi stanovili podle hopkujícího ptáka, to se zatáčelo. Pokud se někdo díval na Domus Publiku z tohoto hlediska, pak vlastně žádné velké nepravidelnosti ani neshledal. Rezidence byla jen příliš veliká, ošklivá, studená a vlhká.

Doprovod klientů stanul v bázni opodál, když se Caesar vydal vzhůru k hlavním vratům, na nichž bronzové skulptury vyjevovaly příběh Cloelie. Běžně se jich neužívalo, jelikož obě části budovy měly své vlastní vchody. Dnes se tu však ujímal vlády nový pontifex maximus, což byl mimořádně slavnostní akt. Caesar třikrát zabušil

plochou dlaní pravice na pravé dveřní křídlo, které se vzápětí otevřelo. Nejvyšší Panna Vestina ho s hlubokou úklonou vpustila dovnitř a pak bránu před vzdychajícím a uslzeným davem klientů opět zavřela. Zástup, smířen s vyhlídkou na dlouhé čekání, začal pomýšlet, kde zatím přijít k něčemu k snědku a kde se uvelebit na kousek řeči.

Perpennia i Fonteia se už před několika lety uchýlily na odpočinek; Nejvyšší Pannou Vestinou nyní byla Licinia, blízká sestřenice Murenova a vzdálenější příbuzná Crassova.

„Zamýšlím ale," říkala Caesarovi, když ho doprovázela točitou střední rampou vestibulu k dalším nádherným bronzovým dveřím na jejím horním konci, „odejít na odpočinek, jak jen to bude možné. Můj bratranec Murena se letos uchází o konsulát a požádal mě, abych ještě zůstala Nejvyšší Pannou Vestinou alespoň tak dlouho, abych mu mohla pomoci v jeho volební kampani."

Licinia byla příjemná, třebaže nijak krásná žena, jak však Caesar věděl, na své úkoly zcela nestačila. Už jako pontifex po léta jednával s dospělými Vestinými Pannami, a jako pontifex také želel jejich osudu ode dne, kdy jim byl jako *pater familias* ustanoven Metellus Pius zvaný Hovňousek. Metellus Pius nejprve strávil deset let v Hispánii bojem se Sertoriem, poté se vrátil zestárlý a unavený, bez chuti pečovat nějak o oněch šest ženských bytostí, které mu byly svěřeny, aby se o ně staral, dohlížel na ně, radil jim. Pramalou pomocí mu v tom byla i jeho nešťastná manželka. A jak už to bývá, ani žádná ze tří žen, které se postupně staly Nejvyšší Pannou Vestinou, si se svým posláním neuměla bez pevného vedení poradit. Kolegium Vestiných Panen v důsledku toho všeho upadalo. Och ano, o posvátný oheň pečovaly svědomitě a všechny svátky a slavnosti se rovněž odbývaly na náležité úrovni. Avšak někdejší skandál, při němž je Publius Clodius všechny obvinil ze smilstev, visel dosud nad těmito šesti bytostmi považovanými za zosobněné štěstí Říma jako těžký mrak. A žádná z nich – pokud již byla v oné době členkou kolegia – nevyvázla z této aféry bez bolestné újmy.

Plochou dlaní pravice udeřila Licinia na pravé křídlo dveří. Objevila se Fabia a s hlubokou úklonou je vpustila do chrámu. Zde se za posvátnou branou shromáždily Vestiny Panny, aby svého nového *pater familias* pozdravily na půdě, kterou měli tito dvojí obyvatelé Domus Publiky společnou.

A co učinil jejich nový *pater familias?* Nu, vesele, nenábožně se na ně usmál a prošel jejich středem rovnou až ke třetím dvojkřídlým dveřím, na protějším konci spoře osvětlené síně!

„Pojďme ven, děvčata!" řekl přes rameno.

V zebavém prostoru peristylové zahrady vyhledal chráněné místo, kde ve sloupoví stály v řadě tři kamenné lavice; jednu z nich – bez námahy, jak se zdálo – zvedl a přenesl, tak aby stála proti ostatním dvěma. Posadil se na ni ve své nádherné nachově a purpurově pruhované toze, pod níž už měl nyní oblečenu i nachově a purpurově pruhovanou tuniku pontifika maxima, a zcela neformálním plesknutím ruky jim naznačil, kam se mají posadit. Rozhostilo se trochu ustrašené ticho, během něhož si mohl své nové Římanky nerušeně prohlédnout.

Fabia, cíl milostných tužeb Catilinových i Clodiových, byla považována za nejkrásnější Vestinu Pannu po celé dlouhé generace. Jako druhá nejstarší měla vbrzku vystřídat Licinii, až se ta uchýlí do ústraní. Pro obsazení místa Nejvyšší Panny Vestiny to nebyla plně uspokojivá vyhlídka; pokud by býval v době Fabiina přijímání mezi vestálky dostatečný výběr jiných kandidátek, sotva by byla uspěla. Avšak Scaevola, jenž byl v oné době pontifikem maximem, neměl jinou možnost, než v sobě potlačit přání, aby byla raději obětována nějaká ošklivější holčička; musel vzít zavděk touto

úchvatně krásnou ratolestí nejstaršího (žel nyní už pouze adoptujícího) z římských urozených rodů, Fabiů. Zvláštní věc: Fabia a Ciceronova manželka Terentia mají společnou matku. Terentii však nebylo dáno pranic z Fabiiny krásy ani z její milé povahy – třebaže byla nesrovnatelně bystřejší než její nevlastní sestra. V dané chvíli bylo Fabii osmadvacet, což znamenalo, že v kolegiu Vestiných Panen setrvá ještě osm až deset let.

Pak tu byly další dvě dívky téhož věku, Popillia a Arruntia. Obě byly rovněž kdysi obviněny Clodiem, jenž se dovolával Catilinových výroků o nich. Byly mnohem méně hezké než Fabia, buďtež za to bohům díky! Když tenkrát stanuly před soudem, bylo jim teprve sedmnáct a porota bez váhání uvěřila v jejich nevinu. Bude to starost! Tři z těchto šesti takřka společně odejdou, v rozmezí pouhých dvou let, a on jako nový pontifex maximus bude stát před úkolem najít tři nové malé Vestiny Panenky, aby je nahradily. Nicméně – do té chvíle uplyne ještě deset let. Popillia byla Caesarovou blízkou příbuznou, zatím co Arruntii, z méně vznešeného rodu, s ním nepojily takřka žádné pokrevní svazky. Ani jedna z nich se z onoho nařčení z necudnosti dosud nedokázala plně vzpamatovat, což bylo i příčinou, že lnuly k sobě navzájem a stahovaly se poněkud do ústraní.

Obě děvčátka, která do kolegia vestálek nastoupila za Perpennii a Fonteiu, byla ještě v dětském věku a byla stejného stáří – bylo jim teprve jedenáct.

Jedna z nich byla Junia, sestra Decima Bruta a dcera Sempronie Tuditani. Nebylo žádným tajemstvím, proč byla ve věku šesti let nabídnuta kolegiu: Sempronia Tuditani nesnesla představu potenciální rivalky a Decimus Brutus se ukázal být až neúnosně rozhazovačný. Většina z těchto děvčat přicházela slušně zaopatřena svými rodinami, Junia naproti tomu byla bez jakéhokoli věna. Nepředstavovalo to přílišný problém, stát totiž ochotně zajišťoval věno pro ty vestálky, které ho neobdržely od rodiny. Junia bude docela přitažlivá, až překoná úskalí puberty – jak se vůbec tyhle chuděrky v tomto strohém prostředí bez mateřské péče s takovými věcmi vypořádávají?

Druhé děvče byla patricijka ze starobylého, avšak poněkud již upadajícího rodu; jmenovala se Quinctilia a byla značně tlustá. I ona byla bez věna. Je to asi příznak, uvažoval Caesar rozmrzele, současné obliby tohoto kolegia: Vestiným Pannám neobětuje dcerku v Římě nikdo, kdo je schopen jí dát natolik přiměřené věno, aby získala vhodného ženicha. Pro stát je to ovšem dosti nákladné, a hlavně to nenese štěstí. Nabídky tu samozřejmě byly, děvčátka z ambiciózních rodin – jedna Pompeia, jedna Lucceia, dokonce i Afrania, Lollia a Petreia; Pompeius Veliký se úpěnlivě snažil dobýt pro sebe a pro své picenské následovníky tyto nejprestižnější římské instituce. Avšak nebožtík Hovňousek, třebaže už byl starý a chorý, se nijak nehodlal snížit až k *takovémuto* výběru! To ať raději stát investuje věno do dívek s náležitými předky – anebo alespoň do dívek s otcem, jenž získal *korunu z trávy*, jako byla Fonteia.

Dospělé Vestiny Panny znaly Caesara asi stejnou měrou jako on je, to jest z účasti na různých formálních večírcích a z obřadů konaných společně s kněžskými kolegii – nebyly to tedy vztahy hlubší anebo zvlášť přátelské povahy. Soukromé hostiny se v Římě sice dosti často zvrhávaly, pilo se příliš mnoho vína a docházelo i k mnoha důvěrnostem, to však naprosto neplatilo o náboženských slavnostech. V oněch šesti tvářích hledících teď na Caesara jako by bylo skryto… ale co vlastně? Bude asi trvat nějaký čas, než se to ukáže. Přesto je však svým svěžím a vstřícným jednáním už trochu vyvedl z míry. Učinil tak úmyslně; nepřál si, aby se před ním uzavíraly, aby mu věci tajily. Žádná z těchto vestálek ještě nebyla ani na světě, když úřad pontifika maxima naposledy vykonával mladý muž, onen proslulý Ahenobarbus. Podstatné bude

přesvědčit je, že nový pontifex maximus je *pater familias*, na něhož se mohou obracet se skutečnou důvěrou. V jeho pohledu se nesmí objevit ani stín lascivity, nesmí dojít k žádnému důvěrnějšímu dotyku, k žádnému nepřípadnému zažertování. Naproti tomu však nesmí vestálky z jeho strany pocítit žádný chlad, žádný nedostatek pochopení, žádnou odrazující formálnost ani žádnou nemotornost.

Licinia si nervózně odkašlala, olízla si rty a jako první se odvážila promluvit. „Kdy se hodláš nastěhovat, *domine*?“

Ano, je vskutku jejich pánem, a rozhodl se už, že takto ho budou vždy oslovovat. On je může klidně nazývat svými děvčaty, ony však nesmí mít nikdy důvod vidět v něm muže, jehož by si mohly nějak přivlastnit.

„Snad už pozítří,“ řekl s úsměvem, protáhl si nohy a povzdychl si.

„Budeš si asi přát vidět celou budovu.“

„Ano, a zítra znovu, až sem přivedu svou matku.“

Byly si dobře vědomy, že má nesmírně váženou matku, a nechyběla jim ani všestranná znalost jeho rodinných poměrů, od zasnoubení jeho dcery s Caepionem Brutem až po pochybnou společnost, s níž se stýká jeho duchaprázdná manželka. Svou odpovědí jim dal jasně najevo, jaké je pořadí důležitosti v jeho domácnosti: na prvním místě je matka. Jaká úleva!

„A tvoje manželka?“ otázala se Fabia, jež v nitru považovala Pompeiu za velmi půvabnou a žádoucí.

„Na mé manželce,“ řekl Caesar studeně, „tu nebude příliš záležet. Pochybuji, že se s ní vůbec uvidíte. Vede rušný společenský život. Kdežto moje matka se zde bezpochyby bude zajímat o všechno.“ Sdělil jim to s dalším ze svých nádherných úsměvů, zamyslel se na okamžik, a pak dodával: „Moje matka je perla všech perel. Neobávejte se jí a nebojte se s ní hovořit. Třebaže váš *pater familias* jsem já, jsou určité věci v životě, o kterých si jistě raději popovídáte se ženou. Až dosud jste se musely s takovými problémy uchylovat mimo tento dům, anebo se omezit jen na debaty mezi sebou samými. *Mater* – to je studnice zkušeností a zřídlo moudrosti. Budete z nich moci čerpat a občerstvit se, kdykoli to uznáte za potřebné. Patří k těm, které nikdy nic nevyzradí – ani mně samotnému ne.“

„Budeme se těšit na její příchod,“ odpověděla zdvořile Licinia.

„A vy dvě,“ obrátil se Caesar k oběma malým holčinám, „dostanete kamarádku, s kterou si budete moci hrát. Má dcerka není o moc starší než vy, a je to druhá taková perla.“

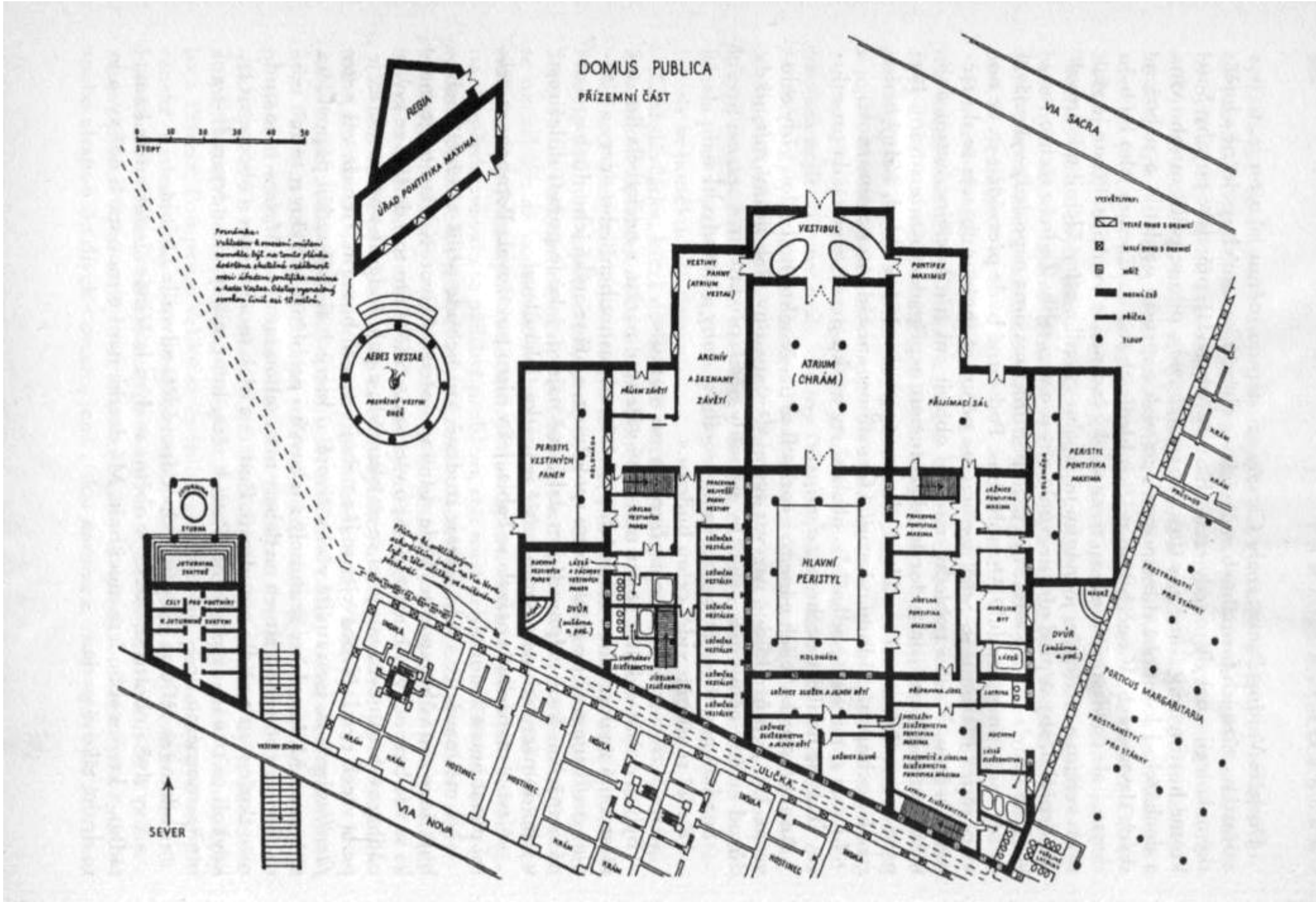
Což u nich vyvolalo plaché úsměvy, avšak jinak se neozvaly ani slůvkem. V duchu si povzdychl, jeho i jeho rodinu čeká dlouhá cesta, než se tyhle nebohé oběti *mos maiorum* trochu zklidní a než si zvyknou na nové pořádky.

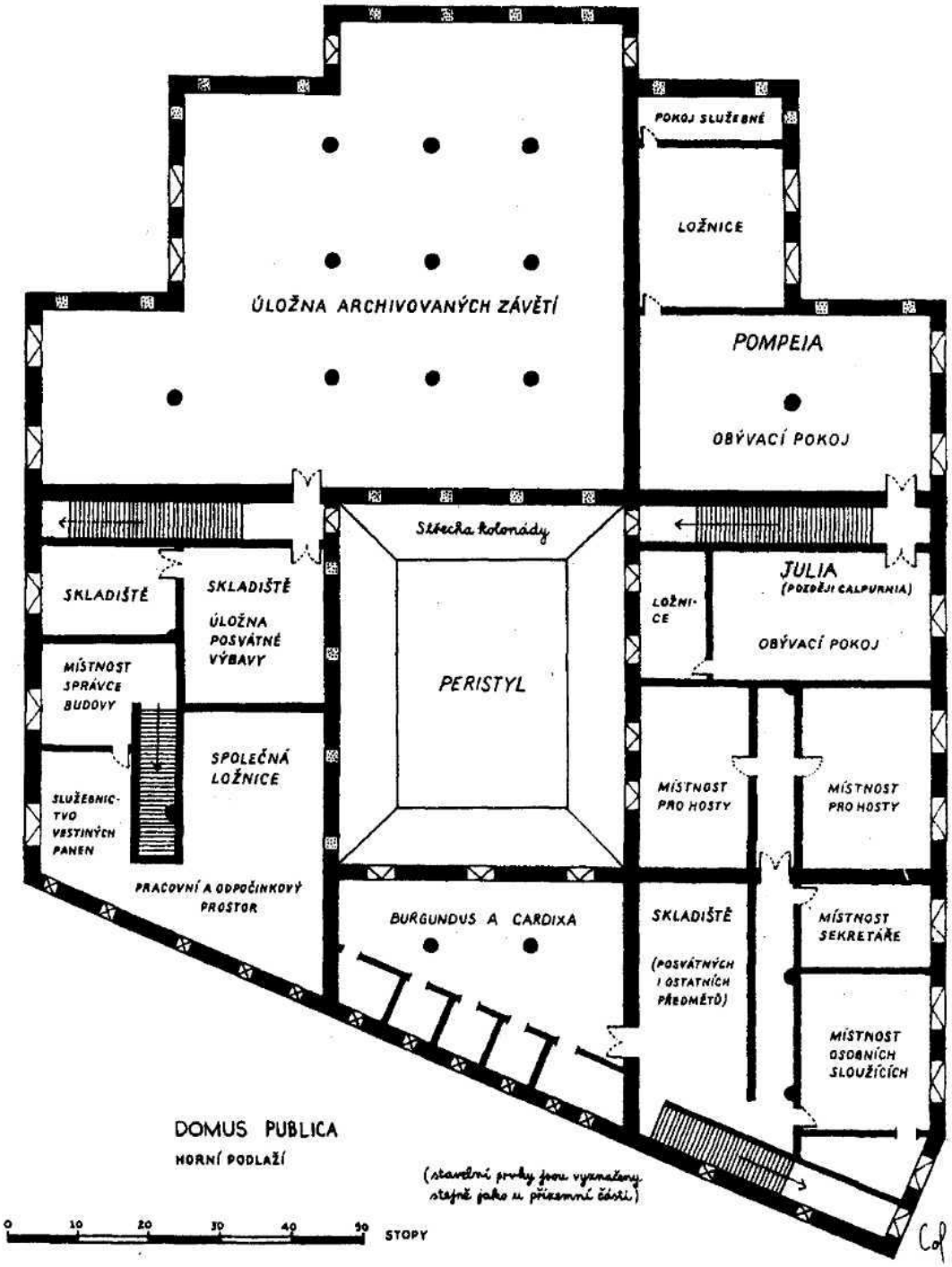
Několik okamžiků tak ještě setrval, vyhlížel zcela uvolněně, poté povstal. „Tak, děvčata, pro dnešek to stačí. Licinie, tebe poprosím, abys mi laskavě ukázala Domus Publiku.“

Začal prohlídku sám, vyšel doprostřed peristylové zahrady, zbavené všeho slunečního svitu, a rozhlédl se kolem sebe.

„Toto je veřejné nádvoří,“ řekla Licinia. „Znáš je už z obřadů, jichž ses tu v minulosti účastnil.“

„A při nichž jsem nikdy neměl dost volnosti ani času, abych si ho mohl pořádně prohlédnout,“ řekl Caesar. „Ve chvíli, kdy člověku něco začne náležet, hledí na to docela jinýma očima.“

DOMUS PUBLICA
PŘÍZEMNÍ ČÁST
REGIA
ÚŘAD PONTIFIKA MAXIMA
AEDES VESTAE
VIA SACRA
VESTIBUL
ATRIUM (CHRÁM)
HLAVNÍ PERISTYL
PERISTYL VESTINÝCH PANEN
PERISTYL PONTIFIKA MAXIMA
PŘÍJÍMACÍ SÁL
ARCHÍV A ZÁZNAMY ZÁVĚTÍ
DVŮR
ULIČKA
PORTICUS MARGARITARIA
VIA NOVA
SEVER

ÚLOŽNA ARCHIVOVANÝCH ZÁVĚTÍ
POKOJ SLUŽEBNÉ
LOŽNICE
POMPEIA
OBÝVACÍ POKOJ
Střecha kolonády
PERISTYL
SKLADIŠTĚ
SKLADIŠTĚ
ÚLOŽNA POSVÁTNÉ VÝBAVY
MÍSTNOST SPRÁVCE BUDOVY
SPOLEČNÁ LOŽNICE
SLUŽEBNICTVO VESTINÝCH PANEN
PRACOVNÍ A ODPOČINKOVÝ PROSTOR
BURGUNDUS A CARDIXA
JULIA
(POZDĚJI CALPURNIA)
LOŽNICE
OBÝVACÍ POKOJ
MÍSTNOST PRO HOSTY
MÍSTNOST PRO HOSTY
SKLADIŠTĚ
(POSVÁTNÝCH I OSTATNÍCH PŘEDMĚTŮ)
MÍSTNOST SEKRETÁŘE
MÍSTNOST OSOBNÍCH SLOUŽÍCÍCH
DOMUS PUBLICA
HORNÍ PODLAŽÍ
(stavební prvky jsou vyznačeny stejně jako u přízemní části.)
0 10 20 30 40 50 STOPY

Odnikud nebyla značná výška pontifikovy rezidence patrná tak dobře jako právě zprostřed tohoto hlavního peristylu; na všech čtyřech stranách byla celá zahrada obezděna až do výše střech. Obklopovala ji krytá kolonáda z tmavorudých dórských sloupů; klenutá okna v horním podlaží byla opatřena okenicemi, pod nimi v přízemí zobrazovaly krásné malby na stěnách, provedené v rudohnědém tónu, některé z nejproslulejších vestálek a jejich činy, a to s věrně zpodobenými tvářemi, neboť Nejvyšší Panny Vestiny byly oprávněny dát si zhotovit své *imagines*, voskové masky provedené v životných barvách a doplněné parukami přesně vystihujícími skutečnou barvu vlasů i účes.

„Tyhle mramorové sochy jsou vesměs od Leukippa a bronzy zase od Strongyliona," říkala Licinia. „Jsou to dary jednoho z mých předků, Crassa pontifika maxima."

„A ta fontána? Je půvabná."

„Věnoval ji sem Scaevola pontifex maximus, *domine*."

Kdosi o zahradu zjevně pečoval, ale Caesar už věděl, kdo tu napříště udá tón v její úpravě: Gaius Matius. Obrátil se, aby si prohlédl zadní stěnu, a v tu chvíli se před ním objevila snad stovka oken obrácených z ulice Via Nova sem dolů a do posledního zaplněných civějícími tvářemi; všichni věděli, že nový pontifex maximus už byl inaugurován a že si má přijít prohlédnout své nové obydlí a setkat se s těmi, jež o ně pečují, s Vestinými Pannami.

„Nemáte tady ani kousek soukromí," řekl a ukázal vzhůru.

„Žádné, *domine*, v celém hlavním peristylu ne. Náš vlastní peristyl nám dal přistavět Ahenobarbus pontifex maximus, a u toho dal postavit tak vysoké stěny, že na nás odnikud není vidět." Povzdychla si. „Ovšem ani sluníčko k nám nemůže."

Přešli do jediné místnosti přístupné pro veřejnost, do *celly* propojující oba trakty, která byla i chrámem. Třebaže v ní nebyly žádné sochy, i ta byla zdobena freskami a bohatě zlacena; světlo tu bylo naneštěstí příliš sporé, než aby tuto nádhernou práci bylo možno náležitě ocenit. Dole stály podél každé stěny, miniaturní svatyňky – každá na drahocenném podstavci – a v nich přebývaly ony *imagines* Nejvyšších Panen Vestiných od dob, kdy sbor vznikl, v šerých hlubinách časů prvních římských králů. Nemělo však smysl otvírat je, aby mohl shlédnout barvu Claudiiny pleti anebo její účes; na to zde bylo příliš temno.

„Uvidíme, co by se s tím dalo udělat," řekl Caesar a prošel zpět do vestibulu, kterým sem vstoupil.

Zde, jak si nyní uvědomil, prokazovala budova svou starobylost nejpřesvědčivěji, neboť ani sama Licinia mu nedokázala přesně povědět, proč má vchod právě tuto podobu a k jakému účelu byla takto uzpůsobena. Od vnějších vrat podlaha prudce stoupala k chrámovým dveřím třemi samostatnými rampami dlážděnými vpravdě nádhernou mozaikou, skleněnou či snad fajánsovou, jak usoudil Caesar, komponovanou v abstraktních volutách. Navzájem je od sebe oddělovaly dvě *amygdalae*, mandlovitě vykroužené kašny, které určovaly křivku ramp; byly vyloženy tufovými kvádry zčernalými věkem a v jejich rituálních středech stály sokly z leštěného černého kamene, na nichž spočívaly duté kamenné polokoule posázené granáty blyštícími se jako kapičky krve. Po obou stranách vnějších dveří byly další dvě takové nádržky s tufovým dnem, olemované kamennou kružbou. Stěny a strop vestibulu byly zjevně novějšího data, zdobené spletí květin a mřížoví provedených štukem a natřených různými odstíny zeleně, s výrazným zlacením.

„S posvátným vozíkem, na němž jsou vyváženi naši mrtví, se dá bez nesnází sjet po obou krajních rampách – jedna slouží vestálkám, druhá pontifiku maximovi – ale kdo

užíval té střední a k čemu, to nevíme. Snad byla určena pro pohřební vůz králů, ale ani tím si nejsem jista. Je to záhada," řekla Licinia.

„Někde přece odpověď na tuhle otázku existovat musí," řekl Caesar fascinován pohledem na ony rampy. Pak povytáhl obočí a upřel zraky opět na Nejvyšší Vestinu Pannu. „Kam teď?"

„Do kterékoli části budovy, kterou si budeš přát prohlédnout jako první, *domine*."

„Pak tedy pojďme do té vaší."

Celá polovina budovy, kde sídlily vestálky, byla jedním velkým pracovištěm, jak se ukázalo, když Licinia Caesara uvedla do padesát stop dlouhé místnosti ve tvaru L. Prostor, kde by v běžném domě bylo atrium nebo přijímací místnost, tady byl využit jako pracovna vestálek, které odpovídaly za uložení veškerých závětí. Sál byl důmyslně upraven tak, aby mohl co nejlépe sloužit svému účelu. Podél stěn byly až do samého vysokého stropu postaveny police jak na vědérka se svitkovými knihami, tak i na volné svitky; podlahu zaplňovaly stolky a židle, žebříky a schůdky, a také větší počet stojanů, na nichž byly zavěšeny ohromné pergamenové archy vzniklé spojením menších aršíků pečlivě sešívaných drobounkým stehem.

„Závěti přejímáme do úschovy tamhle," řekla Nejvyšší Vestina Panna a ukázala na prostor nejblíže vnějším dveřím, kudy vcházeli ti, kdo si přáli svou poslední vůli uložit v Atriu Vestae. „Jak vidíš, je ta část oddělena od hlavního sálu stěnou. Přeješ si tam nahlédnout, *domine*?"

„Děkuji, znám tu místnůstku velice dobře," řekl Caesar, jenž byl vykonavatelem mnoha závětí.

„Jelikož jsou dnes *feriae,* jsou dveře zavřeny a nikdo tam nedrží službu. Ale už zítra budeme mít napilno."

„A v této části sálu jsou uloženy závěti."

„Ale ne," vydechla uděšeně Licinia. „Tady máme jenom rejstřík, *domine*."

„Rejstřík?"

„Ano. Máme uloženy nejen samotné závěti, ale o každé z nich vedeme také záznam – jméno, tribue, adresa, věk ukládajícího a tak dále. Když pak dojde k vykonání závěti, listina náš archiv opouští. Záznam ale nikoli. A tyto záznamy také nikdy nejsou rušeny."

„Takže všechny tyhle džbírky s knižními svitky a všechny přihrádky jsou plné jen těch soupisů? Nic jiného v nich není než vaše záznamy?"

„Ano, *domine*."

„A toto?" otázal se a pokročil k jednomu ze stojanů, aby spočetl, kolik je na něm zavěšeno pergamenových archů.

„To je náš hlavní přehled, vodítko, s jehož pomocí lze najít vše, od údajů, která jména patří do které tribue, až po soupisy *municipií*, měst po celém světě a plánky našich úložných prostor. Některé z nich obsahují i úplné seznamy římských občanů."

Na každém stojanu bylo umístěno šest pergamenových archů o rozměru dvakrát pět stop, po obou stranách popsaných zřetelným a úhledným písmem, které se vyrovnalo písmu jakéhokoli školeného řeckého písaře, jež kdy Caesar viděl. Bloudil očima po místnosti a napočítal třicet stojanů. „Ty ale přece musí obsahovat mnohem víc, než jsi mi zatím pověděla."

„Ano, *domine.* Archivujeme všechno, co můžeme, zajímá nás to. První Aemilia, která se stala vestálkou, byla natolik moudrá, aby usoudila, že každodenní úkony, péče o posvátný oheň a donášení vší naší vody ze studny – tehdy ještě to bylo z Egeriiny studny, o hodný kus dál, než to máme dnes k Juturnině – by nestačily plně zaměstnat

naši mysl a pomoci tak uchovat čistotu našich úmyslů a naplnění našeho slibu. Strážkyněmi závětí jsme byly už v dobách, kdy ještě všechny vestálky byly královskými dcerami, avšak za Aemilie se pak rozsah naší činnosti zvětšil a začaly jsme budovat archiv.“

„Takže to, co tu vidím, je skutečná pokladnice informací.“

„Ano, *domine*.“

„Kolik závětí tu máte uloženo?“

„Asi milion.“

„A všechny jsou zapsány tady,“ ujišťoval se a ukázal rukou na zaplněné vysoké police.

„Ano i ne. Závěti, které jsou v běhu, jsou umístěny v přihrádkách; pro nás je snadnější nahlížet do samostatného svitku než je ustavičně vytahovat a zase zastrkávat do džbírků. Všechno také stále pečlivě oprašujeme. Ve džbírcích jsou záznamy o závětích, které už opustily naši úložnu.“

„Jak daleko do minulosti vaše záznamy sahají, Licinie?“

„Až ke dvěma nejmladším dcerám krále Anka Marcia, třebaže ne do takových podrobností, jaké zavedla Aemilia.“

„Začínám už chápat, proč vám sem ten neobyčejný člověk, Ahenobarbus pontifex maximus, dal zavést vodovod a omezil vážení vody z Juturniny studně na onen jeden rituální džbánek denně. Máte mnohem důležitější věci na práci, třebaže se tehdy kvůli tomu, co Ahenobarbus pozměnil, strhla taková bouře odporu.“

„Nepřestaneme být Ahenobarbovi pontifikovi maximovi nikdy vděčné,“ odpověděla Licinia a vedla Caesara ke schodům. „Přistavěl další patro nejen proto, abychom tu žily pohodlněji a zdravěji, ale také proto, aby rozšířil prostory pro uložení samotných závětí. Předtím totiž bývaly ve sklepích, jinam jsme je neměly kam dát. I tak už teď představuje jejich skladování znovu problém. Kdysi se úložba závětí vztahovala jen na římské občany, a to většinou jen na ty, kteří žili zde ve městě. Dnes přijímáme takřka stejný počet závětí jak od občanů, tak i od těch, kdo římskými občany nejsou, a to z celého světa.“ Sotva došla po schodech až nahoru a otevřela dveře do rozlehlé dvorany osvětlené okny, umístěné na té straně, která shlížela na Vestin dům, rozkašlala se a začala posmrkávat.

Caesar její náhlý záchvat dechových obtíží plně chápal; ovzduší tu bylo plné drobounkých částeček papíru a prachu suchého jako troud.

„Zde máme uloženy závěti římských občanů, něco kolem tři čtvrtě milionu jich bude,“ ukazovala Licinia. „Tamhle je Řím. Tady zase Itálie. Rozličné římské provincie, tamhle a tamhle a tamhle. Tady jsou ostatní země. A je tu nové oddělení pro Italskou Galii. To bylo nezbytné zřídit po válce s Italiky, když byly zrovnoprávěny všechny obce jižně od řeky Pádu. I oddělení pro Itálii jsme tehdy musely rozšířit.“

Všechny závěti byly čelně zasunuty do dřevěných přihrádek, každá označena přívěskem, snad padesát v každém okénku; vytáhl si namátkou jednu z Italské Galie, pak další a ještě další. Lišily se od sebe rozměrem, tloušťkou papíru i jeho druhem, všechny byly pečetěny voskem s otiskem znamení svého původce. Tahle je pěkně tlustá – asi i pěkný majeteček! A tahle zase tenká, prostinká – copak se v ní asi odkazuje, chatrč a prasátko?

„A kam ukládáte závěti těch, kteří nejsou římskými občany?“ otázal se, když ho Licinia vedla opět ze schodů dolů.

„Do sklepení, *domine*, společně se soupisem všech vojenských závětí a se záznamy o úmrtích ve vojenské službě. Nepřejímáme samozřejmě samotné závěti vojáků – ty

zůstávají v péči úředníků legie, a když muž službu ukončí, legie jeho závěť zruší a zničí. On pak sepíše novou, a tu teprve uloží u nás.“ Starostlivě si povzdechla. „Dole sice ještě místo je, ale obávám se, že nebude trvat dlouho, a my budeme muset i část závětí občanů z provincií přemístit do sklepení. Tam je kromě toho uskladněna i spousta posvátného vybavení, které ty i my potřebujeme pro naše obřady. A kam tedy,“ otázala se ho s výčitkou v hlase, „to všechno dáme, až budou sklepení zase plná tak jako před Ahenobarbem?“

„To už, Licinie, nebude naštěstí tvoje starost,“ řekl Caesar, „třebaže můj problém to bezpochyby bude. Je to pozoruhodné, že právě pracovitost a pečlivost Římanek dala vzniknout pokladu, jaký svět ještě neviděl! Kdekdo chce mít svou závěť bezpečně ukrytu před zvědavýma očima a nenechavými pery. Kde jinde by to bylo možné než v Atriu Vestae?“

Uznání obsažené v jeho slovech Licinii zcela uniklo, tolik se zalekla, když zjistila jedno své opomenutí. „*Domine,* já jsem ti dočista zapomněla ukázat tu část, kde jsou uloženy závěti žen!“ zanaříkala.

„Ovšem – závěti přece pořizují i ženy,“ říkal Caesar s vážnou tváří. „Potěšilas mě tím, jak pečlivě od sebe obě pohlaví oddělujete i po smrti.“ Když ani to Licinii nedošlo, napadlo ho cosi jiného. „Žasnu nad tím, že své závěti tady v Římě ukládá tolik lidí, kteří žijí celé měsíce cesty odtud. Byl bych se domníval, že než se taková závěť projedná a vykoná, bude už dávno všechen movitý majetek i hotovost asi dávno pryč.“

„O tom nic nevím, *domine,* takové věci se my nedozvídáme. Ale když to lidé dělají, mají asi pocit, že to takhle přece jenom je bezpečné. Představuji si,“ usoudila nakonec, „že se zkrátka všichni obávají Říma a jeho odplaty. Vezmi si třeba závěť krále Ptolemaia Alexandra. Současný egyptský král má prostě z Říma strach, protože dobře ví, že podle té závěti Egypt ve skutečnosti náleží Římu.“

„To je pravda,“ přikývl Caesar.

Z tohoto pracoviště (kde se i dvě dětské vestálky, jak si povšiml, právě nad čímsi pilně činily, bez ohledu na to, že jsou právě *feriae)* ho Licinia doprovodila do obytné části. Ta, jak Caesar zjistil, plně vynahrazovala omezení daná klášterním životem. Jídelna však byla zařízena po venkovsku, toliko židlemi kolem kulatého stolu.

„Cožpak sem nejsou k jídlu zváni i muži?“ otázal se.

Licinia se viditelně ulekla. „Do našeho obydlí nikdy, *domine*! Ty jsi jediný muž, který sem kdy vkročí.“

„A co třeba lékaři, nebo tesaři?“

„Jsou i dobré lékařky, a také řemeslnice všeho druhu. Řím přece netrpí žádnými předsudky vůči tomu, aby ženy vykonávaly řemesla.“

„O tomhle já ovšem nic nevím, navzdory tomu, že pontifikem jsem už přes deset let,“ vrtěl Caesar hlavou.

„Nu, tys totiž nebyl v Římě v době, kdy jsme byly postaveny před soud,“ řekla Licinia a hlas se jí třásl. „Veřejně se tenkrát probíralo naše soukromí, zvyklosti, společenský život. Ale za normálních okolností se stará o to, jak žijeme, ze všech kněží pouze pontifex maximus. A také naši příbuzní a přátelé, pochopitelně.“

„Máš pravdu. Poslední Julií ve vašem kolegiu byla Julia Strabo, a ta předčasně zemřela. Umírá mnoho z vás předčasně, Licinie?“

„Teď už velice zřídka, ale myslím, že tu smrt byla častým hostem, ještě než nám tu zřídili vodovod a všechno ostatní. Přeješ si vidět lázně a latríny? Ahenobarbus byl přesvědčen, že hygiena musí platit pro každého, takže dal postavit lázeň a latrínu i pro služky.“

„Pozoruhodný muž," řekl Caesar. „Co se mu ale naspílali za to, že změnil zákon – a že se dal zároveň zvolit pontifikem maximem! Pamatuji se, jak mi Gaius Marius kdysi vyprávěl, že poté, co Ahenobarbus dokončil přestavbu téhle pontifikovy rezidence, vypukla hotová epidemie vtipů na mramorová záchodová sedátka."

I když se Caesar zdráhal, Licinia trvala na tom, že by měl vidět i ložnice vestálek.

„Na tohle připadl Metellus Pius pontifex maximus, poté co se vrátil z Hispánie. Vidíš?" otázala se ho a prováděla ho řádkou záclonou oddělených klenutých izbiček umístěných za její vlastní ložnicí. „Jediný východ vede mou komůrkou. Předtím měly všechny ložnice vlastní východ na chodbu, ale Metellus Pius pontifex maximus je dal zazdít. Prohlásil tenkrát, že my musíme být zkrátka uchráněny před jakýmkoli nařčením."

Sevřel rty, neřekl však nic; procházeli stejnou cestou zpátky do hlavní pracovny vestálek. Tam se Caesar znovu vrátil k tématu závětí, které ho zcela uchvátilo.

„Ta čísla mnou přímo otřásla," řekl, „ale uvědomuji si, že je to tak. Strávil jsem zatím celý život v Subuře a mnohokrát jsem to viděl na vlastní oči – muže z *capite censi*, který vlastnil jednoho jediného otroka, jak kráčí k Atriu Vestae, aby tam uložil svou závěť. Neměl co odkazovat, nějakou tu brož, pár židlí a stolek, varnici, které si považoval, a svého otroka. Vyšňořen v toze, v ruce poukázku na obilí – na důkaz, že je římským občanem – pyšný jako sám Tarquinius Superbus. V centuriích hlasovat nemůže a díky jeho příslušnosti k městské tribui nemá jeho hlas žádnou cenu ani v komiciích, ale dvě věci může: sloužit v našich legiích a uložit si svou závěť."

„Zapomněl jsi ovšem dodat, *domine*, kolikrát takovýhle muž přichází v tvé společnosti, jako svého patrona," řekla Licinia. „Nám neujde, kdo z patronů si na tohle najde čas a kdo prostě pošle někoho ze svých propuštěnců."

„Kdo ještě přicházívá osobně?" otázal se zvědavě Caesar.

„Ty a Marcus Crassus vždycky. Cato také, a ještě i Domitiové Ahenobarbové. Z ostatních zřídka kdo."

„Ta jména mne nepřekvapují!"

Bylo na čase změnit téma a zesílit hlas, tak aby ho uslyšely všechny ty pilně pracující postavičky v bílém. „Pracujete s velkým úsilím," řekl. „Ukládal jsem tu už mnoho závětí a dost už jsem si jich také přišel vyžádat, abych si mohl ověřit jejich obsah, ale nikdy jsem netušil, jak obrovská práce to je pečovat o poslední vůle všech Římanů. Patří vám za to chvála."

Do vestibulu ho doprovázela potěšená a přešťastná Nejvyšší Panna Vestina. Tam mu také předala klíče k jeho vlastnímu království.

Byla to nádhera!

Přijímací místnost ve tvaru L byla zrcadlovým obrazem pracovny vestálek, padesát stop na délku. Nešetřilo se tu náklady ani přepychem, od skvělých fresek až po zlacený nábytek a umělecká díla všude kolem. Mozaiková podlaha, pohádkový strop zdobený štukovými růžemi a zlacenými medovými plásty, stěny členěné pilastry z barevného mramoru a jediný volně stojící sloup rovněž obložený barevným mramorem.

Pracovna a ložnice pontifika maxima, o něco menší dvojice místností pro jeho manželku. Jídelna, v níž bylo umístěno celých šest lehátek. Peristylová zahrada, po jedné straně přiléhající k Portiku Margaritaria a cele vystavená pohledům z oken insul na Via Nova. V kuchyni se dalo vařit pro třicet strávníků; třebaže byla součástí hlavní budovy, podstatná část vnější stěny chyběla, a nebezpečná ohniště byla všechna až ve dvoře. Stejně tak ve dvoře byla i nádrž dostačující k praní šatstva a sloužící současně jako zásoba vody pro případ požáru.

„Ahenobarbus pontifex maximus nás napojil na Cloaku Maximu, čímž se velice zavděčil i celé ulici Via Nova," říkala Licinia a usmívala se, neboť se mohla rozhovořit o svém idolu. „Stoku dal totiž vést pod uličkou vzadu za budovou, takže umožnila i napojení insul a Portiku Margaritaria."

„A voda?" otázal se Caesar.

„Na téhle straně Fora Romana je hojnost pramenů, *domine*. Jeden z nich napájí tvou nádrž, druhý cisternu na našem dvoře."

Komory pro služebnictvo byly v přízemí i v hořejším podlaží, byl tu i byt, kam se snadno vejdou Burgundus, Cardixa i jejich dosud svobodní synové. A jak bude nadšen Eutychus, že získá své vlastní hnízdečko!

Domus Publiku Caesar uvítal s vděčností, nejvíce ho však potěšilo řešení průčelní části horního patra. Přední schodiště vedlo mezi přijímacím sálem a jeho pracovnou, takže dělilo celý prostor na dvě části. Všechny pokoje umístěné před schodištěm přenechá Pompei, což znamená, že ji neuvidí ani neuslyší od jednoho tržního dne k druhému! Julia si pro sebe může ponechat prostorné pokoje vzadu za schodištěm, jelikož pro hosty budou k dispozici dva byty, k nimž je přístup zadním schodištěm.

A koho tedy Caesar umístí do prostor určených v přízemí pro manželku? Nu přece svou matku. Koho jiného?

„Co si o tom myslíš?" vyptával se matky, když spolu následujícího dne po prohlídce budovy kráčeli po Clivu Urbiu.

„Je to nádherné, Caesare," řekla. Pak se ale zachmuřila. „Jen jediná věc mi dělá starost – Pompeia. Bylo by až příliš snadné pro kohokoli proplížit se po schodech nahoru. Ten dům je obrovský, nikdo nebude vědět, kdo do něho vstupuje a kdo odchází."

„Och *mater*, jen mě nechtěj odsoudit k tomu, že bych ji měl v přízemí, hned vedle sebe!" rozčiloval se.

„Ne, synku, to já udělat nechci. Ale přesto musíme najít způsob, jak si uchovat přehled o tom, kdy Pompeia odchází a kdy se vrací. V našem bytě bylo nesmírně snadné vyslat s ní Polyxenu, jakmile Pompeia vystrčila nos ze dveří, ale tady? Vůbec to nepostřehneme."

„Nu," povzdychl si Caesar, „můj nový úřad s sebou nese i spoustu státních otroků. Jsou zpravidla líní a nespolehliví, protože na ně nikdo nedohlíží a nikdo je také nepochválí, když udělají kus dobré práce. Tohle se teď ale podstatně změní. Eutychus nám už stárne, ale správce je to pořád ještě vynikající. Burgundus a Cardixa se spolu se svými čtyřmi mladšími synky mohou vrátit z Bovill do Říma. O Bovilly se postarají jejich čtyři dospělí synové. Na tobě bude, abys tu zavedla nový režim a zvedla služebnictvu morálku – jak tomu, které si přivedeme s sebou, tak těm, kteří už tu jsou. Já na to mít čas nebudu, takže všechno bude záležet na tobě."

„To chápu," odpověděla, „jenomže to neřeší náš problém s Pompeiou."

„Chce to jedno, *mater*, náležitý dohled. Nemělo by ovšem smysl určit za dveřníka jednoho jediného sloužícího, to víš stejně dobře jako já. Ten prostě zadřímne, dělej co dělej, ať už únavou anebo z dlouhé chvíle. Takže tam dolů pod schody umístíme jako trvalou službu hned dva. Budou tam *dnem i nocí*. A dostanou práci – budou skládat prádlo, tak aby bylo dokonale rovné a nepomačkané, leštit nože a lžíce, umývat nádobí, spravovat šatstvo – však tyhle jejich povinnosti znáš líp než já. Musí mít jasně stanoveno, kolik jsou povinni za směnu udělat. Naštěstí je u paty schodů výhodný

výklenek. Dám tam udělat pěkně vrzavé dveře, které chodbu oddělí od přijímacího sálu, takže kdokoli bude chtít jít po schodech, bude je muset nejdříve otevřít. I kdyby náhodou zadřímli oba dva tihle strážci najednou, alespoň při tomhle se proberou. Jakmile se Pompeia objeví dole a bude chtít odejít z domu, jeden ze strážných okamžitě vyrozumí Polyxenu. Máme štěstí, že Pompeia není natolik podnikavá, aby se pokoušela zmizet, ještě než se podaří Polyxenu sehnat! A pokud by se jí k tomu ten její přítel Clodius snažil přimět, stane se to jen jednou, o tom tě ujišťuji. Protože já Pompei vysvětlím, že takové chování by byla ta nejkratší cesta k rozvodu. Kromě toho nařídím Eutychovi, aby na tyto hlídky stavěl sluhy, kteří se nespolčí jeden s druhým a nedají se pak svorně uplatit.“

„Och Caesare, tohle je strašné!“ spráskla ruce Aurelia. „Cožpak jsme nějací legionáři, kteří střeží tábor před přepadením?“

„Ano, *mater*, skoro bych řekl, že je to tak. Je to její vina, že je tak hloupá. Zaplétá se s pochybnými lidmi a odmítá toho nechat.“

„A my ji tu pak musíme zavírat jako ve vězení.“

„Ale kdež! Buď v tomhle spravedlivá. Nezakázal jsem jí styk s přítelkyněmi, tady ani jinde. Může si za nimi jít anebo si je sem vodit, jak se jí zlíbí, včetně takových krásek, jako jsou Sempronia Tuditani a Palla. A včetně toho otřesného Pompeia Rufa. Jenomže Pompeia je teď manželkou Caesara pontifika maxima, což pro ni znamená notný společenský vzestup. I když je Sullovou vnučkou. Na její zdravý rozum se spolehnout nemohu, protože nic takového nevlastní. Všichni si ještě dobře pamatujeme, jak Metella Dalmatica dokázala ztrpčit život nadbíháním Sullovi, když se chtěl ucházet o úřad prétora – a to přes veškerou snahu jejího manžela, prvního senátora Scaura. Sulla ji tenkrát nevybíravě odmrštil – byl to přinejmenším důkaz o jeho zdravém pudu sebezáchovy. Dovedeš si ale představit, že by Clodius nebo Decimus Brutus anebo mladý Poplicola dokázali jednat se Sullovou obezřetností? Cha! V tu chvíli by si na Pompeie smlsli.“

„Pak ale ti doporučuji,“ řekla Aurelia energicky, „aby sis k tomu – až budeš Pompeie vysvětlovat tahle nová opatření – přizval i její matku. Cornelia Sulla je skvělá ženská. A ví dobře, jak je Pompeia potřeštěná. Podepři si svou autoritu i vlivem, který na ni má matka. Nemělo by smysl, aby sis k tomu přibíral mne. Pompeia mě absolutně nesnáší – za to, že jsem ji ukovala k Polyxeně jako na řetěz.“

Od rozhodnutí k činu neuběhlo příliš mnoho času. Třebaže už nazítří začalo stěhování do pontifikovy rezidence, byly Pompeia a spolu s ní i hrstka jejích služebných seznámeny s novým domácím řádem ještě předtím, než spatřily své nové obydlí v horním podlaží. Pompeia to samozřejmě oplakala a bránila se, že její úmysly jsou zcela nevinné, ale nebylo jí to nic platné. Cornelia Sulla byla ještě přísnější než Caesar a tvrdě prohlásila, že pokud by se Pompeia zneuctila a Caesar by se s ní rozvedl pro cizoložství, nebude její návrat do domu strýce Mamerka vítán. Pompeia si naštěstí nelibovala ve stýskání, a tak už byla ve chvíli stěhování opět plně zabrána do balení a přepravy svých nevkusných, zato však drahých cetek a užuž se chystala na nákupy, aby mohla ony prostory, které jí zatím připadaly příliš holé, vrchovatě přeplácat.

Caesar se dosti napřemýšlel, jak se Aurelia vyrovná s proměnou z agilní majitelky rušné insuly v paní domu, jenž měl z celého Říma nejblíže k oficiálnímu paláci. Bude i nadále chtít vést své účetnictví? Zpřetrhá víc jak čtyřicetiletá pouta vážoucí ji k Subuře? Avšak už onoho odpoledne, kdy pořádal inaugurační hostinu, si Caesar uvědomoval, že si s tou vskutku neobyčejnou paní dělal zbytečné starosti. Třebaže hodlá všechny účty i nadále osobně kontrolovat, řekla mu, svěří účtování v insule muži,

kterého jí vyhledal a za něhož se jí osobně zaručil Lucius Decumius. Navíc se ukázalo, že většina té práce, která jí až dosud zabírala všechen čas, se vůbec netýkala její vlastní nemovitosti; aby si nějak vyplnila své dny, vedla tuto agendu pro víc než tucet dalších majitelů insul. Caesar se tiše uchichtl. Vědět to tak její manžel, ten by se byl zhrozil!

Nadto mu bylo zřejmé, jak tím, že dosáhl důstojenství pontifika maxima, jako by i do ní vlil nový život. Chopila se plně vlády nad oběma částmi budovy, bez nesnází a bez odporu si zcela získala Licinii i náklonnost všech vestálek, a jak její syn s tichým vnitřním pousmáním odhadl, co nevidět se zcela zabere nejen do vylepšování chodu pontifikovy rezidence, ale i do celé rozsáhlé agendy závětí.

„Caesare, za tyhle služby bychom měli začít vybírat poplatky," řekla. „Takového úsilí, takové práce! Za to by měla římská pokladna také něco inkasovat."

S tím však Caesar odmítl vyjádřit souhlas. „Souhlasím s tebou, *mater, že* by to zvýšilo příjmy pokladny, jenomže by to právě ty nejubožejší připravilo o jednu z jejich největších radostí. Ne. Řím vcelku nemá se svými *proletarii* žádné potíže. Dokud se jim postaráš o plná břicha a o přitažlivé hry, jsou spokojeni. Jestliže bychom jim začali něco účtovat za výkon jejich občanských práv, proměnili bychom *capite censi* rázem v obludu a ta by nás posléze sežrala."

Jak Crassus předpověděl, Caesarova volba pontifikem maximem přímo zázračně upokojila jeho věřitele. Z titulu jeho úřadu mu kromě toho plynul nemalý příjem ze státní pokladny, tak jak to ostatně platilo i pro tři hlavní flaminy – flamina Dialis, flamina Martialis a flamina Quirinalis. Jejich tři státní obydlí stála na opačné straně Via Sacra, naproti Domus Publice. Úřad flamina Dialis ovšem obsazen nebyl – od chvíle, kdy Sulla Caesarovi povolil natrvalo odložit přilbici a pláštěnku zvláštního kněze Jova Nejlepšího Největšího. Caesar byl tehdy vykoupen právě za tuto cenu: až do jeho smrti musí Řím zůstat bez flamina Dialis. Dům flamina Dialis byl ponechán svému osudu – a tedy chátrání – již ode dne, kdy ho před pětadvaceti lety opustil Merula jako jeho poslední obyvatel. Jelikož nyní i tato budova spadá do Caesarovy působnosti, bude třeba se o ni nějak postarat, rozhodnout, co je třeba s ní podniknout. A také na její opravu vymoci od státní pokladny tu částku, kterou by byl Caesar celá ta léta pobíral, pokud by v ní byl bydlel a úřad flamina vykonával. A pak ji pronajmout nějakému tomu ctižádostivému jezdci, jenž umírá touhou bydlet na Foru Romanu. Římu se tak vložené peníze záhy vrátí.

Nejprve ze všeho se však bude muset vypořádat s Regií a s úřadovnami pontifika maxima.

Regia byla nejstarší mezi všemi budovami na Foru, neboť se o ní tradovalo, že v ní kdysi bydlel sám Numa Pompilius, druhý římský král. Vkročit do ní nebyl oprávněn žádný z kněží vyjma pontifika maxima a rega sacrorum, ovšem pontifikovi maximovi přisluhovaly při jeho oběti bohyni Ops vestálky, a rovněž král obětník, rex sacrorum, když o *dies agonales* obětoval svého berana, užíval při obřadu a při následném úklidu svých obvyklých kněžských pomocníků.

Když tedy teď do ní Caesar vstupoval, naskočila mu téměř husí kůže a zježily se mu vlasy, tak posvátný mu ten okamžik připadal. Za trvání republiky si už nejméně dvakrát vyžádala její přestavbu pustošivá zemětřesení, základy však zůstaly a vždy znovu se také stavělo z týchž nijak nepřizdobených tufových kvádrů. Ne, říkal si Caesar a rozhlížel se kolem sebe, obytným domem nebyla regia nikdy. Na to byla příliš malá a zcela postrádala okna. Její tvar, jak usoudil, vyplynul zřejmě ze záměrné volby – byl až

příliš zvláštní, než aby mohl mít původ v čemkoli jiném než v nějakém rituálním tajemství. Půdorysem byl lichoběžník, takový, jejž Řekové nazývají *trapezion* – žádná jeho strana nebyla rovnoběžná s jinou. Jaký náboženský význam asi mohl mít pro ony lidi, kteří zde před dávnými věky žili? Nebyl ani obrácen nějakým smysluplným směrem, v takovém případě by totiž musela být jedna z jeho stěn považována za průčelí. A právě to byla patrně ona prapříčina. Nesměřovat nikam, nepopudit žádné z božstev. Ano, už od prvopočátku to byl chrám, tím si byl jist. A zde konal král Numa Pompilius obřady Říma, jenž byl dosud v plenkách.

Při nejkratší ze stěn byla zřízena svatyňka; ta náležela Ops, *numinu*, jež nemělo tvář ani pohlaví (třebaže se o Ops z praktických důvodů hovořilo jako o ženské bytosti), božstvu, které vládlo silami, jejichž zásluhou se plnila římská pokladna i římské žaludky. Na protějším konci zel ve střeše otvor, pod nímž na miniaturním dvorečku vyrůstaly dva vavříny, štíhlé kmínky uvnitř zcela bez větví, dokud se neprotáhly otvorem, aby teprve tam do sebe haluzemi nasály trochu sluníčka. Dvoreček nebyl od ostatního vnitřního prostoru oddělen stěnou sahající až ke stropu, stavitelé se spokojili tím, že ho obehnali tufem do výše pasu. A mezi touto zídkou a stěnou v jejím pozadí bylo ve čtyřech řadách úhledně vyrovnáno čtyřiadvacet Martových štítů a v rohu přiléhajícím k Sacra Via stálo čtyřiadvacet Martových oštěpů.

Jak náležité bylo, že sem, jako služebník této posvátné stavby, přichází právě on, Caesar! On, Juliovec, přímý potomek Martův. Vzývaje boha války opatrně odhalil přehozy z jemně vydělané kůže, které kryly jednu z řad štítů, a se zatajeným dechem si je prohlížel. Třiadvacet z nich byly jen věrné napodobeniny; čtyřiadvacátý byl onen skutečný štít, jenž se na Jovův pokyn snesl z nebes, aby ochránil krále Numu Pompilia před nepřáteli. I jeho repliky však byly stejného stáří a nikdo jiný než král Numa Pompilius nevěděl, který z nich ze všech je onen pravý. Král ho takto ukryl záměrně, tak alespoň zněla legenda, aby zmátl případné zloděje; neboť jedině pravý štít byl nadán onou kouzelnou mocí. Štíty jim podobné bylo možno spatřit jedině na nástěnných malbách na Krétě a na řeckém Peloponnésu; vysoké byly téměř jako dospělý muž, měly tvar dvojité kapky spojené ve štíhlém pasu, jejich rámy byly vyrobeny z úhledně opracovaného tvrdého dřeva a potaženy byly černými a bílými hovězími kožemi. Za svůj dobrý stav vděčily tomu, že každého března a každého října byly vynášeny a náležitě provětrány; tehdy patricijští knězi zvaní Saliové slavili bojovými tanci v ulicích Říma začátek a konec starobylého období válečných tažení. Teď je tedy měl před sebou. *Své štíty. Své* oštěpy. Ještě nikdy je neviděl takto zblízka, neboť ve věku, kdy by se byl mohl stát jedním ze Saliů, byl namísto toho už flaminem Dialis.

Síň byla špinavá a zanedbaná – bude muset promluvit s Luciem Claudiem, regem sacrorum, aby to tu se svým houfem pomocníků dal trochu do pořádku! Navzdory díře ve střeše to tu všechno čpělo neumytou krví a podlaha byla poseta potkaním trusem. Div divoucí, že tu *posvátné štíty* ještě nevzaly úhonu. Podle všech pravidel by přece byli potkani měli už před celými staletími ohryzat všechny kůže ze štítů až do posledního kousíčku. Kožená vědérka na svitky, pozopíraná bez ladu a skladu o nejdelší ze stěn, už takové štěstí neměla, zato dobrý tucet kamenných tabulek, vyrovnaných hned vedle nich, odradil i ty nejostřejší řezáky. Nu, nejvyšší čas pospravovat všechno, co poznamenal čas a zuby hlodavců!

„Obávám se," řekl později onoho odpoledne Aurelii u večeře, „že do Regie asi sotva budu moci nasadit nějakého čiperného pejska anebo pár hladových kočičích

maminek, narazilo by to asi na naše náboženské předpisy. Ale jak jinak se tedy těch potkanů zbavit?“

„A já si zase myslím, že potkani v regii znamenají zrovna takové porušení náboženských předpisů, jaké by představoval pes anebo kočka,“ řekla Aurelia. „Ale chápu, co máš na mysli. Nebude to tak těžké. Ty dvě babky, které se starají o latríny naproti přes cestu v Subuře Minor, by mi mohly prozradit jméno člověka, co jim vyrábí pasti na potkany. Velice důmyslné! Takové podlouhlé nízké krabičky s klapkou na jedné straně. Když je klapka zvednutá, je vyvážena motouzem, který je uvázán ke kousku sýra napíchnutého na háčku na opačném konci pastičky. Když se potkan pokusí sýr odnést, dvířka za ním sklapnou. Jediné, nač musíš dát pozor, je, aby se ten chlapík, kterého si najmeš, aby potkany vybíral z pastí a pozabíjel je, potkanů nebál. Jak z nich bude mít strach, snadno mu zase utečou.“

„Ty máš radu na všechno, *mater!* Můžu nechat nákup pár kousků těch pastiček na tobě?“

„Jistěže,“ řekla spokojena sama se sebou.

„V insule nikdy žádní potkani nebyli.“

„To bych prosila, že ne! Víš přece dobře, že náš milý Lucius Decumius nebyl nikdy ani jediný den bez psa.“

„A všichni se jmenovali Fido.“

„A všichni také byli vynikající myšaři.“

„Vestálky, jak jsem si všiml, dávají přednost spíše kočičí ochraně.“

„Ta je velice účinná, ovšem musí to být kočky.“ Poťouchle se po něm podívala. „Není těžké pochopit, proč si nedrží kocoury. Myši ovšem dokáží chytat tak jako tak jenom kočky. Na rozdíl od psů, u těch není rozdíl, jestli je to fenka nebo pes. Potíž je jenom s koťaty, jak mi Licinia vyprávěla, ale v tomhle směru je nesmlouvavá, i vůči dětem, když se za ně přimlouvají. Celý vrh pokaždé utopí.“

„A Junia a Quinctilia se zase topí v slzách.“

„Všichni musíme,“ řekla Aurelia, „přivykat smrti. A tomu, že se nám nedostane všeho, po čem by srdce toužilo.“

Jelikož se proti tomu nedalo nic namítnout, změnil Caesar téma. „Podařilo se mi zachránit asi dvacet vědérek na knihy včetně obsahu, sice trochu pomačkaných, ale vcelku nepoškozených. Jak se zdá, moji předchůdci sice mysleli na to, aby svitky přemístili vždy do nových věder, kdykoli byla ta stará už příliš rozhlodána potkany, rozumnější by ovšem bývalo zbavit se těch potkanů. Nechám si ty dokumenty zatím v pracovně – chci si je přečíst a zkatalogizovat je.“

„Archivní dokumenty, Caesare?“

„Ano, ale nikoli republikánské. Pocházejí z dob nejstarších římských králů.“

„Ah! Takže už chápu, proč tě tak lákají. Ty ses přece vždycky nesmírně zajímal o staré zákony a archivy. Ale dokážeš je vůbec rozluštit? Vždyť musí být docela nesrozumitelné.“

„Ne, jsou pořízeny docela dobrou a jadrnou latinou, jakou se psávalo před takovými třemi sty lety, a jsou na pergamenu. Mám dojem, že někdo z pontifiků maximů v oné době rozluštil originály a přepsal je do téhle podoby.“ Zaklonil se na lehátku. „Nalezl jsem i kamenné tabulky popsané stejným písmem, jaké je na té stéle v jámě, nad kterou stojí *lapis niger*. Jazykem tak starobylým, že už se v něm jen těžko dá vůbec poznat latina. Asi jde o nějakého jejího předchůdce, něco jako zpěvy Saliů. Ale neboj se, já ty nápisy rozlousknu!“

Matka mu věnovala vroucí pohled, jejím slovům však nechyběla pevnost. „Doufám, Caesare, že si při všech těch náboženských a historických průzkumech najdeš i čas vzpomenout si, že se letos budeš ucházet o úřad prétora. Povinnostem pontifika maxima musíš samozřejmě věnovat náležitou pozornost, ale nemůžeš si dovolit polevit ve své aktivitě na Foru."

Nijak na to nezapomínal a energii ani tempu jeho volební kampaně nijak neubíraly na síle lampičky hořící v jeho pracovně dlouho do noci, kdy se zabýval tím, co se rozhodl nazvat *Královské zápisy*. Buďte díky všem božstvům za onoho neznámého pontifika maxima, jenž je kdysi rozluštil a přepsal na pergameny! Toliko jedno Caesar nevěděl, jaké to byly originály a kde se nyní nacházejí. Zcela určitě nejsou v Regii, a nepodobají se určitě ani kamenným tabulkám, které nalezl. Ty, jak už předběžně usoudil, jsou letopisné povahy a sahají až někam k nejstarším králům, snad přímo k Numovi Pompiliovi. *Anebo k Romulovi?* Jaké pomyšlení! Zamrazilo ho až. Avšak nic na pergamenech ani na kamenných tabulkách nepodává děje oněch dávných časů. Obojí se vztahuje k zákonům, předpisům, náboženským zvyklostem a příkazům, funkcím a jejich nositelům. Je třeba co nejdřív je zveřejnit; celý Řím se musí dozvědět, co bylo ukryto v Regii. Varro bude bez sebe nadšením, Cicero fascinován. A Caesar k této příležitosti uspořádá hostinu.

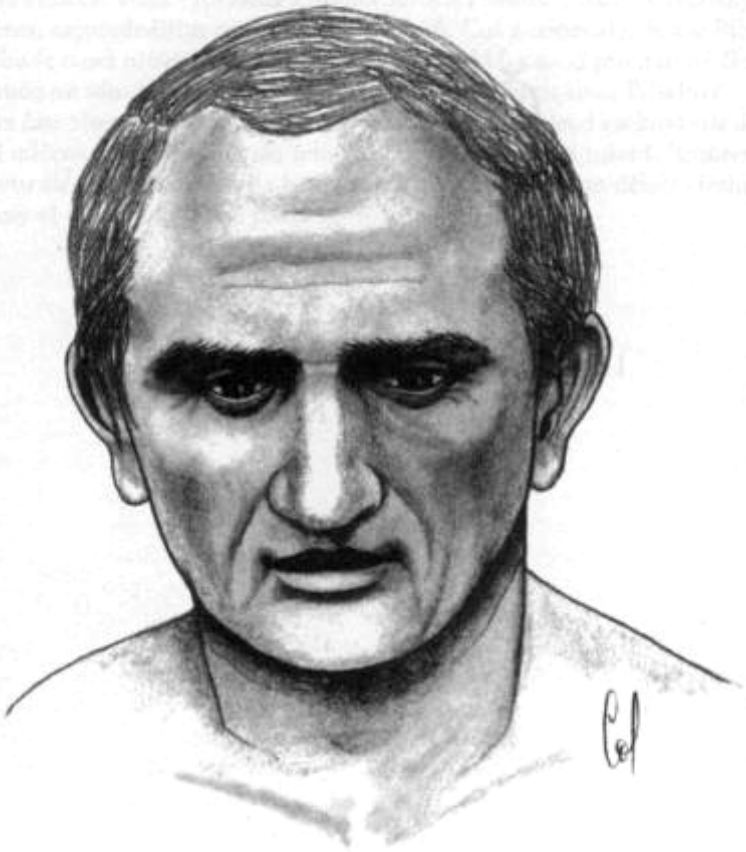
Jako na dovršení tohoto mimořádného roku vzestupů i pádů uspěl Caesar v měsíci *quinctilis* v prétorských volbách jako první ze všech kandidátů. Zvolily ho do jedné všechny centurie, což znamenalo, že si mohl oddychnout už dávno předtím, než si byl poslední z dalších kandidátů konečně jist svým osudem. Jeho kolegou se měl stát Philippus, přítel z dob strávených v Mytiléně; stejně tak i Ciceronův mladší bratr, mrňous a vzteklounek Quintus Cicero. Žel, i Bibulus uspěl jako prétor.

Když byly taženy losy, které měly rozhodnout, čím bude který z nově zvolených mužů pověřen, bylo Caesarovo vítězství úplné. Jeho jméno bylo hned na prvé kuličce, která vyprýštila z hubice losovací nádoby; stane se městským prétorem, nejpřednějším ze všech osmi prétorů. Což znamenalo, že mu Bibulus nebude moci ničím ztrpčovat život (jemu přiřkl los soud pro násilné činy) – zatímco on sám bude moci naopak notně znepříjemnit život Bibulovi!

Je na čase zlomit srdce Domitii tím, že jí dá vale. Až dosud zachovávala diskrétní mlčení, takže Bibulus do této chvíle neměl o ničem tušení. Rozbřeskne se mu ale, až začne Domitia hořekovat a plakat. Tak jak to dělaly všechny. Všechny až na Servilii. Snad právě proto ona jediná obstála.

ČÁST IV

1. LEDEN až 5. PROSINEC
63 PŘ. N. L.

MARCUS TULLIUS CICERO

TERENTIA

Cicero se ke své smůle ujímal úřadu konsula právě uprostřed vážné hospodářské krize, a jelikož se nikdy předtím ekonomice příliš nevěnoval, načínal svůj konsulský rok ve značně pochmurné náladě. Tohle přece vůbec není konsulát, v jaký doufal! Chtěl, aby si o něm lidé po roce jeho vlády vyprávěli, že zajistil Římu právě tak skvělý blahobyt, jaký byl obecně spojován s konsulskou dvojicí Pompeia a Crassa před sedmi lety. A vzhledem k tomu, že druhým konsulem bude Hybrida, připsaly by se veškeré zásluhy nevyhnutelně Ciceronovi, takže by nemuseli končit úřad navzájem rozhádáni, tak jak se to stalo Pompeiovi s Crassem.

Ekonomické potíže Říma měly svůj původ na Východě, jenž byl pro římské podnikatele po víc než dvacet let uzavřen. Nejprve se ho zmocnil Mithridatés, poté mu ho Sulla sice opět vyrval, jenomže právě Sulla to byl, kdo tam vzápětí zavedl své chvályhodné finanční reformy a překazil tak římským jezdeckým vrstvám návrat k bezuzdnému vysávání východních zemí. Ani problémy s piráty operujícími na tamějších mořích nijak nepřispívaly k chuti věnovat se podnikání východně od Makedonie a Řecka. V důsledku toho všichni ti, kdo měli v nájmu výběr daní, půjčovali peníze anebo obchodovali komoditami, jako je pšenice, víno a vlna, stáhli kapitál raději domů; když poté v Hispánii vypukla válka se Sertoriem a když následkem opakovaného sucha také poklesl celkový objem sklizně obilí, tyto tendence dále sílily. Oba konce Našeho moře se pro podnikatelské snahy začaly jevit jako příliš riskantní a nevýhodné.

To vše přispívalo po dvacet let k soustřeďování peněz a investic převážně do Říma a Itálie. Podnikatelům z řad římských jezdců se nenabízely žádné lákavé možnosti v zámoří, nic je nepodněcovalo hledat větší finanční zdroje. Nízké byly proto úroky z úvěrů, nízké bylo nájemné, rostla inflace a věřitelé nijak nespěchali s vymáháním dluhů.

Za problémy, které před ním nyní vyvstávaly, vděčil Cicero vlastně veskrze Pompeiovi. To on přece nejprve vyčistil moře od pirátů, to on zahnal krále Mithridata a Tigrana z území, jež bývalo součástí římské obchodní sféry. Právě on to byl, kdo zrušil Sullova finanční omezení, přestože Lucullus trval na jejich zachování – což byl mimochodem hlavní důvod, proč jezdci vyvinuli takový tlak na Lucullovo odvolání a na to, aby byl velením nadále pověřen právě Pompeius. A tak se ve chvíli, kdy se Cicero s Hybridou ujímali konsulského úřadu, na Východě znovu otevírala bohatá pokladnice obchodních a podnikatelských příležitostí. Tam, kde kdysi bývaly pouze provincie Asia s Kilikií, existovaly najednou provincie čtyři; právě Pompeius k římské říši připojil nové provincie Bíthýnii-Pontos a Sýrii. Naložil s nimi stejně jako s prvními dvěma, to jest, udělil právo vybírat v nich daně a poplatky velkým společnostem publikánů se sídlem v Římě. Takovéto smlouvy se soukromými osobami, uzavírané censory, zbavovaly stát břemene spojeného s inkasem daní a nedovolily zbujet administrativnímu aparátu. Ať si s výběrem poplatků a daní lámou hlavu publikáni! Jediné, co od nich státní pokladna požadovala, byla předem pevně dohodnutá výše odvodů z jejich zisků.

Kapitál, puzen snahou urvat pro sebe tyto nově se otevírající možnosti, odplýval z Říma a z Itálie a přesouval se na Východ. V důsledku toho dramaticky stoupala úroková míra, lichváři se náhle začali domáhat splacení půjček a úvěry byly naráz nedostupné. Nájemné ve městech závratně rostlo; na venkově zase rolníky ruinovaly

hypotéky. Nevyhnutelně tak rostly ceny obilí – i toho, které prodával stát. Obrovské sumy peněz se z Říma ztrácely kamsi pryč, a nikdo z vládnoucích činitelů si nevěděl rady, jak tuto situaci zvládnout.

Poté, co Cicerona jeho přátelé – jako byl například plutokrat z řad jezdců Titus Pomponius Atticus (jenž ovšem neměl nijak v úmyslu zasvěcovat Cicerona do přílišného množství obchodních tajemství) – informovali, že únikem peněz jsou vinni Židé dlící v Římě, kteří výtěžky svých obchodů převádějí domů do své vlasti, prosadil Cicero urychleně zákon zapovídající Židům odesílání jakýchkoli peněz mimo Řím. Účinek to mělo pramalý, ale Cicero neměl sebemenší představu, co jiného by měl jako první konsul udělat – a Atticus se nijak neměl k tomu, aby mu napovídal ještě dál.

Ciceronovi se ovšem příčilo obětovat svůj konsulský rok snahám, kterým bylo zjevně souzeno stát se stejně neúspěšnými, jako byly nepopulární. Neměl to prostě v povaze, a tak raději obrátil pozornost směrem, kde podle svého vlastního názoru vynikal. Však ona se hospodářská situace časem nějak vyřeší sama, zato zákony se neobejdou bez skutečné osobnosti. A právě rok jeho konsulátu je přece údobím, kdy v čele Říma stanul zdatný legislativec! Soustředí se tedy plně na zákonodárnou činnost.

Začal tím, že se obořil proti zákonu připravenému před čtyřmi lety konsulem Gaiem Pisonem k potlačení podplácení voličů v konsulských volbách. Piso byl tehdy k jeho přijetí přinucen, ač byl sám vinen masovými úplatky. Snad proto se znění, které Piso posléze prosadil, hemžilo nejrůznějšími skulinami, ale poté, co v něm Cicero trochu zalátal nejhorší díry, začal zákon vypadat docela přijatelně.

Jak dál? Ah, ovšem! Taky bude třeba podívat se na ty, kdo se jako správci prétorské provincie dopouštějí vydírání a stíhání se pak chtějí vykroutit tím, že se dají *in absentia* zvolit konsulem! Prétoři vysílaní do provincií jako správci měli ke zneužívání svého úřadu mnohem větší sklony než konsulští správci; prétorských správců bylo osm, zatímco konsulští jenom dva, což znamenalo, že většina z nich si byla vědoma, že toto prétorské správcovství je jejich jedinou příležitostí za život, kterak přijít k majetku. Jak se ale měl prétor, poté co ze své provincie vyždímal, co se dalo, vyhnout po svém návratu obžalobě pro vydírání? Pokud měl dostatečně pevné postavení jako konsulský kandidát, představovala nejlepší cestu žádost k senátu, aby se o konsulský úřad mohl ucházet *in absentia.* Stíhán totiž nemohl být žádný držitel imperia. Pokud navracející se prétorský správce nepřekročil posvátnou hranici města Říma, zachovával si imperium, které obdržel při nástupu do svého úřadu v provincii. A tak mohl zůstat utábořen na Martově poli, těsně za městem, s imperiem nijak neohroženým, požádat senát o souhlas s kandidaturou na konsulský úřad *in absentia,* volební kampaň řídit z Martova pole, a pak, pokud měl to štěstí a byl konsulem skutečně zvolen, se ihned zaštítit tímto čerstvým imperiem. Tímto způsobem dokázal unikat obžalobě další dva roky, kdy už rozhořčení obyvatelé provincie, kteří ho původně chtěli pohnat před soud, věc vzdali a vrátili se domů. Nuže, hřměl Cicero v senátě i v komiciích, tohle musí přestat! Proto také on spolu se svým kolegou Hybridou navrhuje, aby navracejícím se prétorským správcům bylo jednoznačně zakázáno ucházet se o zvolení konsulem *in absentia.* Jen ať se pěkně vrátí do Říma a čelí případné obžalobě! A jelikož se tohle řešení zdálo být senátu i lidu římskému přímo znamenité, byl nový zákon přijat bez jakýchkoli námitek.

A o co dalšího by se ještě mohl zasadit? Cicero uvažoval o tom i o onom, napadaly ho všelijaké užitečné drobné zákony, které by jeho proslulost mohly dále pozvednout. Jenomže nejdřív ze všeho je třeba tuto pověst solidně vybudovat, a na to by takovéhle zákonečky samy o sobě nestačily. Je nezbytné, aby nyní vešel ve známost i jako

vynikající konsul, ne pouze jako skvělá právnická osobnost. Takže co potřebuje, je nějaká krize, nikoli ovšem krize hospodářská.

Že mu onu vytouženou krizi konečně poskytne druhý půlrok v úřadě prvního konsula, Cicerona nenapadlo ještě ani tehdy, když mu losem připadlo řízení konsulských voleb v nadcházejícím měsíci *quinctilis*. Nevytušil zprvu ani všechny důsledky manželčina vpádu do jeho soukromí nedlouho před oněmi volbami.

Terentia do jeho pracovny jako obvykle vtrhla, aniž dbala o nějaká společenská pravidla a aniž sebeméně dala na posvátnost myšlenkových pochodů, do nichž byl právě zabrán.

„Nech všeho, Cicerone!“ štěkla na něj.

Brk putoval okamžitě na stůl; vzhlédl k ní, aniž by dal bláhově najevo svá momentální tvůrčí muka. „Ano, miláčku, a co se děje?“ otázal se vlídně.

Se zarputilým pohledem si dřepla na klientskou židli. Zachmuřený výraz její tvář neopouštěl a Cicero neměl představu, co může být jeho důvodem; v hloubi srdce jen doufal, že příčinou není on sám.

„Měla jsem tu po ránu návštěvu,“ řekla.

Měl už na jazyku otázku, zda jí tolik zalichotil už sám fakt, že ji vůbec někdo přišel navštívit, avšak pak přiměl tento svůj jinak těžko zkrotitelný orgán, aby raději zůstal zticha; třebaže jen málokdo měl sílu Cicerona umlčet, nade vši pochybnost to dokázala Terentia. Dal tedy najevo zdvořilý zájem a vyčkával, co přijde dál

„Návštěvu,“ opakovala. „Ne zrovna někoho z mých kruhů,“ řekla s opovržením. „O tom tě mohu ujistit, manželi! Ale Fulvii.“

„Manželku Publia Clodia?“ otázal se ohromeně.

„Ne, kdepak. Fulvii Nobilioris.“

Ani toto upřesnění nic neubralo na jeho údivu, neboť i ona Fulvia, kterou měla Terentia na mysli, byla existence dosti pochybná. Pocházela sice z vynikající rodiny, s ostudou se však musela rozvést, zůstala pak bez jakéhokoli příjmu a v současné době žila s Quintem Curiem, jenž byl za proslulé čistky censorů Poplicoly a Lentula Clodiana před sedmi lety vyhnán ze senátu. Vskutku nejméně vhodná návštěvnice, kterou by měla Terentia přijímat! Terentia byla přece pro svou přísnou vybíravost, pokud šlo o společenské styky, známá stejně tak jako pro svou zakyslost.

„Bohové, stůjte při mně! Co *ta* tu mohla chtít?“

„Mně se docela zamlouvala,“ pravila uvážlivě Terentia. „Ona je pouhou obětí mužské zvůle.“

Jakpak by měl odpovědět na tohle? Cicero zvolil kompromisní řešení a cosi jen zamručel.

„Přišla za mnou, neboť to je náležitá forma pro ženu, která si přeje hovořit se ženatým mužem tvého významu.“

A mužem, jenž je ženatý s tebou, dodával v duchu Cicero.

„Ty s ní přirozeně budeš chtít mluvit osobně, ale povím ti stejně, co už řekla mně,“ řekla ta, jejíž jediný pohled stačil, aby Cicero zkameněl. „Jak se zdá, chová se v poslední době její – její – její *ochránce*, ten Curius, velice zvláštním způsobem. Od vyhnání ze senátu byla jeho finanční situace tak špatná, že se nemohl ucházet ani o úřad tribuna lidu, aby se nějak dostal zpátky do veřejného života. Teď se ale začal z čista jasna chvástat, že mu kyne bohatství a vysoké postavení. Jak se zdá,“ pokračovala

Terentia, jako by se chystala vyřknout ortel, „plyne to z jeho přesvědčení, že konsuly pro příští rok se stanou Catilina a Lucius Cassius.“

„Takže odtud tedy vítr fouká, co? Catilina jako první konsul a vedle něho tlusté a tupé hovado, jako je Lucius Cassius,“ řekl Cicero.

„Oba se ohlásí už zítra, jen co zahájíš zápis kandidátů.“

„To je v naprostém pořádku, má milá, ale pořád nevidím, jak by mohli Catilina s Luciem Cassiem jako konsulové dopomoci Curiovi k náhlému zbohatnutí a k vyvýšení.“

„Curius mluvil o všeobecném prominutí dluhů.“

Ciceronovi poklesla brada. „Takoví hlupáci přece být nemohou!“

„A proč ne?“ otázala se Terentia a chladně věc zvažovala. „Stačí uvažovat, Cicerone! Catilina ví, že nezíská-li úřad konsula letos, má tím po nadějích. A jestliže všichni, kdo si na úřad konsula dělají zálusk, budou skutečně kandidovat, vypadá to na pořádnou bitvu. Silanovo zdraví se značně upevnilo, ten se o konsulát určitě ucházet bude, tak mi to alespoň pověděla má nejmilejší Servilia. Za Murenou stojí velice vlivní lidé, a kromě toho, jak mi řekla moje milá Fabia, využívá ze všech sil i svých konexí s vestálkami prostřednictvím Licinie. Pak je tu ten tvůj přítel Servius Sulpicius Rufus, kterého si velice považuje nejen *osmnáctka* jezdců, ale i *tribuni aerarii*, což znamená, že ho čekají dobré výsledky v první třídě. Co mohou Catilina a spolukandidát, jako je Lucius Cassius, nabídnout proti takové elitní síle, jakou představují Silanus, Murena a ten Sulpicius? Jen jeden z konsulů může být patricij, což znamená, že se hlasy odevzdané pro patricije budou dělit mezi Catilinu a Sulpicia. Kdybych *já* měla hlasovat, dala bych přednost Sulpiciovi před Catílinou.“

Cicero svraštil čelo, na strach z manželky zapomněl a promluvil, jako by oslovoval kolegu na Foru. „Takže Catilinovým programem je všeobecné prominutí dluhů, říkáš?“

„Ne, říká to Fulvia.“

„Pak s ní ale musím mluvit ihned!“ zvolal a vstával.

„To nech na mně, já pro ni pošlu,“ řekla Terentia.

Což ovšem znamenalo, že mu nebude umožněno hovořit s Fulvií Nobilioris mezi čtyřma očima; Terentia byla zřejmě rozhodnuta sledovat každé slovo – a každý pohled.

Nesnáz byla, že Fulvia Nobilioris nedokázala Ciceronovi povědět o mnoho víc, než co mu už tlumočila Terentia, jenom to učinila notně popleteným a cituplným způsobem – že Curius vězí až po uši v dluzích, že notně holduje hazardu, že moc pije; že se už dlouho bratříčkuje s Catilinou, Luciem Cassiem a jejich kumpány, a že když se vrátil domů z jednoho takového tahu, nasliboval své milence do budoucna modré z nebe.

„Ale proč mi to všechno říkáš, Fulvie?“ podivoval se Cicero, jenž byl v nemenších rozpacích, než v jakých se zdála tonout ona, a hlavně si naprosto nedokázal vysvětlit, proč je tak vyděšená. Všeobecné prominutí dluhů je sice špatná zpráva, ale –

„Vždyť ty jsi přece první konsul!“ vzlykala, posmrkávala a bušila se v prsa. „A někomu jsem to říct musela!“

„Problém je v tom, Fulvie, že jsi mi ale neposkytla sebemenší důkaz o tom, že Catilina takové odpuštění dluhů skutečně chystá. Potřebuji nějaký psaný doklad, nějaké věrohodné svědectví! Tys mi to jen vyprávěla, a já přece nemohu předstoupit před senát a nemít v ruce nic víc, než co mi nějaká žena vyprávěla.“

„Ale špatné to přece je, či snad ne?“ otázala se a utírala si oči.

„Ano, velice špatné, a tys jednala správně, když jsi s tím za mnou přišla. Jenomže já potřebuji důkaz,“ řekl Cicero.

„Nemůžu ti nabídnout nic než pár jmen.“

„Tak mi je řekni.“

„Dva muži, kteří bývali Sullovými centuriony – Gaius Manlius a Publius Furius. Oba mají pozemky v Etrurii. A ti vykládali lidem, kteří se chystají vydat do Říma k volbám, že pokud budou Catilina a Cassius zvoleni konsuly, přestanou veškeré dluhy existovat.“

„A z jakého důvodu, Fulvie, bych měl spojovat tyhle dva bývalé Sullovy centuriony s Catilinou a Cassiem?“

„To já nevím!“

Cicero se s povzdechem zvedl. „Nu, Fulvie, upřímně ti děkuji za to, že ses na mě obrátila,“ řekl. „Zkoušej dál zjistit přesně, co se to vlastně děje, a jakmile bys získala nějaký skutečný důkaz o tom, že by to na Martově poli o volbách začpělo rybinou, přijď mi o tom říct.“ Usmál se na ni, zcela platonicky jak doufal. „Zůstaň ve styku s mou ženou, ona mne bude informovat.“

Když Terentia návštěvnici vyprovodila z místnosti, Cicero opět usedl a ponořil se do myšlenek. Nemohl si ovšem tento přepych dopřát příliš dlouho; vzápětí už dovnitř opět vtrhla Terentia.

„Tak co za tím podle tebe je?“ zpovídala ho.

„To bych sám rád věděl, má milá.“

„Nu,“ začala a nedočkavě se k němu naklonila, neboť nic na světě nemilovala tolik jako udílet manželovi politické rady, „já ti tedy povím, co si o tom myslím já! Já se domnívám, že Catilina připravuje spiknutí.“

Cicero v úleku pootevřel ústa. „Spiknutí?“ vyjel.

„Přesně tak. Povstání.“

„Terentie, od volebních slibů o prominutí všech dluhů je to ke spiknutí notně daleko!“ zaprotestoval.

„Ne, vůbec ne, Cicerone. Jak by mohli legálně zvolení konsulové dát popud k tak revolučnímu opatření, jako je všeobecné prominutí dluhů? Ty moc dobře víš, že právě tohle byl vždycky trik mužů, kteří chtěli svrhnout vládu. Saturninův. Sertoriův. Znamená to diktátory a jejich velitele jízdy. Jak jinak by chtěli legálně zvolení konsulové takového něco uskutečnit? I kdyby tenhle návrh předložili lidu v tribuích, přinejmenším jeden z tribunů lidu byl ho vetoval už při prvním *contio*, nemluvě o konečném schvalování. A ty se domníváš, že ti, kdo jsou pro všeobecné prominutí dluhů, toto všechno nevědí? Samozřejmě že to vědí až moc dobře! Každý, kdo by hlasoval pro konsuly doporučující takové opatření, se otevřeně zdobí barvou buřičů.“

„Což,“ říkal ztěžka Cicero, „je rudá. Barva krve. Oh, Terentie, a zrovna za mého konsulátu!“

„Musíš zabránit, aby se Catilina o ten úřad vůbec ucházel,“ řekla Terentia.

„To ovšem nemohu učinit bez důkazů.“

„Pak takový důkaz musíme nalézt.“ Vstala a vydala se ke dveřím. „Kdo ví? Snad se mi společně s Fulvii podaří Quinta Curia umluvit, aby takové svědectví vydal.“

„Ano, to by už znamenalo jistou pomoc,“ pravil Cicero poněkud suše.

Sémě bylo zaseto; Catilina připravuje povstání, to je jistá věc, musí povstání připravovat. Ale třebaže se to všechny události nadcházejících měsíců zdály potvrzovat, v hloubi srdce si Cicero nikdy nebyl zcela jist, zda se myšlenka na povstání zrodila v hlavě Lucia Sergia Catiliny už před oněmi osudovými volbami, anebo až po nich.

Sémě bylo zaseto a první konsul se dal do práce, aby shromáždil veškeré dostupné informace. Vyslal agenty do Etrurie a jiné agenty do dalšího tradičního jádra revolucí, do samnitské Apulie. A všichni vskutku podávali zprávy o tom, že se všude vykládá, jak Catilina a Lucius Cassius zajistí prominutí všech dluhů, jakmile budou zvoleni konsuly. Pokud jde o nějaké hmatatelnější důkazy o připravovaném povstání, například shromažďování zbraní anebo tajné verbování vojska, nezjistilo se nic. Nicméně si Cicero řekl, že toho má v ruce až dost, aby to stálo za pokus.

Kurulské volby konsulů a prétorů se měly konat desátého dne měsíce *quinctilis;* devátého dne je Cicero náhle přeložil až na jedenáctý den a na desátý povolal senát k zasedání.

Účast byla samozřejmě vysoká; vyprovokováni zvědavostí se všichni, kdo nebyli upoutáni na lůžko nemocí anebo nedleli mimo Řím, dostavili natolik brzy, že na vlastní oči uviděli, jak tam už dávno před zahájením schůze sedí Cato s hromádkou svitků u nohou a s jedním rozvinutým v rukou a jak si v něm pomalu a pozorně čte.

„Otcové senátoři," pravil první konsul, když skončily obřady, a když se odbyly i další formality, „pozval jsem vás sem, namísto do saept, abyste mi pomohli objasnit jistou záhadu. Omlouvám se všem z vás, kterým to způsobilo nějaké potíže, a mohu jen doufat, že výsledek našeho zasedání umožní, aby volby mohly zítra skutečně proběhnout."

Dychtili po vysvětlení, to bylo zřejmé, pro tentokrát však neměl Cicero náladu si se svými posluchači jakkoli pohrávat. Doufal, že uvedením celé záležitosti ve známost přesvědčí Catilinu a Lucia Cassia, že po zveřejnění se celý jejich záměr míjí cílem, a že tak v zárodku zmaří jakékoli plány, které snad Catilina spředl. Ani na okamžik se doopravdy nedomníval, že by za Terentiinou vidinou jakéhosi povstání bylo něco víc než spousta řečí nad příliš velkým počtem vypitých džbánů vína, případně nějaké ekonomické úvahy – slušící ovšem skutečně spíše rebelům než ctihodným konsulům. Z osudu Mariova, Cinnova, Carbonova, Sullova, Sertoriova a Lepidova se snad už i takový Catilina mohl poučit, že zlikvidovat republiku není nic snadného. Člověk je to jistě špatný – to o něm vědí všichni – ale pokud nebude zvolen konsulem, nebude mít ani žádnou faktickou moc; zejména nebude mít vycvičené vojsko, a nedisponuje ani ničím takovým, jako jsou armády klientů v Etrurii, jaké míval Marius nebo Lepidus. Všechno, co Catilina potřebuje, aby se ukáznil, je trochu ho vystrašit.

Nikdo v této síni, říkal si první konsul, když přelétal zrakem podél obou stěn, od jednoho stupně ke druhému, nemá zatím ani potuchy, co visí ve vzduchu. Crassus tu sedí netečně jako vždy, Catulus nám trochu zestárl a na jeho švagrovi Hortensiovi se už také podepsala léta, Cato má štětiny naježeny jako zlý pes, Caesar si přihlazuje vlasy, aby se ujistil, že mu překrývají nesporně řidnoucí temeno, Murena je evidentně podrážděn vzniklým odkladem voleb a **Si**lanus se zjevně netěší zdaleka tak pevnému zdraví, jak tvrdili jeho volební agenti. A tamhle se konečně posadil mezi konsuláry i veliký Lucius Licinius Lucullus, triumfátor. Cicero, Catulus a Hortensius hýřili výmluvností tak dlouho, až senát konečně přesvědčili, že Lucullovi triumf povolit musí, takže skutečný podmanitel Východu už měl nyní volnost překročit pomerium a zaujmout své náležité místo v senátě i v komiciích.

„Lucie Sergie Catilino," pravil Cicero z kurulského pódia, „byl bych rád, kdybys povstal."

Zprvu pomýšlel Cicero na to obvinit i Lucia Cassia, po úvaze však dospěl k názoru, že lepší bude cele se soustředit jen na Catilinu. Jenž tu teď stál jako živý obraz údivu a znepokojení. Pohledný muž! Vysoký, urostlý, každým coulem aristokrat. Jak je Cicero

nesnášel, všechny ty Catiliny a Caesary! Co jenom mají proti jeho naprosto počestnému původu, proč na něho pohlížejí jako na nějaký zhoubný novotvar na římském těle?

„Stojím, Marku Tullie Cicerone," připomenul mu jemně Catilina.

„Lucie Sergie Catilino, znáš dva muže jménem Gaius Manlius a Publius Furius?"

„Mám dva klienty toho jména."

„Víš, kde se nyní nacházejí?"

„V Římě, jak doufám! Právě v tuto chvíli měli původně oba být na Martově poli a tam hlasovat pro mne. Namísto toho, jak se domnívám, teď asi sedí někde v taverně."

„A kde se pohybovali doteď?"

Catilina povytáhl černé obočí. „Marku Tullie, nežádám od svých klientů, aby mi podávali zprávu o každém svém kroku. Jsem si sice vědom, jak nicotná je tvá existence, ale máš snad takový nedostatek klientů, že ani neznáš pravidla, jimiž se řídí vztah mezi klientem a patronem?"

Cicero zrudl. „Překvapí tě, když uslyšíš, že Manlius a Furius byli v nedávné minulosti spatřeni ve Faesulách, ve Volaterrách, v Clusiu, v Saturnii, v Larinu a ve Venusii?"

Catilina zamžikal. „Proč by mě to mělo překvapovat, Marku Tullie? Oba mají pozemky v Etrurii a Furius vlastní i pozemky v Apulii."

„A překvapí tě, když uslyšíš, že jak Manlius, tak Furius vykládali kdekomu, kdo má dostatečně významný hlas v nadcházejících centurijních volbách, že ty a tvůj kolega Lucius Cassius zamýšlíte prosadit ihned, jakmile se stanete konsuly, zákon o všeobecném prominutí dluhů?"

Vyvolal tím u tázaného překvapený smích. Když se Catilina posléze uklidnil, upřel na něho pohled, jako by byl Cicero právě zešílel. „To mě skutečně překvapuje!" řekl.

Senát, jímž to zašumělo už v okamžiku, kdy Cicero vyslovil ono hrozivé sousloví – prominutí všech dluhů – se nyní rozhučel vzrušeným hovorem. Byli tu samozřejmě takoví, kdo by byli nyní, kdy věřitelé začali naléhat na urychlené splácení dluhů, takový radikální krok osobně uvítali – a to včetně Caesara, nového pontifika maxima – jen málokdo však přitom nedokázal domyslet, jaké strašlivé hospodářské otřesy by takový generální pardon pro dlužníky vyvolal. Navzdory chronickým problémům, jaké někteří senátoři měli s opatřováním hotovosti, se přesto v okamžiku, kdy by bylo mělo dojít k jakékoli základní proměně – včetně peněžních otázek – všichni projevili jako přirození konzervativci. Na každého finančně tísněného senátora tu kromě toho připadali tři jiní, jimž z všeobecného prominutí dluhů kynula mnohem větší ztráta než užitek: muži jako Crassus, Lucullus nebo nepřítomný Pompeius Magnus. Nebylo proto nic divného na tom, že se jak Caesar, tak i Crassus teď dychtivě předklonili jako honicí psi na vodítku.

„Dal jsem provést podrobné šetření jak v Etrurii, tak i v Apulii, Lucie Sergie Catilino," prohlásil Cicero, „a jen nerad musím říci, že ony pověsti se podle mého názoru zakládají na pravdě. I já věřím, že vy dva máte v úmyslu veškeré dluhy anulovat."

Nato Catilina propukl v smích a chechtal se a chechtal. Slzy se mu kutálely po tvářích, popadal se za boky, marně se pokoušel své veselí nějak ovládnout. Nedaleko od něho sedící Lucius Cassius se naopak rozhodl reagovat tak, že zbrunátněl rozhořčením.

„To je holý nesmysl!" vypravil ze sebe posléze Catilina, když už byl schopen slova. Otíral si tvář cípem togy, jelikož se stále ještě nedokázal ovládnout natolik, aby si našel šátek. „Nesmysl, naprostý a pustý nesmysl."

„Jsi ochoten to odpřisáhnout?“ otázal se ho Cicero.

„Ne, nic takového neudělám!“ odsekl Catilina a napřímil se. „Já, patricij Sergius, bych měl něco odpřisáhnout jen kvůli nepodloženému a zlovolnému blábolení přivandrovalce z Arpina? Kdo vůbec myslíš, že jsi, Cicerone?“

„Jsem první konsul senátu a lidu římského,“ řekl Cicero, s námahou zachovávající důstojnost. „Pokud se ještě upamatuješ, jsem ten, kdo tě porazil v loňských kurulských volbách! A jako první konsul jsem hlavou tohoto státu.“

Následoval další záchvat smíchu. A pak slova: „Říká se ovšem, že Řím je sice obdařen mocným tělem, ale zato že je zcela bez hlavy. Takže kam ty vlastně patříš, ó hlavo tohoto státu?“

„Patřím do Říma, Catilino, o tom nepochybuj! Jsem tohoto roku otcem a strážcem Říma a hodlám konat svou povinnost i za tak bizarní situace, jaká vznikla teď! Popíráš jednoznačně, že bys připravoval prominutí všech dluhů?“

„Samozřejmě že ano!“

„Ale odpřisáhnout to nemíníš.“

„Nic takového rozhodně neudělám.“ Catilina se nadechl. „V žádném případě! Nicméně, ty jedna hlavičko, by to tvé dnešní opovrženíhodné chování a tvé nijak nezdůvodněné obvinění asi kohokoli v mé kůži opravňovaly prohlásit, že pokud by si to silné, ale bezhlavé tělo Říma žádalo nějakou opravdovou hlavu, nepochodilo by věru nejhůř, kdyby si vybralo tu mou! Ta je alespoň římská! Má za sebou nějaké předky! Ty ses zřejmě rozhodl mě zničit, Cicerone, zničit mé vyhlídky ve volbách, vyhlídky, které byly až do této chvíle spravedlivé a nezkalené! Stojím tu zostuzen a zneuctěn, jako naprosto nevinná oběť drzého povýšence odkudsi z hor, ani Římana, ani šlechtice!“

Nezareagovat na tyto posměšky stálo Cicerona značné úsilí, avšak zachovával přesto klid. Pokud by to nesvedl, pak by v této srážce prohrál. A to za situace, kdy už byl zcela přesvědčen, že Fulvia Nobilioris měla pravdu. Že i Terentia měla pravdu. Lucius Sergius Catilina se tu mohl rozchechtat, jak chtěl, mohl popřít, co chtěl, ale přesto ono povstání chystá. Jako advokát, jenž za dlouhá léta usvědčoval (i hájil) nejednoho zločince, Cicero bezpečně rozpoznával výraz i gesta člověka, jenž drze zapírá, jenž považuje agresivitu a posměch a uraženou ctnost za nejlepší ze všech možných způsobů obrany. Catilina je vinen, tím už si byl teď Cicero bezpečně jist.

Ale sdílí tuto jeho jistotu i ostatek senátu?

„Mohu k tomu něco poznamenat, otcové senátoři?“

„Ne, nesmíš!“ houkl Catilina, vyskočil ze svého místa a vyběhl doprostřed síně, na černobíle dlážděnou podlahu, odkud na Cicerona zahrozil pěstí. Poté prošel až k velkým vratům, obrátil se a stanul tváří v tvář fascinovaným senátorům.

„Lucie Sergie Catilino, porušuješ jednací řád tohoto senátu!“ zvolal Cicero, jenž si uvědomil, že se mu řízení schůze vymyká z rukou. „Vrať se na své místo!“

„To neudělám! A nebudu poslouchat, jak mi nějaký nestydatý vandrák odnikud a bez předků předhazuje něco, co si musím přeložit jako velezradu! A dále, otcové senátoři, oznamuji tomuto sboru, že zítra ráno za svítání budu u saept, abych se ucházel o zvolení konsulem! Pevně věřím, že se všichni vzpamatujete a nařídíte té debilní hlavě státu, aby splnila povinnost uloženou jí losem a vykonala kurulské volby! Já tě varuji, Marku Tullie Cicerone, neboť zůstanou-li saepta zítra ráno prázdná, pak si raději přiveď liktory, zatkni mě a obviň mě ze zločinu *perduellio*! Samotná *maiestas* nebude postačovat pro toho, jehož pradědové náleželi ke stovce mužů, kteří byli rádci krále Tulia Hostilia.“

Catilina se obrátil k vratům, rozrazil je dokořán a zmizel.

„Nu, Marku Tullie Cicerone, co zamýšlíš udělat dál?“ otázal se Caesar a se zívnutím se zaklonil. „On má totiž pravdu. Tys ho na podkladě velice chatrných důkazů fakticky obvinil z velezrady.“

Jakoby s mlhou před očima hledal Cicero nějakou tvář, která by mu napověděla, že mu její vlastník uvěřil. Catulus? Ne. Hortensius? Ne. Cato? Ne. Crassus? Ne. Lucullus? Ne. Poplicola? Ne.

Narovnal se v ramenou a napřímil se. „Žádám senát o hlasování,“ řekl tvrdě. „Všichni, kdo jsou toho názoru, že se kurulské volby mají konat zítra a že Lucius Sergius Catilina se v nich smí ucházet o úřad konsula, nechť přejdou na mou levou stranu. Všichni ti, kdo se domnívají, že by kurulské volby měly být odloženy až do vyšetření kandidatury Lucia Sergia Catiliny, nechť se postaví po mé pravici.“

Byla to marná snaha, navzdory Ciceronovu obratnému manévru, kdy pro podporu svého záměru určil senátorům místo na pravé straně; žádný z nich nepřecházel rád na levou stranu, která byla považována za neblahou. Rozvážnost však pro jednou převážila nad pověrčivostí. Senát se bez jediné výjimky odebral nalevo a tím stanovil, aby se volby uskutečnily už nazítří a aby v nich Lucius Sergius Catilina mohl kandidovat na úřad konsula.

Cicero schůzi rozpustil a nepřál si už nic, než dorazit domů dřív, než se rozpláče.

Hrdost Ciceronovi velela neustoupit, a tak kurulským volbám předsedal, pod togou pancíř, poté co poblíž saept okázale rozmístil několik set mladých mužů, aby předešel jakýmkoli výtržnostem. Byl mezi nimi i Publius Clodius, v němž nenávist ke Catilinovi převážila nad jistou nechutí, jakou v něm vzbuzoval Cicero. A tam, kde byl Clodius, byl samozřejmě i mladý Poplicola, mladý Curio, Decimus Brutus a Marcus Antonius – vesměs členové Clodiova klubu.

A jak Cicero s pocitem hluboké úlevy viděl, celý jezdecký stav zjevně plně pochopil, čemu se neodhodlali uvěřit senátoři. Pro obchodníka a podnikatele z řad jezdců neexistovalo děsivější strašidlo než přízrak všeobecného zrušení dluhů, i kdyby snad byl sám zadlužen. Jedna centurie po druhé jednoznačně hlasovala pro Decima Junia Silana a Lucia Licinia Murenu jako konsuly příštího roku. Catilina pokulhával za Serviem Sulpiciem, třebaže získal více hlasů než Lucius Cassius.

„Ty kryso nactiutrhačská!“ zavrčel jeden z prétorů toho roku, patricij Lentulus Sura, když se konečně centurie po dlouhém dnu a po volbě dvou konsulů a osmi prétorů rozcházely.

„Cože?“ otázal se Cicero nechápavě, obtížen oním tísnivým pancířem a umíraje touhou, aby mohl konečně uvolnit pas, jenž mu už příliš zesílil, než aby se bez nesnází vešel do zbroje.

„Slyšel jsi snad! Je to jen tvoje vina, že Catilina a Cassius ve volbách neprošli, ty mrcho pomlouvačná! Záměrně jsi těmi svými povídačkami o prominutých dluzích naháněl strach voličům! Náramně chytré! Nač kandidáty obžalovávat a poskytovat jim tak možnost obhajoby? Ty sis našel ve svém politickém arzenálu lepší zbraň, co? Nařčení, které se nedá vyvracet! Špínu, bláto, sliz! Catilina měl pravdu – ty nejsi než nestydatý vandrák bez původu! Nejvyšší čas vás chrapouny odkázat, kam patříte!“

Cicero zůstal stát s pokleslou bradou, sledoval, jak Lentulus Sura odchází, a ucítil, jak se mu do očí derou slzy. Vždyť přece, pokud jde o Catilinu, je naprosto v právu! Catilina by skončil zkázou Říma a rozvrácením republiky.

„Pokud to pro tebe může být úlevou, Cicerone," ozval se mírný hlas po jeho boku, „budu mít pár příštích měsíců oči dobře otevřené a uši nastražené. Když jsem to znovu uvážil, mohl bys mít docela pravdu, pokud jde o Catilinu a Cassia. Dnešek je příliš nepotěšil."

Obrátil se, uviděl vedle sebe stát Crassa a posléze se přestal ovládat. „To ty!" vykřikl s opovržením. „Ty za to všechno můžeš! To tys Catilinu vysekal z jeho posledního procesu! Tys koupil porotu a dal jsi mu najevo, že tady v Římě jsou lidé, kteří by nesmírně rádi uslyšeli, jak se nazývá diktátorem!"

„Já jsem žádnou porotu nekoupil," řekl Crassus a nezdálo se, že by se ho to bylo dotklo.

„Pche!" odplivl si Cicero a hnal se pryč.

„Co to mělo znamenat?" zeptal se Crassus Caesara.

„Nu, on se zkrátka domnívá, že tu hrozí krize, s níž by se měl nějak vypořádat, a nechápe, proč s ním nikdo ze senátu nesouhlasí."

„Ale já jsem mu právě řekl, že s ním souhlasím!"

„Nestarej se o to, Marku. Pojď a pomoz mi oslavit mé volební vítězství v Domus Publice, rezidenci pontifika maxima. To už je přece docela pěkná adresa! A pokud jde o Cicerona, on se chudák tak těšil, že bude všem na očích, v samém středu nějaké senzace, a když se teď domnívá, že konečně nějakou objevil, nedokáže z nikoho vymrskat ani kousíček zájmu. A on by tak rád zachraňoval republiku," ušklíbl se Caesar.

„Ale já to nevzdám!" křičel Cicero na svou manželku. „Já poražen nejsem! Terentie, ty zůstaň v těsném styku s Fulvií a nepovol! I kdyby měla poslouchat někde za dveřmi, chci, aby zjistila všechno, co může – s kým se Curius schází, kam chodí, co dělá. A jestli se opravdu, jak ty i já věříme, chystá povstání, pak musí přimět Curia, že to nejlepší, co může udělat, je pracovat pro mne."

„To všechno udělám, neboj se," říkala Terentia a její tvář ožila. „Senát bude ještě litovat dne, kdy se postavil na Catilinovu stranu, Marku. S Fulvií už jsem hovořila a tebe přece znám. Ty jsi sice v mnoha směrech hlupáček, ale ne tehdy, kdy jde o to vyšťourat pravdu o zločincích."

„Jaký hlupáček?" otázal se nedůtklivě.

„Například když píšeš ty své hrozné verše. Nebo když se pokoušíš získat si pověst jako znalec umění. Když nadměrně utrácíš, například za tu řádku vil, kde jaktěživ nebudeš mít čas bydlet, i kdybys nepřetržitě cestoval, což ty stejně neděláš. Nebo v tom, jakým způsobem kazíš Tullii. Jak se lísáš k lidem, jako je Pompeius Magnus."

„Tak už dost!"

Ustala, sledovala ho očima, jež nikdy neprozářila jiskřička lásky. Věčná škoda, neboť ona ho, po pravdě řečeno, velice milovala. Znala však všechny jeho početné slabiny, zatímco sama neměla žádnou. Ač neměla ctižádost být považována za novou Cornelii matku Gracchů, byla přesto obdařena veškerými ctnostmi římské matrony, což muži Ciceronova založení nesmírně ztěžovalo soužití s ní. Byla šetrná, pilná, vyrovnaná, tvrdohlavá, nekompromisní, přímočará, neohrožená a plně si vědomá, že se v duševním ohledu vyrovná každému muži. Taková byla Terentia, jež kolem sebe nerada trpěla hlupáky, i kdyby to měl být její manžel. Nedokázala chápat jeho nejistotu a jeho pocit méněcennosti, jelikož její vlastní původ neměl chybičku a všichni její předci byli veskrze římští. Podle Terentie by byl Cicero učinil nejlépe, kdyby všeho

nechal a vplul do samého srdce římské společnosti na její vlečce; jenomže on ji namísto toho neustále zaháněl zpátky do přítmí domácnosti a sám se vrhal tisíci směry v marné honbě za aristokratičností, k níž mu zcela chyběly předpoklady.

„Měl by sis promluvit s Quintem," řekla.

Jenomže Cicero a jeho mladší bratr byli stejně nesourodá dvojice jako Cicero a Terentia, takže první konsul svěsil koutky a zavrtěl hlavou. „S Quintem je to zrovna tak jako se všemi ostatními, domnívá se, že dělám z komára velblouda. Ale zítra zajdu za Attikem, ten mi uvěřil. On je ovšem jezdec a nechybí mu kus zdravého rozumu." Na chvíli se zamyslel a pak řekl: „Lentulus Sura byl dnes ke mně u saept nesmírně hrubý. A já nedokážu pochopit, proč vlastně. Vím dobře, že mě valná část senátu teď obviňuje, že jsem Catilinu připravil o veškeré vyhlídky, ale u toho Lentula Sury to bylo cosi jiného, podivného. Vypadalo to – jako když jde o mnohem víc."

„On a ta jeho Julia Antonii, a k tomu ještě tlupa těch jeho děsných pastorků!" řekla Terentia pohrdavě. „Línější bandu bys těžko hledal. Opravdu nevím, kdo z nich mě popuzuje víc, jestli Lentulus, nebo Julia Antonii, nebo ti její hrozní synáčkové."

„Jenže Lentulus Sura si vede až pozoruhodně dobře – na to, že ho před sedmi lety censoři vyloučili ze senátu," zauvažoval Cicero. „Do senátu se probojoval zpátky přes kvesturu a všechno si to pak musel zopakovat znovu. A on už jednou před svým vyloučením konsulem *byl*, Terentie. Musí to být pokořující odbývat si v jeho věku znovu prétorský úřad."

„Je to naprosto stejný budižkničemu jako jeho žena," řekla Terentia beze stopy soucitu.

„Ať je to, jak chce, ten dnešek byl dosti divný."

Terentia zasupěla. „V mnoha směrech, nejen pokud jde o Lentula Suru."

„Zítra si zajdu zjistit, co o tom ví Atticus, a to bude určitě dosti zajímavé," řekl Cicero a zívl, až zaslzel. „Už jsem unavený, má milá. Mohu tě poprosit, abys mi zavolala našeho milého Tira? Něco mu chci nadiktovat."

„Musíš být notně unavený! To ti není ani podobné, že bys místo sebe nechal čmárat někoho jiného, třeba je to Tiro. Pošlu ti ho sem, ale jen na chvíli. Potřebuješ se vyspat."

Když se zvedala ze židle, Cicero k ní bezděčně napřáhl paži a usmál se. „Děkuji ti, Terentie, za všechno! Všechno je hned jiné, když mám tebe na své straně."

Uchopila podávanou ruku, pevně ji stiskla a krátce se na něho usmála, plaše, chlapecky a nezrale. „To nic, manželi," řekla a zmizela, než by byla nálada v místnosti mohla sklouznout do sentimentality.

Kdyby se byl někdo Cicerona zeptal, jestli má rád svou manželku a svého bratra, byl by okamžitě přitakal a v té odpovědi by byl kus pravdy. Avšak ani Terentia, ani Quintus Cicero nebyli jeho srdci tak blízcí jako pár dalších lidí, z nichž jenom v jednom případě šlo o pokrevní příbuzenství. To platilo samozřejmě o jeho dceři Tullii, vřelém a jiskrném protikladu její matky. Ciceronův syn byl dosud příliš mladý na to, aby si byl už mohl vyhlodat chodbičku k Ciceronovu srdci; dost možná ale, že se to malému Markovi ani v budoucnosti nemusí povést, neboť povahou se podobal spíše Ciceronovu bratrovi Quintovi, impulzivnímu, prchlivému, chlubivému a nepříliš nadanému.

Kdo tedy byli ti ostatní?

První vůbec, kdo by Ciceronovi okamžitě vytanul na mysli, byl Tiro. Tiro byl sice otrok, avšak byl doslova i členem jeho rodiny, tak jak se to zhusta stávalo ve společnosti, kde otroci nebyli ani tak podřadnými tvory, jako spíše nešťastníci

podrobení vlastnickým zákonům a svému stavu. Jelikož Římanovi domácí otroci žili v tak těsné – ba téměř intimní – blízkosti ke svobodným členům domácnosti, docházelo v mnoha směrech k vytváření jakési širší rodiny, se všemi výhodami i nevýhodami takového stavu. Vztahy jednotlivých osob se proplétaly, nadcházely v nich a opět míjely větší i menší bouře, v otrocké i svobodné složce se vytvářely mocenské skupiny, a musel to být tvrdý pán, který dokázal odolat všem otrockým tlakům. V domácnosti Tulliů to byla sice Terentia, před níž se musel mít otrok na pozoru, avšak ani Terentia nedokázala nepodlehnout Tirovi, jenž byl právě tak schopen ukonejšit malého Marka, jako přesvědčit Tullii, že maminka má přece pravdu.

Přišel k Tulliům v mládí, byl to Řek, jenž se prodal raději do otroctví, než aby zaostával kdesi v zapadlém a ubohém městečku v Boiótii. Že si ho Cicero oblíbil, bylo nevyhnutelné, neboť Tiro byl stejně jemný a laskavý, jako byl skvělý ve své sekretářské práci, zkrátka člověk, jehož si nelze nezamilovat. Jelikož byl Tiro nesmírně uvážlivý a ohleduplný, nemohl mu ani ten nejnesnášenlivější a nejsobečtější z ostatních otroků v Tulliovské domácnosti vytknout, že by snad pánovi a paní jakkoli podlézal; jeho mírnost určovala i vztahy k jeho otrockým druhům a i v nich k němu budila lásku.

Ciceronova náklonnost k němu však zastiňovala všechny ostatní. Nejenže byla Tirova řečtina a latina vynikající, skvělé bylo i jeho literární cítění, a kdykoli dal Tiro pohledem najevo lehký nesouhlas s tou či onou frází anebo volbou přídavného jména, jeho pán okamžitě větu přerušil a nelibou pasáž znovu a pečlivě zvažoval. Tiro zachycoval diktáty bezchybným těsnopisem, přepisoval je úhledným a zřetelným písmem a nikdy si nedovolil pozměnit ani jediné slovo.

V roce, kdy se Cicero stal konsulem, žil tento nejdokonalejší ze všech služebníků v lůně rodiny už pátým rokem. V Ciceronově závěti byl už samozřejmě propuštěn na svobodu, avšak za normálního průběhu věcí měl pokračovat ve službě jako otrok ještě po dalších deset let, po kterých pak měl přejít mezi Ciceronovy klienty jako dobře situovaný propuštěnec; už nyní byla jeho mzda dosti vysoká, a byl vždy první na řadě, kdykoli se zvyšoval *stips*. Takže pokud šlo o Tirona, byl v tulliovské domácnosti jediný problém – jak by se dokázala bez něho vůbec obejít? A jak by mohl bez Tirona existovat sám Cicero?

Druhým na seznamu byl Titus Pomponius Atticus. Toto přátelství sahalo mnoho, mnoho let nazad. Setkali se na Foru, když byl Cicero teprve talentovanou mladou nadějí a Atticus se ještě školil, aby se mohl jednou ujmout otcovy mnohostranné obchodní činnosti. Atticus zaujal v Ciceronově srdci první místo po smrti Sullova synka (jenž byl Ciceronovým nejlepším přítelem), třebaže byl o celé čtyři roky starší. Rodinné jméno Pomponius mělo dobrý zvuk, neboť Pomponiové byli ve skutečnosti jednou z větví Caeciliů Metellů, což znamenalo, že náleželi k samému jádru vysoké římské společnosti. A znamenalo to také – pokud by o to byl Atticus stál – možnost kariéry v senátě, a kdoví, snad by nezůstal nedostupný ani úřad konsula. Avšak Attikův otec, jenž kdysi prahl po senátorské dráze, za to pak těžce pykal, jak nastupovaly a opět odcházely jednotlivé frakce ovládající v oněch hrozných letech Řím. Atticus, jenž měl neotřesitelné postavení v *osmnáctce* – v osmnácti nejstarších centuriích prvé třídy – se proto zřekl jak senátní dráhy, tak i veřejných úřadů. Jeho sklony se shodovaly s jeho tužbami, jejichž cílem bylo vydělat co nejvíce peněz a vejít do historie jako jeden z největších plutokratů Říma.

Nazýval se tehdy, tak jako předtím už jeho otec, prostě Titem Pomponiem. Žádné třetí jméno. V bouřlivých letech Cinnovy vlády Atticus s Crassem založili společnost k vybírání daní a dovozu zboží z provincie Asia, ihned jakmile ji Sulla dobyl zpět na

králi Mithridatovi. Jenomže poté, co soustředili od celého zástupu investorů potřebný kapitál, shledali, že se Sulla mezitím rozhodl spravovat provincii Asia způsobem, jenž římské publikány zbavuje možnosti jakýchkoli zisků. Jak Crassus, tak i Atticus museli před věřiteli prchnout, Attikovi se však podařilo vzít si s sebou veškerý svůj osobní majetek, takže měl v exilu prostředky k celkem blahobytnému životu. Usadil se v Athénách a zalíbilo se mu v nich natolik, že nadále zaujaly v jeho srdci nejpřednější místo.

Poté, co se Sulla vrátil do Říma jako diktátor, získal si Atticus (nazývaný tak nyní podle své nové athénské domoviny, Attiky) důvěru tohoto mocného muže, takže měl možnost znovu se svobodně usídlit v Římě. Což také učinil, ale jen zčásti – svého domu v Athénách se nevzdal a pravidelně se tam vracel. Získal mezitím i rozsáhlé pozemky v Épeiru, oné části Řecka, která leží při pobřeží Jaderského moře, severně od Korintského zálivu.

Attikova záliba v mladých milencích byla dobře známa, kupodivu však vůči němu v Římě – proti homosexualitě jinak značně zaujatém – nevyvolávala žádnou nechuť. Bylo to proto, že ji praktikoval, pouze když pobýval v Řecku, kde takové vztahy byly považovány za normální, a dokonce přispívaly k mužově dobré pověsti. V Římě však nenaznačil slovem ani pohledem, že by se oddával řecké lásce, a toto jeho přísné sebeovládání umožňovalo jeho rodině, jeho přátelům i společenským partnerům tvářit se, jako by jiná tvář Tita Pomponia Attika ani neexistovala. Bylo to velice důležité, neboť Atticus se domohl obrovského bohatství a získal si nesmírný vliv ve finančních kruzích. Mezi publikány (což byli soukromí obchodníci zaměření na podnikání na základě smluv uzavíraných se státem) byl nejmocnějším a nejvlivnějším. Atticus hrál rozhodující úlohu jako bankéř, loďařský magnát, princ všeho obchodního podnikání.

V jeho moci sice nebylo učinit muže konsulem přímo, avšak zcela určitě mu k tomu svým vlivem mohl značně dopomoci, tak jako tomu ostatně bylo i v případě Ciceronovy volební kampaně.

Stal se i Ciceronovým nakladatelem, poté co dospěl k názoru, že peníze jsou věc poněkud nudná a literatura že může znamenat osvěžující změnu. Sám velice vzdělaný choval k literátům přirozenou náklonnost a Ciceronovu obratnost v nakládání s jazykem obdivoval se zasvěceností dostupnou jen málokomu jinému. Bavilo ho i uspokojovalo stávat se patronem spisovatelů – a krom toho na této činnosti dokázal i vydělávat. Nakladatelství, které vybudoval v Argiletu jako konkurenci Sosiů, prosperovalo přímo netušeným způsobem. Jeho styky mu zaručovaly stále sílící příliv nových talentů a jeho kopisté produkovali vysoce ceněné rukopisy.

Se svou vysokou, hubenou a stroze vyhlížející postavou by se byl mohl klidně vydávat za otce Metella Scipiona, třebaže tu chyběly blízké pokrevní svazky, jelikož Metellus Scipio byl Caeciliem Metellem toliko díky adopci. Tato podobnost nicméně způsobovala, že všichni členové *urozených rodin* považovali Attikův původ za vynikající a jeho rod za starobylý.

Cicerona měl upřímně rád, odmítal však hovět Ciceronovým slabostem – v čemž následoval příkladu Terentie, rovněž bohaté a rovněž odmítající Ciceronovi jakkoli pomoci, když po tom jeho finanční situace začala volat. Při jedné příležitosti sebral Cicero odvahu a požádal Attika o půjčku zanedbatelné výše, jeho přítel mu ji však odmítl s takovou neoblomností, že už to Cicero nikdy více nezkusil. Atticus byl ochoten shánět za svých rozsáhlých cest po Řecku pro Cicerona sochy a jiná umělecká díla, trval však na tom, že za ně musí dostat zaplaceno – právě tak jako za jejich dopravu do Itálie. Jediné, co mu neúčtoval, jak alespoň Cicero předpokládal, byl čas

potřebný k jejich vyhledání. Byl snad tedy Atticus ve světle toho všeho skrblík? Cicero se to nedomníval, neboť na rozdíl od Crassa to byl štědrý hostitel, a jak svým otrokům, tak i svobodným zaměstnancům platil velice slušnou mzdu. Nešlo mu tolik o hodnotu peněz samých, spíše v nich viděl komoditu zasluhující patřičný respekt, a nesnášel zkrátka pomyšlení, že by je měl jen tak poskytovat někomu, kdo k nim tuto úctu nechová. A Cicero byl tak trochu bohém, fantasta, takže k penězům neměl – *nemohl mít* – takový vztah, jaký si zaslouží.

Třetím v tomto soupisu byl Publius Nigidius Figulus, z rodiny stejně starobylé a stejně vážené, jako byla Attikova. Podobně jako Atticus se i Figulus (přezdívka Figulus znamenala toho, kdo pracuje s hlínou, hrnčíře, ovšem jak k ní její první nositel z rodu Nigidiů přišel, nikdo v rodině nevěděl) odřekl veřejného života. V Attikově případě by byla veřejná dráha znamenala vzdát se všech obchodních činností kromě těch, které plynuly z pozemkové držby – a obchod Atticus miloval mnohem víc než politiku. Nigidiovi Figulovi by zase byl veřejný život příliš nenasytně ujídal z jeho nejmilovanější oblasti, kterou tvořily skrytější aspekty náboženství. Byl uznáván za nejpřednějšího znalce věštění, tak jak ho provozovali dávno zaniklí Etruskové, a o ovčích játrech toho věděl mnohem víc než jakýkoli řezník anebo zvěrolékař. Znal vše o letu ptáků, o tvarech blesků, o povaze zahřmění, otřesech země, o číslech, o ohnivých koulích, padajících hvězdách, zatměních, obeliscích, osamělých balvanech, pylonech, pyramidách, koulích, mohylách, obsidiánu a pazourku, o tvaru a barvě plamene, o posvátných kuřatech a o kdejakém tvaru, jaký se jen mohl vyskytnout ve zvířecích vnitřnostech.

Byl samozřejmě jedním z kustodů prorockých knih Říma a pravou pokladnicí vědomostí pro kolegium augurů. Žádný z jeho členů totiž nebyl autoritou pro výklad znamení – auguři nebyli ničím víc než volenými náboženskými činiteli, kteří před výrokem o příznivosti či nepříznivosti znamení byli ze zákona toliko povinni nahlédnout do příslušných tabulek. Ciceronovým nejvroucnějším přáním bylo, aby byl zvolen augurem (nebyl natolik pošetilý, aby se domníval, že by mohl být zvolen pontifikem); a pokud by se tak stalo, zapřísáhl se, že toho bude o augurství vědět víc než kdokoli z oněch členů augurského kolegia, kteří se bez ostychu cpou – ať již voleni nebo kooptováni – do náboženského úřadu jen proto, že k tomu jsou oprávněni rodem.

Zprvu se k Nigidiovi Figulovi Cicero uchyloval kvůli jeho znalostem, brzy však k němu přilnul pro kouzlo jeho povahy, nevzrušené a mírné, skromné a vnímavé. Přes svůj společenský význam nebyl Publius Nigidius Figulus ani trochu snob, uměl ocenit vtipnost a živost a večer strávený s Ciceronem považoval za cosi báječného. Stejně jako Atticus zůstal i Nigidius Figulus svobodný, na rozdíl od Attika si však tento stav zvolil z náboženských důvodů; pevně věřil, že uvést do své domácnosti ženu by znamenalo zničit všechna svá mystická spojení s neviditelnými silami a mocnostmi. Ženy patřily na zemi, zatímco Nigidius Figulus náležel nebesům. A vzduch a země nikdy nesplynou, neprospívají si navzájem, naopak, jeden druhého spíše stravuje. Měl kromě toho přímo hrůzu z krve, s výjimkou oné na posvátných obětních místech, a ženy přece krvácejí. Proto i jeho otroci byli samí muži, a i svou matku přemístil do sestřiny domácnosti, kde žila spolu s ní a s jejím manželem.

Cicero měl v úmyslu zajít za Attikem hned prvého dne po volbách, zdržely ho však jisté rodinné záležitosti. Jeho bratr Quintus byl zvolen prétorem. To si pochopitelně žádalo oslavit, tím spíše, že Quintus následoval příkladu staršího bratra a dosáhl úřadu

in suo anno, přesně v náležitém věku (bylo mu devětatřicet let). Tento druhý syn prostého venkovského šlechtice z Arpina bydlel v domě na Carinách, který otec zakoupil, když rodinu přestěhoval do Říma, aby nadanému synkovi Markovi poskytl veškeré výhody, jaké si jeho nadání žádalo. A tak se Cicero i s rodinou vlekli nedlouho před hodinou večerního jídla z Palatinu na Cariny. Bratrská povinnost žel nebyla spojena s rozmluvou s Attikem – ač by tam byl měl být, neboť Quintus si za manželku vzal Attikovu sestru Pomponii.

Podobou nezapřeli Cicero s Quintem, že jsou bratři, avšak Cicero byl z nich obou nesporně přitažlivější. Byl především vysoký, dobře stavěný; Quintus naproti tomu byl drobný a hubený jako tyčka. Za druhé měl Cicero dosud bohatou kštici, zatímco Quintus už na temeni značně plešatěl. Quintovi odstávaly uši mnohem víc než Ciceronovi, i když to vlastně byl optický klam daný obrovským objemem Ciceronovy lebky, vedle níž tyto výrůstky nutně působily přímo trpasličím dojmem. Oba byli hnědoocí a hnědovlasí, i pokožku měli oba opálenou do sněda.

A ještě něco měli společného: oba si našli zámožnou, panovačnou a značně přezrálou nevěstu, jejíž blízcí příbuzní už přestávali doufat, že ji vůbec ještě vyvdají. Terentii, jak bylo všeobecně známo, nebyl stále nikdo dosti dobrý, a kromě toho byla – jak se rovněž vědělo – tak nesnášenlivá, že ani sebepotřebnější ženich nesebral odvahu ucházet se o ni, i kdyby byl měl vyhlídky, že se jí uráčí kývnout. To ona si nakonec vzala Cicerona, spíše než že by tomu bylo naopak. Pokud jde o Pomponii – nu, Atticus nad ní jen bezmocně lomil rukama. Byla ošklivá, byla protivná, byla neomalená, byla zatrpklá, byla urputná, byla mstivá a dovedla být i krutá. Její první manžel, sotva se díky Attikovi pevně chopil příčlí na cestě vzhůru po obchodním žebříčku, se s ní rozvedl v prvním okamžiku, kdy se dokázal bez Attika obejít, a Pomponii mu odložil na práh. Třebaže jako formální důvod rozvodu byla uváděna neschopnost počít, celý Řím celkem správně usoudil, že pravou příčinou byl spíše naprostý nedostatek chuti počít si vůbec něco s Pomponii. Byl to Cicero, kdo přišel s tím, že přemluvit ke sňatku by se snad dal jeho bratr Quintus, a on a Atticus se pak pustili do přesvědčování. Sňatek byl uzavřen před třinácti lety, ženich byl o dost mladší než nevěsta. A deset let poté Pomponia vyvrátila někdejší nařčení z neplodnosti tím, že přivedla na svět syna, rovněž Quinta.

Neustále spolu měli rozbroje a v nekončící válce o psychickou převahu už začínali jako zbraně používat i nebohého synka, tahali se o něho, brali ho jeden druhému a vzápětí si ho přistrkávali navzájem. Trápilo to Attika (tento synovec se jednou měl stát jeho dědicem), sužovalo to i Cicerona, avšak žádný z obou mužů nedokázal rozvaděné partnery přesvědčit, že ten, kdo tím vskutku trpí, je malý Quintus. Kdyby byl měl jeho bratr Quintus tolik rozumu jako Cicero, byl by na sobě nechal trochu štípat dříví a zbytečně by svou ženu nepopouzel a jejich manželství by snad prosperovalo lépe než svazek Cicerona s Terentii. Neboť co Pomponia chtěla, byla prostá nadvláda, kdežto Terentia usilovala o získání politického vlivu. Žel, bratr Quintus se v tomto směru mnohem víc podobal otci; chtěl být ve svém domě pánem, děj se co děj.

Válka zuřila dál, tolik bylo jasné, sotva Cicero, Terentia, Tullia a dvouletý Marcus vkročili do domu. Tullii a malého Marka musel do dětského pokoje odvést správce; Pomponia právě ječela na Quinta a na nic jiného jí nezbýval čas a Quintus byl neméně zaměstnán snahou ji překřičet.

„Ještě že tady vedle," zahlaholil Cicero svým nejzvučnějším hlasem z Fora, „stojí Telluřin chrám! Jinak by bylo o jednu sousedskou stížnost víc."

Ale cožpak je nějaká taková poznámka dokázala zarazit? Ani nápad! Pokračovali dál, jako by příchozí neexistovali, dokud nedorazil i Atticus. Jeho technika, jak tuto bitku ukončit, byla jednoduchá a přímočará; skočil, popadl sestru za ramena a zalomcoval s ní, až jí zuby zacvakaly o sebe.

„Okamžitě zmiz, Pomponie!“ vyštěkl. „Běž, odveď někam Terentii, kde jí ty své stesky budeš moci špitat do ouška!“

„Já s ní taky někdy zatřesu,“ postěžoval si Quintus žalostným hlasem, „jenomže to není nic platné. Ona mě kopne kolenem – víš kam!“

„Kdyby kopla mne,“ řekl Atticus sveřepě, „tak bych ji zabil.“

„Jenomže kdybych ji zabil *já*, tak *ty* mě poženeš před soud pro vraždu.“

„Máš pravdu,“ ušklíbl se Atticus. „Ty jsi zkrátka chudák, Quinte. Promluvím si s ní, uvidíme, co by se s tím dalo udělat.“

Cicero se šarvátce vyhnul, ještě před Attikovým příchodem raději kamsi zmizel; teď se vynořil z Quintovy pracovny s rozvinutým svitkem v ruce.

„Ty už zase něco píšeš, bratříčku?“ otázal se.

„Tragédii v Sofoklově stylu.“

„Děláš pokroky, je to docela dobré.“

„Nějaké pokroky jsem snad udělal, jak doufám. Ty sis totiž v naší rodině přisvojil všechnu slávu za řečnictví a za poezii, takže já si můžu vybírat už jenom mezi historií, komedií a tragédií. Na bádání, jaké vyžaduje historie, nemám dostatek času a tragédie mi připadá snadnější než komedie vzhledem k ovzduší, v jakém žiju.“

„Napadá mě, že to by si žádalo spíš frašku.“

„Ty radši mlč!“

„Zbývá ale pořád ještě filozofie a přírodověda.“

„Filozofii já mám jednoduchou a v přírodovědě se mi všecko plete, takže zbývají jen ta historie, komedie nebo tragédie.“

Atticus zatím poodešel a ozval se nyní z opačného konce atria. „Co je zas tohle, Quinte?“ otázal se s tajeným smíchem v hlase.

„To je k vzteku, tys to našel, ještě než jsem ti to stačil sám předvést!“ zvolal Quintus a spěchal k němu s Ciceronem v patách. „Teď už to tady smím mít, když jsem prétorem.“

„To víš, že smíš,“ odpověděl Atticus vážně a jen jeho oči prozrazovaly veselí.

Cicero se vsunul mezi ně a s nepohnutou tváří stanul v náležitém odstupu, aby si tu nádheru také mohl prohlédnout. Před sebou měl obrovitou Quintovu bystu, ve velikosti do té míry nadživotní, že by se nemohla objevit nikde na veřejnosti, neboť jenom bohové smějí převyšovat svými rozměry lidskou postavu. Její tvůrce ji vymodeloval z hlíny a vypálil ji ještě před nanesením barev, což bylo dobré i špatné. Dobré bylo, že podoba byla věrná a barvy krásně volené. Špatné zato bylo, že pálená hlína byl laciný materiál a pravděpodobnost, že se z bysty může rázem stát hromada střepů, byla značná. A nikdo nevěděl lépe než Cicero a Atticus, že v Quintově měšci na bystu mramorovou anebo bronzovou nezbývá.

„Nebude tu natrvalo, to se ví,“ zářil Quintus, „ale zatím stačí, než si budu moct dovolit užít jí jako formy pro opravdu pěkný bronzový odlitek. Nechal jsem si ji udělat od muže, který pořizoval moje *imago* – vždycky se mi zdálo, že je to až hanba nechávat vlastní podobiznu z vosku zavřenou ve skříňce, kde se na ni nikdo nemůže podívat.“ Koukl po Ciceronovi, jenž na bystu stále ještě uneseně zíral. „Co ty si myslíš, Marku?“

„Já si myslím,“ řekl Cicero rozvážně, „že je to poprvé v životě, co vidím kolos, který místo hliněných nohou má hliněnou hlavu.“

To už bylo na Attika příliš, vyprskl a rozchechtal se tak, že si až musel sednout na zem, kde se k němu připojil Cicero. Chudák Quintus měl na vybranou jen dvě možnosti: buď vybuchnout vzteky, anebo se přidat k oběma posměváčkům. Nebyl nadarmo Ciceronovým bratrem, a tak zvolil onu veselejší variantu.

Poté už nadešel čas k večeři, které se zúčastnila i usmířená Pomponia společně s Terentií a s utěšitelkou Tullií, která si s tetou dovedla poradit líp než kdo jiný.

„Tak kdy bude svatba?“ otázal se Atticus, který už Tullii neviděl tak dlouho, že ho její dospělá podoba zcela zaskočila. Taková hezká dívčina! Hebké hnědé vlasy, měkké hnědé oči, celý tatínek, včetně jeho bystré hlavy. Několik let už byla zasnoubena s mladým Gaiem Calpurniem Pisonem Frugi, a byla to šťastná volba, nejenom pokud šlo o majetek a vliv; Piso Frugi byl zdaleka nejpříjemnější člen rodiny proslulé jinak spíše drsnými mravy než ušlechtilostí.

„Až za dva roky,“ odpověděla Tullia s povzdechem.

„To je dlouhé čekání,“ řekl Atticus s účastí.

„Dlouhé,“ povzdychla si znovu Tullia.

„Nu, nu, Tullie,“ řekl vlídně Cicero, „to se ještě uvidí. Snad by se to nějak uspíšit dalo.“

Byla to věta, po které všechny tři přítomné dámy rázem zjihly a odebraly se opět do Pomponiina přijímacího pokoje; přípravy na svatbu v tu chvíli právě započaly.

„Nic nedokáže ženské tolik zaujmout jako oddavky,“ řekl Cicero.

„Ona je do něho zamilovaná, Marku, a to je u dojednávaných sňatků dosti vzácná věc. Umím si představit, že Piso Frugi cítí totéž, tak proč jim neumožnit založit domácnost ještě dříve, než Tullia dosáhne osmnácti let?“ otázal se s úsměvem Atticus. „Kolik je jí teď, šestnáct?“

„Téměř.“

„Tak ať se koncem tohoto roku vezmou.“

„Má řeč,“ řekl bratr Quintus rázně. „Je to radost vidět je. Vycházejí spolu skoro jako přátelé.“

Nikdo z jeho posluchačů na tuto poznámku nereagoval, avšak Ciceronovi připadala jako výtečná příležitost změnit téma a od ženských a svateb přejít ke Catilinovi – což představovalo námět nejen podstatně zajímavější, ale také zvládnutelnější.

„Ty věříš, že měl opravdu v úmyslu zrušit všechny dluhy?“ otázal se Attika napjatě.

„Nemohu říct s jistotou, že jsem tomu uvěřil, Marku, ale v žádném případě jsem si to nemohl dovolit ignorovat,“ řekl Atticus otevřeně. „Už samo takové podezření stačí vyděsit většinu lidí zabývajících se obchodem, zejména v okamžiku, kdy se úvěry shánějí tak těžko a kdy tolik vzrostly úroky. Och, jistě je nemálo takových, kteří by to uvítali, ale ti nebudou nikdy ve většině a v žádném případě se nevyskytnou na špici obchodní branže. Nejpřitažlivější je takové všeobecné prominutí dluhů pro malého člověka a pro podnikatele bez dostatku likvidních aktiv, které by jim zajistily potřebný tok hotovosti.“

„Čímž říkáš, že se první třída od Catiliny a od Lucia Cassia odvrátila prostě z opatrnosti,“ řekl Cicero.

„Přesně tak.“

„Pak měl ovšem pravdu Caesar,“ vmísil se do hovoru Quintus. „Tys Catilinu v senátě fakticky obvinil na podkladě velice chatrných důkazů. Jinými slovy jsi pustil do světa pomluvu.“

„Ne, nic takového jsem neudělal!“ vyjel Cicero a uhodil do polštáře pod levým loktem. „To naprosto ne! Tak neodpovědný bych přece nemohl být! Cožpak jsi

opravdu tak tupý, Quinte? Ten párek se připravoval svrhnout dobrou vládu, ať už se chystali provést to jako konsulové, anebo jako rebelové! Terentia to vystihla moc dobře, když řekla, že ten, kdo zamýšlí zrušit všechny dluhy, nadbíhá nižším třídám, než je první. Je to typická taktika mužů, kteří zamýšlí nastolit diktaturu."

„Sulla byl diktátor, ale dluhy žádné nesmazal," stál Quintus zarytě na svém.

„Dluhy nesmazal, zato vymazal ze života dva tisíce jezdců!" rozhořčil se Atticus. „Konfiskace jejich majetku mu bohatě naplnila státní pokladnu a na procesech se všichni ti noví přivandrovalci obohatili natolik, že další takovéhle ekonomické kroky už byly zbytečné."

„Tebe ale přece neproskriboval," naježil se Quintus.

„To bych prosil, že ne! Sulla sice dokázal být brutální, ale takovýhle hlupák nebyl."

„Což znamená, že já takový hlupák jsem?"

„Asi ano, Quinte, máš to trochu popletené," řekl Cicero a zachránil tak Attika od nutnosti hledat nějakou taktní formu odpovědi. „Proč ty musíš vždycky být tak agresivní? Není divu, že s Pomponii nevycházíš – jste jak dva kohouti na jednom smetišti!"

„Grrr!" zavrčel Quintus, ale uklidnil se.

„Nu, Marku, co se stalo, stalo se," řekl Atticus smířlivě, „a všechny důvody hovoří pro to, žes byl v právu, když jsi takhle zasáhl ještě před volbami. Mám sice pocit, že ten tvůj zdroj informací je poněkud pochybný, protože tu dámu tak trochu znám – ale na druhé straně bych se vsadil, že co ona zná z ekonomiky, by se dalo snadno napsat na špendlíkovou hlavičku. Že by si ona dokázala vycucat z prstu něco takového, jako je generální prominutí dluhů? Vyloučená věc! Ne, podle dosavadního průběhu bych řekl, že jsi měl postačující důvod jednat."

„Ať ovšem v budoucnosti podniknete cokoli," zdůrazňoval Cicero, jenž si naráz uvědomil, že oba jeho společníci toho nyní o Fulvii Nobilioris vědí až příliš mnoho, „naprosto před nikým se nesmíte ani zmínit o jejím jménu! Ani nijak naznačit, že snad mám v Catilinově táboře špeha! Chci jí využívat i nadále."

I Quintus nahlédl oprávněnost tohoto požadavku a slíbil, že si jméno Fulvie Nobilioris ponechá jen pro sebe. Pokud šlo o Attika, byl tento důsledně logicky uvažující muž plně pro to, aby činnost lidí kolem Catiliny byla i nadále sledována.

„Může být, že Catilina se na ničem takovém sám nepodílí," zněla poslední Attikova poznámka, „ale ten okruh lidí kolem něho bychom neměli pouštět ze zřetele. Už od války s Italiky to v Etrurii a v Samniu neustále vře, a pád Gaia Maria tam situaci jen dále rozjitřil. O Sullových opatřeních nemluvě."

A tak doprovázel v měsíci *sextilis* ženskou část obou domácností k moři Quintus Cicero, zatímco Marcus Cicero setrval v Římě, aby sledoval průběh událostí; Curius na prázdniny v Kumách nebo v Misenu peníze neměl, takže si Fulvia Nobilioris musela letní vedra protrpět ve městě. I pro Cicerona to představovalo zátěž, věřil však, že se tato investice vyplatí.

Nadešly zářijové kalendy a konalo se zasedání senátu tradičně svolávané na tento den, víceméně formálního rázu. Většina senátorů se poté odebrala zpátky k moři, jelikož kalendář do té míry předbíhal skutečné roční období, že největší horka měla teprve nastat. Caesar zůstával nadále ve městě; stejně tak setrvali v Římě i Nigidius Figulus a Varro, oba z téhož důvodu: nový pontifex maximus totiž právě oznámil nález toho, co on sám nazýval *Kamenné letopisy* a *Královské zápisy.* Poté, co posledního dne

měsíce *sextilis* svolal kolegium kněží a poskytl jim jako prvním příležitost prozkoumat jak kamenné tabulky, tak i rukopisy, využil pak oné schůze senátu o kalendách k tomu, aby svůj objev přednesl před širší veřejností. Většina přítomných sice schůzi tak jako tak prozívala (nevyjímaje ani některé z kněží), avšak Cicero, Varro a Nigidius Figulus byli mezi těmi, které téma nesmírně zaujalo, a celou první polovinu září pak strávili hloubáním o těchto starobylých památkách.

O zářijových idách uspořádal Caesar, stále ještě trochu zmámený prostorností a přepychovým vybavením svého nového domu, slavnostní večeři pro Nigidia Figula, Varrona, Cicerona a pro dva z mužů, s nimiž sdílel stůl ještě jako mladší vojenský tribun před hradbami Mytiléné, Philippa mladšího a Gaia Octavia. Philippus byl o dva roky starší než Caesar a nadcházejícího roku se měl stát prétorem, Octavius byl věkem mezi nimi, což znamenalo, že jeho příležitost být zvolen prétorem měla nadejít až o rok později; Caesar jako patricij mohl kurulský úřad samozřejmě získat o dva roky dříve než kdokoli z plebejů.

Starý Philippus, notně záludný politikář bez valné morálky a proslulý hlavně pro bezpočet přechodů od jedné senátní frakce k jiné, byl dosud naživu a docházel ještě tu a tam do zasedání senátu, ale dny, kdy v něm představoval určitou sílu, už dávno minuly. A jeho syn ho asi nenahradí, zauvažoval Caesar, ani pokud jde o jeho nectnosti, ani svým vlivem. „Mladý“ Philippus byl až příliš epikurejcem, až příliš oddaný rafinovaně komponovaným radovánkám jídelního lehátka a krásných uměn, blažený sice, když mohl zaujmout své místo v senátě a postupovat po *cursu honorum*, neboť takové bylo jeho právo, vyhýbal se však všemu, čím by mohl vzbudit nelibost kterékoli z politických frakcí. Dokázal vycházet stejně dobře s Catonem jako s Caesarem, i když Caesarově společnosti dával přednost před Catonovou. Oženil se s jednou z Gellií a po její smrti už nemínil uzavřít další sňatek, aby svému synkovi a dcerce domů nepřivedl macechu.

Caesarovo přátelství s Gaiem Octaviem mělo jedno obzvlášť pevné pojítko: po smrti své první manželky Ancharie (z velmi zámožné prétorské rodiny) se Octavius ucházel o ruku Caesarovy neteře Atie, dcerky Caesarovy mladší sestry. Její otec, Marcus Atius Balbus, se tehdy Caesara dotázal na jeho názor, jelikož Gaius Octavius nepocházel z aristokratického rodu, nýbrž z bohaté rodiny z Veliter v Latiu. Caesar, jenž se dobře pamatoval na Octaviovu statečnost před Mytilénou a věděl, jak horoucně se Octavius do krásné a milé Atie zamiloval, Balbovi její sňatek s Octaviem doporučil. Z prvního Octaviova manželství tu sice bylo dítě, naštěstí však velice příchylná holčička, a nikoli syn, jenž by mohl ohrozit případná dědická práva syna, kterého by Atia s Octaviem v budoucnosti mohla mít. A tak se slavila svatba a Atia se nastěhovala do jednoho z nejkrásnějších římských domů, ač kupodivu postaveného na chybné straně Palatia, na samém konci ulice nazývané Volské hlavy. A v předloňském říjnu se Atii narodilo první děťátko – žel, holčička.

Rozhovor se přirozeně točil kolem *Kamenných letopisů* a *Královských zápisů*, třebaže se Caesar s ohledem na Octavia a Philippa snažil pozornost svých tří odborně nejzaujatějších hostů od onoho podivuhodného nálezu poněkud odvést.

„Pokud jde o starobylé právo, jsi samozřejmě dnes již uznávanou autoritou,“ prohlásil Cicero, připravený přiznat Caesarovi prvenství v té oblasti, kterou pro moderní Řím považoval za pramálo důležitou.

„Děkuji ti,“ odpověděl důstojně Caesar.

„Škoda že neexistuje více zpráv o každodenní náplni královského soudu," řekl Varro, jenž se právě vrátil z Východu po dlouhém působení v úloze Pompeiova poradce pro přírodovědu a zčásti i jeho životopisce.

„Ano, ale s těmito novými doklady jsme nyní získali naprosto jasný obraz o procesních pravidlech pro *perduellio,* což je samo o sobě fascinující," říkal Nigidius Figulus, „zejména ve vztahu k *maiestas.*"

„*Maiestas* byl ovšem Saturninův nápad," řekl Caesar.

„Přišel s ním jen proto, že při předchozí zákonné úpravě nemohl být prakticky nikdo pro velezradu odsouzen," dodával spěšně Cicero.

„Škoda že Saturninus tenkrát nevěděl o tom, cos ty teď nalezl, Caesare," říkal zasněně Varro. „Jen dva soudci, a žádná porota – to by se to soudilo!"

„To je ovšem nesmysl!" zvolal Cicero a posadil se zpříma. „Ani senát, ani komicie by v kriminální kauze nedaly souhlas k procesu bez poroty!"

„Pro mě je na tom ze všeho nejzajímavější," pokračoval Nigidius Figulus, „že v současné době existují jen asi čtyři muži, kteří by podle daných měřítek jako soudci v takovém případě obstáli. Ty, Caesare. Tvůj bratranec Lucius Caesar. Fabius Sanga. A co je snad nejkurióznější – Catilina! Když byl souzen Horatius pro vraždu své sestry, nebyl tehdy alespoň nikdo další z patricijských rodin k mání."

Philippus a Octavius vyhlíželi za této diskuse poněkud ztraceni a zjevně i znuděni, takže se Caesar opět pokusil usměrnit hovor jinam.

„Kdy čekáte ten velký den?" otázal se Octavia.

„Asi tak za jedno tržní období."

„A bude to holka, nebo kluk?"

„Myslíme si, že tentokrát to bude chlapec. Třetí dcera od dvou manželek – to by byl trochu krutý osud," povzdychl si Octavius.

„Pamatuji se, že než se narodila Tullia, byl jsem pevně přesvědčen, že to bude kluk," zazubil se Cicero. „I Terentia si tím byla jista. A pak jsme si na chlapce museli počkat celých čtrnáct let."

„To trvalo tak dlouho, než jste to zase zkusili, Cicerone?" otázal se Philippus.

Cicero se začervenal, avšak nijak nezareagoval; jako snad každý ctižádostivý *homo novus* trpěl i on nemístnou stydlivostí – ledaže by ho včas napadlo nějaké mimořádně vtipné odseknutí. Aristokraté bezpečně usazení ve svých pozicích si pikantérie mohli klidně dovolit; Cicero nikoli.

„Žena, jejíž manžel je správcem ve Staré sněmovně, tvrdí, že to bude chlapec," pokračoval Octavius. „Uvázala Atiin prsten na nit a podržela ho Atii nad břichem. Točil se rychle doprava – což je jisté znamení, jak říkala."

„Nu, doufejme, že má pravdu," komentoval to Caesar. „Moje starší sestra měla sice samé chlapce, ale jinak jsou v celé rodině jen holky."

„Mne by zajímalo," ozval se Varro znovu, „kolik mužů vlastně bylo za dnů Tulia Hostilia pro *perduellio* doopravdy souzeno."

Caesar potlačil povzdech; pozvat k jednomu stolu tři učence na pouhé dva epikurejce nebyl věru ten nejsprávnější poměr. Víno bylo naštěstí vynikající, právě tak jako kuchaři pečující o Domus Publiku.

Zpráva z Etrurie dorazila jen pár dnů po oné večeři u pontifika maxima a přinesla ji Fulvia Nobilioris.

„Catilina vyslal Gaia Manlia do Faesul, aby tam sbíral armádu," referovala Ciceronovi usazena na krajíčku lehátka a otírajíc si čelo orosené potem, „a Publius Furius je v Apulii a dělá tam totéž."

„A důkazy?" otázal se ostře Cicero a i na jeho čele naráz vyvstaly krůpěje.

„Nemám žádné, Marku Tullie."

„To ti svěřil Quintus Curius?"

„Ne. Vyslechla jsem jeho rozhovor s Luciem Cassiem včera po večeři. Domnívali se, že už jsem šla spát. Od voleb zachovávají všichni mlčení, dokonce i Quintus Curius. Pro Catilinu to byla velká rána a já si myslím, že mu nějaký čas trvalo, než se z toho sebral. Včera večer to bylo poprvé, co jsem je zase slyšela, jak si spolu cosi šeptají."

„Víš, kdy Manlius a Furius se svou akcí započali?"

„Ne."

„Takže ty nemáš představu, jak daleko ten nábor vojáků pokročil? Mohl bych si to například ověřit, kdybych někoho poslal do Faesul?"

„Nevím, Marku Tullie. Sama bych to ráda věděla!"

„A co Quintus Curius? Je on pro otevřené povstání?"

„Nejsem si jistá, Marku Tullie."

„Tak se to pokus zjistit, Fulvie," řekl Cicero a dbal, aby se v jeho hlase ani výrazu neprojevil stín podráždění. „Pokud by se nám ho podařilo přesvědčit, aby vystoupil před senátem jako svědek, neměli by už senátoři na vybranou a museli by mi uvěřit."

„Můžeš si být jist, manželi, že Fulvia udělá, co bude v jejích silách," řekla Terentia a návštěvnici vyprovodila.

Cicero s určitostí předpokládal, že každá povstalecká armáda bude do svých řad ochotně přijímat otroky, a tak vyslal na sever do Faesul velice schopného a bystrého chlapíka s pokynem, aby se tam dal naverbovat. Vědom si toho, že se o něm mnoho členů senátu domnívá, že je příliš lehkověrný a že se za každou cenu snaží nalézt nějakou krizi, která by mu pomohla zvýraznit jeho konsulské období, vypůjčil si proto Cicero tohoto otroka od Attika; jako svědek pak bude moci tento mládenec vypovědět, že není vůči Ciceronovi v žádném závislém vztahu. Když se však onen otrok vrátil, znamenalo to zklamání, neměl takřka co nabídnout. Něco se tam určitě děje, a to nikoli pouze ve Faesulách. Potíž byla v tom, že otroci – jak mu bylo řečeno, když začal shánět informace – nemají v Etrurii co pohledávat, Etrurie že je země svobodných mužů a má dostatek svobodných mužů, aby sloužili jejím zájmům. Co měla tato odpověď znamenat, se těžko dalo usoudit, jelikož Etrurie byla samozřejmě obdařena otroky stejnou měrou jako každý jiný kraj v Itálii i mimo Itálii. Na otrocích byl přece závislý celý svět!

„Pokud jde skutečně o povstání, Marku Tullie," uzavíral Attikův sloužící, „pak je toto povstání omezeno jen na svobodné muže."

„Co teď?" otázala se Terentia u večeře.

„Skutečně nevím, má drahá. Otázka je – mám znovu svolat senát a zkusit to ještě jednou, anebo mám čekat, dokud neseženu několik agentů mezi svobodnými muži a neobstarám si nezvratné důkazy?"

„Mám pocit, že nezvratné důkazy se budou shánět těžko, manželi. Nikdo v Etrurii nevěří člověku odjinud, ať je svobodný, či otrok. Drží při sobě a jsou to tajnůstkáři."

„Nu," povzdychl si Cicero, „svolám na pozítří senát k zasedání. I kdyby to nemělo mít jiný výsledek, dám tak alespoň Catilinovi najevo, že ho nespouštím z očí."

Jiný výsledek to skutečně nemělo, přesně tak, jak Cicero předpokládal. Senátoři, pokud dosud nedleli u moře, byli v nejlepším případě skeptičtí a v nejhorším případě se

chovali vysloveně urážlivě. Zejména Catilina, jenž byl přítomen a nijak nemlčel, třebaže si na muže, jehož naděje na konsulský úřad byly natrvalo zmařeny, zachovával pozoruhodně chladnou hlavu. Nezaútočil tentokrát na Cicerona, ani se neohrazoval proti předpojatosti; seděl prostě na stoličce a trpělivě a klidně odpovídal na všechny otázky. Byla to dobrá taktika, která značně působila na skeptiky a u jeho přívrženců vyvolávala zlomyslné uspokojení. Nebylo proto divu, že debata, jež jinak mohla přerůst ve vášnivou půtku, zvolna všechny ukolébala téměř k dřímotě, z níž je pak naráz všechny vyburcoval až Gaius Octavius, jenž rozrazil dveře a s jásotem vhopsal do síně.

„Já mám syna! Já mám syna!“

Vděčen za záminku, že může zasedání ukončit, Cicero propustil své úředníky a připojil se k hloučku kolem Octavia.

„Je horoskop příznivý?“ otázal se Caesar. „Měj na paměti, že jiné než příznivé se nevyskytují.“

„Spíš zázračný než příznivý, Caesare. Kdybych měl věřit tomu, co astrolog říká, pak by můj syn Gaius Octavius mladší skončil jako svrchovaný vládce celého světa.“ Hrdý otec se zakuckal smíchy. „Ale já to beru! Dal jsem astrologovi nejen honorář, ale ještě prémii k tomu.“

„V mém novorozeneckém horoskopu se toho mnoho napovídalo o záhadných hrudních chorobách, pokud mám věřit své matce,“ řekl Caesar. „Dodnes mi ho nechce ukázat.“

„A v mém se zase říkalo, že v životě nepřijdu k žádným penězům,“ podotkl Crassus.

„Nikdo ovšem nedokáže ženské tak potěšit jako hadači osudů,“ prohlásil Philippus.

„Kdo půjde se mnou zapsat to narození k Junoně Lucině?“ otázal se stále ještě rozzářený Octavius.

„Kdo jiný než strýček Caesar pontifex maximus!“ Caesar objal Octavia kolem ramen. „A pak budu samozřejmě chtít, aby mi mého nového prasynovce také předvedli.“

Uplynulo už prvních osmnáct říjnových dnů a z Etrurie ani z Apulie nedorazila žádná významnější informace, stejně tak jako se neozvala Fulvia Nobilioris. Ani občasné dopisy od agentů, které na sever vysílali Cicero a Atticus, nenaznačovaly, že by kynula naděje na nějaké pádné důkazy, třebaže každý z nich obsahoval ujištění, že *něco* se určitě děje. Hlavní potíž spočívala, jak se zdálo, v tom, že nebylo patrné žádné skutečné jádro nějakého povstání – jen tu a tam rozruch v jedné vesnici, pak znepokojivý šum v jiné, poté záhadné hemžení v bůhvíjaké rozsýpající se usedlosti bývalého Sullova centuriona anebo v taverně posledního řádu provozované jakýmsi Sullovým veteránem. Avšak v okamžiku, kdy se tam objevila cizí tvář, všichni si rázem s nevinným výrazem a s pohvizdováním šli po svém. Uvnitř hradeb Faesul, Arretia, Volaterr, Aesernie, Larina a ostatních městských sídel Etrurie a Apulie nebylo nápadného nic než hospodářský úpadek a bída s nouzí. Všude domky a usedlosti na prodej, k úhradě beznadějně vysokých dluhů, avšak po jejich někdejších majitelích jako by se slehla zem.

A Cicero byl unaven, neskonale unaven. *Věděl*, že se cosi děje, že to má kdesi přímo před nosem, nemohl to však prokázat a začínal se už obávat, že se mu to ani nepodaří až do dne, kdy povstání skutečně vypukne. I Terentia už začínala ztrácet naději, a kupodivu se s ní za tohoto stavu dalo snáze žít; třebaže jeho tělesné touhy

nebyly nikdy příliš silné, shledával v těchto dnech, že se těšívá, až už si bude moci konečně jít lehnout a hledat útěchu v jejím těle, které pro něho zůstávalo právě tak tajemné, jako bylo neladné.

Oba už byli ponořeni v hluboký spánek, když je krátce po půlnoci osmnáctého říjnového dne přišel vzburcovat Tiro.

„*Domine, domine*!“ špital od dveří a jeho půvabná tvář osvětlená zdola lampičkou vyhlížela jako by přicházela odněkud z podsvětí. „*Domine*, máš tu návštěvu!“

„Kolik je hodin?“ zmohl se Cicero na otázku a sjel nohama stranou z lůžka, zatímco se Terentia teprve zvolna probírala a otevřela oči.

„Je velice pozdě, *domine*.“

„Návštěvu, říkáš?“

„Ano, *domine*.“

I Terentia se na své straně lůžka už zvedla, avšak nijak nespěchala s oblékáním; věděla dobře, že ať se děje cokoli, jí, ženy, se to netýká! Ale ani spát dál nedokázala. Bude se muset spokojit s tím, že počká, až se Cicero vrátí a poví jí, co se přihodilo.

„Kdo je to, Tirone?“ vyptával se Cicero a natahoval si přes hlavu tuniku.

„Marcus Licinius Crassus a dva další šlechtici, *domine*.“

„Bohové!“

Nebyl čas se mýt nebo obouvat; Cicero spěchal ven do atria domu, který mu teď začínal připadat příliš malý a příliš všední pro někoho, kdo se od konce tohoto roku už bude nazývat konsulárem.

Skutečně, byl tam Crassus – ve společnosti koho jiného než Marka Claudia Marcella a Metella Scipiona! Správce pílil s rozžíháním lamp, Tiro pro všechny případy chystal papír, pera i voskové tabulky a zvuky zvenčí napovídaly, že se na stole brzy objeví víno a občerstvení.

„Co se děje?“ otázal se Cicero bez všech okolků.

„Měl jsi pravdu, příteli,“ řekl Crassus a napřáhl obě ruce. V pravici měl aršík papíru; v levé ruce držel několik dopisů, dosud složených a zapečetěných. Podal mu přes stůl rozevřený arch. „Přečti si to, a hned uvidíš, co se děje.“

Dopis byl velice krátký, psal ho však někdo s dobrou průpravou; adresován byl Crassovi.

> Jsem vlastenec, jenž byl nešťastnou náhodou zapleten do spiknutí. To, že píši raději tobě než Marku Ciceronovi, plyne z tvého postavení v Římě. Markovi Ciceronovi nikdo neuvěřil. Doufám, že tobě uvěří všichni. Tyto dopisy jsou kopie; nemohl jsem se odvážit odeslat originály. Netroufám si ti ani sdělit jakákoli jména. Mohu ti povědět jen tolik, že Římu hrozí požáry a povstání. Odejdi z Říma, Marku Crasse, a vezmi s sebou všechny, kdo si nepřejí být pobiti – spolu s tebou.

Třebaže Cicero nemohl soupeřit s Caesarem, pokud jde o rychlé čtení potichu, příliš za ním nezaostával; za kratší dobu, než jakou přečtení dopisu zabralo Crassovi, už Cicero vzhlédl.

„Při Jovovi, Marku Crasse! Jak jsi k tomuhle přišel?“

Crassus ztěžka dosedl na židli, Metellus Scipio a Marcellus se usadili na lehátko. Když jim sloužící nabídl víno, Crassus je mávnutím ruky odmítl.

„Večeřeli jsme u mne, dosti pozdě," říkal, „a já už mám trochu vypito. Marcus Marcellus a Quintus Scipio dostali nějaký nápad, jak rozmnožit své rodinné jmění, nechtěli ale porušit senátorská omezení, takže se ke mně obrátili o radu."

„Je to tak," řekl Marcellus obezřetně; nedůvěřoval Ciceronovi, že se někde o nesenátorském podnikání náhodou neprořekne.

Avšak tenká čára dělící náležité senátorské postupy od nezákonných byla poslední věc, kterou teď měl Cicero v hlavě; řekl jen netrpělivě: „Ano, ano!" a obrátil se opět ke Crassovi. „Pokračuj!"

„Asi tak před hodinou někdo zabušil na dveře, ale když šel můj správce otevřít, nikdo tam nebyl. Těch dopisů, co byly položeny na schodě, si nejdříve nepovšiml. Upoutaly jeho pozornost, teprve když se ta hromádka sesypala. Ten, který jsi četl, byl adresován, jak vidíš, mně osobně, ovšem otevřel jsem ho spíše ze zvědavosti, než že bych byl vytušil nějaký důvod ke znepokojení – zajímalo mě spíš, kdo že to volil takový podivný způsob doručování korespondence a v tak nezvyklou hodinu." Na Crassově tváři se objevil zasmušilý výraz. „Když jsem si ho pak přečetl a když jsem ho ukázal tady Markovi a Quintovi, rozhodli jsme se, že nejlepší bude okamžitě všechno přinést sem k tobě. Tys byl koneckonců tím, kdo první začal bubnovat na poplach."

Cicero vzal do ruky pět dosud neotevřených složek a posadil se, loket podepřen o stolek z citrusového dřeva s páví kresbou, za nějž zaplatil půl milionu sesterciů; nic se neohlížel na to, že by ho mohl poškrábat a tak znehodnotit. Jeden po druhém si dopisy přidržel u světla, zkoumal laciné pečetění.

„Vlčí pečeť v obyčejném červeném vosku," řekl s povzdechem. „Taková se dá koupit na každém rohu." Zajel prsty pod okraj papíru poslední složky z celé hromádky, prudce za něj trhl a rozlomil malý okrouhlý emblém ve dví, zatímco ho Crassus a ostatní dva netrpělivě sledovali. „Přečtu ho nahlas," řekl pak a dopis otevřel; byl na jediném listu papíru. „Není podepsán, ale jak vidím, je adresován Gaiovi Manliovi." Začal čmáranici luštit.

> Povstání zahájíš pět dnů před listopadovými kalendami tím, že sešikuješ své jednotky a vtrhneš do Faesul. Město přejde hromadně na tvou stranu, tak nás ujistili. Důvěřujeme ti. Ať podnikneš cokoli dalšího, vydej se především přímo ke zbrojnici. Za úsvitu téhož dne podniknou stejný krok všichni čtyři tvoji kolegové: Publius Furius proti Volaterrám, Minucius proti Arretiu, Publicius proti Saturnii, Aulus Fulvius proti Clusiu. Předpokládáme, že do západu slunce budou všechna tato města ve vašich rukou a že naše armáda značně vzroste. Nemluvě o tom, že bude i mnohem lépe vyzbrojena z dobytých skladů.
>
> Čtvrtého dne před kalendami udeříme my zde v Římě. Armádu k tomu potřebovat nebudeme. Lépe nám poslouží utajení. Je třeba zabít oba konsuly a všech osm prétorů. Co se stane s nově zvolenými konsuly a prétory záleží na tom, zda budou rozumní, ale jistí muži vlivní v oblasti obchodu budou muset rovněž zemřít: Marcus Crassus, Servilius Caepio Brutus, Titus Atticus. Jejich jmění nám cele pomůže financovat náš záměr a ještě zbydou peníze navíc.
>
> Byli bychom chtěli ještě dále vyčkávat a dobudovat a posílit naše jednotky, ale nemůžeme si dovolit čekat, až se přiblíží Pompeius Magnus, aby proti nám zaútočil dříve, než budeme připraveni i na něho. Jeho čas nadejde, ale teď musíme řešit prvořadé úkoly. Nechť jsou všichni bohové s vámi.

Cicero odložil dopis a s obavami pohlédl na Crassa. „Při Jovovi, Marku Crasse!“ vykřikl a roztřásly se mu ruce. „Zbývá nám jen devět dní!“

Oba mladší muži v blikavém světle jako by zpopelavěli, očima přelétali z Cicerona na Crassa a zase zpátky, vnímali z toho všeho zřejmě jediné slovo: *zabít.*

„Otevři ty ostatní,“ řekl Crassus.

Jak se ukázalo, byly naprosto stejné jako onen první, adresovány byly ostatním čtyřem mužům jmenovitě uvedeným v listě pro Gaia Manlia.

„Ten je ale prohnaný,“ vrtěl hlavou Cicero. „Nikde nepromluví v první osobě, abych za autora dopisu nemohl dosadit Catilinu, nikde ani slovo o tom, kdo v Římě se toho účastní. Všechno, co tu mám, jsou jména těch jeho hrdlořezů v Etrurii, a jelikož ti už s povstáním začali, nejsou tahle jejich jména už vůbec důležitá. Mazané!“

Metellus Scipio si olízl rty a nalezl opět hlas. „Kdo poslal ten dopis Markovi Crassovi, Cicerone?“ otázal se.

„Myslím, že Quintus Curius.“

„*Curius?* Ten Curius, který byl vyhnán ze senátu?“

„Ano, právě ten.“

„A nemohli bychom ho tedy získat jako svědka?“ otázal se Marcellus.

Ale Crassus zavrtěl hlavou. „Ne, to si nesmíme dovolit. Jim stačí ho zabít, a byli bychom zase tam, kde jsme teď, až na to, že bychom zůstali nadobro bez informátora.“

„Mohli bychom ho vzít do ochranné vazby ještě předtím, než by svědčil,“ řekl Metellus Scipio.

„A zavřít mu tak ústa?“ zeptal se Cicero. „Ochranná vazba v jakékoli fázi by ho s největší pravděpodobností jen vedla k tomu, aby mlčel. Nejdůležitější je teď přimět Catilinu, aby se projevil sám.“

Marcellus se zachmuřil. „A co když vůdcem povstání není vůbec Catilina?“

„To je důležitá otázka,“ řekl Metellus Scipio.

„Jak vám to jen mám vpravit do těch vašich palic, že jediný, kdo to může být, je Catilina?“ vykřikl Cicero a uhodil do drahocenné desky stolku takovou silou, až se jeho zlatý a slonovinový podstavec rozklepal. „Je to Catilina! Je to Catilina!“

„Důkazy, Marku,“ řekl Crassus. „Důkazy budeš potřebovat.“

„Důkazy já získám, tak či onak,“ řekl Cicero, „Zatím ale před sebou máme úkol potlačit povstání v Etrurii. Svolám senát k zasedání na zítřek, na čtvrtou hodinu.“

„Dobrá,“ řekl Crassus a zvedal se. „Takže já se zatím půjdu domů vyspat.“

„A co ty?“ zeptal se ho Cicero cestou ke dveřím. „Ty věříš, že to má na svědomí Catilina, Marku Crasse?“

„Je to velice pravděpodobné, ale jisté zatím ne,“ zněla odpověď.

„Což je pro něho ovšem typické,“ říkala za několik okamžiků Terentia a usedla zpříma. „Ten by uhnul před spojenectvím i se samým Jovem Nejlepším Největším!“

„A já odhaduji, že totéž bude platit i o mnoha lidech v senátě,“ vzdychl si Cicero. „Ale myslím, má drahá, že je čas, abys vyhledala Fulvii. Neslyšeli jsme o ní už celou řadu dní.“ Ulehl. „Sfoukni laskavě tu lampičku, musím se pokusit usnout.“

S čím Cicero nepočítal, byla míra pochybností v názorech senátu na Catilinu jako osnovatele toho, co se bezesporu jevilo jako rodící se povstání. Skepsi očekával, nikoli však vyslovené odmítnutí, a přesto se s takovým nepokrytým vzdorem setkal, když senátu předložil a přečetl ony dopisy. Domníval se, že přinejmenším uvedení Crassova jména na seznamu odsouzených zajistí přijetí potřebného rozhodnutí – *senatus*

consultum de re publica defendenda – dekretu vyhlašujícího stanné právo, avšak to senát odmítl.

„Ty dopisy jsi měl zachovat neporušené, až do doby, kdy se senát sejde," řekl příkře Cato. Byl nyní nově zvoleným tribunem lidu, a měl proto právo hovořit.

„Ale já jsem je přece otevřel před nezpochybnitelnými svědky!"

„To nevadí," pravil Catulus. „Přisvojil sis tím právo příslušející pouze senátu."

Po celou tu dobu se na Catilinově tváři a v jeho očích náležitě zračily takové pocity, jaké situace vyžadovala – pohoršení, klid, nevinnost, mírné podráždění, nevěřícný údiv.

Když už Cicero nedokázal napětí déle snášet, obrátil se k němu. „Lucie Sergie Catilino, připouštíš, že jsi původcem těchto událostí?" otázal se hlasem zvonivě se rozléhajícím až do samých krovů kurie.

„Ne, Marku Tullie, nic takového nepřipustím."

„To v celém senátě není nikdo, kdo by mě podpořil?" domáhal se první konsul a přelétal pohledem z Crassa na Caesara, Catula, Catona.

„Navrhuji," řekl posléze Crassus, když už ticho trvalo příliš dlouho, „aby senát požádal prvního konsula o další prošetření této záležitosti, a to ze všech potřebných hledisek. Nikoho asi nepřekvapilo, že se Etrurie bouří, a v tom směru máš jistě pravdu, Marku Tullie. Ale když i tvůj konsulský kolega prohlásí, že je to všechno jen žertík, a oznámí navíc, že se zítra vrací do Kum, jak můžeš očekávat, že se nás ostatních zmocní panika?"

A při tom zůstalo. Na Ciceronovi bylo, aby shledal další důkazy.

„To Quintus Curius donesl ty dopisy Markovi Crassovi," řekla Ciceronovi následujícího jitra Fulvia Nobilioris, „ale svědčit nebude. Má příliš velký strach."

„Mluvili jste spolu o tom?"

„Ano."

„A můžeš mi uvést nějaká jména, Fulvie?"

„Mohu ti jen povědět jména přátel Quinta Curia."

„Což jsou?"

„Lucius Cassius, jak už víš. Gaius Cornelius a Lucius Vargunteius, kteří byli vyloučení ze senátu společně s mým Curiem."

Její slova se náhle propojila s faktem zasutým v hlubinách Ciceronovy mysli. „Je mezi jeho přáteli i prétor Lentulus Sura?" otázal se při vzpomínce na to, jak ho ten člověk napadl v průběhu voleb. Ano, Lentulus Sura byl přece také jedním z oněch zhruba sedmdesáti mužů vyloučených ze senátu censory Poplicolou a Clodianem! A to přesto, že byl konsulem.

Ale Fulvia o Lentulovi Surovi nevěděla nic. „Zato," řekla, „jsem ve společnosti Lucia Cassia čas od času vídala mladšího Cethega – Gaia Cethega? A také Lucia Statilia a toho Gabinia, kterému se také říká Capito. *Blízcí* přátelé to ovšem nejsou, takže je dost těžké říct, jestli se spiknutí účastní."

„A co to povstání v Etrurii?"

„Quintus Curius prý říká, že k němu určitě dojde," zopakoval Cicero Terentii, poté co Fulvii Nobilioris vyprovodila z domu a vrátila se. „Pro Řím je Catilina až příliš chytrý, má drahá. Poznala jsi v životě Římana, který by dokázal udržet nějaké tajemství? A přesto – kam se obrátím, všude se setkávám s odmítavým postojem. Jak já bych si přál pocházet z urozeného rodu! Kdybych se jmenoval Licinius nebo Fabius nebo Caecilius, Řím už by měl vyhlášeno stanné právo a Catilina by byl označen za veřejného nepřítele. Ale jelikož se jmenuji Tullius a pocházím z Arpina – to jest z Mariovy domoviny! – nic, co řeknu, nemá dostatečnou váhu."

„To připouštím," řekla Terentia.

Což sice u Cicerona vyvolalo lítostivý pohled, ale ani slovíčko komentáře.

Po chvíli se pak pleskl dlaněmi do stehen a řekl: „Nu, pak se musím snažit dál."

„Poslal jsi přece do Etrurie už dost mužů na to, aby něco konečně dokázali vyslídit."

„Dalo by se to tak říct. Jenže ty dopisy ukazují, že povstání není soustředěno do měst, že měst má být dobyto ze základen někde na venkově."

„Kromě toho dopisy také prozrazují, že povstalci trpí nedostatkem zbraní."

„To je pravda. Když byl Pompeius Magnus konsulem a naléhal, že se mají severně od Říma zřídit skladiště zbraní, mnohým z nás se to nelíbilo. Připouštím, že jeho arzenály jsou stejně nedobytné jako Nola, ale pokud se vzbouří a k povstání připojí i města – nevím…"

„Města ale zatím nepovstala. Asi se příliš bojí."

„Jsou plná Etrusků, a ti Řím nenávidí."

„Tahle vzpoura je dílo Sullových veteránů."

„Kteří ovšem ve městech nežijí."

„Přesně tak."

„Takže se mám ještě jednou pokusit přesvědčit senát?"

„Ano, manželi. Nemáš co ztratit, takže to zkus znovu."

Což učinil o den později, jedenadvacátého říjnového dne. Schůze byla navštívena jen řídce, další znamení, co soudí římští senátoři o prvním konsulovi – že je to ctižádostivý *homo novus,* který chce z mála těsta upéct velký bochník. Že si chce mermomocí najít dostatečně závažnou kauzu, aby vydala na několik řečí hodných zaznamenání pro potomky. Přítomni byli sice Cato, Crassus, Catulus, Caesar i Lucullus, ale mnohá místa na třech stupních po obou stranách síně zůstávala prázdná. Zato Catilina byl okázale obklopen muži, kteří o něm smýšleli kladně a soudili, že je neprávem pronásledován. Nejblíže u něho seděli Lucius Cassius, diktátorův synovec Publius Sulla, jeho starý dobrý přítel Autronius, Quintus Annius Chilo, oba synové zesnulého Cethega, oba bratři Sullové, kteří nepatřili k diktátorově rodině, avšak přesto s ním byli ve spojení, nově zvolený tribun lidu vtipálek Lucius Calpurnius Bestia a Marcus Porcius Laeca. Patří snad tihle všichni ke spiklencům, ptal se v duchu Cicero? Vidím tu snad před sebou vznik nového římského stavu? Pokud ano, nijak by mě nenadchli. Jeden jako druhý jsou to darebáci.

Zhluboka se nadechl a začal…

„Unavuje mě už vyslovovat to dlouhé *senatus consultum de re publica defendenda*," sdělil posluchačům po hodině obratně formulovaného proslovu, „takže tu budu razit nový pojem pro krajní opatření přijímané senátem – jediné rozhodnutí, které může senát uplatnit jako závazné pro všechny komicie, vládní orgány, instituce a pro všechny občany. Hodlám ho nazývat *senatus consultum ultimum.* A vás, otcové senátoři, žádám, abyste takovéto *senatus consultum ultimum* nyní přijali."

„Proti mně, Marku Tullie?" otázal se Catilina s úsměvem.

„Proti povstání, Lucie Sergie."

„Ale vždyť jsi nic z toho neprokázal, Marku Tullie. Poskytni nám nějaký důkaz, nikoli pouhá slova."

Ani tentokrát se tedy věc zřejmě nepodaří dovést do zdárného konce.

„Možná, Marku Tullie, bychom byli ochotnější uvěřit v to povstání v Etrurii, kdybys skoncoval s těmi osobními výpady proti Luciovi Sergiovi," řekl Catulus. „Tvá obvinění proti němu nejsou podložena sebemenšími fakty, což nevyhnutelně vrhá temný stín pochyb i na údajné projevy nepokojů severně od Tiberu. Etrurie je poněkud omleté téma a Lucius Sergius se zřejmě má stát obětním beránkem. Ne, Marku Tullie, neuvěříme jedinému slovu, dokud namísto krásných řečí neuslyšíme mnohem pádnější důkazy."

„Já vám tady nesu pár dosti pádných důkazů!" houkl od dveří čísi hlas a do síně vtrhl exprétor Quintus Arrius.

Pod Ciceronem podklesla kolena, sesul se na slonovinové konsulské křeslo a s pootevřenými ústy zíral na Arria, rozcuchaného a dosud oblečeného v jezdeckém odění.

Senát se rozšuměl, pohledy se začaly soustřeďovat na Catilinu, jenž seděl uprostřed svých přátel, zjevně ohromen.

„Pojď sem na pódium, Quinte Arrie, a pověz nám to všem."

„V Etrurii vypuklo povstání," řekl Arrius prostě. „Viděl jsem to na vlastní oči. Sullovi veteráni opustili svá hospodářství a pilně cvičí dobrovolníky, hlavně jsou to muži, kteří v těchto těžkých dobách přišli o domov nebo o pozemky. Našel jsem jejich tábor pár mil od Faesul."

„Kolik je to lidí ve zbrani, Arrie?" otázal se Caesar.

„Asi dva tisíce."

Následoval povzdech úlevy, ale tváře se vzápětí opět protáhly, když Arrius pokračoval a sdělil senátu, že podobné tábory existují u Arretia, Volaterr a Saturnie a že obdobná situace je s největší pravděpodobností i u Clusia.

„A co já, Quinte Arrie?" křikl Catilina. „Jsem snad jejich vůdcem, i když sedím tady v Římě?"

„Jejich vůdcem, jak jsem mohl zjistit, Lucie Sergie, je jistý Gaius Manlius, který byl jedním ze Sullových centurionů. Tvé jméno jsem nezaslechl a nemám ani žádné důkazy, které by svědčily proti tobě."

Muži kolem Catiliny zajásali a na zbytku senátorů byla patrná úleva. První konsul polkl zklamání, poděkoval Quintovi Arriovi a znovu požádal senát, aby přijal *senatus consultum ultimum*, které by jemu a jeho vládě dovolilo zasáhnout proti vzbouřeným jednotkám v Etrurii.

„Žádám o hlasování," pravil. „Všichni, kdo souhlasí s přijetím *senatus consultum ultimum* k potlačení vzpoury v Etrurii, nechť přejdou na mou pravici. Ti, kdo jsou proti, nechť laskavě přejdou na mou levici."

Všichni se odebrali napravo včetně Catiliny a jeho stoupenců, Catilina vrhl na Cicerona pohled, který jasně říkal: A ty teď předveď, co neumíš, ty arpinský zmetku!

„Ovšem samo shromažďování vojáků," řekl Lentulus Sura, poté co se všichni vrátili na svá místa, „ještě neznamená, že hrozí vážně míněné povstání, alespoň ne v dané chvíli. Slyšel jsi snad uvádět nějaké datum, Quinte Arrie – například pět dní před listopadovými kalendami, což byl den avizovaný v těch pověstných dopisech zaslaných Markovi Crassovi?"

„Neslyšel jsem o žádném datu," řekl Arrius.

„Ptám se proto," pokračoval Lentulus Sura, „že státní pokladna v současné době není s to vydat nějakou větší sumu potřebnou k hromadnému náboru vojáků. Mohl bych navrhnout, Marku Tullie, abys to své – eh – *senatus consultum ultimum* uplatnil v nějaké přiměřeně omezené podobě?"

V tvářích hledících na Cicerona se zračil souhlas, to bylo jasně patrné; Cicero se proto omezil na opatření, jímž byli z Říma okamžitě vykázáni všichni profesionální gladiátoři.

„Cože, Marku Tullie, a ty nevydáš pokyn, aby byly vydány zbraně všem občanům, kteří jsou podle seznamu povinni chopit se jich v čase ohrožení?“ otázal se medovým hlasem Catilina.

„Ne, Lucie Sergie, takového něco nemám v úmyslu nařídit až do té doby, kdy tebe a tvé spojence usvědčím jako veřejné nepřátele!“ odsekl Cicero. „Proč bych dával zbraně do rukou těm, kteří je podle mého názoru posléze obrátí proti všem loajálním občanům?“

„Tenhle člověk nás vede do zkázy!“ vykřikl Catilina a vzpřáhl obě paže. „Nemá kouska důkazu, a přesto mě nepřestává neoprávněně pronásledovat!“

Jenomže Catulovi už delší dobu nepřestávalo cosi vrtat hlavou; rozpomínal se, jak na Catilinu pohlížel on a Hortensius před rokem, když se smluvili, že nepřipustí, aby usedl do křesla, do něhož pak raději dosadili Cicerona jako přijatelnější alternativu. Neexistuje skutečně možnost, že osnovatelem by snad přece jen mohl být tenhle Catilina? Gaius Manlius je nesporně jeho klientem. Stejně tak i další z rebelů, Publius Furius. A bylo by asi velice užitečné ověřit si, zda jeho klienty nejsou i Minucius, Publicius a Aulus Fulvius. Ostatně ani žádný z těch, kdo jsou teď rozesazeni kolem Catiliny, nepředstavuje zrovna výlupek ctnosti! Lucius Cassius není nic než tlustý pitoma, a pokud jde o Publia Sullu a Publia Autronia – nebyli snad oba zbaveni konsulského úřadu ještě dříve, než se ho stačili ujmout? A nekolovaly tehdy pověsti o tom, že se chystají zavraždit Lucia Cottu a Torquata, kteří je pak v tomto úřadě nahradili? Posléze se Catulus rozhodl, že se přece jen ozve.

„Marka Tullia nech laskavě na pokoji, Lucie Sergie!“ okřikl ho rozmrzele. „Tu vaši soukromou válku mezi vámi dvěma nám asi nezbývá než snášet, ale nejsme povinni poslouchat někoho, kdo se jako obyčejný *privatus* pokouší nařizovat řádně zvolenému prvnímu konsulovi, jak má uplatňovat své – eh – *senatus consultum ultimum.* Já osobně s Markem Tulliem souhlasím: soustřeďování jednotek v Etrurii je od této chvíle nutno bedlivě sledovat. Ale zatím není důvod komukoli v tomto městě vydávat zbraně.“

„Začínáš konečně prosazovat svou, Cicerone,“ řekl Caesar, když se senát rozcházel. „Catulus už začal přemýšlet, jak to s tím Catilinou doopravdy je.“

„A co ty?“

„Oh, podle mě to skutečně je ničema. Proto jsem taky požádal Quinta Arria, aby se trochu rozhlédl po Etrurii.“

„To *tys* tam poslal Arria?“

„Nu, tobě se zprávy odtamtud získat nedařilo, že? Vybral jsem Arria, protože bojoval pod Sullou a Sullovi veteráni ho dodnes zbožňují. V římských vyšších kruzích existuje jen málo tváří, které by v těch nespokojených veteránských sedláčcích nevzbudily podezření, ale Arrius je naštěstí jedna z nich,“ řekl Caesar.

„Pak jsem ti zavázán.“

„To nic. Jako většina mužů z mých vrstev sice nerad opouštím jiného patricije v nesnázích, ale nejsem přece blázen, Cicerone. Nechci napomáhat žádnému povstání, a nemohu si ani dovolit být spojován s patricijem, který to snad činí. Má hvězda teprve vychází. Catilinova už zapadla – škoda, ale ona skutečně dohasla. Takže Catilina je pro římskou politiku odbytá veličina.“ Caesar pokrčil rameny. „A s odbytými veličinami já nechci mít nic společného. Což platí pro mnohé z nás, od Crassa po Catula. Jak teď ostatně sám vidíš.“

„Mám v Etrurii rozmístěny své muže. Začne-li povstání skutečně pět dní před kalendami, dozví se to Řím během jediného dne.“

Řím se však nedozvěděl nic. Minul už i čtvrtý den před listopadovými kalendami. Konsulové a prétoři, kteří podle oněch dopisů měli být pozabíjeni, se dál zabývali svými denními záležitostmi, aniž jim kdo zkřivil vlas na hlavě, a z Etrurie nepřišlo o nějakém povstání ani slovo.

Cicero žil jako v horečce mezi pochybami a očekáváním, jeho duševnímu rozpoložení nijak nesvědčily Catilinovy ustavičné posměšky, ani náhlé ochlazení, které vycítil ze strany Catula a Crassa. Co se to jen přihodilo? Proč nepřichází žádná zpráva?

Nadešly listopadové kalendy; stále ani slovo. Ne že by byl snad Cicero v průběhu těchto tísnivých dnů, kdy mu nezbývalo než jen vyčkávat na další vývoj událostí, nějak zahálel. Obklopil město oddíly vojska z Capuy, jednu kohortu umístil u Ocricula, další u Tiburu, jednu u Praeneste a dvě u Vejí; víc dělat nemohl, protože víc bojeschopných jednotek k dispozici neměl, ani v Capui už žádné nezbyly.

A pak se o kalendách po poledni vše odehrálo v jediném okamžiku. Z Praeneste dorazila naléhavá žádost o pomoc s tím, že město bylo napadeno. A hned nato přišla další zpráva z Faesul, proti nimž byl už rovněž zahájen útok. Povstání skutečně započalo už před pěti dny, přesně tak, jak to bylo uvedeno v dopisech. Do západu slunce došly ještě další informace o nepokojích otroků v Capui a v Apulii. Cicero svolal senát k zasedání nazítří za rozbřesku.

Bylo až neuvěřitelné, jak prospěšnými se znovu a znovu stávaly triumfy! Po padesát let už armády triumfátorů, utábořené na Martově poli, prokazovaly schopnost odvrátit v době náhlého ohrožení od města nebezpečí. Ani tato krize nečinila výjimku. Tentokrát to byli Quintus Marcius Rex a Metellus Kozlíček Creticus, kdo vyčkávali na Martově poli, až budou moci konečně oslavit svá vítězství. Žádný z nich tam sice neměl více než jednu legii, zato však to byly legie veteránské. S jednoznačným souhlasem senátu odeslal Cicero na Martovo pole rozkazy, aby Metellus Kozlíček vyrazil na pomoc Praeneste a Marcius Rex aby táhl na sever k Faesulám.

K dispozici měl Cicero celkem osm prétorů, účast Lentula Sury ovšem v duchu už předem vyloučil; Quinta Pompeia Rufa poslal do Capuy s příkazem, aby začal s náborem mezi početnými veterány usedlými v Kampánii. A kdo by měl být další? Gaius Pomptinus byl *vir militaris* a kromě toho to byl i Ciceronův dobrý přítel, což znamenalo, že nejlépe bude ponechat si ho v Římě pro nejzávažnější úkoly. Cosconius byl syn vynikajícího vojevůdce, avšak v poli se otci naprosto nevyrovnal. Roscius Otho byl jedním z nejlepších Ciceronových přátel, byl to však lepší vyjednavač než vojevůdce anebo verbíř. Sulpicius sice nebyl patricij, nicméně budil dojem, že s Catilinou trochu sympatizuje, a patricij Valerius Flaccus byl další takový, jemuž Cicero nedokázal důvěřovat. Zbýval tedy už jenom městský prétor Metellus Celer. Pompeiův člověk, naprosto loajální.

„Quinte Caecilie Metelle Celere, tobě nařizuji odebrat se do Picena a začít tam s náborem vojáků,“ řekl Cicero.

Celer vstal, ale zachmuřil se. „Rád to samozřejmě udělám, Marku Tullie, ale je tu jeden problém. Jako městský prétor se z Říma nesmím vzdálit na dobu delší deseti dnů.“

„V době platnosti *consulta ultima* můžeš podnikat všechno, čím tě stát pověří, aniž bys porušil zákon nebo obyčeje.“

„Rád bych s tímto tvým výkladem souhlasil," přerušil ho Caesar, „ale tohle není dost dobře možné, Marku Tullie. *Consultum ultimum* se vztahuje pouze na krizi samotnou, neruší běžný chod normálních magistrátních funkcí."

„Já Celera potřebuji, abych zvládnul tu krizi!" utrhl se na něho Cicero.

„Máš pět dalších prétorů, kteří zatím nebyli ničím pověřeni," řekl Caesar.

„Já jsem první konsul, a pošlu toho prétora, který se pro ten úkol nejlépe hodí."

„I když budeš jednat nezákonně?"

„Já *nejednám* nezákonně! *Senatus consultum ultimum* je nadřazeno všem ostatním hlediskům včetně 'normálních magistrátních funkcí', jak jsi nazval Celerovy povinnosti!" Cicero zrudl, zvýšil hlas. „Zpochybnil bys právo zákonně ustanoveného diktátora odeslat Celera mimo Řím na dobu delší deseti dnů?"

„Ne, nezpochybnil," odpověděl mu studeně Caesar. „Takže proč tyhle věci nedělat náležitě, Marku Tullie? Přestaň si už pohrávat s tím svým *consultem* a požádej senát, ať ustanoví diktátora a velitele jízdy a vyšle je do války proti Gaiovi Manliovi."

„To je přece nápad!" ušklíbl se Catilina sedící na svém obvyklém místě a obklopen všemi muži, kteří mu stranili.

„Když Řím naposledy jmenoval diktátora, dočkal se posléze toho, že nad ním Sulla panoval jako král!" rozkřikl se Cicero. „*Senatus consultum ultimum* bylo myšleno jako nástroj ke zvládání občanských krizí způsobem, který neposkytne jedinci absolutní moc!"

„Cožpak ty takovou moc nemáš, Cicerone?" otázal se Catilina.

„Jsem první konsul!"

„A rozhoduješ o všem zrovna tak, jako kdybys byl diktátorem," popichoval Catilina.

„Rozhoduji ve jménu senátního dekretu!"

„Rozhoduješ spíše ve jménu chaosu," řekl Caesar. „Ani ne za měsíc se ujímají úřadu noví tribunové lidu, a několik dní předtím i potom je nezbytné, aby byl městský prétor přítomen v Římě."

„Na tabulích není žádný zákon, který by něco takového říkal!"

„Ale zato existuje zákon, který říká, že městský prétor se nesmí vzdálit z Říma na souvislou dobu delší deseti dnů."

„Tak dobrá, dobrá!" křičel Cicero. „Ať je po tvém! Quinte Metelle Celere, nařizuji ti odejít do Picena, ale žádám tě současně, aby ses každého jedenáctého dne do Říma vrátil! Kromě toho se vrátíš do Říma šest dnů předtím, než se noví tribuni lidu ujmou úřadu, a zůstaneš v Římě ještě šest dní poté, až své funkce převezmou."

V tomto okamžiku podal písař rozčilenému prvnímu konsulovi jakýsi lístek. Cicero si ho přečetl a rozesmál se. „Nu, Lucie Sergie," obrátil se ke Catilinovi, „jak se zdá, čeká tě další malá nepříjemnost! Lucius Aemilius Paullus tě hodlá obžalovat podle *lex Plautia de vi*, jak právě oznámil z roster." Cicero si ostentativně odkašlal. „Ty jistě dobře víš, kdo je Lucius Aemilius Paullus! Je to tvůj patricijský kolega a navíc i velmi radikální kolega! Je po několika letech strávených v exilu opět zpátky v Římě, a i když se ve veřejném životě nemůže vyrovnat svému mladšímu bratříčkovi Lepidovi, touží zřejmě dát najevo, že v jeho vznešeném těle už není ani jediná kůstka revoluční. Ty se tváříš, jako by ti, kdož jsou proti tobě, byli samý přivandrovalý *homo novus*, ale o Aemiliovi snad nebudeš tvrdit, že je to pouhý přivandrovalec?"

„Ohoho!" zaúpěl teatrálně Catilina a povytáhl obočí. Zvedl pravici a zatřepal jí. „Vidíš, jak už se třesu, Marku Tullie? Já že mám být obžalován z podněcování veřejného násilí? A kdypak jsem se toho dopustil?" Zůstal sedět a s trpitelským

výrazem se rozhlížel po stupních lemujících síň. „Asi bych se tedy dobrovolně měl dát střežit některým šlechticem, ne, Marku Tullie? Uspokojilo by tě to?“ Upřel pohled na Mamerka. „Co říkáš, Mamerku Aemilie Lepide první senátore, vezmeš mě k sobě domů jako svého vězně?“

Jako hlava všech Aemiliů Lepidů, a tedy i blízký příbuzný navrátivšího se exulanta Paulla, se Mamercus jen pousmál a zavrtěl hlavou. „Nechci tě, Lucie Sergie,“ řekl jen.

„A co ty, první konsule?“ otázal se Catilina Cicerona.

„Cože? Pustit si svého potenciálního vraha do domu? Ani nápad!“ řekl Cicero.

„A co ty, *praetore urbane*?“

„To nejde,“ řekl Metellus Celer. „Hned ráno odjíždím do Picena.“

„A co takhle plebej Claudius? Nabídneš se k tomu, Marku Claudie Marcelle? Ještě před pár dny jsi velice pilně následoval příkladu svého pána Crassa!“

„To odmítám,“ řekl Marcellus.

„Mám lepší nápad, Lucie Sergie,“ řekl Cicero. „Proč radši neodejdeš z Říma a otevřeně se nepřipojíš k tomu svému povstání?“

„Z Říma neodejdu a žádné *moje* povstání to není,“ řekl Catilina.

„V tom případě prohlašuji toto zasedání za ukončené,“ řekl Cicero. „Řím je zabezpečen, jak nejlépe jsme dokázali. Jediné, co teď můžeme dělat, je čekat, co se bude dít dál. Dříve nebo později, Catilino, se stejně prozradíš.“

„Přece jen bych ale byl rád,“ svěřoval se později Cicero Terentii, „kdyby se ten můj poživačný kolega Hybrida vrátil do Říma! Já tu oficiálně vyhlásím stav ohrožení, a co dělá zatím Hybrida? Dál se vyvaluje na své soukromé pláži v Kumách!“

„Nemůžeš mu právě na základě toho, že bylo přijato *senatus consultum ultimum,* prostě nařídit, aby se vrátil?“ otázala se Terentia.

„Předpokládám, že ano.“

„Tak to udělej, Cicerone! Můžeš ho tu potřebovat.“

„On se odvolává na svou dnu.“

„Ten má dnu leda v hlavě,“ zněl Terentiin nález.

Asi pět hodin před svítáním sedmého listopadového dne Tiro znovu budil Cicerona a Terentii z hlubokého spánku.

„Máš tu návštěvu, *domino*,“ říkal hýčkaný otrok.

Ačkoli si manželka prvního konsula věčně stýskala na svůj revmatismus, nebylo po něm ani stopy, když se hbitě vyšvihla z postele (samozřejmě že náležitě oděna v noční tunice – v Ciceronově domě nikdo nespal nahý!).

„Je tu Fulvia Nobilioris,“ říkala a třásla Ciceronem. „Probuď se, manželi, vzbuď se už!“ Och, ta rozkoš! Konečně se stává členkou válečné rady!

„Posílá mě Quintus Curius,“ oznámila Fulvia Nobilioris, tvář starou a jakoby obnaženou, neboť neměla čas se nalíčit.

„On se sem vrátil?“ otázal se Cicero ostře.

„Ano.“ Návštěvnice se chopila poháru neředěného vína, který jí Terentia podala, upila trochu a zachvěla se. „Sešli se v noci v domě Marka Porcia Laeky.“

„Kdo se tam sešel?“

„Catilina, Lucius Cassius, můj Quintus Curius, Gaius Cethegus, oba bratři Sullové, Gabinius Capito, Lucius Statilius, Lucius Vargunteius a Gaius Cornelius.“

„Lentulus Sura ne?“

„Ne.“

„Zdá se, že jsem se tedy – pokud jde o něho – mýlil.“ Cicero se předklonil. „Pokračuj, povídej! Co bylo dál?“

„Sešli se, aby projednali svůj plán: jeho cílem je ovládnutí Říma a další rozšíření povstání,“ říkala Fulvia Nobilioris, které se – jak zapůsobilo víno – trochu začínala vracet barva do tváří. „Gaius Cethegus chtěl Řím napadnout ihned, ale Catilina chce vyčkat, až bude povstání v Apulii, Umbrii a Bruttiu v plném proudu. Jako termín navrhl noc, kdy probíhají Saturnálie, a jako důvod pro to uvedl, že je to přesně ta noc, kdy je v Římě všechno vzhůru nohama, kdy vládnou otroci, kdy je jídlo i pití zdarma a každý se opije. A domnívá se také, že tolik času ještě zaberou přípravy na revoluci.“

Cicero přikývl, smysl mu byl jasný: Saturnálie se budou slavit sedmnáctého prosince, od této chvíle za šest tržních intervalů. Tou dobou už by mohla celá Itálie vřít nepokoji. „Takže čí návrh nakonec zvítězil, Fulvie?“ otázal se.

„Catilinův, ale v jednom bodě prosadil Cethegus svou.“

„A to v kterém?“ pobídl ji Cicero ohleduplně, když se odmlčela a celá se znovu roztřásla.

„Dohodli se, že ty máš být zavražděn ihned.“

Už od oněch dopisů vnímal, že ho nemají v úmyslu zachovat naživu, avšak vyslechnout si to nyní ze rtů té nešťastné vyděšené ženy dodalo tomuto vědomí náhlou břitkost a hrůzu, jakou Cicero do té chvíle nepoznal. Zavražděn má být ihned! *Ihned!* „Jak a kdy?“ otázal se. „Neboj se Fulvie, klidně mi to pověz! Já tě přece nepoženu k soudu, ty si zasloužíš odměnu, a ne trest! Řekni mi to!“

„Lucius Vargunteius a Gaius Cornelius se tu mají ráno objevit mezi tvými klienty.“

„Ale vždyť oni nejsou moji klienti!“ namítl Cicero nechápavě.

„To já vím. Ale bylo dohodnuto, že tě požádají, aby se tvými klienty mohli stát, v naději, že jim pomůžeš k návratu do veřejného života. Jakmile se dostanou do domu, mají tě požádat o soukromý rozhovor v tvé pracovně, aby ti tam vyložili své případy. Namísto toho tě ale mají ubodat k smrti a uniknout, ještě než se tví klienti dozvědí, co se stalo,“ říkala Fulvia.

„Pak je to jednoduché,“ řekl Cicero a s úlevou si oddychl. „Dveře zavřu na závoru, do peristylu postavím stráže a klienty přijímat nebudu, omluvím se pro nemoc. A ven zítra nevyjdu. Je to den určený pro porady.“ Vstal, aby Fulvii popleskal po ruce. „Děkuji ti co nejupřímněji, a pověz Quintovi Curiovi, že si svým zásahem zasloužil plné odpuštění. Ale řekni mu také, že bude-li chtít pozítří svědčit v senátě, stane se hrdinou. Dávám mu své slovo, že nedovolím, aby se mu stalo cokoli zlého.“

„Řeknu mu to.“

„Co přesně plánuje Catilina o Saturnáliích?“

„Mají kdesi velké skladiště zbraní – jeho místo Quintus Curius nezná – které budou rozdány všem jejich stoupencům. Ve městě má být založeno dvanáct požárů, z toho jeden na Kapitolu, dva na Palatinu, dva v Carinách a po jednom na obou koncích Fora. Vybraní muži mají jít do domů všech magistrátů a pobít je.“

„Až na mne, já už mám být tou dobou mrtev.“

„Ano.“

„Měla bys už raději jít, Fulvie,“ řekl Cicero a kývl na manželku. „Vargunteius a Cornelius by se tu mohli objevit o něco dřív, a nebylo by dobře, aby tě tu zahlédli. Máš s sebou doprovod?“

„Ne,“ šeptla a znovu zbledla.

„Pošlu s tebou Tirona a čtyři další.“

„Pěkné spiknutí!“ vyštěkla Terentia, která napochodovala do Ciceronovy pracovny, jen co zorganizovala bezpečný odchod Fulvie Nobilioris.

„Má milá, nebýt tebe, byl bych za pár hodin mrtvý.“

„To já velmi dobře vím,“ řekla Terentia a posadila se. „Dala jsem příkazy služebnictvu, aby všechno zavřeli na klíč a na závoru, jen co se vrátí Tiro a ti ostatní. Teď nakresli oznámení, že jsi nemocen a že nepřijímáš žádné návštěvy, a já je dám vyvěsit na přední dveře.“

Cicero poslušně namaloval velkými písmeny ceduli, podal ji Terentii a přenechal své manželce i organizaci všeho ostatního. Jakým vynikajícím vojenským velitelem by byla! Na nic nezapomněla, vše bylo důkladně zataraseno.

„Bude třeba, aby ses sešel s Catulem, Crassem, Hortensiem, pokud se už vrátil z pobřeží, Mamerkem a Caesarem,“ řekla poté, co byla všechna opatření provedena.

„Ale až odpoledne,“ řekl Cicero ochable. „Nejdřív ze všeho se musíme přesvědčit, že už jsem mimo nebezpečí.“

Tirona postavili v horním podlaží k oknu, odkud byl dobrý výhled na přední dveře; hodinu po rozbřesku hlásil, že Vargunteius a Cornelius konečně odešli, avšak ještě dříve se opakovaně pokusili vypáčit zámek Ciceronových pevných předních dveří.

„Och, tohle je nechutné,“ vykřikl první konsul. „Mám snad být já, první konsul, ve svém vlastním domě vězněm? Pošli pro všechny konsuláry v Římě, Tirone! Už zítra se dá Catilina na útěk.“

Dostavilo se patnáct konsulárů – Mamercus, Poplicola, Catulus, Torquatus, Crassus, Lucius Cotta, Vatia Isauricus, Curio, Lucullus, Varro Lucullus, Volcatius Tullus, Gaius Marcius Figulus, Glabrio, Lucius Caesar a Gaius Piso. Přizváni však nebyli ani nově zvolení konsulové, ani budoucí městský prétor – Caesar; Cicero se rozhodl využít shromážděných mužů pouze jako poradního orgánu.

„Naneštěstí,“ řekl nespokojeně, když se všichni muži rozesadili po atriu, příliš malém, než aby měli dostatek pohodlí – bude si muset nějak vydělat peníze a koupit větší dům! – „se mi nedaří Quinta Curia přimět, aby vystoupil jako svědek, takže stále nemohu předložit žádný jednoznačný důkaz. Ani Fulvia Nobilioris nechce svědčit, i kdyby senát nakrásně souhlasil s tím, že jako svědka předvolá ženu.“

„Přesto ti ale, Cicerone, teď už věřím,“ řekl Catulus. „Nemyslím, že by sis byl ta jména jen tak vykouzlil ve svých představách.“

„Nu, za tohle ti pěkně děkuji!“ odsekl Cicero a blýskl po něm očima. „Tvá pochvala mě sice velice hřeje u srdce, ale nepomůže mi rozhodnout, co mám zítra říci senátu!“

„Soustřeď se jen na Catilinu a ostatní z toho vynech,“ zněla Crassova rada. „Vytáhni ze své kouzelné skříňky jednu z těch svých pověstných řečí a cele ji zaměř na Catilinu. Musíš docílit, aby zmizel z Říma. Ostatek té bandy tu může zůstat – my si ovšem na ně budeme dávat dobrý pozor. Utni prostě tu hlavu, kterou by Catilina tak rád narouboval na silné, avšak bezhlavé tělo Říma.“

„Ten teď neodejde, když už to neudělal dřív,“ řekl Cicero zasmušile.

„Stát by se to mohlo,“ řekl Lucius Cotta, „pokud by se nám ovšem podařilo přesvědčit určité lidi, aby se Catilinovi v senátě začali vyhýbat. Já si vezmu na starost Publia Sullu a Crassus si může promluvit s Autroniem, zná se s ním dobře. Jsou to dvě největší ryby v tom Catilinově rybníku, a já bych se vsadil, že bude-li zřejmé – až vejdou do senátu – že se ho straní, opustí ho i ti ostatní, jejichž jména jsme tu dnes vyslechli. Pud sebezáchovy zpravidla dokáže loajalitu tohoto druhu dosti nahlodat.“ Povstal a pousmál se. „Zvedněte zadky, kolegové konsulárové! Nechme teď Cicerona sepisovat tu největší ze všech jeho řečí.“

Že Ciceronovo úsilí přineslo ovoce, bylo zřejmé už nazítří, když svolal schůzi senátu do chrámu Jova Zastavitele na rohu Velie, do budovy, kterou bylo dosti nesnadné napadnout a která se dala lehko ubránit. Ostentativně byly všude kolem rozmístěny stráže, což samozřejmě přilákalo zvědavé davy pravidelných návštěvníků Fora. Jak předpověděl Lucius Cotta, přišel Catilina velice záhy a jeho osamění přímo bilo do očí. Vedle něho tentokrát usedli pouze Lucius Cassius, Gaius Cethegus, nově zvolený tribun lidu Bestia a Marcus Porcius Laeca. Odsednuvšího si Publia Sullu a Autronia stíhali rozzuřenými pohledy.

A tehdy došlo v Catilinově chování ke zřetelné proměně. Obrátil se nejprve k Luciovi Cassiovi, něco mu pošeptal, pak cosi – rovněž šeptem – sdělil i ostatním. Každý ze čtyř mužů nejprve prudce zavrtěl hlavou, ale Catilina zřejmě trval na svém. Poté se mlčky zvedli a odešli z jeho blízkosti.

Nato se ujal slova Cicero. Vylíčil noční schůzku směřující k uchopení moci v Římě, a to s uvedením všech, kdo se jí zúčastnili, i se jménem toho, v jehož domě se konala. Co chvíli Cicero ve své řeči opakoval požadavek, aby Lucius Sergius Catilina z Říma odešel, aby město zbavil své ničemné přítomnosti.

Jenom jedenkrát ho Catilina přerušil.

„Ty po mně tedy chceš, abych odešel do dobrovolného vyhnanství, Cicerone?“ otázal se hlasitě, neboť vrata zůstala otevřena a zástupy venku lapaly každé slovo. „Tak jen pokračuj, Cicerone, zeptej se tohoto shromáždění, zda mám dobrovolně odejít do exilu! Pokud senát řekne, že musím, pak půjdu!“

Cicero mu neodpověděl, pokračoval dál ve svém projevu. Odejdi, jdi pryč odtud, zmiz z Říma, takový byl jeho refrén.

A po všech předchozích nejistotách se pak najednou všechno ukázalo být docela snadné. Když Cicero skončil, Catilina se vztyčil a zaujal co nejdůstojnější postoj.

„Jdu odsud, Cicerone! Opouštím Řím! Nehodlám déle setrvávat ve městě, kterým vládne jeho podnájemník z Arpina, cizák, ani Říman, ani Latinec! Ty nejsi nic než obyčejný balík z kdovíjakých kopců, bez předků a bez významu! Nemysli si, žes to byl ty, kdo mě přinutil odejít! Ani zdání! Byli to Catulus, Mamercus, Cotta, Torquatus! Rozhodl jsem se tak učinit proto, že se mě zřekli *oni* – vůbec ne kvůli tomu, cos tu žvanil ty! Teprve když se člověka zřeknou muži rovní mu rodem, je konec. Proto odcházím!“

Jak se Catilina prodíral mezi zvědavci z Fora, dolehla zvenčí směsice zmatených hlasů, pak šum utichl.

Senátoři povstávali a odsedali si od těch, které Cicero uvedl ve své řeči, ba i bratr od bratra – Publius Cethegus se zjevně rozhodl k rozchodu s Gaiem stejně tak jako se spiknutím.

„Doufám, že jsi spokojen, Marku Tullie,“ řekl Caesar.

Bylo to vítězství, nesporné vítězství, avšak přesto jaksi vyšumělo do prázdna, i poté, co Cicero následujícího dne promluvil z roster k davům. Když byl dva dny nato svolán senát k zasedání, Catulus, podnícen zjevně Catilinovými závěrečnými slovy, povstal a přečetl dopis, v němž se Catilina prohlašoval za nevinného a jímž současně svěřoval svou manželku Aurelii Orestillu do Catulovy péče a ochrany. Začaly se šířit zvěsti, že se Catilina skutečně odebral do dobrovolného vyhnanství, doprovázen jen třemi bezvýznamnými druhy včetně svého přítele z dětství Tongilia. Kyvadlo se zhouplo

zpět; lidé se od přesvědčení o Catilinově vině začali znovu přiklánět k myšlence, že byl spíše obětován.

Život by se byl stal pro Cicerona málem nesnesitelný, kdyby pouhých pár dnů nato do Říma nedorazily z různých navzájem nesouvisejících zdrojů zprávy z Etrurie. Podle nich Catilina *nepokračoval* v cestě do exilu v Massilii; oděl se namísto toho do *togy praetexty* a vybavil se odznaky konsulské moci, dvanáct mužů oblékl do rudých tunik a dal jim i úplné fasces s vetknutými sekerami. Byl viděn v Arretiu spolu se svým přívržencem Gaiem Flaminiem, a to už se pyšnil i stříbrným orlem, o němž prohlašoval, že je to onen původní emblém, který svým legiím kdysi věnoval Gaius Marius. A Etrurie, která vždy bývala hlavním zdrojem Mariových sil, spěchala pod tohoto orla.

Tím byl samozřejmě konec s odporem zbývajících konsulárů, jako byli Catulus a Mamercus. Hortensius, jak se zdálo, usoudil, že dna v Misenu je lepší než bolení hlavy v Římě. Zato dna Antonia Hybridy v Kumách se jevila čím dál tím méně přijatelnou omluvou pro to, aby se druhý konsul i nadále zdržoval mimo Řím a aby zanedbával své povinnosti.

Nicméně se některé menší rybičky ze senátorského hejna stále ještě klonily k názoru, že to všechno stejně spískal Cicero a že to bylo jeho neustálé osočování, jež posléze Catilinu dohnalo až na onen pokraj srázu. Patřil k nim i Celerův mladší bratr Metellus Nepos, jenž už se měl brzy ujmout úřadu tribuna lidu. Cato, který se chystal k nástupu téhož úřadu, naproti tomu Cicerona velebil – což Nepota jen popouzelo k ještě hlasitějšímu povyku, jelikož on Catonem opovrhoval.

„Och, vedlo už snad někdy nějaké povstání k takovýmhle hádkám a zatemňování?“ stýskal si Cicero Terentii. „Lepidus, ten se projevil! Patricijové, patricijové! Ti zkrátka nemohou pochybit! Celou tu bandu darebáků držím v hrsti, a přitom je nemohu odsoudit ani za obyčejnou pokoutní manipulaci s odběrem vody z veřejného vodovodu, natož pak za velezradu.“

„Hlavu vzhůru, manželi,“ řekla Terentia, kterou zjevně potěšilo, že jednou vidí Cicerona zasmušilejšího, než bývala zpravidla ona sama. „Už to začalo, a bude to pokračovat, jen vyčkej, a uvidíš. Už brzy budou muset všichni ti pochybovači od Metella Nepota až po Caesara uznat, že pravdu jsi měl ty.“

„Caesar by mi byl také mohl pomoci více, než učinil,“ řekl s krajním rozladěním Cicero.

„Ale on alespoň vyslal toho Quinta Arria do Etrurie,“ namítla Terentia, která se nyní za Caesara brala, neboť na nového pontifika maxima pěla chválu její nevlastní sestra, vestálka Fabia.

„Ani trochu mě ale nepodpoří v senátě! Nepřestává do mě rýpat kvůli tomu, jak já vykládám *senatus consultum ultimum*. Mám takový pocit, že on se stále ještě domnívá, že se Catilinovi stala křivda.“

„To si myslí i Catulus, třebaže si Catulus s Caesarem neleží zrovna v objetí,“ řekla Terentia.

Dva dny nato dospěla do Říma zpráva, že Catilina a Manlius posléze spojili své síly a že mají dvě plné legie zkušených vojáků a k tomu několik dalších tisíc mužů ve výcviku. Faesulae nekapitulovaly, takže jejich arzenál zůstává netknutý, a ani žádné z dalších větších etruských měst nesouhlasilo s poskytnutím svých zásob zbraní pro Catilinovu věc. Bylo patrné, že značná část Etrurie Catilinovi příliš nevěří.

Shromáždění lidu schválilo rozhodnutí senátu, jímž byli jak Catilina, tak i Manlius prohlášeni veřejnými nepřáteli; znamenalo to, že byli zbaveni občanství a práv s ním souvisejících a že v případě dopadení budou postaveni před soud jako velezrádci. Gaiu Antoniovi Hybridovi, jenž se i se svým dnavým palcem konečně vrátil do Říma, Cicero nařídil, aby se okamžitě ujal velení jednotek nově naverbovaných v Capui a v Picenu – vesměs veteránů z minulých válek – a vytáhl s nimi proti Catilinovi a Manliovi k Faesulám. Pro ten případ, že by snad Hybridovi v jeho poslání začal vadit jeho bolavý palec, dostal Cicero šťastný nápad přidělit mu jako zástupce Marka Petreia, jenž byl *vir militaris* a byl pro tuto funkci jako stvořený. Cicero sám na sebe vzal odpovědnost za obranu města Říma a teď také započal s vydáváním zbraní – nikoli ovšem těm lidem, které on nebo Atticus nebo Crassus či Catulus (jenž už teď načisto obrátil) považovali za podezřelé. Co zamýšlí Catilina, nikdo nevěděl, avšak Manlius poslal jakýsi dopis triumfátorovi Regovi, jenž zaujal postavení v Umbrii; bylo překvapující, že se Manlius takto ozval, ale na věci to nic neměnilo.

A právě v tuto chvíli, kdy Řím byl přichystán odrazit útok ze severu a kdy na jihu byli Pompeius Rufus v Capui a Metellus Kozlíček v Apulii připraveni vypořádat se s čímkoli, od akcí gladiátorů až po povstání otroků, se Cato rozhodl učinit něco, co postavilo na hlavu všechny Ciceronovy plány a ohrozilo schopnost města bránit se po nadcházejícím nástupu nově zvolených konsulů do úřadu. Listopad už se chýlil ke konci, když Cato v senátě povstal a oznámil, že zahájí stíhání nově zvoleného konsula Lucia Licinia Mureny za to, že svůj úřad získal pomocí úplatků. Jelikož on sám jakožto nově zvolený tribun lidu – hlaholil v senátní síni – nebude mít zřejmě čas na to, aby se žaloby mohl ujmout osobně, bude žalobcem poražený kandidát Servius Sulpicius Rufus, druhým žalobcem se stane Rufův syn (jenž sotva dosáhl mužského věku) a třetím patricij Gaius Postumius.

„Marku Porcie Catone, to přece nemůžeš udělat!“ zvolal zděšený Cicero a vyskočil. „Nejde tu o vinu nebo nevinu Lucia Mureny! Máme co dělat s povstáním! To znamená, že si nemůžeme dovolit vstoupit do nového roku ochuzeni o jednoho z konsulů! Pokud jsi měl takového něco v úmyslu, proč jsi čekal tak dlouho, proč s tím přicházíš až na samý konec roku?“

„Povinnost je povinnost,“ nedal se Cato. „Důkazy právě vyšly najevo, a já jsem se už před řadou měsíců v této síni zapřísáhl, že pokud se dozvím, že by se kdokoli z kandidátů na konsulský úřad dopustil podplácení, postarám se osobně, aby byl obviněn a souzen. Je mi úplně jedno, v jaké situaci o Novém roce Řím bude! Úplatky jsou úplatky. Ty je třeba vymýtit za každou cenu.“

„Cenou může být i pád Říma! Nech to na později!“

„Nikdy!“ vřískl Cato. „Nejsem žádná loutka, ani tvoje, ani kohokoli jiného, abyste mě vodili na nitích! Vím dobře, co je má povinnost, a taky ji splním!“

„Ty bys ji asi plnil a stíhal bys kdovíjakého darebáčka, i kdyby Řím klesal do vod Tuskánského moře!“

„Plnil, dokud by mě to Tuskánské moře neutopilo!“

„Bohové nás chraňte před takovými, jak jsi ty, Catone!“

„Řím by byl o moc lepší, kdyby tu takových, jako jsem já, bylo víc!“

„Víc takových, jako jsi ty, a bude po Římu!“ rozkřikl se na něho Cicero a vzpřáhl ruce k nebesům. „Když jsou kola přespříliš čistá, milý Marku Porcie Catone, začnou skřípat, a mohou se i zadřít! S trochou té kolomazi jde všechno líp!“

„To je ovšem pravda,“ zazubil se Caesar.

„Odlož to, Catone,“ řekl rozmrzele Crassus.

„Tu věc už nemám v rukou," řekl Cato úlisně. „Servius Sulpicius se rozhodl to provést."

„Když si jen pomyslím, jak dobře jsem kdysi o Serviovi Sulpiciovi smýšlel!" postěžoval si Cicero Terentii onoho večera.

„Och, k tomu ho přiměl Cato, manželi, to je jisté."

„Co ten Cato vůbec *chce?* Uvidět Řím padnout jen proto, aby právo dostalo průchod *okamžitě?* Cožpak on nechápe, jaké nebezpečí Římu hrozí, pokud se o Novém roce ujme úřadu jen jeden konsul – a k tomu konsul tak chatrného zdraví, jako je Silanus?" Cicero v úzkosti zalomil rukama. „Začínám mít pocit, že ani stovka Catilinů neznamená pro Řím takové nebezpečí jako jeden jediný Cato!"

„Nu, budeš se muset zkrátka postarat, aby Sulpicius nedosáhl Murenova odsouzení," řekla vždy prakticky uvažující Terentia. „Převezmi Murenovu obhajobu sám, Cicerone, a přiber si k tomu na podporu Hortensia a Crassa."

„Ale konsulové v úřadě nově zvolené konsuly normálně neobhajují."

„Tak tedy vytvoř precedens. Ty to umíš. Už dávno jsem si toho všimla."

„Hortensius je ale pořád ještě v Misenu a palec na noze má stále ještě v obvazech."

„Jen ho přiměj se vrátit, i kdybys ho musel dát unést."

„A celou tu kauzu tak sprovodit ze světa. Máš naprostou pravdu, Terentie. V soudu pro úplatky je *iudex* Valerius Flaccus – patricij, takže budeme jen doufat, že má dost rozumu na to, aby uznal spíše mé důvody než argumentaci Servia Sulpicia."

„To víš, že je uzná," řekla Terentia s jedovatým úsměvem. „A na Sulpicia se kvůli tomu mračit nebude, zůstane to na Catonovi! Žádný patricij si Catona nedokáže doopravdy vážit, pokud se ovšem nedomnívá, že byl podvodně připraven o svůj konsulát – tak jako Servius Sulpicius."

Ciceronovi bleskla v očích naděje spojená s vychytralostí. „Jestlipak by Murena – až ho z toho vysekám – dokázal být natolik vděčný, že by mi věnoval pěkný nový dům?"

„Opovaž se, Cicerone! Ty potřebuješ Murenu, a ne naopak. S honoráři tohoto druhu si počkej na někoho, kdo bude v ještě zoufalejší situaci."

A tak se Cicero ukrotil a Murenovi ani slovem nenaznačil, že by potřeboval nový dům; za celou obhajobu nově zvoleného konsula nepřijal žádnou jinou odměnu než hezký malý obrázek namalovaný před dvěma staletími nepříliš významným Řekem. Z Misena dopravili do Říma hekajícího a reptajícího Hortensia a také Crassus se do sporu vložil se vší svou důkladností a trpělivostí. Na tak mocné trio obhájců rozmrzelý Sulpicius Rufus zdaleka nestačil, takže se obhajobě podařilo dosáhnout Murenova osvobození, aniž musela sáhnout k podplácení poroty – na což ostatně od samého počátku nikdo ani nepomyslel, neboť Cato bedlivě sledoval každé jejich hnutí.

A co se teď bude dít dál, uvažoval Cicero? Pospíchal z Fora domů přesvědčit se, zda už mu Murena poslal onen obrázek. Byla to dokonalá řeč, co právě pronesl! Hovořil pochopitelně jako poslední, těsně předtím, než měla porota vyslovit svůj verdikt. Jednou z Ciceronových největších předností byla jeho schopnost měnit tón svého vystoupení podle toho, jak odhadl rozpoložení poroty – mužů, jež vesměs dobře znal. Ta, před níž stanul Murena, se naštěstí skládala z pravých mužských, kterým lahodily žerty a s chutí se zachechtali. Takže svou řeč naladil do vesela, hojně si dopřával vtipů na účet Catonova příklonu k filozofii stoicizmu – obecně přece opovrhovaného, ne? – zplozeného kýmpak jiným než Zenónem, tím starým řeckým otrapou, že ano? Porota jeho žertům dychtivě naslouchala, hltala každé jeho slovo, každičký významový odstín, který zvolil – zejména pak jeho dokonalou imitaci Catona,

od hlasu přes gesta až po ruku, kterou Cicero napodobil Catonův obrovský nos. A když se Cicero posléze vysvlékl i z tuniky, celý sbor porotců se svíjel smíchy.

„Že jsme si ale zvolili za prvního konsula pěkného komedianta!“ houkl Cato dopáleně, poté co zazněl verdikt ABSOLVO. Což u poroty vyvolalo jen nový záchvat chechtotu, a navíc i pocit, že tenhle Cato zkrátka vůbec neumí prohrávat.

„Připomnělo mi to jednu historku, kterou jsem o Catonovi slyšel v Sýrii, když zemřel jeho bratr Caepio,“ řekl Atticus později toho odpoledne u večeře.

„Jakou historku?“ položil Cicero povinnou otázku; nechtěl už sice o Catonovi slyšet ani slovo, ale měl nemálo důvodů být Attikovi jako předsedovi oné poroty vděčen.

„Nu, putoval tam pěšky jako žebrák, s ním tři otroci plus Munatius Rufus a Athénodóros Kordylión, když se konečně před nimi objevily brány Antiocheie. A od města se k nim blížil obrovský jásající dav. ’Vidíte, jaká pověst mě předchází?‘ otázal se Cato Munatia Rufa a Athénodóra Kordylióna. ’Celá Antiocheia mi vyšla vstříc vzdát poctu. To proto, že jsem příkladným vzorem Římana, jaký má být – skromného, šetrného, nade vše ctícího *mos maiorum!*‘ Munatius Rufus – který mi tenhle příběh vyprávěl, když jsme se náhodou setkali v Athénách – sice prohlásil, že se mu to nějak nezdá, zato starý Athénodóros Kordylión Catonovi uvěřil na slovo a samou úctou se k němu hned začal lísat. Zástup došel až k nim, v rukou věnce a girlandy, dívky před ně pohazovaly na cestu růžové plátky. A *ethnarcha* v jeho čele se zeptal: ’Tak kterýpak z vás je ten veliký Démétrios, propuštěnec slavného Gnaea Pompeia Magna?‘ Načež se Munatius Rufus a všichni tři otroci smíchy až skutáleli na zem, a dokonce i Athénodórovi Kordyliónovi připadl Catonův výraz v tu chvíli natolik k popukání, že se k nim připojil. Jen Cato byl vzteky bez sebe! Nedokázal prostě pochopit, co je na tom vlastně směšného, zejména když ten Magnův propuštěnec Démétrios není nic než sprostý navoněný kus pasáka!“

Pěkně se to poslouchalo a Cicero se upřímně zasmál.

„Slyšel jsem, že Hortensius už zase hbitě odkulhal zpátky do Misena.“

„Pro něho je to duchovní útočiště – připadá si tam mezi těmi rybami jako doma.“

„A nikdo z povstalců se zatím nevzdal a nevyužil možnosti získat tak od senátu amnestii, Marku. Takže co bude dál?“

„To bych také rád věděl, Tite – nesmírně rád!“

Nikdo by byl asi nehádal, že další vývoj se bude odvíjet od přítomnosti jedné deputace v Římě, skupinky Allobrogů z galského kmene žijícího až na samém horním toku Rhodanu. Vedeni jedním z kmenových starších, známým v Římě pod jménem Brogus, připutovali, aby v senátě přednesli protest proti tomu, jak zle s nimi neustále nakládají provinční správci, jako například Gaius Calpurnius Piso, a také určití lichváři maskující se jako bankéři. Allobrogové netušili, že *lex Gabinia* nyní vymezuje slyšení takovýchto delegací jen na měsíc únor, a nedosáhli žádné úlevy, která by jim umožnila přednesení petice uspíšit. Znamenalo to buď se navrátit do Zadní Galie, anebo zůstat další dva měsíce v Římě a utratit celé jmění za noclehy v hostincích a za úplatky chtivým senátorům. Rozhodli se, že se raději odeberou domů a vrátí se opět začátkem února. Nikomu z nich to nálady nepřidalo, od posledního galského otroka až po samotného Broga. Svému nejlepšímu příteli mezi Římany, propuštěnci a bankéři Publiovi Umbrenovi, se svěřil: „Zdá se, že je to ztracená věc, Umbrene, ale my se sem přesto vrátíme, pokud dokážu kmeny přesvědčit, že musí mít ještě trpělivost. Jsou mezi námi takoví, kteří mluví o válce.“

„Nu, Brogu, války Allobrogů proti Římu mají už samozřejmě dlouhou tradici," řekl Umbrenus. V tom mu hlavou bleskl skvělý nápad. „Jen si vzpomeň, jak jste vylekali Pompeia Magna, když táhl do Hispánie potřít Sertoria."

„Podle mne je ovšem každá válka s Římem marná," řekl Brogus zasmušile. „Jeho legie jsou jako mlýnský kámen, bez přestání dotírají a odírají. Pobiješ je v bitvě a řekneš si, že je máš s krku, jenomže na jaře jsou tu zas a všechno zase začne nanovo."

„A co kdybys," řekl tiše Umbrenus, „získal ve válce pomoc přímo z Říma?"

Brogus vytřeštil oči. „Tomu nerozumím!"

„Řím není tak jednolitý celek, Brogu, je roztříštěn do celé řady seskupení. Jak asi víš, existuje tu teď jedna velice mocná frakce, vedená mimořádně chytrými muži, která se rozhodla zpochybnit vládu senátu a lidu římského v té podobě, v jaké ji tu dnes máme."

„Catilina?"

„Catilina. Co kdybych pro tebe od Catiliny získal záruku, že až se stane v Římě diktátorem, dostanou Allobrogové do vlastnictví celé údolí Rhodanu, řekněme severně od Valentie?"

Brogus se zamyslil. „To je lákavá nabídka, Umbrene."

„Ujišťuji tě, že ji myslím naprosto vážně."

Brogus si povzdychl a pousmál se. „Jediná potíž je v tom, Publie, že my nemáme žádnou možnost ověřit si, jak vysoko stojíš v očích tak vysokého aristokrata, jakým je Catilina."

Za jiných okolností by se byl Umbrenus proti takovýmto pochybám o míře svého vlivu a významu asi rázně ohradil, v daném okamžiku to však věru nebylo na místě, určitě ne teď, kdy v jeho hlavě právě dozrával ten čerstvě zrozený brilantní plán. A tak jen řekl: „Ano, já chápu, co tím máš na mysli, Brogu. Samozřejmě že tě plně chápu! Rozptýlilo by snad tvé obavy, kdybych ti sjednal schůzku s prétorem, který pochází z patricijských Corneliů a jehož tvář dobře znáš?"

„Samozřejmě, bylo by po obavách," řekl Brogus.

„Nejlépe by se k tomu hodil dům Sempronie Tuditani – je to blízko a její manžel není přítomen. Ale nemám teď čas, abych tě tam zavedl, takže se raději sejdeme za dvě hodiny za chrámem Zdraví v ulici Alta Semita," řekl Umbrenus a spěchal pryč z místnosti.

Jak se Umbrenovi za ony pouhé dvě hodiny podařilo dát celou věc dohromady, si později sám vůbec nebyl schopen vybavit, faktem však bylo, že se mu to povedlo. Vyžadovalo to navštívit prétora Publia Cornelia Lentulu Suru, senátory Lucia Cassia a Gaia Cethega a jezdce Publia Gabinia Capitona a Marka Caeparia. Na konci druhé hodiny dorazil Umbrenus do uličky za svatyní Zdraví – dosti opuštěného místa – doprovázen Lentulem Surou a Gabiniem Capitonem.

Lentulus Sura se zdržel jen na tak dlouho, aby Broga milostivě pozdravil; byl zjevně nesvůj a snažil se co nejdříve opět zmizet. Další jednání s Brogem proto zůstalo na Umbrenovi a Gabiniovi Capitonovi, jenž vystupoval jako mluvčí spiklenců. Pět Allobrogů mu sice pozorně naslouchalo, ale když Capito posléze skončil, Galové si i nadále zachovávali obezřetný postoj. Byly na nich patrny obavy a nedůvěra.

„Já pořád ještě nevím…," řekl Brogus.

„A co by tě tedy dokázalo přesvědčit, že co tu říkáme, myslíme naprosto vážně?" otázal se ho Umbrenus.

„To ještě nevím," řekl Brogus s nerozhodným výrazem. „Měli bychom si to teď večer ještě pořádně promyslet. Mohli bychom se tady sejít zítra na úsvitě?"

A na tom se prozatím dohodli.

Allobrogové se odebrali zpět do hostince na pokraji Fora. Zvláštní shodou okolností přitom přímo nad ním, na Sacra Via, strměl vítězný oblouk vztyčený tam Quintem Fabiem Maximem Allobrogikem, tím, jenž před mnoha desetiletími (a jen dočasně) onen pozoruhodný galský kmen podrobil a jeho jméno si pak připojil ke svému; Brogus a jeho soukmenovci Allobrogové se teď zahleděli na stavbu připomínající jim, že náležejí ke klientům Allobrogikových potomků. Jejich patronem byl Allobrogikův pravnuk Quintus Fabius Sanga.

„Zní to lákavě, to je pravda," říkal Brogus svým kolegům pozorujícím oblouk. „Mohlo by to ale mít neblahé konce. Pokud se o tomhle návrhu dozvědí nějaké ty horké hlavy u nás, nebudou se rozmýšlet a poženou se do války. Jenomže já cítím v kostech, že by to nebyl šťastný krok."

A jelikož v delegaci nebyly horké hlavy jejich kmene nijak zastoupeny, usnesli se Allobrogové navštívit nejprve svého patrona Quinta Fabia Sangu.

Jak se ukázalo, bylo to rozhodnutí víc než moudré. Fabius Sanga se s touto zprávou rozběhl rovnou za Ciceronem.

„Konečně je máme, Quinte Fabie!" zajásal Cicero.

„A jak to?" otázal se Sanga, jenž neměl hlavu na to, aby se ucházel o jakýkoli vyšší úřad a jemuž bylo třeba všechno trpělivě vysvětlit.

„Běž za těmi svými Allobrogy a řekni jim, že si od Lentula Sury musejí vyžádat v tomto smyslu dopisy – já jsem to tušil, já jsem měl pravdu! – a stejně tak je musejí chtít i od ostatních výše postavených spiklenců. A ať trvají na tom, že mají být dovedeni přímo ke Catilinovi v Etrurii – což je jen logický požadavek vzhledem k tomu, co se od nich vlastně požaduje. To znamená cestu mimo Řím, a to v doprovodu někoho ze spiklenců."

„A k čemu bude dobrý ten průvodce?" zamžikal Sanga.

„K tomu, že pod vedením některého z vůdců spiknutí bude mít tahle skupinka o důvod víc vytratit se z Říma za noci a potají."

„A je vůbec nutné, aby odcházeli v noci?"

„Naprosto nezbytné je to, Quinte Fabie, to mi věř! Budu muset skrytě rozmístit muže na obou stranách Mulvijského mostu a to bude mnohem snadnější za noci. Až budou Allobrogové v doprovodu účastníka spiknutí na mostě, moji muži udeří. A konečně získáme nezvratný důkaz – ty dopisy!"

„Ale těm mým Allobrogům, doufám, nemáš v úmyslu přitom nějak ublížit, že ne?" strachoval se Sanga, jehož polekala už sama slova, že by někdo na někoho měl vbrzku udeřit.

„Samozřejmě že ne! Oni ten plán podstatně podpoří – a musíš jim zdůraznit, že nemají klást žádný odpor. Měl bys také Brogovi uložit, aby trval na tom, že dopisy ponese on osobně, a aby se obklopil svými lidmi pro případ, že by se onen průvodce z řad spiklenců pokusil ty mé důkazy zničit." Cicero se na Fabia Sangu přísně zahleděl.

„Je ti všechno jasné, Quinte Fabie? Zapamatoval sis všechno? Nepopleteš to?"

„Pojďme to probrat ještě jednou," řekl Sanga.

Cicero si povzdychl a dal se znovu do vysvětlování.

A tak dostal na sklonku následujícího dne Cicero od Sangy zprávu, že už Brogus a jeho Allobrogové obdrželi tři dopisy, jeden od Lentula Sury, druhý od Gaia Cethega a jeden od Lucia Statilia. Jen Lucius Cassius – když byl požádán, aby takový list rovněž napsal – že se zdráhal a znejistěl. Domnívá se Cicero, že tři dopisy postačí?

Ale jistě, určitě, zněl Ciceronův vzkaz po jeho nejrychlejším sloužícím.

A tak se v druhé čtvrtině noci vydala z Říma malá jezdecká skupinka. Jela po cestě Via Lata, jež poté, co překročili Martovo pole směrem k Mulvijskému mostu, navazovala na hlavní severní silnici. Jako doprovod putovali spolu s Brogem a s Allobrogy Titus Volturcius z Krotonu a dále jakýsi Lucius Tarquinius a jezdec Marcus Caeparius.

Cesta jim ubíhala vcelku dobře až do chvíle, kdy asi čtyři hodiny před svítáním dorazili k Mulvijskému mostu a kdy pod kopyty koní zazvonilo jeho dláždění. Když už na most vkročil i poslední kůň, dal prétor Flaccus na jižní straně mostu rozžehnutou lucerničkou znamení prétorovi Pomptinovi na jeho severním konci; oba prétoři, každý podporován jednou dobře vycvičenou centurií městské dobrovolnické milice, rychlým manévrem uzavřeli most z obou stran. Marcus Caeparius tasil meč a pokusil se o odpor, Volturcius se raději vzdal a Tarquinius se jako dobrý plavec vrhl z mostu do temných vod Tiberu. Allobrogové zůstali poslušně stát v hloučku, uzdy koní přitaženy právě tak pevně, jak pevně svíral Brogus dopisy ukryté v kapsáři u pasu.

Když Pomptinus, Valerius Flaccus, Allobrogové, Volturcius a Caeparius těsně před úsvitem dorazili do jeho domu, Cicero už je očekával. Spolu s ním čekal i Fabius Sanga – jenž sice nebyl přespříliš bystrý, zato si však byl dokonale vědom svých povinností patrona.

„Máš ony dopisy, Brogu?“ otázal se Fabius Sanga.

„Mám čtyři,“ řekl Brogus, otevřel váček a vyňal z něho tři útlé svitky a jeden složený a zapečetěný list.

„Čtyři?“ vyptával se Cicero dychtivě. „Takže Lucius Cassius se nakonec přece jen rozhodl?“

„Ne, Marku Tullie. Složený list je soukromý vzkaz od prétora Sury Catilinovi, jak mi řekli.“

„Pomptine,“ Cicero vstal a napřímil se, „odeber se ihned do domů Publia Cornelia Lentula Sury, Gaia Cornelia Cethega, Publia Gabinia Capitona a Lucia Statilia. Nařiď jim, aby se okamžitě dostavili sem, ke mně domů, ale nenaznačuj jim proč, jasné? A milici si vezmi s sebou.“

Pomptinus s vážností přikývl; události celé té noci mu připadaly jako sen, stále ještě plně nechápal, k čemu to vlastně došlo, když na Mulvijském mostě zadržel onu skupinku Allobrogů.

„Flaccu, tebe tu potřebuji jako svědka,“ řekl Cicero dalšímu z prétorů, „ale pošli zatím svou milici, aby obstoupila chrám Svornosti. Mám v úmyslu tam povolat senát k zasedání, jakmile tady ještě něco dokončím.“

Visely teď na něm všechny oči v místnosti, včetně – jak úkosem postřehl – zraků Terentie v šerém koutě. Nu, a proč také ne? Celou tu dobu při něm věrně stála; ono místečko vzadu v hledišti si na toto představení věru dobře vysloužila! Krátce se zamyslel a dal pak Allobrogy (s výjimkou Broga) uvést do jídelny, aby si tam něčeho zakousli a napili se vína, zatímco on sám spolu s Brogem, Sangou a Valeriem Flaccem usedli, aby vyčkali příchodu Pomptina a mužů, pro které mezitím poslal. Volturcius nepředstavoval žádné nebezpečí – schoulil se v koutku naproti Terentiinu místu a tiše tam popotahoval – avšak Caeparius vyhlížel, jako by měl stále ještě chuť se servat. A tak ho nakonec Cicero zamkl do skříně a zalitoval jen, že ho hned neposlal pod stráží pryč – kdyby ovšem v Římě existovalo nějaké bezpečné místo, kam ho zavřít!

„Pravda je," řekl Lucius Valerius Flaccus pohupuje klíčem od skříně, „že tahle tvá improvizovaná šatlava je nesporně mnohem spolehlivější, než jsou celé Lautumiae."

Jako první dorazil Cethegus, ostražitě a vzpurně se rozhlížel kolem sebe; nedlouho po něm přišli Statilius a Gabinius Capito, následováni v patách Pomptinem. Nejdéle museli čekat na Lentula Suru. Konečně se však ve dveřích objevil i on a na jeho tváři i na celém chování nebylo patrné nic víc než rozmrzelost.

„Tohle už opravdu přesahuje všechny meze, Cicerone!" zvolal ještě dříve, než stačil postřehnout přítomnost ostatních. Jeho následný úlek byl takřka nepostřehnutelný, avšak Ciceronovi neušel.

„Připoj se ke svým přátelům," řekl Cicero.

Kdosi zabušil na hlavní dveře. Pomptinus a Valerius Flaccus, oba dosud v pancíři po svém nočním zásahu, tasili meče.

„Otevři, Tirone!" řekl Cicero.

Venku na ulici však nečíhali vrahové ani jiné nebezpečí, dovnitř nyní vcházeli Catulus, Crassus, Curio, Mamercus a Servilius Vatia.

„Jelikož jsme obdrželi spěšné pozvání od prvního konsula do chrámu Svornosti," vysvětloval Catulus, „usoudili jsme, že uděláme nejlíp, když nejprve za prvním konsulem zajdeme domů."

„Přicházíte velice vhod," řekl vděčně Cicero.

„Co se to děje?" otázal se Crassus při pohledu na spiklence.

Sotva však Cicero započal s vysvětlením, ozvalo se nové zabušení na dveře; dovnitř se nahrnuli další senátoři hořící samou zvědavostí.

„Jak se to jen mohlo tak rychle rozkřiknout?" podivoval se Cicero, neschopen potlačit v hlase vítězoslavný tón.

V nabité místnosti se pak první konsul dostal konečně ke slovu a vypověděl, jak to bylo s Allobrogy a jak došlo k zadržení na Mulvijském mostě. Poté ukázal i dopisy.

„Z těchto důvodů na vás," uzavíral Cicero své sdělení velice formálním tónem, „Publie Cornelie Lentule Suro, Gaie Cornelie Cethegu, Publie Gabinie Capitone a Lucie Statilie, uvaluji vazbu až do úplného vyšetření vaší účasti na spiknutí Lucia Sergia Catiliny." Obrátil se k Mamerkovi. „První senátore, předávám tyto tři svitky do tvé péče a žádám tě, abys pečetě na nich nechal neporušené až do doby, kdy se sejde celý senát v chrámu Svornosti. Poté bude tvou povinností jako prvního senátora, abys je senátu přečetl." Pozvedl pak složený list, tak aby ho všichni viděli. „Tento dopis otevřu hned teď, zde, před vašima očima. Pokud se ukáže, že kompromituje svého autora, prétora Lentula Suru, není už nic, co by mohlo bránit v našem dalším šetření. Pokud bude nezávadného obsahu, musíme rozhodnout, co učiníme s oněmi třemi svitky, ještě než se sejde senát."

„Otevři ho, Marku Tullie Cicerone," řekl Mamercus, celou tou přízračnou scénou poněkud zaskočený a neschopný uvěřit, že by Lentulus Sura, v minulosti jedenkrát konsul a po dvakrát už prétor, mohl být do něčeho takového zapleten.

Och, jak nádherný je to pocit soustředit na sebe všechny pohledy v dramatu tak obrovitém a tak zlověstném, jako je toto, pomyslel si Cicero! Herec byl dokonalý – s tvrdým a hlasitým chřupnutím rozlomil pečeť, poté co všichni potvrdili, že náleží Lentulovi Surovi. Zdálo se, že trvá celou věčnost, než dopis rozloží, než si ho celý prohlédne a než se seznámí s jeho obsahem, dříve než ho začne předčítat.

Lucie Sergie, prosím tě, abys své rozhodnutí změnil. Vím, že si nepřeješ poskvrnit naši věc účastí otrocké armády, věř mi ale, že otevřeš-li přístup do řad svých bojovníků i otrokům, dočkáš se během pár dnů nejen obrovského počtu nových vojáků, ale i vítězství samého. Vše, co proti tobě může Řím teď vyslat, jsou pouhé čtyři legie, po jedné jim velí Marcius Rex a Metellus Creticus a dvěma ten trubec Hybrida.

Proroctví říká, že Římu budou postupně vládnout tři členové rodu Corneliů, a já vím, že budu oním třetím z nositelů tohoto jména. Uznávám, že tvé jméno, Sergie, je mnohem starobylejší než jméno Corneliů, ale naznačil jsi, že bys raději vládl v Etrurii než v Římě. V tom případě zvaž ještě jednou své stanovisko ve věci otroků. Já jsem pro. Přihlédni k tomu, prosím.

Skončil za tak hlubokého ticha, že se zdálo, jako by ani ničí dýchnutí nečeřilo vzduch v přeplněné místnosti.

Pak promluvil Catulus, zle a tvrdě. „Lentule Suro, tímhle jsi pro mě vyřízen!“ vyrazil. „Pomočit tě by bylo málo.“

„Já si myslím,“ říkal ztěžka Mamercus, „že bychom i ty svitky měli otevřít hned teď, Marku Tullie.“

„A dát se zase od Catona obviňovat, že jsem zasahoval do něčeho, co je vyhrazeno senátu?“ otázal se Cicero, vyvalil oči a pak jimi ještě zašilhal. „Ne, Mamerku, ať zůstanou zapečetěny. Nerad bych našeho drahého přítele Catona něčím takovým pozlobil, bez ohledu na to, jak užitečné by mohlo být otevřít i tyhle tři hned tady na místě!“

Jak si Cicero povšiml, přítomen tu byl i prétor Gaius Sulpicius. Výborně! Nechť také on dostane nějaký úkol, aby to nevyhlíželo, jako když vytváříme nějaké kliky – jen ať nedojde k ničemu, v čem by mohl Cato opět hledat chybičky.

„Gaie Sulpicie, ty zajdi do domů Lentula Sury, Cethega, Gabinia a Statilia a prohledej je, jestli v nich nejsou uschovány nějaké zbraně! Vezmi si s sebou Pomptinovu milici, a potom ať pokračují v prohlídce domu Porcia Laeky – a také příbytků Caeparia, Lucia Cassia, tohoto Volturcia tady a jistého Lucia Tarquinia. Chci, abys další pátrání pak přenechal jim – poté co ty osobně prohledáš domy spikleneckých senátorů – protože tebe já budu co nejdříve potřebovat v senátě. Výsledek pátrání mi můžeš ohlásit tam.“

Nikdo nejevil zájem o jídlo ani o pití, takže Cicero povolal z jídelny Allobrogy a propustil Caeparia ze skříně. Všechna bojovnost, kterou projevoval předtím, než tam byl uzamčen, nyní Caeparia opustila; Ciceronova skříň se ukázala být natolik vzduchotěsná, že se z ní Caeparius vypotácel s blekotáním a téměř v mdlobách.

Takže prétor v úřadě, a přitom zrádce! A k tomu někdejší konsul! Jakým způsobem se k němu chovat, aby to na něho – na Cicerona, na takzvaného přivandrovalce z Arpina, na toho údajného cizáckého podnájemníka v Římě – vrhlo co nejlepší světlo? Posléze přešel Cicero místností až po bok Lentulovi Surovi a chopil se pevným stiskem jeho malátné pravice.

„Pojď, Publie Cornelie,“ řekl s krajní zdvořilostí, „je čas odebrat se do chrámu Svornosti.“

„Zvláštní věc!“ prohlásil Lucius Cotta, když se onen dlouhý had postav sunul od Vestiných schodů přes dolejší Forum k chrámu Svornosti, oddělenému od popravčí kobky v Tullianu toliko Gemonským schodištěm.

„Zvláštní? Co je tu zvláštního?“ otázal se Cicero, jenž stále ještě vedl Lentula Suru za ochablou ruku.

„Právě v tuto chvíli zdvíhají stavitelé novou sochu Jova Nejlepšího Největšího na podstavec v jeho chrámu. Mělo se tak stát už dávno! Jsou tomu skoro tři roky, co jsme s Torquatem složili onen slib, že tak učiníme.“ Lucius Cotta se zachvěl. „A tolik zlých znamení kolem toho bylo!“

„Celé stovky už v roce tvého konsulátu,“ řekl Cicero. „Bylo mi té staré etruské vlčice nesmírně líto, když po onom úderu blesku přišla o své lidské mládě. Obdivoval jsem vždycky její pohled – je to dočista *psí* výraz! Dávala Romuloví pít, a přitom o něho ani za mák nedbala.“

„Nikdy jsem nedokázal pochopit, proč vlastně nekojí *dvě* lidská mláďata,“ řekl Cotta, ale pak jen pokrčil rameny. „Snad se u Etrusků v té legendě skutečně vyskytovalo jen jedno dítě. Tak či tak, soška pochází nepochybně z doby ještě před Romulem a Remem, a vlčici samotnou tu pořád ještě máme.“

„Máš plnou pravdu,“ říkal Cicero, když pomáhal Lentulovi Surovi vystoupit po třech schodech na pódium velice nízkého chrámu, „bylo to znamení. Doufám jen, že postavení sochy Velkého Boha tváří k východu se projeví příznivě!“ Ve dveřích naráz stanul. „*Edepol*, to je ale nával!“

Zpráva se už rozletěla. Chrám Svornosti div že nepraskal ve švech, aby pojal všechny senátory přítomné v Římě, neboť se dostavili i ti nemocní. Tato volba místa nebyla náhodná, i když Cicero na narážky o svornosti a nesvornosti mezi jednotlivými římskými stavy zpravidla reagoval podrážděně; avšak v Hostiliově kurii se nemělo konat žádné zasedání týkající se důsledků zrady, a jelikož tato velezrada postihovala všechny stavy římských mužů v celé jejich šíři, bylo jen logické, aby se senát sešel právě v chrámu Svornosti. Dřevěné stupně, jakými byly vybaveny jiné budovy, kde se senát také scházíval, jako třeba chrám Jova Zastavitele, se do chrámu Svornosti prostě nevešly. Všichni museli zůstat stát tam, kam až se jim podařilo prodrat, a zakrátko už do jednoho zatoužili po trošce čerstvého vzduchu.

Posléze se Ciceronovi i v této tlačenici podařilo zavést jakýs takýs pořádek, takže konsulárové a magistráti se mohli posadit na stoličky před *pedarii* anebo senátory ještě nižšího stupně. Kurulské magistráty umístil dozadu doprostřed; mezi oběma řadami sedících, kteří si navzájem hleděli do tváří, pak na jeho pokyn stanuli Allobrogové, Volturcius, Ceaparius, Lentulus Sura, Cethegus, Statilius, Gabinius Capito a Fabius Sanga.

„Zbraně byly uloženy v domě Gaia Cethega!“ hlásil udýchaný prétor Sulpicius, jenž právě vstupoval. „Stovky a stovky mečů a dýk. Pár štítů, pancíře žádné.“

„Já jsem ovšem horlivý sběratel zbraní,“ pravil unuděně Cethegus.

Zamračený Cicero zatím řešil další technický problém, který s sebou tento stísněný prostor přinášel. „Gaie Cosconie,“ řekl dorazivšímu prétorovi, „slyšel jsem, že ty jsi prý vynikající rychlopísař. Upřímně řečeno, nevidím ani, kam by se sem ještě vtěsnal tucet písařů, takže služeb profesionálních zapisovatelů využít nemůžeme. Vyber si tři *pedarie*, kteří jsou rovněž schopni pořizovat doslovný záznam jednání. Podělíte se tak o zápis čtyři, a to by mělo stačit. Pochybuji, že by naše jednání bylo dlouhé, takže po něm budete mít čas porovnat si navzájem poznámky a sestavit společný koncept.“

„Ty se na něho vydržíš dívat a poslouchat ho?“ zašeptal Silanus Caesarovi. Vzhledem k jejich vzájemnému vztahu bylo až zvláštní, že cítil potřebu svěřit se se svými pocity právě jemu, ale jak Caesar usoudil, nepovažoval zřejmě Silanus nikoho jiného ve své blízkosti za dosti dobrého, nevyjímaje ani Murenu.

„Přičichl si zkrátka ke slávě…,“ povzdychl si jen Caesar.

Od Silana se dočkal zabručení, které si vyložil jako projev znechucení. „Nu, mně osobně to všechno připadá poněkud přisprostlé,“ ulevil si k tomu Silanus.

„I takovému zemánkovi z Arpina se jednoho krásného dne zachce užít si moci,“ řekl Caesar. „Tuhle tradici ostatně zahájil už Gaius Marius.“

Konečně se Ciceronovi podařilo odbýt s úzkostlivým puntičkářstvím všechny zahajovací modlitby a oběti a dát zaznít nezbytným věštbám. Titus Volturcius, onen průvodce přidělený Allobrogům, se poté rozplakal a požádal, aby směl povědět, jak to všechno bylo. Což se také stalo, a každou odpovědí na kladené otázky pak Volturcius přitěžoval Lentulovi Surovi a ostatním čtyřem víc a víc. Lucius Cassius, jak vysvětloval, se už nakvap odebral do Zadní Galie, podle všeho směřuje do dobrovolného vyhnanství v Massilii. I ostatní zatím uprchli, včetně senátorů Quinta Antonia Chilona, bratrů Sullů a Publia Autronia. Padalo jméno za jménem, jezdci a bankéři, jejich nejrůznější nohsledi a příživníci. Když konečně Volturcius dospěl ke konci své vzlykavé výpovědi, ocitlo se na seznamu Římanů závažně zapletených do spiknutí na sedmadvacet osob, od Catiliny až po Volturcia samého (a diktátorův synovec, Publius Sulla – ač ve výčtu *neuveden* – byl celý zalit potem).

Nato první senátor Mamercus rozlomil pečeti na svitcích a přečetl je. Bylo téměř po napětí.

Cicero v naději, že mu bude dopřáno sehrát úlohu vynikajícího advokáta, jenž ve strhující štvanici usvědčí jednoho viníka po druhém, započal s výslechem Gaia Cethega. Ale ouvej! Ten se okamžitě zhroutil a doznal se naprosto ke všemu.

Následoval Statilius, s obdobným výsledkem.

Gabinius Capito se sice začal bránit, avšak pak se přece jen přiznal, ještě než se mohl Cicero dát opravdu do díla.

Poslední přišel na řadu Marcus Caeparius, jenž propukl v křečovitý pláč a doznával se v přívalu slz.

Třebaže to Catulovi přišlo notně zatěžko, navrhl – když už bylo po všem – aby byl odhlasován dík skvělému a bdělému prvnímu konsulovi Říma; slova mu v ústech poněkud drhla, ale posléze se přece jenom prodrala navenek, podobně jako Caepariovo přiznání.

„Buď pozdraven, *pater patriae* – otče vlasti!“ přispěl k tomu Cato.

„To myslí vážně, nebo je to sarkasmus?“ otázal se Caesara Silanus.

„Těžko říct, tohle u Catona nikdy není jisté.“

Cicero pak byl zplnomocněn vydat zatykače na ty spiklence, kteří nebyli přítomni, načež nadešel čas přidělit pět dopadených do péče a k ostraze jednotlivým senátorům.

„Já se ujmu Lentula Sury,“ pravil smutně Lucius Caesar. „Je to můj švagr. Podle rodu by asi měl spíše jít k nějakému Lentulovi, ale podle práva připadá mně.“

„Já s sebou beru Gabinia Capitona,“ řekl Crassus.

„A já si vezmu na starost Caeparia,“ řekl starý Gnaeus Terentius.

„A co uděláme se zrádcem v úřadě prétora?“ otázal se Silanus, jenž v panujícím dusnu celý jako by zpopelavěl.

„Nařídíme mu, aby odevzdal odznaky svého úřadu a propustil své liktory,“ řekl Cicero.

„To se mi ovšem nezdá zákonné," řekl rozmrzele Caesar. „Nikdo nemá právo předčasně ukončit úřad kurulského magistráta před vypršením celého jeho funkčního období. Přísně vzato ho nemůžeš ani uvěznit."

„Ale my takové právo máme, podle *senatus consultum ultimum* ano!" odsekl Cicero podrážděně. Proč ten Caesar na všem pořád hledá jenom chyby? „Jestli ti to připadá přijatelnější, neříkej tomu ukončení úřadu! Ber to jako odnětí jeho kurulských odznaků!"

Nato Crassus, zmožen už onou tlačenicí a umíraje touhou z chrámu Svornosti konečně zmizet, přerušil rozhořčenou hádku návrhem, aby odhalení spiknutí a jeho nekrvavé řešení bylo oslaveno veřejným díkůvzdáním. Ciceronovo jméno však nevyslovil.

„Když už o tom mluvíš, Crasse, pročpak jsi rovnou nenavrhl odhlasovat našemu drahému Markovi Tulliovi Ciceronovi občanskou korunu?" zavrčel Poplicola.

„Tak *tohle*," řekl Silanus Caesarovi, „docela určitě ironicky míněno bylo!"

„Och, buďte bohům díky, už to shromáždění konečně rozpouští," odpověděl jen Caesar. „Cožpak nepřipadl na žádný důvod, proč se sejít spíše v chrámu Jova Zastavitele anebo v Bellonině svatyni?"

„Zítra zase tady, o druhé hodině!" volal Cicero do chóru stonů a pak z chrámu odkvačil na rostra, aby pronesl k čekajícímu davu uklidňující projev.

„Nemám nejmenší představu, proč on má tak strašně naspěch," řekl Crassus Caesarovi, když konečně stanuli venku, protahovali svaly a zhluboka se nadechovali svěžího vzduchu. „Domů dnes večer stejně nemůže, jeho žena tam hostí Bonu Deu."

„Nu ano, ovšem," řekl Caesar s povzdechem. „Šla tam i moje manželka s mou matkou, nemluvě o všech vestálkách. A také Julia, jak předpokládám. Už dospívá."

„Kéž by se totéž dalo říct o Ciceronovi."

„Ale prosím tě, Crasse! Vždyť on je konečně ve svém živlu! Ať si to své vítězstvíčko pěkně užije. Nebyl to zase tak moc velký komplot a naději na úspěch měl asi jako Pán v soutěžení s Apollónem. Bouře v číši vody, nic víc."

„Pán proti Apollónovi? Ale on přece vyhrál, ne?"

„Jen díky tomu, že soudcem jim byl Midás, Marku. A proto pak taky měl Midas navěky oslí uši."

„Soudcem je vždycky nějaký ten Midás, Caesare."

„Čili vševládnoucí moc zlata."

„Přesně tak."

Vydali se napříč Forem, neupadli v pokušení zastavit se a poslouchat, co právě říká Cicero lidu.

„Dotýká se to i tvé rodiny, samozřejmě," řekl Crassus, když Caesar minul Via Sacra a spolu s ním zamířil k Palatinu.

„Věru že se jí to dotýká. Jedné dosti pitomé sestřenice a jejích tří synáčků, notně nevycválaných klacků."

„Myslíš si, že bude u Lucia Caesara?"

„To určitě ne. Lucius Caesar je až příliš korektní. Vzal si přece domů pod dozor sestřina manžela. Takže vzhledem k tomu, že moje matka slaví v Ciceronově domě Bonu Deu, zajdu asi nejdřív za Luciem a povím mu, že se vydám rovnou za Julií Antonií."

„Ne že bych ti něco takového přál," utrousil s omluvným úsměvem Crassus.

„Věř mi, že ani já sám sobě to nepřeju!"

*

Julii Antonii uslyšel ještě dříve, než zabušil na dveře velice krásného domu Lentula Sury, nadýchl se a narovnal v ramenou. Proč se musí zrovna dnes konat Bona Dea? Všechny přítelkyně Julie Antonii se určitě sebraly a šly do Ciceronova domu, Bona Dea nebyla bohyně, kterou by se žena odhodlala ignorovat jen kvůli tomu, že se její družka ocitla v nějaké tísni.

Všichni tři synové Antonia Cretika o matku pečovali s takovou trpělivostí a laskavostí, že to Caesara až překvapilo – což jí ovšem nezabránilo, aby vyskočila a vrhla se Caesarovi na prsa.

„Och bratranče!“ vzlykala. „Co mám dělat? Kam já půjdu? Oni zkonfiskují všechen Surův majetek! Nezůstane mi ani ta střecha nad hlavou!“

„Nech toho muže na pokoji, mami,“ řekl Marcus Antonius, její nejstarší, rozvíral jí prsty, jimiž se Caesara držela, a doprovodil ji pak zpátky do křesílka. „Seď pěkně tady a ten žal si nech pro sebe, stejně nám v našem neštěstí nebude nic platný.“

Snad proto, že už se pláčem zcela vyčerpala, ho Julia Antonii poslechla; na židli vedle ní se posadil její nejmladší syn, Lucius, poněkud obtloustlý a neohrabaný, vzal ji za ruce a konejšivě jí cosi šeptal.

„Řada je teď na něm,“ řekl Antonius stručně a odvedl strýce do peristylové zahrady, kde se k nim připojil i prostřední ze synů, Gaius.

„Škoda že většinu Corneliů v senátě teď tvoří Corneliové Lentulové,“ řekl Caesar.

„A nikdo z nich nebude mít radost, že má v rodině zrádce,“ řekl Marcus Antonius zachmuřeně. „Je on *opravdu* zrádce?“

„Je to mimo veškerou pochybnost, Antonie.“

„Jsi si tím jist?“

„Právě jsem ti to přece řekl! Copak se děje? Obáváš se snad, že by se nakonec mohlo ukázat, že jste do toho zapleteni i vy?“ otázal se znepokojeně Caesar.

Antonius zrudl, ale neřekl na to nic; zato Gaius se ozval, a dokonce si k tomu i dupnul.

„My do ničeho zapleteni *nejsme!* Proč si o nás každý – včetně tebe – myslí vždycky jen to nejhorší?“

„Právě tomuhle se říká získat si pověst,“ vysvětloval trpělivě Caesar. „Vy máte všichni tři pověst přímo strašnou – hazard, víno, děvky.“ Ironicky koukl po Antoniovi. „Případně tu a tam i nějaký ten milenec.“

„To není pravda, co se povídá o mně a o Curionovi,“ řekl Antonius celý nesvůj. „My jen předstíráme, že jsme milenci, abychom dopálili Curionova otce.“

„Jenomže tohle všechno se na tu vaši nedobrou pověst skládá, Antonie, jak ty i tví bratři co nevidět zjistíte. Kdejaký chrt ze senátu vám teď začne čenichat za zadkem, takže vám doporučuji, abyste mi – pokud jste v téhle věci třeba jen nepatrně namočeni – o tom raději hned teď pověděli.“

Všichni tři Cretikovi synové už dávno shledali, že tenhle Caesar má ty nejznepokojivější zraky ze všech lidí na světě – pronikavé, chladné, vševědoucí. Neměli ho proto v lásce, neboť je jeho oči zaháněly do obrany; kdykoli se na ně upřely, rázem si připadali mnohem méně dokonalí, než za jaké se v skrytu duše považovali. Nikdy se neobtěžoval peskovat je za drobné prohřešky; přicházíval jen tehdy, když věci nabývaly hrozivých rozměrů, jako právě teď. A tak jim jeho řídké návštěvy připadaly jako příchod zvěstovatele pohromy, zbavovaly je schopnosti se ozvat, odseknout mu, bránit se nějak.

Antonius proto zamračeně odpověděl: „Nemáme s touhle záležitostí naprosto nic společného. Clodius o Catilinovi řekl, že stejně všechno prohrál a prohraje.“

„A co řekne Clodius, to platí, co?“

„Obvykle má pravdu.“

„To ano,“ kývl nečekaně Caesar. „Je to mazaná liška.“

„Co tedy bude?“ přerušil je Gaius Antonius.

„Tvůj otčím bude postaven před soud pro zradu a bude odsouzen,“ řekl Caesar. „Doznal se, nic jiného mu nezbylo. Ciceronovi prétoři chytili Allobrogy, kteří u sebe měli dva jeho usvědčující dopisy, a nebyly to žádné padělky, o tom vás můžu ubezpečit.“

„Takže má *mama* pravdu. Přijde o všechno.“

„Vynasnažím se, aby k tomu nedošlo, a najde se určitě dost mužů, kteří se mnou v tomhle budou souhlasit. Je na čase, aby už Řím přestal za mužovy viny trestat jeho rodinu. Až se stanu konsulem, budu usilovat o to, aby se na tabulích objevil i zákon v tomto smyslu.“ Otočil se do atria. „Není teď nic, čím bych mohl vaší matce osobně pomoci, Antonie. Potřebuje ženskou společnost. Jakmile se moje matka vrátí z oslav Bony Dey, pošlu ji sem.“ V atriu se ještě rozhlédl. „Škoda že Sura nesbíral žádná umělecká díla, byli byste mohli pár věci někam uklidit, než to přijde zkonfiskovat stát. Přesto ale trvám na tom, co jsem řekl – udělám, co bude v mých silách, aby to málo, co Surovi patří, nebylo zabaveno. Stejně si myslím, že to byl hlavní důvod, proč se k tomu spiknutí vůbec připojil – aby nějak zvětšil rodinný majetek.“

„To určitě,“ říkal Antonius, když Caesara doprovázel ke dveřím. „Věčně naříkal, jak ho to vyloučení ze senátu zruinovalo – a že on se nedopustil ničeho, co by to opodstatňovalo. Tvrdil pořád, že za tím vězela osobní zášť censora Lentula Clodiana. Nějaká rodinná rozepře ještě z časů, kdy byl Clodianus adoptován Lentuly.“

„Máš ho rád?“ zeptal se Caesar už na prahu.

„To víš že ano! Sura je skvělý chlap, nejlepší z mužů, jakého znám!“

A tohle je na tom všem skutečně zajímavé, říkal si Caesar cestou zpátky na Forum, kdy už měl Domus Publiku na dohled. Ne každému otčímovi se podaří získat si náklonnost takovéhoto tria mladých pastorků! Typických Antoniů – mladých mužů bez zábran, vznětlivých, hovících jakékoli žádosti, která je posedne. Na jejich širokých ramenou věru nesedí politicky uvažující hlavy! Všem třem je společná brutální síla a ona zvláštní ošklivost, jaká z neznámých důvodů nesmírně přitahuje ženy. Co tihle lidé, pro všechno na světě, jednou dokáží udělat ze senátu, až dospějí do věku, kdy se budou moci stát kvestory? To jest, budou-li na to vůbec mít, aby se o tento úřad mohli ucházet! Creticus zemřel sebevraždou a v nemilosti, třebaže se nenašel nikdo, kdo by ho ještě posmrtně pohnal před soud pro zločiny spáchané proti státu; vždyť jemu ostatně nijak nechyběla nezbytná loajalita vůči Římu, postrádal jen dostatek zdravého rozumu a jasný úsudek. Jeho majetek se nicméně začal rozplývat, zejména poté co se Julia Antonii provdala za Lentula Suru, muže bez vlastních potomků, ale také bez vlastního jmění. Lucius Caesar už měl syna a dceru; odtamtud se tedy Antoniové neměli čeho nadít. Což znamenalo, že bude na něm, na Caesarovi, aby pomohl Antoniům jejich majetkové poměry nějak vylepšit. Jak to provede, neměl zatím nejmenší představu, ale učiní tak. Měl zkušenost, že pokud se ukáže skutečně naléhavá potřeba, peníze už se vždycky někde najdou.

Uprchlý Lucius Tarquinius, jenž z Mulvijského mostu skočil do Tiberu, byl dopaden na silnici do Faesul a přiveden před Cicerona, ještě než se senát znovu sešel v chrámu Svornosti, nazítří po slavnosti Bony Dey. Vzhledem k tomu, že byl pro Cicerona jako pro muže toho dne jeho vlastní dům kvůli obřadům uzavřen, strávil Cicero noc u Nigidia Figula, jenž byl natolik prozíravý, že pozval na večeři i Attika a Quinta Cicerona. Strávili společně příjemný večer, o to příjemnější, když jim Terentia vzkázala, že poté co oheň na oltáři Bony Dey téměř sešel, vyrazil náhle znovu prudkým plamenem, což vestálky vyložily tak, že Cicero zachránil vlast.

Blažené pomyšlení! Otec vlasti. Zachránce Říma. On, podnájemník z Arpina.

Zcela volno mu však u srdce nebylo. I přes uklidňující projev, který k lidu předchozího dne přednesl z roster, byli ranní návštěvníci z řad jeho klientů, kterým se podařilo ho v domě Nigidia Figula vypátrat, dosti podráždění, byl na nich patrný neklid, ba i strach. Kolik řadových obyvatel ve městě asi přeje nějaké změně poměrů – a prominutí všech dluhů? Je jich patrně dost, jak se zdálo; za noci o Saturnáliích by se možná Catilinovi skutečně mohlo podařit Říma se zmocnit. Včerejškem byly naráz zmařeny veškeré naděje doutnající ve všech těch finančně tísněných hrudích, a ti, kdo se na takovou vyhlídku už upnuli, si dnes byli bezpochyby vědomi, že se taková příležitost nebude opakovat. Řím se zdál být klidný; Ciceronovi klienti však trvali na svém, že tu existují mocné spodní proudy. Stejného názoru byl i Atticus. A já tu teď stojím, pomyslel si Cicero s pocitem jisté paniky, jako odpovědný za zatčení oněch pěti mužů! Mužů s vlivem a s četnými klienty, zejména pokud jde o Lentula Suru. A Statilius zase pochází z Apulie a Gabinius Capito z jižního Picena – oba tedy z míst se silnou buřičskou tradicí, nakloněných spíše zájmům Italiků než Říma. A pokud jde o Gaia Cethega – jeho otec byl přece znám jako král senátorů ze zadních lavic! Je za ním nezměrné bohatství a síla vlivu. Zatímco on, Cicero, první konsul, je samojediný odpovědný za jejich zadržení a uvěznění. Za to, že proti nim zajistil tak pádné důkazy, že se do jednoho zhroutili a ke všemu přiznali. Ponese tedy i odpovědnost za to, aby byli odsouzeni při procesu, jenž se může zvrhnout ve zdlouhavé a obtížné řízení a v jehož průběhu mohou na povrch vyvřít právě ony zrádné spodní proudy. Úřad předsedy soudu zvlášť ustaveného k projednání žaloby pro velezradu na sebe určitě nebude ochoten vzít nikdo z prétorů tohoto roku – procesy se zrádci se staly natolik výjimečnou událostí, že už dva roky nebyl takovýmto předsednictvím pověřen žádný prétor. Jeho vězňové proto zjevně budou muset setrvat pod dozorem Říma i po Novém roce. To znamená, že noví tribunové lidu jako třeba Metellus Nepos začnou vykřikovat, že Cicero překročil své pravomoci, a další tribunové lidu jako Cato zase budou číhat, aby se mohli vrhnout jako dravci na sebemenší právní nedostatek.

Kdyby jen všichni tihle ničemové, říkal si Cicero, když vedl svého vězně Tarquinia do chrámu Svornosti, nemuseli vůbec před soud! Vinni přece tak jako tak jsou, to už všichni uslyšeli z jejich vlastních úst. Zcela určitě budou odsouzeni; ani ta nejshovívavější anebo nejzkorumpovanější porota je nemůže osvobodit. A posléze budou – co, popraveni? Ale soudy přece nepopravují! Nejvyšší trest, jaký mohou soudy vynést, je doživotní vyhnanství a zabavení veškerého majetku. Dokonce ani proces před shromážděním lidu nemůže vyústit v trest smrti. Dosáhnout takového výroku by znamenalo zorganizovat obžalobu pro *perduellio* v centuriích, a kdo dokáže říct, jaký by mohl být výsledek, když ono heslo „všeobecné prominutí dluhů“ dosud letí od úst k ústům a hýbe Římem? Někdy, zauvažoval zkušený bojovník ze soudních arén, je takový proces jen pro zlost.

Když začaly výslechy v chrámu Svornosti, Lucius Tarquinius mnoho nového nepověděl. Cicero si ponechal výsadu klást otázky sám a probral s Tarquiniem všechny kroky vedoucí až k jeho zadržení na Mulvijském mostě. Nato poskytl první konsul možnost ptát se i plénu senátu, s vědomím, že i na někoho dalšího by se mohla dostat troška té slávy.

Co naprosto nečekal, byla odpověď, jakou dal Tarquinius hned prvnímu přihlášenému, Markovi Porciovi Catonovi.

„Především – proč ty ses vůbec připojil k těm Allobrogům?“ ozval se Cato svým skřehotavým a pronikavým hlasem.

„Cože?“ opáčil Tarquinius, dosti sprostý chlap, beze vší úcty k lepším lidem ze senátu.

„Allobrogové přece už průvodce měli, byl jím Titus Volturcius. Marcus Caeparius vypověděl, že byl v doprovodu proto, aby po svém návratu spiklencům v Římě oznámil, jaký byl výsledek schůzky Allobrogů s Luciem Sergiem Catilinou. Ale cos tam tedy dělal ty, Tarquinie?“

„Nu, já s těmi Allobrogy vlastně nic společného neměl, Catone!“ řekl blahosklonně Tarquinius. „Přidal jsem se k té jejich skupince, protože taková cesta na sever je ve společnosti bezpečnější a protože taky líp utíká, než kdybych tam putoval sám. Ne, já měl pro Catilinu něco jinačího.“

„Opravdu? A co to bylo?“ otázal se Cato.

„Měl jsem Catilinovi vyřídit vzkaz od Marka Crassa.“

V přeplněném malém chrámu zavládlo naprosté ticho.

„Opakuj to, Tarquinie.“

„Měl jsem Catilinovi vyřídit vzkaz od Marka Crassa.“

Šum hlasů sílil a mohutněl, až musel Cicero požádat svého hlavního liktora, aby zabušil svazky prutů o podlahu.

„Ticho!“ zaburácel.

„Takže ty jsi nesl Catilinovi zprávu od Marka Crassa,“ zopakoval jeho vyjádření Cato. „A kde ji tedy máš, Tarquinie?“

„No, v hlavě přece,“ zašveholil Tarquinius se spokojeným výrazem v tváři. „To nebyla žádná psaná zpráva, jen vzkaz.“

„A uchoval sis ho v hlavě doteď?“ otázal se Cato s pohledem upřeným na Crassa, který ohromeně seděl opodál na své stoličce.

„Jo. Chceš ho snad slyšet?“

„Ano, buď tak laskav.“

Tarquinius se vytáhl na špičky a pohupoval se do rytmu slov. „Marcus Crassus vzkazuje, že máš být dobré mysli, Lucie Catilino. Řím proti tobě nestojí jednotný a na tvou stranu se přidává víc a víc významných mužů,“ odříkával Tarquinius.

„Ten je mazaný jak potkan ze stoky!“ zavrčel Crassus. „On si myslí, že tím, že mě obviní, mě snad donutí, abych z toho lidi jeho druhu vysekával a ještě za to utrácel peníze.“

„Hanba!“ zvolal Caesar.

„Jenže v tom se velice mýlíš, Tarquinie!“ pokračoval Crassus. „A budeš si k tomu muset najít někoho zranitelnějšího, než jsem já. Sám Marcus Cicero ví nejlíp, že *já* jako první z celého senátu jsem mu v téhle věci přinesl pádné důkazy. A byli u toho hned *dva* naprosto věrohodní svědci, Marcus Marcellus a Quintus Metellus Scipio.“

„Je to naprosto tak,“ řekl Cicero.

„To souhlasí,“ řekl Marcellus.

„Je to pravda," řekl Metellus Scipio.

„Chceš snad tohle obvinění prošetřovat dál, Catone?" otázal se Crassus, jenž Catonem hluboce pohrdal.

„Ne, Marku Crasse, nechci. Je to zjevná smyšlenka."

„Souhlasí i senát?" dožadoval se Crassus.

Les zdvižených rukou dal najevo, že i senát je pro.

„Což zkrátka znamená," prohlásil Catulus, „že náš milý Marcus Crassus je natolik velká ryba, že dokáže vyplivnout háček, aniž si natrhl hubičku. Dobrá, vznáším tedy stejné obvinění proti rybce mnohem menší! Obviňuji z účasti na Catilinově spiknutí Gaia Julia Caesara!"

„A já se k obvinění, které právě Quintus Lutatius Catulus vyslovil, plně připojuji!" zakřičel Gaius Calpurnius Piso.

„A důkazy?" otázal se Caesar, aniž se obtěžoval vstát ze stoličky.

„Důkazy budou," prohlásil s prohnaným úsměvem Catulus.

„Jakého druhu? Dopisy? Ústní vzkazy? Anebo jen holé domněnky?"

„Dopisy!" vyštěkl Gaius Piso.

„Tak kde je máš?" otázal se Caesar nijak neznepokojen. „Komu jsou určeny, pokud se předpokládá, že jsem je psal já? Anebo sis snad dal práci s padělám mého rukopisu, Catule?"

„Je to korespondence mezi tebou a Catilinou!" zvolal Catulus.

„Myslím, že jednou jsem mu skutečně psal," zauvažoval Caesar. „Bylo to tehdy, když byl proprétorem v provincii Africa. Ale od té doby určitě ne."

„Ale psal, psal!" ušklíbl se Piso. „Dostali jsme tě, Caesare, můžeš se kroutit, jak chceš! Máme tě!"

„Asi těžko," řekl Caesar, „tohle se ti nepovedlo, Pisone. Zeptej se Marka Cicerona, jakým způsobem jsem mu proti Catilinovi pomohl *já*."

„Nemusíš se obtěžovat, Pisone," řekl Quintus Arrius. „Já tu rád povím, co bude Cicero moci jen potvrdit. Caesar mne požádal, abych se vydal do Etrurie a pohovořil si se Sullovými veterány okolo Faesul. Nevěděl o nikom jiném, kdo by měl jejich důvěru, proto se obrátil na mě. Velice rád jsem mu vyhověl, a byl bych se jen nakopal do zadku, že mě to nenapadlo samotného a že jsem mu to nenabídl. Prostě jsem nemyslel. Když jde o to vnést do věcí jasno, chce to zkrátka muže, jako je Caesar. A kdyby se byl Caesar na spiknutí podílel, nebyl by tohle učinil."

„Quintus Arrius říká pravdu," řekl Cicero.

„Takže se vy dva zase posaďte a držte zobáky!" řekl ostře Caesar. „Když už v soutěži o zvolení pontifikem maximem prohraješ s někým úspěšnějším, Catule, tak se s tím smiř! A tebe, Pisone, to muselo na úplatcích stát celé jmění, abys unikl odsouzení před mým soudem! Proč tady z holé zášti vystavujete tu svou ubohost ještě na odiv? Tenhle senát ví, co jste zač, a ví také, čeho všeho jste schopni!"

Na toto téma by se bylo dalo povědět ještě mnoho, jenomže v tu chvíli se do senátu přiřítil posel oznamující Ciceronovi, že skupina propuštěnců náležejících Cethegovi a Lentulovi Surovi verbuje s jistým úspěchem ve městě muže, a že jakmile jich získají dostatečný počet, hodlají napadnout domy Lucia Caesara a Cornificia, osvobodit Lentula Suru a Cethega, prohlásit je za konsuly, poté osvobodit i ostatní vězně a zmocnit se vlády nad městem.

„A tyhle snahy," pravil Cicero, „potrvají, dokud neproběhnou procesy se spiklenci! Celé měsíce, otcové senátoři, měsíce! Přemýšlejte o tom, jak bychom mohli tuto dobu zkrátit, velice vás o to prosím!"

Rozpustil shromáždění a prétorům uložil povolat do zbraně městskou milici; její oddíly byly vyslány do domů strážců uvězněných spiklenců, obsazena byla i všechna důležitá místa ve městě a skupina jezdců z *osmnáctky* včetně Attika se odebrala na Kapitol bránit chrám Jova Nejlepšího Největšího.

„Och Terentie, já nechci zakončit svůj konsulský rok polovičatě, anebo dokonce nezdarem, zejména po takovém vítězství ne!“ naříkal Cicero, když se vrátil domů.

„Dokud jsou ti muži uvnitř Říma a Catilina v Etrurii s armádou, celá věc pořád ještě visí na vlásku, tak je to,“ řekla.

„Právě tak, moje milá.“

„Jenomže ty dopadneš jako Lucullus – odřeš všechnu nevděčnou práci a dočkáš se toho, jak Silanus a Murena sklidí všechnu slávu, protože až se to konečně celé uzavře, budou už konsuly *oni.*“

Na tohle vlastně až dosud ani nepomyslel, ale teď, když to uslyšel tak lapidárně shrnuto z úst své manželky, se zachvěl. Ano, právě tak to dopadne! Bude ošizen, čas a tradice se spiknou proti němu.

„Nu,“ řekl a napřímil se, „omluv mě, že se teď vzdálím, myslím, že se budu muset uchýlit do pracovny a zavřít se tam, dokud mne nenapadne nějaké schůdné řešení.“

„Ty už tu odpověď znáš, manželi. Ale já tě chápu. Potřebuješ k němu shledat odvahu. Pamatuj na to, až ji budeš sbírat, že Bona Dea je na tvé straně.“

„Mor na ně, na potvory,“ řekl Crassus Caesarovi, nezvykle silná slova na muže jeho poklidné povahy. „Dobrá polovina těch *fellatorů* už se těšila, že mi Tarquinius ta obvinění přišije! Ještě štěstí, že Quintus Curius tu hromádku dopisů položil právě na mé schody! Jinak jsem se dnes mohl dostat do pořádných nesnází.“

„Ani ta moje obrana dnes za moc nestála,“ řekl Caesar, „jenomže naštěstí stálo za málo i to nařčení. Pitomci! Catulus a Piso dostali ten nápad obvinit mě teprve v okamžiku, kdy na tebe zaútočil Tarquinius. Kdyby si byli vzpomněli alespoň včera, byli by možná nějaký ten zfalšovaný dopis stačili podvrhnout. Anebo by byli mlčeli, dokud by něco takového neměli připraveno.

Jedna z věcí, které mě vždycky znovu povzbudí, Marku, je to, jací hlupáci ti protivníci všichni jsou! Pro mne je vždycky znovu nesmírnou útěchou pomyšlení, že se nikdy nestřetnu s nepřítelem tak chytrým, jako jsem sám.“

Třebaže byl Crassus zvyklý takováto prohlášení od Caesara občas slýchat, zahleděl se teď nicméně na svého mladšího společníka jako fascinován. Cožpak on o sobě doopravdy nikdy ani trochu nezapochybuje? Pokud se tak snad někdy stalo, Crassus na něm nikdy sebemenší známku něčeho takového nepostřehl. Ještě štěstí, že je Caesar obdařen takovou střízlivou a chladnou hlavou. Jinak by si mohl Řím přát raději tisícovku Catilinů.

„Já tam zítra nepůjdu,“ řekl pak Crassus.

„Byl bych rád, kdybys přišel! Slibuje to zajímavou podívanou.“

„Kašlu na to, i kdyby to bylo napínavější než utkání dvou dobře sehraných gladiátorů! Ať si Cicero užije té své slávy. *Pater patriae!* Pche!“ odfrkl si.

„Ale Cato to přece myslel ironicky, Marku!“

„Já vím, Caesare! Co mi vadí, je, že Cicero to bral doslova.“

„Chudák malá. Musí to být hrozné, stát mimo, odsouzen k roli diváka.“

„Není ti něco, Caesare? Že by soucit? Z tvých úst?“

„Och, je to tak, čas od času se mi někoho zželí. A není divu, že je to zrovna Cicero. On je tak nesmírně snadno zranitelný.“

Přestože musel Cicero organizovat službu milice a přemýšlet současně, jak vyřešit onen časový rébus, neopomněl zařídit, aby chrám Svornosti dostal pro zasedání senátu poněkud přívětivější podobu. A tak, když se za úsvitu pátého prosincového dne senátoři shromáždili, shledali, že tu zatím tesaři odvedli kus práce. Po obou stranách se táhly tři stupně, vyšší, ale užší než v Hostiliově kurii. V průčelí stálo pódium pro kurulské magistráty a před ním lavice pro tribuny lidu.

„Nebudete sice moci sedět na stoličkách, na to jsou stupně příliš úzké,“ říkal první konsul. Ukázal do výše, k horní hraně bočních i průčelních stěn. „Ale zato jsem dal prorazit větrací okénka, myslím, že jich bude až dost.“

Dostavilo se na tři sta mužů, o něco méně než v předchozích dnech; po chvilce, kdy se senátoři rozesazovali na stupních jako slepice na hřadě, byl senát připraven začít jednat.

„Otcové senátoři,“ pronesl Cicero slavnostním hlasem, „svolal jsem senát k zasedání, abychom projednali cosi, co nelze odkládat ani přehlížet. Totiž co učinit s našimi pěti vězni.

V mnoha směrech připomínají současné události situaci, jaká nastala před sedmatřiceti lety, poté co se Saturninus a jeho vzbouřenci vzdali v obleženém Kapitolu. Nikdo nevěděl, co si s nimi počít! Nikdo si nechtěl vzít na starost tak nebezpečné chlapy, jelikož bylo známo, že mají v Římě četné přívržence – dům muže, jenž by byl svolil stát se jejich strážcem, by byl klidně mohl do základů vyhořet, on sám by při tom mohl zemřít a jeho vězeň tak být osvobozen. Posléze tedy byli zrádce Saturninus a čtrnáct jeho nejbližších spolčenců zavřeni v našem milovaném sídle senátu, v Hostiliově kurii. Okna žádná, dveře bytelné, bronzové. Tedy naprosto pevné vězení. Pak ovšem skupina otroků vedená jakýmsi Scaevou vyšplhala na střechu, vytrhala z ní tašky a jimi pak muže zavřené uvnitř pobila. Odsouzeníhodný čin – avšak jakou úlevu městu přinesl! Jen co Saturninus zemřel, Řím se uklidnil a bylo po starostech. Já vím – přítomnost Catiliny v Etrurii znamená v naší současné situaci jistou komplikaci navíc, avšak přesto potřebujeme nejdříve ze všeho uklidnit toto město, Řím!“

Cicero se odmlčel, byl si dobře vědom, že někteří z těch, kdo mu nyní naslouchají, byli součástí oné skupinky, kterou Sulla vybídl, ať vystoupá na střechu Hostiliovy kurie, a věděl také, že tehdy mezi nimi nebyl ani jediný otrok. Zato majitel onoho otroka Scaevy ano. Byl to jakýsi Quintus – Croton? Poté, co rozruch kolem této události utichl natolik, že se zdála být uzavřena, Croton Scaevu propustil s okázalou veřejnou pochvalou za jeho údajný skutek – a tím vinu ze skutečných pachatelů přesunul na něho. Verze, kterou Sulla nikdy nevyvracel, zejména ne poté, co se stal diktátorem. Otroci mohou být velice užiteční!

„Otcové senátoři,“ ujal se Cicero pevným hlasem opět slova, „sedíme na sopce! V našich domech je uvězněno pět mužů, pět mužů, kteří před vámi a na půdě tohoto senátu přestali zapírat a přiznali se ke všem svým zločinům. Kteří tak byli usvědčeni z velezrady! Ano, svými vlastními slovy nad sebou vynesli rozsudek, poté co stanuli tváří v tvář důkazům, jejichž existence sama znamenala jejich konec! A tím, co tu doznali, vyřkli ortel i nad dalšími, nad muži, na něž už byl vydán příkaz k zatčení, kdekoli budou vypátráni. Zvažte, co nastane, až skutečně nalezeni budou. Budeme se

muset v našich běžných římských domovech postarat o střežení více než dvacítky zrádců, dokud neproběhnou všechny procesy s nimi, náročné a otřesně vleklé.

Včera jsme měli možnost poznat jedno z nebezpečí, jaká nám vinou této strašné situace hrozí. Spikla se další skupina vzbouřenců a podařilo se jí získat na svou stranu i další sobě podobné, s cílem vysvobodit nejprve zločince, které zatím střežíme, poté zavraždit konsuly a ony již dopadené zločince dosadit na jejich místa! Jinými slovy to vzbouření pokračuje, zatímco velezrádci, kteří se ke svým činům sami doznali, dále prodlévají v Římě a Catilinova armáda dál zůstává na italské půdě. Jen díky rychlému zásahu se mi včera podařilo jejich záměry překazit. Avšak já sám už setrvám v úřadě konsula méně než měsíc! Ano, otcové senátoři, roční střída je těsně před námi, a my nejsme s to zajistit bezpečnou výměnu magistrátů.

Mým stěžejním úsilím je odejít z úřadu v podmínkách, kdy bude – pokud jde o Řím sám – tato katastrofa definitivně zažehnána, tak abychom Catilinovi dali jasně najevo, že tu nemá spojence dostatečně silné, aby mu byli co platní. A cesta k tomuto cíli existuje…“

První konsul se odmlčel, aby tato slova nechal proniknout k vědomí posluchačů, a přál si jen, aby byl v senátě přítomen jeho starý soupeř i druh Hortensius. Hortensius by ocenil eleganci tohoto argumentu, zatímco ostatek nanejvýš pochopí jeho účelnost. Pokud jde o Caesara, nu… Cicero si sám nebyl jist, stojí-li vůbec o Caesarovo uznání, ať už o jeho stanovisko právníka anebo o postoj muže. Crassus se dostavit neobtěžoval, ten ovšem byl až na posledním místě mezi těmi, které by Cicero toužil oslnit svou právní konstrukcí.

„Dokud nebudou Catilina a Manlius poraženi anebo dokud se nevzdají, trvá v Římě na základě *senatus consultum ultimum* stanné právo. Obdobně jako když v Římě platilo *senatus consultum ultimum* ve chvílích, kdy Saturninus a jeho následovníci zahynuli v Hostiliově kurii. Znamenalo to tehdy, že nikdo nemohl být volán k odpovědnosti za to, že dovedl události k nevyhnutelnému závěru a ony vzbouřence popravil. *Senatus consultum ultimum* zajistilo beztrestnost všem, kdo je tehdy zasypali taškami vytrhanými ze střechy, třebaže šlo jen o otroky – neboť před zákonem za otrokovy činy odpovídá jeho pán. Jinak by se všichni ti muži, kterým patřili otroci zúčastnění na onom ukamenování, byli mohli nadít obžaloby pro vraždu. Pokud by tu ovšem nebylo *senatus consultum ultimum.* To představuje projev svrchované vůle, který je senát oprávněn vyřknout za stavu krajní nouze, aby uchránil existenci státu – a to bez ohledu na prostředky, jaké si uchování této bytostné podstaty vyžádá!

Zvažme tedy okolnosti spojené s osudem zrádců, kteří byli odhaleni zde v Římě a kteří svou vinu sami doznali, jakož i s osudem dalších zrádců, které v současnosti ještě stíháme, neboť uprchli dříve, než mohli být dopadeni. Jejich vina byla prokázána doznáním oněch pěti, které jsme už uvěznili, nemluvě o svědectvích Quinta Curia, Tita Volturcia, Lucia Tarquinia a Broga z kmene Allobrogů, která jste tu vyslechli. V podmínkách trvajícího *senatus consultum ultimum* není už třeba tyto zrádce, kteří sami přiznali svou vinu, stavět před žádný soud. A jelikož se v současné chvíli dosud nacházíme v onom stavu krajní nouze, je tento vznešený sbor, římský senát, zmocněn učinit cokoli, co je nezbytné k zachování bytostné podstaty Říma. Střežit tyto muže i nadále v našich domech až do soudního procesu a vodit je pak k těmto procesům veřejně na Forum znamená říkat si o nějaké další vzbouření! Zejména pokud jsou Catilina a Manlius, formálně už prohlášení za veřejné nepřátele, dosud na svobodě v Itálii a disponují armádou. Tato armáda by se v době konání takových procesů mohla i pokusit udeřit na naše město, aby zrádce osvobodila!“

Zaujal jsem je? Ano, usoudil Cicero. Ale pak zahlédl Caesara, jenž seděl ztuha a zpříma na nejspodnějším stupni, rty sevřeny v pouhou čárku, na světlých tvářích dvě planoucí šarlatové skvrny. Takže to tedy bude Caesar, kdo se postaví proti němu. Velký řečník. Nově zvolený městský prétor, což znamená, že by měl hovořit hned mezi prvními, pokud se pořadí mluvčích nepodaří nějak pozměnit.

Bude třeba, abych prosadil svou, dříve než se Caesar ujme slova! Jenomže jak? Cicero přejížděl očima zadní stupeň nad Caesarem, až jeho zrak spočinul na starém senátůrkovi Gaiu Rabiriovi, jenž v senátě strávil čtyřicet let, aniž se alespoň jednou jedenkrát ucházel o magistrátský úřad, takže až dosud byl obyčejným *pedariem.* Přímo ukázkový příklad senátora ze zadních řad. Ne že by přitom byl Rabirius vzorem mužných ctností! Naopak, v důsledku všelijakých temných obchůdků a různých nemorálností byl u Římanů pramálo oblíben. A byl jedním z oné skupinky aristokratů, kteří před lety potají vyšplhali na střechu Hostiliovy kurie, vyrvali z ní tašky a pod jejich přívalem pohřbili Saturnina…

„Pokud by tedy dnes tento senát jakýmkoli způsobem rozhodl o osudu pětice mužů, které jsme zadrželi, i o osudu těch, kteří uprchli, byli by jeho členové stejnou měrou oproštěni od jakýchkoli následných právních námitek či výtek právě tak, jako… jako… nu, právě tak, jako je vyloučeno stíhat třeba našeho milého Gaia Rabiria pro obvinění, že on zavraždil Saturnina! Taková žaloba by byla prostě směšná, otcové senátoři. *Senatus consultum ultimum* zahrnuje veškerá myslitelná opatření – a všechna je také připouští! Chci proto navrhnout, aby senát po všeobecné rozpravě ještě dnes dospěl k rozhodnutí o osudu doznavších se zrádců, usvědčených svými vlastními výpověďmi. Ponechávat je pod dozorem až do soudního procesu by podle mého názoru znamenalo ohrozit sám osud Říma. Projednejme a rozhodněme zde ještě dnes, co s nimi učinit za podmínek všemu nadřazeného *senatus consultum ultimum!* Podle tohoto dekretu můžeme nařídit jejich popravu. Nebo je můžeme poslat do trvalého vyhnanství, zabavit jim majetek, odepřít jim na půdě Itálie doživotně oheň i vodu.“

Nadýchl se, zauvažoval, co na to poví Cato. Ten se jistě rovněž postaví proti. Ano, i Cato seděl upjatě, s planoucími zraky. Avšak jako nově zvolený tribun lidu byl v pořadí mluvčích až na velice vzdáleném místě.

„Otcové senátoři, není na mně, abych v této věci rozhodoval. Splnil jsem svou povinnost tím, že jsem vám předestřel právní hlediska současné situace a připomněl vám, k čemu všemu vás *senatus consultum ultimum* opravňuje. Já sám jsem pro to, abychom rozhodnutí přijali už dnes, zde – nikoli pro soudní proces. Nechci však přesně navrhovat, jak by měl senát s provinilci naložit. Bude lépe, aby tak učinil někdo jiný než já.“

Odmlčel se, vrhl pronikavý pohled nejprve na Caesara, pak na Catona. „Doporučuji, aby se pořadí řečníků neřídilo podle magistrátských úřadů, nýbrž věkem a mírou zkušeností. Proto požádám o slovo nejprve nově zvoleného prvního konsula, poté nově zvoleného druhého konsula, načež vyzvu k vyjádření všechny přítomné konsuláry. Je jich čtrnáct, pokud jsem dobře počítal. Nato budou hovořit nově zvolení prétoři a současní prétoři, nově zvolení édilové a édilové v úřadě, a to plebejští před kurulskými. Po nich budou na řadě nově zvolení tribunové lidu a konečně tribunové lidu v úřadě. Pokud jde o exprétory, ponechávám otázku jejich vystoupení zatím otevřenou, jelikož tím, co jsem právě řekl, jsem už vyjmenoval *šedesát* řečníků, přičemž ovšem tři prétoři v úřadě jsou v poli, jelikož byli vysláni proti Catilinovi a Manliovi. Ovšem i bez exprétorů je to sedmapadesát řečníků.“

„Osmapadesát, Marku Tullie.“

Jak jen mohl přehlédnout Metella Celera, městského prétora?

„Nemáš ty být s armádou v Picenu?“

„Jestli si vzpomínáš, Marku Tullie, ty sám jsi mne odesílal do Picena s podmínkou, že budu v Římě každý jedenáctý den a kromě toho dvanáct dnů v době výměny tribunů lidu.“

„To jsem skutečně učinil. Takže osmapadesát řečníků. Znamená to, že nikdo tu dnes nebude mít čas předvádět se jako oslňující orátor, je to jasné? Ta debata dnes *musí* skončit! Chci, aby ještě před západem slunce došlo k hlasování. Takže vás musím předem upozornit, otcové senátoři, že jakmile se tu kdokoli začne předvádět, vezmu mu slovo.“ Cicero pohlédl na Silana, nově zvoleného prvního konsula.

„Decime Junie, prosím, abys zahájil rozpravu.“

„Vnímám tvé upozornění, pokud jde o čas, Marku Tullie, takže budu stručný,“ řekl Silanus poněkud bezradným hlasem; od muže, který hovoří jako první, se očekávalo, že ovlivní způsob celého jednání a určí tón i dalším mluvčím. Cicero to dokázal, vždycky to uměl. Ale Silanus si nebyl jistý, zda se jemu něco takového zdaří, zejména proto ne, že neměl sebemenší představu, jak se k celé věci senát postaví.

Cicero dal najevo tak jasně, jak si jen troufl, že doporučuje trest smrti – co však asi budou chtít ostatní? A tak Silanus posléze zvolil kompromis tím, že navrhl „nejvyšší trest“, což si každý vyložil jako požadavek trestu smrti. Podařilo se mu také vyhnout jakékoli zmínce o soudním procesu, a z toho si zase všichni odvodili, že by se žádný soud konat neměl.

Na řadu přišel Murena; i on radil k „nejvyššímu trestu“.

Cicero samozřejmě nevystoupil a Gaius Antonius Hybrida byl s armádou v poli. Dalším v pořadí byl tedy první senátor Mamercus. Váhavě i on doporučil „nejvyšší trest“. Následovali konsulárové, kteří v minulosti zastávali úřad censorů – Gellius Poplicola, Catulus, Vatia Isauricus, ustaraný Lucius Cotta – „nejvyšší trest“. Nato povstávali konsulárové, kteří se nestali censory, v pořadí podle věku – Curio, oba Lucullové, Piso, Glabrio, Volcatius Tullus, Torquatus, Marcius Figulus. „Nejvyšší trest.“ Lucius Caesar, jak se slušelo, se vyjádření zdržel.

Až potud probíhalo vše dobře. Řada teď byla na Caesarovi, a jelikož jen málo senátorů znalo jeho názory tak dobře jako Cicero, bylo to, co řekl, pro mnohé naprostým překvapením. Včetně Catona, jak se na něm jasně zračilo, neboť se nenadál tak znepokojivého a nevítaného spojence.

„Senát a lid římský, kteří společně tvoří římskou republiku, nepřipouštějí trestání plnoprávných občanů bez řádného soudu,“ začal Caesar oním vysokým, jasným, do daleka se nesoucím hlasem. „Patnáct lidí tu právě navrhlo trest smrti, aniž se kdokoli zmínil o soudním procesu. Je víc než jasné, že se členové tohoto senátu rozhodli – aby dosáhli rozsudku nad jedenadvaceti občany, včetně muže, jenž byl jednou konsulem a dvakrát prétorem a jenž v tomto okamžiku zákonně zvoleným prétorem stále ještě je – popřít republiku a vrátit se hluboko do minulosti Říma. Nebudu proto plýtvat časem tohoto shromáždění tím, že bych zde tuto republiku velebil anebo že bych vychvaloval soudní a odvolací řízení, na něž má každý její občan právo, než nad ním jemu rovní mohou vynést jakýkoli rozsudek. Chci se namísto toho – vzhledem k tomu, že moji předkové Juliové náleželi k *otcům* již za panování krále Tulia Hostilia – věnovat podmínkám, jaké zde byly běžné v době vlády králů.“

Senátoři se napřímili, i vsedě se narovnali v zádech. Caesar pokračoval. „Bez ohledu na jakékoli vlastní doznání viny není na rozsudku smrti pranic římského. Nepatřil k římským zvykům ani za králů, přestože i králové dali zavraždit nemálo

mužů, a to formou veřejného násilí – tak jak se to ostatně děje dodnes. Král Tullus Hostilius, ačkoli válka byla jeho řemeslem, velice váhal, měl-li potvrdit rozsudek smrti. Nevyhlíželo to dobře, byl si toho natolik vědom, že sám poradil Horatiovi, aby se odvolal, když ho pro vraždu jeho sestry Horatie odsoudili *duumvirové.* Ona stovka *otců* – předchůdců našeho republikánského senátu – neměla pražádné sklony k milosrdenství, přesto se však řídila královským pokynem a dala tak vznik precedentu, že římskému senátu nepřísluší Římany usmrcovat. A pokud byli někdy Římané vládnoucími muži přece jen odpravováni – kdo by mohl zapomenout na Maria a Sullu? – značilo to vždy, že vláda upadá, že sám stát degeneruje.

Otcové senátoři, mám jen málo času, takže se omezím na toto: nevracejme se do královských časů, pokud by tento návrat znamenal popravy! Poprava naprosto není náležitým trestem. Poprava přináší smrt, a smrt je jen věčný spánek. *Kdokoli* z Římanů nutně trpí odsouzením do vyhnanství víc, než kdyby zemřel. Den za dnem je nucen si připomínat, jak byl zbaven občanství, jak byl odsouzen k chudobě, k hanbě, k ničemnému živoření. Jeho sochy vystavené dosud na veřejnosti jsou skáceny; jeho *imago* nesmí být neseno v žádném z pohřebních průvodů jeho rodiny ani nesmí být nikde vystaveno. Je vyvrhelem beze cti a beze jména. Jeho synové a vnuci samým studem musí chodit se svěšenou hlavou, jeho žena i jeho dcery hořekují. A o tom všem on ví, neboť je stále ještě naživu, je obdařen všemi lidskými pocity a slabostmi. I mužnou silou, která je mu nadále ovšem k ničemu, ne-li k trýzni. Smrt zaživa je nekonečně horší než opravdová smrt. Smrti se nebojím, pokud nastane náhle. Čeho se obávám, je taková politická situace, která by mohla vyústit v mé trvalé vyhnanství, ke ztrátě mé *dignitas.* Neboť i kdybych nebyl ničím víc, jsem především až do morku kostí, do posledního kousku těla Římanem. Mne stvořila Venuše, táž Venuše, která stvořila i Řím.“

Na Silanovi byl patrný zmatek, na Ciceronovi hněv, všichni ostatní se hluboce zamysleli, i Cato.

„Zaujalo mne, co nám tu řekl vážený první konsul o tom, co on tvrdošíjně nazývá *senatus consultum ultimum* – že za jeho účinnosti pozbývají platnosti veškeré zákony a zvyky. Chápu, že hlavní starostí našeho váženého prvního konsula je současný osud Říma a že považuje pokračující přítomnost zrádců, kteří se svou vinou netajili, uvnitř jeho hradeb za hrozivé nebezpečí. Chtěl by, aby tato záležitost byla uzavřena co nejrychleji. V tom jsem s ním plně zajedno! Nejsem však pro rozsudek smrti, pokud se už musíme vracet až do časů králů. Neleká mne ani tak stanovisko našeho současného váženého prvního konsula, ba ani stanoviska čtrnácti vynikajících mužů, kteří tu sedí mezi námi a kteří konsulský úřad zastávali už dříve. Neznepokojuje mne pomyšlení na letošní prétory ani na prétory, kteří tu budou napřesrok, neobávám se také ničeho ze strany všech těch mužů mezi námi, kteří už byli prétory a mohou doufat v konsulský úřad.“

Caesar se odmlčel, jeho tvář nabyla nesmírně vážného výrazu. „Co mne ovšem velice znepokojuje, je nějaký příští konsul v budoucnosti, za deset, za dvacet let od této chvíle. Jaký precedens *on* spatří v tom, k čemu se zde dnes rozhodneme? A v jakém smyslu ostatně chápe náš vážený první konsul jako precedens to, co tu uvedl o Saturninovi? Onoho dne, kdy ti – které všichni dobře známe! – popravili nezákonně a bez soudu římské občany, zneuctili tito samozvaní kati zasvěcený chrám, neboť tím přece Hostiliova kurie je! Sám Řím tím byl pohaněn. Bohové, co *tohle* je za příklad! Avšak mne tolik neděsí náš současný vážený první konsul! Hrozím se spíše onoho budoucího konsula, jehož si nebude vůbec co vážit a jenž bude zcela bez skrupulí.

Zkusme zachovat chladnou hlavu a pohlédnout na celou tuto záležitost otevřenýma očima a bez zaujetí. Existují i jiné tresty než trest smrti. Jiné tresty než vyhnanství do nějakého půvabného místa, jako jsou Athény nebo Massilia. Což takhle Corfinium nebo Sulmo anebo jiné dobře opevněné město v italských horách? Tam jsme přece posílali vězněné krále a prince po celá staletí. Proč ne tedy i nepřátele římského státu? Zkonfiskujme jejich majetek, abychom mohli takovému městu mimořádně dobře zaplatit za vzniklou starost, a učiňme zároveň taková opatření, aby odtamtud nemohli uprchnout. Nechte je trpět, to ano! *Ale nezabíjejte je!"*

Poté, co se Caesar posadil, rozhostilo se ticho. Pak se s provinilým pohledem zvedl nově zvolený první konsul Silanus.

„Gaie Julie, ty sis asi špatně vyložil, co jsem měl na mysli, když jsem uvedl ’nejvyšší trest‘, a zřejmě si to chybně vysvětlili i všichni ostatní. Neměl jsem na mysli smrt! Smrt je neřímský trest. Ne, myslel jsem tím vlastně totéž, co máš na mysli ty. Doživotní uvěznění v nějakém horském hnízdě v Itálii, jehož náklady by byly uhrazeny ze zabaveného majetku.“.

A tak to pokračovalo dál, každý nyní navrhoval tvrdé vězení hrazené z konfiskovaného jmění odsouzených.

Když skončili prétoři, Cicero zvedl paži. „Je tu přítomno příliš mnoho exprétorů na to, abych mohl každému z nich dát slovo, a já jsem exprétory do onoho počtu padesáti osmi ani nezahrnul. Ty, kteří už nehodlají k této debatě přispět ničím novým, prosím, aby zvednutím ruky dali najevo své vyjádření ke dvěma otázkám, které jim nyní položím: kdo z vás je pro trest smrti?“

Nikdo, jak se ukázalo. Cicero zbrunátněl v tváři.

„Kdo je pro přísné vězení v některém z italských měst a pro konfiskaci majetku?“

Všichni až na jednoho, vyplynulo z hlasování.

„Tiberie Claudie Nerone, co ty máš k tomu co říci?“

„Jenom to, že mě velice znepokojuje, jak se v žádném z dnešních vyjádření vůbec neobjevilo slovo ’proces‘. Každý římský občan, ať už se přiznal k velezradě či nikoliv, má na proces právo, a tihle muži musí být souzeni. Nemyslím ale, že by měli být souzeni dříve, než bude Catilina poražen anebo než se vzdá. Ať stane před soudem nejprve hlavní původce spiknutí.“

„Catilina,“ řekl tiše Cicero, „už římským občanem není! Catilina nemá nárok na proces podle žádného ze zákonů republiky.“

„Měl by být také souzen,“ odpověděl zarytě Claudius Nero a posadil se.

Metellus Nepos, předseda nového kolegia tribunů, jež se během pěti dnů mělo ujmout úřadu, promluvil jako první z tribunů. Byl unavený, vyhladovělý; uběhlo zatím osm hodin jednání, což ovšem vzhledem k závažnosti tématu a počtu mužů, kteří už promluvili, nebylo tak zlé. Čeho se ovšem Metellus Nepos obával, byl Cato, jenž měl mít slovo bezprostředně po něm – kdypak se stalo, že by Cato nebyl mnohomluvný, rozvláčný, nepříjemný a dokonale nudný? A tak rychle oddrnčel svůj příspěvek podporující Caesarovo stanovisko, posadil se a předem už se po Catonovi zle ohlédl.

Ani ve snu by bylo Metella Nepota nenapadlo, že jedinou příčinou, proč tu dnes Cato vůbec stojí jako nově zvolený tribun lidu, je on sám, Metellus Nepos. Když se Nepos vracel z Východu, kde si užíval příjemné časy jako jeden ze starších legátů za tažení Pompeia Velikého, cestoval ve velkém stylu. Pochopitelně. Byl jedním z nejvýznamnějších Caeciliů Metellů, byl nesmírně bohatý a k dalšímu bohatství si dopomohl právě svou cestou na Východ. Navíc pak byl Pompeiovým švagrem. A tak se beze spěchu ubíral po Via Appia, s dostatečným předstihem před nástupem letních

veder, v období, kdy do voleb bylo ještě daleko. Jestliže měli muži naspěch, konali tuto cestu v sedle nebo na voze, avšak Nepota už jakékoli spěchání omrzelo; za dopravní prostředek si zvolil rozměrná nosítka, která neslo ne méně než dvanáct mužů. V tomto až pohádkovém pohodlí si hověl na prachové podušce překryté přehozem v barvě tyrského nachu, v jednom rohu nosítek se navíc krčil jeho služebník, aby mu mohl podávat jídlo a pití, nočník a svitky ke čtení.

Jelikož nevystrčil hlavu ze záclonek, jimiž byla nosítka zastřena, nevnímal vůbec prosté pěší, které jeho průvod potkával, a tak si také ani nepovšiml přeskromné šestice kráčející v opačném směru. Tři z těchto šesti byli otroci. Dalšími třemi byli Munatius Rufus, Athénodóros Kordylión a Marcus Porcius Cato, kteří se ubírali do Catonovy usedlosti v Lukánii, kde by mohli strávit léto v klidných studiích a kde by měli pokoj od dětí.

Po dlouhou dobu stál Cato nepohnutě u silnice, sledoval míjející zástup, počítal osoby, počítal vozy. Otroky, tanečnice, konkubíny, strážné, vozy s kořistí, kuchyně na kolech, knihovny na kolech, celý vinný sklep na kolech.

„Hej, vojáku, kdopak to tu cestuje jako nějaký potentát Sampsikeramos?“ křikl Cato na jednoho ze strážných, když už téměř celý průvod prošel kolem něho.

„Quintus Caecilius Metellus Nepos, švagr Gnaea Pompeia Magna!“ zavolal voják.

„Ten má ale naspěch,“ pravil Cato sarkasticky.

Ale voják vzal jeho poznámku vážně. „To má, poutníče! Bude se totiž v Římě ucházet o úřad tribuna lidu!“

Cato kráčel ještě nějaký čas dál k jihu, avšak dříve než slunce na západní obloze stačilo klesnout do poloviny své dráhy, náhle stanul a otočil se.

„Copak se děje?“ otázal se Munatius Rufus.

„Musím do Říma, chci se ucházet o tribunát,“ štěkl Cato a sevřel rty. „V tom kolegiu šašků se přece musí objevit někdo, kdo to trochu zprotiví jak tomuhle panákovi, tak i jeho všemocnému pánu Pompeiovi *Velikému!*“

Nevedl si ve volbách nijak špatně, počtem hlasů byl druhý, těsně za Metellem Nepotem. Což znamenalo, že sotva Metellus Nepos dosedal, Cato už se vymrštil.

„Jediným trestem je tu smrt!“ zakřičel.

Celá síň strnula, všechny zraky se v úžasu upřely na Catona. Nikdo až do tohoto okamžiku nezapochyboval, že tak zarytý stoupenec *mos maiorum* se ve svém vystoupení ztotožní buď s Caesarem, anebo se stanoviskem Tiberia Claudia Nerona.

„Říkám vám tady, že jediným trestem pro ně může být smrt! Odkdy dovoluje republika, aby se jí usvědčení zrádci schovávali pod sukně? Pro zločince, kteří se doznali ke zradě, nebyl nikdy žádný zákon přijat. Zákony jsou tu proto, aby stíhaly docela jiné muže. Jsou namířeny proti těm, kteří je sice porušují, avšak nečiní tak s úmyslem uškodit své vlasti, zemi, která jim dala vyrůst a učinila je tím, čím jsou.

Podívejte se jen na toho chudáčka Decima Junia Silana, kam vítr, tam plášť. Dokud se domnívá, že Marcus Tullius žádá trest smrti, sám navrhuje ’nejvyšší trest‘! Když pak promluví Caesar, rázem obrátí – že prý měl na mysli právě to, co říká Caesar! Jak by jen mohl zklamat svého milovaného Caesara? A kdo to vlastně je, tenhle Caesar, ten zženštilý floutek, který se nejprve chvástá svým božským původem a vzápětí pokálí všechny prosté muže? Caesar, otcové senátoři, to je ten pravý původce celé téhle záležitosti! Catilina? Lentulus Sura? Marcus Crassus? Ne, ne, ne! *Caesar!* Caesarovo spiknutí je to! Nebyl to snad Caesar, kdo se pokusil dát zabít svého strýce Lucia Cottu a jeho kolegu Lucia Torquata zavraždit hned o prvém dnu jejich konsulátu před třemi lety? Ano, to Caesar dal přednost Publiovi Sullovi a Autroniovi před svým pokrevním

strýcem! Caesar, Caesar, pořád a pořád Caesar! Jen se na něho podívejte, otcové senátoři! On je prostě lepší než my všichni ostatní dohromady! Božského původu, zrozen k tomu, aby vládl, chtivý toho, aby mohl do všeho zasahovat, šťastný, když může nastrčit jiné muže do žáru a výhně, zatímco sám se pěkně schovává ve stínu! *Caesar*! Ale já na tebe pliju, Caesare! *Pliju na tebe*!“

A vskutku se o to pokusil. Většina senátorů seděla s pokleslými bradami, tak ohromující byl ten nenávistný výpad. Kdekdo věděl, že se Cato s Caesarem nemají příliš rádi, většina z nich věděla i o tom, že Caesar Catonovi nasadil parohy. Ale k čemu ty nadávky, nač chrlit takovou špínu? A osočovat z velezrady? Co to pro všechno na světě do Catona vjelo?

„Zadržujeme pět mužů, kteří jsou vinni, kteří se doznali ke svým zločinům a kteří vypověděli o zločinech šestnácti dalších, které jsme zatím nedopadli. Jaképak soudy? Proces by znamenal jen mrhání časem a dobrými penězi státu! A nadto, otcové senátoři, kdekoli dochází k procesu, tam je i možnost uplácení. Byly už takové poroty – v jiných kauzách, ale stejně závažných, jako je tahle – které pachatele tváří v tvář nezvratným důkazům nakonec osvobodily. Byly takové poroty, které natáhly chtivé dlaně, aby přijaly tučné sumy od lidí, jako je Marcus Crassus, Caesarův druh a jeho finanční opora! Catilina že usiluje o vládu nad Římem? Ne! Vládnout tu chce Caesar, Catilina má být velitelem jízdy tohoto diktátora a Crassus má dostat volnou ruku nad státní pokladnou!“

„Doufám, že pro tohle všechno máš i nějaké důkazy,“ řekl Caesar mírně; dobře věděl, že právě klidem dožene Catona k nepříčetnosti.

„Jen se neboj, důkazy budou!“ houkl Cato. „Kde se páší nepravosti, důkazy se vždycky najdou! Podívejte se jen na ty důkazy, jimiž bylo oněch pět mužů usvědčeno ze zrady! Když je uviděli a když je uslyšeli, všech pět se doznalo. Takové to byly důkazy! A já najdu důkazy o Caesarově podílu na tomto spiknutí i na tom, které se událo před třemi lety! Žádné procesy s těmi pěti, říkám vám! A nenechme je uniknout smrti! Caesar se tu pro ně dožaduje milosti z filozofických důvodů. Smrt, jak on říká, je jen věčný spánek. Ale víme tohle určitě? Ne, naprosto ne! Nikdo se ještě po smrti nevrátil, aby nám pověděl, co se stane poté, co zemřeme! Smrt je lacinější. A smrt je také konečná. Nechť ta pětice zemře ještě dnes!“

Znovu se ozval Caesarův klidný hlas. „Pokud ta zrada nebude pojata jako *perduellio*, Catone, nevztahuje se na ni podle zákona trest smrti. A jestliže tyto muže nechceš postavit před soud, jak dokážeš rozhodnout, zda zločin, kterého se dopustili, je *perduellio*, nebo *maiestas?* Ty, jak se zdá, ho chápeš jako *perduellio*, ale jsi schopen to i prokázat?“

„Tohle není čas ani místo na právnické kličky, i kdyby tě k tvým návrhům na omilostnění nevedly jiné důvody, Caesare!“ vřískl Cato. „Oni zemřít musí, a musí zemřít ještě dnes!“

A pokračoval tak dál a dál, nevnímaje čas. Cato se rozohnil, jeho běsnění neutuchalo, až konečně ke svému uspokojení pozoroval, že všechny už pozvolna uondal. Senát zakolísal; Ciceronovi bylo téměř do pláče. Cato bude zřejmě žvanit až do samého slunce západu a hlasování už tak dnes neproběhne.

Do západu chyběla už jen hodina, když do síně vklouzl služebník a nenápadně podstrkoval Caesarovi složený list.

Cato se této příležitosti chopil s novou zuřivostí. „Ah! Teď byl zrádce odhalen!“ zaburácel. „Sedí si tu a rovnou před vašima očima přijímá zrádcovské vzkazy – taková

je míra jeho arogance, takového stupně dosáhlo jeho pohrdání senátem! Prohlašuji, že jsi zrádce, Caesare! A právě tento vzkaz je oním usvědčujícím důkazem!“

Zatímco Cato hřímal, Caesar pročítal list, který držel v ruce. Když opět vzhlédl, objevil se na jeho tváři naprosto neobvyklý výraz – byl to snad náznak úzkosti? Anebo se v jeho pohledu zračilo *pobavení*?

„Přečti ho, Caesare, jen ho přečti nahlas!“ ječel Cato.

Ale Caesar jen zavrtěl hlavou. List opět složil, povstal ze svého místa, prošel středem síně až tam, kde naproti němu stál na středním stupni Cato, a s úsměvem mu ho podal. „Asi by sis měl jeho obsah raději ponechat jen pro sebe,“ řekl.

Cato nebyl dobrý čtenář. Luštění nečleněné čmáranice rozdělené pouze do sloupců, kde slova nebyla oddělena (přičemž slovo někdy zčásti pokračovalo až na dalším řádku, což jen dále snižovalo srozumitelnost), mu zabralo značně dlouhou dobu. A zatímco si polohlasem a se zadrháváním mumlal pro sebe, vydechli poslanci s jistou úlevou, vděčni za chvilku ticha, avšak v obavách, že Cato co nevidět spustí znovu (a zčásti i ve strachu, že list skutečně potvrdí velezradu).

Když se pak z Catonova hrdla vydralo zaječení, všichni sebou trhli. Cato však papír zmačkal a hodil ho Caesarovi zpět. „Schovej si to, ty děvkaři nechutná!“

Avšak list až k Caesarovi nedolétl. A sotva dopadl na zem, chňapl po něm Philippus – a okamžitě ho znovu rozložil. Byl mnohem lepší čtenář než Cato a vmžiku se rozřehtal; jakmile dočetl, poslal ho řadou vedle sedících nově zvolených prétorů směrem k Silanovi a na kurulské pódium.

Cato si rázem uvědomil, že přišel o posluchačstvo, jehož se postupně zmocňovalo veselí a jež si zčásti už vzkaz rovněž četlo, zčásti zatím zmíralo zvědavostí. „Tohle je pro náš senát příznačné, že něco tak opovrženíhodného a nicotného dokáže jeho pozornost upoutat víc než osud zrádců!“ rozkřikl se Cato. „První konsule, žádám, aby ti senát na základě platného *senatus consultum ultimum* uložil dát pět dopadených zrádců okamžitě popravit a vynést rozsudek smrti nad dalšími čtyřmi muži – Luciem Cassiem Longinem, Quintem Anniem Chilonem, Publiem Umbrenem a Publiem Furiem – s tím, že ortel bude vykonán ihned, jakmile bude dopaden kterýkoli z nich – anebo všichni společně!“

Cicero pochopitelně dychtil právě tak jako všichni ostatní přečíst si list doručený Caesarovi, avšak postřehl naskýtající se příležitost a okamžitě se jí chopil.

„Děkuji ti, Marku Porcie Catone. Žádám o hlasování o tvém návrhu, aby pět mužů, které jsme zatkli, bylo popraveno ihned, a další čtyři jmenovaní aby byli popraveni okamžitě, jakmile budou dopadeni. Ti, kteří jsou pro rozsudek smrti, nechť se postaví po mé pravici. Ti, kteří jsou proti němu, nechť přejdou na mou levici.“

K nově zvolenému prvnímu konsulovi Decimu Juniovi Silanovi, Serviliinu manželovi, dospěl list právě v okamžiku, než dal Cicero hlasovat. V dopise se pravilo:

> Brutus mi právě přiběhl oznámit, že tě můj nevlastní bratr, ten ubožák Cato, v senátě obvinil ze zrady, třebaže musel připustit, že o tom nemá sebemenší důkaz! Vůbec si toho nevšímej, můj nejdražší. Je to jen pomsta za to, žes mu svedl tu jeho Atilii a nasadil mu parohy – nemluvě o tom, že mu – jak vím – také řekla, že ve srovnání s tebou je pouhý pipinna. Což je ostatně skutečnost, kterou jsem i já sama ochotna potvrdit. Celý Řím není ve srovnání s tebou nic víc než pipinna.

Měj na paměti, že Cato neznamená ani tolik jako bláto pod patricijskou nohou, že není nic jiného než potomek otrokyně a svárlivého vesnického dědka, který se na patricije lepil tak dlouho, až se mu podařilo stát censorem – načež vědomě a úmyslně zruinoval tolik patricijů, kolik jen dokázal. A tenhle Cato by nejraději provedl totéž. Nenávidí všechny patricije, a tebe obzvlášť. A kdyby jen věděl, co mezi námi je, Caesare, nevražil by na tebe ještě víc.

Zachovej si odvahu, ignoruj toho ničemného zmetka a všechny jeho nohsledy. Římu dokáže posloužit jeden Caesar víc než půl stovky Catonů a Bibulů. Jak mohou ostatně dosvědčit i všechny jejich manželky!

Silanus na Caesara pohlédl s ponurou důstojností, žádný jiný pocit nedal navenek znát. Poté povstal a přešel na Ciceronovu pravici; pro Caesara se mu hlasovat nechtělo.

A hlasovali pro něho jen málokteří, třebaže ne všichni přešli napravo. Po Ciceronově levici stanuli Metellus Celer, Metellus Nepos, Lucius Caesar, někteří z tribunů lidu včetně Labiena, Philippus, Gaius Octavius, oba Lucullové, Tiberius Claudius Nero, Lucius Cotta a Torquatus; spolu s nimi asi třicítka *pedariů* ze zadních stupňů. A první senátor Mamercus.

„Jak vidím, i Publius Cethegus se zařadil k těm, kdo hlasují pro popravu jeho bratra," řekl Cicero, „a že Gaius Cassius rovněž hlasuje pro popravu svého bratrance. Hlasování je téměř jednomyslné."

„Darebák jeden! Nadsazuje jako vždycky!" zavrčel Labienus.

„A proč by to neudělal?" pokrčil rameny Caesar. „Lidská paměť je krátká a v zápisu z jednání budou zachyceny právě takovéhle výroky, jelikož Gaiovi Cosconiovi a jeho písařům se sotva bude chtít zaznamenávat, jak kdo hlasoval, podle jmen."

„Kde je teď ten list?" otázal se Labienus dychtící si ho také přečíst.

„Má ho Cicero."

„Nebude ho mít dlouho!" řekl Labienus, otočil se, došel k prvnímu konsulovi, bojovně se před něho postavil a dopis mu vytrhl z ruky. „Tady ho máš," řekl a podával ho Caesarovi, „patří tobě."

„Jen si ho nejdřív přečti, Labiene!" rozesmál se Caesar. „Nevím, proč by ses neměl dozvědět, co všichni ostatní už stejně vědí, i manžel té ženy."

Muži se vraceli na svá místa, avšak Caesar zůstal stát, dokud si ho Cicero nepovšiml.

„Rozhodli jste, otcové senátoři, že devět mužů musí zemřít," řekl Caesar, aniž dal najevo jakékoli pohnutí. „Což je, podle odůvodnění, jaké tu použil Marcus Porcius Cato, naprosto nejhorší trest, jejž může stát uložit. V takovém případě by měl zcela postačit. Chci navrhnout, aby už nebyl doprovázen žádným dalším opatřením. Aby nedošlo k žádné konfiskaci majetku. Manželky a děti těchto mužů už nikdy nespatří jejich tvář. Což už samo o sobě je i trestem za to, že těmto zrádcům poskytly místo ve svém srdci. Měly by jim však nadále být zachovány alespoň prostředky k obživě."

„Nu, všichni tu víme, proč se zasazuješ o tuto milost!" vyjel Cato. „Nechce se ti podporovat spodinu Říma, jako jsou všichni tři Antoniové, a tu běhnu, která je jich matkou!"

Lucius Caesar, bratr osočené běhny a strýc uvedené spodiny Říma, se na Catona vrhl z jedné strany a první senátor Mamercus z druhé. Na Catonovu obranu se okamžitě

postavili Bibulus, Catulus, Gaius Piso a Ahenobarbus, vzduchem kmitly pěsti. Do půtky se vložili i Metellus Celer a Metellus Nepos, zatímco Caesar se jen pousmál.

„Myslím," řekl Labienovi, „že bych asi měl požádat o tribunskou ochranu!"

„Jakožto patricij, Caesare, ovšem na tribunskou ochranu nemáš žádný nárok," řekl s vážnou tváří Labienus.

Jelikož se Ciceronovi žádnými prostředky nedařilo propuknuvší rvačku ukončit, rozhodl se namísto toho zasedání přerušit; popadl pak Caesara za paži a strkal ho před sebou z chrámu Svornosti ven.

„Při Jovovi, Caesare, jdi už domů!" žadonil. „Co ty dokážeš nadělat za problémy!"

„Což platí i naopak," řekl Caesar s pohrdavým pohledem a dal najevo, že se do chrámu chce vrátit.

„Jdi domů, prosím tě."

„Nepůjdu, dokud mi nedáš slovo, že nedojde k žádným konfiskacím majetku."

„Na to ti rád dám slovo! A teď už jdi!"

„Půjdu. Ale beru tě za slovo, to si pamatuj."

Zvítězil tedy, avšak ona Caesarova řeč Ciceronovi nešla z mysli, když se ubíral se svými liktory a se silným oddílem milice k domu Lucia Caesara, kde byl až dosud umístěn Lentulus Sura. Čtyři své prétory vyslal, aby přivedli Gaia Cethega, Statilia, Gabinia Capitona a Caeparia, cítil však, že pro Lentula Suru se bude muset vydat on sám; šlo přece o někdejšího konsula!

Je snad ta cena příliš vysoká? Ne! V okamžiku, kdy budou zrádci mrtvi, Řím se určitě jako kouzlem uklidní; všechny rázem přejdou jakékoli myšlenky na vzbouření. Protože nic od nich nedokáže odradit tolik jako poprava. Kdyby se v Římě popravovalo častěji, poklesla by zločinnost. A pokud jde o proces, má Cato v obojím pravdu. K vině se všichni vlastními slovy doznali, takže soudit je by znamenalo jen plýtvat státními penězi. A soudní jednání se skutečně dalo tak snadno a lehce ovlivnit, jen když se našel někdo, kdo byl ochoten vynaložit tak velikou částku, aby to vyjádřilo cenu poroty.

Tarquinius obvinil Crassa, a třebaže logika napovídala, že Crassus se na spiknutí podílet naprosto nemohl – jisté semínko tu bylo do Ciceronovy hlavy přece jen zaseto. Co když se Crassus komplotu původně *přece jen* účastnil, pak si to rozmyslel a pohotově vyrobil ty dopisy?

Catulus a Gaius Piso obvinili Caesara. Stejně tak Cato. Nikdo z nich neposkytl sebemenší důkaz a všichni jsou to Caesarovi zapřísáhlí nepřátelé. Avšak semínko bylo zaseto. A co to vlastně měl Cato na mysli, když se zmínil o Caesarově záměru zavraždit Lucia Cottu a Torquata před třemi lety? Tenkrát sice kolovala spousta všelijakých fám o chystaném atentátu, avšak za osnovatele byl tehdy označován Catilina. Lucius Cotta a Torquatus pak ovšem dali najevo svou pochybnost o těchto podezřeních tím, že Catilinu oba obhajovali, když stanul před soudem obviněn z vydírání. Caesarovo jméno tehdy vůbec nepadlo. A Lucius Cotta byl Caesarův strýc. A přece… I jiní římští patricijové už přece dokázali sprovodit ze světa své nejbližší příbuzné, včetně Catiliny, jenž dal zavraždit i vlastního syna.

Ano, patricijové jsou jiní. Patricijové nedodržují žádné jiné zákony než ty, které sami uznávají. Stačí se podívat na Sullu, prvního skutečného diktátora Říma – a patricije. Všichni se povazují za něco lepšího, než jsou ostatní Římané. Určitě za lepší, než je nějaký Cicero, přivandrovalec z Arpina, pouhý podnájemník v Římě, opovrhovaný *homo novus.*

Bude třeba si dobře všímat toho Crassa, usoudil Cicero. Ale ještě víc bude nutné sledovat Caesara. Jenom ty Caesarovy dluhy – kdo by byl mohl získat všeobecným prominutím dluhů víc než Caesar? Nebylo už tohle dostatečným důvodem, aby Catilinu podpořil? Jak jinak může doufat, že se mu podaří vymanit z jinak neodvratného úpadku? K tomu by musel dobýt obrovských, Římem až dosud nedotčených území, a to se Ciceronovi zdálo nemyslitelné. Caesar není Pompeius; nevelel až dosud žádné armádě. A Řím zcela určitě nepropadne pokušeni právě jemu svěřit velení formou zvláštního pověření! Čím více o tom Cicero přemýšlel, tím více dospíval k přesvědčení, že Caesar na Catilinově spiknutí svůj podíl mít může, i kdyby tomu tak bylo jen proto, že Catilinovo vítězství by znamenalo sejmutí břemene dluhů z jeho beder.

A potom, když už se vracel na Forum s Lentulem Surou (jehož opět vedl za ruku jako dítě), se setkal s dalším z Caesarů. Ač nebyl ani tak nadaný, ani tak nebezpečný jako Gaius, představoval Lucius Caesar nicméně mocnou sílu; předloni byl konsulem, byl to augur a někdy v budoucnu ho bezpochyby čeká volba censorem. On a Gaius byli bratranci a měli se rádi.

A tento Lucius Caesar s nedůvěřivým pohledem stanul, když spatřil, jak si Cicero za ruku vede Lentula Suru.

„*Teď hned*?“ otázal se Cicerona.

„Teď hned,“ odpověděl Cicero pevně.

„Bez přípravy? Bez jakýchkoli ohledů? Aniž měli možnost dopřát si lázeň, převléci se do čistého šatu, připravit se duševně? Jsme snad barbaři?“

„Musí se to stát hned,“ řekl Cicero zoufalým hlasem, „ještě před západem slunce. Nesnaž se mi v tom, prosím, překážet.“

Lucius Caesar mu ostentativně ukročil z cesty. „Bohové mě chraňte, abych se stavěl do cesty římské spravedlnosti!“ řekl posměšně. „Sdělil jsi už mé sestře, že její manžel má zemřít bez lázně, bez čistého oděvu?“

„Na to není čas!“ vykřikl Cicero, aby mu vůbec nějak odpověděl. Och, tohle je strašné. Koná přece jenom svou povinnost! Ale Luciovi Caesarovi takového něco přece povědět nemůže, či snad ano? A co jiného by mu mohl říct?

„Pak bych se asi za ní měl hned vydat, dokud jí ještě náleží její dům!“ osopil se na něho Lucius Caesar. „Protože ty bezpochyby hned zítra svoláš senát, aby všem zabavil jejich majetek.“

„Ne, ne!“ bránil se téměř v slzách Cicero. „Dal jsem tvému bratranci Gaiovi své slovo, že majetek konfiskován nebude.“

„To je od tebe opravdu velkorysé,“ řekl Lucius Caesar. Pohlédl na svého švagra Lentula Suru, rty užuž pootevřeny, jako by mu chtěl ještě něco povědět, ale pak je sevřel, zavrtěl hlavou a odvrátil se. Nic tu nemohlo pomoci, a viděl také, že by ho Lentulus Sura asi sotva byl schopen vnímat. Jako by ho otřes zbavil smyslů.

Cicero, ještě celý rozechvělý po onom střetnutí, sestupoval po Vestiných schodech dolů na dolejší Forum, které bylo zcela zaplněno lidmi – a to nikoli pouze jeho pravidelnými návštěvníky. Jak mu jeho liktoři razili cestu hustým davem, měl Cicero pocit, že tu a tam spatřuje povědomé tváře. Nestojí tamhle mladý Decimus Brutus Albinus? A Publius Clodius? Zavržený syn Gellia Poplicoly? Jak to, že se objevují takhle bok po boku s docela obyčejnými lidmi odkudsi z římských uliček?

Cosi jako by viselo ve vzduchu a svou povahou lekalo již tak otřeseného Cicerona. Lidé reptali, jejich pohledy byly temné, tváře zasmušilé, nehnutá těla sotva uhýbala

prvnímu římskému konsulovi a odsouzenci, kterého si vedl za ruku. Strachy Cicerona až zamrazilo v zádech, téměř by se byl už otočil a prchal. Ale to nemohl. Toto *bylo jeho* dílo. Musel je teď dovést až do konce. Byl přece otcem vlasti; to on samojediný zachránil Řím před zločinným hnízdem patricijů.

Na protějším konci Gemonských schodů, jež vedly vzhůru na Arx Kapitolu, se chmuřil omšelý, polorozpadlý komplex lautumijského vězení, jediného v celém Římě; jeho první a nejstarobylejší budovou bylo Tullianum, nevelká trojstranná stavba, pozůstatek ještě z doby králů. Ve stěně obrácené směrem ke Clivu Argentariu a k Porciově bazilice byl jediný vchod do ní, opatřený ohyzdnými dřevěnými vraty, která byla povždy uzavřena a uzamčena.

Tohoto večera však zela dokořán a vstup zaplnily postavy polonahých mužů, v počtu šesti. Římští státní popravčí. Byli to samozřejmě otroci a žili v ubikacích na Via Recta, mimo pomerium, společně s ostatními římskými státními otroky. V jednom se ovšem jejich život lišil od ostatních obyvatel oněch kasáren: římští kati nepřekračovali pomerium, aby vstoupili na půdu města, jindy, než když měli konat svou povinnost. Povinnost, která spočívala v tom, že se velkýma zhrublýma rukama chápali vězňů – výlučně cizinců – aby jim zlomili vaz. Povinnost, která jim zpravidla nastávala toliko jednou, dvakrát do roka, zpravidla při triumfálních průvodech. Bylo tomu už velice dávno, co šíje, které měli zlomit, náležely Římanům. Sulla dal sice povraždit mnoho Římanů, nikdy se tak ale nestalo oficiálně, uvnitř Tulliana.

Umístění popravčí komory naštěstí nedovolovalo čelu davu sledovat, co se odehrává uvnitř, a když Cicero seřadil svých pět nebohých odsouzenců a rozmístil mezi ně a zástup pevnou zeď liktorů a milice, nebylo už možno spatřit téměř nic.

Když Cicero vystoupil po několika schodech a stanul ve dveřích, udeřil ho zevnitř závan odporného puchu. Pronikavého, hnilobného, vše přehlušujícího pachu rozkladu, neboť popravčí komoru nikdo nikdy neuklízel a nečistil. Odsouzenec vcházel, přikročil k otvoru uprostřed podlahy a poté musel sestoupit do hlubiny pod sebou. O několik stop níže už čekali kati, aby mu zlomili vaz. Jeho tělo tam nato zůstalo ležet a tlelo. Jakmile bylo třeba popravčí komoru opět použít, popravčí jen shrnuli rozkládající se pozůstatky do otevřeného skluzu ústícího do stoky.

Když kolem něho všech pět mužů postupně vešlo dovnitř, s Lentulem Surou v čele a s Caepariem jako posledním, zvedl se zpopelavělému Ciceronovi žaludek. Nikdo z nich na něho ani nepohlédl, čemuž byl nesmírně rád. Nikdo z nich se dosud nevzpamatoval z otřesu, jaký pro ně rychlý průběh posledních událostí znamenal.

Všechno proběhlo během pouhých několika okamžiků. Jeden z popravčích se vynořil ze dveří a posunkem mu dal znamení. Teď už mohu odejít, pomyslel si Cicero a vydal se za liktory a za milicí k rostrům.

Z jejich výše shlédl na zástupy táhnoucí se, kam až oko dohlédlo, a olízl si rty. Stál uvnitř pomeria, posvátných hranic Říma, což znamenalo, že slova „mrtvý“ nesmí v oficiálním prohlášení použít.

Co by tedy měl říci namísto „mrtví“? Po chvíli rozpřáhl ruce a křikl: „*Vixerunt*!“

„Byli naživu!“ Minulý čas, skončeno, vyřízeno.

Nikdo nezajásal. Nikdo ani nezapískal. Cicero sestoupil dolů a vydal se na cestu k Palatinu, zatímco zástupy se rozcházely většinou směrem k Esquilinu, do Subury, k Viminalu. A když dospěl k malé okrouhlé stavbě Vestina chrámu, objevila se tam pojednou velká skupina jezdců z *osmnáctky* vedená Attikem, s pochodněmi v rukou, neboť už se zcela zešeřilo. A pozdravili ho jako zachránce vlasti, *pater patriae*, jako by

oslavovali hrdinu z nějaké staré báje. Jaký balzám pro jeho duši! Bylo po spiknutí Lucia Sergia Catiliny, a on samojediný to byl, kdo je odhalil a potřel.

POMPEIA SULLA

ČÁST V

5. PROSINEC 63 PŘ. N. L.

až

BŘEZEN 61 PŘ. N. L.

AURELIA

Caesar směřoval domů a s každým krokem v něm sílil vztek. Titus Labienus měl co dělat, aby mu stačil, poté co ho Caesar beze slova, jen úsečným pohybem hlavy vybídl, aby ho doprovodil. Proč, to Labienus nevěděl, ale uposlechl, neboť v nepřítomnosti Pompeia, který si ho koupil a platil, řídil jeho činnost Caesar.

I vybídnutí, aby si posloužil nápoji, se odbylo jen dalším potrhnutím hlavy. Labienus si nalil víno, usedl a sledoval Caesara, jak přechází sem a tam soukromím své pracovny.

Konečně Caesar promluvil. „Cicero ještě bude litovat, že se vůbec narodil, o to se postarám! Jak se jen může opovážit vykládat římské zákony! A jak se jen mohlo stát, že si Řím vybral takovéhoto prvního konsula?“

„Copak tys pro něho nehlasoval?“

„Ani pro něho, ani pro Hybridu.“

„Takže tys tedy hlasoval pro Catilinu?“ otázal se překvapeně Labienus.

„A pro Silana. Upřímně řečeno, on mezi kandidáty nebyl nikdo, koho bych býval ochoten volit, ale nehlasovat – to prostě nejde, to by znamenalo vyhýbat se odpovědnosti.“ Nachové skvrny mu dosud plály na tvářích, a jeho oči, jak si s pro něho nezvyklou obrazivostí v duchu říkal Labienus, byly sice jako led, přesto z nich však sálal žár.

„Posaď se přece!“ vybízel ho Labienus. „Já vím, že ty se vína nedotkneš, ale dnes večer udělej výjimku. Troška vína ti jen prospěje.“

„Víno neprospívá nikomu a nikdy,“ prohlásil Caesar důrazně; posadil se však. „Pokud se nemýlím, Tite, zahynul i tvůj strýc před sedmatřiceti lety v Hostiliově kurii po zásahu střešní taškou.“

„Spolu se Saturninem, Luciem Equitiem a ostatními, ano, to souhlasí.“

„A co ty o tom soudíš?“

„Co jiného, než že to bylo nezákonné a neodpustitelné. Byli to římští občané, a nebyli postaveni před žádný soud.“

„To je pravda. Jenomže oni oficiálně nebyli popraveni. Byli povražděni, aby je nebylo nutno střežit až do procesu, o němž si Marius ani Scaurus nebyli jisti, nepovedeli k mnohem horším násilnostem. Byl to ovšem Sulla, kdo ten problém řešil vraždou. V oněch dnech byl Mariovou pravou rukou – velice rychlý, velice chytrý a naprosto bezohledný. A tak tedy těch patnáct mužů zemřelo, žádné procesy pro vzbouření se nekonaly, dorazily obilné lodi, Marius zrno prodával za směšně nízkou cenu, Římané si naplnili žaludky a zklidnili se a posléze se všechna vina za zavraždění oněch patnácti mužů svezla na hlavu otroka Scaevy.“

Labienus se zamračil, dolil si do vína další vodu. „Nevím, kam tím vším vlastně směřuješ.“

„Zato já to vím, Labiene, což je důležité,“ řekl Caesar, pousmál se a odhalil tak zaťaté zuby. „Zamysli se nad tou poměrně nedávnou vymožeností naší republiky, jakou je *senatus consultum de re publica defendenda.* Čili *senatus consultum ultimum,* jak to úhledně přejmenoval a zkrátil Cicero. Přišel s ním senát, jelikož nikdo nestál o to, aby v Římě rozhodoval diktátor. Potřebě senátu ostatně plně vyhovělo při dozvucích událostí kolem Gaia Graccha, nemluvě ani o Saturninovi, Lepidovi a ostatních.“

„Pořád mi není ještě jasné, kam míříš,“ řekl Labienus.

Caesar se zhluboka nadýchl. „Máme ho tu přece znovu, Labiene. Ale podívej se, co se z něho zatím stalo! V Ciceronově pojetí dostalo podobu důstojného, nevyhnutelného, zejména však velice všestranného nástroje. Stačí senát přemluvit, aby ho přijal, a pak se za tímhle instrumentem pěkně schovat a prznit ústavu i *mos maiorum!* Vždyť Cicero, aniž se obtěžoval proměnit to svoje *senatus consultum ultimum* v jakýkoli zákonný podklad, ho využil ke rdoušení římských chřtánů a k zpřelámání římských vazů – bez jakéhokoli soudu, bez jakýchkoli ceremonií, ba i bez špetky obyčejné slušnosti! Ti lidé šli na smrt spěšněji, než jsou pobíjeni muži v prohrané bitvě! Nikoli neoficiálně, v dešti tašek vytrhaných ze střechy, *ale s plným souhlasem římského senátu!* Jenž na sebe pod Ciceronovým naléháním vzal úlohu soudce i poroty zároveň! Jakým dojmem to podle tebe, Labiene, dnes večer asi zapůsobilo na ty zástupy na Foru? Já ti povím, co si v duchu všichni řekli. Že počínaje tímto dnem si už žádný římský občan nemůže být jist svým až dosud naprosto nezadatelným právem stanout předtím, než nad ním bude vyřčen jakýkoli ortel, před řádným soudem. A ten takzvaně skvělý muž, ten nadutý budižkničemu Cicero, se snad doopravdy domnívá, že pomohl senátu dostat se z té ošemetné situace tím nejlepším a nejpřípadnějším způsobem! Má ovšem pravdu v tom, že pro senát to byla cesta nejlehčí. Jenomže pro naprostou většinu všech římských občanů, od první třídy až po *capite censi*, to představuje hrozbu zániku jejich nedotknutelných práv, kdykoli se senát po vyhlášení nějakého takového příštího *senatus consultum ultimum* usnese, že by bez soudu a bez dodržení zákonného postupu měli opět umírat římští občané! Co může zabránit tomu, aby se tohle neopakovalo znovu, Labiene? Řekni mi – co jenom?“

Labienovi se až zatajil dech, postavil pohár na stůl, aniž sebeméně rozlil, a pak se na Caesara zahleděl, jako by ho uviděl prvně v životě. Jak je možné, že Caesar okamžitě postřehl všechny tyhle důsledky, zatímco nikoho jiného nic takového vůbec nenapadlo? Proč si vlastně i on sám, Titus Labienus, neuvědomil, co to Cicero vlastně činí? Bozi, vždyť to zřejmě nepochopil ani Cicero sám! Jediný Caesar v tom měl jasno. Ti, kdo hlasovali proti popravě, se tak rozhodli proto, že s ní v hloubi srdce nesouhlasili, ale jinak to jejich hledání pravdy vypadalo, jako když se slepci dohadují o podobě slona.

„Udělal jsem hroznou chybu, když jsem dnes ráno hovořil,“ pokračoval Caesar rozzlobeně. „Zvolil jsem ironický tón, nechtělo se mi útočit na city. Chtěl jsem, aby to bylo spíše chytré, aby ta pominutost Ciceronova návrhu vyplynula ze srovnání s dobou králů, aby bylo jasné, že Cicero ignoruje existenci republiky a chce nás v podstatě vrátit do těch královských časů. Jenomže jsem to neřekl dostatečně prostě. Měl jsem k nim mluvit jako k dětem, rozebrat pěkně jednu po druhé všechny ty evidentní pravdy. Ale já jsem zkrátka usoudil, že už jsou to dospělí a vzdělaní lidé s jistou dávkou inteligence, a tak jsem se uchýlil k sarkasmu. Vůbec mě nenapadlo, že mi třeba neporozumějí, že nepochopí, co mám těmi slovy na mysli. Byl bych k nim měl hovořit naprosto bez obalu, ještě otevřeněji, než teď mluvím s tebou, ale nechtěl jsem, aby se naježili a dali se zaslepit vztekem! Jenomže oni už se přece dávno chovali jako slepci, v tom směru jsem věru neměl co ztratit! Nedělám chyby často, ale téhle jsem se dnes dopustil, Labiene. Podívej se na Catona! Byl jediný z nich, o němž jsem byl přesvědčen, že mě podpoří, třebaže mě nemá v lásce. To, co tam řekl, nemělo hlavu ani patu. Jenomže oni se všichni houfem vydali za ním, jako když se banda eunuchů táhne za Velkou Matkou.“

„Cato je jen ňafající pes.“

„Ba ne, Labiene, on patří k těm nejhorším ze všech hlupáků, co existují. Je totiž přesvědčený, že hloupost není jeho problém.“

„To platí o většině z nás.“

Caesar povytáhl obočí. „*Já* ale hlupák nejsem, Tite.“

Toho Tita samozřejmě užil ke zmírnění tónu. „Jistěže.“ Čím to, že ve společnosti někoho, kdo nepije, ztrácí víno svou přitažlivost? Labienus si dolil pohár vodou. „Pozdě bycha honit, Caesare. Věřím ti, když říkáš, že Cicero bude litovat, že se vůbec narodil, ale jak toho chceš dosáhnout?“

„Jednoduše. Vrazím mu to jeho *senatus consultum ultimum* do chřtánu, až po ty jeho zlaté mandle,“ říkal Caesar s mírným úsměvem na rtech, jenž se však nijak neodrazil v jeho očích.

„Ale jak? Jak, jak, jak?“

„Ty budeš ještě čtyři dny zastávat úřad tribuna lidu, Labiene, a to docela postačí, pokud budeme jednat dostatečně rychle. Zítřek vyhradíme tomu, abychom všechno zorganizovali a do všech podrobností si dohodli naše úlohy. Pozítří proběhne první fáze. Další dva dny budeme mít na finále. Celé to sice ještě neskončí, ale dostaneme se dostatečně daleko. A ty, můj drahý Tite Labiene, ukončíš rok svého tribunátu v neskutečné slávě! A i kdyby nic jiného nepřipomínalo tvé jméno potomkům, slibuji ti, že přinejmenším pro události nejbližších čtyř dnů tě určitě uchovají v paměti!“

„A co mám tedy udělat?“

„Dnes večer už nic, jedině snad – máš ty k takovým věcem přístup? – ne, to bys asi nemohl. Udělejme to jinak. Mohl bys nějak obstarat bystu nebo sochu Saturnina? Anebo svého strýce Quinta Labiena?“

„Mohu sehnat něco lepšího,“ odpověděl Labienus bez váhání. „Vím, kde je Saturninovo *imago*.“

„*Imago*? Vždyť on nikdy nebyl prétorem!“

„To je pravda,“ ušklíbl se Labienus. „S tebou je potíž v tom, Caesare, že jako příslušník té nejvyšší šlechty nemáš ani ponětí, jakým způsobem uvažujeme my – my ctižádostiví Picenové, Samnité, my přivandrovalci z Arpina a jiných takových hnízd, my, co se tu objevíme a zase zmizíme. Nemůžeme se dočkat, abychom uviděli své rysy úhledně zpodobené ve vosku a nalíčené tak, že jsou jako živé, s opravdovými vlasy věrně napodobujícími barvu i účes! Takže jakmile máme v měšci dostatek peněz, vklouzneme k některému z těch mistrů na Velabru a objednáme si u něho *imago*. Znám spoustu mužů, kteří se nikdy nedostanou ani do senátu, a přesto všichni mají své *imago*. Jak jinak, myslíš, by byl Magius z Velabra mohl tak zbohatnout?“

„Nu, vzhledem k situaci musím říct, že jsem velice rád, že si i přivandrovalci z Picena pořizují své *imagines*. Sežeň tu Saturninovu podobiznu a najdi herce, kterému by padla.“

„I strýc Quintus měl své *imago*, takže najmu i herce, který by mohl napodobit jeho. Obstarám i bysty obou těchto mužů.“

„V tom případě už pro tebe nemám až do zítřejšího rána žádné další úkoly. Ale pak se připrav, že ti budu nemilosrdně nakládat jeden za druhým, až do konce tvého tribunátu.“

„Koho se to bude týkat – jen nás dvou?“

„Ne, budeme čtyři,“ řekl Caesar a povstal, aby Labiena doprovodil k hlavním dveřím. „To, co mám v plánu, si vyžádá účast tvou, mou, Metella Celera a mého bratrance Lucia Caesara.“

Což Titovi Labienovi příliš jasno nezjednalo. Odcházel z rezidence nejvyššího pontifika zmaten, obával se, že vzrušením a zvědavostí snad ani neusne.

Caesar neměl na spánek ani pomyšlení. Vešel do pracovny tak hluboce zamyšlen, že Eutychus, jeho správce, musel ve dveřích několikrát zakašlat, než si Caesar jeho přítomnosti vůbec všiml.

„Ah, to je výborné!“ řekl pontifex maximus. „Nejsem absolutně pro nikoho doma, Eutychu, ani pro svou matku ne. Je to jasné?“

„*Edepol*!“ vykřikl správce a pozvedl baculaté dlaně k ještě baculatějším tvářím. „*Domine,* Julia by s tebou naléhavě chtěla ihned mluvit.“

„Pověz jí, že vím, o čem by se mnou ráda mluvila, a že se jí nesmírně rád budu věnovat, jak dlouho jen bude chtít, ale až o prvním dnu nového období tribunů lidu.“

„Caesare, to bude až za pět dní! Já vážně pochybuji, že to děvčátko bude chtít pět dní čekat!“

„Kdybych řekl, že musí počkat dvacet let, Eutychu, tak počká dvacet let,“ zněla Caesarova studená odpověď. „A pět dní není dvacet let. Všechny rodinné a domácí věci musí pět dní počkat. Julia má babičku, nejsem pro ni jediný člověk na světě. Je to už konečně jasné?“

„Ano, *domine,*“ šeptl správce, opatrně za sebou zavřel dveře a po špičkách se ubíral chodbou až tam, kde čekala Julia, bledá v tváři, prsty propletené. „Je mi líto, Julie, ale řekl mi, že nepřijme nikoho až do dne, kdy se ujmou úřadu noví tribunové lidu.“

„To snad ne, Eutychu!“

„Ale ano. Nechce vidět ani paní Aurelii.“

Ta do chodby právě vcházela od Vestina atria, s přísným výrazem v očích, rty semknuty do pouhé čárečky. „Pojď,“ řekla Julii a postrkovala ji do prostor náležejících matce pontifika maxima.

„Ty už ses o tom doslechla,“ řekla Aurelia a přiměla ji posadit se na židli.

„Nevím, co jsem se měla doslechnout,“ říkala Julia rozrušeně. „Požádala jsem, abych si mohla promluvit s *tatou*, a on mě odmítl přijmout!“

Aurelia se zarazila. „Vážně? To je divné! To přece Caesar nedělá, aby se schovával před fakty anebo před lidmi.“

„Eutychus říká, že nechce vidět nikoho, ani tebe ne, po celých pět dní, *avia.* Řekl výslovně, že musíme všichni počkat, až noví tribunové lidu nastoupí do úřadu.“

Aurelia se zamračila a začala přecházet po místnosti sem a tam; po nějakou chvíli ani neodpověděla. Julia sledovala svou babičku zamženýma očima, ale slzy rezolutně zadržela. Problém je v tom, říkala si, že my tři se od sebe navzájem tak strašně lišíme!

Maminka Julii umřela, když jí nebylo ještě ani sedm let, takže Aurelia byla Julii v jejích nejtvárnějších letech babičkou i matkou zároveň. Třebaže nebyla příliš přístupná, měla neustále napilno a byla rázná a nesmlouvavá, dokázala Aurelia nicméně dát Julii to, co dítě potřebuje nejvíc, neotřesitelný pocit příchylnosti a bezpečí. I když se jen zřídka zasmála, byla obdařena smyslem pro humor, který se dokázal projevit v těch nejneočekávanějších situacích, a nijak na Julii nezahlížela jen proto, že se Julia tak ráda smála. Dívčině výchově byla věnována veškerá péče, od poučení v takových záležitostech, jako je vkusné odívání, až po nekompromisní vedení v dobrých společenských způsobech. Nemluvě o nesentimentální a otevřené formě, s jakou Aurelia učila Julii přijímat svůj úděl – a brát ho s hrdou a ušlechtilou myslí, aniž by si připustila pocit křivdy nebo odporu.

„Přát si jiný, nebo dokonce lepší svět nemá žádný smysl," byla Aureliina základní poučka. „Ať už je to z jakýchkoli důvodů, tenhle náš svět je jediný, který máme, a my v něm musíme své životy prožít tak šťastně a příjemně, jak jen dokážeme. S osudem ani se štěstěnou se bojovat nedá, Julie."

Caesar byl docela jiný než jeho matka, jen vůli měli oba jako z ocele, a Julii ani neuniklo, jak to někdy mezi nimi z mnohdy nicotného podnětu notně zaskřípe. Pro svou dceru však byl počátkem i koncem onoho světa, jejž ji Aurelia přiměla přijímat: nikoli snad bohem, avšak zcela určitě héroem. V Juliiných očích nebyl nikdo tak dokonalý jako její otec, nikdo nevynikal takovou bystrostí, vzděláním, vtipem, mužným půvabem, nikdo nebyl tak ideální, tak *římský*. Oh, jistě, znala i záporné rysy jeho povahy (třebaže se jimi nikdy neprovinil vůči ní samé). Počínaje jeho děsivými výbuchy hněvu až po to, čím se jí zdál přímo posedlý a co ona považovala za jeho nejhorší hřích – zálibu pohrávat si s lidmi jako kočka s myší, nelítostně a chladnokrevně, s lehkým úsměvem na rtech.

„Caesar má velice závažné důvody stáhnout se před námi všemi do ústraní," řekla Aurelia pojednou a stanula na místě. „Naprosto to neznamená, že by se bál s námi setkat, tím jsem si zcela jistá. Mohu se domyslet, že s námi nemají ty jeho důvody vůbec nic společného."

„A asi ani s tím," pravila Julia zasvěceně, „co nám oběma teď nejde z mysli."

Aureliinou tváří bleskl jeden z jejích krásných úsměvů. „Ty jsi den za dnem vnímavější, Julie. Přesně tak, přesně tak."

„Pak ale, babičko, dokud na nás nebude mít čas on, musím mluvit s tebou. Je to pravda, co jsem slyšela v Portiku Margaritaria?"

„O tvém otci a o Servilii?"

„Tak je to tedy? Och!"

„A co ty sis myslela, Julie?"

„Nezaslechla jsem to nikoho dopovědět až do konce, protože když mě viděli přicházet, tak zmlkli. Pochopila jsem z toho jenom, že je *tata* zapleten do velkého skandálu s nějakou ženou a že to dnes všechno vyšlo najevo v senátu."

„To tedy vyšlo," zamračila se Aurelia. A bez příkras vylíčila Julii, co se toho dne událo v chrámu Svornosti.

„Můj otec a Brutova matka," říkala Julia zvolna. „To je ale propletenec!" Zasmála se. „A přitom ho máme tak blízko, *avia!* Celou tu dobu – a ani Brutus, ani já jsme neměli nejmenší podezření. Co on na ní pro všechno na světě vidí?"

„Tys ji nikdy ráda neměla."

„Ne, neměla."

„Nu, to je celkem pochopitelné. Stojíš natolik na Brutově straně, žes ji ani ráda mít nemohla."

„A ty ano?"

„Já ji snáším docela dobře."

„Ale *tata* mi říkal, že on ji rád nemá, a *tata* přece nelže."

„Docela určitě ji rád nemá. A já nemám nejmenší představu – a ani ji mít nechci! – co ho k ní táhne, jenom vím, že je to něco velice silného."

„Já myslím, že je asi skvělá v posteli."

„*Julie*!"

„Vždyť já už nejsem žádné dítě," potlačovala Julia smích. „A mám taky uši."

„A posloucháš, co se tlachá u krámů v Portiku Margaritaria?"

„Ne, to co se povídá u mé macechy."

Aurelia hrozivě ztuhla. „Na to se budu muset podívat!“

„Ne, babičko, to ne, prosím tě!“ vykřikla Julia a položila dlaň na Aureliinu paži. „Chuděrku Pompeiu za to kárat nesmíš, a nebyla to ostatně ona. To ty její přítelkyně. Já vím, že ještě nejsem úplně dospělá, ale připadá mi pořád, jako bych byla mnohem starší a moudřejší než Pompeia. Ona je jako hezké štěňátko, sedí si tam a vrtí ocáskem, usmívá se jen, když se všichni baví jeden s druhým přes její hlavu, a ona by se tolik chtěla do toho taky vložit a být jedna z nich. Ty ženské ji hrozně trápí, všechny ty Clodie a Fulvie, a ona vůbec nevidí, jak krutě se k ní chovají.“ Julia se zamyslela. „Já mám *tatu* k smrti ráda a nedám na něho dopustit, ale i on je k ní krutý. Och, já vím, proč asi. Je pro něho moc hloupoučká. Víš, ti dva se neměli brát.“

„Jenomže za ten sňatek můžu *já*.“

„Určitě jsi to dobře myslela,“ řekla Julia upřímně. Pak si povzdychla. „Ale přece jen bych byla ráda, kdybys mu byla vybrala nějakou chytřejší, než je Pompeia Sulla!“

„Vybrala jsem ji,“ řekla Aurelia zasmušile, „protože mi ji nabídli jako nevěstu pro Caesara a protože jsem usoudila, že jediný způsob, jak zabránit, aby se Caesar neoženil se Servilií, je předběhnout ji.“

Když si později senátoři sdělovali své dojmy, ukázalo se, že bylo nemálo těch, kdo raději ani nesetrvali na dolním Foru, neboť nestáli o to stát se svědky popravy Lentula Sury a ostatních.

Jedním z nich byl nově zvolený první konsul Decimus Junius Silanus; dalším byl nově zvolený tribun lidu Marcus Porcius Cato.

Silanus přibyl domů chvilku před Catonem, jehož pozdrželi lidé dychtiví poblahopřát mu za jeho řeč a za jeho pevný postoj vůči Caesarovým svodům.

To, že si musel sám otvírat dveře hlavního vchodu, už Silana připravilo na to, co shledal uvnitř: zcela vylidněné atrium, po služebnictvu nikde vidu ani slechu. Což znamenalo, že všichni sloužící už vědí, co se seběhlo v průběhu debaty. Ví to však už i Servilia? Ví to Brutus? S tváří staženou svíravou bolestí hlodající mu v útrobách přiměl Silanus nohy, aby se mu nepodlomily, a pokračoval rovnou do obývacího pokoje své manželky.

Seděla tam, schýlená nad nějakými Brutovými účty, a podrážděně vzhlédla, když ji vyrušil. Nic jiného její výraz nenapovídal.

„Ano? Co se děje?“ mračila se.

„Takže ty ještě nic nevíš,“ řekl.

„A co nevím?“

„Že se ten tvůj vzkaz Caesarovi dostal do nepravých rukou.“

Oči se jí rozšířily. „Co tím chceš říct?“

„Ten tvůj poklad, kterému svěřuješ všechny své posílky, protože se k tobě tak obratně lísá, moc chytrosti zrovna nepobral,“ říkal Silanus tvrdým tónem, jaký od něho Servilia ještě nikdy nezaslechla. „Přihnal se do chrámu Svornosti a neprojevil tolik důvtipu, aby chvilku vyčkal. Dal tvůj dopis Caesarovi v tom nejhorším myslitelném okamžiku, zrovna ve chvíli, kterou si tvůj nevlastní bratříček Cato vybral k tomu, aby Caesara obvinil, že právě on stojí za celým Catilinovým spiknutím. A když Cato v téhle vypjaté situaci postřehl, že si Caesar dychtí přečíst list, který právě obdržel, požadoval po něm, aby ho četl nahlas, před celým senátem. Předpokládal totiž, že obsahuje důkazy o Caesarově vině, chápeš?“

„A Caesar ho přečetl,“ řekla Servilia bezbarvým hlasem.

„Ale, ale moje milá, to toho svého Caesara po tolika důvěrnostech tak málo znáš?“ otázal se opovržlivě Silanus. „Tak nevkusný není a dovede se ovládat. Ne, jestli z celé té záležitosti někdo vyšel jako vítěz, byl to samozřejmě Caesar! Prostě se na Catona usmál a řekl, že se domnívá, že i sám Cato bude asi raději, když obsah listu nebude zveřejňován. Povstal a zdvořile a s milou tváří mu vzkaz podal – oh, sehrál to s ním znamenitě!“

„A jak jsem tedy byla odhalena?“ šeptla Servilia.

„Cato zkrátka nevěřil svým vlastním očím. Trvalo mu celé věky, než těch pár slov rozluštil, zatímco my ostatní jsme se zatajeným dechem čekali, co bude. Pak Cato tvůj list zmuchlal, zmačkal a hodil jím po Caesarovi jako kamenem. Jenomže Caesar od něho stál příliš daleko. Papír padl na podlahu, odkud ho rychle sebral Philippus a přečetl si ho. Poté ho podal nově zvoleným prétorům a list putoval z ruky do ruky až na kurulské pódium.“

„A oni všichni řvali smíchy,“ procedila Servilia skrze zuby. „To se ví!“

„*Pipinna*,“ řekl Silanus posměšně.

Jiná žena by sebou byla při tom slově trhla, ne tak Servilia, která jen zavrčela: „Pitomci!“

„Vzbudilo to takové veselí, že Cicerona nebylo skoro ani slyšet, když požádal o hlasování.“

Ani v úzkých neopustil Servilii její dychtivý zájem o politiku. „Hlasování? A o čem?“

„O osudu těch našich dopadených spiklenců, těch ubožátek. Poprava nebo vyhnanství. Hlasoval jsem pro popravu, přinutil mě k tomu ten tvůj lístek. Caesar doporučil vyhnanství a získal si nejprve senát zcela na svou stranu, dokud se pak pro popravu nevyslovil Cato. Cato to nakonec úplně zvrátil. Hlasování vyznělo pro popravu. A to díky tobě, Servilie. Kdyby byl ten tvůj nevhod doručený list Catona nevyrušil a neumlčel, byl by žvanil až do západu slunce a k hlasování by bylo došlo až zítra. Podle mého názoru by tou dobou už celý senát pochopil správnost Caesarových argumentů. Kdybych já byl Caesarem, má drahá, rozsekal bych tě asi na kousíčky a ty bych pak předhodil vlkům.“

Vyvedlo ji to poněkud z míry, ale pohrdala Silanem natolik, že se přes jeho soud přenesla. „Kdy má k těm popravám dojít?“

„Konají se právě teď. Považoval jsem za nejlepší jít rovnou domů a varovat tě, ještě než sem dorazí Cato.“

Vyskočila. „Brute!“

Avšak Silanus, nikoli bez zadostiučinění, nastražil sluch směrem k atriu a pak se kysele usmál. „Pozdě, má drahá, příliš pozdě. Catona už máme na krku.“

Servilia přesto vykročila ke dveřím, stanula však, když do nich vtrhl Cato, třímaje pravým palcem a ukazovákem bolestivým stiskem Brutovo ucho.

„Pojď, jen se podívej na svou matku, na tu běhnu!“ křičel a dloubl ho do kříže takovou silou, že se Brutus až zapotácel a byl by upadl, nebýt Silana, jenž ho ještě stačil zachytit. Vypadá tak vyděšeně a zmateně ten mládenec, že zřejmě ještě vůbec nezačal chápat, co se to děje, pomyslel si Silanus, když ho pouštěl.

Odkud se ve mně bere ten zvláštní pocit, ptal se v duchu? Proč já vlastně nad tím vším kdesi v skrytém koutku duše cítím takové uspokojení, takovou satisfakci? Dnes se o mně přece celý ten můj svět dozvěděl, že mě má žena podvádí, a přece jako by to pro mě neznamenalo nic ve srovnání s touhle skvostnou odplatou, s tím, že i na ni konečně taky jednou došlo! Nedokážu to mít vlastně za zlé ani tomu Caesarovi. To ona – vím

určitě, že to byla ona! Caesar přece nejeví zájem o manželky mužů, kteří ho nijak politicky nevydráždili, a já jsem se s ním do dnešního dne žádným způsobem nestřetl. Byla to ona, dobře vím, že to byla ona. To ona ho chtěla, to ona za ním dolézala. Proto také zasnoubila Bruta s jeho dcerou! Aby si Caesara uchovala v rodině. On by se s ní nikdy neoženil, a tak raději pokořila svou pýchu. To je u Servilie co říct! A teď tedy Cato, muž, kterým Servilia opovrhuje na celém světě ze všech nejvíc, posléze odhalil její tajemství – vášně pro Bruta, vášně i pro Caesara. Serviliiny dny poklidu a sebeuspokojení jsou sečteny. Ode dneška ji čeká úporný boj, stejný jako za jejího dětství. Oh, bude to ona, kdo nakonec zvítězí! Ale kolik z nás to přežije, aby byli svědky jejího triumfu? Já určitě ne, čemuž jsem v hloubi srdce rád. A chtěl bych odejít jako první.

„Tak se přece podívej na matku, na tu děvku!“ zaryčel Cato znovu a uštědřil Brutovi prudkou ránu do hlavy.

„*Mami, mami*, co to má znamenat?“ zanaříkal Brutus ochromen bolestí, oči plné slz.

„*Mami, mami*!“ opičil se po něm posměšně Cato. *Mami, mami!* Copak jsi opravdu takové nemehlo, Brute? Maminčin pejsáneček! Mazlíček Brutus! Bobeček Brutus. *Mami, mami*! Znovu Bruta surově udeřil do hlavy.

Servilia vyrazila s mrštností útočícího hada, vyřítila se přímo proti Catonovi a v mžiku stála před ním, tak nenadále, že ještě ani nestačil odpoutat pozornost od sténajícího Bruta. Ťala po něm oběma rukama shora dolů, prsty zkřiveny jako paťáty. Naplno jimi zasáhla jeho obličej a vzápětí už mu zaryla nehty hluboko do kůže. Kdyby byl instinktivně nezamhouřil oči, byla by ho určitě oslepila, ale přesto mu jediným trhnutím vyryla od čela přes tváře po bradu hluboké krvavé rýhy, do samého svalstva, a neustala, drásala mu kůži dál, na krku i na ramenou.

I otrlý válečník, jakým Cato byl, před touto trýzní ucukl, třebaže ston bolesti dokázal potlačit. Když opět pootevřel oči, spatřil obraz strašlivější než cokoli na světě, snad kromě pohledu na mrtvého Caepiona – Servilii s rozchlípenými rty, které z očí hleděla vražda. Před vytřeštěnými zraky svého syna, svého manžela a svého nevlastního bratra pozvedla potřísněné prsty ke rtům a rozkošnicky z nich olízla Catonovu krev i tkáně. Silanus, jemuž se v tu chvíli zvedl žaludek, zmizel. Brutus omdlel. Zbyl jen Cato, jenž na ni zíral zalit krví.

„Zmiz a už se sem neopovaž vrátit,“ řekla potichu.

„Nakonec toho tvého syna přece dostanu já, tím si můžeš být jista!“

„Jestli se o něco takového jen pokusíš, Catone, pak to, co jsem ti udělala dnes, ti bude připadat jako pohlazení motýlka.“

„Ty jsi netvor!“

„Zmiz odtud, Catone.“

A Cato šel, tvář a krk zahaleny do togy.

Proč jen mě nenapadlo říct mu, že jsem to byla já, kdo Caepiona poslal na smrt, říkala si, když klekala k bezvědomému tělu svého syna. Nevadí, pokračovala v duchu a otírala si pozůstatky po Catonovi z prstů, dříve než začala ošetřovat Bruta. Ještě se mi to někdy bude hodit.

Probíral se z mrákot jen zvolna, snad proto, že ho stále ještě neopouštěla hrůza z matky, která dokázala s takovým potěšením požít Catonovu krev a kůži. Posléze mu však nezbylo než otevřít oči a pohlédnout na ni.

„Vstaň a posaď se na lehátko.“

Brutus vstal a posadil se na lehátko.

„Víš, kvůli čemu tohle všechno bylo?“

„Ne, *mami*,“ šeptl.

„Ty ani nevíš, proč mě Cato nazval děvkou?“

„Ne, *mami*,“ šeptl.

„Já nejsem žádná běhna, Brute.“

„Ne, *mami*.“

„Ovšem,“ řekla Servilia a přitáhla si židli, z níž by mohla Brutovi rychle přispěchat na pomoc, kdyby bylo třeba, „ty jsi už dost starý na to, abys pochopil, jak to ve světě chodívá. Takže je na čase, abych ti určité věci objasnila. Šlo tu o to,“ pokračovala konverzačním tónem, „že Juliin otec je už několik let mým milencem.“

Předklonil se a zabořil tvář do dlaní, pouhá hromádka neštěstí a uzlíček bolesti, zcela neschopen uspořádat své myšlenky. Nejprve ten okamžik tam v chrámu Svornosti, kdy stál u dveří a naslouchal – později rozhovor s matkou – potom ta jediná blažená chvilička doma, kdy se mohl potýkat s dílem Fabia Pictora – pak strýc Cato, jenž vtrhl dovnitř do jeho pokojíku a popadl ho surově za boltec – nato křik, když Cato napadl matku – vzápětí matčin výpad proti Catonovi – a –. Hrůza z toho, co matka udělala poté, Bruta znovu přemohla; roztřásl se, bezútěšně se rozplakal do dlaní.

A teď ještě tohle. *Mama* a Caesar že jsou milenci, že už to trvá řadu let… Co si s tím počít? Co si o tom vlastně má myslet? Co se od něho *chce*, aby si o tom myslel? Brutus se rád dal vést; protivilo se mu pomyšlení, že se pojednou ocitl na lodi bez kormidelníka, že se má rozhodovat – a to zejména o svých pocitech – ještě dříve, než se stačil poučit, jak se na tyto neuspořádané, nelogické, matoucí jevy dívají muži jako Platón a Aristoteles. Byl neschopen zaujmout jakýkoli postoj. Což se celá ta věc mezi matkou a Catonem odehrála jen kvůli *tomu?* Ale proč? Vždyť *mama je* sama sobě zákonem, to si snad uvědomuje i strýc Cato! A pokud má matka milence, existuje pro to jistě i dobrý důvod. *Mama* přece nedělá nic, pro co by neměla dosti dobré důvody. Nic!

Dál se však v těchto úvahách nedostal, neboť Servilia, rozmrzelá už jeho tichým pláčem, se opět ozvala. „Cato,“ řekla, „není plně při smyslech, Brute. A nikdy při smyslech nebyl, ani jako dítě. Uhranula ho Mormolyké. Léty se to nijak nezlepšilo. Je tupý, úzkoprsý, zaslepený a neuvěřitelně samolibý. Nic mu není po tom, co dělám se svým životem já, zrovna tak, jako mu nic není po tobě.“

„Já jsem si nikdy neuvědomil, jak ty ho strašně nenávidíš,“ řekl Brutus a spustil ruce do klína, aby se na ni mohl podívat. „*Mami*, tys ho poznamenala na celý život! *Na celý život až do smrti*!“

„Dobře mu tak,“ řekla s nelíčeným uspokojením. Pak se její zraky soustředily na synův obličej a zamžikala nechutí. Kvůli trudům se Brutus nemohl ani holit, musel se omezit jen na stříhání řídkých černých vousů; uhrovité tváře měl teď od pláče celé zmáčené slzami a hlenem. Nebyl jen ošklivý, byl přímo ohyzdný. Zapátrala rukou za sebou, až našla poblíž džbánků s vínem a s vodou měkký šátek; hodila mu ho na klín. „Buď tak laskav, utři si obličej a vysmrkej se, Brute! Nesouhlasím samozřejmě s tím, co ti tu předhazoval Cato, ale jsou chvíle, kdy i ve mně vyvoláváš hluboké zklamání.“

„Já vím,“ šeptl. „To já vím.“

„Nu, nic si z toho nedělej!“ řekla povzbudivě, vstala, postavila se za něho a paží objala jeho nahrbená ramena. „Jsi z vynikajícího rodu a máš majetek, vzdělání i politický vliv. A není ti ještě ani jedenadvacet let. Čas všechno spraví, synku! Jenom Catona nepolepší ani čas! Catona prostě nedokáže napravit vůbec nic.“

Její paže ho tížila jako obruč z rozžhaveného kovu, neodvážil se ji však setřást. Maličko se napřímil. „Mohu už jít, *mami*?“

„Ano, pokud jsi už pochopil mé postavení.“

„Já ho chápu, *mami*.“

„Co dělám, je jenom moje záležitost, Brute, a nehodlám se také ani v nejmenším omlouvat za vztah mezi Caesarem a mnou. Silanus o něm ví. Ví o něm už dlouhý čas. To, že jsme se ho všichni – Caesar, Silanus i já – rozhodli uchovat v tajnosti, je jen logické.“

Brutovi svitlo. „Tertia!“ vydechl. „Tertia je Caesarova dcera, ne Silanova! A je také podobná Julii.“

Servilia se na syna zahleděla s jistou uznalostí. „To je bystrý postřeh, Brute. Ano, Tertia je Caesarova.“

„A Silanus o tom ví.“

„Od samého počátku.“

„Chudák Silanus!“

„Neplýtvej soucitem na ty, kdo si ho nezasluhují.“

V Brutově hrudi náhle vzplála jiskérka odvahy. „A co Caesar?“ otázal se. „Miluješ ho?“

„Víc než kohokoli na světě – s výjimkou tebe.“

„Och, chudák Caesar!“ řekl Brutus a utekl, dříve než stačila říct jediné slovo – a srdce se mu divoce rozbušilo nad vlastní smělostí.

Silanus se postaral, aby tento jediný chlapec v domě měl sám pro sebe velký a pohodlný soubor místností, s příjemným výhledem na peristyl. Sem se teď také Brutus uchýlil, ale ne nadlouho. Poté, co se opláchl, přistřihl si vous na kratičké strnisko a učesal se. Povolal sloužícího, aby mu pomohl obléci togu, a pak Silanův zasmušilý dům opustil. Do sešeřelých římských ulic se však nevydal sám, doprovázeli ho dva otroci s rozžatými pochodněmi.

„Mohu mluvit s Julií, Eutychu?“ otázal se u vchodu do Caesarova domu.

„Je už velice pozdě, *domine*, ale půjdu se podívat, jestli je ještě vzhůru,“ řekl uctivě správce a vpustil ho do domu.

Samozřejmě že ho chtěla vidět; Brutus vyklusal po schodech a zaklepal na její dveře.

Když otevřela, objala ho a přitiskla se mu kratičce tváří k vlasům. Bruta zaplavil pocit naprostého uvolnění a nezměrného tepla prostupujícího celým jeho tělem. Pochopil konečně, co mají lidé na mysli, když říkají, že se nic nevyrovná návratu domů. Jeho domovem byla Julia.

Aniž chtěl, obemkl Julii pažemi, pozvedl hlavu z jejího ramene a ústy zapátral po jejích rtech, tak neobratně a nezkušeně, že nepochopila, co má v úmyslu, až už bylo příliš pozdě se odtáhnout, aniž by tím zranila jeho city. A tak zakusila Julia svůj první polibek, poznamenaný ještě soucitem, avšak zdaleka ne tak nepříjemný, jak se obávala. Ucítila pěkné, suché a měkké rty, a se zavřenýma očima ani nevnímala pohled na jeho tvář. Nepokusil se také o žádné další důvěrnosti. Ještě jeden, dva stejné polibky, a pak ji pustil.

„Och Julie, já tě tak strašně miluji!“

Co jiného na to mohla říct, než „Já tebe taky, Brute“.

Poté ho vtáhla dovnitř a usadila ho na lehátko, sama však šla způsobně usednout na židli opodál a dveře nechala nedovřené.

Její obývací pokoj byl velký, a alespoň pro Brutovy oči překrásný. Byla na něm znát její ruka, a její ruka představovala sama o sobě cosi mimořádného. Fresky

zobrazovaly lehce načrtnuté ptáky a křehké květy světlých a čistých barev, i nábytek byl křehký a graciézní, a nikde nebylo ani stopy po tyrském nachu nebo po zlacení.

„Tvá matka a můj otec, viď?“ řekla.

„Co to může znamenat?“

„Pro ně, nebo pro nás?“

„Pro nás. Jak by ses chtěla asi dozvědět, co to znamená pro ně?“

„Já si myslím,“ říkala pomalu, „že nám to ublížit nemůže. Neexistují žádné zákony, které by jim bránily v lásce kvůli nám dvěma, i když se na to třeba lidé budou mračit.“

„Počestnost mé matky je mimo všechny pochyby, a tohle na tom nemůže vůbec nic změnit!“ vyrazil vzdorovitě Brutus na obranu.

„Samozřejmě že se na tom nic nezmění. Můj otec představuje v životě tvé matky něco naprosto výjimečného. Servilia přece není žádná Palla nebo Sempronia Tuditani.“

„Och Julie, to je tak úžasné, jak ty dokážeš všechno pochopit!“

„Pochopit ty dva není těžké, Brute. Mého otce nemůžeš házet do jednoho pytle s ostatními muži, zrovna tak jako je tvá matka jedinečná mezi ženami.“ Pokrčila ramínky. „Kdo ví? Možná že ten jejich vztah byl prostě nevyhnutelný – vzhledem k tomu, jací oba jsou.“

„Ty a já máme společnou nevlastní sestru,“ vyrazil ze sebe najednou Brutus. „Tertia je tvého otce, ne Silanova.“

Julia zmlkla, pak se nadechla a posléze se radostně rozesmála. „Och, tak já mám sestřičku! To je báječné!“

„Ne, Julie, o tom nesmíš vůbec mluvit! Prosím tě ne! Žádný z nás se o tom nesmí nikdy ani zmínit, ani v našich rodinách ne!“

Její smích ustával, pohasl. „Och ano. Máš pravdu, Brute.“ Slzy se jí draly do očí, ale přemohla se. „Takže jí to ani nikdy nebudu smět dát najevo. Ale přesto,“ řekla radostněji, „*já* už to teď vědět budu.“

„I když je ti podobná, není ani trochu jako ty, Julie. Povahou je po své matce.“

„To jsou hlouposti! Jak můžeš něco takového říct, když jsou jí teprve čtyři?“

„Snadno,“ řekl Brutus zasmušile. „Má být zasnoubena Gaiovi Cassiovi, protože jeho matka si s mou matkou porovnávaly naše horoskopy. Naše osudy jsou prý úzce propojeny, zřejmě skrze Tertii.“

„A to se Cassius nesmí nikdy dozvědět.“

Brutus jen posměšně usykl. „Ale kdepak, Julie! Ty si opravdu myslíš, že mu o tom někdo nepoví? Ostatně jemu to nemusí vůbec vadit. Caesarova krev je lepší než Silanova.“

A v tomhle, pomyslela si Julia, jako bych slyšela promluvit jeho matku! Vrátila se k původnímu tématu. „Takže zpět k našim rodičům,“ řekla.

„Myslíš, že to, co mezi nimi je, může mít nějaký vliv na nás?“

„Och, vliv na nás to mít určitě bude. Ale měli bychom to prostě ignorovat.“

„Dobrá,“ řekl a vstal, „budeme se tím tedy řídit. Musím jít, je už moc pozdě.“ U dveří pozdvihl její ruku a políbil ji. „Za čtyři roky budeme mít svatbu. Je těžké čekat, ale Platón říká, že čekání jen upevní naše spojení.“

„Opravdu?“ zeptala se Julia s pátravým pohledem. „To mi nějak uniklo.“

„Nu, čtu také mezi řádky.“

„Jistě. Tohle muži dokáží přímo výtečně, jak už jsem si stačila všimnout.“

Noc teprve začala ustupovat ránu, když Titus Labienus, Quintus Caecilius Metellus Celer a Lucius Julius Caesar dorazili do rezidence nejvyššího pontifika a shledali, že Caesar už je vzhůru a že na něm nedostatek spánku očividně nezanechal žádné stopy. Na stolku vzadu v místnosti už byla přichystána voda, lehké sladké víno, čerstvě pečený chléb, prvotřídní olej a vynikající med z Hymettu a Caesar trpělivě vyčkal, až si jeho hosté poslouží. Sám usrkával cosi z kamenného pohárku, z něhož stoupala pára, ale nejedl nic.

„Co to piješ?“ otázal se ho zvědavě Metellus Celer.

„Vroucí vodu s troškou octa.“

„Bohové, to zní přímo děsivě!“

„Dá se na to zvyknout,“ řekl Caesar poklidně.

„A proč bych si měl zvykat?“

„Ze dvou důvodů. Předně věřím, že je to dobré pro mé zdraví, které si chci uchovat v dokonalém stavu až do stáří, a za druhé mi to obrní patro proti všem nedobrotám, od žluklého oleje až po zkyslý chléb.“

„Ten první důvod chápu, ale k čemu ten druhý, pokud jsi náhodou nepropadl stoicismu? Proč zrovna ty by ses měl spokojovat s takovým špatným jídlem?“

„Za tažení je to leckdy nevyhnutelné – alespoň za tažení, tak jak ho vedu já. Hostí tě snad Pompeius Magnus líp, Celere?“

„To bych řekl! I všichni ostatní vojevůdci, pod kterými jsem až dosud sloužil! Ale připomeň mi to laskavě, kdybych se náhodou chtěl hlásit do služby k tobě!“

„Nu, v zimě a na jaře si ten nápoj nedělám tak ostrý. Místo octa do něho přidávám šťávu z citronů.“

Celer obrátil oči v sloup; Labienus a Lucius Caesar se rozesmáli.

„Nu, je čas dát se do práce,“ řekl Caesar a posadil se ke svému pracovnímu stolu. „Omluvte mě, prosím, že si sedám na patronské místo, ale zdá se mi logické sedět tak, abych já viděl na vás a vy zase na mě.“

„Stalo se, je ti to prominuto,“ řekl Lucius Caesar se vší vážností.

„Titus Labienus tu byl už včera večer, takže jeho důvody, proč hlasoval pro můj návrh, už znám,“ začal Caesar, „a plně také chápu, proč jsi tak hlasoval ty, Lucie. Nicméně tvoje pohnutky už mi tak zcela jasné nejsou, Celere. Pověz mi **o** tom něco.“

Metellus Celer, jenž si musel protrpět svoje jako manžel Clodie, své vlastní sestřenice, byl rovněž švagrem Pompeia Magna, jelikož matka Metella Celera a jeho mladšího bratra Metella Nepota byla i matkou Mucie Tertie. Celer s Nepotem byli nerozlučná dvojice, byli vážení i oblíbení, neboť dokázali být **i** dobrými, ba okouzlujícími společníky.

Celerova pohledná tvář se zachmuřila, nahrbil se a zaťal pěsti. „Tak především, Caesare, nemám rád, když skutečným Římanům chce nějaký venkovský balík předpisovat, jak má vypadat jejich politika. Za žádnou cenu se také nesmířím s popravou římských občanů bez procesu! A konečně mi neušlo, že se k Ciceronovi jako spojenec přidal další takový rádoby Říman, Cato z rodiny Saloninů. Kam to spějeme, když si výklad práva osobují potomci otroků a přivandrovalce bez jediného slušného předka?“

Což byla ovšem charakteristika, která by se byla – uvědomoval si to vůbec Celer? – plně hodila i na jeho švagra Pompeia Velikého. Nicméně – pokud se nenajde nějaký hlupák, který by na to začal poukazovat, lze tento fakt zkrátka ignorovat.

„Co myslíš, že můžeš podniknout, Gaie?“ otázal se Lucius Caesar.

„Bude toho dost. Labiene, ty mě omluvíš, že budu opakovat to, co jsem tobě vysvětloval už včera večer. Především čeho se vlastně Cicero dopustil. Poprava římských občanů bez soudu není jádrem problému, spíš jen jeho vedlejší důsledek. Skutečným Ciceronovým zločinem je jeho výklad *senatus consultum de re publica defendenda*. Nevěřím, že by toto krajní usnesení bylo kdy míněno jako zástěrka pro to, aby si senát nebo jakékoli jiné uskupení římských občanů mohly dělat, co se jim zlíbí. To je jen Ciceronova interpretace.

Princip *krajního usnesení* byl přijat proto, aby senát mohl zvládnout krátkodobé nepokoje, ty, které následovaly po Gaiovi Gracchovi. Totéž lze říci o jeho využití v průběhu Saturninova vzbouření, třebaže tou dobou byly už jeho nedostatky zřejmější než při jeho prvním uplatnění. Pak bylo znovu iniciováno Carbonem, poté co se Sulla vylodil v Itálii. Vyhlášeno bylo i proti Lepidovi – v tomto případě bylo navíc ještě podpořeno Sullovými ustanoveními, takže senát získal výslovné a plné pravomoci ve všech záležitostech týkajících se nejen občanských nepokojů, ale i válečného stavu. Senát proto střetnutí s Lepidem také za válku označil.

Jenomže dnes tomu tak není," pokračoval Caesar nesmlouvavým tónem. „Senát je už opět omezován třemi komiciemi. Kromě toho žádný z pěti mužů, kteří byli včera popraveni, nevytáhl proti Římu s ozbrojenými jednotkami. Nikdo z nich dokonce ani nesáhl po zbrani, nepočítáme-li Caepariův odpor proti tomu, co mohl považovat za prosté noční přepadení na Mulvijském mostě. Nebyli vyhlášeni za veřejné nepřátele. A bez ohledu na to, kolik důkazů se nabízí o jejich velezrádných záměrech, i teď, poté co už jsou mrtvi, zůstávají jejich záměry tím, čím byly – ničím víc než pouhými záměry. *Záměry*, nikoli konkrétními skutky! I ony dopisy se týkaly jen úmyslu, byly napsány dříve, než došlo k jakémukoli činu.

Kdo dokáže říct, co by se bylo z jejich úmyslů uskutečnilo, kdyby byl Catilina přitáhl před brány Říma? Poté, co Catilina z města odešel – co zbylo z jejich záměru zabít konsuly a prétory? Říká se, že se dva muži – a nikdo z nich nepatří mezi včerejší popravené! – pokusili vniknout do Ciceronova domu a zavraždit ho. Ale naši konsulové i prétoři jsou do dnešního dne živi a zdrávi! Ani škrábnutí neutrpěli! Máme být nadále popravováni bez soudu jen kvůli našim úmyslům?"

„Och, jak moc bych si přál, abys byl tohle všechno řekl už včera!" povzdychl si Celer.

„I já bych si to přál. Přesto ale pochybuji, že by s nimi byl pohnul jakýkoli argument, poté co se tak rozohnil Cato. Přes všechny Ciceronovy pohrůžky, že za přílišné řečnění nám odejme slovo, se vůbec nepokusil ty jeho výlevy zarazit. Já jen lituji, že nepokračoval až do samého západu slunce."

„Přičti Servilii, že se tak nestalo," dotkl se Lucius Caesar onoho nedotknutelného.

„Neboj se, přičtu," řekl Caesar se semknutými rty.

„Nu, pokud ji snad zamýšlíš zavraždit, neoznamuj jí to alespoň písemně," přidal se Celer. „Dnes můžeš doplatit i na pouhopouhý záměr."

„Přesně o to mi jde. Cicero prostě proměnil *senatus consultum ultimum* v obludu, která se může vrhnout na kohokoli z nás."

„Není mi dost jasné, co s tím dokážeme teď dodatečně udělat," řekl Labienus.

„My toho netvora poštveme na Cicerona, který touto dobou už zřejmě hledá cestičky, jak senát přimět, aby přistoupil na jeho požadavek a přiznal mu titul *pater patriae*," řekl Caesar a ohrnul ret. „On tvrdí, že zachránil naši vlast, zatímco já trvám na tom, že tahle naše vlast se v žádném skutečném nebezpečí nenachází, bez ohledu na Catilinu a jeho armádu. Pokud kdy bylo nějaké povstání předem odsouzeno k nezdaru,

pak je to tohle. Z Lepida šel strach. Ale Catilinu bych považoval spíš za pouhý žertík, až na to, že spořádat ho bude stát pár dobrých římských vojáků život.“

„Co tedy máš v úmyslu?“ otázal se Labienus. „Co teď vůbec můžeš dělat?“

„Chci vyvrátit samu jeho koncepci celého toho *senatus consultum ultimum.* Zkusím obžalovat z velezrady někoho, kdo také jednal pod záštitou takového *consulta*,“ řekl Caesar.

Lucius Caesar vytřeštil zraky. „*Cicerona*?“

„Samozřejmě že ne Cicerona – dokonce ani Catona. Na odvetu proti těm, kdo mají zneužití té jeho osobité verze na svědomí, je ještě příliš brzy. Kdybychom se teď o něco takového pokusili, zle by se vedlo našim vlastním krkům. Čas k tomu nadejde, bratránku, ale zatím ještě nejsme tak daleko. Ne, pustíme se do někoho, o kom je velice dobře známo, že se za jednoho takového dřívějšího výjimečného stavu, *senatus consultum ultimum*, dopustil zločinného jednání. Sám Cicero nám v tomhle prokázal tu laskavost, že už v senátě uvedl i jméno naší kořisti. Gaius Rabirius!“

Tři muži na něho vytřeštili zraky, nikdo však ještě hodnou chvíli nepromluvil.

„Ty máš zřejmě na mysli vraždu,“ řekl posléze Celer. „Gaius Rabirius byl nesporně jedním z těch, kdo tehdy byli na střeše Hostiliovy kurie, ovšem to nebyla velezrada. To byla vražda.“

„Zákon to takhle nevidí, Celere. Vražda spáchaná se záměrem přisvojit si právní kroky vyhrazené státu se stává velezradou. Takže tedy vražda římského občana, jenž byl uvězněn, aby mohl být postaven před soud pro velezradu, se sama stává velezradou.“

„Už začínám chápat, kam míříš,“ řekl Labienus a oči se mu zaleskly, „ale takovouhle věc před soud nedostaneš.“

„*Perduellio* není čin stíhaný soudem, Labiene. Ten musí být projednán v centurijním sněmu,“ řekl Caesar.

„Žalobu neprosadíš ani tam, ba ani s Celerem jako městským prétorem ne.“

„V tom s tebou nesouhlasím. Cesta, jak tu věc dostat před centurie, existuje. Zvolíme formu procesu, která je sice starší než sama republika, není však o nic méně platnou součástí římského práva než zákony z doby republiky. Ve starých listinách se dá toto všechno nalézt, příteli. Ani Cicero nebude moci popřít legálnost toho, co podnikneme. Jediný způsob, jak tomu Cicero dokáže čelit, bude, že jednání přesune před centurie.“

„Vysvětli mi to blíže, Caesare, já nejsem zrovna odborník na staré právo,“ řekl Celer a na jeho tváři se objevil široký úsměv.

„Ty jsi přece vešel všeobecně ve známost jako městský prétor, který úzkostlivě dodržuje své edikty,“ říkal Caesar, aby ještě chvíli napínal své posluchače. „V jednom z tvých ediktů se praví, že soudit budeš ochoten kohokoli, pokud bude žalobce postupovat v rámci práva. Zítra za úsvitu se před tvým tribunálem objeví Titus Labienus a požádá, aby byl Gaius Rabirius souzen pro *perduellio* za vraždy Saturnina a Quinta Labiena, a to způsobem, jenž byl stanoven za vlády krále Tulia Hostilia. Ty jeho žádost přezkoumáš a – jak prozíravé od tebe! – čirou náhodou budeš mít právě po ruce opis mého pojednání o starobylých procesních postupech ve věci velezrady. Z čehož vyplyne, že Labienův návrh na stíhání Rabiria pro *perduellio* za tyto dvě vraždy plně odpovídá liteře zákona.“

Jeho posluchači ho sledovali jako u vytržení, Caesar dopil zbytek vody s octem, nyní už jen vlažný, a pokračoval.

„Procesní pravidla jediné kauzy, která se nám z dob vlády Tulia Hostilia dochovala – soudu nad Horatiem pro vraždu jeho sestry – požadují slyšení před pouhými dvěma soudci, jejichž výběr je přesně stanoven. Nu, a v současném Římě jsou jen čtyři muži, kteří požadavky kladené na tyto soudce splňují – pocházejí totiž z rodů ustanovených za senátory v dobách, kdy se ono přelíčení konalo. Jedním z nich jsem já a druhým ty, Lucie. Třetím pak je Catilina, oficiálně prohlášený za veřejného nepřítele. Čtvrtý je Fabius Sanga, jenž má v tuto chvíli za sebou už značný kus cesty do zemí Allobrogů v doprovodu svých klientů. Takže ty, Celere, navrhneš mne a Lucia za soudce a nařídíš, aby byl proces zahájen na Martově poli, a to ihned.“

„Jsi si naprosto jist tím, cos tu uváděl?“ zeptal se Celer a svraštil čelo. „Tou dobou už je přece doložena i existence Valeriů, a také Serviliové a Quinctiliové přišli z Alby Longy po jejím rozkotání, zrovna tak jako Juliové.“

Odpověděl mu Lucius Caesar. „Proces s Horatiem se konal ještě dávno předtím, než došlo k vyplenění Alby Longy, Celere, což vyřazuje z pořadí jak Servilie, tak Qunctilie. Juliové emigrovali do Říma za panování Numy Pompilia. Byli z Alby Longy vypovězeni Cluiliem, jenž je připravil o královský trůn. A pokud jde o Valerie,“ pokrčil Lucius Caesar rameny, „byli to římští váleční kněží, čímž jsou i oni diskvalifikováni.“

„Doznávám své pochybení,“ kuckal smíchy Celer, „a na svou obhajobu uvádím, že jsem koneckonců jen obyčejný Caecilius.“

„Někdy se vyplácí,“ přiznával Caesar bod soupeřovi, „vybrat si správné předky, Quinte. Naštěstí nebudou Cicero ani Cato o tvé volbě soudců schopni vůbec diskutovat.“

„Určitě ale vypukne pěkná vřava,“ řekl s uspokojením Labienus.

„To tedy vypukne, Tite.“

„A Rabirius bude následovat Horatiova příkladu a odvolá se.“

„Samozřejmě. Nejdřív ze všeho ovšem přichystáme skvělou podívanou s kompletními starobylými rekvizitami – předvedeme kříž zrobený z *neblahého stromu,* vidlicový kůl k bičování, tři liktory s pruty *a sekerami,* kteří budou představovat tři původní římské tribue, závoj nachystaný na Rabiriovu hlavu a obřadní pouta na jeho zápěstí – dokonalé divadélko! Sám Spinther bude hynout závistí.“

„Jenomže,“ zachmuřil se znovu Labienus, „oni budou hledat kdejakou výmluvu, aby mohli Rabiriovo odvolání k centuriím odsunout až na dobu, kdy pobouření zase opadne. Proces s Rabiriem neproběhne v době, kdy ještě bude v živé paměti osud Lentula Sury a ostatních.“

„To udělat nemohou,“ řekl Caesar. „Ustanovení staršího zákona mají přednost, takže odvolání se musí projednat neprodleně, stejně tak jako se okamžitě projednávalo i Horatiovo odvolání.“

„Dejme tomu, že Rabiria odsoudíme,“ řekl Lucius Caesar. „Ale co pak, bratránku? Jaký to má smysl?“

„Především se to naše řízení bude podstatně lišit od moderního soudního procesu, tak jak ho koncipoval Glaucia. Moderním očím bude připadat přímo jako fraška. Soudci budou rozhodovat, jaká svědectví připustí, a jaká ne, a rozhodnou také, kdy už toho slyšeli dost. Což učiníme ihned, jakmile Labienus vznese svou žalobu. Odepřeme obžalovanému, aby mohl předložit jakékoli svědectví na svou obhajobu. Důležité bude předvést, jak vypadá *bezpráví.* Neboť jaké spravedlnosti se dostalo oněm pěti mužům, kteří byli včera popraveni?“

„A za druhé?“ otázal se Lucius Caesar.

„Za druhé bude okamžitě následovat odvolací řízení, což znamená, že centurie budou dosud ve varu. A Cicero zpanikaří. Pokud centurie Rabiria odsoudí, je v sázce i jeho vlastní krk. Víte, Cicero není úplně hloupý, on bývá jenom trochu přihlouplý, když mu úsudek zkalí jeho domýšlivost a pocit neomylnosti. V okamžiku, kdy se dozví, co podnikáme, pochopí naprosto přesně, proč to podnikáme.“

„V tom případě ovšem,“ řekl Celer, „pokud má jen špetku rozumu, poběží okamžitě do sněmu lidu a zajistí si přijetí zákona, jímž se tahle starobylá procedura ruší.“

„Ano, předpokládám, že na to půjde takhle.“ Caesar se zahleděl na Labiena. „Všiml jsem si včera, že v chrámu Svornosti hlasovali Ampius a Rullus shodně s námi. Myslíš, že nám pomohou? Budu na sněmu lidu potřebovat veto, jenomže ty se budeš tou dobou na Martově poli právě zabývat Rabiriem. Budou Ampius nebo Rullus ochotni uplatnit veto v náš prospěch?“

„Ampius určitě, protože je vázán na mě a oba jsme v úzkém vztahu k Pompeiovi Magnovi. Ale já myslím, že spolupracovat bude ochoten i Rullus. Udělá cokoli, o čem bude přesvědčen, že potrápí Cicerona a Catona. Má jim za zlé, že pohřbili jeho návrh pozemkového zákona.“

„Takže tedy Rullus, s Ampiovou podporou. Cicero požádá sněm o *lex rogata plus quam perfecta,* tak aby nás mohl zákonně potrestat za to, že jsme použili onoho starobylého procesního řádu. Dodávám k tomu, že bude muset současně vyvolat i jednání o schválení toho svého oblíbeného *senatus consultum ultimum* jako zákona – čímž na něj soustředí všeobecnou pozornost právě ve chvíli, kdy by si moc přál, aby na něj už všichni zapomněli. Nato vznesou Rullus a Ampius svá veta. A pak bych chtěl, aby si Rullus vzal Cicerona stranou a navrhl mu kompromis. Náš první konsul je taková bázlivka, že se chytne každé příležitosti slibující předejít nepokojům na Foru – za předpokladu, že získá alespoň polovinu toho, oč usiluje.“

„Měl by sis někdy poslechnout Magna, když vypráví o Ciceronově chování za války proti Italikům,“ řekl s pohrdáním Labienus. „Náš hrdinný první konsul při pohledu na meč omdlel.“

„A čeho má Rullus dosáhnout?“ otázal se Lucius Caesar a nerudně se podíval po Labienovi, kterého v celé věci považoval za pouhé nutné zlo.

„Především bude požadovat, aby ze zákona, který Cicero navrhne, nevyplynula žádná možnost nás později stíhat. Za druhé, aby se Rabiriovo odvolání k centuriím projednávalo už následujícího dne, tak aby mohl Labienus v úloze žalobce vystupovat stále ještě jako tribun lidu. Za třetí, aby byl proces veden podle pravidel stanovených Glauciou. Za čtvrté, aby byl trest smrti nahrazen vyhnanstvím a pokutou.“ Caesar se rozkošnicky nadýchl. „A konečně za páté, abych soudcem k projednání odvolání před centuriemi byl ustanoven já, a to s Celerem jako se svým osobním *custodem*.“

Celer vybuchl v smích. „Při Jovovi, Caesare, to je chytré!“

„Nač se ale vůbec zabývat tou změnou trestu?“ otázal se Labienus, stále ještě trochu stísněně. „Centurie přece neodsoudily nikoho pro *perduellio* od dob, kdy byl Romulus ještě malý chlapeček.“

„Nepropadej nemístnému pesimizmu, Tite.“ Caesar se opřel založenýma rukama o desku stolu. „My potřebujeme rozdmýchat pocity, které doutnají v nitru většiny těch, kdo viděli, jak senát odepřel římským občanům nezadatelné právo na řádný proces. V tomhle nebudou první ani druhá třída následovat příkladu senátu, ba ani *osmnáctka* ne. *Senatus consultum ultimum* poskytuje senátu přílišné pravomoci, a neexistuje jediný jezdec anebo středně majetný občan, jemuž by tohle nebylo jasné. Od časů bratří Gracchů trvá mezi stavy válka. Rabiria nemá nikdo rád, je to starý dareba. Takže na

jeho osudu nebude hlasujícím v centuriích záležet zdaleka tolik jako na jejich vlastním – ohroženém – právu na řádný proces. Myslím, že je velice pravděpodobné, že centurie shledají Gaia Rabiria vinným.“

„A pošlou ho do vyhnanství,“ řekl poněkud nešťastný Celer. „Já vím, že je to starý rošťák, Caesare, ale on je doopravdy *starý*. Vyhnanství ho zabije.“

„Nezabije, pokud ten rozsudek nebude vynesen,“ řekl Caesar.

„A jak by mohl být nevynesen?“

„To už bude zcela na tobě, Celere,“ usmál se poťouchle Caesar. „Jako městský prétor máš na starosti chod schůzí na Martově poli. Včetně toho, že máš sledovat rudou vlajku, kterou musíš dát vztyčit na Janiculu, když se centurie scházejí vně hradeb. Pro případ, že by se v dohledu objevil nepřítel.“

Celer se znovu rozesmál. „To snad ne, Caesare!“

„Milý hochu, stále ještě trvá stav *senatus consultum ultimum*, neboť Catilina má v Etrurii *armádu*! Ten zlořečený dekret by vůbec nevstoupil v platnost, pokud by Catilina onu armádu neměl, a pět mužů by žilo dál. Za normálních okolností by se koukáním na Janiculum neobtěžoval nikdo, a dokonce už ne městský prétor – ten toho má věru dost na práci tam dole. Ale dá-li se každým dnem čekat, že na Řím udeří Catilina s armádou, pak jakmile ta rudá vlajka klesne, nastane panika. Centurie zapomenou na hlasování a rozprchnou se domů, aby se ozbrojily proti útočníkům, přesně tak jako za dnů Etrusků a Volsků. Dovolil bych si proto učinit ti jistý návrh,“ pokračoval Caesar s hraným ostychem, „abys totiž na Janiculum předem umístil někoho, kdo bude připraven tu vlajku stáhnout, a aby sis s ním domluvil nějakou formu signalizace – oheň třeba, pokud nebude slunce příliš nízko na západní obloze, anebo záblesk zrcadlem, pokud by bylo.“

„To je všechno hezké,“ řekl Lucius Caesar, „ale co vlastně takhle složitou cestou dosáhneme, jestliže tedy Rabirius odsouzen nebude a *senatus consultum ultimum* zůstane dál v platnosti, dokuti nebude Catilina se svou armádou poražen? Jaké ponaučení z toho pro Cicerona očekáváš? Cato je ovšem tak jako tak předem ztracený případ, ten se kvůli své natvrdlosti nepoučí z ničeho.“

„Pokud jde o Catona, máš naprostou pravdu, Lucie. Ale s Ciceronem je to trochu jinak. Jak už jsem řekl, je to strašpytel. V této chvíli se ještě hřeje na výsluní svého úspěchu. Snil o krizi, která by vypukla v průběhu jeho konsulského období, a dočkal se jí. Jemu ještě vůbec nedošlo, že pro něho osobně je s tím spojeno riziko katastrofy. Ale když mu předvedeme, že Rabiria by byly centurie klidně odsoudily, pak on se smyslu toho všeho přesně dovtípí, to mi věř.“

„Ale co přesně je tím smyslem, Gaie?“

„Že nikdo, kdo jedná zaštítěn takovýmto krajním usnesením senátu, nemá do budoucna zajištěnu beztrestnost. Že si žádný první konsul nesmí dovolit ošálit tak důležitý sbor, jakým je římský senát, aby dal souhlas k popravě římských občanů bez soudu, neřku-li bez nároku na odvolací řízení. Tohle Cicero docela určitě pochopí, Lucie. Každý jednotlivec, který bude v centuriích hlasovat pro Rabiriovu vinu, dá Ciceronovi jasně najevo, že on a senát nejsou pány nad osudem římského občana. Napoví mu tím také, že popravou Lentula Sury a ostatních bez soudu ztratil jak jejich důvěru, tak i jejich obdiv. A tohle poslední bude pro Cicerona na celé té záležitosti vůbec to nejhorší,“ řekl Caesar.

„Jenže tebe za to pak bude nenávidět,“ vybuchl Celer.

Světlé obočí se trochu pozvedlo. „Nu a?“ otázal se Caesar povzneseně.

Prétor Lucius Roscius Otho byl kdysi jako tribun lidu ve službách Catulových a *optimátů* a upadl v nemilost takřka všech Římanů tím, že obnovil v divadlech přednostní právo jezdců *osmnáctky* na čtrnáct řad sedadel hned za místy senátorů. Ciceronovi se proto cítil být bezmezně zavázán, neboť když ho přeplněné divadlo uvítalo zuřivým pískotem za to, že tato lahůdková místa dal rezervovat přímo zákonem, byl to Cicero, kdo tišil zástupy oněch diskriminovaných druhořadých diváků kolem sebe.

Jako prétor odpovědný za soudní pře s cizinci procházel Otho právě po dolním Foru, když postřehl rozhorleného Tita Labiena, jak kráčí k tribunálu Metella Celera a cosi mu velice naléhavě vykládá. Zvědavost Othonovi nedala, takže stihl ještě zaslechnout závěr Labienova požadavku, aby byl Gaius Rabirius stíhán pro zločin velezrady, a to podle zákona z doby panování krále Tulia Hostilia. Když se Celer vytasil s Caesarovým tlustospisem o starobylých zákonech a začal ověřovat, je-li Labienova žaloba opodstatněná, usoudil Otho, že je na čase splatit Ciceronovi dluh tím, že mu podá zprávu, co se tu právě odehrává.

Cicero toho dne shodou okolností dlouho spal, neboť oné noci po popravě spiklenců nedokázal zamhouřit oka, a včerejšek pak byl tak nabitý návštěvami, které mu přicházely poblahopřát, že ho to naopak ukolébalo k blaženému spánku.

Když se tedy Otho přihnal a zatloukl na přední dveře, byl Cicero ještě ve své ložničce, a vyběhl do atria, teprve když k němu ono bušení dolehlo – tak malý dům to byl!

„Othone, příteli drahý, velice se omlouvám!“ povykoval Cicero a při pohledu na prétora celý jen zářil, zatímco si prsty prohrabával rozcuchané vlasy. „Za to za všechno mohou ty události posledních pár dnů – teprve na dnešek jsem konečně měl možnost trochu se prospat.“ Překypoval dobrou náladou, rázem však klesl na mysli, když postřehl znepokojení na Othonově tváři. „Blíží se snad Catilina? Došlo k bitvě? Byly naše armády poraženy?“

„Ne, s Catilinou to nemá vůbec nic společného,“ vrtěl Otho hlavou. „Jde o Tita Labiena.“

„A co je s Titem Labienem?“

„Je dole na Foru, před tribunálem Metella Celera a žádá o svolení, aby mohl obžalovat starého Gaia Rabiria ze zločinu *perduellio* za zavraždění Saturnina a Quinta Labiena.“

„O *co* že to žádá?“

Otho své sdělení zopakoval.

Ciceronovi vyschlo v ústech; cítil, jak se mu krev ztrácí z tváří, srdce se mu rozbušilo, zaklopýtalo, nemohl náhle popadnout dech. Napřáhl ruku, chytil Othona za paži. „Tomu nevěřím!“

„To bys ale měl, protože přesně tak to jednání teď právě probíhá – a zdálo se mi, jako by byl Metellus Celer spíše nakloněn tomu s obžalobou souhlasit. Byl bych rád, kdybych ti mohl říct, že jsem pochopil, oč vlastně jde, jenže já jsem tomu tak docela neporozuměl. Labienus se jen opakovaně odvolával na krále Tulia Hostilia, na cosi, co se týká starobylých procesních pravidel, a Metellus Celer se nato začal probírat tlustým svitkem, o němž prohlásil, že pojednává právě o starobylých zákonech. Nevím proč, ale v tu chvíli mě začala svrbět špička nosu. A to se vždycky hrne nějaká zlá pohroma! Takže jsem si řekl, že bude nejlíp, když zaběhnu za tebou a hned ti o tom povím.“

Jeho poslední slova však už odezněla do prázdné místnosti. Cicero zmizel, rozléhalo se jen jeho volání po osobním sluhovi. Vzápětí už byl zase zpátky, oděn v nachem lemovanou togu.

„Viděl jsi venku mé liktory?“

„Ano, jsou tam, hrají v kostky.“

„Takže půjdeme.“

Zpravidla se Cicero loudal zvolna za svými dvanácti bělostně oděnými liktory; každý si ho tak mohl náležitě všimnout a pokochat se tím pohledem. Avšak za tohoto jitra pobídl svůj doprovod ke klusu, a to ne jedenkrát, nýbrž pokaždé, když liktoři zvolnili krok. Na dolní Forum to nebylo daleko, avšak Ciceronovi to v tu chvíli připadalo dál než z Říma do Capuy. Všechno ho pálilo, nejraději by byl zapomněl na veškerou důstojnost a dal se do běhu, zachoval si však dostatek rozvahy, aby tak neučinil. Dobře si pamatoval, že to byl právě on, kdo v projevu zahajujícím rozpravu v chrámu Svornosti jméno Gaia Rabiria připomněl; vybavoval si rovněž, že tak učinil hlavně proto, aby poukázal na beztrestnost jednotlivce za všechny počiny vykonané v době platnosti *senatus consultum ultimum.* A teď chce najednou Titus Labienus – *Caesarovi,* nikoli Pompeiovi sloužící tribun lidu – stíhat Gaia Rabiria za vraždy Quinta Labiena a Saturnina! Ne však pro pouhý zločin vraždy. Obviňuje ho ze spáchání *perduellio,* téhož *perduellio,* které ve svém projevu v senátu rozebíral právě Caesar.

Zatímco Cicero se svým doprovodem spěchali přes prostranství mezi Castorovým chrámem a tribunálem městského prétora, shromáždil se už kolem tribunálu shluk mužů, kteří dychtivě naslouchali. Když tam však Cicero posléze dorazil, nic podstatného se právě neprojednávalo. Labienus s Metellem se bavili o nějaké ženské.

„Co se tu děje? Oč jde?“ dožadoval se udýchaný Cicero.

Celer povytáhl udiveně obočí. „Projednávají se normální záležitosti běžně náležející před tento tribunál, první konsule.“

„Což jest?“

„Posouzení občanskoprávních sporů a rozhodování, zda obvinění z kriminálních trestných činů zasluhují soudní proces,“ řekl Celer s důrazem na slova „soudní proces“.

Cicero zrudl. „Nehraj si se mnou!“ řekl zle. „Chci vědět, co se to tu děje!“

„Můj milý Cicerone,“ říkal zvolna Celer, „mohu tě ujistit, že jsi ten poslední člověk na světě, kterého bych si vybral za společníka ke hře.“

„*Oč tu jde*?“

„Poctivý tribun lidu Titus Labienus vznáší obvinění z *perduellio* proti Gaiovi Rabiriovi, a to za vraždy spáchané před sedmatřiceti lety na jeho strýci Quintovi Labienovi a na Luciovi Appuleiovi Saturninovi. Požádal, aby ho mohl žalovat podle dosud platných zásad z doby vlády krále Tulia Hostilia, a já jsem po prostudování příslušných dokladů – v souladu se svými edikty zveřejněnými na počátku mého funkčního období jako městského prétora – rozhodl, že Gaius Rabirius takto může být souzen,“ řekl Celer bez jediného nadechnutí. „V tuto chvíli čekáme, až se přede mne Gaius Rabirius dostaví. Jakmile přijde, vznesu proti němu obžalobu a ustanovím soudce pro jeho proces, který vzápětí nato zahájím.“

„To je přece směšné! To nemůžeš!“

„Nic v příslušných dokladech ani v mých vlastních ediktech neříká, že bych nemohl, Marku Cicerone.“

„Tohle je namířeno proti mně!“

Celer sehrál přímo divadelní údiv. „Cože, Cicerone, byl jsi snad i ty na střeše Hostiliovy kurie a účastnil ses onoho kamenování taškami?“

„Přestaň si už hrát na nechápavého, Celere! Jednáš jako Caesarova loutka. Měl jsem o tobě až do této chvíle lepší mínění, nemyslel jsem, že se dáš koupit od lidí, jako je Caesar!“

„První konsule, kdybychom měli vepsán na tabulích zákon zakazující bezdůvodná nařčení pod trestem vysoké pokuty, už bys teď platil!“ řekl Celer sveřepě. „Jsem městským prétorem senátu a lidu římského a hodlám konat svou povinnost! O což jsem se snažil až do chvíle, než jsi mne vyrušil svými výklady, *kterak* bych měl své povinnosti vykonávat!“ Obrátil se na jednoho ze svých čtyř zbylých liktorů, kteří tuto výměnu názorů sledovali s neskrývanými úsměšky, neboť si Celera považovali a byli rádi, že pro něho mohou pracovat.

„Liktore, žádám tě, abys před tento tribunál povolal Lucia Julia Caesara a Gaia Julia Caesara.“

V tu chvíli se už směrem od Carin blížili dva jeho zbývající liktoři. Mezi nimi se šoural mužíček, jenž vypadal o dobrých deset let starší, než byla sedmdesátka, kterou sám přiznával, vychrtlá postava s až odpudivým výrazem ve svraštělých tvářích. Zpravidla působil dojmem jakéhosi pokoutního a zakyslého zadostiučinění, avšak jak se belhal za úředního doprovodu k Celerovu tribunálu, nebylo na něm patrného nic jiného než zmatek a podiv. Nebyl to zrovna příjemný člověk, avšak přesto byl neodmyslitelnou součástí Říma.

Krátce na to se až s podezřelou pohotovostí dostavili oba Caesarové a tvořili dvojici tak velkolepou, že si narůstající dav jen hlasitě povzdychl. Oba byli vysocí, světlovlasí a pohlední; oba na sobě měli jakožto příslušníci nejvýznačnějších kněžských kolegií togy s rudými a nachovými pruhy; Gaius měl pod togou rudě a nachově pruhovanou tuniku nejvyššího pontifika, Lucius třímal augurskou hůl, li*tuus* – zakřivenou berlu s vyřezávanými ozdobami. Vyhlíželi nádherně. A zatímco Metellus Celer vznášel proti ohromenému Gaiovi Rabiriovi formální obvinění z vražd Quinta Labiena a Saturnina podle zákona krále Tulia Hostilia o *perduellio*, stanuli oba Caesarové nepohnutě stranou a nezúčastněně přihlíželi.

„Jsou jen čtyři muži, kteří mohou v tomto procesu zastávat úřad soudce,“ zvolal jasným a zvonivým hlasem Celer, „a já je nyní postupně vyvolám! Lucie Sergie Catilino, předstup!“

„Luciovi Sergiovi Catilinovi bylo v Římě odepřeno právo ohně a vody,“ odpověděl hlavní liktor městského prétora.

„Quinte Fabie Maxime Sango, předstup!“

„Quintus Fabius Maximus Sanga není přítomen v zemi.“

„Lucie Julie Caesare, předstup!“

Předstoupil Lucius Julius Caesar.

„Gaie Julie Caesare, předstup!“

Předstoupil Gaius Julius Caesar.

„Otcové,“ oslovil je oficiálně Celer, „tímto jste ustanoveni, abyste soudili Gaia Rabiria za vraždy Lucia Appuleia Saturnina a Quinta Labiena na základě *lex regia de perduellione* krále Tulia Hostilia. Nařizuji dále, aby se proces konal za dvě hodiny od této chvíle na Martově poli na pozemcích přilehlých k saeptům.

Liktore, tobě ukládám, abys povolal tři ze svých kolegů, kteří budu zastupovat tři původní tribue římských mužů, jeden tribui Titiů, jeden tribui Ramnů a jeden tribui Lucerů. Nařizuji dále, aby u tohoto soudu současně zastávali funkci zřízenců.“

Cicero to zkusil znovu, už mírněji. „Quinte Caecilie,“ oslovil zdvořile Celera, „tohle nemůžeš provést! Proces pro *perduellio* a ještě dnes? Za dvě hodiny? Obviněný

přece musí dostat čas, aby si mohl zajistit svou obhajobu! Mus*i* mít možnost zvolit si své advokáty a vyhledat svědky, kteří pro něho budou vypovídat.“

„Ve znění *lex regia de perduellione* krále Tulia Hostilia žádná taková ustanovení nejsou,“ řekl Celer. „Já jsem pouhý nástroj zákona, Marku Tullie, nikoli jeho tvůrce. Vše, co je mi dovoleno, je dodržet zákonný postup – a tento postup je v daném případě jasně definován doklady dochovanými z onoho období.“

Cicero se beze slova otočil a zmizel z dosahu tribunálu městského prétora, i když neměl sebemenší ponětí, kam by se měl vlastně uchýlit. Oni to myslí naprosto vážně! Zamýšlejí soudit toho dojemného stařečka podle starobylého zákona, který až dosud nebyl – což je pro Řím typické – vymazán z tabulí! Oh, proč jenom si Řím tolik považuje všeho starobylého? Proč se nikdo nesmí dotknout ničeho ze starých památek? Od primitivních chatek s doškovou střechou přes tyhle zákony sahající až do dob prvních králů až po ony překážející sloupy v Porciově bazilice je to stále stejná písnička: co tu jednou bylo, musí tak zůstat navěky.

Za vším samozřejmě vězí Caesar. To on přece kdesi vyšťoural ty zašlé listiny, které pomohly objasnit nejenom Horatiovu soudní při – nejstarší známý proces v historii Říma – ale i formu jeho odvolání. A kdo také obojí předevčírem ocitoval v senátě. Jenže čeho on tím vlastně hodlá dosáhnout? A proč ho v tom podporuje a pomáhá mu *optimát,* jako je Celer? U Tita Labiena je to pochopitelné, stejně tak i u Lucia Caesara. Ale účast Metella Celera je naprosto nevysvětlitelná záhada.

Jeho kroky vedly bezděčně směrem ke Castorovu chrámu, takže se rozhodl jít domů, zavřít se tam a přemýšlet, přemýšlet a přemýšlet. Běžně neměl Cicero s oním ústrojím, v němž se rodily jeho myšlenky, žádné obtíže, avšak nyní by si byl velice přál znát přesně, kde vlastně tento orgán sídlí – je to snad v hlavě? Či v prsou? Nebo snad v někde v břiše? Kdyby to jen věděl, dokázal by ho snad vyburcovat k činnosti, bušením, teplými obklady anebo projímadlem…

A v tu chvíli se téměř srazil s Catulem, Bibulem, Gaiem Pisonem a Metellem Scipionem, kteří pospíchali dolů z Palatinu. Až do té chvíle je vůbec nepostřehl! Co se to s ním jen děje?

Zatímco stoupali po nekonečných schodech ke Catulovu domu, Cicero sděloval ostatním čtyřem, co se právě odehrálo, a když se posléze usadili v Catulově prostorné pracovně, učinil cosi, co dělával velice zřídka – vypil plný pohár neředěného vína. Když se pak pozorněji rozhlédl kolem sebe, shledal, že jedna osoba chybí.

„Kde je Cato?“

Jeho společníci zrozpačitěli a pak si vyměnili rezignované pohledy, které Ciceronovi napověděly, že se dozví něco, co by si byli ti čtyři raději ponechali pro sebe.

„V současné chvíli ho počítej k chodícím raněným,“ řekl Bibulus. „Kdosi mu rozdrásal obličej na cáry.“

„*Catonovi*?“

„Není to ta, která tě napadá, Cicerone.“

„A kdo tedy?“

„Mezi ním a Servilií došlo k prudké výměně názorů o Caesarovi, a ona se na něho vrhla jako lvice.“

„Bohové!“

„Nikde to neroznášej, Cicerone,“ řekl Bibulus přísně. „Bude to pro toho chudáka i tak dost těžké objevit se na veřejnosti, i když si nebude celý Řím vykládat, kdo a proč mu to udělal.“

„To je to tak zlé?“

„Ještě horší.“

Catulus uhodil dlaní do stolu s takovou ranou, že sebou všichni trhli. „Nejsme tu kvůli tomu, abychom si vyměňovali informace o Catonovi!“ rozčílil se. „Jsme tu proto, abychom toho Caesara už jednou konečně zastavili!“

„Už se z toho pomalu stává refrén,“ řekl Metellus Scipio. „Zabránit Caesarovi v tomhle, zarazit Caesara v onom – ale příliš se nám to nevede.“

„Co tím sleduje?“ otázal se Gaius Piso. „Chci říct – k čemu soudit toho dědka podle kdovíjak starého zákona pro smyšlené obvinění, které Rabirius nakonec bez obtíží stejně vyvrátí?“

„Je to forma, jakou ho chce Caesar dostat před centurie,“ řekl Cicero. „Caesar a jeho bratranec Rabiria odsoudí a ten se odvolá k centuriím.“

„Stejně v tom ale nevidím žádný smysl,“ řekl Metellus Scipio.

„Obžalovali Rabiria z velezrady, jelikož byl jedním z těch, kdo usmrtili Saturnina a jeho druhy a byli pak zproštěni viny s odvoláním na tehdy vyhlášené *senatus consultum ultimum,*“ vysvětloval trpělivě Cicero. „Jinými slovy řečeno: Caesar se pokouší lidu ukázat, že člověk nemá ještě ani po sedmatřiceti letech zaručenu beztrestnost za to, co podnikl v době platnosti *senatus consultum ultimum.* Je to jeho způsob, jak mi dát najevo, že mě jednoho dne obžaluje za vraždu Lentula Sury a ostatních.“

Ticho, které jeho slova vyvolala, bylo tak tíživé, že Catulus posléze vstal a začal přecházet sem a tam.

„S tím naprosto neuspěje.“

„Pokud jde o centurie, souhlasím. Ale vyvolá to velký zájem, na projednání Rabiriova odvolání se přijdou podívat celé zástupy,“ řekl Cicero a vyhlížel značně ustaraně. „Och, jak já bych si přál, aby byl Hortensius v Římě.“

„Vždyť on už se vrací,“ řekl Catulus. „Někdo rozšířil v Misenu zprávu, že se v Kampánii chystá povstání otroků, takže Hortensius před dvěma dny zabalil a vydal se do Říma. Vyšlu mu naproti kurýra, aby ho cestou vypátral a vyřídil mu, ať si pospíší.“

„Takže už by tu měl být a pomoci mi s obhajobou, až se Rabirius odvolá.“

„To odvolání bude třeba nějak pozdržet,“ řekl Piso.

Cicero ovšem znal nejstarší zákony natolik dobře, že na Pisona jen vrhl opovržlivý pohled. „Zdržovat tu nic nemůžeme!“ zavrčel. „Odvolání musí proběhnout ihned poté, kdy oba Caesarové proces ukončí.“

„Nu, mně to všechno trochu připadá jako bouře v číši vody,“ řekl Metellus Scipio, jenž byl obdařen mnohem lepším původem než usuzovacími schopnostmi.

„Zdaleka ne,“ poznamenal střízlivě Bibulus. „Ty sice nikdy nic nevidíš, ani když se ti to přistrčí až pod ten tvůj nafoukaný čumák, ale snad sis přece jen všiml, jaká nálada zavládla mezi lidmi poté, co jsme popravili ty spiklence? Římanům se to vůbec nelíbí! My jsme senátoři, my do všeho vidíme mnohem lépe, chápeme nejrůznější stránky takové situace, jaká vznikla kolem Catiliny. Ale i spousta jezdců z *osmnáctky* reptá, že si senát přisvojil pravomoci, jaké teď chybějí soudům a sněmům. Tenhle Caesarův z palce vycucaný proces poskytne lidem příležitost shromáždit se a dát pak najevo svou nespokojenost pěkně nahlas.“

„Tím, že by Rabiria i v odvolacím řízení shledali vinným?“ otázal se trochu rozpačitě Lutatius Catulus. „Tohle oni nikdy neudělají, Bibule! Oba Caesarové mohou – a bezpochyby to učiní – nad Rabiriem vynést rozsudek smrti, ale centurie nic takového nedopustí, nikdy to nepřipustily! Pobručí si trochu, to možná ano, ale celé to pak zajde přirozenou smrtí. V centuriích Caesar neuspěje.“

„Já souhlasím, že by se mu to nemělo povést," říkal Cicero nešťastně, „ale proč mě jen pořád straší ten pocit, že se mu to nakonec přece jen povede? On má v záhybu své togy schován ještě nějaký další trik, a já nemohu přijít na to, co by to mohlo být."

„Ať už ta záležitost umře přirozenou smrtí, či ne, Quinte Catule, chceš nám tím snad naznačit, že máme nečinně sedět na pokraji bitevního pole a přihlížet, jak Caesar rozdmýchává nepokoje?" otázal se Metellus Scipio.

Odpověděl mu Cicero. „Samozřejmě že ne!" řekl podrážděně; ten Metellus Scipio je doopravdy zabedněnec. „Já souhlasím s Bibulem v tom, že lidé teď nemají nejlepší náladu. Proto nesmíme dovolit, aby se Rabiriovo odvolání projednávalo teď hned. Jediná cesta, jak tomu zabránit, je zrušit *lex regia de perduellionis* krále Tulia Hostilia. Takže já ještě dnes svolám senát a požádám ho **o** usnesení, jímž uloží sněmu lidu ono anulování. Zajistit toto rozhodnutí nebude trvat příliš dlouho, o to se já postarám. A hned na to svolám sněm lidu." Zavřel oči, zachvěl se. „Obávám se jen, že budu muset využít *senatus consultum ultimum,* abych nějak obešel Didiův zákon. Čekat sedmnáct dní na ratifikaci si teď dovolit nemůžeme. Stejně tak jako si nemůžeme dovolit pořádat *contiones*."

Bibulus se zamračil. „Nechci předstírat, že bych znal právo tak dobře, jako ho ovládáš ty, Cicerone, ale *senatus consultum ultimum* se dá sotva vztáhnout i na sněm lidu, pokud by se ovšem tento sněm nescházel kvůli něčemu, co se týká Catiliny. Chci říct, že *my* víme, že celý ten Rabiriův proces s Catilinou samozřejmě souvisí, ale z těch, kdo budou hlasovat v lidovém sněmu, to kromě nás vědí jedině senátoři, a těch nebude v Comitiu dost na to, aby ovlivnili výsledek."

„*Senatus consultum ultimum* má stejnou působnost jako diktátor," řekl Cicero pevně. „Nahrazuje veškerá normální komiciální a magistrátská rozhodnutí."

„Tribunové lidu vznesou proti tvému návrhu veto," řekl Bibulus.

„V době platnosti *senatus consultum ultimum,*" řekl Cicero samolibě, „nic vetovat nemohou."

„Co tím máš na mysli, Marku Tullie, že nemohu vetovat?" otázal se o tři hodiny později Publius Servilius Rullus na v lidovém sněmu.

„Milý Publie Servilie, v Římě bylo totiž vyhlášeno *senatus consultum ultimum,* což znamená, že se právo tribunů na veto ruší," prohlásil Cicero.

Účast byla jen průměrná, jelikož mnoho z pravidelných účastníků dění na Foru raději spěchalo na Martovo pole, aby shlédli, co budou oba Caesarové provádět s Gaiem Rabiriem. Avšak tu část, která naopak setrvala uvnitř pomeria, aby viděla, jak si Cicero poradí s Caesarovým útokem, zdaleka netvořili jen senátoři a klienti Catulovy frakce. Snad více než polovina onoho stále narůstajícího davu, čítajícího už dobrých sedm set hlav, náležela k právě opačné straně. A mezi nimi, jak Cicero postřehl, byli takoví, jako Marcus Antonius a jeho vyčouhlí bratři, mladý Poplicola, Decimus Brutus, a kdo jiný také než Publius Clodius. Horlivě rozprávějící s každým, kdo mu byl ochoten naslouchat. A v jejich stopách se zvedal neklid a potemněly pohledy, ba i slyšitelný repot se odtamtud ozýval.

„Počkej, Cicerone," řekl Rullus pomíjeje zdvořilostní formy, „jak to vlastně je s tím *senatus consultum ultimum*? Jedno teď platí, to je jistá věc, ale to se týká pouze vzpoury v Etrurii a Catilinovy činnosti. Nebylo přijato proto, aby stálo v cestě normálnímu chodu jednání ve sněmu lidu! Sešli jsme se tu, abychom zvážili zrušení *lex regia de perduellionis* krále Tulia Hostilia – což je krok, který nemá zhola nic

společného se vzbouřením v Etrurii ani s Catilinou! Jenomže tys nám tu dnes oznámil, že hodláš užít toho svého *senatus consultum ultimum* k tomu, abys zrušil normální chod jednání v Comitiu, že chceš dále pominout *contiones* a konečně že hodláš obejít i Didiův zákon. A teď tu navíc tvrdíš, že zákonně zvolení tribunové lidu nemají možnost uplatnit své právo veta!“

„Přesně tak,“ řekl Cicero s výbojně vysunutou bradou.

Zezdola, z hloubi Comitia, se rostra jevila jako impozantní val tyčící se ještě o dobrých deset stop nad úroveň Fora. Plošina, kterou rostra tvořila, mohla pojmout čtyřicítku stojících mužů; tohoto rána na ní zaujal místo Cicero provázen svými dvanácti liktory, městský prétor Metellus Celer a šest jeho liktorů, prétoři Otho a Cosconius a jejich dvanáct liktorů a tři tribunové lidu – Rullus, Ampius a jeden muž z Catulovy frakce, Lucius Caecilius Rufus.

Forem protahoval studený vichr, jaký se tu čas od času prohánět, a snad proto vyhlížel Cicero nějak maličký, zachumlaný a ztracený ve své purpurem lemované a bohatě nařasené toze; třebaže byl považován za největšího řečníka, jakého kdy Řím zrodil, rostra jeho orátorskému stylu nevyhovovala zdaleka tak dobře jako intimnější prostory senátní síně nebo soudu, a on si toho byl až trapně vědom. Rostrům lépe slušel květnatý a exhibicionistický projev Hortensiův, avšak Cicero by se byl cítil nesvůj, kdyby měl při svém vystoupení nasadit onen rozmáchlý hortensiovský tón. K nějakému náležitému proslovu není ostatně čas. Nezbývá, než bojovat dál.

„*Praetore urbane*,“ zvolal Rullus na Metella Celera, „souhlasíš s tím, jak první konsul vykládá *senatus consultum ultimum* přijaté v současné době k potření povstání v Etrurii a spiknutí v Římě?“

„Ne, tribune, nesouhlasím,“ pravil Celer s důrazem.

„Proč?“

„Nemohu souhlasit s *čímkoli*, co omezuje tribuna lidu v uplatnění práv, které mu udělil římský lid!“

Caesarovi stoupenci projevili s Celerovými slovy bouřlivý souhlas.

„Jsi tedy, *praetore urbane*,“ pokračoval Rullus, „toho názoru, že současně platné *senatus consultum ultimum* neumožňuje zapovědět tribunovi v tuto chvíli a na tomto shromáždění, aby uplatnil své veto?“

„Ano, takový je můj názor!“ zakřičel stejně hlasitě Celer.

Zatímco rozruch v davu narůstal, protlačil se Otho blíže k Rullovi a k Metellovi Celerovi. „Pravdu má Marcus Cicero!“ houkl. „Marcus Cicero je největší právník naší doby!“

„Prďola je to!“ křikl kdosi zdola.

„Prďola a diktátor!“ ozval se jiný. „Diktátor prďola!“

„Dik-tá-tor pr-ďo-la! Dik-tá-tor pr-ďo-la! Dik-tá-tor pr-ďo-la!“

„Klid! Žádám o pořádek!“ vřískl Cicero, jehož začal zmáhat strach z onoho davu.

„Dik-tá-tor pr-ďo-la! Dik-tá-tor pr-ďo-la! Dik-tá-tor pr-ďo-la!“

„Chci tu mít pořádek!“

„Pořádek,“ křikl Rullus, „tu opět nastane, až budou smět tribunové lidu vykonávat svá práva, aniž jim do nich bude zasahovat první konsul!“ Pokročil na okraj roster a shlédl dolů do prostru Comitia. „*Quiržtes*, navrhuji tímto, abychom přijali zákon, že má být přezkoumána povaha *senatus consultum ultimum*, jehož s tak drastickými účinky využil v několika posledních dnech první konsul! Několik mužů kvůli tomuto dekretu už muselo *zemřít!* A teď se nám tvrdí, že kvůli němu nesmějí tribunové lidu ani vznášet své veto! Říká se nám tím, že tribunové lidu jsou znovu oněmi nickami, jakými se stali

podle Sullovy ústavy! Má snad být tenhle dnešní pokus o rozvrat předehrou k nástupu nějakého dalšího Sully v osobě tohohle podomního obchodníka, co nám na každém kroku vnucuje to své zboží? Mává nám s ním před očima jako kouzelnou hůlkou! Čáry máry – a veškeré zábrany jsou fuč! Přijme se *senatus consultum ultimum* – muži, kteří nebyli posláni na smrt, dostanou řetězy a roubík – skoncuje se s právem Římanů shromažďovat se ve svých tribuích a přijímat zákony anebo je vetovat – a dočista se zakáží soudní procesy! Pět mužů zemřelo bez soudu, další muž stojí právě teď před soudem na Martově poli a ten náš *diktátor Prďola* zneužívá svého zapšklého *senatus consultum ultimum*, aby podrýval naše soudnictví a z nás všech aby nadělal otroky. *My* jsme ti, kdo vládnou světu, ovšem *diktátor Prďola* by rád vládl nám! Právo vznést veto mi dala pospolitost mužů vpravdě římských, ale teď mi tu *diktátor Prďola* tvrdí, že to udělat nesmím!“ Naráz se otočil a rozlíceně se na Cicerona obořil. „A co bude tvůj další krok, ty *diktátore Prďolo?* Dáš mě odvést do Tulliana, aby mi tam bez dlouhých cavyků, a hlavně bez soudu zlomili vaz? Bez soudu! Bez soudu, bez soudu, bez soudu, BEZ SOUDU!“

Vtom se už připojil první hlas zdola z Comitia a záhy před Ciceronovými vytřeštěnými zraky skandovala spolu se všemi ostatními i Catulova frakce: „Bez sou-du! Bez sou-du! Bez sou-du!“

Přesto však stále ještě nedošlo k žádnému projevu násilí. Jindy by již byli Gaius Piso a Ahenobarbus, oba vznětlivé povahy, bezpochyby dávno někoho z okolí napadli, teď však stáli jako ochromeni děsem. Quintus Lutatius Catulus s hrůzou přelétal očima z jednoho na druhého, pak na Bibula, a začínal konečně chápat, jak mohutný odpor se to proti popravě spiklenců vzedmul. Stěží si uvědomoval, co dělá, když dal pokynem pravice Ciceronovi na rostrech němý pokyn, aby nepokračoval v odporu a okamžitě ustoupil.

Cicero pokročil kupředu tak kvapně, že téměř klopýtl, ruce s otevřenými dlaněmi napřaženy před sebe, aby si vynutil ticho. Když rámus utichl natolik, že už ho stačil překřičet, olízl si rty a slyšitelně polkl. „*Praetore urbane*, respektuji tvé právo na výklad zákona! Přijměme tvůj názor! *Senatus consultum ultimum* se nevztahuje na právo veta v záležitostech, které nemají nic společného se vzbouřením v Etrurii ani se spiknutím v Římě!“

Uvědomoval si, že jakkoli v tomto boji hodlá vytrvat do konce života, přesto už v tomto okamžiku prohrál.

Zničen a oněmělý pak přijal návrh, který mu podle Caesarova pokynu Rullus učinil, zmítán nejistotou, proč mu z toho všeho nakonec bylo dovoleno vyváznout tak lacino. Rullus dokonce svolil, že nebude trvat ani na předběžném projednání, ani na sedmnáctidenním intervalu, tak jak to požadoval zákon *lex Caecilia Didia*. Cožpak ale ten dav hlupáků nepostřehl, že pokud by *senatus consultum ultimum* nemělo omezovat tribunské právo veta, nemůže pak ani rušit *contiones* a vyčkávací lhůty Didiova zákona? Och, ovšem, v tom je znát Caesarovu ruku – proč jinak by byl Caesar usiloval o to, stát se soudcem ve věci Rabiriovo odvolání? Avšak oč vlastně Caesarovi jde, oč usiluje?

„Ne všichni stojí proti tobě, Marku,“ řekl Atticus, když společně stoupali vzhůru ulicí Alta Semita k Attikovu skvostnému domu na výšinách Quirinalu.

„Ale i tak je jich až příliš mnoho,“ řekl Cicero nešťastně. „Oh Tite, my jsme se přece těch ničemných spiklenců zbavit *museli*!“

„Já vím.“ Atticus stanul na místě, kde rozlehlý prázdný pozemek dovoloval nádherný pohled na Martovo pole, na zátočinu Tiberu a na vatikánskou pláň a pahorek v pozadí. „Pokud proces s Rabiriem dosud probíhá, odtud ho dobře uvidíme.“

Avšak travnatá plocha přiléhající k saeptům zela prázdnotou; ať už byl další osud starého Rabiria jakýkoli, v této chvíli již o něm bylo rozhodnuto. „Koho jsi poslal, aby si oba ty Caesary poslechl?“ otázal se Atticus.

„Tirona, oblečeného do togy.“

„To je pro Tirona dosti riskantní.“

„Ano, ale od něho dostanu naprosto přesnou zprávu o obsahu jednání, což jinak nemohu říci o nikom jiném vyjma tebe. A tebe jsem potřeboval na sněmu lidu.“ Cicero zamručel, mohl to být smích, mohlo to být i bolestí. „Sněm lidu! Taková travestie.“

„Musíš ale připustit, že si Caesar počínal chytře.“

„To připouštím! Ale proč to říkáš právě teď, Tite?“

„Kvůli té jeho podmínce, aby byl postih v centuriích změněn z trestu smrti na vyhnanství a pokutu. Jakmile nebudou muset být svědky toho, jak je Rabirius bičován a popraven, centurie ho podle mého názoru odsoudí.“

Pro změnu to byl teď Cicero, kdo se zastavil, „To snad neudělají!“

„Ovšem že to udělají! Půjde jim o proces, Marku, o *soud!* Lidé mimo senát nemají žádnou politickou předvídavost, politiku vnímají, jen pokud se jim nějak dostane na kůži. Takže nemají ani ponětí, jak nebezpečné mohlo být pro Řím nechat ony muže naživu a soudit je na rozjitřeném Foru. Vidí jen tu svou kůži, která je v ohrožení, pokud jsou občané – i když jde o doznavší se zrádce! – popravováni bez náležitého soudu a bez možnosti odvolat se.“

„Můj čin zachránil Řím! Já jsem zachráncem vlasti!“

„A spousta lidí je v tomhle s tebou zajedno, Marku, to mi věř. Počkej, až to vzrušení trochu opadne, a pak uvidíš. Zatím ho ovšem nepřestávají rozněcovat mistři svého oboru, od Caesara po Publia Clodia.“

„Publia Clodia?“

„Ale jistě. Shromáždil kolem sebe už slušnou hrstku nohsledů, tos nevěděl? On se samozřejmě soustřeďuje na lákání spodiny, ale získal si už nemalý vliv i na drobné obchodníčky. Štědře je hostí a zahrnuje je dárky – zejména chudinu,“ říkal Atticus.

„Vždyť ještě ani není v senátě!“

„Ale za dvanáct měsíců tam bude.“

„Zřejmě mu pomohly Fulviiny peníze.“

„To určitě.“

„Odkud toho o Publiovi Clodiovi tolik víš? Je to tím tvým přátelstvím s Clodií? A jak je vůbec možné, že jste s Clodií takoví přátelé?“

„Clodia,“ řekl Atticus uvážlivě, „patří k těm ženám, kterým já říkám řemeslné panny. Nenechají kolem sebe projít mužského, aby se před ním nenakrucovaly a nevrkaly a nevzdychaly, ale jen kdyby jim tak sáhl na počestnost – to se hned rozječí a hledají ochranu, zpravidla u zpitomělého manžela. A proto dávají v důvěrnějších vztazích přednost mužům, kteří pro jejich ctnost nepředstavují žádné nebezpečí – homosexuálům, jako jsem já.“

Cicero polkl, neúspěšně se pokusil nezačervenat se, nevěděl, kam se podívat. Bylo to vůbec poprvé, co to slovo slyšel Attika vyřknout, natož užít o sobě samém.

„Nač ty rozpaky, Marku,“ říkal se smíchem Atticus. „Dnešek není žádný obyčejný den. Zapomeň, že jsem něco takového řekl.“

Terentia byla v hodnocení nevybíravá, avšak veškeré výrazy, jichž přitom užívala, náležely ještě do slovníku přípustného pro ženu jejího stavu.

„Zachránil jsi přece vlast!“ končila rázně.

„Ještě ne! Tohle nebude pravda, dokud nebude Catilina poražen v poli.“

„A jak tě vůbec mohlo napadnout, že by k tomu nemělo dojít?“

„Nu, nezdá se, že by se ty mé armády v současné době příliš činily! Pro Hybridu je ze všeho na prvním místě ten jeho dnavý palec, Rex si našel v Umbrii šikovný důlek, co dělá Metellus Creticus v Latiu vědí jen bozi a Metellus Celer pilně přikládá na Caesarův ohníček tady v Římě.“

„S Novým rokem to všechno skončí, počkej a uvidíš.“

To, co by byl Cicero v té chvíli chtěl nejvíc, bylo položit si hlavu na její velice krásná ňadra a dosyta se vyplakat, jenže takového něco, jak viděl, mu dopřáno nebude. Ovládl tedy třesoucí se ret a zhluboka se nadýchl; na Terentii se však podívat neodvážil, aby mu nevytkla, že má oči plné slz.

„Už ti podal Tiro zprávu?“ otázala se.

„Oh ano. Oba Caesarové vynesli nad Rabiriem po krajně nechutných ukázkách fanatického pobožnůstkářství rozsudek smrti. Labiena nechali po libosti trojčit – měl tam dokonce i herce s nasazenými maskami Saturnina a svého strýce Quinta, kteří tam vystupovali spíše jako Vestiny Panny než jako zrádci, jakými ve skutečnosti byli. A přivedl tam dokonce i dva Quintovy syny – oběma už je přes čtyřicet! – kteří se tam rozplakali jako malá děcka, jelikož je Gaius Rabirius připravil o jejich *tatu!* Diváctvo slzelo dojetím a zasypalo je kvítím. Není divu, bylo to prý oslnivé představení. Caesarové to korunovali – ’Liktore, běž a spoutej mu ruce! Liktore, běž, uvaž ho ke kůlu a zbičuj hor! Liktore, běž a upoutej ho na neblahý strom!‘ Pche!“

„Rabirius se snad ale odvolal?“

„Samozřejmě.“

„A odvolací řízení proběhne zítra v centuriích. Podle Glauciova jednacího řádu, jak jsem slyšela – ovšem s omezením na jediné stání, vzhledem k nevelkému počtu důkazů a svědků.“ Terentia se pohrdavě ušklíbla. „Jestliže ani toto samo o sobě nepřesvědčí porotu, jaký nesmysl představuje celá ta žaloba, pak asi ztratím veškerou důvěru v římský rozum.“

„Já sám jsem jí už pozbyl,“ řekl Cicero trpce. Vstal, připadal si náhle velice starý. „Jestli mě omluvíš, má milá, nebudu jíst. Nemám vůbec hlad. Chýlí se k západu, měl bych zajít za Gaiem Rabiriem. Převezmu jeho obhajobu.“

„S Hortensiem?“

„A s Luciem Cottou, jak doufám. Bude užitečný při zahájení a dobře si rozumí s Hortensiem.“

„A ty budeš hovořit jako poslední, samozřejmě.“

„Samozřejmě. Půldruhé hodiny bude docela přiměřená doba, pokud se Lucius Cotta a Hortensius smíří s necelou hodinou pro každého.“

Když se však Cicero posléze setkal s odsouzencem v jeho víc než luxusní vile na Carinách, podobné spíše pevnosti, shledal, že Gaius Rabirius má o své obhajobě úplně jinou představu.

Uplynulý den starce zmohl; celý se ještě třásl a mžoural na Cicerona uslzenýma očima, když ho usazoval do pohodlného křesla ve velkém, oslnivě vyšperkovaném

atriu. První konsul se kolem sebe rozhlížel jako venkovánek za první návštěvy Říma a přemýšlel, zda on si někdy bude moci dovolit takovouto výzdobu ve svém novém domě, až na jeho koupi někde sežene peníze; síň přímo volala po tom, aby byla okopírována v budoucí konsulárské rezidenci, třebaže ne právě až s takovouhle okázalostí. Strop měla posetý jiskřivými hvězdami z polodrahokamů, stěny byly obloženy nefalšovaným zlatým plechem stejně tak jako sloupy, ba i dlouhé mělké impluvium bylo vyloženo zlatými dlaždicemi.

„Že se ti tohle moje atrium líbí, viď?“ otázal se Gaius Rabirius, ne nepodobný ještěrce.

„Nesmírně,“ řekl Cicero.

„A je ti líto, že tu nepořádám hostiny, co?“

„Je to velká škoda. I když je mi teď už jasné, proč ty vlastně bydlíš v takovéhle pevnosti.“

„Hostiny – to jsou vyhozené peníze. Ukládám svůj majetek na stěnách, je to bezpečnější než banka, pokud ovšem právě máš kolem sebe pevnost.“

„A nepokusí se ti něco z toho někdy uloupnout otroci?“

„Jedině pokud se jim zasteskne po ukřižování.“

„Ano, to by je odrazovat mohlo.“

Stařec sevřel obě ruce na lvích hlavách ukončujících pozlacené područky jeho zlatem hýřícího křesla. „Zlatou já mám rád,“ řekl. „Je to moc pěkná barva.“

„To ano.“

„Takže ty se chceš ujmout mé obhajoby, co?“

„Ano, chci.“

„A kolik mě to bude stát?“

Cicero už měl na jazyku, že by to spravil čtverec zlatého plechu deset krát deset, ale namísto toho se jen usmál. „Považuji tvou při za tak důležitou pro budoucnost republiky, Gaie Rabirie, že tě budu hájit zdarma.“

„To bys taky měl!“

A tohle má být vděčnost za bezplatnou službu nejproslulejšího římského advokáta! Cicero polkl. „Jako většina mých senátorských kolegů, Gaie Rabirie, tě znám celá léta, ale nevím o tobě nic kromě –,“ odkašlal si, „řekněme kromě takových běžných klípků. Budu se tě teď muset zeptat na pár věcí, abych si mohl připravit svou řeč.“

„Na nic ti odpovídat nebudu, takže si můžeš ušetřit dech. Nějak si ji už dej dohromady sám.“

„Jenom z těch pověstí?“

„Jako třeba že jsem měl nějakou účast na Oppianikových záležitostech v Larinu? Vždyť ty jsi přece hájil i Cluentia.“

„Ale ani slovem jsem se nezmínil o tobě, Gaie Rabirie.“

„A dobře jsi učinil. Oppianicus přece zemřel dávno předtím, než Cluentius stanul před soudem, takže jak by se byl kdo mohl dozvědět, jak to doopravdy bylo? Ty ses tam z toho krásně vylhával, Cicerone, proto také nemám námitky proti tomu, abys vedl i mou obhajobu. Ne ne, naprosto mi to nevadí! Tobě se tenkrát podařilo vnuknout lidem představu, že Oppianicus zavraždil ještě více svých příbuzných, než dnes fáma připisuje Catilinovi. A všechno že to byly vraždy ze ziskuchtivosti! A přece neměl Oppianicus doma zlaté stěny. Pozoruhodné, co?“

„To nevím,“ odpověděl Cicero nejistě. „Nikdy jsem uvnitř nebyl.“

„Vlastním polovinu Apulie a jsem tvrdý chlap, ale nezasluhuji být poslán do vyhnanství za něco, do čeho mne a dalších padesát mužů kdysi namočil Sulla. Na střeše

Hostiliovy kurie byla tenkrát spousta větších ryb, než jsem já. Muži takových jmen jako Servilius Caepio a Caecilius Metellus. Většina z nich v senátě sedá anebo bude sedat v prvních řadách.“

„Ano, to si uvědomuji.“

„Ty chceš hovořit jako poslední, než bude porota hlasovat.“

„Vždycky to tak dělám. Myslel jsem, že první promluví Lucius Cotta, pak Quintus Hortensius a nakonec já.“

Avšak starý protiva se pobouřeně zaklonil. „Jen tři?“ zachrčel. „Takového něco mi ani neříkej! Ty chceš mít všechnu slávu pro sebe, viď? Musím vás mít sedm. Sedm je moje šťastné číslo.“

„Soudce bude v tvé kauze jediný,“ říkal Cicero zvolna a jasně, „a to Gaius Caesar, a podle Glauciova procesního řádu se bude konat stání jenom jedno – nepřihlásili se žádní svědci, takže pro dvě stání není důvod, jak tvrdí Gaius Caesar. Caesar povolí obžalobě dvě hodiny, obhajobě tři. Ale pokud by mělo hovořit sedm advokátů, musel by každý z nás končit ještě dříve, než by se stačil náležitě rozpálit.“

„Mně se spíš zdá, že čím míň budete mít času, tím důraznější bude vaše argumentace,“ řekl Gaius Rabirius neochvějně. „S těmi vašimi ’já bych, kdybych‘ je věčná potíž! Vy se prostě rádi posloucháte. Dvě třetiny toho, co napovídáte, byste si radši měli nechat pro sebe – což platí i o tobě, Marku Cicerone. Plky, plky.“

Chci odsud pryč, říkal si Cicero vztekle! Plivnout mu do očí a říct mu, ať si tedy najme samotného Apollóna! Proč já jsem jen nasadil Caesarovi do hlavy zrovna tohle jméno? Proč jsem užil za příklad zrovna tohohle *mentulu*?

„Zvaž to ještě jednou, Gaie Rabirie, *prosím* tě o to.“

„Ani nápad. Nic takového absolutně nepřichází v úvahu. Chci tam mít Lucia Lucceia a toho mládence Curiona, Aemilia Paulla, Publia Clodia, Lucia Cottu, Quinta Hortensia – a pak taky tebe. Ber anebo nech, Marku Cicerone, tak je to. Sedm je mé šťastné číslo. Všichni mi říkají, že do toho spadnu, ale já zas vím, že ne, pokud ovšem bude mých obhájců sedm.“ Uchechtl se. „Vůbec nejlepší by bylo, kdyby každý z vás mluvil jen sedmou část hodiny! He, he!“

Cicero vstal a bez jediného slova odešel.

Ale sedmička byla skutečně jeho šťastné číslo. Caesar si poliboval v úloze dokonalého soudce, dbal, aby obhajobě byly do posledního puntíku poskytnuty veškeré náležitosti podle Glauciových procedurálních pravidel. Na projevy měli tři hodiny, Lucceius a mladý Curio se velkomyslně omezili natolik, že jak pro Hortensia, tak i pro Cicerona vybyla celá půlhodina. Prvého dne však proces začal pozdě a skončil pak záhy, což znamenalo, že Hortensius a Cicero dokončovali obhajobu Gaia Rabiria až devátého dne onoho hrozného prosince, v poslední den tribunátu Tita Labiena.

Shromáždění centurií byla vydána na milost a nemilost počasí, jelikož neexistovalo žádné zastřešení, pod nímž by *Quirites* nalezli útočiště před sluncem nebo deštěm či větrem. Nejhorší ze všeho býval sluneční žár, avšak nyní v prosinci – třebaže díky posunu v kalendáři vlastně ještě trvalo léto – by býval slunný den docela snesitelný. Odklad shromáždění závisel na rozhodnutí předsedajícího magistráta. Na konání voleb (soudní procesy před centuriemi totiž probíhaly jen zřídkakdy) trvali někteří magistráti bez ohledu na to, jak nelítostně voliče bičoval déšť – což snad byla i příčina, proč Sulla volby přesunul z měsíce listopadu, zpravidla deštivého, do plného žáru léta, na červenec, takřka vždy suchý měsíc.

Po oba dny procesu s Gaiem Rabiriem se vyčasilo: na bezmračné obloze svítilo sluníčko a vál chladivý větřík. Což by bylo mělo porotu, v počtu čtyř tisíc občanů, naladit ke shovívavosti. Zejména když se k ní odvolávala taková žalostná postavička, zcela ztracená ve své toze a zdařile předstírající křečovitý třes, pařátovité ruce sevřeny na opěře, kterou mu tam u lavice narychlo zřídil jeden z liktorů. Avšak nálada mezi porotci byla od samého počátku hrozivá a Titus Labienus odvedl skvělou práci, když samojediný v oněch dvou hodinách zdůvodnil svou obžalobu, včetně prezentace herců s maskami Saturnina a Quinta Labiena a svých dvou bratranců, sedících všem na očích a po celou tu dobu usedavě hořekujících. Davem se také nesl šepot neustále připomínající občanům prvé a druhé majetkové třídy, že jejich právo na řádný soud je v nebezpečí. A že Rabiriovo odsouzení by mužům, jako je Cicero a Cato, dalo náležitě za vyučenou, aby se napříště chovali obezřetněji, a také senátu že by připomnělo, že by se měl věnovat spíše financím, diskusím a zahraniční politice.

Obhajoba bojovala tvrdě, porota jí však očividně nebyla ochotná naslouchat, natož aby zaslzela při pohledu na chudáka starého Gaia Rabiria klepajícího se na svém improvizovaném hřadu. Jednání onoho druhého dne začalo přesně ve stanovený čas a Hortensius a Cicero už tušili, že pokud má být Rabirius obvinění zproštěn, bude třeba, aby při svých projevech byli oba plně ve formě. Naneštěstí tomu tak ani u jednoho, ani u druhého nebylo. Dna, která v Římě sužovala tak mnohé milovníky rybí krmě, radovánek jídelního lehátka a džbánu s vínem, nedopřávala Hortensiovi pokoje; navíc byl předtím donucen urazit cestu z Misena do Říma v tempu, jaké jeho mimořádně bolestivému palci vůbec nesvědčilo. Celou půlhodinu hovořil jako přikován na místo a ztěžka se opíral o hůl, což jeho řečnickému výkonu rovněž příliš nesvědčilo. Poté přednesl Cicero jednu z nejchabějších řečí celé své dráhy, sužován myšlenkou na časové omezení a vědomím, že alespoň něco z toho, co uvede, by mělo obhájit spíše jeho vlastní jednání než Rabiriovo – samozřejmě že v pečlivě odváženém poměru.

A tak když Caesar dával losovat, aby určil, která z juniorských centurií prvé třídy půjde hlasovat jako první, měli před sebou ještě větší část dne; losování se účastnilo pouze jedenatřicet venkovských tribuí, a ta, která získala losem přednost, šla hlasovat před všemi ostatními, dříve než započal vlastní úkon. Průběh jednání byl pak přerušen, dokud nebyly spočteny hlasy v centurii získavší právo prvé volby a dokud nebyl výsledek oznámen čekajícímu shromáždění. Podle tradice se pak zpravidla k hlasování juniorů vylosované centurie přiklonil i výsledek celých voleb. Anebo v tomto případě soudního procesu. Mnoho proto záleželo na tom, která z tribuí v losování uspěje a udá tak tón. Pokud by se jimi stala Ciceronova tribue Corneliů anebo Catonova tribue Papiriů, nastaly by pro Caesara problémy.

„*Clustumina iuniorum*!“ Junioři tribue *Clustuminy.*

Tribue Pompeia Velikého – to je dobré znamení, pomyslel si Caesar, když opouštěl svůj tribunál a zaujal místo na konci pravého můstku spojujícího voliče s košíky, v nichž byly naskládány malé dřevěné tabulky potažené voskem.

Saeptům se přezdívalo *ovčín*, pro podobu s ohradou, jaké užívali rolníci k probírce ovcí; bylo to nezastřešené bludiště přenosných dřevěných ohrádek a chodbiček, které se přeskupovaly podle potřeb jednotlivých shromáždění. Centurie vždy hlasovaly v saeptech a někdy v nich volily i tribue, pokud se předsedající magistrát domníval, že na daný počet voličů nebude stačit Comitium a pokud se mu nezamlouvalo využít namísto toho k hlasování Castorův chrám.

A teď se tu bude rozhodovat i o mém osudu, napadlo Caesara, když se blížil ke vstupu do onoho bizarně vyhlížejícího prostoru; konečný verdikt dopadne tak, jak teď

budou hlasovat clustuminští junioři, cítím to ve vzduchu. LIBERO by znamenalo zproštění viny, DAMNO bude značit odsouzení. Ano, DAMNO, *musí to* prostě být ono DAMNO!

A právě v tomto rozhodujícím okamžiku potkal Crassa, jenž postával u vchodu, s méně nezúčastněným výrazem, než u něho bývalo zvykem. Výborně! Pokud by tahle záležitost nedokázala pohnout tímhle nerozhýbatelným Crassem, nebyla by naděje, že dopadne tak, jak by měla. Ale s ním to hnulo, a bylo na něm vidět, jak silně na něho celá věc zapůsobila.

„Čekám," řekl Crassus, když se u něho Caesar zastavil, „kdy tu jednou najdu i ovčáka se štětcem v ruce a kdy mi na togu udělá rumělkou puntík, abych nemohl jít hlasovat dvakrát, kdyby mě něco takového napadlo. Vždyť ovce se takhle také barví, tak proč neznačkovat i Římany?"

„To teď nosíš v hlavě opravdu *takovéhle* věci?"

Záchvěv, který přelétl Crassovou tváří, prozrazoval překvapení. „Ano. Ale už mi zatím došlo, že puntíkovat nás by nebylo dost římské."

„V tom máš plnou pravdu," řekl Caesar a jen s největším úsilím se dokázal přemoci, aby nepropukl v řehot, „i když by se tak alespoň dalo předejít tomu, aby některé tribue – zejména obě ty rošťácké městské, esquilinská a suburská – saepty neproklusaly i několikrát za sebou."

„A co na tom?" otázal se znuděně Crassus. „Vždyť jsou zrovna jako ty ovce, Caesare – nic jiného nejsou než ovce. Volič a hlasující jsou zrovna to samé jako ovečky. Beeee!"

Caesar se raději rychle vydal dovnitř, sotva už potlačoval smích; má za vyučenou – alespoň už ví, jak moc berou lidé, i ti nejbližší přátelé jako Crassus, takovouhle chvíli vážně!

Rozsudek daný hlasováním clustuminských juniorů zněl DAMNO, a podle tradice předznamenal výsledek; občané vcházeli, vždy dvě centurie zároveň, do ohrazených úzkých průchodů a pak pokračovali vzhůru na dva mostky, aby tam odevzdali tabulky nesoucí písmeno D. Caesarovým kolegou v dozoru nad sčítáním byl Metellus Celer; když už si byli oba jisti, že verdikt bude DAMNO, Celer nechal na můstku Cosconia a spěchal pryč.

Následující prodleva se nebezpečně prodlužovala. Zapomněl snad Celer s sebou vzít ono zrcadlo? Schovalo se slunce za mrak? Zachrápal snad onen Celerův komplic nahoře na Janiculském pahorku? *Dělej přece, Celere, pospěš si*!

„DO ZBRANĚ! BLÍŽÍ SE NEPŘÍTEL! DO ZBRANĚ! NEPŘÁTELÉ TÁHNOU! DO ZBRANĚ! DO ZBRANĚ!"

V poslední chvíli.

A tak skončil soud se starým Gaiem Rabiriem a jeho odvolací řízení – divokým úprkem občanů prchajících do bezpečí serviovských hradeb, aby se tam chopili zbraní a podle svých vojenských centurií zaujali místa určená jim plánem obrany.

Catilina ani jeho armáda se však neukázali.

Jestliže se Cicero zpět na Palatin spíše dobelhal, než aby tam doběhl klusem, měl pro to dostatek omluv. Hortensius se vzdálil, sotva ukončil svou řeč, a s hekáním se dal odnést ke svým nosítkům, avšak hrdost zabránila Ciceronovi, ač méně urozenému a více teď ohroženému, dopřát si stejného pohodlí. S výrazem pevného odhodlání vyčkal, až bude hlasovat jeho centurie, na tabulce zřetelně vyznačeno L značící LIBERO – a takových

L nebylo onoho strašného dne mnoho! Ani členy své vlastní centurie se mu nedařilo přesvědčit, aby hlasovali pro Rabiriovo osvobození. Musel se tak stát svědkem – i když se stále stejně rozhodnou tváří – toho, co soudí muži první majetkové třídy: že ani sedmatřicet let není dost dlouhá doba na to, aby viník unikl odsouzení.

Křepký tón trubky volající do zbraně ho ohromil jako čirý zázrak, třebaže byl jako všichni ostatní zpola přesvědčen, že se Catilina armádám táhnoucím mu vstříc obratně vyhne a zaútočí přímo na Řím. Přesto se však teď sotva vlekl. I smrt se mu náhle zdála přijatelnější než osud, který – jak nyní pochopil – mu uchystal Caesar. Jednoho dne, až Caesar anebo kdovíjaký jeho tribun lidu usoudí, že nadešel vhodný čas, stane on, Marcus Tullius Cicero, tam, kde dnes stál Gaius Rabirius, před soudem obžalován z velezrady; jediné, več může ještě vůbec doufat, je, že obviněn bude z *maiestas*, a nikoli z *perduellio*. Následovat bude vyhnanství a konfiskace všeho majetku, jeho jméno bude vymazáno ze seznamu římských občanů, jeho syn i dcera budou ocejchováni svým původem z poskvrněné rodiny. Ztratil víc než bitvu – prohrál válku! Nebyl Scipionem, stal se Carbonem.

Než však posléze dostoupal po oněch nekonečných schodech až nahoru na Palatin, zařekl se, že takového něco připustit nesmí. Nikdy nesmí Caesarovi ani komukoli jinému dát najevo, že ho to zlomilo. Byl to přece on, kdo zachránil vlast, a na tom bude trvat do posledního dechu! Život půjde dál. A on se bude chovat, jako by mu pranic nehrozilo, jako by se ničeho podobného ani nedomýšlel.

A tak se hned nazítří radostně pozdravil na Foru s Catulem; oba si tam zašli shlédnout první vystoupení nových tribunů lidu. „Všem bohům buďtež díky za toho Celera!“ řekl s úsměvem.

„Mne by jen zajímalo,“ řekl Catulus, „jestli Celer tu rudou vlajku spustil o své újmě anebo jestli mu to uložil Caesar?“

„Cože, *Caesar*?“ vytřeštil oči Cicero.

„Probuď se, Cicerone! Odsoudit Rabiria přece ani na okamžik nemohlo být součástí Caesarových plánů, to by mu bylo pokazilo to sladké vítězství.“ Zamračený a ustaraný Catulus vyhlížel choře a staře. „Mám hrozný strach! On je jako Odysseus, nit jeho života je tak houževnatá, že předře všechny jiné, které se o ni otřou. Ztrácím den za dnem svou *auctoritas*, a až o ni přijdu docela, nečeká mě už nic než smrt.“

„Nesmysl!“ řekl mu povzbudivě Cicero.

„Není to žádný nesmysl, je to fakt, i když těžko stravitelný. Víš, snad bych tomu člověku dokázal i odpustit, kdyby z něho nečišela ta sebedůvěra, ta arogance, ta nesnesitelná sebejistota! Můj otec byl rodem ryzí Caesar, a v Gaiovi Caesarovi jako by se ozývaly ohlasy jeho osobnosti. Ale je to skutečně jen pouhá ozvěna.“ Zachvěl se. „Tenhle má mnohem lepší hlavu, a žádné brzdy. Naprosto nic, co by ho zadrželo. Mám strach.“

„Škoda že tu dnes nebude Cato,“ řekl Cicero, aby změnil téma. „Metellus Nepos nebude mít na rostrech soupeře. Je to zvláštní, jak se ti dva bratři najednou chytili myšlenek populárů.“

„Za to za všechno může Pompeius Magnus,“ řekl pohrdavě Catulus.

Jelikož Cicero choval k Pompeiovi náklonnost ještě z dob, kdy s ním společně sloužil pod Pompeiem Strabonem ve válce s Italiky, byl by snad zkusil za nepřítomného dobyvatele lámat kopí; namísto toho však otřesen usykl: „Podívej!“

Catulus se ohlédl a na otevřeném prostranství mezi Curtiovým jezírkem a prohlubní Comitia spatřil kráčet Marka Porcia Catona, pod togou navlečeného do tuniky. Kdokoli si ho povšiml, ustrnul, a to nejen kvůli jeho tunice. Od vlasů přes čelo až tam, kde krk

přecházel v ramena, se mu napravo i nalevo táhly pokožkou rudé pruhy, zanícené a mokvající.

„Při Jovovi!“ vyjekl Cicero.

„Oh, jak já ho miluju!“ vykřikl Catulus, rozběhl se mu téměř vstříc a uchopil ho za pravici. „Catone, Catone, proč jsi přišel?“

„Protože jsem tribun lidu a dneškem začíná mé období,“ řekl Cato svým obvyklým dunivým hlasem.

„Ale co ty tvoje tváře!“ zaprotestoval Cicero.

„Tváře se zahojí samy, nepravosti nikoli. Kdybych nebyl na rostrech já, abych čelil Nepotovi, kdoví co všechno by tu napáchal.“ A doprovázen potleskem stoupal na rostra, aby zaujal místo s devíti dalšími muži připravenými ujmout se úřadu. Aplaudujících si však ani nevšiml; ostře se zahleděl na Metella Nepota a jiného neviděl nic. Pompeiův zaprodanec! Darebák!

Ježto tribuny lidu nevolil všechen lid (což by byli spolu s plebeji i patricijové) a jelikož tribunové sloužili toliko zájmům plebejské složky lidu, neměla shromáždění plebejů stejně oficiální ráz jako sněmy všeho lidu anebo jako centurijní shromáždění. Začínala a končila jen kratičkými obřady; nezkoumala se znamení, nepronášely se obřadné modlitby. Přistupovalo se ihned k věci, nebylo třeba protrpět si žádné litanie, žádné augurské ceremonie.

Shromáždění plebejů bylo toho dne velice dobře navštíveno, zásluhu o to měla dosud bolavá záležitost poprav bez soudu a vědomí, že tu asi notně zajiskří. Dosavadní tribunové lidu opouštěli svůj úřad s důstojností, Labienus a Rullus sklidili bouři jásotu. Poté teprve začala vlastní schůze.

Metellus Nepos měl první slovo, což nikoho nepřekvapilo; Catonova silná stránka byla spíše odveta než první úder. Tématem jeho promluvy byla záležitost nejžhavější – poprava občanů bez soudu – a Nepos ho pojednal vynikajícím způsobem, přecházeje od ironie přes metafory až k hyperbolám.

„Takže vám tedy navrhuji plebiscitum tak šetrné, tak milosrdné, tak zdrženlivé, že nikdo z přítomných jistě nemůže učinit nic jiného než souhlasit, aby bylo přijato jako zákon!“ končil Nepos svou dlouhou řeč, kterou dokázal své posluchače přivést tu k slzám, tu ke smíchu, tu k hlubokému zamyšlení. „Nebudou žádné rozsudky smrti, žádná vyhnanství, žádné pokuty. Moji plebejové, navrhuji toliko, aby komukoli, kdo dal popravit římské občany bez soudu, bylo jednou provždy zakázáno promluvit na veřejnosti! Není to sladká pomsta? Hlas navěky umlčený, síla hýbající zástupy navždy zneškodněná! Podpoříte mne? Pomůžete mi konečně těm velikášským velikánům nasadit i přiměřeně veliký náhubek?“

Marcus Antonius jako by svým výkřikem dal signál k jásotu, který se na Cicerona a na Catula valil ze všech stran jako lavina. Jen Catonův hlas ho mohl přehlušit; a to Cato také učinil.

„Vznáším proti tomu své veto!“ zaryčel.

„Abys uchránil svou vlastní kůži!“ řekl Nepos pohrdavě, když lidé utichli, aby slyšeli, co bude následovat. Nepos si Catona prohlížel s okázalým překvapením, zdola nahoru a opět zpátky. „Ne že by ti z ní bylo příliš mnoho zbylo, Catone! Copak se ti to přihodilo? Zapomněl jsi snad zaplatit před odchodem nějaké kurvičce, anebo tě musela nejdřív takhle zřídit, aby se ti pod pupkem začalo vůbec něco dít?“

„Že se nestydíš vydávat se za šlechtice Caecilia Metella!“ odsekl Cato. „Běž domů vypláchnout si ústa od toho hnoje! Proč se máme v tomhle posvátném shromáždění římských mužů dát otravovat takovou zasmrádlou stokou?“

„A proč se máme plazit před nějakým nanicovatým senátním dekretem, který dává různým mocipánům právo popravovat muže mnohem lepší, než jsou oni sami? V životě jsem alespoň neslyšel, že by některý z pradědů Lentula Sury byl otrokem anebo že by otec Gaia Cethega měl dosud za ušima neumytý prasečí hnůj!“

„Já odmítám předhánět se s tebou ve spílání, Nepote, a tím to končí! Můžeš si tu láteřit a běsnit až do příštího prosince, a vůbec na tom nesejde!“ rozkřičel se Cato a škrábance na tvářích mu naběhly jako nachové provazce. „Vznáším svoje veto, a na tom se nic nezmění, ať si tu budeš žvanit, co chceš!“

„To se ví, ty to své veto vznést musíš! Protože kdybys to neudělal, Catone, už by ses nikdy nesměl na veřejnosti ozvat! Byl jsi to ty, a nikdo jiný, kdo římský senát umluvil, aby se místo k milosrdenství uchýlil k barbarství! Není na tom ostatně pranic divného. Tvoje prababička nebyla, jak si lidé dodnes vyprávějí, nic jiného než macaté barbarské soustíčko, náramně po chuti tomu dědkovi z Tuscula, který měl radši zůstat doma a pást dál svoje kance než se jít do Říma hemzat s tou sviňkou.“

A jestli se z tohohle nevylíhne souboj, říkal si v duchu Nepos, tak už z ničeho na světě! Kdybych byl na jeho místě, trval bych na dýkách, a pěkně zblízka. Plebejové hltají urážky tak dychtivě, jako psi olizují zvratky, což znamená, že vyhrávám. Jen mě uhoď, Catone, dej mi jednu mezi oči!

Ale Cato nic takového neučinil. S hrdinným vypětím stoika – a jen on sám věděl, jaké úsilí ho to stálo – ***se*** otočil a odkráčel dozadu na rostra. Zástupy na okamžik tíhly k tomu ho za takové zbabělství vypískat, avšak Ahenobarbus předešel Marka Antonia a začal prudce tleskat oné báječné ukázce sebeovládání a pohrdání.

Situaci vyřešil Lucius Calpurnius Bestia a zachránil Nepotovi vítězství v tomto střetu tím, že se pustil se sžíravou ironií do Cicerona a do jeho *senatus consultum ultimum.* Posluchači v prvé chvíli nadšením až zatajili dech, ale schůze pokračovala ve stejném tónu vesele dál.

Když Nepos usoudil, že plebs už má poprav občanů právě dost, změnil téma.

„Pokud jde o jistého Lucia Sergia Catilinu,“ pravil konverzačním tónem, „neuniklo mé pozornosti, že na bojištích se neděje absolutně nic. Ti jeho takzvaní protivníci se nám pěkně rozběhli po Etrurii, po Apulii a po Picenu, a od Catiliny si udržují pohodlný a bezpečný mnohamílový odstup. Kohopak tam teď vůbec máme?“ otázal se a vztyčil ruku s roztaženými prsty. „Nu, především je tam Hybrida s tím svým bolavým palcem u nohy.“ Ohnul jeden prst. „Pak je tam Metellus Kozlíček, křídový mužíček.“ Další prst se sklopil. „A našeho Rega tam máme, přestatečného Krále, co chrabře stíná – načpak on si vlastně troufá? Aha – makovice a tak dále!“ Vztyčen už zůstával jen malíček a palec. Nepos přestal počítat na prstech a namísto toho se dlaní pleskl do čela. „Ohoho! Jak jsem jen mohl zapomenout na svého staršího bratříčka? I ten tam má být, jenomže se v pravou chvíli objevil na scéně v Římě, přesně v onom dějství, kde měl vystupovat! Budu mu to asi muset odpustit, darebovi jednomu.“

Výpad vyprovokoval odezvu od Quinta Minucia Therma. „Kam tím míříš, Nepote?“ otázal se. „Jaké uličnictví to máš zase za lubem?“

„Uličnictví? *Já?* A za lubem?“ čelil mu Nepos s divadelním gestem. „Therme, Therme, nedovol, aby tě ten ohýnek pod tvým velkým zadkem přivedl do opravdického varu! Takovéhle jméno a ještě k tomu taková *teplá* slovíčka, hošánku!“ zacukroval fistulí a svádivě přitom na Therma zamrkal, což plebs povzbudilo k bujarému řehotu. „Kdepak, zlatouši, já jsem se tu jen pokusil připomenout našim znamenitým plebejským spoluobčanům, že v poli nějaké ty armády *doopravdy* máme a že jsou odhodlány se s Catilinou utkat – to jest, pokud ho najdou. Vždyť ten sever našeho

poloostrova je ukrutně rozlehlý, tam se jeden snadno docela ztratí. Zejména vezmemeli v úvahu ranní mlhy táhnoucí se od otce Tiberu – to pak mají potíž najít i nějaké to místečko, kam by mohli vylít své porfyrové nočníčky!“

„Máš snad v úmyslu něco navrhnout?“ otázal se ho Thermus výhružně. Hrdinně se pokoušel napodobit Catonův příklad, ale Nepos mu jen posílal hubičku za hubičkou a dav upadal do hysterických záchvatů smíchu.

„Ale to víš, že mám, ty můj čuníčku!“ řekl rozverně Nepos. „Před chvilkou, jak jsem tu tak stál a sledoval ty ozdůbky na Catonově obličeji – *pippina, pippina!* – vytanula mi na mysli úplně jiná tvář – ale ne, drahouši, ne tvoje, to opravdu ne! Tamhleta! Už ji vidíš? Tvář správného chlapa, vojáka, jak se patří, tam mezi bystami konsulů, na čtvrtém podstavci od konce, vidíš už? Vždycky si říkám, jaká je to nádherná tvář! Tak světlounká, a ty skvělé modré oči! Ne sice tak k zulíbání jako ty tvoje, samozřejmě, ale pořád ještě ujdou.“ Nepos přiložil dlaně k ústům jako trychtýř a zavolal: „Hola, nu, ty *Quirite* tam vzadu vpravo, ano, ty, jak stojíš vedle byst konsulů! Dokážeš přečíst jméno na té, o které jsem mluvil? Ano, to je ona, ta se zlatými vlasy a velkýma modrýma očima! Jakže zní? Pompeius? A který Pompeius? Manus, říkáš? Či snad Magus? Ach, *Magnus!* Děkuji ti, *Quirite!* Takže to celé jméno zní Pompeius Magnus!“

Thermus zaťal ruce v pěst. „Opovaž se!“

„A co se mám opovážit?“ optal se nevinně Nepos. „Jen si představ, že tenhle Pompeius Magnus se opováží, ne, *odváží*, čehokoli! Má on vůbec nějakého soupeře na bitevním poli? Asi sotva. V Sýrii už je hotov a chystá se domů, všechny bitvy už tam vyhrál. Východ je podroben – a kdo ho podrobil? Gnaeus Pompeius Magnus. Což je mnohem víc, než by se dalo říct o tom kozlovatém Metellovi anebo královatém Regovi! S těmi si zaválčit by byla přímo lahoda! Těch bych já se ani trošku nebál, ti nejsou tak neohrožení jako Pompeius Magnus! Jaké ti si museli najít upšukané nepřátele, aby dosáhli alespoň malého triumfíčku! Dostat se tak s nimi do války, už by ze mě byl opravdický hrdina, byl bych jako tadyhle Gaius Caesar a plešku bych si taky schovával pod věneček z dubového listí!“

Nepos se odmlčel, aby vzdal čest Caesarovi, jenž stál na schodech k Hostiliově kurii, jako obvykle s občanskou korunou na hlavě.

„Navrhuji, *Quirité*, dát dohromady takové malé plebiscitum: aby byl Pompeius Magnus povolán domů a aby dostal zvláštní pověření velením – tak aby mohl smést ze stolu tu příčinu, proč až do této chvíle musíme snášet to nekonečné *senatus consultum ultimum!* Opakuji ještě jednou: povolejme domů Pompeia Magna, ať skoncuje s tím, do čeho se ten náš drahý dnavý vojevůdce pořád ještě nedokázal ani pustit – s Catilinou!“

Jásot propukl znovu a trval, dokud Cato, Thermus, Fabricius a Lucius Marius nevznesli každý za sebe své veto.

Předseda kolegia tribunů – a proto i svolavatel této schůze – Metellus Nepos usoudil, že toho bylo pro tento den už vykonáno dost. Ukončil proto shromáždění se spokojeným pomyšlením na všechno, co zvládl, a odcházel zavěšen do bratra Celera, zvesela odpovídaje na pozdravy vrchovatě spokojeného plebsu.

„Jak by se ti zamlouvalo,“ řekl mu Caesar, jenž se k nim připojil, „být plešatý, když tvé cognomen napovídá, že máš krásnou bohatou hřívu vlasů?“

„To by se byl tvůj *tata* nesměl oženit s Aurelií z rodu Cottů,“ řekl Nepos beze stopy kajícnosti. „Ještě jsem nepotkal žádného Aurelia Cottu, který by ve čtyřicítce nevyhlížel jako vajíčko postavené na špičku.“

„Víš, Nepote, že jsem až do dnešního dne netušil, že máš takové nadání demagoga? Tam nahoře na rostrech jsi předvedl přímo ukázkové vystoupení. Zobali ti z ruky. A já jsem se tak bavil, že jsem ti odpustil i tu narážku na mou pleš.“

„Musím se přiznat, že jsem se bavil i já sám. Nicméně se mi asi letos nic nepodaří dotáhnout do konce, pokud tam bude Cato vyřvávat to své veto.“

„Máš pravdu. V tomhle směru tě čeká otravný rok. Ale až se budeš ucházet o vyšší úřad, budou na tebe alespoň tví voliči vzpomínat s vřelou náklonností. Možná že ti dám hlas i já sám.“

Bratři Metellové sice směřovali na Palatin, zašli si ale nedlouhý kousek cesty po Via Sacra, kde stál Domus Publica, aby Caesara doprovodili.

„Ty se, myslím, vracíš zítra zase do Etrurie, do bojů, ne?“ otázal se Caesar Celera.

„Vyrážím hned za úsvitu. Rád bych věřil, že do boje, že dostanu příležitost se s Catilinou střetnout, ale náš vrchní velitel Hybrida po mně chce, abych zaujal zadržovací postavení na hranicích Picena. To je tak daleko od Catiliny, že by za postupu musel určitě dřív narazit na jiné naše síly.“ Celer stiskl bratrovo zápěstí. „Ta zmínka o ranní mlze na otci Tiberu byla báječná, Nepote.“

„Myslels to vážně s Pompeiovým návratem?“ zeptal se Caesar.

„Praktický smysl to nemá,“ říkal Nepos upřímně, „a přiznám se ti bez mučení, že jsem to nadhodil hlavně proto, abych si ověřil základní reakci. Kdyby ale Pompeius nechal svou armádu na Východě a vracel se sám, mohl by tu za měsíc, za dva být, podle toho, jak rychle by ho ta výzva stihla.“

„Do dvou měsíců přiměje Catilinu k bitvě i Hybrida,“ řekl Caesar.

„V tom máš samozřejmě pravdu. Ale poté, co jsem dnes musel poslouchat Catona, nehodlám si dát neustále všechno vetovat. Tys to vyjádřil přesně, když jsi to pojmenoval jako otravný rok.“ Nepos si povzdychl. „Cato se nedá přesvědčit o hledisku kohokoli jiného, i kdyby bylo sebelogičtější, a nikdo ho taky nedokáže zastrašit.“

„Říká se o něm,“ uváděl Celer, „že má dokonalou průpravu i pro ten den, kdy dopálí své tribunské kolegy natolik, že ho podrží nad okrajem Tarpejské skály. Když byly Catonovi dva roky, vyzvedl ho prý marsický vůdce Silo nad hromadu ostrých kamenů a pohrozil mu, že ho pustí, ale ten malý prevít prostě visel a vzdoroval dál.“

„Ano, to je celý Cato,“ pousmál se Caesar. „Historka je to pravdivá, na to Servilia přísahá. Ale zpátky k tvému tribunátu, Nepote. Rozumím ti dobře? Máš ty snad v úmyslu na svůj úřad rezignovat?“

„Spíš bych chtěl vyvolat pořádný rozruch, donutit senát, aby proti mně použil *senatus consultum ultimum*.“

„Kvůli tomu, že budeš opakovaně naléhat, aby povolali Pompeia nazpátek?“

„Oh, tohle by podle mě sotva dokázalo vyšinout Catula z rovnováhy, Caesare!“

„Přesně tak.“

„Přesto ale,“ svěřoval se Nepos ostýchavě, „kdybych navrhl centurijnímu sněmu zákon, jímž by byl Hybrida zbaven velení pro neschopnost a jímž by byl současně do Říma povolán náš Magnus – se stejným imperiem a stejnými pravomocemi, jaké měl na Východě – to už by mohli začít reptat. A kdybych pak přidal k návrhu zákona jednu maličkost – že by si řekněme Magnus mohl podržet své imperium a své armády v Etrurii a ucházet se příští rok o konsulský úřad *in absentia* – nemyslíš, že v tom případě by už mohlo dojít k nějakému podstatnějšímu výbuchu?“

Caesar se rozesmál. „Spíš bych řekl, že by se celá Itálie zahalila do ohnivých mračen!“

„Ty jsi znám jako úzkostlivě přesný právník, pontifiku maxime. Byl bys ochoten pomoci mi propracovat podrobnosti?“

„To bych mohl.“

„Dobrá, nepusťme to z paměti pro případ, že se přehoupne leden a Hybrida pořád ještě nebude s to se s Catilinou utkat. Chtěl bych odejít z tribunské lavice pod interdiktem.“

„Budeš páchnout víc než vnitřek legionářské helmy, Nepote, ale jen takovým lidem, jako je Catulus a Metellus Scipio.“

„Uvaž také, Caesare, že to bude muset být schůze všeho lidu, takže já sám ji nebudu moci svolat. Na to bude třeba alespoň prétora.“

„Kteréhopak prétora,“ zeptal se Caesar Celera, „má asi tvůj bratříček na mysli?“

„Nemám představu,“ odpověděl Celer vážně.

„A až po tom vypovězení uprchneš, Nepote, vydáš se asi na Východ, aby ses připojil k Pompeiovi Magnovi.“

„Na Východ, připojit se k Pompeiovi Magnovi,“ potvrzoval Nepos. „Takže až se pak s týmž Pompeiem Magnem budu vracet domů, nebudou mít odvahu na mém vypovězení trvat.“

Bratři Metellové se s Caesarem srdečně rozloučili a šli svou cestou. Caesar se za nimi dlouze zadíval. Vynikající spojenci! Potíž je jen v tom, povzdychl si v duchu, když otvíral dveře, že se těžko dá říct, do jaké míry se tyhle vztahy mohou případně proměnit. Z dnešních spojenců se klidně mohou stát zítřejší protivníci. Člověk zkrátka nikdy neví.

Julia byla nesmírně milá. Když pro ni Caesar vzkázal, přiběhla, vrhla se k němu a prudce ho objala.

„Já už teď všemu rozumím, *tata,* i tomu, žes na mě pět dní neměl čas. Ty jsi prostě skvělý! Odkázal jsi Cicerona jednou provždy tam, kam patří.“

„Myslíš? Mně se zdá, že většina lidí dost dobře neví, kde je jejich místo, i když je tam někdo jako já odkáže.“

„Och,“ řekla pochybovačně Julia.

„A co s tou Servilií?“

Posadila se mu na klín a začala ho pusinkovat na bílé vějířky kolem očí. „Nač o tom mluvit, *tata?* Když už je řeč o tom, kde je čí místo, není na mně, abych tě soudila, a já sama alespoň své místo znám. Brutus to cítí stejně. Chceme pokračovat, jako by se bylo nic neudálo.“ Pokrčila ramínky. „A ono se taky nic nezměnilo.“

„Jakého já mám v hnízdě moudrého ptáčka!“ Caesar ji sevřel pažemi pevněji, až zalapala po dechu. „Julie, žádný otec si nikdy nemohl přát lepší dceru, než jakou mám já. Než jakou já jsem obšťastněn! Nevyměnil bych tě ani za Venuši a za Minervu vtělené do jediné osoby.“

Za celý život ještě nezažila takový pocit štěstí jako v tomto okamžiku, ale byla natolik moudré ptáče, že se nerozplakala. Plačící ženy nemají muži v lásce; muži mají rádi ženy, které se smějí a které i je dokáží rozesmát. Být mužem je tak nesmírně obtížné – všechna ta vřava veřejného života, ty věčné střety, zuby nehty muset bojovat o první i o poslední, všude číhající nepřátelé. Žena, která dokáže mužům poskytnout v jejich životě více radosti než trápení, nikdy nepostrádá lásku, a Julia teď už věděla, že lásku ona postrádat nikdy nebude. Nebyla nadarmo Caesarovou dcerou; byly věci, kterým ji nedokázala naučit ani Aurelia, ale nebylo málo toho, čemu se naučila sama.

„Takže z toho plyne," říkal Caesar s tváří zabořenou do Juliiných vlasů, „že mi náš Brutus jednu nevrazí, až se příště potkáme?"

„Samozřejmě že ne! Kdyby si Brutus myslel něco špatného o tobě, musel by špatně smýšlet i o své matce."

„To je velice moudré."

„Sešel ses za posledních pět dnů se Servilii, *tata*?"

„Ne."

Na okamžik se rozhostilo ticho; Julia se zavrtěla, sbírala odvahu.

„Junia Tertia je tedy tvoje dcera."

„Já věřím, že ano."

„Tak ráda bych ji viděla!"

„To není možné, Julie. Ani *já* jsem ji neviděl."

„Brutus říká, že povahou se podobá své matce."

„Pokud je tomu tak," řekl Caesar, smekl Julii z klína a postavil se, „pak je jen dobře, že se s ní neznáš."

„Jak dokážeš žít s někým, koho nemáš rád?"

„Se Servilií?"

„Ano."

Ten nádherný úsměv rozkvetl jen pro ni; v koutcích přimhouřených očí se bílé vějířky docela ztratily. „To kdybych věděl, ty můj ptáčku, tak bych byl stejně dobrý otec, jako ty jsi dobrá dcera. Kdo tohle ví? Já určitě ne. Někdy mě napadá, že ani sama božstva tomu ještě neporozuměla. Snad je to tak, že každý hledáme u toho druhého jakési citové doplnění a dovršení sebe sama – třebaže mám pocit, že nalézat to se nám stále nedaří. A naše těla, jen aby se tohle všechno ještě víc zkomplikovalo, si žádají svoje v naprostém rozporu s tím, co chce naše mysl. A pokud jde o Servilii –," pokrčil neznatelně rameny, „ona je prostě taková moje choroba."

A byl pryč. Julie zůstala na okamžik nehybně stát, srdce jí přetékalo. Dneškem překročila onen most, most mezi dívčím světem a dospělostí. Caesar jí podal ruku a pomohl jí přes něj přejít na svou stranu, k sobě. Otevřel jí své nejhlubší nitro, a Julia vycítila, že to ještě nedopřál nikomu před ní, ani její matce ne. Když se konečně pohnula, byly to přímo taneční krůčky, a tančila stále ještě dál, když už dospěla do síně před Aureliinými pokoji.

„Julie! Tanec je přece něco strašlivě vulgárního!"

A tohle je celá *avia,* pomyslela si Julia. Naráz jí bylo babičky tak líto, že zkoprnělou Aurelii popadla do náruče a pokryla jí obě tváře mlaskavými hubičkami. Chudinka malá, chudinka *avia!* Oč ona v životě asi musela přijít! Nebylo divu, že se s *tatou* tak často dostávají do sebe!

„Mně by lépe vyhovovalo, kdybys přicházel do mého domu," řekla Servilia Caesarovi, když vešel do svého bytu v dolní části ulice Vicus Patricius.

„Není to tvůj dům, Servilie, patří Silanovi, a ten má chudák dost jiných starostí, než aby se navíc ještě musel dívat, jak se do tohoto jeho domu vtírám já, abych v něm souložil s jeho manželkou!" odrazil ji Caesar. „Velice mě to bavilo, když šlo o Catona, ale Silanovi nic takového neprovedu. Jsi sice patricijka vysokého původu, ale někdy se uchyluješ k etice fracka odněkud ze suburské škarpy!"

„Ať je po tvém," řekla Servilia a usedla.

Caesar si tuto její reakci dokázal přesně vyložit; Servilia se mu mohla v lecčems příčit, ale znal ji teď už natolik dobře, že když raději usedla zcela oděna, namísto aby si odložila roucha, napovědělo mu to, že si není sama sebou zdaleka tak jista, jak se tváří. Sám se rovněž posadil – na židli, odkud na ni dobře viděl a na níž ho i Servilia mohla pozorovat od hlavy až k patě. Zaujal vznosnou kurulskou pozici, levou nohu staženu nazpět, pravou předsunutu, levou paži spuštěnou přes zadní opěradlo, pravou ruku v klíně, hlavu zpříma, bradu mírně pozdviženu.

„Vlastně bych tě měl uškrtit," řekl po chvilce.

„Silanus se domnívá, že bys mě spíš měl rozsekat na kousky a ty naházet vlkům."

„Skutečně? To je zajímavé stanovisko."

„Och, on se postavil zcela na tvou stranu! Jak vy mužští dokážete držet pohromadě! Měl dokonce tu drzost rozčílit se na *mne,* že ten můj lístek – i když nevím jak – ho přinutil hlasovat pro popravu spiklenců. V životě jsem neslyšela větší nesmysl!"

„Ty se považuješ za politického experta, má milá, jenže pravda je taková, že jsi naprostý politický ignorant. Ty jsi nikdy neměla možnost pozorovat, jak se dělá politika v senátě – mezi komiciální politikou a senátem je totiž obrovský rozdíl. Myslím, že každý, kdo se vrhá do veřejného života, si uvědomuje, že dříve nebo později mu pravděpodobně někdo nasadí parohy, ovšem žádný mužský nepředpokládá, že jimi bude ozdoben v senátě v průběhu nějaké rozhodující debaty," řekl Caesar příkře. „Samozřejmě žes to byla ty, kdo ho vehnal mezi senátory, kteří hlasovali pro popravu! Pokud by totiž hlasoval shodně se mnou, byl by si o něm celý senát pomyslel, že mi dělá kuplíře. Silanus na tom není dobře, ale má svou hrdost. Z jakého jiného důvodu by byl mlčel poté, co se dozvěděl, co je mezi námi dvěma? A pak se tu najednou objeví dopis, který si přečte polovina senátu, a to ta důležitější polovina! Pěkně jsi mu do toho strčila čumák!"

„Jak vidím, ty jsi zrovna tak na jeho straně, jako je on na tvé."

Povzdech, který následoval, se podobal spíše výbuchu sopky, pak Caesar obrátil oči ke stropu. „Já jsem na jediné straně, Servilie – na své."

„Jak jinak!"

Rozhostilo se ticho; přerušil ho on. „Naše děti nás zahanbily, pokud jde o zralost úsudku. Přijaly to velice dobře – a velice rozumně."

„Ano?" otázala se lhostejně.

„Copak tys o tom s Brutem nehovořila?"

„Ne, nepromluvila jsem s ním o tom ani slovo ode dne, kdy přišel Cato Brutovi sdělit, že jeho matka je kurva. Ne, on vlastně použil jiného slova, 'děvka'." Usmála se při té vzpomínce. „A já jsem se mu pak trochu podepsala na obličeji, idiotovi jednomu."

„Och, takhle to tedy bylo! Až příště Catona potkám, musím mu sdělit, že s ním cítím. I já jsem okusil tvých drápků."

„Ale jen tam, kde stopy nejsou veřejně patrné."

„Vidím, že musím být vděčný i za drobné milosti."

Dychtivě se naklonila vpřed. „Vypadal opravdu tak hrozně? Poškrábala jsem ho zle?"

„Otřesně. Vypadal, jako kdyby se do něho byla pustila harpyje," zasmál se. „Tak mě napadá, že 'harpyje' by se k tobě hodila mnohem líp než ty 'děvky a 'běhny'. Ale moc se kvůli tomu nenaparuj. Cato má hroší kůži, za krátký čas se mu ty stopy dočista ztratí."

„Na tobě taky není lehké zanechat jizvu."

„To proto, že Cato i já jsme vybaveni podobnou pokožkou. A zkušenosti z války už člověku napovědí, co zůstane a co se zase ztratí.“ Z hrudi se mu vydral další vzdech. „Co já s tebou mám udělat, Servilie?“

„Ptát se takhle je asi jako pokoušet se obout levou botu na pravou nohu, Caesare. Třeba to bude záležet na mně, a ne na tobě.“

Zazubil se. „To je nesmysl,“ řekl klidně.

Zbledla. „Chceš tím říct, že tě já miluju víc, než ty miluješ mě?“

„Já tebe vůbec nemiluju.“

„Tak proč jsme spolu?“

„Uspokojuješ mě v posteli, což je u ženy tvé třídy výjimka. A já mám tuhle kombinaci rád. A máš mezi ouškama mnohem víc než většina ženských, třebaže jsi harpyje.“

„Ty si myslíš, že je to opravdu *tam*?“ otázala se, naléhavě potřebovala odlákat jeho pozornost od svých pochybení.

„A co?“

„Sídlo našeho myšlení.“

„Na to se můžeš zeptat kteréhokoli ranhojiče nebo i vojáka, a oni ti to povědí. Myšlení utrpí po ráně do hlavy. *Cerebrum*, mozek. Jenomže to, o čem se dohadují filozofové, není *cerebrum*, ale *animus*. Oživující duch, duše. Ta složka bytosti, která je schopná chápat představy, jaké nemají žádný vztah k našim smyslům, od hudby až po geometrii. Ta, která je schopna se povznést. O té nevíme, kde je skryta. V hlavě, v hrudi, v břiše…“ Usmál se. „Klidně by mohla dlít třeba i v palci u nohy. Má to dokonce svou logiku, když pomyslíš, jak dokázala dna zdeptat Hortensia.“

„Myslím, že už jsi mi na mou otázku odpověděl. Já už teď vím, proč jsme spolu.“

„Proč?“

„Právě kvůli tomuhle. Jsem pro tebe něco jako brousek. Obtahuješ si na mně ostří svého důvtipu, Caesare.“

Vstala ze židle a začala si odkládat. Náhle se jí Caesarovi nesmírně zachtělo – ne však hýčkat ji v náruči a něžně ukolébávat. Harpyje se nedá krotit něžnostmi. Harpyje je obluda, jíž je třeba se zmocnit na podlaze, zuby jí přitom zatnout do krku, drápy sevřít železným stiskem a podržet pěkně za zády, brát si ji a znovu a znovu si ji brát.

Po takovém drsném milování vždy pokrotla, jako by zvláčněla, a když ji pak ze země odnesl na lůžko, zjihla jako koťátko.

„Miloval ty jsi někdy vůbec nějakou ženu?“ otázala se ho pak.

„Cinnillu,“ vyhrklo z něho; sevřel víčka, aby mu nevytryskly slzy.

„A proč?“ vyptávala se harpyje. „Vždyť na ní přece nebylo vůbec nic zvláštního, nebyla vtipná ani inteligentní. I když byla patricijka.“

Místo odpovědi se otočil na bok a předstíral, že zadříml. Zpovídat se Servilii o Cinnille? Nikdy!

Proč jsem ji tolik miloval – pokud tomu tak doopravdy bylo? Cinnilla byla přece *moje*! Byla moje od první chvíle, kdy jsem ji vzal za ručku a odvedl ji pryč z domu Gaia Maria, v oněch dnech, kdy už se z něho stával jen dementní stín sebe sama. Kolik mi tenkrát bylo, třináct? A jí bylo sedm, té překrásné holčičce. Snědé, baculaté, sladké… Jak krásně se jí ohrnoval horní rtík, když se usmála – a ona se tak ráda usmívala. Něha sama. Neměla na světě nic než mě. Miloval jsem ji tolik proto, že jsme jako děti byli pořád spolu? Anebo to bylo spíše tím, že když ze mě Gaius Marius násilím učinil kněze a zasnoubil mě s dítětem, které sám vůbec neznal, obdaroval mě nevědomky něčím tak drahocenným, že dražšího nad to už nikdy nic nepotkám?

Trhl sebou, posadil se a plácl Servilii do zadečku takovou silou, že jí památka na to vydržela ještě po celý den.

„Je čas jít," řekl. „Běž, Servilie, běž! Běž už!"

Odcházela beze slova – a ve spěchu. Cosi v jeho tváři ji plnilo stejným děsem, jaký ona sama budila v Brutovi. A sotva zmizela, zabořil Caesar hlavu do polštáře a rozeštkal se takovým pláčem, jakým neplakal od chvíle, kdy mu Cinnilla umřela.

Senát se už toho roku nesešel. Nebylo na tom nic neobvyklého, jelikož neexistoval žádný ustálený rozvrh jeho zasedání; svoláván byl magistrátem, zpravidla tím konsulem, jemuž v daném měsíci příslušely fasces. Vzhledem k tomu, že byl prosinec, byl by mu měl předsedat Antonius Hybrida, za něho však znovu zaskakoval Cicero a ten už měl zastupování až dost. Z Etrurie ostatně nepřicházely žádné zprávy, které by nutily vykuřovat senátory z nor, kam už si vesměs zalezli. Banda zbabělá! Kromě toho si první konsul nebyl jist, co by ještě mohl spískat Caesar, pokud by k tomu dostal sebemenší příležitost. Metellus Nepos se o každém komiciálním dnu znovu a znovu pokoušel o Hybridovo odvolání a stejně vytrvale proti tomu Cato vznášel svá veta. Atticus a další Ciceronovi přívrženci z řad jezdců v *osmnáctce se* sice pilně snažili přesvědčit své okolí o správnosti stanoviska senátu, na všech stranách však přibývalo zasmušilých tváří a temných pohledů.

Jedním z faktorů, s nímž Cicero nepočítal, byli mladí muži; Antoniové, připravení o svého milovaného otčíma, rozmnožili řady Clodiova klubu. Za normálních okolností by si jich nikdo v Ciceronově věku a v jeho postavení ani nevšiml, avšak právě jim teď Catilinovo spiknutí a jeho následky umožnily vystoupit z beztvaré neurčitosti dané jejich mládím. A jakého vlivu nabyli! Och, ne snad přímo mezi občany první majetkové třídy, ale zcela určitě na všech nižších úrovních.

Případem o sobě byl mladý Curio. Vyváděl natolik, že mu Curio starší dokonce musel uložit trest domácího vězení, když už si nevěděl jiné rady s důsledky Curionova pití, hazardu a sexuálních excesů. Ani to však nepomohlo. Mladý Antonius mu pomohl dostat se ven a oba pak byli spatřeni v krčmě posledního řádu, kde prohrávali v kostkách, pili a vášnivě se líbali. Teď ale jako by mladý Curio náhle získal životní cíl: dal průchod zcela jiným stránkám své povahy, které neměly pranic společného se zahálkou a neřestmi. Mladý Curio byl neskonale bystřejší než jeho otec a kromě toho byl i vynikající řečník. Dnes a denně působil rozruch na Foru.

Mezi těmito mladými muži se ocitl i Decimus Junius Brutus Albinus, syn a dědic rodu již svou tradicí přímo předurčeného, aby se postavil jakékoli akci populárů; už Decimus Brutus Callaicus kdysi náležel k úhlavním nepřátelům bratří Gracchů a byl spřízněn s druhou větví Semproniů s cognominem Tuditanus. Tato *amicitia* přetrvávala dál z generace na generaci, což napovídalo, že mladý Decimus Brutus by byl měl podporovat spíše muže jako Catulus, nikoli rozvraceče, jako byl Gaius Caesar. Jenomže na Foru teď Decimus Brutus horlivě stranil Metellu Nepotovi, jásal vstříc Caesarovi, kdykoli se tam Gaius Julius objevil, a nastavoval tu nejvlídnější tvář kdekomu od propuštěnců až po občany čtvrté třídy. Další mimořádně inteligentní a schopný mladý muž zjevně ztracený pro ideály, jaké vyznávali *boni* – a pohybující se nadto v nevalné společnosti!

Pokud jde o Publia Clodia – nu… Od procesu s Vestinými Pannami před deseti lety byl Clodius znám jako vyhlášený Catilinův odpůrce. Teď však najednou v doprovodu bezpočtu svých klientů (jak on vůbec přišel k většímu počtu klientů, než má jeho

nejstarší bratr Appius Claudius?) začíná bouřit proti Catilinovým nepřátelům! A to zpravidla v doprovodu té své zlořečené manželky, což už samo o sobě budí nemalé pohoršení! Ženy přece nemají na Forum co chodit, ženy nemají co naslouchat jednáním komicií; ženy se nemají co ozývat povzbudivými výkřiky ani hanbatými nadávkami. Tohle všechno ovšem Fulvia dělá – a davům se to zjevně líbí, když už pro nic jiného, pak proto, že je to pravnučka Gaia Graccha, jenž nezanechal žádné mužské potomky.

Žádného ze tří Antoniů nebral až do popravy jejich otčíma nikdo příliš vážně. Bylo to snad tím, že lidé nedohlédli dále než po skandály, které propukaly, kam jen Antoniové vkročili? Nikdo z těch tří nebyl obdařen schopnostmi a bystrostí mladého Curiona nebo Decima Bruta anebo Clodia, imponovali však davům čímsi ještě působivějším, tím, čím je okouzlovali i vynikající gladiátoři nebo vozatajové z jezdeckých závodů: čirou fyzickou převahou, mocí své drsné síly. Marcus Antonius měl ve zvyku chodit oblečen jen v tunice, což divákům skýtalo nejen pohled na mohutná lýtka a bicepsy, ale i na široká ramena, ploché břicho a klenutá prsa; a nosil ji vpředu tak těsnou, že se mu pod ní penis rýsoval natolik zřetelně, že zjevně nemohlo jít o žádnou vycpávku. Ženy vzdychaly a padaly do mdlob; muži jen závistivě polykali sliny a bylo jim hanba, že se vůbec narodili. Tvář měl Marcus Antonius značně nehezkou, hákovitý nos tak veliký, jako by se až chtěl dotknout hřmotné a agresivní brady, mezi nimi se choulila malá ústa s kyprými rty; oči mu seděly až příliš blízko u sebe a tváře měl trochu odulé. Kaštanové vlasy však měl husté a kadeřavé; ženy si v žertu vyprávěly, jaká rozkoš to je, když se jim podaří proniknout polibkem k jeho rtům, aniž je přitom seštípnou jeho nos a brada jako želví tlamička. Marcus Antonius (a podobně, i když ne stejnou měrou, i jeho bratři) zkrátka neměl zapotřebí stát se velkým řečníkem nebo lvem salonů; zcela postačilo, když předvedl, jaká síla se v něm skrývá.

Byla zde tedy celá řada víc než dobrých důvodů, proč se Cicero rozhodl senát už po zbytek roku nesvolávat – i kdyby už sám Caesar nebyl postačující příčinou, proč zbytečně nevystrkovat hlavu.

Posledního prosincového dne, když se slunce už téměř ukládalo k odpočinku, vydal se první konsul nicméně na shromáždění všeho lidu, aby tam složil odznaky svého úřadu. Dlouho a tvrdě pracoval na svém závěrečném proslovu, chtěl na rozloučenou s konsulským úřadem pronést řeč, jakou ještě Řím nikdy neslyšel. Žádala si to jeho čest stejně tak jako jeho sebeúcta. I kdyby byl Antonius Hybrida v Římě, nemohl pro něho v tomto směru být žádným soupeřem, avšak v jeho nepřítomnosti měl Cicero jeviště zcela sám pro sebe. Jaká nádhera!

„*Quirité*," začal hlasem vláčným jako nejsladší med, „byl to pro Řím vskutku pohnutý rok –"

„*Veto*! Vznáším své veto!" zakřičel zhloubi Comitia Metellus Nepos. „Vetuji jakýkoli tvůj projev, Cicerone! Nikdo, kdo popravil římské občany bez soudu, tu nesmí dostat příležitost ještě ospravedlňovat, co spáchal! Mlč už, Cicerone! Prones přísahu a zmiz z roster!"

Na dlouhé okamžiky se rozhostilo naprosté ticho. Původně se první konsul kojil nadějí na tak hojnou účast, že bude schůzi nutno přeložit z Comitia do Castorova chrámu, avšak skutečnost byla jiná. Atticus sice zapracoval, přítomni byli všichni Ciceronovi přívrženci z řad jezdců a zdálo se, že počtem převyšují přítomné odpůrce. Že by se však Metellus Nepos odvážil vetovat cosi tak tradičního, jako je závěrečný projev prvního konsula, Ciceronovi vůbec nepřišlo na mysl. A neexistoval žádný způsob, jak veto obejít, ať byl poměr sil mezi přítomnými jakýkoli. Už podruhé v krátkém čase Cicero z celého srdce zatoužil, aby byl dosud v platnosti Sullův zákon

zapovídající tribunská veta. Jenomže tomu tak nebylo. Jak tedy alespoň *něco* povědět? Jak říci *vůbec něco?* Tak, aby vyjádřil *všechno*?

Započal posléze odříkávat konsulskou přísahu, starobylou, věkovitou formuli. A když dospěl k jejímu závěru, ukončil ji slovy: „Přísahám také, že jako samojediný jsem svým úsilím zachránil svou vlast, přísahám, že já, Marcus Tullius Cicero, konsul senátu a lidu římského, jsem zajistil udržení zákonné vlády a zachránil jsem Řím před jeho nepřáteli!“

Vzápětí se už rozjásal Atticus a po něm i všichni další Ciceronovi přívrženci. Přítomen nebyl nikdo z oněch mladých mužů, aby se dali do pískotu; byl předvečer Nového roku, dali zjevně přednost lepším věcem než sledovat Cicerona, jak opouští svůj úřad. Alespoň nějaké vítězství, říkal si Marcus Tullius Cicero, když sestupoval po schůdcích z roster a rozpřahoval ruce, aby se objal s Attikem. Vzápětí už ho nesli na ramenou, s vavřínovým věncem na hlavě, a dav ho vyprovázel celou cestu až k Prstýnkářským schodům. Škoda že tu není Caesar, aby to viděl! Avšak Caesar, stejně jako ostatní magistráti nastupující úřad, se zúčastnit nemohl. Jeho den nadejde zítra, až spolu se všemi dalšími složí přísahu v chrámu Jova Nejlepšího Největšího a zahájí rok, jenž – jak se Cicero velice obával (zejména pokud jde o Caesara) – by se mohl pro *optimáty* ukázat neblahým.

Hned zjitra se jeho předtucha počala vyplňovat. Sotva skončil obřad vzetí magistrátů pod přísahu a úpravy kalendáře, už nový *praetor urbanus*, Gaius Julius Caesar, onu první schůzi senátu opustil, spěšně se odebral do prostoru Comitia a svolával shromáždění lidu. Bylo zřejmé, že vše bylo dohodnuto předem; očekávali ho tam výhradně zastánci populárů – od oněch bojovných mladíků přes jeho senátorské přívržence až po nevyhnutelný shluk mužů stojících jen o málo výše než *capite censi* a představujících pozůstatek všech těch Caesarových let prožitých v Subuře: Židů s čepičkami, kteří dosáhli římského občanství a s Caesarovou dopomocí byli zapsáni do venkovských tribuí, propuštěnců, početného davu kramářů a obchodníků rovněž umístěných ve venkovských tribuích, a kolem dokola Comitia i jejich manželky a sestry a dcerky a tetky.

Jeho přirozený hluboký hlas se kamsi vytratil; Caesar nasadil vysoký jasný tenor, jenž se nesl dál a dál, až tam, kde neustále přibývalo lidí. „Lide římský, svolal jsem tě sem dnes, abys byl svědkem mého protestu proti urážce Říma, proti provinění tak obludnému, že nad ním pláčí i božstva! Již víc jak dvacet let je tomu, co shořel chrám Jova Nejlepšího Největšího. V mládí jsem býval flaminem Dialis, zvláštním knězem Jova Nejlepšího Největšího, a nyní v dospělosti jsem pontifikem maximem, znovu oddán službě Velkému Bohu. Dnes jsem musel složit přísahu v nové budově, jejímž postavením Lucius Cornelius Sulla Felix pověřil před osmnácti lety Quinta Lutatia Catula. A, lide římský, nemohl jsem než se stydět! Hanbit se! Musel jsem se před Velkým Bohem pokořit, rozplakal jsem se v skrytu *togy praetexty*, neopovážil jsem se vzhlédnout k tváři nádherné nové sochy Velkého Boha – kterou dal vytvořit a kterou také *zaplatil* můj strýc Lucius Aurelius Cotta spolu se svým konsulským kolegou Luciem Manliem Torquatem! Ano, ještě před nemnoha dny postrádal chrám Jova Nejlepšího Největšího dokonce i podobiznu Velkého Boha!“

Zdálo se, že Caesar, jehož postava se nikdy neztrácela ani v tom nejhustším davu, nyní jako městský prétor nicméně ještě nabyl na výraznosti a velkoleposti; vyzařovala z něho jeho vnitřní síla, uchvacovala všechny posluchače, zmocňovala se jich, očarovávavala je.

„Jak k tomu jen mohlo dojít?“ tázal se davů. „Jak je možné, že tento vůdčí duch Říma byl tak zanedbáván, tak urážen, tak ostudně pomíjen? Proč nejsou stěny chrámu vyzdobeny těmi největšími uměleckými díly, jaká naše doba může poskytnout? Proč nikde nejsou nádherné dary všemožných cizích králů a knížat? Proč jsou Minerva a Juno přítomny jen jako pouhý vzduch, jako *numina,* jako nicota? Ani jedna, ani druhá tam nemá sochu, ani tu nejlevnější z pálené hlíny! Kde zůstalo pozlacení? Kde jsou zlaté válečné vozíky? Proč tam není vidět krásné římsy, skvělou dlažbu?“

Odmlčel se, nabíral dech, vyhlížel jako samo hromobití. „Mohu vám na to odpovědět, *Quirité*! Peníze na to všechno zůstaly v Catulově měšci! Všechny ty miliony sesterciů, které na to státní pokladna Quintu Lutatiovi Catulovi poskytla, nikdy neopustily jeho osobní účet v bance! Zašel jsem do státní pokladny a požádal jsem o příslušné záznamy, jenomže tam žádné neexistují! To jest žádné, které by něco vypověděly o osudu oněch bezpočetných částek po celé roky vyplácených Catulovi! Svatokrádež! Nic jiného to není. Muž, který byl poctěn důvěrou a měl dům Jova Nejlepšího Největšího zbudovat krásnější a slavnější, než byl kdy předtím, tyto fondy zpronevěřil!“

Caesar pokračoval v útocích a rozhořčení posluchačů narůstalo; všechno, co nám tu říká, je přece pravda, cožpak to každý nevidí na vlastní oči?

Z Kapitolu dolů už v té chvíli sbíhal Quintus Lutatius Catulus následován Catonem, Bibulem a ostatními *optimáty.*

„Tamhle ho máte!“ zvolal Caesar a ukázal na něho rukou. „Jen se na něho podívejte! Ta opovážlivost! Ta drzost! Ale jedno mu bezpochyby přiznáte, *Quirité* – odvahu, nemám pravdu? Hleďte, jak sem ten nestoudný podvodník honem utíká! Jak jen dokáže tak rychle běhat, když ho tíží všechny ty státní peníze? Quintus Lutatius Kradulus! Podvodníček! Podvodník!“

„Co to má znamenat, *praetore urbane*?“ vyrazil Catulus zcela bez dechu. „Dnes jsou přece *feriae,* žádnou schůzi svolávat nemůžeš!“

„Jako pontifex maximus mám naprostou volnost svolat lid k projednání náboženských záležitostí v kterýkoli čas a kteréhokoli dne! A toto je nesporně věc náboženská. Vysvětluji lidu, proč se Jovovi Ncjlepšímu Největšímu dosud nedostalo náležitého příbytku, Catule.“

Catulus předtím ještě stačil zaslechnout ono hanlivé „Podvodníček, podvodník!“ a nepotřeboval víc, aby si domyslel zbytek. „Za tohle mi zaplatíš svou kůží, Caesare!“ křikl a zahrozil pěstí.

„Och!“ zalapal Caesar po dechu a v hraném úleku ukročil nazad. „Slyšeli jste ho, *Quirité*! Já ho tu odhalím jako svatokrádežného nenažrance, jako hltouna římských peněz, a on mi hrozí stažením z kůže! Nezlob se, Catule, ale proč spíše nepřiznáš, co jsou pro každého v Římě naprosto zjevná fakta? Důkaz může kdekdo zhlédnout na vlastní oči – a je to důkaz věru podstatnější, než jaké jsi dokázal uvést ty, když jsi mne v senátě obvinil z velezrady! Vždyť každému stačí jen pohlédnout na prázdné stěny, na holé podlahy, na podstavce bez soch, na nicotu na místě darů, aby pochopil, jakému ponižování ty podrobuješ Jova Nejlepšího Největšího!“

Catulus nebyl mocen slova, neměl nejmenší představu, jak by mohl rozlícenému davu vysvětlit svou situaci – postavení, do něhož ho vehnal ještě sám *Sulla!* Ti lidé přece nemají nejmenší představu, jak úděsné prostředky stačí spolykat stavba tak obrovská, jako je chrám Jova Nejlepšího Největšího, budovaný pro věčnost. Cokoli by se pokusil povědět tu na svou obhajobu, by nutně vyznělo jako snůška chabých a směšných lží.

„Lide římský," řekl Caesar k rozlícenému davu, „navrhuji, abychom v *contio* projednali dva zákony, jeden, jímž by byl Quintus Lutatius Catulus obviněn ze zpronevěry státních fondů, a druhý, podle něhož by byl souzen za svatokrádež!"

„Vetuji jakoukoli diskusi o obou!" zahulákal Cato. Caesar na to jen pokrčil rameny a rozpřáhl ruce gestem, jež znamenalo jasnou otázku, co si počít, když Cato začne se svým vetováním. „Rozpouštím toto shromáždění!" křikl pak. „Rozejděte se do svých domovů, *Quirité*, a obětujte Velkému Bohovi – kéž nechá Řím stát dál, byť tu muži rozkrádali Jovův majetek a porušovali posvátné smlouvy s ním!"

Seběhl křepce z roster, věnoval skupině *optimátů* spokojený úsměšek a vydal se po Via Sacra, obklopen stovkami pobouřených mužů, kteří ho jeden přes druhého zapřísahali, aby tuhle věc nenechal usnout, aby jen pokračoval a Catula obvinil.

Bibulus postřehl, že Catulus začal dýchat přerývaně a že lapá po vzduchu a spěchal mu na pomoc. „Rychle!" vyštěkl na Catona a na Ahenobarba a shazoval ze sebe togu. Ve třech z ní vyrobili nosítka, donutili vzpírajícího se Catula ulehnout na ni a s Metellem Scipionem u čtvrtého cípu togy odnášeli Catula domů. Byl v tváři spíše popelavý než zmodralý, což snad bylo dobré znamení, avšak všem se ulevilo, když konečně předáka všech *optimátů* dovlekli domů a uložili ho do postele, zatímco jeho manželka Hortensia rozrušeně pobíhala sem a tam. Bylo zřejmé, že se z toho – tentokrát – Catulus dostane.

„Ale kolik takových útoků dokáže chudák Quintus ještě vydržet?" zeptal se Bibulus, když opět vyšli na Clivus Victoriae.

„Je nejvyšší čas," procedil skrze zuby Ahenobarbus, „zavřít tomu *irrumatorovi* Caesarovi hubu už jednou provždy! Jestli to nepůjde jinak, nezbývá než vražda."

„Nechtěl jsi spíš říct *fellatorovi* Caesarovi?" otázal se Gaius Piso, kterého pohled na Ahenobarbovu rozlícenou tvář tak vylekal, že se chytal čehokoli, co by mohlo nějak zmírnit napětí. Třebaže se jindy nevyznačoval obzvláštní rozvážností, vytušil možnou pohromu a začal se strachovat o svůj vlastní osud.

„Caesar jako poskytovatel, jako dárce?" odsekl pohrdavě Bibulus. „To sotva! Takovíhle nekorunovaní králové nikdy nic nedávají, spíš berou!"

„A už jsme zase u toho," povzdychl si Metellus Scipio. „Překazit Caesarovi tohleto, zakázat Caesarovi tamhleto. Ale až dosud jsme nikdy nic nedokázali doopravdy podniknout."

„Dokážeme a podnikneme," pravil maličký, šedivějící už Bibulus. „Zacvrlikal mi jistý vrabčák, že Metellus Nepos co nejdřív přednese návrh, abychom povolali Pompeia zpátky z Východu a vyslali ho proti Catilinovi – a aby dostal *imperium maius.* Umíte si to vůbec představit? Vojevůdce na italské půdě by měl obdržet imperium takového stupně, jaké dosud nedostal nikdo a nikdy kromě diktátora!"

„A k čemu nám to bude platné, pokud jde o Caesara?" otázal se Metellus Scipio.

„Nepos tenhle návrh nemůže předložit plebejům, musí s ním na shromáždění centurií. A připadá vám myslitelné, že by shromáždění, na kterém by se mělo Pompeiovi udělit *imperium maius*, svolali Silanus, nebo Murena? Kdepak, to udělá Caesar."

„Nu a?"

„Takže se postaráme, aby tam došlo k násilnostem. A jelikož podle zákona bude za každé násilí odpovědný Caesar, obžalujeme ho podle *lex Plautia de vi.* Pokud jsi snad zapomněl, Scipione, za soud pro násilnosti odpovídám *já!* A já jsem nejen připraven zobracet zákony naruby, já jsem ochoten jít třeba i za Kerberem a pohladit ho po všech třech hlavičkách!"

„To je přímo skvělý nápad, Bibule," řekl Gaius Piso.

„A já pro tentokrát," řekl Cato, „nebudu vůbec protestovat, že se tak nestalo po právu. Pokud bude Caesar odsouzen, právo bude naplněno."

„Catulus umírá," pronesl zčistajasna Cicero. Držel se do této chvíle na samém okraji hloučku, s bolestným vědomím, že nikdo z jeho členů mu nepřisuzuje takový význam, aby ho nějak pojmuli do svých plánů. Pořád je pro ně pouhým římským podnájemníkem, původem z Arpina. On, zachránce vlasti, je opomíjen už den poté, co ukončil úřad.

Ostatní se po něm ulekaně ohlédli.

„Nesmysl!" vyštěkl Cato. „Však on se z toho vyhrabe."

„Nejspíše ano – tentokrát. Ale přesto umírá," trval Cicero tvrdošíjně na svém. „Nedávno se mi svěřil, že mu Caesar rozdírá samu přízi života, asi jako když se houževnatý provaz tře o pavučinu."

„Pak se ale Caesara zbavit *musíme*!" zvolal Ahenobarbus. „Čím výš se dostane, tím se bude stávat nesnesitelnějším."

„Čím výš se dostane, tím hlouběji se pak zřítí," řekl Cato. „Protože dokud budu žít já, a dokud bude naživu i on, nepřestanu se napírat do té své páky, abych jeho pád do hlubiny přivodil, to přísahám při všech našich bozích."

Netuše nic o narůstající zášti *optimátů* proti své osobě ubíral se Caesar domů ke slavnostní večeři. Livii skončila doba jejího zaslíbení a Hlavní Pannou Vestinou se nyní stávala Fabia. K poctě této proměny se už konal zvláštní obřad a formální banket pro všechna kněžská kolegia, avšak o tomto novoročním dnu pořádal pontifex maximus mnohem intimnější oslavu – pozváno bylo toliko pět Vestiných Panen, Aurelia, Julia a Fabiina nevlastní sestra Terentia, manželka Ciceronova. Pozvání platilo i pro Cicerona, avšak ten účast odřekl. Stejně tak se omluvila i Pompeia Sulla; podobně jako Cicero se i ona vymluvila na dřívější úmluvu. Novoroční oslavu v tu dobu totiž pořádal také Clodiův klub. Caesar se ovšem mohl zcela spolehnout, že ohrozit svou dobrou pověst se jí nijak nepoštěstí. Polyxena, a především Cardixa se jí držely pevněji než klíšťata.

Můj malý harém, pomyslel si Caesar s tichým veselím, avšak zarazil se, když jeho oči spočinuly na zakyslé, nelákavé Terentii. Ne, do harému se Terentia opravdu vřadit nedá, ani v duchu ne, ani v žertu!

Za dobu, která uplynula od Caesarova nástupu do úřadu nejvyššího pontifika, se vestálky už zbavily vší plachosti. Platilo to zejména o obou děvčátkách, Quinctilii a Junii, které ho zcela zjevně zbožňovaly. Škádlil je, smál se s nimi, žertoval, nikdy s nimi nehovořil z nějakých výšin důstojnosti, a jim připadalo, že velice dobře rozumí spoustě věcí, které probíhaly jejich dívčími hlavičkami. Ba i obě nedůvěřivé pamětnice, Popillia a Arruntia, si už teď byly jisty, že dokud společně s nimi obývá Domus Publiku i Gaius Julius Caesar, nevznáší se nad žádnou z nich hrozba obvinění z porušení slibu čistoty.

Je to až udivující, říkala si Terentia, zatímco večeře probíhala v utěšené pohodě, že právě mužský s takovou záletnickou pověstí dokáže tak obratně zvládat tohle stádečko mimořádně zranitelných žen. Na jedné straně se před žádnou z nich neuzavírá, ba dává jim nepokrytě najevo svou náklonnost, na druhé straně však dokáže neprobouzet v nich sebemenší naděje. Jedna jako druhá ho bezpochyby budou milovat až do konce života, avšak bude to láska bez všeho utrpení. Naprosto žádnou naději jim nedává. Zajímavé je i to, že dokonce ani Bibulus nepustil do světa žádnou pomluvu o Caesarovi a jeho

panenské družině. Za celá staletí nikdo nepamatuje pontifika maxima tak úzkostlivě důsledného a tak hluboce oddaného svým povinnostem; nezastává své postavení ani celý rok, avšak už dnes je jeho pověst pontifika maxima neotřesitelná. Včetně jeho naprosté zdrženlivosti ve vztahu k nejvzácnějšímu vlastnictví Říma, k jeho zasvěceným pannám.

Terentia byla samozřejmě cele oddána Ciceronovi, a nikdo si pro něho za oné záležitosti s Catilinou nevytrpěl víc než ona jako jeho manželka. Od onoho pátého prosince ji noc co noc burcovalo Ciceronovo mumlání z jeho těžkých snů, znovu a znovu ho slyšela opakovat Caesarovo jméno, a nikdy to nebylo bez zloby anebo bez úzkosti. Byl to Caesar a nikdo jiný, kdo Cicerona připravil o jeho triumf; byl to Caesar, kdo rozdmýchával doutnající odpor římského lidu. Metellovi Nepotovi narostl hřebínek jen díky Caesarovi. A přesto Terentia znala z Fabiina podání i jinou Caesarovu podobu, a byla natolik soudná žena, že dokázala uznat i její pravdivost a oprávněnost. Cicero je ovšem muž mnohem laskavější, ctihodnější. Se svou horlivostí a upřímností vnáší do všeho, co činí, nezměrné nadšení a energii, a nikdo také nemůže brát v pochybnost jeho čest. Nicméně, usoudila Terentia s povzdechem, ani mysl tak široká, jako je Ciceronova, si nemůže troufnout vyzrát na Caesarovu hlavu. Čím to, že tyhle tak neskutečně staré rody ze sebe stále ještě dokáží vydat Sully a Caesary? Vždyť by se byly měly ze svých nejlepších sil vyčerpat už před celými staletími.

Ze zamyšlení se Terentia probrala, když Caesar posílal obě malé holčičky spát.

„Zítra už zase vstáváte s vrabčáky, už není žádný svátek.“ Pokývl přihlížejícímu Eutychovi. „Postarej se, ať se dívenky dostanou bezpečně domů, a přesvědč se, že jsou služebné vzhůru, aby se jich u dveří *Atria Vestae* ujaly už samy.“

Obě poslechly, Junia, štíhlá jako proutek, hopsala pár kroků před kolébající se Quinctilií. Aurelia si v duchu povzdychla, když je sledovala odcházet: to dítě by se mělo mírnit v jídle! Když však před několika měsíci dala pokyn v tomto směru, Caesar se rozzlobil a zakázal jí to.

„Nech ji být, *mater*. Ty nejsi v Quinctiliině kůži a Quinctilia zase není ve tvé. Jestli je to koťátko spokojené, když se může pořádně najíst, pak ať se nají! Nečekají na ni žádní nedočkaví ženiši, a já bych chtěl, aby se jí i nadále líbilo být vestálkou.“

„Ale ona z toho přejídání umře!“

„Ať je tomu tedy tak. K omezení v jídle dám souhlas jedině tehdy, pokud si Quinctilia sama uloží půst.“

Co si s takovýmhle mužským počít? Aurelila sevřela pevně rty a vzdala to.

„Ty si ze všech kandidátek na Liciniino místo,“ řekla teď trochu kousavě, „určitě vybereš Minucii, viď?“

Povytáhl plavé obočí. „Co tě k tomu závěru přivedlo?“

„Vypadá to, že máš slabost pro baculaté dětičky.“

Kýžený účinek se však nedostavil; Caesar se rozesmál. „Já mám slabost pro děti vůbec, *mater*. Vytáhlé, mrňavé, tlusté, tenké – na tom nezáleží. Nicméně – když už se o tom zmiňuješ – rád vám sděluji, že mezera v kolegiu vestálek už je vyplněna. Bylo mi nabídnuto celkem pět velice vhodných děvčátek, vesměs dobré krve, všechny také obdařené výtečným věnem.“

„Pět?“ zamžikala Aurelia. „Myslela jsem, že jsou jen tři.“

„Smíme se zeptat na jejich jména?“ otázala se Fabia.

„Nevidím, proč byste nesměly. Volba je sice na mně, ale já se nepohybuji v ženském prostředí, a dokonce už bych nechtěl předstírat, že vím, co všechno se v které rodině děje. U dvou děvčat na tom ostatně tak jako tak nesejde, pro mne nepřicházejí v

úvahu – jednou z nich je shodou okolností právě ta Minucia," řekl Caesar a zlomyslně se podíval po matce.

„A které pro tebe tedy v úvahu přicházejí?"

„Jistá Octavia, z větve, která užívá jako praenomen Gnaeus."

„To bude asi vnučka toho konsula, který zemřel v Janiculské pevnosti, když Marius s Cinnou oblehli Řím."

„Ano. Víte o ní někdo něco?"

Nikdo nedokázal nabídnout žádnou informaci. Caesar se vytasil s dalším jménem, s Postumií. Aurelia se zachmuřila, po ní se zamračila i Fabia a Terentia.

„Ale? Copak vám na Postumii vadí?"

„Je to sice patricijská rodina," říkala Terentia, „ale pokud se nemýlím, pochází to děvče z větve Albinů, kde se poslední konsul vyskytl před dobrými čtyřiceti lety."

„Ano."

„A jí bude asi osm, ne?"

„Ano."

„Pak ji neber. Je to rodina příliš spřátelená se džbánem vína, a všechny děti – je jich nějak příliš mnoho, nedokážu si představit, co ta jejich matka mohla být zač! – mají dovoleno upíjet neředěného vína už ve věku, kdy se ještě kojí. Zrovna tohle děvče se už několikrát zpilo do němoty."

„Bohové!"

„A kdo tedy zbývá, *tata*?" vyptávala se s úsměvem Julia.

„Cornelia Merula, pravnučka flamina Dialis Lucia Cornelia Meruly," oznamoval Caesar slavnostně.

Všechny zraky se na něho upřely káravým pohledem, byla to však Julia, kdo se na to ozval.

„Tys nás všechny jenom trápil!" kuckala smíchy. „Já to věděla!"

„Ale?" řekl Caesar a koutky úst mu poškubávaly.

„Nač bys hledal ještě dál, *tata*?"

„Výtečně, skvěle!" zářila Aurelia. „V té rodině stále ještě vládne prababička, a všechny generace byly vychovány v přísně náboženském duchu. Cornelia Merula sem půjde ráda, a bude to ozdoba kolegia."

„To si myslím i já, *mater*," řekl Caesar.

Julia nato povstala. „Děkuji ti za tvou pohostinnost, pontifiku maxime," říkala s vážnou tváří, „ale teď tě prosím o souhlas, abych už mohla odejít."

„Přijde za tebou Brutus?"

Začervenala se. „V tuhle hodinu přece ne, *tata!*"

„Julii bude," řekla Aurelia, jakmile Julia odešla, „za pět dní čtrnáct."

„Takže perly," řekl Caesar okamžitě. „Ve čtrnácti už smí nosit perly, *mater*, mám pravdu?"

„Jen pokud budou malé."

Sklíčeně se na ni zahleděl. „Jiné než malé ani být nemohou." Povzdychl si a vstal. „Mé dámy, děkuji vám za milou společnost. Není ještě třeba se rozcházet, ale já odejít musím. Mám nějakou práci."

„Tak budeme mít v kolegiu Cornelii Merulu! To je skvělé!" slyšel ještě Terentii, když už zavíral dveře.

Venku na chodbě se zastavil, opřel se o stěnu a nějakou chvíli se neslyšně smál. V jakém miniaturním světě to žijí! Je to dobře, anebo špatně? Přinejmenším představují příjemnou společnost, i když je *mater* poslední dobou trochu bručavá a i když Terentia

vlastně nikdy jiná nebyla. Ale díky bohům, že tohle nemusí absolvovat často! Vést kroky Metella Nepota tak, aby ho poslali do kýženého vyhnanství, je vskutku zábavnější než vést tyhle ženské řečičky.

Když ovšem Caesar čtvrtého lednového dne svolával lidový sněm, neměl ještě tušení, že se Bibulus a Cato zatím chystají přivodit cosi mnohem závažnějšího, než by bylo uvržení Metella Nepota v nemilost: jeho vlastní pád.

Třebaže dorazil na dolní Formu velice časně, bylo už zřejmé, že prohlubeň Comitia zástupy nepojme; Caesar okamžitě odbočil směrem k chrámu Castora a Polluka a dal potřebné příkazy nevelké skupině státních otroků, kteří tu byli nachystáni pro případ potřeby.

Mnozí soudili, že Castorův chrám je ze všech staveb na Foru nejimpozantnější, prošel totiž teprve před šedesáti lety důkladnou přestavbou a Metellus Dalmaticus pontifex maximus ji koncipoval s mimořádnou velkorysostí. Prostora jediné síně chrámu pohodlně pojala celý senát, její podlaha byla vyvýšena pětadvacet stop nad okolní terén a pod ní se skrývalo celé bludiště různých místností. Původně stávalo před chrámem kamenné pódium, Metellus Dalmaticus ho však dal strhnout a včlenil tento prvek do celku budovy; vznikla tak plošina velká téměř jako rostra, asi deset stop nad zemí. Namísto aby nechal, jako dosud, nádherné mramorové schodiště z nízkých stupňů zvolna klesat od vlastního vstupu do chrámu až na úroveň Fora, ukončil je na oné kamenné tribuně. Přístup z Fora na plošinu vedl dvojími úzkými schůdky po obou stranách plošiny. Umožňovalo to, aby tato plocha sloužila jako rostrum a aby Castorův chrám mohl být využit i pro hlasování; shromážděný lid anebo plebejové stáli dole na Foru a mohli sledovat dění na tribuně.

Obvod chrámu tvořila řada červeně natřených žlábkovaných sloupů, vesměs zakončených iónskými hlavicemi zbarvenými sytou modří a s pozlacenými hranami volut. Síň nedal Metellus Dalmaticus na vnitřní straně sloupořadí uzavřít žádnými stěnami; pohled procházel Castorovým chrámem bez překážky, volně a lehce, tak jako se svobodně vznášeli i dva mladí bohové, jimž byla stavba zasvěcena.

Caesar vstoje sledoval státní otroky, jak umisťují na plošinu těžkou tribunskou lavici, když se kdosi zlehka dotkl jeho paže.

„Moudrému napověz," říkal Publius Clodius a v jeho tmavých očích to blýsklo. „Něco se tu chystá."

Caesar už předtím postřehl, že v postávajícím davu se objevuje mnoho tváří, které neznal, jež však přesto dokázal zařadit: náležely k početným tlupám římských nájemných rváčů, někdejších gladiátorů, kteří se po propuštění z otroctví stahovali z míst, jako byla Capua, do Říma, aby se tu živili jako vyhazovači, biřici anebo tělesní strážci.

„To nejsou moji muži," říkal Clodius.

„A čí tedy?"

„Těžko říct, jsou skoupí na slovo. Ale všichni mají podezřelé boule pod togami – klacky, bezpochyby. Kdybych byl na tvém místě, Caesare, poslal bych někoho honem pro milici. Nezahajuj shromáždění, dokud tu nebudou stráže."

„Vřelé díky, Publie Clodie," řekl Caesar a otočil se, aby cosi zašeptal svému hlavnímu liktorovi.

Zanedlouho už se objevili noví konsulové. Silanovi liktoři nesli na ramenou fasces, dvanáctka Murenových liktorů neměla ramena obtížena ničím. Žádný z obou mužů

zjevně nebyl nijak nadšen, neboť toto shromáždění, druhé v novém roce, bylo rovněž už druhou schůzí svolanou pouhým prétorem; Caesar na tribunu přišel ještě před konsuly, což bylo notně nezdvořilé, a Silanus dosud ani nedostal příležitost oslovit lid na úvodním *contio.* I Cicero si loni vedl lépe! A tak oba dva vyčkávali s kamennými tvářemi co nejdál od Caesara, zatímco jim jejich sloužící stavěli útlá slonovinová křesílka stranou od středu pódia, kde už stálo kurulské křeslo náležející Caesarovi a také – jako zlověstná připomínka – lavice tribunů.

Jeden po druhém se trousili i ostatní magistráti a hledali si místečko, kde by mohli usednout. Když se dostavil Metellus Nepos, zaujal místo na samém krajíčku tribunské lavice poblíž Caesarova křesla, zamrkal na něho a pokynul mu svitkem obsahujícím jeho návrh zákona, jímž měl být Pompeius povolán zpět domů. Městský prétor, oči všude, už mezitím pozorným pohledem zjistil, kdeže jsou v zástupu čítajícím teď už tři nebo čtyři tisíce hlav rozmístěny ony bojůvky. Místa vpředu byla vyhrazena pro senátory, gladiátorští rváči se rozestavili bezprostředně za nimi a po obou jejich stranách. Na jiných místech postřehl Caesar skupinky, o nichž usoudil, že náležejí ke Clodiovi; povšiml si mezi nimi všech tří Antoniů a ostatních kumpánů náležejících do Clodiova klubu. A také Fulvie.

Vracel se jeho hlavní liktor a sklonil se k Caesarovu křeslu. „Milice už nastupuje. Jak jsi nařídil, nechal jsem je prozatím z dohledu, za chrámem."

„Dobrá. Postupuj podle vlastního uvážení, nečekej na můj příkaz."

„Proběhne to všechno v pohodě, Caesare," prohlásil bujaře Metellus Nepos. „Doslechl jsem se, že se tu v davu objevila spousta nějakých drsných chlapů, takže jsem si zajistil i nějaké své vlastní vazouny."

„Neřekl bych, Nepote," odpověděl mu s povzdechem Caesar, „že to bylo to nejmoudřejší, cos mohl udělat. Poslední věc, o kterou stojím, je nějaká nová válka na Foru."

„A není už nejvyšší čas?" nedal se Nepos. „K pořádné pranici tu naposledy došlo ještě dřív, než jsem já začal nosit plenky."

„Ty jsi zkrátka rozhodnut odejít z úřadu s rámusem."

„A taky že s rámusem půjdu! Ale ještě než vyrazím na cestu, chtěl bych pořádně zpolíčkovat Catona!"

Jako poslední přišli Cato a Thermus, vystoupali po schůdcích na oné straně roster, kde seděl Pollux na svém pestře pomalovaném mramorovém oři, propletli se mezi prétory, ušklíbli se na Bibula a došli k tribunské lavici. Než si Metellus Nepos stačil uvědomit, co se děje, popadli ho oba příchozí pod paží, každý z jedné strany, zvedli ho a smýkli jím doprostřed tribunské lavice. Pak se posadili mezi něho a Caesara, Cato zkraje lavice, Thermus vedle Nepota. Metellus Nepos se tak náhle ocitl uprostřed svých nepřátel, stejně tak jako Caesar, když si Bibulus pojednou posunul kurulské křeslo mezi Caesara a vylekaného Philippa.

Znepokojení se šířilo; oba konsulové byli nesví a prétoři, kteří s tím vším neměli nic společného, si nade všechno přáli, aby kamenná tribuna byla třikrát tak vysoko nad zemí.

Avšak schůze přesto posléze započala modlitbami a věštbami. Vše probíhalo v pořádku. Caesar krátce oznámil, že si tribun lidu Quintus Metellus Nepos přeje předložit lidu svůj návrh zákona.

Metellus Nepos povstal a rozvinul oba konce svitku. „*Quirité*! Je čtvrtý den ledna v roce konsulátu Decima Junia Silana a Lucia Licinia Mureny! Na sever od Říma leží velký okrsek Etrurie, kde se nerušeně pohybuje psanec Catilina s celou armádou

vzbouřenců! V poli proti němu stojí Gaius Antonius Hybrida, vojevůdce armády přinejmenším dvakrát tak silné, jako je Catilinova! Neděje se však vůbec nic! Jsou tomu téměř dva měsíce, co Hybrida vytáhl z Říma, aby se vypořádal s tou žalostnou sbírkou veteránů, tak starých, že jim až vrže v kolenou, ke střetnutí s nimi však stále ještě nedošlo! My v Římě se potýkáme s vyhlášeným *senatus consultum ultimum,* zatímco bývalý konsul velící našim legiím bojuje hlavně se svým palcem u nohy!“

Došlo na svitek, teď už s veškerou vážností; Nepos nebyl tak bláhový, aby se domníval, že toto shromáždění stojí o nějaké žertování. Odkašlal si a přešel ihned k věci. „Navrhuji tímto, aby lid římský Gaia Antonia Hybridu zbavil imperia a velení, které mu bylo uděleno! Žádám tímto lid římský, aby ustanovil na jeho místo jako velitele armád Gnaea Pompeia Magna! Navrhuji tímto, aby lid římský Gnaeovi Pompeiovi Magnovi udělil *imperium maius* vztahující se na území celé Itálie s výjimkou Říma samotného! Navrhuji konečně, aby Gnaeovi Pompeiovi byly poskytnuty veškeré peněžní prostředky, jednotky, vybavení a legáti, o jaké požádá, a aby jeho zvláštní pověření spolu s jeho *imperiem maius* nebylo ukončeno dříve, než on sám usoudí, že nadešel čas, aby se jich vzdal!“

Cato a Thermus byli na nohou současně s posledním Nepotovým slovem. „*Veto! Veto*! Vznáším své veto!“ zakřičeli svorně oba muži.

Sprška kamení přilétla jakoby odnikud a zasvištěla nebezpečně mezi shromážděnými magistráty. To už také vyrazili zprostřed davu oni najatí rváči, proběhli mezi senátory a tlačili se k oběma schůdkům vedoucím na rostra. Kurulské židle popadaly, jak konsulové, prétoři a édilové prchali vzhůru po širokém mramorovém schodišti do chrámu, v patách se všemi tribuny lidu s výjimkou Catona a Metella Nepota. Rázem se objevily klacky a kyje; Caesar si obtočil togu kolem pravičky a ustoupil mezi své liktory, Nepota táhl za sebou.

Jen Cato vytrval, jako zázrakem uchráněn, a na každém dalším schodu stále ještě povykoval, že vznáší své veto, až se zpoza sloupů vyřítil Murena a násilím ho vtáhl dovnitř. Do šarvátky se vmísila milice se štíty, zaduněly její hole, až posléze byli ti výtržníci, kteří pronikli až na plošinku, sehnáni opět dolů. Oběma schůdky se teď tlačili senátoři spěchající se ukrýt v chrámu. A dole na Foru zatím vypukla pořádná rvačka, když se Marcus Antonius a jeho nerozlučný druh Curio s rykem pustili asi do dvacítky protivníků, postupně posilováni svými přáteli.

„Nu, to nám ten rok pěkně začal!“ pravil Caesar, když kráčel doprostřed prosvětleného chrámu, a pečlivě si urovnával togu.

„Ostudný začátek je to!“ utrhl se Silanus, jemuž se krev rozproudila v žilách natolik, že zapudila i ozývající se bolesti žaludku. „Liktore, nařizuji ti, abys okamžitě to střetnutí venku ukončil a rozehnal!“

„Ale kdepak!“ řekl Caesar unaveně. „Už tu mám milici, povolal jsem je, když jsem mezi lidmi zahlédl ty darebáky. Teď už to bude bez problémů, když jsme z roster pryč.“

„Tohle je tvoje dílo, Caesare!“ zavrčel Bibulus.

„Podle tebe, Blešáku, můžu vždycky za všechno jen já.“

„Chovejte se, jak se patří!“ zvolal Silanus. „Svolal jsem senát k jednání a chci tu mít pořádek.“

„Neměl bys raději uplatnit *senatus consultum ultimum,* Silane?“ zeptal se Nepos, a když pohlédl dolů, aby se upravil, shledal, že svůj svitek stále ještě třímá v rukou. „Anebo ještě lépe, jakmile venku pomine ten zmatek, nech mě se svolaným lidem dokončit to, co mi přísluší.“

„Ticho!“ pokusil se Silanus zvýšit hlas, zůstalo však při pouhém chabém zabečení. „*Senatus consultum ultimum* mi jako konsulovi s fasces dává právo podniknout veškerá opatření, která považuji za nezbytná, aby byla uchráněna římská republika!“ Zajíkl se, potřeboval se posadit, jeho židle však ležela dole na tribuně. Musel pro ni poslat sloužícího. Když mu ji kdosi rozložil a přistavil mu ji, zhroutil se na ni, v tváři popelavý a celý zpocený. „Otcové senátoři, chci tuhle otřesnou záležitost vyřídit tady na místě!“ řekl pak. „Marku Calpurnie Bibule, máš slovo. Vysvětli laskavě tu poznámku, kterou jsi učinil vůči Gaiovi Juliovi Caesarovi.“

„Tady není co vysvětlovat, Decime Silane, je to přece zřejmé,“ řekl Bibulus a ukázal na natékající modřinu na své levé tváři. „Obviňuji Gaia Caesara a Quinta Metella Nepota z veřejného násilí! Kdo jiný může mít jaký prospěch z nepokojů na Foru? Kdo jiný má zájem, aby tu propukl chaos? Komu jinému to může sloužit, když ne jim?“

„Bibulus má plnou pravdu!“ vřískl Cato, natolik rozrušený onou kratičkou krizí, že pro jednou zapomněl na náležité uvádění jmen. „Komu jinému to mohlo prospět? Kdo jiný potřebuje, aby na Foru tekla krev? Vracíme se do časů Gaia Graccha, Livia Drusa a toho špinavého demagoga Saturnina! Vy oba nejste nic jiného než Pompeiovi nohsledi!“

Ze všech stran se ozýval repot a mručení, neboť mezi zhruba stovkou senátorů uvnitř chrámu nebyl nikdo z těch, kdo se postavili na Caesarovu stranu za osudného hlasování pátého prosincového dne, kdy bylo pět mužů bez soudu posláno na smrt.

„Ani tribun lidu Nepos, ani já jako městský prétor nemáme co získat z jakéhokoli násilí,“ řekl Caesar, „a neznáme také nikoho z těch, kdo tu házeli kamením.“ Pohrdavě se ohlédl po Bibulovi. „Pokud by bylo shromáždění, které jsem svolal, proběhlo pokojně, Blešáku, bylo by jeho výsledkem výrazné Nepotovo vítězství. Nebo se snad doopravdy domníváš, že by si ti, kdo sem dnes skutečně přišli hlasovat, přáli mít v čele našich legií hňupa, jako je Hybrida, když dostali možnost zvolit si Pompeia Magna? To násilí započalo až v okamžiku, kdy Cato a Thermus návrh vetovali, dříve ne. Zneužívání tribunského veta k tomu, aby se lidu zabránilo projednat zákon v *contio* anebo odevzdat své hlasy, je naprosté popření všeho, s čím Řím stojí a padá! Nevytýkám lidu, že se do nás pustil kamením! Už celé měsíce mu jsou upírána jakákoli práva!“

„Pokud mluvíš o právech, pak každý tribun lidu má právo uplatnit své veto podle svého vlastního úsudku!“ vřískl Cato.

„Mluví z tebe naprostý hlupák, Catone!“ houkl na něho Caesar. „Proč tehdy Sulla odňal takovým, jako jsi ty, právo veta? Protože veto se nikdy nemělo stát něčím, co by sloužilo zájmům pár jedinců ovládajících senát! Pokaždé, když vyštěkneš své další veto, urážíš soudnost všech těch tisíců mužů venku na Foru, které tím okrádáš o jejich právo vyslechnout – v klidu! – zákony, které jsou jim – v klidu! – předkládány, a pak o nich – v klidu! – tak či onak rozhodnout!“

„V klidu? *V klidu*? Nebylo to moje veto, Caesare, které ten klid porušilo, byli to tví najatí rváči!“

„V životě bych si nepošpinil ruce s takovou sběří!“

„Vždyť jsi nemusel! Stačilo ti, dát k tomu rozkazy.“

„Catone, svrchovaný je v Římě lid,“ říkal Caesar a snažil se o klid, „a ne pár nějakých senátůrků a jejich tribunské hlásné trouby. Ty nesloužíš zájmům lidu, ty jsi ve službách hrstky lidí, kteří se domnívají, že vládnou milionové říši, že ji *vlastní!* Ty připravuješ tento lid o jeho práva a tohle město o jeho *dignitas*! Stydím se za tebe,

Catone! Celý Řím se za tebe musí stydět! Římský lid aby se za tebe styděl! Budou se za tebe hanbit i ti tví páni z řad *optimátů*, kteří zneužívají tvé naivity a za zády se posmívají tvým předkům! Ty mne budeš nazývat nohsledem Pompeia Magna? Nic takového nemám zapotřebí! Zato ty, Catone, ty nejsi nic víc a nic míň než ubohý ocásek svých pánů, kteří si říkají *boni*!“

„Caesare,“ říkal Cato a přešel tak blízko k němu, že ho od jeho tváře dělilo jen pár palců, „ty jsi nádor na pospolitosti římských mužů! Ty jsi vším, čím já opovrhuji!“ Obrátil se k ohromené skupince senátorů a vztáhl k nim paže, hojící se šrámy na jeho tvářích mu přitom v onom prosvítajícím světle dodávaly vzezření divoké kočky. „Otcové senátoři, tento Caesar jednou zničí nás všechny! Rozvrátí naši republiku, cítím to v kostech! Neposlouchejte to jeho žvanění o lidu a jeho právech! Naslouchejte mně! Vyžeňte jeho i toho jeho hošánka nadobro z Říma, odepřete jim vodu i oheň na půdě celé Itálie! Postarám se, aby byli Caesar i Nepos obžalováni ze zločinu násilí, postarám se, aby byli postaveni mimo zákon!“

„Když tě tak poslouchám, Catone,“ řekl Metellus Nepos, „napadá mě, že jakékoli násilí na Foru je lepší než tě nechat dál řádit a vetovat každou schůzi, každý přednesený návrh, každé pronesené slovo!“

A již podruhé během jediného měsíce byl Cato zaskočen nečekaným útokem na svůj obličej. Metellus Nepos rozvážně přistoupil až k němu a úderem, do něhož vložil celou váhu svého těla, zasáhl Catonovu tvář takovou silou, že mu ze všech škrábanců po Serviliiných nehtech rázem znovu vytryskla krev.

„Je mi úplně jedno, jestli na mě vytáhneš to svoje podělané *senatus consultum ultimum*!“ rozkřikl se Nepos na Silana. „I umřít v Tullianu by mi stálo za ten krásný pocit, že jsem Catonovi konečně jednu vrazil!“

„Odejdi z Říma, jdi si za tím svým pánem, táhni za Pompeiem!“ lapal Silanus po dechu, neschopen zvládnout zasedání, opanovat své city, ukrotit doléhající bolest.

„Nic jiného taky nemám v úmyslu!“ řekl Nepos pohrdavě. „Ale ještě mě tu uvidíte!“ křikl, když sbíhal ze schodů. „Vrátím se po boku svého švagra Pompeia! A kdo ví? Možná že tou dobou už v Římě povládne Catilina a vy budete po zásluze všichni mrtví, vy ovce podělané!“

I Catona to umlčelo. Další z jeho nevelké zásoby tog se zatím barvila krví a brala tak nenapravitelně za své.

„Budeš mě tu ještě potřebovat, první konsule?“ otázal se Caesar Silana konverzačním tónem. „Zdá se, že venku už ta rvačka odeznívá a tady už taky není co říct, že ne?“ Chladně se usmál. „Spíš se tu řeklo až příliš mnoho.“

„Jsi podezřelý z podněcování k veřejnému násilí, Caesare,“ odpověděl mu chabě Silanus. „Pokud zůstane *senatus consultum ultimum* v platnosti, jsi vyloučen ze všech shromáždění a z veškeré magistrátní činnosti.“ Obrátil se na Bibula. „Navrhuji ti, Marku Bibule, abys začal pracovat na obžalobě tohoto muže *de vi* ještě dnes.“

Caesar se rozesmál. „Silane, Silane, drž se přece trochu fakt! Jak by mě mohla tahle blecha obžalovat ve svém vlastním tribunálu? Bude si muset na tu špinavou práci přizvat Catona. A tobě tu rovnou něco povím, Catone,“ otočil se Caesar směrem, odkud se na něho zpod záhybů togy upíraly rozzuřené šedé zraky. „Nemáš sebemenší šanci uspět. Mám víc inteligence ve svém beranidle než ty v celé té své citadele!“ Poodtáhl si pod krkem lem tuniky a sklonil hlavu do vzniklého prostůrku. „Nemám pravdu, ty moje beranidlo?“ Sladce se pak usmál na utečence shluknuté v chrámu. „Povídá, že mám naprostou pravdu. Otcové senátoři, přeji vám pěkný den.“

„Dočista mě ohromilo, cos tam uvnitř předvedl, Caesare!“ řekl Publius Clodius, jenž celé jednání sledoval zvenčí. „Netušil jsem, že se dokážeš takhle rozběsnit.“

„Počkej za rok, až vstoupíš do senátu, Clodie, uvidíš toho víc. Jak mám co činit s Bibulem a s Catonem, nedokážu se prostě ovládnout.“ Stál na plošince před chrámem uprostřed rozlámaných slonovinových židlí a rozhlížel se po takřka už vyprázdněném Foru. „Jak je vidět, ti darebáci se sebrali a šli domů.“

„Jakmile se tu objevila milice, opustil je všechen elán.“ Clodius sestupoval po schůdcích pod Castorovou jezdeckou sochou jako první. „Jednu věc jsem už zjistil. Najal je Bibulus. Je mimochodem v tomto směru až nechutný amatér.“

„To mě nijak nepřekvapuje.“

„Zorganizoval to, aby kompromitoval tebe a Nepota. Čekej, že tě poženou před Bibulův soud za podněcování k veřejnému násilí,“ řekl Clodius a mávl na Marka Antonia a Fulvii, kteří spolu seděli na dolním stupni podstavce sochy Gaia Maria. Fulvia měla plné ruce práce, šátkem ošetřovala klouby na Antoniově pravičce.

„Že to bylo skvělé?“ otázal se Antonius, jedno oko tak nateklé, že jím sotva mohl koukat.

„Skvělého na tom nebylo vůbec nic, Antonie!“ zpražil ho Caesar.

„Bibulus chce Caesara stíhat podle zákona *lex Plautia de vi* – dokonce ho chce obžalovat před svým vlastním tribunálem,“ říkal Clodius. „Má to odnést Caesar s Nepotem.“ Ušklíbl se. „Není ostatně divu, když má fasces Silanus. Když se to vezme kolem a kolem, tak asi v těchto kruzích nejsi příliš oblíben.“ A začal broukat dobře známou odrhovačku o ukřivděném lítostivém manželovi.

„Pojďte radši ke mně domů – všichni!“ Caesar stěží potlačoval smích, když pleskl Antonia přes odřené klouby a tím i Fulvii přes ruku. „Takhle tu sedíte jako zlodějíčkové a nakonec vás ještě sebere milice. Každým okamžikem se ostatně vynoří ti hrdinové poschovávaní v Castorově chrámu, pokud už je vzduch čistý. Už mě obžalovali, že se bratříčkuji s hrdlořezy, ale jestli mě tu navíc uvidí ještě i s vámi, tak abych si rovnou sbalil věci a šel. A jelikož nejsem Pompeiův švagr, budu se muset vydat za Catilinou.“

Během oné kratičké cesty k rezidenci pontifika maxima – byla to pouhá chvilička – nabyl Caesar opět duševní rovnováhy. V okamžiku, kdy pobízel své rozdováděné hosty, aby šli dál, do oné části budovy, kde se Fulvia nevyznala zdaleka tak dobře jako v Pompeině bytě o patro výše, byl už plně připraven oné čerstvé pohromě čelit a Bibulovi zkřížit jeho plány.

Následujícího jitra zaujal nový *praetor urbanus* místo na pódiu svého tribunálu, šest jeho liktorů (kteří ho tou dobou už považovali za nejlepšího a nejštědřejšího magistráta, jakého kdy poznali) stanulo stranou, fasces v poloze u nohy jako oštěpy, stůl a kurulské křeslo uspořádány podle jeho pokynu, zatím co stranou byl připraven hlouček písařů a poslů čekajících na jeho příkazy. Jelikož u městského prétora probíhaly nejen první kroky všech civilních sporů, ale podávaly se u něho i návrhy na obvinění z trestných činů, nahromadil se tou dobou kolem tribunálu už početný houf žalobců a advokátů; v okamžiku, kdy dal Caesar najevo, že je hotov zahájit činnost, vrhl se k němu dobrý tucet mužů, aby si vybojoval první pořadí. Řím věru nepatřil k místům, kde lidé trpělivě vyčkávají v zástupu, až na ně dojde řada. Křiklouny se Caesar nijak nepokoušel

ukáznit. Vybral si žadatele s nejsilnějším hlasem, pokynul mu, aby předstoupil, a byl připraven ho vyslechnout.

Sotva však ze sebe muž vypravil prvních pár slov, objevili se konsulovi liktoři s fasces, avšak bez konsula.

„Gaie Julie Caesare," pravil hlavní Silanův liktor, zatímco jedenáct jeho druhů zatlačovalo shromážděný zástup od tribunálu, „podle *senatus consultum ultimum*, které je dosud v platnosti, ti bylo zapovězeno vykonávat úřad. Ustaň, prosím, okamžitě s veškerou prétorskou činností."

„Co tím chceš říct?" otázal se advokát, jenž se právě chystal předestřít Caesarovi svou při. Nebyl to žádný významný právník, jen jeden ze stovek jemu podobných, kterých bylo na Foru vždy plno a kteří se snažili ulovit si nějakého zákazníka. „Já přece městského prétora potřebuju!"

„První konsul nařídil, aby povinnosti městského prétora převzal Quintus Tullius Cicero," řekl liktor, jenž tomuto zadrhnutí nebyl příliš rád.

„Já ale nechci žádného Quinta Tullia Cicerona, já chci Gaia Julia Caesara! On je městský prétor, a on neokolkuje a nezdržuje věci, jako to dělá většina ostatních prétorů! Já chci mít svou věc vyřízenou ještě teď ráno, a ne za měsíc anebo napřesrok!"

Shluk kolem tribunálu rychle narůstal, přítomnost tolika liktorů upoutala pozornost pravidelných návštěvníků Fora stejně jako hněvivá výměna názorů.

Caesar beze slova vstal ze židličky, pokynul svému osobnímu sloužícímu, aby ji složil, a obrátil se k šesti liktorům, kteří k němu náleželi. S úsměvem je všechny obešel a každému vtiskl do dlaně hrst denariů.

„Vezměte své fasces, přátelé, a odneste je do chrámu Venuše Libitiny, kam patří, pokud muž, před nímž mají být nošeny, zemře anebo pokud je mu zakázáno vykonávat úřad. Je mi líto, že jsme spolu strávili jenom tak krátký čas, a děkuji vám za všechno, co jste pro mne činili."

Po liktorech přešel ke svým písařům a poslům, každého obdaroval penězi a každému poděkoval.

Poté sesmekl záhyby nachem lemované *togy praetexty* z levé paže a ramena, a když ji svlékal, stáčel ono rozměrné roucho do volného smotku; ani cípečkem se toga nedotkla země, tak obratně s ní Caesar zacházel. Sloužící, který už držel židličku, převzal i togu; Caesar mu pokynul, aby šel domů.

„Omlouvám se vám," oslovil Caesar stále početnější dav kolem tribunálu, „jak se zdá, není mi dovoleno plnit povinnosti, k jejichž výkonu jste si mne zvolili." A pak ještě nožem v ráně pěkně zavrtěl: „Budete se muset spokojit s polovičním prétorem, Quintem Ciceronem."

Quintus Cicero, okounějící opodál v doprovodu svých vlastních liktorů, nebyl vzteky mocen slova.

„Co to má znamenat?" houkl zezadu ze zástupu Publius Clodius a razil si cestu kupředu, zatímco se Caesar chystal sestoupit z pódia.

„Byl jsem suspendován, Publie Clodie."

„Kvůli čemu?"

„Pro podezření, že jsem zosnoval násilnosti během shromáždění lidu, které *jsem já sám* svolal."

„Tohle si přece nesmějí dovolit!" vykřikl pateticky Clodius. „Nejdřív bys přece musel být náležitě obviněn, a pak bys ještě také musel být právoplatně odsouzen!"

„Dosud je v platnosti *senatus consultum ultimum*."

„A co to má společného s včerejším shromážděním?"

„Prostě se to hodilo do krámu," řekl Caesar na odchodu z pódia.

Jen v tunice se vydal směrem, kde stál Domus Publica, a všichni přítomní vykročili s ním, aby ho doprovodili. Quintus Cicero zaujal místo na pódiu městského prétora, shledal však, že před tribunálem nemá ani jedinou stranu, která by se na něho hodlala obrátit; žádná se nedostavila ani po celý zbytek toho dne.

Zato však po celý den narůstaly zástupy na Foru, a jak se zvětšovaly, nabývaly stále povážlivějšího vzhledu. Tentokrát tu nebylo vidět žádné bývalé gladiátory, jen množství důstojných obyvatel města, mezi něž se vmísili muži jako Clodius, Antoniové, Curio, Decimus Brutus – a Lucius Decumius a jeho bratrstva křižovatky složená z všemožných vrstev, od občanů druhé majetkové třídy až po *capite censi*. Dva prétoři, kteří započali projednávat kriminální kauzy, se rozhlédli po moři tváří kolem a dospěli k názoru, že znamení nejsou příznivá; Quintus Cicero si sbalil věci a odebral se domů ještě dávno předtím.

Vysloveně znepokojivé ovšem bylo, že nikdo z přítomných ani za noci neopustil Forum osvětlené nesčetnými ohníčky zahánějícími chlad; pohled z Palatinského Germalu hrozivě připomínal utábořenou armádu; poprvé od dob, kdy Forum zaplnily hladové masy s prázdnými žaludky, od oněch dnů, jež posléze vedly k Saturninovu povstání, mohli si ti, kdo byli u moci, učinit představu, kolik lidí vlastně v Římě žije – a jak málo je ve srovnání s nimi oněch držitelů moci.

Za svítání se Silanus, Murena, Cicero, Bibulus a Lucius Ahenobarbus shlukli na horním konci Vestiných schodů a zahleděli se na shromáždění, které teď mohlo čítat dobrých patnáct tisíc hlav. Vtom si jich někdo v onom hrozivém davu povšiml, vykřikl cosi a ukázal směrem k nim; oceán tváří sebou krouživě pohnul, jako by to byla počáteční otočka obrovitého víru, a skupinka mužů instinktivně ustoupila, neboť si do jednoho uvědomili, že to, co právě sledují, by se mohlo stát i tancem smrti. Když se pak na ně upřely zraky zástupů, vznesly se i všechny paže a hrozící ruce zaťaté v pěsti se rozkymácely jako mořské řasy v příboji.

„To všechno jen kvůli *Caesarovi*?" zašeptal Silanus a celý se roztřásl.

„Ne," řekl prétor Philippus, který se k nim nyní připojil. „Tohle všechno má na svědomí to vaše *senatus consultum ultimum* a poprava římských občanů bez řádného soudu. Caesar představoval jen poslední kapku, kterou pohár přetekl." Pohrdavým pohledem zpražil Bibula. „Co vy jste za hlupáky! Vy nemáte vůbec představu, kdo Caesar je! Já jako jeho přítel ji mám! Vy trávíte celý svůj život tady nahoře a dolů na Řím shlížíte jako na kvasící morovou hlízu, jako byste byli bozi – zatímco Caesar mezi těmi lidmi prožil všechny svoje dny a oni se na něho dívají jako na jednoho z nich. V celém tomhle ohromném městě sotva existuje člověk, kterého by Caesar neznal – nebo ještě lépe řečeno: všichni v tom obrovském zástupu mají pocit, že každého z nich zná Caesar osobně. Usmívá se a pokyne, kamkoli zajde, pozdraví se s nimi – a určeno je to všem, celému světu, ne jenom hrstce drahocenných voličů. Oni ho prostě *milují!* Caesar není žádný demagog – nemá *zapotřebí* stát se demagogem! V Libyi odsouzence prostě svazují a nechávají ležet na zemi, aby ho tam usmrtili mravenci, pokud ho najdou. Vy ovšem jste natolik hloupí, že dráždíte přímo ono římské mraveniště! Dejte si dobrý pozor, nebude to Caesar, koho tihle mravenci zahubí!"

„Dám povolat milici," řekl Silanus.

„Plácáš nesmysly, Silane! Milice už tam dole je, bok po boku se všemi těmi tesaři a zedníky!"

„Co tedy uděláme? Povoláme armádu z Etrurie domů do Říma?"

„Klidně, pokud toužíš po tom, aby se jí v patách přihnal Catilina!"

„Co vůbec *můžeme* udělat?“

„Jít domů a dobře zatarasit dveře, otcové senátoři,“ řekl Philippus a obrátil se k odchodu. „To chci alespoň udělat já.“

Avšak než v sobě kdokoli z hloučku sebral dostatek sil, aby se řídil touto radou, ozvalo se zdola bouřlivé volání; pěsti mířící nahoru nad Vestiny schody náhle zmizely, tváře se odvrátily na opačnou stranu.

„Podívejte se!“ vydechl Murena. „To je Caesar!“

Zástup se uprostřed rozestoupil a směstnal, aby vytvořil uličku, která počínala tam, kde stál Domus Publica, a umožnil tak Caesarovi kráčejícímu v prosté bíle toze dojít až k rostrům. Nezareagoval na ohlušující ovace, neohlédl se napravo ani nalevo, a když vystoupil na řečnické místo, neučinil jediný pohyb, jediné gesto, které by si pozorovatelé na Palatinu mohli vyložit jako podněcování davu, který se nyní postavil tak, aby na něho dobře viděl.

Když začal hovořit, vřava zcela utichla, avšak nic z toho, co říkal, k Silanovi – ani k dvacítce magistrátů a dobré stovce senátorů, kteří ho nyní obklopovali – nedolehlo. Mluvil skoro hodinu a za jeho řeči se dav viditelně zklidnil. Pak Caesar shromáždění rozpustil jediným pokynem ruky a s úsměvem ták širokým, že až nahoru bylo vidět bělostný záblesk jeho zubů. Jako ochromena úlevou i údivem sledovala skupinka diváků na vrcholu Vestiných schodů, jak se dav začíná rozcházet, jak proudí do Argileta a do prostoru tržišť, vzhůru po Via Sacra k Velii a k dalším římským čtvrtím rozkládajícím se za nimi. Všichni zřejmě mezi sebou probírali Caesarova slova, avšak hněv už z jejich tváří vyprchal.

„Jako první senátor,“ řekl odměřeně Mamercus, „svolávám tímto senát k zasedání do chrámu Jova Zastavitele. Místo je to náležité, neboť to, co právě Caesar vykonal, se rovná odvrácení otevřeného povstání. A to ihned!“ vyštěkl a obrátil se ke schoulenému Silanovi. „První konsule, pošli své liktory, aby pozvali Gaia Caesara, neboť tys to také byl, kdo je vyslal, aby ho zbavili úřadu.“

Když Caesar vstoupil do chrámu Jova Zastavitele, Gaius Octavius a Lucius Caesar začali tleskat; jeden po druhém se k nim připojovali i ostatní, až posléze i Bibulus a Ahenobarbus potlesk alespoň předstírali. Po Catonovi jako by se slehla zem.

Silanus povstal ze svého křesla. „Gaie Julie Caesare, jménem tohoto senátu ti děkuji, žes onu krajně nebezpečnou situaci utišil. Jednal jsi s naprostou korektností a zasloužíš si pochvalu.“

„Nezdržuj, Silane!“ vykřikl Gaius Octavius. „Zeptej se ho radši, jak to dokázal, my už tu hyneme samou zvědavostí!“

„Senát si přeje vědět, cos jim řekl, Gaie Caesare.“

Caesar, stále ještě v prosté bílé toze, jen pokrčil rameny. „Požádal jsem je jenom, aby se rozešli domů a věnovali se svým záležitostem. Chtějí snad vypadat neloajálně? Jako nezvládnutelný dav? Co si o sobě myslí, že se sešli v takovém počtu kvůli jednomu prétorovi, jenž byl kázeňsky postižen? Řekl jsem jim, že Řím je spravován dobře a že se vše vyřeší k jejich spokojenosti, jen že musí projevit trochu trpělivosti.“

„A tady je za těmi líbeznými slovíčky schována ta hrozba,“ zašeptal Bibulus Ahenobarbovi.

„Gaie Julie Caesare,“ začal Silanus upjatě, „oblec si opět *togu praetextu* a vrať se jako *praetor urbanus* k svému tribunálu. Tento senát nahlíží, že ses vždy choval, jak náleželo, a žes takto jednal i na předvčerejším shromáždění lidu – tím žes postřehl mezi jeho účastníky ony nespokojence a nasadil jsi ke zjednání pořádku milici. Žádné

obvinění podle le*x Plautia de vi* ve vztahu k událostem toho dne projednáváno nebude.“

V chrámu Jova Zastavitele se proti tomu neozval ani jediný hlas.

„Co jsem ti říkal?“ obrátil se Metellus Scipio na Bibula, když opouštěli senátní schůzi. „Zase nás porazil! Všechno, co jsme dokázali, bylo utratit spousty peněz za ty najaté exgladiátory!“

Přibíhal Cato, bez dechu a v nedobrém stavu. „Co se děje? Co to tu bylo?“ vyptával se.

„A co bylo s tebou?“ otázal se Metellus Scipio.

„Nebylo mi dobře,“ řekl Cato úsečně a Bibulus a Metellus Scipio správně usoudili, že se za tím skrývá ponocování s Athénodórem Kordyliónem u džbánu vína.

„Jako obyčejně – Caesar nás rozdrtil,“ řekl Metellus Scipio. „Poslal celé to srocení domů a Silanus ho znovu uvedl do úřadu. Žádný proces před Bibulovým tribunálem se konat nebude.“

Cato doslova zaječel, tak hlasitě, až sebou poslední odcházející senátoři trhli, skočil k jednomu z pilířů před chrámem Jova Zastavitele a začal do něho bušit pěstí, až ho ostatní museli chytit za paži a odtáhnout ho.

„Já to nevzdám, já to nevzdám, já to nevzdám,“ nepřestával vykřikovat, když ho vedli vzhůru po Clivu Palatinu a skrze lišejníkem porostlou Portu Mugonii. „I kdyby mě to mělo život stát, já ho zničím!“

„Jenže on je jako fénix,“ říkal zasmušile Ahenobarbus. „Povstane pokaždé z popela každé hranice, na kterou ho posadíme.“

„Jednoho dne se už nevzpamatuje. Připojuji se ke Catonovi, neustanu, dokud nebude zničen,“ zapřísahal se Bibulus.

„Jenomže, Catone,“ řekl Metellus Scipio pochybovačně, s očima na jeho natékající pěsti a čerstvě zkrvavené tváři, „zatím jsi kvůli Caesarovi už utržil víc šrámů, než sis odnesl z celého tažení proti Spartakovi.“

„A ty si zase, Scipione,“ řekl dopáleně Gaius Piso, „teď říkáš o pár přes hubu!“

Leden se už téměř chýlil ke konci, když konečně dorazila zpráva ze severu. Od začátku prosince se Catilina přesunoval směrem k Apeninám, tam však shledal, že mezi ním a adriatickým pobřežím už zaujali postavení Metellus Celer a Marcius Rex. Z Itálie nebylo úniku, nezbylo mu než postavit se jim a přijmout boj – anebo se vzdát. Kapitulace byla nemyslitelná, vsadil tedy vše na jednu jedinou bitvu v úzkém údolí poblíž města Pistoria. Nestanul však proti němu Gaius Antonius Hybrida, tato čest byla vyhrazena *viru militaris,* Markovi Petreiovi. Och, ta bolest v palci u nohy! Hybrida ani na okamžik neopustil pohodlí a bezpečí svého velitelského stanu. Catilinovi vojáci bojovali úporně, přes tři tisíce se jich rozhodlo raději zemřít tam, kde stanuli. A stejně tak Catilina, jenž byl zabit drže onoho stříbrného orla, který patříval samému Gaiovi Mariovi. Muži pak vyprávěli, že když ho našli mezi mrtvými, měl na rtech stále ještě onen jiskřivý úsměv, s nímž čelil všem, od Catula až po Cicerona.

Žádné omluvy už neexistovaly: *senatus consultum ultimum* bylo posléze odvoláno. Ani Cicero nesebral odvahu, aby doporučil ponechat ho v platnosti, dokud se Řím nevypořádá se zbytkem spiklenců. Někteří z prétorů byli vysláni zlikvidovat přetrvávající hnízda odporu, včetně Bibula, jenž se musel vydat do země Paelignů v hornatém Samniu, a Quinta Cicerona, který putoval do neméně skalnatého Bruttia.

A v únoru pak započaly procesy. Tentokrát nehrozily ani popravy, ani překotně ukládané tresty vyhnanství; senát se rozhodl zřídit pro tato provinění zvláštní soud.

Za jeho předsedu byl vybrán exédil Lucius Novius Niger, neboť se nenašel nikdo jiný, kdo by byl ochoten se této funkce ujmout; prétoři, kteří v Římě zbyli, od Caesara až po Philippa, jen s licoměrným úsměvem poukazovali na obrovské množství práce ve svých vlastních tribunálech. Ochota Novia Nigra tento úkol převzít plynula jednak z jeho povahových rysů, jednak z jeho životní situace, neboť u něho šlo o jeden z oněch nevábných případů, kdy je muž obdařen spíše ambicemi než nadáním, a jemu se tato práce zdála být jistou cestou k získání konsulátu. Edikty, které po svém zvolení zveřejnil, byly vskutku impozantní: nikdo neunikne stíhání, s nikým se nebude soud mazlit, nikomu se nepodaří vykoupit pomocí úplatků, seznam porotců bude vonět svěžeji než záhon fialek v Kampánii. Poslednímu z jeho ediktů se nedostalo příliš vstřícného přijetí. Oznámil totiž, že bude vyplácet odměnu ve výši dvou talentů za takovou informaci, která povede k odsouzení provinilce – och, tato částka bude samozřejmě vyplácena z uložených pokut anebo k tíži zkonfiskovaného jmění, takže státní pokladně tím žádné výdaje nevzniknou! Většině lidí to ovšem připadalo až příliš podobné technice Sullových proskripcí. Když tedy předseda tohoto zvláštního soudu zahájil jeho činnost, neutvořili si o něm obvyklí návštěvníci Fora valné mínění.

Jako první předstoupila před soud pětice mužů, u nichž u všech se dalo předpokládat, že budou odsouzeni: bratři Sullové, Marcus Porcius Laeca a dva muži, kteří se chystali zavraždit Cicerona – Gaius Cornelius a Lucius Vargunteius. Aby soudu napomohl, přizval senát na své zasedání Quinta Curia, Ciceronova tajného spolupracovníka, a načasoval Curiův výslech tak, aby se konal v době zahájení líčení před Nigrovým soudem. Novius Niger pochopitelně přilákal mnohem více diváků, jelikož se s tribunálem usadil v největší z prostor prázdné plochy Fora.

Prvním – a také jediným a posledním – Nigrovým informátorem se stal jistý Lucius Vettius. Nevýznamný jezdec se statutem pouhého *tribuna aerarii* se dostavil k Noviu Nigrovi a oznámil mu, že má víc než dost informací, aby si zasloužil oněch kulatých padesát tisíc sesterciů odměny. Jako svědek pak před soudem doznal, že si v časné fázi spiknutí pohrával s myšlenkou rovněž se k němu připojit, že si však poté „uvědomil, k čemu ho zavazuje jeho loajalita," a prohlásil: „Jsem Říman a Římu bych nedokázal ublížit. Řím pro mne znamená až příliš mnoho."

Po mnoha podobných řečech pak nadiktoval seznam mužů, o nichž odpřisáhl, že byli nade vši pochybnost do spiknutí zapojeni.

Novius Niger si povzdychl. „Lucie Vettie, tahle jména sama o sobě ovšem nic moc neříkají! Připadá mi, že takhle jsou zatím vyhlídky tohoto tribunálu na získání postačujících důkazů, aby mohl vznést žalobu, dosti hubené. Neexistuje někdo, proti komu bys mohl předložit skutečný, konkrétní důkaz? Například dopis, nebo hodnověrné svědectví dalších osob kromě tebe?"

„Nu…," začal Vettius zvolna, pak se náhle zachvěl a energicky zavrtěl hlavou. „Ne, nic takového!" řekl rázně.

„Neobávej se ničeho, teď jsi pod plnou ochranou mého tribunálu," ujišťoval ho Novius Niger, jenž zavětřil kořist. „Nic se ti nemůže stát, Lucie Vettie, dávám ti na to své slovo. Pokud o nějakém konkrétním důkazu víš, *musíš* mi o něm povědět!"

„Je to velká, moc velká ryba," zamumlal Lucius Vettius.

„Pro mě a pro tenhle soud není žádná ryba dost velká."

„Nu…"

„Lucie Vettie, ven s tím!"

„Jeden dopis tedy mám.“

„Dopis od koho?“

„Od Gaia Caesara.“

Porota na lavici se napřímila, v posluchačstvu to zašumělo. „Od Gaia Caesara, ale komu?“

„Catilinovi. Je psán rukou Gaia Caesara.“

Malá skupinka Catulových klientů v zástupu diváků se sice rozjásala, avšak záhy byly její hlasy přehlušeny pískotem, posměšky a nadávkami. Uplynul nějaký čas, než se soudním liktorům podařilo obnovit pořádek a umožnit Noviu Nigrovi ve výslechu pokračovat.

„Proč jsem se o ničem takovém zatím nedozvěděl, Lucie Vettie?“

„To je přece jasné – protože jsem měl strach,“ utrhl se informátor. „Pořád ještě nemám moc velkou radost, že bych zrovna já měl vystoupit s obviněním tak velké ryby, jako je Gaius Caesar.“

„U tohoto tribunálu jsem velká ryba *já,* žádný Gaius Caesar!“ řekl Novius Niger. „Ostatně teď právě už jsi Gaia Caesara obvinil. Ale neboj se, nehrozí ti žádné nebezpečí. Pokračuj, prosím.“

„A s čím?“ otázal se Vettius. „Už jsem řekl, že mám dopis.“

„Pak jsi povinen předložit ho tomuto soudu.“

„Caesar stejně řekne, že je to podvrh.“

„To by mohl říci jedině soud. Ukaž ten dopis.“

„Nu…“

V té chvíli se už k tribunálu Novia Nigra o překot sbíhali všichni lidé pobývající na dolním Foru; rozkřiklo se, že cosi znovu začíná hrozit Caesarovi.

„Lucie Vettie, já ti nařizuji, abys mi ten dopis okamžitě předložil!“ přikazoval Novius Niger urputně; a pak dodal cosi, co se zakrátko ukázalo být z jeho strany nehoráznou hloupostí. „Nebo se snad domníváš, že muži jako Gaius Caesar stojí mimo pravomoc tohoto tribunálu jen proto, že mají tisíciletý rodokmen a spousty klientů? Nu, je to trošku jinak! Pokud Gaius Caesar napsal Catilinovi vlastnoruční dopis, budu to já, kdo ho bude soudit před tímto tribunálem, a budu to také já, kdo ho odsoudí!“

„Tak já pro něj dojdu a přinesu ho,“ dal se posléze přesvědčit Lucius Vettius.

Zatímco se Vettius vydal domů, Novius Niger vyhlásil přestávku. Všichni, kdo právě nebyli zabráni do vzrušeného rozhovoru (sledovat Caesarovy osudy se nyní stávalo tím nejzajímavějším povyražením), si pospíšili koupit něco malého k snědku nebo k pití, porota se pohodlně rozsadila a dala se obsluhovat soudními sluhy a Novius Niger si šel popovídat s jejím předákem, náramně spokojen se svým nápadem za poskytnutá udání platit.

Publius Clodius se zachoval praktičtěji. Rozeběhl se napříč Forem k Hostiliově kurii, kde zasedal senát, a prohádal se dovnitř. Pro muže, jenž už za rok bude branami kurie procházet zcela oprávněně, to nebylo příliš obtížné.

Hned za dveřmi stanul, zjišťoval, že Vettiův mečivý alt u soudu dokonale souzní s Curiovým barytonem v senátě.

„Povídám ti, že jsem to na vlastní uši slyšel přímo od Catiliny!“ vykládal Curius Catonovi. „Hlavní postavou celého toho spiknutí, od prvopočátku až do samého konce, byl Gaius Caesar.“

Na kurulském pódiu, trochu stranou za předsedajícím konsulem Silanem, právě povstával Caesar.

„To je lež, Curie!“ říkal s naprostým klidem. „Všichni dobře víme, kdo z členů tohoto našeho ctihodného sboru by se nezastavil před ničím, jen abych já z něho zmizel. Mohu vás ujistit, otcové senátoři, že jsem nikdy neměl, a ani nemohl mít, pranic společného s intrikou tak primitivní, tak evidentně zpackanou! Kdokoli by uvěřil povídačkám tohoto ubohého primitiva, stal by se sám stejným, ba ještě větším primitivem! Já, Gaius Julius Caesar, že bych byl ochoten paktovat se s takovou verbeží, s takovými ochlasty a nactiutrhači? Já, jenž tak úzkostlivě plním veškeré svoje povinnosti a střežím svou *dignitas,* že bych se snížil ke konspiraci s lidmi, jako je tenhle Curius? Já, pontifex maximus, že bych se tajně chystal vydat Řím právě *Catilinovi?* Já, potomek zakladatelů Říma, že bych svolil, aby Římem vládli parchanti, jako je Curius, nebo coury jako Fulvia Nobilioris?“

Jeho slova zněla jako práskání bičem, nikdo se ho nepokoušel přerušit.

„Zvykl jsem si už v naší politice na lecjaké házení blátem,“ pokračoval stále ještě oním klidným, avšak břitkým tónem, „nebudu ale nečinně přihlížet, jak někdo platí stvůry podobné Curiovi, aby se otíraly o mé jméno ve spojení s pletichami, při jakých mě nikdo nepřistihne, co živ budu! Neboť jeho tu nesporně někdo platí! A až já ty jeho chlebodárce zjistím, zaplatí pak za to oni mně, vážení senátoři! Vy si tu pěkně sedíte jako slípky na hřadě a kocháte se těmi sprostotami o takzvaném spiknutí, zatímco mezi vámi jsou tu kurové, kteří vskutku konspirují, intrikují mnohem víc a mnohem hůře, smlouvají se, jak zničit mne a mou *dignitas!“* Nabral zhluboka dech. „Bez své *dignitas* nejsem ničím. A já vás všechny, jak tu sedíte, varuji – mé *dignitas* se neopovažujte nikdo dotknout! Ubráním ji, kdybych měl strhnout tuto posvátnou stavbu na vaše hlavy! I Pelion na Ossu bych dokázal přenést, ukrást Diovy blesky a do jednoho vás jimi všechny pobít! Nepokoušejte mou trpělivost, otcové senátoři, a mějte na paměti, že já nejsem žádný Catilina! Kdybych spiknutí proti vám organizoval já, dávno by už tu nikdo z vás neseděl!“

Obrátil se k Ciceronovi. „Marku Tullie Cicerone, kladu ti naposledy takovouto otázku: poskytl jsem ti pomoc v odhalení onoho spiknutí, či neposkytl?“ Cicero polkl; senátoři seděli v naprosté tichosti. Nikdo ještě nikdy neuslyšel a nezažil nic podobného těmto Caesarovým slovům, a nikdo na sebe nechtěl upoutat zbytečnou pozornost. Ani Cato ne.

„Ano, Gaie Julie, pomoc jsi mi poskytl,“ řekl Cicero.

„Pak ovšem,“ pokračoval Caesar mírnějším hlasem, „žádám, aby senát nedopustil vyplatit Quintovi Curiovi jediný sestercius ze slíbené odměny. Quintus Curius tu lhal. Nezaslouží si sebemenších ohledů.“

A v nitru všech senátorů zavládl takový strach, že senát jednomyslně rozhodl nevyplatit Quintovi Curiovi ani sestercius z původně vyhlášené částky.

Clodius pokročil kupředu. „Vznešení otcové,“ řekl hlasitě, „prosím vás za odpuštění, že jsem vešel a vyrušil vás, ale musím požádat ctihodného Gaia Julia, aby mne doprovodil k tribunálu Lucia Novia Nigra, jakmile to bude možné.“

Caesar se právě chystal opět usednout, ale teď pohlédl na Silana, dosud jako oněmělého. „První konsule, tuším, že je má přítomnost nutná také ještě někde jinde, a mám podezření, že ve stejné záležitosti. V tom případě pamatuj, co jsem tu řekl. *Do posledního slova si to zapamatuj!* A teď mě laskavě omluv.“

„Máš možnost odejít,“ šeptl Silanus, „a stejně tak i vy ostatní.“

A tak, když Caesar vykročil z Hostiliovy kurie s poklusávajícím Clodiem po boku, šli jim v patách houfem i všichni senátoři.

„Tak tohle," supěl Clodius, „bylo vynadání, jaké jsem ještě neslyšel! Skvělé! Ti se určitě všichni podělali pod sebe!"

„Neplácej nesmysly, Clodie, a pověz mi, co se děje u Nigrova tribunálu," řekl Caesar stroze.

Clodius poslechl. Caesar stanul na místě.

„Liktore Fabie!" zavolal na svého bojovně naladěného hlavního liktora, jenž právě pobízel svých pět kolegů, aby si pospíšili a šli, jak náleží, před Caesarem.

Všechny tři dvojice se před ním zastavily a vyslechly jeho příkazy.

A nato už Caesar udeřil přímo na tribunál Novia Nigra, rozrazil dav diváků a prošel středem poroty až k místu, kde stál Lucius Vettius s dopisem v ruce.

„Liktoři, zatkněte tohoto muže!"

Se vším všudy i s dopisem se liktoři Lucia Vettia chopili, vyvedli ho od Nigrova soudu a zamířili přímo k tribunálu městského prétora.

Novius Niger vyskočil s takovou prudkostí, že porazil svou tolik ceněnou slonovinovou židlici. „Co to má znamenat?" zaječel.

„*Kdo si myslíš, že jsi*?" zahřměl na něho Caesar.

Všichni kolem ustoupili; i porotci nervózně poposedli, roztřásli se.

„Kdo si vůbec myslíš, že jsi?" říkal Caesar už o poznání tišeji, přesto však hlasem, který se rozléhal přes celé Forum. „Jak ses mohl opovážit jako obyčejný édilský magistrát připustit u svého soudu svědectví, které se dotýká tvého nadřízeného? A nadto svědectví placeného informátora? Co si myslíš, že jsi zač? Jestli to nevíš, Novie, tak já ti to povím. Jsi naprostý právní ignorant, jaký si nezaslouží předsedat římskému soudu o nic víc než ta poslední rozhoďnožka, která se nabízí před chrámem Venuše Erucinské! Tys nepochopil, že je naprosto neslýchané, aby si mladší magistrát dovolil vést jednání, které směřuje k obžalobě jeho nadřízeného? Za to, co ses tu ve své pitomosti opovážil říct Vettiovi, tomu vědru splašků z římské stoky, se budeš zodpovídat! Že si ty, pouhopouhý édilský magistrát troufneš odsoudit mne, městského prétora, před *svým* tribunálem? To se lehko řekne, ale těžko udělá, Novie. Pokud máš totiž důvod se domnívat, že do záležitosti projednávané před tvým tribunálem je kriminálně zapleten tobě nadřízený magistrát, pak musíš jednání okamžitě přerušit a předat věc magistrátům postaveným na roveň tvému nadřízenému. A jelikož já jsem *praetor urbanus,* musíš se odebrat rovnou ke konsulovi držícímu fasces. Tento měsíc je to Lucius Licinius Murena, avšak pro dnešek, jelikož Murena není v Římě, přísluší fasces Decimovi Juniovi Silanovi."

Dav dychtivě hltal každé Caesarovo slovo, zatímco stojící Novius Niger popelavěl v tváři. Naděje na budoucí konsulát se hroutily jako domeček z písku.

„Předáš okamžitě celou věc magistrátům služebně rovným tvému nadřízenému, Novie, a *neopovážíš* se pokračovat v ní před svým soudem! *Neopovážíš* se připouštět jakékoli další svědectví o svém nadřízeném, a ještě se tomu šklebit jako opice! Tys mě tu ostouzel před všemi těmito muži, jako bys na to měl právo! Nic takového ti nepřísluší! Slyšíš! *Žádné takové právo nemáš!* Dáváš věru skvělý příklad! Mají se snad vyšší magistráti napříště těšit na takovéto jednání od nižších?"

Novius Niger chabě pozdvihl ruku, olízl si rty a chtěl něco říci.

„*Tace, inepte*!" okřikl ho Caesar. „Lucie Novie Nigre, abych připomněl tobě i všem ostatním nižším magistrátům, kde je jejich místo v řádu římských veřejných úřadů, já, Gaius Julius Caesar, *praetor urbanus,* tě tímto odsuzuji k vězení v kobkách Lautumií na dobu jednoho tržního intervalu, to jest osmi dnů. To by měla být dostatečná doba, aby sis uvědomil, kde je tvoje místo, a aby sis také promyslel, jak přesvědčit římský

senát, aby ti povolil pokračovat v činnosti jako *iudex* onoho mimořádného tribunálu. Svou celu ani na okamžik neopustíš. Nebudeš mít povoleno, aby ti tam donášeli jídlo, ani návštěvy tvé rodiny. Nebude ti povoleno vzít s sebou cokoli ke čtení ani psací potřeby. A třebaže vím, že žádná z kobek v Lautumiích nemá dveře, natož zámek, radím ti, abys dodržel, co se ti ukládá. Protože i kdyby tě nestřežili liktoři, sledovat tě bude polovina Říma.“ Otočil se k soudním liktorům. „Odvedete teď svého pána do Lautumií a vsadíte ho do té nejhorší kobky, jakou tam najdete. Zůstanete na stráži, dokud nepošlu další liktory, aby vás vystřídali. Chleba a vodu, jiného nic, a po setmění žádné světlo.“

Bez jediného ohlédnutí pak přešel k tribunálu městského prétora, kde na pódiu čekal Lucius Vettius, střežen z obou stran jedním liktorem. Caesar a jeho zbývající čtyři liktoři, kteří ho provázeli, vystoupali po schůdcích, sledováni zdola všemi zvědavými členy soudu Novia Nigra, od porotců přes písaře až po obviněné. Och, to je přece skvostná komedie! Dokáže si Caesar s tím Luciem Vettiem nějak poradit, krom toho, že by ho strčil do cely hned vedle kobky Novia Nigra?

„Liktore,“ pravil Fabiovi, „rozvaž své pruty.“

A Vettiovi, dosud svírajícímu onen list, řekl: „Lucie Vettie, tys proti mně zosnoval úklad. Čí jsi klient?“

Zástup zašuměl, ozval se rozechvělý šepot, užaslé oči nevěděly, co sledovat dřív, zda Caesara, jak vyslýchá Vettia, anebo Fabia, jenž rozebírá hrstku březových prutů, svázanou předepsaným obřadným způsobem rudými řemínky. Třicet prutů bylo v onom úhledném okrouhlém snopku, jeden za každou ze třiceti kurií, všechny zastřiženy na přesnou délku a pečlivě oloupány, až byl každý z nich tak dokonale oblý jako celý jejich svazek zvaný *fasces.*

Vettius vypoulil zraky; zdálo se, že je nedokáže odtrhnout od Fabia a jeho trestní výzbroje.

„Čí klient jsi, Vettie?“ opakoval Caesar ostře.

„Gaia Calpurnia Pisona,“ vymektal ustrašeně Vettius.

„Děkuji, víc vědět nepotřebuji.“ Caesar se obrátil tváří k mužům shromážděným pod tribunou, jejichž první řady tvořili vesměs senátoři a jezdci. „Římané, spoluobčané,“ nasadil Caesar vysoký tón, „tento muž, stojící na mém tribunálu, proti mně vznesl křivé svědectví před soudem, jehož předsedající neměl právo tohoto svědka vůbec připustit. Vettius je *tribunus aerarius* a jako takový zná zákon. Dobře ví, že nic takového neměl udělat, přesto tak ale učinil, a to z lačnosti po dvou talentech, které si chtěl připsat na svůj účet v bance – a samozřejmě z chtivosti všeho dalšího, co mu jeho patron Gaius Piso přislíbil nádavkem. Gaia Pisona tu nikde nevidím, aby se z toho mohl zodpovídat, což je pro něho jen dobře. Kdyby se tu objevil, putoval by do Lautumií za Luciem Noviem. Mým právem jakožto *praetora urbana* je uložit tomuto římskému občanu Luciovi Vettiovi *coercitio,* což tímto činím. Nemůže být potrestán bičem, může však obdržet výprask prutem. Liktore, jsi připraven?“

„Ano, *praetore urbane,*“ odpověděl Fabius, jenž za celou dlouhou dobu, co sloužil jako jeden z deseti prefektů kolegia liktorů, dosud nikdy nebyl požádán, aby rozvázal své fasces.

„Zvol si prut.“

Jelikož se do prutů – které patřily k nejuctívanějším předmětům, jaké Řím vlastnil – i při sebevětší péči hladově zavrtávaly nejrůznější potvůrky, byly fasces za náležitých obřadů pravidelně vyřazovány, rituálně spalovány a ihned nahrazovány novými čerstvými. S rozvazováním proto neměl Fabius žádnou práci a nepotřeboval je také

přebírat, aby našel nejsilnější prut. Třesoucí se rukou sáhl po prvním, který se mu namanul, a zvolna povstal.

„Podržte ho," nařídil Caesar dvěma dalším liktorům, „a svlékněte mu togu."

„*Kam*?" otázal se Fabius naléhavým šepotem, „*a kolik*?"

Caesar dotaz ignoroval. „Jelikož je tento muž římským občanem, nebudu snižovat jeho stav tím, že bych mu dal svléknout i tuniku anebo obnažit zadek. Liktore, šest šlehů přes levé lýtko, šest šlehů přes pravé." Ztlumil hlas a napodobil Fabiův předchozí šepot. „A ať pěkně přilehnou, Fabie, jinak budeš na řadě ty!" Vytrhl Vettiovi z naráz ochablé ruky dopis, přelétl jeho obsah očima, přešel pak na okraj pódia a podával ho Silanovi, jenž toho dne zastupoval Murenu (a trpce litoval, že neprojevil stejnou dávku chytrosti jako on a s odkazem na úporné bolesti hlavy raději neulehl a nezůstal doma). „První konsule, předávám tento důkazní materiál k tvému použití. Můj rukopis to není." Opovržlivě pak dodal. „Jakož tento dopis ani neodpovídá mému stylu vyjadřování – je to ubohé! Upomíná to na Gaia Pisona, který jaktěživ nedokázal dát dohromady čtyři souvislá slova."

Výprask byl udílen za Vettiova vřískotu a poskoků. Hlavní liktor Fabius si Caesara nesmírně oblíbil už za dnů, kdy mu sloužil ještě jako kurulskému édilovi a poté jako soudci u soudu pro vraždy. Domníval se tudíž, že už Caesara dobře zná. Dnešek Fabia usvědčil z omylu, a tak pro jistotu raději přitlačil.

Zatímco výkon trestu pokračoval, sestoupil Caesar z tribuny a prošel až na samý okraj zástupu diváků, kde jako u vytržení stoupali na špičky nejchudší Římané. Pleskl postupně po rameni dvacítku z těch, kteří na sobě měli obnošenou anebo domácky utkanou togu a přivedl si je pak pod tribunu.

Výplata byla skončena; Vettius přešlapoval a povzlykával dvojí bolestí: jednak kvůli palčivým šlehům na lýtkách, jednak kvůli nemenším ranám, jež utrpěla jeho sebeúcta. Mnozí z těch, kdo se právě stali svědky jeho pokoření, ho dobře znali, a Fabia v jeho díle bouřlivě povzbuzovali.

„Pokud vím, potrpí si Lucius Vettius tak trochu na lepší nábytek!" řekl poté Caesar. „Dostat prutem neutkví tolik v paměti. Aby Lucius Vettius tak snadno nezapomněl na to, čeho se dopustil, je třeba připomenout mu to trvalejším způsobem a na dlouho! Nařizuji proto konfiskaci části jeho majetku. *Quirité,* které jsem označil klepnutím na rameno – je jich dvacet – jsou oprávněni odebrat se teď s Luciem Vettiem do jeho domu a vybrat si tam po jednom kusu nábytku. Nic jiného odnést nesmějí – nedotknou se otroků ani nádob ani zlacení ani sochařských děl. Liktoři, odveďte tohoto muže domů a dohlédněte, aby mé příkazy byly splněny."

Pajdající a bědující Vettius se vydal pod eskortou na cestu, za řehotu obdarovaných, kteří ho doprovázeli a cestou už si předem dělili kořist: kdopak potřebujete postel, kdo lehátko, kdo stolek, kdo židli – a kdo z vás má doma tolik místa, aby se mu tam vešel i psací stůl?

Jeden z oné dvacítky se ještě obrátil k Caesarovi, jenž už sestoupil z tribuny. „A co slamníky do těch postelí, prétore, ty dostaneme taky?" křikl.

„Postel bez slamníku je jako krb bez ohně – to neví nikdo líp než já, *Quirite!"* zahlaholil Caesar. „K postelím si samozřejmě vezmete i slamníky a k lehátkům polštáře, ale přehozy necháte na pokoji, rozumíte?"

A pak se odebral domů, avšak jen proto, aby se upravil; byl to rušný den, všechen čas se kamsi poděl, a on měl domluvenu schůzku se Servilií.

Rozvášněná Servilia představovala vyčerpávající zkušenost. Líbala, olizovala a sála jako smyslů zbavená, otevírala se mu a snažila se otevřít i jeho, vyprázdnila ho do sucha a žádala si pak ještě víc.

A tohle, pomyslel si Caesar, když se posléze položil naznak, uondán téměř ke spánku, je ta nejlepší a asi jediná cesta, jak se zbavit onoho narůstajícího napětí, jež v něm dny, jako byl tenhle, vzbuzovaly.

Třebaže však byla Servilia pro tu chvíli uspokojena, neměla v úmyslu nechat Caesara usnout. Bylo k vzteku, že si dával vytrhávat všechno ochlupení; štípla ho namísto toho do volné kůže šourku.

„Tak přece jen tě něco dokáže probudit!“

„Ty jsi barbarka, Servilie.“

„Chci si s tebou povídat.“

„A já chci spát.“

„To až pak!“

S povzdechem se převrátil na bok a přehodil nohu přes ni, aby si srovnal páteř. „Tak se vypovídej.“

„Já myslím, žes je porazil,“ řekla, odmlčela se a pak dodala, „alespoň pro tuto chvíli.“

„Pro tuto chvíli, to jsi řekla přesně. Oni toho nenechají nikdy.“

„Nechali by toho, kdybys jim ponechal prostor i pro jejich *dignitas.*“

„A proč bych to dělal? Oni vůbec nechápou, co to slovo znamená. Pokud si chtějí zachovat svou *dignitas,* ať nechají na pokoji mou vlastní.“ Unaveně a zároveň pohrdavě se ušklíbl. „Jedna takováhle událost stíhá druhou, a čím jsem starší, k tím většímu trysku mě to nutí. A příliš snadno se dám unést.“

„To já vnímám. Nedokážeš s tím něco udělat?“

„Já ani nevím, jestli bych o to stál. Už matka mi vždycky říkala, že právě tohle a pak ještě netrpělivost jsou dva mé největší nedostatky. Ona byla dosti nesmlouvavý kritik, a dokázala si nápravu i vynutit. Když jsem odcházel na Východ, měl jsem za to, že už jsem se s oběma chybami vypořádal. To jsem ovšem ještě nezakusil střetnutí s Bibulem ani s Catonem – i když s Bibulem jsem se setkal hned vzápětí poté. S ním samotným bych nějak vyjít dokázal. Ale Bibulus ve spojení s Catonem je tisíckrát nesnesitelnější.“

„Catona je třeba zabít.“

„Abych zůstal bez jakýchkoli zdatných protivníků? Milá Servilie, já vůbec netoužím po tom, aby Cato nebo Bibulus byli mrtví! Čím víc má člověk odpůrců, tím líp mu pracuje hlava. Opozici já mám docela rád. Ne – co mi vadí, je to, co vězí uvnitř mne samého. Ty zlostné výbuchy.“

„Mně se ale stejně zdá,“ říkala Servilie a hladila mu nohu, „že ty tvé vzteky jsou dost zvláštní, Caesare. Většinu mužů jejich zběsilost zaslepuje, zatímco ty – jak to alespoň vnímám já – začínáš v té své zlosti naopak vidět ostřeji, pronikavěji. Je to jedna z věcí, pro které tě miluju. U mne je to totéž.“

„Nesmysl!“ rozesmál se. „Jsi sice chladnokrevná, Servilie, ale o to jsou tvé citové výbuchy silnější. Ty se o sobě domníváš, že pokud něco vyprovokuje tvé emoce, dokážeš kombinovat s dostatečnou prozíravostí. Jenomže se ti pak do cesty připletou právě ty tvoje citové vzněty. Jednoho krásného dne shledáš, že všechno, cos tak rafinovaně vymyslela a podnikla a zosnovala, jen abys dosáhla svého, končí katastrofálními důsledky. Celý vtip je v tom zajít až tak daleko, jak je třeba, ale ani o palec dále. Ať se před tebou celý svět roztřese strachy, ale poté je třeba nastavit mu

milosrdnou tvář a projevit vůči němu spravedlivost. Na to žádný protivník nenajde obranu.“

„Jak moc bych si přála, abys Brutovým otcem byl ty.“

„Pokud by tomu tak bylo, nebyl by to Brutus.“

„To mám právě na mysli.“

„Nech už Bruta na pokoji, Servilie. Dopřej mu trochu víc volnosti. Kdykoli se ty objevíš, roztřese se jako králíček, třebaže není žádný zbabělec. Oh, lva v něm sice nehledej, ale zato si myslím, že v sobě má jak něco z vlka, tak i z lišky. Proč se na něho dívat jako na králíka jen proto, že zrovna v tvé společnosti se chová jako ušáček?“

„Julii je už čtrnáct,“ řekla a rázem tak odbočila zcela jinam.

„To je pravda. Musím Brutovi napsat a poděkovat mu za dárek, který jí poslal. Nesmírně se jí totiž líbil.“

Servilia se překvapeně posadila. „Ten *Platónův* rukopis?“

„A proč ne? Tys ho považovala za nevhodný dárek?“ Pousmál se a štípl ji stejnou silou jako předtím ona jeho. „Já jsem jí dal perly a ty se jí také líbily. Ale ne tolik jako Brutův Platón.“

„Žárlíš?“

Nesmírně ho to pobavilo. „Žárlivost,“ řekl, když se přestal smát, „je prokletí. Užírá jako rez. Ne, Servilie, jsem všelijaký, ale žárlivý ne. Julia mě tím potěšila a Brutovi jsem za to vděčen. Příště jí také věnuju nějakého filozofa.“ Poťouchle po ní koukl. „Přijde to ostatně o mnoho levněji než perličky.“

„Brutus si svůj majetek pečlivě opatruje a chrání.“

„U nejbohatšího mladého muže Říma je to víc než chvályhodné,“ souhlasil Caesar s vážnou tváří.

Marcus Crassus se po delší nepřítomnosti, kdy prováděl inspekci svých rozmanitých obchodních aktivit, vrátil do Říma den po onom pamětihodném dnu na Foru a díval se teď na Caesara s nebývalým respektem.

„Nemohu ovšem říct, že bych příliš litoval, že jsem měl dobrou výmluvu vzdálit se z Říma, poté co mě Tarquinius obvinil v senátě,“ řekl. „Souhlasím, že to asi byla zajímavá podívaná, ovšem moje taktika se od tvé značně liší, Caesare. Ty se hned vrháš po hrdle. Mně zase vyhovuje volnější krok, orám svou brázdu jako volci, kterým se prý i podobám, jak mi občas říkají.“

„Včetně výstražného věchtu sena pečlivě uvázaného na obou rozích.“

„Přirozeně.“

„Nu, je to bezpochyby účinná technika. Do tebe by se mohl pustit jen naprostý pitomec.“

„Ovšem právě takový pitomec se zřejmě pokusí vyřídit *tebe*, Gaie.“ Crassus si odkašlal. „Jak vysoko jsi teď zadlužen?“

Caesar se zachmuřil. „Jestli to ještě někdo na světě kromě mé matky ví stejně dobře jako já, pak jsi to ty. Ale jestli trváš na tom, abych tu cifru řekl nahlas, pak jsou to asi dva tisíce talentů. To jest padesát milionů sesterciů.“

„Já vím, že ty víš, že já vím, kolik sesterciů představují dva tisíce talentů,“ ušklíbl se Crassus.

„Kam tím směřuješ, Marku?“

„Směřuji k tomu, že pro příští rok bys potřeboval získat nějakou opravdu výnosnou provincii. Zmanipulovat losování tě ovšem nenechají, když jsi s nimi v rozepři.

Nemluvě o tom, že Cato bude kolem tebe kroužit jako sup nad mršinou.“ Crassus svraštil čelo. „Říkám ti otevřeně, Gaie, že nevidím, jaké by se ti mohlo podařit najít východisko, i kdyby ti ten los nakrásně vyšel. Všechny okolní země už jsou zpacifikované! Magnus si podrobil Východ, Afrika nepředstavuje žádné nebezpečí už – nu, už od Jugurthových časů. Obě Hispánie ještě těžce trpí za Sertoria. A Galové nemají věru nic moc co nabídnout.“

„A Sicílie, Sardinie a Korsika nestojí vůbec za řeč,“ řekl Caesar a oči mu jen hrály.

„Ani za zmínku nestojí.“

„Slyšels něco o tom, že by ten dluh měl být vymáhán soudně?“

„Ne. Slyšel jsem jenom tolik, že Catulus – který už se prý značně zotavil a vrátí se co nevidět do senátu a do komicií a začne tam zase vyvádět – organizuje kampaň, aby všem současným správcům bylo jejich období prodlouženo o jeden rok, takže by na letošní prétory vůbec žádné provinicie nevybyly.“

„Ach tak, už chápu!“ Caesar se zamyslel. „Ano, asi bych byl měl takového něco předpokládat.“

„Dost možná, že to prosadí.“

„Vyloučené to není, ale přesto o tom pochybuji. Pár mých prétorských kolegů nepřijme fakt, že by měli být zbaveni provincií, příliš vlídně, zejména Philippus ne. On sice vyhlíží tak trochu jako netečný epikurejec, ale zná velice dobře svou cenu. Nemluvě o mně.“

„Chtěl jsem tě jen varovat, to je všechno.“

„Já to varování beru, jsem ti za ně vděčný.“

„Což tě ovšem nijak nezbavuje tvých problémů, Caesare. Já si skutečně neumím představit, jak bys dokázal začít splácet dluhy z pouhého výnosu provincie.“

„Zato já ano. Fortuna se o to už postará,“ říkal Caesar klidně. „Chci Zadní Hispánii, protože jsem tam byl kvestorem a dobře ji už znám. Všechno, co potřebuji, jsou Lusitanové a Callaikové! Decimus Brutus Callaicus – jak snadno se tyhle prázdné tituly rozdávají – se severozápadního pomezí Iberie sotva dotkl. A severozápadní Iberie, pokud jsi snad zapomněl – ale ty bys zapomenout neměl, vždyť jsi v Hispánii byl – je místo, odkud v Hispánii pochází všechno zlato. Salamantica už byla vybrakována, ale místa jako Brigantium dosud neviděla živého Římana. Jednoho ale poznají, to ti slibuju!“

„Takže ty vsadíš všechno na štěstí při losování.“ Crassus zavrtěl hlavou. „Ty jsi zvláštní člověk, Caesare! Já na štěstí nevěřím. Za celý život jsem bohyni Fortuně ani jedenkrát nic neobětoval. O své štěstí se musí postarat každý sám.“

„Naprosto s tebou souhlasím. Ale navíc věřím, že bohyně Fortuna má mezi Římany své oblíbence, kterým věnuje obzvláštní přízeň. Milovala Sullu. A miluje i mne. Jsou muži, Marku, kterým je dopřána stejná míra štěstí Fortuninou přízní jako jejich vlastním přičiněním. Ale Caesarovým štěstím se přesto nemůže pochlubit žádný z nich.“

„Počítá se do toho tvého štěstí i Servilia?“

„Překvapilo tě to, co?“

„Jednou už jsi mi cosi naznačil. Zahráváš si s ohněm.“

„Ah, Crasse, když ona je tak báječná v posteli!“

„Mhm!“ zamručel Crassus. Položil si nohy na nejbližší židli a zakabonil se na Caesara. „To se ví – od člověka, který veřejně rozpráví se svým beranidlem, se asi nic jiného čekat nedá. Nicméně budeš zřejmě mít v příštích měsících s tím svým

beranidlem plno práce. Odhaduji, že lidé jako Bibulus, Cato, Gaius Piso a Catulus si budou ještě dlouho lízat své rány.“

„A přesně tohle,“ zajiskřilo Caesarovi v očích, „tvrdí i Servilia.“

Publius Vatinius byl Mars – původem z Alby Fucentie. Jeho dědeček byl muž sice nezámožný, učinil však jedno velice moudré rozhodnutí: vystěhoval se z marsického území ještě dlouho předtím, než vypukla válka s Italiky. V důsledku toho nebyl jeho syn, tehdy ještě mladý muž, povolán do zbraně proti Římu, takže se mohl po skončení bojů úspěšně ucházet u *praetora peregrina* o udělení římského občanství. Dědeček pak zemřel a syn se nastěhoval zpátky do Alby Fucentie, s občanstvím zatím tak nanicovatým, že mělo sotva cenu papíru, na němž bylo stvrzeno. Když se ovšem stal Sulla diktátorem, rozdělil tyto nové občany do všech pětatřiceti tribuí, a Vatiniovi staršímu se tak poštěstilo proniknout do jedné z nejstarobylejších, mezi Sergie. Jeho rodinný majetek počal utěšeně vzrůstat. Z původního drobného obchodníčka se otec Publia Vatinia posléze stal jedním z nejzámožnějších držitelů rozsáhlých pozemků, neboť půda kolem Fucinského jezera byla úrodná a plodná a do Říma to po Via Valeria nebylo daleko, takže pro odbyt ovoce, zeleniny a tučných jehňat z Vatiniových statků tu byly ty nejlepší podmínky. Nadto se tento Vatinius starší pustil i do pěstování vinné révy, a byl natolik prozíravý, že neváhal investovat notnou sumu do nákupu odrůdy, ze které se lisovalo vynikající bílé víno. Když dosáhl Publius Vatinius věku dvaceti let, měly už otcovy pozemky cenu mnoha milionů sesterciů a nepěstovalo se teď na nich už nic jiného než hrozny poskytující tento proslulý fucentský nektar.

Publius Vatinius byl jediné dítě, avšak jinak ho Fortuna zjevně neměla přespříliš v lásce. Ještě jako chlapec byl stižen tím, čemu se říkalo *letní horečka,* a když ji konečně přestál, měl svalstvo na nohou od kolen níže postižené natolik, že dokázal chodit jen se stehny pevně přitisknutými navzájem k sobě. Jeho krátké úkroky vybočenými chodidly působily dojmem kachního kroku. Navíc se mu v dospívání začaly na krku tvořit bulky, občas se zanítily, praskaly a zanechávaly po sobě ošklivé jizvy. Nebyl proto zvlášť pohledný. Nicméně oč ho příroda ošidila na vzhledu, to mu bohatě vynahradila na jeho nadání a povahových rysech. Byl neobyčejně milý, vtipný, veselý, takřka k nezarmoucení. Dík svému vynikajícímu postřehu záhy zjistil, že nejlepší obranou před posměváčky je na své neduhy otevřeně poukazovat, zlehčovat je žertováním a svému okolí dovolit totéž.

Jelikož Vatinius starší byl ještě poměrně mladý na to, aby vedle sebe měl dospělého syna, Publia Vatinia doma vlastně nepotřeboval; mládenec by nebýval schopen objíždět a kontrolovat jednotlivé statky, tak jak to činil jeho otec; nástupce, kteří se jednou měli ujmout rodinného podniku, si Vatinius starší vychovával spíše ze vzdálenějších příbuzných a syna poslal do Říma, aby tam trochu popanštěl.

Vlivem převratných změn, které následovaly po válce s Italiky, setrvávaly tyto nově vzkvétající rodiny – a bylo jich nemálo – kupodivu bez patronů. Podnikající senátoři a jezdci z horní *osmnáctky* se sice po klientech pilně pídili, přesto však zůstávaly spousty těch nejslibnějších nepovšimnuty. To platilo i o rodině Vatiniů, avšak jen do okamžiku, kdy Publius Vatinius, ve svých pětadvaceti letech už trochu přestárlý, konečně dorazil do Říma. Jakmile si nalezl byt na Palatinu a zabydlel se ve městě, začal se rozhlížet po patronovi. O jeho sklonech a bystrosti dosti napovídalo, že se rozhodl pro Caesary.

Seniorem rodové větve byl sice Lucius Caesar, avšak Publius Vatinius si zvolil raději Gaia, neomylný čich mu napověděl, že právě ten dosáhne v budoucnosti skutečně významného postavení.

Caesar si ho samozřejmě okamžitě oblíbil a zařadil ho mezi své vysoce ceněné klienty, což znamenalo, že dráha na Foru započala pro Vatinia kromobyčejně uspokojivě. Dalším Caesarovým krokem bylo najít Publiovi Vatiniovi nevěstu, neboť, jak pravil sám Vatinius: „Nohy mi sice příliš neslouží, ovšem to, co je mezi nimi, je v naprostém pořádku."

Caesarova volba padla na nejstarší dítě jeho sestřenice Julie Antonii, její jedinou dceru Antonii Cretiku. Třebaže věno neměla žádné, mohla zato svým rodem manželovi zajistit význačné postavení a přístup do světa urozených rodin. Nebyla to, žel, bytost příliš přitažlivá vzhledem, a nebyla ani nijak zvlášť bystrá; její matka jako by zcela zapomínala, že děvče vůbec existuje, natolik byla zahleděná do svých tří synů. Snad v matce vyvolávala rozpaky a odstup už sama dívčina figura. Při výšce šesti stop nezaostávala Antonia Cretica šíří v ramenou příliš za svými mladšími bratry, a třebaže ji příroda obdařila hrudí klenutou jako bečka, opomněla ji vybavit také nějakými ňadry. Její nos a brada jako by se usilovně pokoušely o setkání před semknutými rty a za její býčí šíji by se byl nemusel stydět žádný gladiátor.

Nu což, vadilo to snad nějak přichromlému a titěrnému Publiovi Vatiniovi? Ani nápad! S nadšením se v onom roce, kdy Caesar zastával úřad édila, s Antonií Cretikou oženil a brzy s ní zplodil syna a dceru. A miloval tu svou ošklivou obryni a dobromyslně odrážel všechno žertování smíšků z Fora, pro něž se toto bizarní spojení okamžitě stalo vděčným zdrojem inspirace.

„Vidím, že schnete závistí," říkával jim se smíchem. „Kdopak z vás leze do postele s vědomím, že se chystá ztéci nejvyšší horu v Itálii? Můžu vám říct, že když dosáhnu vrcholu, jsem tak plný štěstí, jako je ona plná mne!"

V roce Ciceronova konsulátu byl zvolen kvestorem a vstoupil do senátu. Vzhledem k tomu, že neměl náležité předky, nebylo divu, že se mezi dvaceti úspěšnými kandidáty umístil až na posledním místě; losem mu pak připadl dohled nad všemi italskými přístavy s výjimkou Ostie a Brundisia, které měly své vlastní kvestory. Byl vyslán do Puteol, aby zabránil nezákonnému vývozu zlata a stříbra, a zhostil se svého úkolu se ctí. A tak, když exprétor Gaius Cosconius získal správu Zadní Hispánie, požádal, aby mu byl tento mladý muž osobně přidělen jako legát.

Publius Vatinius stále ještě vyčkával v Římě, až se Cosconius vydá na cestu do své provincie, když na Via Valeria došlo k neštěstí, při němž Antonia Cretica zlou hrou náhody přišla o život. Poté, co se i s dětmi vydala do Alby Fucentie na návštěvu k jejich prarodičům, sjel při návratu její povoz z cesty dolů po příkrém svahu do rokliny. Řítící se muly a převracející se vůz rozdrtily vše pod sebou.

„Pokus se to vidět z té světlejší stránky, Vatinie," říkal mu Caesar, bezmocný tváří v tvář jeho nelíčenému hoři. „Alespoň že děti byly v jiném voze – ty ti přece zůstaly."

„Ale ji už nemám!" naříkal žalostně Vatinius. „Och Caesare, jak já jen bez ní dokážu žít?"

„Dokážeš! Tak, že se teď odebereš do Hispánie a dáš se tam do práce," řekl mu jeho patron. „Je to osud, Vatinie. I já jsem poté, co jsem ztratil svou milovanou ženu, odjel do Hispánie, a byla to pro mne skutečná záchrana." Povstal, aby Vatiniovi nalil další pohár vína. „Co si přeješ, abychom zatím udělali s tvými dětmi? Byl bys raději, aby se uchýlily do Alby Fucentie k tvým prarodičům, anebo bys spíš chtěl, aby zůstaly tady v Římě?"

„Dal bych přednost Římu," říkal Vatinius a utíral si oči, „jenomže by se o ně měl starat někdo blízký, a já žádné příbuzné v Římě nemám."

„Je tu přece Julia Antonii, jejich babička. Jako matka sice nejmoudřejší není, ale na takové malé svěřence stačit bude. Alespoň se tím nějak zaměstná."

„Takže ty bys mi to doporučil?"

„Asi ano – alespoň prozatím, dokud budeš v Zadní Hispánii. A až se vrátíš, měl by ses, myslím, znovu oženit. Ne, ne, nechci se tím nijak dotknout tvého žalu, Vatinie. Náhradu za svou ženu nikdy nenajdeš, to prostě nejde. Ale tvé děti budou potřebovat matku, a bylo by dobře, abys pak pouto s novou manželkou utužil i tím, že spolu budete mít i další. Ty si naštěstí můžeš klidně dovolit mít velkou rodinu."

„Ale tys už pak se svou druhou ženou žádné děti neměl."

„To je pravda. Jenomže já nejsem rodinný typ, kdežto ty ano. Tobě se líbí rodinný život, toho už jsem si povšiml. A navíc máš tu šťastnou povahu, že dokážeš vycházet s ženou, která se ti nerovná rozumem. Je to dáno většině mužů. Mně to asi vlastní není."

Caesar popleskal Vatinia po rameni. „Vydej se do Hispánie hned teď a zůstaň tam nejméně do příští zimy. Odbuď si tam nějakou tu menší válku, budeš-li moci – Cosconius na to moc není, proto si tam s sebou bere legáta. A zjisti mi všechno, co budeš moci, o situaci na severozápadě."

„Jak si přeješ," řekl Vatinius a s námahou se zvedal. „A máš samozřejmě pravdu, oženit se budu muset. Vyhlédneš mi pak někoho?"

„Docela určitě."

Připutoval dopis od Pompeia, psaný poté, co do jeho tábora dorazil Metellus Nepos.

> Pořád mám ještě problémy s těmi Židy, Caesare! Když jsem ti posledně psal, měl jsem v plánu sejít se s oběma syny staré královny v Damašku, což jsem pak také na jaře uskutečnil. Hyrkanos mi připadal přijatelnější než Aristobúlos, ale nehodlal jsem jim dát najevo, pro koho jsem, dokud se nevypořádám s tím starým darebákem Aretem, nabatejským králem. Takže jsem oba bratříčky poslal zpátky do Judey se striktním příkazem, aby koukali zachovávat mír, dokud neuslyší mé rozhodnutí – nechtěl jsem, aby mi ten neuspěvší z bratrů nějak intrikoval za zády, až se vydám na pochod proti Petře.
>
> Jenomže Aristobúlos se správně domyslel, že hodlám ten úděl svěřit Hyrkanovi, a tak začal chystat válku. Není to zrovna velký chytrák, ale i tak mě velice špatně odhadl. Tažení proti Petře jsem odložil a vyrazil jsem proti Jeruzalému. Rozložil jsem se táborem kolem celého města, které je mimořádně dobře opevněno a už samým svým umístěním je předurčeno k obraně – skalnaté strže kolem dokola a tak dále.
>
> Sotva Aristobúlos uviděl tu hrozivou armádu Římanů utábořenou na vršcích kolem města, rozběhl se o překot nabídnout mi mír. Spolu s několika osly naloženými pytli plnými zlatých mincí. Povídám mu, že je to od něho moc hezké, ale že zřejmě nepochopil, že mi zhatil veškeré plány na mé tažení a že to pro Řím znamená mnohem větší finanční ztrátu, než kolik představují peníze v těch pytlích. Že bych mu to ale byl přesto ochoten prominout, pokud bude ochoten uhradit náklady za přesun tolika legií až před Jeruzalém. Což by

znamenalo, že bych ani nemusel vyplenit město, abych tu řečenou částku dal nějak dohromady. Celý šťastný s tím souhlasil.

Aula Gabinia jsem poslal převzít ty peníze a nařídil jsem, aby otevřeli brány, jenomže Aristobúlovi lidé si usmysleli postavit se na odpor. Brány Gabiniovi neotevřeli a nahoře na hradbách tropili všelijaké nepřístojnosti, aby mi tím dali najevo, že si ze mě nehodlají nic dělat. Aristobúla jsem tedy zajal a přisunul jsem armádu k městu. To se sice vzápětí vzdalo, je tam ovšem jisté místo s výstavným chrámem – dalo by se to nazvat citadelou. Tam se zabarikádovalo pár tisícovek tvrdošíjných, kteří odmítali tvrz opustit. Zteč by byla zjevně tvrdým oříškem a já jsem si ostatně na dobývání pevností nikdy nepotrpěl. Jenomže právě jim bylo třeba ukázat, zač je toho loket, a tak jsem jim to také předvedl. Vydrželi to celé tři měsíce, pak mě to unavilo a oříšek jsem rozlouskl. První se přes hradby dostal Faustus Sulla – od Sullova syna je to docela hezké, ne? Správný chlapec. Mám v úmyslu ho oženit se svou dcerou, až se vrátíme domů, bude na to tou dobou už dost stará. Jen si představ – získat za zetě Sullova syna! Musím říct, že jsem se dost vypracoval.

Chrám je to velice zajímavý, v ničem se nepodobá našim. Nikde žádná socha ani nic podobného, a když vstoupíš dovnitř, docela jako by ti zahřímalo v uších. Můžu ti říct, že mi z toho až naskočila husí kůže. Lenaeus a Theofanes (nesmírně tu postrádám Varrona) chtěli mermomocí vniknout za takovou oponu, do místa, kterému Židé říkají Svatyně svatých. Stejně tak Gabinius a pár dalších. Tvrdili, že prý je ta svatyně plná zlata. Nu, Caesare, i sám jsem o tom zauvažoval, ale nakonec jsem si řekl ne. Nevkročil jsem dovnitř a nedovolil jsem to ani nikomu jinému. Víš, trochu jsem už začal Židy chápat. Jsou to prazvláštní lidé. Podobně jako je tomu u nás, i jejich náboženství se ztotožňuje se státem, ovšem jinak než v Římě. Podle mne jsou to vyslovení náboženští fanatici. Nařídil jsem tedy, že je nikdo nesmí v náboženském ohledu nijak urážet a že to platí pro všechny, od řadových vojáků až po starší legáty. Nač píchat do vosího hnízda, když všechno, čeho já potřebuji dosáhnout, je mír, pořádek a houf klientských králů poslušných Římu, od jednoho konce Sýrie až k druhému, bez nějakého obracení místních zvyků a tradic naruby! Ona má totiž každá země nějaký svůj vlastní *mos maiorum.*

Ustanovil jsem Hyrkana králem a současně i velekněžem a Aristobúla jsem vzal do zajetí. To proto, že jsem se v Damašku setkal s idumejským princem Antipatrem. Velice zajímavý člověk – mimochodem. Hyrkanos v sobě nemá vůbec nic zvláštního, ale na Antipatra spoléhám, že ho dokáže zvládnout – podle římských potřeb, samozřejmě. Nemeškal jsem ostatně Hyrkanovi sdělit, že na svém trůně teď nesedí z vůle toho svého boha, nýbrž z milosti Říma, že je pouhou římskou loutkou a natrvalo že ho má pod palcem římský správce Sýrie. Antipater mi navrhl, abych mu tuhle číši octa trochu osladil poukazem na to, že tak alespoň bude moci obrátit veškerou svou energii na své velekněžství – je to chytrý ptáček, ten Antipater! Jestlipak on vůbec tuší, kolik já toho vím o něm samém – jak on sám získal svou moc, aniž musel pozvednout byť jen ozbrojený prst?

Když jsem Judeu opouštěl, nebyla už zdaleka tak veliká jako tehdy, když na to své uprděné hnízdo upoutali ti dva hlupáci bratři mou pozornost. Všechna místa, kde jsou Židé v menšině, jsem přivtělil k Sýrii jakožto zákonnou část

římské provincie – Samara, pobřežní města od Joppy až po Gazu a také řecká města Dekapole vesměs obdržely autonomii a byly připojeny k Sýrii.

Pořád tu ještě je co uklízet, ale už pomalu spěju k závěru. Koncem tohoto roku budu zase doma. Což mne přivádí k politováníhodným událostem z loňska a ze začátku tohoto roku. Mám na mysli v Římě. Nemohu ti dost poděkovat za pomoc, kterou jsi poskytl Nepotovi. Vynasnažil ses, to je pravda. Ale proč jsme vůbec museli připustit k úřadu toho pokryteckého prďolu Catona? Všechno to zpackal. A jak víš, nezbyl mi ani jediný tribun lidu, který by stál alespoň za počurání. A nemohu žádného sehnat ani pro příští rok!

Přivezu domů celé hory kořisti, část náležející Římu nebude mít státní pokladna vůbec kam uložit. Jen vojsku připadlo šestnáct tisíc talentů na podílech. Takže absolutně odmítám učinit to, co jsem dělával vždy v minulosti, to jest poskytnout vojákům půdu ze svých vlastních pozemků. Tentokrát jim ji klidně může věnovat Řím. Oni si ji zaslouží a Řím jim ji dluží. Takže ji taky dostanou, i kdyby mě to mělo život stát. Spoléhám na tebe, že učiníš všechno, co je v tvé moci, a pokud máš náhodou tribuna lidu ochotného smýšlet stejným způsobem jako ty sám, rád se budu podílet na nákladech za jeho služby. Nepos mi říká, že o pozemky bude svedena velká bitva. Pro mě to ovšem není nic překvapivého. Až příliš mnoho mocných získává pozemky pro své latifundie pronájmem veřejné půdy. To je od senátu dost krátkozraké.

Doslechl jsem se o něčem a zajímá mě, jestlis o tom slyšel i ty. Že se Mucia nějak spustila. Zeptal jsem se na to Nepota, ale on vyletěl takovým způsobem, že jsem zauvažoval, jestli se vůbec někdy vrátí dolů na zem. Nu, bratři zpravidla drží se sestrami, takže je asi přirozené, že se mu ta má otázka vůbec nelíbila. Podnikl jsem nicméně potřebná pátrání. Pokud se ukáže, že je na tom něco pravdy, pak to znamená pro Mucii sbohem. Byla to dobrá manželka a matka, ale nemohu říct, že bych ji byl po tu dobu, co jsem z Říma pryč, nějak zvlášť postrádal.

„Och Pompeie," řekl Caesar, když dopis odložil, „ty jsi skutečně stát ve státě!"

Zachmuřil se, probíral v duchu závěrečnou část Pompeiova listu. Titus Labienus opustil Řím a vrátil se do Picena krátce poté, co ukončil období svého úřadu, a obnovil patrně tu milostnou záležitost s Mucií Tertií. Škoda. Neměl by snad Labienovi napsat a varovat ho před tím, co se chystá? Ne. Dopisy jsou až příliš náchylné k tomu, aby je otevírali nesprávní lidé, a existují i mistři v obnovování pečetí. Pokud se Mucia Tertia a Labienus ocitli v nebezpečí, budou se s ním muset vypořádat sami. Pompeius Veliký je důležitější než oni dva.

Copak asi nastane, až se nám ten náš hrdina i s veškerou svou kořistí vrátí? Caesara ta představa nepřestávala dráždit. Pozemky nebudou, to je jisté; Pompeiovi vojáci zůstanou neodměněni. Jenomže za necelé tři roky se prvním konsulem stane Gaius Julius Caesar a jeho tribunem lidu bude Publius Vatinius. Skvělá cesta, jak jistého velkého muže proměnit v dlužníka muže ještě mnohem většího!

Jak Servilia, tak i Marcus Crassus měli pravdu; po onom strhujícím dnu na Foru už období úřadu městského prétora plynulo Caesarovi zcela poklidně. Jeden po druhém byli Catilinovi přívrženci souzeni a odsuzováni, třebaže jako soudce zvláštního

tribunálu už nezasedal Lucius Novius Niger. Poté, co bylo prvých pět odsouzeno k vyhnanství a konfiskaci majetku, rozhodl senát po jisté diskusi přenést zbytek procesů před Bibulův soud.

A jak se Caesar dozvěděl od Crassa, získal Cicero tou dobou také nový dům. Nikdo z informátorů totiž neuvedl jméno té největší z catilinovských ryb – Publia Sully. Většina lidí ovšem dobře věděla, že pokud byl do spiknutí zapleten Autronius, pak to nezbytně platilo i o Publiovi Sullovi. Diktátorův synovec a manžel Pompeiovy sestry, Publius Sulla, zdědil nesmírné jmění, nikoli však strýcovu politickou prozíravost, a dokonce už ne jeho pud sebezáchovy. Na rozdíl od ostatních se ke spiknutí připojil nikoli proto, aby zvětšil svůj majetek, nýbrž aby se zavděčil přátelům a aby unikl trvale doléhající nudě.

„O obhajobu požádal rovnou Cicerona," kuckal smíchy Crassus, „takže ho tím přivedl do nemalého dilematu."

„Dilema by ovšem nastalo až tehdy, kdyby s tím byl Cicero svolný," řekl Caesar.

„Ale to víš, Gaie, že Cicero už s tím vyslovil souhlas!"

„Jak ses tohle všechno dozvěděl?"

„Protože mě náš milovaný exkonsul právě přišel navštívit. Má najednou dostatek peněz, aby si ode mě koupil můj dům – nebo alespoň doufá, že je bude co nevidět mít."

„Ah! A kolik za něj požaduješ?"

„Pět milionů."

Caesar se opřel v křesle nazad a zarmouceně kroutil hlavou. „Víš, Marku, že už mi připadáš jako stavební spekulant? O každém domě, který postavíš pro svou manželku a pro děti, přísaháš pokaždé při všech bozích, že zůstane jenom jim. Pak přijde někdo, kdo má víc peněz než rozumu, nabídne ti tučný zisk, a – bum? Žena i děti jsou na ulici, dokud nepostavíš další."

„Ten dům mě stál spoustu peněz," bránil se Crassus.

„Určitě ne pět milionů."

„Nu, něco na tom je," řekl Crassus, ale pak rozjasnil tvář. „Ostatně, Tertullii se přestal zamlouvat, takže představa stěhování jí nijak nezlomila srdce. Chci se zakoupit na Germalu, u Cirku Maximu – hned vedle toho paláce, který si tam Hortensius udržuje kvůli svým rybníčkům."

„Jak to, že se Tertullii – po všech těch letech, co v něm strávila – ten dům najednou znelíbil?" otázal se Caesar nedůvěřivě.

„Nu, protože kdysi patříval Markovi Liviovi Drusovi."

„To vím. A vím také, že Drusus byl v jeho atriu zavražděn."

„*A cosi v něm určitě dosud je*," šeptl Crassus.

„Ať radši to *cosi* straší Cicerona a Terentii, viď?" Caesar se dal do smíchu. „Vždycky jsem ti říkal, že byla chyba dělat vnitřní obklady z černého mramoru – je tam příliš mnoho temných koutů. A při pomyšlení na to, jak mizerně ty platíš své služebnictvo, Marku, bych se chtěl vsadit, že si někdo z nich krátí dlouhou chvíli stony a vzdechy kdesi v tom přítmí. A vsadil bych se také, že tě i po přestěhování budou tyhle zlé síly provázet dál – pokud se ti ovšem konečně neutrhne ruka s nějakým slušným zvýšením mezd."

Crassus se vrátil zpět k Ciceronovi a k Publiovi Sullovi. „Jak se zdá," řekl, „je mu Publius Sulla ochoten celou tu sumu 'půjčit', pokud Cicero převezme jeho obhajobu."

„A pokud ho z toho vyseká," řekl Caesar tiše.

„To on bezpochyby dokáže!" Tentokrát se rozesmál Crassus, což byl dosti výjimečný úkaz. „Měl bys ho slyšet! Pilně přepisuje dějiny svého konsulátu, jinak se to

nedá nazvat. Pamatuješ se na všechny ty schůze v průběhu září, října a listopadu? Kdy Publius Sulla sedával hned vedle Catiliny a hlučně ho podporoval? Nu, podle Cicerona to vůbec nebyl Publius Sulla, nýbrž Spinther, který měl nasazeno jeho *imago*!“

„Doufám, že jen žertuješ, Marku!“

„Žertuji i nežertuji. Cicero teď tvrdí, že Publius Sulla strávil podstatnou část oněch *nundin* péčí o všelijaké své záležitosti v Pompeiích! Že tedy sotva mohl být v Římě – tos nevěděl?“

„Jistě, pak to samozřejmě musel být Spinther s jeho *imagem*.“

„On o tom porotu určitě přesvědčí, to mi věř.“

Vtom dovnitř nahlédla Aurelia. „Až budeš mít chvilku, Caesare, ráda bych s tebou mluvila,“ řekla.

Crassus se zvedl. „Já zrovna odcházím, potřebuji dnes ještě navštívit pár lidí. A je-li už řeč o domech,“ podotkl, když spolu s Caesarem zamířili k předním vratům, „musím říct, že Domus Publica je ta nejskvělejší adresa v celém Římě. Je na cestě, ať člověk jde odkudkoli kamkoli. A je milé stavit se tam, kde člověka vítá přátelská tvář a kapka dobrého vína.“

„Takovou dobrou kapku si přece můžeš klidně dopřát sám, ty hamoune stará!“

„Nedá se nic dělat, starý já už opravdu jsem,“ řekl Crassus a přízvisko přešel bez povšimnutí. „Kolik je tobě, sedmatřicet?“

„Letos mi bude osmatřicet.“

„Brrr! A mně čtyřiapadesát!“ Toužebně si povzdychl. „Víš, chtěl jsem se ještě vydat na nějaké velké tažení, dřív než se uchýlím na odpočinek! Podniknout něco, čím bych mohl soupeřit s Pompeiem Magnem.“

„Podle něho už ovšem nezbývají žádné světy, které by ještě bylo možno dobývat.“

„A co takhle Parthové?“

„A co Dacia, Boiohaemum, všechny ty země na Danubiu?“

„Tam se asi chceš pustit ty sám, ne, Caesare?“

„Ano, uvažoval jsem o tom.“

„Parthové!“ trval na svém Crassus a vykročil ze dveří. „Tím směrem je mnohem víc zlata než na severu.“

„Zlata si každý národ cení ze všeho nejvíc,“ řekl Caesar, „takže zlato dokáží poskytnout všechna plemena.“

„Budeš ho potřebovat ke splacení svých dluhů.“

„Ano, to budu. Ale zlato není to největší lákadlo, alespoň ne pro mne. V tomhle směru má naprosto jasno Pompeius Magnus. Zlato je vlastně jen něco navíc. Co je důležitější, je rozsah římské moci.“

Crassus v odpověď jen pokynul rukou; obrátil se směrem k Palatinu a zmizel.

Jakmile si s ním naléhavě žádala promluvit Aurelia, bylo marné pokoušet se jí nějak vyhnout, to Caesar dobře věděl, takže od dveří zamířil rovnou k jejímu bytu, nyní už plně nesoucímu podobu, jakou mu dala její ruka; z půvabné původní výzdoby už nebylo vidět vůbec nic, všude jen samé poličky, svitky, papíry, vědérka s knižními svitky, v koutě stav. Suburské účty ji už nezajímaly; pomáhala teď vestálkám s jejich archivem.

„Oč jde, *mater*?“ otázal se jí ve dveřích.

„O naši novou Pannu,“ řekla a pokynula ke křesílku.

Posadil se, teď už rozhodnut vyslechnout ji. „O Cornelii Merulu?“

„Právě o tu.“

„Je jí teprve sedm, *mater*. Jaképak potíže s ní mohou v tom věku být? Ledaže by byla trochu divoká – ale mně tak nepřipadá.“

„Nasadili jsme si do hnízda Catona,“ řekla jeho matka.

„Och!“

„Nesvede s ní nic Fabia ani žádná z ostatních. Junia a Quinctilia ji nemohou vystát, začínají se s ní štípat a škrábat.“

„Přiveď Fabii a Cornelii Merulu do mé pracovny – hned, prosím.“

Zanedlouho už Aurelia spolu s Nejvyšší Vestinou Pannou a s novou malou vestálkou vstupovala do Caesarovy úřadovny, skvící se čistotou a temně zářící karmínovými a nachovými tóny.

Cosi z Catona v sobě Cornelia Merula skutečně měla – připomněla Caesarovi onen okamžik, kdy Catona poprvé v životě uviděl, jak shlíží z domu Marka Livia Drusa na lodžii Ahenobarbova domu, kde tehdy přebýval Sulla. Hubený, osamělý klučík, jemuž tehdy vlídně pokynul. I ona byla vytáhlá a hubená; také ona měla Catonovy kaštanové vlasy a šedé oči. A stála zrovna tak, jako vždycky stával Cato, nohy od sebe, bradičku povystrčenu, pěstičky zaťaty.

„*Mater* Fabia, ty se můžeš posadit,“ pravil pontifex maximus velice formálně. Jedna ruka pokynula dítěti. „Ty se postav tady,“ říkal a ukázal před svůj stůl. „Tak jakýpak máš problém, Nejvyšší Vestina Panno?“ otázal se.

„Dost velký, jak se zdá,“ řekla Fabia roztrpčeně. „Že prý si žijeme příliš blahobytně – že máme příliš mnoho volného času – že se věnujeme více závětím než Vestě – že nemáme právo pít vodu, která nebyla donesena z Juturniny studny – že nepřipravujeme *molu salsu* způsobem, jak se to dělávalo za časů králů – že neumíme náležitě nasekat maso z *říjnového koně* – a mnohé jiné!“

„A odkudpak ty víš, co se tu děje s masem z *říjnového koně*, ty náš kosáčku?“ otázal se Caesar holčičky vlídně, neboť Merula znamenalo *kos* a on měl v úmyslu chovat se co nejlaskavěji. „Ty přece nejsi v Atriu Vestae tak dlouho, abys tu už byla maso z *říjnového koně* sama viděla, či snad ano?“ Och, nebylo snadné zdržet se při té otázce smíchu! Maso z *říjnového koně* – které se z Cirku Maximu spěšně donášelo nejprve do Regie, aby se tam krví z něho skropil oltář, a poté za stejným účelem k Vestinu posvátnému krbu – byly genitálie a koňský ocas i s řitním svalstvem. Po obřadu bylo toto vše rozřezáno a nadrobno rozsekáno, smíseno se zbytkem krve a spáleno; popelu se pak užívalo při Vestiných svátcích v dubnu, *pariliích.*

„Říkala mi to prababička,“ odpověděla Cornelia Merula hláskem, jenž napovídal, že jednoho dne bude stejně řízný jako Catonův.

„A jakpak to ona ví, když sama není vestálka?“

„Ty,“ pravilo kosátko, „ses do tohohle domu dostal pod falešnou záminkou. Takže ti odpovídat vůbec nemusím.“

„Ty chceš, abych tě poslal zpátky k tvé prababičce?“

„To přece udělat nemůžeš, já už jsem teď vestálka.“

„Udělat to můžu, a také to udělám, pokud mi nebudeš odpovídat na mé otázky.“

Nedala se zastrašit, jen si pečlivě rozmýšlela, co řekne. „Ze sboru mohu být vypovězena jen tenkrát, když budu obžalovaná u soudu a odsouzená.“

„Podívejme se na tu malou právničku! Jenže jsi na omylu, milá Cornelie. Zákon je rozumný, takže samozřejmě pamatoval i na případného černého ptáčka omylem strčeného do jedné klece se sněhobílými pávicemi. Ovšem že tě *můžu* poslat zpátky!“ Caesar se předklonil, oči jako led. „Nepokoušej mou trpělivost, Cornelie! Uděláš líp,

když mi uvěříš. Tvoje prababička by asi nebyla nejradši, kdybys byla prohlášena za nevhodnou k Vestině službě a vrácena s hanbou domů.“

„Já ti to stejně nevěřím,“ trvala Cornelia umíněně na svém.

Caesar povstal. „Uvěříš, až tě teď dám okamžitě odvést domů!“ Obrátil se k Fabii, která ho uchváceně sledovala. „Fabie, sbalíš jí teď okamžitě její věci a pak je i s ní pošleš s doprovodem zpátky domů.“

Vystihl tak rozdíl, jaký je mezi sedmiletou a sedmadvacetiletou svéhlavičkou; Cornelia Merula se podrobila. „Budu ti odpovídat, pontifiku maxime,“ řekla hrdinně, oči plné slz, avšak ani jediná jí neukápla.

Tou dobou by ji byl Caesar už dávno nejraději stiskl do náruče a zasypal polibky. To ovšem nešlo. I kdyby tu nebylo nezbytí Merulu alespoň přimět ke spolupráci, když už ne zkrotit, byla to, nic naplat, Vestina Panna, a takovou člověk zkrátka nemohl sevřít v objetí a zulíbat, ať jí bylo sedmadvacet nebo sedm.

„Tys řekla, že tu jsem pod falešnou záminkou, Cornelie. Copak jsi tím myslela?“

„Říkala to prababička.“

„A je všechno, co prababička říká, vždycky pravda?“

Šedá očka se rozšířila hrůzou. „Ano, samozřejmě!“

„A pověděla ti také prababička, pod jakou falešnou záminkou tu já jsem, anebo to bylo pouhé tvrzení bez dalších důkazů?“ vyptával se přísně.

„Řekla mi to jenom.“

„Jenomže já tu nejsem pod žádnou falešnou záminkou, já jsem zákonně zvolený pontifex maximus.“

„Ty jsi flamen Dialis,“ zamumlala Cornelia.

„Býval jsem sice flamen Dialis, ale to už je velice dávno. Byl jsem ustanoven na místo tvého pradědečka. Jenomže pak byly zjištěny jisté nesprávnosti v inauguračních obřadech a všichni kněží a augurové se tehdy rozhodli, že v úřadu flamina Dialis setrvat nemohu.“

„Ty jsi pořád ještě flamen Dialis!“

„*Domine*,“ řekl mírně. „Já jsem tvým pánem, kosáčku, což znamená, že se ke mně budeš chovat s náležitou zdvořilostí a oslovovat mě *domine*.“

„*Domine*, tedy.“

„Já už nejsem flamen Dialis.“

„Ale ano, jsi! *Domine*.“

„A proč?“

„Protože přece,“ prohlásila vítězoslavně Cornelia Merula, „žádný jiný flamen Dialis není.“

„To plyne z dalšího úradku kněžských a augurských kolegií, kosáčku. Já už flaminem Dialis nejsem, ale tehdy bylo přijato také rozhodnutí neustanovovat do tohoto úřadu až do mé smrti nikoho dalšího. Tak, aby všechno v našem vztahu k Velkému Bohu bylo naprosto podle zákonů.“

„Och.“

„Pojď sem, Cornelie.“

Neochotně obešla roh jeho stolu a postavila se, kam jí ukázal, dvě stopy od jeho křesla.

„Ukaž mi ruce.“

Trhla sebou, zbledla; Caesar naráz pochopil onu prababičku o mnoho lépe, jakmile Cornelia Merula předpažila se strachem dítěte, které má dostat přes ruce prutem.

I on k ní napřáhl dlaně a uchopil její ručky pevným teplým sevřením. „Myslím, že je na čase, abys už zapomněla na doby, kdy byla autoritou v tvém životě tvoje prababička, kosáčku. Vstoupila jsi do řádu římských Vestiných Panen. Přešla jsi z rukou své prababičky do mých. Stiskni je.“

Učinila tak, ostýchavě a bázlivě. Jak je to smutné, říkal si Caesar, že ji až do osmého roku života žádný *pater familias* k sobě nepřivinul a nezlíbal ji a že je teď její nový *pater familias* posvátnými zákony a pravidly zavázán nikdy ji neobejmout ani nepolíbit, ač je to ještě dítě. Řím někdy dokáže být krutým milencem.

„Jsou silné, viď?“

„Jsou,“ šeptla.

„A o mnoho větší než ty tvoje.“

„Ano.“

„Cítíš snad, že by se mi třásly? Nebo že by byly zpocené?“

„Ne, *domine*.“

„Pak už nemusím nic dodávat. Ty i tvůj osud jste teď v mých rukou, já jsem teď tvým otcem. Budu se o tebe starat jako otec, to proto, že to ode mne vyžaduje Velký Bůh společně s Vestou. Ale nejvíc ze všeho se o tebe budu starat proto, že jsi malá holčička. Nikdo tě nebude pohlavkovat ani trestat prutem, nikdo tě nebude zavírat do tmavé skříně, ani nebudeš muset chodit spát bez večeře. To neznamená, že Atrium Vestae je místo, které nezná tresty, jenom musí být každý trest správně uvážený a vždycky musí být přiměřený provinění. Když něco rozbiješ, budeš to muset spravit. Když něco umažeš, budeš to muset vyprat. Je ale jedno provinění, po kterém nemůže následovat nic jiného než být poslána domů, a to je přečin povyšování se nad nadřízené a rozsuzování, co dělají správně a co ne. Není na tobě, abys posuzovala, co se zde pije, jak se ten nápoj získává, ani z které strany číše se má pít. Není na tobě, abys určovala, co jsou a nejsou zvyky a tradice vestálek. *Mos maiorum* není neměnný, nezůstává takový, jaký býval za vlády králů. Jako všechno na světě se i on utváří tak, aby vyhovoval své době. Takže napříště už žádné kritiky, žádné odsudky. Je ti to jasné?“

„Ano, *domine*.“

Pustil její ručky, po celou tu dobu se jí nepřiblížil na víc než ony dvě stopy. „Můžeš jít, Cornelie, ale počkej ještě venku. Chci si promluvit s Fabií.“

„Děkuji ti, pontifiku maxime,“ povzdychla si rozzářená Fabie.

„Neděkuj mi, Nejvyšší Panno, jen se snaž s takovýmito výkyvy rozumně vypořádávat,“ řekl Caesar. „Myslím, že bude moudré, abych se v budoucnu na výchově těch tří děvčátek podílel aktivněji. Budeme se k vyučování pravidelně scházet každých osm dní, od druhé hodiny po svítání do poledne. A to – řekněme – třetího dne po *nundinu*.“

Rozhovor byl zjevně u konce; Fabia vstala, hluboce se uklonila a odešla.

„To jsi zvládl mimořádně dobře, Caesare,“ řekla Aurelia.

„Chuděrka malá.“

„Moc ji asi přes ty ručičky tloukli.“

„Ta její prababička musí být pěkná potvora.“

„Jsou lidé, kteří žijí až příliš dlouho, Caesare. Doufám, že mě takového něco nepotká.“

„Jediná věc je důležitá – podařilo se mi vypudit z ní toho Catona?“

„Och, podle mne určitě! A zvlášť pokud je budeš ty sám vyučovat. To byl vynikající nápad. Fabia ani Arruntia nebo Popillia pro tohle nemají kouska přirozeného

nadání, a já sama se do toho příliš vkládat nemohu. Jsem jenom žena, nikoli *pater familias*.“

„Je to zvláštní, *mater*! Za celý život jsem nikdy nebyl *pater familias* vůči žádnému mužskému potomku!“

Aurelia se s úsměvem zvedala. „Tomu jsem jen ráda, synku. Vzpomeň si na chudáka mladého Maria. Ženy v tvých rukou ti jsou vděčné za tvou sílu a za tvou autoritu. Kdybys měl syna, musel by žít v tvém stínu. Protože velikost se v rodinách neopakuje, a nevyskytuje se ani ob jednu generaci, ale zpravidla až po několika. Měřil bys ho sebou samým, a on by si z toho musel zoufat.“

Clodiův klub byl shromážděn v krásném velkém domě, který si Clodius pořídil za Fulviiny peníze v těsném sousedství nákladné insuly s luxusními byty, jež představovala jeho nejvýnosnější investici. Byli tu všichni, kdo vskutku něco znamenali: obě Clodie, Fulvia, Pompeia Sulla, Sempronia Tuditani, Palla, Decimus Brutus (syn Sempronie Tuditani), Curio, mladý Poplicola (Pallin syn), Clodius a zasmušilý Marcus Antonius.

„Já bych si to hned vyměnil s Ciceronem,“ říkal rozmrzele Antonius, „to bych se ženit vůbec nemusel.“

„V tom je ovšem skryto jisté *non sequitur*, Antonie,“ namítl s úsměvem Curio. „Cicero přece už ženatý je, a navíc s pěknou potvorou.“

„Ano, ale proslul už natolik svou schopností vysekat lidi od soudu, že jsou dokonce ochotni ’půjčit‘ mu pět milionů,“ trval Antonius na svém. „Kdybych já takhle dokázal zaručit lidem, že vyklouznou bez trestu, měl bych pět milionů i bez ženitby.“

„Oho!“ řekl Clodius a posadil se zpříma. „Kdopak je vůbec ta šťastná, Antonie?“

„Strýc Lucius – to je teď náš *pater familias*, protože strýc Hybrida s námi nechce mít nic společného – odmítl platit za mě mé dluhy. Dědictví po mém nevlastním otci je v dosti neutěšeném stavu, a z toho, co patřívalo mému vlastnímu otci, už nezbývá vůbec nic. Takže se mám oženit s nějakou pitomou holkou, která čpí kramařením.“

„A kdo je to?“

„Jmenuje se Fadia.“

„Fadia? O žádné Fadii jsem zatím neslyšela,“ řekla Clodilla, nyní šťastně rozvedená. „Pověz nám o ní přece něco víc, Antonie.“

Mohutná ramena se bezradně pozvedla a klesla. „Nu, v tom to právě vězí. Nikdo o ní zatím nic neslyšel.“

„Z tebe páčit informace, Antonie, to je jako mámit z jalové krávy telátko,“ řekla Celerova manželka Clodia. „Pověz přece, co je to zač, ta Fadia?“

„Její otec je nějaký nestoudně bohatý obchodníček z Placentie.“

„Chceš říct, že je to *Galka*?“ vydechl Clodius.

Někdo jiný by byl asi uraženě zaprotestoval; Marcus Antonius se pouze ušklíbl. „Strýc Lucius přísahá, že ne. Čistokrevná Římanka, povídal. Což podle mě znamená, že je to opravdu tak. Caesarové jsou na rodový původ odborníci.“

„Tak jen pokračuj,“ pobídl ho Curio.

„O moc víc vám nepovím. Starý Titus Fadius má syna a dceru. Syna chce protlačit do senátu, a tak se rozhodl, že nejvhodnější cesta k tomu bude, když najde dceři nějakého aristokratického manžela. Ten syn je zřejmě hrozný, nikdo o něho asi nestál. Takže jsem to odnesl já.“ Antonius se podíval po Curionovi s úsměvem, v němž se zableskly překvapivě malé, ale zato pravidelné zoubky. „Málem bys to býval ty,

jenomže tvůj otec prohlásil, že by radši poslal vlastní dceru na ulici, než by k takovému něčemu dal souhlas.“

Curio zaječel a dosedl na židli. „To by pochodil! Scribonia je tak ošklivá, že zájem o ni by mohl projevit leda tak Appius Claudius Slepec.“

„Drž laskavě pusu, Curione!“ řekla Pompeia. „Scribonii známe všichni, ale o Fadii nevíme nic. Je hezká, Marku?“

„Věno má překrásné.“

„Kolik?“ otázal se Decimus Brutus.

„Tři sta talentů bylo odklepnuto – jako cena za vnuka Antonia Oratora.“

Curio si hvízdl. „Pokud by ten Fadius zkusil znovu štěstí u mého *taty,* byl bych ochoten chodit do postele třeba se zavázanýma očima! To už je přece skoro polovina těch Ciceronových pěti milionů! Ještě ti něco zbyde, až poplatíš všechny své dluhy.“

„Nepleť si mě se strýčkem Gaiem, Curione!“ rozesmál se Antonius. „Mé dluhy nepřesahují půl milionu.“ Pak zvážněl. „Ale na tyhle hotové peníze mi stejně nikdo z nich nedovolí ani sáhnout. Strýc Lucius se starým Fadiem upekli svatební smlouvu tak, že si Fadia podrží rozhodování o veškerém svém majetku.“

„Ale to je přece strašné, Marku!“ vykřikla Clodia.

„Přesně to jsem jim také řekl, když jsem si ji za takovýchto podmínek odmítl vzít,“ prohlásil Antonius samolibě.

„Tys to odmítl?“ otázala se Palla a našminkované tváře se jí zavlnily, jako když veverka hryže oříšek.

„Ano.“

„A co bylo potom?“

„Couvli.“

„Naprosto?“

„Ne sice úplně, ale o dost velký kus. Titus Fadius souhlasil s tím, že proplatí mé dluhy a mně poskytne navíc k dispozici jeden milion v hotovosti. Takže za deset dnů je svatba, i když ovšem nikdo z vás na ni pozván nebyl. Strýc Lucius chce, abych vypadal jako lilie.“

„Aby ses u toho Gala ukázal v gala!“ vyprskl Curio.

Svíjeli se smíchy.

Po nějakou chvíli probíhalo setkání v pohodě, nemluvilo se o ničem závažném. Jediné dvě služebné v místnosti postávaly za lehátkem, na kterém spočívala Pompeia společně s Pallou – obě náležely Pompei. Mladší byla její vlastní služtička Doris, starší pak Aureliin neodmyslitelný hlídací pes, Polyxena. Nikdo z Clodiova klubu si ani na okamžik nepřestával být vědom, že cokoli Polyxena zaslechne, zreprodukuje věrně Aurelii, sotva se Pompeia vrátí do pontifikova státního obydlí, a byl to dosti protivný pocit. Mnoho schůzek se tak konalo raději bez Pompeie, buď z toho důvodu, že projednávané plány na všelijaké neplechy nebyly právě nejvhodnější pro uši matky pontifika maxima, anebo proto, že se co chvíli někdo vytasil s opětovným návrhem, aby byla Pompeia z kroužku vyloučena. Existoval ovšem jeden dobrý důvod, proč její přítomnost v klubu i nadále strpět: nastávaly někdy chvíle, kdy bylo dobré vědět, že určité informace bezpečně dorazí až k oné staré, pevné a vlivné opoře společnosti.

Onoho večera však tento dozor posléze dohnal Publia Clodia na samou hranici trpělivosti. „Poslyš, Pompeio,“ řekl pojednou tvrdě, „ta stará donašečka, co stojí za tebou, to je prostě vrchol sprostoty! Neděje se tu nic, o čem by se nemohl dozvědět třeba celý Řím, ale já už si tu žádné špehy vidět nepřeju! Takže tu nemáš co pohledávat ani ty, když mi ji sem vodíš. Seber se a jdi i s tou svou slídilkou domů!“

Zářivé a neuvěřitelně zelené oči se rázem naplnily slzami; Pompei se roztřásly rty. „Prosím tě, to ne, Publie Clodie! Prosím!“

Clodius se k ní otočil zády. „Jdi domů,“ řekl jen.

Rozhostilo se trapné ticho, zatímco se Pompeia sesmekla z lehátka, nazula si botky a vypotácela se z místnosti následována Polyxenou s obvyklým kamenným výrazem v tváři a popotahující Doris.

„To od tebe nebylo právě laskavé, Publie,“ řekla Clodia, když zmizely.

„Laskavost není zrovna ctnost, kterou bych vyznával!“ odsekl Clodius.

„Je to Sullova vnučka!“

„I kdyby to byla vnučka samého Jova, tak je mi to jedno! Muset se věčně dívat na tu Polyxenu už mě dokonale otrávilo!“

„Strýček Gaius,“ řekl Antonius, „není žádný hlupáček. Do blízkosti *jeho* manželky se ti prostě nepodaří proniknout, aniž je někde ve střehu nějaká ta Polyxena, Clodie.“

„To já dobře vím, Antonie!“

„Má s tím sám až příliš mnoho zkušeností,“ uchichtl se Antonius. „Pochybuji, že by existoval nějaký trik s nasazováním parohů, který by on neznal.“ S uspokojením si povzdychl. „On je sice jako severák, ale pomohl aspoň profouknout to zatuchlé ovzduší naší rodiny! Má na kontě víc úspěchů než sám Apollón.“

„Nechci nasazovat parohy Caesarovi,“ utrhl se Clodius, „chtěl jsem se jen zbavit té Polyxeny!“

Ale vtom už se rozesmála Clodia. „Nu, když už je teď to oko a ucho Říma pryč, můžu vám alespoň povědět, co se onehdy v noci přihodilo při večeři u Attika.“

„To asi pro tebe byl zážitek, viď, Clodie?“ zašpičkoval mladý Poplicola. „Všechno jak se patří, slušnost sama!“

„Samozřejmě, zvlášť když tam byla i Terentia.“

„Takže co na tom večeru vlastně bylo tak zajímavého?“ zabručel nerudně Clodius, dosud rozladěný kvůli Polyxeně.

Clodia ztišila hlas, rázem plný napětí. „Seděla jsem přímo proti Ciceronovi!“ prohlásila.

„A jak jsi tu extázi přežila?“ otázala se Sempronia Tuditani.

„Chtěla ses snad zeptat, jak takovou extázi dokázal přežít *on*!“

Všechny hlavy se otočily jejím směrem.

„Clodie, snad nechceš říct…!“ vyjekla Fulvia.

„To víš, že chci,“ řekla Clodia poťouchle. „Jel po mně jak naolejovaný had.“

„Před Terentií?“

„Nu, ona byla tak trochu za rohem, naproti dolnímu lehátku, seděla zády k nám. Takže díky mému příteli Attikovi se takhle Ciceronovi povedlo pěkně vyklouznout ze řetězu.“

„A jak to probíhalo?“ vypravil ze sebe Curio zmožený smíchem.

„Pěkně jsem si s ním zaflirtovala, od začátku večeře až po sám její konec. Koketovala jsem s ním až neskutečně, a jemu se to nesmírně zamlouvalo! Nemluvě o tom, jak moc dobře to dělalo mně. Povídal, že vůbec netušil, že v Římě žije tak sečtělá žena. To bylo poté, co jsem mu ocitovala toho nového básníka Catulla.“ Obrátila se ke Curionovi. „Četl jsi ho? Je skvělý!“

Curio si utíral oči. „Vůbec jsem o něm neslyšel.“

„Je to docela nová tvář – vydává ho teď Atticus. Je odněkud ze Zapádské Galie. Atticus říkal, že má v úmyslu usídlit se v Římě – nemohu se dočkat, až se s ním setkám!“

„Pojďme zpátky k tomu Ciceronovi," řekl Clodius, jenž vytušil možné využití této látky na Foru. „Jakpak se chová, když uvízne v tenatech lásky? Upřímně řečeno, jsem se domníval, že jemu nic takového nebylo dáno."

„Och, jako ten nejzamilovanější kocour," řekla Clodia trochu znuděně. Překulila se na záda a zabušila patami do lehátka. „Byl v tu chvíli jako proměněný. Z *otce vlasti* se stal naráz poutník jako vystřižený z Plauta. Proto to také byla taková zábava. Provokovala jsem ho dál a dál a on ze sebe dělal stále většího a většího pitomu."

„Ty jsi ale potvora!" prohlásil Decimus Brutus.

„To si určitě říkala i Terentia."

„Oho! Takže ona to přece jen postřehla?"

„Za malou chvíli už to postřehla celá jídelna." Clodia nakrčila nosík, vypadala rozkošně. „Čím víc se pokoušel uspět u mne, tím většího hlupáka dělal sám ze sebe. Atticus byl smíchy dočista bez sebe." Teatrálně se zachvěla. „A Terentia zase byla dočista bez sebe vzteky. A Cicero, chudák stará… Mimochodem, proč o něm vlastně všichni mluvíme, jako by byl kdovíjak starý? Chudák ovšem byl, to ano. Terentia se mu pak určitě pořádně zahryzla do krku, sotva udělali cestou domů první dva kroky ze dveří."

„Nic jiného by ona do pusy ani nevzala," broukla Sempronia Tuditani.

Následoval takový výbuch smíchu, že se jím nakazilo i služebnictvo až vzadu v kuchyni, na opačném konci zahrady – takové veselí v domě zavládlo!

Clodiina rozmarná nálada se však náhle obrátila zcela jiným směrem. „Publie Clodie, já mám nápad!" vykřikla. „Byl bys pro jednu velkolepou psinu?"

„To je asi, jako kdyby ses mě zeptala, jestli je Caesar Říman!"

Nazítří ráno se Clodia objevila před vchodem rezidence pontifika maxima, spolu s několika dalšími příslušnicemi Clodiova klubu.

„Je Pompeia doma?" otázala se Eutycha.

„Ano, paní přijímá, *domino*," řekl správce, uklonil se a vpustil je do domu.

Společnost se vydala vzhůru po schodech a Eutychus šel po svých záležitostech. Nebylo třeba povolávat Polyxenu; mladý Quintus Pompeius Rufus dlel mimo Řím, takže nebude přítomen žádný muž.

Pompeia zjevně strávila noc v slzách; oči měla nateklé a zarudlé a pohled na ni byl víc než žalostný. Když se dovnitř nahrnula společnost v čele s Clodií, vyskočila.

„Och Clodie, já už jsem si myslela, že tě nikdy neuvidím," zvolala.

„To bych ti přece nemohla udělat, má milá! Ale bratříčkovi to mít za zlé nemůžeš. Polyxena všechno vyžvaní Aurelii."

„To já vím, to já moc dobře vím! Je mi to líto, ale co proti tomu můžu dělat?"

„Nic, miláčku, vůbec nic." Clodia se zvolna usazovala, jako když se uvelebuje půvabný pták, a pak s úsměvem obhlédla skupinku, kterou si s sebou přivedla: Fulvii, Clodillu, Sempronii Tuditani, Pallu a ještě jednu další, Pompei nepovědomou tvář.

„Tohle je moje sestřenka Claudia," sdělovala Clodia upejpavě, „ona je z venkova. Přijela sem na svátky."

„*Ave,* Claudie," pozdravila Pompeia Sulla s obvyklým prázdným úsměvem a pomyslela si, že i když je Claudia venkovanka, je zřejmě z náramně podobného těsta jako Palla nebo Sempronia Tuditani – a ať je odkudkoli, určitě tam s těmi svými šminkami a bujnou odbarvenou hřívou platí za dosti svéráznou osobu. Pokusila se zachovat zdvořile. „Rodinná podoba tu je, jak vidím," řekla.

„To doufám.“ Monstrózní paruka ze zářivých zlatých lokýnek naráz opustila hlavu sestřenky Claudie.

V prvním okamžiku se zdálo, že Pompeia omdlí; pootevřela ústa, zalapala po dechu.

A to už bylo pro Clodii a ostatní příliš. Propukli v bouřlivý smích.

„*Pssst*!“ zasyčel Publius Clodius, několika krajně neženskými skoky se vrhl ke dveřím a zastrčil závoru. Vrátil se pak na své místo, našpulil pusu a zamžikal brvami. „Ale to je přímo *rozkolný* byteček, miláčku!“ zapištěl fistulí.

„Och, och, och!“ koktala Pompeia. „To přece *nemůžeš*!“

„Jak to, že nemůžu?“ řekl Clodius už svým normálním hlasem. „Tady přece jsem, takže je vidět, že můžu! A mělas pravdu, Clodie. Po Polyxeně ani památka.“

„Prosím tě, strašně tě prosím, tady nemůžeš zůstat!“ šeptala Pompeia a lomila rukama, tvář křídově bílou. „Je tu tchyně!“

„Copak, snad tě tu nešpehuje i ona?“

„Obyčejně sem nechodí, ale brzy už se bude konat slavnost Bony Dey, a ta bude probíhat právě tady. Já to tu mám organizovat.“

„Chtělas asi říct, že i tu slavnost bude organizovat ona, ne?“ poznamenal uštěpačně Clodius.

„Nu, jistě, samozřejmě že ona! Ale Aurelia úzkostlivě dbá, aby to vyhlíželo, jako že se se mnou o všem radí, protože oficiální hostitelkou budu já, manželka prétora, v jehož domě se slavnost pořádá. Och, Clodie, *prosím tě*, jdi už. Chodí sem každou chvilku, a jestli zjistí, že mám zastrčenu závoru, bude si stěžovat Caesarovi.“

„Ty má chudinko malá!“ zacukroval Clodius a chytil Pompeiu do náruče. „Vždyť já už jdu.“ Přešel ke skvěle vyleštěnému stříbrnému zrcadlu pověšenému na stěně a s Fulviinou pomocí si opět nasazoval paruku.

„Nedá se říct, že bychom z tebe byli udělali zrovna krasavici, Publie,“ říkala mu jeho manželka, když mu několika konečnými doteky poopravila účes, „ale docela ucházející ženskou snad ano,“ zahihňala se, „i když trochu pochybného řemesla!“

„Pojďte, jdeme odsud,“ řekl Clodius ostatním návštěvnicím, „chtěl jsem jen Clodii ukázat, že provést se to dá – a ono to skutečně jde!“

Závora na dveřích klapla; ženy vyšly v hloučku ven, Clodius v jejich středu.

Právě včas. Vzápětí už se objevila Aurelia, obočí povytažené. „Kdopak to odtud tak spěchal?“

„Clodia a Clodilla a pár dalších,“ řekla neurčitě Pompeia.

„Měla bys už konečně přestat chodit kolem dokola téhle kaše a dělat, jako že nevíš, že je horká!“

„Kaše?“ otázala se užasle Pompeia.

„Och Pompeio!“ Aurelia stanula nad snachou, ale omezila se jen na přísný pohled. „Copak v hlavě opravdu nemáš místo na nic jiného než na tretky a na parádu?“

Pompei vyhrkly slzy. Aurelia si ulevila tou nejmírnější ze všech kleteb, z jejích úst tak vzácných (a i to jen polohlasem), sebrala se a odešla, aby jí nakonec nemusela přece jen napohlavkovat.

Jakmile se ocitli venku na Via Sacra, pustilo se pět nefalšovaných žen s přestrojeným Clodiem ve svém středu rychlým krokem směrem vzhůru, namísto aby sešly na dolní Forum; tam totiž hrozilo nebezpečí, že potkají někoho z jim dobře známých mužů. Clodius byl sám se sebou náramně spokojen a vykrucoval se takovým způsobem, že upoutával pozornost všech blahobytných trhovkyň, které měly obsazen

prostor Portiku Margaritaria a horního Fora. Ulevilo se jim proto, když ho konečně dovedly domů, aniž někdo jeho přestrojení odhalil.

„Celé dny se mě teď budou vyptávat, co to se mnou dnes ráno šlo za divnou ženskou!“ řekla Clodia rozzlobeně, když ze sebe Clodius konečně shodil převlek i maskování a umytý a důstojný se spokojeně rozložil na lehátku.

„Vždyť to stejně byl všechno tvůj nápad!“ namítl.

„To ano, jenomže tys z toho neměl dělat takovou podívanou! Byli jsme dohodnuti, že se cestou tam i zpátky důkladně zahalíš, a ne že se budeš culit a natřásat, aby si tě celý svět všiml!“

„Zavři už pusu, Clodie, přemýšlím!“

„A o čem?“

„Ale – o takové malé odvetě.“

Fulvia se k němu přivinula blíž, vytušila, že se něco bude dít. Nikdo nevěděl lépe než jeho manželka, že Clodius nosí v hlavě celý seznam zamýšlených odplat, a nikdo nebyl víc hotov být mu v pomstě nápomocen než jeho žena. Soupis se v poslední době trochu zkrátil; Catilina už nežil a Arabové snad byli také nadobro vymazáni ze světa. Kdo je tedy na řadě nyní?

„Kdopak to bude?“ zeptala se a olizovala mu lalůček.

„Aurelia,“ procedil mezi zuby. „Nejvyšší čas, aby jí někdo konečně přistřihl hřebínek.“

„A jakpak bys to chtěl udělat?“ otázala se Palla.

„Schytá to s ní i Fabia,“ řekl zamyšleně, „a ta už také potřebuje dostat za vyučenou.“

„Co máš za lubem?“ vyptávala se ostražitě Clodilla. „Ne-ple-chu!“ zanotoval, popadl Fulvii a nemilosrdně ji zlechtal.

Bona Dea byla Dobrá Bohyně, stará jako Řím sám, a tudíž bez tváře a bez podoby, pouhé *numen.* Měla sice jméno, to však nikdo vůbec nevyřkl, tak bylo posvátné. Jaký měla vlastně pro Římanky význam, nedokázal nikdo z mužů pochopit, právě tak jako nedokázal vysvětlit, proč vlastně se nazývá *Dobrá.* Uctívána byla zcela mimo oficiální státní náboženství, a třebaže jí státní pokladna přispívala jistým obnosem, nikdo a nic si ji nedokázalo přisvojit. Staraly se o ni Vestiny Panny, jelikož neměla žádné vlastní kněžky; ony také najímaly ženy, které pečovaly o její posvátnou bylinářskou zahrádku, a ony také uchovávaly léky Bony Dey, určené výhradně Římankám.

Jelikož se nijak nepodílela na životě mužského Říma, ležel její rozlehlý chrámový okrsek mimo pomerium, na svazích Aventina, přímo pod vystupujícím skalním útesem Saxum Sacrum neboli Posvátným kamenem a poblíž aventinské vodní nádrže. Nikdo z mužů se neopovažoval sem přiblížit. Ve svatyni stála socha, nepředstavovala však podobu Bony Dey, měla jen oklamat zlé síly probouzené muži, tak aby se domnívaly, že je to ona. Nic nebylo tím, čím se na první pohled zdálo být, v onom světě Bony Dey, která milovala ženy a hady. Její okrsek se hady jen hemžil. Muži, říkávalo se, nejsou nic než hadi. A jelikož Bona Dea vlastní tolik hadů, k čemu ještě by jí byli muži?

Léky, jimiž Bona Dea proslula, pocházely ze zahrady obklopující chrám kolem dokola – ze záhonů s nejrůznějšími bylinami, porůznu rozptýlených v moři chorého žita setého o prvním máji a sklízeného za osobního dohledu Vestiných Panen. Vybíraly toliko špinivé klásky a připravovaly z nich pak elixír Bony Dey – zatímco mezi stébly

dřímaly nebo šelestily tisícovky háďat, kterých si nikdo nevšímal a která si rovněž nikoho nevšímala.

O prvním máji probouzely Římanky svou Dobrou Bohyni z jejího šestiměsíčního zimního spánku. Dělo se tak uprostřed květů a za oslav konaných v chrámu a kolem něho. Římské občanky všech vrstev houfně přicházely, aby se účastnily mystérií, která se počínala za rozbřesku a trvala až do soumraku. Májové klíčení a podzimní zkáza žitných zrn plně vyjadřovaly skvěle vyváženou dvojakost Dobré Bohyně, stejně tak jako víno a mléko. Neboť ačkoli bylo víno tabu, bylo ho přesto nutno vypít hojnost. Říkalo se mu proto *mléko* a bylo uchováváno v drahocenných stříbrných nádobách nazývaných *medové džbánky* – další lest ke zmatení mužského pokolení. Domů se znavené ženy ubíraly opojené *mlékem* nalévaným z *medových džbánků*, vzrušené ještě vilnými doteky sunoucích se suchých hadích těl, v paměti dosud mocnou sílu hadího svalstva, polibky rozeklaných jazýčků, zem otevřenou k přijetí semene, věnečky z révového listí, věčný ženský cyklus zrození a smrti. Žádný muž se nedozvěděl a nechtěl ani vědět, co se vlastně při slavnosti Bony Dey o prvním májovém dnu odehrává.

A pak se začátkem prosince Bona Dea opět ukládala ke spánku, nikoli však veřejně, nikoli v době, kdy je slunce na obloze anebo kdy by nějaká Římanka dosud dlela v cizině. Neboť to, o čem Bona Dea snila během zimy, bylo jen a jen jejím tajemstvím, a tento rituál byl přístupný jen nejurozenějším z Římanek. Všechny její dcery se mohly stát svědkyněmi jarního vzkříšení Bony Dey, avšak toliko dcery králů směly sledovat, jak umírá. Její smrt byla posvátná, byla svatost sama. Smrt Bony Dey byla věcí svrchovaně soukromou.

Že bude tohoto roku Bona Dea ukládána k odpočinku v domě pontifika maxima, bylo dávno dohodnuto; volba místa příslušela vestálkám, které byly v rozhodování omezeny jen tím, že tímto místem musel být dům současného konsula nebo prétora. Od dob Ahenobarba pontifika maxima se nenaskytla příležitost, aby za sídlo rituálu mohl být vybrán sám Domus Publica. Letos se však tato možnost otevřela. Zvolen byl dům městského prétora Caesara a jeho manželka Pompeia Sulla se tím stala oficiální hostitelkou. Datum bylo stanoveno na třetí prosincovou noc a pro onu noc nebylo v domě dovoleno setrvat žádné mužské bytosti, ani otrokovi, ba ani dítěti mužského pohlaví.

Tím, že volba padla na jeho dům, byl Caesar pochopitelně potěšen, a docela rád se chystal přespat ve svém bytě v dolní části ulice Vicus Patricius; ještě raději by asi byl zvolil svůj někdejší byt v Aureliině insule, avšak tam v dané chvíli sídlil numidský princ Masintha, jeho klient, jenž na počátku roku prohrál při u soudu. Vznětlivým povahám, jak se zdálo, v poslední době stoupala krev rychleji do hlavy. Masinthu v jisté chvíli natolik pobouřily lži, které o něm roznášel princ Juba, že na něho vztáhl ruku, popadl ho za vous a za vous ho taky zvedl ze židle. Jelikož Masintha nebyl římským občanem, hrozilo mu zbičování a smrt zardoušením, avšak Caesar ho svěřil do péče Luciovi Decumiovi a dosud ho ukrýval. Kdoví, zauvažoval pontifex maximus, když se ubíral vzhůru do kopce směrem k Subuře, snad by mohl právě pro tuto noc získat některou z těch rozkošně zemitých suburských ženušek, které teď vlivem nedostatku času a jeho společenského vzestupu jako by mizely z jeho dosahu. Ano, to je přímo skvělý nápad! Nejprve povečeří s Luciem Decumiem a pak vzkáže pro Gavii nebo Apronii či Scaptii…

Nad Via Sacra se už snesla noc, avšak ta její část, která se vinula napříč Forem Romanem, v tuto chvíli tonula v záři pochodní; k hlavním vratům pontifikovy rezidence jako by se ze všech stran sléval nekonečný proud nosítek a sloužících a pod

příkrovem dýmu probleskovala v mihotavém světle nádherná pestrobarevná roucha, jiskřily pohádkové šperky, co chvíli se objevovaly dychtivé ženské tváře. A jak poutnice sestupovaly z nosítek, plnil se vzduch jejich smíchem, sem a tam přelétaly pozdravy a útržky rozhovorů, cestou do vestibulu ještě roztřásaly záhyby svých slavnostních úborů, přihlazovaly si účes, poopravovaly brože a náušnice. Otázka, co si vzít na sebe, byla pro nejednu z nich spojena s bolestmi hlavy a výbuchy vzteku, neboť pro všechny Římanky byla v celém roce právě toto jedinečná příležitost, kdy předvést, jak se umějí nastrojit a jaké poklady skrývají jejich šperkovnice. Muži si takových věcí jaktěživ nevšimnou. Ženy je nepřehlédnou nikdy!

Seznam pozvaných návštěvnic byl neobvykle obsáhlý, dovolovaly to rozlehlé prostory hostitelského domu; nad hlavní peristylovou zahradou dal Caesar napnout plachtu, aby ji zakryl očím zvědavců na Via Nova, takže se ženy mohly shromáždit i zde, stejně tak jako v chrámu v atriu, v prostorné jídelně pontifika maxima i v jeho přijímacím sále. Všude zářily lampy, stoly byly obloženy vybraným lahůdkami, *medové džbánky* byly bezedné, *mléko* z nejvybranějších vinohradů. Skupinky hudebnic posedávaly kolem anebo procházely mezi návštěvnicemi, vyhrávaly na píšťaly a flétničky, drnkaly na lyry, rozeznívaly bubínky, kastaněty, tamburíny, stříbrná chřestítka; mezi hloučky neustále procházely služebné s mísami pochoutek, s dalším a dalším *mlékem.*

Do začátku vlastních mystérií bylo třeba navodit správnou atmosféru, což znamenalo, že shromáždění muselo nejprve překonat fázi lahůdek, *mléka* a švitoření. Ženy však nijak nespěchaly; bylo až příliš mnoho co dohánět, jak znovu a znovu objevovaly další známé tváře, pozdravovaly se s nimi, sdělovaly si s důvěrnými přítelkyněmi nejnovější klípky.

Plazi nehráli při ukládání Bony Dey k zimnímu spánku pražádnou roli; k ukolébání sloužil hadovitý bič, zlověstný nástroj zakončený medúzovitým svazkem řemínků, které se dokázaly ovinout kolem ženského těla se stejnou přilnavostí jako ti nejpřítulnější hadi. Ke šlehání však mělo dojít až později, až bude na oltáři Bony Dey zažehnut oheň a až bude vypit dostatek *mléka,* aby pomohl utlumit bolest a navodit namísto ní zcela zvláštní extázi. Neboť laskání Bony Dey dovedlo být drsné.

Aurelia trvala na tom, že Pompeia Sulla musí spolu s Fabií stát u hlavních dveří a vítat návštěvnice, a byla ze srdce ráda, že dámy z Clodiova klubu dorazily až mezi posledními. Samozřejmě že tu nemohly být dřív! Takovým odkvétajícím poběhlicím, jako je Sempronia Tuditani nebo Palla, přece musí trvat celé hodiny, než si na obličej napadají všechny ty šminky – i když naproti tomu navléci si na sebe tak málo jim asi nezabralo skoro vůbec žádný čas! Obě Clodie – jak musela připustit i Aurelia – byly půvabné; měly hezounká roucha, přesně volené šperky (a těch si nevzaly příliš mnoho), na tvářích jen lehký dotek karmínu a stibia. Fulvia představovala jako obvykle naprostý výtvarný originál, od ohnivé řízy až po několik šňůr černavých perel; asi před dvěma lety porodila synka, na její postavě to však nezanechalo sebemenší stopu.

„Ano, ano, už můžeš jít!“ řekla tchyně Pompei, poté co Fulvia vychrlila pozdravení, a kysele se pousmála, když Caesarova rozmarná a naivní manželka za radostného štěbetání odhopkala, zavěšena do své přítelkyně.

Nedlouho poté Aurelia usoudila, že všechny pozvané ženy už se dostavily, a opustila vestibul. Potřeba ujistit se, že všechno probíhá v naprostém pořádku, jí ovšem nedávala pokoje, přecházela z místa na místo a z jedné místnosti do druhé, střílela pohledy na všechny strany, přepočítávala služebné, odhadovala, zda je na stolech připraven dostatek pokrmů, registrovala, které ženy přišly a kde a s kým se usadily. I

uprostřed takovéhoto chaosu jí ono věčné počitadélko v hlavě nepřestávalo napovídat to i ono, fakta se řadila na svá místa. A cosi ji nepřestávalo znepokojovat – ale *co* jen? Nechybí tu kdosi? *Někdo* tu určitě schází!

Kolem ní právě procházel párek hudebnic, osvěžovaly se mezi jednotlivými čísly. Píšťaly si zavěsily na zápěstí, aby měly volné ruce a mohly si posloužit *mlékem* a medovými koláčky.

„Chryso," říkala vytáhlejší z nich, „tohle je ta nejlepší Bona Dea, co vůbec pamatuji."

„Vid?" souhlasila s plnou pusou její družka. „Kéž by všechna naše vystoupení vypadala takhle, Doris."

Doris! *Doris! Ta* tu přece chybí, Pompeina služka Doris! Naposledy ji Aurelia viděla asi před hodinou. Kde jen vězí? Co tropí? Nepronáší snad otrokyním do kuchyně tajně *mléko?* Nebo se ho sama napila tolik, že pak usnula někde v koutku? Anebo ji zmohla nevolnost?

Aurelia vyrazila vpřed, nevnímala pozdravy ani pozvání, aby se připojila k postávajícím skupinkám žen, brala místnost po místnosti jako ohař sledující stopu.

V jídelně není, určitě ne. Ani nikde v peristylové zahradě. A také ji není vidět tady, v atriu, ani ve vestibulu. Zbývalo prohlédnout už jen přijímací sál, dříve než se vydá pátrat dál po budově.

Snad proto, že Caesarova šafránově žlutá plachta napjatá nad peristylem představovala takovou novinku, rozhodla se většina návštěvnic setrvat právě tam; i zbytek ostatních se uvelebil v jídelně anebo v atriu, které se zahradou přímo souvisely. Což znamenalo, že přijímací sál, rozlehlý a nesnadno osvětlovatelný, byl zcela opuštěn. Potvrdilo se, že ani při počtu dvou set návštěvnic a stovky služebných není rezidence pontifika maxima nijak přeplněna.

Ah! Tamhle konečně je ta Doris! Stojí právě u hlavních dveří a vpouští další hudebnici. Ovšem jakou to hudebnici! Cizozemské zjevení oblečené v nejdražším, zlatem protkávaném kóském hedvábí, s nádhernými drahokamy ovinutými kolem šíje a včesanými i do oslnivých zlatých vlasů. V ohbí levé paže jí spočívá přepychová lyra z želvoviny, vykládaná jantarem a se zlatými kolíčky. Vyskytla se kdy v Římě hudebnice, která by si mohla dovolit takový oděv a šperky a takový nástroj jako tahle? Dozajista ne, jinak by ji tu už dávno kdekdo znal.

Cosi podezřelého bylo i v chování Doris. Děvče se natřásalo a uculovalo, zakrývalo si ústa rukou a obracelo oči po hudebnici jakoby v záchvatu spikleneckého veselí. Aurelia se potichu přikradla blíže ke dvojici, zády přitisknuta ke stěně, kde panovalo nejtemnější přítmí. A když uslyšela hudebnici promluvit mužským hlasem, udeřila jako blesk.

Vetřelec byl dosti útlé postavy, sotva průměrného vzrůstu, byl však obdařen mužskou silou a hbitostí mládí; setřást starší ženu, jako byla Caesarova matka, by nemělo být příliš obtížné. Babizna jedna! *Cunnus*! Dá jim oběma za vyučenou – Aurelii i Fabii – za všechna ta pokoření, co od nich musel vytrpět! Jenže tohle přece není žádná stařena! To je snad sám Proteus! Jakkoli se kroutil a svíjel, Aurelia ho svírala pevným stiskem.

A plným hlasem se už také rozkřičela: „Pomoc! Pomoc! Byly jsme zneuctěny! Pomoc! Pomoc! Mystéria jsou znesvěcena! Pomoc! Pomoc!"

Ze všech stran se k Caesarově matce začaly sbíhat ženy, automaticky se podrobovaly jejím rozkazům, stejně jako ji všichni lidé respektovali po celý její život.

Lyra sletěla na zem, ženy uchopily vetřelce za paže, přemohly ho svou prostou početní převahou. Aurelia ho pustila a obrátila se ke svému okolí.

„Tohle," zachraptěla, „je muž!"

Přispěchaly sem zatím už téměř všechny účastnice slavnosti a hrůzou zkamenělé sledovaly, jak Aurelia oné postavě strhává nejprve zlatovlasou paruku a pak i nákladné roucho, pod nímž se objevila hustě porostlá mužská hruď. Publius Clodius.

Kterási žena vřískla: „Svatokrádce!" Křik, bědování a pláč vzápětí nabyly takové síly, že se záhy všechna okna na Via Nova zaplnila vykukujícími zvědavci; ženy se rozprchávaly všemi směry s nářkem, že obřady Bony Dey byly poskvrněny, zatímco otrokyně se utekly do svých ubytoven, hudebnice se vrhaly na zem, vytrhávaly si vlasy a drásaly si ňadra a dospělé Vestiny Panny skryly zničené tváře pod závojem, aby neodhalily žal a děs před nikým leč před zraky Bony Dey.

To už Aurelia stírala lemem svého oděvu z obličeje bláznivě se chechtajícího Clodia líčidla a proměňovala tak bělobu, červeň i čerň v rozmazanou hnědou mazanici.

„Buďte toho všechny svědkyněmi!" burácela hlasem, jakým dosud nikdy nepromluvila. „Žádám vás všechny, abyste dosvědčily, že tenhle mužský, jenž narušil mysteria Bony Dey, je Publius Clodius!"

A v tom okamžení to přestal být žert. Rázem bylo po smíchu, Clodius vytřeštil oči na onu kamennou a krásnou tvář, jež se k němu skláněla, a pocítil hrozný strach. Jako by se opět ocitl v oné neznámé komůrce v Antiochei, jenomže se teď neobával, že přijde o varlata; šlo mu o život. Svatokrádež podléhala dosud trestu smrti podle starobylých obyčejů, a ani celý Olymp těch nejlepších advokátů, jaké kdy Řím zrodil, nebude s to ho před ním zachránit. V záchvatu hrůzy mu svitlo: Aurelia se stala samotnou Bonou Deou!

Sebral všechnu sílu, vyrval se ze zajetí svírajících ženských rukou a vyrazil vpřed chodbou, která vedla mezi bytem pontifika maxima a tricliniem. Na jejím konci se rozkládala soukromá peristylová zahrada, za vysokou cihlovou stěnou pak už kynula svoboda. Jako kočka se vyšvihl a chytil se rukama hřebene zdi, vytáhl se pažemi vzhůru, přehoupl a přepadl na druhou stranu, na neporostlou půdu.

„Přiveďte mi Pompeiu Sullu, Fulvii, Clodii a Clodillu!" štěkla Aurelia. „Jsou všechny v podezření a já s nimi chci hned mluvit!" Sbalila roucho ze zlatem protkávaného hedvábí i paruku a podala je Polyxeně. „Dobře to ulož, jsou to důkazy."

Obrovitá galská propuštěnkyně Cardixa stála mlčky opodál a očekávala příkazy. Dostala za úkol, ať co nejrychleji shromáždí veškeré návštěvnice. Obřady pokračovat nemohou, Řím byl uvržen do náboženské krize tak vážné, že nikdo nepamatuje jí podobnou.

„Kde je Fabia?"

Objevila se Terentia, v tváři výraz, jaký by byl Publius Clodius jen nerad uviděl na vlastní oči. „Fabia se z toho ještě vzpamatovává, ale brzy už jí bude líp. Och Aurelie, Aurelie, tohle je strašná věc! Co budeme dělat?"

„Pokusíme se učinit co možná nejvíc k nápravě, když už ne kvůli nám samým, pak ve jménu všech Římanek. Fabia je Nejvyšší Vestina Panna, v jejích rukou je péče o Dobrou Bohyni. Požádej ji laskavě, ať projde posvátné knihy a zjistí, co můžeme udělat, abychom odvrátily hrozící pohromu. Jak bychom mohly pohřbít Bonu Deu, kdybychom předtím nezahladily toto znesvěcení? A pokud by Bona Dea nebyla pohřbena, nemohla by přece na jaře v máji opět povstat k životu! Nevzešly by hojivé rostliny, žádné dítě v Římě by se nenarodilo bez poskvrny nebo vady, všichni hadi by

se nám odstěhovali nebo by pomřeli! Semeno zajde a černí psi budou požírat mrtvoly v příkopech tohoto prokletého města!“

Teď už její posluchačky nekřičely hrůzou. Ale jejich povzdechy a stony se nesly do temnot za sloupy, do všech koutů, do každého srdce. Město bylo prokleto.

Stovka rukou dostrkala Pompeiu, Fulvii, Clodii a Clodillu do popředí vlnícího se zástupu, stály tam v pláči, zmateně se rozhlížely kolem sebe; žádná z nich nebyla poblíž, když byl Clodius odhalen, dozvěděly se jen, že Bonu Deu poskvrnil nějaký muž.

Matka pontifika maxima si je prohlížela pohledem právě tak spravedlivým jako nemilosrdným. Jsou snad tyto ženy účastny na nějakém spiknutí? Jejich oči byly rozšířeny děsem, vylekané, naprosto zmatené. Ne, usoudila Aurelia, na něčem takovém se nepodílela žádná z nich. Žádná jiná žena než ta hlupačka, ta řecká otrokyně Doris, by nemohla svolit k něčemu tak obludnému, tak nepochopitelnému. Co to jen Clodius té idiotce, té Pompeině služtičce slíbil, aby ji přiměl ke spolupráci?

Doris stála mezi Servilií a Cornelií Sullou a plakala tak usedavě, že jí slzy prýštily nejen z očí, ale ještě více nosem a ústy. Však na ni hned dojde, nejprve jsou tu však všechny návštěvnice.

„Prosím všechny paní, kromě těch, které stojí v prvních čtyřech řadách, aby odešly. Tento dům byl znesvěcen, vaše přítomnost zde je neblahá. Vyčkejte na ulici na svůj doprovod anebo se odeberte domů ve skupinách. Ty, které stojí zde v popředí, budu potřebovat jako svědkyně, neboť nebude-li toto děvče vyslechnuto teď hned, čeká je pak výpověď před muži, a muži dokáží někdy být dost pošetilí, když mají zpovídat mladou ženu.“

Řada byla na Doris.

„Otři si obličej, děvče!“ vyštěkla na ni Aurelia. „Rychle se uprav a přestaň brečet! Jinak tě dám zbičovat tady na místě!“

Posloužit musela dívčina hrubá halena. Aureliin rozkaz byl vyplněn, neboť její slovo bylo naprostým zákonem.

„Kdo tě k tomu navedl, Doris?“

„Slíbil mi měšec zlata a svobodu, *domino*!“

„Publius Clodius?“

„Ano.“

„Byl to jen Publius Clodius, anebo ještě někdo další?“

Co na to měla říci, aby umenšila hrozící trest? Jak by ze sebe mohla setřást alespoň část viny? Doris uvažovala s rychlostí a lstivostí holčiny, která byla prodána do otroctví, poté co piráti přepadli a vyplenili její rodnou rybářskou vesničku v Lykii; bylo jí dvanáct, tedy zralá pro znásilnění a vhodná k prodeji. V období mezi těmito událostmi a nástupem u Pompeie Sully si protrpěla službu u dvou jiných paní, starších a studenějších, než byla manželka pontifika maxima. Život v Pompeiných službách se ukázal být Elysejskými poli a truhlička pod kavalcem v Dorisině vlastní ložničce, tvořící součást Pompeina bytu, byla plná dárečků; Pompeia byla právě tak štědrá, jako byla lehkomyslná. Teď však to jediné, co měla Doris před očima, byla vidina biče. Jestliže z ní jeho šlehy servou kůži, Astyanax se na ni už nikdy ani nepodívá! A pokud se za ní kdo z mužů ohlédne, otřese se odporem.

„Byl tu ještě někdo další, *domino*,“ zašeptala.

„Mluv tak, aby tě bylo slyšet, děvče! Kdo jiný se na tom podílel?“

„Moje paní, *domino*. Paní Pompeia Sulla.“

„Jakým způsobem?“ vyptávala se Aurelia, nedbajíc Pompeina ohromeného vzlyku ani náhlého zašumění mezi svědkyněmi.

„Pokud někde byli přítomni muži, *domino*, nikdy jsi nedovolila, aby se paní Pompeia vzdálila z dohledu Polyxeny. Měla jsem Publia Clodia vpustit dovnitř a odvést ho nahoru, kde by mohli být spolu sami.“

„To není pravda!“ zaúpěla Pompeia. „Aurelie, přísahám ti při všech našich bozích, že to není pravda! Přísahám, přísahám, přísahám, přísahám!“

Avšak otrokyně tvrdošíjně trvala na své verzi o dostaveníčku a ničím se nedala pohnout, aby od ní ustoupila.

Po hodině Aurelia další výslech vzdala. „Svědkyně se mohou odebrat domů. Manželka a sestry Publia Clodia mohou také odejít. Připravte se na to, že vás zítra přijdou vyslechnout některé z nás. Toto je ženská záležitost; vyřizovat ji s vámi budou ženy.“

Pompeia Sulla ležela zhroucena na podlaze, otřásala se vzlykotem.

„Polyxeno, ty odveď ženu pontifika maxima do jejích pokojů a ani na okamžik ji nenechávej o samotě.“

„*Mama*!“ volala Pompeia na Cornelii Sullu, když jí Polyxena pomáhala povstat. „*Mama*, pomoz mi! Pomoz mi, prosím tě!“

Obracela se však jen k další krásné, leč kamenné tváři. „Nemůže ti pomoci nikdo než Bona Dea. Jdi s Polyxenou, Pompeio.“

Cardixa se vrátila ze služby u velkých bronzových vrat; vypouštěla jimi uslzené návštěvnice ven na ulici, pomačkaná a zplihlá roucha na nich povlávala v mrazivém větru. Po prožitém děsu nebyly schopny chůze, a byly tak odsouzeny předlouho vyčkávat na své nosiče a doprovody; ti všichni zmizeli kdovíkam, neboť s jistotou předpokládali, že jejich služeb nebude třeba před úsvitem. Ženy se tedy sesedly na pokraji Via Sacra, choulily se zimou k sobě a ustrašenýma očima sledovaly město před sebou, stižené prokletím.

„Cardixo, ty jdi zamknout Doris.“

„Co se mnou bude?“ naříkalo děvče, když ji Cardixa odváděla. „Co se mi stane, *domino*?“

„Budeš se odpovídat před Bonou Deou.“

Noční hodiny se skomíravě táhly až do neutěšeného času kuropění; pospolu zbývaly už jen Aurelia, Servilia a Cornelia Sulla.

„Pojďme se posadit do Caesarovy pracovny. Vypijeme si trochu vína,“ řekla Aurelia s posmutnělým úsměvem, „ale nebudeme mu říkat *mléko*.“

Víno z Caesarových zásob na poličce na stěně jim trochu pomohlo; Aurelia si třesoucí se rukou přejela oči, narovnala se v ramenou a pohlédla na Cornelii Sullu.

„Co si o tom myslíš, *avia*?“ otázala se Pompeina matka.

„Myslím, že ta holka Doris lže.“

„Totéž se domnívám i já,“ řekla Servilia.

„Odjakživa vím, že má dcera je chuděrka dosti hloupá, nikdy se ale nestalo, že by jednala zlovolně nebo podle. Napomáhat muži hodlajícímu znesvětit Bonu Deu – k tomu by jí zcela chyběla odvaha, prostě by to nedokázala!“

„Což si ovšem nebude myslet Řím,“ řekla Servilia.

„V tom máš plnou pravdu. Řím uvěří v dostaveníčko v průběhu nejsvětějšího obřadu, a tak se o tom také bude povídat. Och, je to strašné! Chudák Caesar, chudáček Caesar! Právě tohle se muselo stát *v jeho* domě, za účasti jeho manželky! Bozi, jak se na tom popasou všichni jeho nepřátelé!“ zanaříkala Aurelia.

„Tahle obluda má ovšem dvě hlavy. Svatokrádež je sice ta úděsnější z nich, ale skandál se mnohem víc zadře do paměti," řekla Servilia.

„Souhlasím." Cornelia Sulla se zachvěla. „Umíte si představit, co všechno už se v tuto chvíli vykládá po celé Via Nova díky onomu rozruchu tady? A v neposlední řadě asi i díky služebnictvu, které zmírá touhou tuhle historku roznést co nejrychleji po světě, zatímco shánějí nosiče po všech možných tavernách? Aurelie, jak my jen dokážeme Dobrou Bohyni přesvědčit, že ji milujeme?"

„Já doufám, že Fabia a Terentia – je to vynikající a moudrá žena – právě teď takový způsob hledají."

„A co Caesar? Už o tom ví?" otázala se Servilia, jejíž myšlenky se nikdy nezatoulaly daleko od něho.

„Šla mu to povědět Cardixa. Mluví spolu arvernskou galštinou, pokud je u toho někdo další."

Cornelia Sulla se zvedla, pozdvižením obočí naznačila Servilii, že je čas odejít. „Vypadáš velice unaveně, Aurelie. Nic dalšího už teď udělat nemůžeme. Jdu domů, trochu se vyspat, doufám, že učiníš totéž."

Caesar, jak se patřilo, nenavštívil Domus Publiku až do svítání. Zašel namísto toho dříve do Regie, kde pronesl modlitbu, obětoval na oltáři a zažehl oheň v posvátném krbu. Poté se odebral do oficiálního sídla pontifika maxima, sousedícího s Regií, rozsvítil všechny lampy, poslal pro kněží Regie a zajistil, aby byl v síni dostatek židlí pro všechny pontifiky dlící toho času v Římě. A pak si povolal Aurelii, neboť věděl, že už na jeho pozvání čeká.

Vypadala staře! Jeho matka a *stará*?

„Och *mater*, je mi tě strašně líto," řekl a usazoval ji do nejpohodlnějšího křesla.

„Mne nelituj, Caesare. Litovat bys měl Řím. Je to hrozné prokletí."

„Řím se z něho vzpamatuje, o to se postarají všechna jeho kněžská kolegia. Ale ty se musíš dát do pořádku, to je teď ze všeho nejdůležitější. Dobře vím, co pro tebe znamenalo pořádat slavnost Bony Dey. Co tohle jen bylo za ohavný, idiotský, bizarní nápad!"

„Dalo by se samozřejmě čekat, že zeď přeleze v průběhu slavnosti Bony Dey nějaký primitivní ožrala ze Subury, z čiré zvědavosti, ale naprosto nedokážu pochopit Publia Clodia! Och ano, dobře vím, jak na něho zapůsobila opičí láska toho hlupáka Appia Claudia, který měl na starosti jeho výchovu – a vím také, že je Clodius známý výtržník. Ale převléci se za ženu, aby znesvětil Bonu Deu? Aby se vědomě dopustil svatokrádeže? Ten se snad musel dočista zbláznit!"

Caesar pokrčil rameny. „I to je možné, *mater*. Je z prastarého rodu, bylo tam mnoho příbuzenských sňatků. Takových úchylek se u Pulchrů projevilo víc než dost! Odjakživa se vyznačovali nedostatkem náležité uctivosti – vzpomeň si jen na onoho Claudia Pulchra, jenž dal za naší první války s Kartágem utopit posvátná kuřata a pak prohrál bitvu u Drepana – nemluvě o tom, jak svou dceru vestálku posadil do svého nepovoleného triumfálního vozu! Je to prazvláštní rod, v lecčems vynikají, ale jsou naprosto nespolehliví. Což, myslím, plně platí i o Clodiovi."

„Narušit slavnost Bony Dey je mnohem horší než znásilnit vestálku."

„Nu, podle Fabie se i o takového něco už pokusil. A když neuspěl, obvinil Catilinu." Caesar si povzdychl. „Clodiovy blázniviny se naneštěstí pohybují stále ještě před pomezím soudnosti. Nemůžeme ho označit za šílence a někam ho prostě zavřít."

„Bude tedy souzen podle zákona?“

„Jelikož jsi ho odmaskovala před ženami a dcerami konsulárů, *mater*, bude muset jít před soud.“

„A Pompeia?“

„Cardixa mi řekla, že ty v její spoluvinu nevěříš.“

„Nevěřím. O její nevině jsou přesvědčeny i její matka a Servilia.“

„Takže je to nakonec Pompeino slovo proti slovu otrokyně – pokud ji ovšem neobviní Clodius.“

„To neudělá,“ řekla zasmušile Aurelia.

„Proč?“

„Nezbylo by mu v tom případě, než doznat, že se dopustil svatokrádeže. Clodius všechno popře.“

„Vidělo ho až příliš mnoho očí.“

„Celého olepeného líčidly. Já jsem mu je setřela a odhalila jsem, že je to Clodius. Ale domnívám se, že smečka nejlepších římských advokátů většinu svědkyň přiměje, aby zapochybovaly o svých vlastních očích.“

„Čímž tedy říkáš, že pro Řím by bylo nejlepší, aby byl Clodius osvobozen.“

„Ale jistě! Bona Dea náleží ženám. Nebyla by příliš vděčná Římanům, kdyby v jejím jménu oni udělovali tresty.“

„Nesmí mu být dovoleno z toho vyklouznout, *mater*. Svatokrádež je *záležitost* veřejná.“

„On také neunikne. Až nadejde vhodný čas, Bona Dea si ho sama najde a vypořádá se s ním.“ Aurelia povstala. „Brzy už se tu začnou scházet pontifikové, já půjdu. Pokud mě budeš potřebovat, pošli pro mne.“

Krátce nato se dostavili Catulus a Vatia Isauricus, bezprostředně po nich pak i Mamercus, takže Caesar nic neříkal, vyčkával, až se všichni tři usadí.

„Nepřestává mne udivovat, jaké množství informací ty dokážeš vměstnat na jediný list papíru, pontifiku maxime,“ řekl Catulus, „a všechny tak logicky vyjádřené, tak snadno pochopitelné.“

„Přesto to ale není příliš radostná četba,“ řekl Caesar.

„Ne, tentokrát určitě ne.“

Ve dveřích se objevovali další: Silanus, Acilius Glabrio, Varro Lucullus, konsul příštího roku Marcus Valerius Messala Niger, Metellus Scipio a Lucius Claudius rex sacrorum.

„Nikdo další není v Římě přítomen. Souhlasíš s tím, abychom začali, Quinte Lutatie?“ otázal se Caesar.

„Můžeme zahájit, pontifiku maxime.“

„Stručný popis toho, k čemu tu došlo, jste obdrželi v mém vzkazu, požádám ale svou matku, aby vám tu událost sama popsala. Jsem si vědom, že by to příslušelo Fabii, ta však právě spolu s ostatními dospělými vestálkami prochází posvátné knihy a vyhledává náležité obřady pro odčinění zločinu.“

„Aurelia postačí, pontifiku maxime.“

Přišla tedy Aurelia a vypověděla, co zažila – stručně, výstižně, s nadhledem a ukázněně. Jaká úleva slyšet ji! A Caesar, uvědomovali si v tu chvíli muži jako Catulus, je zcela po matce.

„Jsi ochotna dosvědčit před soudem, že tím mužem byl Publius Clodius?“ otázal se Catulus.

„Ano, ale uplatním námitku. Nechť je přenechán soudu Bony Dey.“

Nejistě jí poděkovali; Caesar ji propustil.

„Rege sacrorum, tebe žádám jako prvního o tvůj výrok.“

„Publius Clodius *nefas esse*.“

„Quinte Lutatie?“

„*Nefas esse*.“

A shodně zněly všechny další odpovědi, každý z přítomných mužů prohlásil, že Publius Clodius se provinil svatokrádeží.

Neprojevily se tu dnes pražádné spodní proudy pramenící z osobních sporů nebo zášti. Všichni kněží byli naprosto jednotní v názoru a vděčni za tak pevnou ruku, jako byla Caesarova. Politika si vynucovala soupeření, náboženská krize nikoli. Postihovala bez výjimky všechny a rovným dílem, vyžadovala tedy jednotu.

„Požádám patnáct strážců prorockých knih, aby je okamžitě prohlédli,“ řekl Caesar, „a poradím se s kolegiem augurů o jejich mínění. Senát se sejde a bude chtít znát náš názor, musíme na to být připraveni.“

„Clodius musí být postaven před soud,“ pravil Messala Niger, jemuž při pouhém pomyšlení na to, čeho se Clodius dopustil, naskakovala husí kůže.

„Bude to vyžadovat doporučující usnesení senátu a zvláštní zákon přijatý shromážděním lidu. Zeny jsou proti tomu, ale ty máš ovšem pravdu, Nigre. Soudit Clodia je třeba. Zbytek tohoto měsíce musí být nicméně věnován usmiřování bohyně, nikoli odplatě, což znamená, že záležitost zdědí konsulové příštího roku.“

„A co bude s Pompeiou?“ otázal se Catulus, když se k tomu nikdo jiný neměl.

„Pokud ji Clodius neoznačí za spoluvinici – a moje matka se domnívá, že to neučiní – pak je její účast na svatokrádeži opřena jen o výpověď otrokyně, jež je sama spoluvinna,“ odpověděl Caesar naprosto věcným tónem. „Což znamená, že nemůže být veřejně odsouzena.“

„Domníváš se ty sám, že byla do věci zapletena, pontifiku maxime?“

„Nikoli, nedomnívám. Nedomnívá se to ani moje matka, která byla celé události přítomna. Ta otrokyně se snaží zachránit si kůži, to je pochopitelné. Bona Dea bude požadovat její smrt – což ještě neučinila – to však není v našich rukou. Je to ženská záležitost.“

„Co Clodiova žena a jeho sestry?“

„Moje matka říká, že jsou na tom bez viny.“

„Tvá matka má pravdu,“ řekl Catulus. „Žádná Římanka by neznesvětila mystérie Bony Dey, ani Fulvia nebo Clodia ne.“

„Já však přesto ještě něco s Pompeiou učinit musím,“ řekl Caesar a pokynul kněžskému písaři držícímu v ruce tabulky. „Zaznamenej toto. ’Pompei Sulle, manželce Gaia Julia Caesara pontifika maxima: rozvádím se s tebou a odesílám tě domů k tvému bratrovi. Nečiním si žádný nárok na tvé věno.‘“

Nikdo nepromluvil slova, nikdo nenašel odvahu ozvat se, ani pak, když bylo úsečné sdělení předloženo Caesarovi, aby ho opatřil svou pečetí.

Když posel se zapečetěným listem odešel, aby ho předal na místo určení, do Domus Publiky, ozval se Mamercus.

„Moje žena je její matkou, ale Pompeiu domů nechce.“

„Neměla by o to ani být žádána,“ řekl Caesar chladně. „Proto jsem také dal pokyn, aby byla poslána ke svému staršímu bratrovi, který je její *pater familias.* Je v současné době správcem Provincie Africa, ale jeho manželka je zde. Ať budou chtít, či ne, přijmout ji budou muset.“

Byl to Silanus, jenž posléze položil onu otázku, která všechny pálila na jazyku. „Caesare, řekl jsi, že pokud jde o jakoukoli spoluúčast, věříš v Pompeinu nevinu. Proč se s ní tedy rozvádíš?“

Světlounké obočí se pozdvihlo; Caesar se zdál být touto otázkou doopravdy překvapen. „Protože Caesarova manželka, právě tak jako celá Caesarova rodina, musí být mimo jakékoli podezření,“ řekl.

A o několik dní později, když se stejná otázka opakovala v senátě, dal na ni i zcela stejnou odpověď.

Fulvia tloukla Publia Clodia z jedné i druhé strany přes tvář, až mu natrhla ret a až začal krvácet z nosu.

„Ty blázne!“ ryčela při každé ráně. „Ty hlupáku! Ty pitomče pitomá!“

Nepokusil se o odpor, neuchýlil se o pomoc ani ke svým sestrám, jež stály kolem a sledovaly výjev s trýznivým zadostiučiněním.

„*Proč*?“ otázala se Clodia, když Fulvia skončila.

Trvalo hezkou chvíli, než byl schopen odpovědět – než se krvácení zastavilo a než se mu přestaly řinout slzy. A pak řekl: „Chtěl jsem, aby Aurelia a Fabia trpěly.“

„Clodie, vždyť tys přinesl zkázu celému Římu! Jsme všichni prokleti!“ vykřikla Fulvia.

„Co to s vámi je, prosím vás?“ vyjel na ně. „Vždyť jde jen o bandu ženských, které se potřebují nějak zbavit svého vzteku na mužské. Jaký jiný to má smysl? Dobře jsem si tam všiml těch bičů! Vím i o těch hadech! Je to všechno naprostá hloupost!“

Příliš si tím nepomohl; vrhly se teď na něho všechny tři a znovu ho bily hlava nehlava.

„Bona Dea,“ syčela na něho Clodilla skrze zaťaté zuby, „není nějaká krásná řecká socha! Bona Dea je stará jako Řím sám, je naše, je to Dobrá Bohyně. Každá z žen, jež jsi tam zneuctil a která je těhotná, si teď bude muset vzít *lék*!“

„A to,“ řekla Fulvia a propukla v pláč, „se týká i mne!“

„Ne!“

„Ano, ano, ano!“ křičela Clodia a uštědřila mu další kopanec. „Och Clodie, proč jenom? Je přece tisíc jiných způsobů, jak ses mohl Aurelii a Fabii pomstít! Proč ses musel dopustit svatokrádeže? Vždyť ses tím sám odsoudil!“

„Nepřemýšlel jsem o tom takhle, připadalo mi to jako naprosto dokonalý způsob!“ Pokusil se vzít Fulvii za ruku. „Prosím tě, našemu dítěti neubližuj!“

„Cožpak jsi to pořád ještě nepochopil?“ vřískla a vytrhla se mu. „To *tys* našemu dítěti ublížil! Narodilo by se neduživé, jako zrůda, já si teď musím ten *lék* vzít! Ty jsi prokletý, Clodie!“

„Pryč odtud!“ rozkřikla se na něho Clodilla. „A po břiše, jako had!“

Clodius se odplazil po břiše, jako had.

„Bude se muset konat nová slavnost Bony Dey,“ sdělila Terentia Caesarovi, když za ním společně s Fabií a Aurelií přišly do jeho pracovny. „Obřady budou tytéž, navíc přibude oběť na usmířenou. Ta holka, Doris, bude potrestána způsobem, jaký žádná z žen nebude smět prozradit, ani pontifikovi maximovi ne.“

Buďte za to všem bohům díky, pomyslel si Caesar, a ani na okamžik nezapochyboval, kdo onu smírnou oběť povede. „Takže asi budete potřebovat zákon,

jímž by byly některé z nadcházejících komiciálních dnů prohlášeny za *dies nefasti*, ne? A od pontifika maxima zřejmě budete chtít, aby si tento zákon vyžádal od náboženského shromáždění sedmnácti tribuí.“

„Je to přesně tak,“ řekla Fabia, které se zdálo, že musí také promluvit, nemá-li Caesarovi připadat, že se zcela spoléhá na obě ženy mimo kolegium Vestiných Panen. „Bona Dea se musí konat o *dies nefasti,* a ty už žádné nenastanou až do února.“

„Máte pravdu. Bona Dea nemůže bdít až do února. Mám v návrhu zákona uvést šestý den před idami?“

„To by bylo znamenité,“ pravila s povzdechem Terentia.

„Bona Dea se s radostí odebere ke spánku,“ utěšoval ji Caesar. „Lituji jen, že ty z žen přítomných na slavnosti, které byly čerstvě v jiném stavu, budou muset podstoupit tvrdší a velice mimořádnou oběť. Víc o tom neřeknu, je to ženská záležitost. Mějte také na paměti, že svatokrádeží se neprovinila žádná Římanka. Bona Dea byla znesvěcena mužem a neřímskou dívkou.“

„Doslechla jsem se,“ řekla Terentia a zvedala se, „že si Publius Clodius libuje v odvetách. Ale odveta Bony Dey se mu zamlouvat nebude.“

Aurelia zůstala sedět, nepromluvila však, dokud se za Terentií a Fabií nezavřely dveře.

„Nařídila jsem Pompei, aby si zabalila své věci,“ řekla poté.

„A veškerý svůj majetek, doufám.“

„To už se také chystá. Strašně chuděrka plakala, Caesare. Její švagrová ji odmítá přijmout domů, Cornelia Sulla ji také nechce – je to hrozně smutné.“

„Já vím.“

„Zdá se mi nesprávné trestat ji za něco, o čem neměla ponětí, Caesare.“

„I mně to připadá nesprávné, *mater.* Jinou volbu jsem nicméně neměl.“

„Pochybuji, že by se tví kolegové byli postavili proti tomu, kdyby sis ji byl chtěl dál ponechat za manželku.“

„Asi ne. Ale *já* jsem proti tomu.“

„Jsi tvrdý mužský.“

„Mužský, který není tvrdý, *mater,* je pod tím či oním pantoflem. Podívej se na Cicerona nebo na Silana.“

„Slyšela jsem,“ řekla Aurelia a rozšířila tak téma jejich rozhovoru, „že Silanus rychle chřadne.“

„Tomu věřím, pokud mohu soudit podle toho, jak vyhlížel dnes ráno.“

„Budeš mít možná důvod litovat, že se rozvedeš ve stejné chvíli, kdy Servilia ovdoví.“

„Litovat bych toho musel až ve chvíli, kdy by se můj prsten ocitl na jejím prsteníku.“

„Svým způsobem by to bylo velice dobré spojení,“ řekla zmírajíc zvědavostí, co si o tom Caesar doopravdy myslí.

„Ano, svým způsobem,“ souhlasil s nevyzpytatelným úsměvem.

„Nemůžeš pro Pompeiu učinit nic víc než dát jí s sebou její věno a její majetek?“

„A proč bych pro ni měl ještě něco dělat?“

„Žádný zjevný důvod pro to jistě není, až na to, že její trest je nezasloužený a že ona už si nikdy nenajde jiného manžela. Kdo z mužů by se oženil se ženou, jejíž manžel ji podezírá ze spoluúčasti na svatokrádeži?“

„Tím mě ale očerňuješ, *mater*.“

„Ani trochu, Caesare! Ty přece dobře víš, že není vinna, ale Římu jsi to přesto při rozvodu nedal najevo.“

„*Mater*, tenhle rozhovor mi přestává být milý,“ řekl jemně.

Okamžitě vstala. „Takže nic?“ otázala se.

„Najdu jí jiného manžela.“

„Kterého dokážeš ke sňatku s ní i po tomhle všem přemluvit?“

„Mám pocit, že Publius Vatinius by byl potěšen, kdyby se s ní mohl oženit. Sullova vnučka je dosti vysoká meta pro někoho, jehož prarodiče byli ještě Italiky.“

Aurelia si to nechala projít hlavou, pak přikývla. „Tohle,“ řekla pak, „je velice dobrý nápad, Caesare. Vatinius byl oddaným manželem Antonii Cretice, a ona byla přinejmenším stejně hloupá jako chudák Pompeia. Výborně! Manžel to bude italický, bude tedy Pompeiu držet pěkně zkrátka. Přestane mít čas na nějaký Clodiův klub.“

„Jdi už, *mater*, prosím tě,“ vzdychl jen Caesar.

Druhá slavnost Bony Dey proběhla bez sebemenší závady, trvalo však ještě dlouhý čas, než se ženská část Říma zcela uklidnila, a našlo se také mnoho žen v začínajícím těhotenství, které následovaly příkladu těch, které byly na prvé ze slavností přítomny; vestálky rozdělovaly námelový *lék* tak hojně, že se bezmála vydaly z celé jeho zásoby. Nebývalý byl počet mužských novorozeňat odložených na haldě střepů zvané Mons Testaceus a poprvé od dob, kam až sahala paměť, si je odtamtud nebraly neplodné manželské páry na výchovu; do jednoho pomřela, nevítána a nechtěna. Město tonulo v slzách a vyhlásilo truchlení až do prvého májového dne, smutek o to horší, že roční doby byly v bědném nesouladu s kalendářem, takže se hadi měli probouzet až o mnoho později. Jak se tedy pozná, zda už Dobrá Bohyně odpustila?

S Publiem Clodiem, původcem všech těchto strastí a zmatků, nikdo nepromluvil, plivali po něm. Čas onu náboženskou krizi jistě zhojí, avšak s každým pohledem na Publia Clodia se teď lidem znovu a znovu připomínala. Neučinil ono jediné rozumné, co by byl mohl udělat: nezmizel pryč z města; rozhodl se všechno popřít, drze trval na svém, tvrdil, že je nevinný, že se na slavnosti vůbec neukázal.

I Fulvii trvalo drahný čas, než mu odpustila, třebaže tak nakonec učinila, poté co odeznělo utrpení spojené s potratem, a to až tehdy, kdy pochopila, že je oním žalem zasažen stejně jako ona. *Ale proč tedy?*

„Já jsem nemyslel, já prostě nemyslel!“ vzlykal jí v klíně. „Zdálo se mi, že z toho bude jen šprým.“

„Dopustil ses svatokrádeže!“

„Ale já jsem to tak doopravdy nemyslel, naprosto ne!“ Pozvedl hlavu a pohlédl na ni zarudlýma očima zpod naběhlých víček. „Pro mě to byly jen nějaké babské sedánky – představoval jsem si, že se tam opíjejí a pak se milují nebo masturbují nebo co – nemyslel jsem zkrátka, Fulvie!“

„Clodie, Bona Dea není nic takového. Je to *posvátná věc*! Nemůžu ti prozradit, čím nám vlastně je, jinak bych v tom okamžiku seschla a po zbytek života rodila jen samé hady! Bona Dea je *naše*! Všechna ostatní božstva žen náleží i mužům – Juno Lucina a Juno Sospita a další – ale Bona Dea patří jenom nám. Stará se o všechny ženské věci, o kterých muži nemohou vědět, o kterých ani nechtějí nic vědět. Pokud nebude náležitě uložena ke spánku, nebude se moci ani náležitě probudit, a Řím je mnohem víc než jen Římané, Clodie! Řím – to jsou také Římanky!“

„Budou mě asi soudit a odsoudí mě, viď?“

„Zdá se, že ano, třebaže žádná z nás si nic takového nepřeje. Jenomže se ukázalo, že se muži derou tam, kam vůbec nepatří, že usilují zbavit Bonu Deu jejího božství.“ Fulvia se neovládla, roztřásla se. „Není to soud lidí nad tebou, co mě děsí, Clodie. Jde o to, co s tebou provede Bona Dea sama, a ta se nedá koupit jako nějaká porota.“

„V celém Římě není dost peněz na to, aby se tahle porota dala uplatit.“

Avšak Fulvia se jen usmála. „Peněz bude dost, až k tomu nadejde čas. My ženy po takovém soudu netoužíme. A pokud se ho podaří odvrátit, odpustí snad i Bona Dea. Nepromine však těm mužům, kteří se pokoušejí připravit ji o její výlučná práva.“

Publius Vatinius, sotva ukončil svůj úřad legáta v Hispánii a vrátil se do Říma, se okamžitě chopil příležitosti oženit se s Pompeiou.

„Jsem ti velice vděčen, Caesare,“ řekl s úsměvem. „Ty sis ji pochopitelně za manželku ponechat nemohl, to chápu. Ale vím také, že bys mi nenabídl sňatek s ní, kdyby ses domníval, že se na té svatokrádeži nějak podílela.“

„Řím se na to možná nebude dívat stejně laskavýma očima, Vatinie. Jsou tu mnozí, kteří si myslí, že jsem se s ní rozvedl, protože se zapletla s Clodiem.“

„Na Římu mi nesejde, pro mne je důležité tvé slovo. Mé děti budou Antoniové *a* Corneliové! Jenom mi pověz, jak se ti mám odvděčit!“

„To bude dosti jednoduché, Vatinie,“ řekl Caesar. „Napřesrok se odeberu do provincie a rok nato se budu ucházet o konsulát. Chci, abys ve stejném roce kandidoval na tribuna lidu.“ Povzdychl si. „Vzhledem k tomu, že je v mém ročníku i Bibulus, existuje značná pravděpodobnost, že ho dostanu za konsulského kolegu. Jediný další aristokrat, který by přicházel v úvahu, je Philippus, a podle mne v něm epikurejec asi převáží nad politikem. Takže jestliže se stane konsulem i Bibulus, budu potřebovat dobrého tribuna lidu. A z tebe, Vatinie,“ končil Caesar povzbudivě, „bude mimořádně schopný tribun lidu.“

„Komár proti bleše.“

„Na blechách je krásné to,“ říkal Caesar s uspokojením, „že lupnou, když na ně pořádně přitlačíš nehtem. Komáři se chytají mnohem hůř.“

„Říká se, že Pompeius už přistál v Brundisiu.“

„Ano, to se skutečně říká.“

„A že shání půdu pro své vojáky.“

„Neúspěšně, jak to vidím já.“

„Nebylo by lepší, Caesare, kdybych se ucházel o úřad tribuna lidu už příští rok? Mohl bych tak získat půdu pro Pompeia, a on by ti tak byl velice zavázán. Jediní tribunové lidu, které má letos ku pomoci, jsou Aufidius Lurco a Cornelius Cornutus, ovšem ani jeden z nich nemá naději uspět. Proslýchá se, že v následujícím roce bude mít v kolegiu tribunů lidu Lucia Flavia, ale ani ten mu nebude příliš platný.“

„Ba ne,“ říkal Caesar klidně, „jen se nesnažme dělat věci Pompeiovi až příliš lehké. Čím déle si počká, tím opravdovější pak bude jeho vděčnost. Ty jsi můj muž tělem i duší, *corpus animusque*, a já chci, aby si to ten náš hrdina Magnus uvědomil. Pobyl si dostatečně dlouho na Východě, takže nějakému tomu napínání na skřipec přivykl.“

Jako na skřipci si však připadali i *boni*, třebaže měli čerstvě zvoleného tribuna lidu, jenž podával uspokojivější výkony než Aufidius Lurco a Cornelius Cornutus. Jmenoval se Quintus Fufius Calenus, a jak se ukázalo, vydal za všech devět zbývajících. Na počátku jeho funkčního období se to ovšem ještě nedalo odhadnout, což také bylo příčinou jisté malomyslnosti, která se *optimátů* začala zmocňovat.

„Musíme se tomu Caesarovi už konečně jednou dostat na kůži," řekl Gaius Piso Bibulovi, Catulovi a Catonovi.

„To bude dost těžké, když vezmeme v úvahu Bonu Deu," řekl Catulus a zachvěl se. „Zachoval se přesně tak, jak měl, a ví to celý Řím. Rozvedl se s Pompeiou, aniž vznesl nárok na její věno, a ten jeho výrok, že Caesarova manželka musí být mimo jakékoli podezření, byl tak obratný, že už se stal na Foru pořekadlem. Skvěle formulováno! Říká tím, že si o ní myslí, že je bez viny, avšak protokol že si žádá, aby odešla. Pokud bys měl doma manželku, Pisone – anebo ty, Bibule! – zjistil bys, že v Římě neexistuje žena ochotná připustit, aby Caesara kdokoli kritizoval. Hortensia do mne nepřestává hučet, tak jako nepřestává Lutatia hučet do Hortensia. Nevím také proč – nedokážu to prostě pochopit – ale ženy nechtějí, aby byl Clodius postaven před veřejný soud, a všechny přitom vědí, že je s nimi v tomhle Caesar zajedno. Ženy," uzavíral Catulus zasmušile svou řeč, „představují v předivu světa podceňovanou sílu."

„Já už budu mít brzy doma novou ženu," řekl Bibulus.

„Koho?"

„Další Domitii. Cato mě udolal."

„Asi jako ty udoláváš Caesara," zavrčel Gaius Piso. „Být tebou, zůstanu raději svobodný. To alespoň udělám já."

K ničemu z toho nepřičinil Cato jedinou poznámku, seděl s bradou v dlaních a působil dosti sklíčeným dojmem.

Uplynulý rok byl pro Catona nepříliš úspěšný, musel si odbýt jednu trpkou zkušenost: že začne-li člověk soupeřit hned od počátku s přílišnou vervou, ocitne se záhy bez protivníků a nemá pak nad kým zazářit. Jakmile se Metellus Nepos odebral za Pompeiem Velikým, rozplynul se zbytek období Catonova tribunátu v naprosté všednosti. Jediný další Catonův počin se neukázal být nijak populární, zejména ne mezi jeho nejbližšími přáteli z řad *optimátů;* když z*ačaly* ceny zrna z nové sklizně růst do rekordní výše, navrhl Cato zákon, podle něhož by se obilí mělo lidu rozdělovat za cenu deseti sesterciů za jeden modius – což pro státní pokladnu znamenalo vynaložit víc jak tisíc talentů. A byl to *Caesar,* kdo návrh zákona podpořil svým hlasem v senátě, kde ho Cato přesně podle pravidel prvně přednesl. Nejen to, v elegantním proslovu vyjádřil Caesar přesvědčení, že v Catonově srdci došlo k podstatné proměně, a *poděkoval* Catonovi za jeho prozíravost. Bylo až k vzteku shledat, že muži jako Caesar správně chápou, že to, co Cato navrhuje, je rozumné a krajně předvídavé, zatímco Gaius Piso a Ahenobarbus kvičeli hlasitěji než celé stádo prasat. Ti Catona dokonce obvinili, že se pokouší stát ještě větším demagogem než Saturninus a že nadbíhá *capite censi*!

„Budeme muset Caesara udolat těmi jeho dluhy," řekl Bibulus

„Takového něco se nedá provést se ctí," řekl Catulus.

„Ale dá, pokud s tím nebudeme moci být spojováni."

„To jsou samé vzdušné zámky, Bibule," ozval se Gaius Piso. „Jediná cesta by byla zabránit letošním prétorům ujmout se provincií, a když jsme se pokusili prodloužit období dosavadním správcům, byli jsme prostě ukřičeni."

„Je tu ještě jiná cesta," řekl Bibulus.

Cato zvedl bradu z dlaní. „Jaká?"

„O prétorské provincie se má losovat o Novém roce. Hovořil jsem s Fufiem Calenem a on bude s nadšením vetovat samo losování, s odůvodněním, že nic zatím nelze oficiálně rozhodovat, dokud nebude vyřešena ta záležitost se znesvěcením Bony Dey. A jelikož ženské," říkal Bibulus spokojeně, „nepřestávají otravovat, že by se v tom směru nic podnikat nemělo, a jelikož přinejmenším polovina senátu svým

dorážejícím manželkám podléhá, znamená to, že Fufius Calenus bude moci vetovat celé měsíce. Jediné, co bude třeba udělat, je pošeptat do několika lichvářských oušek, že se letošní prétoři do svých provincií nikdy nedostanou.“

„Jednu věc musím Caesarovi přiznat,“ zahudroval Cato, „a to, že ti alespoň pomohl zbystřit smysly, Bibule. Na něco takového by ses byl dřív nikdy nezmohl.“

Bibulus už měl na jazyku něco peprného, co chtěl Catonovi odseknout, ale neudělal to; namísto toho se jen chabě usmál na Catula.

Catulus zareagoval dosti zvláštním způsobem. „S plánem souhlasím,“ řekl, „ovšem za jedné podmínky – že se o něm nezmíníme před Metellem Scipionem.“

„A proč ne?“ otázal se Cato nechápavě.

„Protože já už bych nevydržel ty jeho nekonečné stesky – ’zničme Caesara tímhle způsobem a zničme Caesara tamhletím způsobem, stejně z toho vždycky ze všeho sejde!‘“

„Tentokrát,“ řekl Bibulus, „to nemůže selhat. Publius Clodius se nikdy před soud nedostane.“

„Což znamená, že si to odnese i on. Je to nově zvolený kvestor, a pokud se nebude konat losování, nezíská žádné umístění,“ řekl Gaius Piso.

Boj v senátě o soud nad Publiem Clodiem propukl ihned po novoročním střetu v chrámu Jova Nejlepšího Největšího (proti předchozímu roku už značně vylepšeném – Catulus si vzal Caesarovo varování k srdci). Snad proto, že činnost censorů prakticky ustala, bylo rozhodnuto zvolit nové; potvrzeni byli dva konzervativci, Gaius Scribonius Curio a Gaius Cassius Longinus, kteří dávali záruku poměrně slušné spolupráce – pokud je nechají na pokoji tribunové lidu, což s Fufiem Calenem v úřadě nebyla nepodstatná výhrada.

Prvním konsulem se stal Piso Frugi, adoptovaný z calpurniovské odnože rodu do pupiovské větve, a byl to jeden z těch, kteří měli doma dorážející manželku. Tvrdě se proto vzepřel jakémukoli procesu s Publiem Clodiem.

„Kult Bony Dey je mimo pravomoc státu,“ prohlásil, „a já popírám oprávněnost čehokoli, co by zacházelo dále než to, co už bylo učiněno – za vyjádření kolegia pontifiků, že se Clodius skutečně dopustil svatokrádeže. Jeho čin ovšem není zahrnut v zákoně. Neobtěžoval Vestinu Pannu, nepokusil se škodit osobám nebo obřadům kteréhokoli z římských oficiálních božstev. Nic to sice neubírá na obludnosti toho, co provedl, já ale patřím k těm, kdo souhlasí s názorem Římanek – nechť odplatu provede sama Bona Dea, svým vlastním způsobem a v čase, který si sama zvolí.“

Toto prohlášení ovšem nijak neuspokojilo jeho mladšího kolegu, druhého konsula Messalu Nigra. „Neustanu, dokud Publius Clodius nestane před soudem!“ vyjádřil se, a zdálo se, že to myslí doopravdy. „Pokud není na tabulích žádný takový zákon, pak navrhuji, abychom ho přijali! Nestačí stále jen bědovat, že provinilec nemůže být souzen, jelikož naše zákony nemají příslušný chlíveček, kam by jeho zločin patřil! Nebude nic těžkého takový chlívek pro Publia Clodia najít, a já navrhuji, abychom tak učinili ihned!“

Ten Clodius je snad jediný člověk na světě, pomyslel si pobaveně Caesar, kdo dokáže na své zadní lavici sedět a tvářit se, jako by se tahle otázka týkala kohokoli jiného, jenom ne jeho samotného. Svár zatím nabýval na prudkosti a Piso Frugi se s Messalou Nigrem utkali div že ne na pěsti.

Uprostřed toho všeho se na Martově poli usídlil Pompeius Veliký a rozpustil svou armádu, poté co senát nebyl schopen, dát souhlas k jeho triumfu, dokud nebude vyřešen problém s Bonou Deou. Listina, jíž Pompeius vyhlásil svůj rozvod, dorazila do Říma ještě o mnoho dní před ním samým, třebaže Mucii Tertii nikdo nespatřil. Vzápětí už se šířily pověsti, že příčinou rozvodu je Caesar! S mimořádným potěšením se proto Caesar zúčastnil zvláštního *contio* v Cirku Flaminiově, kde bylo Pompeiovi umožněno pronést řeč. Velice špatnou, jak se dal slyšet Cicero.

Koncem ledna, kdy už se do půtky vložili i censoři, dal se Piso Frugi na ústup a svolil připravit návrh zákona, jenž by umožnil Publia Clodia obžalovat ze svatokrádeže.

„Je to ovšem naprostá fraška," řekl Piso Frugi, „jenomže frašky jsou drahé srdci každého Římana, takže je to asi na místě. Jste ovšem bláhoví, všichni jak tu sedíte! On se z toho stejně vyzuje, a bude na tom tudíž líp, než kdyby setrval i nadále obestřen tím podezřením."

Jako zkušený zákonodárce koncipoval Piso Frugi návrh osobně, a z hlediska uplatněných trestů to byl zákon velice tvrdý – doživotní vyhnanství a konfiskace veškerého majetku. Obsahoval však také jedno prazvláštní ustanovení, že totiž prétor určený za předsedu zvláštního soudu si měl porotce vybrat sám – což znamenalo, že předseda soudního dvora měl Clodiův osud zcela ve svých rukou. Prétor nakloněný Clodiovi znamenal porotu shovívavou. Prétor přiklánějící se k odsouzení předznamenával nejtvrdší myslitelný sbor porotců.

Boni se tak ocitli na rozcestí. Na jedné straně si nepřáli, aby byl Clodius vůbec postaven před soud, neboť v okamžiku, kdy bude proces zahájen, bude se muset odbýt i losování provincií; na druhé straně ani nechtěli, aby byl Clodius odsouzen, neboť Catulus se domníval, že záležitost Bony Dey není věcí mužů a vymyká se i pravomoci státu.

„A jeví teď vůbec Caesarovi věřitelé nějaké znepokojení?" vyptával se Catulus.

„Ale jistě," řekl Bibulus. „Pokud se nám podaří vetovat zákrok proti Clodiovi až do března, začne to vypadat, jako když k losování skutečně nedojde. A oni pak zahájí své akce."

„Dokážeme to protáhnout o další měsíc?"

„Snadno."

O únorových kalendách se Decimus Junius Silanus probral z neklidných mrákot tím, že začal vrhnout krev. Už před mnoha měsíci si k lůžku postavil bronzový zvoneček, užíval ho však tak zřídka, že když se nyní přece jen ozval, byl celý dům rázem na nohou.

„Takhle umřel Sulla," řekl Silanus unaveně Servilii.

„Ne, Silane," řekla chlácholivě, „tohle je jen chvilková záležitost. Sulla byl v mnohem horším stavu. Ty se z toho sebereš. Kdo ví? Třeba se tvé tělo jen potřebuje očistit."

„Mé tělo se rozkládá. Krvácím i ze střev a brzy už nezbyde krev, která by ze mne ještě mohla prýštit." Povzdechl si, pokusil se o úsměv. „Ale byl jsem alespoň konsulem, v mém domě je o jedno konsulárské *imago* více."

Snad s sebou ona dlouhá léta manželství něco přece jen nesla; i když Servilia nepociťovala žal, byla natolik pohnuta, že Silana vzala za ruku. „Byl jsi výtečným konsulem, Silane."

„Já se domnívám, že ano. Nebyl to lehký rok, ale přečkal jsem ho.“ Stiskl ty suché teplé prsty. „Zato tebe přečkat nedokážu, Servilie.“

„Ale vždyť nemocen jsi byl už předtím, než jsme se brali.“

Umlkl, neskutečné dlouhé světlé řasy se mu rozložily až na propadlé tváře. Jak je pořád ještě pěkný, pomyslela si jeho žena, a jak se mi zrovna tohle líbilo, když jsem se s ním poprvé setkala. Už podruhé se stanu vdovou.

„Je tu Brutus?“ zeptal se po chvíli a pozvedl unavená víčka. „Rád bych s ním mluvil.“ A když Brutus přišel, pohlédl Silanus přes tu snědou, nešťastnou tvář k Servilii. „Běž na chvíli ven, má milá, přiveď děvčata a počkejte. Brutus vás pak zavolá.“

Příčilo se jí, že ji tam nechtěl mít! Ale šla, a Silanus se ještě pohledem přesvědčil, že je pryč, než otočil hlavu k jejímu synovi.

„Posaď se mi k nohám, Brute.“

Brutus poslechl, černé oči se mu v mihotavém světle lampiček zaleskly slzami.

„To pláčeš pro mne?“ otázal se Silanus.

„Ano.“

„Plač nad sebou, synu. Bude se ti s ní hůř vycházet, až já tady nebudu.“

„Nemyslím, že by to bylo možné, otče,“ řekl Brutus a potlačil vzlyk.

„Ona se provdá za Caesara.“

„Och, to asi ano.“

„Snad to tak pro ni bude lepší. Je to ten nejsilnější muž, jakého jsem kdy potkal.“

„Pak mezi nimi dojde k boji,“ řekl Brutus.

„A co Julia? Jak to bude s vámi, pokud se ti dva vezmou?“

„Nic se nezmění. My už si nějak poradíme.“

Silanus chabě popotahoval za přikrývky, jako by se do nich propadal. „Och Brute, můj čas nadešel!“ zasténal. „Tolik jsem ti toho ještě chtěl říct, ale odkládal jsem to příliš dlouho. A není to i obrazem mého života?“

Brutus s pláčem utekl, aby přivedl matku a sestry. Silanovi se ještě zdařilo usmát se na ně, pak zavřel oči a zemřel.

Pohřeb, třebaže se nekonal na státní útraty, byl velkolepou událostí, která nepostrádala jeden dráždivý prvek; vdovin milenec řídil smuteční obřad za jejího manžela a pronesl z roster krásnou chvalořeč, jako kdyby se byl v životě nesetkal s nebožtíkovou manželkou, zato však velice dobře poznal jeho.

„Čí to byl nápad svěřit smuteční proslov Caesarovi?“ otázal se Cicero Catula.

„Čípak asi myslíš?“

„Ale o tom přece nemohla rozhodnout Servilia!“

„A je tu něco, co ona nemůže?“

„Škoda že Silanus neměl žádné syny.“

„Spíš se dá mluvit o štěstí.“

Plahočili se cestou zpátky od hrobky Junia Silana, která ležela na jih od města, při silnici Via Appia.

„Co si počneme s tou Clodiovou svatokrádeží, Catule?“

„A jaký na to má názor tvoje manželka, Cicerone?“

„Rozpolcený. My muži jsme do téhle záležitosti jaktěživi neměli strkat nos, ale když už se tak stalo, musí být Clodius odsouzen.“ Cicero se zastavil. „Musím se ti svěřit, Quinte Lutatie, že jsem se dostal do krajně nepříjemné a choulostivé situace.“

I Catulus stanul. „Ty, Cicerone? Do jaké?“

„Terentia se domnívá, že mám něco s Clodií.“

Catulus na něho chvíli zůstal civět s otevřenými ústy; pak zaklonil hlavu a rozesmál se, až si je smuteční hosté v jejich blízkosti počali udiveně prohlížet. Působili notně komicky, oba v tmavých smutečních togách s tenkým purpurovým jezdeckým pruhem na pravém rameni tuniky, formálně tedy ve smutku; přesto se však jeden z nich prohýbal smíchy, zatímco druhý tím byl zjevně pohoršen.

„Co ti je na tom k smíchu?“ otázal se Cicero ostře.

„Že ty – že Terentia!“ zalapal Catulus po dechu a utíral si oči. „Cicerone, ona že tě podezřívá – a s *Clodií*?“

„Měl bych ti asi říct, že Clodia na mě už delší dobu dělá oči,“ řekl Cicero upjatě.

„Dobýt tuhle ženu,“ říkal Catulus a vykročil opět, „je o poznání těžší než ztéci Nolu. Co myslíš, jak to, že s ní Celer tak vychází? Protože on dobře ví, jak to s ní doopravdy je! Hází očkem, cukruje, mžiká brvami, chlap kvůli ní dokonale zpitomí, a ona se pak stáhne do hradeb, zavře bránu a ještě ji zatarasí závorou. Pověz Terentii, ať není tak hloupá. Clodia si zřejmě dělá na tvé útraty šprýmy.“

„Řekni Terentii *ty sám*, aby nebyla tak hloupá.“

„Ó ne, Cicerone, děkuji pěkně! Jen si tenhle oříšek rozlouskni sám. Já mám dost co bojovat s Hortensií, nestojím o to křížit meče ještě také s Terentií.“

„Však o nic takového nestojím ani já,“ řekl Cicero sklíčeně. „Víš, dostal jsem dopis od Celera. Nu, píše mi stále, od té chvíle, co se odebral jako správce do Italské Galie.“

„Obvinil tě snad také on, že ses stal Clodiiným milencem?“ otázal se Catulus.

„Ale kdepak! Chce po mně, abych pomohl Pompeiovi získat půdu pro jeho vojáky. Je to velice svízelná záležitost.“

„A teprve bude, pokud by ses pro tohle dal získat, příteli!“ prohlásil Catulus sveřepě. „Říkám ti rovnou, že půdu pro své vojáky dostane Pompeius jen přes mou mrtvolu!“

„Já jsem tušil, že řekneš přesně toto.“

„Takže kolem čeho to vlastně chodíš jako kolem horké kaše?“

Cicero rozpřáhl ruce, zaskřípěl zuby. „Chodit kolem něčeho dokola nemám ve zvyku! Cožpak ale Celer neví, že celý Řím si vykládá o Clodii a o tom novém básnickém objevu, Catullovi?“

„Nu,“ řekl uspokojen Catulus, „pokud si o Clodii a nějakém básnickém objevu vypráví celý Řím, pak se asi ta historka o tobě a o Clodii opravdu nedá brát vážně, či snad ano? Takže to pověz Terentii.“

„Grrr!“ zavrčel Cicero, zjevně rozhodnut pokračovat v další cestě mlčky.

Přesně tak, jak se slušelo, nechala Servilia uplynout několik dní od Silanovy smrti, než poslala Caesarovi list, v němž ho požádala o setkání – v bytě v ulici Vicus Patricius.

Ten Caesar, jenž se na schůzku vydal, neměl s obvyklým Caesarem příliš mnoho společného; i kdyby proměnu nenavodilo už samo tušení, že mezi ním a Servilií patrně dojde ke střetu, pak by ji bezesporu vyvolala skutečnost, že na něho náhle začínají naléhat jeho věřitelé. Po Clivu Argentariu se rozletěly zvěsti, že toho roku nebudou prétorské provincie vůbec přidělovány; za těchto okolností by už ovšem Caesar jako dlužník nepředstavoval toliko určité riziko, nýbrž naprosto nevyhnutelnou ztrátu. Samozřejmě že za tím vším vězí Catulus, Cato, Bibulus a ostatní *boni*. Podařilo se jim konečně nalézt způsob, jak provincie prétorům odepřít, a navíc byl Fufius Calenus velice obratným tribunem lidu. A pokud mohlo věci něco ještě dále zhoršit, byla to hospodářská situace; když už i takový konzervativec, jako je Cato, uznal za nezbytné

snížit cenu obilných přídělů, pak byl Řím skutečně v úzkých. Kam se podělo ono Caesarovo příslovečné štěstí, co se s ním jen stalo? Anebo ho chce takto bohyně Fortuna jen zkoušet?

Zdálo se však, že Servilia nehodlá řešit otázku svého stavu; pozdravila se s ním zdrženlivě, plně zahalena, posadila se do křesla a požádala o víno.

„Postrádáš Silana?“ otázal se jí.

„Možná že ano.“ Začala točit pohárem v rukou, dokola a dokola. „Co ty víš o smrti, Caesare?“

„Jen to, že nutně nastane. Netrápí mě to, pokud bude rychlá. Kdyby mě potkal Silanův osud, asi bych nalehl na meč.“

„Někteří Řekové tvrdí, že život pokračuje i poté.“

„Ano.“

„A věříš tomu?“

„Nikoli, pokud jde o vědomí. Smrt je věčný spánek, tím jsem si jist. Neodplyneme nikam mimo naše tělo, abychom byli i nadále sami sebou. Ale žádná látka nezaniká, a existují světy sil, které nevnímáme a které nechápeme. Naši bohové do jednoho z takových světů náleží, a jsou natolik skuteční, že jsou s to uzavírat s námi dohody a smlouvy. My k němu však nepatříme, za života ani ve smrti. My ho jen vyvažujeme. Bez nás by ani jejich svět neexistoval. Takže pokud něco Řekové nahlédli, pak to bylo právě toto. A kdo zná, zda jsou božstva věčná? Jak dlouho trvá síla? Zrodí se nová božstva, poté co stará zanikla? Co se děje se silou, která už není? Věčnost je spánek beze snů, i pro bohy. V tohle já věřím.“

„A přece,“ říkala zvolna Servilia, „když Silanus umřel, cosi z toho pokoje odešlo. Neviděla jsem to odcházet, neslyšela jsem to. Ale ono to zmizelo. Místnost byla najednou prázdná.“

„Domnívám se, že to, co odešlo, byla mysl.“

„Mysl?“

„Není snad mysl to, co nás činí tím, čím jsme?“

„Pro nás samotné, anebo i pro ostatní?“

„Pro obojí, i když se to oběma stranám nemusí jevit stejně.“

„Já nevím. Vím jen to, co jsem sama cítila. Co činilo Silana živoucím, v tu chvíli odešlo.“

„Napij se vína.“

Vyprázdnila pohár. „Mám divný pocit, ale ne takový, jako když jsem byla malá a tolik lidí kolem mne umíralo. Ani takový, jako když mi Pompeius poslal z Mutiny Brutův popel.“

„Tvoje dětství bylo otřesné,“ řekl, vstal a přešel k ní. „A pokud jde o tvého prvního manžela, toho jsi ani nemilovala, ani sis ho nevybrala. Byl to prostě člověk, který s tebou zplodil tvého syna.“

Pozvedla tvář k polibku, nikdy si tolik neuvědomovala, co vlastně tvoří Caesarův polibek, příliš už po něm vždycky toužila, než aby ho dokázala zkoumat a pitvat. Dokonalé spojení smyslů i myslí, pomyslela si teď a objala ho pažemi kolem krku. Kůži měl ošlehanou, trochu drsnou, lehce voněl po jakémsi obětním ohni, popelem z temnějících oharků. Snad, toulala se její mysl oněmi doteky a chutěmi, to, oč se teď snažím, je přivlastnit si něco z jeho síly navždy, a jediný způsob, jak toho dosáhnout, je právě tahle cesta, mé tělo vzepřeno o jeho, on ve mně, oba dva na pár okamžiků zbaveni vědomí o všem ostatním, existujíce toliko jeden v druhém…

Žádný z nich nepromluvil, až posléze oba upadli v kratičký spánek a opět se z něho probírali; a svět tu byl nanovo, kolem křičela nemluvňata, ječely ženské hlasy, mužští pokašlávali a odplivovali si, po kočičích hlavách rachotily povozy, v nedaleké dílně tupě bušil nějaký nástroj, zdola se nesly jakési záchvěvy, jakoby z Vulkánových končin.

„A nic," řekla Servilia, „není navěky."

„Ani my ne, to už jsem ti řekl."

„Jenomže máme svá jména, Caesare. Pokud ta nebudou zapomenuta, znamená to svým způsobem nesmrtelnost."

„Jediná, o jakou stojím."

Náhle ji přemohl hněv; odvrátila se od něho. „Ty jsi muž, ty k tomu příležitost máš. Ale co bude se mnou?"

„Co bude s tebou?" zeptal se a převrátil ji zpátky.

„To nebyla filozofická otázka," řekla.

„Ne, to jistě ne."

Posadila se a obemkla kolena pažemi, hřebínek chmýří na páteři skryla bohatá hříva rozpuštěných černých vlasů.

„Kolik je ti, Servilie?"

„Brzy mi bude třiačtyřicet."

Znamenalo to teď anebo nikdy! I Caesar se posadil. „Budeš se chtít znovu provdat?"

„Och, jistě."

„A za koho?"

Pohlédla na něho dokořán rozevřenýma očima. „A za koho jiného, Caesare?"

„Já si tě vzít nemohu, Servilie."

Rána dopadla s viditelnou silou; celá se schoulila. „Proč?"

„Především jsou tu naše děti. Nic v našich zákonech sice nebrání tomu, abychom sňatek uzavřeli my i naše děti. Stupeň pokrevenství je to přípustný. Ale působilo by to nemístně, a já jim takovou situaci připravit nechci."

„To je jen vytáčka," řekla tvrdě.

„Ne, není. Pro mne je to důležité."

„A co ještě?"

„Neslyšelas, co jsem řekl, když jsem se rozváděl s Pompeiou?" otázal se. „Caesarova manželka, právě tak jako celá Caesarova rodina, musí být naprosto mimo jakékoli podezření."

„Já *ale jsem* mimo jakékoli podezření."

„Ne, Servilie, nejsi."

„Ale vždyť to není pravda! O mně se říká, že jsem příliš hrdá, než abych byla ochotná se poddat třeba i samému Jovovi Nejlepšímu Největšímu."

„Ale nebylas natolik hrdá, aby ses poddala mně!"

„Samozřejmě že ne!"

Pokrčil rameny. „A jsme opět u toho."

„U *čeho*?"

„Že nejsi mimo podezření. Jsi nevěrná manželka."

„To nejsem!"

„Nesmysl! Bylas nevěrná celá léta."

„Ale s tebou, Caesare, *s tebou!* Nikdy s nikým předtím, a nikdy už pak s nikým, ani se Silanem ne!"

„Nezáleží přece na tom," říkal Caesar nezúčastněně, „že to bylo se mnou. Jsi prostě nevěrná manželka."

„Ale nebyla jsem nevěrná tobě!"

„Jak to mohu vědět? Byla jsi nevěrná Silanovi. Proč bys v budoucnu neměla být nevěrná mně?"

Připadala si jako v zlém snu; zhluboka se nadechla, snažila se přinutit mysl, aby vnímala ty neuvěřitelné věci, co jí tu předestírá. „Před tebou," řekla, „pro mne byl každý muž *insulsus.* A po tobě, je *insulsus* každý kromě tebe."

„Neožením se s tebou, Servilie. Ty nejsi mimo podezření a nejsi také bez poskvrny."

„To, co k tobě cítím," bojovala dál, „se nedá měřit tím, co je a co není správné. Ty jsi jedinečný muž. Kvůli žádnému jinému muži – ani kvůli žádnému bohovi! – bych byla nedala v sázku svou pýchu a své dobré jméno. Jak můžeš toho, co k tobě cítím, využívat proti mně?"

„Ničeho proti tobě nevyužívám, Servilie, říkám ti jen pravdu. Caesarova manželka musí být mimo jakékoli podezření."

„Já ale jsem mimo všechna podezření!"

„Ne, nejsi."

„Och, tomu já nedokážu uvěřit!" vykřikla a prudce zakývala hlavou dopředu a zase zpět, ruce sepjaté. „To od tebe vůči mně není spravedlivé! To není čestné!"

Schůzka byla zjevně u konce; Caesar vstal z lůžka. „Ty to ovšem nutně vidíš takhle. Ale tím se na věci nic nemění, Servilie. Caesarova manželka musí být mimo jakékoli podezření."

Čas ubíhal; slyšela, jak se Caesar koupe, zřejmě vyrovnán se svým světem. Posléze se přiměla vstát a oblékla se.

„Ty se nevykoupeš?" otázal se jí, ba dokonce se na ni usmíval, když procházela k úpravně.

„Půjdu se dnes vykoupat domů."

„Dostalo se mi odpuštění?"

„A ty o ně stojíš?"

„Je mi ctí, že tě mohu považovat za svou milenku."

„Věřím, že alespoň tohle myslíš doopravdy!"

„Myslím," řekl upřímně.

Narovnala se v ramenou, sevřela rty. „Rozmyslím si to ještě, Caesare."

„Dobrá!"

Pochopila to jako výraz jistoty, že se k němu vrátí.

Všem bohům buďte díky za tu dlouhou cestu domů. Jak mi to jen dokázal udělat? Tak obratně, s tak zrůdnou zdvořilostí! Jako by mé city nepadaly vůbec na váhu – jako bych ani já sama, patricijka Servilia Caepionis, nepadala na váhu. Přiměl mě, abych ho požádala o sňatek, a pak mi to chrstl zpátky do tváře jako obsah nočníku. Odmítl mne, jako bych byla dcera nějakého bohatého burana z Galie či ze Sicílie. Přela jsem se s ním o to! Žadonila jsem! Lehla jsem si před ním, aby si o mne mohl otřít boty! Já, patricijka Servilia Caepionis! Po celá ta léta jsem si ho udržela v područí, tak jak to nedokázala žádná jiná žena – jak jsem mohla tušit, že mne odbyde? Domnívala jsem se opravdu, že se se mnou ožení. A on to věděl, věděl, že si myslím, že si mne vezme. Och, jakou rozkoš asi zakoušel, když jsme spolu tuhle frašku hráli! Myslela jsem si o sobě vždycky, že umím chladně uvažovat, jenomže já vlastně vůbec nedokážu myslet tím chladným způsobem jako on. Proč ho tedy dál miluji? Proč ho ještě teď pořád *tolik*

miluji? Tohle je to nejhorší, co mi mohl provést. Po něm jsou pro mne všichni ostatní muži naprosto odporní. Zvítězil. A to já mu nikdy neodpustím. Nikdy!

Ono vědomí, že Pompeius Veliký je provizorně ubytován v najaté vile hned nad Martovým polem, se trochu podobalo situaci, kdy všichni vnímají, že lva odděluje od senátu jen tenký arch papíru. Dříve nebo později se někdo může říznout do prstu a pach krve vyprovokuje patrávé mávnutí prackou. Jen z tohoto důvodu a z žádného jiného bylo přijato rozhodnutí uspořádat na Cirku Flaminiu *contio*, lidovou schůzi, kde by se prodiskutovala koncepce Pisona Frugi, pokud jde o stíhání Publia Clodia. Se záměrem popíchnout Pompeia, jenž zcela zjevně nechtěl mít s Clodiovým skandálem nic společného, se ho Fufius Calenus okamžitě otázal, co si myslí o ustanovení, že si má soudce vybrat porotu podle své vlastní úvahy. *Boni* se rozzářili; cokoli, co uvede Pompeia do rozpaků, napomůže umenšit velikánovu velkolepost!

Když však Pompeius pokročil k okraji řečnické tribuny, zdvihl se z tisíců hrdel mohutný jásot; až na senátory a pár význačnějších jezdců z *osmnáctky* sem všichni vlastně přišli jen proto, aby uviděli Pompeia Velikého, pokořitele Východu. Který poté v průběhu následujících tří hodin své posluchače ovšem znudil natolik, že většina jich odešla domů.

„To všechno by byl přece mohl povědět za pouhou čtvrthodinku," zašeptal Cicero Catulovi. „Že senát má jako vždy pravdu a že je senátu třeba podat pomocnou ruku – to je vlastně vše, co nám řekl. Jenomže to rozpovídával do nekonečna!"

„Je to jeden z nejhorších řečníků v Římě," řekl Catulus. „Úplně mě z toho rozbolely nohy!"

Mukám však nebyl konec, třebaže se teď už senátoři mohli alespoň posadit; jakmile Pompeius skončil, svolal Messala Niger senát na místě k zasedání.

„Gnaee Pompeie Magne," pravil Messala Niger zvučným hlasem, „sdělil bys laskavě senátu otevřeně svůj názor na svatokrádež, které se dopustil Publius Clodius, a na návrh zákona Marka Pupia Pisona Frugi?"

Strach ze lva byl tak mocný, že nad tímto požadavkem dokonce nikdo hlasitě nezaúpěl. Pompeius seděl mezi dvěma konsuláry, hned vedle Cicerona, který jen polkl a uchýlil se ke snění o svém novém domě v Římě a o tom, jak a čím ho vyzdobí. Tentokrát trval proslov pouhou hodinu; když skončil, dosedl Pompeius na židličku s takovým žuchnutím, že to vzburcovalo i vylekaného Cicerona.

Magnova osmahlá tvář byla dosud zrudlá úsilím vybavit si všechna pravidla rétoriky. Zaskřípěl zuby. „Doufám, že jsem se k tomuto tématu vyjádřil dostatečně."

„Pověděl jsi toho víc než dost," odpověděl Cicero sladce se usmívaje.

V okamžiku, kdy povstal Crassus a ujal se slova, ztratil Pompeius o jednání zájem a začal se Cicerona vyptávat na nejrůznější historky a klípky z doby, kdy nebyl v Římě, avšak Crassus se ještě ani nedostal plně do tempa, když už se Cicero napřímil a přestal Pompeiovi věnovat pozornost. Och, to blaho! To potěšení! Crassus ho právě vychvaluje až do nebes! Jak obrovskou práci že vykonal za svého konsulátu, aby sblížil jednotlivé římské stavy navzájem; senátoři a jezdci že by měli s nadšením a ruku v ruce…

„Co tě k tomu pro všechno na světě přimělo?" vyptával se Caesar Crassa, když se pustili vlečnou stezkou podél Tiberu, aby se vyhnuli prodavačům zeleniny, kteří po rušném dnu uklízeli své stánky.

„K čemu? K tomu, že jsem tak vynášel Ciceronovy ctnosti?"

„Nevadilo by mi to tolik, kdybys ho tím nevyprovokoval k tak obsáhlé replice o souladu mezi stavy. I když připouštím, že po Pompeiovi je to přímo radost si ho poslechnout.“

„Proto jsem to také udělal. Už mi to leze krkem, jak se před tím nechutným Magnem všichni klanějí a plazí. Sotva se po nich jen trochu křivě podívá, už se choulí jak spráskaní psi. A zrovna vedle toho našeho velikána tam seděl schlíplý Cicero. Tak jsem si řekl, že hrdinu všech hrdinů trochu pozlobím.“

„Což se ti také povedlo. Jak jsem slyšel, dokázal ses mu úspěšně vyhýbat i v Asii.“

„Důsledně.“

„Proto také asi někteří lidé vykládají, že sis sbalil věci a i s Publiem ses vydal kamsi východním směrem, jen abys nebyl přítomen v Římě, až sem Magnus dorazí.“

„Mne tihle povídálci nepřestávají udivovat. Vždyť já jsem přece *byl* v Římě, když sem Magnus připutoval.“

„Ani *mne* nepřestanou lidé udivovat. Už ses doslechl, že příčinou Pompeiova rozvodu jsem byl vlastně já?“

„A nebyls snad?“

„Jednou jedenkrát jsem v tom absolutně nevinně. Už léta jsem nebyl v Picenu a Mucia Tertia zase celé roky nezavítala do Říma.“

„Jen jsem tě škádlil. Pompeius tě přece poctil tím nejširším ze všech úsměvů.“ Z Crassova hrdla se vydralo hluboké zachrčení, znamení, že se chystá načít nějaké choulostivé téma. „S těmi lichvářskými vlky teď nevycházíš zrovna nejlíp, co?“

„Držím si je od těla.“

„Ve finančnických kruzích se hovoří o tom, že letošní prétoři kvůli Clodiovi do provincií vůbec neodjedou.“

„Je to tak. Ale ne kvůli tomu pitomci Clodiovi. Kvůli Catonovi, Catulovi a ostatním *optimátům*.“

„Musím ti říct, žes je naučil myslet.“

„Jen se neboj, já svou provincii dostanu,“ řekl Caesar vyrovnaně. „Fortuna mě dosud neopustila.“

„Já ti věřím, Caesare. Proto ti teď taky navrhnu něco, co jsem sám ještě žádnému nikdy nenabídl – jiní muži mě o to musí žádat! Pokud se nevymaníš z tlaku svých věřitelů, ještě než se ti dostane tvé provincie, obrať se o pomoc na mne, prosím tě o to. Vsadím si tak na jistého vítěze.“

„Aniž bys mi počítal úroky? Ale, ale Marku! Jak bych ti to dokázal oplatit, když ty jsi natolik mocný, aby sis obstaral, cokoli potřebuješ?“

„Takže tobě brání jen hrdost, aby sis o to řekl.“

„Je to tak.“

„Já dobře vím, co to je juliovská hrdost. Proto jsem také s touhle nabídkou přišel já sám, řekl jsem dokonce ’prosím tě‘. Jiní muži padnou na kolena a žadoní. Zatímco ty bys raději padl na vlastní meč, než by ses ozval. Už o tom nebudu mluvit, ale nezapomeň na tuhle naši rozmluvu. Nebudeš o nic prosit, protože jsem ti to já sám nabídl, a to s uctivou prosbou, abys nabídku přijal. A v tom je dost podstatný rozdíl.“

Koncem února svolal Piso Frugi shromáždění lidu v tribuích a předložil mu svůj návrh zákona směřujícího k obžalobě Publia Clodia ke schválení. Výsledek byl katastrofální. Mladý Curio promluvil zprostřed Comitia tak přesvědčivě, že ho celé shromáždění pozdravilo jásotem. Pak byly postaveny hlasovací můstky a chodbičky, vzápětí však je

vzalo útokem několik tuctů mladých členů Clodiova klubu v čele s Markem Antoniem. Zmocnili se jich a postavili se liktorům a organizátorům shromáždění s takovou prudkostí, že hrozila nebezpečná srážka. Věci pak vzal do ruky Cato, jenž vylezl na rostra a vyčinil Pisonovi Frugi, že na shromáždění připustil vyvolání nepokojů; nato první konsul schůzi rozpustil a svolal namísto toho k zasedání senát.

V nabité Hostiliově kurii – dostavil se kdekterý senátor, aby hlasoval – poté Quintus Hortensius navrhl kompromisní řešení.

„Je mi jasné, že dosti podstatná část senátu, od censorů až po druhého konsula, je rozhodnuta pohnat Publia Clodia před soud, aby se zodpovídal za Bonu Deu," říkal Hortensius tím nejvěcnějším a nejpřívětivějším tónem. „Proto by měli ti otcové senátoři, kteří pro proces s Publiem Clodiem nejsou, znovu o věci zauvažovat. Chýlí se ke konci už druhý měsíc našeho období, a my stále ještě nejsme schopni přejít k běžným záležitostem, což je podle mne ta nejlepší cesta k tomu, aby se vláda prostě zhroutila. To všechno kvůli pouhému jednomu kvestorovi a jeho skupince mladých výtržníků! Toto nesmíme nadále trpět! V návrhu našeho váženého první konsula není nic, co by se nedalo upravit, tak aby vyhověl všem připomínkám. Takže pokud mi to senát dovolí, strávil bych několik nejbližších dnů přepracováním navrhovaného zákona, a to spolu se dvěma muži, kteří byli až dosud jeho zásadními odpůrci – s naším druhým konsulem Markem Valeriem Messalou Nigrem a tribunem lidu Quintem Fufiem Calenem. Příštím komiciálním dnem je čtvrtý den před březnovými nonami. Navrhuji, aby upravený zákon Quintus Fufius předložil lidu jako *lex Fufia.* A aby ho tento senát doprovodil přísným pokynem lidu: hlasujte o tomto zákonu, všechno ostatní ponechte stranou!"

„Já jsem proti!" vykřikl Piso Frugi, bledý vzteky.

„Och, och, och, já také!" ozvalo se zabědování ze zadní řady sedadel, odkud se dolů doprostřed síně dopotácel Clodius, se sepjatýma rukama padl na kolena, plazil se po zemi a naříkal. Bylo to něco tak neobvyklého, že celá nabitá kurie ohromeně ztichla. Myslí to vážně? Nebo to jen hraje? Jsou to slzy veselí, anebo žalu? Nikdo si tím nebyl jist.

Messala Niger, jemuž v měsíci únoru příslušely fasces, pokynul svým liktorům. „Odveďte tu osobu," řekl stručně.

Kopající Publius Clodius byl odvlečen ven a ponechán v portiku senátní budovy; co se s ním dálo pak, zůstalo tajemstvím, neboť mu liktoři přes jeho křik zabouchli vrata přímo před očima.

„Quinte Hortensie," pravil Messala Niger, „připojil bych k tvému návrhu jen jediné. Aby onoho čtvrtého dne před březnovými nonami, až se lid sejde k hlasování, byla povolána milice. A nyní prosím, abyste hlasovali."

V zasedací síni bylo přítomno čtyři sta patnáct senátorů. Čtyři sta jich hlasovalo pro Hortensiův návrh; mezi oněmi patnácti, kteří nesouhlasili, byli Piso Frugi a Caesar.

Shromáždění lidu se dovtípilo a schválilo *lex Fufia* na schůzi pamětihodné pro její klidný průběh – a pro počet členů milice rozestavených kolem dolního Fora.

„Nu," řekl Gaius Piso, když se shromáždění opět rozešlo, „s takovými, jako jsou Hortensius, Fufius Calenus a Messala Niger, nebude pro Clodia problém z toho všeho hladce vyklouznout."

„Té původní verzi vskutku otupili ostří," řekl Catulus, nikoli bez uspokojení.

„Všimli jste si, jak je Caesar ustaraný?" otázal se Bibulus.

„Protože na něho nemilosrdně útočí věřitelé," řekl uštěpačně Cato. „Slyšel jsem od jednoho makléře v Porciově bazilice, že jejich vymáhači den co den buší na dveře

pontifikovy rezidence a že se náš pontifex maximus nemůže nikam ani hnout, aby mu nebyli v patách. Však my ho dostaneme.“

„Ale zatím je pořád ještě na svobodě,“ řekl Gaius Piso, mnohem méně optimisticky.

„Ano, ale zato teď máme censory, kteří nejsou Caesarovi zdaleka tak nakloněni, jako byl jeho strýček Lucius Cotta,“ řekl Bibulus. „Vědí už, co se odehrává, jednat ale nemohou, dokud nebudou mít v ruce zákonné důkazy. A to se nestane, dokud Caesarovi věřitelé nenastoupí před tribunál městského prétora a nebudou se dožadovat splacení dluhů. Což není otázka příliš vzdálené budoucnosti.“

A vskutku nebyla; pokud by nebyly prétorské provincie přiděleny během několika příštích dnů, viděl již Caesar o březnových nonách celou svou kariéru v troskách. Před matkou o tom neřekl ani slova a nasadil tak nepřístupný výraz, že se chudák Aurelia neopovážila říci nic, co by se týkalo čehokoli jiného než Vestiných Panen, Julie anebo budovy Domus Publiky. Jak zhubnul! Plnost těla jako by kamsi odplynula, vystupující lícní kosti měl náhle ostré jako nože a kůži na krku povislou jako stařec. Den za dnem docházela Caesarova matka do posvátného okrsku Bony Dey, aby tam zanechala misku mléka pro hady, kteří by snad trpěli nespavostí, aby vyplela záhony léčivek a ponechala oběť z vajíček na schodech vedoucích k zavřeným vratům chrámu Bony Dey. Ať to není můj syn! Prosím tě, Dobrá Bohyně, ať to není můj syn! Já jsem tvoje, vezmi si mne! Buď k mému synovi dobrá! Buď k mému synovi laskavá!

Losy byly taženy.

Publiovi Clodiovi připadlo kvestorství v západní Sicílii, nesměl však opustit Řím, dokud s ním neproběhne proces.

Zprvu se zdálo, že Caesara koneckonců štěstí přece jen neopustilo. Vylosoval si jako svou provincii Zadní Hispánii, což znamenalo, že mu je uděleno prokonsulské imperium a že se nemusí odpovídat komukoli jinému než konsulům běžného roku.

S novým správcem putovalo do jeho provincie i jeho stipendium, peněžní částka, kterou státní pokladna poskytovala jako zálohu na náklady nezbytné k udržení bezpečnosti provincie: na výplaty legiím a úředníkům, na údržbu silnic, mostů, akvaduktů, odvodňovacích systémů a stok, veřejných budov a zařízení. Obnos určený pro Zadní Hispánii činil pět milionů sesterciů a byl vyplácen najednou; jakmile ho nový správce převzal, stával se jeho osobním vlastnictvím. Někteří muži dávali přednost tomu investovat ho v Římě, ještě než odjížděli, v důvěře, že se z provincie dá vyždímat dost na to, aby si zajistila toto financování sama, a s vědomím, že stipendium mezitím ponese v Římě pěkný úrok.

Na zasedání, na kterém proběhlo i rozlosování správcovství, požádal Piso Frugi, jemuž už opět příslušely fasces, Caesara, aby před senátem vypověděl, co ví o událostech, které se seběhly v noci oslav Bony Dey.

„Velice rád bych ti vyhověl, první konsule, pokud bych k tomu měl co říci. Já ale nic nevím.“

„Počkej, počkej, Gaie Caesare!“ osopil se na něho Messala Niger. „O tuto výpověď jsi byl požádán zcela právem, neboť v době, kdy bude Publius Clodius souzen, budeš ty ve své provincii. Pokud někdo z přítomných mužů vůbec něco ví, co se tam dělo, pak jsi to ty.“

„Vážený a milý druhý konsule, právě jsi vyslovil to důležité slovo – *mužů!* Já jsem na slavnosti Bony Dey nebyl. Výpověď je závažné prohlášení činěné pod přísahou. Musí proto obsahovat pravdu. A pravda je, že já o tom nevím naprosto nic.“

„Jestliže nevíš nic, proč ses tedy rozvedl se svou manželkou?“

Tentokrát odpověděl Messalovi Nigrovi sborem celý senát: „Caesarova manželka, právě tak jako celá Caesarova rodina, musí být naprosto mimo jakékoli podezření!“

Nazítří po rozlosování se třicet liktorů zastupujících kurie shromáždilo na svém starobylém shromáždění a přijalo *leges Curiatae*, jimiž byl každý z nových správců obdařen příslušným imperiem.

A téhož dne v odpoledních hodinách se před tribunálem *praetora urbana*, Lucia Calpurnia Pisona, objevil hlouček důležitě vyhlížejících mužů, právě včas, aby mu zabránil odejít k beztak již opožděnému obědu. S nimi se dostavil i mnohem větší počet o něco ošumělejších individuí, která vytvořila kolem tribunálu kordon a zdvořile, avšak rázně zatlačila zvědavce z doslechu soudu. Poté, co si takto zajistil soukromí, požádal mluvčí skupinky, aby oněch pět milionů sesterciů přiznaných Gaiovi Juliovi Caesarovi jako stipendium, bylo vyplaceno jim, a to jako částečná úhrada na vrub jeho dluhů.

Calpurnius Piso nebyl z téhož těsta jako jeho bratranec Gaius Piso; jako vnuk a syn dvou mužů, kteří vydělali ohromné jmění na dodávkách výzbroje pro římské legie, byl Lucius Piso nadto i blízkým Caesarovým příbuzným. Jeho matka i jeho manželka byly obě Rutilie, a matka Caesarovy matky byla Rutilie z téže rodiny. Až do této chvíle se cesty Lucia Pisona a Gaia Caesara nijak nesetkávaly, v senátě však oba zpravidla hlasovali shodně a měli se navzájem dosti rádi.

A tak Lucius Piso, současný městský prétor, upřel na hrstku věřitelů zlověstný pohled a oznámil jim, že rozhodnutí odkládá, dokud nebude mít pečlivě prostudován jeden každý z objemných balíků papírů, které před něho naskládali. A se zlým pohledem Lucia Pisona nebylo radno si zahrávat, neboť to byl jeden z nejvytáhlejších, nejurostlejších a nejosmahlejších mužů mezi římskými aristokraty, s huňatým a naježeným černým obočím; a když ještě po onom zpražujícím pohledu následovala grimasa odhalující zuby – zčásti černé, zčásti špinavě žluté – byla instinktivní reakce svědků v děsu ucouvnout od pódia, neboť městský prétor se takto jevil spíše jako strašlivá lidožroutská obluda.

Lichvářští věřitelé původně očekávali, že rozhodnutí bude učiněno na místě a hned, avšak i ti z nich, kdo už otevírali ústa k protestu, ba k naléhání, aby si městský prétor hleděl pospíšit, jelikož má co činit se značně vlivnými muži, se nyní rozhodli neříkat raději nic a přijít za dva dny, jak jim bylo doporučeno.

Lucius Piso byl kromě všeho jiného i chytrý, takže tribunál nerozpustil v okamžiku, kdy ukřivdění žalobci odešli; oběd musel počkat. Pokračoval namísto toho dál s běžnou agendou, dokud nezapadlo slunce a dokud jeho nevelký štáb nezačal zívat. Tou dobou už na dolním Foru nezbýval téměř nikdo, avšak několik podezřelých postav okolkovalo dole v prostoru Comitia, nosy povystrčené nad nejhořejší stupeň. Slídiči oněch lichvářů? Docela určitě.

Po krátké rozmluvě se svými šesti liktory Lucius Piso vyrazil i se svým doprovodem nezvykle rychlým krokem vzhůru po Via Sacra, směrem k Velii; když míjel Domus Publiku, ani se neohlédl. Naproti vchodu do Portiku Margaritaria stanul, shýbl se, aby si něco poopravil na botě, a všech šest liktorů se shluklo kolem něho, jako by mu s čímsi pomáhali. Poté se opět vztyčil a pokračoval dál, stále ještě se značným předstihem před oněmi podezřelými figurami, které předtím zůstaly stát v témže okamžiku, kdy se zastavil on.

Čeho si ovšem z té vzdálenosti nemohli povšimnout, bylo, že vytáhlého muže v purpurem lemované toze už teď doprovázelo pouze pět liktorů; Lucius Piso si se svým

nejvyčouhlejším liktorem vyměnil togu a hbitě vklouzl do nitra Portiku Margaritaria. Našel si východ na straně přivrácené k rezidenci pontifika maxima a vyšel jím na prázdnou plochu, kterou kramáři využívali jako skládku odpadu. Liktorovu bílou togu svinul a strčil ji do jakési prázdné bedničky; k přelézání zdi Caesarovy peristylové zahrady by nebyla tím nejvhodnějším oblečením.

„Doufám," řekl, když vkročil do Caesarovy pracovny oděn pouze tunikou, „že v tom náramně elegantním džbánu máš trošku nějakého slušného vína." Jen málo lidí mělo kdy příležitost vidět Caesara ohromeného, avšak Luciovi Pisonovi se to podařilo.

„Jak ses sem dostal?" otázal se Caesar a naléval víno do poháru.

„Stejnou cestou, jakou se podle kolujících pověstí dostal Publius Clodius odsud."

„To ještě ve svých letech takhle unikáš před nějakým rozlíceným manželem, Pisone? Že ti není hanba!"

„Ne, unikal jsem před osobními strážci jakýchsi lichvářů," říkal Piso a žíznivě upíjel z poháru.

„Ah!" Caesar se posadil. „Poslož si, Pisone, zasloužil sis celý obsah mého sklepa. Takže co se to přihodilo"?

„Jsou tomu čtyři hodiny, co se u mého tribunálu objevilo pár tvých věřitelů – řekl bych, že ti méně přívětiví – a dožadovali se obstavení tvého stipendia, a to dosti tajnůstkářským způsobem. Ti jejich knechti nejprve zatlačili všechny lidi od tribunálu, a teprve když ti peněžníci měli jistotu naprostého soukromí, vznesli svůj nárok. Z čehož jsem si vyvodil, že chtějí zabránit, aby se snad to, co právě činí, nějakým způsobem nedoneslo tobě – což mi připadá přinejmenším podivné." Piso vstal a nalil si další pohár vína. „Byl jsem po celý zbytek dne sledován, i potom cestou domů. Takže jsem si vyměnil úlohy s největším z mých liktorů a unikl jsem jim skrze sousední krámy. Domus Publica je pod dohledem, toho jsem si všiml, když jsem ji prve míjel."

„Takže já vyjdu stejnou cestou, kterou ty jsi přišel. Překročím pomerium ještě dnes v noci a převezmu své imperium. Jakmile budu mít imperium, nesmí na mne nikdo vztáhnout ruku."

„Dej mi ale nejdřív plnou moc, abych za tebe mohl vyzvednout tvé stipendium, a já ti ho pak donesu na Martovo pole. Lepší by bylo investovat ho tady, ale kdo ví, co ještě jsou *boni* schopni si vymyslet? Oni po tobě opravdu jdou a chtějí tě dostat, Caesare."

„Toho jsem si dobře vědom."

„Nepředpokládám," řekl Piso opět s oním zakaboněním, „že bys těm darebákům byl schopen něco zaplatit na vrub oněch dluhů?"

„Zajdu ještě večer, až půjdu odsud, za Markem Crassem."

„Chceš snad říct," otázal se nevěřícně Lucius Piso, „že máš možnost se na Marka Crassa obrátit? Pokud je tomu tak, proč jsi to neudělal už před několika měsíci – nebo před několika roky?"

„Je to můj přítel, toho jsem o to žádat nemohl."

„Ano, to chápu, třebaže sám bych asi takovým ostychem netrpěl. Já ovšem nejsem juliovec. Pro Julia je asi těžké cítit se někomu zavázán, co?"

„To opravdu je. Jenomže on mi to sám nabídl, takže to přece jen bude o něco snadnější."

„Napiš mi tu plnou moc. Pro žádné jídlo mi teď posílat nemůžeš, a já umírám hlady. Takže už poběžím domů. Rutilia už o mne stejně bude mít starost."

„Jestli máš hlad, Pisone, rád tě pozvu," říkal Caesar, jenž mezitím už sedl a psal. „Moji lidé jsou naprosto důvěryhodní."

„Ne, tebe teď čeká spousta práce."

List byl dopsán, svinut, zalepen horkým voskem a opatřen otiskem Caesarovy pečeti. „Nemusíš přes zeď, chceš-li zvolit trochu důstojnější cestu. Vestálky už budou ve svých ložničkách, můžeš vyjít jejich postranním vchodem.“

„To nemůžu,“ řekl Piso. „Schoval jsem si tu liktorovu togu za zdí. Podržíš mi nohu, abych dosáhl nahoru.“

„Jsem ti zavázán, Lucie,“ řekl Caesar, když vkročili na zahradu. „Můžeš se spolehnout, že ti tohle nezapomenu.“

Piso se tiše uchichtl. „Je asi dobře, že lidé jako tihle lichváři nemají ani ponětí o tom, jak to mezi římskou šlechtou chodí. Rvát se mezi sebou dokážeme jako kohouti, ale jak nám sáhne na peří někdo zvenčí, semkneme řady. Copak bych mohl připustit, aby se taková hnusná pakáž opovážila jen dotknout *mého* bratrance?“

Julia už si šla lehnout, pro Caesara to znamenalo o jedno bolestné loučení méně. Dost těžké bylo i to s matkou.

„Musíme být Luciovi Pisonovi vděčni,“ řekla. „Můj strýc Rutilius by s tím jistě souhlasil, kdyby byl naživu.“

„Určitě, byl to skvělý člověk.“

„Budeš se muset v Hispánii tvrdě ohánět, aby ses zbavil těch dluhů, Caesare.“

„Vím jak na to, *mater*, nedělej si s tím starosti. A ty zatím budeš v bezpečí, i kdyby se Bibulus nebo jemu podobné stvůry pokusili prosadit nějaký zákon dovolující věřitelům hojit se na dlužníkových příbuzných. Zajdu v noci ještě za Markem Crassem.“

Zarazila se. „Myslela jsem, že něco takového neuděláš.“

„On sám mi to nabídl.“

Och, Bono Deo, Bono Deo, děkuji ti! Tvoji hadi budou mít vejce i mléko po celý rok! Nahlas však jen řekla: „To je skutečný přítel.“

„Úřad pontifika maxima bude zastávat Mamercus. Dohlédni na Fabii a postarej se, aby se nám z toho našeho ptáčátka nestal nějaký Cato. Burgundus ví, co mi má zabalit. Budu ve vile, kterou si pronajal Pompeius, jemu nebude vadit na čas společnost, když teď sám je mimo hru.“

„Takže jsi to nebyl ty, kdo se přičinil o Mucii Tertii?“

„*Mater*! Kdy já jsem byl naposledy v Picenu? Porozhlédni se spíš po nějakém tom Piceňanovi a budeš blíže pravdě.“

„*Titus Labienus*? Ó bozi!“

„Ty ale umíš myslet rychle!“ Vzal jí tvář do dlaní a políbil ji na rty. „Dávej na sebe pozor, prosím tě.“

Zeď zdolal Caesar snáze než Lucius Piso i Publius Clodius; Aurelia ještě dlouho postála venku a sledovala prázdnou stěnu očima, pak se otočila a vrátila se dovnitř. Bylo chladno.

Byla dokonce zima, avšak Marcus Licinius Crassus byl přesně tam, kde Caesar odhadl, že bude: ve své kanceláři za Macellem Cuppedenis, pilně se tam činil za svitu tak malého počtu lampiček, jak to jen jeho čtyřiapadesátileté oči dovolily, kolem krku uvázaný šátek a přes ramena přehozen šál.

„Ty si doopravdy zasloužíš každý sestercius, co vyděláš,“ řekl Caesar, jenž do rozlehlé místnosti vstoupil tak tiše, že Crassus téměř vyskočil, když se ozval jeho hlas.

„Jak ses sem dostal?“

„Přesně na totéž jsem se zvečera zeptal Lucia Pisona. Ten přelezl zeď mé peristylové zahrady. A já jsem ti zase vypáčil zámek.“

„Lucius Piso že lezl do tvé peristylové zahrady přes zeď?“

„Aby uklouzl náhončím, kteří obstoupili můj dům. Ta část mých věřitelů, kteří mi nebyli doporučeni tebou ani mým přítelem Balbem z Gadů, se dnes ráno dostavila před Pisonův tribunál a požádala, aby bylo obstaveno mé správcovské stipendium.“

Crassus se zaklonil v křesílku nazad a zamnul si oči. „Máš opravdu štěstí k neuvěření, Gaie. Dostaneš přesně tu provincii, o kterou jsi stál, a ti nejnedůvěřivější z tvých věřitelů se přijdou dožadovat obstávky zrovna na tvém bratranci. Kolik budeš potřebovat?“

„Nevím, doopravdy ne.“

„Ale tohle přece musíš vědět!“

„Bylo to jediné, nač jsem se Pisona zapomněl zeptat.“

„To je ti podobné! Kdybys to nebyl ty, shodil bych tě nejraději do Tiberu, jako nejhorší možnou investici v životě. Jenomže já nějak cítím v kostech, že ty jednou budeš bohatší než Pompeius. Ať spadneš odkudkoli, vždycky je to na všechny čtyři.“

„Musí to být víc než pět milionů, protože oni požádali o celou částku mého stipendia.“

„Takže dvacet milionů,“ odvětil Crassus okamžitě.

„Vysvětli mi to.“

„Kdyby se domohli čtvrtiny z dvaceti milionů, to jest pěti milionů, znamenalo by to pro ně notný zisk – vždyť tě přinejmenším už tři roky postihují složeným úrokem. Všehovšudy sis od nich pravděpodobně půjčil sotva tři miliony.“

„Ty a já, Marku, jsme se asi dočista minuli řemeslem,“ řekl se smíchem Caesar. „Nám k obživě nezbývá, než v jednom kuse plout nebo pochodovat kraj světa, vztyčovat naše orly a tasit meče na barbary, ždímat místní plutokraty hůř, než když dítě mačká štěně, a dočista se zprotivovat všem těm lidičkám, kterým by se za naší vlády vlastně mělo dařit skvěle. A navrch se z toho všeho ještě zodpovídat senátu a lidu římskému a hlavně státní pokladně, sotva se zase ukážeme doma! Zatímco bychom si zřejmě mohli na totéž a na mnohem víc v klidu a v pohodlí přijít tady v Římě.“

„Ale já si tady v Římě přijdu na dost,“ řekl Crassus.

„Peníze na úrok ovšem nepůjčuješ.“

„Jsem Licinius Crassus!“

„Přesně tak.“

„Ty jsi v cestovním. Znamená to, že už odjíždíš?“

„Zatím na Martovo pole. Jakmile převezmu své imperium, nemohou se mnou moji věřitelé už naprosto nic dělat. Piso za mne zítra ráno mé stipendium vyzvedne a doručí mi ho.“

„Kdy bude opět jednat s tvými věřiteli?“

„Pozítří v poledne.“

„Dobrá. Budu u jeho tribunálu, až se tam ti lichváři ukáží. A nemusíš se v Hispánii namáhat přes míru, Caesare. Mých peněz moc neuvidí, pokud vůbec něco dostanou. Zaručím se za jakoukoli sumu, ke které dospěje Piso. A jakmile za tebou bude stát Crassus, budou ti zkrátka muset ještě počkat.“

„Takže od tebe odcházím mnohem klidnější. Jsem ti za to nesmírně vděčen.“

„To nestojí za řeč. Jednoho dne můžu zrovna tak naléhavě potřebovat já tebe.“ Crassus vstal a s lampičkou v ruce vyprovázel Caesara po schodech dolů. „Jak jsi našel potmě cestu nahoru?“ zeptal se ho.

„Ona i na těch nejtmavších schodech zbývá vždycky ještě troška světla.“

„Čili to budu mít těžší, než jsem si myslel.“

„A co?“

„Víš," říkal pokojně muž až příslovečně klidný, „já jsem si umínil, že toho dne, kdy se ty staneš podruhé konsulem, dám ti postavit sochu, někde pěkně na očích. A sochaři uložím, aby ta potvora byla trochu jako lev, trochu jako vlk – a taky trochu jako úhoř a lasička a fénix. Ovšem pokud by ta socha měla vyjádřit i to dopadání na všechny čtyři a vidění potmě a mrouskání po celém Římě, bude ji sochař muset natřít na mourovato."

Jelikož uvnitř Serviových hradeb nikdo nechoval nájemné koně, vydal se Caesar z Říma cestou, kterou by ani toho nejslídivějšího lichváře nebylo napadlo dát střežit. Pustil se vzhůru ulicí Vicus Patricius a došel až k Punské jabloni, tam odbočil na Vicus Longus a opustil město Collinskou bránou. Odtamtud přešel přes vrchol Pincijského pahorku, kam se za pěkného počasí vodívaly děti do zvěřince podívat se na divoké tvory, a tak posléze dospěl k Pompeiovu dočasnému sídlu shůry. Vila samozřejmě měla pod vznosnými lodžiemi i stáje; spíše než aby budil spícího vojáka u vchodu, ustlal si tam Caesar na trošce čerstvé slámy, ulehl a bděl až do východu slunce.

Mým odjezdům do provincií zřejmě není souzeno, aby probíhaly normálně, pomyslel si s lehkým úsměvem. Když posledně vyrážel do Zadní Hispánie, putoval jakoby mlhami smutku za tetu Julii a za Cinillu; tentokrát se tam zase vydává jako uprchlík. Nicméně jako uprchlík s prokonsulským imperiem. Všechno měl už dávno promyšleno – Publius Vatinius se ukázal být neúnavným zvědem a neocenitelným sběratelem informací a v Gadech už ho také očekával Lucius Cornelius Balbus Starší.

Balbus se nudí, jak psal Caesarovi. Vydělávání peněz že ho – na rozdíl od Crassa – samo o sobě nenaplňuje uspokojením; nyní, kdy se on a jeho synovec stali nejbohatšími muži Hispánie, zatoužil po nějakém novém cíli. O obchody ať se stará Balbus Mladší, Balbovi Staršímu se zachtělo čehosi jiného – vniknout do tajů vojenských týlových operací. A tak ho Caesar jmenoval *praefectem fabrum*, což byla volba, která překvapila leckoho v senátě – nikoli ovšem ty, kdo už měli příležitost Balba Staršího poznat. Tento člen štábu byl, alespoň v Caesarových očích, mnohem důležitější než starší legát (o žádného ostatně ani nepožádal), jelikož *praefectus fabrum* musel mít – jako ten, kdo odpovídá za veškeré vybavení a zásobování vojsk – ze všech důstojníků největší důvěru velitele armády.

V Zadní Hispánii byly dvě legie, obě složené z římských veteránů, jimž se nechtělo vracet domů, když posléze skončila válka se Sertoriem. Bylo jim teď vesměs přes třicet a dychtili už po nějakém pěkném tažení. Dvě legie ovšem stačit nebudou; první věc, kterou měl Caesar v úmyslu podniknout, jakmile dorazí do své provincie, byl nábor celé jedné další hispánské pomocné legie mezi těmi vojáky, kteří bojovali pod Sertoriem. Jen co Caesara trochu poznají, budou pod ním určitě válčit se stejnou chutí, s jakou sloužili Sertoriovi. A pak už vzhůru do neprozkoumaných území. Je ostatně dosti směšné, že si Řím činí právo na celý Iberský poloostrov, když si zatím nedokázal podrobit ani celou jeho třetinu. Ale to právě čeká na Caesara.

Když se Caesar objevil na vrcholku schůdků vedoucích od stájí, nalezl Pompeia sedícího na lodžii a užívajícího si pohledu přes Tiber, k Vatikánskému pahorku a k Janiculu.

„Och, to je báječné!" vykřikl Pompeius, vyskočil a uchopil ruku nečekaného návštěvníka. „Přijel jsi na koni?"

„Ne. Přišel jsem pěšky, a to příliš pozdě, než abych tě byl mohl burcovat, takže jsem si ustlal na slámě. Dost možná ale, že si od tebe budu muset jednoho nebo dva koně vypůjčit – jen na cestu do Ostie. Mohu u tebe pár dní pobýt, Magne?"

„Uděláš mi tím radost, Caesare.“

„Takže se nedomníváš, že jsem to byl já, kdo svedl Mucii?“

„Já už vím, kdo to má na svědomí,“ řekl Pompeius sveřepě. „Labienus, ten nevděčník! Však on se dočká!“ Pokynul Caesarovi k pohodlnému křeslu. „To proto jsi mě nepřišel navštívit? A na Cirku Flaminiu ses proto omezil na pouhé *ave?*“

„Magne, já jsem jen obyčejný exprétor! Ty jsi hrdina dne, kolem tebe je vždycky celý zástup konsulárů.“

„Ano, jenže s tebou se dá alespoň *mluvit*, Caesare. Ty jsi opravdický voják, ne nějaký tlachal od stolu. Až nadejde tvůj čas, budeš umět i umřít, tvář zakrytu, stehna zakryta. Smrt na tobě nedokáže odkrýt nic, co by nebylo krásné.“

„Homér. Krásně řečeno, Magne.“

„Já jsem toho na Východě přečetl celé spousty, docela se mi v tom zalíbilo. Představ si, že jsem s sebou měl Theofana z Mytilény.“

„To je velký učenec.“

„Ano, a tohle pro mne bylo důležitější než skutečnost, že je bohatší než Kroisos. Vzal jsem ho s sebou na Lesbos a na agoře v Mytiléně jsem mu před všemi shromážděnými lidmi udělil římské občanství. A pak jsem jeho jménem osvobodil Mytilénu od poplatků Římu. To se místním lidem náramně líbilo.“

„Aby ne. Já se kromě toho domnívám, že Theofanés je blízkým příbuznými Lucia Balba z Gad.“

„Jejich matky byly sestry. Ty se znáš s Balbem?“

„Velice dobře. Seznámili jsme se, když jsem byl kvestorem v Zadní Hispánii.“

„U mne sloužil jako zvěd, když jsem bojoval se Sertoriem. I *jemu* jsem tehdy udělil občanství – a také jeho synovci – ale těch udílených občanství bylo tolik, že jsem těmito dvěma raději podělil své legáty, aby si senát nemyslel, že jsem já sám zrovnoprávnil polovici Hispánie! Balbus Starší a Balbus Mladší připadli tehdy myslím Corneliovi – ovšem Lentulovi, nikoli tomu, kterému se dnes říká Spinther.“ Bujaře se zasmál. „Mně se velice líbí chytré přezdívky! Představ si jen, že někomu začnou říkat jménem herce, který odjakživa hraje jen druhé milovníky! To už samo napoví, co si o takovém člověku lidé myslí, ne?“

„To ano. Ustanovil jsem Balba Staršího svým *praefectem fabrum*.“

V živě modrých očích zajiskřilo. „To je mazané!“

Caesar si Pompeia bezostyšně prohlížel od hlavy až k patě. „Na starého pána vypadáš báječně, Magne,“ pousmál se.

„Čtyřiačtyřicet,“ řekl Pompeius a samolibě si popleskal ploché břicho.

Vyhlížel skutečně dobře. Východní slunce takřka pospojovalo jeho pihy do snědého tónu a pokusilo se ještě více zesvětlit jeho zlatou kštici – stále stejně hustou, jak si Caesar s trochou závisti povšiml.

„Budeš mi muset podrobně vylíčit, co se tu všechno v Římě stalo, zatímco jsem tu nebyl.“

„Vidíš, a já jsem se domníval, že už tě touhle dobou musí z takových vyprávěnek brnět uši.“

„Máš snad na mysli to, co jsem musel vyposlechnout od všelijakých domýšlivých žalobníčků, jako je Cicero? Pche!“

„Myslel jsem, že jste dobří přátelé.“

„Politik žádné skutečné přátele nemá,“ řekl rozšafně, jak se na hrdinu slušelo. „Pěstuje si jen takové vztahy, které mu jsou prospěšné.“

„Pravda pravdoucí," kuckal Caesar smíchy. „Slyšel jsi už asi, co jsem Ciceronovi provedl s Rabiriem, ne?"

„Byl jsem rád, žes tím nožem ještě pěkně zarýpal v ráně. Jinak by se dnes Cicero chvástal, že vypudit Catilinu byl významnější a důležitější čin než dobýt celý Východ! To víš, v mnoha směrech je Cicero užitečný. Jenomže si myslí, že každý má čas psát tisícistránkové dopisy jako on. Napsal mi takhle loni, a já jsem se vzmohl dokonce na pár řádek vlastnoruční odpovědi. A co on na to? Urazil se, obvinil mě, že se k němu chovám chladně! Měl by se někam vydat spravovat provincii, aby poznal na vlastní kůži, jak člověk dostane zabrat. Jenže on si radši hoví na lehátku v Římě a poučuje nás vojáky, jak si máme v našem řemesle počínat. Co on vlastně, Caesare, vůbec dokázal? Přednesl pár řečí v senátě, a vyřídit Catilinu pak poslal Marka Petreia."

„Tos řekl velice výstižně, Magne."

„Nu, když se teď konečně rozhodli, co provést s tím Clodiem, měl bych od nich konečně dostat zprávu o datu mého triumfu. Udělal jsem to tentokrát chytře, rozpustil jsem armádu v Brundisiu. Nemohou mi vyčítat, že jsem se usadil na Martově poli a že se je snažím vydírat."

„S datem pro triumf ale nepočítej."

Pompeius se posadil zpříma. „Cože?"

„*Boni* proti tobě pilně intrikují už od chvíle, kdy se doslechli, že se vracíš. Mají v úmyslu odepřít ti naprosto všechno – ratifikaci dohod, které jsi uzavřel na Východě, občanství, která jsi tam udělil, půdu pro tvé veterány – a mám podezření, že jednou z jejich taktik je udržet tě mimo pomerium tak dlouho, jak jen to je možné. Jakmile bys zaujal své místo v senátě, byl bys totiž schopen mnohem účinněji čelit jejich krokům. Mají ve Fufiovi Calenovi vynikajícího tribuna lidu, a já jsem přesvědčen, že ten je rozhodnut vetovat jakékoli návrhy, které by tobě mohly vyhovovat."

„Bohové! To přece nemohou! Och Caesare, co se to s nimi děje? Zvětšil jsem přece objem poplatků z východních provincií z osmi tisíc talentů na č*trnáct* tisíc ročně – přičemž jsem sám počet tamějších provincií zvýšil ze dvou na čtyři! A víš ty, jaký je podíl státní pokladny na kořisti? *Dvacet tisíc talentů!* Můj triumfální průvod bude muset trvat dva dny, tolik jsem přivezl kořisti a tolik tažení budu předvádět na alegorických vozech! S tímhle asijským dohromady už jsem oslavil triumfy za tažení na všech třech kontinentech, a to přede mnou ještě nedokázal *nikdo!* Celé tucty měst nesou jména po mně anebo po mých vítězstvích – města, která jsem *já* založil! Mám mezi svými klienty i *krále*!"

Pompeius se předklonil v křesle, oči plné slzí, až mu skanuly na tváře; nebyl schopen uvěřit, že to, čeho dosáhl, by mělo zůstat nedoceněno. „Já přece nežádám o to, aby mě učinili římským králem!" řekl a netrpělivě si utíral oči. „To, co chci, je jen psí chlup ve srovnání s tím, co dávám!"

„Ano, já s tebou souhlasím," řekl Caesar. „Potíž je v tom, že oni všichni náramně dobře vědí, že sami by nic takového nedokázali, ale vzdát poctu tomu, kdo si to zaslouží, se jim nechce."

„A navíc jsem Piceňan."

„Ano, to také."

„Ale oč jim tedy vlastně jde?"

„Přinejmenším o tvé kulky, Magne," řekl Caesar mírně. „Aby si je strčili tam, kde sami nic nemají."

„Přesně tak."

Tohle není Cicero, pomyslel si Caesar, když sledoval, jak ta brunátná tvář tuhne, jak tvrdnou její rysy. Tohle je chlap, který by všechny *optimáty* dokázal rozdrtit jediným mávnutím tlapy. Jenže on nic takového neudělá. Ne proto, že by k tomu nebyl obdařen náležitými varlaty. Znovu a znovu přece Římu ukazuje, že má dostatek odvahy – téměř ke všemu. Ale někde v tajném koutku jeho mysli dříme nepřiznané vědomí, že není tak docela Římanem. Mnoho o tom napovídají všechna ta jeho spojení se Sullovými příbuznými, stejně tak jako jeho zjevná potřeba se s nimi chlubit. Ne, Cicero to není. Ale přesto mají leccos společného. A co já, jenž jsem Řím sám, co já bych udělal, kdyby se mnou *boni* zkusili zacloumat tak drsně, jak teď nakládají s Pompeiem Magnem? Byl bych Sullou, anebo Magnem? Co by mne asi tak zastavilo? Dokázalo by mne vůbec něco zastavit?

O březnových idách tedy Caesar vyrazil do Zadní Hispánie. Jeho stipendium, zhuštěné do pouhých pár slov a čísel na jediném pergamenu, mu přinesl osobně Lucius Piso, načež se poveselili společně s Pompeiem, jemuž Caesar obezřetně naznačil, že Lucia Pisona by si měl považovat a hledět. Věrný Burgundus, teď už prošedivělý, Caesarovi přivezl oněch pár věcí, které potřeboval na cestu: dobrý meč, dobrou zbroj, dobré boty, dobré odění do deště, dobrou výbavu na sníh, dobré sedlání pro koně. Přivedl i dva potomky jeho starého válečného koně Paznehtíka, kteří stejně jako jejich otec měli na všech čtyřech místo jednolitého kopyta po dvou býčích paznehtech. Brousky, břitvy, nože, nářadí, širák podobný Sullovu k ochraně před žhavým sluncem jižní Hispánie. Nebylo toho mnoho. Všechno se vešlo do tří prostředně velikých truhliček. Přepychovějšího vybavení bude v obou rezidencích správce provincie, jak v Castulu, tak i v Gadech, jistě hojnost.

A tak Caesar vyplul z Ostie, společně s Burgundem, s hrstkou nejosvědčenějších sluhů, s Fabiem a jedenácti dalšími liktory oděnými v červených tunikách a se sekerami vetknutými do fasces – a také s princem Masinthou, dobře schovaným za záclonkami nosítek – na najaté lodi, dosti velké, aby pojala zavazadla, muly a koně potřebné na tuto cestu. Střetnutí s piráty mu tentokrát nehrozilo. Od těch moře dokonale vyčistil Pompeius Veliký.

Pompeius Veliký… Caesar stál opřen o zábradlí na zádi, uprostřed mezi dvěma mohutnými kormidelními vesly, a sledoval, jak břehy Itálie zvolna mizí za obzorem, jeho mysl se povznášela do oblak, domovina i lidé v ní se kamsi zvolna ztráceli. Pompeius Veliký. Byl to užitečný a plodný čas, co s ním strávil; náklonnost k tomuto muži v něm s léty rostla. Anebo snad povyrostl Pompeius.

Ne, Caesare, nesnaž se mu něco upírat. On si nezaslouží, aby se mu cokoli upíralo. Ať je jak chce trýznivé sledovat Pompeia, jak dobývá stále nové a nové končiny, pravdou zůstává, že on ty světy opravdu *dobyl.* Přiznej mu, co se mu sluší přiznat, připusť, žes to byl možná ty sám, kdo zatím dorostl. Problém je, že jak člověk roste, nechává ostatní za sebou, tak jako teď za lodí zůstává italské pobřeží. Jen málo mužům se daří vyrůst. Povětšině narazí jejich kořeny na skálu a oni setrvají takoví, jací jsou, spokojeni sami se sebou. Avšak pode mnou není nic, co bych nedokázal odvalit, a nade mnou je nekonečno samo. To dlouhé čekání je konečně za mnou. Putuji do Hispánie, abych se ujal zákonného velení nad armádou; vložím ruce na ten živoucí stroj, jenž řízen správnou – *mou* – rukou se nedá nikým a ničím zastavit, odchýlit z cesty, rozdrtit. Snil jsem o takovémto svrchovaném velení už od doby, kdy jsem jako chlapec sedával u kolen starého Gaia Maria a uchvácen naslouchal příběhům mistra vojenského umění.

Ale až do této chvíle jsem netušil, jak nesmírně, jak vášnivě po tom velitelském místě toužím.

Vezmu do rukou římskou armádu a dobydu světa, neboť věřím v Řím, věřím v naše bohy. A věřím i v sebe. Já jsem duší onoho stroje, duší římské armády. Ničím se nedám zastavit, odchýlit z cesty, nic mě nezdrtí.

ČÁST VI

KVĚTEN 60 PŘ. N. L.

až

BŘEZEN 58 PŘ. N. L.

POMPEIUS VELIKÝ

JULIA

Gaiovi Juliovi Caesarovi, prokonsulovi v Zadní Hispánii, od Gnaea Pompeia Magna, triumfátora; psáno v Římě o květnových idách za konsulátu Quinta Caecilia Metella Celera a Lucia Afrania:

Nu, Caesare, svěřuji tenhle dopis bohům a větrům v naději, že první obdaří druhé dostatečnou rychlostí, tak abys získal potřebný čas. Píší ti i ostatní, ale já jediný jsem připraven vynaložit peníze na nájem nejrychlejší lodi, jakou dokážu najít, aby ti tenhle list dopravila jako svůj jediný náklad.

Boni jsou jako na koni a naše město se nám pomalu rozkládá před očima. Dokázal bych snad pod jejich vládou i žít, kdyby doopravdy vládli, kdyby něco dělali, ale *boni* pro tuhle svou vládu zřejmě vytyčili jediný cíl – nedělat absolutně nic, a navíc překážet každé jiné frakci v čemkoli, čím by se rozhodla tento stav změnit.

Povedlo se jim postrčit můj triumf až na poslední dva dny měsíce září – a jaké pro to měli připravené krásné zdůvodnění! Oznámili, že jsem toho udělal pro Řím tolik, že si zasluhuji oslavit triumf přímo o svých narozeninách! Devět měsíců jsem se tedy naprázdno potuloval po Martově poli. Stejně ale tomu jejich postoji pořád ještě nerozumím, tuším, že to hlavní, co proti mně mají, je fakt, že už mi bylo za život uděleno tolik zvláštních pověření, že jsem se ukázal být nebezpečím pro sám stát. Podle nich usiluju o to, stát se římským králem. Taková pitomost! Ale i když *vědí*, že je to pitomost, nebrání jim to v jejím neustálém omílání.

Ať se jak chci drbu za uchem, Caesare, nejsem prostě s to je pochopit. Pokud kdy existoval nějaký opravdový pilíř společnosti, pak je to bezesporu Marcus Crassus. Chápu jakž takž, když nadávají mně – že jsem picenský přivandrovalec, rádoby římský král a tak podobně. Ale proč jim vadí Marcus Crassus? Proč si vybrali za cíl právě jeho? On přece nepředstavuje pro *optimáty* ani stín nebezpečí; je bezmála jedním z nich. Má skvělý původ, obrovské bohatství, docela určitě není žádný demagog. Crassus je zcela neškodný! Říkám to jako člověk, který ho v lásce moc nemá, neměl a nebude mít. Sdílet s ním úřad konsula bylo asi jako lehnout si do jedné postele s Hannibalem, Jugurthou a Mithridatem. Dělal všechno, jen aby si o mně lidé učinili ten nejhorší obrázek. Ale pro stát přesto není žádným nebezpečím.

Už by ses asi rád dozvěděl, co že to *boni* Markovi Crassovi provedli, že se zrovna já za něho beru. Nu, nic míň, než že vyvolali pořádnou krizi. Začala už v okamžiku, kdy censoři zahájili uzavírání smluv na výběr daní v mých čtyřech východních provinciích. Och, mnoho viny na tom samozřejmě mají publikáni sami! Ti mrkli jedním okem na to, kolik kořisti jsem já z Východu dokázal přivézt, rychle si to spočetli a usoudili, že Východ je lepší nad všechny zlaté doly. Takže nabídli za nájem částky, které byly naprosto nereálné. Naslibovali státní pokladně nevýslovné miliony a domnívali se, že si bokem přijdou ještě na víc. Censoři pochopitelně přijali nejvyšší nabídky. Což je ostatně jejich povinnost. Netrvalo ale dlouho, a Atticus a ostatní publikánští plutokrati shledali, že sumy, které se zavázali zaplatit státní pokladně, jsou neúnosné. Mé

čtyři východní provincie nejsou ani zdaleka schopny ze sebe vydat to, co se po nich žádalo, bez ohledu na to, jak tvrdě by publikáni provincie tiskli.

Takže se Atticus, Oppius a s nimi pár dalších vydali za Markem Crassem a chtěli po něm, aby senát požádal předně o zrušení již uzavřených smluv na výběr daní na Východě, za druhé pak o pokyn censorům k vystavení smluv nových, které by původně sjednané částky snížily o třetinu. Nu, Crassus tedy s touto žádostí vystoupil. Ani ve snu ho přitom nenapadlo, že by *boni* chtěli – anebo dokonce dokázali! – senát přemluvit k rozhodnému NE. Jenomže přesně to se stalo. A senát to své NE řekl notně rezolutně.

Přiznávám, že jsem se v tu chvíli ještě bavil; bylo ohromné vidět jednou Crassa zkrušeného – och, jak ho to vzalo! Strnul v tom svém příslovečném býčím postoji, seno omotané kolem obou rohů, ohromen a ochromen. Jenže pak jsem pochopil, co je to za pitomost, co *boni* právě provedli, a přestalo mi být do smíchu. Jak se zdá, rozhodli se, že je nejvyšší čas jezdcům jednou provždy ukázat, že svrchovaná moc patří senátu, že je to senát, kdo vládne Římem, a že mu jezdci nemají co poroučet. Nu, ať si to senát myslí, ale ty i já víme, že tomu tak vůbec není. Jakmile nebude římským obchodníkům umožněno, aby pracovali s nějakým slušným ziskem, je po Římu.

Když tedy senát řekl Markovi Crassovi NE, publikáni to oplatili tím, že odmítli zaplatit státní pokladně jediný sestercius. Och, ta bouřka, co následovala! Podle mého se jezdci domnívali, že tohle senát přiměje uložit censorům, aby ty smlouvy zrušili, když je druhá strana neplní – a jakmile by došlo k uzavírání nových, nabídky by nutně klesly. Ovšem senát ovládají *boni* a senát v důsledku toho smlouvy zrušit odmítl. Uvízlo to v dokonale slepé uličce.

Rána pro Crassovu reputaci to byla hrozná, jak v senátě, tak i mezi jezdci. Byl jejich mluvčím po tak dlouhou dobu a s takovými úspěchy, že jeho ani je nenapadlo, že by nezískal, oč si řekne. Zejména když ten jeho požadavek na snížení sazeb pro smlouvy na výběr daní v Asii byl celkem rozumný.

A koho bys řekl, že *boni* získali za svého hlavního mluvčího v senátě? Koho jiného než mého někdejšího švagra, Metella Celera! Po celá léta patřívali Celer a jeho bratříček Nepos k mým nejoddanějším stoupencům. Ale co jsem se rozvedl s Mucií, jsou z nich najednou mí nejhorší nepřátelé. Skoro by sis začal myslet, Caesare, že Mucia je ta jediná ženská v Římě, se kterou se kdy její manžel rozvedl! A na ten rozvod jsem snad měl právo, či ne? Cizoložila si tu, trávila čas, kdy jsem byl v cizině, pletkami s Titem Labienem, mým vlastním klientem! Co jiného jsem měl dělat? Přimhouřit oči a dělat, jako že jsem o tom jaktěživ nic neslyšel, jenom proto, že Muciina matka byla náhodou také matkou Celera a Nepota? Nu, já jsem oči nepřivřel! Ovšem z toho, jak se Celer a Nepos pak chovali, bys soudil, že cizoložníkem jsem byl naopak já! Rozvést se s jejich drahou sestřičkou? Bohové, to je přece neslýchaná urážka!

Od té doby mi dělají, co nejhoršího dokáží. Nevím, jak se jim to povedlo, ale sehnali dokonce pro Mucii i dalšího manžela, s dostatečně vysokým původem i postavením – jen aby dali najevo, že ona je tou, které se stala křivda! Představ si, že je to můj kvestor Scaurus! Ona je dost stará na to, aby mohla být jeho matkou. Nu, téměř. Jemu je čtyriatřicet a jí sedmačtyřicet. To je přece párek. I když bych řekl, že se k sobě hodí svou inteligencí, kterou oba svorně postrádají. Doslechl jsem se, že by si ji byl rád vzal Titus Labienus, ale

bratry Metelly to strašlivě urazilo. Takže to nakonec vyšlo na Marka Aemilia Scaura, co mi tenkrát navařil celou tu kaši se Židy. Vykládá se, že je Mucia těhotná, což by asi měla být další putýnka pomejí, kterou na mě chtějí vyšplíchnout. Doufám, že při porodu toho spratka zhebne.

Mám už svou teorii, proč vlastně *boni* najednou tak neuvěřitelně zhloupli a proč se staví na zadní. Datuje se to od Catulovy smrti. Co umřel Catulus, dostalo se jádro senátu plně do Bibulových a Catonových spárů. Představ si, že bys najednou ležel bradou vzhůru jen proto, že tě při debatě v senátě nevyvolali jako prvního anebo druhého z konsulárů, aby sis mohl říct svoje! A přesně tohle jim ten Catulus vyvedl. Frakci ponechal na pospas Bibulovi a Catonovi, kteří zcela postrádají tu jeho noblesu, s jakou on vždycky nakonec dokázal věci zachraňovat, a především pak naprosto nejsou schopni rozlišovat mezi pouhým opozičním postojem a politickou sebevraždou.

Mám také svou vlastní teorii o tom, proč se Bibulus a Cato tak vrhli na Crassa. Catulus po sobě zanechal uprázdněné kněžské místo, o které velice stál Catonův švagr Lucius Ahenobarbus. Jenomže Crassus byl rychlejší a urval to místo pro svého syna Marka. Pro Ahenobarba to byla smrtelná urážka, jelikož v kněžském kolegiu žádný Domitius Ahenobarbus v současné době není. On je to prostě troškař. Já jsem teď, mimochodem, také augurem. Pochopitelně mi to lichotí, to ti nemusím ani říkat. Volbou augurem jsem Catonovi, Bibulovi ani Ahenobarbovi samozřejmě také k srdci nepřirostl! Byla to v krátké době už druhá volba, při které přišel Ahenobarbus zkrátka.

Moje vlastní záležitosti – půda pro mé veterány, ratifikace mých ujednání na Východě a tak dále – uvízly na mrtvém bodě. Stálo mě miliony na úplatcích, abych prosadil Afrania do úřadu druhého konsula – ale řeknu ti, že to byly vyhozené peníze! Ukázalo se, že Afranius je lepší voják než politik. Ovšem Cicero neumí nic lepšího než obcházet lidi a vykládat jim, že je to lepší tanečník než politik. To proto, že se Afranius na svém inauguračním banketu o Novém roce nechutně opil a vykrucoval pak po celém chrámu Jova Nejlepšího Největšího jednu piruetu za druhou. Bylo mi dost trapně, protože kdekdo ví, že jsem mu ten úřad koupil, abych nějak čelil Metellovi Celerovi – jenž tam jakožto první konsul kolem Afrania chodil, jako by ten chlapec vůbec neexistoval.

Když se Afraniovi v průběhu února konečně podařilo dostat mé věci na program, Celer, Cato a Bibulus je společnou rukou všechny pohřbili. Vytáhli Luculla – odněkud, kam se na stará kolena uchýlil na odpočinek, úplně už zblblého po všech těch jeho houbičkách – a využili ho, aby projednávání mých záležitostí zdržoval. Nejradši bych je byl do jednoho všechny pozabíjel! Dnes a denně lituji, že jsem neudělal tu jedinou správnou věc a že jsem předčasně rozpustil svou armádu, nemluvě o tom, že jsem už v Asii vojákům vyplatil jejich podíly na kořisti. I to se samozřejmě stalo terčem kritiky. Cato prohlásil, že jsem neměl co rozdělovat kořist bez souhlasu státní pokladny – to jest senátu – a když jsem mu připomněl, že jsem měl *imperium maius,* které mi umožňovalo učinit jménem Říma, cokoli jsem chtěl, odpověděl, že jsem své *imperium maius* nezákonně vymámil na plebejském shromáždění, že mi nebylo uděleno komiciemi. Naprostý nesmysl, jenomže senát mu za něj ještě zatleskal!

A v březnu pak debata o mých záležitostech skončila. Cato navrhl hlasovat, aby se neprojednávalo vůbec nic, dokud nebude rozřešen ten problém s

výběrčími daní – a samozřejmě že mu to ti idioti schválili! *Věděli* přitom, že Cato současně jakékoli řešení problémů kolem smluv na vybírání daní zablokoval! Výsledkem je, že zatím nebylo prodiskutováno vůbec nic. V okamžiku, kdy Crassus vznese otázku daní, Cato začne řečňovat a zdržovat jednání. A ctihodní otcové senátoři přitom Catona považují za něco úžasného.

Tohle já prostě nepochopím, Caesare, je to nad mé síly. Co ten Cato kdy vůbec dokázal? Je mu čtyřiatřicet, nezastával zatím žádný vyšší magistrátský úřad, řečník je to děsný, zato je to fouňa prvního řádu! Ale otcové senátoři, bozi vědí proč, nabyli přesvědčení, že je naprosto neúplatný, a to z něho dělá hrdinu. Cožpak oni nevidí, že neúplatnost kombinovaná s Catonovým způsobem myšlení je naprostá katastrofa? Pokud jde o Bibula – nu, i o něm se tvrdí, že je neúplatný. A oba dva nepřestávají ani na okamžik hlásat, že jsou zapřisáhlými nepřáteli všech, kdo se o pouhý palec povyšují nad sobě rovné. Chvályhodná zásada. Až na to, že někteří muži nad ostatní vyčnívají prostě proto, že jsou lepší. Kdybychom si všichni měli být naprosto rovni, byli bychom stvořeni jeden jako druhý. Jenomže tomu tak není, a tenhle fakt se nedá nijak obejít.

Ať se vrtnu, kam se vrtnu, Caesare, odevšad na mě vyje smečka nějakých nepřátel. Cožpak těm pitomcům ještě nedošlo, že i když je má armáda rozpuštěna, jsou všichni její příslušníci tady, v Itálii? Stačí abych zadupal, a všichni mí vojáci se seběhnou, nedočkaví, aby mohli splnit mé rozkazy. Můžu ti říct, že je to velké pokušení. Pokořil jsem Východ, zdvojnásobil jsem římské příjmy a ve všem jsem postupoval naprosto správně. Tak proč se najednou senát staví proti mně?

Ale dost už o mně a o mých starostech. Tenhle dopis má být spíše varováním, že i tobě tady cosi hrozí.

Na začátku všeho byly ty skvělé depeše, kterými jsi senát zahrnul: zpráva o perfektním tažení proti Lusitanům a Callaikům; informace o haldách zlata a pokladů; detailní popis zdrojů a sil provincie; hlášení o tom, že těžba v dolech na stříbro, olovo a železnou rudu byla nejvyšší za celé půlstoletí; úlevy pro města, která ztrestal Metellus Pius. Jak já moc dobře vím, utratili *boni* celé jmění za špehy, které vysílali do Zadní Hispánie, jen aby tě při něčem přistihli. Jenomže jim to nebylo nic platné, a tady už se povídá, že na tebe nemají a že se jim to nikdy nepovede. Ani stopa po nějakém zneužití úřední moci nebo defraudaci, celé košíky děkovných dopisů od obyvatel Zadní Hispánie za to, že viníci jsou trestáni a nevinní očišťováni. Starý Mamercus, první senátor – je na tom, mimochodem, chudák dost špatně – v senátě povstal a prohlásil, že tvé chování v úřadu správce by se mohlo stát přímo návodem na náležitou správu provincie, a *boni* se nezmohli na jedinou námitku proti tomu, co řekl. Ťalo je to do živého.

Celý Řím ví, že se staneš prvním konsulem. I když ponecháme stranou skutečnost, že jsi až dosud při všech hlasováních byl vždy na prvním místě, tvá popularita teď roste přímo skokem. Marcus Crassus obchází všechny jezdce z *osmnáctky* a ubezpečuje je, že všechny problémy kolem výběrčích daní budou rázem vyřešeny, jen co se ty staneš prvním konsulem. Z čehož usuzuji, že je si vědom, že od tebe bude potřebovat jistou službu – a že asi také ví, že se mu jí dostane.

Nu, tvé služby budu potřebovat i já, Caesare. A to mnohem víc než Marcus Crassus! Jemu jde jen o jeho pošramocenou autoritu, kdežto já potřebuji půdu pro své veterány a schválení dohod, které jsem dojednal na Východě.

Je dost možné, že už ses zatím vydal na cestu domů – to si bezpochyby myslí Cicero – ale já cítím v kostech, že jsi v tomhle stejný jako já, že vytrháváš na místě do poslední chvilky, aby ses ujistil, že každé vlákénko je vetkáno na své místo a každý smotek že je náležitě rozčesán.

Boni už udeřili, Caesare, a udělali to mimořádně chytře. Všichni kandidáti pro konsulské volby se musí přihlásit nejpozději do červnových non, třebaže volby neproběhnou dříve než oněch obvyklých pět dnů před idami měsíce *quinctilis.* Ponoukán Celerem, Gaiem Pisonem, Bibulem (jenž sám také kandiduje, ovšem sedí na zadku doma v Římě, protože je jako Cicero a nikdy nechce správcovat v provincii) a ostatními *optimáty* prosadil Cato, že bylo schváleno *consultum*, jímž se červnové nony stanoví jako poslední termín. Je to víc jak pět *nundin* před volbami namísto obvyklých tří *nundin* daných tradicemi a zvyklostmi.

Někdo ale musel zřejmě špitnout, že ty cestuješ rychle jako vítr, neboť poté upletli ještě další smyčku, aby tě do ní polapili – to pro ten případ, že bys přece jen dorazil do Říma ještě před červnovými nonami. Celer požádal senát, aby stanovil datum pro tvůj triumf. Byl při tom samá vlídnost, vynachválil tě za skvělou práci, kterou jsi jako správce odvedl. Načež navrhl, aby se dnem tvého triumfu staly červnové idy! Všichni to považovali za báječný nápad, takže mu na to kývli. Ano, tvůj triumf se má odbývat až osm dnů ***po*** uzavření přihlášek konsulských kandidátů.

Takže, Caesare, jestliže se ti podaří dorazit do Říma do červnových non, budeš muset senát požádat, aby ses směl o úřad konsula ucházet *in absentia.* Nemůžeš překročit pomerium a vstoupit do města, aby ses za kandidáta přihlásil osobně, protože to by ses musel vzdát svého imperia a přišel bys tak o právo na triumf. K tomu dodávám, že si Celer dal záležet na tom, aby senátu připomněl Ciceronův zákon zapovídající kandidátům na úřad konsula přihlásit se *in absentia.* Popadli tě zkrátka za kulky, přesně tak, jak jsi to – a zcela správně! – řekl ty o mně. Budu tedy zatím ty naše senátorské ovce – jak je možné, že se nechají vést hrstkou chlapů, kteří opravdu za nic nestojí? – zpracovávat, aby ti senát alespoň dovolil přihlásit se za kandidáta *in absentia.* O totéž bude usilovat i Crassus, první senátor Mamercus a mnoho dalších, to už vím.

Hlavní věc bude dospět do Říma do červnových non. Bohové, dá se to vůbec dokázat, i kdyby příznivé větry dohnaly loď, kterou najímám, do Gad v tom nejkratším možném čase? Tiše doufám, že už jsi zatím na cestě, někde na Via Domitia. Poslal jsem ti naproti kurýra, aby tě popohnal, pokud by ses náhodou nějak loudal.

Ty to zkrátka stihnout *musíš*, Caesare! Zoufale tě potřebuji, a nijak se nestydím to říct. Už jednou jsi mě vytáhl z takovéhle kaše, takže vše mohlo tehdy proběhnout podle zákonů. Jediné, co můžu tentokrát říct, je, že pokud tu nebudeš včas, abys mi pomohl, budu muset, ač nerad, přece jen zadupat. Nic takového si nepřeji. Pokud bych to udělal, nebudu před historiky vypadat o nic líp než Sulla. Ty víš dobře, jak ho teď všichni nenávidí. A být nenáviděn je

vskutku nepříjemné – i když Sullovi, jak se zdá, právě tohle nijak zvlášť nevadilo.

Do Gad dorazil Pompeiův dopis dvacátého prvního dne měsíce května, po pozoruhodně rychlé plavbě. A šťastnou náhodou byl Caesar v Gadech, takže ho ihned otevřel.

„Z Gad do Říma je to po souši patnáct set mil," řekl Luciovi Corneliovi Balbovi Staršímu, „což znamená, že se do Říma před červnovými nonami nedostanu, i kdybych urazil stovku mil denně. Mor na ty *optimáty*!"

„Sto mil za den nedokáže urazit nikdo," řekl pomenší gadský bankéř ustaraně.

„Dokázal bych to s dobrou gigou a se spřežením čtyř dobrých mul, pokud bych mohl dostatečně často měnit přípřež za čerstvou," odpověděl klidným hlasem Caesar. „Ale silnice tomu neodpovídá. Musím se vydat do Říma lodí."

„Na to je špatná doba. Dokazuje to Magnův dopis. Loď tu byla za pět dní, se severovýchodní vichřicí v zádech."

„Ah, Balbe, já mám své štěstí jisté!"

To štěstí Caesara vskutku provází, uvažoval Balbus. Ať věci vyhlížely sebehůř, nějakým způsobem mu to magické – a *muselo* být magické – štěstí posléze vždy přispěchalo na pomoc. Třebaže se někdy zdálo, že ho Caesar vyčarovává čirou silou vůle. Jako když dokáže, pokud si to umane, přinutit přirozené i nadpřirozené síly, aby ho uposlechly. Uplynulý rok, kdy se bez dechu hnal v Caesarových stopách sem a tam, od jednoho konce Hispánie na druhý, představoval v celém Balbově životě ten nejvíce vzrušující a rozjařující čas. Nikdy by si byl nepomyslel, že ještě popluje pod větrem Atlantského oceánu v patách protivníků, kteří si byli jisti, že jsou z dosahu římského vlivu. Věru že nebyli! Z Olisippa vyrazily lodě, po souši přitrhly legie. Následovaly další výpravy do odlehlého Brigantia, za nevypověditelnými poklady, do země poprvé vnímající vichr proměn, onen tlak ze Středomoří, který už nikdy neměl pominout. Jakže to řekl Caesar? Zlato není to nejdůležitější – oč tu jde především, je posunout dosah moci Říma co nejdál. Co jen v sobě má to kdysi nevelké plemeno z někdejšího malého městečka na italské solné stezce? Jak je možné, že se právě oni stali těmi, kdo drtí všechny, kteří se jim postaví do cesty? Nikoli jako obrovitá vlna, spíše jako mlýnský kámen, trpělivě rozmělňující cokoli, co mu mleči nasypou. Nevzdávají nic a nikdy tihle Římané.

„A v čem bude Caesarovo štěstí spočívat tentokrát?"

„Pro začátek to bude jedno *myoparo*. Dále dvě veslařské posádky, ty nejlepší, jaké se v Gadech dají sehnat. Nepovezou se žádná zavazadla a žádná zvířata. Pokud jde o pasažéry, pak to budeš jenom ty, já a Burgundus. A pak budu ještě potřebovat silný vítr od jihozápadu," pousmál se Caesar.

„Samé drobnosti," řekl Balbus, úsměv však neopětoval. Zasmál se jen zřídkakdy; gadští bankéři ryze foinického rodu nemívali sklon brát život na lehkou váhu. Balbus byl přesně tím, na koho vypadal, drobný přívětivý muž nadaný mimořádnou inteligencí a schopnostmi.

Caesar už byl na cestě ke dveřím. „Jdu si vyhlédnout to správné *myoparo*. Na tobě budu chtít, abys mi našel lodivoda schopného plout mimo dohled břehů. Vydáme se přímou cestou – skrze Herkulovy sloupy a se zastávkou v Novém Kartágu, kde naložíme potraviny a vodu; nato se pustíme k menším Baleárám. Odtamtud zamíříme přímo do úžiny mezi Sardinií a Korsikou. Musíme překonat tisíc mil vodní pláně, a

nemůžeme přitom spoléhat na obdobné větry, jaké nám sem přivály Magnův dopis během pouhých pěti dnů. My máme na cestu dvanáct dnů.“

„To znamená od jednoho východu slunce k druhému osmdesát mil. Což už není taková maličkost,“ řekl Balbus a vstal.

„Ale zdolat se to dá, pokud vítr nepovane přímo proti nám. Důvěřuj mému štěstí a bohům, Balbe! Slibuji, že nabídnu velkolepou oběť Larům Permarini a bohyni Fortuně. Ti mne jistě uslyší a neoslyší.“

Bohové ho uslyšeli a vyslyšeli, i když se Balbovi nedařilo vyzkoumat, kterak se Caesarovi podařilo vtěsnat to všechno do pouhých pěti krátkých hodin před vyplutím z Gad. Caesarův kvestor byl mimořádně výkonný mladý muž, jenž se s ohromným nadšením ujal přepravy správcova ostatního majetku z Hispánie do Říma po souši, po Via Domitia; kořist byla odeslána už dříve, v doprovodu legie, kterou si Caesar vybral, aby pak spolu s ním pochodovala v triumfálním průvodu. Caesara zprvu poněkud překvapilo, že senát souhlasil s jeho žádostí o triumf bez jediné námitky ze strany *optimátů;* tuto záhadu nyní plně objasnil Pompeiův dopis. *Boni* neměli důvod brojit proti něčemu, co se tak jako tak chystali proměnit v zážitek pro Caesara přímo skličující, neboť tu hrozila naprostá ostuda. Caesarovo vojsko mělo dorazit na Martovo pole o červnových idách, takže Celerův podnět, aby za datum triumfu byl určen právě tento den, byla čirá poťouchlost. I kdyby bylo Caesarovi povoleno ucházet se o úřad konsula *in absentia* a triumf by se o červnových idách vskutku konal, stal by se nezbytně truchlivou podívanou. Vojáci by byli dosud unavení po pochodu, nezbyl by čas na vystrojení bohatých alegorických vozů a výjevů a všechna kořist by byla dosud navršená bez ladu a skladu na povozech. O takovýhle triumf Caesar nestál.

Prvořadým problémem však teď bylo dostat se do Říma před červnovými nonami. Zaduj, ó jihozápadní vichře!

A větry se skutečně stočily k jihozápadu, třebaže byly spíše mírné než čerstvé. Veslařům sice napomáhalo lehké dmutí vln, stejně jako nevelký tlak plachty, rychlý postup však byl přesto takřka po celou cestu vykoupen zničujícím úsilím. I Caesar a Burgundus veslovali plné tříhodinové směny, čtyřikrát od východu do východu slunce, čímž si srdce profesionálních veslařů získali právě tak jako Caesarovou přátelskou přívětivostí. Přislíbená odměna stála za to, a tak vložili do práce všechnu sílu paží, zatímco je Balbus a lodivod pilně obíhali s amforami a každému, kdo si to žádal, nalévali vodu ochucenou silným španělským vínem.

Když lodivod dovedl *myoparo* na dohled italských břehů a když se před nimi objevilo ústí řeky Tiberu, posádka se rozjásala, div že neochraptěla. Nato obsadili každé veslo dvojmo a dokončili plavbu štíhlé malé monorémy do ostijského přístavu téměř v závodním tempu; celá cesta jim trvala dvanáct dnů a ke břehu přirazili třetího červnového dne, dvě hodiny po úsvitu.

Caesar ponechal Balba a Burgunda v přístavu, aby odměnili lodivoda a veslaře *myopara,* vsedl na výtečného koně, kterého si najal, a cvalem vyrazil směrem k Římu. Jeho cesta končila na Martově poli, jeho starostem však zdaleka nebyl konec; potřeboval nalézt někoho, kdo by se ihned spěšně vydal do města a vyhledal Pompeia. Rozhodl se tak s vědomím, že tím patrně nepotěší Crassa, přesto to však považoval za správné rozhodnutí. Pompeius má pravdu. Potřebuje teď Caesara ještě víc než Crassus. Crassus je ostatně starý přítel; určitě se s tím smíří, jakmile se seznámí s důvody.

O tom, že Caesar dorazil a že je před branami Říma, se Cato a Bibulus dozvěděli v téže chvíli jako Pompeius; všichni byli tou dobou v senátě, kde si museli protrpět další z debat o osudu asijských výběrčích daní. Vzkaz obdržel Pompeius, jenž samým nadšením nejprve zaryčel tak mocně, že podřimující senátoři ze zadních řad leknutím div nepopadali ze stoliček, a pak se vymrštil.

„Omluv mě laskavě, Lucie Afranie," zahlaholil radostně v půli cesty ven z kurie. „Gaius Caesar je na Martově poli a já ho chci jako první osobně přivítat!"

Ve zbytečku účastníků této jen řídce navštívené schůze to vyvolalo pocit, že nakonec pochodili stejně špatně jako oni asijští publikáni. Afranius, jemuž v červnu příslušely fasces, schůzi pro ten den ukončil.

„Odročuji zasedání na zítřek, hodinu po úsvitu," pravil, vědom si toho, že nazítří bude zřejmě muset projednat Caesarovu žádost, aby mohl kandidovat *in absentia*, a že zítra je také poslední den před červnovými nonami, takže Celer jako magistrát dozírající na průběh voleb toho dne svůj přístřešek uzavře.

„Povídal jsem vám, že to Caesar nakonec přece jen dokáže," říkal Metellus Scipio. „Je jako kus korku. Ať ho potápíte sebevíc, vyskočí vždycky znovu nad hladinu, a není ani příliš umáčený."

„Nu, možnost, že to stihne, tu přece pořád byla," řekl Bibulus a sevřel rty. „Nevíme koneckonců, kdy on vlastně z Hispánie vyrazil. To, že jsme se doslechli, že má v úmyslu setrvat v Gadech až do konce května, neznamená, že to také skutečně udělal. On ovšem neví, co dalšího jsme tu na něho nachystali."

„Dozví se to v okamžiku, kdy Pompeius dorazí na Martovo pole," řekl zhurta Cato. „Kvůli čemu by jinak ten náš tanečníček svolával další schůzi hned na zítřek? Caesar bude určitě požadovat, aby se o konsulát mohl ucházet *in absentia*, to je jistá věc."

„Schází nám Catulus," řekl Bibulus. „Jsou chvíle, jako právě zítřejší den, kdy by nám jeho vliv nesmírně pomohl. Caesar si v Hispánii vedl o mnoho lépe, než si byl kdokoli z nás ochoten připustit, takže to stádo ovcí v senátě bude určitě nakloněno tomu, nechat toho parchanta klidně kandidovat *in absentia*. Bude na to naléhat Pompeius, stejně tak i Crassus. A Mamercus! Kéž by už konečně zcepeněl!"

Cato se jen záhadně usmál.

Pompeius se na Martově poli naproti tomu neměl čemu usmívat a záhady ho také nečekaly žádné. Caesara nalezl opřeného o okrouhlou mramorovou zeď Sullovy hrobky, uzdu svého koně přehozenu přes ruku; nad jeho hlavou se skvěl onen proslulý epitaf:

NEBYLO ODDANĚJŠÍHO PŘÍTELE
NEBYLO STRAŠNĚJŠÍHO NEPŘÍTELE

Tahle slova vlastně platí stejně dobře o Caesarovi jako o Sullovi, pomyslel si Pompeius. Anebo i o mně.

„Co, pro všechno na světě, děláš právě tady?" otázal se.

„Čekám. Tohle místo je přece stejně dobré jako každé jiné."

„A to ti nepřišla na mysl moje vila na Pincijském pahorku?"

„Nehodlám se tu zdržet příliš dlouho."

„Tamhle na Via Lata je hostinec, pojďme tam. Minicius je dobrý chlap a ty potřebuješ střechu nad hlavou, Caesare, i kdyby to bylo jen na pár dní."

„Důležitější pro mě bylo najít nejdřív tebe, ještě než začnu uvažovat o nějakém ubytování.“

Pompeius roztál; i on sesedl z koně (od chvíle, kdy zaujal místo v senátě, držel si v Římě malou stáj) a vykročil po široké, dokonale rovné silnici, která tvořila začátek Via Flaminia.

„Takže ty sis za těch devět měsíců nicnedělání našel alespoň čas na průzkum místních hospod,“ řekl Caesar.

„Ten jsem provedl, ještě než jsem se stal konsulem.“

Hostinec byl výstavný a pohodlný, jeho vlastník přivykl vidět zde proslulé římské vojáky; Pompeia přivítal jako dávno ztraceného přítele a vlídným způsobem dal i najevo, že ví, kdo je Caesar. Uvedl je do pohodlného soukromého salonku, kde hřála a dýmala dvě ohřívadla, okamžitě před nimi stála voda a víno a spolu s tím dobroty jako pečené jehně, klobásky, křupavý čerstvý chléb a salát skropený olejem.

„Nu, hlad mám jako vlk!“ řekl Caesar, sám překvapen.

„Dej se tedy do toho. Přiznám se, že se k tobě rád připojím. Minicius je na svou kuchyni hrdý.“

Mezi jednotlivými sousty podal Caesar Pompeiovi stručnou zprávu o své plavbě.

„Takže pořádný jihozápadní vítr v zádech, a to v téhle roční době?“ vrtěl hlavou Pompeius.

„Nedá se říct, že pořádný. Ale stačil, aby zatlačil správným směrem. *Boni* asi nečekali, že mě tu uvidí takhle brzy, což?“

„Catonem a Bibulem to notně zacloumalo. Ale ti ostatní, jako třeba Cicero, si zřejmě myslí, že jsi na cestě už dlouho – neměli totiž v Hispánii žádné zvědy, kteří by jim podávali zprávy o tvých záměrech.“ Pompeius se zamračil. „Cicero, komediant jeden! Představ si, že měl tu drzost vyjádřit se v senátu, že Catilinovo vypovězení byl ’čin hodný nesmrtelné slávy‘! V žádné řeči, kterou přednese, nezapomene alespoň jednou připomenout, jak spasil vlast.“

„Mně někdo vykládal, že ty jsi s ním jedna ruka,“ říkal Caesar a vytíral olej po salátu soustem chleba.

„Jedna ruka by byl on rád se mnou. Dostal strach.“

„A z čeho?“ Caesar se s blaženým povzdechem opřel nazad.

„Z toho nového postavení Publia Clodia. Tribun lidu Herennius dosáhl, že shromáždění plebejů převedlo Clodia z patricijského stavu k plebejům. A Clodius se teď dal slyšet, že má v úmyslu ucházet se o úřad tribuna lidu a Cicerona poslat do doživotního vyhnanství za popravu římských občanů bez soudu. Pro Clodia se tohle stalo jeho novým životním cílem. A Cicero je z toho zelený strachy.“

„Nu, dovedu si docela představit, že se člověk jako Cicero dá takovým Clodiem vyděsit. Clodius je něco jako přírodní pohroma. Není to úplný šílenec, ale docela v pořádku to v hlavě nemá. Herennius ovšem pochybil, když k tomuhle využil shromáždění plebejů. Patricij se přece může stát plebejem toliko adopcí.“

Přispěchal Minicius, aby sklidil talíře, a zábavu přerušil. Caesar tomu byl docela rád. Bylo už na čase přejít k věci.

„Tu záležitost s výběrčími daní senát pořád ještě blokuje?“

„Trvale, a může za to Cato. Ale jen co Celer zavře svou volební budku, pošlu svého tribuna lidu Flavia na shromáždění plebejů s mým pozemkovým zákonem. Pořádně vymiškovaným, jen co je pravda, kvůli tomu pitomému horlivci Ciceronovi! Ten si dal záležet, aby z něho vykuchal veškerou půdu, která se stala součástí *ager publicus* ještě před tribunátem Gaia Graccha, a navíc prohlásil, že Sullovým veteránům – přesně těm,

kteří se spřáhli s Catilinou! – musí být stvrzeny jejich nároky na půdu, a Volaterrám a Arretiu že má být povoleno, aby si podržely své obecní pozemky. Většinu půdy pro mé veterány tedy bude nutné zakoupit a k jejich zaplacení se má použít nárůstu poplatků z Východu. Což vnuklo ohromný nápad mému exšvagrovi Nepotovi. Navrhl, aby se v celé Itálii zrušily přístavní daně a poplatky, a senát samozřejmě usoudil, že ano, že takového něco bude náramná věc. Takže Nepos od senátu získal *consultum* a zákon si pak dal schválit na shromáždění tribuí.“

„To bylo mazané!“ ocenil tento tah Caesar. „Znamená to, že státní příjmy z Itálie nadále poplynou už jen ze dvou zdrojů – z pětiprocentní daně za propuštění otroků a z nájmu za *ager publicus*.“

„A já budu vypadat věru pěkně! Nejenže státní pokladna nakonec z celé mé práce neuvidí jediný sestercius, ale bude muset oželet přístavní poplatky, přijde o *ager publicus* přidělený mým vojákům, a ještě bude muset vynaložit peníze na nákup další půdy pro ně.“

„Víš, Magne,“ usmál se plaše Caesar, „já pořád ještě doufám, že přijde den, kdy všichni tihle výtečníci začnou přece jenom myslet spíš na svou vlast než na to, jak by se dostali na kůži svým nepřátelům. Zatím je každý jejich politický počin buď namířen proti někomu jinému, anebo má ochránit privilegia nějaké hrstky mužů, spíš než že by sledoval zájem Říma a jeho říše. Ty ses nemálo namáhal, abys rozšířil vliv Říma a naplnil jeho pokladnu. Zatímco oni dělají co mohou, aby tě odkázali do patřičných mezí – na účet nebohého Říma samozřejmě. Uvedl jsi ve svém dopise, že mě potřebuješ. Jsem tu a jsem ti k službám.“

„Minicie!“ zaburácel Pompeius.

„Ano, Gnaee Pompeie?“ otázal se hostinský, jenž se objevil, sotva doznělo jeho jméno.

„Přines nám psací potřeby.“

„Myslím ovšem,“ říkal Caesar, když dopisoval nedlouhý list, „že by bylo lépe, kdyby mou žádost, aby mi bylo dovoleno ucházet se o úřad konsula *in absentia*, přednesl spíše Marcus Crassus. Pošlu mu tohle po kurýrovi.“

„A proč bych nemohl tvou žádost tlumočit já?“ otázal se Pompeius, dotčen, že Caesar dal v této věci přednost Crassovi.

„Protože já nechci, aby si *boni* uvědomili, že jsme spolu uzavřeli nějakou dohodu,“ vysvětloval trpělivě Caesar. „Mají už tak dost o čem přemýšlet, poté co jsi odešel ze zasedání senátu a oznámil, že mě chceš uvítat na Martově poli. Nepodceňuj je, Magne, moc tě prosím. Rozpoznat kohouta od slepice oni dokážou. A bude lépe ještě nějaký čas náš vzájemný vztah utajit.“

„Ano, to nahlížím,“ řekl Pompeius poněkud obměkčen. „Jen bych nebyl rád, aby ses věnoval Crassovi víc než mně. Nebude mi nijak vadit, když mu pomůžeš s těmi výběrčími daní a se zákony o úplatcích namířenými proti jezdcům, ale mnohem důležitější je teď získat půdu pro mé vojáky a ratifikovat dohody, které jsem uzavřel na Východě.“

„Určitě,“ řekl Caesar vážně. „Jen ale pošli Flavia na to shromáždění plebejů. Vmeteš tím *optimátům* alespoň trochu písku do očí.“

V tu chvíli dorazili Balbus a Burgundus. Pompeius se s gadským bankéřem srdečně pozdravil, zatímco Caesar se věnoval velice znavenému Burgundovi. Matka mu určitě vytkne, že bylo nezodpovědné chtít od muže Burgundova věku po dvanáct dní dvanáctihodinovou těžkou práci u vesel.

„Já už půjdu,“ řekl Pompeius.

Caesar ho vyprovázel ke dveřím. „Zůstaň zatím v pozadí a tvař se, jako když vedeš ten svůj boj i nadále bez spojenců.“

„Crassus nebude rád, žes poslal nejdřív pro mne.“

„On se o tom patrně vůbec nedozví. Byl vůbec v senátě?“

„Ne,“ ušklíbl se Pompeius. „On tvrdí, že to škodí jeho zdraví. Jak musí poslouchat Catona, rozbolí ho prý z toho pokaždé hlava.“

Když se čtvrtého červnového dne hodinu po úsvitu sešel senát k zasedání, přihlásil se o slovo Marcus Crassus. Lucius Afranius mu ho s milostivým souhlasem udělil a přijal od něho Caesarovu žádost o svolení, aby se mohl ucházet o úřad konsula *in absentia.*

„Je to nadmíru rozumný požadavek,“ řekl Crassus na závěr svého velice věcného proslovu, „který by měl senát schválit. Všichni, jak jste tady, víte, že se jménem Gaia Caesara nebyl spojen sebemenší náznak nějakého nepatřičného postupu v době jeho správcovství v provincii, a hlavním hlediskem pro uplatnění zákona našeho konsulára Marka Cicerona je právě nenáležité chování. Jde o muže, jenž svůj úřad vykonával naprosto správně, včetně vyřešení složitého problému, jímž Zadní Hispánie trpěla celá léta: Gaius Caesar zavedl nejlepší a nejspravedlivější zákonodárství v oblasti půjček a dluhů, jaké jsem kdy poznal, a stížnost proti němu se neozvala žádná, ani ze strany dlužníků, ani ze strany věřitelů.“

„Což tě jistě nepřekvapuje, Marku Crasse,“ utrousil Bibulus. „Jestli si někdo umí poradit s dluhy, pak je to Gaius Caesar. Asi si něco vypůjčil i v Hispánii.“

„V tomto směru se o informaci budeš muset obrátit na něho osobně,“ řekl Crassus, jako obvykle nijak nevyveden z míry. „Pokud by se snad *tobě* povedlo získat ve volbách konsulský úřad, budeš ostatně – dřív než k tomu dokážeš dostatečně uplatit voliče – sám vězet v dluzích až po krk.“ Odchrchlal si a čekal nějakou odezvu; odpověď se však neozvala, a tak pokračoval. „Opakuji, že je to žádost víc než oprávněná a že by jí měl senát vyhovět.“

Afranius vyzval ke slovu ostatní konsuláry, kteří se všichni vyjádřili, že s Crassem souhlasí. Na řadě byli prétoři, nikdo z nich však nepovažoval za nutné cokoli dodávat, až náhle povstal Metellus Nepos.

„Proč,“ otázal se, „by měl tento senát prokazovat takové úsluhy člověku, jenž je dobře znám jako homosexuál? Cožpak už všichni přítomní zapomněli, jak přišel ten náš skvělý Gaius Caesar o panictví? Tváří dolů, v paláci krále Níkoméda, s královským penisem zastrčeným v zadku! Čiňte jak rozumíte, otcové senátoři, ale pokud se vám bude chtít servírovat teploušovi, jako je Gaius Caesar, privilegium stát se konsulem, aniž předvedl svou půvabnou tvářičku uvnitř římských hradeb, se mnou nepočítejte. Já nehodlám souhlasit s udílením tak mimořádných výhod, byť měl ten, koho byste jimi chtěli obmyslet, sebemimořádněji prošťouranou řiť.“

Ticho bylo naprosté; nikdo ani nedýchal.

„Odvolej to, Quinte Nepote!“ vyrazil Afranius.

„To si můžeš strčit třeba do vlastního zadku, ty Aulův synu!“ vykřikl Nepos a rázným krokem z Hostiliovy kurie odešel.

„Písaři, tyhle poznámky Quinta Nepota vypustíte ze zápisu,“ přikazoval Afranius, zrudlý urážkou adresovanou jemu samému. „Mé pozornosti neuniklo, že za ta léta, co patřím k tomuto kdysi vznešenému a ctihodnému sboru, prošlo chování členů senátu výraznou změnou k horšímu. Zakazuji tímto Quintovi Nepotovi účast na schůzích senátu, pokud budu držitelem fasces. A teď – chce k této věci ještě někdo něco uvést?“

„Já, Lucie Afranie,“ oznámil Cato.

„Pak promluv, Marku Porcie Catone.“

Zdálo se, že Catonovi trvá celou věčnost, než se ke svému vystoupení náležitě připraví; několikrát popostoupil, zašoupal nohama, pročišťoval si mluvidla dechovými cviky, přihlazoval si vlasy, upravoval si togu. Posléze otevřel ústa a svým obvyklým způsobem se rozštěkal.

„Otcové senátoři, stav mravů v Římě je otřesný. My muži, kteří stojíme vysoko nad ostatními, jelikož jsme příslušníky nejvyššího vládního sboru v Římě, neplníme svou úlohu strážců římské morálky. Kolik jenom zde přítomných mužů se opakovaně proviňuje cizoložstvím? Kolik manželek zde přítomných mužů se dopouští cizoložení? Kolik dětí zde přítomných mužů se oddává cizoložství? Kolik rodičů zde přítomných mužů je vinno cizoložstvím? Můj praděd Cato Censorius – nejlepší muž, jakého kdy Řím zrodil – zastával, pokud jde o morálku, naprosto krajní stanoviska, tak jako ostatně v každém jiném směru. Nikdy nezaplatil za otroka víc než pět tisíc sesterciů. Jaktěživ si nezalaškoval s jakoukoli cizí Římankou, ani se s ní nevyspal. Poté, co zemřela jeho manželka Licinia, spokojil se se službami otrokyně, tak jak se slušelo na sedmdesátníka. Když ovšem jeho vlastní syn a snacha poukázali na to, že se tato otrokyně povyšuje na paní domu, děvče vyhnal a znovu se oženil. Nevybral si však nevěstu z řad sobě rovných, neboť se domníval, že je příliš stár na to, aby se stal přiměřeným manželem římské šlechtičny. Vzal si tedy za manželku dceru svého propuštěnce Salonia. Já jsem potomkem tohoto spojení a jsem hrdý na to, že to mohu říci. Cato Censorius byl člověk vysoce morální, muž naprosto přímý, ozdoba tohoto státu. Miloval bouře, protože za bouří se k němu jeho manželka vyděšeně tiskla, a tak si mohl dovolit objímat ji i před sluhy a před svobodnými příslušníky své domácnosti. Neboť, jak všichni dobře víme, slušný a mravný římský manžel by neměl popouštět uzdu svým smyslům na místech a v době, které nejsou vhodné pro ty nejsoukromější činnosti. Přizpůsobil jsem svůj život i své chování tomu, jak žil a choval se můj praděd, jenž tehdy, kdy nadešel jeho čas zemřít, zakázal vynakládat jakékoli větší sumy na pohřební obřady. Skončil na skromné hranici a jeho popel v obyčejném polévaném džbánu. Jeho hrobka je ještě prostší, avšak tam, kde se skví na Via Appia, jsou vždy položeny květy, které tam kladou oddaní občané. Co kdyby však dnes Cato Censorius vkročil do ulic moderního Říma? Co by asi spatřily ty jeho čisté zraky? Co by musely vyslechnout ty jeho citlivé uši? Co by vnímala ta jeho bystrá a nebojácná mysl? Chvěji se, otcové senátoři, když to mám vyslovit, ale obávám se, že říct to zde musím. Domnívám se, že by naprosto nesnesl pomyšlení na život v oné žumpě, kterou my nazýváme Římem. Ženy posedávají v příkopech opilé, že až zvracejí. Muži číhají v uličkách na ty, které by mohli oloupit a povraždit. Děti obou pohlaví se prostituují před chrámem Venuše Erucinské. Viděl jsem už i na pohled ctihodné muže, jak si pozvedají tuniky a kálí uprostřed ulice, i když je přímo na dohled veřejná latrína! Soukromí pro tělesné potřeby a skromnost v chování se zdají být staromódním přežitkem, připadají lidem jako cosi nevhodného, jako něco k smíchu. Cato Censorius by nad tím zaplakal. A poté by odešel domů a tam by se oběsil. Och, jak často jsem jen těžko odolával pokušení učinit totéž!“

„Jen se tolik nepřemáhej, Catone, neváhej už ani okamžik,“ křikl na něho Crassus.

Avšak Cato mlel dál, jako by ho byl ani neslyšel. „Řím je jeden jediný obrovský nevěstinec. Ale co jiného se dá očekávat, když muži zasedající v tomto senátě prží manželky jiných zde zasedajících mužů anebo když jim není vlastní tělo natolik svaté, že poskytují nepojmenovatelné tělesné otvory k nepojmenovatelným činnostem? Cato

Censorius by zaplakal. Pohleďte jen na mne, otcové senátoři! Vidíte, jak i mně se řinou slzy? Jak může být stát silným, jak může jen pomyslet na vládu nad ostatním světem, když muži, kteří mu vládnou, jsou pouhé zvrhlé, upadající, špinavé a chorobné stvůry? Musíme už jednou rázně skoncovat s tím spolčováním s cizáckými elementy, jako jsou asijští publikáni, musíme alespoň jeden celý rok věnovat pletí té zahrádky zvané římská morálka – tak aby slušnost byla opět povýšena na náš nejpřednější zájem! – a také přijetí zákonů, které by znemožnily mužům činit násilí jiným, které by zabránily patricijským zločincům otevřeně se chvástat svými incestními poměry, které by nedovolily správcům našich provincií sexuálně využívat dítky! Ženy, které se dopustí cizoložství, by měly být popravovány, tak jako za stara. Ženy, které se opíjejí vínem, by měly být popravovány, zrovna tak jako za starých časů. Ženy, které se derou na veřejné schůze na Foru a vykřikují tam urážky a sprostoty, by měly být popravovány – to ovšem stěží jako za stara, neboť za starých časů by bylo žádnou ženu ani ve snách nenapadlo něčeho takového se dopustit! Ženy nechť rodí děti a pečují o ně, k jinému užitku nejsou! Jenomže kde jsou ony zákony, jaké bychom potřebovali k vynucení náležité mravnosti? Takové zákony neexistují, otcové senátoři! Pokud však má Řím přežít, pak je takové zákony nezbytné přijmout!“

„Člověk by si pomalu začal myslet,“ zašeptal Cicero Pompeiovi, „že on tu promlouvá k občanům Platónova ideálního státu, a ne k mužům, kterým nezbývá než se brodit v Romulově hnoji.“

„Bude takhle oddalovat jednání až do západu slunce,“ řekl Pompeius zasmušile. „Jsou to strašlivé kecy! Mužští jsou mužští a ženské jsou ženské. Tropili odjakživa totéž, za prvních konsulů zrovna tak jako dnes za Celera a za Afrania.“

„Pamatujte si jedno,“ sípěl Cato, „že současné skandální poměry jsou přímým důsledkem toho, jak jsme vystavováni oněm východním nevázanostem! Od chvíle, kdy jsme rozšířili náš vliv napříč Naším mořem až k místům, jako je Anatólie a Sýrie, upadáme my Římané do špinavých a nechutných praktik, jaké jsou k nám propašovávány z oněch doupat neřestí! S každým pomerančem, s každou třešní přiváženou k obohacení naší plodné a milované domoviny, přichází deset tisíc zel. Dobývat svět je pochybný čin, a já se to nijak neobávám vyslovit. Nechť Řím zůstane tím, čím vždy býval za starých dobrých časů, spokojeným a mravným městem, obývaným tvrdě pracujícími občany, kteří si hledí svého a nestarají se ani za mák, co se děje v Kampánii nebo v Etrurii, natož pak v nějaké Anatolii nebo Sýrii! Každý Říman žil tehdy šťastně a spokojeně. Změna nastala v okamžiku, kdy se chtiví a ctižádostiví muži začali povyšovat nad úroveň stanovenou pro všechny bez rozdílu – že prý musíme ovládnout Kampánii, že musíme ještě vnutit svou vládu Etrurii, Římanem že se musí stát každý Italik a všechny cesty že musí vést do Říma! A tento červ začal hlodat dál – dostatek peněz už nebyl dostatkem a moc opájela víc než víno. Pohleďte jen na to množství státem placených pohřbů dnes! Jak často vynakládal stát v oněch dávných dobrých dobách své drahocenné peníze na pohřbení mužů, kteří si docela dobře mohli svůj pohřeb zaplatit sami? A jak často to stát činí dnes? Někdy se zdá, jako bychom museli strpět jeden státní pohřeb každé *nundinum*! Byl jsem městským prétorem, vím dobře, jak se státní peníze vyhazují za zbytečnosti, jakými jsou pohřby a slavnosti! Proč má stát přispívat na veřejné hostiny, při nichž se *capite censi* přežírají ústřicemi a úhoři a ještě si berou zbytky v pytlích s sebou domů? Povím vám proč! Jen proto, aby si tím nějaký ctižádostivec vykupoval úřad konsula! ’Ó ne, ó ne,‘ pokřikuje, ’vždyť ti *capite censi* mi stejně žádné hlasy nemohou odevzdat! Já jsem jen římský vlastenec, já jen chci dopřát trošku potěšení i těm, kteří si ho sami dopřát nemohou!‘ Nu, *capite censi*

mu skutečně hlasy dát nemohou! Zato ale všichni ti obchodníci, kteří dodávají jídlo a pití, mu své hlasy dát mohou a taky mu je dají! Podívejte se jen na ty Caesarovy květiny, když zastával úřad kurulského édila! Nemluvě o občerstvení k naplnění dvou set tisíc břich, která si to pranic nezasloužila! Zkuste si to spočítat, svedete-li to, ten počet obchodníků s rybami a s květinami, kteří byli takto zavázáni dát Caesarovi svůj hlas! Ale to všechno je zákonné, naše zákony o úplatcích ho nedokáží ani v nejmenším postihnout…“

To už ale Pompeius vstával a odcházel. Následoval masový odchod senátorů. Když už slunce zapadalo, zbývali v kurii jen čtyři muži naslouchající jednomu z nejpovedenějších Catonových obstrukčních projevů: Bibulus, Gaius Piso, Ahenobarbus a nebohý konsul držící toho měsíce fasces, Lucius Afranius.

Jak Pompeius, tak Crassus poslali Caesarovi dopis na Martovo pole, kde se ubytoval v Miniciově hostinci. V koutku předsíňky Caesarovy světnice tiše seděl zcela zmožený Burgundus – přes svou mohutnou postavu a sílu neměl už léta na to, aby se celé dny do úmoru dřel u vesla – a sledoval svého milovaného pána zabraného do tichého rozhovoru s Balbem, jenž dal přednost tomu zůstat v Caesarově společnosti, než aby do Říma vstoupil sám, bez něho.

Oba dopisy byly doručeny týmž poslem a jejich přečtení nezabralo příliš mnoho času. Caesar vzhlédl k Balbovi.

„Nu, jak se zdá, ucházet se o úřad konsula *in absentia* mi umožněno nebude,“ řekl klidně. „Senát by snad býval nakloněn mi v tomhle vyhovět, ale Cato mluvil a mluvil a zmařil tak možnost o věci hlasovat. Crassus je na cestě sem, chce mne navštívit. Pompeius nepřijde. Domnívá se, že je sledován, a má v tom asi pravdu.“

„Och Caesare!“ Balbovy oči se zalily slzami, avšak to, co měl dále na jazyku, už nepověděl; do místnosti vtrhl Crassus vzteky dosud rozžhavený do běla.

„Ten pokrytec jeden nafoukaný! Pompeius Magnus je mi sice protivný a idioty, jako je Cicero, prostě opovrhuji, ale Catona bych s chutí zabil! To si senát pomohl k pěknému vůdci! Catulus by následoval příkladu svého otce a raději by se udusil výpary z čerstvé omítky, kdyby toho byl svědkem! Kdo že to tvrdí, že ze všech ctností je nejcennější poctivost a neúplatnost? Jednal bych radši s tím nejkřivějším a nejúlisnějším lichvářem, než abych se s Catonem šel jen vyčurat! Je to horší vandrák než kdokoli ze všech přivandrovalců, kteří se kdy do Říma přivalili po Via Flaminia se slámou v botách! *Mentula! Verpa! Cunnus* jeden! Pche!“

Caesar ho poslouchal jako u vytržení, na rtech úsměv od ucha k uchu. „Milý Marku, v životě mě nenapadlo, že ti takového něco budu muset říct, ale uklidni se, prosím tě! Nač si uhnat mrtvičku kvůli někomu takovému, jako je Cato? Jemu se vyhrát nepovede, přes všechnu tu jeho tolik vynášenou bezúhonnost.“

„Vždyť on už tímhle zvítězil, Caesare! Ty už se nemůžeš stát konsulem pro příští rok, a co tedy bude s Římem? Jestli se tu neobjeví konsul dostatečně silný, aby takové slimáky, jako je Cato a Bibulus, dokázal zašlápnout, tak si já budu muset zoufat! To je konec Říma! A jak si já udržím své postavení před *osmnáctkou,* jestli ty nebudeš konsulem?“

„Všechno je v naprostém pořádku, Marku, doopravdy. Od Nového roku budu konsulem já, i když mi třeba pověsí na krk Bibula jako konsulského kolegu.“

Vztek byl rázem ten tam; Crassus zůstal na Caesara koukat s pootevřenými ústy. „*Cožpak ty se chceš vzdát svého triumfu*?“ vyjekl.

„To se ví, že ano.“ Caesar se pootočil na židli. „Burgunde, je na čase, aby ses už šel podívat za Cardixou a za svými syny. Domus Publica už tě čeká, jdi a zůstaň tam. Mé matce vyřiď dvě věci: že se domů vrátím zítra navečer a že ji prosím, aby mi zabalila mou *togu candidu* a dnes večer mi ji sem poslala. Ráno překročím pomerium a vstoupím do Říma.“

„Ale to obětuješ až příliš mnoho, Caesare,“ zasténal Crassus, slzy na krajíčku.

„Nesmysl! Co je to za oběť? Triumfů si ještě užiji – nehodlám si po roce svého konsulátu vybrat žádnou krotkou provincii, o tom tě ujišťuji. Snad už mě dost znáš, Marku. Kdybych zůstal tady a přijal ten navržený termín, idy, k čemu by ten triumf asi vypadal? Taková úroveň by byla pod mou důstojnost. Měřítko tu ostatně nastavil Magnus, jehož průvod trval celé dva dny. Ne, až budu triumfovat já, musím na to mít tolik času, kolik já budu chtít, a bude to triumf, jemuž nebude rovno. Já jsem Gaius Julius Caesar, a ne nějaký Metellus Kozlíček Creticus. O *mém* průvodu si musí Řím vyprávět po celé generace. Nehodlám pokulhávat kdovíkde vzadu!“

„Já tomu nedokážu uvěřit! Vzdát se triumfu? Gaie, vždyť to je přece vrchol mužovy slávy! Podívej se na mne! Po celý život mi triumf unikal mezi prsty, a je to ta jediná věc, o kterou ještě stojím, dřív než umřu.“

„Pak se tedy o tvůj triumf budeme muset postarat. Rozjasni už přece tvář, Marku. Posaď se, vypij si pohár Miniciova nejlepšího vína a pak si dáme malou večeři. Jak jsem zjistil, veslovat dvanáct dní dvanáct hodin denně v člověku náramně probudí chuť k jídlu.“

„Zabil bych toho Catona na místě!“ říkal Crassus, když usedal.

„Jak já nepřestávám říkat – převážně k hluchým uším – smrt není přiměřený trest, ani pro Catona ne. Smrt člověka ošidí o jedno z nejkrásnějších vítězství, které spočívá v tom, že nepříteli nedopřejeme pohled na žádnou naši porážku. A já se s chutí postavím všem Catonům a Bibulům. Nade mnou se jim nikdy zvítězit nepovede.“

„Jak si tím můžeš být tak jistý?“

„To je přece docela jednoduché,“ odpověděl překvapeně Caesar. „Oni prostě nemají takovou vůli zvítězit, jako mám já.“

Zlost už Crassa přešla, přesto však dosud nedokázal nasadit svůj obvyklý nepohnutý výraz, když trochu nejistě říkal: „Musím ti povědět ještě něco – ne sice tak důležitého, ale ty se na to možná budeš dívat jinak.“

„Copak je to?“

Crassus se viditelně zachvěl. „Až pak, na to je čas. My se tady bavíme, jako by tvůj přítel vůbec neexistoval.“

„Bozi! Balbe, odpusť mi to!“ zvolal Caesar. „Pojď a seznam se s ještě zatvrzelejším plutokratem, než jsi ty sám. Lucie Cornelie Balbe Starší, tohle je Marcus Licinius Crassus.“

A teď, říkal si Caesar, si podávají ruce dva sobě rovní, pokud jsem kdy jaké vůbec viděl. Nechápu sice, co v tom vydělávání peněz vidí za štěstí, ale v každém případě by tihle dva dohromady patrně mohli koupit a zase prodat celý Iberský poloostrov. A jakou mají radost, že se konečně poznávají. Nic divného není na tom, že se tak nestalo už dávno. Když Crassův pobyt v Hispánii končil, byl Balbus ještě neznámá postava. A toto je Balbova první cesta do Říma, kde, jak velice doufám, se usadí natrvalo.

Všichni pak nejprve s chutí a s radostí pojedli, neboť se zdálo, že onen neotřesitelný z této trojice je přece jen notně vyveden z míry a dosud zcela nenabyl duševní rovnováhy. Teprve když byly ze stolu sklizeny všechny mísy a když sloužící přistřihli knůtky v lampičkách, vrátil se Crassus opět ke své další novině pro Caesara.

„Povědět ti to musím, Gaie, ale líbit se ti to určitě nebude."

„A co se mi nebude líbit?"

„Nepos pronesl v senátě krátkou řeč o tvé žádosti."

„Nikoli v můj prospěch."

„Kdepak." Crassus se odmlčel.

„A co tedy řekl? Ven s tím, Marku, tak zlé to snad být nemůže."

„Ještě horší."

„Tak mi to raději pověz."

„Prohlásil, že on nebude hlasovat pro udělování výhod takovému pověstnému homosexuálovi, jako jsi ty. To byla ta slušnější část. Znáš Nepota, dokáže být pěkně peprný. Pak to ještě všechno ve velice živých barvách podrobně vylíčil – týkalo se bíthýnského krále Níkoméda." Crassus opět zmlkl, ale když Caesar nic neříkal, pokračoval spěšně dál. „Afiranius nařídil písařům, aby tahle jeho slova vyškrtli ze zápisu a zakázal Nepotovi účast na všech dalších schůzích senátu, kde bude on držitelem fasces. Zvládl tu situaci opravdu velice dobře."

Caesar nepohlédl do očí Crassovi ani Balbovi, v místnosti bylo jen přitlumené světlo. Nepohnul sebou, nic na jeho tváři nevzbuzovalo obavy. Proč se tedy náhle zdálo, jako by se citelně ochladilo?

Odmlka nebyla natolik dlouhá, aby se dala považovat za mlčení, a pak už Caesar zcela normálním hlasem řekl. „To byla od Nepota dosti velká hloupost. Byl by pro *optimáty* užitečnější, kdyby seděl v senátě, než když z něho byl takhle vykázán. Je zřejmě duší všech porad *optimátů* – a docela určitě je jedna ruka s Bibulem. Očekával jsem celá léta, kdy bude tahle fáma oživena. Uběhla už celá polovina mého dosavadního života od chvíle, co se na té smyšlence popásl Bibulus, pak se zdálo, že zašla na úbytě." Jeho rty přelétl úsměv, avšak netajil v sobě pražádné veselí. „Předpovídám, přátelé, že tyhle volby budou mimořádně špinavá záležitost."

„Senátu se to moc nelíbilo," říkal Crassus. „Byl bys tam uslyšel mola sedat na togu. Nepos si zřejmě uvědomil, že uškodil víc sobě, než se mu povedlo uškodit tobě, protože když potom Afranius vyslovil, co jsem tu opakoval, vychrlil Nepos cosi stejně sprostého na Afrania – ten starý pošklebek o Aulově synu' – a odešel."

„Dost jsem se v Nepotovi zklamal, domníval jsem se, že je přece jen obratnější."

„Dost možná, že on sám tíhne k takovýmhle věcem," zabručel Crassus. „Ještě dnes si vzpomínám, jak se choval při schůzích plebejů, když byl tribunem lidu – vybavuji si dost jasně to jeho pomrkávání a uculování a posílání hubiček pořízkům, jako je Thermus. Tenkrát mi to ovšem připadalo jen komické."

„To všechno je vedlejší," říkal Caesar a zvedl se, poté co povstal i Crassus. „Nepos se otřel o mou *dignitas.* To znamená, že budu muset Nepota poučit, co smí a co ne."

Když Crassa vyprovodil a vrátil se do místnosti, uviděl, jak si Balbus utírá slzy.

„Ty se trápíš nad někým tak ubohým, jako je Nepos?" otázal se ho.

„Znám dobře tvou hrdost, a tak vím, jak moc tě to ranilo."

„Ano," povzdychl si Caesar, „zasáhlo mě to, Balbe, třebaže bych to nepřiznal před žádným Římanem své třídy. Jiné by bylo, kdyby na tom bylo něco pravdy, jenomže tomu tak není. A v Římě obvinění z homosexuality nesmírně škodí na pověsti. Utrpí jím sama *dignitas*."

„Já se ovšem domnívám, že se v tomhle Řím mýlí," řekl Balbus mírně.

„Totéž si myslím i já. Jenomže to není důležité. Co je rozhodující, je *mos maiorum,* naše staleté tradice a zvyklosti. Z jakýchsi důvodů – a ani já sám je neznám – se

homosexualita nepřipouští. Veřejné mínění ji nikdy nepovažovalo za přípustnou. Proč myslíš, že tady v Římě před dvěma stoletími vznikl takový odpor vůči Řekům?“

„Ale ona přesto jistě existuje i zde v Římě.“

„Těch případů jsou spousty, Balbe, a nejen mezi těmi, kdo nenáleží k senátu. O Scipionovi Africanovi to tvrdil Cato Censorius, a naprostá pravda to byla o Sullovi. Ale to nic, to nic! Kdyby byl život moc jednoduchý, ukousali bychom se nudou!“

První konsul a dozorce nad volbami Quintus Caecilius Metellus Celer si dal postavit svůj stánek na dolním Foru, dost blízko tribunálu městského prétora, a tam zasedal a posuzoval četné přihlášky těch, kdo byli žádostiví ucházet se o úřad prétora nebo konsula. Mezi jeho povinnosti spadaly i dvoje další volby, které měly proběhnout později v měsíci *quinctilis*, což právě poskytlo Catonovi záminku, aby navrhl posunout uzávěrku kurulských voleb kupředu. Tím způsobem, tvrdil Cato, bude moci magistrát dohlížející na volby alespoň věnovat náležitou pozornost kurulským kandidátům, ještě než se bude muset zabývat sněmem všeho lidu.

Muž, který se hlásil za kandidáta na jakýkoli magistrátský úřad, oblékal *togu candidu*, oděv oslnivé bělosti dosahované mnohadenním bělením na slunci a posléze ještě vtíráním křídy. V patách mu šli všichni jeho přátelé a klienti, čím důležitější, tím lépe. Ti, jimž nesloužila paměť, si najímali *nomenclatora*, jehož povinností bylo pošeptat kandidátovi do trvale připraveného ucha jméno každého muže, kterého měli potkat – což bylo ovšem v těchto dnech dosti na povážlenou, jelikož *nomenclatores* byli formálně zapovězeni.

Chytrý kandidát se obrnil krajní trpělivostí a byl připraven naslouchat komukoli a každému, kdo s ním chtěl hovořit, bez ohledu na to, jak byl onen člověk mnohomluvný a rozvláčný. Pokud se kandidátovi poštěstilo potkat někde matku s miminkem, pěkně se na maminečku usmál a robátko políbil – od poctěné maminky sice žádný hlas nekynul, mohla však přesvědčit svého manžela, aby mu dal svůj. Kandidát se hlasitě smál, kde se to hodilo, proléval hojné slzy, když se mu někdo svěřoval se svými bědami a stesky, nasadil vážnou a zamyšlenou tvář, když přišly na přetřes věci vážné a k zamyšlení; ani na okamžik si však nedovolil nezaujatý, nebo dokonce znuděný výraz, a zejména dával dobrý pozor, aby neřekl něco nevhodného nevhodné osobě. Stiskl tolik rukou, že si musel každého večera máčet pravici ve studené vodě. Umluvil své přátele zběhlé v řečnickém umění, aby vystoupili na rostra anebo na pódium Castorova chrámu a oslovili návštěvníky Fora, aby jim objasnili, jaký skvělý muž on je, jaký pilíř společnosti se tu před nimi tyčí, od kolika generací předků uchovává doma v atriu *imagines* – a také ovšem, jak hrozná, nestoudná, zkorumpovaná, smilná, sodomizující banda jsou jeho soupeři, jak przní děti a páší incesty, jakých zvěrstev se dopouštějí, jak lžou a kradou, jak hnijí samou zahálkou, jak se přejídají a jak se zpíjejí do němoty. Nasliboval kdekomu kdeco, bez ohledu na to, že splnit cokoli z těchto příslibů je evidentně vyloučeno.

Řím si vepsal na tabule mnohé zákony, které by uchazeče o úřad byly měly v tomto všem omezit: podle zákona si nesměl najímat onoho nepostradatelného *nomenclatora,* nemohl pořádat gladiátorská vystoupení, bylo mu zapovězeno hostit kohokoli s výjimkou nejdůvěrnějších přátel a členů své rodiny, nesměl rozdávat žádné dárky – a naprosto jednoznačně měl zakázáno uplácet kohokoli penězi. Ve skutečnosti se ovšem nad některými zápověďmi (jako například nad najatým *nomenclatorem)* přimhouřilo

oko, a zatímco představení s gladiátory anebo hostiny kandidáti skutečně vzdali, prostředky, které by na ně bývalo třeba vynaložit, šly obratem na úplatky v hotovosti.

Pozoruhodné na Římanovi bylo to, že pokud se dal koupit, zůstal věren svému kupci. Byla to věc cti, a muži, o němž by se bylo proslechlo, že se uplatiteli zpronevěřil, se každý vyhnul obloukem. Od úrovně *osmnáctky* níže dokázal sotvakterý Říman odolat úplatkům, které znamenaly šikovnou sumičku vždy potřebných hotových peněz. Z úplatků tyli především muži z první majetkové třídy, postavení níže než příslušníci osmnácti nejpřednějších centurií, menší měrou pak občané druhé majetkové třídy. Třetí, čtvrtá a pátá třída za takové výlohy nestála, jelikož jejich členové byli jen zřídka povoláváni k hlasování v centurijních volbách. Muž, jenž se prosadil ve všech centuriích první třídy, neměl už zapotřebí uplácet druhou třídu, tak výrazně byli upřednostněni voliči třídy první.

Ovlivnit uplácením tributní volby už tak snadné nebylo, nemožné však také ne. Žádný kandidát na úřad édila nebo tribuna lidu se neobtěžoval uplácet členy čtyř obrovských městských tribuí; soustředil namísto toho prostředky na tribue venkovské, z nichž bývalo v Římě v době hlasování přítomno jen pár členů.

Kolik člověk nabídl, bylo jen na něm. Mohlo to být po tisíci sesterciích každému z dvou tisíc voličů, anebo padesát tisíc sesterciů každému ze čtyřiceti voličů s takovým vlivem, že mohli ovlivnit celé davy dalších. Klienti byli zavázáni hlasovat pro své patrony, avšak i tam znamenal dáreček účinnou pobídku. Mimořádně bohatý muž se mohl rozhodnout vynaložit na své zvolení až dva miliony sesterciů; byly ovšem i volby proslulé spíše skrblickými úplatkáři, a ti, kdo úplatky očekávali, je pak náležitě pomluvili.

Úplatky se zpravidla rozdávaly přede dnem hlasování, většina kandidátů, kteří do voleb investovali značnější sumy, ovšem rozestavovala poblíž hlasovacích košíků své vlastní pozorovatele, tak aby mohli sledovat, co volič na tabulku vepsal. Značné nebezpečí představoval úplatek poskytnutý nevhodné osobě; Cato proslul tím, že si občas sehnal větší skupinu mužů, aby nejprve úplatky přijali, a poté šli proti dárcům svědčit k soudu pro úplatky. Nebylo v tom pro ně nic nečestného, neboť uplacený volič vskutku hlasoval tak, jak se zavázal, jako svědek však poté necítil žádné výčitky svědomí, neboť právě k tomu byl získán a najat, ještě než peníze převzal. Z tohoto důvodu také většina mužů stíhaných pro úplatkářství ve volbách vítězila, od Publia Sully přes Autronia až po Murenu. Soudy neměly příliš chuti mařit čas předem ztracenými případy.

Kandidátů na úřad konsula mohlo být až k deseti, zpravidla se ovšem jejich počet pohyboval kolem šesti nebo sedmi, přičemž alespoň polovina z nich pocházela z urozených rodin. Voliči měli zpravidla poměrně bohatý a pestrý výběr. Avšak v roce, kdy se o úřad konsula hodlal ucházet Caesar, přála Fortuna Bibulovi a *optimátům.* Většině prétorů bylo v Caesarově roce jejich správcovství v provinciích prodlouženo, nebyli tedy přítomni v Římě, aby se účastnili soupeření ve volbách tak výrazně zaměřených jen na jednoho muže: každý politicky myslící Říman věděl, že Caesar nemůže prohrát. A tento fakt snižoval vyhlídky všem ostatním. Jenom jeden muž vedle Caesara se mohl stát konsulem, a to zcela jistě jen druhým konsulem. Caesar si mohl být jist, že získá nejvyšší počet hlasů, což znamenalo, že bude prvním konsulem. Mnoho mužů dychtících po konsulském úřadě se proto rozhodlo v Caesarově roce vůbec nekandidovat. Porážka byla horší než co jiného.

V důsledku toho se *boni* rozhodli vsadit vše na jednoho muže, Marka Calpurnia Bibula, a obešli všechny myslitelné další kandidáty ze starých anebo aristokratických

rodin se žádostí, aby se o konsulský úřad toho roku neucházeli a nesnižovali tak Bibulovy vyhlídky. On že se *musí* stát druhým konsulem! V úřadě mladšího konsula že bude mít možnost Caesarovi jako prvnímu konsulovi výkon jeho úřadu notně znesnadnit a ztrpčit.

Vyústilo to v situaci, kdy na úřad konsula kandidovali pouze čtyři muži, přičemž jen dva pocházeli z aristokratických rodů – Caesar a Bibulus. Ze dvou dalších – každý z nich byl *homo novus* – měl jakous takous naději na zvolení toliko jeden, Lucius Lucceius, advokát proslulý u soudních tribunálů a Pompeiův loajální stoupenec. Bylo jen přirozené, že Lucceius voliče štědře uplácel, měl za sebou Pompeiovo jmění i nemalý vlastní majetek. Suma peněz vynaložených na úplatky proto Lucceiovi jisté vyhlídky poskytovala, avšak přesto zůstával na okraji volebního boje. Bibulus byl calpurniovec, stáli za ním *boni* a nepochybně i on hojně podplácel.

Za prvního úsvitu Caesar překročil pomerium a vstoupil do Říma.

Doprovázen pouze Balbem kráčel po Via Lata k Bankéřskému vršku, vešel do města Fontinalskou bránou a sestoupil dolů na Forum, maje po pravici Lautumijské vězení a po levici Porciovu baziliku. Zcela tak zaskočil Metella Celera, neboť kurulský dozorce nad volbami byl zcela zaujat sledováním orla sedícího na střeše Castorova chrámu a příchozí ze směru od vězení vůbec nevnímal.

„To je pozoruhodné *omen*," řekl Caesar.

Celer zbledl, zalapal po dechu, smetl papíry na stolku před sebou na jednu hromádku a vyskočil. „Jdeš pozdě, už jsem nábor uzavřel!" vykřikl.

„Ale, ale Celere, takhle nezákonně si snad počínat netroufneš. Jsem tu, abych se prohlásil kandidátem na úřad konsula při volbách o červnových nonách. Dnes máš mít svůj stánek otevřen, rozhodl tak senát. Když jsem před tebe předstoupil, měl jsi vše připraveno k jednání. A teď zaregistruješ mou kandidaturu. Nestojí tomu v cestě žádné překážky."

Naráz se dolní Forum zaplnilo; byli tu všichni Caesarovi klienti a navíc muž takové vážnosti, že Celer pochopil, že stánek zavřít nemůže. Marcus Crassus přišel až k Caesarovi a postavil se po bok jeho bělostně zářícího levého ramene.

„Jsou tu snad nějaké problémy, Caesare?" zavrčel.

„O žádných nevím. Takže, Quinte Celere?"

„Neodevzdal jsi ještě vyúčtování z provincie!"

„Odevzdal, Quinte Celere. Bylo státní pokladně doručeno včera ráno s pokynem, aby bylo ihned ověřeno. Přeješ si se mnou dojít naproti do Saturnova chrámu a zjistit si tam na místě, zda jsou v něm nějaké nesrovnalosti?"

„Zaznamenávám tvou kandidaturu na úřad konsula," řekl Celer a naklonil se kupředu. „Ty blázne!" zavrčel. „Vzdal ses triumfu, a kvůli čemu? Budeš mít vedle sebe Bibula a budeš tak svázán na rukou i na nohou, to ti přísahám. Měl sis počkat na příští rok."

„Řím by už příští rok neexistoval, pokud byste tu nechali Bibula řádit. Ne, to není řečeno dost správně. Pokud by měl Bibulus dovoleno nedělat nic a zakazovat všechno. Ano, takhle je to přesnější."

„Tobě jako prvnímu konsulovi dokáže překazit všechno!"

„To si může to blešátko zkusit."

Caesar se otočil, objal Crassa jednou paží kolem ramen a vydal se středem vzrušeného, avšak slzícího davu, jenž byl právě tak otřesen tím, že Caesar přišel o svůj triumf, jako překypoval nadšením, že se náhle objevil ve městě.

Celer toto Caesarovo bouřlivé přijetí ještě okamžik sledoval a pak pokynul úsečně svým pomocníkům. „Stánek se uzavírá," prohlásil a vstal. „Liktoři, k domu Marka Calpurnia Bibula – a ať vám do dlouho netrvá!"

Vzhledem k tomu, že byly nony a že na pořadu nebyla žádná schůze senátu, byl Bibulus doma, když tam Celer dorazil.

„Hádej, kdo se právě přihlásil za kandidáta?" procedil skrze zuby, sotva vtrhl do Bibulovy pracovny.

Vyzáblá a bezbarvá tvář před ním jako by zbledla ještě víc, bylo na ní vidět, že nevěří v ono nemožné. „Ty žertuješ!"

„Vůbec nežertuji," řekl Celer a ztěžka dosedl na židli, poté co vrhl nevlídný pohled na muže zaujímajícího čestné křeslo v místnosti, Metella Scipiona. Proč tu musí sedět zrovna tenhle trudnomyslný *mentula?* „Caesar překročil pomerium a vzdal se svého imperia."

„Ale vždyť měl vykonat triumf!"

„Povídal jsem vám," řekl Metellus Scipio, „že on zase vyhraje. A víte, proč on pořád vítězí? Protože nepočítá, co ho výhra bude stát. Neuvažuje jako my. Nikdo z nás by se přece nevzdal triumfu, když konsulské volby se konají každý rok."

„Ten chlap je blázen," utrousil zamračený Celer.

„Buď je to blázen, anebo je to velký chytrák, to já nikdy nedokážu odhadnout," řekl Bibulus a tleskl. Když se objevil sloužící, vychrlil na něho příkazy. „Pošli ihned pro Marka Catona, Gaia Pisona a Lucia Ahenobarba."

„Válečná rada?" otázal se Metellus Scipio a povzdychl si nad další prohranou bitvou.

„Ano! Ano! A varuji tě, Scipione, už ani slovo o tom, že Caesar vždycky vyhraje! Nepotřebujeme mít ve svém středu věštce zkázy, a chceš-li pokračovat dál v těch proroctvích zmaru, pochodíš jako Kassandra."

„Děkuji pěkně, Teiresie!" odpověděl upjatě Metellus Scipio. „Zatím nejsem žádná ženská!"

„Nu, zato *on* se jí na chvíli musel stát," zahihňal se Celer. „A ještě k tomu oslepl! Neviděl jsi někde poslední dobou pářit se dva hady, Scipione?"

Bylo už po poledni, když Caesar konečně vstupoval do pontifikovy rezidence. Musel překonávat všemožná zdržení, na Forum se nahrnuly spousty lidí, které ho nechtěly pustit ze svého středu, a musel také neustále pamatovat na Balba; Balbovi bylo třeba věnovat všemožnou pozornost, představit ho každému významnému muži, se kterým se Caesar zastavil.

Chvíli pak trvalo, než Balbovi pomohl zabydlit se v jednom z bytů pro hosty, ještě déle mu zabralo přivítání s matkou, s dcerou, s Vestinými Pannami. Teprve krátce před večeří měl konečně možnost zavřít za sebou dveře pracovny a zamyslet se.

Triumf – ten patřil minulosti; jím už nemařil čas. Důležitější bylo rozvážit, co dál – zejména pak odhadnout, co asi budou podnikat *boni*. Neušel mu Celerův spěšný odchod z Fora – znamenal bezpochyby, že *boni* právě v těchto chvílích konají válečnou poradu.

Škoda toho Celera, škoda i Nepota. Bývali to výteční spojenci. Proč jen vůči němu najednou zaujali postoj tak nesmiřitelného nepřátelství? Jejich terčem se nyní sice stal Pompeius, neměli však sebemenší důvod se domnívat, že snad Caesar – jakmile se stane konsulem – bude pouhou Pompeiovu loutkou. Pravda je, že Caesar v senátě vždy hovořil v Pompeiův prospěch, nikdy však neuzavřeli důvěrnější přátelství ani nebyli pokrevně spřízněni. Když se Pompeius vydal dobýt Východ, nenabídl Caesarovi úřad legáta; neexistovala mezi nimi ani žádná *amicitia*. Že by se snad bratři Metellové oplátkou za přijetí do řad *optimátů* povinně museli stát nepřáteli všech jejich nepřátel? To bylo málo pravděpodobné, už vzhledem k značnému vlivu, jakým byli oba disponovali. Metellové se věru nepotřebovali kruhům kolem *optimátů* nijak vemlouvat. To by spíše měli *boni* dolézat za nimi!

Nejtemnější na tom všem byl onen Nepotův prapodivný výpad v senátě; prozrazoval existenci jakési hluboké nenávisti, zcela osobní a zahořklé zloby. Jenže kvůli čemu? Že by ji vůči němu cítili už před dvěma lety, kdy s ním ještě tak výtečně spolupracovali? To určitě ne! Není přece žádný Pompeius, netrpí nejistotami, jaké u Pompeia vedou až k mučivým pochybám, zda si ho lidé váží anebo zda jím pohrdají; před dvěma lety naprosto jasně vnímal, že mezi ním a Metelly žádný rozpor neexistuje. Proč se tedy na něho teď bratři Metellové vrhli s takovou zběsilostí? *Proč*? Kvůli Mucii Tertii snad? Ovšem že ano, při všech bozích! Kvůli Mucii Tertii! Copak ona asi řekla svým rodným bratrům k ospravedlnění svého chování v době Pompeiovy nepřítomnosti? Poskytnutí tak vznešeného těla muži, jako je Titus Labienus, by se oněm dvěma nejvlivnějším žijícím Caeciliům Metellům sotva zamlouvalo, a přesto jí nejen odpustili, ale dokonce se jí proti Pompeiovi i zastali. Že by to tedy byla svedla na Caesara, s nímž se znala už v době, kdy se před šestadvaceti lety provdala za mladého Maria? Napovídala jim snad, že jejím skutečným svůdcem byl Caesar? Odněkud přece všechny ty pověsti o Muciině poměru s Caesarem pramenit musely! A kdo by se byl mohl stát jejich zdrojem spolehlivěji než sama Mucia Tertia?

Nu, z bratrů Metellů se tedy stali jeho zavilí nepřátelé. A Bibulus, Cato, Gaius Piso, Ahenobarbus – a řada podružnějších *optimátů* jako Marcus Favonius a Munatius Rufus – se nebudou štítit ničeho, snad kromě vraždy, jen aby Caesara udolali. Takže zbývá Cicero. Svět je plný mužů, kteří se co živi nedokáží rozhodnout, kde vlastně je jejich místo; hned si zakoketují s touhle společností, hned s tamtím uskupením, až jim posléze nezbydou žádní skuteční spojenci a jen pramálo přátel. A takový je právě Cicero. Nikdo nemá představu, kde teď Cicero doopravdy stojí; velice pravděpodobně si tím není jist ani Cicero sám. Jednu chvíli se obdivuje svému nejdražšímu Pompeiovi, vzápětí už zase tone v nenávisti ke všemu, čím Pompeius žije a oč usiluje. Co z toho plyne pro Caesara, jenž se přátelí s Crassem? Nu, Caesare, na Cicerona raději zcela zapomeň…

Rozumné by snad bylo navázat politické spojenectví s Luciem Lucceiem. Caesar ho dobře znal ze společné činnosti u soudu, kde Caesar většinou zaujímal místo na lavici soudce. Skvělý advokát, vynikající řečník a chytrý člověk, jenž si plně zaslouží dosáhnout pro sebe a pro svou rodinu vyššího společenského postavení. Lucius Lucceius i Pompeius si mohou dovolit uplácet, takže uplácet také nepochybně budou. Budou však mít úplatky dostatečný účin? Čím víc o tom Caesar přemýšlel, tím větší pochybnosti se ho zmocňovaly. Kdyby jen měl Pompeius více opor v senátě a v *osmnáctce!* Hlavní jeho problém tkvěl právě v tom, že tuto podporu postrádá, zejména v senátě. Tento stav byl až udivující, jeho kořeny patrně tkvěly v Pompeiově někdejším opovrhování zákony i nepsanou římskou ústavou. Co jiného znamenalo, když kdysi

přinutil senát, aby mu povolil kandidovat na úřad konsula, aniž byl předtím vůbec jeho členem, než že senátorům přidržel čumáky u jejich vlastních hromádek? A to mu nikdo z otců senátorů, kteří tehdy zasedali v Hostiliově kurii, dodnes nezapomněl. Není to vlastně tak dávno. Pouhé desetiletí. Jedinými Pompeiovými loajálními stoupenci v senátě jsou teď jeho krajané z Picena – Petreius, Afranius, Gabinius, Lollius, Labienus, Lucceius, Herennius. Jenomže na těch pramálo sejde. Ti mu nedokáží zajistit ani hlas posledního senátůrka ze zadních lavic, ledaže by to náhodou byl také někdo z Picena. Pár hlasů by se snad dalo koupit, jenomže Pompeia a Lucceia by patrně udolal už sám problém, kterak předat přiměřeně velké částky dostatečnému počtu voličů, pokud by se k uplácení rozhodli i *boni*.

Boni proto také zcela jistě uplácet budou. A jak! A jestliže se k úplatkům postaví shovívavě Cato, není riziko, že by se na něco přišlo, pokud by Caesar sám neužil Catonovy taktiky. Což on ovšem neučiní. Nikoli ze zásady, ale hlavně pro nedostatek času, a také proto, že nezná nikoho, koho by mohl získat jako informátora. Pro Catona se tohle už stalo téměř uměleckým oborem, provozuje to už celá léta. Takže opásej svá bedra, Caesare, jako druhý konsul tě čeká Bibulus, ať chceš, či nechceš…

Co dalšího by mohli ještě podniknout? Mohli by konsulům příštího roku odepřít přidělení provincií. V tom by se jim docela dobře mohlo podařit uspět. V současné době jsou konsulárskými provinciemi obě Galie, vzhledem k nepokojům mezi Allobrogy, Aeduy a Sequany ve vzdálenější z obou z nich. Galie byly řízeny dvojicí správců, přičemž Italská Galie zpravidla sloužila jednak jako zásobovací základna, jednak pro nábor vojsk ke zvládání Galie Zaalpské; jeden ze správců vedl boje, zatímco druhý zajišťoval potřebné síly. Konsulové tohoto roku, Celer a Afranius, už Galie dostali pro příští rok přiděleny – Celer měl válčit za Alpami, Afranius mu měl z této strany Alp krýt záda. Prodloužit jim jejich správu o rok či dva by bylo velice jednoduché. Model už tu existoval, jelikož většina současných správců provincií svůj úřad vykonávala druhým nebo i třetím rokem.

Pokud se mezitím Allobrogové uklidnili – a všichni soudili, že se tak stalo – pak by boje v Zadní Galii nabývaly spíše povahy kmenových válek než protiřímských akcí. Je tomu už více než rok, co si Aeduové hořce postěžovali senátu, že Sequanové a Arvernové podnikají nájezdy na jejich území; senát tehdy nebyl ochoten jim naslouchat. Nyní byla se stížnostmi pro změnu řada na Sequanech. Navázali totiž před nedávnem spojenectví s germánským kmenem sídlícím za Rhenem, se Sueby, a přenechali králi Suebů Ariovistovi třetinu svého území. Ariovistus naneštěstí nehodlal považovat jednu třetinu za postačující. Požadoval dvě. Kromě toho se z nitra Alp začínali rojit Helvetiové a hledat si nové domovy v údolí při řece Rhodanu. Nic z toho ovšem Caesara příliš nezajímalo, starosti s úklidem nepořádku, jaký dokáže nadělat několik mocných a výbojných galských kmenů, přenechá s radostí Celerovi.

Caesar by byl stál o Afraniovu provincii, Italskou Galii. Věděl, kam by se odtamtud vydal: do Norika, Moesie, Dacie, do zemí na řece Danubiu a dál, až k Euxinskému moři. Jeho výboj by propojil Itálii s Pompeiovými výdobytky v Asii a celé bájné bohatství oné řeky by připadlo Římu, poskytlo by mu přístup k Asii a ke Kavkazu po souši. Jestliže se starý král Mithridatés domníval, že se mu takové tažení může zdařit směrem od východu k západu, proč by to nemohl dokázat Caesar v opačném směru?

Konsulárské provincie dosud přiděloval senát, a to podle zákona formulovaného ještě Gaiem Gracchem; stanovilo se v něm, že o provinciích, které budou přiděleny konsulům příštího roku po skončení období jejich úřadu, musí senát rozhodnout ještě

před jejich zvolením; kandidáti na úřad konsula tedy už předem věděli, do kterých provincií se později odeberou.

Caesar tento zákon považoval za vynikající opatření. Mělo původně zabránit konsulům v povolebních pletichách a hádkách o nejlákavější provincie. Za současných okolností by i pro něho bylo nejlépe, kdyby se co nejdříve dozvěděl, která z provincií mu připadne. Pokud by věci nevyšly tak, jak by chtěl – kdyby například konsulům příštího roku provincie nebyly vůbec přiděleny – pak mu zákon Gaia Graccha alespoň poskytoval sedmnáct měsíců k manévrování, k uvažování a k plánování, jak nakonec přece jen získat tu provincii, o kterou stojí. Italskou Galii! Musí dostat Italskou Galii! Je to zvláštní, mnohem větším balvanem v cestě, než je Metellus Celer, se nakonec může ukázat Afranius! Bude Pompeius ochoten slíbenou odměnu v podobě správcovství v Italské Galii odebrat Afraniovi, aby ji za poskytnutou pomoc a služby mohl získat Caesar?

Za dobu, kdy byl správcem v Zadní Hispánii, se Caesar naučil uvažovat novým způsobem. Praktická zkušenost se správou provincie byla v mnohém poučná. Stejně tak mu prospělo, že se vzdálil na čas z Říma. Z oné dálky postřehl ledacos, co až dosud unikalo jeho pozornosti a co naráz uviděl v náležitém světle. Také různé jeho představy prodělaly potřebný vývoj. Na jeho cílech se však nezměnilo nic. Stále byl odhodlán stát se nejen *Prvním mužem Říma*, ale tím největším ze všech *Prvních mužů*, co jich až dosud Řím poznal.

Nahlížel však teď, že takovéhoto cíle naprosto nelze dosáhnout starými prostinkými cestami. Muži jako Scipio Africanus nebo Gaius Marius dospívali jediným omračujícím a gigantickým krokem z úřadu konsula rovnou k vojenskému velení takového obrovského rozsahu, že už samo toto pověření jim zaručovalo skvělý titul, mocný vliv i nehynoucí slávu. Poté, co se Scipio stal nepopiratelným *Prvním mužem Říma*, zlomil jeho pozici po čase Cato Censorius, a Gaius Marius pak uvrhl do stínu sám sebe, když jeho mysl těžce utrpěla opakovanými mrtvicemi. Nikdo z těchto mužů se však nemusel utkávat s širokou organizovanou opozicí, jakou se nyní stali *boni*. Existence *optimátů* proměnila radikálně celou scénu.

Caesar už pochopil, že k cíli nebude moci dospět sám, že bude potřebovat spojence mnohem mocnější, než by mohli být příslušníci nějaké frakce, kterou by si vybudoval jen sám pro své účely. Přesto se už ovšem jistá frakce začínala rýsovat v podobě docela pěkného seskupení – tvořili ji muži jako Balbus, Publius Vatinius (jehož jmění a mozek z něho činily nesmírně užitečného člena), velký římský bankéř Gaius Oppius, Lucius Piso (ten už od chvíle, kdy Caesara zachránil před lichváři), Aulus Gabinius a Gaius Octavius (manžel jeho neteře, velice bohatý muž a prétor k tomu).

K nim všem potřeboval získat především Marka Licinia Crassa. Bylo to naprosto výjimečné štěstí, které vrhlo Crassa do Caesarovy otevřené náruče; vývoj situace kolem smluv pro výběrčí daní probíhal způsobem, jaký nikdo nedokázal předvídat. Pokud se Caesarovi v úřadě prvního konsula podaří vyřešit tento Crassův problém, bylo naprosto jisté, že veškeré vlivné styky tohoto muže budou provždy sloužit i jemu samému.

Stejně tak ale potřebuji získat i Pompeia Velikého. Tohoto muže já na své straně mít musím, bez Pompeia Magna se neobejdu! Jak si ho ale natrvalo zavázat, poté co mu zajistím půdu, kterou požaduje, a ratifikaci smluv, které uzavřel na Východě? On není ani skutečný Říman, ani není od přírody nadán vděčností. Přesto ho *musím* udržet na své straně, aniž se podřídím jeho vůli!

V té chvíli vstoupila do jeho soukromí matka.

„Jdeš v pravý čas," řekl, usmál se, povstal a dovedl ji ke křesílku, což byla laskavost, kterou jí prokazoval jen zřídka. „*Mater*, já už vím, kam směřuji."

„To mě nijak nepřekvapuje, Caesare. Ke hvězdám."

„I když ne právě ke hvězdám, pak určitě až na sám kraj světa."

Zachmuřila se. „Nepochybně už jsi slyšel, co řekl Metellus Nepos v senátě?"

„Ano, od Crassa. Zdálo se, že jeho to značně vyvedlo z míry."

„Nu, dříve či později to muselo znovu vyvřít na povrch. Jak se s tím hodláš vypořádat?"

Teď se pro změnu zamračil on. „To ještě nevím. Jsem jenom rád, že jsem tam nebyl a neslyšel to na vlastní uši – jinak bych ho byl asi zabil, čímž bych byl své další dráze příliš neposloužil. Neměl bych mu raději namísto toho posílat pusinky a přesunout to podezření z mých beder na jeho? Crassus se domnívá, že on takové sklony má."

„Ne," řekla pevně. „Ignoruj to a ignoruj i jeho. Ve tvé stopě zůstalo mnohem víc ženských mrtvol – myslím to jen obrazně – než za Adonisem. Nikdy ses nezapletl s žádným mužem, a ani tví nepřátelé nebyli schopni vyčarovat ze vzduchu jakékoli takové jméno, třebaže se dost snažili. Nezmohli se na nic lepšího než na chudáka starého krále Níkoméda. Zůstalo při tomhle jediném obvinění, a i to už je pětadvacet let za námi. Sám čas mu už podstatně ubral na váze, když se na to podíváš střízlivýma očima. Chápu, že ti asi dochází trpělivost, ale prosím tě, abys nevybuchl, pokud se ještě toto téma někde objeví. Ignorovat, ignorovat, ignorovat."

„Ano, máš pravdu." Povzdychl si. „Sulla říkával, že nikdo ještě neprošel tak tvrdou cestou ke konsulátu jako on a že nikoho nečekaly v úřadě konsula tvrdší časy než jeho, když se jím posléze stal. Ale já se obávám, že ho asi zastíním."

„Tím líp! On stál vysoko nad všemi ostatními a dodnes tam stojí."

„Pompeius by určitě neunesl, kdyby ho lidé měli nenávidět tak, jako nenáviděli Sullu, ale když o tom přemýšlím, *mater*, byl bych raději nenáviděn, než abych upadl v zapomenutí. Člověk nikdy neví, co budoucnost přinese. Jediné, co může udělat, je přichystat se na nejhorší."

„A jednat," řekla Aurelia.

„To především a vždycky. Je už připravena večeře? Pořád ještě se mi nepodařilo dohnat všechno to, co jsem odkudsi z hlubin svého těla spotřeboval při veslování."

„Přišla jsem ti původně jen říct, že večeře je hotová." Vstala. „Ten tvůj Balbus se mi líbí. Čistokrevný aristokrat, mám pravdu?"

„Podobně jako já může i on své předky sledovat nazpět celých tisíc let. Jeho skutečné jméno je úžasné – Kinahu Hadašt Byblos."

„Tři jména? Ano, pak to musí být šlechtic."

Vyšli na chodbu a odbočili ke dveřím do jídelny.

„Mezi vestálkami nejsou žádné problémy?"

„Naprosto žádné."

„A můj malý kosáček?"

„Jen kvete."

V tom okamžiku se k nim ze schodů blížila Julia a Caesar si ji mohl v poklidu, který v jeho nitru zavládl, náležitě prohlédnout. Och, ta vyrostla, co tu nebyl! A jak zkrásněla! Anebo je to snad pouhá otcovská zaslepenost, že ji vidí právě takhle?

Ani v nejmenším. Julia zdědila Caesarovy útlé kosti, které on zase podědil po Aurelii. Měla stále onu průsvitnou pleť, a plavé vlasy jako by ani neměly žádnou barvu, což ve spojení působilo dojmem až neskutečné křehkosti, podtrhované ještě velkýma

modrýma očima posazenýma v lehce nafialovělých stínech. Měla výšku průměrného muže a byla snad až nadměrně štíhlá, s ňadry poněkud malými pro mužský vkus, avšak i na dálku teď její otec zjišťoval, že má své vlastní kouzlo a že kvůli ní bude bezpochyby mnoho mužů šílet. Stál bych o ni, kdybych nebyl jejím otcem? Nevím, jestli bych ji chtěl, ale docela určitě bych ji miloval. Je to pravá Julia, učiní své muže šťastnými.

„V lednu ti bude sedmnáct," řekl, poté co jí postavil židli proti svému místu a co usadil Aurelii naproti Balbovi, který na jejich lehátku zaujal *locus consularis*. „Jak se daří Brutovi?"

Odpovídala zcela vyrovnaně, třebaže se její tvář, jak si povšiml, při zmínce o snoubenci nijak nerozzářila. „Má se dobře, *tata*."

„Vyniká už na Foru?"

„Spíš v nakladatelských kruzích. Jeho knižní výtahy jsou už velice ceněné." Usmála se. „Myslím ovšem, že nejraději ze všeho má obchod, takže je škoda, že mu je souzen senát."

„A co například takový Marcus Crassus? Pokud je Brutus dosti bystrý, nebude ho senát nijak omezovat."

„On je opravdu chytrý." Julia nabrala zhluboka dech. „Počínal by si ve veřejném životě mnohem lépe, jen kdyby ho jeho matka nechala na pokoji."

V Caesarově úsměvu nebyla ani stopa hněvu. „Ze srdce s tebou souhlasím, holčičko. Pořád jí říkám, aby z něho nedělala králíčka, ale – žel – Servilia je Servilia."

Jméno upoutalo Aureliinu pozornost. „Věděla jsem, že ti mám ještě něco vyřídit. Servilia by tě ráda viděla."

Byl to však Brutus, koho uviděl Caesar prvního; přišel navštívit Julii, právě když všichni čtyři vycházeli z jídelny.

Bozi! Čas opravdu nijak neprospěl Brutovu vzezření. Vyhlížel pořád ještě jako zpráskaný pes, chabě stiskl Caesarovi ruku a díval se všude jinde, jen ne Caesarovi do očí – rys, který Caesara odjakživa dráždil, neboť s ním spojoval záludnost. Ono hrozné akné se ještě zhoršilo, třebaže ve třiadvaceti letech už by bylo mělo samo zmizet. Kdyby aspoň nebyl tak tmavovlasý, pak by mu snad ono neúhledné strnisko na bradě a tvářích nebylo dodávalo takový přímo zločinecký výraz. Nebýt všech těch jeho peněz a toho rodokmenu bez poskvrnky, kdo by ho vůbec bral vážně?

Do Julie však zjevně byl stejně zamilován jako před lety. Byl laskavý, jemný, věrný, cituplný. Jeho oči při pohledu na ni jihly a za ruku ji bral, jako by se mu měla rozpadnout v dlani. Nebylo třeba mít obavy, zda Julie nemusí odolávat útokům na svou počestnost! Brutus zcela určitě vyčká, až budou svoji. Dokonce, jak nyní Caesarovi svitlo, bude Brutus *chtít* čekat až do svatby – neboť za sebou ještě určitě žádnou sexuální zkušenost nemá. V tom případě ovšem mu může sňatek nemálo prospět, včetně té jeho pleti i jeho sebevědomí. Chudák, chudáček Brutus. Fortuna k němu nebyla příliš laskavá, když mu přiřkla za matku tu harpyji Servilii. Což v něm vyvolalo otázku, jak se asi Julia vypořádá se Servilií jako s tchyní. Stane se jeho dcera další obětí, kterou si harpyje pomocí zubů i drápů pokoří až k trvalé poslušnosti?

Setkal se s onou harpyji hned nazítří navečer ve svých místnostech v ulici Vicus Patricius. Bylo jí teď už pětačtyřicet let, ale vůbec na ně nevypadala. Její dráždivá postava nikde nepřibrala, ani jí nepoklesla její nádherná ňadra; naopak, vyhlížela velkolepě.

Očekával šílení smyslů, namísto toho ho však ukolébala do pozvolného erotického zemdlení, jemuž nedokázal odolat, polapila ho do složité pavučiny pocitů a vjemů, kterou utkávala v neskutečné ornamenty a jíž ho ovíjela až do bezmoci extáze. Když ji poprvé poznal, byl schopen udržet celé hodiny erekci, aniž podlehl orgasmu, avšak teď, jak si musel přiznat, nad ním Servilia posléze vítězila. Čím déle ji znal, tím méně byl schopen odolávat jejímu sexuálnímu kouzlu. Což znamenalo, že mu zbývá jediný způsob obrany – tuto skutečnost jí zatajit. Nikdy neposkytnout Servilii ty nejdůležitější informace! Všechny dokázala dokonale rozžvýkat a do sucha vysát.

„Slyšela jsem, že od chvíle, kdy jsi překročil pomerium a oznámil svou kandidaturu, vyhlásili ti *boni* nelítostnou válku," řekla mu, když spolu leželi v lázni.

„Jiného jsi snad nic nečekala?"

„Ne, to samozřejmě ne. Ale Catulova smrt jako by uvolnila všechny brzdy. Bibulus a Cato představují úděsnou kombinaci: jsou obdařeni dvěma vlastnostmi, kterých teď mohou využívat bez obav z kritiky nebo nesouhlasu – jednou je schopnost vyložit jakoukoli podlost jako ctnost samu, a druhou je naprostý nedostatek předvídavosti. Catulus byl odporný mužský, protože byl stižen malostí, jakou nikdy netrpěl jeho otec – to proto, že měl za matku Domitii. Matkou jeho otce byla Popillia, což znamenalo o mnoho lepší původ. Ale přesto měl Catulus určité ponětí o tom, co znamená být římským šlechticem, a čas od času uměl i odhadnout důsledky určitých kroků, které *boni* podnikali. Takže tě musím varovat, Caesare, jeho smrt pro tebe znamená vážnou hrozbu."

„I Magnus mi něco takového o Catulovi říkal. Nechci od tebe rady, Servilie, ale zajímá mě tvůj názor. Jak bych měl podle tebe čelit tomu tlaku, který *boni* vyvíjejí?"

„Myslím, že nadešel čas připustit si, že nedokážeš zvítězit bez nějakých velice mocných spojenců, Caesare. Až do této chvíle jsi vedl osamělý boj. Od nynějška by to měla být bitva v součinnosti s dalšími silami. Máš příliš malý tábor. Musíš ho zvětšit."

„A čím? Anebo lépe řečeno kým?"

„Marcus Crassus tě potřebuje, abys mu napravil pověst a vliv mezi publikány, a Atticus zase není takový hlupák, aby se slepě přilepil k Ciceronovi. Má sice pro něho v srdci slabé místečko, ale ještě víc mu leží na mysli jeho obchodní podnikání. On nestojí o peníze, jemu jde o moc. Máš asi štěstí, že ho politika nikdy nezajímala, jinak by ti hrozila tvrdá soutěž. A Gaius Oppius je zase nejvýznamnější z římských bankéřů. Máš už ve svých řadách Balba. Získej si k němu ještě i Oppia. Brutus je zcela na tvé straně, díky Julii."

Odpočívala ponořena ve vodě, kouzelné prsy jí volně splývaly na hladině, bohaté černé vlasy měla vyčesány do volně stočeného uzlu, aby si je nenamočila, a její velké černé oči jako by se teď nořily do samého nitra její vlastní bytosti.

„A co Pompeius Magnus?" otázal se lenivě.

Ztuhla; její zraky se náhle zaostřily přímo na něho. „Ne, Caesare, ne! Toho picenského řezníka ne! Nechápe naprosto, jak to v Římě chodí, nechápal to nikdy a nikdy to nepochopí. Jsou v něm samozřejmě ukryty neskonalé síly, schopné dobrého i zlého. Ale není to Říman! Kdyby byl Římanem, nebyl by se nikdy dopustil toho, co provedl senátu, než se stal konsulem. Není mu dána ani špetka jemnosti, nemá v sobě žádné vnitřní přesvědčení o své nezdolnosti. Pompeius se domnívá, že pravidla a zákony byly vymyšleny jen proto, aby se porušovaly, kdykoli si to žádá jeho zájem. Ale přesto strašně stojí o to, aby se domohl souhlasu, a je těmito protichůdnými touhami trvale rozerván. Rád by byl po zbytek života *Prvním mužem Říma*, jenomže nemá sebemenší představu, jak toho dosáhnout."

„Pravda je, že svůj rozvod s Mucii Tertií nezvládl příliš moudře.“

„To ovšem,“ řekla, „já připisuji Mucii Tertii. Zapomíná se, čí je to dcera. Scaevolova dcera, milovaná neteř Crassa Oratora. Jen picenského burana, jako je Pompeius, mohlo napadnout zavřít ji na celé roky do pevnosti dvě stě mil daleko od Říma. Takže když ho podvedla, udělala to se sedláčkem, jako je Labienus. Byla by mnohem raději svedla tebe.“

„To já dávno vím.“

„A vědí to i její bratři. Proto jí také uvěřili.“

„Ach! Myslel jsem si to.“

„Nicméně – Scaurus je jí docela po chuti.“

„Takže ty se domníváš, že bych se od Pompeia měl raději držet dál.“

„Tisíckrát ano! On tuhle hru nedokáže sehrát, protože prostě nezná její pravidla.“

„Sulla ho ovládal.“

„A on zase ovládal Sullu. Na to nikdy nezapomeň, Caesare.“

„Máš pravdu, bylo to tak. Ale přesto všechno ho Sulla potřeboval.“

„To jen ukazuje, jaký byl Sulla hlupák,“ řekla opovržlivě Servilia.

Lucius Flavius přenesl Pompeiův pozemkový zákon znovu na půdu plebejského shromáždění, avšak tam veškeré naděje na jeho schválení definitivně pohasly. Do Comitia se vydal sám Celer a tam nepřestával kázat a přít se; srážka s chudákem Flaviem byla tak rozhořčená, že tribun lidu se posléze dovolal svého práva vést jednání bez obstrukcí a dal Celera odvést do Lautumií. Ze své cely svolal Celer schůzi senátu; když mu pak Flavius vlastním tělem zatarasil východ, nařídil Celer, aby byla stržena vězeňská zeď a sám její demolici řídil. Nic mu sice nebránilo – vzhledem ke stavu, v jakém se vězení nacházelo – i tak z Lautumií volně odejít, avšak první konsul chtěl Luciovi Flaviovi názorně předvést svou moc tím, že konsulské i senátorské záležitosti projednával ze své cely. Rozmrzelý a velice rozezlený Pompeius neměl na vybranou, musel svého tribuna lidu volat k pořádku. Výsledkem bylo, že Flavius dal souhlas k Celerovu propuštění a na schůze plebejů už dále nedocházel. Zákon o půdě padl.

Agitace ke kurulským volbám mezitím probíhala hektickým tempem, k podnícení všeobecného zájmu mimořádně přispěl Caesarův návrat. Zdálo se až, že pokud není v Římě Caesar, zavládne ve městě nuda, avšak jen co se Caesar vrátí, hned začne vzduchem létat vyškubaná srst. Mladý Curio se objevoval na rostrech nebo na pódiu Castorova chrámu, kdykoli se tam uprázdnilo místo, a jak se zdálo, rozhodl se nahradit Metella Nepota v jeho roli Caesarova osobního kritika (Nepos mezitím odjel do Zadní Hispánie). Znovu a znovu, vyšperkován pikantními podrobnostmi, tu zaznával příběh o králi Níkomédovi – i když, jak se Cicero v návalu vzteku svěřil Pompeiovi, to byl spíše mladý Curio, jenž působil krajně zženštile. „Byl ostatně Catilinovým štěnětem, ne-li něčím jiným.“

„Myslel jsem, že patří k Publiovi Clodiovi?“ otázal se Pompeius, jenž se pořád ještě nevyznal ve složitostech politických a společenských spojenectví.

Cicero se nedokázal přemoci a při vyslovení onoho jména se zachvěl. „Patří především sám sobě,“ řekl.

„Děláš všechno, co můžeš, abys napomohl Lucceiově kandidatuře?“

„Přirozeně!“ prohlásil hrdě Cicero.

Což vskutku činil, třebaže se to neobešlo bez občasných náhodných a dosti trapných setkání, když Lucceia doprovázel na Foru.

Terentiinou vinou se Publius Clodius postupně stával Ciceronovým nejzavilejším a nejnebezpečnějším nepřítelem. Čím to je, že ženy člověku dokáží tolik ztížit život? Kdyby Terentia bývala nechala Clodia na pokoji, byl by se Cicero mohl vyhnout svědectví, když se před dvanácti měsíci konečně dostala na pořad žaloba ve věci Clodiovy svatokrádeže. Clodius totiž uváděl, že v době Bony Dey byl právě v Interamně, a přivedl si na to pár hodnověrných svědků ochotných to stvrdit. Jenomže Terentia věděla své.

„V den Bony Dey přece přišel za tebou," řekla neúprosně, „povědět ti, že odchází do západní Sicílie jako kvestor a že tento úřad chce vykonávat co nejlépe. Bylo to přesně na den Bony Dey, to vím určitě! A tys mi tehdy řekl, že si přišel pro nějaké rady."

„Má milá, v tom se mýlíš!" zajíkl se Cicero. „Provincie se přece rozdělovaly teprve tři měsíce poté!"

„Nesmysl, Cicerone! Víš přece stejně dobře jako já, jak se s losováním švindluje. Clodius *věděl,* kam půjde! Je to kvůli té děvce Clodii, viď! Kvůli *ní* nechceš jít svědčit."

„Nebudu svědčit proto, že tohle je jedna z dřímajících šelem, které není radno budit, Terentie. Clodius mi nemůže přijít na jméno od té doby, kdy jsem před třinácti lety pomáhal obhajovat Fabii! Už tenkrát se mi nelíbil. Dnes se mi hnusí. Ale je už natolik starý, aby se mohl dostat do senátu. A je to patricijský Claudius. Jeho starší bratr je dobrým přítelem jak mým, tak Nigidia Figula. *Amicitii* je třeba ctít."

„Ty máš poměr s jeho sestrou Clodií, a proto odmítáš splnit svou povinnost," trvala Terentia jako mezek umíněně na svém.

„Nemám s Clodií vůbec nic! Ta se teď zostouzí s tím básníkem Catullem."

„Ženské," dovozovala se strašlivou logikou Terentia, „nejsou jako mužští. Nemají v toulci jen omezený počet šípů. Jim stačí lehnout si naznak a inkasovat jich třeba celý arzenál."

Cicero to vzdal a šel svědčit, čímž vyvrátil Clodiovo alibi. A třebaže Fulviiny peníze pomohly koupit si porotu (která ho zprostila obvinění poměrem jedenatřicet k pětadvaceti hlasům), Clodius nezapomněl a neodpustil. Navíc, když pak vzápětí Clodius zaujal své místo v senátě a pokusil se vtipkovat na Ciceronův účet, získal si Cicero v tomto souboji svým neposedným jazykem jen další slávu a Clodia nadobro zesměšnil – což dále rozšířilo seznam Clodiových nevyřízených účtů.

Na počátku tohoto roku zahájil tribun lidu Gaius Herrenius – Picen, jednal snad tedy podle Pompeiova příkazu? – jednání o to, aby se Clodiova stavovská příslušnost změnila z patricijské na plebejskou, a to formou zvláštního zákona předloženého ve shromáždění plebejů. Clodiin manžel, Metellus Celer, tomu přihlížel s jistým pobavením a neučinil nic, čím by tomu čelil. A teď se dával Clodius všude slyšet, že v okamžiku, kdy Celer otevře stánek pro plebejské volby, bude se on ucházet o úřad tribuna lidu. A že jakmile tento úřad získá, okamžitě se postará, aby byl Cicero obžalován pro popravu římských občanů bez soudu.

Cicero byl vyděšen a neostýchal se ani svěřit se s tím Attikovi a poprosit ho, aby využil svého vlivu na Clodii a dal jí za úkol, aby to svému bratříčkovi rozmluvila. Atticus odmítl se slovy, že když dostane Publius Clodius chuť na jednu ze svých mstivých akcí, nedokáže ho od ní odvrátit nikdo. A že se zkrátka v této chvíli stal jeho terčem Cicero.

Přesto všechno občas došlo k oněm nechtěným setkáním. I když kandidátovi na úřad konsula nebylo dovoleno pořádat gladiátorské hry svým vlastním jménem a za své

vlastní peníze, nic nebránilo komukoli jinému, aby na Foru uspořádal velkolepé představení na počest kandidátova otce nebo děda, za předpokladu, že onen *tata* nebo *avus* byl v příbuzenském vztahu i k muži, jenž hry pořádal. Proto se také sám Metellus Celer, první konsul, chopil organizace her na počest svého a Bibulova společného předka.

Clodius a Cicero oba právě doprovázeli Lucceia, jenž za pilné agitace procházel dolním Forem, když se náhle ocitli přímo vedle sebe, natlačeni davem obklopujícím Caesara, jenž opodál rovněž odbýval svou volební kampaň. A jelikož jediným řešením bylo nasadit přívětivou tvář a chovat se navzájem vlídně, Cicero i Clodius tak učinili.

„Slyšel jsem, že ty jsi po svém návratu ze Sicílie uspořádal gladiátorské hry," načal Clodius rozhovor a jeho snědá tvář s uhrančivýma očima se jako by celá rozzářila v širokém úsměvu, „je to tak, Marku Tullie?"

„Ano, to jsem skutečně udělal," řekl Cicero rozradostněně.

„A vyhradil jsi pro své sicilské klienty samostatná místa na zvláštní tribuně?"

„Eh – ne," začervenal se Cicero; jak jen vysvětlit, že hry to byly velice skromné *a že vyhrazená místa nestačila ani pro jeho klienty z Říma*?

„Nu, já mám v úmyslu své klienty ze Sicílie náležitě usadit. Jediný problém je v tom, že můj švagr Celer v tomhle směru nejeví přílišnou ochotu."

„Proč se tedy neobrátíš na svou sestru Clodii? Ta má určitě k dispozici spoustu sedadel. Je to přece konsulova manželka."

„*Clodia*?" Clodiin bratr se vztyčil, zvýšil hlas natolik, že upoutal pozornost i těch mužů v jejich blízkosti, kteří až dosud ani nevnímali oba zapřísáhlé nepřátele, jak si tu sladce vyměňují zdvořilůstky. „Ta mi ze svého neposkytne ani palec!"

Cicero se zahihňal. „Proč by ti ze svého neposkytla aspoň palec, když ty, jak jsem slyšel, jí ze svého pravidelně poskytuješ palců šest?"

Och, tentokrát jsem to vyvedl! Proč já jen mám tak proradný jazyk? Celé dolní Forum s Caesarem v čele se rázem bezmocně svíjelo v křečích smíchu, zatímco Clodius zkameněl a Cicero, i přes náhlou úzkost, jež mu sevřela měchýř i střeva, vychutnával blaho čerstvě zrozeného vtípku.

„Za to mi zaplatíš!" šeptl jen Clodius, sebral veškerou důstojnost, jaké byl schopen a odkráčel; i tvář Fulvie, zavěšené do jeho paže, byla ztělesněním zuřivosti.

„Ano!" zaječela. „To mi splatíš, Cicerone! Z toho tvého jazyka si jednoho krásného dne dám udělat chřestítko!"

Už toto samo představovalo pro Clodia nesnesitelné pokoření, měl se však přesvědčit, že červen vskutku není jeho šťastný měsíc. Když dal jeho švagr Celer postavit budku pro zápis plebejských kandidátů a když se tam Clodius přišel zapsat jako uchazeč o úřad tribuna lidu, Celer ho odmítl.

„Ty jsi přece patricij, Publie Clodie."

„Já nejsem žádný patricij," prohlásil Clodius, ruce zaťaty v pěsti. „Gaius Herennius zařídil ve shromáždění plebejů přijetí zvláštního usnesení, jímž jsem byl z patricijského stavu vyjmut."

„Gaius Herennius nepozná, co je to zákon, i kdyby o něj náhodou zakopl a upadl," řekl mu chladně Celer. „Jak by tě mohlo shromáždění plebejů připravit o patricijský status? Do patriciátu a jeho věcí nemají plebejové co mluvit. A teď už jdi, Clodie, zdržuješ mě tu. Jestli se chceš stát plebejem, učiň tak náležitým způsobem – dej se nějakým plebejem adoptovat."

Clodius odcházel soptě hněvem. Och, jak ten jeho seznam narůstá! Celer si v něm právě vysloužil jedno z nejpřednějších míst.

Pomsta však mohla počkat. Nejprve bylo třeba vyhledat nějakého plebeje ochotného ho adoptovat, pokud to je jediná cesta, jak přeřazení dosáhnout.

Požádal Marka Antonia, aby se stal jeho otcem, ale ten se jen hlučně rozchechtal. „Teď, když jsem se oženil s Fadií a její *tata* má konečně na cestě vnuka, už nepotřebuju ten milion, který bych ti za takového něco musel naúčtovat."

Curio se dokonce tvářil dotčeně. „To je pitomost, Clodie! Jestli si myslíš, že ti *já* budu říkat 'synu', tak jsi na omylu! Vypadal bych mnohem směšněji, než jak já líčím Caesara."

„A proč se vlastně pořád pokoušíš udělat z Caesara směšnou figurku?" otázal se Clodius, v němž se probudila zvědavost. „Byl bych mnohem radši, kdyby ho celý Clodiův klub až po toho nejposlednějšího člena jednoznačně podpořil."

„Z nudy," řekl Curio stručně. „Já bych ho totiž strašně rád viděl rozzuřit se – říká se, že dokáže být strašlivý."

Ani Decimus Brutus nebyl ochoten mu vyhovět. „Vlastní matka by mě zabila, pokud by to už předtím nestihl udělat můj otec," řekl. „Je mi líto, Clodie."

Ba i Poplicola se nějak rozmýšlel. „Abys ty *mně říkal tata*? To ne, Clodie."

Proto také Clodius raději vysázel Herenniovi pěknou sumičku z Fulviiny bezedné pokladnice, aby tohle nějak zařídil. Předem ostatně pochyboval, že by na adopci někdo byl ochoten přistoupit; bylo to až příliš směšné.

Pak dostala Fulvia nápad. „Nehledej pomoc u sobě rovných," řekla. „Forum má moc dobrou paměť a oni to všichni vědí. Neudělají nic, kvůli čemu by se někdy později mohli dostat do posměchu. Na to si musíš najít nějakého pitomu."

Nu, těch bylo k mání bezpočet! Clodius si sedl a zamyslel se a po chvíli mu před vnitřním zrakem vytanula ta pravá tvář. Publius Fonteius! Ten přece zmírá touhou dostat se do Clodiova klubu, je však neustále odmršťován. Bohatý, to ano, ctihodný – kdepak. Devatenáct let, nikde žádný *pater familias*, jenž by mu to mohl rozmluvit, chytrý asi, jako kdyby měl dřevěnou hlavičku.

„Och Publie Clodie, to pro mne bude velikánská čest!" vydechl Fonteius, když se ho na to Clodius zeptal. „Ano, prosím tě o to!"

Takže se Clodius vydal za Caesarem.

„Našel jsem si někoho, kdo mě je ochoten adoptovat, abych se tak mohl stát plebejem," oznámil bez jakýchkoli úvodů, „takže budu k získání *lex Curiata* potřebovat souhlas kněží a augurů. Můžeš mi ho obstarat?"

Pohlednou Caesarovu tvář, která na Clodia shlížela trochu z výše, ani na okamžik neopustil poněkud zvědavý výraz, v pronikavých světlých očích s temnou obroučkou kolem duhovky se však neobjevily pochyby ani nesouhlas. Úsměvnými ústy to nezacukalo posměchem. Přesto však Caesar dosti dlouhou dobu neodpovídal. Konečně řekl: „Ano, to ti zajistit mohu, Publie Clodie, obávám se ale, že to nebude tak brzy, aby ses mohl účastnit už letošních voleb."

Clodius zbledl. „A proč ne? Je to přece docela jednoduché!"

„Cožpak jsi zapomněl, že tvůj švagr Celer je augurem? On ti přece tvou žádost, aby ses mohl stát tribunem lidu, už jednou zamítl."

„Och!"

„Hlavu vzhůru, na všechno dojde. Počkáš zkrátka až do doby, kdy se on odebere do své provincie."

„Ale já jsem chtěl být tribunem lidu zvolen už *letos.*"

„Já tě chápu. Ale možné to není." Caesar se odmlčel. „Bude tě to něco stát, Clodie," podotkl vlídně.

„A co?“ otázal se ostražitě Clodius.

„Přesvědčit mladého Curia, aby už přestal s tím ustavičným žvaněním o mně.“

Clodius okamžitě napřáhl ruku. „Spolehni se!“ řekl.

„Výborně!“

„Určitě už ode mne nebudeš nic jiného potřebovat, Caesare?“

„Jenom vděčnost, Clodie. Myslím, že z tebe bude znamenitý tribun lidu, protože když si představím toho rošťáčka, co se v tobě skrývá, budeš si právě ty moc dobře uvědomovat sílu, jaká tkví v zákonech.“ A Caesar se od Clodia s úsměvem odvrátil.

Fulvia samozřejmě čekala nedaleko.

„Teprve až Celer odejde do své provincie,“ řekl jí Clodius.

Objala ho oběma pažemi kolem pasu a vášnivě ho políbila, až sebou pár okolostojících pohoršeně trhlo. „Má pravdu,“ řekla. „Mně se ten Caesar líbí, Publie Clodie! Připomíná mi šelmu, která předstírá, že už je ochočená. Jak velikým by on dokázal být demagogem!“

Clodia popíchl osten žárlivosti. „Zapomeň na Caesara, ženo!“ zavrčel. „Myslíš ty vůbec na mne, na muže, za kterého ses provdala? Budu to *já*, kdo se stane tím největším ze všech demagogů!“

O kalendách měsíce *quinctilis*, devět dnů před kurulskými volbami, svolal Metellus Celer senát k jednání o přidělení konsulárských provincií.

„Marcus Calpurnius Bibulus chce učinit prohlášení,“ sdělil zcela zaplněné síni, „takže mu dávám slovo.“

Obklopen skupinou *optimátů* Bibulus povstal, chovaje se tak majestátně a vznešeně, jak mu jen jeho nevelký vzrůst dovoloval. „Děkuji ti, první konsule. Moji vážení kolegové, členové římského senátu, chtěl bych vám vyprávět příběh, který se týká mého dobrého přítele, jezdce Publia Servilia, jenž sice není příslušníkem patricijské větve onoho slavného rodu, avšak počítá ke svým předkům urozeného Publia Servilia Vatiu Isaurika. Tenhle Publius Servilius je podle censu oceňován čtyřmi sty tisíci sestercii, avšak celý jeho příjem plyne z nepříliš veliké viničky ve falernském území. Z viničky, otcové senátoři, tak věhlasné jakostí hroznů, které rodí, že víno z nich stočené nechává Publius Servilius zrát celé roky v sudech, než je rozprodá za pohádkové ceny zájemcům z celého světa. Říká se, že mezi jeho odběratele náleželi jak král Tigranés, tak i král Mithridatés, zatímco král Fraates ho kupuje dodnes. I král Tigranés tak možná činí dodnes, pokud si Gnaeus Pompeius, chybně nazývaný Magnus, přisvojil právo prominout tomuto veličenstvu – jménem samého Říma – jeho provinění, ba ponechat mu i většinu jeho příjmů.“

Bibulus se odmlčel a rozhlédl se po posluchačích. Senátoři byli zticha a ani v zadních řadách nikdo neklímal. Catulus měl pravdu – začni jim prostě vykládat jakoukoli historku, a oni zůstanou pěkně vzhůru a budou tě poslouchat jako děti chůvu, když jim povídá pohádku. Caesar seděl jako obvykle zpříma, na tváři výraz pozorného zájmu, masku, jakou dokázal nasadit líp než kdo jiný a jež napovídala, že se v nitru sice strašlivě nudí, že je však příliš dobře vychován, než aby to na sobě dal znát.

„Nu, zůstali jsme u onoho Publia Servilia, váženého jezdce, majitele malé, leč mimořádně cenné viničky. Včera ještě schopného prokázat jezdecký census čtyř set tisíc sesterciů. Dnes ovšem chuďasa. A kterak k takovému něčemu mohlo dojít, ptáte se? Jak může člověk takhle znenadání přijít o všechen svůj majetek? Byl snad Publius Servilius zadlužen? Nikoli, vůbec ne. Zemřel snad? Nikoli, je naživu. Odehrála se snad

v Kampánii válka, o které nám nikdo nic neřekl? Naprosto ne. Nebo snad to byl požár? Ani to. Povstání otroků? Kdepak. Či nedbalý správce vinice? Nic z toho všeho.“

Zaujal snad všechny, až na Caesara. Bibulus se povytáhl na špičky a zvýšil hlas.

„Mohu vám povědět, vážení kolegové senátoři, jak můj přítel Publius Servilius přišel o svůj jediný příjem! Příčina tkví ve velkém stádu skotu, které hnali z Lukánie do – och, jakpak se to jmenuje to odporné hnízdo na adriatickém pobřeží na konci Via Flaminia? Licenum? Ficenum? Pic… Pic… Už to myslím mám! Ano, to je ono, Picenum! Ten dobytek byl hnán z rozsáhlých pozemků, které Gnaeus Pompeius, zcela nesprávně označovaný jako Magnus, zdědil po Luciliích, na ještě větší državy v Picenu, které zase zdědil po svém otci, Řezníkovi. Nuže, skot samozřejmě není nikomu k ničemu dobrý, leda snad tomu, kdo se živí zhotovováním zbroje nebo bot nebo věder na knižní svitky. Jeho maso přece nikdo *nejí!* Nikdo nepije jeho mléko ani z něho nedělá sýry, třebaže mám takový dojem, že snad severští barbaři z Galie a z Germánie si z něho vyrábějí cosi, čemu říkají *máslo* a čím si mažou jak svůj hrubý černý chléb, tak i skřípající kola vozů. Nu, lepšího nic nemají a neumějí a žijí v krajích příliš studených a drsných, než aby tam mohli pěstovat naše rozkošné olivovníky. Jenomže my na tomto teplém a úrodném poloostrově sklízíme jak olivy, tak i víno – dva nejcennější dary, jakými kdy bohové lidstvo obšťastnili. Kdo v Itálii by tedy mohl mít zájem pěstovat hovězí dobytek, neřku-li honit ho stovky mil z jedněch pastvin na jiné? Jen zbrojířský král anebo švec prťák! Kým z těch dvou, řekli byste, že ten Gnaeus Pompeius pochybeně pojmenovávaný Magnus spíš je? Živí se válkami, nebo ševcovinou? Ale co když on žije z obojího, co když vede války a přitom ještě provozuje i výrobu vojenských bot? Mohl by to být zbrojířský král a prťák k tomu!“

To je pozoruhodné, říkal si Caesar v duchu a navenek zachovával výraz pozorného zájmu. Jde po mně, nebo po Magnovi? Nebo snad chce zabít jednou ranou rovnou dvě mouchy? Na chudákovi Pompeiovi je vidět, jak ho to deptá! Ten by se snad sebral a zmizel, jen kdyby to mohl učinit nějak nenápadně a nepozorovaně. To celé ovšem vůbec nevypadá na Bibulův výplod. Kdopak mu teď asi píše jeho projevy?

„Ono obrovské stádo skotu vtrhlo do Kampánie a cestou se o ně staralo pouhých pár pasáckých darebáků, pokud se ovšem slovo ’staralo‘ dá v tomto případě užít,“ pokračoval Bibulus, jako by povídal pohádku. „Jak asi všichni víte, otcové senátoři, každé *municipium* v Itálii má cesty a stezky vyhrazené pro přesun stád z jednoho místa na druhé. I v lesích jsou vyznačeny cesty pro hospodářská zvířata – pro prasata vypouštěná v zimě do dubin na žaludy – pro ovce převáděné podle roční doby na horská pastviska – a zejména pro stáda hnaná na největší tržiště v Itálii, Vallis Camenarum přímo pod serviovskými hradbami Říma. Tyto cesty a stezky jsou veřejnými pozemky a zvířata po nich vedená se nesmějí zatoulat mimo ně, na pozemky soukromé, a ničit tam jakékoli soukromé porosty – trávu nebo obilí anebo… *révu.*“

Odmlka byla náležitě protahovaná. „Naneštěstí,“ pravil Bibulus s bolestným vzdechem, „tamti lotři, kteří se měli starat a nestarali o ono velestádo skotu, neměli ani ponětí, kudy ona dobytčí trasa vede – třebaže, dodávám ještě, je to vždycky pruh dobrou míli široký. V důsledku toho si ten skot posléze došel pochutnat na šťavnaté révě. Ano, vážení přátelé, ta ničemná a neužitečná zvířata náležející Gnaeovi Pompeiovi, z neznámých důvodů uváděnému pod přízviskem Magnus, se vrhla na onu drahocennou vinici patřící Publiovi Serviliovi. Co nespásla, to zadupala do země. A pokud snad neznáte podrobněji zvyky a vlastnosti skotu, pak vám o něm povím ještě něco: jejich sliny ničí všechno zelené, anebo, pokud jde o mladé rostlinky, brání jejich růstu ještě po celé další dva roky. Jenomže vinice Publia Servilia byla prastará. A tak

na ní všechna réva zašla. A z mého přítele, jezdce Publia Servilia, se přes noc stal zlomený muž. Plakal bych dokonce i nad králem Parthů Fraatem, jenž už se onoho ušlechtilého vína nikdy nenapije.“

Och Bibule, směřuješ ty vskutku k tomu, co já už tuším? Ani při tomto pomyšlení se však nic neproměnilo na Caesarově výrazu a držení těla.

„Publius Servilius si samozřejmě stěžoval mužům, kteří mají na starosti ony obrovské pozemky Gnaea Pompeia, rádoby Magna,“ vzlykl Bibulus, „odpovědí mu však bylo jen to, že za ztrátu nejlepší vinice světa žádnou náhradu obdržet nemůže. Protože… protože, otcové senátoři, trasa, po níž to stádo hnali, nebyla vyměřena a vyznačena už tak dlouho, že zatím zmizely veškeré mezníky! A ti otrapové, co se o skot měli starat, prý v ničem nepochybili, neboť vlastně nevěděli, kudy se mají ubírat! Jistěže ne napříč vinicí, slyším vás říkat. Přesně tak. Jak ale tohle dokázat před tribunálem městského prétora? Vědí všichni v každém *municipiu*, kde že jsou mapy vyznačující cesty a trasy vyhrazené pro hnaná stáda? A kromě toho – jak se postavit ke skutečnosti, že Řím se před třiceti lety chopil vlády nad celou Itálií a že pak všem udělil plné občanství? Nezakládalo to i povinnost Říma vytyčit dobytčí stezky a trasy od jednoho konce Itálie po druhý? Já se domnívám, že ano!“

Cato natahoval krk kupředu jako lovecký pes na vodítku, Gaius Piso propadl tichému chechtotu, Ahenobarbus vrčel; *boni* se už zřejmě chystali oslavit vítězství.

„První konsule, členové tohoto senátu, já sám jsem mírumilovný muž, jenž už se čestně zhostil své vojenské povinnosti. Netoužím po tom, abych se ve svých nejlepších letech musel vydat někam do provincie a rozpoutat tam válku proti kdovíjakým nebohým barbarům jen proto, abych obohatil spíše svá vlastní zavazadla než římskou státní pokladnu. Pokud by senát a lid římský rozhodl, že se musím chopit správcovských prací, až ukončím svůj úřad konsula – neboť já se konsulem *stanu!* – pak samozřejmě uposlechnu. Nechť je to ale povinnost jednoznačně užitečná! Nechť je to povinnost mírumilovná, neokázalá! Nechť se na ni vzpomíná nikoli pro počet alegorických vozů projíždějících v triumfálním průvodu, nýbrž proto, že jejím výsledkem bylo svědomité splnění nesmírně naléhavého a potřebného úkolu! Žádám, aby tento senát určil za povinnost prokonsulů pro přespříští rok vytyčení a řádné vyznačení veřejných tras, cest a stezek pro hnaný dobytek, a to v celé Itálii. Nemohu Publiovi Serviliovi navrátit révu, kterou mu zničili, nemohu ani doufat, že utiším jeho hněv. Ale dokážu-li vás dnes všechny přesvědčit, že prokonsulská služba může být i něčím víc než vedením výbojných válek v cizině, pak jsem svému příteli, jezdci Publiovi Serviliovi, pomohl alespoň k jistému zadostiučinění.“

Bibulus se odmlčel, avšak neposadil se ještě, zřejmě ho napadlo cosi, co by měl dodat. „Za celá svá senátorská léta jsem od tohoto sboru dosud nic významnějšího nežádal. Splňte mi tuto prosbu a já už nikdy víc o nic nepožádám. Máte na to slovo Calpurnia Bibula.“

Následoval všeobecný bouřlivý potlesk; ze srdce zatleskal i Caesar, nikoli ovšem vlastnímu Bibulovu návrhu, nýbrž tomu, jak elegantně ho předestřel. Tohle byl přece mnohem účinnější způsob než předem výslovně odmítnout konsulům příštího roku jmenování správci v provinciích. Stačí dobrovolně na sebe vzít nevděčný a tristní úkol – a takhle malinký bude každý, kdo by se proti němu postavil!

Pompeius seděl dál schlíple na své stoličce, zatímco ho většina senátorů pozorovala s němou otázkou, proč muž takhle bohatý a mocný jednal s nebohým jezdcem Publiem Serviliem s takovou krutostí; rázně a bez obalu Bibulovi odpověděl Lucius Lucceius, jenž se ohradil vůči navrhovanému pověření, tak směšnému, že by věru lépe slušelo

nějakým námezdným zeměměřičům najatým k tomuto účelu censory. K Bibulovu návrhu promluvili i další, vesměs ovšem pochvalně.

„Gaie Julie Caesare, ty patříš v těchto volbách k nejvýše oceňovaným kandidátům," řekl sladce Celer. „Chtěl bys ještě něco uvést, dřív než dám hlasovat?"

„Naprosto nic, Quinte Caecilie," řekl s úsměvem Caesar.

Čímž vzal *optimátům* poněkud vítr z plachet. Avšak návrh, aby se konsulové příštího roku po skončení svého úřadu věnovali dobytčím cestám napříč lesy a lučinami Itálie, byl schválen naprostou většinou. Hlasoval pro něj i Caesar, zjevně zcela spokojený. Co on to má za lubem? Jak je možné, že nevyrazil s řevem ven z té své klece?

„Netvař se tak zničeně, Magne," řekl Caesar Pompeiovi, jenž zůstal dřepět v síni, poté co se už všichni ostatní hromadně vyhrnuli ven.

„Mně o tom Publiovi Serviliovi neřekl nikdo jediné slovíčko!" rozkřikl se teď. „Počkej, až dostanu do rukou ty pacholky správce!"

„Magne, Magne, cožpak jsi opravdu tak naivní? Žádný Publius Servilius přece neexistuje! Toho si Bibulus jen vymyslel."

Pompeius se zarazil a vykulil oči. „*Vymyslel*?" vřískl pak. „Tak tím je to vyřízené. *Cunnus* jeden! Já ho zabiju!"

„Nic takového neuděláš," řekl Caesar. „Půjdeme teď spolu ke mně domů a vypijeme si pohár lepšího vína, než jaké kdy ten Publius Servilius vypěstoval a vylisoval. Připomeň mi laskavě, že musím napsat králi Parthů Fraatovi, ano? Myslím, že víno, které pěstuju já, mu strašně zachutná. Určitě to bude lepší způsob jak přijít k penězům, než se trápit správou provincie – anebo vytyčovat pěšiny pro krávy."

Caesarův bezstarostný tón Pompeiovi značně pozvedl náladu; zasmál se, plácl Caesara do ramene, poslechl ho a vydal se s ním na cestu.

„Je na čase si promluvit," řekl Caesar a rozestavoval na stolek občerstvení.

„Přiznám se, že už jsem se divil, proč jsme se my dva ještě takhle nesešli."

„Domus Publica je víc než přepychová rezidence, Magne, ale má i své nevýhody. Všichni ji mají na očích – a kdekdo také vidí, kdo do ní vchází a kdo z ní vychází. Totéž ovšem platí o tvém domě, ty jsi tak proslulý, že kolem něho ustavičně postávají návštěvníci Říma a slídí špehové." V Caesarových očích se rozhořelo poťouchlé světélko. „Ty už jsi dokonce tak slavný, že když jsem onehdy šel za Markem Crassem, všiml jsem si, že na trhu jsou celé stánky, které neprodávají nic jiného než tvoje malé bysty. Dostáváš z toho alespoň slušný honorář? Ti Pompeíčkové jdou na odbyt rychleji, než je prodavači stačí vykládat na pulty."

„Vážně?" otázal se Pompeius a oči mu jen svítily. „Podívejme se na to! To si budu muset jít také prohlédnout. Jen si to představ! Malé bysty, které představují mne?"

„Malé bysty jako by ti z oka vypadly."

„A kdo je kupuje?"

„Hlavně mladá děvčata," říkal s vážnou tváří Caesar. „Nu, bylo tam samozřejmě i dost starších zákazníků obojího pohlaví, ale převážně to byly mladé holčiny."

„Kupují bystu starého chlapa, jako jsem já?"

„Magne, vždyť ty jsi hrdina. Při pouhé zmínce tvého jména se rozbuší každé ženské srdce. Ona to ovšem," pousmál se, „nejsou právě velká umělecká díla. Někdo si asi vyrobil formu a seká z ní sádrové Pompeie, jako když fenka vrhá štěně za štěnětem. Má zřejmě i tlupu malířů, kteří na tebe napadají barvu, aby to trochu vyhlíželo jako pleť, natřou ti vlasy na křiklavou žlutou a pak ještě přidají dvě velká modrá očka – víš, nevypadáš pak docela jako ve skutečnosti."

Pompeiovi bylo třeba připsat k dobru, že se dokázal zasmát i žertu na svůj účet, jen co pochopil, že nebyl míněn ve zlém. Zaklonil se v křesle a rozřehtal se až k slzám, neboť věděl, že si to může klidně dovolit. Caesar nelže. Takže se ty bysty skutečně na trhu prodávají. A on je opravdu hrdina a polovina žen v Římě po něm doopravdy vzdychá.

„Vidíš, oč přicházíš, když nechodíš za Markem Crassem?“

Pompeius rázem vystřízlivěl. Posadil se zpříma, zasmušil se. „Toho člověka já nemohu vystát.“

„A kdo říká, že v sobě navzájem máte nalézt zalíbení?“

„A kdo říká, že se s ním já musím spolčit?“

„Já to říkám, Magne.“

„Ach!“ Nádhernou číši, do níž mu Caesar nalil, nechal klesnout na stolek, zato pozvedl dvě velice bystrá modrá očka a upřel je do Caesarových světlejších a znepokojivějších zraků. „Nestačili bychom si my dva sami?“

„I to je sice možné, ne však pravděpodobné. Naše město, naše země, náš program – říkej si tomu, jak chceš – skomírá, protože tu všechno řídí vláda bohatých, která se ze zásady staví proti cílům a ctižádostem kohokoli, kdo by chtěl vyniknout nad své okolí. V jistém smyslu je to sice obdivuhodné, ale převážně jde o neblahý vliv. Pro Řím může být i osudný, pokud se s tím něco nestane. Měl by tu vzniknout prostor pro vynikající muže, kteří to, co umějí, chtějí dělat co nejlépe, stejně tak pro spoustu ostatních, kteří nejsou tak nadáni, ale mají přesto čím přispět k obecným povinnostem. Problém je v tom, že prostřednost zkrátka vládnout nedokáže. Kdyby ti průměrní vládnout *dokázali*, pak by pochopili, že utrácet sílu na takové směšné prostocviky, jaké dnes v senátě předváděli Celer s Bibulem, nevede k ničemu. Máš před sebou, Magne, velice nadaného a schopného muže, jenž je právě zbavován možnosti učinit z Říma něco víc, než čím zatím je. Mám se stát zeměměřičem, mám se plahočit sem a tam po Itálii a sledovat čety vyměřovačů, jak se činí se svými *gromaty*, aby vytyčili náležité trasy, kde mohou hnaná stáda zákonným způsobem jedním koncem žrát a druhým kadit. A proč že se mám stát pouhým úředníčkem, zabývajícím se prací sice potřebnou, avšak takovou, jakou by – jak už to pověděl Lucceius – mnohem laciněji zvládli muži najatí censory u jejich stánku? To proto, že já podobně jako ty, Magne, sním o větších cílech a proto, že vím, že jsem schopen je uskutečnit.“

„Žárlivost. Závist.“

„Skutečně? Možná je v tom opravdu i trocha té žárlivosti, ale jinak jsou tyhle věci poněkud složitější. Lidé nemají rádi, když jsou předstihováni, a platí to i o těch, kdo by mohli být vůči takovým pocitům už vzhledem k svému původu a stavu imunní. Ovšem co oni jsou zač? Kdo jsou ti dva, Bibulus a Cato? Jeden je aristokrat, kterému Fortuna nadělila malost ve všech směrech, druhý je trucovitý a nesnášenlivý pokrytec, jenž obžalovává muže za uplácení při volbách, avšak klidně zamhouří oči nad všemi volebními úplatky, které hoví jeho vlastním cílům. Ahenobarbus je divoký kanec a Gaius Piso je dokonale zkorumpovaný byrokrat. Celer je neskonale nadanější, ale i on patří do téhož chlívku – napře raději všechnu svou sílu, aby tě zničil, než aby zapomněl na osobní rozpory a měl na mysli Řím.“

„Chceš snad říct, že oni si své nedostatky opravdu neuvědomují? Že se skutečně považují za stejně schopné, jako jsme my? Tak domýšliví snad být nemohou!“

„A proč by nemohli? Magne, člověk má jednu jedinou míru, jíž může posuzovat inteligenci druhých – svou vlastní mysl. A tak každého poměřuje tím největším intelektem, jaký zná. Svým vlastním. Když se tobě podařilo vyčistit Naše moře od

pirátů během jediného krátkého léta, jeho jsi tím toliko přesvědčil, že provést se to dá. Takže by to byl podle jeho vlastního úsudku klidně svedl i on sám. Jenomže tys ovšem nic takového nepřipustil. Tys ho téhle příležitosti dokonce zbavil! To tys ho přinutil stát opodál a dívat se, jak tohoto cíle dosahuješ s využitím zvláštního pověření ty sám. Skutečnost, že všechno, co on místo toho po léta dělal, bylo jen žvanění a žvanění, zůstává zcela stranou. Tys mu předvedl, že to jde. Pokud by připustil, že na něco takového, jako ty, se on nezmůže, přiznával by sám sobě, že je méněcenný, a to takový člověk ovšem neudělá. Není to z pouhé ješitnosti. Je to vrozená slepota spojená s dalšími omezeními, jež si on odmítá připustit. Tyhle lidi já považuji za zlomyslnost páchanou bohy vůči mužům, kteří nad ostatní skutečně něčím vynikají."

Na Pompeiovi už byla znát netrpělivost. Třebaže byl takovéto abstraktní úvahy schopen sledovat, nepovažoval jejich probírání za příliš užitečné.

„Nu dobrá, Caesare, ale takhle se nedostáváme k tomu podstatnému. Z jakých důvodu je nutné přibírat Crassa?"

Zcela logická a praktická otázka. Škoda jen, že tím, že ji vůbec položil, odmítl Pompeius zároveň nabídku, jež se mohla stát základem hlubokého a trvalého přátelství. To, co právě Caesar učinil, znamenalo krok vstříc, krok jednoho výjimečného muže vůči druhému. Žel, Pompeius takovým skutečně výjimečným mužem zřejmě nebyl. Jeho nadání i jeho zájmy byly jiného druhu. Caesarovo nadšení pohaslo.

„Crassa je třeba přibrat proto, že ani ty, ani já nedisponujeme ničím podobným, jako je jeho vliv na *osmnáctku,*" vysvětloval Caesar trpělivě, „a neznáme také ani tisícinu z onoho počtu níže postavených jezdců, s nimiž se tak dobře zná Crassus. Ano, oba dva jsme přišli do styku už s mnoha jezdci vyššího i nižšího postavení, to mi můžeš právem namítnout. Jenomže my pro ně nepatříme do stejné kategorie! On je síla, se kterou je třeba počítat, Magne. Já vím, že ty jsi patrně o mnoho bohatší než on, jenomže ty sis svoje peníze nevydělal stejným způsobem, jakým on to činí dodnes. Crassus je duch veskrze obchodní, nemůže si pomoct, nemůže jinak. Crassovi je kdekdo zavázán. Proto ho potřebujeme! V hloubi srdce jsou všichni Římané obchodníci. Kdyby nebyli, jak jinak by se byl Řím dokázal pozvednout na vládce celého světa?"

„Díky svým vojevůdcům a svým vojákům," odpověděl Pompeius okamžitě a poněkud dotčeně.

„Ano, to také. A tím se do hry dostáváme i my dva, ty a já. Jenomže válka je toliko přechodný stav. Válka se pro zemi také může stát mnohem bezúčelnější a nákladnější záležitostí než sebevětší množství špatně uzavřených obchodů. Jen si pomysli, oč mohl být dnes Řím bohatší, kdyby byl za posledních třicet let nemusel vybojovat tolik občanských válek! Teprve tvoje podrobení Východu postavilo Řím zase finančně na nohy. Ale dobývání je u konce. Teď už ho vystřídalo zase jen to obvyklé obchodování. Tvůj přínos Římu ve vztahu k Východu už skončil. Kdežto Crassův právě začíná. Odtud také pochází jeho moc a síla. Co výboje dobydou, to obchod udržuje. Ty podrobuješ říše, aby je pak Crassus mohl uchovat a pořímštit."

„Dobrá, přesvědčil jsi mě," řekl Pompeius a chopil se opět poháru. „Dejme tomu, že se my tři spojíme, že vytvoříme triumvirát. Co to přesně bude znamenat?"

„Dává nám to sílu porazit *optimáty,* protože tím získáme hlasy potřebné k prosazení zákonů ve sněmech. Od senátu, což je v podstatě sbor přímo předurčený k tomu, aby ho ovládali krajní konzervativci, nemůžeme souhlas k našim návrhům zákonů čekat. Nástrojem změn jsou sněmy. Jednu věc pochop, Magne – od těch dob, kdy Gabinius a Manilius v tvém zájmu předkládali zákony o tvých mimořádných pověřeních, se *boni* v mnohém poučili. Podívej se třeba na Manilia. Toho se nám už nikdy nepodaří dostat

zpátky domů, takže se z něho stal pro všechny budoucí tribuny výstražný příklad, jak může dopadnout tribun lidu, který se všem těm *optimátům* až příliš vzpouzel. Celer nakonec udolal i Lucia Flavia, a proto také dopadl tak špatně celý tvůj pozemkový zákon – nejen že neprošel hlasováním, ale ani se k němu nedostal. Vzal za své, právě proto že Celer tebe a Flavia přemohl. Tys to zkoušel postaru. Jenomže *boni* už se dnes takhle obelstít nedají. Jediné, na čem od nynějška bude záležet, Magne, je holá síla. Ve třech se nám věci budou dařit líp, než by se dařily jen dvěma, prostě proto, že tři jsou silnější než pouzí dva. Pokud se spojíme, můžeme toho jeden pro druhého vykonat nesmírně mnoho, a ve mně jako v prvním konsulovi budete mít tu nejmocnější legislativní sílu, jaká v republice existuje. Nepodceňuj konsulskou moc jen proto, že konsulové se zpravidla zákonodárství příliš nevěnují. Já chci být konsulem, který bude na legislativě stavět, a navíc budu mít mezi tribuny lidu velice schopného muže – Publia Vatinia."

S očima upřenýma na Pompeiovu tvář se Caesar odmlčel a snažil se odhadnout účinek svých argumentů. Ano, zapůsobily. Pompeius, přes všechnu svou potřebu být milován a obdivován, není žádný hlupák.

„Uvaž jen, jak dlouho už ty a Crassus každý vedete zcela bezúspěšný zápas. Dokázal snad Crassus téměř po roce snažení prosadit úpravu oněch smluv pro výběrčí daní v Asii? Nikoli. Dokázal jsi snad ty po půldruhém roce docílit ratifikace svých úmluv na Východě a přidělení půdy pro své veterány? Nikoli. Každý z vás dvou se pokusil osamocen pohnout tou horou jménem *optimátů*, a žádnému z vás se to nepovedlo. Pokud byste se už byli spojili, byli byste patrně uspěli. Ale pokud spojí síly Pompeius Magnus, Marcus Crassus a Gaius Caesar, dokáží pohnout celým světem."

„Připouštím, že máš pravdu," řekl nevrle Pompeius. „Odjakživa mě udivovalo, Caesare, jak ostře ty dokážeš věci vidět – už tenkrát, kdy jsem se ještě domníval, že to, co chci, je pro mne schopen dosáhnout Philippus. Jemu se to nezdařilo. Tobě ano. Jsi politik, matematik, anebo kouzelník?"

„Mou nejcennější výbavou je zdravý rozum," zasmál se Caesar.

„Takže se tedy obrátíme na Crassa."

„Ne, *já* se obrátím na Crassa," řekl Caesar vlídně. „Po tom výprasku, co jsme si dnes odnesli ze senátu, nikoho nepřekvapí, že tu teď společně utápíme žal ve víně. Nepovažují nás za spojence, takže je zatím ponechejme při tom. Marcus Crassus a já jsme už celá léta přátelé, takže se bude zdát jen logické, že já s ním uzavřu spojenectví. A *optimáty* tahle vyhlídka zatím nijak nevyleká. Až teprve ve třech získáme zřejmou naději na vítězství. Od nynějška až do konce roku ať proto zůstane tvá účast v našem triumvirátu – tohle slovo se mi mimochodem velice zalíbilo! – tajemstvím známým jen nám třem. Nechme *optimáty* ukolébat se pomyšlením, že zvítězili."

„Doufám jen, že se dokážu ovládnout, když se s ním teď budu muset stýkat," povzdychl si Pompeius.

„Ale ty se s ním vůbec nebudeš muset potkávat, Magne. To je právě jeden z půvabů takového trojspolku. Já tu budu prostředníkem, já obstarám veškeré spojení, a tím nebude vůbec zapotřebí, abyste se navzájem vídali. Nebudete kolegy v konsulském úřadu, každý z vás bude i nadále *privatus*."

„Dobrá, takže už víme, co chci já. Víme už, co chce Crassus. Ale co si od toho triumvirátu slibuješ ty, Caesare?"

„Chci Italskou Galii a Illyricum."

„Afranius ovšem ode dneška už ví, že mu bylo jeho správcovské období prodlouženo."

„Nebude mu prodlouženo, Magne. To musí být jasné.“

„Je to můj klient.“

„Sekunduje Celerovi.“

Pompeius se zachmuřil. „Italskou Galii a Illyricum na jeden rok?“

„Och, to ne. Na pět let.“

Živě modré oči se naráz odvrátily; slunící se lev ucítil, jak se slunce skrylo za mrak. „Oč ti vlastně jde?“

„O velice vysoké velitelské postavení, Magne. Budeš mi ho závidět?“

Pompeius bleskově zvažoval vše, co o Caesarovi věděl: cosi o bitvě u Trall vyhrané před mnoha lety – *občanská koruna* za statečnost – dobrý, avšak poklidný výkon kvestury – právě skončené výtečné tažení v severozápadní Ibérii; nic, co by vskutku vybočovalo z obvyklých mezí. Kam on se chce vydat? Že by do povodí Danubia? Do Dákie? Do Moesie? Do země Roxolanů? Ano, to by bylo velké tažení, ovšem nic srovnatelného s podrobením Východu. Gnaeus Pompeius Magnus přece sváděl bitvy s mocnými *králi*, nikoli s nějakými tetovanými a pomalovanými barbary. Gnaeus Pompeius Magnus pochodoval v čele armád už ve věku dvaadvaceti let. Kde je tu jaké nebezpečí? Žádné být ani nemůže.

Chladný závan už lví kožich dočechral; Pompeius se zeširoka usmál. „Ne, Caesare, vůbec ti ho nebudu závidět. Přeji ti mnoho štěstí.“

A už Caesar opět ve spěchu míjel stánky s oněmi neumělými bystami Pompeia Velikého, rychle prošel Macellum Cuppedenis a vyběhl vzhůru po úzkých schodech do pátého patra, za Markem Crassem, jenž se dnes nezúčastnil zasedání senátu. Docházel teď do Hostiliovy kurie ostatně jen zřídka, jeho pýcha zůstávala raněna, jeho problém nevyřešen. Nešlo sice o žádnou finanční katastrofu, avšak zůstal trčet na mělčině – se vším svým vlivem a mocí nedokázal obstarat něco, co vlastně ani nestálo za řeč. Ohrožena byla jeho pověst největší a nejjasnější hvězdy na římském obchodním nebi. Den co den za ním chodí významní jezdci vyptávat se, proč ještě nezařídil, aby smlouvy na výběr daní doznaly potřebné úpravy, den co den se jim pokouší vysvětlit, že senát teď drží na řetěze hrstka mužů jako býčka s kruhem v nozdrách. Bohové, býkem by přece měl být on sám! Nespoutaným, se senem na obou rozích. A netoliko jeho *dignitas* se tenčí; mnozí jezdci ho už začali podezírat, že snad má jakési vlastní záměry, že nové projednání oněch zpropadených smluv sám záměrně zdržuje. A navíc mu padají vlasy, jako když na jaře pelichá kocour!

„Nechoď ke mně!“ zavrčel na Caesara.

„A proč ne?“ zazubil se Caesar a posadil se rovnou na roh Crassova stolu.

„Mám asi prašivinu.“

„Spíš tě něco žere. Klidně na to zapomeň, nesu ti dobrou zprávu.“

„Na to je tady moc lidí, a já jsem příliš unavený, než abych se teď někam hnal.“ Otevřel ústa a na celou přeplněnou místnost houkl: „Všichni domů! Vypadněte, do jednoho! Nemějte strach, plat se vám krátit nebude, jen už jděte!“

Šli, ba radostí přímo utíkali; Crassus dbal na to, aby každý z nich odváděl plný výkon po všechny denní hodiny, a ty se s létem dloužily a dlouho se ještě měly prodlužovat. Volno měli samozřejmě každý osmý den, stejně tak jako o saturnáliích, o compitaliích a při hlavních hrách, ovšem volno neplacené. Nepracoval jsi, Crassus tě nebude platit.

„Ty a já,“ řekl Caesar, „uzavřeme spojenectví.“

„To nebude nic platné," zavrtěl Crassus hlavou.

„Bude to platné, pokud to bude triumvirát."

Mohutná ramena se napjala, třebaže výraz jeho tváře se nezměnil. „Doufám, že ne s Magnem."

„Ano, s Magnem."

„Nechci, a tím to končí."

„Pak dej sbohem vší své mnohaleté práci, Marku. Pokud se ty a já nespojíme s Pompeiem Magnem, vezme celá tvá reputace jakožto patrona první třídy za své."

„Pitomost! Jen co se staneš konsulem, určitě se ti podaří ty sazby na asijské smlouvy snížit."

„Dneškem, vážený příteli, bylo rozhodnuto o mé prokonsulské dráze. Mám společně s Bibulem vyměřit a vyznačkovat cesty pro dobytek po celé Itálii."

Crassus ohromením pootevřel ústa. „To je snad horší než nedostat provincii! To je přece přímo výsměch! Juliovec – a koneckonců i Calpurniovec – že mají být přinuceni dělat práci posledního úředníčka?"

„Všímám si, žes řekl Calpurniovec. Takže jsi usoudil, že se to bude týkat i Bibula. Ovšem že ano – on sám je dokonce ochoten znectít svou vlastní *dignitas*, jen aby tak *mně* zabránil v dosažení mého cíle. Byl to jeho nápad, Marku, nenapovídá ti to snad, jak vážná je situace? *Boni* klidně položí hlavu na špalek a dají si ji setnout, jen když to bude znamenat, že o hlavu přijdu i já. Nemluvě o tobě a o Magnovi. My jsme zkrátka ty makovice, co přesahují výškou ostatní, od Tarquinia Superba je to pořád stejná písnička."

„V tom případě máš ovšem plnou pravdu. Uzavřeme spojenectví s Magnem."

S Crassem bylo jednání docela jednoduché. Nebylo nutné nořit se do filozofických úvah. K tomu, aby si dal říct, stačilo přistrčit mu fakta pod nos – víc nebylo třeba. Nad podobou zamýšleného triumvirátu se dokonce téměř zaradoval, když shledal, že jak on, tak i Pompeius zůstanou *privati*, a on tudíž nebude muset nikde na veřejnosti vystupovat s mužem, jímž ze všech v Římě nejvíc opovrhoval. Pokud se stane prostředníkem Caesar, bude zachováno potřebné dekorum, a trojstranné společenství přesto začne účinně působit.

„Měl bych asi začít shánět hlasy pro Lucceia," řekl Crassus, když se Caesar sesmekl ze svého dočasného sedadla.

„Nevyhazuj peníze, Marku, tohohle koně v cíli neuvidíš. Magnus pilně uplácí celé dva měsíce, ovšem po Afraniovi se už za jeho lidmi nikdo ani neohlédne. Magnus zkrátka není žádný politik, nikdy nedokáže udělat tu správnou věc ve správný čas. Tam, kam on nasadil Flavia, měl postavit Labiena, a Lucceia si měl schovat až na svůj prvním pokus o zajištění svého konsula." Ještě jedno povzbudivé popleskání po Crassově lysině a Caesar odcházel. „Budu to já a Bibulus, to už je jasné."

Předpověď, kterou pět dní před idami měsíce *quinctilis* plně potvrdily centurie: Caesar se rázem vyšvihl na místo prvního konsula tím, jak se dokázal prosadit doslova ve všech centuriích; Bibulus musel čekat o mnoho déle, neboť soupeření o místo druhého konsula dopadlo s velice těsným výsledkem. Zvolení prétoři představovali pro triumviry jisté zklamání, třebaže po procesu s Gaiem Rabiriem si mohli být jisti podporou synovce saturninského Labiena, a na námluvy také nepřišel nikdo jiný než Fufius Calenus, jelikož ho začínaly zle tísnit dluhy. Potíž byla s novým kolegiem tribunů lidu, jelikož kandidovat se rozhodl Metellus Scipio, což pomohlo *optimátům* k neméně než čtyřem spolehlivým oporám – Metellovi Scipionovi, Quintovi Anchariovi, Gnaeovi Domitiovi Calvinovi a Gaiovi Fanniovi. Všechno však nevyhlíželo tak úplně

chmurně, jisté měli triumvirové Publia Vatinia a Gaia Alfia Flava. Dva dobří a silní tribunové lidu by byli měli postačit.

A pak nastalo ono dlouhé a vyčerpávající čekání na Nový rok, které jim nijak neulehčila okolnost, že se Pompeius musel držet ve skrytu, zatímco se Cato s Bibulem naparovali a vykládali kdekomu, kdo jim byl ochoten naslouchat, že se Caesarovi v úřadě konsula nepodaří ničeho, ale zhola ničeho dosáhnout. Toto jejich opozičnictví se brzy stalo známým ve všech třídách občanů, třebaže jen málokdo mimo první třídu chápal, co se tu vlastně odehrává. Odkudsi zdáli se zkrátka ozývalo politické hřmění, to bylo vše.

Nijak nevzrušen, jak se zdálo, účastnil se Caesar dál všech zasedání senátu, a ač se mohl jako nově zvolený konsul vyjadřovat k jeho jednání, využíval svého práva jen velice zřídka; věnoval jinak všechen svůj čas koncipování nového zákona o pozemcích pro Pompeiovy veterány. V listopadu už neviděl důvod, proč ono tajemství i nadále uchovávat – jen ať se senát podiví, co spolu on a Pompeius vlastně mají, neboť bylo na čase poněkud přitlačit. A tak v prosinci vyslal Balba k Ciceronovi, aby pro připravený návrh zákona zajistil jeho podporu. Nic nemohlo rozšíření této noviny napomoci tak dobře jako nápověď Ciceronovi, odkud vítr zafoukal.

Zemřel strýc Mamercus, což s sebou pro Caesara přineslo upřímný zármutek a znamenalo také uprázdněné místo v kolegiu pontifiků.

„To nám ovšem," řekl Caesar Crassovi po pohřbu, „může v čemsi pomoci. Jak jsem slyšel, Lentulus Spinther umírá touhou stát se pontifikem."

„A mohl by se jím i stát, pokud by souhlasil, že se z něho stane hodný chlapec, že?"

„Přesně tak. Má značný vliv, dřív nebo později se stane konsulem a v Přední Hispánii chybí správce. Doslechl jsem se, že cítí jako příkoří, že se mu nedostalo provincie po prétorském roce, takže bychom mu mohli o Novém roce dopomoci k té Přední Hispánii. Zejména, pokud by tou dobou už byl pontifikem."

„Jak bys to chtěl dokázat, Caesare? Uchazečů asi bude značně dlouhý seznam."

„Šikovnou manipulací při losování, samozřejmě. Překvapuje mě, že se vůbec ptáš. Tady už se nám bude velice hodit náš triumvirát. Corneliovská, fabiovská, velinská, clustuminská a teretinská tribue – to už jich máš pět, aniž jsme se vydali za hranici našeho přímého působení. Spinther ovšem bude muset s odchodem do provincie počkat, až bude schválen zákon o pozemcích, ale já myslím, že proti tomu nebude nic mít. Hrál chudák až dosud samé vedlejší role, *boni* nad ním odjakživa jen ohrnovali nos, jenomže to je ta nejjistější cesta do záhuby. Nevyplácí se přehlížet vlivné muže, které můžeš jednoho krásného dne potřebovat. A oni se až moc dlouho chovali k Spintherovi přezíravě, hlupáci."

„Zahlédl jsem včera na Foru Celera," zafuněl Crassus spokojeně, „zdálo se mi, že nějak špatně vypadá."

U Caesara tím vyvolal výbuch smíchu. „To ale není otázka jeho zdraví, Marku. Jeho ženuška, ta učiněná nedobytná Nola mezi ženami, otevřela všechny brány, co jich jenom má, dokořán pro Catulla, pro toho veršotepce z Verony. Který, mimochodem, asi trochu koketuje s *optimáty*. Dozvěděl jsem se z důvěryhodného pramene, že to byl on, kdo pro Bibula vymyslel ten příběh o vinici Publia Servilia. Je to celkem pravděpodobné, už vzhledem k tomu, že Bibulus jaktěživ nevytáhne paty z Říma. Člověk musí být z venkova, aby něco věděl o dobytku a o révě."

„Takže se nám Clodia konečně trochu zamilovala."

„Natolik určitě, aby se tím Celer sžíral!“

„Udělal by nejlíp, kdyby odvolal Pomptina a co nejdřív se do své provincie odebral sám. Na to, že je to voják, si Pomptinus v Zadní Galii nevede příliš dobře.“

„Naneštěstí ovšem Celer miluje svou ženu, Marku, takže se mu do té jeho provincie vůbec nechce.“

„Ti si nezaslouží nic než jeden druhého,“ zněl Crassův verdikt.

Pokud snad někdo považoval za významné, že Caesar požádal právě Pompeia, aby s ním jako augur odbýval noční hlídku v *auguraculu* na Kapitolu v předvečer Nového roku, pak to alespoň nevyslovil nikde nahlas. Od temné půlnoci až do chvíle, kdy se na východní obloze zaperlil první úsvit, stáli Caesar s Pompeiem v togách pruhovaných purpurem a šarlatem, zády opřeni o sebe navzájem, oči upřeny k nebesům. Caesar měl to štěstí, že vlivem posunu kalendáře nastával Nový rok celé čtyři měsíce před slunovratem, takže hvězdy padající ze souhvězdí Persea dosud trousily své jiskřivé stopy po ztemnělé klenbě oblohy; znamení se ukázala celá řada včetně záblesku v oblaku po levici. Správně by tu byl měl stát i Bibulus se svým angurským pomocníkem, avšak i v tomto směru si dal Bibulus záležet na tom, aby ukázal, že s Caesarem spolupracovat nehodlá. Konal svá pozorování namísto toho doma – což bylo sice přípustné, avšak poněkud neobvyklé.

Poté se první konsul a jeho přítel odebrali každý do svého domova, aby se oblékli do denního šatu. U Pompeia to znamenalo triumfální oděv, jenž mu byl nyní povolen při všech slavnostních příležitostech, nikoli pouze o hrách; Caesar si na sebe vzal nově utkanou bělostnou *togu praetextu,* jejíž lem nebyl zbarven tyrským nachem, nýbrž týmž obyčejným purpurem, jakého se užívalo v prvých dnech republiky, kdy Juliové stáli stejně v popředí jako nyní, o pět set let později. Pompeius si navlékl na prst zlatý senátorský prsten, zatímco Caesarův prsten byl železný, tak jako tomu bylo za stara u Juliů. Na hlavě měl korunu z dubových listů, pod togou tuniku pontifika maxima s šarlatovými a purpurovými pruhy. Nebylo to věru žádné potěšení kráčet vzhůru Clivem Capitolinem bok po boku s Bibulem, jenž nepřestával polohlasem mumlat, že se Caesarovi jako konsulovi nepodaří nic prosadit a že se on postará, aby se Caesarův konsulát stal přímo pomníkem toho nejobyčejnějšího nicnedělání, i kdyby ho to mělo život stát. O nic větší radost nepředstavovalo usednout na slonovinové křeslo s Bibulem po boku, zatímco je pozdravoval a vychvaloval dav senátorů a jezdců, rodinných příslušníků a přátel. Caesarovo štěstí se osvědčilo i v tom, že jeho bílý býček bez jediné poskvrny se dal bez odporu obětovat, zatímco Bibulův býk naponejprv neohrabaně padl, pak se pokusil znovu vstát a zkropil tak togu druhého konsula krví. Špatné to znamení.

Byl to Caesar, kdo poté v chrámu Jova Nejlepšího Největšího svolal senát k zasedání, Caesar, kdo stanovil datum pro Latinské svátky, *feriae Latinae,* a Caesar, kdo rozlosoval provincie pro prétory. Nebylo proto divu, že se Lentulovi Spintherovi dostala Přední Hispánie.

„Dojde k jistým změnám,“ oznámil první konsul normálním hlubším tónem, jelikož v *celle,* kde stála socha Jova Nejlepšího Největšího, se dobře rozléhal jakýkoli hlas. „Vrátím se v tomto roce ke zvyku běžnému z počátku republiky a nařídím svým liktorům, aby mne v oněch měsících, kdy mi nebudou náležet fasces, následovali, namísto aby chodili přede mnou.“

Zástup souhlasně zašuměl, avšak naráz odmítavě zasyčel, když se ozvalo Bibulovo zavrčení: „Dělej, jak chceš, Caesare, mně je to jedno! Jen ode mne neočekávej, že se po tobě budu opičit!“

„Neočekávám, Marku Calpurnie!“ zasmál se Caesar a vyzdvihl tak Bibulovu nezdvořilost v užití jeho cognomina.

„Ještě něco?“ otázal se Bibulus a nenáviděl v tu chvíli svůj nedostatečný vzrůst.

„Nic, co by se přímo dotýkalo tebe, Marku Calpurnie. Mám v těchto místech za sebou už dlouhou řadu let činnosti, jak v senátě, tak ve službě Jovovi Nejlepšímu Největšímu, v jehož chrámu se dnes senát sešel ke svému jednání. Do senátu jsem vstoupil už ve svých šestnácti letech jako flamen Dialis, poté jsem se po necelých dvou letech do něho opět vrátil, neboť jsem získal *občanskou korunu.* Pamatuješ se ještě na ty měsíce před Mytilénou, Marku Calpurnie? Byl jsi tam tenkrát také, i když tobě *corona civica* udělena nebyla. A teď, ve svých čtyřiceti letech, se stávám prvním konsulem. Takže úhrnem jsem členem senátu už po více než třiadvacet let.“

Přešel k brisknímu a věcnému tónu. „Za oněch třiadvacet let, otcové senátoři, jsem v senátních procedurách zažil některé změny k lepšímu, zejména tu, že jsme si teď navykli pořizovat doslovný zápis všech našich jednání. Ne všichni těchto záznamů využíváme, já však ano a se mnou i všichni ostatní seriózní politici. Záznamy nicméně mizí v archivu. Znám i případy, kdy měly záznamy pramálo společného s tím, co tu bylo ve skutečnosti řečeno.“

Rozhlédl se po hustě sevřených řadách tváří; nikdo se neobtěžoval instalovat do chrámu Jova Nejlepšího Největšího o Novém roce stupně, neboť to vždy byla jen krátká schůze a omezila se jen na projev prvního konsula.

„Mějme ohled také na římský lid. Většina našich zasedání se koná při dokořán otevřených dveřích, takže nevelký počet zájemců shromážděných venku nás může slyšet. Co se děje pak, je nevyhnutelné. Ten, kdo slyší nejlépe, předává slyšené dál těm, kteří stojí příliš daleko na to, aby nás mohli zaslechnout, a jak se tyhle vlnky šíří dál a dál, ztrácejí slova na přesnosti. Je to mrzuté pro lid, ale je to dost nepříjemné i pro nás samé.

Chci vás proto požádat, abyste dali souhlas ke dvěma úpravám, pokud jde o zápisy našeho jednání v senátě. Prvá se týká obou druhů jednání, s otevřenými i zavřenými dveřmi. Navrhuji, aby písaři své poznámky následně přepisovali na papír, tak aby si mohli oba konsulové a všichni prétoři – samozřejmě jen pokud se zasedání zúčastnili – tento zápis přečíst a svým podpisem stvrdit jeho správnost. Druhá úprava se týká pouze těch zasedání, která budeme konat při otevřených dveřích. Doporučuji, aby zápisy z jejich jednání byly vyvěšovány na zvláštním vyhrazeném místě na Foru Romanu, chráněném před nepřízní počasí. Důvodem, který mne k tomu vede, je společný zájem nás všech, bez ohledu na politické nebo frakční ploty mezi námi a na to, na které jejich straně spásáme trávu. Je to stejně potřebné jak pro Marka Calpurnia, tak i pro Gaia Julia. A stejně potřebné je to i pro Marka Porcia nebo pro Gnaea Pompeia.“

„Pravda je,“ neozval se nikdo jiný než Metellus Celer, „že myšlenka je to velice dobrá, první konsule. Pochybuji, že se budu stavět za tvé zákony, ale tohle podpořím a doporučuji, aby senát návrh prvního konsula posoudil příznivě.“

Výsledkem bylo, že když byl dán pokyn k hlasování, všichni přítomní až na Bibula a Catona přešli na pravou stranu. Jen nepatrná záležitost, to je pravda, ale přesto první věc a zdařila se.

„Stejně tak se vydařila i slavnostní večeře poté,“ svěřoval se Caesar matce na konci onoho velice dlouhého dne.

Byla na něho pochopitelně nesmírně pyšná. Všechna ta předchozí léta za to stála. Měla ho tu před sebou, sedm měsíců mu chybělo do čtyřicátých narozenin, a byl prvním konsulem senátu a lidu římského. Toho, co se nazývalo *res publica.* Přízrak dluhů už zmizel, jakmile se Caesar navrátil ze Zadní Hispánie s podílem zcela dostačujícím k tomu, aby mohl učinit s věřiteli vyrovnání, které ho zbavilo hrozby zkázy. Onen převzácný mužíček Balbus klusal pilně z jedné jejich kanceláře do druhé, vyzbrojen vědry se svitky papírů, až posléze Caesara vymanil ze všech jeho dluhů. Jak zvláštní! Aurelii nikdy ani na okamžik nepřipadlo možné, že by Caesar nemusel splatit za léta nahromaděné složené úroky do posledního sestercie, avšak Balbus byl mistrem ve smlouvání. Nezbylo sice nic, co by mohlo Caesara zajistit pro případ nějakého příštího záchvatu marnotratného rozhazování, nic však nezůstal dlužen za své minulé výdaje. A měl slušný příjem od státu a nádherný dům k tomu.

Aurelia jen zřídkakdy vzpomínala na svého manžela, jenž už pětadvacet let nebyl mezi živými. Byl prétorem, nikoli však konsulem. V jeho generaci přešla tato koruna na hlavu jeho staršího bratra a do další větve rodu. Kdo by byl kdy předvídal nebezpečí, jaké v sobě skrývalo ono pouhé shýbnutí, když si chtěl zašněrovat botu? Kdo by vypověděl otřes, jakým pro ni byl neznámý posel, jenž jí mezi dveřmi předal onen děsivý džbáneček – jeho popel? Vůbec tehdy netušila, že je mrtev. Pokud by byl zůstal naživu, byl by – snad – pomohl Caesarovi nalézt a zvládat jisté životní brzdy, i když si Aurelia byla odevždy vědoma toho, že jejímu synovi jsou bytostně cizí. Avšak dnešním dnem, Gaie Julie, můj tolik milovaný manželi, se náš syn stal prvním konsulem – a dosáhne ještě pro Julie Caesary takových met, k jakým až dosud žádný jiný Julius Caesar nedospěl. A co Sulla, co ten by si o tom asi pomyslel? Druhý muž v jejím životě, třebaže jedinou důvěrností mezi nimi se stal polibek nad mísou plnou hroznů. Jak já jsem se pro něho trápila, pro toho tolik nešťastného a tolik trýzněného muže! Oba je postrádám. Ale prožila jsem dobrý život! Dvě dobře provdané dcery mám, vnoučata mám, a tento – tento *bůh* je mým synem.

Je osamělý. Doufala jsem kdysi, že se jeho přítelem a důvěrníkem, jenž mu vždy chyběl a dosud chybí, stane onen Gaius Matius v druhém přízemním bytě mé insuly. Jenomže Caesar se mu příliš záhy a příliš rychle vzdálil. Bude tomu vždycky tak? Není tu přece jen někdo, s nímž by si Caesar rozuměl jako se sobě rovným? Jak já bych si přála, aby konečně nalezl skutečného druha. Ne ovšem v manželce, to nikoli! My ženy nejsme nadány ani tou šíří pohledu, ani zkušenostmi z veřejného života, jaké on by u opravdového přítele potřeboval najít. Ovšem ta stará pomluva o králi Níkomédovi, která na něm ulpěla, znamenala současně, že s mužem on důvěrné přátelství nenaváže, až příliš dobře je si vědom, jak by si ho lidé mohli vykládat. Za celá léta od té doby už se pak žádné takové nařčení neozvalo. To přece naprosto jednoznačně prokazuje jeho bezúhonnost. Jenomže na Foru se vždycky najde nějaký ten Bibulus. A nadto má Caesar před očima i výstražný příklad Sullův. Všechno, jen ne takové stáří, jaké bylo souzeno Sullovi, Caesare!

Pochopila jsem už, že se Caesar nikdy neožení se Servilií. A že by to byl nikdy, v žádném okamžiku neučinil. Ona kvůli tomu trpí, má však Bruta, na němž si může vylévat zlost i zklamání. Chudáček Brutus, tolik bych si přála, aby ho Julia milovala, ale toho se také nedočkám. Jak může takové manželství vypadat?

V neviditelném počitadélku skrytém v její hlavě zaskočila při tom pomyšlení jedna z kuliček na své místo.

Nahlas se však jen otázala: „Zúčastnil se toho banketu i Bibulus?“

„Ale jistě, byl tam. Byli tam i Cato, Gaius Piso a všichni ostatní *boni*. Ale chrám Jova Nejlepšího Největšího je rozlehlý a oni se uchýlili na lehátka tak daleko ode mne, jak to jen bylo možné. Středem té skupinky se stal Catonův věrný přítel Marcus Favonius, který se konečně dočkal úřadu prétora.“ Caesar se uchichtl. „Cicero se mi svěřil, že na Foru je teď Favonius znám pod jménem *Catonův opičák*, což je hned dvojitý žertík. Jednak se po Catonovi skutečně opičí, jak jen může, včetně toho, že nenosí vůbec nic pod togou, ale je to současně taková dlouhoruká figurka, že opravdu vypadá, jako když kráčí opice. Hezké, ne?“

„Určitě je to případné. To byl Ciceronův nápad?“

„Řekl bych, že ano, ale on dnes trpěl nějakým záchvatem skromnosti, patrně proto, že z něho Pompeius vymámil přísahu, že se ke mně bude chovat zdvořile a přátelsky, a jemu se něco takového po záležitosti s Rabiriem příliš nelíbí.“

„Jsi z toho ale nějaký skleslý.“

„Cicerona bych měl docela rád na své straně, ale toho se asi nedočkám, *mater*. A tak se připravuji.“

„Na co?“

„Na den, kdy se Cicero odhodlá přidat i s tou svou nevelkou frakcí k *optimátům.*“

„Myslíš, že to dojde až tak daleko? Pompeiovi Magnovi se to moc zamlouvat nebude.“

„Dost pochybuji, že by se někdy stal nějakým horlivým příslušníkem *optimátů*, jim vadí jeho sebevědomí právě tak jako moje vlastní. Ale znáš přece Cicerona. Je to kobylka luční s neposlušným jazejčkem, pokud si takové zvířátko dovedeš představit. Hop sem, hop tam, a kvůli svým řečem je přitom věčně v nesnázích. Viz Publius Clodius a těch šest palců. Báječný vtip, ne ovšem pro Clodia ani pro Fulvii.“

„Jak budeš s Ciceronem jednat, pokud se z něho stane tvůj protivník?“

„Nu, Publiovi Clodiovi jsem se s tím zatím nesvěřil, ale zajistil jsem už souhlas kněžských kolegií, aby se Clodius mohl stát plebejem.“

„A Celer nic nenamítal? Odmítl přece přijmout Clodiovu kandidaturu na tribuna lidu.“

„To učinil zcela podle zákonů. Celer je výtečný právník. Ale pokud jde o Clodiův status, nijak se o něj nestará. A proč také? Clodiovo vzteklounství je teď namířeno jediným směrem, proti Ciceronovi, a ten nemá u Celera ani u kněžských kolegií žádné slovo. Na patricije, který se chce stát plebejem, se nijak nezahlíží. Muže, kteří v sobě mají kousek demagoga jako právě Clodius, tribunát prostě láká.“

„Proč jsi Clodiovi nepověděl, že už jsi mu obstaral to svolení?“

„Nevím, jestli mu to vůbec řeknu. On je velice nestálý. Ovšem pokud bude nutné nějak se vypořádat s Ciceronem, pustím Clodia ze řetězu.“ Caesar zívl a protáhl se. „Och, jsem opravdu unavený. Je tu Julia?“

„Ne, je na dívčím večírku, který pořádá Servilia, řekla jsem jí, že tam může zůstat spát. Děvčata v tomhle věku dokáží strávit povídáním a hihňáním celé dlouhé dny.“

„O nonách jí bude sedmnáct. Och *mater*, jak ten čas letí! Už je to deset let, co je její matka mrtvá.“

„Ale ne zapomenuta,“ řekla chraptivě Aurelia.

„Ne, to nikdy.“

Rozhostilo se ticho, vlídné a hřejivé. Pokud Aurelii nesužuje pomyšlení na finanční obtíže, je potěcha sama, říkal si její syn.

Náhle si Aurelia odkašlala a s nezvyklým výrazem se na něho zahleděla. „Poslyš, Caesare, onehdy jsem musela zajít do Juliina pokoje a prohlédnout její šatník. Mým

dárkem k jejím sedmnáctinám by určitě měly být šaty. Ty jí můžeš darovat nějaké šperky – doporučovala bych náušnice a náhrdelník z prostého zlata. Ale já jí chci dát něco na sebe. Vím sice, že ve svém věku by si měla látku utkat sama a sama si také roucho ušít – já jsem to v jejím věku dělala – jenomže ona je naneštěstí spíš na knížky, raději čte, než tká. Měla jsem ji sice ke tkaní, ale už před lety jsem to vzdala, nestálo to za tu námahu. Co vyrobila, nevypadalo příliš k světu.“

„*Mater*, kampak tímhle vlastně míříš? Mně je přece naprosto jedno, čím se Julia zabývá, pokud to ovšem není pod její důstojnost.“

Aurelia se namísto odpovědi zvedla. „Počkej tady,“ přikázala a odešla z Caesarovy pracovny.

Slyšel ji stoupat po schodech do horního patra, pak se chvíli neozývalo nic, až opět zazněly její kroky, jak sestupovala. Vešla s oběma rukama za zády. Caesar, mimořádně pobaven, se ji upřeným pohledem pokoušel vyvést z rovnováhy, neuspěl však. A pak se její ruce hbitě kmitly a postavily mu cosi na stůl.

Jako u vytržení shledal, že hledí na nevelkou bystu zpodobující – koho jiného než Pompeia! Tato hlavička byla zhotovena mnohem dokonaleji než ty, které vídal na trzích, přesto však i to byl pouhý odlitek hromadně vyráběný ze sádry v připravené formě; podoba ovšem byla mnohem věrnější a také polychromována byla s větší citlivostí.

„Našla jsem ji zastrčenou mezi jejími dětskými šaty, ve skříni, o níž bezpochyby předpokládala, že tam nikdo nic hledat nebude. Přiznávám, že bych se tam nebyla šla podívat ani já, kdyby mě nebylo napadlo, že spousta holčiček v Subuře může ještě užít věci, ze kterých Julia už dávno vyrostla. My jsme ji sice nijak nekazili, učili jsme ji, že jí mají stačit staré šaty, i když děvčata jako Junia chodí každý den v něčem novém – nikdy jsme však nedopustili, aby vyhlížela *ošuntěle.* Zkrátka, řekla jsem si, že tu skříň vyklidím a Cardixu pošlu s těmi věcmi do Subury. Poté, co jsem tam našla tohle, nechala jsem skříň, tak jak je.“

„Kolik dostává Julia na útratu, *mater*?“ otázal se Caesar, zvedl bystu a otáčel jí v rukou, koutky úst mu přitom poškubával úsměv; myslel na všechna ta děvčata nahrnutá kolem stánků na tržišti, jak tam vzdychají a vrkají po Pompeiovi.

„Velice málo, jak jsme se na tom dohodli, když dospěla a potřebovala mít nějaké peníze v míšku.“

„A kolik bys řekla, že tohle stálo, *mater*?“

„Přinejmenším sto sesterciů.“

„Ano, to je podle mne přesný odhad. Takže si z toho mála, co má, našetřila, aby si mohla koupit tuhle věcičku.“

„Zřejmě ano.“

„A co z toho vyvozuješ?“

„Že se do Pompeia zbláznila, jako ostatně každá dívka z jejího okruhu. Mám živou představu, jak se právě teď tucet děvčat včetně Julie sklání nad stejnou bystou téhož muže, jak vzdychají a plácají nesmysly, zatímco se Servilia pokouší usnout a Brutus někde smolí svůj nejnovější literární výtah.“

„Na ženu, která se za celý svůj život nedopustila jediné indiskrece, *mater*, máš až udivující znalosti lidského chování.“

„To, že jsem měla vždycky dost rozumu na to, abych sama nedělala hlouposti, ještě neznamená, že nejsem schopná vnímat hlouposti, jaké dělají jiní,“ řekla Aurelia přísně.

„A proč mi tohle vůbec ukazuješ?“

„Nu," řekla Aurelia a posadila se opět, „především musím říct, že Julia není vůbec hloupá. Její babičkou jsem koneckonců já! Když jsem našla *tamhleto*," ukázala na malého Pompeia, „přimělo mě to zauvažovat o Julii způsobem, jaký mne až dosud nenapadl. My máme trochu sklon přehlížet, že už je téměř dospělá, ale ono tomu tak přesto je, Caesare. Příští rok bude Julii osmnáct a má se provdat za Bruta. Jenomže čím je Julia starší a čím je ta svatba blíž, tím větší z ní mám obavy."

„Proč?"

„Ona ho totiž nemiluje."

„Láska není součástí oné dohody, *mater*," řekl Caesar vlídně.

„Já vím, že není, a nemám ani snahu být sentimentální. Ty ovšem znáš Julii jen povrchně, a jinak to ani nemůže být. Vídáš ji sice dost často, ale tobě Julia nastavuje jinou tvář, než jakou ukazuje mně. Tebe ona zbožňuje, doslova a do písmene tě zbožňuje. Kdybys po ní chtěl, aby si vrazila dýku do prsou, tak by to asi udělala."

Neklidně sebou zavrtěl. „*Mater*, prosím tě!"

„Ne, já to myslím vážně. Kdybys Julii o něco takového požádal, usoudila by, že je to patrně nutné pro tvé příští blaho. Je to Ífigenie v Aulidě. Pokud by její smrt dokázala rozpoutat větry a naplnit tak plachty tvého života, bez váhání by ji podstoupila. A přesně takovýhle," říkala Aurelia přesvědčeně, „je její postoj k Brutovi, tím jsem si naprosto jista. Učiní to, aby ti udělala radost, a bude mu dobrou ženou po padesát let, pokud se toho on dožije. Ale jako Brutova manželka šťastná nikdy nebude."

„Ale takového něco já přece vůbec nechci!" vykřikl Caesar a odložil bystu na stůl.

„Nemyslela jsem, že bys takového něco mohl chtít."

„Ani slovem se mi o ničem podobném nezmínila."

„A nic ti o tom sama nepoví. Brutus je teď hlavou pohádkově bohaté a starobylé rodiny. Juliin sňatek s ním zapojí tuhle rodinu plně do tvých plánů, a ona to dobře ví."

„Zítra si s ní promluvím," řekl rozhodně.

„Ne, Caesare, to nedělej. Bude se jen domýšlet, že jsi vytušil její odpor, a řekne ti, že nemáš pravdu."

„Ale co tedy mám udělat?"

Na Aureliině tváři se rozhostil spokojený výraz blažené kočičky; usmála se, a div že v hloubi hrdla nepředla. „Kdybych byla na tvém místě, synku, pozvala bych chudáka opuštěného Pompeia Magna na příjemnou večeři v úzkém rodinném kruhu."

S otevřenou pusou a s úsměvem, jímž se ji neúspěšně pokoušel opět sklapnout, vyhlížel Caesar, jak vypadával jako malý chlapec. Poté úsměv přece jen zvítězil a proměnil se v bouřlivý řehot. „*Mater, mater*," řekl, když byl opět mocen slova, „co já bych si bez tebe počal? Julia a Magnus? Ty se domníváš, že by takového něco bylo možné? Co já jsem si nalámal hlavu, abych připadl na nějaký způsob, jak ho k sobě připoutat, ale tenhleten mě vůbec nenapadl! Máš plnou pravdu, neumíme k ní přistupovat jako k dospělé. Myslel jsem si, když jsem se vrátil domů, že se mi tohle snad daří. Ale byl tu Brutus – a já jsem to prostě bral jako hotovou věc."

„Vydařit by se takové manželství mohlo jedině v tom případě, že by to byl oboustranně sňatek z lásky, jinak nikoli," řekla Aurelia, „takže nic neuspěchej a slovem ani pohledem žádnému z nich nenaznač, co za jejich setkáním vězí."

„Nedám jim nic znát, samozřejmě že ne. Kdy by se to mělo uskutečnit?"

„Vyčkej, až bude projednán ten zákon o pozemcích, ať už dopadne, jak chce. A jeho nijak nepostrkuj, ani poté, co se tu sejdou."

„Je krásná, je mladá, je to Julia. Magnus o ni požádá, jen co bude večeře u konce."

Ale Aurelia zavrtěla hlavou. „Magnus nepožádá vůbec o nic."

„Proč ne?“

„Kdysi mi o tom něco pověděl Sulla. Pompeius se odjakživa bál žádat ruku princezen. A přesně tou je Julia, synu, je to *princezna!* Nejurozenější v celém Římě. V Pompeiových očích se jí nevyrovná žádná cizí královna. A on o ni nepožádá ze strachu, že bude odmítnut. Tak to tehdy řekl Sulla – Pompeius by raději zůstal starým mládencem, než by riskoval újmu na své *dignitas,* jakou by znamenalo odmítnutí. Takže on čeká, až někdo, kdo má doma dceru princeznu, požádá jeho. Navrhnout to budeš muset ty, Caesate, ne Pompeius. Nech ho nejdřív pořádně vyhladovět. On ví, že je Julia zasnoubena s Brutem. Co bude, až se Pompeius a Julia poznají, se teprve uvidí, ale nenechme k tomu setkání dojít příliš záhy.“ Vstala a sebrala Pompeiovu bystu ze stolu. „Tu dám zase zpátky.“

„Ne, postav ji na poličku u jejího lůžka a udělej, cos měla v úmyslu. Pošli ty její staré šaty do Subury,“ řekl Caesar, opřel se nazad a přivřel spokojeně oči.

„Pokoří ji, když zjistí, že jsem odhalila její tajemství.“

„Nepokoří, když ji vyplísníš za to, že přijímá dárky od Junie, která má příliš mnoho peněz. Bude se tak moci dívat na Pompeia Magna, aniž se to dotkne její hrdosti.“

„Jdi už spát,“ řekla Aurelia ve dveřích.

„Přesně to jsem měl už v úmyslu. A díky tobě budu po vší dřině dřímat dřív než dřeň toho nejdřevěnějšího dřeva.“

„Nepřeháníš to trochu s těmi aliteracemi, Caesare?“

Druhého lednového dne předložil Caesar svůj pozemkový zákon senátu a otcové senátoři se otřásli, když uviděli, jak sluhové rozestavují prvnímu konsulovi k nohám téměř třicet velkých věder s knižními svitky. Dosavadní zákony se ve srovnání s tím zdály svou délkou být pouhými miniaturami; zákon *lex Iulia agraria* měl hodně přes stovku kapitol.

Jelikož akustika Hostiliovy kurie byla neuspokojivá, nasadil první konsul vysoký tón a začal římskému senátu přednášet obdivuhodně hutný, avšak přesto srozumitelný výklad tohoto rozměrného dokumentu nesoucího jeho jméno, a pouze jeho jméno. Škoda, otcové senátoři, že na něm nebyl Bibulus ochoten spolupracovat; jinak by se byl zákon nazýval *lex Iulia Calpurnia agraria.*

„Moji písaři připravili tři sta opisů zákona; čas nedovolil pořídit jich více,“ pokračoval. „Je jich nicméně tolik, že jedna kopie vychází vždy na dva senátory, a padesát jich zbývá pro schůze lidu. Dám před Aemiliovou bazilikou zřídit stánek, kde bude právní sekretář a další asistent, takže ti občané, kteří si ho budou přát prostudovat anebo klást k němu otázky, tak mohou učinit. Ke každé kopii je připojeno stručné shrnutí spolu s odkazy na příslušné odstavce nebo kapitoly, pokud by někdo z jeho čtenářů měl o to či ono ustanovení větší zájem než o jiná.“

„Ty asi žertuješ!“ ozval se Bibulův posměšný hlas. „Nikdo se přece nebude obtěžovat ani čtením něčeho o polovičné délce!“

„Upřímně doufám, že si to přečte každý,“ pozvedl Caesar obočí. „Očekávám kritiku, chci získat podnětné připomínky, chci se dozvědět, co je v zákoně ještě nedobrého.“ Říkal to s pevným výrazem v tváři. „Stručnost je sice nezbytná, vyprávíme-li vtip, zato v zákonech, které k plné výstižnosti nutně vyžadují dostatek prostoru, je jakákoli kusost jen a jen na škodu. Je třeba zvažovat veškeré eventuality, zkoumat je, vysvětlit je. Dokonalý zákon je nutně i dlouhý zákon. Dočkáte se ode mne, otcové senátoři, i několika krásných krátkých návrhů zákonů. Důležité je, že každý ze

zákonů, které vám hodlám navrhnout, budu koncipovat já osobně, a to na principu zahrnutí veškerých předvídatelných možností."

Odmlčel se, aby se k tomu senátoři mohli vyjádřit, nikdo se však nepřihlásil o slovo. „Itálie, to je Řím, na to nesmíte zapomínat. Veřejná půda italských obcí, měst a okrsků náleží Římu, a díky válkám a migracím dnes na našem poloostrově existuje stejně velký počet nedostatečně osídlených a nedostatečně využívaných okrsků jako v současném Řecku. Město Řím je naproti tomu přelidněno. Rozdílení obilí zdarma se tu stalo mnohem větším břemenem, než jaké si státní pokladna zaslouží nést, přičemž tím, co jsem právě řekl, ani v nejmenším nekritizuji zákon Marka Porcia Catona. Podle mého názoru šlo o znamenité opatření. Bez něho by nás byly čekaly nepokoje a bouře. Faktem ovšem zůstává, že namísto investice do stále narůstajícího objemu bezplatně rozdíleného obilí bychom měli ulevit onomu přelidnění Říma tím, že římským chudým dokážeme nabídnout něco víc než jen vstup do armády.

Máme také na padesát tisíc vojenských veteránů, kteří putují naší zemí z místa na místo – nevyjímaje Řím! – a nemají, kde by se mohli usadit a stát se mírumilovnými, produktivními občany schopnými plodit legitimní potomstvo a dávat tak Římu budoucí vojáky – namísto aby za sebou porůznu zanechávali parchanty držící se sukní nuzných žen. Pokud bychom si byli z našich vítězných výprav neodnesli jiné poučení, pak jsme si bezpochyby přinejmenším ověřili, že jsou to *Římané,* kdo bojují nejlépe, *Římané,* kdo zaručují svým vojevůdcům vítězství, *Římané,* kdo dokáží s klidem vážit i nutnost desetiletého obléhání, *Římané,* kdo umějí i po nejtěžších ztrátách nabrat dech a dát se znovu do boje.

Návrh, který vám předkládám, představuje zákon, jímž bude přidělena státní půda na celém poloostrově do posledního jitra, s výjimkou dvou set čtverečných mil v Ager Campanus a padesáti čtverečných mil přiléhajících k městu Capua, což je hlavní výcvikový prostor našich legií. Zahrnuty jsou v něm proto i veřejné pozemky při městech jako Volaterrae a Arretium. Dříve než se vydám rozmisťovat své milníky podél stezek pro dobytek hnaný po Itálii, chci mít jistotu, že je takto využit celek státní půdy zbývající na poloostrově s výjimkou Kampánie. Proč ne i kampánské pozemky? Jednoduše proto, že už jsou příliš dlouho pronajaty a že jejich nájemci by se dnes bez nich jen těžko dokázali obejít. K nim samozřejmě počítám i poškozeného jezdce Publia Servilia, jenž už, jak doufám, touto dobou zasázel novou révu a pohnojil ji takovou dávkou mrvy, jakou jen tyhle křehké rostlinky snesou."

Ani tato slova nevyvolala žádnou poznámku! Vzhledem k tomu, že Bibulova kurulská židle stála o kousek vzadu za Caesarovou, neviděl mu do tváře. Přesto se zdálo Caesarovi pozoruhodné, že Bibulus zůstává zticha. Mlčel i Cato, nyní už opět bez tuniky pod togou, poté co opičáček Favonius proklouzl do senátu a věrně ho napodoboval. Opičák, jenž se stal městským kvestorem, byl nyní oprávněn navštěvovat všechna senátní zasedání.

„Odhadl jsem, že státní půda, která je takto k dispozici, dovolí příděl deseti iuger každé z přibližně třiceti tisíc osob, které připadají v úvahu. Samozřejmě že bez vyvlastňování těch, kdo jsou v současné době v držení půdy pozemků *ager publicus* na podkladě jakýchkoli dřívějších zákonů o půdě. Zůstává tedy úkol nalézt zdroje půdy – dnes v soukromém vlastnictví – pro dalších zhruba padesát tisíc uchazečů. Počítám, jak z toho vidíte, s celkem osmdesáti tisíci osídlenci, z čehož padesát tisíc tvoří vojenští veteráni a třicet tisíc muži z římské chudiny. I kdybych nebral v úvahu, kolik vojenských veteránů se v současné době zdržuje v samotném Římě, sám přesun třiceti tisíc římských chudých na pozemky schopné uživit je představuje pro státní pokladnu

úlevu ve výši sedmi set dvaceti talentů ročně za dosavadní bezplatné příděly obilí. Připočteme-li dalších přibližně dvacet tisíc vojenských veteránů ve městě, pak toto odlehčení pokladně v podstatě vyrovná dodatečnou zátěž, kterou pro naše veřejné prostředky přinesl zákon Marka Porcia Catona.

I když však budeme uvažovat o nákupu soukromých pozemků v uvedeném rozsahu, bude státní pokladna bez nesnází schopna zajistit potřebné finance vzhledem k enormně zvýšeným důchodům z východních provincií – a to i v tom případě, že by sazba smluv na výběr těchto daní a poplatků byla snížena, dejme tomu, o jednu třetinu. Nepředpokládám přitom, že by k nákupu této půdy bylo jakkoli použito oněch dvaceti tisíc talentů čistého přínosu, který do státní pokladny odvedl Gnaeus Pompeius Magnus, jelikož velkorysé gesto Quinta Metella Nepota, jímž snížil daně a poplatky ve své provincii, nás o tyto příjmy, které Řím dosti naléhavě potřebuje, už připravilo."

Ozve se někdo? Nikoli. Nepos stále ještě správcuje v Přední Hispánii, ovšem mezi konsuláry přece sedí Celer. Je na čase, aby se i on odebral do své provincie, Zadní Galie.

„Prostudujete-li si zákon, jehož návrh vám předkládám, shledáte, že postrádá jakýkoli rys zpupnosti. Na vlastníky půdy, kterou by chtěl stát vykoupit, se nečiní nijaký nátlak, není v něm zabudováno ani jakékoli nucené snížení ceny pozemků. Půdu zakupovanou státem bude třeba platit podle ocenění našich vážených censorů Gaia Scribonia Curiona a Gaia Cassia Longina. Existující doklady k vlastnictví půdy budou považovány za právně plně způsobilé, nebudou zákonem v ničem zpochybňovány. Jinými slovy, pokud snad někdo posunul hraniční kameny a nikdo až dosud tento jeho čin soudně nenapadl, pak jimi bude definována výměra jeho půdy ke dni prodeje. Nikdo z nabyvatelů přidělené půdy nebude po dvacet let oprávněn ji prodat nebo ji opustit. Konečně, otcové senátoři, zákon stanoví, že veškeré nákupy a přidělování půdy budou řízeny komisí složenou z dvaceti starších jezdců a senátorů. Pokud mi schválíte *consultum*, které doporučí můj návrh shromáždění lidu, právo jmenovat tuto komisi získá senát. Pokud *consultum* neodhlasujete, přejde toto privilegium na shromáždění lidu. Kromě toho bude ještě ustaven výbor pěti konsulárů, který bude na práci komise dohlížet. Já sám se práce těchto dvou sborů nezúčastním. Ani jako člen komise, ani ve výboru konsulárů. Nechci připustit žádné podezření, že se Gaius Julius Caesar tímto zákonem chtěl jakkoli obohatit anebo se stát patronem těch, kterým dá *lex Iulia agraria* půdu."

Caesar si oddychl, pozdvihl obě ruce. „Pro dnešek dost, vážení členové tohoto senátu. Dávám vám dvanáct dní, abyste si mohli návrh tohoto zákona pročíst a připravit se na debatu o něm, což znamená, že příští zasedání, jež bude mít *lex Iulia agraria* na pořadu, se bude konat šestnáct dnů před únorovými kalendami. Senát se však sejde už za pět dnů, to znamená sedmý den před lednovými idami." Šibalsky se usmál. „Nerad bych měl pocit, že jsem kohokoli z vás obtížil nadměrným břemenem, takže jsem zajistil, aby oněch dvě stě padesát opisů mého zákona bylo doručeno do domů dvou set padesáti nejpřednějších členů našeho senátu. Nezapomeňte, prosím, na mladší členy tohoto sboru! Vy, kdo čtete rychle, pošlete svou kopii dál, hned jak ji budete mít prostudovánu. A mohu poprosit mladší muže, aby si už zde na místě dohodli, kdo ze starších se s nimi o svou kopii podělí?"

Poté co shromáždění rozpustil, opustil v Crassově doprovodu síň; když míjel Pompeia, pozdravil ho vážným pokynutím hlavy, nic než to.

Cato, který odcházel s Bibulem, měl mnohem víc řečí než za celé zasedání.

„Já si dám práci a pročtu ty nekonečné svitky do posledního řádku, aby mi neunikla sebemenší chybička," oznamoval, „a doporučuji ti udělat totéž, Bibule, třebaže tobě čtení zákonů nevoní. A přečíst to takhle musíme všichni."

„Mnoho prostoru na kritiku zákona samotného nám asi neponechal, jestli je ten návrh tak poctivý, jak on tvrdí. Chybiček v něm asi moc nezbylo."

„Chceš snad říct, že ty jsi pro přijetí toho zákona?" rozkřikl se Cato.

„Samozřejmě že nejsem!" odsekl Bibulus. „Říkám jen tolik, že obstrukce proti němu budou působit spíš jako zášť než jako konstruktivní připomínky."

Cato se na něho nechápavě podíval. „A bude ti to snad vadit?"

„V podstatě ne, ale doufal jsem, že přijde s nějakou přepracovanou verzí Sulpiciova nebo Rullova zákona – s něčím, do čeho budeme moci pořádně zavrtat. Není přece nutné, abychom před lidem vypadali hůř, než je třeba."

„My na něho zkrátka nestačíme," řekl chmurně Metellus Scipio.

„Co bychom nestačili!" vyjel Bibulus. „On vyhrát nemůže! Nesmí!"

Když se senát po pěti dnech opět sešel, bylo ohlášeno, že projednat se má záležitost asijských publikánů; tentokrát na pódiu nestála vědra s papíry o mnoha odstavcích, Caesar držel v ruce jeden jediný svitek.

„Tato věc trčí na místě už déle než rok, během něhož skupina výběrčích daní svým zoufalým úsilím o splnění smluv nepřestává ohrožovat dobré jméno římské správy v našich čtyřech východních provinciích – v Asii, v Kilikii, v Sýrii a v Býthýnii s Pontem," prohlásil Caesar tvrdě. „Ani tak však nebylo dosaženo výše důchodů, které s nimi censoři jménem státní pokladny smluvně dohodli.

Každý den, kterým tento nedůstojný stav pokračuje, je dalším dnem, kdy naši přátelé z východních provincií, naši *socii*, jsou nemilosrdně vysávání, dalším dnem, kdy naši *socii* proklínají jméno Říma. Správci těchto provincií dělí svůj čas mezi chlácholení deputací rozlícených *socii* a vysílání liktorů a vojska k asistenci výběrčím při tomto drancování.

Je třeba s těmito našimi ztrátami rázně skoncovat, otcové senátoři. Nic jiného jednoduše nezbývá. Mám zde návrh zákona, jímž se shromáždění lidu navrhuje snížit objem daní a poplatků placených východními provinciemi o jednu třetinu. Žádám vás, abyste mi ještě dnes odhlasovali potřebné *consultum.* Dvě třetiny z něčeho je neskonale víc než tři třetiny z ničeho."

Avšak *consulta* Caesar samozřejmě nedosáhl. Cato propovídal zbytek schůze rozborem Zénónovy filosofie a modifikací, jichž doznala působením římské společnosti.

Nazítří časně ráno svolal Caesar shromáždění lidu, zaplnil je Crassovými jezdci a dal o věci hlasovat tam.

„Neboť," uvedl, „pokud k vyřešení této věci nepostačilo sedmnáct měsíců nejrůznějších *contiones,* pak nepomůže ani dalších sedmnáct let! Budeme o tom hlasovat ještě dnes, což znamená, že k revizi smluv s publikány může dojít ani ne za sedmnáct dnů od této chvíle!"

Jediný pohled na tváře zaplňující prostor Comitia *optimátům* prozradil, že opozice by byla stejně nebezpečná jako bezvýsledná; když se pokusil promluvit Cato, byl vypískán, a když to po něm zkusil Bibulus, objevily se hrozící pěsti. V jednom z nejrychlejších hlasování v dějinách byly důchody státní pokladny z východních

provincií sníženy o jednu třetinu a dav jezdců provolával Caesarovi a Markovi Crassovi slávu až do ochraptění.

„Och, to se mi ulevilo!“ řekl Crassus a doslova zářil.

„Kéž bychom si s nimi dokázali poradit vždy takhle snadno,“ povzdychl si Caesar. „Pokud by se mi stejně lehce podařilo zvládnout i *lex agraria*, bylo by po všem, dřív než by se *boni* dokázali vůbec zorganizovat. Tahle tvá záležitost byla jediná, kvůli které jsem už nepotřeboval svolávat žádné *contiones*. *Boni*, ti hlupáci, nepochopili, že já tohle skutečně – udělám!“

„Jedna věc mi nejde do hlavy, Caesare.“

„A to?“

„Nu, tribunové lidu jsou v úřadě už celý měsíc, a tys přesto až dosud k ničemu nevyužil Vatinia. Přitom už jsi začal s protlačováním svých vlastních zákonů. Znám přece Vatinia. Určitě je to dobrý klient, ale za každou službu budeš muset platit.“

„*Budeme* muset platit, Marku,“ opravil ho jemně Caesar.

„Celé Forum to zmátlo. Tribunové lidu mají už měsíc svého úřadu za sebou bez jediného návrhu zákona, bez sebemenšího vzepření se.“

„Budu mít časem pro Vatinia a pro Alfia práce až dost, ale teď ještě k tomu nenadešel čas. Víš, funkci právníka tu zatím zastávám *já*, Marku, a mně se tahle práce velice líbí. Konsulové zákonodárci jsou dosti vzácní tvorové. Proč bych měl v tomto směru přenechat všechnu slávu Ciceronovi? Ne, já si počkám, až se dostane *lex agraria* do skutečných nesnází, a pak teprve Vatinia a Alfia pustím ze řetězu. Jen abych to *optimátům* trochu zkomplikoval.“

„Musím doopravdy celou tu horu papíru číst?“ vyptával se Crassus.

„Bylo by to velice dobré, protože právě ty bys nad tím návrhem mohl dostat lecjaký vynikající nápad. Jinak by ti na něm nemělo z tvého hlediska naprosto nic vadit.“

„Mne ovšem neošálíš, Gaie. Na světě prostě neexistuje způsob, jak podělit osmdesát tisíc lidí, každého deseti iugery, aniž sáhneš jak na Ager Campanus, tak na capujský prostor.“

„Ve snu mne nenapadlo, že bych tě mohl ošálit. Jenomže já zatím nemám v úmyslu rozhrnout tu oponu, co dosud ukrývá onu klec s šelmou.“

„Pak jsem ovšem rád, že jsem včas vycouval z podnikání na latifundiích.“

„A co tě k tomu přimělo?“

„Jsou to samé starosti a žádné zisky. Je to spousta iuger, kde je pár ovcí a pár ovčáků, pracovní čety abys ukovával k řetězům – jsou v nich samí lenoši, Gaie. Podívej se na Attika. Třebaže se mi ten člověk protiví, je podle mě až příliš chytrý, než aby v Itálii pastvinařil na půlce milionu iuger. Každý z těch latifundistů se rád chvástá, že pase na polovici milionu iuger, jenomže tím to také končí. Dokladem je Lucullus. Ten má zkrátka víc peněz než rozumu. Anebo spíš vkusu, třebaže o to on by se asi hádal. Ode mne se opozice obávat nemusíš a od jezdců také ne. Pást na státní půdě je spíše dobrá zábava pro senátory než dobré podnikání pro jezdce. Snad to senátorovi poskytne ten jeho census ve výši milionu sesterciů, jenomže co je to milion sesterciů, Caesare? Prťavých čtyřicet talentů! To dokážu vydělat za den na…“ – zazubil se, pak pokrčil rameny – „radši to ani neřeknu. Ty bys to ještě mohl prozradit censorům.“

Caesar shrnul záhyby své togy, sevřel je do dlaně a rozběhl se přes dolní Forum směrem k Velabru.

„Gaie Curione! Gaie Cassie! Neodcházejte ještě domů, vraťte se do svého censorského stánku! Mám pro vás důležité sdělení!“

Před zraky několika set ohromených jezdců a návštěvníků Fora sebral i Crassus záhyby togy do hrsti a pustil se za ním s pokřikem: „Ne! To ne! To nesmíš!“

Caesar se zastavil, nechal Crassa doběhnout až k sobě a oba dva se dali do řehotu, ještě než se vydali k pontifikově rezidenci. Opravdu zvláštní věc! Dva z nejproslulejších mužů Říma se tu honí po náměstí! A to měsíc ještě ani nedorůstá, natož aby byl v úplňku!

Po celý leden pokračoval mezi Caesarem a *optimáty* souboj o pozemkový zákon s neztenčenou silou. Na každém zasedání, které se mělo věnovat debatě o něm, se dával Cato do nekonečného řečnění. Caesar, zvědavý, zda se tento způsob ještě vůbec může osvědčit, dal konečně Catona za pomoci svých liktorů odtáhnout z jeho místa a strčit do Lautumií, kam ho *boni* za potlesku doprovázeli. Cato šel s hlavou hrdě vztyčenou, na kobylí tváři výraz mučedníka. Nikoli, tohle se neosvědčilo. Caesar své liktory odvolal, Cato se vrátil na své místo a dál mlel páté přes deváté.

Nezbývalo nic jiného, než přenést celou záležitost na půdu shromáždění lidu, a to i bez onoho rozhodnutí senátu, které nadále zůstávalo jen prchavou vidinou. Caesar bude muset návrh projednat v *contio* právě v měsíci únoru, kdy bude mít Bibulus fasces a kdy se bude moci úspěšněji vzpouzet konsulovi bez nich. Dojde k hlasování v únoru, či snad až v březnu? To nedokázal říci nikdo.

„Když jsi proti tomuto zákonu tolik zaujat, Marku Bibule,“ křikl na něho Caesar na onom prvním *contio,* „pověz mi proč! Nestačí stát tam jen a poštěkávat, že jsi proti. Musíš přece tomuto shromážděnému římskému lidu vysvětlit, co je na návrhu špatného! Já tu nabízím šanci lidem bez šancí, a chci to provést, aniž bych přivedl státní pokladnu na mizinu a aniž bych šidil anebo k čemukoli donucoval ty, kteří půdu vlastní! Ale všechno, cos k tomu zatím dokázal říct, bylo, že jsi proti, že jsi proti, že jsi proti! Pověz nám proč?“

„Jsem proti tomuto zákonu, protože ho navrhuješ ty, Caesare, žádný jiný důvod nemám! Cokoli ty činíš, je prokleté, bezbožné, zlomocné!“

„Hovoříš v samých hádankách, Marku Bibule! Mluv věcně, tyhle své výlevy vynech; pověz nám, proč se stavíš proti této naprosto nezbytné součásti římských zákonů! Vznes své námitky, prosím tě o ně!“

„Žádné námitky vznášet nebudu, já jsem prostě proti!“

Přes to, že se do Comitia natěsnalo několik tisíc lidí, byl šum davu minimální. Objevily se v něm však nové tváře, nebyl už složen pouze z jezdců, z mladých mužů Clodiova klubu a z pravidelných návštěvníků Fora; Pompeius do Říma přisunul své veterány, snad se tak chystal na hlasování, snad na boj, nikdo nedokázal říci, nač vlastně. Byli to muži pečlivě vybraní, rovnoměrně ze všech jedenatřiceti venkovských tribuí, a proto nesmírně cenní svými hlasy. Ale velice schopní i v boji.

Caesar se otočil k Bibulovi, rozpřáhl ruce. „Marku Bibule, proč bráníš velice dobrému a velice potřebnému zákonu? Cožpak v sobě nenalézáš nic, co by tě přimělo lidu spíše pomáhat než mu překážet? Cožpak nevidíš na tvářích všech těchto mužů, že nejde o zákon, který by lid odmítal? Je to zákon, po jakém celý Řím touží! Chceš trestat celý Řím jen proto, že nemáš rád mne, jednoho jediného muže jménem Gaius Julius Caesar? Je to snad důstojné konsula? Je to důstojné Calpurnia Bibula?“

„Ano, Calpurnia Bibula je to zcela důstojné!“ rozkřikl se druhý konsul z rosten „Jsem augur, poznám zlo, když se s ním setkám! Ty sám jsi to zlo a zlo je všechno, co činíš! Z žádného zákona, který ty navrhneš, nemůže vzejít nic dobrého! A proto také

tímto prohlašuji všechny komiciální dny až do konce roku za *feriae*, za sváteční, takže se až do konce roku nemohou konat žádná shromáždění lidu ani shromáždění plebejů!“ Povytáhl se na špičky, připažil ruce zaťaté v pěst a bohaté záhyby togy na jeho levé paži rázem zplihly, neboť ji zapomněl držet nakrčenu. „Činím tak s vědomím, že jsem oprávněn utéci se i k náboženským zápovědím! Neboť já ti teď říkám, Gaie Julie Caesare, že je mi jedno, jestli o tenhle tvůj zákon stojí kdejaká nevzdělaná palice v celé Itálii! Za mého konsulátu se ho nedočkají!“

Čišela z něho taková zášť, že se ti, kdo se politicky nepřikláněli k žádnému z obou konsulů, až zachvěli, potají schovali palec pod prostředník a prsteník a nechali trčet ukazovák a malíček jako dva rohy – znamení chránící před zlými mocnostmi.

„Jen se mu otírejte o nohy jako lísající se psi!“ křičel Bibulus na zástup posluchačů. „Olizujte si ho, očichávejte si ho, nabízejte se mu! Jestli o tenhle zákon tolik stojíte, tak se nestyďte tohle všechno dělat! Ale v roce, kdy já budu konsulem, ten zákon neprosadíte! Nikdy, nikdy, nikdy!“

Rozlehl se pískot, zazněly posměšky, kletby, nadávky, příboj zvuků nabyl takové síly a takové hrozivosti, že si Bibulus togu nahrnul co nejvíc na levici, otočil se a z roster se vzdálil. Ovšem jen natolik, aby byl v bezpečí; on i jeho liktoři stanuli na schodech k Hostiliově kurii a poslouchali, co bude dál.

A pak se jako zázrakem protesty změnily v jásot, jenž byl slyšet až na Forum Holitorium; Caesarovi stál náhle po boku Pompeius Veliký a první konsul ho vedl do popředí roster.

Velikán byl rozzloben a hněv dodal jeho slovům síly. A to, co řekl, nijak nepotěšilo Bibula ani Catona, jenž teď stál u něho.

„Gnaee Pompeie Magne, poskytneš mi svou podporu proti odpůrcům tohoto zákona?“ zvolal Caesar.

„Ať jen někdo zkusí tasit meč proti tvému zákonu, Gaie Julie Caesare, a já pozvednu svůj štít!“ zaburácel Pompeius.

A vtom stál na rostrech i Crassus. „Já, Marcus Licinius Crassus, prohlašuji, že tohle je nejlepší zákon, jaký kdy Řím viděl!“ zakřičel. „Těm z vás, kdo jste se zde shromáždili a kteří se snad obáváte o svůj majetek, se zaručuji svým slovem, že tímto zákonem není ohroženo ničí vlastnictví a že všem zúčastněným z něho kyne jen prospěch!“

Cato se otřesen otočil k Bibulovi. „Bohové! Marku Bibule, klame mě snad zrak? Vidíš totéž co já?“ vydechl.

„Ty tři pohromadě!“

„Za tím vším vůbec nevězí Caesar, ale Pompeius! Štěkáme na špatný strom!“

„To ne, Catone. Tím zosobněným zlem je Caesar. Ale vidím samozřejmě totéž, co vidíš i ty. Prapříčinou je Pompeius. Samozřejmě že právě on! Co by tímhle zákonem mohl Caesar získat kromě peněz? Pracuje pro Pompeia, celou tu dobu to všechno dělal kvůli Pompeiovi. A Crassus se s nimi spřáhl. Jsou tři a Pompeius je vede. Nu, těžili by z toho jeho veteráni, to jsme přece věděli. Jenomže Caesar nám s tou svou městskou chudinou vmetl písek do očí – jako by vyvstali ze stínů Gracchové a Sulpicius!“

Jásot byl ohlušující; Bibulus táhl Catona pryč, sešli dolů po schodech Hostiliovy kurie a zamířili k Argiletu,

„Budeme muset trochu změnit taktiku, Catone,“ řekl, když se vzdálili natolik, že už slyšeli jeden druhého. „Od nynějška se zaměříme především na Pompeia.“

„Jeho bude snadnější udolat než Caesara,“ procedil Cato skrze zuby.

„Každého je snadnější udolat než Caesara. Ale neměj strach, Catone. Jakmile zlomíme Pompeia, rozbijeme tím i tu jejich koalici. A až Caesar bude muset bojovat sám, dostaneme i jeho.“

„To bylo chytré prohlásit zbytek letošních komiciálních dnů za *feriae*, Marku Bibule.“

„Vypůjčil jsem si tenhle trik od Sully. Ale já hodlám jít mnohem dál než šel Sulla, o tom tě ubezpečuji. Pokud jim nebudu moci schvalování jejich legislativních návrhů zarazit, mohu zato samy jejich výsledky prohlásit za nezákonné,“ řekl Bibulus.

„Skoro si začínám myslet, že se snad Bibulus trochu pomátl,“ svěřil se Caesar toho dne Servilii. „Nad tím, jak najednou začal mluvit o ztělesněném zlu, vstávají člověku vlasy na hlavě. Nenávist – prosím, jenomže za tímhle je cosi víc. Není v tom kouska rozumu, nemá to žádnou logiku.“ Světlounké oči měl jakoby vymyté: byly to Sullovy oči. „Vycítili to i všichni ve shromáždění, a nikomu se to příliš nelíbilo. Politické očerňování je jedna věc, Servilie, s tím už se zkrátka každý musíme umět nějak vypořádat. Ale to, s čím se Bibulus vytasil dnes, přesunuje rozpory mezi námi do roviny, která vůbec není lidská. Jako bychom byli dvěma silami, jako bych já ztělesňoval zlo a on zastupoval dobro. Jak k takovému něčemu může docházet, je mně samotnému hádankou, ovšem právě ten nedostatek logiky a zdravého rozumu se přihlížejícím může jevit jako znak dobra. Lidé totiž běžně předpokládají, že logické a rozumově uchopitelné je právě zlo. Takže mě tím Bibulus, aniž tušil, co vlastně dělá, postavil do značně nevýhodného světla. Fanatika ztotožňují lidé se silami dobra; a ve srovnání s ním pak ten, kdo uvažuje, kdo zůstává nad věcmi, působí jako zlo samo. Nepřipadá ti to, co teď říkám, až příliš absurdní?“

„Vůbec ne,“ řekla. Stála nad Caesarem, jenž ležel natažen na lůžku, a její ruce mu pevně a rytmicky hnětly záda. „Plně chápu, co máš na mysli, Caesare. Vzrušení je mocné, a postrádá přitom jakoukoli logiku. Jako by existovalo v nějaké komůrce zcela oddělené od rozumu. Bibulus se prostě nepodrobil, i když podle všech pravidel lidského chování by byl měl cítit rozpaky, slabiny ve svém stanovisku, pokoření, všechny důvody pro to, aby ustoupil. Nikomu z přítomných nedokázal objasnit, proč je proti tvému zákonu! Přesto se ale postavil proti, a to tvrdě a úporně! Myslím, že věci se pro tebe budou vyvíjet k horšímu.“

„Pěkně ti za tohle děkuji,“ řekl, pootočil hlavu, aby jí viděl do tváře, a usmál se na ni.

„Nebudu tě přece utěšovat, když pravda je taková, jaká je.“ Přestala ho třít, posadila se k němu na kraj lůžka, až se konečně odtáhl a udělal jí místo vedle sebe. Pak řekla: „Caesare, mně je jasné, že cílem toho zákona je zavděčit se našemu drahému Pompeiovi – to by viděl i slepý. Ale když jsem tam dnes spatřila vás tři stát vedle sebe, působilo to na mne dojmem, že jde o mnohem víc než o nějaký nevýznamný pokus rozřešit náš naléhavý římský problém – co s propuštěnými veterány.“

Pozvedl hlavu. „Tys tam byla?“

„Ano. Mám tam krásnou schovávačku mezi Hostiliovou kurií a Porciovou bazilikou, takže nemusím napodobovat Fulvii.“

„A co ty se tedy domníváš, že se odehrává. Mezi námi třemi, myslím.“

Nahmátla na bradě jakési chloupky; bude si je muset začít vytrhávat. Uložila si toto rozhodnutí do paměti a obrátila pozornost k Caesarově otázce. „Když ses tam ukázal s Pompeiem, připadalo mi to nejprve jen jako chytrý politický tah. Ale když se objevil

Crassus, zvedlo mě to ze židličky, o tom tě ujišťuji. Připomnělo mi to časy, kdy on a Pompeius byli společně konsuly, až na to, že tentokrát se postavili každý z jedné strany vedle *tebe.* Aniž by se po sobě nevraživě podívali, bez náznaku jakýchkoli rozpaků. Vyhlíželi jste jako trojité skalisko téže hory. Bylo to působivé! Zástup okamžitě zapomněl na Bibula – dobrá věc. Ale musím říct, že mě přitom cosi napadlo. Neuzavřel jsi spojenectví s Pompeiem Magnem, Caesare, že ne?“

„Naprosto ne,“ řekl pevným hlasem. „Mým spojencem je Crassus a celá ta kohorta bankéřů. Ale Magnus není žádný hlupáček, to připouštíš i ty sama. Potřebuje mě, aby dostal půdu pro své veterány a aby byly ratifikovány jeho úmluvy na Východě. Na druhé straně bych chtěl vyřešit finanční problémy, které s sebou jeho dobytí Východu přineslo. Magnus v mnoha směrech Římu spíše způsobil nesnáze, než aby mu prospěl. Kdekdo tu rozhazuje peníze a činí příliš velké ústupky voličům. Můj záměr pro tento rok, Servilie, zní jednak vytěsnit co největší počet chudiny z Říma a tím i z front na státní obilí, tak aby se ulevilo státní pokladně, jednak skoncovat s těmi nedořešenými smlouvami na výběr daní. Ale čistě po fiskální linii, o tom tě ujišťuji. Chtěl bych také správcům ztížit mnohem víc, než dokázal Sulla, aby nakládali s provinciemi, jako by náležely spíše jim než Římu. Tím vším bych se měl stát přímo hrdinou pro jezdecký stav.“

Obměkčilo ji to trochu, jeho odpověď dávala smysl. Avšak cestou domů ji neopouštěl jakýsi tísnivý pocit. Caesar je obratný. A bezohledný. Pokud by to považoval za politickou nezbytnost, klidně by jí i lhal. Je to asi ten nejbystřejší muž, jakého kdy Řím zrodil; sledovala ho po celé ty měsíce, kdy pracoval na *lex agraria*, a nemohla uvěřit ostrosti jeho pohledu na věc. Rozesadil v prvém podlaží své rezidence stovku písařů a nechal je vytvářet stovku kopií toho, co bez jediného zaváhání diktoval a co oni zachycovali na své voskové tabulky. Zákon vážící celý talent, nikoli pouhé půl libry. Všechno dokonale utříděno, všechno v definitivní podobě.

Nu, miluje ho. Ani jeho odmítnutí, ta nesmazatelná urážka, ji od toho neodvrátilo. A dokázalo by ji od toho vůbec něco odvrátit? Proto bylo nezbytné, aby ho mohla považovat za oslnivějšího, nadanějšího a schopnějšího, než byl kdokoli jiný v Římě; právě tohle pomyšlení jí napomáhalo uchovat si svou hrdost. Ona, Servilia Caepionis, že by se mohla plazit před mužem, jenž není tím nejskvělejším ze všech Římanů po všechny časy? Vyloučená věc! Ne – ten, kdo je Caesarem, by se nedokázal spřáhnout s nějakým Pompeiem přivandrovalým z Picena! Už proto ne, že Caesarova dcera je zasnoubena se synem muže, jehož Pompeius kdysi zavraždil.

Brutus ji očekával.

Neměla zrovna náladu se synem cokoli projednávat, a dříve by ho byla stroze odmítla. Teď s ním však začala zacházet s jistou trpělivostí, nikoli proto, že jí Caesar řekl, že je na něj příliš tvrdá, ale proto, že pro ni Caesarovo odmítnutí znamenalo, byť jen v drobnostech, změnu situace. Neboť jednou jedinkrát nebyl její rozum (ono zlo v ní?) s to zvládnout její city (to dobré, co v ní bylo?), a když se vrátila po oné hrozné rozmluvě s Caesarem domů, dala průchod vší své bolesti i vzteku. Celý dům se třásl až do základů, služebnictvo se rozuteklo, Brutus se zavřel ve svých pokojích. Všichni naslouchali. Poté vtrhla do Brutovy pracovny a vychrlila na něho, co si myslí o Gaiovi Juliovi Caesarovi, jenž se s ní nechce oženit, jelikož byla nevěrnou manželkou.

„*Nevěrnou*!“ ječela, vlasy v celých chumáčích vytrhané, tvář i hruď nad rouchem rozdrásané oněmi strašlivými nehty. „Nevěrná! S ním, jen a jedině s ním! Ale to není dost dobré pro Julia Caesara, jehož *manželka* musí být mimo jakékoli podezření! Dokážeš tomu uvěřit? *Já* mu nejsem dost dobrá!“

Dopustila se tím výbuchem chyby, netrvalo jí dlouho, aby to pochopila. Caesarovo odmítnutí především postavilo Brutovo zasnoubení s Julií na pevnější základnu, nehrozilo teď už nebezpečí, že by se snad okolí mohlo na snoubenecký pár mračit kvůli spojení rodičů obou snoubenců – i když o incest by šlo jen po ryze formální stránce, jelikož tu chybělo jakékoli skutečné pokrevenství. Ve věci stupně pokrevního příbuzenství přípustného pro snoubeneckou dvojici byly ostatně římské zákony poněkud vágní a záleželo – jako dosti často – spíše na *mos maiorum* než na určitém zákonu vepsaném na desky. Proto se nemohla sestra provdat za svého bratra. Když však mělo dojít ke sňatku s vlastním strýcem či neteří, představovaly zábranu toliko zvyk, tradice a obecný odsudek. Bratranci se běžně ženili se svými sestřenicemi. Takže nikdo by byl nemohl právně ani nábožensky napadnout souběžný sňatek Caesarův se Servilií a Brutův s Julií. Přesto však by byly vyvolaly mnoho nevraživých pohledů! A Brutus byl v tomto synem své matky. Byl rád, když společnost dávala najevo souhlas s tím, co on činí. Neoficiální vztah jeho matky s Juliiným otcem s sebou nenesl ani zdaleka takový stupeň příhany; Římané se k takovým situacím stavěli pragmaticky, neboť tyto věci se prostě běžně děly.

Výbuch napomohl Brutovi i k tomu, že se na matku začal dívat jako na normální ženu spíše než jako na zosobnění moci. A zanechal v něm i zrnko pohrdání. Nezbavil se svého strachu před ní úplně, avšak naučil se s ním snáze vyrovnávat.

Takže se na něho jen usmála, usedla a projevila ochotu si s ním popovídat. Och, kdyby se mu jen trochu vyčistila ta jeho pleť! Jizvy pod tím nevzhledným vousiskem musí vypadat hrozně, a ty už nezmizí, i kdyby se konečně zbavil oněch věčných vřídků.

„Copak je, Brute?“ otázala se vlídně.

„Měla bys něco proti tomu, kdybych se otázal Caesara, jestli bychom mohli mít s Julií svatbu už příští měsíc?“

Zamžikala. „Co tě k tomu přivedlo?“

„Nic, až na to, že už jsme tolik let zasnoubeni a že Julii už je sedmnáct. Spousta děvčat se vdává v sedmnácti.“

„To je pravda. Cicero povolil Tullii sňatek už v šestnácti – ne ovšem, že by se právě tahle rodina mohla stát vzorem. Pro skutečné aristokratky je nicméně sedmnáct let přijatelný věk. Hlavně že si to žádný z vás zatím nerozmyslel.“ Usmála se a poslala mu vzduchem polibek. „Proč ne?“

Rázem se opět projevila její odvěká úloha vládkyně. „Chceš se na to raději zeptat ty, *mama*,“ otázal se Brutus, „anebo to mám udělat já sám.“

„Určitě ty,“ řekla. „To je krásné. Svatba už příští měsíc. Kdo ví? Co nevidět bychom se mohli s Caesarem stát dědečkem a babičkou.“

Brutus už spěchal za Julií.

„Zeptal jsem se matky, jestli by neměla námitky proti tomu, kdybychom se my dva příští měsíc vzali,“ řekl, něžně Julii políbil a vedl ji k lehátku, kde usedli vedle sebe. „Ona si myslí, že by to bylo pěkné. Takže o to chci při nejbližší příležitosti požádat tvého otce.“

Julia polkla. Och, tolik spoléhala, že jí bude dán ještě jeden rok svobody. Nemělo jí to být přáno. A když o tom tak přemýšlela, nebude to nakonec takhle lepší? Čím víc času ještě uběhne, tím víc se jí tento sňatek bude příčit. Ať to má raději za sebou! A tak tiše řekla: „Zní to moc hezky, Brute.“

„Myslíš, že by nás otec teď přijal?“ otázal se dychtivě.

„Nu, už je sice tma, ale on stejně ještě touhle dobou nespí. Zákon o přidělování pozemků má sice hotový, ale pracuje teď na něčem nesmírně rozsáhlém. Ta stovka

písařů je pořád ještě tady, v rezidenci. Ráda bych věděla, co by tomu řekla Pompeia, kdyby věděla, že se z jejích pokojů staly kanceláře.“

„Copak se tvůj otec už nikdy nechce oženit?“

„Nezdá se. Víš, já si nemyslím, že by se byl chtěl s Pompeiou vůbec oženit. Miloval mou matku.“

Brutus nakrčil své nebohé zhyzděné čelo. „Mně tohle připadá jako ten nejšťastnější stav mysli, i když jsem rád, že se neoženil s mou matkou. Byla tvoje maminka tak hezká?“

„Pamatuji se na ni sice, ale její tvář už si moc nevybavuji. Nebyla nějak úžasně krásná, a *tata* byl pořád někde pryč. Ale já se nedomnívám, že by se na ni *tata* díval, jak se většina mužů dívá na své manželky. On si asi nikdy nebude schopen považovat své ženy jen proto, že je to jeho manželka. Moje *mama* byla spíš něco jako jeho sestřička. Vyrůstali spolu a to je navzájem spojovalo nejvíc.“ Zvedla se. „Pojď, půjdeme najít babičku. Posílám ji vždycky napřed, ta se ho nebojí.“

„A ty ano?“

„Och, ještě nikdy mě neodbyl, ani se nemračil. Ale má strašně moc práce a já ho tolik miluju, Brute. Mám vždycky pocit, že mu ty moje problémečky musejí připadat nicotné.“

Nu, právě tahle její jemná, moudrá ohleduplnost vůči citům jiných byla jedním z důvodů, proč ji tak nesmírně miloval. S matkou už začíná vycházet, a až se ožení s Julií, bude se mu i se Servilií jednat stále lépe a lépe.

Ale Aurelia byla nachlazená a šla si už lehnout. Julia zaklepala na dveře otcovy pracovny.

„*Tata,* můžeme s tebou na chvilku mluvit?“ zeptala se přes dveře.

Přišel sám otevřít, usmíval se, políbil ji na tvář, stiskl ruku Brutovi. Zamžourali, když vešli do bohatě osvětlené místnosti, plamének vedle plaménku, a protože Caesar ke svícení užíval v lampách jen nejlepšího oleje a lněných knotů, neštípal tu do očí kouř ani nečpěl pach pálící se koudele.

„To je mi překvapení,“ řekl. „Napijete se trochu vína?“

Brutus zavrtěl hlavou; Julia se rozesmála.

„*Tata*,“ řekla, „já vím, že máš strašně moc práce, takže tě nebudeme dlouho zdržovat. My bychom chtěli mít příští měsíc svatbu.“

Jak on tohle jenom dokáže? V jeho tváři nedošlo k sebemenší proměně, třebaže se s ní cosi stalo. I jeho oči si zachovávaly stále stejný výraz.

„Co vás k tomu přivedlo?“ otázal se Bruta.

„Nu, Caesare,“ vykoktal Brutus, „jsme zasnoubeni už skoro devět let a Julii už je sedmnáct. Žádný z nás si to nerozmyslel a máme se moc rádi. Spousta dívek se přece vdává v sedmnácti. Maminka říká, že Junia bude mít svatbu už v sedmnácti, a Junilla taky. Jsou stejně jako Julia zasnoubeny s muži, nikoli s chlapci.“

„Došlo mezi vámi k nějakým důvěrnostem?“ otázal se Caesar nevzrušeně.

I v přísvitu lampiček bylo patrné, jak Julia zrudla. „Och *tata,* to ne! Samozřejmě že ne!“ vykřikla.

„Chcete tím tedy říci, že pokud byste se teď nevzali, mohlo by snad k nějakému důvěrnějšímu vztahu dojít?“ naléhal advokát v Caesarovi.

„Ne, *tata,* to vůbec ne!“ zalomila rukama Julia, slzy na krajíčku.

„Ne, tak to není,“ řekl trochu nahněvaně Brutus. „Přišel jsem tě o to požádat ve vší počestnosti, Caesare. Proč mi podsouváš něco tak nečestného?“

„Nepodsouvám," řekl Caesar klidně. „Na tyhle věci se otec zeptat musí, Brute. Jsem už dost dlouho mužem, což je pro většinu mužů důvodem, aby se zvýšenou měrou starali o bezpečí svých dcerek. Je mi líto, jestli jsem ti nějak načechral pírka, nemínil jsem se tě dotknout. Ale otec, který se nezeptá, nepatří k těm nejmoudřejším."

„Ano, to chápu," zamumlal Brutus.

„Můžeme se tedy už vzít?" naléhala Julia ve snaze mít už jistotu, dozvědět se, jaký bude její osud.

„Ne," řekl Caesar.

Rozhostilo se ticho, během něhož se zdálo, jako by z Juliiných ramínek bylo sňato obrovité břemeno; Caesar nemařil čas sledováním Brutovy tváře, bedlivě se díval na svou dceru.

„Proč ne?" otázal se Brutus.

„Řekl jsem v osmnácti, Brute, a tak jsem to i myslel. Moje první žena byla chudinka provdána už v osmi. Nezáleží na tom, že jsme pak spolu byli šťastni, když jsme se stali mužem a ženou. Zařekl jsem se, že budu-li mít jaké dcerky, bude jim dopřáno prožít svá dětská léta dětsky. V osmnácti, Brute. V osmnácti, Julie."

„Aspoň jsme se pokusili," řekla, když se za nimi zavřely dveře Caesarovy pracovny. „Neber si to tak k srdci, Brute drahoušku."

„Musím si to brát!" řekl, zhroutil se a rozplakal.

A když pak vypustila zdeptaného Bruta ze dveří ven na ulici, na neveselou cestu domů, rozeběhla se Julia vzhůru po schodech do svých pokojíků. Tam zamířila k ložničce – trochu velké, než aby se pro ni hodila tato zdrobnělina – a sáhla pro Pompeiovu bystu na poličku vedle svého lůžka. Přitiskla si ji k tváři, protančila s ní až do svého přijímacího pokoje, nevypověditelně šťastná. Patřila stále ještě jen *jemu.*

Než Brutus došel do domu Decima Silana na Palatinu, trochu se sebral.

„Když o tom tak uvažuji, pak je mi milejší, když se oženíš letos, než kdyby to bylo napřesrok," ozvala se Servilia ze svého obývacího pokoje, když se pokoušel projít nepozorovaně po špičkách kolem jejích dveří.

Vešel dovnitř. „Proč?" otázal se.

„Nu, tvoje svatba by totiž trochu zastínila svatbu Junie s Vatiou Isaurikem," řekla.

„Musím tě ale zklamat, *mama.* Caesar řekl, že ne. Prý až v osmnácti."

Servilia ohromena strnula. „Cože?"

„Caesar řekl, že ne."

Zamračila se, našpulila rty. „To je divné! A proč?"

„Má to něco společného s jeho první ženou. Té bylo teprve sedm, když už ji provdali, říkal. Proto musí Julia počkat až do osmnácti."

„To je přece absolutní nesmysl!"

„Je to Juliin *pater familias,* může se rozhodnout, jak chce, *mama*."

„Jenomže tenhle *pater familias* neudělá nic z nějakého vrtochu. Oč mu vlastně jde?"

„Já ale věřím tomu, co říkal, *mama.* I když byl zpočátku dost nepříjemný. Chtěl vědět, jestli mezi Julií a mnou k něčemu – k něčemu – "

„To že chtěl vědět?" V černých očích to zajiskřilo. „A došlo?"

„Ne!"

„Kdybys mu byl ty odpověděl, že došlo, byla bych teď asi rovnou spadla ze židle, to připouštím. Na to ty nemáš dost za ušima. Měl jsi říct, že ano. Pak by byl neměl jinou volbu než vás nechat hned teď oddat."

„Sňatek beze cti je pod naši úroveň," odsekl Brutus.

Servilia se k němu otočila zády. „Někdy mi, synku, silně připomínáš Catona. Odejdi!“

V jistém směru bylo Bibulovo vyhlášení všech komiciálních dnů až do konce roku za sváteční (tyto svátky ovšem nijak nebránily v normálním chodu všeho dění, od konání trhů až po jednání soudů) k něčemu dobré. Dva roky předtím prosadil tehdejší konsul Pupius Piso Frugi zákon, *lex Pupia*, jenž ve sváteční dny zakazoval konání schůzí senátu. Učinil tak, aby omezil vliv prvního konsula. Ten totiž vzrostl díky zákonu Aula Gabinia zapovídajícímu běžná jednání senátu v průběhu února – což byl právě měsíc vlády druhého konsula. Většinu ledna tvořily komiciální dny, a to znamenalo, že se v nich díky zákonu Pisona Frugi a Bibulově vyhlášce nyní senát scházet nemohl.

Caesar teď ovšem potřeboval spíše lidové sněmy. Ani on ani Vatinius nemohli zákony dotvořit v senátě, jenž návrhy zákonů sice mohl doporučovat, avšak pravomoc schválit je neměl. Jak jen obejít ten daremný Bibulův edikt, jímž prohlásil všechny komiciální dny za sváteční?

Caesar svolal k zasedání kolegium pontifiků a uložil sboru *quindecimviri sacris faciundis*, aby prohledal posvátné Sibylliny knihy, zda je v nich nějaká zmínka o tom, že by tohoto roku měly být komiciální dny změněny na sváteční. Současně svolal nejvyšší augur Messala Rufus k zasedání i kolegium augurů. Podle úradku tohoto kolegia Bibulus přestoupil svou augurskou pravomoc; komiciální dny podle nálezu kolegia nemohly být nábožensky zrušeny jen z vůle jediného muže.

Zatímco *contiones* k pozemkovému zákonu pokračovaly dál, rozhodl se Caesar načít téma Pompeiových dohod na Východě. Provedl obratný manévr a svolal senát k zasedání o komiciálním dnu koncem ledna, což bylo naprosto legální, neboť se v tu dobu nescházel žádný ze sněmů. Když se čtyři tribunové lidu náležející k *optimátům* rozběhli svolat shromáždění plebejů, aby tak překazili Caesarův záměr, shledali, že jim cestu zastoupili členové Clodiova klubu; přešťastný Clodius se tak ochotně zavděčil muži, jenž měl ve své moci jeho přechod k plebejům.

„Je nezbytné, abychom ratifikovali ujednání a dohody, které na Východě předjednal Gnaeus Pompeius Magnus,“ prohlásil Caesar. „Mají-li nám z těchto zemí plynout důchody, je třeba schválit ony dohody buď římským senátem, anebo některým z římských sněmů. Takovéto zahraniční záležitosti zatím ovšem nebyly oblastí, kterou by se sněmy zabývaly, takže jim nejsou známy ani jejich okolnosti, ani způsob, jak jednání o nich vést. Státní pokladna byla značně poškozena tím, že senát po dva roky tuto věc opomíjel, a já jsem nyní rozhodnut s jeho pasivitou skoncovat. Důchody z provincií byly značně nadhodnoceny publikány, kteří neměli proti výši sazeb námitky, dokud jim samým nepřerostla přes hlavu. To už je vyřízeno a za námi, avšak tyto příjmy nejsou zdaleka jedinou věcí, o kterou nyní jde. Ve všech těchto nových římských územích a klientských státech vládnou králové a mocnáři, kteří přijali závazek odvádět Římu značné částky jako protihodnotu za ochranu, kterou jim Řím bude poskytovat. Vezměte třeba galatského tetrarchu Deiotara, jenž s Gnaeem Pompeiem uzavřel dohodu, která pokud bude ratifikována, přinese státní pokladně pět set talentů ročně. Jinými slovy – tím, že Řím zatím schválení této smlouvy odkládal, přišel až dosud, jen pokud jde o příspěvek z Galatie, o částku jednoho tisíce talentů. Jsou tu ovšem další: Sampsikeramos, Abgarus, Hyrkanos, Farnakés, Tigranés, Ariobarzanés Filopatór, nemluvě o houfu dalších princátek v zemích na Eufratu. Všichni z nich se zavázali ke značným příspěvkům, do této chvíle nevybíraným, neboť smlouvy s nimi nebyly do

dnešního dne schváleny. Řím je sice velice bohatý, mohl by však být ještě bohatší! Jen k pacifikaci Itálie a k uspořádání věcí na jejím území by dnes Řím potřeboval mnohem více, než v současné době má. Svolal jsem vás za tím účelem, abychom nad těmito záležitostmi seděli tak dlouho, dokud nebudou všechny tyto smlouvy přezkoumány a dokud nebudou vyřešeny veškeré připomínky k nim."

Nadýchl se a upřeně se zahleděl na Catona. „Jedno varování: pokud se ratifikací východních smluv odmítne zabývat senát, postarám se, aby tak okamžitě učinili plebejové. A jako patricij nebudu plebejům do jejich jednání nijak zasahovat ani jim radit! Toto je vaše poslední příležitost, otcové senátoři. Buď se s touto věcí vypořádáte teď, anebo budete přihlížet, jakou paseku ve smlouvách nadělají plebejové. Je mi jedno, kterou z těchto dvou cest si vyberete, ale jedna z nich nastoupena *bude*!"

„Ne!" vykřikl Lucullus sedící mezi konsuláry. „Ne, ne, ne! Co dohody, které jsem na Východě uzavřel já? Pompeius žádný Východ nedobyl, to já jsem ho podrobil! Všechno, co ten odporný Pompeius dokázal, bylo sebrat mi všechnu slávu! Byl jsem to já, kdo pokořil Východ, a já jsem také měl všechny tyhle smlouvy už dávno připraveny! Říkám ti otevřeně, Gaie Caesare, že nepřipustím, aby tento senát ratifikoval jakoukoli smlouvu uzavřenou ve jménu Říma nějakým neurozeným buranem z Picena! Naparujícím se nad námi jako král! Poflakujícím se po Římě v přepychových róbách! Ne, ne, ne!"

Míra trpělivosti přetekla. „Lucie Licinie Luculle, předstup sem!" zahřměl Caesar. „Postav se před pódium!"

Neměli nikdy jeden druhého v lásce, třebaže by se to bylo mohlo přirozeně předpokládat; oba byli příslušníky vysoké aristokracie, oba ujařmeni Sullou. Snad právě to bylo na Lucullově straně onou hlavní příčinou – žárlivost na mladšího muže, jenž byl navíc synovcem Sullovy manželky. Byl to Lucullus, kdo jako první vypustil onu fámu, že je Caesar *catamitou* starého krále Níkoméda, Lucullus to byl, kdo ji předhodil sketám, jako byl Bibulus, jen aby se šířila dál.

V těch dobách byl ještě Lucullus štíhlý, úpravný, mimořádné schopný a výkonný správce a vojevůdce, avšak čas a nemírný sklon k povzbuzujícím a omamným látkám – nemluvě o víně a exotických pokrmech – měly zkázonosné následky: obtloustlé a ochablé tělo, odulou tvář, téměř slepě hledící šedé oči. Onen někdejší Lucullus by byl na takto rázný rozkaz nikdy nezareagoval; nynější Lucullus se však po mozaikové podlaze přibelhal až před Caesara a s otevřenými ústy na něho zůstal civět.

„Lucie Licinie Luculle," začal Caesar už tišším, avšak o nic vlídnějším hlasem, „chci ti dát upřímně míněnou výstrahu. Odvolej svá slova, jinak požádám plebeje, aby s tebou učinili totéž, co provedli se Serviliem Caepionem! Dám tě pohnat před soud pro naprosté selhání v úkolu, kterým tě pověřil senát a lid římský, abys podrobil Východ a postaral se o porážku dvou jeho králů. Dám tě obžalovat a postarám se, abys šel do trvalého vyhnanství na ten nejhorší a nejpustší ostrůvek, jaký v Našem moři existuje, bez prostředků, aby sis mohl koupit třeba jen novou tuniku na to své panděro! Rozumíš mi? Nepokoušej mou trpělivost, Luculle, to, co teď říkám, míním naprosto vážně!"

Senát ztichl. Cato a Bibulus se ani nepohnuli. Už při pouhém pohledu na Caesara jim bylo jasné, že nemá cenu riskovat. Tím jim ovšem Caesar jasně naznačil, čím by se mohl stát, pokud by jeho postup nezastavili. Víc než samovládcem. *Králem!* Jenomže král se neobejde bez armád. Proto nesmí Caesar nikdy dostat příležitost armádami vládnout. Ani Bibulus, ani Cato nebyli tak staří, aby se byli mohli za Sully účastnit politického života, i když Sullu Bibulus pamatoval; bylo teď snadné uvidět ho znovu

ožít v Caesarovi, anebo v Caesarovi shledávat to, čím se oni domnívali, že Sulla byl. Pompeius nic neznamená, není ze správné krve. Bohové, zato Caesar ano!

Lucullus se zhroutil na zem a rozplakal se, celý se poslintal, prosil za odpuštění, tak jako by kdovíjaký vazal uprošoval krále Mithridata nebo krále Tigrana. Římský senát tomuto divadlu přihlížel se znechucením. Tohle se přece nepatří! Každý z přítomných senátorů to pociťoval jako své vlastní pokoření.

„Liktoři, odveďte ho domů," řekl Caesar.

Stále ještě nikdo nepromluvil; dva z liktorů prvního konsula chopili Luculla šetrně pod paží, pomohli mu vstát a vzlykajícího a hekajícího ho vyvedli ze zasedací síně.

„Nu," řekl pak Caesar, „takže co bude? Přeje si senát ratifikovat dohody s Východem, anebo je mám předat plebejům jako *leges Vatinae*?"

„Předej si je plebejům!" vykřikl Bibulus.

„Předej je klidně plebejům!" zahulákal Cato.

Když Caesar požádal o hlasování, takřka nikdo nepřešel napravo; senát se rozhodl, že každá jiná alternativa bude lepší než podvolit se Caesarovi. Strčte to plebejům, tam se ukáže, co že to vlastně je: zčásti výplod Pompeiovy arogance, zčásti nadutosti z Caesarovy dílny. Nikomu nevonělo dát se ovládat, a Caesarovo jednání toho dne náramně chutnalo po samovládě. Líp umřít než žít pod nějakým dalším diktátorem.

„Moc se jim to nezamlouvalo a Pompeius je z toho krajně nešťastný," říkal Crassus po schůzi, která skončila netušeně záhy.

„Co jsem měl na vybranou, Marku? Co jsem tedy měl udělat? *Nic*?" dotazoval se ho Caesar.

„Vlastně asi ano," řekl jeho dobrý přítel, aniž by čekal, že by si Caesar vzal jeho slova k srdci. „Oni o tobě vědí, že rád pracuješ, že máš rád věci pěkně dodělané. Tenhle tvůj rok – to bude srážka vůlí. Strašně neradi se dávají k něčemu nutit. Neradi slyší, když jim někdo říká, že jsou jen banda upovídaných bab. Nesnášejí žádný projev síly, který jim zavání po nadměrné autoritě. Není tvou chybou, Caesare, že jsi rozený autokrat, ale co se tu teď děje, se podobá dvěma beranům na poli, kteří do sebe ducají hlavou o hlavu. *Boni* samozřejmě jsou tví přirození nepřátelé. Jenomže ty si nějak děláš nepřátele z celého senátu. Sledoval jsem jejich výraz, když se ti tam Lucullus plazil u nohou. On samozřejmě nechtěl nikomu posloužit jako varování, je už příliš sešlý na to, aby byl takhle mazaný, jenomže výstražným příkladem se přesto stal. Každý z nich tam viděl sám sebe, jak klečí a prosí o tvé odpuštění, zatímco tys tam stál jako nějaký monarcha."

„To je absolutní pitomost!"

„Pro tebe jistě. Ale pro ně ne. Chceš-li slyšet mou radu, Caesare, tak až do konce tohoto roku už nedělej vůbec nic. Nech padnout ratifikaci těch východních smluv, nech padnout pozemkový zákon. Sedni si na zadek a usmívej se, kývni jim na všechno a polib jim třeba zadek. Pak by ti snad odpustili."

„To bych se snad raději připojil k Lucullovi na tom ostrůvečku v Našem moři," říkal Caesar skrze zaťaté zuby, „než jim líbat zadky!"

Crassus si vzdychl. „Já věděl, že řekneš přesně tohle. V tom případě, Caesare, nechť to padne na tvou hlavu."

„Máš v úmyslu mě opustit?"

„Kdepak, na to jsem až příliš dobrý obchodník. Ty znamenáš pro obchodní svět zisky, takže od sněmů dostaneš všechno, co od nich budeš požadovat. Ale hlídej si Pompeia, toho nemáš zdaleka tak jistého jako mne. On hrozně moc potřebuje být uznáván."

A tak přenesl tribun lidu Publius Vatinius ratifikaci východních smluv do shromáždění plebejů formou řady zákonů odvozených od onoho prapůvodního, kterým se schvalovaly Pompeiovy dohody. Problém spočíval v tom, že plebejové shledávali tuto nekonečnou legislativní práci velice piplavou a nudnou, poté co opadlo jejich prvotní nadšení nad ní, a nutili Vatinia, aby si s celou věcí pospíšil. Caesar držel slovo a odmítl poskytnout mu sebemenší návod, jenomže tento syn novopečeného římského občana z Alby Fucentie nevěděl pranic o ukládání poplatků anebo vymezování hranic království. Plebejové se tedy prodírali jedním zákonečkem po druhém, poplatky stanovovali zásadně příliš nízko a hranice stanovovali příliš mlhavě. *Boni* je při tom nechávali, nevznesli veto proti jediné čárce z Vatiniovy celoměsíční práce. Chtěli ji hlučně a dlouze pomluvit a rozebrat, až bude hotova, a užít toho jako příkladu, co se stane, když zákonodárné sbory uzurpují práva senátu.

„Nechoďte pak ke mně plakat," poznamenal k tomu toliko Caesar. „Dal jsem vám příležitost, a vy jste ji odmítli využít. Stěžujte si plebejům. Anebo ještě lépe, nechte všech svých ostatních povinností a jděte poučovat plebeje, jak mají formulovat smlouvy a jak nakládat s poplatky a odvody. Zdá se, že to od nynějška budou dělat oni. Precedens už by tu byl."

To vše ovšem začínalo blednout při pomyšlení na blížící se hlasování ve shromáždění tribuí o Caesarově pozemkovém zákonu. Když uběhl dostatečně dlouhý čas a když proběhly potřebné *contiones*, svolal Caesar shromáždění lidu k hlasování na osmnáctý den měsíce února, a to i přesto, že fasces v tuto dobu příslušely Bibulovi.

Tou dobou už se k hlasování dostavili Pompeiovi vybraní veteráni, aby zajistili pro *lex Iulia agraria* takovou podporu, jakou bude potřebovat ke schválení. Dav, který se tak sešel, byl natolik veliký, že se Caesar nepokusil odbývat hlasování v prostoru Comitia; usadil se na pódium před chrámem Castora a Polluka a nemařil čas dlouhými úvody. S Pompeiem jako augurem a po modlitbách, které osobně vedl, požádal o rozlosování pořadí, v jakém půjdou tribue hlasovat bezprostředně poté, co nad Esquilinem vyjde slunce.

V okamžiku, kdy byli jako první vyzváni k odevzdání svých hlasů muži z esquilinské tribue, *boni* udeřili. Bibulus, liktory s fasces před sebou, si vynutil cestu davem shluklým kolem tribuny, těsně obstoupen svými lidmi – Catonem, Ahenobarbem, Gaiem Pisonem, Favoniem a čtyřmi tribuny lidu, které *optimáti* ovládali, v čele s Metellem Scipionem. Na úpatí schodů k chrámu, na Pollukově straně, jeho liktoři stanuli; Bibulus je odstrčil a postavil se na nejspodnější schod.

„Gaie Julie Caesare, ty nejsi držitelem fasces!" zaječel. „Toto shromáždění je neplatné, neboť jsem k němu já jako úřadující konsul nedal souhlas! Rozpusť je, jinak proti tobě vznesu žalobu!"

Nestačil ani doříci poslední slova, když dav zaryčel a vyrazil k útoku, tak rychle, že nikdo ze čtyř tribunů lidu neměl čas uplatnit své veto, anebo snad byl řev příliš mohutný, než aby v něm nějaké veto bylo vůbec slyšet. Bibulus se stal dokonalým terčem, v okamžení byl poházen blátem, a když se ho jeho liktoři pokusili chránit, chopil se zástup i jejich posvátných osob; ztlučeni a zkrvaveni museli sledovat, jak jim stovky mozolnatých rukou berou jejich fasces a jak je lámou na kousíčky. Tytéž ruce se pak vzápětí věnovaly Bibulovi, netloukly ho, spíše jen pleskaly, a stejnou výslužku si odnášel i Cato, zatímco ostatní už se vytratili. Pak někdo vyklopil Bibulovi rovnou na

hlavu celý košík hnoje, jen trošku si ponechal ještě i na Catona. Za řehotu davu se Bibulus, Cato i liktoři stáhli a utekli.

Zákon *lex Iulia agraria* byl přijat tak nadšeně, že s ním vyslovilo souhlas hned všech prvních osmnáct tribuí; poté se shromáždění věnovalo hlasování o mužích, které Pompeius navrhl do prováděcí komise i do kontrolního výboru. Byl to vskutku dokonalý sbor mužů: v komisi měli mezi jinými pracovat Varro, Caesarův švagr Marcus Atius Balbus, dále pak Gnaeus Tremellius Scrofa, nesporná autorita v oboru chovu vepřů; pětici konsulárů pro příslušnou komisi tvořili Pompeius, Crassus, Messala Niger, Lucius Caesar a Gaius Cosconius (jenž sice nebyl konsulár, ale jemuž bylo třeba vyjádřit dík za jeho služby).

V přesvědčení, že po této šokující ukázce veřejného násilí v průběhu nezákonně svolaného shromáždění dosáhnou snadného vítězství, se *boni* hned následujícího dne pokusili Caesara vyřídit. Bibulus svolal senát k uzavřenému zasedání, kde senátorům očitě předvedl svá zranění i újmy, které utrpěli Cato a jeho liktoři – zvolna přecházeli sem a tam síní a stavěli na odiv modřiny a obvazy, tak aby si je všichni mohli dobře prohlédnout.

„Nebudu se pokoušet obvinit Gaia Julia Caesara před soudem pro veřejné násilí za to, že řídil nezákonné shromáždění!“ rozkřikl se Bibulus na přeplněnou síň. „Bylo by to zbytečné, nikdo by ho stejně neodsoudil. Žádám namísto toho o něco lepšího a účinnějšího! Požaduji *senatus consultum ultimum!* Nikoli však v oné podobě, jakou dostalo pro potření Gaia Graccha! Chci, aby byl ihned vyhlášen mimořádný stav, za něhož budu já ustanoven diktátorem, dokud nebude z našeho milovaného Fora opět zapuzeno násilí a dokud nebude tento vzteklý pes Caesar nadobro a navždy vyhnán z Itálie! Nechci žádná polovičatá řešení, jako byla ta, která jsme si museli protrpět, když Catilina obsadil Etrurii! Chci, aby to dostalo náležitou podobu, jedinou správnou podobu! A docílím toho já jako diktátor, s Markem Porciem Catonem jako svým velitelem jízdy! Všechny další kroky budou už na mně – nikdo z tohoto senátu nebude moci být viněn ze zrady a diktátor nebude moci být činěn odpovědným za to, co podnikne, anebo za to, co bude považovat za nezbytné učinit jeho velitel jízdy. Dám o tom nyní hlasovat!“

„Nepochybuji o tom, že to zkusíš, Marku Bibule,“ řekl Caesar, „ale byl bych ti tou radou, abys to nedělal. Ušetříš si jedno zklamání. Takovýhle mandát ti senát neposkytne, ledaže by se ti povedlo o pár palců povyrůst. Vždyť ty by ses ani nemohl rozhlédnout přes hlavy svého vojenského doprovodu, i když si dovedu představit, že by sis asi do něho najal nějaké trpaslíky. Jediné násilí, k němuž došlo, jsi vyvolal ty sám. A nevypukly pražádné nepokoje. Jakmile ti lid dal najevo, co si myslí o tvé snaze narušit jeho zákonně svolané jednání, vrátila se schůze k jednacímu pořádku a proběhlo hlasování. Nezacházeli s tebou právě vlídně, ale zranění ti nezpůsobili žádná. Jedinou škodou, kterou jsi utrpěl, byl ten košík hnoje, co ti vyklopili na hlavu, a tuhle odměnu sis vrchovatě zasloužil. Svrchovanou moc nemá senát, Marku Bibule. Svrchovaná moc patří lidu. Ty ses pokusil tuto jeho svrchovanost popřít ve jménu ani ne pěti set mužů, z nichž většina sedí v tuto chvíli tady. A z nichž většina, jak doufám, bude mít tolik rozvahy, aby tu tvou žádost odmítla, protože je nerozumná a bezdůvodná. Římu nehrozí žádné nebezpečí občanských nepokojů. A žádné vzbouření nevystrčilo hlavu ani nad ty nejvzdálenější vršky, které jsou vidět shora z Kapitolu. Ty jsi prostě zpovykaný a mstivý zakrslík, který chce jen a jen prosadit svou a nesnáší odpor. Pokud jde o Marka Catona, těžko říct, jestli je větší nadutec anebo hlupák. Jak jsem si včera všiml, tví ostatní přívrženci se ani nezdrželi, aby ti alespoň rychle napověděli ještě něco

víc, než je tahle tvá chabá záminka, na jejímž podkladě by ses *ty* chtěl stát diktátorem. Diktátor Bibulus! Bozi, to je přece vtip! Pamatuji si tě až příliš dobře ještě z Mytilény, než abych při představě *diktátora Bibula* celý zbledl. Vždyť ty bys nedokázal zorganizovat ani orgii u Venuše Erucinské anebo pořádnou pranici v hospodě! Nejsi nic jiného než ješitný prcek! Jen do toho, dej klidně hlasovat! Nebo počkej, udělám to za tebe!“

Oči tak podobné Sullovým putovaly z tváře na tvář, spočinuly na Ciceronovi se stínem hrozby, kterou zdaleka nevnímal jen Cicero sám. Jakou sílu má ten člověk! Vyzařovala z něho, a nebylo snad senátora, jenž by v tom okamžiku nepochopil, že co by platilo na kohokoli jiného, ba i na Pompeia, naprosto nemůže zastavit Caesara. I kdyby si desetkrát řekli, že je to pouhé chvástání, všichni dobře věděli, že se Caesar nechvástá. Nepředstavoval pouhé nebezpečí. Byl roven živelní pohromě.

Když byli senátoři vyzváni, aby se rozestoupili, zůstal stát po Bibulově pravici jediný Cato; Metellus Scipio a všichni ostatní se podrobili.

Nato se Caesar vydal znovu do shromáždění lidu a požádal o dodatečné vtělení ještě jednoho ustanovení do *lex agraria:* aby byl totiž každý senátor zavázán osobně odpřisáhnout, že bude tento zákon ctít, jakmile bude po sedmnáctidenní lhůtě ratifikován. Existovaly samozřejmě precedenty včetně pověstného odmítnutí Metella Numidika, které pro něho skončilo několikaletým vyhnanstvím.

Časy se však změnily a lid byl rozezlen; v senátu viděl svévolné kazisvěty, a Pompeiovi veteráni se už tvrdě dožadovali půdy. Jistý počet senátorů zprvu přísahat odmítl, avšak Caesar zůstal neoblomný a jeden po druhém pak přísahu složili. Až na Metella Celera, Catona a Bibula. Poté, co se podrobil i Bibulus, zbývali už jen Celer a Cato, kteří jen opakovali ne a ne a ne.

„Myslím,“ řekl Caesar Ciceronovi, „že ty bys snad tyhle dva dokázal přesvědčit, aby také odpřisáhli.“ Sladce se usmál. „Mám od kněží a augurů souhlas k předložení návrhu *lex curiata*, na jehož podkladě by Publius Clodius mohl být adoptován mezi plebeje. Až dosud jsem tohoto souhlasu nepoužil. Konečné rozhodnutí ovšem závisí víceméně na tobě, Cicerone.“

Zděšený Cicero se ihned dal do práce. „Mluvil jsem s ním,“ řekl Celerovi a Catonovi a vůbec ani nemusel uvádět s kým, „a on je odhodlán stáhnout z vás zaživa kůži, jestli neodpřisáhnete.“

„Budu se na Foru docela vyjímat, až tam budu viset odřený z kožichu jako beran,“ řekl Celer.

„Celere, on tě připraví o všechno! Myslím to vážně! Jestli neodpřisáhneš, bude z tebe politická mrtvola. Za odmítnutí přísahy samozřejmě žádné tresty nehrozí, tak hloupý on není. Takže si nikdo nepomyslí, žes udělal něco mimořádně obdivuhodného, tím žes odmítl. Nepostihne tě za to pokuta ani vyhnanství. Ale na Foru se nebudeš moci ukázat. Pokud neodpřisáhneš, lidé tě zatratí jako opozičníka. Budou to vztahovat na sebe, nebudou na to hledět jako na odpor vůči Caesarovi. Bibulus neměl co vykřikovat na celé shromáždění lidu, že ten zákon nedostanou, ať ho chtějí, jak chtějí. Vyložili si to jako jeho osobní zlovolný naschvál. A postavil tím *optimáty* do velice špatného světla. Cožpak nechápete, že pro zákon jsou všichni jezdci, že to zdaleka nejsou jen Magnovi vojáci, kdo o něj stojí?“

Celer znejistěl. „Nechápu, proč by pro něj měli být i jezdci,“ řekl vzdorovitě.

„Protože se teď mohou přetrhnout, jak objíždějí Itálii a skupují pozemky, aby je pak členům komise prodali s tučným ziskem!“ odsekl Cicero.

„Jsou odporní!“ vykřikl Cato, jenž se poprvé ozval. „Já jsem pravnuk Catona Censoria, nepokořím se před žádným z těch přešlechtěných aristokratů! Ani kdyby měl na své straně všechny jezdce! Mor na jezdce!“

Cicero si byl vědom, že jeho sen o dosažení souladu mezi stavy je minulostí. Povzdychl si a pozvedl obě ruce. „Catone, příteli milý, odpřisáhni to! Já přece dobře vím, jak se na jezdce díváš ty osobně, já tě skutečně chápu! Oni se dožadují, aby bylo po jejich, a vyvíjejí na nás nevybíravý tlak. Jenomže co můžeme dělat? Žít s nimi musíme, protože obejít se bez nich nedokážeme. Kolik je mužů v senátě? Určitě ne dost na to, abychom mohli jezdcům ukázat vztyčený prostředníček – čemuž by se plně rovnalo odmítnutí přísahat. Jezdci by to brali jako sprostou urážku, a stav je to až příliš mocný, než aby si ji dal jen tak líbit.“

„Já tu bouřku radši přečkám na kotvě,“ řekl Celer.

„Já také,“ řekl Cato.

„Máte rozum?“ vyštěkl Cicero. „Takovouhle bouři byste chtěli přetrvat na kotvě? Půjdete ke dnu, oba dva! Budete se muset rozhodnout. Přísahat a přežít, anebo odmítnout přísahu a smířit se s politickou záhubou.“ Na žádném z nich však neuviděl ani známku povolnosti, obrnil se tedy trpělivostí a pokračoval. „Celere, Catone, odpřisáhněte, *prosím* vás o to! Oč konečně jde, pokud se na to podíváte střízlivějším pohledem? Co je závažnější, ustoupit jednou Pompeiovi v něčem, co se vás osobně nijak nedotkne, anebo skončit v naprostém zapomenutí? Jestli podstoupíte tuhle politickou sebevraždu, pak tu nezůstanete, abyste mohli bojovat dál! Cožpak nechápete, že důležitější je setrvat v aréně, než zazářit ve smrti a dát se vynést na štítě?“

A dál a znovu. Dokonce i poté, co si dal říci Celer, trvalo usouženému Ciceronovi ještě celé další dvě hodiny, než tento boj vzdal i Cato. Ale vzdal ho nakonec. Celer i Cato odpřisáhli, a když přísahu složili, neměli už možnost ji odvolat; Caesar se poučil na Cinnově příkladu a ujistil se, že nikdo z přísahajících mužů nedrží v hrsti tajně kámen, aby tak učinil přísahu neplatnou.

„Och, je to strašný rok!“ řekl Cicero Terentii s nelíčenou bolestí v hlase. „Je mi, jako bych musel sledovat smečku obrů bušících palicemi do zdi příliš silné na to, aby povolila! Kéž bych u toho alespoň nemusel být a dívat se na to.“

Stalo se něco nečekaného, Terentia ho pohladila po ruce. „Vypadáš strašně unaveně, manželi. Proč tu vůbec zůstáváš? Když to takhle půjde dál, ještě z toho onemocníš. Proč se nevydáš se mnou do Antia a do Formií? Mohli bychom si teď přece udělat krásné prázdniny a nevracet se dřív než v květnu nebo v červnu. Pomysli jen na ty první růžičky! Já dobře vím, jak rád ty pobýváš v Kampánii za časného jara. A mohli bychom zajet i do Arpina a podívat se, jak se daří ovečkám a jak ve sklepení zrají sýry.“

Měl tu lákavou vidinu před očima, zavrtěl však hlavou. „Och Terentie, všechno bych dal za to, kdybych se tam mohl rozjet! Ale není to možné. Hybrida se vrátil z Makedonie a polovina Makedonie je mu v patách, aby ho tu obžalovala ze zneužití úřední moci. Chudák, za mého konsulátu to byl dobrý kolega, ať si o něm říká kdo chce co chce. Neměl jsem s ním nejmenší potíž. Takže ho budu obhajovat. Je to ta nejmenší věc, kterou pro něho mohu udělat.“

„Tak mi ale slib, že jakmile bude znám rozsudek, odjedeš,“ řekla. „A já se vydám na cestu už teď, s Tullií a s Pisonem Frugi – Tullia by chtěla shlédnout hry v Antiu. Ostatně, malý Marcus není docela v pořádku – tolik si stěžuje na rostoucí bolesti, že se až obávám, aby po mně nezdědil ten můj revmatismus. Všichni ty prázdniny potřebujeme. Prosím tě!“

Slyšet Terentii prosit bylo cosi tak nového a neobvyklého, že Cicero souhlasil. Jakmile bude po Hybridově procesu, přijede za nimi.

Trval tu ovšem jeden problém: skutečnost, že ho Caesar přinutil umluvit k přísaze i Catona a Celera, nedávala Ciceronovi ve chvíli, kdy se ujímal Hybridovy obhajoby, stále ještě pokoje. Pálilo ho, že se musel takto stát Caesarovým slouhou; v jeho představách se to neslučovalo s obrazem muže, jehož odvaha a rozhodnost přece zachránila vlast.

Nebylo tedy tak nevysvětlitelné, že když nastala chvíle, aby pronesl závěrečnou řeč, než porota rozhodne pro anebo proti jeho konsulskému kolegovi Hybridovi, nedokázal se Cicero ovládnout natolik, aby setrval u tématu. Odvedl svou obvyklou dobrou práci, vychválil Hybridu do nebes a objasnil porotě, že tento skvoucí exemplář římské šlechty nikdy netrhal křidélka mouchám, když byl ještě chlapcem, a ani jako mladý že pak nezmrzačil jistý počet řeckých občanů – a vůbec už že se nedopustil žádného ze zločinů, z nichž ho teď viní polovina Makedonie.

„Och," vzdychl, když se chystal k závěru, „jak nesmírně já postrádám ony dny, kdy jsme s Gaiem Hybridou společně vykonávali úřad konsulů! Jak slušným a počestným městem byl tehdy Řím! Ano, kdesi ve skrytu číhal Catilina, připraven to naše krásné město zničit, avšak já a Gaius Hybrida jsme se s ním náležitě vypořádali a já jsem tak tehdy zachránil vlast! Avšak k čemu to bylo dobré, občané porotci? To kdybych jen věděl! Jak rád bych vám řekl, ve jménu čeho jsme oba dva, Gaius Antonius Hybrida a já, vytrvali na svých místech a čelili těm strašným událostem! Zřejmě to stejně bylo nadarmo, usoudí patrně každý, kdo se po Římě rozhlédne v těchto dnech, za konsulátu muže, jenž není hoden nosit *togu praetextu!* Ne, já nemám na mysli velkého a šlechetného Marka Bibula! Míním tím tu lítou šelmu Caesara! To on porušil soulad mezi stavy, to on činí ze senátu frašku, to on poskvrňuje sám konsulský úřad! Smáčí nám nosy ve splašcích z Cloaky Maximy, maže nás jimi od hlavy až k patě, vylévá nám je na hlavu! Jen co skončí tento proces, opustím toto město, a nehodlám se sem dlouhý čas vrátit, neboť nesnesu pohled na Řím pokálený Caesarem! Odjedu k moři a poté se vydám do míst, jako je Alexandria, sídlo učenosti a dobré vlády."

Řeč byla u konce, porota hlasovala. CONDEMNO. Gaius Antonius Hybrida putoval do vyhnanství v Kefalénii, do místa, které velmi dobře znal – a které také dobře znalo jeho. Pokud jde o Cicerona, ten se sbalil a odjel z Říma ještě téhož odpoledne, neboť Terentia odcestovala napřed.

Proces končil dopoledne a Caesar se už brzy ráno nenápadně vmísil v pozadí do zástupu, aby si Cicerona poslechl. Ještě než porota vyslovila svůj verdikt, byl už pryč a rozesílal na několik stran spěšné posly.

Pro Caesara byl proces zajímavý hned v několika směrech, už tím, že on sám se kdysi pokusil Hybridu usvědčit z obvinění z vražd a mrzačení, kterých se tento člověk dopustil jako velitel Sullova jezdeckého oddílu v Řecku u jezera Orchomenos. Caesara zaujal i muž, jenž proti Hybridovi tentokrát vedl žalobu, neboť šlo o někdejšího Ciceronova chráněnce, jenž nyní projevil odvahu stanout proti Ciceronovi na opačné straně soudního bojiště. Marcus Caelius Rufus, urostlý a pohledný mladý muž, se na proces připravil mimořádně dobře a svým výkonem Cicerona zcela zastínil.

Sotva Cicero vyřkl prvých pár slov na obranu obžalovaného, věděl Caesar, že Hybrida má po nadějích. Hybridova pověst byla taková, že sotvakdo mohl uvěřit, že to nikdy nebyl chlapec, jenž by dokázal mouchám trhat křidélka.

A pak došlo k Ciceronovu vybočení z mezí obhajoby.

Caesar se zcela poddal návalu vzteku. Seděl teď ve své pracovně v rezidenci, hryzal si ret a vyčkával, až se dostaví ti, které si dal povolat. Takže Cicero se tedy začíná domnívat, že je nepostižitelný! A myslí si, že může vykládat, co mu slina na jazyk přinese, aniž se má co obávat odplaty! Nu, Marku Tullie Cicerone, v tomto směru se brzy přesvědčíš o svém omylu! Zkomplikuju ti trochu život, neboť nic jiného si nezasloužíš. Plivls na všechna má přátelská gesta, jimiž jsem se ti snažil vyjít vstříc, a to i poté, co ti tvůj milovaný Pompeius dal najevo, že by uvítal, kdybys mě podpořil. Celý Řím přitom dobře ví, proč ty Pompeia tak ctíš – že tě vzal v ochranu, aby ses nemusel chopit meče za války s Italiky, když jste spolu sloužili pod Pompeiovým otcem Řezníkem. Ani kvůli Pompeiovi nejsi tedy ochoten vyjít mi vstříc! Takže já se postarám, aby to byl právě Pompeius, kdo mi tě pomůže zničit. Událostmi kolem Rabiria jsem ti dal dostatečnou výstrahu, ba víc, předvedl jsem ti za procesu s ním, že svou kůži nemáš ani zdaleka v bezpečí. Teď tedy na té vlastní kůži zjistíš, jaké to je stát tváří v tvář vyhnanství.

Co jen je všechny vede k té důvěře, že mě mohou beztrestně napadat a urážet? Nu, to, co teď provedu s Ciceronem, je možná pomůže přesvědčit, že tomu tak není. Nejsem bezmocný, naopak, mám k odvetě dostatek sil. Jediným důvodem, proč jsem k ní až dosud nesáhl, byla obava, že se pak nebudu umět včas zastavit.

Jako prvý se přihnal Clodius, nedočkavý zvědavostí, chopil se poháru vína, který mu Caesar nabídl, a posadil se. Vzápětí opět vyskočil, znovu usedl, šil sebou na židli.

„Nedokážeš chvíli klidně posedět, Clodie?“ otázal se ho Caesar.

„To nesnáším.“

„Pokus se o to.“

Clodius vytušil, že ve vzduchu jsou nějaké dobré zprávy, a zkusil to tedy, avšak přestože posléze dokázal ovládnout všechny údy, nepřestávala se mu zachvívat alespoň bradka, jak ustavičnými pohyby brady špulil a opět vtahoval zpátky dolní ret. Pohled to byl natolik komický, že se Caesar neudržel a propukl v smích. Bylo to zvláštní, Caesar a jeho veselí Clodiovi zřejmě nijak nevadilo – na rozdíl od pobouření, jaké v něm vzbuzoval svým vystupováním Cicero.

„Pročpak vlastně,“ otázal se Caesar, když byl opět mocen slova, „ty si na téhle štětce tak zakládáš?“

„Bradku přece nosíme všichni,“ pravil Clodius, jako by už tím bylo něco vysvětleno.

„Toho jsem si všiml. Tedy všichni až na mého příbuzného Antonia.“

Clodius se zahihňal. „Starouškovi Antoniovi bradka ne a ne držet tvar, je z toho chudák celý pryč. Namísto aby mu trčela dopředu, zvedala se mu nahoru a šimrala ho na nose.“

„A můžu hádat, proč si také všichni necháváte narůstat tak dlouhé licousy?“

„Och, to tě snadno napadne, Caesare.“

„Abyste dráždili *optimáty*.“

„A každého, kdo je tak hloupý, že se o to stará.“

„Já ale trvám na tom, aby sis je oholil. Okamžitě.“

„A můžeš mi pro to uvést nějaký důvod?“ odsekl Clodius.

„K patricijovi se jistá výstřednost hodí, ale plebejové takovéhle skopičiny tropit nemohou, ti se musí mnohem víc přidržovat *mos maiorum*.“

Na Clodiově tváři se rozhostil široký úsměv. „Chceš tím říct, že už máš souhlas kněží a augurů?“

„Ale jistě. Podepsaný, s pečetěmi, doručený až do domu.“

„Třebaže je Celer pořád ještě tady?“

„Celer se choval mírně jako jehňátko.“

Pohár třeskl o stůl, Clodius vyskočil. „To bych měl honem vyhledat Publia Fonteia – mého budoucího adoptivního otce.“

„Posaď se zase, Clodie! Pro tvého nového otce už jsem poslal.“

„Och, to se tedy mohu stát tribunem lidu! Tím největším v celých římských dějinách, Caesare!“

Clodiova slova ještě ani nedozněla, a kozí bradkou ozdobený Fonteius byl tu a přihlouple se usmíval, když se dozvěděl, že on, dvacetiletý, se stane otcem muže, jemuž je dvaatřicet.

„Jsi ochoten propustit Publia Clodia ze své otcovské moci a oholíš si ten nesmysl na bradě?“ otázal se ho Caesar.

„Jistě, cokoliv, Gaie Julie, udělám cokoliv!“

„Výborně!“ řekl Caesar bodře a obešel stůl, aby uvítal Pompeia.

„Copak se děje?“ vyptával se Pompeius zneklidněně a pak se zahleděl na ostatní dva přítomné muže.

„Všechno je v pořádku, buď klidný, Magne,“ říkal Caesar a znovu se posadil. „Potřebuji pomoc augura, to je všechno, takže jsem si řekl, že mi třeba rád posloužíš.“

„Kdykoli, Caesare. Ale s čím?“

„Nu, ty už asi víš, že Publius Clodius delší dobu touží vystoupit z patricijského stavu. Toto je jeho adoptivní otec, Publius Fonteius. Rád bych tu záležitost dnes odpoledne dokončil, pokud se jí budeš ochoten zúčastnit jako augur.“

Ne, Pompeius nebyl žádný hlupák. Ještě než Caesar dokončil větu, pochopil už smysl toho všeho. I on si byl na Foru poslechnout Cicerona a trpěl snad víc než sám Caesar, neboť všechny urážky vršené na Caesarovu hlavu platily vlastně i jemu. Celá léta musel snášet Ciceronovo kličkování a vytáčky; nelíbil se mu ani způsob, jakým Cicero uhýbal pokaždé, kdy ho po svém návratu z Východu žádal o pomoc. Pěkný zachránce vlasti, jen co je pravda! Jen ať tomu namyšlenému jelimánkovi konečně někdo zatne tipec. Och, ten se bude plazit jako spráskaný pes, až se dozví, že mu je Clodius v patách!

„Velice rád ti pomohu,“ řekl Pompeius.

„Nu, sejděme se tedy všichni za hodinu v prostoru Comitia,“ řekl Caesar. „Povolám tam liktory třiceti kurií a můžeme začít. Bez vousů ovšem.“

Clodius se u dveří zastavil. „Dojde k tomu hned, Caesare, anebo budu muset čekat oněch sedmnáct dnů?“

„Vzhledem k tomu, že volby tribunů budou až za několik měsíců, Clodie, co na tom záleží?“ rozesmál se Caesar. „Ale abychom měli naprostou jistotu, odbydeme si po uplynutí tří *nundin* ještě jeden takový malý obřad.“ Odmlčel se. „Předpokládám, že jsi *sui iuris*, že už nespadáš pod pravomoc Appia Claudia?“

„Ne, přestal být mým *pater familias* poté, co jsem se oženil.“

„Pak tedy nic nestojí v cestě.“

Překážka se skutečně nevyskytla žádná. Jen málo mužů, kteří v Římě něco znamenali, bylo přítomno, aby sledovali průběh aktu *abrogatio* s jeho modlitbami, zpěvy, oběťmi a prastarými obřady. Publius Clodius, jenž až dosud náležel k patricijskému rodu *gens Claudia*, se na několik kratičkých okamžiků stal příslušníkem plebejské rodiny *gens Fonteia*, aby pak opět nabyl svého vlastního jména a dál patřil ke *gens Claudia* – teď už ovšem nové plebejské větve, odlišné od Claudiů Marcellů. Stal

se ve skutečnosti zakladatelem nové *urozené rodiny*. Fulvia, které do náboženského shromáždění nebylo dovoleno vstoupit, sledovala obřady z takové blízkosti, jak jen bylo možné, a hned poté se ke Clodiovi připojila a jásavě zahalekala na celé dolní Forum, že se Clodius hned příští rok stane tribunem lidu – a že dny Cicerona jako římského občana jsou sečteny.

Cicero se o tom dozvěděl v malé osadě Tres Tabernae, cestou do Antia; setkal se tam s mladým Curionem.

„Můj nejmilejší příteli," řekl Cicero vřele, když Curiona zatáhl do svého soukromého salonku v nejlepším ze všech tří hostinců, „jediná věc mě rmoutí na tom, že tě tu potkávám, neboť to znamená, žes dosud neobnovil své skvělé výpady proti Caesarovi. Co se to přihodilo? Loni tak výmluvný, letos tak mlčenlivý."

„Přestalo mě to bavit," řekl Curio stručně; daň z toho, že si člověk zaflirtoval s *optimáty*, byla, že pak musel strpět lidi jako Cicero jen proto, že i oni koketovali s *optimáty*. Poslední věc, se kterou by se byl teď chtěl Ciceronovi svěřovat, byla, že na Caesara přestal útočit jen proto, že mu Clodius pomohl z finančních potíží a že jako cenu za to požadoval odmlku na téma Caesar. A tak, sám trochu nabroušen, se s Ciceronem posadil a nechal rozhovor chvíli těkat, kudy se Ciceronovi zachtělo. Pak se ho zeptal: „Cos říkal tomu, že z Clodia je teď plebej?"

Výsledek byl přesně takový, jaký očekával. Cicero zbledl, chytil se kraje stolu a držel se ho, jako by mu šlo o život.

„*Cos* to povídal?" šeptl zachránce vlasti.

„Clodius je plebej."

„Odkdy?"

„Pár dní je to – ty zkrátka cestuješ v nosítkách, a to se vlečeš jako šneček. Sám jsem u toho nebyl, ale slyšel jsem to přímo od Clodia, pořád ještě nadšeného. Bude kandidovat na tribuna lidu, jak mi říkal, třebaže jsem nepochopil proč vlastně, krom toho, že si chce vyřizovat účty s tebou. Jednu chvíli velebil Caesara jako boha, jelikož mu Caesar zajistil jeho *lex curiata*, vzápětí mi už zase vykládal, že sotva se ujme úřadu, dá zrušit všechny Caesarovy zákony. Ale to je zkrátka celý Clodius!"

Ciceronovi se začala vracet barva do tváří, zrudl ve chvilce do té míry, že Curiona napadlo, nepokouší-li se snad o něho mrtvička. „To Caesar z něho udělal plebeje?"

„Téhož dne, kdy ti za procesu s Hybridou tak ujel jazyk. Dopoledne byl ještě klid a mír, o tři hodiny později už Clodius venku rozhlašoval novinu o svém novém stavu. A svůj úmysl tě obžalovat."

„Svoboda projevu je mrtva!" zasténal Cicero.

„Na to jsi přišel teprve teď?" ušklíbl se Curio.

„Ale jestliže ho plebejem učinil Caesar, proč vyhrožuje, že zruší všechny jeho zákony?"

„Och, proti Caesarovi on nic nemá," řekl Curio. „On sočí na Pompeia. Caesarovy zákony mají prospět Magnovi, to je jednoduché. Clodius považuje Magna za nádor na střevech Říma."

„Jsou okamžiky, kdy s ním nemohu než souhlasit," zamumlal Cicero.

Což mu nijak nebránilo s okázalou radostí se s Pompeiem pozdravit, když konečně dorazil do Antia a Magna tam zastihl za jeho cesty do Říma – navracel se z rychlé návštěvy Kampánie, kam se vydal jako člen pozemkové komise.

„Slyšels o tom, že Clodius je teď plebejem?“ položil mu otázku, jakmile považoval za únosné skončit s úvodními zdvořilůstkami.

„Nejen že jsem o tom slyšel, Cicerone, já sám jsem se toho osobně účastnil,“ říkal Pompeius a jasně modré oči mu jen hrály. „Vykonal jsem auspicie, které byly neobyčejně příznivé. Ta nejčistší játra! Přímo klasická.“

„Och, ale co se teď stane se mnou,“ zalomil rukama Cicero.

„Nic se s tebou nebude dít, Cicerone, vůbec nic!“ řekl mu srdečným tónem Pompeius. „Clodius je pouhý mluvka, věř mi. Ani Caesar, ani já mu nedovolíme, aby na tvé ctihodné hlavě zkřivil jediný vlas.“

„*Ctihodné?*“ vyjekl Cicero. „Vždyť jsme oba dva stejně staří, Pompeie!“

„A kdo říká, že i já nejsem ctihodný?“

„Och, jsem ztracen!“

„Nesmysl!“ řekl Pompeius, předklonil se a popleskal Cicerona po schoulených ramenou. „Máš mé slovo, že ti nijak neublíží, doopravdy!“

Byl to slib, jehož se Cicero zoufale chytil; jenomže dokáže někdo udržet Clodia na řetězu, jakmile on jednou zvětří kořist?

„Jak víš, že mi neublíží?“ otázal se.

„Protože jsem mu takového něco zakázal už při obřadu adopce! Připomíná namyšleného a zpupného mladého vojenského tribuna, který strašně přeceňuje to málo, co v něm je. S těmi já si přece dokážu poradit! Potřeboval zkrátka dostat do těla od opravdového vojáka – přímo od vojevůdce.“

Takže takhle je to tedy! Toto je chybějící součást té Curionovy skládačky. Cožpak to Pompeius dodnes nepochopil? Žádný muž z venkova, byť dobrého původu, by si netroufl předepisovat římskému patricijovi, jak se má či nemá chovat. Pokud Clodius se svou nechutí k Pompeiovi do té chvíle ještě váhal, pak ji v něm v okamžiku, kdy ho sjel jako nějakého mladšího vojenského tribuna, Pompeius jen utvrdil.

V březnu to v Římě bzučelo jako v úle, dílem kvůli politice, dílem kvůli senzaci s úmrtím Metella Celera. Celer stále ještě otálel v Římě, svou provincii Zadní Galii ponechával na starosti svému legátovi Gaiovi Pomptinovi a zdálo se, že neví, co si počít. Dosti zlá byla už stopa, která zbyla na obloze římského společenského života po létavici Clodiina bouřlivého poměru s Catullem, avšak ten byl u konce. Veronský básník byl bez sebe žalem; jeho nářek a vzlyky bylo slyšet od Carin až po Palatin – a od Palatinu až po Cariny se rovněž četly jeho nádherné básně. Milostné, vášnivé, procítěné, průzračné – i kdyby byl Catullus hledal svou velkou lásku celou věčnost, nebyl by si mohl vybrat lépe než svou zbožňovanou Lesbii – Clodii. Její věrolomnost, proradnost, nelítostnost a chtivost dokázala z jeho nitra vymámit slůvka, o nichž sám ani nevěděl, že by byl s to je vyřknout.

Skoncovala s Catullem, jakmile objevila Caelia, jenž se právě chystal obžalovat Gaia Antonia Hybridu. To, co ji přitahovalo na Catullovi, měl v sobě do jisté míry i Caelius, avšak v mnohem římštější podobě; básník byl příliš náruživý, přespříliš vznětlivý, měl až přílišný sklon k chmurám a k zoufalství. Caelius byl naproti tomu rafinovaný, vtipný, tryskala z něho vrozená bujarost. Pocházel z dobrého rodu a měl bohatého otce, jenž dychtil po tom, aby jeho tak nadaný syn docílil pro Caeliovu rodinu nobility tím, že dosáhne konsulského úřadu. Caelius byl *homo novus*, to ano, nikoli však onoho společensky nepřijatelného druhu. Až nápadný a strhující Catullův půvab Clodii sice uchvacoval, avšak Caeliovy mocné svaly a stejně pohledná tvář

uspokojovaly Clodii ještě víc; být milenkou básníka ostatně leckdy znamenalo nemalé utrpení.

Catullus zkrátka začal Clodii nudit právě v okamžiku, kdy na obzoru postřehla Caelia. Pryč tedy s tím, co bylo, sem s tím, co nadchází. A jak že do tohoto horečného hledání zapadal manžel? Odpověď zní: špatně. Clodia si svou vášeň pro Celera uchovala až téměř do třicítky, ale pak s ní byl naráz konec. Plynoucí čas a narůstající sebejistota jí tohoto bratrance a druha z dětských let odcizily, pobídly ji vydat se za čímsi, co snad hledala už u Catulla, za tohoto svého druhého nedovoleného milostného vzplanutí – počítají-li se alespoň neutajené aférky. Incestní skandál, jejž kdysi ona spolu s Clodiem a Clodillou vyvolala, v ní vyburcoval narůstající žádostivost, kterou už pak nedokázala potlačovat. Shledala také, že jí činí potěšení, když jí opovrhují lidé, jimiž ona sama opovrhuje. Chudák Celer byl odsouzen k roli bezmocného diváka.

Když Clodia třiadvacetiletého Marka Caelia Rufa objevila, byla o dvanáct let starší než on. A nestalo se tak hned v onu prvou chvíli, kdy Caelius přišel do Říma; objevoval se ve městě dosti často už od doby, kdy se stal Ciceronovým žákem, tři roky před jeho konsulátem. Zapletl se poté s Catilinou a v nemilosti byl odsunut do provincie Africa jako pomocník jejího správce, dokud onen skandál neutichl. Caelius starší totiž v této provincii vlastnil většinu pšeničných lánů při řece Bagradas. Teprve zcela nedávno se Caelius vrátil do Říma, aby už definitivně zahájil svou dráhu na Foru, se záměrem vzbudit náležitou pozornost. A tak se ujal obžaloby muže, jehož nedokázal usvědčit ani Caesar, Gaia Antonia Hybridu.

Celer se trápil stále víc a víc, stejnou měrou jak o něj Clodia ztrácela zájem. A pak, jako vrchol všeho – poté, co mu nezbylo než odpřisáhnout, že bude dodržovat Caesarův pozemkový zákon – zjistil, že má Clodia nového milence, Marka Caelia Rufa. Obyvatelé v blízkosti Celerova domu byli dnes a denně svědky urputných hádek, které v Celerově peristylu propukaly v každou denní i noční hodinu. Manželé se častovali vražednými vyhrůžkami, bylo slyšet rány, vzduchem létalo všechno možné, řinčely rozbíjené nádoby hliněné i skleněné, ozývaly se ustrašené hlasy služebnictva, výkřiky, při nichž stydla krev v žilách. Tento stav přece nemohl trvat věčně! Všichni sousedé si toho byli vědomi a uvažovali jen, jak asi skončí.

Takovýto konec si ovšem nedokázal představit nikdo z nich! Bezvládného Celera vynášeli služebníci nahého z lázně, s rozbitou hlavou a vyhřezlým mozkem, zatímco Clodia tam vytřeštěně stála a ječela, roucho mokré, neboť se sama vrhla do lázně v pokusu ho z ní vytáhnout, celá zakrvácená, jak mu držela hlavu nad vodou. Když se ke zděšenému Metellovi Nepotovi připojili i Appius Claudius a Publius Clodius, vypravila ze sebe konečně, co se přihodilo. Celer byl silně podroušený, vysvětlovala Clodia, ale přesto se chtěl vykoupat, poté co se pozvracel – a vymlouvejte něco opilci anebo se ho pokuste odvrátit od toho, co si umínil! Clodia mu neustále opakovala, že je příliš opilý, než aby se mohl odvážit do lázně, a ještě když se svlékal, ho znovu prosila, ať to nedělá. Když pak její manžel už stál na horním schůdku a právě se chtěl ponořit do vlažné vody, padl a narazil hlavou na zadní hranu vany – trčící vzhůru, ostrou a smrtící.

A skutečně, když poté všichni tři muži vstoupili do koupelny, aby si prohlédli místo neštěstí, nalezli na protilehlé hraně nádržky krev, kousky kosti a mozku. Lékaři a ranhojiči uložili bezvědomého Celera šetrně na lůžko a plačící Clodia se od něho za žádnou cenu nechtěla hnout.

O dva dny později Celer zemřel, aniž nabyl vědomí. Clodia byla vdovou a Řím se pohroužil do smutku za Quinta Caecilia Metella Celera. Hlavním dědicem se stal jeho

bratr Nepos, avšak i Clodia pochodila jako dědička nesmírně dobře. A nebyl tu žádný příbuzný z Celerovy strany, který by se chtěl dovolat ustanovení *lex Voconia.*

Cicero, jenž si právě pilně chystal Hybridovu obhajobu, naslouchal jako fascinován podrobnostem, které jemu a Attikovi (jenž trávil zimu v Římě) důvěrně svěřoval Appius Claudius.

Když Appius dovyprávěl, vynořilo se v Ciceronovi jediné slovo. „Klytaiméstra!“ ušklíbl se.

Žádný z obou jeho společníků na to nic neřekl, třebaže byli viditelně nesví. Nic nebylo možné dokázat, žádný svědek nehody kromě Clodie neexistoval. Avšak Metellus Celer utrpěl nesporně přesně totéž zranění jako král Agamemnón, když jeho manželka Klytaiméstra užila sekyry, aby ho zavraždila ve vaně a mohla tak dál pokračovat v poměru s Aigisthem.

Kdo se to postaral, aby se Clodiina nová přezdívka *Klytaiméstra* rozletěla Římem? To nikdo nikdy neodhalil. Od oné chvíle se však Clodii jinak než Klytaiméstra neřeklo – a mnoho lidí bylo už z toho důvodu přesvědčeno, že svého manžela sprovodila ve vaně ze světa ona.

Rozruch ovšem nekončil pohřbem. Celer po sobě zanechal uprázdněné místo v kolegiu augurů a všichni ctižádostiví muži v Římě se hodlali o volbu ucházet. Za stara, kdy ještě býval nový augur kooptován svými kněžskými kolegy, by se jím byl stal Metellus Nepos, bratr zemřelého. Jak to však bude teď? Kdo ví… *Boni* sice měli velice výmluvné zastánce tohoto řešení, avšak chyběla jim potřebná většina. Snad proto, že to sám dobře věděl, dal se Metellus Nepos slyšet, že asi svou nominaci nepřijme, jelikož je tou událostí tak zdrcen, že hodlá na několik let odcestovat do ciziny.

Rozbroje o to, kdo bude augurem, sice nedosáhly síly oněch prudkých hádek ozývajících se z Celerova domu před jeho smrtí, přesto ovšem zpestřovaly život na Foru. Když tribun lidu Publius Vatinius ohlásil, že i on má v úmyslu se o augurství ucházet, zablokoval Bibulus spolu s nejvyšším augurem Messalou Rufem jeho kandidaturu velice prostým způsobem. Vatinius má na čele znetvořující výrůstek; není tedy pro kněžský úřad dostatečně dokonalý.

„Já alespoň mám,“ reagoval na to hlasitě Vatinius, třebaže, jak se zdálo, to bral s humorem, „tu svou bouli tam, kde ji má každý možnost vidět! Zato Bibulovi vyrostla na zadku, a i jeho předstihl Messala Rufus – ten má hned dvě malé bulky tam, kde kdysi míval dvě kulky. Předložím ve shromáždění plebejů návrh, aby se napříště všichni uchazeči o úřad augura museli svléknout a nahatí pěkně projít sem a tam po Foru.“

V dubnu si konečně druhý konsul Bibulus mohl užít fasces v plné míře, neboť únor byl vyhrazen zahraničním záležitostem. Nastoupil svůj měsíc s vědomím, že uskutečňování *lex agraria* neprobíhá ani zdaleka dobře: komisaři se sice mimořádně snažili a pětičlenný výbor jim vydatně pomáhal, avšak správy oněch obcí v Itálii, k nimž ještě patřila nějaká státní půda, se dosud zpěčovaly spolupracovat; rovněž prodej soukromé půdy byl zdlouhavý, neboť nákupy půdy ze strany jezdců, kteří ji hodlali vzápětí opět prodat státu, si vyžádaly mnoho času. Zákon sám – och, ten byl vymyšlen skvěle, a toto všechno se časem jistě vyřeší! Problém byl, že Pompeius potřeboval neprodleně usídlit větší počet veteránů, než jaký bylo možné zvládnout.

„Oni by se už brzy potřebovali prokázat nějakými výsledky,“ říkal Bibulus Catonovi, Gaiovi Pisonovi, Ahenobarbovi a Metellovi Scipionovi, „jenomže nic

takového zatím není na obzoru. Víte, co by se jim hodilo nejlíp! Velké území, které bylo už dříve vyměřeno a rozděleno na dílce po deseti iugerech jedním z dřívějších zákonodárců, který ovšem umřel dřív, než mohl svůj pozemkový zákon uvést ve skutek.“

Cato nakrčil obrovitý nos, oči se mu rozhořely. „Toho se naprosto neodváží!“ prohlásil.

„A čeho?“ otázal se Metellus Scipio.

„Odváží,“ trval Bibulus na svém.

„*Čeho že se odváží*?“

„Předložit další zákon o využití území Ager Campanus a capujských státních pozemků. Dvě stě padesát čtverečných mil rozparcelovaných od časů Tiberia Graccha, jen se jich chopit a osadit je lidmi.“

„To oni prosadí,“ řekl Gaius Piso s rozchlípenými rty.

„Souhlasím,“ řekl Bibulus, „projde jim to.“

„Ale tomu musíme zabránit,“ ozval se Ahenobarbus.

„Ano, zarazit to musíme.“

„A jak?“ otázal se Metellus Scipio.

„Doufal jsem,“ řekl druhý konsul, „že zabere ten můj manévr s vyhlášením všech komiciálních dnů za svátky, ale měl jsem zvážit, že Caesar využije své autority pontifika maxima. Nabízí se ovšem ještě jedna možnost náboženské překážky, proti jaké nezmůže nic ani on ani kolegia. Jako augur jsem snad překročil svou pravomoc ve věci svátků, ale naprosto ji nepřekročím jako augur *a* konsul, pokud se do toho vložím v obou těchto úlohách zároveň.“

Všichni se k němu dychtivě naklonili. Cato z nich ze všech byl patrně nejznámější ve veřejnosti, nebylo však pochyb, že Bibulovo heroické rozhodnutí navrhnout pro své prokonsulského období tak podřadnou a znevažující náplň mu při soukromých schůzkách vůdců *optimátů* poskytovalo nad Catonem jistou převahu. Catonovi to nijak nevadilo; vůdcovské choutky neměl.

„Hodlám se uchýlit do svého domu a pozorovat oblohu až do konce svého konsulského období.“

Nikdo nic neříkal.

„Slyšeli jste mě?“ usmíval se na ně Bibulus.

„Slyšeli, Marku Bibule,“ řekl Cato, „ale vyplyne z toho něco? A k čemu to vůbec bude?“

„Už k tomu došlo dříve, a má to své pevné místo v *mos maiorum.* Podnikl jsem kromě toho jisté soukromé pátrání v posvátných knihách a našel jsem proroctví, které lze snadno vyložit tak, že v tomto roce se má na obloze objevit jisté *omen* mimořádné důležitosti. Jaké *omen* to má být, se v proroctví neříká, ale to mi právě umožňuje téhle lsti použít. Protože když se konsul odebere do svého domu, aby pozoroval nebesa, musí ustat veškeré veřejné dění až do chvíle, kdy on vyjde, aby se opět chopil svých fasces. Což já ovšem vůbec nemám v úmyslu!“

„Lidem se to nebude zamlouvat,“ řekl Gaius Piso ustaraně.

„Zpočátku možná ne, ale my se teď všichni musíme pustit do práce a docílit, aby se tohle opatření jevilo oblíbenější, než ve skutečnosti bude. Chci k tomu využít Catulla – je to vynikající hanopisec, a když s ním teď Clodia skoncovala, může se přetrhnout, aby jí a jejímu bratříčkovi co nejvíc ztrpčil život. Rád bych k tomu znovu získal i Curiona, ale tomu se nějak nechce. Hlavně to ale nehodlám zaměřit na Caesara, ten je vůči takovým věcem imunní. Za náš hlavní cíl si zvolíme Pompeia Magna a až do

konce roku musíme bezpodmínečně zajistit, aby neminul ani den, kdy se na Foru sejde tolik našich příznivců, kolik jich jen dokážeme sehnat. Na počtu ostatně tolik nezáleží. Důležitý bude onen rámus – a že se to bude odehrávat *na Foru!* Většina lidí ve městě a v zemi si Caesarovy zákony sice přeje, ale ti se na Foru neukáží, pokud tam zrovna neprobíhá hlasování anebo nějaké důležité *contio.*"

Bibulus se obrátil na Catona. „Tobě připadne důležitý úkol, Catone. Chci od tebe, abys vystupoval tak urážlivým způsobem, že to Caesara vyvede z míry a bude tě posílat do Lautumií. Z nějakých důvodů ho ty a Cicero dopalujete nejvíc. Zřejmě máte nějakou schopnost rozčilovat ho, asi jako kamínek v botě. Kdykoli to bude možné, zařídíme předem, aby bylo Forum plné lidí, kteří se tě budou zastávat a budou odsuzovat tvé pronásledování. Nejslabším článkem protivníků je Pompeius. Všechno, co budeme podnikat, musí směřovat k tomu, aby se právě on cítil zranitelný."

„Kdy se hodláš odebrat do svého domu," otázal se Ahenobarbus.

„O druhém dnu před idami, to je den mezi svátky Velké Matky a Cerery, kdy bude v Římě plno lidí a na Foru bezpočet čumilů. Nemělo by smysl to provést bez co největšího počtu diváků."

„A ty se domníváš, že jakmile se stáhneš domů, ustane skutečně všechno veřejné dění?" otázal se Metellus Scipio.

Bibulus povytáhl obočí. „Naopak! Já *doufám,* že nikoli! Smyslem té lsti je přinutit Caesara a Vatinia, aby přijímali zákony v rozporu s tím, jaká budou *omina.* To znamená, že jakmile opustí úřad, můžeme jejich zákony prohlásit za neplatné. Nemluvě o tom, že je budeme stíhat pro *maiestas.* Není to krásná představa, že nakonec budou odsouzeni pro velezradu?"

„A co když se tribunem lidu stane Clodius?"

„Nevidím, co by se tím mohlo změnit. Clodius něco proti Pompeiovi má – co, to já netuším. Bude-li za rok zvolen, nebude naším nepřítelem, stane se naším spojencem."

„Má nabroušeno i na Cicerona."

„Nu a? Co je nám po tom? Cicero k *optimátům* nenáleží, je to spíš něco jako vřed na jejich těle. Bohové, hlasoval bych pro jakýkoli zákon, který by mu zavřel tu jeho hubu, když se začne chvástat, jak zachránil vlast! Kdykoli ho musím poslouchat, mám pokaždé pocit, že ten Catilina snad byl horší než Hannibal s Mithridatem dohromady."

„Ovšem půjde-li Clodius po krku Ciceronovi, půjde i po tvém, Catone," řekl Gaius Piso.

„A proč by to dělal?" otázal se Cato. „Já jsem přece v senátě jen vyjádřil svůj názor. Nebyl jsem prvním konsulem, ani jsem ještě nenastoupil úřad tribuna lidu. Svobodný projev je sice čím dál tím nebezpečnější záležitost, ale na tabulích nenajdete zákon, který by muži zakazoval říct v senátě to, co si myslí."

Byl to Ahenobarbus, komu svitla hlavní obtíž. „Jakým způsobem potom zrušíme všechny zákony, které si Caesar anebo Vatinius prosadí od této chvíle až do konce roku, to je mi jasné," řekl, „nejdřív však musíme získat dostatečnou převahu v senátě. To znamená, že v kurulských křeslech budou muset příští rok sedět naši lidé. Koho se nám ale podaří prosadit za konsuly, neřkuli za *praetora urbana?* Metellus Nepos, pokud vím, chce z Říma odejít, zapomenout na svůj žal, takže s ním počítat nemůžeme. Já budu prétorem, stejně tak Gaius Memmius, který svého strýce Pompeia Magna z hloubi duše nenávidí. Ale kdo bude konsulem? Philippus se v Caesarovi vidí. Stejně tak Gaius Octavius, který se navíc oženil s Caesarovou neteří. Lentulus Niger neprojde. Stejně tak by nebyl zvolen Ciceronův bratříček Quintus. A neuspěje ani nikdo, kdo prošel úřadem prétora před těmihle."

„Máš pravdu, Lucie, budeme muset prosadit své vlastní konsuly," zachmuřil se Bibulus. „Ucházet se bude Aulus Gabinius, stejně tak Lucius Piso. Oba jsou jednou nohou v táboře *populárů* a oba mohou mít značný vliv na voliče. Musíme prostě Nepota přesvědčit, aby setrval v Římě, aby se nejprve ucházel o úřad augura a poté konsula. A druhým naším kandidátem by se měl stát Messala Rufus. Pokud by s námi kurulští magistráti příštího roku nesympatizovali, nedokážeme Caesarovy zákony zrušit."

„A co Arrius? Ten je na Caesara velice rozezlený, jak jsem se doslechl, protože ho Caesar odmítl podpořit v jeho kandidatuře na úřad konsula?" připomenul Cato.

„Ten je moc starý a má mizivý vliv!" zněla pohrdavá odpověď.

„Já jsem zase slyšel něco jiného," řekl neuspokojený Ahenobarbus; jeho jméno ve spojení s uprázdněným místem augura tu vůbec nepadlo.

„A co?" otázal se Gaius Piso.

„Že Caesar s Pompeiem uvažují o tom, požádat Cicerona, aby ve výboru pěti zaujal Cosconiovo místo. Jim velice vyhovuje, že zemřel. Cicero by se jim hodil líp."

„Cicero je natolik pitomý, že to nevezme," odfrkl si Bibulus.

„Ani kdyby na něho jeho miláček Pompeius trochu naléhal?"

„Pokud vím, tak v tuto chvílí Pompeius není tak docela jeho miláček," zasmál se Gaius Piso. „Doslechl se totiž, kdo vlastně vykonal auspicie při adopci Publia Clodia!"

„Člověk by si skoro pomyslel, že to Ciceronovi alespoň trochu napoví, jak to s tím jeho významem v politice doopravdy je," řekl Ahenobarbus jízlivě.

„Nu, jak se dal slyšet Atticus, Cicero vykládá, že ho v Římě mají všichni dost!"

„V čemž se nemýlí," povzdychl si teatrálně Bibulus.

Schůzka skončila za rozjařené nálady; *boni* byli spokojeni.

Třebaže Marcus Calpurnius Bibulus pronesl svou řeč – v níž oznámil, že se uchýlí do svého domu, aby pozoroval nebesa – veřejně z roster, a to k velkému zástupu lidí, kteří vesměs přišli do Říma shlédnout jarní hry, Caesar se rozhodl nereagovat stejně veřejným způsobem. Svolal senát k zasedání a řídil ho za pevně zavřenými dveřmi.

„Marcus Calpurnius Bibulus se samozřejmě zachoval patřičným způsobem, když své fasces poslal do chrámu Venuše Libitiny, kde také zůstanou až do květnových kalend, kdy se jich opět ujmu já, jak je mé právo. To ovšem nesmí zasáhnout do chodu roku, kdy veřejné věci začínají váznout. Mou povinností vůči římským voličům je splnit mandát, jímž mne – a Marka Bibula – pověřili, to jest *vládnout.* Takže já mám v úmyslu vládu vykonávat dál. Proroctví, které Marcus Bibulus citoval z roster, dobře znám, mám ovšem k tomu, jak si ho Marcus Bibulus vykládá, dvě připomínky: především tu, že rok, o který má jít, není z proroctví jednoznačně jasný, a další pak, že ho lze interpretovat přinejmenším čtyřmi způsoby. Takže než *quindecimviri sacris faciundis* tuto situaci prozkoumají a podniknou potřebná šetření, budu vycházet z toho, že akt Marka Bibula je neplatný. Opět jednou si přisvojil právo jako samojediný vykládat římský náboženský *mos maiorum* podle svých vlastních politických potřeb. My chápeme, podobně jako Židé, naše náboženství jako součást státu a vycházíme z přesvědčení, že stát nemůže prosperovat, pokud by náboženské zákony a zvyky byly znesvěcovány. Naší jedinečnou vlastností ovšem je, že s našimi božstvy uzavíráme právně podložené smlouvy, v nichž si zachováváme možnost dohadování podrobností i kompromisů. Co je důležité – božské síly necháváme působit náležitým směrem, a právě k tomu nejlépe slouží dodržování našich vlastních smluvních povinností, to jest

především usilovat o blaho Říma a jeho prospěch. Jednání Marka Bibula stojí v přímém protikladu k tomuto cíli a bohové mu za to nebudou vděčni. Zemře daleko od Říma, v bezútěšných končinách.“

Och, kdyby se jen ten Pompeius netvářil tak sklesle! Po tak dlouhé a slavné dráze, jakou má za sebou, by snad už mohl vědět, že věci vždycky nejdou hladce! Je v něm pořád to zpovykané děcko. Chce kolem sebe mít všechno dokonalé. Chce dostávat, nač si vzpomene, chce být neustále zahrnován chválou.

„Je na senátu, aby rozhodl, jakou cestu zvolím,“ pokračoval první konsul. „Dám teď hlasovat. Ti, kdo mají pocit, že by se veškeré dění mělo zastavit, jelikož se druhý konsul odebral domů sledovat nebesa**,** nechť se laskavě postaví po mé levici. Ti, kdo se domnívají, že alespoň až do výroku *patnácti* by vláda měl pokračovat v činnosti, nechť přejdou na mou pravou stranu. Na váš zdravý rozum a na vaši lásku k Římu už více naléhat nehodlám. Otcové senátoři, rozestupte se.“

Byl to vědomý hazard, ovšem instinkt Caesarovi napovídal, že ho nesmí odkládat; čím déle by senátoři přemítali o Bibulově počinu, tím spíše by se zalekli mu čelit. Udeřit hned je jediná možnost.

Avšak výsledek všechny překvapil; takřka celý senát přešel na Caesarovu pravou stranu. Byl to projev hněvu, který se mužů zmocnil nad Bibulovou bezohlednou svévolí, s níž chce poškodit Caesara, i kdyby na to měl doplatit sám Řím. Hrstka *optimátů*, která osaměla na levici, se ohromeně rozhlížela.

„Vznáším rozhodný protest, Gaie Caesare!“ vykřikl Cato, sotva se senátoři vrátili na svá místa.

Pompeius, jehož nálada tváří v tvář tomuto vítězství zdravého rozumu a lásky k Římu, viditelně stoupla, se ke Catonovi obrátil, všechny drápy vytaseny. „Seď a mlč, ty náfuko jeden pokrytecká!“ zařval na něho. „Kdo myslíš, že jsi, abys tu ze sebe dělal soudce i porotu v jedné osobě? Nejsi nic víc než bývalý tribun lidu, který to nikdy nedotáhne ani na prétora!“

„Ohoho!“ zahýkal Cato a potácel se jako špatný herec probodnutý papírovou dýkou. „Naslouchejte velikému Pompeiovi, jenž se stal konsulem ještě dřív, než to dotáhl alespoň na obyčejného tribuna lidu! Kdo myslíš, že jsi ty! Cože, ty to nevíš? Já ti to tedy povím! Protiústavní, bezzásadový, neřímský výlupek arogance a marnivosti, to je odpověď na otázku, *co* jsi zač! A pokud jde o to, *kdo* jsi zač – Gal, který myslí jako Gal – řezník, pravý syn řezníka – pasák, který leze do zadku patricijům, jen aby ho nechali ženit se vysoko nad své poměry – kuplíř, který se fintí, jen aby slyšel davy vzdychat ’jéé‘ – východní potentát, který si zamiloval život v palácích – král, co si s králíky hrál – řečník, který by uspal i rujného berana – politik, který si na politiku musí najímat politiky – radikál horší než oba Gracchové dohromady – voják, který už dvacet let nedokázal svést bitvu, pokud neměl alespoň dvakrát tolik vojska než nepřítel – vojevůdce, který slízne smetanu a sbírá vavříny poté, co jiní **a** lepší už **za** něho udělali všechnu práci – konsul, který s sebou musel nosit knížečku, aby věděl, co má a nemá dělat – A MUŽ, KTERÝ POPRAVOVAL ŘÍMSKÉ OBČANY BEZ SOUDU, VIZ OSUD MARKA JUNIA BRUTA!“

A senátoři se prostě nedokázali ovládnout. Propukli v jásot, jekot, pískot, nadšené volání; začali dupat, až se roztřásly i samy krovy kurie, tleskot dosáhl bezmála síly bubnů. Jen Caesar sám věděl, kolik úsilí ho stálo, aby setrval nepohnutě na židli, ruce připaženy k bokům, kolena způsobně přitisknuta k sobě. Och, jak skvělý to byl výpad! Učiněné mistrovské dílko! Dožít se něčeho takového, moci si to na vlastní uši vyposlechnout – tuhle výsadu mi snad dopřáli bozi sami!

A pak si povšiml Pompeia a rázem měl po náladě. Bohové, on si snad prosťáček vykládá ten hysterický aplaus v síni zcela po svém! Domnívá se, že je namířen proti němu! Cožpak on dočista nic nechápe? Všem je tu přece jedno, komu Catonova slova platila anebo čeho se vlastně ta oslnivá tiráda týkala. Šlo zkrátka o to nejskvělejší útočné extempore za dlouhá léta! Římský senát by řičel nadšením i nad tingitanskou opicí plísnící osla, kdyby si vedla alespoň zpoloviny tak dobře jako Cato! Ovšem Pompeius se tu kaboní, otřesenější, než jak asi vyhlížel, když v Hispánii kolem jeho armády nepřestával kroužit dorážející Sertorius. Zdeptán! Poražen pouhou silou ostrého jazyka! Až do této chvíle si Caesar takto plně neuvědomil, s jakým nedostatkem sebedůvěry a s jakým bažením po uznání je vždy nutno u Pompeia počítat.

Něco je třeba udělat. Poté, co schůzi rozpustil, zůstal stát na kurulském pódiu, zatímco rozjaření senátoři dosud okouněli shluknuti kolem Catona, popleskávali ho po zádech a nešetřili chválou. Nejhorší na celé věci bylo to, že pokud tu Pompeius takhle schlíple dřepí, hlavu svěšenu, nemůže Caesar udělat onu jedinou správnou věc – jít Catonovi poblahopřát s takovou srdečností, jako by to byl jeho nejloajálnější politický spojenec. Musí naopak zachovat zcela nezúčastněnou tvář, pro případ, že by snad Pompeius jeho výraz sledoval.

„Viděl jsi Crassa?“ vyrazil Pompeius, sotva osaměli. „*Viděl* jsi to?“ Hlas mu selhával, div že nepištěl. „Velebil Catona do nebes! Na čí straně on vlastně stojí?“

„Na naší, Pompeie. Ty máš až příliš choulostivou kůžičku, příteli, pokud si snad vykládáš odezvu senátu na tu Catonovu repliku jako kritiku své osoby. Celý ten aplaus platil jen tomu řečnickému skvostu, ničemu jinému. Vždyť on je zpravidla tak strašlivě nudný panák, věčně jen žvaní, aby zdržoval jednání. Tohle ovšem bylo prostě skvělé.“

„Ale bylo to namířeno proti mně. *Proti mně*!“

„Škoda že se takhle neobul do mne,“ řekl Caesar s neochvějným klidem. „Víš, co by na tvém místě bývalo nejsprávnější? Přidat se k tomu potlesku! Pak bys z toho byl vyšel jako vítěz, s pověstí vynikajícího hráče. V politice nesmíš dát nikdy najevo slabost, Magne, ať ti je uvnitř sebehůř. On se ti dostal pod zbroj, a tys tu jeho ránu ještě vystavil všem na odiv.“

„Ty ses přidal k nim!“

„Ba ne, Magne, nepřidal, právě tak, jako se k nim nepřidal Crassus. Ber to takhle: zatímco tys za hranicemi dobýval pro Řím vítězství za vítězstvím, my jsme si tu s Crassem zase odbývali učednická léta v politické aréně.“ Shýbl se, vzal Pompeia pod paží a zvedl ho na nohy trhnutím, jaké by byl od tak štíhlého muže Pompeius sotva čekal. „Pojď, všichni už jsou pryč.“

„Nemůžu se tady v senátě už nikdy ukázat!“

„Nesmysl! Hned příště se tu posadíš s tou svou nejslunnější tváří jako obvykle, dojdeš za Catonem a poblahopřeješ mu. Právě tak, jako to udělám já.“

„To ne! To já nedokážu!“

„Nu, já zatím pár dní senát svolávat nebudu. A než na to gesto dojde, ty k němu dávno dozraješ. Teď ale pojď na večeři ke mně domů. Jinak tě čeká jen ten obrovský prázdný barák na Carinách a jedinou společností ti tam budou tři nebo čtyři filozofové. Ty by ses už měl doopravdy znovu oženit.“

„Já bych docela rád, jenomže nikde nevidím žádnou, která by se mi líbila. Pokud má ostatně člověk už párek synů a dceru k tomu, není proč spěchat do nového manželství. Nehledě k tomu, že ty jsi ten poslední, kdo mě má co poučovat! Domus Publica je také přece bez paní domu – a to ty ani nemáš žádného syna!“

„Synek by byla krásná věc, ale nezbytné to není. Jsem docela šťastný, že mám tu svou holčinu. Nevyměnil bych ji ani za Minervu a Venuši v jedné osobě, a nemyslím to jako svatokrádež.“

„Ona je zasnoubená s mladým Caepionem Brutem, viď?“

„Ano.“

Když dospěli do pontifikovy rezidence, usadil Caesar svého hosta do nejlepšího křesla ve své pracovně, s vínem u ruky, omluvil se a šel vyhledat matku.

„Máme hosta k večeři,“ řekl Caesar, když nahlédl do dveří k Aurelii. „Pompeia. Připojíš se k nám s Julií?“

Na Aureliině tváři se neprojevil sebemenší záchvěv vzrušení. Kývla a vstala od pracovního stolu. „Jistě, Caesare.“

„Dáš nám vědět, až bude večeře připravena?“

„Zajisté,“ řekla a odcupitala ke schodům.

Julia si četla, neslyšela vůbec babičku vcházet; Aurelia zásadně neklepala, náležela ještě k oné rodičovské škole, která vycházela z předpokladu, že mladí se mají chovat náležitě i tehdy, když se domnívají, že je nikdo nevidí. Vede to alespoň ke kázni a obezřelosti. Svět dokáže být tvrdý; je líp, když na to jsou děti připraveny.

„Bruta tu dnes nemáš?“

Julia vzhlédla, usmála se a vzdychla. „Ne, *avia*, dnes ne. Má nějakou schůzku s lidmi, kteří vedou jeho obchody, mám dojem, že pak všichni tři zůstanou na večeři u Servilie. Ona chce vědět všechno, co dohadují, i když svolila, aby se teď už Brutus o své záležitosti staral sám.“

„Nu, to otce jen potěší.“

„Och! A proč? Myslela jsem, že má Bruta docela rád?“

„Má ho velice rád, ale přivedl si dnes hosta, takže je možné, že budou rádi, když spolu budou moci mluvit v nerušeném soukromí. My se vzdálíme, jakmile se sklidí ze stolu, ovšem za Brutovy přítomnosti by takového něco šlo dost těžko.“

„A kdo je to?“ otázala se Julia bez zvláštní zvědavosti.

„Ani nevím, neřekl mi to.“ Mhmmm, tohle bude trochu složité, říkala si Aurelia v duchu. Jak to navléci, aby si vzala to nejlichotivější roucho, aniž něco prozradím? Odkašlala si. „Julie, viděl už tě *tata* v nových šatech, co jsi dostala k narozeninám?“

„Ne, myslím, že ještě ne.“

„Neoblékneš si je tedy teď? A co kdyby sis k nim vzala i ty stříbrné šperky od něho? Bylo moudré, že ti *tata* daroval stříbro, a ne zlato! Nemám sice ponětí, koho to tu otec vlastně má, ale je to zřejmě někdo významný, takže bude jen rád, když budeme vyhlížet co nejlépe.“

Zřejmě to nepůsobilo nijak nevěrohodně; Julia se jen usmála a zeptala se: „Kolik času je do večeře?“

„Půl hodiny.“

„Co vlastně pro nás může znamenat to, že se Bibulus uchýlil do svého domu a zkoumá odtamtud nebesa, Caesare?“ otázal se Pompeius. „Nemohly by kvůli tomu být napřesrok zrušeny naše zákony?“

„Určitě ne ty, které byly schváleny do dnešního dne, Magne, takže ty i Crassus se nemáte čeho obávat. Nejvíc bude ohrožena moje vlastní činnost, jelikož já budu muset využívat Vatinia a plebejského sněmu – ostatně plebejové nejsou náboženskými předpisy příliš svazováni, takže dost pochybuji, že by se kvůli Bibulově koukání na

nebesa mohla z plebiscitů a z činnosti tribunů lidu nakonec vyklubat kdovíjaká svatokrádež. Museli bychom se o to nicméně utkat před soudem, a v tom případě by dost záleželo na osobě městského prétora.“

Víno, to nejlepší (a nejsilnější), jaké Caesar ve sklepě měl, začínalo Pompeiovi navracet duševní rovnováhu, třebaže zůstával i nadále trochu skleslý. Pro Caesarův vzhled je Domus Publica jako stvořený, napadlo ho. Ladí s ním všechny ty syté tóny a bohaté zlacení. My světlovlasí vypadáme na takovémhle tmavém pozadí nejlíp.

„Ty ovšem víš, že musíme co nejdřív předložit ještě další pozemkový zákon,“ vyhrkl znenadání Pompeius. „Vyjíždím co chvíli z Říma na venkov a měl jsem možnost sledovat na vlastní oči, jaké starosti ještě před sebou komise má. Budeme potřebovat i Ager Campanus.“

„A také státní půdu kolem Capuy. Ano, vím o tom.“

„Jenomže takový zákon pak prohlásí Bibulus za neplatný.“

„Možná že k tomu nebude mít možnost, Magne,“ říkal Caesar pokojně. „Pokud ho navrhnu jako doplněk k původnímu zákonu spojený s oním prvním, pak bude mnohem méně napadnutelný. Komise ani komisaři se měnit nebudou, ale v tom problém nebude. Do roka tam mezitím může být usídleno dvacet tisíc tvých veteránů a pět tisíc mužů z římských *capite censi* k tomu, aby to těsto nových usedlíků lépe kynulo. Dalších dvacet tisíc bychom měli být schopni usadit takřka stejně rychle na dalších pozemcích. Což nám poskytuje dostatek času zabrat státní půdu i městům, jako je Arretium, a značně tak snížit tlak na státní pokladnu, pokud jde o nákupy soukromých pozemků. Naším hlavním argumentem pro zábor půdy ležící v kampánském *ager publicus* je totiž skutečnost, že toto území už ve státním vlastnictví je.“

„Ustanou ovšem příjmy z nájemného za tuto půdu.“

„To je sice pravda, jenomže oba přece víme, že tyhle platby nejsou takové, jaké by být měly. Senátoři se k placení příliš nemají.“

„Nejen sami senátoři, ale ani jejich manželky s nemalým vlastním jměním,“ ušklíbl se Pompeius.

„A kdopak?“

„Terentia. Neodvádí jediný sestercius nájemného, třebaže má pronajaty celé rozsáhlé lesy – dubiny pro pastvu prasat. To je velice ziskový chov. Ta ženská je tvrdá jako mramor! Bozi, někdy je mi Cicerona až líto.“

„A jak to uhádá?“

„Vychází z toho, že někde uprostřed těch lesů leží posvátný háj.“

„To je ale mazaná kvočna!“ rozesmál se Caesar.

„Ono se to vyrovná, pokladna se teď zato hojí na jeho bratru Quintovi, který se vrací z provincie Asia.“

„A jakým způsobem?“

„Trvá na tom, že mu zbytek jeho stipendia proplatí v cistoforech.“

„A co je na tom špatného? Jsou přece z dobrého stříbra a každý má cenu čtyř denariů.“

„Pokud se ovšem najde někdo, kdo je ochoten je od tebe vzít,“ chechtal se Pompeius. „Přivezl jsem jich s sebou celé pytle, ale nepokoušel jsem se je udat při placení. Znáš lidi, jak jsou nedůvěřiví k cizím měnám! Navrhl jsem státní pokladně, aby je roztavila na stříbrné pruty.“

„Což znamená, že státní pokladna nemá Quinta Cicerona příliš v lásce.“

„Sám bych rád věděl proč.“

V té chvíli zaťukal na dveře Eutychus a ohlásil, že se podává večeře, takže oba muži přešli do nedaleké jídelny. Pokud k jídlu nezasedala větší společnost, bylo pět z lehátek z šesti odsunuto; zbývající zůstávalo v nejkrásnějším místě síně, odkud se naskýtal výhled na kolonádu a hlavní peristylovou zahradu; za dlouhým stolem, postaveným podél něho a vysokým zhruba ke kolenům, stály čelem k lehátku dvě židle.

Když Caesar s Pompeiem vstoupili do jídelny, pomohli jim dva sloužící odložit togy, které byly natolik rozměrné a nepoddajné, že by se v nich nedalo spočinout na lehátku. Připravení sluhové togy pečlivě složili a pak odnesli, zatímco oba muži došli zezadu k lehátku, usedli na ně, zuli senátorské střevíce s půlměsícovitými konsulárskými sponami a nechali si od týchž sluhů omýt nohy. Pompeius zaujal samozřejmě místo na čestném konci lehátka, *locus consularis.* Uložili se napůl na břicho, napůl na levý bok, levou paži a rameno podepřeny kulatým polštářem. Nohy měli u zadní hrany lehátka, takže tvářemi spočívali až u samého stolu a vše, co se na něj servírovalo, měli snadno na dosah. Sloužící jim teď podali misky s vodou na umytí rukou a šátky na utření.

Pompeius se cítil mnohem lépe, netrpěl už jako před chvílí. S uspokojením si prohlížel peristyl s proslulými freskami Vestiných Panen a nádhernou mramorovou nádržkou s vodotrysky. Škoda jen, že sem nejde víc slunce. Poté začal jeho zrak putovat po dalších freskách zdobících stěny jídelny a zobrazujících průběh bitvy u jezera Regillského, kdy Castor s Pollukem zachránili Řím.

A právě v okamžiku, kdy dospěl pohledem až ke dveřím, vkročila do místnosti sama bohyně Diana! Musela to být Diana! Bohyně měsíčních nocí, napůl neskutečná, přicházející s takovou lehkostí a v takové stříbřité kráse, že její kroky nedoprovázel sebemenší šum. Panenská bohyně nepoznaná muži. Propadali záhubě za pouhý letmý pohled na ni – tak cudná a nedotknutelná prcce Diana byla. Avšak tato Diana, jež došla už do poloviny síně a jež teprve teď postřehla Pompeia a jeho užaslý pohled, nyní lehce zavrávorala, modré oči rozšířeny údivem.

„Magne, to je moje dcera Julia.“ Caesar ukázal na židli naproti Pompeiovu místu. „Posaď se tady, Julie, a dělej našemu hostu společnost. A, tady je i moje matka!“

Aurelia se usadila naproti Caesarovi, zatímco část sloužících už přinášela pokrmy a ostatní rozestavovali poháry a nalévali víno a vodu. Ženy, jak si Pompeius povšiml, pily pouze vodu.

Jak je krásná! Jak je jemná, jak přívětivá! Po onom okamžiku nejistoty se teď chovala, jak to činívají snové bytosti, ukazovala mu jídla, která se jejich kuchařům daří nejlépe, vybízela ho, aby ochutnal to či tamto, a činila to s úsměvem, v němž sice nebyl pražádný ostych, jenž však postrádal i jakoukoli vyzývavost. Odvážil se otázky, jak tráví své dny (ach, co záleží na jejích dnech – co si však počíná za nocí, když luna je vysoko na nebi a ona se na svém lehounkém vozíku vznáší ke hvězdám?), a ona mu vyprávěla, že si čte nebo chodí na procházky nebo navštěvuje vestálky či své přítelkyně, odpovídala hlubokým měkkým hlasem, podobným černým křídlům rozprostírajícím se na zářivém hvězdném nebi. Když se předklonila, uviděl, jak křehkou a ušlechtilou má hruď, třebaže jejích ňader se nedohádal. Paže má útlé, ale oblé, s dolíčky na obou loktech, oči zasazeny jakoby do lehké violeti, s odleskem měsíčního stříbra na víčkách. Tak dlouhé, tak průzračné řasy je kryjí! A obočí je tolik světlé, že ho téměř ani vidět není. Ani stopy líčidla, a už při pouhém pohledu na její světlounce růžové rty téměř šílel touhou je zlíbat, tak byly plné a rozkošně utvářené, s vrásečkami u koutků, napovídajícími smích na krajíčku.

Pro oba dva jako by Caesar i Aurelia přestali vůbec existovat. Hovořili o Homérovi a Hésiodovi, o Xenofóntovi a Pindarovi, o Pompeiových cestách po Východě; visela mu na rtech, jako by byl obdařen Ciceronovou výřečností, zahrnovala ho otázkami o všem možném, od Albánců až po obludy Kaspiku. Uviděl na vlastní oči Ararat? Jak vypadá onen židovský chrám? Je pravda, že po hladině Palus Asphaltites se dá chodit? Viděl někdy černocha? Jak vyhlíží král Tigranés? Co je pravdy na tom, že Amazonky kdysi žily v Pontu při ústí řeky Thermódón? Alexander Veliký se přece měl s jejich královnou setkat kdesi na řece Jaxartés. Och, co je to jen za nádherná jména, Oxos a Araxés a Jaxartés – jak jen lidský jazyk dokáže tak cizokrajná slova vynajít?

A ryze praktický Pompeius se svým lakonickým stylem a chudičkým vzděláním byl hluboce blažený, že ho na Východě život s Theofanem přivedl k četbě; užíval teď slov, o nichž vůbec nevěděl, že je jeho mysl vstřebala, formuloval myšlenky, o jejichž existenci až dosud neměl ani ponětí. Byl by radši umřel, než aby zklamal tuto nádhernou mladou bytost, která se upínala na jeho tvář, jako kdyby v ní nacházela pramen všeho vědění a jako by to byl nejskvělejší pohled, jaký se jí kdy naskytl.

Jídlo zůstalo na stolku o mnoho déle, než zpravidla Caesar, netrpělivý a nedočkavý už další činnosti, dovoloval, avšak když se venku v peristylové zahradě den pozvolna začal proměňovat v noc, dal Eutychovi téměř nepostřehnutelný pokyn a objevili se opět sloužící. Aurelia povstala.

„Julie, je na čase jít," řekla.

Julia, hluboce zabraná v rozhovor o Aischylovi, sebou trhla, vracela se zpět do všední skutečnosti.

„Už, *avia,* opravdu?" otázala se. „Kam se ten čas poděl?"

Avšak, jak si Pompeius všiml, slovem ani pohledem nedala najevo, že by se zpěčovala odejít anebo že by se nějak zlobila na babičku za pokyn k ukončení tohoto pro ni tak výjimečného zážitku, jak mu ještě stačila říci; když má otec hosty, nemá zpravidla dovoleno zdržovat se v jídelně, vysvětlovala, neboť jí ještě není osmnáct.

Vstala a přátelsky Pompeiovi podala ruku, čekala, že ji uchopí a stiskne. Avšak Pompeius, třebaže takové věci neměl zdaleka ve zvyku, její ruku pozvedl ke rtům a lehce ji políbil.

„Děkuji ti za společnost, Julie," řekl a usmíval se jí přímo do očí. „Brutus je velice šťastný mládenec." A Caesarovi, poté co ženy odešly z místnosti, opakoval: „Brutus je opravdu velice šťastný člověk."

„Myslím, že ano," odpověděl Caesar a nad čímsi se usmíval.

„Nikdy jsem nepotkal nikoho takového, jako je ona!"

„Julia je perla všech perel."

Zdálo se, že k tomu není co dodat. Pompeius se rozloučil.

„Přijď zase brzy, Magne," řekl mu Caesar u dveří.

„Třeba zítra, jestli chceš. Pozítří se musím vydat do Kampánie, a pak budu celé tržní období pryč. Máš pravdu. Není to žádný život, mít za druhy jen tři, čtyři filozofy. Proč my si je vůbec vodíme domů?"

„Abychom měli inteligentní mužské společníky, které žádná ženská v domě nemůže považovat za své případné milence. A abychom si udrželi v čistotě naši řečtinu, třebaže jsem slyšel, že si Lucullus dával dobrý pozor, aby do řecké verze svých pamětí vpašoval pár gramatických chyb a uspokojil tak řecké literáty, kteří nevěří, že by kdy jaký Říman dokázal mluvit a psát dokonalou řečtinou. Já sám jsem si na zvaní řeckých filozofu nikdy nepotrpěl. Jsou to praobyčejní přížívníci."

„Nesmysl! Ty si je nezveš domů proto, že ve skutečnosti jsi divoká kočka. Mnohem radši žiješ a lovíš o samotě.“

„Och ne,“ řekl Caesar tiše. „Nežiju sám. Jsem jeden z nejšťastnějších mužů v Římě, mám doma Julii.“

Ta právě docházela do svých pokojíků, vzrušená a vyčerpaná, dosud cítila na ruce jeho polibek. Na poličce stála ona Pompeiova bysta, šla rovnou k ní, sňala ji a hodila ji do džbánu na odpadky, který stál v koutě. Soška už neznamenala nic, už ji teď nepotřebovala, poté co uviděla a poznala tohoto muže ve skutečnosti, co s ním rozmlouvala. Není tak vysoký jako *tata*, ale přesto je dost velký. Ramenatý a svalnatý, a jak ležel na lehátku, zůstávalo jeho břicho napjaté a pevné, nehyzdila ho obvyklá tloušťka mužů středního věku. Nádherná tvář s těma nejmodřejšíma očima, jaké kdy spatřila. A ty jeho vlasy! Čisté zlato, celá hříva zlata! Jak mu trčí nad čelem jako ježeček! Je tak pěkný! Ne jako *tata*, který je klasicky římský typ, ale o to zajímavější, že je tak neobvyklý. A jelikož se Julii líbily spíše menší nosy, neměla ani proti tomuto jeho orgánu co namítnout. I nohy má hezké!

Zastavila se až před zrcadlem, dárkem od otce, jímž babička nebyla nijak nadšena, neboť bylo upevněno na otočném podstavci a v jeho vysoce leštěné stříbrné ploše se odrážela celá postava toho, kdo před ním stál. Shodila všechna roucha a prohlížela svůj obraz. Je moc hubená! Skoro žádná prsa nemá! Nikde žádný dolíček! Vyhrkly jí slzy, vrhla se na lůžko a samým pláčem usnula, ruku, kterou jí políbil, přitisknutu k tváři.

„Vyhodila tu Pompeiovu bystu,“ hlásila Aurelia Caesarovi nazítří ráno.

„*Edepol*! *A* mně už se opravdu začínalo zdát, že se jí Pompeius líbí.“

„Nesmysl, Caesare, to je přece dobré znamení. Nestačí jí už podobizna, touží po skutečnosti.“

„Tos mě potěšila.“ Caesar pozdvihl pohár s horkou vodou a citrónovou šťávou a s viditelným uspokojením nápoj usrkával. „Přijde večer znovu, použil svůj zítřejší odjezd do Kampánie jako omluvu, že si tu návštěvu zopakuje tak brzy.“

„Dnešek rozhodne,“ řekla Aurelia.

Caesar se pousmál. „Já myslím, že rozhodnuto bylo už v okamžiku, kdy Julia vešla do jídelny. Znám Pompeia už léta, spolkl háček tak hladce, že vůbec neucítil jeho hrot. Pamatuješ se ještě na ten den, kdy si přišel k tetě Julii říkat o Mucii?“

„Ano. Živě si to vybavuji. Čpěl růžovým olejem a byl ještě hloupoučký jako hříbátko. Včera už takovým dojmem vůbec nepůsobil.“

„Trochu z toho už vyrostl. Mucia byla ostatně starší než on. I jeho zájem je dnes odlišný. Julii je sedmnáct, jemu čtyřicet šest.“ Caesar se zachvěl. „*Mater*, to znamená věkový rozdíl bezmála třiceti let! Není to z mé strany až příliš studená kalkulace? Nerad bych Julii učinil nešťastnou.“

„Ale ona s ním vůbec nebude nešťastná! Pompeius má zřejmě dar své manželky hýčkat, dokud je ovšem miluje. Jenže Julii on milovat nepřestane nikdy, představuje mládí, které se už jinak pro něho vytratilo do nenávratna.“ Aurelia si odkašlala, trochu se začervenala. „Milenec jsi zřejmě vynikající, Caesare, jenomže žít se ženou, která nepochází z tvé vlastní rodiny, tě zkrátka nebaví. Pompeius naproti tomu život v manželství potřebuje – pokud ta žena odpovídá jeho ambicím! Ovšem výš, než stojí Julia, už mířit nemůže.“

Nezdálo se ale, že by Pompeia vůbec napadlo mířit výš, než byla Julia. A pokud něco zachránilo Pompeiovu pověst, byla to právě skutečnost, že už následujícího jitra

poté, co se na něho Cato v senátě tak obořil, promenoval opět (stále ještě omámen Julií) celý rozzářený po Foru, jako by mezitím načisto zapomněl, že už se nikdy nechtěl objevit na veřejnosti. Postál hned tady, hned tam, dával se do hovoru s kdekým, kdo se na Foru objevil, a z Catonova výpadu si zjevně dělal tak málo, že většina lidí přisoudila jeho včerejší reakci pouhému údivu. Dnes už na něm nebyla patrná ani stopa nějaké zlosti, ba ani stín jakékoli rozmrzelosti.

Měl Julii stále před očima; její obraz se mu promítal do každé tváře, kterou potkával. Byla dítětem i dívkou v jedné osobě. A zároveň i bohyní. Tak ženská, tak ušlechtilá, tak přirozená! Líbí se jí aspoň trochu? Zdálo se mu, že ano, avšak nic v jejím chování si nemohl vykládat jako náznak vábení. Je zasnoubená. S *Brutem.* Nejenže je to ještě holobrádek, ale navíc je vysloveně ošklivý. Jak dokáže tak čistá a neposkvrněná bytost snášet všechny ty jeho nechutné uhry? Jsou spolu ovšem zasnoubeni už celá léta, takže to vlastně nebyla otázka jejího výběru. Z politických i společenských hledisek je to samozřejmě spojení naprosto ideální. A navíc tu stále ještě existuje ono toloské zlato!

Přesto měl Pompeius po oné druhé večeři v pontifikově rezidenci žádost o Juliinu ruku už takřka na jazyku, bez ohledu na Bruta. Co mu tedy zabránilo ji vyslovit? Byla to skutečně ona odvěká obava, aby se nesnížil v očích patricije tak urozeného, jako byl Gaius Julius Caesar. Caesar přece měl možnost provdat svou dceru za kohokoli v Římě. A Caesar ji už tak jako tak přislíbil vlivnému aristokratovi s nezměrným majetkem a s úctyhodnými předky. Muži jako Caesar se zpravidla neohlížejí na to, co jejich dcery cítí, a jejich touhy neberou v úvahu. On sám přece připověděl svou dceru Faustovi Sullovi z jediného důvodu: že totiž Faustus Sulla pochází ze spojení mezi patricijem Corneliem Sullou – nejvýznačnějším z celého svého rodu – a vnučkou Metella Calva Holého neboli dcerou Metella Dalmatika, jež předtím byla manželkou prvního senátora Scaura.

Ne, Caesar nemůže mít sebemenší zájem na tom porušit platnou smlouvu s Juniem Brutem, adoptovaným do rodu Serviliů Caepionů, jen proto, aby své jediné dítě dal nějakému Pompeiovi z Picena! Ač přímo zmíral touhou Caesara o Juliinu ruku požádat, nepřiměl se Pompeius tak učinit. A tak, k zbláznění zamilován a neschopen zapudit tuto bohyni z mysli, vydal se Pompeius v záležitostech pozemkové komise do Kampánie, kde ovšem stejně nebyl téměř nic platný. Vzplanul k ní horoucí láskou, toužil po ní tolik, jako ještě netoužil po ničem v celém svém životě. A hned nazítří po návratu do Říma se odebral na další večeři do pontifikovy rezidence.

Ano, ona je *skutečně* ráda, že ho opět vidí! Dospěli při tomto třetím setkání už k tomu, že mu sama nabídla ruku v očekávání, že ji zlehka políbí. Vzápětí se už Julia s Pompeiem zabrali do rozhovoru, v němž nezbylo místo pro účast Caesara ani jeho matky – kteří se raději neopovážili pohlédnout jeden na druhého z obavy, aby nevyprskli smíchy. Večeře se schylovala k závěru.

„Kdy se máš provdat za Bruta?“ otázal se Pompeius polohlasem.

„Napřesrok, v lednu nebo v únoru. Brutus chtěl mít svatbu už letos, ale *tata* to nedovolil. Musí mi prý být osmnáct.“

„A kdy ti bude osmnáct?“

„O lednových nonách.“

„Je začátek května, takže chybí ještě osm měsíců.“

Její tvář se proměnila, do očí se jí vkrádal úzkostný výraz. Přesto však odpověděla naprosto vyrovnaným hlasem. „To není tak dlouho.“

„Miluješ Bruta?“

Otázka jako by v ní vyvolala jistou paniku, odrazila se i v jejím pohledu, neboť Julia nedokázala – či snad nechtěla? – odvrátit oči. „Jsme přátelé už od doby, kdy jsem byla ještě docela malá. Naučím se ho mít ráda.“

„A co když se zamiluješ do někoho jiného?“

Zamžikala, vyhlíželo to, jako když zaplašuje zrádné slzičky. „To nesmím připustit, Gnaee Pompeie.“

„A nemyslíš, že by k tomu mohlo dojít i přes všechna předsevzetí?“

„Ano, to by mohlo.“

„Co budeš dělat v takovém případě?“

„Pokusím se na to zapomenout.“

Usmál se. „To by ale byla škoda.“

„Nebylo by to poctivé, Gnaee Pompeie, takže bych zapomenout prostě musela. Může-li se láska zrodit, může také umřít.“

Smutně se na ni zadíval. „Viděl jsem v životě smrt už mnohokrát, Julie. Viděl jsem umírat vojáky v bitvě, svou matku, svého nebohého otce, svou první manželku. Ale pořád ještě nedokážu na umírání hledět lhostejně. Alespoň ne teď, z tohoto místa,“ dodal upřímně. „Nechtěl bych se dívat, jak umírá něco, co se zrodilo právě ve tvé duši.“

Slzy měla na krajíčku, nemohla zůstat. „Omluvíš mě, *tata*?“ obrátila se na otce.

„Je ti něco, Julie?“ otázal se jí Caesar.

„Jen mě trochu rozbolela hlava.“

„Budeš muset omluvit i mě, Caesare,“ řekla Aurelia a zvedala se. „Jestli ji bolí hlava, budu jí muset připravit odvar z makovic.“

Caesar s Pompeiem tak osaměli. Caesar lehce pokynul hlavou a Eutychus dohlédl na úklid nádobí. Caesar nalil Pompeiovi neředěného vína.

„Ty a Julie si spolu velice dobře rozumíte,“ řekl.

„Jen hlupák by si s ní nerozuměl,“ odpověděl Pompeius chraptivým hlasem. „Vždyť ona je naprosto výjimečná.“

„Mám ji také velice rád.“ Caesar se usmíval. „Za celý svůj nedlouhý život nezazlobila, nikdy se o nic nepřela, nikdy se nedopustila nějakého prohřešku.“

„Toho odpudivého skřeta Bruta ona ale nemiluje.“

„Já o tom vím,“ odpověděl Caesar vyrovnaným hlasem.

„Jak ji tedy za něho dokážeš provdat?“ vybuchl Pompeius rozezleně.

„A jak ty můžeš dovolit Pompei, aby si vzala Fausta Sullu?“

„To je něco jiného.“

„A proč?“

„Protože Pompeia Sullu miluje, a on zase miluje ji!“

„A kdyby tomu tak nebylo, zrušil bys snad jejich zasnoubení?“

„Samozřejmě že ne!“

„Tak vidíš.“ Caesar dolil víno.

„Ale přesto,“ řekl Pompeius po chvilce, kdy zkoumal růžové hlubiny své číše, „se mi zdá, že u Julie je to obzvlášť nespravedlivé. Moje Pompeia je urostlá a rázná holka, pořád je ji doma slyšet. Ta se o sebe bude umět postarat. Kdežto Julia je nesmírně jemná, přímo křehounká.“

„To se ti jen zdá,“ řekl Caesar. „Julia je ve skutečnosti velice pevné děvče.“

„Ano, to jistě. Ale každý hrubější dotyk zaplatí modřinou.“

Caesar se otočil a pohlédl Pompeiovi zpříma do očí. „To byl velice citlivý postřeh, Magne. Jako bys to ani neříkal ty.“

„Možná že ji dokážu pochopit líp, než jak chápu jiné lidi.“

„Z jakého důvodu?“

„Nu, nevím…“

„Nezamiloval ty ses do ní, Magne?“

Pompeius odvrátil zrak. „Kdo z mužů by se do ní nezamiloval?“ zamumlal. „Chtěl by ses s ní snad oženit?“

Stopka poháru z masivního stříbra křupla; víno se rozlilo na desku stolu a na podlahu, ale Pompeius to zprvu vůbec nevnímal. Poté se zachvěl a zbytek číše pohodil na stůl. „Všechno, čím jsem, a všechno, co mám, bych dal za to, abych se s ní mohl oženit!“

„Nu,“ řekl Caesar poklidně, „takže bych snad pro to měl začít něco dělat.“

Ohromné, dokořán rozevřené oči se vpily do Caesarovy tváře; Pompeius se zhluboka nadechl. „Chceš tím říct, že bys ji dal *mně*!“

„Byla by to pro mne čest.“

„Och!“ zalapal Pompeius po dechu, překotil se na lehátku nazad, až by z něho byl málem spadl. „Och, Caesare – cokoli budeš chtít – kdykoli si budeš něco přát – já o ni budu pečovat, nikdy nebudeš mít důvod toho litovat, zahrnu ji vším, povede se jí líp než samotné egyptské královně!“

„To bych také prosil!“ rozesmál se Caesar. „Jak jsem slyšel, vystrnadila teď egyptskou královnu z trůnu nevlastní sestra jejího manžela, dcera idumejské konkubíny.“

Pompeius však byl hluchý ke všemu, ležel dál a jako u vytržení hleděl do stropu. Pak se překulil na bok. „Mohu si s ní promluvit?“ otázal se.

„Myslím, že bys teď neměl, Magne. Jdi domů jako hodný chlapec a nech mě tady rozplétat to klubko, které nám dnešní den smotal. Domácnost Servilia Caepiona a Junia Silana se záhy ocitne vzhůru nohama.“

„Já Brutovi vyplatím její věno,“ řekl Pompeius okamžitě.

„Nevyplatíš,“ řekl Caesar a vzpřáhl proti němu paži. „Vstávej, člověče!“ Zazubil se. „Přiznávám, že mě v životě nenapadlo, že bych mohl mít zetě o šest let staršího, než jsem já sám.“

„Jsem snad pro ni příliš starý? Ode dneška za deset let vlastně –“

„Ženy,“ říkal Caesar, když Pompeia doprovázel ke dveřím, „jsou velice zvláštní, Magne. Často jsem si už všiml, že jsou-li šťastny doma, nemají sklony pokukovat jinam.“

„Narážíš asi na Mucii.“

„Nechával jsi ji doma příliš dlouho samotnou, v tom byl ten problém. Mé dceři to nedělej, ona by tě sice nepodvedla, i kdybys byl pryč třeba dvacet let, ale určitě by jí to nesvědčilo.“

„Vojenská léta už mám za sebou,“ řekl Pompeius. Zastavil se, nervózně si olízl rty. „Kdy můžeme mít svatbu? Povídala mi, žes řekl, že jí nedovolíš vzít si Bruta, dokud jí nebude osmnáct.“

„Co platilo pro Bruta, nemusí přece platit pro Pompeia. Květen sice není pro svatby šťastný měsíc, avšak *omina* pro nejbližší tři dny nejsou nejhorší. Takže za dva dny.“

„Přijdu ráno.“

„Neobjevíš se tu dřív než o svatebním dnu – a nikomu to nevyžvatlej, ani těm svým filozofům ne,“ řekl Caesar a rezolutně Pompeia vytlačil ze dveří.

„*Mater! Mater*!“ zavolal nastávající tchán zpod schodů nahoru.

Přicupitala tempem, které se téměř ani nehodilo pro římskou matronu jejího věku. „*Hotovo*?“ otázala se, oběma rukama se ho chytila za pravici, oči rozzářené.

„Hotovo. Povedlo se, *mater*, podařilo se to! Šel už domů, nejspíš kamsi do *aetheru*, vypadal docela jako malý kluk.“

„Och Caesare! Je teď tvůj, ať se děje co se děje!“

„Asi v tom vůbec nepřeháníš. Jak je Julii?“

„Ta se vznese až do oblak, až se to dozví. Byla jsem u ní nahoře a trpělivě jsem poslouchala plačtivé výlevy a omluvy za to, že se zamilovala do Pompeia Magna, a stesky, že si má brát takového nudného mrzouta, jako je Brutus. Neudržela se, protože do ní Pompeius u večeře zřejmě dost mluvil.“ Aurelia si s širokým úsměvem povzdychla. „Je to nádherné, synku! Nejenže se nám podařilo dosáhnout, čeho jsme chtěli, ale ještě budeme mít zásluhu, že dva lidé budou nesmírně šťastní. Na jeden jediný den je to opravdu kus dobré práce!“

„Horší práce mě asi čeká zítra.“

Aureliina nálada byla rázem ta tam. „Servilia.“

„Měl jsem na mysli spíše Bruta.“

„Nu ovšem, chuděra jeden. Ale Brutus nebude tím, kdo bodne dýkou. Spíše se měj na pozoru před Servilií.“

Ve dveřích zdvořile zakašlal Eutychus, stěží skrýval potěšení; tihle nejpřednější ze služebnictva vždycky nějak uhodnou, co je ve vzduchu!

„Copak je?“ otázal se Caesar.

„Venku čeká Gnaeus Pompeius Magnus, Caesare, a nechce jít dál. Říká, že by ti rád jen velice krátce něco pověděl.“

„Dostal jsem skvělý nápad!“ zvolal Pompeius a horečně žmoulal Caesarovu ruku.

„Dnes už žádné další návštěvy, Magne, prosím! Jaký nápad?“

„Pověz Brutovi, že bych mu náhradou za Julii s potěšením dal za ženu svou dceru Pompeiu. Věno jí dám, o jaké požádá – pět set, tisíc – to je lhostejné. Bylo by skoro důležitější, aby byl spokojený on, než zavazovat si Fausta Sullu, ne?“

Caesar s herkulovským úsilím zachoval vážnou tvář. „Nu, děkuji ti, Magne. Tvou nabídku budu tlumočit, ale nic neuspěchej. Dost možná, že se Brutus teď nějaký čas vůbec chtít ženit nebude.“

Pompeius se znovu vydal domů, cestou se ještě otáčel a radostně mu mával.

„Copak chtěl?“ otázala se Aurelia.

„Rád by dal Brutovi namísto Julie za ženu svou vlastní dceru. Jak se zdá, ani Faustus Sulla nestačí vyvážit to případné toloské zlato. Ale je dobré uvidět zase starého dobrého Magna v jeho normální podobě. Ta vnímavost a citlivost, co v sobě nově objevil, mě už málem začínala znepokojovat.“

„O téhle nabídce se doufám ale Brutovi a Servilii nezmíníš?“

„Nebudu se tomu moci vyhnout. Ale budu mít dost času si zatím zformulovat přijatelnou odpověď pro svého nadcházejícího zetě. Dobře že žije až na Carinách. Kdyby bydlel jen o kousek blíž Palatinu, určitě by si mohl na vlastní uši poslechnout, co všechno k tomu bude mít Servilia co říct.“

„A kdy by se měla svatba konat? Květen i červen jsou přece pro sňatky neblahé měsíce!“

„Za dva dny. Vykonej oběti, *mater*. Obětovat budu i já. Chtěl bych, aby všechno proběhlo ještě dřív, než se o tom Řím stačí dozvědět.“ Shýbl se, aby matku políbil na tvář. „A teď mě omluv, musím jít za Markem Crassem.“

Caesarova matka dobře věděla, proč musí Caesar za Crassem, nebylo ani třeba se ptát, a tak se vydala za Eutychem, aby si nejprve přísahou zaručila Eutychovu mlčenlivost a aby pak spolu projednali přípravu svatební hostiny. Škoda že vzhledem k

zamýšlenému utajení nebudou přítomni žádní hosté. Ale za svědky mohou jít Cardixa s Burgundem a vestálky pomohou pontifikovi maximovi s obřadem.

„Svítíš jako obvykle až přes půlnoc, co?“ otázal se Caesar.

Crassus sebou tak trhl, že udělal velikou kaňku přes celou řádku svých úhledných „M“ a „C“ a „L“ a „X“. „Přestal bys už laskavě s tím páčením zámků na mých dveřích?“

„Nemám na vybranou, ale jestli chceš, připevním ti sem zvonec s provázkem. Jsem na takovéhle věci docela šikovný,“ říkal Caesar a přešel místností ke Crassovi.

„To bys měl, dávat opravovat zámky stojí peníze.“

„Ujednáno. Zítra tu budu s kladivem, zvoncem, kusem provazu a pár skobkami. Budeš se moci chlubit, že jediný v Římě máš zvonek instalovaný samotným pontifikem maximem.“ Caesar si přitáhl židli a viditelně blažen usedl.

„Vypadáš trochu jako kocour, kterému se poštěstilo slupnout křepelku, co měla mít k večeři celá rodina, Gaie.“

„Och, ukořistil jsem trochu víc než křepelku. Je to kořist zvící celého páva.“

„Hořím zvědavostí.“

„Půjčíš mi dvě stě talentů, splatných jakmile mi začnou plynout příjmy z mé budoucí provincie?“

„Konečně trochu rozumná řeč. To víš, že ano.“

„A nechceš ani vědět nač a proč?“

„Říkal jsem ti už, že hořím zvědavostí.“

Caesar se náhle zachmuřil. „Ty s tím třeba nebudeš souhlasit.“

„Pokud se mi to nebude líbit, řeknu ti to. Ale teprve až se dozvím, oč vlastně jde.“

„Sto talentů potřebuju, abych Brutovi vyplatil náhradu za zrušené zasnoubení s Julií, a druhých sto talentů, abych je dal Magnovi jako Juliino věno.“

Crassus zvolna a pečlivě odložil pero, na jeho tváři nebylo nic znát. Bystrá šedá očka sjela k plameni lampičky stranou od něho, pak se opět otočila a spočinula na Caesarově tváři. „Odjakživa vyznávám zásadu,“ říkal plutokrat, „že děti se jako investice plně zaplatí jen tehdy, když otci pomohou získat to, čeho by jinak nedosáhl. Je mi tě na jedné straně líto, Gaie, protože vím, že bys byl mnohem raději, kdyby se Julia provdala za někoho s lepší krví. Ale zato ti tleskám za tvou odvahu a za tvou předvídavost. Třebaže toho člověka právě rád nemám, oba Pompeia nezbytně potřebujeme. Kdybych měl dceru, udělal bych totéž. Brutus je trochu mladý na to, aby vyhověl tvým potřebám, a jeho matka ho ani nenechá, aby své síly náležitě rozvinul. Pokud ovšem bude Pompeius manželem tvé Julie, nemusíme o něho mít žádné obavy, ať mu *boni* brnkají na nervy, jak chtějí.“ Potom Crassus ještě broukl: „A ona je, mimochodem, úplný poklad. Pompeius s ní bude přímo idylicky šťasten. Kdybych byl jen o trochu mladší, docela bych mu záviděl.“

„Tertulla by tě zabila,“ zasmál se Caesar. Tázavě se na Crassa zadíval. „A co tvoji synové. Už ses rozhodl, s kým je oženíš?“

„Publius si vezme dceru Metella Scipiona, Cornelii Metellu, takže si bude muset ještě pár let počkat. To nebude nijak vadit, když se vezme v úvahu stupidita jejího tatíčka. Scipionova matka byla starší z dcer Crassa Oratora, takže je to jinak velice vhodný sňatek. A pokud jde o Marka, uvažoval jsem o dceři Metella Cretika.“

„Stanout jednou nohou v táboře *optimátů* je mimořádně chytrý krok,“ zhodnotil to stručně Caesar.

„Řekl bych, že ano. Už jsem na všechny tyhle rvačky trochu starý."

„O té svatbě pomlč, Marku," řekl Caesar a zvedal se.

„Pod jednou podmínkou."

„A to?"

„Že budu u toho, až se to dozví Cato."

„Škoda že neuvidíme, jak se na to zatváří Bibulus."

„To sice neuvidíme, ale lahvičku odvaru z bolehlavu mu klidně poslat můžeme. Určitě ho posednou sebevražedné myšlenky."

Časně ráno se Caesar vydal vzhůru na Palatin do domu zesnulého Decima Junia Silana, poté co se předem způsobně ohlásil poslem, aby měl jistotu, že bude očekáván.

„To je nezvyklé potěšení, Caesare," zavrkala Servilia a nastavila mu tvář k polibku.

Brutus, jenž toto všechno sledoval, nic neříkal, neusmál se ani. Od onoho dne, kdy se Bibulus uchýlil do svého domu, aby odtamtud sledoval oblohu, tušil Brutus, že cosi není v pořádku. Především se mu za celou tu dobu podařilo Julii spatřit všehovšudy jen dvakrát, a při obou těchto příležitostech jako by ani nebyla duchem přítomna. Dále pak už si navykl několikrát za tržní období v pontifikově rezidenci povečeřet, teď však, když se o takové možnosti zmínil, dočkal se odmítnutí s omluvou, že se večeře zúčastní důležití hosté a že při ní současně proběhne jakýsi důvěrný rozhovor. A Julia jen zářila, půvabná, jako by nepřítomná duchem; nedala najevo nezájem o něho, to nikoli, spíše se zdálo, že je myšlenkami zcela jinde, že se uchýlila kamsi do svého vnitřního světa, do něhož mu nikdy nedala nahlédnout. Och ano, tvářila se, jako když mu naslouchá! Nevnímala však jediné slovo z toho, co jí vyprávěl, jen upírala oči se sladkým a tajemným úsměvem kamsi do daleka. Nedovolila mu také, aby ji políbil. Za jeho prvé návštěvy pro bolest hlavy. Při jeho dalším pokusu se jí prostě nechtělo. Sdělila mu to šetrně a s omluvou, ale nelíbat znamenalo nelíbat, nic méně. Kdyby ji byl tak dobře neznal, byl by se začal domýšlet, že líbat ji přichází někdo jiný.

A teď se tedy dostavil její otec na formální návštěvu, ohlášen předem poslem, oblečen v slavnostním úboru pontifika maxima. Pokazil jsem snad něco tím, že jsem se dožadoval sňatku s Julií už o rok dříve? Och, proč jen mě stále mučí to tušení, že tohle všechno má cosi společného s Julií? A proč nevypadám jako Caesar? Na tváři ani poskvrnka. Ani chybička na celém jeho těle. Kdyby tomu tak nebylo, byla by *mama* ztratila o Caesara už dávno zájem.

Pontifex maximus neusedl, nepřecházel však také sem a tam, ani nedával najevo žádný neklid.

„Brute," řekl, „neznám žádný způsob, jak ti špatnou zprávu sdělit tak, abych zmírnil její zraňující dopad, takže budu hovořit otevřeně. Ruším tvou zásnubní smlouvu s Julií." Na stole se ocitl útlý svitek. „Toto je směnka na sto talentů splatná u mých bankéřů, tak jak to odpovídá ustanovením oné smlouvy. Je mi velice líto."

Brutus, zasažen tou ranou, klesl do křesla, kde zůstal sedět, nehezké rty pootevřeny, velké, neodbytné oči upřeny na Caesarovu tvář se stejným výrazem, jakým hledí starý pes, jenž pochopil, že se ho jeho pán rozhodl dát utratit, jelikož mu už není k ničemu dobrý. Pak se ústa zavřela, chystala se promluvit, avšak nevydala ani hlásku. Světlo v jeho očích pohaslo tak náhle a rychle jako sfouknutá svíce.

„Je mi to opravdu velice líto," opakoval Caesar, teď už o poznání soucitněji.

Servilii šok přinutil vztyčit se, avšak ani ona se po dlouhé okamžiky nevzmohla na jediné slovo. Přelétla očima k Brutovi – ještě včas, aby postřehla, že se zhroutil, avšak

co se s ním právě děje, naprosto nepochopila – jejich zcela rozdílné povahy od sebe navzájem dělila nemenší vzdálenost než Antiocheiu od Olisippa.

A tak se Servilie Brutova bolest nijak nedotkla. O to intenzivněji ji zato vnímal Caesar. Třebaže jeho samého si nikdy žádná žena nepodmanila takovou měrou, jakou si Bruta získala Julia, poznával teď Caesar jasně, jak mnoho Julia pro Bruta znamená, a v duchu zauvažoval, zda by v sobě byl nalezl odvahu tento cit zahubit, kdyby o něm byl měl tušení. Ale ovšemže ano, Caesare, samozřejmě že bys ji byl našel. Už jsi nejeden takový cit pohřbil, a uděláš to v budoucnosti jistě zas. Jenomže se to zřídka odehrává před tvýma očima tak jako nyní. Chudák chlapec se z toho sotva sebere. Touží po mé dceři už od svých čtrnácti let, a ani na okamžik od svého snu neupustil, ani trochu se ho nevzdal. Ubil jsem ho tím – anebo jsem v něm přinejmenším ubil to, co v něm dosud ponechala naživu jeho matka. Je strašné stát se pouhou hadrovou panenkou mezi dvěma šelmami, jako je Servilia a já. Hrozné to bylo i pro Silana, ovšem ne po takovou krajní mez jako pro Bruta. Ano, my dva jsme ho společně uhubili. Od nynějška nebude ničím víc než jedním z *lemurů.*

„*A proč*?“ zasípěla konečně Servilia a začala prudce oddychovat.

„Obávám se, že budu Julii potřebovat pro jiného partnera.“

„Pro *lepšího* partnera, než je Caepio Brutus? Žádný takový nemůže existovat!“

„Z hlediska původu asi opravdu ne. Ani pokud jde o citové založení, jemnost, upřímnost, čestnost. Byla to mimořádná radost vítat tvého syna celá ta léta v mé rodině. Faktem ovšem zůstává, že Julii naléhavě potřebuji provdat jinak.“

„Chceš tím říct, Caesare, že bys obětoval *mého* syna, jen aby sis líp vystlal své vlastní politické hnízdečko?“

„Ano. Zrovna tak, jako bys ty – ve jménu svých vlastních zájmů – bezpochyby obětovala mou dceru, Servilie. Přivádíme na svět děti, aby po nás dědily náš věhlas a naše výdobytky, a cena, kterou za to musí zaplatit, je sloužit našim potřebám a potřebám našich rodin. Nevědí, co je nedostatek. Neznají žádné strázně. Naučí se číst i počítat. Ale blázni jsou takoví rodiče, kteří nevedou děti k tomu, aby chápaly cenu urozeného původu, životní pohody, bohatství a vzdělání. Jedině c*apite censi* si mohou dovolit své děti bez zábran milovat a kazit. Ale naše děti jsou ve službách rodiny, a od svých dětí budou na oplátku očekávat totéž, co my teď žádáme od nich. Rodina je věčná. My spolu s našimi dětmi tvoříme jen její nepatrnou část. Římané si svá božstva tvoří sami, Servilie, a jedinými skutečnými bohy jsou bohové rodiny. Krbů, spíží, domácnosti, předků, rodičů i dětí. Moje dcera chápe svou existenci jako součást rodu Juliů. Tak jako jsem ji vyznával i já.“

„Odmítám připustit, že ti v Římě může kdokoli politicky poskytnout více než Brutus!“

„To by mohla být pravda za deset let. Za dvacet to bude platit docela určitě. Ale já potřebuji získat další politický vliv teď hned. Kdyby byl naživu Brutův otec, bylo by všechno jinak. Jenomže současné hlavě tvé rodiny je čtyřiadvacet let, a tím je řečeno vše o Serviliovi Caepionovi stejně tak jako o Juniovi Brutovi. Já potřebuji pomoc muže svého vlastního věku.“

Brutus se ani nepohnul, nesemkl víčka, nerozplakal se. Slyšel dokonce vše, co si matka s Caesarem říkají, avšak nevnímal je. Ale ta slova přesto zaznívala a znamenala pojmy, které chápal. Dokonce si je vrýval do paměti. Jen jedna věc mu nebyla jasná. Proč se matka nerozezlila ještě mnohem víc?

Ve skutečnosti ovšem Servilia v nitru přímo běsnila, jenomže čas ji už naučil, že v každé srážce, kdy se mu postaví čelem, nad ní Caesar posléze zvítězí. Nic dalšího, co

by ještě řekl, ji koneckonců už nemůže rozvzteklit víc. Teď je třeba se ovládnout, být připravena vystihnout první skulinu v jeho obraně, vniknout do ní – a pak udeřit.

„Kterého muže?“ otázala se, pozdvihla hlavu, její oči zpozorněly.

Co je to s tebou, Caesare? Vždyť ty tyhle okamžiky přímo vychutnáváš! Anebo by sis jich s radostí užíval, kdyby jen nebylo toho zlomeného mladíčka tamhle v křesle. Onen nedlouhý okamžik, který teď zabere vyslovení onoho jména, ti slibuje lepší podívanou než chvíle, kdys jí sděloval, že se s ní neoženíš. Zhrzená láska Servilii srazit nesvedla. Ale ta urážka, kterou jí teď vmeteš do tváře, by to dokázat mohla…

„Gnaeus Pompeius Magnus,“ řekl.

„*Kdože*?“

„Slyšela jsi.“

„To ty bys nedokázal!“ Několikrát zavrtěla hlavou. „To nemůžeš udělat!“ Vypoulila oči. „To přece nejde!“ Podlomila se jí kolena, dovrávorala k židli, k oné, která stála co nejdál od Bruta. „To nesmíš!“

„A proč ne?“ otázal se chladně. „Jmenuj mi lepšího politického spojence, než je Magnus, a já jsem připraven zrušit Juliino zasnoubení s ním stejně tak, jako jsem zrušil tohle.“

„Je to – přivandrovalec! Bezvýznamný chlap, *nikdo!* Nevzdělanec!“

„Dávám ti za pravdu, pokud jde o to první označení. Ale s těmi dalšími dvěma už souhlasit nemohu. Magnus není *nikdo*. Naopak, dnes už je to opravdu *někdo*. Stal se *Prvním mužem Říma*. *A* není ani nevzdělaný. Ať chceme, či ne, Servilie, tenhle Řezníček z Picena si proklestil římským pralesem širší stezku, než dokázal Sulla. Jeho jmění je přímo astronomické a jeho moc ještě větší. Měli bychom děkovat Štěstěně, že nemá v úmyslu pokračovat dál, že k tomu nemá odvahu. Jediné, co požaduje, je, aby byl přijímán jako jeden z nás.“

„Jedním z nás se on nestane nikdy!“ vykřikla, ruce zaťaty v pěst.

„To, že si vezme Julii, je krok správným směrem.“

„Zasloužil bys zbičovat, Caesare! Dělí je od sebe třicet let – on je stařec a ona sotva dospěla v ženu.“

„Och, mlč už!“ řekl unaveně. „Dokážu u tebe snášet snad všechny druhy nálad, *domino,* jen ne tohle tvé spravedlivé rozhořčení. Vezmi si toto.“

Spustil jí cosi titěrného do klína, pak přešel k Brutovi. „Je mi to opravdu nesmírně líto, chlapče,“ řekl a položil mu ruku na schoulené rameno. Brutus neuhnul; pozvedl zraky k Caesarově tváři, byly však jako vyhaslé.

Má vůbec říkat, co byl rozhodnut tu povědět – že je Julia do Pompeia zamilována? Ne, to by bylo až příliš kruté. Natolik neměl Serviliinu povahu, aby mu taková bolest stála za to. A ještě ho napadalo Brutovi říct, že si jistě najde jinou. Ale ani to raději ne.

Zavířila rudá a purpurová; za pontifikem maximem se zavřely dveře.

To, co leželo v Serviliině klíně, se podobalo velkému, jahodově růžovému oblázku. Užuž ho chtěla otevřeným oknem vyhodit do zahrady, když ji upoutal dráždivý odraz světla v něm a zarazila se. Ne, žádný kamínek. Okrouhlým srdcovitým tvarem i barvou nebyl nepodobný jahůdce, avšak mihotal se, jiskřil, zářil matným leskem, jakoby perlovým. *Perlovým?* Ano, perla je to! Ta věc, kterou jí Caesar hodil do klína, byla perla velikosti té největší jahody z mýtiny někde v Kampánii, učiněný div světa.

Servilia si nesmírně potrpěla na šperky, ze všeho nejvíc však milovala mořské perly. Všechen její hněv se naráz kamsi vytrácel, jako by ho ta sytě růžovorudá perla do sebe nasávala, jako by se jím přímo živila. A jak příjemná byla na omak! Hlaďounká, chladná, vášnivá.

Vyrušil ji hřmot; Servilia vzhlédla. Brutus se v bezvědomí sesul na podlahu.

Když uložili blouznícího Bruta na lůžko a rychle do něho vpravili tišicí bylinný odvar, přehodila přes sebe Servilia pláštěnku a vydala se za Fabriciem, obchodníkem s perlami v Portiku Margaritaria. Ten se na perlu dobře pamatoval, věděl přesně, odkud se vzala, a v skrytu se podivil onomu muži, jenž ji dokázal darovat ženě nijak zvlášť půvabné a zdaleka už ne mladé. Ocenil ji na šest milionů sesterciů a byl shodně se Servilií pro to zasadit perlu do klícky z nejjemnějších zlatých drátků a zavěsit na těžký zlatý řetěz. Ani jeden, ani druhý by se byl neodhodlal dát perlu provrtat v místě, kde v ní už na jednom konci byl přirozený důlek; tento div světa měl být zachován neporušený.

Z Portiku Margaritaria to bylo pouhých pár kroků k pontifikově rezidenci, kde si Servilia vyžádala návštěvu u Aurelie.

„Ty jsi samozřejmě na jeho straně!“ řekla útočně Caesarově matce.

Aureliino lehké černé obočí se pozvedlo, byla v tom okamžiku velice podobná synovi. „Přirozeně,“ řekla klidně.

„Ale *Pompeius Magnus?* Caesar je zrádcem své vlastní třídy!“

„Počkej, počkej, Servilie, na to snad znáš Caesara trochu lépe! Caesar má dobrý nos a nestrká ho nikam, kde by o něj mohl přijít. Dělá to, co chce dělat, a chce to proto, že ví, že by to dělat měl. Utrpí-li přitom zvyky a tradice, škoda. Pompeia Caesar potřebuje, a ty se v politice vyznáš tak dobře, že jistě pochopíš, jak nebezpečné by bylo záviset na Pompeiovi, aniž by ho měl upoutaného ke kotvě natolik pevně, aby ho neodnesla žádná bouře.“ Aurelia posmutněla. „Zrušení zasnoubení nebyla ani pro Caesara lehká věc – soudím tak alespoň podle toho, s jakou přišel domů, poté co to Brutovi pověděl. Žal tvého syna ho hluboce dojal.“

Servilii zatím vůbec nenapadlo o nějakém Brutově žalu přemýšlet, pohlížela na Bruta spíše jako na svůj neomaleně poškozený majetek než jako na osobnost. Milovala Bruta stejně silně jako milovala Caesara, avšak uvažovala o něm, jako by nosil její vlastní kůži, jako by cítil stejně jako ona – třebaže za celá ta léta nedokázala přijít na to, proč se jako ona nechová. Už prosím to, že si tam omdlel!

„Chudinka Julia!“ řekla, v myšlenkách ještě u své perly.

Juliina babička se tomu ovšem zasmála. „Chudinka? Ta je štěstím celá bez sebe!“

Krev se Servilii vytratila z tváří, perla byla rázem zapomenuta. „Chceš snad říct –?“

„Cožpak ti to Caesar nepověděl? Bylo mu asi líto Bruta! Je to sňatek z lásky, Servilie.“

„To není možné!“

„Ujišťuji tě, že ano. Julia a Pompeius se do sebe zamilovali.“

„Ale vždyť ona miluje Bruta!“

„Ne, a nikdy ho nemilovala, to je na tom pro něho to tragické. Byla by si ho vzala jen proto, že o tom rozhodl její otec. Proto, že jsme si to my všichni přáli, a proto, že ona je takové hodné a poslušné dítě.“

„Hledá prostě někoho, jako je její otec,“ řekla hluše Servilia.

„Snad.“

„Jenomže Pompeius není v žádném směru Caesar. Bude toho ještě litovat.“

„Já věřím, že bude nesmírně šťastná. Ona chápe, že Pompeius má k Caesarovi velice daleko, ale jisté podobnosti tu přesto jsou. Oba jsou vojáci, oba jsou stateční, oba jsou hrdinové. Julia se nikdy neshlížela ve svém stavu, patriciát pro ni příliš mnoho neznamená. Ale to, co by tobě na Pompeiovi připadalo odpudivé, nebude Julii ani v

nejmenším vadit. Domnívám se, že ho ještě trochu zušlechtí, ale už teď jí vyhovuje takový, jaký je.“

„Zklamala jsem se v ní,“ zamumlala Servilia.

„Pak buď ráda, že je Brutus volný.“ Aurelia povstala, neboť jim Eutychus osobně přinesl sladké víno a koláčky. „Tekutina si svou hladinu nachází sama, nemyslíš?“ otázala se a nalévala do drahocenných číšek víno a vodu. „Pokud Julii vyhovuje Pompeius – a on jí velice vyhovuje! – pak by jí byl asi nikdy neuspokojil Brutus. Což vůbec neznamená žádnou pohanu pro Bruta! Snaž se to vidět z té světlejší stránky, Servilie, a pokus se přesvědčit Bruta, aby tak na to hleděl i on. On už si nějakou jinou určitě najde.“

Sňatek Pompeia Velikého s Caesarovou dcerou se konal nazítří v chrámovém atriu Domus Publiky. Jelikož čas nebyl pro svatby příznivý, obětoval Caesar ve jménu své dcery na všech místech, kde by jí podle jeho soudu mohla oběť prospět, a jeho matka současně obcházela s oběťmi všemožné svatyně ženských božstev. Třebaže manželský svazek uzavíraný jako *confarreatio* už dokonce i mezi patriciji dávno vyšel z módy, Pompeius – když mu Caesar navrhl, aby se obřad konal právě touto formou – vřele souhlasil.

„Nijak nenaléhám, Magne, ale byl bych tomu velice rád.“

„Och, naprosto totéž platí i o mně! Pro mne je to naposledy, Caesare.“

„To doufám. Rozvod manželství uzavřeného formou *confarreatio* je prakticky téměř vyloučený.“

„Žádný rozvod se konat nebude,“ řekl Pompeius s jistotou.

Julia si oblékla svatební roucho, které si její babička vlastnoručně utkala na svou svatbu před šestačtyřiceti lety, a připadalo jí měkčí a hebčí než cokoli, co by dostala ke koupi v celé Tkadlecké ulici. Vlasy – husté, jemné, rovné a tak dlouhé, že se na ně mohla až posadit – měla rozděleny do šesti pramenů a vyčesány a uchyceny sponami pod stejnou tiaru, jakou nosily i Vestiny Panny: složenou ze sedmi stočených vlněných smotků. Říza byla šafránové barvy, botky a průsvitný závojíček měly barvu živoucího plamene.

Jak ženich, tak i nevěsta měli mít při obřadu po deseti svědcích, což představovalo v podmínkách utajeného sňatku nemalý problém. Pompeius ho vyřešil tím, že využil deseti svých klientů z Picena, kteří právě dleli v Římě, zatímco Caesar přivedl Cardixu, Burgunda, Eutycha (všichni byli už řadu let římskými občany) a šest Vestiných Panen. Jelikož šlo o *confarreatio*, bylo třeba vytvořit předepsané zvláštní sedadlo spojením dvou židlí pokrytých ovčí kožešinou; požadavek, aby sňatku byli přítomni flamen Dialis a pontifex maximus, nebylo těžké splnit, neboť Caesar byl jednak pontifikem maximem, jednak býval i flaminem Dialis (a až do jeho smrti se jím neměl stát nikdo jiný). Aurelia, desátá Caesarova svědkyně, vystupovala současně jako starosvatka, *pronuba.*

Když vstoupil Pompeius – oděný do své zlatem protkávané togy triumfátora, pod níž měl tuniku s výšivkami palmových ratolestí – nevelká společnost si dojatě povzdychla a doprovodila ho na sedačku s přehozenou ovčí kůží, kde už seděla Julia, tvář zakrytu závojíčkem. Když byl posléze usazen vedle ní, museli si on a Julie nechat hlavy společně zahalit obrovitým ohnivě zbarveným závojem; poté Aurelia uchopila jejich pravice a svázala je řemínkem stejně plamenné barvy, což znamenalo vlastní stvrzení jejich svazku. Tímto okamžikem byl sňatek považován za uzavřený. Ještě však

bylo třeba rozlomit jeden z posvěcených pšeničných koláčků ve dvě půle, z nichž jednu pak snědl ženich a druhou nevěsta, před zraky svědků nábožně sledujících, zda vše probíhá, jak má. Teprve teď se Pompeius a Julia stali manželi.

Poté Caesar na oltáři zabil vepříka a všechny jeho chutné části obětoval Jovovi Farreovi, oné Jovově podobě, jejíž zásluhou se dařilo nejstaršímu ze všech druhů pšenice, okrýži. A jelikož právě pšeničný svatební koláč se pekl z okrýže, byl Jupiter Farreus i božstvem plodného manželství. Obětovat celé zvíře bylo cestou, jak se bohu zalíbit, jak odvrátit od sňatku, uzavíraného v neblahém měsíci květnu, zlou sudbu. Ještě nikdy neusiloval žádný otec ani žádný kněz tak důkladně o zažehnání všech neblahých *omin* stíhajících májové svatby.

Hostina se rozezněla radostí a veselím, hrstka hostů byla šťastná, neboť šťastný byl i výraz na tvářích nevěsty a ženicha; Pompeius jen zářil, ruku své Julie nechtěl vůbec pustit z dlaně. Posléze se s pontifikovou rezidencí rozloučili a vydali se do Pompeiova rozlehlého a oslňujícího domu na Carinách; Pompeius spěchal napřed, aby připravil vše potřebné, zatímco s Julií a s jejími svatebními hosty šli jako slavnostní doprovod tři malí chlapci. Pompeius už čekal přede dveřmi, aby novomanželku přenesl v náruči přes práh; uvnitř byly přichystány mísy s planoucími uhlíky a s vodou, Pompeius k nim Julii odvedl a sledoval, jak pravicí mávla nejprve středem plamenů a poté ji smočila ve vodě, aniž utrpěla sebemenší úhonu. Stávala se tak paní domu, velitelkou jeho ohně i vody. Aurelia a Cardixa, které obě za sebou měly toliko jeden sňatek, ji odvedly do ložnice, odstrojily ji a uložily do postele.

Když obě postarší ženy odešly, rozhostilo se v místnosti hluboké ticho; Julia se na lůžku posadila a rukama objala pokrčená kolena, obě tváře jí zakryla opona rozpuštěných vlasů. Tohle vůbec nebyla ložnička, jaké znala! Pokoj byl větší než jídelna v pontifikově rezidenci. A jak nádherně vyzdobená! Sotva kde se našel kousíček stěny, který by nenesl bohaté zlacení; základní ladění barev bylo rudočerné, tématy obrazové výzdoby byly výjevy zobrazující sexuální život různých božstev a hrdinů. Byl tu Héraklés (jenž musel být vskutku silákem, aby zvládl tíhu svého ztopořeného penisu) s královnou Omfalou; Théseus s Hippolytou (či Antiopou?), královnou Amazonek (ač ta měla na obraze obě ňadra); Péleus s bohyní moře Thetidou (miliskoval se právě s ženskou zadničkou napůl překrytou sépií); Zeus zmáhající dosti nešťastně se tvářící krávu (Ió); Venuše s Martem srážející se jako dvě válečné lodi; Apollón chystající se vniknout do pokrouceného stromu tvarem připomínajícího ženské orgány (Dafné?).

Aurelia byla příliš upjatá, než aby strpěla takovouto tvorbu na stěnách svého domova, avšak Římance Julii nebyly erotické obrazy ani neznámou věcí, ani ji nijak nepobuřovaly. V leckterém domě, kam zavítala na návštěvu, se takovéto motivy zdaleka neomezovaly jenom na ložnice. Jako dítě se nad nimi chichotávala, později jí pak připadalo nemyslitelné je spojovat se svou osobou a s Brutem; jako pannu ji umění tohoto druhu sice zajímalo a dráždilo její zvědavost, postrádalo však v jejích představách spojení s reálnou skutečností.

Pompeius vstoupil do místnosti v *tunice palmatě,* bosky.

„Jak se cítíš?“ otázal se jí nejistě a ubíral se k lůžku obezřetným krokem psa, jenž se blíží ke kočce.

„Velice pěkně,“ řekla Julia vážným hlasem.

„Ehm – je ti dobře?“

„Ano, jistě. Obdivovala jsem právě ty obrazy tady.“

Začervenal se a zašermoval proti nim rukama. „Neměl jsem s nimi ještě čas něco udělat. Promiň,“ zamumlal.

„Mně ale doopravdy nevadí.“

„Mucii se líbily.“ Posadil se na svou stranu lůžka.

„Dáváš si dělat v ložnici novou výzdobu pokaždé, když vyměníš manželku?“ pousmála se.

Vrátila mu tím zřejmě sebedůvěru, neboť i on se usmál. „Je to tak nejmoudřejší. Ženy si své prostředí rády upravují po svém.“

„To platí i o mně.“ Natáhla k němu ruku. „Nebuď nervózní, Gnaee – můžu ti říkat Gnaee?“

Pevně podávanou ruku stiskl. „Raději Magne.“

Propletla si s ním prsty. „I to se mi líbí.“ Natočila se trochu směrem k němu. „Pročpak jsi tak nesvůj?“

„Protože všechny ostatní byly jen ženy,“ řekl a prohrábl si druhou rukou vlasy. „Ty jsi bohyně.“

Neodpověděla mu na to, zcela zaskočena náhlým vědomím své nové moci; provdala se právě za velikého a proslulého Římana, a on se jí bojí. Byl to dobrý pocit. A velice krásný pocit. V lehkém vzrušení, které se jí počínalo zmocňovat, ulehla znovu naznak do podušek a nedělala nic, než že na něho nepřestávala upřeně hledět. Což znamená, že *cosi* by měl učinit on. Och, jak strašně na tomto okamžiku záleží! Je to dcera samotného Caesara, přímého potomka Venušina. Jak to jen zvládl král Anchísés, když se před ním zjevila Láska sama a vyjevila mu, že se jí líbí? Roztřásl se také jako list? Zapochyboval i on, zda na tento úkol stačí? Pak si však vybavil onu chvíli, kdy do místnosti vkročila tato Diana, a rázem zapomněl na Venuši. Stále ještě rozechvělý se nad ní naklonil, stáhl nejprve vyšívanou přikrývku, pak i plátěnou. A díval se na ni, byla bělostná jako mramor lehce žilkovaný modří, se štíhlými údy a boky, útlounká v pase. Jaká nádhera!

„Já tě miluju, Magne,“ řekla oním lehounce chraptivým hlasem, který ho tak nadchl, „ale jsem moc hubená! Zklamu tě asi.“

„*Zklameš*?“ Ustrnul, hleděl jí do tváře a jeho vlastní obavy, že by ji snad mohl zklamat, se kamsi vytrácely. Tak křehounká. Tak mladounká! Nu, brzy se přesvědčí, jak to s tím jeho zklamáním doopravdy je.

Nejblíže k ústům měl vnější stranu jejího stehna; přitiskl na ně rty, ucítil, jak se v onom místě její pokožka zachvěla, jak se napjala, vnímal dotyk její ruky na svých vlasech. S očima pevně semknutýma se položil tváří na její bok a zvolna se ukládal podél ní na lůžko. Bohyně, bohyně… Zulíbá pokorně, nesnesitelným blaženstvím až bez sebe, každičký kousíček jejího těla, celý tento neposkvrněný květ, tento nade vše dokonalý drahokam. Stříbřité pramínky vlasů se jí rozběhly po hrudi, zakrývaly i její prsy. Vlákénko po vlákénku je sbíral a kladl podél ramen, uchvácen zíral na drobounké a hladounké bradavky, tak světlé a růžové, že téměř splývaly s okolní pletí.

„Och Julie, já tě miluju!“ vydechl. „Má bohyně, má Diano z Luny, má Diano noci!“

Na její panenství je ještě času dost. Dnes ať nepozná nic než rozkoš. Ano, nejprve ze všeho rozkoš, veškerou rozkoš, jakou jí jen dokáže dopřát rty a ústy a jazykem, rukama i vlastní pokožkou. Ať vnímá, co jí sňatek s Pompeiem Velikým bude provždy přinášet – rozkoš a rozkoš a jen rozkoš.

„Takže za sebou máme další milník,“ řekl Cato Bibulovi tu noc v peristylové zahradě jeho domu, kde druhý konsul vysedával a pozoroval oblohu. „Nejenže si rozdělili

Kampánii a Itálii jako nějací východní mocnáři, teď už své nečisté svazky pečetí i pomocí panenských dcer.“

„Padá hvězda, nízko vlevo dole,“ vyštěkl Bibulus na písaře sedícího opodál a trpělivě čekajícího, aby zaznamenal nebeská znamení, která jeho pán postřehl, světlo drobné lampičky soustředěno na voskovou tabulku. Poté Bibulus vstal, odříkal modlitby, jimiž se uzavíralo jedno další sledování nebes, a vedl Catona dovnitř.

„Co tě tak překvapuje na skutečnosti, že Caesar prodal svou vlastní dceru?“ zeptal se ho a nemařil čas otázkou, zda by jeden z nejnáruživějších pijáků v Římě snad chtěl víno zředit vodou. „Pořád mi vrtalo hlavou, čím on si toho Pompeia zaváže. Ze to nějak udělá, to mi bylo jasné! Ovšem tahle cesta je nejlepší a nejchytřejší ze všech. Jak se vypráví, je mimořádně krásná.“

„Takže tys ji taky nikdy neviděl?“

„Neviděl ji nikdo, ale to se nepochybně změní. Pompeius ji bude vodit všem na odiv jako nejlepší bahnici ze stáda. Jak je vlastně stará? Bylo jí už aspoň šestnáct?“

„Sedmnáct.“

„Servilii to asi moc nepotěšilo.“

„Och, s tou on si poradil stejně chytře,“ řekl Cato a vstal, aby si dolil pohár. „Daroval ji perlu v ceně šesti milionů sesterciů – a Brutovi vyplatil dívčino věno, stovku talentů.“

„Odkud tohle všechno máš?“

„Od Bruta, přišel dnes ke mně na návštěvu. Alespoň v tomhle směru nám Caesar náramně prospěl. Od této chvíle patří Brutus jednoznačně do tábora *optimátů.* Oznámil už také, že napříště už nebude Caepio Brutus – prostě jen Brutus.“

„Brutus pro nás ovšem nebude znamenat zdaleka tolik, co přinese tenhle manželský svazek Caesarovi,“ řekl Bibulus zasmušile.

„V tuto chvíli zatím ještě ne. Ale zato si dělám naději, že se Brutus konečně vymaní z vlivu své matky. Škoda jen, že nechce slyšet jediné slovo proti tomu děvčeti. Nabídl jsem mu svou Porcii, až bude zralá na vdávání, ale on odmítl. Povídal, že se nikdy neožení.“ Dopil zbytek vína a otočil se, pohár sevřen křečovitým stiskem. „Marku, pozvracel bych se z toho! Tohle je ten nejchladnokrevnější, nejodpornější politický manévr, o jakém jsem se kdy doslechl!

Od první chvíle, kdy za mnou Brutus přišel, se snažím zachovat si chladnou hlavu a hovořit o tom jen a jen z rozumových důvodů – ale už to dál nesvedu! Nic z toho, co jsme až dosud podnikli, se tomu nedokáže vyrovnat! A obrátí se to v Caesarův prospěch, to je na tom nejhorší.“

„Posaď se laskavě, Catone! Já sám už jsem ti přece řekl, že to Caesarovi prospěje. Ale *uklidni se.* Jeho se nám nepovede porazit pouhým řečněním ani tím, že se budeme tvářit znechucení tímhle sňatkem. Pokračuj, jak jsi začal, těmi rozumovými důvody.“

Cato se skutečně posadil, ale teprve poté, co si dolil víno. Bibulus se zachmuřil. Proč jen Cato tolik pije? A nezdá se dokonce, že by ho to nějak zmáhalo; snad je to jeho způsob, jak se udržet při síle.

„Pamatuješ se na Lucia Vettia?“ otázal se Bibulus.

„Na toho jezdce, kterého dal Caesar zbít pruty a jeho nábytek pak rozdal lůze?“

„To je on. Včera přišel za mnou.“

„A proč?“

„Nenávidí Caesara,“ řekl zamyšleně Bibulus.

„To mě nepřekvapuje. Ten incident ho nadobro zesměšnil.“

„Nabídl mi svoje služby.“

„Ani to mě neudivuje. Ale k čemu ti může být dobrý?“

„Aby vrazil klín mezi Caesara a jeho nového zetě.“

Cato jen civěl. „To je vyloučená věc.“

„Máš pravdu, že to ten sňatek trochu ztížil, ale vyloučené to není. Pompeius je nesmírně podezřívavý, vůči všem, nevyjímaje Caesara. Ba ani Julii,“ říkal Bibulus. „Ta holka je zatím příliš mladá na to, než aby dokázala být sama o sobě nebezpečná. Ale zato toho našeho velikána časem uondá, počínaje fyzickými nároky až po nějaké ty plačtivé scény, jaké si takovéhle nezralé ženské prostě nedokáží odpustit. Zejména pokud by se nám podařilo v Pompeiovi vyvolat nedůvěru vůči jeho tchánovi.“

„Jediná cesta, jak toho dosáhnout,“ řekl Cato a znovu si dolil, „je vnuknout Pompeiovi podezření, že ho má Caesar v úmyslu zavraždit.“

Byl to Bibulus, kdo teď zůstal koukat. „Takového něco se nám nepovede! Já jsem měl na mysli jen politickou rivalitu.“

„Mohlo by se to klidně podařit,“ pokyvoval Cato důrazně hlavou. „Pompeiovi synové nejsou dost staří na to, aby usilovali o jeho postavení, ovšem Caesar ano. Po sňatku Caesarovy dcery s Pompeiem by spousta Pompeiových klientů a příznivců určitě přešla k Caesarovi, pokud by Pompeius zemřel.“

„Ano, to by asi většina z nich udělala. Ale jak bys chtěl tuhle myšlenku nasadit do hlavy Pompeiovi?“

„Prostřednictvím Vettia,“ řekl Cato a upíjel už pomaleji; víno začínalo působit, Cato myslel jasněji a bystřeji. „A také tvým.“

„Nechápu, kam tím vlastně míříš,“ řekl druhý konsul

„Navrhuji, abys ještě dříve, než se svou novomanželkou opustí město, pro něho poslal a varoval ho, že se chystá spiknutí s cílem zabít ho.“

„Ano, to udělat mohu. Ale proč? Jen abych ho vyděsil?“

„Ne, abys odvrátil pozornost od sebe, až tahle lest vyjde najevo,“ řekl Cato s úskočným úsměškem. „Varování Pompeia sice nevyděsí, ale zato v něm vyvolá představu, že by nějaké takové spiknutí mohlo existovat.“

„Vysvětli mi tu věc podrobněji, Catone. Začíná se mi to zamlouvat,“ řekl Bibulus.

Idylicky šťastný Pompeius navrhl Julii, aby spolu odjeli z Říma strávit zbytek května a část června v Antiu.

„Ona má teď plno práce s malíři,“ hlásil s přihlouplým úsměvem Caesarovi. „Než se vrátíme, musí se všechno v mém domě na Carinách předělat.“ Mocně vydechl. „Jaký ta má vkus, Caesare! Všechno tam napříště bude světlé a vzdušné, žádný sprostý tyrský nach a o mnoho méně zlacení. Ptáčci, kytičky, motýlci. Nechápu, proč mě takového něco už dávno nenapadlo! Trval jsem ale na tom, aby naše ložnice byla vyvedena ve stylu měsíční noci v hlubokém lese.“

Kterak zachovat vážnou tvář? Nakonec se to Caesarovi podařilo, i když ho to stálo značné úsilí. „Kdy odjíždíte?“ otázal se.

„Zítra.“

„Takže musíme ještě dnes svolat válečnou radu.“

„Proto jsem přece tady.“

„S Markem Crassem.“

Pompeius protáhl tvář. „Och, a musí on být u toho?“

„Musí. Přijď za mnou opět po večeři.“

Caesarovi se mezitím podařilo Crassa přemluvit, aby jednání na celé řadě důležitých schůzek přenechal svým podřízeným.

Usadili se v hlavním peristylu, neboť byl teplý večer a v těchto místech nemohl nikdo nepovolaný vyslechnout, o čem spolu hovoří.

„Druhý zákon o půdě projde i přes Catonovy taktické manévry a Bibulovo pozorování nebes," oznamoval Caesar.

„Přičemž, jak jsem si všiml, se ty staneš patronem Capuy," poznamenal Pompeius, z něhož – jakmile došlo na věcné jednání – rázem vyprchalo novomanželské opojení.

„Jenom potud, že se ten zákon bude nazývat *lex Julia* a že jako jeho původce udělím obyvatelům Capui statut plného římského občanství. Jelikož ale to budeš ty, Magne, kdo bude šťastným příjemcům vydávat potřebné listiny, a jelikož tebe také při tom bude nejvíc vidět ve městě, budou se capujští považovat za tvé klienty, a nikoli za mé."

„A já si tohle všechno zase odbydu ve východních částech Ager Campanus, který bude za svého patrona považovat mne," říkal spokojeně Crassus.

„Co dnes spolu musíme probrat, je druhý pozemkový zákon," řekl Caesar. „Pár slov si vyžádá i moje provincie pro příští rok, jelikož já se prokonsulským zeměměřičem stát nehodlám. Dále si budeme muset zajistit nejvyšší magistráty pro příští rok. Pokud bychom to neudělali, spousty toho, co jsem letos já prosadil jako zákony, by bylo příští rok zase zrušeno."

„Aulus Gabinius," řekl okamžitě Pompeius.

„Souhlasím. Voličům se líbí, protože za jeho tribunátu bylo přijato pár velice užitečných opatření, nemluvě o tom, že také umožnil, abys ty vyčistil Naše moře od pirátů. Pokud se všichni tři vynasnažíme, mělo by se nám podařit prosadit ho jako prvního konsula. Ale co s druhým?"

„Co ten tvůj bratranec, Caesare – Lucius Piso?" řekl Crassus.

„Toho bychom ovšem museli koupit," podotkl Pompeius. „Je to obchodník."

„Nu, takže oba je třeba za to slušně odměnit, každý z nich dostane dobrou provincii," řekl Caesar. „Jeden Sýrii a druhý Makedonii."

„Mělo by to být na delší dobu než jen na jeden rok," radil Pompeius. „A s tím už by byl Gabinius docela spokojen, to vím určitě."

„Zato u Lucia Pisona si tím nejsem tak jistý," řekl zachmuřeně Crassus.

„Čím to, že zrovna epikurejci jsou tak nákladní?" řekl Pompeius popuzeně.

„Protože se živí zlatem, a to na zlatých mísách," řekl Crassus.

Caesar se zazubil. „A co takhle sňatek? Bratranec Lucius má skoro osmnáctiletou dceru, ale není o ni přílišný zájem. Nemá žádné věno."

„Je to hezké děvče, pokud se pamatuji," řekl Pompeius. „Nezdědila naštěstí po Pisonovi jeho obočí, anebo dokonce ty jeho zuby. Proč nemá věno, ovšem nechápu."

„Piso je na tom momentálně dosti špatně," ozval se Crassus. „Nikde žádná válka, která by stála za řeč, a on všechny své peníze investoval do výroby zbraní a zbroje. Musel dosadit celé Calpurniino věno, aby se vůbec udržel nad vodou. Já ovšem odmítám obětovat kvůli tomu kteréhokoli ze svých synů, Caesare."

„A pokud by si měl Brutus vzít mou dceru, nemůžu se ani já vzdát žádného z chlapců," naježil se Pompeius.

V Caesarovi se zastavil dech, div že se nezačal dusit. Bozi, vždyť on se Brutovi v onom zmatku o téhle nabídce zapomněl vůbec zmínit!

„A Brutus se opravdu bude chtít oženit s tvou dcerou?" otázal se nedůvěřivě Crassus.

„Pravděpodobně nikoli,“ vložil se Caesar klidným tónem do rozhovoru. „Brutus nebyl ve stavu, kdy by mu bylo možno klást otázky anebo tlumočit nějaké nabídky, takže s tím raději nepočítej, Magne.“

„Dobrá, pouštím to z hlavy. Ale kdo by se tedy mohl s Calpurnií oženit?“

„A proč ne já?“ povytáhl obočí Caesar.

Oba muži na něho nejprve vytřeštili oči, pak se na jejich rtech objevil spokojený úsměv.

„To by ovšem bylo dokonalé řešení,“ řekl Crassus.

„Dobrá, naším druhým konsulem se tedy stane Lucius Piso.“ Caesar si povzdychl. „Žel, horší to bude s prétory.“

„Když budeme mít zajištěny oba konsuly, prétory už nebudeme tolik potřebovat,“ řekl Pompeius. „Nejlepší na Luciu Pisonovi a na Gabiniovi je, že jsou to oba rázní chlapi. Nedají se od *optimátů* jen tak zastrašit – ani ošidit.“

„Zbývá tedy ještě dořešit,“ řekl Caesar zamyšleně, „jak pro mne zajistit provincii, kterou mám vyhlédnutu. Italskou Galii a Illyricum.“

„Na to budeš mít Vatinia a shromáždění plebejů,“ řekl Pompeius. „*Boni* se ani ve snu nenadáli, že proti sobě budou mít nás tři, když tě tenkrát obmysleli tím značením dobytčích stezek, co?“ Ušklíbl se. „Měl jsi pravdu, Caesare. My tři společně dostaneme od sněmů, cokoli se nám zachce!“

„Nezapomínejte ovšem, že Bibulus zatím pořád ještě sleduje nebesa,“ zavrčel Crassus. „Všechno, co si takhle prosadíte, se dá později zase zvrátit, třeba i po dlouhých letech. Kromě toho, Magne, tomu tvému Afraniovi přece jeho období v Italské Galii prodloužili. Takže před svými klienty nebudeš vypadat moc hezky, když kývneš na to, aby mu provincii zase sebrali a dali ji Caesarovi.“

Pompeius zrudl, zamračil se na Crassa. „To je od tebe opravdu hezké, Crasse!“ utrhl se na něho. „Afranius udělá, co se mu řekne, ustoupí zkrátka Caesarovi dobrovolně. Stálo mě miliony, abych mu koupil to místo druhého konsula, a on moc dobře ví, že za ty peníze neodvedl náležitou protihodnotu! O Afrania se nestarej, ať tě z toho ještě neraní mrtvice!“

„To by se ti tak hodilo,“ řekl Crassus s širokým úsměvem.

„Já od tebe ale budu chtít víc než to, Magne,“ vmísil se do jejich šarvátky Caesar. „Chci Italskou Galii už od chvíle, kdy bude Vatiniův zákon ratifikován, ne až od Nového roku. Jde o některé věci, které je třeba zařídit co nejdřív.“

Lev neucítil sebemenší závan chladu na kůži ještě až příliš zahřáté laskáním Caesarovy dcery. „Nemůžeš se už dočkat, abys vyrazil, co? Nevidím, proč by to nebylo možné, Caesare.“ Poposedl na židli. „Je to všechno? Měl bych už jít domů za Julií, aby si nemyslela, že snad mám někde nějakou jinou!“ A ztratil se, pochechtávaje se svému vlastnímu žertíku.

„Není blázna nad starého blázna,“ řekl Crassus.

„Měj trochu pochopení, Marku! Je zamilovaný.“

„Leda do sebe.“ Crassus obrátil pozornost od Pompeia k Caesarovi. „Co ty to máš vlastně za lubem, Gaie? Nač potřebuješ Italskou Galii už teď?“

„Mezi jiným tam potřebuji postavit další legie.“

„Tuší už Magnus, že ses rozhodl vystřídat ho v úloze největšího z římských dobyvatelů?“

„Ne, zatím se mi daří to tajit.“

„Nu, máš opravdu štěstí, to musím připustit. Jiný chlap by měl určitě dceru, která by vypadala a hovořila asi jako Terentia – ovšem ta tvoje je stejně pěkná povahou jako

zevnějškem. Udrží si ho v područí celá léta. A až se z toho Pompeius jednoho dne probere, zjistí, že jsi ho zatím zcela zastínil.“

„K tomu docela určitě dojde,“ řekl Caesar beze stínu pochyb v hlase.

„A bez ohledu na Julii se pak stane tvým nepřítelem.“

„Vyřeším to, pokud se to stane, Marku.“

Crassus zabručel. „To si říkáš teď! Znám tě dost dobře, Gaie, vím, že ty se nikdy nepokoušíš přeskakovat překážky ještě dřív, než se před tebou vůbec objeví. Nicméně snad neexistuje eventualita, na kterou bys nepomyslel už léta před tím, než vůbec nastane. Ty nikdy žádného bycha dohánět nepotřebuješ.“

„Spočítal sis mě přesně!“ řekl Caesar a oči mu jen hrály.

„Už jsem také pochopil, co máš v plánu učinit jakožto prokonsul,“ řekl Crassus. „Ty si chceš za pochodu podél celého Danubiu až k Euxinskému moři podrobit všechna území a kmeny na sever a na východ od Itálie. Jenomže státní peníze má pořád ještě pod kontrolou senát! Vatinius pro tebe může ve sněmu plebejů zajistit jako provincii Italskou Galii i s Illyrikem, ale o fondy si přesto budeš muset jít říkat do senátu. A ten nebude nakloněn ti je poskytnout, Caesare. I kdyby nakrásně nezačali okamžitě vztekle vřeštět *boni*, senát přece útočné války už tradičně odmítá financovat. Magnovi se v tomhle směru na kůži nedostali. Ten vedl všechny své války proti obecně uznávaným nepřátelům Říma – proti Carbonovi, Brutovi, Sertoriovi, proti pirátům, proti oněm dvěma králům. Kdežto ty zamýšlíš udeřit jako první, stát se agresorem. S tím nebude senát souhlasit, včetně mnoha tvých vlastních příznivců. Války stojí peníze. Peníze obhospodařuje senát. A ty je od něho nedostaneš.“

„Neříkáš mi tu nic, co bych už sám nevěděl, Marku. Nehodlám se o peníze doprošovat senátu. Obstarám si je sám.“

„Ze svých vlastních tažení? To je ovšem značně riskantní.“

Caesarova odpověď byla dosti zvláštní. „Jsi stále ještě odhodlán anektovat Egypt? Zajímá mě to.“

Crassus nad změnou tématu jen zamžikal. „Strašně by mě to lákalo, ale nezvládnu to. *Boni* radši umřou do posledního muže, než by mi to dovolili.“

„Dobrá! Pak mám o své fondy postaráno,“ řekl Caesar s úsměvem.

„Mluvíš v hádankách.“

„Všechno se dozvíš v pravý čas.“

Když se následujícího jitra Caesar vydal za Brutem, nalezl doma pouze Servilii, která na něho upřela nasupený pohled, spíše proto, jak postřehl, že jí to připadalo náležité, než že by ji stále ještě trýznily raněné city. Šíji jí zdobil masivní zlatý řetěz, z něhož ve zlaté klícce visela velká jahodově růžová perla. Na sobě měla roucho stejného odstínu, jen o trochu světlejší.

„Kde je Brutus?“ otázal se, poté co ji políbil.

„Pořád u toho svého strýčínka Catona,“ řekla a usedla. „V tomhle směru jsi mi příliš neposloužil, Caesare.“

„Podle Julie tu tahle jeho náklonnost vždycky existovala,“ řekl a posadil se také. „Ta perla vypadá nádherně.“

„Závidí mi ji kdekterá ženská v Římě. A jak se daří Julii?“ otázala se sladce.

„Nu, nějaký čas jsem ji teď neviděl, ale mohu-li dát na Pompeia, zdá se být velice spokojená sama se sebou. Buď ráda za sebe i za Bruta, že vy dva jste z toho venku,

Servilie. Má dcera, jak se zdá, si konečně našla své pravé místo, což znamená, že by její manželství s Brutem stejně nebylo vydrželo.“

„To mi řekla i Aurelia. Och, já bych tě snad zabila, Caesare, ale Julia byla odjakživa jeho nápad, ne můj. Když jsme se stali milenci, viděla jsem v jejich zasnoubení cestu, jak si tě udržet, ale od chvíle, kdy se to o nás ví, už mi to začínalo být trochu nepříjemné. Nebažím zrovna po incestu, byť jen v technickém smyslu slova.“ Našpulila ústa. „Ponižuje to.“

„Věci mají sklon řešit se samy.“

„Takovéhle prostopravdy se k tobě zrovna moc nehodí, Caesare,“ řekla.

„Nehodí se k nikomu.“

„Co tě sem vůbec přivádí tak brzy? Člověk s trochou ostychu by si byl dal ještě trochu na čas.“

„Zapomněl jsem vyřídit jeden Pompeiův vzkaz,“ řekl a v očích se mu objevil zlomyslný záblesk.

„Jaký vzkaz?“

„Že pokud by Brutus chtěl, dal by mu Pompeius s potěšením za ženou svou dceru, výměnou za mou dceru. Myslel to naprosto vážně.“

Vztyčila se jako kobra. „Vážně?“ zasyčela. „Vážně? Tak mu vyřiď, že by si Brutus spíš otevřel žíly! *Můj syn*, že by se měl oženit s dcerou muže, který popravil jeho otce?“

„Vyřídím mu tvou odpověď, jenom v poněkud taktnější podobě, je to přece jenom můj zeť.“ Vztáhl k ní ruku s pohledem, jímž jí dal najevo, že je naladěn k milování.

Servilia vstala. „Na tuhle roční dobu je dost dusno.“

„Ano. Chtělo by to odložit si.“

„Když tu není Brutus, máme alespoň tenhle dům pro sebe,“ řekla uvelebena na lůžku, které nikdy nesdílela se Silanem.

„Máš tu nejkrásnější květinku ze všech na světě,“ svěřoval se jí uvolněně.

„Vážně? Nikdy jsem ji vlastně neviděla,“ řekla. „Kromě toho bych neměla s čím srovnávat. Ale přesto mi to lichotí. Tys asi v mládí přivoněl k většině kvítků v Římě.“

„Celá kytice by se z nich dala uvít,“ hlesl a jeho prsty nezahálely. „Ale ta tvoje je nejpůvabnější, nemluvě o tom, že je i nejvoňavější. Má sytou barvu, docela jako tyrský nach, a stejnou schopnost proměňovat ji podle osvětlení. A ten černý kožíšek jak máš hebký! Jako člověka tě moc rád nemám, ale tuhle tvou květinku přímo zbožňuju.“

Rozevřela nohy a tiskla mu hlavu níže. „Tak jí prokaž pocty, Caesare, všechny pocty!“ vydechla. „*Ecastor*, jak ty dokážeš být úžasný!“

Ptolemaios XII. Theos Filopatór, přezdívaný Aulétés, Pištec, nastoupil na egyptský trůn za Sullovy diktatury, krátce poté, co rozezlení obyvatelé Alexandrie předchozího krále po devatenáctidenní vládě úd po údu doslova roztrhali na kusy; byla to odplata za to, že po devatenáctidenním manželství zavraždil jejich milovanou královnu.

Smrtí tohoto krále, Ptolemaia XI. Alexandra II., vyhasla legitimní rodová linie Ptolemaiů. Situaci dále komplikovala skutečnost, že Sulla držel Ptolemaia Alexandra II. několik let jako rukojmí, odvezl ho do Říma a přiměl ho uvést v závěti, že pokud by zemřel bez potomků, odkazuje Egypt Římu. Což byl spíše dobrý vtip, jelikož Sullovi

bylo známo, že Ptolemaios Alexander II. je natolik zženštilý, že žádné děti nikdy zplodit nemůže. Egypt, nejbohatší země světa, se tedy měl stát dědictvím Říma.

Posléze však Sullovy záměry přece jen ztroskotaly na vzdálenosti, která Egypt dělila od Říma. Když se Ptolemaios Alexander II. na agoře v Alexandrii rozloučil se světem, palácová klika dobře věděla, jak dlouho potrvá, než zpráva o jeho smrti dorazí do Itálie. Věděla rovněž o dvou možných dědicích trůnu, kteří žili mnohem blíže Alexandrie, než byl Řím. Byli to dva nelegitimní synové starého krále, Ptolemaia Lathyra. Zprvu je vychovávali v Sýrii, poté byli posláni na ostrov Kós, kde padli do rukou pontského krále Mithridata. Ten je unesl do Pontu a v pravý čas je oženil se dvěma ze svých mnohých dcer, Auléta s Kleopatrou Tryfainou a mladšího Ptolemaia s Nyssou. Ptolemaios Alexander II. z Pontu kdysi uprchl a utekl se pod Sullovu ochranu; avšak oba ptolemaiovští levobočkové dali Pontu přednost před Římem a setrvali u Mithridatova dvora. Když potom král Tigranés dobyl Sýrii, odeslal Mithridatés oba mladé muže i s jejich manželkami na jih do Sýrie, ke strýci Tigranovi. O místě pobytu obou posledních Ptolemaiů pak uvědomil palácovou kliku v Alexandrii.

Bezprostředně po smrti Ptolemaia XI. Alexandra II. byla odeslána rychlá zpráva do Antiocheie králi Tigranovi, jenž s velkou ochotou vypravil oba Ptolemaie a jejich ženy do Alexandrie. Starší z nich, Aulétés, byl okamžitě povolán za egyptského krále, zatímco mladší (známý nadále jako Ptolemaios Kyperský) byl usídlen jako regent na Kypru, egyptském území. Jelikož obě královny byly jeho vlastní dcery, mohl si stárnoucí pontský král Mithridatés blahopřát, že v Egyptě posléze povládnou jeho potomci.

Jméno Aulétés znamená pištec nebo flétnista, avšak Ptolemaios nesoucí toto přízvisko je nezískal za hudební nadání; pištivý a vysoký byl pouze jeho hlas. Aulétés však naštěstí nebyl tak zženštilý jako jeho mladší bratr, Ptolemaios Kyperský, jenž nezplodil žádné potomky; Aulétés s Kleopatrou Tryfainou se najisto spoléhali, že Egypt obdaří následníky trůnu. Neegyptská a netradiční výchova však nedokázala Aulétovi vštípit dostatečný respekt vůči egyptským kněžím pečujícím o náboženství v oné zvláštní říši – pruhu země místy sotva dvě nebo tři míle širokém, který sledoval tok Nilu od jeho delty až po ostrovy prvého kataraktu a dál, až k hranicím Núbie. Nestačilo totiž stát se egyptským králem; vládce Egypta musel být i faraonem, a toho nemohl dosáhnout bez souhlasu domácích egyptských kněží. Aulétés, jenž toto nepochopil, se nijak nepokusil s kněžstvem smířit. Pokud mají kněží v řádu věcí tak důležitou úlohu, pročpak žijí až v daleké Memfidě – tam, kde se řeka teprve začíná rozšiřovat v nilskou deltu – a nikoli v hlavním městě, v Alexandrii? Neuvědomoval si, že pro rodilé Egypťany je Alexandrie zcela cizí město, které s Egyptem není svázáno pouty krve ani dějin.

Přímo pobuřující bylo ovšem shledat, že v Memfidě je uloženo i veškeré bohatství faraonů a že ho tam střeží právě domácí egyptské kněžstvo. Och jistě, jakožto král měl Aulétés v rukou správu všech veřejných příjmů, které byly nesmírné. Avšak toliko jako faraon by se byl mohl prohrabovat prsty obrovitými truhlicemi drahokamů, stavět věže ze zlatých cihel, šplhat a sjíždět po doslovných kopcích stříbra.

Královna Kleopatra Tryfaina, Mithridatova dcera, byla mnohem chytřejší než její manžel, jenž trpěl jistou duševní zaostalostí plynoucí z příliš častých příbuzenských manželství mezi předky, ze sňatků sester s bratry a strýců s neteřemi. Jelikož věděla, že děti má smysl přivést na svět teprve poté, až bude Aulétés korunován alespoň na egyptského krále, začala si Kleopatra Tryfaina kněžstvo předcházet. Výsledkem bylo, že čtyři roky poté, co přibyli do Alexandrie, byl Ptolemaios Aulétés oficiálně

korunován. Žel pouze na krále, ne na faraona. Obřady se proto konaly v Alexandrii, nikoli v Memfidě. Následovalo narození prvního dítěte, dcery jménem Bereníké.

A poté se jim v onom roce, jenž spatřil smrt staré židovské královny Alexandry, narodila další dcera; její jméno byla Kleopatra. Rok jejího narození byl neblahý, nadešel v něm začátek konce Mithridata i Tigrana, vyčerpaných Lucullovými taženími, v něm také znovu ožil i zájem Říma o přivtělení Egypta jako další provincie rozrůstající se římské říše. V přítmí a skrytě začal obcházet a slídit bývalý konsul Marcus Crassus. Když byly Kleopatře teprve čtyři roky a Crassus se stal censorem, pokusil se prosadit anexi Egypta v senátě. Ptolemaios Aulétés se roztřásl strachy a rozdal římským senátorům obrovské sumy, aby návrh neprošel. Úplatky byly úspěšné. Římská hrozba pominula.

Avšak s příchodem Pompeia Velikého na Východ, kde Magnus skoncoval s Mithridatovou a Tigranovou vladařskou dráhou, shledával Aulétés, že se jeho spojenci na severu vytrácejí. Egypt osaměl, ba hůře, Řím se nyní z obou stran, v Sýrii i v Kýrénaice, stal jeho bezprostředním sousedem. Přesto tato změna v rovnováze sil pomohla vyřešit Aulétovi alespoň jeden jeho problém. Už delší čas usiloval o rozvod s Kleopatrou Tryfainou, jelikož jeho nevlastní sestra, dcera starého krále Ptolemaia Lathyra, dosáhla věku, kdy se mohla provdat. Smrt krále Mithridata mu to nyní usnadnila. Ne že by Kleopatra Tryfaina postrádala ptolemaiovskou krev. Jistou její příměs zdědila z matčiny i otcovy strany. Jenomže jí nebyl dostatek. Aulétés věděl, že až nadejde čas, kdy ho Isis obdaří syny, budou jak Alexandrie, tak i Egypťané mnohem ochotnější tyto potomky přijmout, budou-li téměř čistě ptolemaiovského původu. A on se posléze bude moci stát faraonem a plnými hrstmi čerpat z pokladů, kterými si koupí třeba celý Řím.

A tak se Aulétés posléze s Kleopatrou Tryfainou rozvedl a oženil se se svou polosestrou. Jejich syn, jenž se měl časem chopit vlády jako Ptolemaios XIII., se narodil v onom roce, kdy konsuly byli Metellus Celer a Lucius Afranius a kdy jeho nevlastní sestře Bereníce bylo patnáct let a druhé nevlastní sestře Kleopatře osm. Ne že by snad Kleopatra Tryfaina byla zavražděna nebo alespoň zapuzena. Setrvala v alexandrijském paláci a s novou egyptskou královnou udržovala dobré vztahy. Pouhý rozvod nedokázal Mithridatovo dítě zdolat, kromě toho dělala vše pro to, aby si pojistila budoucí sňatek novorozeného následníka trůnu s mladší ze svých dcer, Kleopatrou. Egyptská větev potomků krále Mithridata by tak přece jen nevymřela.

Aulétés naneštěstí svá vyjednávání, jež po narození syna vedl s domácím egyptským kněžstvem, zpackal; dvacet let po svém příchodu do Alexandrie ho od faraonova trůnu dělila naprosto stejná vzdálenost, jako když se tu poprvé ukázal. Stavěl podél Nilu chrám za chrámem; obětoval kdejakému božstvu, od Ísidy přes Hóra až po Sarápida; podnikal vše, co ho jen napadlo, ovšem krom té jediné správné věci.

Nastal tedy čas dohodnout se s Římem.

A tak dorazila do Říma začátkem února onoho roku, kdy byl konsulem Caesar, deputace v počtu jednoho sta alexandrijských občanů se žádostí, aby senát stvrdil královy nároky na trůn.

Petice byla náležitou formou předložena ještě v únoru, avšak odpověď na ni nenásledovala žádná. Zklamaná a na duchu pokleslá delegace – jež dostala od Auléta příkaz učinit vše, co se ukáže potřebným, a setrvat tak dlouho, jak bude nutné – se pustila do úmorných jednání s desítkami senátorů ve snaze přemluvit je, aby se vyslovili pro souhlas s jejich peticí a aby se jí nestavěli do cesty. Jediné, co na celé věci

senátory zajímalo, byly pochopitelně peníze. Pokud by jich z ručky do ručky přešlo dostatečné množství, dala by se snad i zajistit potřebná většina hlasů.

V čele delegace stál jistý Aristarchos, jenž byl zároveň i královým kancléřem a vůdcem současné palácové kliky. Egypt byl prostoupen byrokracií, která ho vysávala a vysilovala už po celá dvě či tři tisíciletí; byla to neblahá tradice, kterou nedokázala zlomit ani nová makedonská aristokracie vnesená sem prvním Ptolemaiem. Úřednictvo se jen rozvrstvilo jiným způsobem, nejvyšší postavení si získali čistokrevní Makedonci, střední místa zaujali egyptsko-makedonští míšenci a nejnižší příčky žebříčku zbyly pro Egypťany (což neplatilo o kněžstvu). Další komplikaci představovala skutečnost, že armáda byla židovská. Drobný a lstivý Aristarchos byl přímým potomkem jednoho z nejproslulejších knihovníků alexandrijské knihovny a jednu z nejvyšších státních funkcí zastával už natolik dlouho, že dokonale znal chod věcí v Egyptě. Jelikož součástí záměrů egyptských kněží v žádném případě nebylo, aby Egypt posléze skončil jako římská država, podařilo se Aristarchovi přesvědčit je, aby zvětšili onu část Aulétových příjmů, která zbývala po úhradě běžných nákladů na chod veřejných záležitostí, takže posléze disponoval obrovskými peněžními prostředky. Prostředky ještě mnohem většími, než Aristarchos Aulétovi vůbec prozradil.

Po měsíčním pobytu v Římě usoudil, že lov na hlasy mezi *pedarii* a těmi senátory, kteří se nikdy nepovznesou k vyššímu úřadu, než je prétor, není cestou, jak pro Auléta kýženého usnesení dosáhnout. Potřeboval získat některé z konsulárů – nikoli však *optimáty*. Potřeboval Marka Crassa, Pompeia Velikého anebo Gaia Caesara. Jelikož však k tomuto rozhodnutí dospěl ještě předtím, než triumvirát vešel obecně ve známost, neobrátil se na nejsprávnějšího z oněch tří. Vybral si Pompeia, jenž byl tak bohatý, že o pár tisíc talentů egyptského zlata nestál. A tak ho Pompeius s bezvýraznou tváří toliko vyslechl a rozhovor ukončil povšechným slibem, že o věci bude přemýšlet.

Zkoušet štěstí u Crassa nemělo zjevně smysl, třebaže Crassova posedlost po zlatě byla až příslovečná. Byl to právě Crassus, jenž na anexi Egypta v minulosti nejvíce naléhal, a pokud bylo Aristarchovi známo, usiloval o ni až dosud. Zbýval Gaius Caesar. Toho se Alexandrijci rozhodli kontaktovat uprostřed bojů o druhý pozemkový zákon, těsně předtím, než se Julia provdala za Pompeia.

Caesar dobře věděl, že Vatiniův zákon, schválený plebeji, mu sice zaručí přidělení provincie, avšak naprosto ho nemůže vybavit fondy nezbytnými ke krytí nutných výdajů. Odplatou za to, že se utekl k plebejům, mu senát odhlasuje jen holé stipendium, osekané až na kost, a navíc se postará, aby zůstalo trčet ve státní pokladně tak dlouho, jak jen bude možné jeho výplatu zdržovat. Bylo to poslední, oč by byl Caesar mohl stát. V Italské Galii byly posádkou pouhé dvě legie, a dvě legie nepostačovaly k tomu, co měl Caesar v úmyslu vykonat. Potřeboval přinejmenším čtyři, každou na plném početním stavu a náležitě vystrojenou. Jenomže to bude stát peníze – peníze, které jaktěživ nevymámí od senátu, zejména ne v situaci, kdy nemůže argumentovat obrannou válkou. Caesar se odhodlal k agresi, a to nebyl římský ani senátorský program. Přivtělování dalších a dalších provincií k říši bylo sice provázeno příjemnými pocity, avšak docházet k němu mohlo, jen pokud to byl výsledek obranné války, takové, jakou na Východě svedl Pompeius s oběma králi.

Odkud vzít peníze na vybavení svých legií, bylo Caesarovi jasné od chvíle, kdy alexandrijská delegace přibyla do Říma, nechtěl však nic uspěchat. A spřádal zatím plány, do nichž byl zapojen i gadský bankéř Balbus, jenž měl jeho naprostou důvěru.

Když se mu začátkem května ohlásil na návštěvu Aristarchos, přijal ho ve své rezidenci s veškerými poctami a provedl ho všemi veřejně přístupnými prostorami

budovy, dříve než ho usadil ve své pracovně. Aristarchos samozřejmě nešetřil obdivem, nebylo však těžké poznat, že Domus Publica pro egyptského kancléře nebyl přílišný zážitek. V rezidenci viděl jen tuctovou, nevelkou, tmavou a všední stavbu, to měl přes všechnu chválu vepsáno v tváři. Caesara to zaujalo.

„Mohl bych samozřejmě okolkovat a tvářit se nechápavě, pokud by sis to přál," řekl Aristarchovi, „umím si však představit, že po tříměsíčním pobytu v Římě, za něhož jsi zatím v žádném směru neuspěl, bys možná uvítal otevřenější přístup."

„Je pravda, že bych se do Alexandrie rád vrátil tak brzo, jak je to jen možné, Gaie Caesare," řekl Aristarchos, zjevně čistokrevný Makedonec, světlovlasý a modrooký. „Nemohu však z Říma odjet bez nějaké pozitivní zprávy pro krále."

„S pozitivní zprávou můžeš odjíždět, pokud budeš souhlasit s mými podmínkami," řekl Caesar úsečně. „Uspokojí krále stvrzení královských nároků na jeho trůn senátem a usnesení, jehož schválením se stane přítelem a spojencem římského lidu?"

„Nedoufal jsem ve víc než v onu první část," řekl Aristarchos přemáhaje překvapení. „Že by se král Ptolemaios Filopatór Filadelfos mohl stát i přítelem a spojencem, předstihuje mé nejodvážnější sny."

„Pak svým snům trochu popusť uzdu, Aristarchu! Možné to je."

„Za určitou cenu."

„Samozřejmě."

„A jak vysoká ta cena bude, Gaie Caesare?"

„Za první dekret potvrzující nárok na trůn šest tisíc talentů zlata, z nichž dvě třetiny musí být složeny, ještě než bude návrh prosazen, a poslední třetina ode dneška do roka. Za rozhodnutí stvrzující, že král je přítelem a spojencem, další dva tisíce talentů zlata splatné jednorázově předem," řekl Caesar s pronikavým pohledem jasných očí. „Smlouvat o této nabídce nelze. Ber ji, anebo ji nech být."

„Hodláš se zřejmě stát nejbohatším mužem v Římě," řekl Aristarchos, kupodivu zklamán; nepočítal vůbec s tím, že se Caesar projeví jako takovýto vydřiduch.

„Se šesti tisíci talenty?" zasmál se Caesar. „Věř mi, kancléři, ty by ze mne nejbohatšího muže Říma věru nenadělaly! Nikoli, část z nich obdrží *moji* přátelé a spojenci, Marcus Crassus a Gnaeus Pompeius Magnus. Senátní dekrety získat mohu, ne však bez jejich podpory. A nikdo nepředpokládá, že by Říman poskytoval výhody cizincům bez vydatného protiúčtu. Co udělám se svým podílem já, je moje věc, ale mohu ti říct, že nemám nejmenší touhu usadit se tady v Římě a užívat si v Lucullově stylu."

„Budou ony dekrety jednoznačné a nenapadnutelné?"

„Ale jistě že ano! Koncipovat je budu já osobně."

„Úhrnná cena je tedy osm tisíc talentů zlata, z nichž šest tisíc musí být složeno předem a dva tisíce ode dneška do jednoho roku," řekl Aristarchos s pokrčením ramen. „Dobrá, Gaie Caesare, budiž. S cenou souhlasím."

„Celou částku je třeba složit přímo do banky Lucia Cornelia Balba v Gadech, na jeho jméno," řekl Caesar a povytáhl jedno obočí. „On je rozdělí způsobem, který nebudu uvádět. Chápeš jistě, že se musím chránit, takže žádné platby nebudou určeny ani mně osobně, ani mým kolegům."

„To je mi jasné."

„Výborně, Aristarchu. Jakmile mi Balbus podá zprávu, že byla transakce provedena, dostaneš své dekrety a král Ptolemaios bude moci konečně zapomenout na to, že předchozí král Egypta zanechal závěť, v níž Egypt odkázal Římu."

„Bozi!“ řekl Crassus, když ho o pár dní později o této záležitosti Caesar zpravil. „Kolik že dostanu já?“

„Tisíc talentů.“

„Stříbra, nebo zlata?“

„Zlata.“

„A Magnus?“

„Totéž.“

„Takže tobě zbudou čtyři, a další dva ještě přibudou za rok, ano?“

Caesar pohodil hlavou nazad a rozesmál se. „Na ty dva tisíce splatné za rok klidně zapomeň, Marku! Jakmile se Aristarchos zase uvelebí v Alexandrii, bude všemu konec, Jak bychom je mohli vymáhat, aniž bychom kvůli nim šli do války? Ne, já jsem považoval šest tisíc za slušnou cenu, jakou by měl Aulétés zaplatit za své bezpečí, a Aristarchos to dobře ví.“

„Za čtyři tisíce talentů zlata vybavíš deset legií.“

„Zejména když se mi o to bude starat Balbus. Mám v úmyslu ho opět jmenovat svým *praefectem fabrum*. Jakmile přijde zpráva z Gad, že tam byly složeny peníze z Egypta, vyrazí ihned do Italské Galie. A jak Lucius Piso, tak i Marcus Crassus – nemluvě ani o chudáku Brutovi – začnou okamžitě vydělávat velké peníze na zbrojních dodávkách.“

„Ale *deset* legií, Gaie?“

„Ne, ne, pro začátek jen dvě další. Ostatek peněz chci investovat. Tohle tažení bude od začátku až do konce financovat samo sebe, Marku. Je to dokonce nezbytné. Ten, kdo drží šňůrky od měšce, má v rukou i celou akci. Nadchází konečně můj čas. A domníváš se snad, že bych o tomhle svém podniku dovolil rozhodovat komukoli jinému než sobě? *Senátu* snad?“

Caesar povstal, pozdvihl paže ke stropu, ruce zaťaty v pěst; Crassus vnímal, jak mohutné svalstvo kryje ty zdánlivě štíhlé údy, a ucítil, jak se mu ježí vlasy v zátylku. Jaká síla je v tom muži!

„Senát neznamená nic! *Boni* nic neznamenají! Ani Pompeius Magnus není ničím! Já jsem rozhodnut zajít tak daleko, jak bude třeba, abych byl *Prvním mužem Říma* po všechny zbývající dny svého života! A až umřu, nazvou mě největším Římanem, jaký kdy žil! Nic a nikdo mě nezastaví! To přísahám při všech svých předcích, až po bohyni Venuši!“

Paže klesly, oheň i síla pohasly. Caesar se posadil zpátky na židli a lítostivě se na starého přítele zadíval. „Och Marku,“ řekl, „jen ještě musím nějak přečkat zbytek tohohle roku.“

Crassovi vyschlo v ústech. Polkl. „Však ty se dočkáš,“ řekl pak.

Publius Vatinius svolal shromáždění plebejů a oznámil, že hodlá předložit zákon, jímž by byla z Gaia Julia Caesara sňata ona pohana, ono pověření hloupým vyměřováním dobytčích cest.

„Proč bychom měli plýtvat silami muže, jako je Gaius Julius Caesar, na takové úkoly, jaké jsou snad přiměřené nadání našeho hvězdopravce Bibula, ale které zůstávají hluboko pod možnostmi správce a vojevůdce Caesarova řádu? Už v Hispánii nám předvedl, ca dokáže, ale to byla pouhá maličkost. Chtěl bych, aby dostal příležitost zahryznout se do úkolu hodného jeho sil! Spravovat provincii může znamenat více než

jenom velet v nějaké válčičce, a být vojevůdcem může znamenat mnohem víc než jen vysedávat ve velitelském stanu. Italská Galie nezažila pořádného správce už desítku let, a víc, a k čemu to vedlo? Dalmatové, Liburnové, Iapudové a všechny ostatní kmeny z Illyrika učinily z východní Italské Galie pro Římany krajně nebezpečná místa. Nemluvě o tom, že celá správa Italské Galie je ve psí. Soudy nezasedají včas, pokud zasedají vůbec, a kolonie s latinským právem za řekou Padus skomírají.

Žádám vás proto, abyste Gaiovi Caesarovi udělili správu provincie Italská Galie společně s Illyrikem, a to od okamžiku, kdy bude tento zákon schválen!“ zvolal Vatinius, znetvořené nohy zakryty togou a v tváři tak brunátný, že se ztrácel i výrůstek na jeho čele. „Dále navrhuji, aby tento sněm potvrdil Gaia Caesara prokonsulem v Italské Galii a v Illyriku až do března pátého následujícího roku! A aby senátu byla odňata jakákoli pravomoc změnit cokoli, na čem se dnes na tomto sněmu usneseme! Senát sám se připravil o právo udělovat prokonsulské provincie, když pro muže, jakým je Gaius Caesar, nenalezl lepší úkol než vyměřovat po Itálii dobytčí stezky! Ať si náš pozorovatel nebes měří třeba hromady hnoje, ale Gaius Caesar? Ten ať vyměřuje lepší příští!“

Vatiniův zákon byl předložen plebejům a plebejové si ho také projednali, jedno *contio* pěkně po druhém; vychválil ho Pompeius, přimluvil se za něj Crassus, doporučil ho Lucius Cotta – a v jeho prospěch promluvil i Lucius Piso.

„Nedokážu přesvědčit ani jediného z těch našich zbabělých tribunů lidu, aby vznesli své veto,“ stěžoval si Cato Bibulovi a celý se třásl vzteky. „Ani Metella Scipiona ne, věřil bys tomu? Mají na to všichni jedinou odpověď – že jsou rádi naživu! *Rádi naživu!* Och, kdybych já tak byl pořád ještě tribunem lidu! Já bych jim ukázal!“

„A byl bys už po smrti, Marku. Ti lidé ho chtějí – proč, to sám nevím. Napadlo mě, že je to snad pro ně svého druhu hazardní hra. Pompeius představoval ověřenou jistotu. Caesar je riziko samo. Jezdci se domýšlejí, že on má štěstí prostě zaručené, banda pověrčivá!“

„Nejhorší na tom je, že ty sám máš pořád ještě ty stezky pro brav a skot jako svůj úkol naprosto jisté. Vatinius nepřestává zdůrazňovat, že jeden z vás se tomuhle tak potřebnému úkolu věnovat určitě bude.“

„Já se ho ujmout *chci*,“ prohlásil hrdě Bibulus.

„Nějak Caesara zarazit musíme! Jak pokračuje ten Vettius?“

Bibulus si povzdychl. „Ne tak dobře, jak jsem doufal. Kéž bys ty měl nadání intrikovat, Catone, jenomže k tomu ty máš opravdu daleko. Nápad to byl dobrý, ovšem Vettius není zrovna ten pravý pomocník.“

„Zítra si s ním promluvím.“

„Ne, prosím tě, nedělej to!“ vykřikl polekaně Bibulus. „Nech to na mně.“

„Pompeius hodlá promluvit v senátě, jak jsem se dozvěděl. Chce doporučit, aby senát dal Caesarovi všechno, co bude požadovat. Pche!“

„Ty legie navíc, co Caesar chce, stejně nedostane, to je jistá věc.“

„Něco mi pořád říká, že dostane – ale proč?“

Bibulus se kysele usmál. „Copak – že by Caesarovo štěstí?“ otázal se.

„Nejspíš, a mně se tenhle postoj k němu nechce líbit. Caesar takhle začíná vypadat jako vyvolený božstvy.“

Pompeius skutečně podpořil Vatiniův zákon, jímž měl Caesar získat velkolepé prokonsulské velení, avšak omezil se jen na zdůvodnění nutnosti zvýšit mu finanční dotaci.

„Mé pozornosti neušlo," řekl Pompeius senátorům, „že vzhledem k úmrtí našeho váženého konsulára Quinta Metella Celera nebyl do provincie Zaalpská Galie vyslán nový správce. Její správu vykonává i nadále jménem římského senátu Gaius Pomptinus, patrně ke spokojenosti senátu, nikoli však se souhlasem Gaia Caesara anebo mým anebo kteréhokoli osvědčeného vojenského velitele. Vám se i přes naše protesty zlíbilo odměnit Pomptina *díkůvzdáním*, avšak já vám říkám, že spravovat Zadní Galii Pomptinus schopen není! Caesar, to je muž s obrovskou energií a nesmírně výkonný, jak jste se mohli přesvědčit, když byl správcem Zadní Hispánie. Navrhuji, aby senát udělil Gaiu Caesarovi správu provincie Zadní Galie, stejně tak jako Přední Galie včetně její legie. Má to mnoho výhod. Pokud bude existovat jeden jediný správce obou těchto provincií, bude schopen přesunovat své vojsko podle potřeby, aniž by musel mezi jednotkami obou provincií rozlišovat. Zadní Galie je už tři roky ve stavu značného neklidu a chtít udržet tamní bojovné kmeny na uzdě s jedinou legií je směšné. Avšak spojením obou těchto provincií pod jednoho správce by Řím ušetřil náklady na další legie."

Cato zašermoval rukou; Caesar, jenž zasedání řídil, se široce usmál a kývl na něho. „Marku Porcie Catone, máš slovo."

„To si opravdu tak silně věříš, Caesare?" zaburácel Cato. „To si opravdu myslíš, že mi můžeš bez obav udělovat slovo? Nu, snad tomu tak doopravdy je, ale zato bude můj protest proti takovémuto rozchvácení říše alespoň trvale zapsán v našich záznamech! Jak loajálně a pochvalně tu pohovořil novopečený zeť o svém novopečeném tchánovi! To už se Řím skutečně zvrhl v pouhý prodej a koupi dcer? To už se teď skutečně politicky sdružujeme tím způsobem, že si navzájem prodáváme nebo jeden od druhého nakupujeme naše dcery? Tchán z téhle hanebné aliance už využil svého tribuna lidu, onoho výrostka s výrůstkem, k tomu, aby si zajistil prokonsulské hody, jaké bych mu já sám – stejně tak jako ostatek skutečných římských vlastenců – za nic na světě nedopustil urvat! A teď by k nim chtěl zeťáček *tatovi* přihodit ještě další provincii! Jeden muž, jedna provincie! Tak se to patří podle *mos maiorum!* Cožpak vy jste stále ještě nepostřehli ono nebezpečí, otcové senátoři? Cožpak nechápete, že pokud přistoupíte na Pompeiovu žádost, vybudujete vlastníma rukama tyranovi jeho citadelu? Nedělejte to! Nic takového nepřipusťte!"

Pompeius ho vyslechl s unuděným výrazem, Caesar s oním provokativním pobaveným úsměvem.

„Mně je to celkem jedno," řekl pak Pompeius. „Já jsem vám svůj návrh předložil s těmi nejlepšími úmysly. Má-li si totiž římský senát podržet své tradiční právo na přidělování provincií jednotlivým správcům, udělal by dobře, kdyby se ho co nejdříve také chopil a vykonával ho. Můžete samozřejmě mého hlasu také nedbat, otcové senátoři. Jak je libo. Ovšem pokud tak učiníte, Publius Vatinius přednese tuhle záležitost plebejům a plebejové Zadní Galii přiřknou Gaiovi Caesarovi. Já vám říkám jen tolik, abyste dělali, co máte, a nepřenechávali to plebejům. Jestliže přiřknete Zadní Galii Gaiovi Caesarovi vy, pak si i nadále zachováváte rozhodování o těchto provinciích. S každým novým rokem můžete podle své vůle toto pověření buď obnovit, anebo neobnovit. Ale půjde-li tahle záležitost před plebeje, získá Gaius Caesar velení v Zadní Galii na pět let. Stojíte o to? Kdykoli lid anebo plebejové schválí zákon z oblasti, která byla až dosud vyhrazena senátu, uždíbnou tím další kousíček původních pravomocí senátu pro sebe. Moje starost to ale není. Rozhodnout se musíte *vy* sami!"

Takovéto projevy se Pompeiovi dařily nejlépe – prosté a neučesané, ale o to přesvědčivější. Senát zapřemýšlel nad tím, co Pompeius řekl, a připustil pak, že je na

tom kus pravdy. Odhlasoval přidělení provincie Zadní Galie prvnímu konsulovi, od nejbližšího Nového roku do následujícího, s tím, že pověření může být poté buď prodlouženo, anebo nikoli, podle toho, jak se senátu zlíbí.

„Vy hlupáci!“ vřískl Cato, když bylo po hlasování. „Vy bezmezní pitomové! Ještě před chvílí měl Caesar jen tři legie, a vy jste mu právě teď přidělili čtvrtou! Čtyři legie, z toho tři veteránské! Copak s nimi asi ten zloduch bude dělat? Využije jich snad k nastolení pořádku ve svých četných provinciích? Nikoli! Vydá se s nimi na pochod do Itálie, na pochod proti samotnému Římu, aby se stal římským králem!“

Nebyl to nijak překvapivý projev, od Catona dokonce ani nebyl příliš drsný; nikdo z přítomných, *optimáty* nevyjímaje, jeho slova vlastně nebral vážně.

Avšak Caesar se přestal ovládat, svědectví o tom, že obrovské napětí, pod nímž žil už celé měsíce, právě povolilo, neboť dosáhl všeho, co potřeboval.

Povstal, tvář jako z kamene, chřípí nadmutá, oči planoucí. „Ječet si tu můžeš, jak chceš, Catone!“ zahřměl. „Můžeš si vřískat, až se protrhnou mračna a Řím zmizí pod vodami! Ano, vám všem se teď možná chce skučet a skuhrat, kritizovat a stěžovat si! Jenže na to já nedbám. Dostal jsem, co jsem požadoval – vám všem navzdory! A vy budete od této chvíle pěkně sedět a držet huby, protože nejste nic než trapné figurky! Mám teď všechno, co jsem potřeboval. A pokud mě k něčemu takovému doženete, použiju toho, abych vám ty vaše palice roztřískal!“

Seděli tedy a drželi huby. V nitrech to nicméně vřelo dál vzdorem.

Ať už bylo příčinou jen toto Caesarovo vzepření se proti všemu, co on sám považoval za nespravedlnost vůči sobě, anebo také nakupení rozmanitých drobností popuzujících okolí – včetně sňatku –, obliba prvního konsula a jeho spojenců začala od onoho dne klesat. Veřejné mínění, rozezlené dosud na Bibula sledujícího oblohu do té míry, že Caesarovi přiřklo obě Galie, se postupně přechylovalo na opačnou stranu, až se sympatie posléze přiklonily spíše ke Catonovi a Bibulovi, a ti této výhody hbitě využili.

Podařilo se jim koupit mladého Curiona, jenž byl vyvázán ze svého slibu Clodiovi a žíznil po tom, aby mohl Caesarovi co nejvíc ztrpčit život. Při každé příležitosti ho teď bylo opět vidět na rostrech anebo na pódiu Castorova chrámu, jak nemilosrdně zesměšňuje Caesara a jeho podezřelou minulost – to vše v neodolatelně humorné poloze. Do boje vytáhl i Bibulus, jenž vylepoval vtipy, anekdoty a glosy – kam jinam než přímo na Caesarovu vývěsní tabuli v dolní části Fora.

Zákony nicméně prošly; schválen byl druhý pozemkový zákon, rozličné dílčí zákony, které ve svém souboru jako *leges Vatinae* zajistily Caesarovi jeho provincie, a mnoho dalších nenápadných, ale užitečných opatření, k jejichž napsání Caesara už celá léta svrběla ruka. Král Ptolemaios XII. řečený Aulétés získal stvrzení svých práv na egyptský trůn a byl prohlášen přítelem a spojencem římského lidu. Čtyři tisíce talentů zůstaly v Balbově bance v Gadech, poté co svůj podíl obdrželi Pompeius i Crassus, a Balbus spolu s Titem Labienem se ihned vydali do Italské Galie, aby se tam pustili do práce. Balbus měl za úkol obstarat zbraně a ostatní výstroj (pokud možno především od Lucia Pisona a Marka Crassa), zatímco Labienus začal s náborem vojáků do třetí legie pro Italskou Galii.

Caesar se cele soustředil na chystanou válku na severovýchodě, takže Zadní Galie pro něho znamenala spíše něco jako protivnou přítěž. Pomptina zatím neodvolal, třebaže jím opovrhoval, potíže v povodí Rhodanu by byl raději řešil diplomatickými prostředky. Novou sílu v Zadní Galii představoval král germánských Suebů Ariovistus,

jenž nyní zcela ovládal prostor mezi Lemanským jezerem a břehy řeky Rhenus dělící Zadní Galii od Germánie. Ariovista si původně pozvali sami Sequanové a slíbili mu, že obdrží třetinu sequanského území. Avšak Suebové se po překročení veletoku nahrnuli do země v takovém počtu, že se Ariovistus brzy začal dožadovat nikoli jedné, nýbrž dvou třetin sequanské půdy. Dominovým efektem se pak tyto nepokoje šířily dál k Aeduům, kteří už po léta nesli titul přítele a spojence římského lidu. A k tomu se ještě ze svých horských pustin vydali hledat vlídnější končiny v nížinách Zadní Galie i Helvetiové, jedna z větví velkého kmene Tigurinů.

Válka byla na spadnutí, takže si Pomptinus zřídil poblíž Lemanského jezera víceméně stálý tábor a zaujal v něm postavení s jednou ze svých dvou legií, aby odtamtud mohl sledovat vývoj událostí.

Caesar bystře odhadl, že klíčovou postavou v této situaci se stává Ariovistus, a tak počal jménem senátu s královými představiteli vyjednávat o smlouvě, která by Římu zachovala, co náleželo Římu, uspokojila Ariovista a uklidnila velké galské kmeny rozjitřené germánským vpádem. Že tím porušuje smlouvy, které měl v té době Řím uzavřeny s Aeduy, ho ani v nejmenším neznepokojovalo. Za mnohem důležitější považoval uklidnění, jež by nebezpečí hrozící Římu snížilo na nejmenší možnou míru.

Výsledkem bylo rozhodnutí senátu, jímž byl král Ariovistus prohlášen přítelem a spojencem římského lidu; doprovázeno bylo štědrými Caesarovými osobními dary tomuto vůdci Suebů a přineslo kýžený výsledek. Ariovistus, jehož současné postavení tak bylo mlčky schváleno, si mohl s úlevou oddychnout, neboť jeho předmostí získané v Galii bylo takto fakticky schváleno římským senátem.

Žádný z dekretů o přátelích a spojencích Říma nebyl při schvalování doprovázen obtížemi; senát, odjakživa spíše konzervativní a zaujatý proti výdajům, jaké s sebou nesou války, se rychle dovtípil, že potvrzení Ptolemaia Auléta králem znemožní mužům, jako je Crassus, urvat Egypt pro sebe, a že stvrzení Ariovista zase znamená odvrácení války v Zadní Galii. Nebylo ani zapotřebí, aby k této věci musel promluvit Pompeius.

Uprostřed tohoto poklesu oblíbenosti si Caesar bral svou třetí manželku, Calpurnii, dceru Lucia Calpurnia Pisona. Ukázalo se, že tato dívka, která právě dovršila osmnáctý rok, je přesně onou ženou, jakou v tomto okamžiku své životní dráhy Caesar potřebuje. Podobně jako její otec byla i ona vysoká a snědá, velice přitažlivá, obdařená přirozeným klidem a důstojností, jimiž Caesarovi poněkud připomínala jeho matku, jež byla ostatně sestřenicí Calpurniiny babičky Rutilie. Byla inteligentní a sečtělá, s milým chováním, beze stopy náročnosti, a do života v pontifikově rezidenci vplula tak hladce, jako by tam byla odjakživa. Tím, že byla stejně stará jako Julia, znamenala i jistou náhradu za ni. Zejména pro Caesara.

Jednal s ní samozřejmě s obratností sobě vlastní. Jednou z největších nevýhod účelových sňatků, zejména takto kvapných, byl jejich účinek na novomanželku. Přicházela k manželovi jako zcela cizí člověk, a pokud to byla – jako Calpurnia – zralá a soběstačná žena, pak se z jejího ostychu a rozpaků snadno vytvářela neprostupná přehrada. Caesar to chápal a rychle začal tuto dělící stěnu bourat. Choval se k ní stejně, jako dříve přistupoval k Julii, s tím rozdílem, že mu nebyla dcerou, ale manželkou. Jeho milování bylo něžné, šetrné a roztomilé, tak jako s ní roztomile, šetrně a něžně jednal i ve všech ostatních stycích.

Když od otce uslyšela, že si má brát prvního konsula a pontifika maxima, zalekla se. Jak jenom vedle něho obstojí? Avšak on k ní byl tak hodný, na všechno pamatoval, na všechno myslel! Neminul den, aby jí nepřinesl nějaký dáreček, náramek nebo šátek, náušnice, nějaké hezké sandály, které uviděl zatřpytit se někde na stánku na tržišti. Jednou se k ní přitočil a upustil jí cosi do klína (neměla se dozvědět, jakou už má v tomhle praxi). Pohnulo se to a pak to slabounce zamňoukalo – och, on jí přinesl koťátko! Odkud jen věděl, že zbožňuje kočičky? Jak jen mohl vědět, že je její matka nesnášela a nikdy jí nedovolila nějakou mít doma?

Černé oči se jí rozhořely, přitiskla si ten narezlý chumáček k tváři a spočinula na manželovi zářivým pohledem.

„Zatím je na to ještě trochu malý, ale o Novém roce mi ho dej a já ti ho dám vykleštit," říkal Caesar a při pohledu na tu radost na její půvabné tvářičce si připadal až nesmyslně blažený.

„Budu mu říkat Felix," řekla a nepřestávala se usmívat.

Její manžel se zasmál. „Šťastný proto, že je plodný? To by byl od Nového roku už protimluv, Calpurnie. Pokud by nebyl vykleštěn, nezdržel by se doma, abys tu měla společnost, a já abych pak za hluboké noci házel botou po dalším toulavém kocourovi. Pojmenuj ho Bulíček, to bude případnější."

Nepustila kotě z náručí, ale vstala, chytla Caesara jednou paží kolem krku a políbila ho na tvář. „Ne, bude Felix, *šťastný*."

Caesar pootočil hlavu, až spočinula polibkem na jeho ústech. „Šťastný jsem já," řekl potom.

„Odkud se vzal?" otázala se a nevědomky napodobila Julii tím, že mu vtiskla polibek na bílý vějířek vrásek v koutku oka.

Zamžikal, aby zaplašil slzy, a objal ji. „Mám chuť se s tebou pomilovat, ženo, tak Felixe pěkně polož a pojď se mnou. S tebou je všechno tak krásně snadné."

Zopakoval tuhle myšlenku později své matce.

„Snadněji se tu s ní žije, když už nám odešla Julia."

„Ano, ona se o to dokáže zasloužit. Někdo mladý by měl v domě vždycky být, já to alespoň potřebuju. Jsem ráda, že to tak cítíš i ty."

„Nejsou si podobné."

„Vůbec ne, což je jen dobře."

„Kotě ji potěšilo víc než všechny perly."

„To je vynikající znamení." Aurelia se zachmuřila. „Bude to pro ni těžké, Caesare. Za šest měsíců už budeš pryč, a ona tě neuvidí celá léta."

„Cožpak se neprovdala za Caesara?" otázal se.

„Pokud měla větší radost z koťátka než z perel, pochybuji, že by ochabla ve své věrnosti. Ale bylo by asi dobře, kdyby s tebou počala, ještě než odejdeš – děťátko by ji dokázalo plně zaměstnat. Tyhle věci je ale těžko předvídat, a nevšimla jsem si také, že bys byl nějak polevil ve své náklonnosti k Servilii. Žádný muž nemá nekonečně sil, ani takový mužský, jako jsi ty, Caesare. Spi častěji s Calpurnií, a míň často se Servilií. Zdá se, že máš sklon plodit spíše dcery, takže představou syna se příliš netrápím."

„To bylo tvrdé, *mater*! Rada je to rozumná, ale řídit se jí nehodlám."

Změnila téma. „Slyšela jsem, že Pompeius šel za Markem Ciceronem a požádal ho, aby přesvědčil mladého Curiona, aby přestal s těmi svými útoky na Foru."

„To byla ovšem hloupost!" zvolal Caesar a zamračil se. „Říkal jsem mu přece, že tím v Ciceronovi jen vzbudí falešnou představu o jeho vlastní důležitosti. Spasitel vlasti teď horuje pro *optimáty*, takže mu dělá jen dobře, když může odmítat, cokoli mu

navrhneme my. Nechtěl se stát členem pozemkového výboru, odmítl jít napřesrok jako můj legát do Galie, nepřijal mou nabídku, že ho pošleme na státní útraty na cesty. A co udělá Magnus? Nabídne mu peníze!“

„On peníze samozřejmě odmítl,“ řekla Aurelia.

„A to přes ty své narůstající dluhy. V životě jsem neviděl člověka tak posedlého nakupováním vil!“

„Znamená to snad, že na něho chceš příští rok poštvat Clodia?“

Caesarův pohled, jímž spočinul na matce, byl studený jako led. „Clodia na něho poštvu docela určitě.“

„Co jenom to Cicero Pompeiovi řekl, že tě to tak rozzlobilo?“

„Řekl mu totéž, co už prohlásil za Hybridova procesu. Naneštěstí dal asi Magnus najevo dostatek pochyb o mně, aby si z toho Cicero vyvodil, že může mne a Magna znepřátelit.“

„O tom silně pochybuji, Caesare. To nemá logiku. Je tu přece Julia, ta v tom má hlavní slovo.“

„Ano, v tom máš asi pravdu. Magnus chce být zkrátka tím třetím, který se směje, když se dva perou, a do své mysli Ciceronovi nahlédnout nedá.“

„Na tvém místě bych si dala pozor spíše na Catona. Bibulus je z těch dvou sice lepší organizátor, ale Cato má větší vliv a význam,“ řekla Aurelia. „Škoda že se Clodius nedokáže vypořádat s Catonem i s Ciceronem současně.“

„To by mi bezpochyby zajistilo krytá záda, až tu nebudu, *mater!* Naneštěstí nevidím, jak bych toho mohl dosáhnout.“

„Uvažuj o tom. Pokud se ti podaří vyřadit ze hry Catona, setřeseš tím všechny, co ti jdou po krku. On je skutečným původcem toho všeho.“

Kurulské volby se měly konat v měsíci *quinctilis*, o něco později než obvykle, a kandidáty s největšími vyhlídkami na zvolení do úřadu konsulů byli bezpochyby Aulus Gabinius a Lucius Calpurnius Piso. Oba horlivě agitovali mezi voliči, dávali si však dobrý pozor, aby Catonovi nezavdali sebemenší příčinu k pokřiku, že snad voliče uplácejí. Vrtošivé veřejné mínění se začínalo od *optimátů* opět zvolna odvracet; slibovalo to dobré volební výsledky pro triumviry.

A v tomto okamžiku, jen pár dnů před kurulskými volbami, vylezl zpod kamene Lucius Vettius. Zašel za mladým Curionem, jehož proslovy na Foru se teď většinou obracely k Pompeiovi, a sdělil mu, že ví o plánu na Pompeiovo zavraždění. Zašel dokonce ještě dále a otázal se mladého Curiona, zda by nebyl ochoten se k tomuto spiknutí připojit. Curio ho pozorně vyslechl a předstíral, že o takového něco by zájem měl. Nato o všem zpravil svého otce, neboť svým založením nebyl spiklenec ani vrah. Curio starší měl sice se synem neustálé rozepře, avšak jejich spory se týkaly leda vína, sexuálních radovánek a dluhů; jakmile vyvstalo skutečné nebezpečí, semkli Scriboniové Curionové řady.

Curio starší okamžitě uvědomil Pompeia a Pompeius požádal o svolání senátu k zasedání. Vzápětí už byl Vettius povolán jako svědek. Zneuctěný jezdec zprvu všechno popřel, pak se však zhroutil a uvedl pár osob: syna příštího kandidáta na úřad konsula Lentula Spinthera, Lucia Aemilia Paulla a Marka Junia Bruta, až dosud známého jako Caepio Brutus. Jména to byla tak bizarní, že se nikomu nechtělo v pravdivost obvinění uvěřit; mladý Spinther nebyl ani členem Clodiova klubu, ani neproslul nějakými nepředloženostmi, Lepidův syn za sebou měl sice v minulosti jakousi vzpouru, avšak

od svého návratu z exilu se až do této chvíle ničeho nedopustil, a sama představa Bruta jako atentátníka byla směšná. Načež Vettius prohlásil, že jakýsi písař náležející Bibulovi mu od druhého konsula, dlícího doma na svých pozorováních oblohy, doručil dýku. Cicero se dal později slyšet, že je to ostuda, když se na dýku Vettius nedokázal zmoci jiným způsobem, avšak v senátě to všichni pochopili jako jednoznačné gesto: Bibulus tímto způsobem vyjádřil, že chystaný zločin má jeho podporu.

„Nesmysl!“ vykřikl Pompeius, jenž měl jednu věc za jistou. „Marcus Bibulus se v květnu osobně postaral, aby mě informoval, že se chystá spiknutí s cílem mě zabít. Bibulus do toho být zapleten nemůže.“

Byl povolán mladý Curio. Připomněl všem, že Paullus je v Makedonii, a označil celou záležitost za předivo lží. Senát byl nakloněn souhlasit, považoval však za rozumné Vettia přece jen zadržet pro potřebu dalších výslechů. Ohlasy Catilinova spiknutí byly dosud až příliš živé; nikdo si nepřál další ostudnou popravu římského občana bez řádného soudu, ba ani kdyby šlo o Vettia, a senát tedy nechtěl tuto záležitost nechat uniknout z dosahu svého vlivu. Poslušen přání senátu nařídil proto Caesar jako první konsul svým liktorům, aby zavedli Lucia Vettia do Lautumií a tam ho připoutali ke zdi jeho kobky řetězem, jelikož to byl jediný způsob, jak zabránit útěku z onoho polorozpadlého vězení.

Třebaže celá tato historka vyhlížela na první pohled naprosto nesmyslně, zmocňoval se Caesara přesto určitý nepokoj; pud sebezáchovy mu napovídal, že toto je přesně situace, kdy je nezbytné udržovat občany trvale a do všech podrobností plně informovány o vývoji událostí. Tyhle věci nesmějí být drženy pod pokličkou jednání v senátní síni. Jakmile ukončil zasedání a rozpustil senát, svolal lid a zpravil ho o tom, co se přihodilo. Následujícího dne pak dal Vettia přivést na rostra k veřejnému výslechu.

Tentokrát už byl Vettiův seznam spiklenců naprosto odlišný. Nikoli, Brutus do ničeho zapleten není. Ano, neuvědomil si, že Paullus je v Makedonii. Nu, a pokud jde o Spintherova syna, mohl se mýlit, šlo snad o Marcellinova syna – koneckonců jak Spinther, tak Marcellinus jsou oba Corneliové Lentuliové a oba jsou budoucími kandidáty na úřad konsula. Vysypal pak další jména: Lucullus, Gaius Fannius, Lucius Ahenobarbus a Cicero. Vesměs *boni* anebo alespoň muži, kteří s *optimáty* koketují. Znechucený Caesar poslal Vettia zpátky do Lautumií.

Vatinius měl nicméně pocit, že na Vettia je třeba jít ostřeji, a tak ho přivlekl zpátky na rostra a tam ho podrobil dalšímu nemilosrdnému vyslýchání. Tentokrát Vettius trval na tom, že už všechna jména souhlasí, dodal však ještě dvě další: Ciceronova zetě Pisona Frugi a senátora Iuventia pověstného svou nevyzpytatelností. Shromáždění se rozešlo s tím, že Vatinius navrhl přijmout ve shromáždění plebejů zákon, aby bylo zahájeno řádné vyšetřování toho, co už vešlo do povědomí jako *Vettiova aféra.*

Nic z toho v tu chvíli nedávalo valný smysl, množily se jen dohady, že *boni* už mají Pompeia natolik plné zuby, že se ho rozhodli zavraždit. Ani ten nejbystřejší komentátor veřejného dění však nebyl schopen rozplést onu změť nitek, z nichž Vettius tuto hádanku – utkal? Nikoli, spíše zašmodrchal tisíci uzlíky.

Pompeius sám už byl v této chvíli přesvědčen, že nějaké takové spiknutí skutečně existuje, nedokázal však uvěřit, že by ho mohli zosnovat *boni.* Cožpak ho nevaroval sám Bibulus? Jestliže však za tím nestojí *boni,* kdo jiný tedy? A tak posléze dospěl k témuž závěru jako Cicero, že totiž pravda vyjde najevo teprve tehdy, až dá Vatinius do chodu řádné vyšetřování Vettiovy aféry.

Caesarovi ovšem nepřestávalo vrtat v hlavě ještě cosi jiného. Bezpečně věděl jedno, že ho totiž Vettius nenávidí. Kam tedy celá ta Vettiova aféra vlastně směřuje? Není

snad kdovíjak křivolakými cestami nakonec namířena přece jen proti němu? Nemá snad vrazit klín mezi něho a Pompeia? Rozhodl se proto nečekat celý měsíc anebo i více, než začne oficiální šetření. Předvede raději Vettia znovu na rostra k dalšímu veřejnému výslechu. Instinkt mu napovídal, že je nezbytné učinit tak co nejdříve. Snad se tak podaří předejít tomu, aby se ve Vettiově výčtu spiklenců náhodou neobjevilo i jméno Gaius Julius Caesar.

K ničemu takovému však nemělo dojít. Když se vyslaní liktoři vynořili z Lautumií, byli sami a zbledlí spěchali zpět. Lucius Vettius byl sice dosud uvnitř, ukován řetězem ke stěně své kobky, byl však mrtev. Na jeho krku byly známky velkých silných rukou, u nohou se rýsovaly stopy zoufalého zápasu, jak bojoval o svůj život. Vzhledem k tomu, že byl upoután řetězem, nenapadlo nikoho postavit k němu ještě i stráž; kdokoli to byl, kdo se tu objevil za noci, aby Lucia Vettia umlčel, přišel a opět odešel nikým nespatřen.

Cato, jenž až dosud postával opodál v příjemném očekávání, cítil, jak se mu krev ztrácí z tváří, a byl nesmírně rád, že pozornost davu shromážděného kolem roster byla upřena na rozzlobeného Caesara, jenž udílel svým liktorům rozkaz za rozkazem, aby vyslechli všechny, kdo se vyskytovali v blízkosti vězení. Dříve než se na něho muži v jeho blízkosti stačili obrátit a otázat se ho na jeho mínění, co že se tu vlastně děje, byl už Cato pryč. Spěchal tak rychle, že mu Favonius vůbec nestačil.

Vtrhl do Bibulova domu a nalezl jeho pána sedícího v peristylové zahradě, jedním okem hledícího na bezmračnou oblohu, druhým na své návštěvníky, Metella Scipiona, Lucia Ahenobarba a Gaia Pisona.

„Jak ses mohl opovážit, Bibule!“ zahřměl Cato.

Všichni čtyři se otočili jako jeden muž, brady pokleslé údivem.

„Opovážit čeho?“ otázal se Bibulus, zjevně zmaten.

„Zavraždit Vettia!“

„*Cože*?“

„Caesar právě poslal do Lautumií, aby Vettia přivedli na rostra, a oni ho tam nalezli mrtvého. Zardoušeného, Bibule! Proč? Och, proč jen jsi něco takového udělal? S tímhle bych já byl nikdy nesouhlasil, a ty to víš, že bych s tím nikdy nebyl vyslovil souhlas! Politická lest je jedna věc, zejména pokud je nastražena na psa, jako je Caesar, ale vražda je opovrženíhodná!“

Bibulus ho poslouchal a vyhlížel, jako by měl každým okamžikem omdlít; když Cato skončil, nejistě se postavil, paže vzpřaženy. „Catone! Catone! To mě tak málo znáš? Proč bych měl dávat zavraždit takového chudáka, jako je Vettius? Když už jsem nezavraždil Caesara, proč bych měl zabíjet kohokoli jiného?“

Vztek v šedých očích pohasínal; Cato znejistěl, pak napřáhl ruku. „Takže tys to nebyl?“

„Nebyl jsem to já. Souhlasím s tebou, vždycky jsem s tebou souhlasil a vždycky v tomhle s tebou budu souhlasit. Vražda je opovrženíhodná.“

Ostatní tři se probírali z otřesu; Metellus Scipio a Ahenobarbus se postavili ke Catonovi a k Bibulovi, zatímco Gaius Piso se zaklonil na židli a přivřel oči.

„Takže Vettius je doopravdy mrtev?“ vyptával se Metellus Scipio.

„Tak to alespoň hlásili Caesarovi liktoři. Neměl jsem důvod jim nevěřit.“

„Kdo?“ otázal se Ahenobarbus. „A *proč*?“

Cato poodešel ke stolku, kde stál džbán vína a nějaké poháry, a naléval si. „Myslel jsem opravdu, žes to byl ty, Marku Calpurnie," řekl a obrátil pohár do sebe. „Omlouvám se. Mělo mi být jasné, že tomu tak není."

„Nu, víme jedno – že to nebyl nikdo z nás," řekl Ahenobarbus, „takže kdo tedy?"

„Musel to být Caesar," řekl Bibulus a rovněž si naléval víno.

„Ale co by tím byl mohl získat?" otázal se Metellus Scipio podmračeně.

„I to ti dokážu říct, Scipione," řekl Bibulus. A v tom okamžení spočinul očima na Gaiovi Pisonovi, jediném z nich, jenž zůstal sedět; slyšitelně se nadechl. „Pisone!" křikl pojednou. „Pisone, takového něco jsi přece nemohl udělat!"

Krví podlité oči zapadlé v tučných tvářích Gaia Pisona zaplály pohrdáním.

„Jen se uklidni, Bibule!" řekl Piso unaveně. „Jak by asi byla ta vaše pitomost jinak dopadla? Myslel sis ty nebo Cato, že by byl Vettius měl na to, aby váš plán dovedl zdárně do konce? Caesara on nenáviděl, to je pravda, ale také se toho muže strachoval. Vy jste oba naprostí diletanti! Samá ušlechtilost, samé vysoké ideály, a přitom spřádáte plány, k jejichž provedení vám chybí nadání i obratnost – je mi z vás obou nanic!"

„Nápodobně!" křikl Cato, pěsti zaťaty.

Bibulus položil Catonovi ruku na paži. „Nedělej to ještě horší, Catone," řekl, v tváři celý popelavý. „Naše čest zemřela spolu s Vettiem, a to všechno vinou tohohle nevděčníka." Napřímil se a povytáhl. „Odejdi z mého domu, Pisone, a už se sem nikdy nevracej."

Padla převrácená židle; Gaius Piso pohlédl postupně všem třem do tváře, poté plivl na dlaždice, Catonovi k nohám. „Vettius byl můj klient," řekl, „a vám jsem byl dost dobrý, abych ho navedl, co má dělat! Ale ne dost dobrý, abyste vyslechli mé rady. Nu, od nynějška si budete muset své války vybojovat beze mne! A nepokoušejte se mě udat, rozumíte? Stačí jediné vaše slovo, a já budu svědčit proti vám všem!"

Cato klesl na kámen u fontány tryskající do slunečních paprsků a rozstřikující myriady duhových kapiček; tvář skryl do dlaní a začal se v pláči kolébat vpřed a vzad.

„Až příště Pisona potkám, srazím ho na zem!" řekl Ahenobarbus zuřivě. „Darebáka jednoho!"

„Až příště Pisona potkáš, Lucie, budeš se k němu chovat velice zdvořile," řekl Bibulus a utíral si slzy. „Och, naše čest je mrtvá! Ani toho Pisona nedokážeme přinutit, aby za to zaplatil. Pokud bychom to udělali, čekalo by nás všechny vyhnanství."

Vzrušení provázející smrt Lucia Vettia bylo ještě vybičováno tajemstvím, které ji obestíralo; brutální vražda propůjčovala zdání pravdy tomu, co by jinak bylo bezpochyby odmítnuto jako holá smyšlenka. *Kdosi* chystal zavraždění Pompeia Velikého, Lucius Vettius se nějak dozvěděl, kdo vlastně onen *kdosi* je, a vzápětí nato byl Lucius Vettius umlčen. Cicero, vylekán tím, že Vettius uvedl i jeho jméno (a také jméno jeho oddaného a milujícího zetě), toto obvinění přesunul na Caesara a jeho příkladu následovali i mnozí z méně významných *optimátů.* Bibulus a Cato celou věc odmítli jakkoli komentovat a Pompeius nevycházel z ohromení. Logika zřetelně a jasně říkala, že Vettiova aféra nemá ve skutečnosti sebemenší opodstatnění a význam, jenomže ti, jichž se přímo dotýkala, logicky uvažovat nedokázali.

Veřejné mínění se od triumvirů opět odtahovalo a zdálo se už, že vůči nim napříště zaujme trvale odmítavý postoj. O Caesarovi se šířily nejrůznější pomluvy. Jeho prétor Fufius Calenus byl v průběhu *ludi Aollinares* v divadle vypískán; rozšířila se totiž zpráva, že Caesar má v úmyslu prostřednictvím Fufia Calena zrušit právo *osmnáctky* na

řadu vyhrazených sedadel hned za místy senátorů. Gladiátorské hry uspořádané Aulem Gabiniem se staly dějištěm ještě nepříjemnějších scén.

Bibulus, nyní už pevně přesvědčen, že náboženství je nejsilnější stránkou jeho taktiky, vyrazil k útoku. Posunul volby až na osmnáctý den měsíce října, a to tak, že toto rozhodnutí zveřejnil na rostrech, na pódiu Castorova chrámu a na tabuli určené pro obecná oznámení. Nejenže na dolním Foru dosud ulpívá pach z těla Lucia Vettia, sděloval Bibulus, ale on sám také uviděl velkou padající hvězdu na nepříhodné části nebes.

Pompeia se zmocnila panika. Požádal svého tribuna lidu, aby svolal schůzi plebejů, kde pak Pompeius dlouze hovořil o Bibulově nezodpovědnosti, která je mnohem očividnější než jakákoli padající hvězda noční oblohy. Sám jako augur, ujišťoval schlíplý dav před sebou, může odpřisáhnout, že s *ominy* je všechno v naprostém pořádku. Bibulus že si všechno tohle jen vymýšlí, aby mohl rozkotat Řím. Přemluvil pak ještě Caesara, aby svolal shromáždění lidu a pronesl na něm řeč proti Bibulovi, avšak Caesar v sobě nedokázal probudit dostatek nadšení, aby se v jeho projevu rozhořel obvyklý zápal, a posluchače se mu tedy nepodařilo náležitě rozehřát. To, co se na závěr mělo stát zanícenou výzvou, aby se s ním jeho posluchači odebrali k Bibulovu domu a naléhali tam na Bibula, aby už s celým tím nesmyslem skončil, vyznělo jen chabě a do prázdna. Lidé se raději odebrali domů.

„Což jenom dokazuje, že si zachovali zdravý rozum," řekl Caesar Pompeiovi při večeři v pontifikově rezidenci. „Jdeme na to nesprávnou cestou, Magne."

Sklíčený Pompeius ležel s bradou opřenou o levou dlaň a potrhl jen rameny. „Nesprávnou?" otázal se chmurně. „Jenomže ona žádná správná neexistuje, v tom je ta potíž."

„Ale to víš, že existuje."

Jedno modré oko se pootočilo po Caesarovi, avšak zračila se v něm holá skepse. „Tak mi ji tedy popiš, Caesare."

„Máme měsíc *quinctilis*, je čas na volby, ano? Konají se hry a dobrá polovička Itálie se tu sešla, aby si užívala. Jak oni se vůbec dozvídají, co se tu odehrávalo? Slyší o *ominech*, o mužích zavražděných ve vězení, o urputných zápasech mezi muži zastávajícími úřad římských magistrátů. Uvidí a vyslechnou tebe a mne a vnímají tak jednu stranu. Pak si poslechnou Catona, dozvědí se cosi o Bibulovi, a dostane se jim zcela odlišného pohledu. Musí to na ně působit ještě podivnějším dojmem než nějaké mystické obřady."

„Hm!" řekl Pompeius, bradu opět v dlani. „Já vím jedno – Gabinius a Lucius Piso tyhle volby vyhrát nemohou."

„To je sice pravda, ale jenom v tom případě, že by se konaly už teď," řekl Caesar, zase už rázný a plný energie. „Bibulus totiž udělal chybu, Magne. Měl nechat být volby volbami, měl je nechat proběhnout hned teď. Kdyby se konaly dnes, stali by se konsuly docela určitě *boni*. Tím, že je Bibulus odložil, daroval nám vlastně čas a příležitost dobýt znovu naše pozice."

„Jenomže my ty pozice zpátky nedobydeme."

„Pokud bychom se zaměřili proti tomu jeho nejposlednějšímu ediktu, pak nikoli, v tom s tebou souhlasím. Ovšem my se proti tomuhle ediktu napříště už stavět nebudeme. Přijmeme ten odklad jako zcela právoplatný, jako kdybychom Bibulovo stanovisko plně podporovali. A dáme se do práce, abychom obnovili naši váhu u voličů. V říjnu budeme opět na výsluní obliby, jen počkej, a uvidíš, Magne. A v říjnu se pak také dočkáme konsulů z naší frakce, Gabinia a Lucia Pisona."

„Opravdu tomu věříš?“

„Jsem si tím naprosto jist. Ty se vrať do své albské vily a k Julii, Magne, prosím tě o to! Přestaň se trápit politikou tady v Římě. Já tu zatím v tichosti budu chystat pro senát zákon, který zabrání správcům, aby své provincie dřeli bez nože, což mi ještě dobré dva měsíce potrvá. Přitiskneme se k zemi, nic nebudeme podnikat, nic nebudeme říkat. Bibulovi ani Catonovi tak nezavdáme žádný podnět, aby se mohli rozječet. Umlčí to i mladého Curiona. Pokud se nebude nic dít, poklesne i zájem o ně.“

Pompeius se zahihňal. „Slyšel jsem, že si tě mladý Curio onehdy zase pěkně podal.“

„Myslíš, jak mluvil o tom, co se odehrálo za konsulátu Julia a Caesara, namísto za konsulátu Caesara a Bibula?“ zazubil se Caesar.

„Formulace za konsulátu Julia a Caesara je opravdu povedená.“

„Och, velice vtipná! I mě rozesmála, když jsem ji uslyšel. Ale i to může zapůsobit v náš prospěch, Magne. Je v ní obsaženo něco, nad čím by se byl mladý Curio měl dvakrát zamyslet, než to vypustil z úst – že Bibulus svůj úřad vůbec nevykonává, že jsem já musel zastat práci obou konsulů. V říjnu tohle všechno postavíme voličům pěkně před oči.“

„Velice jsi mě povzbudil, Caesare,“ povzdychl si Pompeius. Měl však v hlavě zjevně cosi docela jiného. „Mimochodem, Cato měl zřejmě nějakou prudkou hádku s Gaiem Pisonem. Metellus Scipio a Lucius Ahenobarbus se postavili na Catonovu stranu. Tak mi to alespoň líčil Cicero.“

„K tomu muselo nutně dojít,“ řekl Caesar vážně, „jakmile Cato zjistil, že to byl Gaius Piso, kdo dal zavraždit Vettia. Bibulus a Cato jsou sice oba hlupáci, ale jsou to alespoň počestní pitomci, když má dojít až na vraždy.“

Pompeius na něho zíral. „Takže Piso to tedy byl?“

„Jistě. A ze svého hlediska měl pravdu. Živý Vettius pro nás nepředstavoval vůbec žádnou hrozbu. Kdežto mrtvého Vettia mohli prostě podsunout mně. Cožpak se tě o tom Cicero nepokusil přesvědčit, Magne?“

„Nu…,“ zamumlal Pompeius a zrudl.

„Tak vidíš! Celá Vettiova aféra měla jediný účel, vyvolat v tobě pochyby o mně. A když jsem pak já začal Vettia veřejně vyslýchat a ve veřejných výsleších jsem pokračoval, zjistil Gaius Piso, že jim tahle léčka nevyjde. Proto ta Vettiova smrt, která znemožnila dospět k jakýmkoli závěrům, ovšem kromě těch, které byly založeny na holých spekulacích.“

„A já jsem ti skutečně začal nedůvěřovat,“ zachraptěl Pompeius.

„Což bylo jen přirozené. Uvědom si ovšem, Magne, že ty pro mě máš mnohem větší cenu živý než mrtvý! Je sice pravda, že kdybys zemřel, zdědil bych spoustu tvých lidí. Avšak dokud jsi naživu, musí mě tvoji muži podporovat všichni až do toho nejposlednějšího. Já s úmrtími nekalkuluji.“

Jelikož plebejové a plebejští magistráti nebyli ve své činnosti vázáni na auspicia, nemohl Bibulův edikt nijak ovlivnit volby plebejských édilů ani tribunů lidu. Konaly se tedy koncem měsíce *quinctilis*, tak jak bylo předem stanoveno, a předsedou nového kolegia tribunů lidu se stal Publius Clodius. Nikoho to příliš nepřekvapilo; mezi plebeji pochopitelně budil zájem a obdiv patricij, jenž stál o úřad tribuna lidu do té míry, že se kvůli němu vzdal své stavovské příslušnosti. Kromě toho měl Clodius i hojnost klientů a přívrženců a jeho sňatek s vnučkou Gaia Graccha mu zajistil tisíce dalších. Plebejové v něm spatřovali někoho, kdo bude schopen postavit se za zájmy lidu proti senátu;

pokud by se chtěl postavit na stranu senátu, nebyl by se přece vzdával svého patricijství.

I *boni* samozřejmě uspěli, prosadili ve volbách tři své tribuny, a také Cicero dostal takový strach, že ho Clodius úspěšně požene před soud pro vraždy římských občanů bez soudu, že štědře uplácel, jen aby si zajistil zvolení svého oddaného obdivovatele Quinta Terentia Culleona.

„Ne že bych se kohokoli z nich nějak bál," svěřoval se Caesarovi Clodius, jenž vzrušením téměř nemohl popadnout dech. „Dokážu je všechny nahnat do Tiberu!"

„To ti věřím, Clodie."

V černých, jakoby nepříčetných očích cosi blesklo. „Domníváš se snad, že já ti náležím, Caesare?" otázal se náhle Clodius.

Otázka vyvolala u Caesara smích. „Ne, Publie Clodie, samozřejmě že ne! Nedokázal bych tě takhle urazit ani ve snu, natož abych si něco takového dokonce pomyslel. Claudiovec – i plebejský claudiovec – nepatří nikomu než sám sobě."

„Na Foru se ale vykládá, že jsem tvůj člověk."

„A záleží ti na tom, co se na Foru povídá?"

„Ani ne, pokud mi to ovšem nějak neškodí." Clodius se náhle jediným skokem vymrštil na nohy. „Nu, chtěl jsem se jen ujistit, zda si náhodou nepředstavuješ, že ti patřím, takže teď už zase půjdu."

„Och, nepřipravuj mě ještě o svou společnost," řekl Caesar zdvořile. „Posaď se ještě, prosím."

„A proč?"

„Ze dvou důvodů. První je ten, že bych se od tebe rád dozvěděl, co v roce svého úřadu chystáš. Za druhé bych ti pak chtěl nabídnout pomoc, pokud bys ji potřeboval."

„Není to nějaká léčka?"

„Ne, jen upřímný zájem. Doufám také, Clodie, že dostatečně vnímáš, že moje pomoc může mít rozhodující vliv na právní kvalitu a platnost zákonů, které budeš navrhovat."

Clodius o tom mlčky chvíli uvažoval a pak přikývl. „Toho jsem si vědom," řekl, „a existuje skutečně jedna oblast, kde bys mi mohl pomoci."

„Která?"

„Potřeboval bych navázat užší styky se skutečným Římem. Mám na mysli takové ty malé lidičky, ten dav. Jak můžeme my patricijové vědět, co oni vlastně chtějí, když je vůbec neznáme? A v tomhle se ty podstatně lišíš od ostatních, Caesare. Ty se znáš kdeským, od smetánky až po ty nejníže postavené. Jak jsi tohle dokázal? Vysvětli mi to trochu," říkal Clodius.

„Znám kdekoho prostě proto, že jsem se narodil a vyrostl v Subuře. Den co den jsem žil v tlačenici těch malých lidiček, jak ty jim říkáš. Je dobře, že se ve tvém postoji neprojevuje žádná povýšenost. Ale proč se chceš vlastně s těmi obyčejnými lidičkami blíže seznamovat? Nebudou ti k ničemu, Clodie. Nemají hlasy, které by rozhodovaly."

„Rozhoduje jejich počet," řekl Clodius.

Co on tím jenom sleduje? Zdánlivě zaujat svým hostem toliko ze zdvořilosti se Caesar opřel nazad a pozorně si Publia Clodia prohlížel. Chce se snad stát druhým Saturninem? Nikoli, není to ten typ. Jde mu o nějakou výtržnost? Bezpochyby. Ale *co* vlastně to chce provést? Caesar si musel přiznat, že ho na tuto otázku nenapadá žádná odpověď. Tenhle Clodius je novotář, člověk vyhýbající se vžitým cestám, jenž by se mohl vydat směrem, jaký dosud nikdo nenastoupil. K čemu se tedy chystá? Chce snad přivést tisícovky těch malých lidiček na Forum, aby donutil senát a první třídu udělat

to, co se těm tisícům zachce? To by se mu však mohlo podařit jen tehdy, pokud by měli prázdné břichy, a třebaže ceny obilí jsou v současné chvíli vysoké, Catonův zákon brání v tom, aby se jejich dopad přenášel na malého člověka. Saturninus před sebou uviděl obrovité davy a chtěl jich využít ke svým nejvlastnějším cílům, to jest k dosažení vlády nad Římem. Když však poté tyto masy povolal, aby vystoupily na jeho podporu, nedočkal se jich. A tak Saturninus zahynul. Pokud se Clodius pokusí Saturnina napodobit, nečeká ani jeho nic jiného než smrt. Dlouhé a důvěrné sblížení se všemi těmi *malými* lidmi – což je mimochodem dost zvláštní pojmenování pro ně – se Caesarovi stalo zdrojem poznání, v jaké nemohl nikdo z *velkých* mužů z jeho okolí vůbec doufat. Včetně Publia Clodia, narozeného a vyrostlého na Palatinu. Nu, možná že Clodius skutečně stojí o to být dalším Saturninem, avšak pokusí-li se o to, zjistí nakonec, že se ti takzvaní malí lidé nedají jen tak shromáždit ke zkázonosným cílům. Nemají pro takovouto politiku prostě pochopení.

„Potkal jsem onehdy na Foru někoho, koho ty znáš," ozval se Clodius po chvíli. „Tehdy, když ses snažil přesvědčit dav, aby tě následoval k Bibulovu domu."

Caesar se ušklíbl. „Což byla ode mne pitomost," řekl.

„Totéž tenkrát řekl i Lucius Decumius."

Caesarova nezúčastněná tvář se naráz rozzářila. „Lucius Decumius? Nu vidíš, to zrovna je příklad jednoho takového úžasného drobného človíčka. Pokud se chceš něco dozvědět o těch malých lidech, Clodie, běž za ním."

„Co on dělá?"

„Je to *vilicus*, kustod bratrstva křižovatky, které sídlilo v domě mé matky už předtím, než jsem se já narodil. Má teď trochu starosti, protože on a jeho kolegium přišli o své oficiální postavení."

„V domě tvé matky?" otázal se Clodius a svraštil čelo.

„V její insule. Tam, kde Vicus Patricius protíná Suburu Minor. Dnes už je z onoho kolegia taverna, ale bratrstvo se tam pořád ještě schází."

„Toho Lucia Decumia já vyhledám," řekl Clodius a vypadal spokojeně.

„Rád bych, kdybys mi pověděl, co hodláš jako tribun lidu podnikat," řekl Caesar.

„Nejdřív ze všeho navrhnu pár změn v *lex Aelia* a *lex Fufia*, to určitě. Dovolit Bibulovi a jemu podobným využívat náboženských zákonů jako politického prostředku je holé šílenství. Až s tím budu hotov, přestanou *lex Aelia* a *lex Fufia* takové Bibuly lákat."

„Tomu mohu jen zatleskat! Ale přijď za mnou, až je budeš koncipovat, pomohu ti."

Clodius se uštěpačně ušklíbl. „Ty asi chceš, abych tyhle zákony navrhl jako retroaktivní, co? Aby pozorování nebes bylo nezákonné v budoucnosti i v minulosti?"

„Domníváš se, že mi jde o to, abych si tím pojistil své vlastní zákony?" Caesar se opovržlivě napřímil. „Na to stačím sám, Clodie, i bez retroaktivních zákonů. A co máš ještě v úmyslu?"

„Odsoudit Cicerona za popravu římských občanů bez soudu a poslat ho do doživotního vyhnanství."

„Výborně."

„Dále chci obnovit bratrstva křižovatky a ostatní bratrstva, která postavil mimo zákon tvůj bratranec Lucius Caesar."

„A kvůli tomu také chceš vyhledat Lucia Decumia. A co dál?"

„Přimět censory, aby dělali dobrotu."

„To je velice zajímavý záměr."

„Zakázat úředníkům státní pokladny podnikat v soukromých společnostech."

„Což už se dávno mělo stát.“

„A poskytnout lidu obilí zcela zdarma.“

Caesar usykl mezi zuby. „Oho! To je sice obdivuhodné rozhodnutí, jenomže *boni* ti ho naprosto nedovolí uskutečnit.“

„*Boni* nebudou mít na vybranou,“ řekl Clodius sveřepě.

„Z čeho chceš tohle bezplatně rozdávané obilí platit? Náklady na to nebude z čeho pokrýt.“

„Úhradu získám prosazením zákona o přivtělení ostrova Kypru k Římu. Nezapomínej, že Egypt a všechny jeho državy – zejména pak Kypr – odkázal král Ptolemaios Alexander Římu. Tys tuhle závěť anuloval tím, že jsi nechal senát stvrdit práva Ptolemaia Auléta na egyptský trůn, jenomže jsi v onom rozhodnutí senátu opomněl uvést Kypr, který je ve správě jeho bratra. Což znamená, že Kypr podle oné závěti stále ještě náleží Římu. Zatím jsme tento nárok nevznesli, ale já to hodlám učinit. V Sýrii už koneckonců žádní králové nezbyli, a osamocený Egypt se do války pustit nemůže. V paláci v Pafosu se určitě povalují tisíce a tisíce talentů, které přímo čekají, kdy si pro ně Řím přijde.“

Vyznělo to neobyčejně ctnostně a Clodius byl v tomto směru sám se sebou zjevně spokojen. Caesar měl velice bystrý odhad a při jakémkoli náznaku licoměrnosti by byl okamžitě zpozorněl. Nemohl ovšem pranic tušit o Clodiově skryté nevraživosti vůči Ptolemaiovi Kyperskému. Když byl totiž Clodius před lety zajat piráty, chtěl po nich, aby za něho od Ptolemaia Kyperského žádali výkupné ve výši deseti talentů, pokoušeje se tak napodobit Caesarův postoj v obdobné situaci. Ptolemaios Kyperský se jim však vysmál a odmítl zaplatit za kůži Publia Clodia, novopečeného admirála, více jak dva talenty, s tím, že za víc Clodius nestojí. Smrtelná urážka.

Nu, teď tedy zaplatí Ptolemaios Kyperský podstatně víc, aby ukojil Clodiovu žízeň po pomstě. Cenou bude vše, co vlastní, od úřadu regenta až po poslední zlatý hřeb, jimiž má pobita vrata.

I kdyby však byl Caesar o této historce věděl, nebyl by jí dbal; až příliš byl totiž zaujat myšlenkou na jinou odvetu. „Skvělý nápad!“ řekl vlídně. „Znám přesně takového člověka, jakému by bylo možno svěřit tak delikátní poslání, jako je anexe Kypru. Tam se nedá poslat jen tak někdo, kdo má lepkavé prsty, to by Řím dostal sotva polovinu toho, co nás na Kypru očekává, a peněz na bezplatně vydávané obilí by bylo zase málo. A ty sám se tam vydat taky nemůžeš. Ty tady budeš muset připravit a prosadit zákon o zvláštním pověření, jímž bude určen velitel pro tažení s cílem přivtělit Kypr k Římu. A já vím o muži, který je pro tohle poslání jako stvořen.“

„Skutečně?“ otázal se Clodius, zcela zaskočen touto netušenou obdobou své vlastní zlovůle.

„Pověř tou anexí Catona.“

„*Catona*?“

„Rozhodně. Jedině Catonovi se tahle věc dá svěřit! Ten vyčenichá i tu poslední drachmu zapadlou v kdovíjakém temném koutě, účty povede bez jediné chybičky, uvede ve svých výčtech kdejaký drahokam, každou zlatou číši, veškeré sochy a obrazy – a všechno to nakonec obdrží státní pokladna,“ říkal Caesar s úsměvem, ale i s výrazem kočky, jež se právě chystá prokousnout myši hřbet. „To musíš udělat, Clodie! Je to úkol pro Catona jako stvořený a Řím ho k tomu nezbytně potřebuje. I pro tebe je třeba, aby se téhle záležitosti ujal! Pověříš Catona, a rázem budeš mít o peníze na bezplatné obilí postaráno.“

Nadšený Clodius zmizel a Caesar zůstal sám s blaženým pomyšlením, že se mu právě povedlo něco, co ho naplnilo takovým uspokojením jako máloco za celá dlouhá léta. Cato, zapřísáhlý nepřítel všech zvláštních pověření, bude takto zahnán do kouta a odevšad na něho bude dorážet Clodius s napřaženým oštěpem. Bude to krása všech krás, jak si kdysi zažertoval Cicero v narážce na Clodiovo přízvisko Pulcher. Ano, Clodius je velice bystrý. Postřehl okamžitě všechny aspekty Catonova pověření. Někdo jiný by možná Catonovi někde záměrně ponechal skulinu, kudy by mu umožnil z této smyčky vyklouznout, ne však Clodius. Catonovi nezbyde, než uposlechnout plebeje, a celé dva nebo tři roky tak bude vzdálen z Říma. On, jenž se nechce z města hnout ani na krok ze strachu, že by jeho nepřátelé mohli jeho nepřítomnosti využít. Jen bozi vědí, co hodlá Clodius v Římě tropit příští rok, ale i kdyby mu neudělal radost ničím jiným, než že ho zbaví Cicerona i Catona, byl by Caesar vrchovatě spokojen.

„Já Catona přinutím, aby osobně anektoval Kypr!“ oznamoval Clodius Fulvii, sotva dorazil domů. Pak jeho nadšení pohaslo, zachmuřil se. „Mělo mě to napadnout hned, ale pak s tímhle řešením přišel Caesar.“

Fulvia teď už přesně věděla, co si počít při Clodiových náhlých zvratech nálad. „Och Clodie, ty jsi skutečně skvělá hlavička!“ zalichotila mu s oddaným pohledem. „Caesar si zvykl využívat ostatních, ale teď ses mu dostal na kobylku a využil jsi ty jeho! Já myslím, že bys to takhle měl dělat i dál.“

Což byl výklad, jaký Clodia uspokojil a utěšil. Rozzářil se a hned si začal pochvalovat svou prozíravost. „To se ví, že ho využitkuji, Fulvie. On by za mě přece klidně mohl nakoncipovat některé z mých zákonů.“

„Ty náboženské zcela určitě.“

„Myslíš, že bych mu měl já něco nabídnout na oplátku?“

„Ne,“ řekla Fulvia chladně. „Caesar není tak naivní, aby čekal od jiného patricije protislužby – a ty přece jsi patricij rodem, máš to v krvi.“

Trochu neohrabaně se postavila, aby si protáhla nohy; další těhotenství ji už zmáhalo a začínalo jí to vadit. Zrovna když Clodius dospěje k vrcholu dráhy tribuna lidu, bude ona pajdat jako kachna. Ne že by byla připustila, aby ji nadcházející mateřství nějak omezovalo v návštěvách Fora. Naopak, docela se jí zamlouvala představa, jak zase jednou pobouří Řím tím, že se ještě v osmém a devátém měsíci objeví na veřejnosti. Ani trampotami porodu se nedá zdržet od vycházek déle než na den nebo na dva. Patřila k těm šťastným ženám, kterým donosit a porodit dítě nedělá pražádné potíže. Když bolest v nohou polevila, ulehla podél Clodia, právě včas, aby se stačila usmát na vstupujícího Decima Bruta rozjařeného Clodiovým vítězstvím ve volbách.

„Mám to jméno – Lucius Decumius,“ řekl Clodius.

„Jako zdroj informací o těch malých lidičkách, myslíš?“

„Ano, přesně to mám na mysli.“

„Kdo je to?“ Decimus Brutus začal oždibovat mísu s jídlem.

„Kustod bratrstva křižovatky v Subuře. A Caesarův velký přítel, alespoň podle Lucia Decumia samotného, který přísahal, že Caesarovi měnil plenky a prováděl s ním nejrůznější rošťárny, když pak povyrostl.“

„Nu a?“ řekl trochu pochybovačně Decimus Brutus.

„Nu, s Luciem Decumiem jsem se už sešel a moc se mi líbil. A já jsem se líbil jemu. A také,“ Clodius ztišil hlas do spikleneckého šepotu, „také jsem si už našel cestičku mezi tyhle nižší vrstvy – anebo alespoň mezi ty z nich, kdo by nám mohli být užiteční.“

Oba jeho posluchači se k němu naklonili, na jídlo rázem zapomněli.

„Pokud by byl letos Bibulus nedokázal nic jiného," pokračoval Clodius, „pak alespoň všem předvedl, jakou komedií se může stát ústava. Ve jménu zákonů prostě postavil triumviry mimo zákon. Celý Řím ví, že toho dosáhl náboženským úskokem, ovšem účinkovalo to. Caesarovy zákony jsou ohroženy. Nu, teď zase postavím já mimo zákon takovéhle triky! A jakmile to provedu, nebude už existovat překážka, která by se *mým* zákonům mohla legálním způsobem postavit do cesty."

„Až na to ovšem, že nejdřív budeš muset plebeje přesvědčit, aby ti je schválili," poznamenal ironicky Decimus Brutus. „Můžu ti uvést tucet tribunů lidu, kteří právě na tomhle ztroskotali! Nemluvě o vetu. V kolegiu tribunů jsou dnes přinejmenším čtyři takoví, kteří budou tvé návrhy zákonů vetovat s náramným potěšením."

„A v tom mi právě velice poslouží Lucius Decumius!" zvolal vzrušeně Clodius. „Utvoříme z našich přívrženců, z těch nejchudších, takovou sílu, že se jí naši protivníci na Foru a v senátě zaleknou a žádné veto si vůbec netroufnou vznést! Nebude zákona, který já navrhnu a který by neprošel."

„O takového něco se pokusil už Saturninus, a nevyšlo mu to," řekl Decimus Brutus.

„Saturninus považoval chudinu za pouhý dav, s nikým z nich se jaktěživ osobně neseznámil, s nikým se nešel napít," vysvětloval trpělivě Clodius. „Zapomněl na to, nač musí každý demagog pamatovat – dobře si vybírat. Já netoužím po sroceních chudáků, k ničemu by mi ani nebyla. Co já potřebuji, je pár skupin opravdových tvrdých chlapů. Stačil mi jediný pohled na Lucia Decumia, a věděl jsem hned, že on je jeden z nich. Zašli jsme si do taverny na Via Nova a trochu jsme si tam popovídali. Hlavně o tom, jak mu je, když mu teď zrušili to náboženské kolegium. Prohlásil, že se za mlada živil jako nájemný vrah, a já mu to věřím. Co je pro mne ovšem podstatnější, uklouzlo mu, že to jeho kolegium a pár dalších bratrstev křižovatky se živí ochranářstvím už – nu, už po celá staletí!"

„Ochranářstvím?" otázala se nechápavě Fulvia.

„Za odměnu poskytují ochranu před loupežemi a násilím místním obchodníkům a řemeslníkům."

„Ale před kým je chrání? Kdo je to ohrožuje?"

„Oni sami přece!" smál se Clodius. „Nezaplatíš, a dostaneš nářez. Nezaplatíš, a rozkradou ti krám. Nezaplatíš, a vymlátí ti dílnu. Je to naprosto dokonale vymyšleno."

„Ohromně," poznamenal Brutus.

„Je to jednoduché, Decime. Využijeme bratrstev křižovatky jako našich ozbrojených jednotek. Je zbytečné zaplňovat Forum nějakými obrovskými davy. Ti, které použijeme, pro každý jednotlivý případ plně vystačí. Odhaduji, že to budou dvě, nejvýše tři stovky mužů. Proto bylo třeba si zjistit, jak se svolávají, jak se scházejí, kde a kdy se to děje. A teď už stačí je zorganizovat jako malou armádu – rozpis služeb, všechno, co k tomu patří."

„Jak je budeme platit?" otázal se Decimus Brutus. Byl to chytrý a velice schopný mladík, třebaže navenek působil jako bezduchý floutek; pomyšlení na práci, která zkomplikuje život *optimátům* a všem ostatním otravným konzervativcům, ho neobyčejně zaujalo.

„Pozveme je občas na víno – na naši útratu. Zjistil jsem jedno – prostý člověk pro tebe udělá všechno, když za něho zaplatíš pití."

„To ale nepostačí," prohlásil Decimus Brutus důrazně.

„Toho jsem si velice dobře vědom," řekl Clodius. „Takže jim to oplatím dvěma zákony. Předně: uzákoním opět všechna římská kolegia a bratrstva. Za druhé: prosadím

bezplatný výdej obilí.“ Políbil Fulvii a zvedl se. „A teď se vydáme do Subury, Decime, kde zajdeme za Luciem Decumiem a dáme se do přípravy plánů na období od desátého dne měsíce prosince, kdy se já ujmu úřadu.“

Svůj návrh zákona, jenž směřoval proti vykořisťování provincií správci, předložil Caesar senátu v průběhu měsíce *sextilis*, s dostatečným odstupem od událostí měsíce předchozího, aby zatím trochu vychladly hlavy, včetně jeho vlastní.

„Nejednám z nějakého altruismu,“ říkal před poloprázdnou síní, „a nemám také nic proti tomu, aby schopný správce přijatelným způsobem zbohatl. *Lex Iulia* má dosáhnout, aby správce neokrádal státní pokladnu a aby byli obyvatelé provincie chráněni před jeho hrabivostí. Už přes sto let je způsob vlády v provinciích přímo ostudný. Prodává se občanství. Prodávají se výjimky ze zdanění, z poplatků a cel. Správcové si s sebou berou půl tisícovky všelijakých příživníků, kteří vysávají zdroje provincie ještě nádavkem k tomu všemu. Vedou se války pro nic a za nic, jen aby si správce zajistil po svém návratu do Říma triumf. Ten, kdo se vzpouzí vydat dceru anebo obilí z pole a není římský občan, je vydán ostnatému biči a někdy přijde i o hlavu. Pohledávky za dodávky zásob a vybavení pro armádu nejsou spláceny. A ceny se stanoví tak, aby co nejvíc vyzískal správce nebo jeho bankéři či nohsledi. Správci podporují lichvářské úvěry. Musím pokračovat ještě dále?“

Caesar pokrčil rameny. „Marcus Cato tvrdí, že mé zákony jsou nelegální vzhledem k tomu, že můj konsulský kolega pozoruje nebesa. Nedopustil jsem zatím, aby se mi Marcus Bibulus takhle stavěl do cesty. A nepřipustím ani, aby se postavil do cesty tomuto zákonu. Nicméně – pokud by senát odmítl poskytnout souhlasné *consultum*, nebudu se s ním obracet k lidu. Jak vidíte z počtu věder, která mi tu stojí u nohou, je to neobyčejně obsáhlý zákon. Jedině senát má sílu se jím prodrat, jedině senát je schopen vnímat neblahé skutečnosti spojené s činností svých správců. Toto je senátní zákon a musí získat senátní souhlas.“ Pohlédl směrem ke Catonovi a usmál se. „Dalo by se říci, že nabízím senátu dar – odmítněte ho, a to bude jeho konec.“

Snad zapůsobil *quinctilis* jako svého druhu katarze, či snad už dosáhly zloba a hněv takového stupně, že přestaly být únosné; ať však bylo příčinou cokoli, Caesarův zákon proti vykořisťování provincií se v senátě setkal s všeobecným souhlasem.

„Je vynikající,“ řekl Cicero.

„Nemám námitky proti jediné větičce,“ řekl Cato.

„Měli bychom ti blahopřát,“ řekl Hortensius.

„Je tak vyčerpávající, že vydrží navěky,“ řekl Vatia Isauricus.

A tak odcházel návrh nazvaný *lex Iulia repetundarum* do lidového sněmu v doprovodu souhlasného usnesení senátu a v polovině září se stal zákonem.

„Jsem tomu rád,“ řekl Caesar Crassovi uprostřed hemžení na Macellu Cuppedenis, zaplněném návštěvníky z venkova, kteří přišli do města shlédnout *ludi Romani.*

„Abys také nebyl, Gaie! Pokud se *optimátům* na zákoně nepodařilo najít chybičku, měl by ses dožadovat zcela nového druhu triumfu – přiznávaného jedině za dokonalou legislativu.“

„Na mých pozemkových zákonech nedokázali *boni* také objevit žádné chyby, a přesto mi nepřestávali klást překážky,“ řekl Caesar.

„Pozemkové zákony jsou něco jiného. Ty vždy postihují velké množství nájemních smluv. Kdežto kořistění v provinciích připravuje o příjmy státní pokladnu. Mně na tom

vadí jiná věc – proč jsi omezil platnost svého zákona jen na senátorský stav? Jezdci přece provincie také vykořisťují," řekl Crassus.

„Ale jen se souhlasem správce. Nicméně, až budu konsulem podruhé, předložím zákon proti vykořisťování cele zaměřený na jezdce. Koncipovat takovýhle zákon proti vykořisťování zabere spoustu času, víc než jeden se nedá za období jednoho konsulátu stihnout."

„Takže ty hodláš být konsulem ještě jednou?"

„Jistě. Ty ne?"

„Vlastně by mi to ani nebylo proti mysli," zauvažoval Crassus. „Strašně rád bych se vydal do války s Parthy a zasloužil si konečně také triumf. A toho nedosáhnu, pokud nebudu znovu konsulem."

„Však ty jím budeš."

Crassus změnil téma. „Už jsi ukončil výběr legátů a tribunů pro Galii?"

„Víceméně ano, ale definitivní ještě není."

„Vadilo by ti, kdybys s sebou vzal mého Publia? Byl bych rád, kdyby se válečnickému umění učil pod tvým vedením."

„Velice rád k seznamu připojím i jeho jméno."

„Ta tvoje volba legáta s prétorskou hodností mě trochu zarazila – Titus Labienus? V životě ještě nic nedokázal."

„Až na to, že byl mým tribunem lidu, chceš asi říct," řekl Caesar a v očích mu zajiskřilo. „Neměj mě v tomhle směru za hloupého! Já Labiena znám ještě z Kilikie, když tam byl správcem Vatia Isauricus. Labienus má rád koně, což je u Římana dosti neobvyklé. A já potřebuji skutečně schopného velitele jízdy, protože tam, kam se vydávám, se to hemží jezdeckými kmeny. Labienus bude jízdě velet velice dobře."

„Pořád ještě máš v úmyslu táhnout podél Danubiu až k Euxinu?"

„Až skončím, Marku, propojí se římské provincie až s Egyptem. Pokud ty zvítězíš nad Parthy, až se staneš podruhé konsulem, bude Římu patřit celý svět, od Atlantského oceánu až po řeku Indus." Povzdychl si. „Obávám se ovšem, že si mezitím budu muset někdy také najít chvilku na podrobení Zadní Galie."

Crassus se na něho ohromeně zahleděl. „Gaie, to, o čem mluvíš, si vyžádá deset let, ne pět!"

„To já vím."

„Senát *i* lid by tě ukřižovali! Vést útočnou válku po deset let? Nikdo nic takového ještě nepodstoupil!"

Zatímco spolu hovořili, proud lidí kolem nich neustával, zástupy se neustále proměňovaly a co chvíli někdo radostně zdravil Caesara, jenž s úsměvem odpovídal, tu se poptal po nějakém členu rodiny, tu na chystaný sňatek, tu po tom, jak se tomu či onomu vede v jeho živnosti. Crassa tohle nepřestávalo udivovat: kolik lidí vlastně Caesar doopravdy zná? Ne všichni byli Římané. Zastavovali se s ním propuštěnci s čapkou svobody na hlavě, Židé s okrouhlými čepičkami, Frygové s turbany, vlasatí Galové, dohola ostříhaní Syřani. Pokud by všichni tihle lidé měli hlasovací právo, pak by Caesar svůj úřad nikdy neopustil. A přesto Caesar ve všem důsledně zachovává tradice. Vědí vůbec *boni*, nakolik má Caesar Řím v hrsti? Určitě ne, nemají o tom nejmenší ponětí. Kdyby to jen tušili, nekonala by se žádná pozorování nebes. Ta dýka, kterou Bibulus poslal Vettiovi, by už byla dávno použita. Na Pompeia Magna? Kdepak. Mrtev by byl Caesar.

„Mám Říma právě dost!" zvolal Caesar. „Jsem tu uvězněný už deset let – nemůžu se dočkat, až budu pryč! Deset let v poli? Och Marku, jak nádherná je to vyhlídka!

Dělat konečně to, co je pro mne přirozenější než cokoli jiného, sklízet tu žeň pro Řím, zvětšit dál svou *dignitas* a nemuset si dávat líbit to nekonečné dorážení a kritizování od *optimátů*. V poli jsem vybaven veškerou autoritou jenom já sám, nikdo mi nemá co odmlouvat. Je to skvělý pocit!“

Crassus se uchichtl. „Ty jsi mi pěkný autokrat.“

„To jsi i ty.“

„Ano, rozdíl je ale v tom, že já netoužím vládnout celému světu, jenom jeho finančním složkám. Čísla jsou tak jasná a přesná, že se jim muži raději vyhnou, ledaže mají pro čísla skutečný talent. Kdežto politika a války jsou velice vágní věci. Kdekdo se domnívá, že v nich s trochou štěstí dokáže vyniknout. Já tou svou autokratičností alespoň neobracím naruby *mos maiorum* a nepopouzím proti sobě dvě třetiny senátu, tak je to.“

Pompeius s Julií se vrátili do Říma natolik včas, že Pompeius stačil Aulovi Gabiniovi a Luciovi Calpurniovi Pisonovi ještě pomoci v jejich kampani ke kurulským volbám konaným osmnáctého dne měsíce října. Pro Caesara, jenž svou dceru od svatby nespatřil, představovalo opětné setkání s ní tak trochu otřes. Stála před ním sebevědomá, vitální, jiskřivá a duchaplná mladá matrona, zdaleka ne ona sladká a jemňounká holčina, jak si ji uchovával v představách. Soulad mezi ní a Pompeiem byl až obdivuhodný, třebaže Caesar nedokázal uhodnout, čí to je zásluha. Starý Pompeius jako by zmizel kdesi v nenávratnu; tento nový Pompeius byl kultivovaný, zanícený pro literaturu, poučeně se rozpovídával o tomhle malíři či tamtom sochaři a nejevil nejmenší snahu se Caesara vyptávat na jeho vojenské plány v nejbližších pěti letech. Co ovšem bylo vrcholem všeho – veškerého rozhodování se mezitím chopila Julia! Zjevně bez jakéhokoli ostychu se Pompeius podvolil ženské nadvládě. Žádné strachy, že by Julii čekalo uvěznění v picenské pevnosti! Pokud se někam vydával Pompeius, šla Julia zcela samozřejmě s ním. Docela jako Fulvia a Clodius!

„Hodlám v Římě postavit kamenné divadlo,“ prohlásil hrdina všech hrdinů, „na pozemku, který jsem zakoupil mezi *saepty* a stájemi pro závodní spřežení. Tohle věčné stavění a bourání provizorních dřevěných divadélek pětkrát do roka je přece naprostý nesmysl, Caesare. Je mi jedno, jestli podle *mos maiorum* jsou divadla dekadentní a nemorální záležitost, fakt je, že se celý Řím div nepřerazí, aby se do divadla dostal, a čím je hra obhroublejší, tím líp. Julia říká, že tím nejlepším památníkem mých vítězství, jaký mohu v Římě zanechat, bude velké kamenné divadlo, propojené s krásným peristylem a kolonádou a navíc ještě s tak velkou zasedací síní, aby pojala celý senát. Povídala, že tímto způsobem by se dal *mos maiorum* krásně obejít – na jednom konci zasvěcený chrám pro senát, a přímo nad hledištěm ještě krásný malý chrámek pro Venuši Victrix. Nu, Venuši náležet tak jako tak musí, vždyť Julia je přece jejím přímým potomkem, a ona sama mi navrhla, aby to byla Venuše Vítězná, k poctě mých vítězství. Chytré děvče!“ končil Pompeius láskyplně a pohladil umně načesanou hlavičku své manželky – nadmíru půvabné, jak si polichoceně říkal Caesar.

„Zní to krásně,“ řekl Caesar, s jistotou, že ho stejně neposlouchají.

Samozřejmě že ho nevnímali. Julia se ozvala. „Uzavřeli jsme spolu takovou dohodu, tenhle můj lev a já,“ říkala a zamrkala na Pompeia, jako by mezi sebou měli celé tisíce tajnůstek. „Na mně bude, abych dohlížela na výběr materiálů a na výzdobu divadla, a můj lev si zas vezme na starost peristyl, kolonádu a novou kurii.“

„A vzadu si postavíme skromnou vilu, hned vedle čtyř chrámů," připojil Pompeius, „to pro případ, že bych někdy v budoucnosti zase na celých devět měsíců uvízl na Martově poli. Rád bych se totiž zase jednou ucházel o úřad konsula."

„Velké mysli uvažují všechny shodně," řekl Caesar.

„Cože?"

„Už nic."

„Och *tata*, měl bys vidět, jaký má tenhle můj lev v Albských horách palác!" zvolala Julia, ruku v Pompeiově dlani. „Je doopravdy úžasný, přesně stejný jako letní rezidence krále Parthů, jak on říká." Obrátila se k babičce. „Kdy tam za námi přijedeš, *avia?* Ty se jaktěživa nedostaneš nikam z Říma ven!"

„Její *lev*, prosím tě!" zavrčela Aurelia na Caesara, když se šťastný párek odebral do svého nově vyzdobeného paláce na Carinách. „Ona mu tak nestydatě pochlebuje!"

„To víš," odpověděl jí s vážnou tváří Caesar, „její technika je docela jiná, než byla tvoje, *mater*. Nepamatuji se, že bych tě byl slyšel mého otce oslovit jinak než jeho náležitým jménem, Gaie Julie. Ani Caesar jsi mu neříkala."

„Tyhle zamilované řečičky jsou pro smích."

„Skoro jsem v pokušení pojmenovat ji *Leo Domitrix*."

„Krotitelka lvů." Konečně něco dokázalo vykouzlit Aurelii na rtech úsměv. „Nu, bič drží v ruce očividně ona!"

„A to zlehounka, *mater*. V tom nezapře Caesary, ta očividnost je ve skutečnosti velice ohleduplná. A jeho si tím naprosto podrobila."

„Byl to šťastný den, když jsme je tenkrát seznámili. Ohlídá ti tu záda, zatímco budeš v poli."

„To doufám. A doufám také, že se mu podaří přesvědčit voliče, že konsuly příštího roku by se měli stát Lucius Piso a Gabinius."

Voliči se o tom přesvědčit dali. Aulus Gabinius prošel jako starší konsul, Lucius Calpurnius Piso jako jeho mladší konsulský kolega. *Boni* se zoufale snažili tuto katastrofu odvrátit, avšak Caesar měl pravdu. Tak jak byli *boni* ještě v měsíci *quinctilis* v sedle, přechýlilo se veřejné mínění nyní zcela na stranu triumvirů. Ani srdceryvné historky o tom, jak jsou provdávány nevinné panny za muže, kteří by mohli být jejich dědečky, nepohnuly voliči, kteří dali triumvirským kandidátům přednost před úplatky, mimo jiné asi i proto, že v Římě chyběli venkovští voliči, kteří zpravidla v úplatcích viděli vítané přilepšení na útratu za svého pobytu o hrách.

Třebaže neměl v ruce ani jediný důkaz, rozhodl se přesto Cato obžalovat Aula Gabinia z kupování hlasů. Tentokrát ovšem neuspěl; ačkoli se postupně obrátil na všechny prétory, kteří mu stranili, žádný z nich neprojevil ochotu žalobu projednávat. Metellus Scipio navrhl, že tedy on sám se obrátí přímo na plebeje, a svolal shromáždění, na němž chtěl docílit obvinění Gabinia z korupce při volbách.

„Jelikož obžalovat Aula Gabinia není ochoten žádný ze soudů ani z prétorů, je povinností komicií, aby tak učinily samy!" křičel Metellus Scipio na zástup shromážděný v okrouhlém prostoru Comitia.

Snad proto, že ten den bylo chladno a že mžilo, byla účast na shromáždění nevelká, čeho si však ani Metellus Scipio, ani Cato nestačili povšimnout, bylo, že si Publius Clodius usmyslel využít právě této schůze jako zkoušky zdatnosti bratrstev křižovatky, rychle dozrávajících v clodiovské úderky. Podle plánu se měli na shromáždění dostavit jen ti, kdo měli toho dne volno, a jejich celkový počet neměl překročit dvě stě mužů. Toto rozhodnutí znamenalo, že Clodiovi a Luciovi Decumiovi stačilo povolat toliko

dvě kolegia křižovatek – to, které podléhalo Luciovi Decumiovi, a jedno další, spravované jeho nejbližším druhem.

Když před shromáždění předstoupil Cato, aby je oslovil, Clodius zívl a doširoka rozpažil. Bylo to gesto, které si jeho okolí vyložilo jako výraz Clodiovy spokojenosti, že jako příslušník plebejského stavu už nyní může bez překážek stanout na shromáždění plebejů přímo v prostoru Comitia.

Nic takového ovšem tento cvik neznamenal. Jakmile Clodius dozíval, vyhouplo se na rostra asi sto osmdesát mužů, Catona z nich stáhli dolů do stupňovitého hlediště a tam ho začali nemilosrdně tepat. Zbylí plebejové pochopili situaci a rychle zmizeli; na rostrech zůstal toliko vystrašený Metellus Scipio se třemi dalšími tribuny lidu spřaženými s *optimáty*. Nikdo z tribunů neměl k dispozici liktory ani žádnou jinou osobní ochranu; ochromeni děsem a bezmocní mohli všichni čtyři pouze přihlížet.

Pokyn zněl Catona vyplatit, avšak ponechat ho tak říkajíc v celku, a tak byl také rozkaz splněn. Muži se ztratili kamsi do deštíku; na místě zůstal ležet jen Cato, jenž byl v bezvědomí a krvácel, ale neměl zlomenu jedinou kostičku.

„Bozi, myslel jsem, že je po tobě!“ řekl Metellus Scipio, když se jemu a Anchariovi konečně podařilo přivést Catona opět k vědomí.

„A co jsem vlastně udělal?“ otázal se Cato, jemuž stále ještě hučelo v uších.

„Napadl jsi Gabinia a triumviry, aniž bys byl vybaven naší tribunskou nedotknutelností. Svým způsobem to znamenalo výstrahu, Catone – že máš triumviry i ty jejich loutky nechat na pokoji,“ říkal mu zasmušile Ancharius.

Byla to výstraha, kterou plně vnímal i Cicero. Čím více se blížil okamžik, kdy se měl Clodius ujmout úřadu, tím byl Cicero vyděšenější. Stíhala ho zpráva za zprávou o neustávajících Clodiových vyhrůžkách, že ho obžaluje, kdykoli se však Cicero obrátil na Pompeia, dostalo se mu jen roztržitého ujištění, že to Clodius stejně nemíní vážně. Připraven i o svou oporu v Attikovi (jenž se odebral do Epeiru a do Řecka), nenacházel Cicero nikoho ochotného mu pomoci. Takže když teď byl Cato ztlučen přímo v prostoru Comitia a když se rozneslo, že odpovědnost za to nese Clodius, nebohý Cicero si div nezoufal.

„Ten krasaveček mě nakonec dostane, a Sampsikeramovi Velikému je to docela jedno!“ bědoval, a Terentia, které začínala docházet trpělivost, by mu byla nejraději hodila něco hodně těžkého na hlavu. „Přestávám Sampsikeramovi už docela rozumět! Jednu chvíli s ním hovořím v soukromí a neslyším než stesky, jak mu je úzko – a vzápětí ho potkám na Foru s tou jeho holčičí manželkou, a je samý úsměv!“

„Proč mu pořád říkáš tím pitvorným jménem, a ne Pompeius Magnus, jak se sluší a patří?“ zlobila se Terentia. „Ještě chvíli to takhle zkoušej, a on ti ten tvůj jazyk nakonec ujede někde na veřejnosti.“

„A co na tom? Já jsem stejně vyřízený chlap, Terentie, naprosto vyřízený. Krasaveček mě tak jako tak pošle do vyhnanství!“

„Překvapuje mě, žes ještě nepadl na kolena před tou děvkou Clodií a nezlíbals jí nohy.“

„To za mě udělal Atticus, ale vůbec nic to nebylo platné. Clodia tvrdí, že na bratříčka nemá žádný vliv.“

„Asi by radši, kdybys jí ty nohy líbal ty osobně.“

„Terentie, v životě jsem s tou Médeiou z Palatina nic neměl! Ty jsi přece vždycky byla tak rozumná – proč se zrovna tohohle nesmyslu tak úporně držíš? Jen si vybav všechny ty její milence! Samí mladíci, mohli by být jejími syny – podívej se třeba na mého drahého Caelia! Byl zdaleka nejlepší ze všech! A teď blábolí a blouzní jen o

Clodii, zrovna tak, jako polovina ženských v Římě sní a vzdychá po Caesarovi! Caesar! To je mi další takový patricijský nevděčník!“

„Jenže na Clodia má asi mnohem větší vliv než celý Pompeius,“ namítla Terentia. „Proč se neobrátíš na něj?“

Zachránce vlasti se napřímil. „To bych radši,“ usykl, „opravdu strávil zbytek života ve vyhnanství!“

Když se desátého prosincového dne ujal Publius Clodius úřadu, celý Řím čekal se zatajeným dechem. Stejně tak i členové nejužšího kroužku Clodiova klubu, zejména pak Decimus Brutus, jenž se stal vojevůdcem Clodiových bojůvek z bratrstev křižovatek. Prostor Comitia byl příliš malý, než aby pojal ohromný dav, jenž se shromáždil na Foru, aby na vlastní oči spatřil, co hodlá Clodius podnikat; Clodius tedy odvedl zástupy před Castorův chrám a z jeho pódia poté oznámil, že hodlá předložit zákon, podle něhož bude mít každý římský občan nárok na bezplatný příděl pěti modiů pšenice měsíčně. Jen část přítomných, ti, které Clodius naverboval z bratrstev křižovatek – pouhý zlomeček davu – věděla, co uslyší; pro většinu uší to byla naprostá novina.

Bouři jásotu, který se zvedl, bylo slyšet až ke Collinské a Capenské bráně; zcela ohlušil ty senátory, kteří stáli na schodech Hostiliovy kurie, zatímco před očima měli neobvyklou podívanou – tisíce nejrůznějších věcí vyhazovaných nad hlavy davů: čapky svobody, boty, opasky, chléb, cokoli, čím právě mohli rozjaření posluchači mrštit do výše. Odkudsi se objevily květiny, držel je v hrsti snad každý účastník; Clodius a jeho devět ohromených tribunských kolegů jimi byli v zápětí na pódiu zcela zasypáni, uprostřed nich tleskal rozzářený Clodius rukama vysoko nad hlavou. Pak se shýbl a s divokým smíchem začal květiny rozhazovat nazpět do zástupů.

Cato, jenž dosud nesl známky výprasku, se rozplakal. „Tohle je začátek konce,“ řekl v slzách. „Tolik obilí přece nedokážeme vůbec zaplatit! Řím to přivede na mizinu.“

„Bibulus stále ještě pozoruje nebesa,“ řekl Ahenobarbus. „Tenhle nový obilní zákon bude neplatný, stejně jako všechny ostatní, které byly letos přijaty.“

„Och, kdypak ty už dostaneš rozum!“ řekl Caesar, jenž stál poblíž a rozhovor zaslechl. „Clodius není ani zdaleka tak hloupý jako ty, Lucie Domitie. Nechá jednání až do Nového roku probíhat pěkně v debatních schůzích. O ničem se nebude hlasovat, dokud nebude prosinec za námi. Mám ostatně vážné pochyby o účinnosti Bibulovy taktiky, pokud jde o záležitosti plebejů. Jejich shromáždění se nekonají s auspiciemi.“

„Já se proti tomu zákonu postavím,“ prohlásil Cato a utíral si oči.

„Jestli to uděláš, Catone, čeká tě dosti předčasný pohřeb,“ řekl Gabinius. „Řím snad poprvé ve svých dějinách má tribuna lidu, který netrpí ani skrupulemi, jež měly na svědomí pád bratří Gracchů, ani osamoceností, která přivodila Sulpiciovu smrt. Myslím, že Clodia nedokáže zastrašit nikdo a nic na světě.“

„Co si vymyslí ještě?“ otázal se Lucius Caesar, bílý jako křída.

Následovalo oznámení o zákonu, jímž budou plně obnovena práva římských kolegií, bratrstev, sdružení a klubů. Třebaže u zástupu neměl takový ohlas jako zákon o bezplatných přídělech obilí, byl rovněž přijat s nadšením, a po skončení shromáždění odnášeli příslušníci bratrstev křižovatek, ochraptělí jásotem, Clodia na ramenou.

Předtím však ještě Clodius oznámil, že napříště zcela znemožní, aby nějaký příští Marcus Calpurnius Bibulus mohl znovu narušovat chod vlády v Římě. Aeliův a Fufiův

zákon bude doplněn v tom smyslu, že plně dovolí konání shromáždění lidu i plebejů a přijímání zákonů v době, kdy se konsul uchýlí domů pozorovat nebesa; k tomu, aby konsul cokoli z nich mohl prohlásit za neplatné, musel by prokázat výskyt nepříznivých *omin* přímo v den konání schůzí anebo schválení zákonů. Věci nadále nebude přípustné odkládat jen proto, že byly odloženy volby. Žádná z těchto změn však nebude mít zpětnou platnost, a nemá také zaštiťovat senát v jeho rozhodnutích ani nemá jakkoli zasahovat do činnosti soudů.

„On posiluje sněmy zcela na úkor senátu," řekl chmurně Cato.

„To ano, ale neposkytl alespoň pomoc Caesarovi," řekl Ahenobarbus. „Vsadím se, že pro triumviry to bude znamenat notné zklamání!"

„Jaképak zklamání!" utrhl se na něho Hortensius. „Cožpak v celém tom legislativním programu nepoznáváš Caesarovu ruku? Zachází dostatečně daleko, ale ne dále, než dovolují zvyky a tradice. Caesar je mnohem prohnanější než Sulla. Konsulovi se nezakazuje, aby se uchýlil domů a sledoval nebesa, jen se vytvářejí cesty, kterak ho obejít, pokud se k něčemu takovému uchýlí. A co Caesarovi sejde na svrchovanosti senátu? V senátě Caesarova síla nespočívá, nikdy v něm netkvěla a nikdy se o něj opírat nebude!"

„Kde je Cicero?" začal se z čista jasna shánět Metellus Scipio. „Neviděl jsem ho na Foru od chvíle, kdy se Clodius ujal úřadu."

„A moc pochybuji, že ho tu uvidíš," řekl Lucius Caesar. „Je si naprosto jistý, že ho čeká vyslechnout si tu výrok o svém vypovězení."

„Což se mu docela dobře může stát," řekl Pompeius.

„A ty s jeho vypovězením souhlasíš, Pompeie?" otázal se mladý Curio.

„Ujišťuji tě, že nepozvednu štít, abych tomu nějak čelil."

„Proč ty vlastně nejsi tam dole, Curione, uprostřed té jásající smečky? Myslel jsem, že jsi s mým bratříčkem jedna ruka."

Curio si povzdychl. „Asi už dozrávám," řekl.

„Podle mého už spíš brzy pukneš jako přezrálý lusk," ušklíbl se Appius Claudius.

Poznámce Curio plně porozuměl až na následujícím shromáždění, kde Clodius oznámil, že hodlá změnit podmínky, za jakých mají nadále pracovat římští censoři – jedním ze současných censorů byl totiž Curionův otec.

Žádný censor, řekl Clodius, nebude napříště oprávněn vyškrtnout kohokoli ze seznamu členů senátu anebo první třídy bez důkladného a náležitého prošetření a bez písemného vyjádření obou censorů. Příklad, který Clodius užil, byl více než hrozivý pro Cicerona: uvedl, že otčím Marka Antonia, Lentulus Sura (jenž byl – a na tom si dal Clodius obzvlášť záležet – nezákonně popraven Markem Tulliem Ciceronem za souhlasu senátu), byl ze seznamu senátorů vyškrtnut censorem Lentulem Clodianem toliko z důvodů osobní msty. Takovéhle čistky mezi senátory a jezdci, rozkřikl se Clodius, se nadále konat nebudou!

V průběhu prosince tak Clodius předložil k diskusi čtvero rozličných zákonů, a na tom přestal – nechávaje dál Cicerona třást se strachy. Obžaluje Cicerona, anebo neobžaluje? To nikdo nedokázal říci, a Clodius sám nic nenaznačil.

Druhého konsula už od dubna Řím nespatřil. Avšak posledního prosincového dne, když slunce začalo klesat ke své každodenní malé smrti, se Marcus Calpurnius Bibulus konečně vynořil ze svého domu a vydal se předat úřad, v němž se téměř neukázal.

Caesar ho sledoval, jak se blíží se svým doprovodem *optimátů* a s liktory, kteří po osmi měsících opět poprvé nesli fasces. Jak se ten Bibulus změnil! Odjakživa byl drobného vzrůstu, teď však jako by se ještě scvrkl, a kráčel, jako kdyby cosi hlodalo na jeho kostech. Pobledlá, vyzáblá tvář byla bez jakéhokoli výrazu, až na chladné pohrdání v očích, které se při letmém pohledu na prvního konsula rozšířily ohromením; Caesara Bibulus nespatřil už téměř tři čtvrti roku, a to, co uviděl, ho zjevně zdrtilo. On sám zakrněl. Caesar však vyrostl ještě víc.

„Všechno, co tohoto roku učinil Gaius Julius Caesar, je neplatné a nezákonné!“ křikl k zástupu shromážděnému v prostoru Comitia, shledal však, že na něho i jeho vlastní přívrženci hledí studenýma nesouhlasnýma očima. Zachvěl se a dále už neřekl nic.

Po modlitbách a obětech předstoupil Caesar a proslovil přísahu, jíž prohlašoval, že se zhostil svých povinností prvního konsula podle svého nejlepšího svědomí a podle svých schopností. A pak pronesl řeč na rozloučenou, o níž sice přemýšlel už celé dlouhé dny, o níž však přesto až do této chvíle nevěděl, co by měla obsahovat. Nechť je tedy krátká a nechť nemá nic společného s tím hrozným konsulátem, jenž právě končí.

„Jsem římský patricij z *gens Iulia* a moji předci sloužili Římu již od časů krále Numy Pompilia. Já sám jsem Římu postupně sloužil jako flamen Dialis, jako voják, jako pontifex, jako vojenský tribun, jako kvestor, jako kurulský édil, jako soudce, jako pontifex maximus, jako *praetor urbanus*, jako prokonsul v Zadní Hispánii a jako první konsul. Vše toto jsem konal *in suo anno.* Přes čtyřiadvacet let jsem zasedal v římském senátě a sledoval jsem, jak mu ubývá sil, stejně tak jako se ztrácí životní síla u starce. Neboť senát je už velice, velice starý.

Žně bývají střídavé. Jeden rok oplývají hojností, následujícího roku přicházívá hlad. A tak jsem vídal římské sýpky plné, a vídal jsem také, jak zejí prázdnotou. Viděl jsem, jak se z tribunů lidu stávají nuly, a vídal jsem i jejich bezuzdné řádění. Vídal jsem Forum Romanum za poklidných úplňků, zbělelé a tiché jako hrob. Viděl jsem i Forum Romanum zalité krví. Viděl jsem rostra ježící se nabodenými hlavami mužů. Viděl jsem dům Jova Nejlepšího Největšího měnit se v planoucí trosky a viděl jsem ho opět povstávat z popele. Viděl jsem zrod nové síly, vojáků bez majetku a bez půdy, kteří se po skončení služby museli u své vlasti doprošovat důchodu, a až příliš často jsem vídal, jak jim je tento důchod odpírán.

Žil jsem v bouřlivých dobách, neboť od chvíle, kdy jsem se před jedenačtyřiceti lety narodil, procházel Řím děsivými zmatky. Do jeho držení přibyly nové provincie, Kilikie, Kýrénaika, Bíthýnie a Pontos, Sýrie – a ony provincie, které Řím vlastnil už předtím, se změnily k nepoznání. Za mého života se Střední moře proměnilo v Naše moře. Naše moře od jednoho konce až po druhý.

V Itálii se rozhořely občanské války, a to nikoli jednou, nýbrž sedmkrát. Za mého života vedl Říman poprvé římské vojsko proti městu Římu, své vlasti, třebaže Lucius Cornelius Sulla nebyl tím posledním, kdo se na takovýto pochod vydal. Jeden mocný král, jenž proti Římu bojoval po čtyřiadvacet let a jenž posléze v tomto boji podlehl a zahynul, připravil o život přes sto tisíc životů římských občanů. Přesto však nestál Řím tolik životů jako občanské války. A to jen za mého života!

Viděl jsem muže umírat hrdinskou smrtí. Viděl jsem je umírat i beze vší logiky. Viděl jsem je zmírat za decimace, viděl jsem je umírat na křížích. Nikdy mě však nepřestával dojímat jak osud těch nejčelnějších, tak i utrpení oněch všedních a prostředních.

Čím Řím je a čím bude, záleží na nás, na Římanech. Jsme miláčky bohů, a jako první v dějinách světa nám bylo dovoleno pochopit, že síla působí kupředu i nazad, nahoru i dolů, doleva i doprava. Tak si Římané získali rovnost s bohy, jaká není dopřána žádnému jinému národu. Jelikož žádný jiný národ toto nepochopil. Musíme se proto snažit porozumět sami sobě. Pochopit, co si od nás naše postavení ve světě žádá. Pochopit, že bratrovražedné rozbroje a pohledy upřené jen do minulosti nás mohou zahubit.

Dneškem opouštím vrchol své dosavadní dráhy, abych se ubíral svou další životní cestou. K jiným výšinám, neboť nic nesetrvává stejné. Mé římanství sahá až po samé počátky Říma, a než svou pouť ukončím, bude tohoto Římana znát celý svět. Modlím se k Římu. Modlím se za Řím. Jsem Říman.“

Překryl si hlavu lemem své purpurem lemované togy. „Ó všemohoucí Jove Nejlepší Největší – pokud si přeješ být oslovován tímto jménem, jinak tě pozdravím jakýmkkoli jiným jménem, jaké si přeješ slyšet – ty, jenž jsi jakéhokoli pohlaví, které si zvolíš – ty, jenž jsi duchem Říma – prosím tě, abys i nadále naplňoval Řím a Římany svou životní silou, prosím tě, abyste se ty i Řím stávali ještě mocnějšími než dosud, prosím tě, abychom my vždy zachovávali naše smlouvy s tebou, a snažně tě prosím, abys i ty provždy tyto smlouvy ctil. Nechť žije Řím!“

Nikdo se ani nepohnul. Nikdo nepromluvil. Tváře zůstaly nepohnuté.

Caesar ustoupil na rostrech stranou a zdvořile pokývl hlavou směrem k Bibulovi.

„Přísahám před Jovem Nejlepším Největším, Jovem Feretriem, před Solem Indigetem, před Tellurou a Jánem Clusiviem, že já Marcus Calpurnius Bibulus jsem splnil své povinnosti jako druhý konsul Říma tím, že jsem se odebral do svého domu, jak přikazují posvátné knihy, a odtamtud jsem pozoroval nebesa. Přísahám, že můj konsulský kolega Gaius Julius Caesar se stal *nefas*, neboť porušil můj edikt –“

„Vznáším své veto! Veto!“ vykřikl Clodius. „Toto není žádná přísaha!“

„Pak pronesu svou řeč neodpřisáhnutou!“ zvolal Bibulus.

„Vetuji tvou řeč, Marku Calpurnie Bibule!“ řval na něho Clodius. „Vznáším své veto, upírám ti právo, abys tu ospravedlňoval rok své nečinnosti! Jdi domů, Marku Calpurnie Bibule, a můžeš tam dál sledovat oblohu! Slunce na ní právě zapadlo nad nejhorším konsulem v dějinách republiky! A poděkuj hvězdám, že nenavrhuji zákon, aby tvé jméno bylo vyškrtnuto z *fastů* a aby se tento konsulát nadále nazýval Juliův a Caesarův!“

Jak je to všechno ubohé, bezútěšné, zatuchlé, pomyslel si Caesar znechuceně, otočil se a odcházel, nečekal ani, až se k němu někdo připojí. Před pontifikovou rezidenci velice štědře odměnil své liktory, poděkoval jim za rok loajální služby a poté se otázal Fabia, zda by on a ostatní byli ochotni doprovázet ho za jeho prokonsulátu do Italské Galie. Fabius nabídku jménem všech přijal.

Náhoda svedla Pompeia a Crassa dohromady, nedaleko za vysokou Caesarovou postavou mizící do šera mlhavého soumraku.

„Nu, Marku, nám se společně vedlo za našeho konsulátu lépe než Caesarovi s Bibulem, třebaže jsme se navzájem moc rádi neměli,“ řekl Pompeius.

„Má smůlu, ve všech vyšších magistrátních úřadech dědil pokaždé toho Bibula jako svého kolegu. Máš pravdu, vycházeli jsme spolu i přes rozdílné názory líp. A náš rok jsme končili v dobrém, jako lidé jsme se za tu dobu nijak nezměnili. Kdežto Caesara tenhle rok změnil až běda. Je teď mnohem méně shovívavý, je daleko bezohlednější. Studenější. Vůbec se mi to nelíbí.“

„A kdo by mu to mohl vyčítat? Neustále kolem něho byli lidé, kteří usilovali o jeho zkázu.“ Pompeius kráčel chvíli mlčky, pak se ozval znovu. „Rozuměl jsi té jeho řeči, Crasse?“

„Domnívám se, že ano. Alespoň na povrchu. Ovšem co je v hlubinách – kdo to ví? On vrství slova tak, že mohou nabýt mnoha rozličných významů.“

„Já se přiznám, že jsem ji nepochopil. Zněla tak – *temně.* Jako by nás varoval. A co že to má celý svět poznat?“

Crassus otočil hlavu a na rtech se mu objevil nezvykle široký a vlídný úsměv. „Mám takový zvláštní pocit, Magne, že na to jednoho krásného dne přijdeš sám.“

*

O březnových idách pořádaly ženy v pontifikově rezidenci, oficiálně zvané Domus Publica, dýchánek. V jídelně se sesedlo šest Vestiných Panen, Aurelia, Servilia, Calpurnia a Julia, v očekávání příjemného odpoledne.

Aurelia jako hostitelka (Calpurnii by bylo ani ve snu nenapadlo tuto úlohu si přivlastnit) připravila všechny možné lahůdky, o kterých se domnívala, že účastnicím přijdou k chuti, včetně lepkavých koláčků oslazených medem a posypaných oříšky pro dětské účastnice. Když bylo po jídle, šly si Quinctilia, Junia a Cornelia Merula hrát ven do peristylu, zatímco ženy si přitáhly židle do důvěrnějšího kroužku, když tu teď nebyla žádná zvědavá dětská ouška.

„Caesar je už celé dva měsíce na Martově poli,“ řekla Fabia, která vyhlížela unaveně a trochu ustaraně.

„Co je ovšem důležitější, Fabie – jak snáší Terentia to, co se událo?“ otázala se Servilia. „Je to už pár dnů, co Cicero prchl.“

„Och, docela dobře, ona je rozumná jako vždycky, třebaže si myslím, že trpí víc, než na sobě dává znát.“

„Cicero neudělal dobře, že odešel,“ řekla Julia. „Já sice vím, že Clodius nechal schválit ten zákon, že nikdo nesmí římského občana popravit bez soudu, ale nebylo to nijak upřesněno, a ten můj l… – Magnus říká, že z Ciceronovy strany to byla chyba jít do vyhnanství dobrovolně. On si myslí, že kdyby tu byl Cicero zůstal, nesebral by Clodius odvahu prosazovat zákon, kde by Cicerona výslovně uvedl. Ovšem když tu Cicero není, je to pro Clodia mnohem snadnější. Magnus by to byl jistě dokázal Clodiovi vymluvit.“

Aurelia se tvářila skepticky, neřekla však nic; Juliin názor na Pompeia se od jejího dosti lišil, avšak tento rozdíl by roztoužená mladá žena těžko pochopila.

„Jen si představte, jak ten jeho krásný dům vyrabovali a vypálili!“ řekla Arruntia.

„To je ovšem celý Clodius, zejména se všemi těmi divnými chlapy, kteří se za ním teď celé dny táhnou,“ řekla Popillia. „On se chová – docela, jako kdyby se *zbláznil*!“

Do rozmluvy se vložila i Servilia. „Slyšela jsem, že Clodius hodlá na místě, kde stál Ciceronův dům, postavit chrám.“

„A Clodius by se v něm bezpochyby měl stát velekněžem! Pche!“ ulevila si Fabia.

„Ciceronovo vyhnanství nepotrvá dlouho,“ řekla přesvědčeně Julia. „Magnus už pracuje na jeho omilostnění.“

Servilia potlačila povzdech a střetla se zrakem s Aureliinýma očima. Pohlédly na sebe s plným porozuměním, i když žádná z nich nebyla tak nemoudrá, aby dala najevo onen úsměv, který se jich obou zmocňoval.

„A proč je vůbec Caesar pořád ještě na Martově poli?“ otázala se Popillia a sesmekla si z čela velkou vlněnou tiaru, pod níž bylo vidět na citlivé pokožce rudý otlak.

„Ještě nějaký čas tam setrvá,“ odpověděla Aurelia. „Chce mít jistotu, že jeho zákony zůstanou vepsány na tabulích.“

„*Tata* říká, že Ahenobarbus i Memmius jsou nadobro vyřízeni,“ připojila se Calpurnia a hladila narezlý kožíšek Felixe, jenž jí podřimoval na klíně. Nespouštěla z paměti, jak je na ni Caesar hodný a jak ji pravidelně zve, aby za ním docházela na Martovo pole. Byla až příliš dobře vychována a až příliš dobře věděla, že na muže, jako je on, nelze žárlit, avšak přesto ji nesmírně těšilo, že ani jednou si na Martovo pole nepozval Servilii. Všechno, co Servilii daroval, byla jedna hloupá perla. Zatímco Felix je živý; Felix dokáže její lásku oplácet.

Dobře si vědoma, co právě Calpurnii probíhá hlavou, si Servilia dávala dobrý pozor, aby si její vlastní tvář uchovala svůj neproniknutelný výraz. Jsem přece o tolik starší a o tolik moudřejší, poznala jsem už, jakou bolest představuje loučení. Já jsem mu své sbohem dala. Neuvidím ho celá léta. Ale tahle chudinka pro něho nikdy nebude tím, čím mu jsem já. Och Caesare, proč jenom? Záleží na té tvé *dignitas* opravdu tak mnoho?

Do místnosti náhle vtrhla bez jakýchkoli ceremonií Cardixa. „Je pryč,“ řekla hluše, velké pěsti opřeny o velké boky.

Pokoj ztichl.

„Jak to?“ řekla Calpurnia a zbledla.

„Přišlá zpráva ze Zadní Galie. Helvetiové se dali na pochod. Caesar s Burgundem vyrazili do Genavy, letěli jako s větrem o závod.“

„Vždyť jsem se s ním ani nerozloučila!“ vykřikla Julia a vytryskly jí slzy. „Bude pryč tak dlouho! Co když už ho nikdy neuvidím? Takových nebezpečí ho čeká!“

„Caesar,“ pravila Aurelia a píchla Felixe prstem do tlusťoučkého bříška, „je zrovna jako *tenhle.* Má stovku životů.“

Fabia pootočila hlavu a pohlédla ven, kde se tři bíle oděné holčičky chichotaly a honily jedna druhou. „Slíbil jim, že za ním budou moci přijít a také se s ním rozloučit. Och, ty budou plakat!“

„A proč by právě ony neměly plakat?“ otázala se Servilia. „Jsou to Caesarovy Římanky, zrovna tak jako my všechny. Je jim souzeno zůstat doma a čekat, až se náš pán a velitel zase vrátí.“

„Ano, tak je to,“ řekla Aurelia pevným hlasem a povstala, aby pozvedla džbán sladkého vína. „Jako nejstarší mezi Caesarovými Římankami navrhuji, abychom se zítra všechny společně vydaly zrýt zahrádku Bony Dey.“

AUTORČINA POZNÁMKA

Knihou *Caesarovy Římanky* jsem dospěla do období antických dějin, z něhož se nám již dochovala hojnost písemných dokladů. Znamená to, že píši o epoše, která je laickému čtenáři mnohem známější než historická údobí, v nichž se odehrávaly příběhy předchozích tří svazků tohoto cyklu.

Právě bohatství starověkých pramenů mi dovolilo věnovat se v tomto dílu plněji úloze Římanky v aristokratické společnosti, v oněch památných šedesátých letech prvního století před naším letopočtem, kdy v Římě probíhaly tak významné události. Do popředí se tedy vedle válečných dějů a dobrodružství politiky dostávají osudy žen – a já jsem vděčná za tuto příležitost povědět v tomto svazku o ženách něco víc než v předchozích, zejména proto, že v dalších následujících bude nezbytné vrátit se opět do světa mužů a sledovat jejich konání v odlehlých končinách světa. Ne že by se toho o skutečném životě římských aristokratek vědělo příliš mnoho, přesto se ale všechno, co v této knize líčím, opírá o zevrubné studium pramenů. Historicky je doložena celá řada událostí a příhod včetně Serviliiny perly a jejího milostného dopisu Caesarovi do senátu z osudového pátého prosince – i když to jediné, co víme o jeho obsahu, je, že když si dopis přečetl Cato, byl jím znechucen.

Některé čtenáře možná zklamu svým podáním Ciceronovy postavy, jsem však natolik zaujata oním údobím, že mne příliš neovlivňují některá moderní hodnocení jeho významu a hodnoty; skutečnost je taková, že Ciceronovi současníci o něm neměli zdaleka tak lichotivé mínění jako pozdější generace.

Navykla jsem si nevyužívat těchto závěrečných poznámek k odborným polemikám ani k obhajobě svého pojetí historických dějů. Dopustila jsem se však jednoho prohřešku, jenž si o jistou malou diskusi přímo říká: jde o to, že jsem proces s Gaiem Rabiriem situovala až do doby *po* pátém prosinci roku 63 př.n.l. A to v rozporu se svědectvím samého Cicerona v dopise Attikovi (II, 1), psaném v Římě v červnu roku 60 př.n.l. Cicero v něm uvádí řeči, které pronesl jakožto konsul, poté co ho o ně Atticus požádal (pravděpodobně proto, aby je vydal).

Cicero uvádí svou řeč na obhajobu Gaia Rabiria jako čtvrtou v onom roce, tak jako by se značným časovým odstupem předcházela odhalení Catilinova spiknutí. A právě na základě tohoto svědectví kladli pozdější historikové a životopisci – Plútarchos, Suetonius, Cassius Dio aj. – Rabiriovu při ještě před Catilinu a v důsledku toho se Rabiriova věc jeví pouhou malicherností a pošetilostí. Jediný z časově blízkých dějepisců, Sallustius, se o Rabiriovi nezmiňuje ani slovem. Pokud bychom měli k dispozici nějaké dopisy, jež by byl Cicero napsal spontánně za svého konsulátu, nebylo by obtížné najít na jejich podkladě na tuto otázku uspokojivou odpověď. Jenomže žádné takové dopisy právě známy nejsou. Soupis řečí uváděný v dopisu Attikovi (II, 1) vznikl téměř o tři roky později a pořízen byl v okamžiku, kdy se všechno zdálo nasvědčovat tomu, že se Caesar vrátí natolik včas, aby se mohl ucházet o konsulský

úřad. A ovšem i v okamžiku, kdy na Cicerona Publius Clodius zaútočil hrozbou žaloby za to, že dal popravit římské občany bez řádného soudu.

Byla bych ráda, kdybych mohla prohlásit, že Ciceronovi věřím na slovo, jenže tomu naneštěstí tak není. Zejména mu pak nedůvěřuji, píše-li o událostech, které měly značný vliv na jeho osobu (a na jeho *dignitas).* Jako všichni právníci a politici od samého počátku světa – a bude tomu tak pravděpodobně až do jeho konce – vynikal Cicero schopností nakládat s fakty takovým způsobem, aby se sám učinil co nejhezčím. Ciceronovu řeč *pro Rabirio perduellionis reo* lze číst bezpočtukrát nahoru a dolů, avšak konkrétní údaj o tom, co se vlastně kolem ní dělo, a zejména kdy se co událo, se z ní vysoudit nedá. Problém navíc komplikují dvě další skutečnosti: především ta, že se řeč nedochovala celistvá a že v ní jsou mezery, a dále je naprosto nejasné, kolik stání se vlastně v této kauze konalo.

Řeč *pro Rabirio* nadto nepatřila k těm nejlepším, ač se proti tomu na jiném místě Cicero ozývá; pokud ji čteme až po jeho řeči proti Catilinovi, působí nevalným dojmem. Pokud by byl Cicero ukončil sborník projevů svého konsulského roku řečí *pro Rabirio,* připomnělo by to jen celému Římu, co Rabiriův proces pro Cicerona znamenal: hrozivou zkušenost, že ten, kdo dá bez soudu popravit římské občany, si nemůže být jist před zákonnou odplatou. Když v červnu roku 60 př.n.l. Cicero psal svůj dopis Attikovi, začínal už žít ve strachu před Publiem Clodiem a před obžalobou. Ciceronovy projevy za dobu jeho konsulského úřadu by vyhlížely mnohem lépe, jestliže by končily jeho čtyřmi řečmi proti Catilinovi. Lidská paměť je krátká. Nikdo si toho nebyl vědom lépe než sám Cicero, jenž právě na tomto faktu stavěl své obhajoby, kdykoli před soudem zastupoval nějakého skutečného ničemu. Ze všeho, co on sám napsal po uplynutí svého roku v úřadě konsula, vyvstává obraz muže odhodlaného ukázat, že právě jeho zákrok proti Catilinovi zachránil republiku, že on je skutečný *pater patriae,* otec vlasti. Proto se mi tedy nezdá příliš nereálná představa, že své řeči z roku 63 př.n.l. Cicero trochu přeskupil, tak aby Rabiria odsunul kamsi do šerého koutku, kde by příliš nehyzdil světlý obraz Ciceronova boje proti Catilinovi ani nevyvolával naléhavě v život vzpomínku na popravy vykonané pátého prosincového dne onoho roku.

Existují lidé, kteří „beletrizací“ dějin opovrhují, jenomže ona má cosi do sebe, jak ve zkoumání historie, tak i ve vyvozování závěrů – pokud se ovšem do zpracovávané epochy autor cele ponoří a zcela s ní splyne. Nemohu si pochopitelně osobovat právo na tak hluboké znalosti římského zákonodárství Ciceronovy doby, jakými slyne Greenidge, nemohu soupeřit s Lily Ross Taylorovou, pokud jde o zvládnutí problematiky hlasování ve sněmech republikánského Říma, ani s nejrůznějšími dalšími soudobými experty na tu či onu stránku římské scény na sklonku republiky. Nicméně i já jsem studiu této doby věnovala nemálo času: celých třináct let do chvíle, než jsem začala psát *Prvního muže Říma,* a také všechny roky poté (což ve mně někdy probouzí i touhu moci teď předchozí svazky napsat znovu). Postupuji přitom jedinou správnou cestou, od antických pramenů k výsledkům moderního bádání, a nato si vytvářím svůj vlastní úsudek – což samozřejmě neznamená, že bych ignorovala názory a mínění soudobé vědy.

Autor ke své práci přistupuje s prostým záměrem: aby čtenáři plně pochopili jeho příběh. Není to zdaleka tak jednoduchý cíl, jak by se mohlo zdát. Postavy, vesměs historické osobnosti, musí odpovídat dějinným skutečnostem, ale současně musí plně

obstát i psychologicky. Žádný ze starověkých pramenů nám například neukazuje Caesara jako člověka rozmarného, přes jeho známou zálibu například ve výstředních dlouhých lemovaných rukávech, jimiž v mladších letech provokoval své okolí. Je prezentován jako muž, jenž má vždy a pro všechno své velice dobré důvody. Přesun Rabiriova procesu před střetnutí s Catilinou proto zavání ne-li přímo naschválem, pak alespoň trochou zlomyslnosti na Caesarově straně. Mimo jiné je tak Caesar obmýšlen i jistou jasnozřivostí, pokud by ovšem měli pravdu četní moderní badatelé, že totiž Caesar Rabiriův proces vedl takovým způsobem, aby Cicerona varoval, kam až by jeho i celý senát mohlo zavést *senatus consultum ultimum.* Není sporu o tom, že Caesar byl génius, ovšem žádný dar jasnovidectví s jeho genialitou spojen nebyl. Vyčkával prostě, jak se události budou vyvíjet, a poté jednal.

S každou historickou retrospektivou je spojen jeden problém: všechna naše ohlédnutí jsou totiž poznamenána tím, že víme, jak to doopravdy bylo dál. Naše interpretace dějinných událostí je nutně ovlivněna znalostí toho, co přišlo pak – tedy poznatkem, jenž byl aktérům v daném okamžiku odepřen. Zkušenost s moderní politikou napovídá, že ti, kdo ji ovlivňují, bloudí v podstatě slepě od jednoho rozhodnutí k druhému, i při vší své prozíravosti a přes všechny poradce. Budoucí děje dovedou velcí státníci sice *předvídat*, avšak ani ti největší z nich je nedokáží předem *vidět*, alespoň ne v tom smyslu, jak to sami o sobě tvrdívají jasnovidci. Průměrný politik nedohlédne dále než k bezprostředně následujícím volbám, což bezpochyby plně platilo i o politicích působících na sklonku římské republiky. Žili přece v ovzduší přeplněném událostmi, měli pouhý kratičký rok, aby si v úřadě magistráta získali věhlas, museli být trvale připraveni čelit nenadálým úderům ze strany svých politických odpůrců, a navíc absence politických stran anebo čehosi, co by takový mechanismus připomínalo, bránila jakémukoli, byť jen krátkodobému systematickému programu. Byli sice jedinci, kteří se o jakési plánování svých postupů alespoň pokoušeli, velice často však naráželi na odpor i u svých vlastních stoupenců, kteří v každé takové koncepčnosti spatřovali cosi jako uzurpaci práv a záměrů ostatních lidí.

Mou zvýšenou pozornost vzbudilo ono spuštění rudé vlajky na Janiculu a nepřestávalo mě znepokojovat. Přispěla k tomu i skutečnost, že starověké prameny obsahují nemálo náznaků, že Rabiriův proces (anebo, jak se já alespoň domnívám, jeho odvolací řízení) před centuriemi spěl k jeho odsouzení, a to navzdory Rabiriovu patetickému vystoupení a přes jeho úctyhodný věk. Proč vlastně by mělo vést spuštění rudé vlajky k tak překotnému ukončení jednání sněmu a *proč* chtěly centurie odsoudit zlomeného starce za cosi, k čemu došlo celých sedmatřicet let předtím? Proč, proč, proč? A kterak učinit obraz onoho soudního procesu věrohodným pro široký okruh adresátů, jenž sahá od erudovaných badatelů v oblasti římských dějin až po čtenáře, kteří o republikánském Římě zatím nevědí pranic?

Ta záležitost s rudou vlajkou mi doslova nedávala spát. Ve starověkých pramenech se například uvádí, že na vrchol Janiculu se vydal osobně Metellus Celer a osobně dal také příkaz k stažení vlajky. Jedna z věcí, které dost důsledně dělávám, je, že si sama prověřuji časový sled událostí – a to tak, že si příslušné vzdálenosti projdu anebo že si je alespoň projedu. I taxíkem v moderním Římě je to z Piazza del Popolo k místům za hotelem Hilton pěkný kousek cesty! Celer by byl musel buď použít přívozu, anebo volit uvnitř serviovských hradeb okliku směrem k mostu Aemiliovu (most Fabriciův byl totiž tehdy dosud v přestavbě), dát se poté po Via Aurelia a z ní pak odbočit k pevnosti

na temeni Janiculu. Lze odhadnout, že to byl výkon, který nemohl stihnout za méně než dvě hodiny, i kdyby byl měl dobrého koně. Je to jen jeden z příkladů, s jakými technickými aspekty se musím utkávat při rekonstrukci dějů zpracovávaných historických příběhů, a je až neuvěřitelné, k jak roztodivným problémům mne to mnohdy dovádí. Pokud ono spuštění rudé vlajky byl jen a jen Celerův nápad, musel se on sám poté navrátit do saept, dříve než vyhlásil poplach, anebo měl k dispozici nějakou zákonnou možnost pověřit kohosi jiného, aby sledoval, v kterém okamžiku bude vlajka spuštěna? Jak dalece bylo vůbec schůdné onu rudou vlajku rozpoznat, když se slunce už sklánělo k západnímu obzoru? Či snad to, že ona rudá vlajka byla stažena, Celer pouze předstíral? A pokud by byl měl celou tuto záležitost předem domluvenu s Caesarem – k čemu vůbec musel takovouto cestu podstupovat? Proč si raději nezorganizoval nějakou signalizaci, jejímž prostřednictvím by mohl dát potřebný pokyn hlídce na Janiculu? A další věc: jelikož rudá vlajka je od věků spojována s nebezpečenstvím, proč vůbec Římané tuto rudou vlajku v případě nebezpečí spíše nevztyčovali? Proč ji zrovna museli spouštět?

Všechno tohle ovšem bledne a ztrácí na významu při pomyšlení, jaké následky s sebou ono stažení rudé vlajky neslo. Hlasování, které bylo už už na spadnutí, bylo okamžitě odročeno; muži z centurií se rozeběhli do svých domovů ozbrojit se proti útočníkovi. Republikánští Římané zjevně – bez újmy na *mos maiorum* – lpěli především na své nezávislosti. Nemívali sice nikdy daleko k výbuchům hněvu, zaťaté pěsti ihned vzlétaly k nebi, avšak panika u nich nebyla reakcí nijak běžnou, a to dokonce ani ve chvílích dramatického násilí. Až do jedenadvacátého října věřilo veškeré obyvatelstvo (kromě Cicerona ovšem), že se Itálie nachází v klidu a bezpečí, a teprve v pozdním listopadu se konečně podařilo přesvědčit většinu mužů, že od severu Římu skutečně hrozí ozbrojené povstání.

Existuje řešení, které na všechny tyto spletité otázky dává odpověď s minimem nelogických prvků: že spuštění vlajky jistou paniku přece jen vyvolalo, a to proto, že v době Rabiriova procesu už se všeobecně vědělo, že Catilina se i se svou armádou nachází v Etrurii. Značná část těch, kdo v saeptech právě odevzdávali své hlasy, se ještě dobře pamatovala na Lepida a na bitvu pod Quirinalem, ne-li dokonce na to, jak roku 82 př.n.l. k Římu přitáhl Sulla. Mnoho jich bezpochyby očekávalo, že i Catilina se pokusí Řím dobýt ozbrojenou mocí. A třebaže v poli proti němu stály celé armády, byl Catilina nepochybně považován za vynikajícího taktika, značně předčícího takové velitele, jako byl Antonius Hybrida. V tehdejší době nebylo nic zvláštního, když se armáda prosmykla podél vojsk svého protivníka a zezadu, z týlu nepřítele pak zaútočila na jeho nejzranitelnější místo. A Řím, vzhledem k tomu, že neměl na domácí půdě žádné legie, byl vždy až příliš zranitelný. Což také ti, kdo v Římě přebývali, velice dobře věděli.

Jakmile přijmeme předpoklad, že důvodem ke stažení rudé vlajky byla Catilinova přítomnost v Etrurii, začnou do sebe jednotlivé časové intervaly zapadat jako trubice teleskopu. K procesu s Rabiriem muselo dojít až poté, kdy se Catilina spojil s Manliem a jeho sullovskými vzbouřenci, nejspíše poblíž Faesul. Lze samozřejmě namítnout, že i sám Manlius představoval značnou hrozbu, třebaže to vyžaduje další předpoklad, že totiž Manlius ještě za Catilinova pobytu v Římě (Catilina odtamtud odešel osmého listopadu anebo po tomto datu) disponoval už takovou silou, že se mohl dát na pochod i bez něho. To je ovšem úvaha poněkud problematická. K Manliovi dorazil Catilina někdy mezi čtrnáctým a osmnáctým listopadem (za den, kdy byli Catilina a Manlius prohlášeni za veřejné nepřátele, se považuje právě osmnáctý listopad).

Přesuňme pozornost od Celera a rudé vlajky k Caesarovi a Labienovi. Konec onoho jakoby teleskopicky do sebe zapadajícího sledu událostí dosahuje až k devátému prosinci, tedy k poslednímu dni, kdy Labienus ještě zastával úřad tribuna lidu. Od poloviny listopadu do okamžiku zadržení Allobrogů na Mulvijském mostě uběhlo přibližně šestnáct dnů. Byly to dny, kdy již bylo v platnosti *senatus consultum ultimum,* kdy byli Catilina s Manliem už postaveni mimo zákon a kdy v Římě zavládla nejistota, kdo ve městě vlastně stojí na Catilinově straně. Padala nejrůznější jména, žádné však nebylo průkazné; spiklenci v Římě prostě vyčkávali. Proces s Rabiriem mohl proběhnout spíše v průběhu těchto šestnácti dnů než až po pátém prosinci a po popravě oněch pěti spiklenců.

Volila jsem spíše šestý než devátý prosinec – rozdíl činí čtyři dny – především vzhledem ke svému pojetí Caesarova charakteru. Pátého prosince se Caesar v senátě vytasil s velice přesvědčivým projevem doporučujícím radikální udělení milosti spiklencům. Jedním z nich byl jeho sešvagřený příbuzný, manžel sestry Lucia Caesara. Gaius Julius Caesar tedy respektoval, že zde existuje *amicitia,* navzdory skutečnosti, že on sám před pár lety obžaloval bratra prvního manžela Julie Antonii; tehdy ovšem šlo o civilní při, nikoli o kriminální proces. V případě Lentula Sury nemohl Caesar učinit nic jiného než doporučit udělení milosti (a třebaže starověké prameny vesměs uvádějí, že všichni konsulárové byli pro trest smrti, nelze předpokládat, že by Lucius Caesar mohl učinit cokoli jiného než zdržet se hlasování). Byl to Cato, kdo se přičinil o zvrat, a Cato také byl vůdčím duchem hrstky mužů (mezi něž náležel i Cicero!), která Caesara vyprovokovala do té míry, že se přestal ovládat. Máme dost dokladů o tom, s jakou náhlostí k podobným výbuchům u Caesara docházívalo a jak pustošivé pak měly následky. A víme také, že Caesar dokázal jednat s hbitostí, nad níž se jeho současníkům jen tajil dech. Čtyři dny snad nebyly postačující dobou pro ostatní, platí to však i o Caesarovi?

A posléze: pokud případ *pro Rabirio perduellionis* zvažujeme za předpokladu, že se vše událo mezi šestým a devátým prosincem, pak jedinou vážnější námitkou zůstává známá zdlouhavost a těžkopádnost římské justice. Přijmeme-li ovšem popis Horatiova procesu, tak jak ho podává Livius, mohlo proběhnout líčení před dvěma soudci velice svižně a Rabiriovo odvolání k centuriím mohlo následovat bezprostředně poté.

Víme bezpečně, že došlo k prudké reakci mezi lidem, dokonce i u prvé třídy, neboť na oficiální příkaz senátu došlo k popravě římských občanů, aniž se nad nimi konal řádný soud a aniž byli zákonným způsobem prohlášeni za veřejné nepřátele. Nemohly tedy být právě dny bezprostředně následující po oněch popravách tou jedinou myslitelnou dobou, kdy by se centurie (jinak tvrdošíjně odmítající odsuzovat muže souzené pro zločin *perduellio)* daly přece jen pohnout, aby i onoho starce uznaly vinným, že dal před sedmatřiceti lety bez rozsudku popravit římské občany? Skutečnost, že centurie se přiklonily k Rabiriovu odsouzení, je pro mne rozhodujícím důkazem, že proces s ním proběhl bezprostředně po popravě pěti spiklenců.

Na jedné straně se proces s Rabiriem, tak jak ho líčí starověké prameny, jeví jako projev až banální vrtkavosti – a to do té míry, že se antické i soudobé autority shodně škrábou za ušima, když se pokoušejí vyložit, jaký měl vlastně smysl. Naproti tomu stačí posunout jeho konání do dnů bezprostředně po pátém prosinci, a rázem do sebe vše zapadá.

Není ani snadné uvěřit tomu, že by pouhé vyhrůžky z úst Publia Clodia dokázaly v Ciceronovi probudit takový strach z následků oněch poprav. Clodiův tribunát, pouliční tlupy násilníků a výtržnosti na Foru – to vše mělo teprve nadejít; a v roce 60 př.n.l.

dokonce ještě ani nebylo jisté, že by Clodius dokázal své hrozby splnit, neboť až dosud ztroskotaly všechny jeho snahy o přechod z patricijského do plebejského stavu. Bez Caesarova mlčenlivého souhlasu zjevně neměly Šanci na úspěch. Domnívám se, že důvodem, proč se Cicero tak vylekal hrozeb Publia Clodia – anebo kohokoli jiného – muselo být cosi z dřívějška, cosi mnohem pádnějšího a děsivějšího. Přesuňme Rabiriův proces až po pátý prosinec, a hned se stane Ciceronův úděs mnohem srozumitelnějším. Ciceronův odpor k Caesarovi se ostatně datuje od jeho konsulského období. Že by snad byl pouhý projev nabádající ke shovívavosti vyvolal nenávist trvající až do konce Ciceronova života? Anebo by se pro ni byl mohl stát postačujícím důvodem spíše Rabiriův proces, pokud by k němu bylo došlo ještě před Catilinovým spiknutím?

To, že Cicero ve svých pozdějších spisech o Rabiriově procesu pomlčel, tolik nepřekvapuje, neboť k jeho povahovým rysům náleží, že jeví snahu eliminovat cokoli, co by nějak mohlo uškodit jeho lesku. Ještě v roce 58 př.n.l. bylo v Římě mnoho těch, kdo popravu římských občanů bez řádného soudu odsuzovali a kdo převážnou vinu za ni připisovali spíše Ciceronovi než Catonovi. To byl také důvod, proč Cicero odešel do vyhnanství ještě dříve, než by mohl být obžalován před plebejským sněmem.

Takže takhle se tedy věci mají. Třebaže je ovšem má hypotéza z hlediska logiky událostí a psychologie postav velice lákavá, nejsem natolik bláhová, abych trvala na tom, že právě já mám pravdu. Chtěla jsem říci jen tolik, že v mezích toho, co jsem se pokusila vytvořit, dává Rabiriův proces v mém podání plný smysl. Všechno záleží na tom, zda jsme nebo nejsme ochotni přijmout Ciceronovu chronologii, tak jak ji podal ve svém dopise Attikovi z června roku 60 př.n.l. Domnívám se, že jeho konsulské projevy byly skutečně proneseny v tom pořadí, jaké on sám uvádí, neboť tak je přijímají i všichni antičtí autoři. Byl však jejich sled skutečně takovýto, anebo Cicero Rabiria raději odsunul do pozadí, jen aby jako konsul a *pater patriae* mohl svou dráhu korunovat řečmi proti Catilinovi?

*

Nezbytně došlo k různým drobným nesrovnalostem, pokud jde o časové údaje a o vystoupení některých postav, například při výměně názorů mezi Ciceronem a Clodiem za doprovodu kandidáta k volbám.

A ještě pár slov ke kresbám.

Podařilo se mi dát na papír pět ženských portrétů, žádný z nich ovšem není autentický. Za republiky nebyly ženy oslavovány portrétními bystami; a těch několik málo, které se přece jen dochovaly, nelze identifikovat, jelikož antické prameny k nim neposkytují ani popis, ani pohled z profilu na mincích. Podkladem k podobiznám Aurelie a Julie byla v obou případech socha stařeny v životní velikosti v areálu Villy Albani; použila jsem ji jako předlohy proto, že tvarem lebky tak nápadně připomínají Caesara. Bez mučení doznávám, že s Juliiným portrétem bych si asi byla příliš starostí nedělala, nebýt toho, že romantičtější část mých čtenářů a čtenářek zmírá touhou spatřit, jak vlastně tahle žena vyhlížela – a pro můj vkus měla vypadat co nejřímštěji, od nosu přes ústa až po účes. Pompeiu Sullu jsem kreslila podle báječně přihlouplé ženské bysty, původem patrně z doby raného císařství. Vzorem pro Terentii mi byla

hlava římské matrony z kodaňské glyptotéky Ny Carlsberg. Nejpozoruhodnější je Servilia. Brutova tvář jeví na všech bystách jistou pravostrannou ochablost lícního svalstva; na sochařském portrétu ženy, který mi byl předlohou pro kresbu Servilie, je patrná stejná pravostranná obličejová deformace.

S Caesarem nebylo tolik obtíží, jelikož jsem v jeho vyzrálé tváři už mohla vyznačit i pár vrásek. Jeho podoba je samozřejmě zcela autentická. Mladého Bruta jsem převzala z bysty v neapolském muzeu, která je podobou do té míry shodná s Brutovým sochařským portrétem uchovaným v Madridu, že nemůže být pochyb o tom, koho ona mladá tvář představuje. Publius Clodius je „omlazenou" verzí bysty z konce republiky, tradované jako Claudiův portrét. Catula a Bibula jsem nakreslila podle neidentifikovaných portrétních byst z doby republiky. Catonova podoba je autentická, kresba ovšem vychází spíše z mramorového portrétu uchovaného v Castel Gandolfu než z oné proslulé bronzové bysty nalezené v severní Africe; podle bronzu se kreslíři pracuje mimořádně obtížně. Pro Ciceronovu podobu jsem užila bysty z muzea na Kapitolu, neboť na ní vyhlíží jako tlustý kocour; vznikem spadá do období Ciceronovy vrcholné slávy a skvěle kontrastuje s jinou Ciceronovou bystou, které užiji v dalších svazcích. I Pompeius na mé kresbě je odpovídajícího věku a pramenem při tom byl jeho mnohem atraktivnější portrét, než je onen kodaňský.

Na závěr k tomu ještě dvě poznámky.

U žádné z těchto postav jsem se nepokoušela o realistické zobrazení jejich vlasů. Pojala jsem je tak, aby byla už na prvý pohled patrná jejich povaha, účes a úprava.

Druhá poznámka se týká šíjí. Jen u málokteré bysty se zachovala až do dnešní doby i krční partie. Jako většina lidí, kteří něco dokáží obstojně nakreslit, dovedu to jedině podle skutečného modelu. Pokud na předloze krk chybí, mám s ním hrozné trápení. Takže se za některé ty méně povedené šíje musím omluvit.

Posléze ještě několik poděkování. Především mé redaktorce dr. Alanně Nobbsové z Macquarie University v Sydney, dozírající na klasické reálie, a jejímu manželovi dr. Raymondu Nobbsovi. Mým přátelům z Macquarie University. Josephu Merlinovi, jemuž vděčím za své anglické vydání Mommsena. Pamele Crispové, Kaye Pendletonové, Rie Howellové, Yvonně Buffettové, Fran Johnsonové a všem ostatním, zvláště pak Joe Nobbsovi, jenž se mi stará o všechno ostatní, od područek na křesílku až po psací stroje. Mé díky náleží i dr. Kevinu Cooreyovi, který mě dává dohromady, kdykoli se pošramotí má tělesná schránka. A poslední, ovšem zdaleka ne nejmenší dík patří mému čtenáři nejvěrnějšímu, mému milovanému manželovi Ricovi Robinsonovi.

Příští díl svého cyklu jsem předběžně nazvala *Caesar*.

GLOSÁŘ

absolvo
Výrok, jímž v Římě porotci hlasovali pro osvobození obžalovaného. Užívalo se ho u soudu, nikoli na sněmech.

actio
Množné číslo *actiones.* V této knize je ho užíváno pro ucelený úsek soudního procesu. *Actiones* byly zpravidla dvě, *prima* a *secunda,* dělil je od sebe interval několika dnů (délka tohoto odstupu se řídila tím, jak rozhodl předseda soudu, *iudex).*

adamas
Diamant.

adrogatio
Právní akt adopce, při němž byl *adrogatus* formálně a podle zákona osvojen *adrogatorem.* Přinejmenším tehdy, když se měnil stav osvojence z patricije na plebeje anebo naopak z plebeje na patricije, se tento obřad konal před sněmem *(comitia curiata):* svědky adopce bylo třicet liktorů představujících třicet římských kurií, kteří na souhlas s adopcí schválili *lex curiata.*

advokát
V soudobé odborné literatuře se tohoto termínu užívá pro muže aktivně působícího před římskými soudy. Slovo „právník“ zní pro tuto funkci příliš moderně. Šlo o muže znalé práva a schopné řečníky, kteří se věnovali především obhajobám.

Aeneas
Princ z Dardanie v Troádě. Byl synem krále Anchísa a bohyně Afrodíty (pro Římany to byla Venuše). Když Tróju (kterou Římané nazývali Ílium) dobylo Agamemnónovo vojsko, Aeneas z hořícího města uprchl, na vlastních plecích odtamtud odnesl stařičkého otce, pod paží pak nesl Palladium. Po mnoha příhodách dorazil do Latia a stal se zakladatelem plemene, z něhož se domnívali pocházet všichni skuteční Římané. Jeho syn, jemuž se říkalo buď Ascanius, nebo Iulus, byl přímým předkem rodu Juliů; významu proto nabývá totožnost Iulovy matky. Vergilius uvádí, že Iulus byl ve skutečnosti Ascanius, Aeneův syn z jeho trójské manželky Kreúsy, a že Aenea doprovázel po celou dobu jeho putování. Livius naproti tomu říká, že Iulus byl synem Aeneovy latinské manželky Lavinie. Čemu z toho věřili příslušníci rodu Juliů v Caesarově době, není známo. Přidržuji se Livia, jenž se mi zdá spolehlivějším pramenem než Vergilius; Vergilius se až příliš poddával Augustovu vlivu.

aether
Svrchní část ovzduší, ovládaná božskými silami, anebo také vzduch bezprostředně obklopující božstvo. Výraz se vztahoval i na oblohu, zejména na modré nebe jasného dne.

ager publicus
Pozemky v římském veřejném vlastnictví. Byly většinou získány jako válečná kořist anebo konfiskovány původním majitelům jako trest za jejich neloajálnost. Platilo to zejména o takovýchto pozemcích v Itálii. *Ager publicus* existoval v každé zámořské provincii, v Italské Galii i na půdě italského poloostrova. Nakládání s těmito pozemky (zpravidla šlo o pronajímání jejich velkých celků) bylo v pravomoci censorů, značná rozloha pozemků charakteru *ager publicus* mimo území Itálie však zůstávala nevyužita. V Itálii už v I. stol. př.n.l. bylo státních pozemků velmi málo.

agora
Otevřené prostranství, zpravidla obklopené kolonádami a veřejnými budovami, které v každém řeckém nebo helénistickém městě sloužilo jako veřejné shromaždiště a středisko občanského života. Jeho římským ekvivalentem bylo forum.

Alba Longa
Město na Albské hoře (Mons Albanus), o němž Římané věřili, že ho založil Aeneův syn Iulus neboli Ascanius. Za vlády krále Tulia Hostilia ho Římané napadli, dobyli a vyvrátili do základů. Některé z nejpřednějších rodin města již předtím přesídlily do Říma; ostatním to pak uložil Tullus Hostilius.

Albánové
Příslušníci kmene sídlícího na území mezi Vysokým Kavkazem a Kaspickým mořem.

amanuensis
Písař, jenž zaznamenává diktovaný text *(a manu = při ruce).*

amfora
Baňatá keramická nádoba s úzkým hrdlem a dvěma velkými držadly na horní části; měla zašpičatělé dno, takže ji nebylo možno postavit na zem. Užívalo se jí pro hromadnou dopravu vína nebo zrna (zpravidla loděmi), kdy se snadno zanořovala do pilin, jimiž bylo vystláno dno lodi anebo vnitřek povozu. Zůstávala tak ve svislé poloze po celou dobu přepravy, chráněna před otřesy i nárazy. Tvar dna usnadňoval její vlečení po zemi i její nakládání a vykládání. Amfora mívala objem zhruba 26 litrů.

amicitia
Stav formálně uzavřeného přátelství mezi navzájem si rovnými rodinami (anebo státy); pokud nešlo o rovnocenné partnery, šlo spíše o vztah klientský (vůči patronovi). *Amicitia* byla součástí tradice a přecházela v rodinách z generace na generaci. Docházelo ovšem k uzavírání i účelových politických přátelství, často krátkodobých.

Anatolie
Zhruba řečeno území soudobého asijského Turecka. Sahalo od jižního pobřeží Černého moře (Euxinu) až ke Středozemnímu moři a od Egejského moře až k současné Arménii,

na východě a na jihu pak až k dnešnímu Iránu a Sýrii. Rozeklané hřebeny Tauru a Antitauru činily anatolské vnitrozemí i pobřeží nepřístupnými. Klima měla Anatolie kontinentální.

animus
Nejlepší definici jsem nalezla v *Oxfordském latinském slovníku,* takže ji ocituji: „Mysl jako protiklad těla; duch anebo duše, které spolu s tělem společně utvářejí celistvou osobnost člověka.“ Jsou i další výklady, avšak tento nejpřiléhavěji vystihuje ten smysl pojmu *animus,* v jakém se ho užívá v této knize. Nesmíme se ovšem dát svést k tomu, abychom Římanům připisovali víru v nesmrtelnou duši.

apex
Těsně přiléhající kněžská přilba zhotovená ze slonoviny. Pokrývala vlasy, avšak uši ponechávala nechráněné; nahoře byla ukončena dřevěným hrotem, na němž byl nabodnut kotouč vlny.

Arausio
V této knize se pod tímto jménem města v Zaalpské Galii rozumí bitva, která u něho byla svedena dne 6. října roku 105 př.n.l. Po východním břehu řeky Rhodanu (dnešní Rhône) se tehdy valily obrovské spousty migrujících germánských kmenů. Stanuly proti nim dvě římské armády, které se podle nařízení senátu měly spojit pod jednotné velení konsula v úřadě Gnaea Mallia Maxima, jenž byl ovšem *homo novus.* Prokonsul Quintus Servilius Caepio jako patricij odmítl s Malliem Maximem pro jeho nízký původ spolupracovat a trval na tom, že si nad svou armádou podrží samostatné velení. Výsledkem byla porážka Říma, jež byla ještě horší než někdejší prohra u Cann; uvádí se, že na římské straně bylo přes osmdesát tisíc padlých.

Armenia Magna
Starověká Armenia Magna, Velká Arménie, se rozkládala od jižního Kavkazu až po řeku Araxés, na východě dosahovala k břehům Kaspického moře a na západě až po prameny Eufratu. Byl to kraj velice hornatý a dosti studený.

Armenia Parva
Třebaže se toto nevelké skalnaté horské území na horním toku řek Eufratu a Arsania nazývalo Malá Arménie, nebylo součástí arménského království. Až do doby, kdy se ho zmocnil pontský král Mithridatés VI., vládl mu domácí královský rod, jenž ovšem trvale podléhal spíše Pontu než Velké Arménii.

armillae
Široké stříbrné nebo zlaté náramky udělované za odměnu římským legionářům, centurionům, nižším důstojníkům a nižším vojenským tribunům.

atrium
Hlavní přijímací prostor římského obytného domu. Jeho střecha byla uprostřed zpravidla otevřená *(compluvium),* v jeho nezakrytém pravoúhelníkovém středu byla vodní nádržka *(impluvium),* původně sloužící jako zásobárna dešťové vody pro domácí potřebu. V době pozdní republiky tvořila už jen okrasný prvek domu.

auctoritas
Latinský termín, který není lehké přeložit, neboť zahrnuje mnohem víc než dnešní význam slova *autorita.* Vyjadřoval výjimečnost, vliv, vedoucí postavení, význam ve veřejném životě – zejména však schopnost činitele ovlivnit průběh událostí. *Auctoritas* přinášel v Římě svému nositeli sám o sobě již každý magistrátský úřad, nebyla však výsadou jen pro ty, kdo je zastávali; vybaven jí byl rovněž první senátor, pontifex maximus, další kněží a augurové, konsulárové, ba i někteří jednotlivci jako zcela soukromé osoby. Třebaže například Publius Cornelius Cethegus, nejproslulejší ze všech „senátorů ze zadních lavic", nedosáhl nikdy žádného magistrátního úřadu, jeho *auctoritas* měla neobyčejnou váhu. *Auctoritas* znamenala autoritu uznávanou veřejným míněním.

augur
Kněz, jehož povinnosti spočívaly v usuzování o vůli bohů na základě určitých jevů. Spolu s dalšími augury tvořil *kolegium augurů,* oficiální orgán státu, jenž míval dvanáct členů (zpravidla šest patricijů a šest plebejů), dokud v roce 81 př.n.l. Sulla tento počet nezvýšil na patnáct; nadále pak počet plebejů v kolegiu augurů trvale převyšoval o jednoho člena počet patricijů. Nové členy původně kooptovalo samo kolegium augurů, roku 104 př.n.l. však Gnaeus Domitius Ahenobarbus prosadil zákon, podle něhož byli všichni příští augurové voleni shromážděním sedmnácti tribuí (vybraných losem z celkového počtu pětatřiceti). V roce 81 př.n.l. Sulla doplňování sboru augurů volbami zrušil, avšak tribun lidu Titus Labienus formu volby roku 63 př.n.l. opět obnovil. Augur nepředpovídal budoucnost ani nevěstil podle toho, co ho právě napadlo; zkoumal toliko určité předměty nebo jevy, které měly poskytovat představu, zda zamýšlený počin má anebo nemá přízeň bohů, ať už šlo o konání shromáždění lidu, vypovězení války, předložení nového zákona, anebo jinou státní záležitost včetně voleb. K výkladu příslušných znamení existovala dokonce závazná příručka, jíž se augur řídil; augurové tedy věstili „podle knihy". Augur nosil *togu trabeu,* dalším jeho odznakem byla dlouhá zakřivená berla zvaná *lituus.*

auguraculum
Místo na Kapitolu, kde konali noví konsulové noční hlídku před svou inaugurací a odkud pozorovali jevy na obloze.

avia
Babička.

avus
Dědeček.

biréma
Loď stavěná pro válečné účely, poháněná spíše vesly než plachtami (třebaže byla vybavena i stěžněm a plachtou, které ovšem posádka nechávala na břehu, kdykoli předpokládala bezprostřední střet s nepřítelem). Některé birémy, dvouřadky, byly zčásti nebo úplně kryty palubou, většinou však byly otevřené. Zdá se dosti pravděpodobné, že veslaři byli umístěni ve dvou úrovních, přičemž horní lavice veslařů byla vysunuta na krakorci za bok lodě, zatímco vesla dolní řady procházela otvory v bocích. Ke stavbě birém se používalo jedle anebo jiného lehkého jehličnatého dřeva, takže pro svou

nízkou váhu mohly být nasazovány do boje jen za příznivého počasí a na velice klidném moři. Byly spíše protáhlé (poměr jejich šířky k délce byl asi 1:7) a na délku měřily zhruba kolem třiceti metrů. Veslařů nesly kolem stovky. Těsně pod čárou ponoru čněl z přídě dubový, bronzem okovaný kloun *(rostrum)* určený pro najíždění proti nepřátelským plavidlům a k jejich potápění. Biréma nebyla užívána ani k převozu výsadkových jednotek, ani k boji muže proti muži po zahákování jiné lodi. V celém starověkém Řecku a v republikánském i v císařském Římě tvořili posádky veslic pouze profesionální veslaři, nikoli otroci.

biřic
Není to název, který by plně vystihoval takovouto funkci v době římské republiky, užívám ho jen proto, abych mohla pojmenovat jednak stráže pověřené udržováním veřejného pořádku, pokud o něj nepečovali liktoři, jednak muže, které si lichváři najímali k vymáhání peněz – aby dlužníky přinutili dluhy splácet a aby jim zabránili uprchnout.

boni
Doslova „řádní muži“. V římském senátě i mimo něj se tak nazývali ti, jejichž názory byly krajně konzervativní, a kdo byli „pravými republikány“. Ve stejném významu je v knize užíváno i názvu *optimáti*.

Campus Martius
Martovo pole, pláň táhnoucí se severně od serviovských hradeb, ohraničená na jihu Kapitolem a na východě Pincijským pahorkem; zbylou hranici tvořilo velké ohbí Tiberu. V republikánském období to ještě nebylo zabydlené předměstí Říma, nýbrž místo, kde tábořily armády triumfujících vojevůdců, kde prodělávala mládež výcvik ve zbrani, kde bývala ustájena a cvičena spřežení účastnící se vozatajských závodů a kde měli své ubikace státní otroci; scházely se tu centurijní sněmy, zelinářské zahrady zde soupeřily o prostor s veřejnou zelení. V ostrém ohbí řeky bylo Trigarium s tůněmi, kam se chodilo plavat, a na sever od nich v jejich těsném sousedství vyvěraly léčivé horké minerální prameny nazývané Tarentum. Napříč Martovým polem probíhala Via Lata (Via Flaminia) na své trase k Mulvijskému mostu, v pravém úhlu tuto cestu protínala Via Recta.

capite censi
Proletarii, římská chudina. Doslova „započítávaní podle hlav“, neboť jediné, co při sčítání lidu mohli censoři s těmito nemajetnými občany udělat, bylo fyzicky je spočíst. Byli příliš chudí, než aby náleželi k některé z pěti majetkových tříd, a převážnou většinou příslušeli do některé z městských tribuí, takže jejich hlasy nestály svým významem vůbec za řeč. Byli proto bez jakéhokoli politického významu – pokud ovšem dostali dost najíst a pokud pro ně byl zajištěn dostatek zábavy, tak aby se nebouřili. Ti *capite censi*, kteří žili na venkově, sice do jisté míry představovali cenné voličstvo, jenomže si jen zřídka mohli dovolit dostavit se v čase voleb do Říma. *Capite censi* nebyli ani politicky uvědomělí, ani se nezajímali o to, jakým způsobem funguje vláda v Římě; nebyla to také skupina utlačovaných obyvatel, tak jak tomu bylo v novověku po průmyslové revoluci. Obezřetně jsem se vyhýbala termínům „masy“ nebo „proletariát“, neboť jejich postmarxistický obsah nelze uplatnit na chudinu starověku. Zdá se, že to byli vcelku činorodí, šťastní, poněkud neotesaní lidé, naprosto nepropadali

servilitě, vynikajícím způsobem dokázali odhadnout svůj vlastní význam a chyběl jim jakýkoli respekt vůči mocným římského světa. Měli ovšem své nesporné hrdiny; k hlavním zřejmě náležel Gaius Marius – ovšem toliko do příchodu Caesara, jehož pak bezmezně uctívali. To ovšem nutně vede k domněnce, že jim nebyla nijak proti mysli vojenská nadvláda a koncepce Říma jako největšího a nejmocnějšího na celém světě.

Carinae
Jedna z nejluxusnějších římských obytných čtvrtí. Zaujímala severozápadní část temena pahorku Oppius a zahrnovala i Fagutal. Rozprostírala se od Velie až po Clivus Pullius. Směrem k jihovýchodu přes bažiny Palus Ceroliae se z ní otevíral pohled až k Aventinu.

Castor
Ono vždy na prvém místě zmiňované a nikdy neopomíjené z božských dvojčat. Třebaže celé náležité jméno impozantní stavby na Foru Romanu znělo *chrám Castora a Polluka* (nazývaných také Dioskúrové), Římané mu zpravidla zkráceně říkali toliko *Castorův chrám.* Vedlo to k mnoha žertům, kdy v různých situacích druhý z těchto dvou představitelů božské prasíly, Pollux, přicházel jaksi zkrátka. Z náboženského hlediska náleželi Castora Pollux k předním božstvům uctívaným Římany, snad i proto, že podobně jako Romulus a Remus to byla dvojčata.

catamita
Mladík sloužící k homosexuálním účelům.

censor
Censor byl nejvznešenější z římských magistrátů (úředníků), třebaže neměl imperium, a nedoprovázeli ho proto liktoři. Censoři byli dva, voleni byli centurijním sněmem na období pěti let (které se nazývalo *lustrum);* hlavní činnost censorů se však zpravidla soustřeďovala do prvních osmnácti měsíců tohoto období; lustrum bylo zahajováno zvláštním druhem oběti, jmenovala se *suovetaurilia* a tvořilo ji prase, ovce a býk. Censorem se nemohl stát nikdo, kdo předtím už nezastával úřad konsula, kromě toho se o censorství ucházeli jen ti konsulárové, jejichž *auctoritas* a *dignitas* byly zcela mimořádné. Censoři zkoumali a regulovali členství v senátu a v jezdeckém stavu a řídili provádění censu, všeobecného sčítání občanů v celém římském světě. V jejich pravomoci bylo přeřazovat občany z jejich tribue do jiné stejně tak jako z jedné třídy do druhé. Prováděli kontrolu majetku vzhledem k zařazení občana do majetkových tříd. Uzavírali také jménem státu veškeré hospodářské smlouvy, od pronájmu výběru daní až po veřejné práce. Roku 81 př.n.l. Sulla tento úřad v podstatě zrušil, avšak konsulové Pompeius a Crassus ho v roce 70 př.n.l. opět obnovili, i když poté censoři pracovali jen nepravidelně. Censoři nosili nachovou togu, která se nazývala *toga purpurea.*

centurio
Rádný profesionální člen velitelského systému jak v legiích postavených z římských občanů, tak i v pomocných pěších sborech. Byla by chyba vidět v centurionovi jakousi obdobu dnešních poddůstojníků; centurioni (setníci) požívali značně výsadního postavení, nijak nezkomplikovaného moderními společenskými přehradami mezi důstojníky a poddůstojníky. Poražený římský vojevůdce sotva hnul brvou, jestliže v boji ztratil třeba i vysoce postaveného vojenského tribuna, zato si však rval vlasy

plnými hrstmi, přišel-li o své centuriony. Hodnost centurionů byla odstupňována; nejnižší z nich veleli skupině osmdesáti legionářů a dvaceti mužům nebojových sil, ovšem kterak vlastně vypadal další služební postup takového centuriona v zjevně dobře propracovaném systému zvyšující se odpovědnosti a pravomoci, přesně nevíme. V republikánské armádě měla po reorganizaci provedené Gaiem Mariem každá kohorta šest centurionů; služebně nejvyšší z nich, *pilus prior,* velel jak první centurii své kohorty, tak i celé kohortě. Rovněž deset mužů velících deseti kohortám tvořícím jednu legii bylo hodnostně rozlišeno, přičemž *primus pilus* (tento termín byl později stažen na *primipilus),* služebně nejstarší centurio legie, byl podřízen přímo veliteli legie (jímž byl buď jeden z volených vojenských tribunů, anebo jeden z vojevůdcových legátů). V dobách republiky byli do hodnosti centurionů povyšováni řadoví vojáci. Centurio byl vybaven určitými jasně rozpoznatelnými odznaky své hodnosti: nosil chrániče holení, ochrannou košili nikoli drárěnou, nýbrž z kovových plátků, přilbu čnící špicemi do stran, nikoli dopředu a dozadu, a hůlku z vinné révy. Chodil zpravidla ozdoben i řadou získaných vyznamenání.

Circus Flaminius
Cirk na Martově poli nedaleko od Tiberu a Fora Holitoria. Byl zřízen roku 221 př.n.l. a sloužíval občas komiciálním schůzím, pokud bylo třeba, aby se plebejové anebo shromáždění všeho lidu sešli mimo pomerium. Zdá se, že byl občas používán i pro hry, ovšem jen pro podívanou, na kterou se nehrnuly takové davy, jaké plnily Circus Maximus, jelikož Circus Flaminius pojal jen asi padesát tisíc diváků.

Circus Maximus
Starý cirk vybudovaný králem Tarquiniem Priskem, ještě dříve než vznikla republika. Zcela vyplňoval Vallis Murcia, údolí mezi Palatinským a Aventinským pahorkem. Třebaže pojal až sto padesát tisíc diváků, je doloženo, že propuštěncům byl v době republiky při hrách do Cirku Maximu přístup odepřen, tak jako kdyby šlo o otroky. Na hry se prostě dralo příliš mnoho lidí. Ženy směly v Cirku Maximu sedět spolu s muži.

clivus
Strmá ulice.

coercitio
Kázeňská pravomoc, právo kurdského magistráta přimět ke splnění svých příkazů i prostřednictvím trestů. Občan se nemohl vzepřít niagistrátovi uplatňujícímu *coercitio,* ledaže by šlo o plebeje a že by se obrátil k tribunům lidu se žádostí o ochranu. Běžnými donucovacími prostředky byly pokuty nebo zabavení majetku; k fyzickému trestu sahali magistráti jen velice zřídka.

cognomen
Poslední z jmen římského muže, jehož ctižádostí bylo odlišit se nějak od dalších příslušníků rodu, s nimiž měl shodné prvé jméno *(praenomen)* a rodové jméno *(nomen).* Mohl přijmout cognomen podle vlastní volby, tak jak to učinil Pompeius, jenž se ozdobil cognominem Magnus, anebo mohl setrvat při jménu, kterého se v jeho rodu či rodině užívalo jako cognomina již po celé generace, jako tomu bylo u Juliů s cognominem Caesar. V některých rodinách bylo třeba užívat i více než jednoho cognomina: tak byl například pojmenován Quintus Caecilius Metellus Pius Cornelianus

Scipio Nasica, jenž byl adoptivním synem Metella Pia, v mém podání přezdívaného Hovňousek. Quintus bylo jeho první jméno (praenomen), Caecilius bylo jeho rodové jméno (nomen); Metellus Pius byla cognomina po jeho adoptivním otci; Cornelianus znamenalo, že pokrevně náleží do rodu Corneliů; a Scipio Nasica byla cognomina jeho skutečného pokrevního otce. Běžně byl znám jako Metellus Scipio, což představovalo přijatelný kompromis ve vztahu k jeho pokrevnímu i adoptivnímu rodu.
Cognomen se často odvozovalo od nějaké výrazné osobní charakteristiky nebo i tělesné vady – od velkých uší, plochých chodidel, hrbu, otékajících nohou – anebo připomínalo mimořádné činy – tak jako u rodu Caeciliů Metellů, jehož členové přijímali cognomina Dalmaticus, Balearicus, Macedonicus, Numidicus, vesměs ve vztahu k zemím, které jednotliví příslušníci rodu podrobili. K nejnápaditějším cognominům náležela bezesporu pojmenování vysloveně sarkastická – když například cognomen Lepidus, což znamená poctivec, zdobilo naprostého lotra – anebo mimořádně vtipná, když například muž tak jako tak už opatřený mnohonásobným cognominem – Gaius Julius Caesar Strabo Vopiscus – přišel ještě k jednomu dalšímu, Sesquiculus, což značilo, že je mnohem víc než Prďoch, totiž Jedenapůlprďoch.

comitia
Viz *sněmy.*

Comitium
Velký kruhový prostor, v němž probíhala zasedání lidových sněmů (neboli *komicií).* Comitium bylo v dolní části Fora Romana, v těsném sousedství schodiště vedoucího k budově senátu a Aemiliovy baziliky; snižovalo se ke středu řadou stupňů, na nichž stávali účastníci shromáždění; na komiciích se nikdy nesedělo. Když bylo Comitium zcela naplněno, pojalo patrně něco kolem tří tisíc mužů. Jeho řečnickou tribunu tvořila rostra, která do Comitia z jedné strany zčásti zasahovala.

condemno
Výrok, kterého užívala porota, pokud shledala obžalovaného vinným. Termín se vyskytoval toliko při jednání soudů; soudy a sněmy se odlišovaly svou terminologií.

confarreatio
Nejstarší a nejpevněji svazující ze tří forem římských sňatků. V Caesarově době jí užívali již jen patricijové, avšak ani pro ně již nebyl tento typ svazku povinný. Jednou z příčin, pro něž confarreatio ztratilo oblibu, byla skutečnost, že při něm nevěsta přecházela z otcovské moci přímo pod pravomoc manžela, takže měla mnohem méně práv než ženy uzavírající sňatek obvyklým způsobem; neměla možnost disponovat svým věnem ani volně podnikat. Druhá hlavní příčina nepopulárnosti confarreatia spočívala v mimořádně ztížené možnosti jeho zrušení; rozvod *(diffareatio)* byl po právní a náboženské stránce natolik znesnadněn, že vlastně nestál za úsilí, jež bylo třeba k jeho uskutečnění vyvinout, ledaže okolnosti jiné řešení prostě nepřipouštěly.

consultum
Termín pro rozhodnutí přijímaná senátem, jeho plné znění bylo *senatus consultum.* Takovéto usnesení senátu ovšem ještě nemělo sílu zákona. Aby se usnesení mohlo stát zákonem, muselo být consultum předloženo některému z lidových sněmů, tributnímu nebo centurijnímu, který ho pak hlasováním uzákonil – pokud ovšem členové tohoto

shromáždění byli projednávanému consultu nakloněni. Četná consulta nicméně nebyla ani předkládána některému ze sněmů, ani odhlasována jako zákon, a přesto je celý Řím za zákon přijímal; patřila k nim rozhodnutí o ustanovení správců provincií, vyhlášení války a směrnice pro jejich vedení a vše, co bylo spojeno se zahraniční politikou. Platnost zákona přiřkl této skupině rozhodnutí senátu až Sulla v roce 81 př.n.l. Proti senátnímu usnesení mohli ovšem vznášet své veto tribunové lidu.

contio
Předběžná rokovací schůze k projednání návrhů zákonů nebo jiné agendy sněmů. Zde se předběžně prodebatovávaly některé návrhy, které teprve potom mohly být předloženy oficiálním sněmům (komiciím) k hlasování. Contio (mn. č. *contiones)* svolávali zplnomocnění úředníci.

contubernalis
Nejmladší elév vojenské kariéry, nejnižší velitelská hodnost v římských legiích, nepočítaje v to ovšem služební dráhu centurionů. Centurion totiž nezačínal jako důstojnický elév, neboť na centuriony byli povyšováni zkušení řadoví vojáci.

corona civica
Druhé nejvyšší římské vojenské vyznamenání. Byl to vínek z dubových listů a dostával ho jako ocenění ten, kdo zachránil životy svých spolubojovníků a dokázal přitom až do konce bitvy udržet postavení, kde k záchraně došlo. Corona civica byla udílena jen za podmínky, že zachránění vojáci před vojevůdcem slavnostně odpřisáhli, že tomu tak skutečně bylo. L. R. Taylorová tvrdí, že k Sullovým reformám ústavy náleží i důležitá změna týkající se udělování nejvyšších vojenských vyznamenání, korun či věnců; podle příkladu Marka Fabia Buteona totiž jejich nositelům údajně náleželo i členství v senátu, což by řešilo složitou otázku Caesarova senátorství (komplikovanou už tím, že jakožto flamen Dialis byl Caesar stejně členem senátu od chvíle, kdy oblékl togu virilis). Gelzer s Taylorovou v tomto souhlasí – žel toliko v pouhé poznámce pod čarou!

corpus animusque
Tělem i duší.

cunnus
Latinský vulgární a značně pohoršlivý termín pro ženský pohlavní orgán – „kunda“.

Cuppedenské tržiště
Latinsky *macellum Cuppedenis.* Specializované trhy rozprostírající se za horní částí Fora Romana na jeho východní straně, mezi ulicí Clivus Urbius a okraji Fagutalu a Carin. Prodávalo se na něm luxusní a speciální zboží, jako pepř, koření, kadidla, masti, oleje, balzámy; sloužilo také jako květinový trh, kde si Římané a Římanky (všichni Římané milovali květiny) mohli koupit cokoli od kytice až po květinové girlandy k zavěšení na krk anebo uvité věnečky na hlavu. Až do doby, kdy byl pozemek tržiště odprodán, aby bylo z čeho financovat Sullovo tažení proti králi Mithridatovi, náležela tato půda státu. Z esquilinské strany k němu přiléhala *horrea piperata* – sklady a obchody s dalším kořením a s vonnými substancemi.

Curia Hostilia
Budova senátu. Římané se domnívali, že ji vystavěl Tullus Hostilius, bájný třetí římský král, odtud i její jméno („radnice Hostiliova“). Později byla přestavěna Caesarem a získala jméno Curia Julia.

cursus honorum
Viz *magistráti*.

custos
Úředník ustanovený k dohledu nad průběhem hlasování v komiciích.

Dákie
Rozsáhlé území zahrnující dnešní Maďarsko východně od Tisy, západní Rumunsko a Sedmihradsko. Původ jejích nejstarších obyvatel se ztrácí v mlhách, avšak podle toho, co se Řím v posledním století př.n.l. o nich dovídal, náležel tento lid ke keltským kmenům, alespoň pokud šlo o jeho kulturu a o jeho dovednost při zušlechťování kovů. Dákové byli organizováni v kmeny, byli usedlí na půdě a věnovali se zemědělství. Po povstání krále Byrebista v šedesátých letech př.n.l. započaly dácké kmeny s nájezdy do Římany ovládaných oblastí severní Makedonie a Illyrika, takže se pro Řím začaly stávat jistým problémem.

damno
Výrok, jímž vyjadřovalo komiciální shromáždění rozsudek „vinen“. Neužívalo se ho u soudů.

Danubius
Římané ho nazývali také „Danuvius“; pro Řeky to byl Ister, i když ovšem Řekové nevěděli, kde pramení a kudy přitéká, a znali jen jeho vyústění do Euxinského (Černého) moře. Římané Caesarovy doby už přibližně věděli, že je to řeka veliká a značně dlouhá a že protéká Pannonií, jižní Dákií a severní Moesií. Dnes je známa pod jmény Danube, Donau, Duna, Dunav, Dunarea – a Dunaj.

demagog
Původně řecký pojem označující politika, který se obracel především k davům. Římský demagog (šlo takřka bez výjimky vždy o tribuna lidu) dával přednost prostoru Comitia před senátem, avšak jeho programem nebylo žádné „osvobození mas“, a ani davy, které mu naslouchaly, se nerekrutovaly z řad chudiny. Termín prostě označoval muže spíše radikálních než ultrakonzervativních názorů.

denarius
S výjimkou jedné nebo dvou velice řídkých ražeb zlatých mincí byl denarius nejvyšším platidlem republiky. Byl ze stříbra, téměř ryzího, vážil skoro čtyři gramy a byl poměrně malý – zhruba velikosti našeho desetihaléře. Jeden talent se rovnal 6250 denariů. V oběživu se patrně vyskytovalo více denariů než sesterciů.

diadém
Nebyla to koruna ani tiára, ale pevná bílá stuha, asi 25 mm široká, na obou koncích vyšívaná a často ukončená třásněmi. Stala se symbolem moci helénistických

panovníků, nosit ji směl pouze král nebo královna. Jak máme možnost vidět na mincích, obtáčela se kolem hlavy, buď přes čelo, anebo až nad hranicí vlasů, a vázala se v týlu na uzel; její konce splývaly volně na ramena.

dies agonales
V římském kalendáři byly čtyři *dies agonales:* devátý leden, sedmnáctý březen, jedenadvacátý květen a jedenáctý prosinec. O přesný význam názvu *agonalis* se vedou spory, jisté se však zdá to, že o všech čtyřech těchto dnech obětoval rex sacrorum v Regii berana. K božstvům, jichž se oběť týkala, náleželi snad Jupiter, Janus, Mars, Vediovis a Sol Indiges.

dies nefasti
Asi padesát osm dnů v římském kalendáři bylo označeno jako *dies nefasti.* Občané v nich nemohli zahajovat soudní řízení před městským prétorem a v dosahu jeho právní působnosti a nemohlo se konat hlasování v komiciích. Senát se však o *dies nefasti* scházet mohl, právě tak jako mohla probíhat i jednání před stálými soudy a jako se mohly konat *contiones.*

dies religiosi
Dny nešťastné, spojené s neblahými předpověďmi. Byly několikeré, zahrnovaly tři dny v roce, kdy se otevíral *mundus* a vypouštěl z podsvětí nebožtíky, dále dny v červnu, kdy byla otevřena Vestina svatyně, a konečně dny obřadů *Saliů,* Martových kněží. Ve všech těchto dnech bylo neblahé a zhoubné počínat cokoli, co v tu dobu nebylo naprosto nutné konat, od sňatků přes nástup cesty a najímání vojáků až po jednání komicií. Tři takové dny v každém měsíci (byl to den po kalendách, nonách a idách) byly považovány za tak nešťastné, že se jim dostalo pojmenování *dies atri* neboli černé dny.

dignitas
Podobně jako *auctoritas* označuje také *dignitas* postavení muže v římském světě, a to spíše jeho osobní hodnotu než veřejnou váhu, třebaže výrazná *dignitas* mohla jeho význam v římské společnosti nesmírně zvýšit. Vystihovala úhrn jeho čestnosti, hrdosti, rodového původu a předků, váhu jeho slova, jeho inteligenci, jeho skutky, schopnosti, znalosti a lidskou cenu. Ze všech hodnot, které římský šlechtic vlastnil, byl nejcitlivější právě na svou *dignitas* a tu si také nejúzkostlivěji chránil.

dolabra
Zákopnické nářadí římských legionářů, kombinovaný nástroj, jenž měl na jedné straně břit a na druhé špičku. Každý voják, pokud neměl za úkol nést s sebou jiný druh nářadí, měl dolabru ve své „plné polní".

dórský sloh
Jeden ze tří řeckých stavebních slohů. Hlavice dórského sloupu, který mohl být hladký i rýhovaný, měla nejprostší vzhled a vyhlížela jako spodní strana talíře.

drachma
Užívám tohoto názvu mince tam, kde se v knize nehovoří o římské, nýbrž o helénské měně, neboť drachma se svou váhou přibližně 4 gramů nejvíce blíží denariu. V

soupeření o oblibu ovšem postupně vítězily římské mince, především díky své jednotné a centrálně garantované povaze; na sklonku republiky dával tehdejší svět vesměs přednost měně Říma před helénistickými mincemi.

duumviri
Doslova „dva muži“. Název se zpravidla týkal dvou mužů téže magistrátské funkce, kteří byli ustanoveni jako soudci anebo jako nejvyšší magistráti *municipia.*

Ecastor! Edepol!
Nejslušnější a nejméně opovážlivé latinské výkřiky podivu nebo úžasu, v překladu blízké citoslovci „Bože!“. Ženy užívaly spíše prvního z nich, muži si ulevovali slovem „Edepol!“ Podle jejich slovního základu lze soudit, že se jimi Římané a Římanky dovolávali Castora nebo Polluka.

edicta
Zásady, jimiž zvolený magistrát vytyčil způsob, jakým hodlá vykonávat svůj úřad a plnit své povinnosti. Každý z magistrátů je zveřejnil v okamžiku, kdy se ujímal svého úřadu, a očekávalo se, že se jimi bude řídit po celou dobu, kdy ho bude zastávat. Často se tak nedělo, takže musel být k jejich dodržování přinucován zákonnými cestami.

édil
V Římě existovali čtyři magistráti nazývaní édil *(aedilis),* dva plebejští a dva kurulští. Jejich působnost byla omezena na město Řím. Jako první byla zřízena funkce plebejských édilů (roku 493 př.n.l.), měli za úkol být pomocníky tribunů lidu při výkonu jejich úřadu, zejména však měli ochraňovat zájem plebsu ve vztahu k jeho kultovnímu středisku, Cereřinu chrámu. Édilové brzy nabyli práva dozoru nad všemi budovami města a nad archivací plebiscitů odsouhlasených v plebejském shromáždění, stejně tak jako nad veškerými rozhodnutími senátu *(consulta),* která se k plebiscitům vztahovala. Plebejští édilové byli voleni plebejským shromážděním. Roku 367 př.n.l. byl pak zřízen úřad dvou kurulských édilů, aby i patricijové získali podíl na správě veřejných budov a archivů; byli voleni shromážděním lidu. Velice brzy se však kurulskými édily stávali stejně tak plebejové jako patricijové. Od třetího století př.n.l. pak nesli všichni čtyři édilové společně odpovědnost za péči o římské ulice, za dodávku vody, za stoky, dopravu, veřejné budovy, sochy a zařízení, trhy, váhy a míry (souprava váhových a měrových standardů byla uložena v podzemí chrámu Castora a Polluka), za hry a za zásobování obyvatelstva obilím. V jejich pravomoci bylo udílet římským občanům i ostatním obyvatelům pokuty za jakékoli porušení pravidel týkajících se uvedených oblastí; takto získané peníze ukládali édilové ve své pokladně pro potřebu financování her. Úřad édila – jak plebejského, tak kurulského – nebyl sice nutnou součástí *cursu honorum,* avšak pro muže, který si dělal naději na úřad prétora, to byla vzhledem ke spojení s pořádáním her cenná příležitost, jak si získat popularitu. Dospěla jsem k přesvědčení, že édilům nepříslušelo imperium a že proto nebyli oprávněni usedat na kurulské křeslo ani neměli nárok na liktory.

Elymais
Rozsáhlé, velmi úrodné území na východ od dolního toku Tigridu. Sahalo od *Mare Erythreum* až k vrchům poblíže Sús a náleželo k říši parthského krále.

epikúrejec
Stoupenec názorů řeckého filozofa Epikúra. Epikúros původně zastával hedonizmus dovedený do takové krajnosti, že už tak říkajíc jednou nohou stál na půdě askeze; slast měl člověk v daném okamžiku vychutnávat toliko jednu jedinou a zakoušet ji měl s takovým požitkem, aby jakékoli přehánění samo o sobě zážitek zmařilo. Účast na veřejném životě stejně jako jiné úmorné činnosti byly zakázány. V Římě byly tyto zásady podstatně uvolněny, takže se římský aristokrat mohl prohlásit za epikúrejec, a přesto se věnovat politické dráze. Na sklonku republiky se pak hlavní slastí vyznávanou běžnými epikúrejci stalo jídlo a víno, došlo tak k vulgarizaci původního Epikúrova učení.

epitomé
Výtah, výpis. Zkrácené podání většího díla, které sledovalo zhuštění maximálního objemu informací do minimálního počtu slov, o to bez ohledu na literární styl a dokonalost.

ethnarcha
Obecné řecké pojmenování představeného vesnice nebo města. Existovala i jiná, specializovaná jména, nechtěla jsem však zaváděním takové pestřejší terminologie čtenáře zbytečně mást.

Euxinské moře
Soudobé Černé moře. Vzhledem k množství velkých řek, které se do něho vlévaly (zejména v dobách, kdy jejich tok ještě nebyl regulován přehradami), obsahovalo Euxinské moře méně soli než ostatní moře; proud v Thráckém Bosporu a v Helléspontu směřoval vždy z Euxinského moře do moře Středozemního (respektive Egejského) – takže se z Euxinu snadno vyplouvalo, ale těžko se do něho vnikalo.

fasces
Svazky třiceti březových prutů (jeden za každou kurii) rituálně křížem převázané červenými řemínky. Původně to byl odznak moci starých etruských králů, vytrval však v římském světě po celou dobu republiky až do císařství. Nosili je muži zvaní *liktoři* před kurulským magistrátem (a rovněž tak před proprétorem a prokonsulem) jako viditelný symbol jeho imperia. Uvnitř pomeria byly nošeny pouhé svazky prutů jako připomenutí, že kurulský magistrát zde má jen právo napomínat, nikoli trestat; mimo pomerium byly do svazků prutů navíc vetknuty sekery na znamení, že kurulský úředník má i hrdelní pravomoc. Jediný, kdo měl i uvnitř pomeria právo mít ve svazcích prutů vetknuty sekery, byl diktátor. Počet fasces odpovídal stupni imperia – diktátoru jich příslušelo čtyřiadvacet, konsulovi nebo prokonsulovi dvanáct, prétorovi (a proprétorovi) šest. Vůbec prvním diktátorem, před nímž kráčelo čtyřiadvacet liktorů nesoucích čtyřiadvacet svazků prutů, se stal Sulla. Až do té doby mívali diktátoři stejný počet liktorů jako konsulové, tedy dvanáct.

fasti
Fasti byly původně dny, kdy bylo dovoleno zabývat se podnikáním, avšak časem se jejich význam rozšířil: staly se kalendářem, soupisem obsahujícím data svátků a slavností a také seznam konsulů (patrně proto, že Římané se v letopočtech nejlépe orientovali podle toho, kdo byli v daném roce konsulové). V knize *První muž Říma je*

vysvětlení o římském kalendáři obsažnější, než mi dovoluje prostor zde – naleznete je rovněž pod heslem *fasti.*

fellator
Ten z dvojice homosexuálů, kdo svému partnerovi saje penis.

feriae
Svátky. Třebaže účast na oficiálních obřadech nebyla o svátcích nijak povinná, feriae zpravidla znamenaly, že se nekonala obchodní a podnikatelská jednání, že se nepracovalo, nejednalo se u soudů a že bylo třeba vyhnout se i veškerým soukromým svárům a sporům. Pracovní klid o feriích se vztahoval i na otroky a také na některý dobytek včetně volků, nikoli však na koně a ostatní jízdní zvířata.

feriae Latinae
Každoroční slavnost na Albské hoře, *Latinské svátky.* Byly to svátky pohyblivé, jejichž datum stanovovali konsulové nastupující úřad o Novém roce, a to na zasedání senátu svolaném do chrámu Jova Nejlepšího Největšího. Božstvem svátků byl Jupiter Latiaris.

flamen
Flamines (množné číslo) byli patrně nejstarším druhem kněží v Římě, jejich vznik sahá přinejmenším až do doby římských králů. Existovalo celkem patnáct flaminů, tři hlavní a dvanáct podružnějších. Tři hlavní byli *flamen Dialis* (sloužil Jovovi Nejlepšímu *Největšímu), flamen Martialis* (určen ke službě Martovi) a *flamen Quirinalis* (spojen s božstvem Quirinem). Až na nebohého flamina Dialis nebyl zřejmě žádný jiný flamen nijak tragicky zatěžován všelijakými zápověďmi a tabu, zato měli všichni tři hlavní flaminové nárok na plat od státu a na státní byt a příslušelo jim členství v senátu. Manželka flamina se nazývala *flaminica.* Flamen Dialis a jeho manželka flaminica Dialis museli být původem patricijové, o ostatních flaminech, hlavních i podružných, jsem nic takového nezjistila. Pro jistotu jsem se však i v těchto případech přiklonila k téže zásadě.

Fortuna
Jedno z nejuctívanějších a nejdůležitějších římských božstev. Všeobecně se mu přisuzovala ženská přirozenost a jako bohyně měla Fortuna mnoho tváří; její podoby byly v Římě zpravidla vysoce specializovány. Fortuna Primigenia byla Jovovou prvorozenou dcerou, Fors Fortuna byla obzvlášť důležitou bohyní chudiny, Fortuna Virilis pomáhala ženám skrývat jejich fyzické nedostatky před muži, Fortunu Virgo uctívaly nevěsty, Fortuna Equestris strážila jezdce a Fortuna Huiusque Diei („Fortuna dneška“) byla obzvlášť ctěna vojenskými veliteli a předními politiky vojenského původu. Existovaly i další Fortuny. Římané prostě věřili ve Štěstěnu, třebaže nechápali štěstí ve stejném smyslu, v jakém ho vidíme my; Říman se o svůj šťastný osud musel *zasloužit,* avšak přesto se velice střežil – a platilo to i o tak nesmírně inteligentních mužích, jako byli Sulla a Caesar, nemluvě o ostatních pověrčivých Římanech – aby proti sobě Fortunu ničím nepopudil. Stát se miláčkem Štěstěny bylo Římanovi nade všechny ostatní cíle.

forum
Shromaždiště v římských obcích, prostranství obestavěné budovami, zhusta veřejnými.

Forum Romanum
Toto dlouhé otevřené prostranství, střed veřejného života Říma, bylo převážně věnováno – stejně tak jako i budovy, které ho lemovaly – politickému dění, obchodu a náboženství. Nejsem přesvědčena, že by jeho volný střed byl trvale zahlcen všelijakými trhoveckými boudami, stánky a kárami; četné popisy právních a politických jednání nepřetržitě probíhajících v jeho dolní části vylučují, že by se tam našlo místo pro podobné kramaření. Na esquilinské straně ostatně sousedila s Forem Romanem dvě značně rozsáhlá tržiště, oddělená od něj jen řádkou budov, a tam také se daleko spíše uchylovaly všelijaké ty volně rozestavené pultíky a přístřešky. Forum leželo níže než okolní čtvrti, bylo vlhké, chladné a bez sluníčka – přesto však trvale plné života a nepokoje, ruchu politické činnosti.

frakce
Nejběžnějším označením přívrženců římského politika je frakce (latinsky *factio);* v žádném směru ji však nelze považovat za politickou stranu v soudobém smyslu tohoto pojmu. Frakce se utvářely kolem mužů, kteří měli výraznou *auctoritas a dignitas,* a byly toliko dokladem o jejich schopnostech získat si a udržet stoupence. Tehdy ještě neexistovaly žádné politické ideologie ani stranické směrnice.

Galie, Galové
Říman zřídkakdy pojmenoval Kelta Keltem; pro něho to byl Gal. A ty země, kde Galové žili, se vesměs nazývaly Galie, i když šlo třeba o Anatolii (Galatii). Dříve než si Zaalpskou Galii – to znamená Galii ležící západně od Alp – podrobil Caesar, dělila se zhruba na Galii Vlasatou či Dlouhovlasou *(Gallia Comata),* jež zatím nepodlehla helénistickým vlivům ani pořímštění, dále na pás při březích Středozemního moře (s dlouhým výběžkem sahajícím podél řeky Rhodanu do vnitrozemí), jenž byl znám pod jménem Provincie a byl už jak helénizován, tak i pořímštěn, a konečně na oblast v sousedství přístavu Narbo, které se říkalo Narbonská Galie (třebaže oficiálně tak byla nazývána až za Augustova principátu). Pro Zadní Galii užívám i názvu Zaalpská Galie, což odpovídá jejímu náležitému latinskému jménu *Gallia Transalpina.* Pro území, jež se oficiálně nazývalo *Gallia Cisalpina,* jelikož leželo na italské straně Alp, jsem volila jméno Italská Galie. Tu dělila na dvě části řeka Padus (dnešní Po, *Pád).* Nemůže být pochyb o tom, že Galové jako plemeno bylí spřízněni s Římany, neboť příbuzné byly jak jejich jazyky, tak i mnoho výrobních způsobů, zejména při zpracování kovů. Římané byli ovšem ve srovnání s Galy obohaceni o zkušenosti plynoucí z toho, že byli po staletí vystaveni styku se středomořskými kulturami.

gens
Mužův rod nebo v širším smyslu rodina. Vyjádřen byl tím, jaké bylo jméno *(nomen)* jeho nositele, jako například Cornelius nebo Julius. Vzhledem k tomu, že termín *gens* je v latině ženského rodu, zněl ovšem název rodu *gens Cornelia* nebo *gens Julia.*

gladiátor
Bojovník z manéže, profesionální vojenský atlet, který podstupoval utkání v zápasišti před diváky při pohřebních hrách, konaných k uctění památky zesnulého. V době

republiky existovaly jen dva typy gladiátorů, galští a thráčtí; toto rozlišení se týkalo toliko stylu boje a výzbroje, nemělo nic společného s národností zápasníků. Střetnutí gladiátorů za republiky ještě nesměřovalo k záhubě protivníka, nebyl to boj „na život a na smrt“. Gladiátoři tehdy také nebyli majetkem státu; a jen málokteří z nich byli otroky. Vlastnili je soukromí majitelé a získat je, živit a vycvičit stálo dost peněz – až příliš mnoho na to, aby si je někdo přál vidět mrtvé. Brutalita davů za císařského Říma ani gesto zdviženého nebo sklopeného palce tehdy ještě neexistovaly. Gladiátor byl najímán již v mládí a absolvoval pět až šest utkání do roka, za celou svou dráhu pak bojoval maximálně třicetkrát. Poté měl volnost odejít na odpočinek (třebaže s tím nebylo spojeno automatické nabytí římského občanství). Zpravidla se odebíral do nějakého většího města, kde se dával najmout jako osobní strážce, vyhazovač nebo prostě námezdní rváč. Za republiky byli takřka všichni gladiátoři Římané, povětšině šlo o dezertéry nebo vzbouřence z legií; občas se pro dráhu gladiátora z čiré náklonnosti k boji rozhodl i svobodný občan (nemusel se proto vzdát svého římského občanství).

Gracchové

Bratři Gracchové, Tiberius Sempronius Gracchus a jeho mladší bratr Gaius Sempronius Gracchus. Byli to synové Cornelie (dcery Scipiona Africana a Aemilie Pauly) a Tiberia Sempronia Graccha (konsula v letech 177 a 163 př.n.l., censora v roce 169 př.n.l.), takže už jejich rod je opravňoval k dosažení úřadu konsulů, k vysokým velitelským funkcím v armádě i k dosažení úřadu censorů. Žádný z nich však nedospěl dále než k výkonu úřadu tribuna lidu, což byl výsledek obzvláštní kombinace prvků v jejich povahách – vypjatého idealizmu, nekonformnosti a nesmírného pocitu odpovědnosti vůči Římu. Tiberius Gracchus, jenž se stal tribunem lidu pro rok 133 př.n.l., se pustil do nápravy nešvarů, které viděl ve způsobu, jakým římský stát obhospodařoval svůj *ager publicus;* za cíl si stanovil dosáhnout jeho rozdělení nemajetným Římanům (civilistům) a darováním této půdy je tak povzbudit k tomu, aby na ní začali tvrdě pracovat a plodili syny. Když na konci ročního období svého úřadu neviděl toto své předsevzetí splněno, porušil zvyky a pokusil se získat úřad tribuna lidu podruhé. Byl pak na Kapitolu ubit holemi rozzuřenými oponenty.

Gaius Gracchus, o deset let mladší než Tiberius, byl tribunem lidu zvolen pro rok 123 př.n.l. Byl schopnější než jeho bratr a poučil se také z jeho chyb; rozhodl se zjevně změnit od základu celou orientaci tehdejší krajně konzervativní římské společnosti. Jeho reformy byly mnohem rozsáhlejší než Tiberiovy a netýkaly se toliko *ager publicus,* nýbrž i obstarávání levného obilí pro obyvatelstvo (čímž zdaleka nesměřoval jen k prospěchu chudiny, neboť Gracchus nemínil tyto příděly nijak podmiňovat zkoumáním majetkových poměrů), úpravu služby v armádě, zakládání kolonií římských občanů v cizině, podnícení veřejných stavebních prací v celé Itálii, vynětí soudů z pravomoci senátu, zavedení nového systému vybírání daní v provincii Asia a rozšíření přístupu k římskému občanství pro Latiny a Italiky. Když i jemu končilo roční období tribunátu, šel ve stopách svého bratra a ucházel se o další rok. Nebyl však zabit, naopak, úřad získal. Na konci tohoto druhého období se rozhodl kandidovat znovu, byl však poražen. Neměl pak už možnost nijak zasáhnout a musel jen přihlížet tomu, jak se všechny jeho zákony a reformy počínají hroutit. Když mu došly zákonné prostředky, uchýlil se Gaius Gracchus posléze k násilí. Mnoho z jeho stoupenců bylo zabito, poté co senát poprvé v dějinách vyslovil své *ultimum consultum,* Gaius Gracchus pak raději spáchal sebevraždu, než aby se dal zajmout.

Podrobněji je osud bratří Gracchů vylíčen v glosáři ke knize *Koruna z trávy.*

groma
Nástroj užívaný v zeměměřičství.

harpyje
Nestvůry z řeckých bájí. Pokud uvěříme Vergiliovi, pak se Římané domnívali, že harpyje jsou ptáci s ženskými hlavami, Řekové si je ovšem představovali spíše jako ženy s křídly a dravčími pařáty. Unášely lidi a loupily potravu a ještě za sebou na znamení posměchu zanechávaly svůj trus.

helénistický
Termín vyjadřující šířící se vliv řecké kultury ve starověkém světě v době po smrti Alexandra Velikého. Toto působení se projevilo v životním stylu, v architektuře, oblékání, řemeslech, formách vlády, v obchodních praktikách i v rostoucím významu řečtiny.

hlasování
Hlasování v Římě bylo tímokratické, což značí, že váha jednotlivých hlasů byla značně ovlivněna majetkovým postavením hlasujících a že jeho podstatou nebyla zásada „jeden občan, jeden hlas“. Ať už jedinec hlasoval v centuriích nebo v tribuích, jeho vlastní hlas mohl ovlivnit pouze rozhodnutí té centurie nebo tribue, v níž se hlasování zúčastnil. Celkový výsledek však byl dán rozhodnutím, za něž se postavila většina centurií nebo většina tribuí: takže počet výsledných hlasů v centuriích první majetkové třídy byl 91, což odpovídalo počtu centurií v prvé majetkové třídě, výsledných hlasů všech tribuí bylo 35, tedy tolik, kolik bylo celkem tribuí. Hlasování v porotách probíhalo jinak. Hlas každého porotce měl přímý vliv na výsledek procesu; jelikož porota musela mít lichý počet členů a o verdiktu rozhodovala prostá většina, jednomyslnost se nevyžadovala. Pokud z nějakých důvodů měla porota sudý počet členů a hlasování dopadlo nerozhodně, považoval se rozsudek za osvobozující. I hlasování v porotě bylo ovšem v podstatě tímokratické, neboť do poroty se nedostal nikdo, kdo se netěšil význačnému hmotnému postavení.

hry
Latinsky *ludi*. Představovaly povýtce římskou zábavu, jejíž kořeny sahaly přinejmenším až někam k počátkům republiky. Zprvu se hry konávaly jen jako součást vojevůdcova triumfu, avšak od roku 366 př.n.l. se *ludi Romani* staly každoroční událostí; později se k nim připojoval stále rostoucí počet dalších her konaných v průběhu celého roku. Vesměs se hry také stále prodlužovaly a staly se velmi významnými státními slavnostmi. Zprvu hry spočívaly zpravidla jen v závodech spřežení válečných vozů, později se k nim připojily štvanice na zvěř a divadelní hry provozované ve zvlášť k tomu stavěných divadlech. Každé hry začínaly prvého dne obřadným, avšak barvitým náboženským průvodem procházejícím Cirkem, poté následoval jeden nebo dva vozatajské závody a nakonec box nebo zápas, které byly omezeny jen na tento zahajující den. Následující dny pak náležely divadlu; komedie byly v mnohem větší oblibě než tragédie a nejpopulárnější podívanou byly rozpustilé atellanské frašky a mimus. Jak se hry chýlily ke konci, převládly v jejich programu opět vozatajské závody proložené občasnou štvanicí. Gladiátorské zápasy *nebyly* součástí republikánských her (pořádaly je soukromé osoby, zpravidla v souvislosti s

pohřebními obřady za zemřelé příbuzné, a to na Foru Romanu, nikoli v cirku). Hry se konaly na státní útraty, třebaže muži, jimž šlo o to, získat si jméno a pověst, museli v době, kdy vykonávali úřad édilů, sáhnout hluboko do svého vlastního měšce, aby právě „jejich“ hry byly atraktivnější, než jak by byly dovolily pouhé veřejné fondy. Většina velkých her probíhala v Cirku Maximu, některé menší pak v Cirku Flaminiu. Přístup na hry měli všichni svobodní římští občané (vstupné se neplatilo žádné), jak muži, tak i ženy; v divadle seděly ženy odděleně, v cirku nikoli; otroci ani propuštěnci se jako diváci účastnit nesměli, bezpochyby proto, že ani Circus Maximus, který pojal 150 000 diváků, nebyl dostatečně veliký na to, aby se do něho spolu se svobodnými občany vešli i propuštěnci.

chrýselefantin
Umělecký předmět vytvořený ze zlata a slonoviny.

idy
Třetí z trojice pojmenovaných dní v měsíci, které tvořily pevné body v počítání času. Data se uváděla zpětným odpočtem od každého z těchto dnů – kalend, non, id. Idy nastávaly patnáctého dne dlouhých měsíců (března, května, června a října) a třináctého dne měsíců ostatních. Idy byly zasvěceny Jovovi Nejlepšímu Největšímu a slavily se obětováním ovce, které vykonával na Kapitolu flamen Dialis.

Illyricum
Divoká hornatá země na východních březích Jaderského moře. Jeho obyvatelé náleželi k indoevropskému plemeni nazývanému Illyrové, dělili se na kmeny a vzdorovali nejprve řeckému a pak římskému pronikání od pobřeží do vnitrozemí. Republikánský Řím se o Illyricum příliš nezajímal, pokud ovšem bojovné kmeny nezačaly ohrožovat východ Italské Galie – pak proti nim senát vysílal trestné výpravy.

imago, imagines
Imago byla věrně kolorovaná podoba tváře, zhotovená z čistého včelího vosku, jež doplněna parukou působila překvapivě životným dojmem (ten, kdo navštívil muzeum voskových figurín, snadno pochopí, jak věrné podoby mohou voskové masky dosáhnout – a není důvod se domnívat, že by římské *imago* mělo být méně dokonalé než voskové tváře vzniklé ve viktoriánské Anglii). Jakmile dosáhl římský aristokrat jistého stupně veřejného uznání, získal *ius imaginis*, právo na vytvoření své voskové podoby. Někteří současní odborníci soudí, že ius imaginis nabýval muž již v okamžiku, kdy se ujal prvního kurulského úřadu, což by byla funkce édila. Jiní jsou toho názoru, že to byl až prétor, další tvrdí, že teprve konsul. Já osobně se kloním k tomu, že to byl už prétor a také nositelé nejvyšších vyznamenání – koruny z trávy a občanské koruny – a dále pak i držitelé nejvyšších flaminátů spolu s pontifikem maximem. Všechny imagines svých členů rodina uchovávala v umělecky zhotovených miniaturních napodobeninách chrámů umístěných v atriu domu a pravidelně u nich konala oběti. Když zemřel někdo z význačných členů rodiny vlastnící ius imaginis, byly masky k pohřebním obřadům vyňaty ze skříněk a v průvodu je pak nesli nasazeny na tvářích herci vybraní tak, aby již svou postavou a fyzickým vzezřením připomínali zpodobenou Osobu. Zeny ovšem ius imaginis získat nemohly – dokonce ani Cornelia matka Gracchů nikoli.

imperium
Imperium představovalo stupeň autority, jakou požíval kurulský magistrát nebo promagistrát. Mít imperium znamenalo, že je muž vybaven autoritou svého úřadu a že mu nelze odporovat (za předpokladu, že jedná v mezích svého imperia a v mezích zákonů určujících jeho pravomoci). Bylo udíleno prostřednictvím *lex curiata* a trvalo pouze jeden rok. Jeho prodloužení podléhalo schválení senátu a lidu římského (případně jen lidu). Vnějším znakem imperia byli liktoři nesoucí před jeho držitelem na ramenou fasces; čím větší byl počet liktorů, tím vyšší bylo i mužovo imperium.

imperium maius
Imperium tak vysokého stupně, že jeho držitel byl nadřazen i konsulům, kteří toho roku zastávali úřad. Konsulové roku měli větší imperium než prétoři.

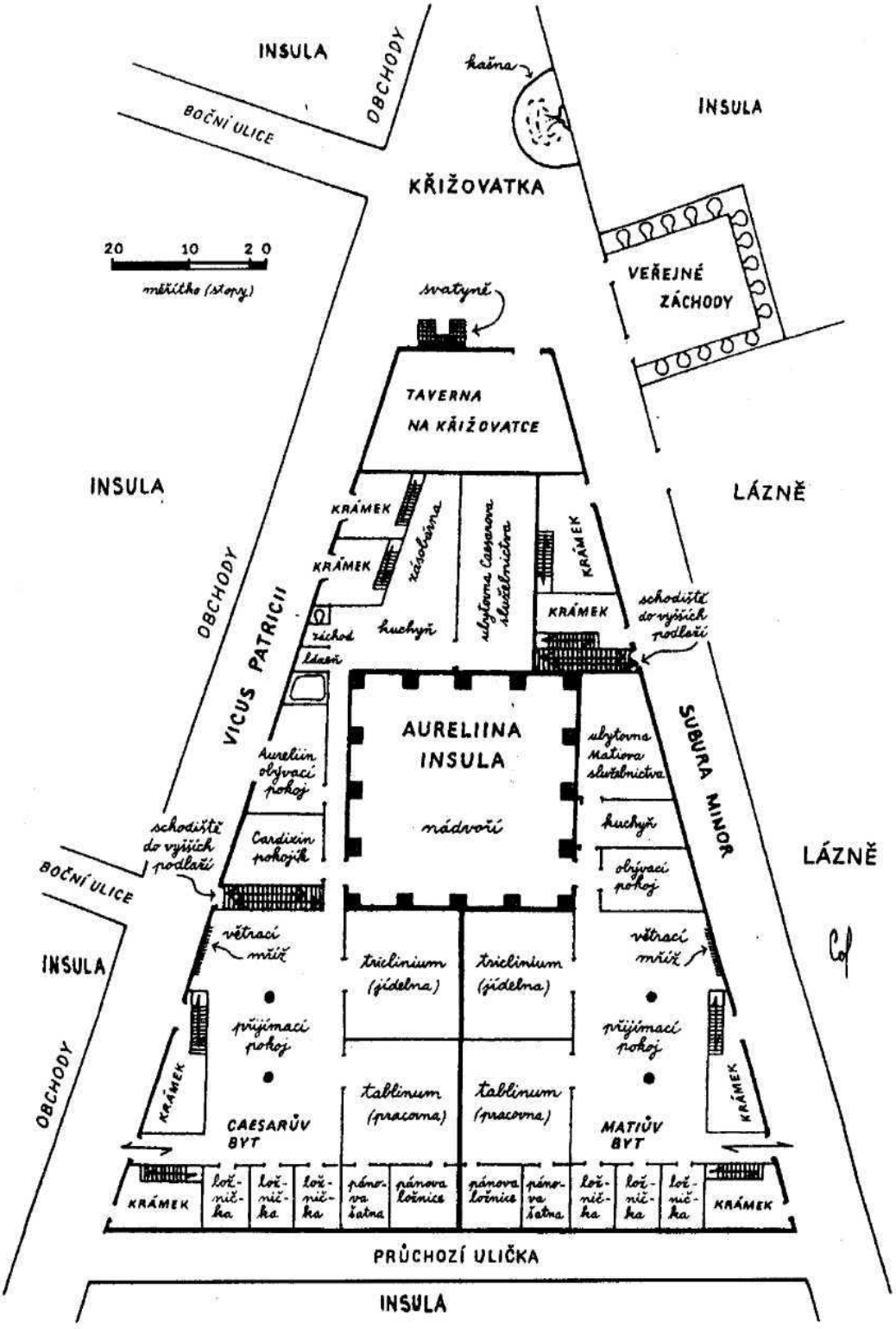
in absentia
V kontextu této knihy jde o kandidaturu na úřad bez osobní přítomnosti v Římě, s níž senát (anebo lid, pokud to žádá zákon) vysloví souhlas. Mohlo jít o případy, kdy uchazeči o úřad vyčkávali na Martově poli, neboť jejich imperium jim bránilo překročit pomerium, tak jako tomu bylo u Pompeia a Crassa roku 70 př.n.l., anebo kdy kandidát plnil vojenské úkoly v provincii, jako když byl Gaius Memmius volen kvestorem.

(in) suo anno
Doslova „ve svém roce“. Výrazu se používalo o mužích, kteří dosáhli kurulského úřadu přesně ve věku, jaký zákony a zvyky pro nositele úřadu předpokládaly. Stát se prétorem a konsulem *in suo anno* byla velká pocta, neboť to znamenalo, že muž zvítězil ve volbě hned napoprvé – mnoho konsulů a nemálo prétorů se totiž o úřad muselo ucházet několikrát, dříve než uspěli, dalším pak zabránily kandidovat v tomto nejranějším možném věku jiné okolnosti. Avšak ani těm mužům, kteří zákonné lhůty nějakým způsobem obešli a získali úřad ještě před dosažením stanovené věkové hranice, nepříslušela pocta označení *in suo anno.*

ineptus
Neschopný hlupák.

Insubres
Jeden z galských kmenů Italské Galie sídlící převážně v její západní části v okolí Mediolana a řeky Ticinu. Náleželo jim území ležící severně od Pádu a římské občanství získali teprve roku 49 př.n.l., kdy je Caesar přiznal všem občanům Italské Galie.

insula
Doslova „ostrov“. Nájemní domy byly zpravidla odděleny od sousední zástavby na všech stranách ulicí nebo uličkou, odtud získaly i své pojmenování. Římské insuly byly značně vysoké (stavěly se až třicetimetrové) a většinou byly tak veliké, že uprostřed měly světlík – dvůr, jímž do nitra budovy vnikalo světlo; některé z nich byly dokonce tak rozlehlé, že uprostřed bylo i několik takových dvorů. Insuly, které lze dodnes spatřit v Ostii, neposkytují správnou představu o výši, jaké tyto budovy dosahovaly uvnitř města Říma; jak víme, dokonce i Augustus se marně pokoušel omezit výšku insul v centru Říma na třicet metrů.

INSULA
OBCHODY
BOČNÍ ULICE
KŘIŽOVATKA
kašna
INSULA
20 10 2 0
měřítko (stopy)
VEŘEJNÉ ZÁCHODY
svatyně
TAVERNA NA KŘIŽOVATCE
INSULA
LÁZNĚ
KRÁMEK
KRÁMEK
zásobárna
ubytovna Caesarova služebnictva
KRÁMEK
KRÁMEK
schodiště do vyšších podlaží
východ
lázeň
kuchyň
OBCHODY
VICUS PATRICII
AURELIINA INSULA
nádvoří
Aureliin obývací pokoj
Cardixin pokojík
ubytovna Matiova služebnictva
kuchyň
obývací pokoj
SUBURA MINOR
LÁZNĚ
schodiště do vyšších podlaží
BOČNÍ ULICE
INSULA
OBCHODY
větrací mříž
triclinium (jídelna)
triclinium (jídelna)
větrací mříž
přijímací pokoj
přijímací pokoj
KRÁMEK
tablinum (pracovna)
tablinum (pracovna)
KRÁMEK
CAESARŮV BYT
MATIŮV BYT
KRÁMEK
lož-nič-ka
lož-nič-ka
lož-nič-ka
pánova ložnice
pánova ložnice
lož-nič-ka
lož-nič-ka
lož-nič-ka
KRÁMEK
PRŮCHOZÍ ULIČKA
INSULA

insulsus
Nevábný, bez chuti, nelákavý, dokonale nudný.

iónský sloh
Jeden ze tří řeckých stavitelských slohů. Hlavice iónského sloupu (který mohl být hladký i žlábkovaný) se podobala dvěma zčásti rozvinutým svitkům (byly to tzv. *voluty).*

irrumator
Ten z dvojice homosexuálů, jenž si dává sát penis.

Italská Galie
Viz heslo *Galie.*

iudex
Latinský termín pro soudce, případně i členy soudních porot.

iugerum
Římská jednotka plošné míry pro vyměřování pozemků. Převedeno do současnosti bylo jedno iugerum (jitro) rovno 0,252 hektaru (tedy přibližně jedné jeho čtvrtině). Dnešnímu čtenáři zvyklému počítat v hektarech tedy stačí údaj v iugerech dělit čtyřmi.

ius
V této knize se termínu *ius* užívá pro nezadatelná práva nebo nároky plynoucí z *mos maiorum.* Jinak tento pojem postihuje systém veškerého práva, opírajícího se jak o zvyk, tak o zákony a úřední nařízení.

jezdci
Latinsky *equites,* příslušníci stavu, který Gaius Gracchus pojmenoval *ordo equester.* V době římských králů tvořili jezdeckou složku římské armády; koně byli tehdy ještě vzácní a drazí, takže osmnáct původních centurií, které byly složeny výlučně z jezdců, dostávalo státního koně z veřejných prostředků. Když se později zrodila a rozvíjela republika, začala tato rytířská kavalerie postupně ztrácet na významu, avšak počet jezdeckých centurií v tribuích se zvětšoval. V druhém století př.n.l. už Řím nestavěl žádné vlastní jízdní jednotky a z jezdců se stala sociálně a ekonomicky vyhraněná skupina, která už s armádou měla málo společného. O příslušnosti do jezdeckého stavu rozhodovali tou dobou censoři výlučně z majetkového hlediska, třebaže republika i nadále osmnácti stům nejváženějším jezdcům poskytovala tzv. státního koně. Počet příslušníků těchto prvotních osmnácti centurií byl udržován na původním stavu jednoho sta mužů, avšak ve zbývajících jezdeckých centuriích doplňujících jejich celkový počet na jedenadevadesát (tolik jich totiž náleželo do první majetkové třídy) narůstal počet jezdců značně vysoko nad stovku. Těchto třiasedmdesát zbytnělých centurií mělo vnitřní organizaci odlišnou od prapůvodní *osmnáctky,* sedmdesát jich bylo tributních, v každé tribui jedna seniorská a jedna juniorská. Při hlasování nikdy žádné centurii z *osmnáctky* nepřipadla *praerogativa,* ta byla vždy přiřčena jedné z juniorských tributních centurií.

Až do roku 123 př.n.l. náleželi k jezdcům i všichni senátoři, avšak onoho roku Gaius Gracchus vyčlenil senát jako samostatný sbor tří set mužů. Šlo o dosti umělý

zásah; zatímco všichni ostatní příslušníci senátorských rodin byli i nadále považováni za jezdce, senátoři nebyli zařazeni do tří ryze senátorských centurií, nýbrž jim bylo povoleno setrvat ve svých dosavadních centuriích a hlasovat tam.

Otevřena dosud zůstává otázka: kdo vlastně byli *tribuni aerarii?* Census pro jezdce byl 400 000 sesterciů (šlo patrně o roční příjem), census pro tribuna aeraria činil 300 000 sesterciů. Původně jsem se domnívala, že to byli nějací vyšší státní úředníci – muži pověření dohledem na státní pokladnu a podobně – ale pak jsem usoudila, že pravdu měl asi přece jen Mommsen. Ten dospěl k závěru, že v první majetkové třídě existovaly přinejmenším dvě kategorie jezdců: jedni s censem 400 000 sesterciů, druzí s censem 300 000 sesterciů, a že právě tato skupina jezdců s nižšími příjmy byli oni tribuni aerarii. Znamená to tedy, že pouze osmnáct set jezdců vlastnících státního koně dosahovalo censu 400 000 sesterciů nebo více? Dost bych o tom pochybovala. V Římě žily tisíce velice bohatých lidí a žádným censem by se nedala tak čistě oddělit jedna skupina od druhé, zejména při užití takovéto kulaté sumy. Snad tomu bylo spíš tak, že jezdec ve vyšším postavení, jemuž příslušel státní kůň, musel vykázat pro census příjem přinejmenším 400 000 sesterciů. A ona sedmdesátka ostatních centurií první majetkové třídy pak obsahovala směsici plnohodnotných jezdců a tribunů aerarii. Možná že se tedy v centuriích mladších jezdců vyskytovalo více tribunů aerarii s odpovídajícím censem než v centuriích jezdců vyššího postavení. S určitostí to ovšem nedokáže říci nikdo.

Neexistovalo nic, co by zabránilo jezdci, jenž splňoval majetkový limit – byť neoficiální – jednoho milionu sesterciů, aby se v podmínkách starého systému (kdy o doplňování uprázdněných míst v senátě rozhodovali censoři) stal senátorem; příčinou, proč se významní jezdci do senátu nijak nehrnuli, byla patrně jejich náruživost pro obchodování všeho druhu – což bylo zakázané ovoce pro senátory, kteří směli leda paběrkovat formou různých pozemkových machinací.

Jupiter Stator
Jupiter Zastavitel, ta podoba Jova, jež měla zastavit vojáky prchající z bitvy. Uctívali ho vojevůdci. Hlavní chrám Jova Statora stál na rohu Velie, tam, kde se Via Sacra stáčela v pravém úhlu a pokračovala z kopce dolů k močálům Palus Ceroliae; chrám byl dostatečně veliký, aby mohl sloužit i ke konání schůzí senátu.

kalendy
První ze tří pojmenovaných dnů, které představovaly pevné body v měsíci. Datum se odpočítávalo zpětně od těchto dnů – kalend, non a id. Kalendy připadaly vždy na prvý den v měsíci. Byly zasvěceny Junoně a původně se měly shodovat s fází měsíčního novu.

Keltiberové
Souhrnný název pro kmeny obývající severní a střední Hispánii. Jak napovídá jejich jméno, pocházeli z galských Keltů, kteří do Hispánie připutovali a splynuli tam se starším původním iberským obyvatelstvem. Takřka všechna jejich města byla vybudována na snadno opevnitelných skalnatých vrcholech, útesech nebo ostrozích. Byli to mistři gerilového boje.

klient
Latinsky *cliens.* Tento termín označoval svobodného člověka nebo propuštěnce (nemusel to však být římský občan), který přijal závislost na muži, jehož nazýval svým patronem. Klient se tím slavnostně zavazoval sloužit zájmům svého patrona a vyhovět jeho přáním. Oplátkou získával různé výhody – zpravidla to bývaly peněžní dary, zaměstnání, právní pomoc. Propuštěný otrok se stával automaticky klientem svého dřívějšího pána, a to až do doby, kdy byl tohoto závazku zproštěn – pokud k tomu ovšem kdy došlo. Vztah klienta k patronovi se řídil nepsanými pravidly, jež však byla dodržována s pozoruhodnou důsledností. To, že byl někdo klientem, neznamenalo, že nemohl současně být i patronem; nebyl v tom případě ani nejvyšším patronem, neboť jeho klienti byli i klienty jeho vlastního patrona. Za doby republiky neexistovaly zákony upravující vzájemný vztah patrona a klienta, neboť jich nebylo třeba – žádný patron ani klient by byl totiž neobstál v běžném životě, pokud by o něm bylo známo, že se v tomto základním společenském vztahu zachoval nečestně. Existovaly však zákony upravující poměr ke klientům nebo patronům, kteří byli cizinci; cizí státy anebo klientští králové, kteří uznali Řím za svého patrona, byli povinni vykoupit každého římského občana uneseného na jejich území, což byla okolnost, na kterou spoléhali všichni piráti jako na dodatečný zdroj příjmů. Klienty se tedy stávali nejen jednotlivci, nýbrž i města, ba dokonce i celé státy.

kohorta
Taktická složka legie. Skládala se z šesti centurií, každá legie měla deset kohort. Když se projednávaly pohyby jednotek, rozhodoval vojevůdce spíše o kohortách než o celých legiích – takže až do Caesarovy doby patrně vysílal do boje anebo stahoval z bitvy jednotlivé kohorty. Manipul sestávající z dvou centurií (tři manipuly tvořily kohortu) ztratil svou taktickou funkci už od časů Gaia Maria.

kolegium
Skupina nebo sdružení mužů, které pojil nějaký společný zájem. V Římě existovala kněžská kolegia (například kolegium pontifiků), kolegia politická (jako třeba kolegium tribunů lidu), správní kolegia (například kolegium liktorů) i kolegia obchodní či podnikatelské povahy (například *sodalicium* neboli bratrstvo či cech pohřebníků). Jisté skupiny mužů nejrůznějšího druhu, včetně otroků, se sdružovaly v takzvaná kolegia křižovatek, která se chápala péče o nejvýznamnější římské křižovatky a organizovala také každoroční slavnosti křižovatek, *compitalia.*

konsul
Konsul byl nejvyšší římský úředník s imperiem a úřad konsula (odborní autoři se dnes vyhýbají slovu konsulát, neboť toho se v současnosti užívá především k pojmenování diplomatické instituce) byl považován za nejvyšší příčku *cursu honorum.* Každoročně volil centurijní sněm dva konsuly na období jednoho roku. Svého úřadu se noví konsulové ujímali na Nový rok, prvního ledna. První neboli starší konsul byl ten, který ve volbách dříve dosáhl požadovaného počtu kladně hlasujících centurií. Ten také přejímal *fasces* na měsíc leden, což znamenalo, že se ujal výkonné moci, naproti tomu druhý neboli mladší konsul zatím jen přihlížel. V únoru přišla řada na mladšího konsula a pak se pravidelně po celý rok v úřadě po měsíci střídali. Každého z konsulů doprovázelo dvanáct liktorů, avšak pouze liktoři toho konsula, jenž v daném měsíci vykonával úřad, nosili na ramenou fasces. V posledním století republiky se už mohl

konsulem stát jak patricij, tak i plebej, až na to, že pro totéž období nemohli být zvoleni dva patricijové. Náležitý věk ke zvolení konsulem byl pro muže čtyřicet dva let, dvanáct let poté, co jako třicetiletý vstoupil do senátu; existuje ovšem hodnověrný doklad o tom, že Sulla roku 81 př.n.l. schválil pro patricijské senátory privilegium, podle něhož měli možnost ucházet se o úřad konsula o dva roky dříve než senátoři plebejští, takže se patricij mohl stát konsulem už ve čtyřiceti letech. Konsulské imperium nebylo nijak omezeno; mělo platnost nejen v Římě, ale v celé Itálii a také v provinciích a bylo nadřazeno imperiu prokonsulského správce provincie. Konsul mohl velet jakékoli armádě.

konsulár
Titul náležející mužům poté, co zastávali úřad konsula. Konsulárové požívali mimořádné vážnosti u ostatních členů senátu, a předtím, než se stal Sulla diktátorem, byli konsulárové ve sněmovně vždy žádáni, aby se vyslovili k projednávané věci anebo vyjádřili svůj názor ještě před prétory a noví zvolenými konsulskými kandidáty. Sulla tyto zásady změnil, stanovil v tomto směru přednost magistrátů, kteří právě vykonávali úřad, a těch, kteří ho měli na základě volby převzít. Konsulár ovšem i nadále mohl být vysílán do provincií jako správce, pokud se senát rozhodl ho touto funkcí pověřit. Mohl být také požádán, aby převzal i jiné povinnosti, například péči o dodávky obilí či vedení diplomatické mise.

kurulské křeslo
Kurulské křeslo, *sella curulis,* byla přenosná židle vyhrazená pouze pro magistráty s imperiem. Křeslo bylo zhotoveno ze slonoviny, s bohatou řezbářskou výzdobou, mělo esovitě zakřivené nohy zkřížené do velikého X, takže ho bylo možno složit. Bylo sice opatřeno nízkými područkami, avšak žádným opěradlem vzadu.

kurulský magistrát
Magistrát s imperiem, a tedy oprávněný usednout na kurulské křeslo. Původně šlo o patricijské úředníky.

kvestor
Nejnižší příčka na senátorském *cursu honorum.* Býval to vždy volený úředník, a dokud Sulla v době své diktatury neurčil, že napříště bude výkon funkce kvestora jedinou formou, jakou má muž možnost vstoupit do senátu, nebylo třeba, aby budoucí senátor nejprve absolvoval kvéstorský rok. Sulla zvýšil počet kvestorů z dosavadních přibližně dvanácti na dvacet a stanovil dále, že muž se smí stát kvestorem až po dovršení třiceti let. Hlavní povinnosti kvestora byly fiskální povahy. Mohl být přidělen ke službě v římské státní pokladně (kvestor se k ní vybíral losem) nebo k vybírání daní, přístavních poplatků a odvodů kdekoli v Itálii nebo také převzít péči o finanční záležitosti správce provincie. Muž, který se vydával do provincie jako správce, si mohl svého kvestora jmenovitě zvolit. Funkční období kvestora začínalo pátého prosince.

laena
Pláštěnka podobná mexickému ponču, kruhového střihu a s otvorem uprostřed, kudy se prostrkávala hlava. Zpravidla byla zhotovena z mastné ligurské vlny, takže byla do značné míry nepropustná. V této podobě patřila k základní výstroji legií (kde se ovšem

nazývala *sagum).* Laena, kterou nosil flamen Dialis (viz *flamen),* byla pestrobarevná a dvojnásobné tloušťky.

lahůdkový okoun
Sladkovodní okoun z Tiberu. Tato ryba se vyskytovala jen mezi Dřevěným mostem a mostem Aemiliovým, kde slídila pod vyústěním velkých stok a živila se tím, co přinášely splaškové vody. Živila se zřejmě znamenitě a bývala tak překrmená, že bylo velice nesnadné ji ulovit – což mohla být i příčina, proč ji římští labužníci považovali za takovou pochoutku.

Larové
Bohové z nejřímštějších – bez podoby, bez tváře, bez pohlaví, neurčitého počtu, bez mytologie. Jedním slovem *numina.* Larů bylo mnoho druhů, byla to ochranná anebo strážná božstva různých lokalit (například křižovatky nebo hranice sídelních okrsků), sociálních skupin (třeba *Lar Familiaris,* ochranný bůžek rodiny), cest po moři *{Lares Permarini)* anebo celého národa (jako veřejní Larové Říma, *Lares Praestites).* Na sklonku republiky si však lidé začali Lary představovat jako dva mladíky se psem. Není jisté, zda Římané skutečně věřili, že Larové jsou pouze dva a právě tohoto pohlaví a této podoby – spíže asi s narůstající složitostí života v Římě šlo o potřebu nějak je zosobnit.

latifundie
Velké celky veřejné půdy najaté jednou osobou a obhospodařované jako celek podobným způsobem jako moderní ranče. Využívány byly spíše pro pastvinářství než k produkci plodin. Pracovní silou v nich byli zpravidla otroci, kteří bývali po skupinách ukováni v řetězech a na noc zamykáni do ubikací nazývaných *ergastula.* Hospodaření na latifundiích se věnovali spíše senátoři než jezdci.

latinské právo
Mezistupeň občanského postavení, kdesi uprostřed mezi nadirem statutu italských spojenců a zenitem římského občanství. Ti, jimž náleželo latinské právo, měli s římskými občany společná leckterá privilegia: příslušel jim rovný díl kořisti, smlouvy s plnoprávnými římskými občany byly registrovány a odpovídajícím způsobem chráněny zákonem, byly jim povoleny sňatky s římskými občany a občankami a měli právo odvolání proti hrdelním rozsudkům. Neexistovalo však pro ně *suffragium* – hlasovací právo při jakýchkoli volbách – ani právo zasedat v římských porotách. Po vzbouření ve Fregellách r. 125 př.n.l. obdrželi magistráti měst a okrsků s latinským právem možnost získat plné římské občanství alespoň pro sebe a pro své přímé potomky.

legát
Nejvyššími důstojníky ve štábu velitele římské legie byli jeho legáti. Hodnosti legáta mohli dosáhnout toliko členové senátu; legáti podléhali pouze vojevůdci a byli nadřízeni všem vojenským tribunům. Ne vždy to však byli mladí mužové. Někdy tuto funkci přijímali i konsulárové, kteří se do zajímavých válek někdy hlásili dobrovolně, neboť se jim zastesklo po vojenském životě, často šlo i o vojevůdcovy přátele. Legáti zpravidla veleli jednotlivým legiím nebo byli pověřováni speciálními úkoly.

legie
Nejmenší římská vojenská jednotka schopná vést samostatně válku, třebaže takového něco dostávala jediná legie zřídkakdy za úkol. Legie byla ucelená a soběstačná, pokud jde o početní stav mužstva, vybavení a potřeby nezbytné k vedení boje. Dvě až šest legií spojených v jeden celek tvořilo armádu; situace, kdy armáda sestávala z více než šesti legií, nastávaly jen výjimečně. Celkem bylo v legii na plném stavu šest tisíc mužů, z nichž zhruba pět tisíc bylo skutečných bojovníků, ostatek tvořily pomocné jednotky a síly. Legie se členila na deset kohort po šesti centuriích; běžně byla k legii přičleněna i nevelká jízdní eskadrona, ovšem od Sullových dob už bylo jezdectvo soustřeďováno do samostatné větší armádní složky, organizačně nepodřízené pěchotě. Každá legie byla vybavena i jistým počtem těžkých zbraní, i když v bitvě nasazovány nebyly; jejich užití se omezovalo převážně na obléhací operace. Pokud byla legie pod přímým velením konsula, tvořilo její štáb až šest volených vojenských tribunů, kteří se postupně v řízení jednotek střídali. Jestliže legii vedl vojevůdce, jenž nebyl konsulem v úřadě, velel jí jeden z vojevůdcových legátů anebo vojevůdce osobně. Jejími profesionálními důstojníky byli centurioni, kterých měla každá legie kolem šedesáti. Třebaže všechny jednotky legie tábořily společně, nestravovaly se ani se neubytovávaly hromadně; byly rozděleny do skupin po osmi mužích, kteří spali ve společném stanu a připravovali si společně i stravu. Viz též heslo *kohorta.*

lemurové
Duchové zemřelých přebývající v podsvětí.

lex
Množné číslo *leges,* zákon. Slovo *lex* bylo časem vztaženo i na *plebiscita* přijímaná na shromáždění plebejů. Zákon nebyl považován za platný, dokud nebyl vyryt do kamene anebo do bronzové desky a uložen do sklepení pod Saturnovým chrámem. Zákony ovšem nemohly setrvat v těchto místech nadlouho, neboť chrámový prostor byl omezený a sídlila v něm i státní pokladna. Poté, co bylo dokončeno Sullovo Tabularium, byly pak zákony uschovávány zde, namísto aby byly rozmístěny porůznu po městě (jak tomu patrně bylo až dosud). Zákon nesl název po muži nebo mužích, kteří ho navrhli a kteří pak prosadili i jeho schválení, ovšem koncovka tohoto pojmenování vždy připomíná, že slovo *lex* je v latině ženského rodu. Součástí názvu zákona byl i všeobecný údaj, čeho se zákon týká. Zákony ovšem mohly později být – a někdy také byly – opět zrušeny přijetím nového zákona, který ustanovení předešlého zákona odvolal.

lex Caecilia Didia
Existují vlastně dva zákony tohoto jména, ale jen jeden z nich má v této knize svůj význam. Byl předložen konsuly pro rok 98 př.n.l. a stanovil, že mezi první schůzí, contio, na níž se o návrhu rokovalo, a jeho schválením na sněmu musely uplynout tři tržní dny, *nundinae.* V současnosti se dosti diskutuje o tom, zda tento interval znamenal čtyřiadvacet nebo sedmnáct dní; sama jsem se přiklonila k sedmnácti.

lex Domitia de sacerdotiis
Předložen roku 104 př.n.l. Gnaeem Domitiem Ahenobarbem, pozdějším pontifikem maximem. Určil, že noví pontifikové a augurové musí být voleni tributním shromážděním, a to sedmnácti tribuemi vybranými losem z celkového počtu pětatřiceti.

Až do tohoto zákona byli noví pontifikové a augurové kooptováni ostatními členy kolegia. Sulla poté, co se stal diktátorem, tento zákon zrušil, avšak tribun lidu Titus Labienus jeho platnost roku 63 př.n.l. opět obnovil.

lex frumentaria
Obecný termín pro každý obilní zákon. Existovalo jich mnoho, počínaje zákony Gaia Graccha. Obilní zákony se vesměs týkaly zásobování občanů obilím – to jest obilím, které nakupoval stát a rozdílel prostřednictvím édilů. Většina těchto zákonů zajišťovala laciné obilí, některé však naopak levné nákupy omezovaly či rušily.

lex regia
Takový zákon, který byl vydán ještě některým z římských králů, a byl tedy starší než všechny zákony republikánské. Většina těchto *leges regiae* byla plně v platnosti ještě na samém konci existence republiky, jelikož Římané běžně nemívali ve zvyku zákony rušit. Nevíme ovšem jistě, v jaké formě byly tyto zákony tradovány.

lex rogata
Zákon, jenž byl navržen sněmem v dohodě s předsedajícím magistrátem. Jinými slovy – nebyl předložen sněmu v definitivní podobě, nýbrž byl koncipován v průběhu contio přímo na shromáždění samém.

lex rogata plus quam perfecta
Zákon, který byl navržen na sněmu magistrátem, jenž shromáždění svolal, a kterým byla zrušena nejen platnost nějakého předchozího zákona anebo konání, ale jímž byl současně i uložen postih těch, kdo se takového jednání dopustili anebo kdo podle odvolávaného zákona postupovali.

lex sumptuaria
Kterýkoli ze zákonů omezujících nákup a užití luxusního zboží. U magistrátů, kteří odsuzovali zálibu v přepychu, se takovéto zákony těšily značné oblibě, zřídkakdy však vešly ve skutečnou praxi. K nejčastěji zakazovaným a omezovaným artiklům patřilo koření, voňavky, kadidla, dovážená vína a pravý tyrský nach; řada těchto zákonů omezovala i náklady na hostiny nebo pohřby.

lex Voconia de mulierum hereditatibus
Zákon přijatý roku 169 př.n.l. tvrdě omezoval práva žen dědit z titulu odkazu. Žena nesměla být za žádných okolností určena za hlavního dědice, i kdyby byla jediným dítětem svého otce; přednost před ní měli v pořadí nejbližší mužští pokrevní příbuzní (z otcovy strany). Cicero uvádí případ, kdy bylo dokazováno, že lex Voconia se nemá uplatňovat z důvodu, že majetek zemřelého nebyl zahrnut v censu; ovšem prétor (Gaius Verres) protest zamítl a vydání dědictví pozůstalé dívce nepřipustil. Zákon se však zřejmě obcházel, neboť známe několik dědiček velikého majetku; bylo jen třeba získat *senatus consultum,* že se v daném případě nemá k lex Voconia přihlížet; jinou cestu bylo nezanechat žádnou závěť, takže nastoupila platnost předchozího zákona a dědili potomci bez ohledu na pohlaví a na blízké mužské příbuzné z otcovy strany. Zdá se, že pro projednání pozůstalostních sporů neexistovaly žádné specializované soudní orgány, dokud Sulla jako diktátor nezřídil své stálé soudy.

libero
„Osvobozuji.“ Termín užívaný v procesech konaných před sněmem k vyjádření osvobozujícího rozsudku.

lid římský
Populus Romanus. Pod toto označení spadali prakticky všichni římští občané, kteří nebyli členy senátu; vztahovalo se na patricije stejně jako na plebeje, a na *capite censi přiví* tak jako na občany první třídy. Občas ho však užívám pro ty Římany, jejichž hlas měl skutečnou platnost.

liktor
Muž, jenž byl členem oficiálního doprovodu kurulského magistráta, kamkoli šel tento volený úředník za výkonem své funkce. Liktoři pochodovali před magistrátem v zástupu nebo v dvojstupu, aby mu razili cestu davem, a zdržovali se pak v jeho blízkosti pro případ, že by bylo třeba proti někomu zakročit anebo vykonat nějaký trest či zjednat pořádek. Liktor musel být římským občanem a byl zaměstnancem státu, nezdá se ovšem, že by jeho společenské postavení bylo příliš vysoké. Liktor byl zřejmě placen tak bídně, že musel spoléhat především na štědrost magistráta. Na levém rameni nosil liktor *fasces.* V Římě na sobě měl prostou bílou togu, o pohřbech nosil černou; mimo Řím oblékal šarlatovou tuniku staženou širokým černým koženým pásem pobíjeným bronzovými ozdobami a do svazku prutů měl vetknutu sekeru.

Liktoři měli i své kolegium, umístění jeho sídla však není známo. Před Aemiliovou bazilikou existoval nevelký přístavek odpovídající svou povahou sídlu nějakého kolegia, o jehož poslání nic nevíme; učinila jsem z něho tedy jakousi služebnu liktorů. Jejich hlavní sídlo jsem situovala dozadu za chrám Larů Praestites na východní straně Fora Romana, do sousedství velkého hostince na rohu ulice Clivus Urbius, neexistuje však žádný konkrétní údaj, o který by tuto lokalizaci bylo možno opřít. Kolegium liktorů (kterých musely být přinejmenším tři stovky, ale pravděpodobně i mnohem více) bylo organizováno do decurií po deseti mužích, v čele každé stál prefekt a celkový dohled nad všemi decuriemi vykonávalo několik představených kolegia.

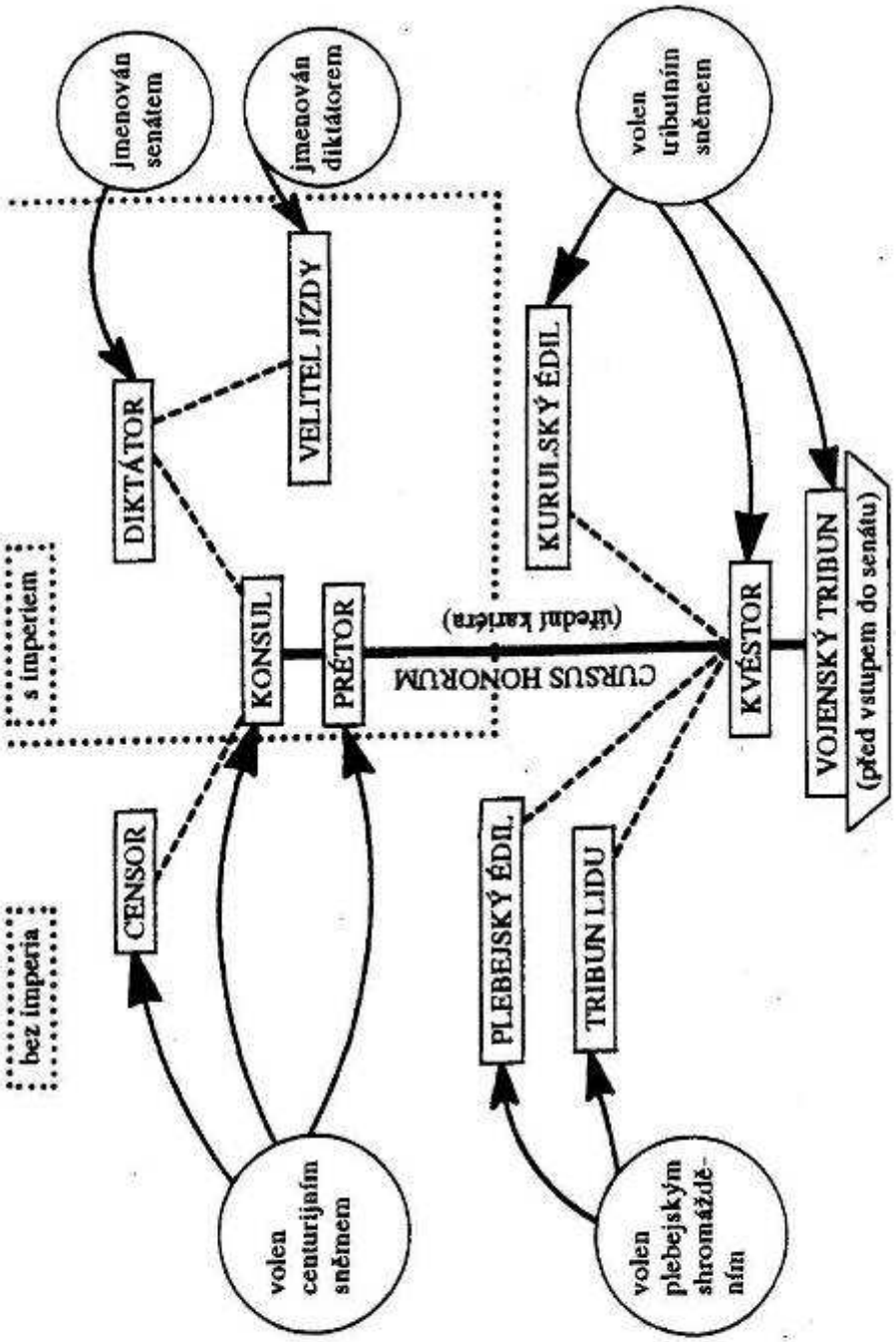
litteratus
Množné číslo *litterati.* Vzdělanec.

lituus
Hůl, kterou jako odznak svého úřadu nosili augurové. Byla přes jeden metr dlouhá, prohnutá a na horním konci berlovitě zakřivená.

macellum
Tržiště, případně tržnice. Viz též *Cuppedenské tržiště.*

magistráti
Volení představitelé senátu a lidu římského. Ztělesňovali výkonnou moc státu a s výjimkou vojenských tribunů náleželi od Sullovy diktatury všichni automaticky do senátu. Charakter jednotlivých magistrátských funkci nejlépe ukazuje připojený diagram: plyne z něho hodnostní stupeň, kým je kdo volen a zda magistrátovi náleží imperium, či ne. Politická dráha, *cursus honorum*, vedla přímou cestou od kvestora přes prétora až ke konsulovi; censoři, oba druhy édilů a tribunové lidu představovali

boční větev *cursu honorum.* S výjimkou censorů a diktátora bylo funkční období všech magistrátů jednoleté. Diktátor byl magistrát senátem spíše ustanovený než volený, jeho úkolem bylo překonat stav nouze, ať občanské, či vojenské; jmenoval velitele jízdy, jenž mu byl přímo podřízen, a nemusel se z žádných důsledků svých rozhodnutí a počinů zodpovídat.

Římští magistráti

magot
Tingitanská opice, makak. Bezocasá opice žijící na zemi. Opice sice nebyly ve Středozemí běžnými zvířaty, ale makakové, které dodnes můžeme spatřit v Gibraltaru, byli odevždy domovem v severní Africe.

maiestas
Pojem znamenal výsostnost římského národa, majestát. Její porušení bylo pokládáno za zradu na lidu, v podstatě ovšem šlo o to, čemu se dnes říká „zneužití úřední moci". Upřesnění, která do pojetí tohoto trestného činu vnesl Saturninus roku 103 př.n.l., byla z větší části anulována zákonem, který prosadil Sulla, poté co se stal diktátorem; pak teprve byla s naprostou jasností definována provinění, která byla v Římě do té doby považována za velezradu. Viz též *perduellio.*

manumissio, propuštění na svobodu
Akt osvobození otroka. Pokud byl jeho pánem římský občan, nabýval otrok propuštěním automaticky i římského občanství. Jeho hlas byl ovšem téměř bez ceny a váhy. Propuštěný otrok přejímal jméno svého dosavadního pána a k němu připojoval své původní (otrocké) jméno jako cognomen – proto se Sullův zlopověstný bývalý otrok nazýval Lucius Cornelius Chrysogonus. Otrok mohl dosáhnout svobody několika způsoby. Předně se mohl vykoupit svými nastřádanými výdělky; propuštění mohlo být i zvláštním projevem pánovy velkomyslnosti u příležitosti nějaké významné události v rodině, například dovršení plnoletosti syna; dále mohl být propuštěn po uplynutí sjednaného počtu let; konečně mohla být manumisse otroka i jednou ze součástí pánovy závěti. Pro většinu otroků bylo získání římského občanství – přes veškerá omezení – vysoce žádoucí, především proto, že svobodní pak byli i jejich potomci. Nebylo výjimkou, zejména mezi Řeky, že obzvlášť nadaní muži se do otroctví sami zaprodávali. Propuštěný otrok musel až do konce života nosit na temeni kuželovitou pokrývku hlavy – „čapku svobody". Viz též *propuštěnec.*

Mare Erythraeum
Současný Perský záliv. Nepřekládala jsem tento název jako Rudé moře, neboť to, co jím dnes rozumíme, nazývali Římané *Sinus Arabicus.*

medimnus
Řecká a římská dutá míra užívaná pro obilí a ostatní sypké hmoty. Jeden medimnus obsahoval 5 římských *modiů* a vážil asi 65 římských liber (zhruba 21 kilogramů). Bylo to množství, které stačilo na upečení dvou jednolibrových bochníčků chlebů denně přibližně po dobu 30 dnů, neboť odpad ze zrna při mletí byl zhruba nahrazen vodou a dalšími přísadami. Průměrný Říman, který žil v jedné nebo dvou místnostech v insule, si zpravidla nemlel obilí na mouku a nepekl si chléb sám doma; měl místo toho úmluvu s pekařem (tak jako tomu v různých částech Evropy bylo ještě donedávna), který obilí přijímal výměnou za chléb, přičemž si dohodnutou část zrna ponechával jako odměnu za pečení. Výsledkem tedy zhruba bylo, že jeden medimnus obilí zajišťoval běžnému obyvateli Říma jeden větší bochník chleba denně po dobu jednoho měsíce.

mentula
Oblíbená vulgární latinská přezdívka pro penis.

metae
Sloupy nebo obelisky na koncích středního dělícího pásu závodní dráhy (*spina)* v cirku.

minium
Rumělkově jasné barvivo vyráběné z cinabaritu (sirníku rtuťnatého), kterého používal k nalíčení obličeje triumfující vojevůdce, zřejmě proto, aby se připodobnil ke zbarvení tváře terakotové sochy Jova Nejlepšího Největšího v chrámu na Kapitolu.

míry a váhy
Většina římských měr byla odvozována od tělesných proporcí, jako například stopa, dlaň nebo krok. Římská stopa měřila 296 mm, dělila se na 12 palců. Jeden dvojkrok, *passus,* obsahoval 5 stop, 1000 dvojkroků činilo jednu římskou míli – zhruba 1480 m.

Mírou pro plochu půdy bylo *iugerum.*

Množství obilí, například pšenice, se vyjadřovalo nikoli váhou, nýbrž dutou mírou, neboť se jím plnily nádoby podobně jako tekutinami; jednotkami byly *medimnus* a *modius.*

Jednotkou duté míry pro tekutiny byla *amfora,* která pojala něco přes 26 litrů. Údaje o lodním nákladu byly vyjadřovány výhradně v amforách.

Římská libra, 327 gramů, se dělila na dvanáct uncií. Větší hmotnost se udávala v *talentech.*

modius
Obvyklá jednotka pro objem obilí, měřice. Jeden modius se rovnal osmi litrům a vážil zhruba 13 římských liber. Obilí ze státních zásob bylo vydáváno v množství 5 modiů za měsíc, což se rovnalo jednomu *medimnu* (u tohoto hesla najdete též informaci o římském chlebu).

Moesie
Území, které dnes zčásti náleží Srbsku a zčásti Bulharsku (v jeho severozápadní části). Jeho obyvateli byli Thrákové, žijící usedle, v kmenové organizaci. Živili se jak zemědělstvím, tak pastevectvím. Dva nejvýznačnější kmeny, Dardanové a Triballové, trvale napadaly pohraničí římské Makedonie.

mola salsa
Posvátný koláč z nekvašeného těsta z hladké pšeničné mouky zadělané jen s vodou a solí. Jeho příprava patřila k povinnostem Vestiných Panen. Pšenici – špaldu – musely samy vypěstovat a sklidit, samy musely odpařit mořskou vodu a získat si tak sůl a samy také musely nanosit vodu z Juturniny studny.

monoréma
Veslice s jedinou řadou vesel.

Mormolyké
Pohádkové strašidlo.

mos maiorum
Ustálený pořádek věcí, pojem, který zahrnoval zvyklosti a vžitá pravidla vlády a veřejných institucí v Římě. Nejlépe by se dal *mos maiorum* definovat jako nepsaná

římská ústava. Slovo *mos* znamenalo vžitý zvyk, *maiores* v této souvislosti byli předci. Shrnuto znamenal *mos maiorum* zvyky předků a způsob, jak se věci dělaly až dosud – a jak by se měly dělat i nadále.

mundus
Jáma v podobě včelího úlu, která byla rozdělena na dvě části a jejíž otvor byl po většinu roku zakryt. Její skutečné poslání je tajemstvím, zdá se však, že na sklonku republiky Římané věřili, že je to brána do podsvětí. Poklop jámy byl otevírán třikrát do roka, když nastaly *dies religiosi*, tak aby stíny mrtvých dostaly možnost projít se městem. Jáma tohoto tvaru dosud existuje na Palatinu.

municipium
Množné číslo *municipia.* Původně to byly takové okrsky v Itálii, které byly spojenci Říma, avšak nebyly obdařeny římským občanstvím. Poté, co bylo toto občanství přiznáno všem obyvatelům poloostrova, znamenalo municipium město i s jeho přilehlým územím, které si podrželo část svých autonomních práv a i nadále vlastnilo svou veřejnou půdu. Municipium si volilo vlastní magistráty a mělo i svůj vlastní archiv, své matriky i své vlastní zdroje příjmů, třebaže bylo podrobováno inspekcím prefektů, vysílaných patrně senátem.

myoparo
Malá válečná galéra velice oblíbená piráty v dobách, než se začali plavit na mnohem větších lodích a sdružovat se do organizovaných flotil schopných napadat a porážet profesionální válečná loďstva. Velikost a konstrukce myopara není příliš jasná, zdá se však, že to byla vylepšená *hemiolia*. Námořní lupiči dávali myoparu před hemioliou přednost. Jediná dochovaná kresba neposkytuje dostatek informací, naznačuje však, že myoparo mělo jen jednu řadu vesel ovládaných horem nad borty, nikoli otvory v bocích lodi, a že dále měla stěžeň a plachtu.

nefas esse
Konstatování, že cosi je svatokrádežného, neslušného, zločinného.

nesaeanský kůň
Největší plemeno koní, jaké starověk znal. Dnes již nevíme, jak velký doopravdy byl, zdá se však, že se vyrovnal středověkým ořům nesoucím plně obrněné rytíře, neboť právě na tyto koně posazovali arménští i parthští králové své *katafraktarie* (bojovníky kryté od hlavy až k patě řetízkovou brní, právě tak, jako byli chráněni i jejich koně). Původní domovina nesaeanského koně ležela na jih a na západ od Kaspického moře, v Médii, avšak na sklonku republiky se už vyskytovali v různých dalších oblastech starověkého světa.

Nola
Zvlášť dobře opevněné město v jižní Kampánii. Prapůvodně se tam hovořilo oským jazykem a Nola vždy stála na straně Samnitů. Když roku 91 př.n.l. vypukla válka mezi Římem a italskými spojenci, přidala se k nim i Nola. Jméno Noly se stalo synonymem pro tvrdošíjný a vytrvalý odpor, neboť město dokázalo vzdorovat obležení armádami rozličných římských vojevůdců přes deset let a bylo poslední, které bylo posléze podrobeno. Sulla před hradbami Noly získal svou *korunu z trávy.* Jedna z poťouchlostí

šířených o Clodii (sestře Publia Clodia, manželce Metella Celera, milence Catullově a Caeliově) pravila, že je to „v posteli hotová Nola“ – což znamenalo, že nebylo možné ji udolat.

nomen
Rodinné nebo rodové jméno – název rodu *(gens)* – v tvaru užívaném pro jeho mužské nositele. Cornelius, Julius, Domitius, Licinius, to vše byla *nomina*.

nony
Druhý ze tří pojmenovaných dnů, které představovaly pevné body v měsíci. Data se počítala nazpět od těchto dnů – kalend, non a id. Nony nastávaly sedmého dne dlouhých měsíců (březen, květen, červenec a říjen) a pátého dne v ostatních měsících. Byly zasvěceny Junoně.

Noricum
Území, které bychom dnes označili jako východní Tyroly a slovinské Alpy. Obývali je Tauriskové náležející ke Keltům. Jejich hlavním sídlem byla Noreia.

nosítka
Krytá kabinka s nožkami, na kterých spočívala, když byla postavena na zemi. Dopředu i dozadu z ní na obou stranách čněly vodorovné tyče; za tyto žerdě je nosilo čtyři až osm mužů. Nosítka byla poměrně pomalý dopravní prostředek, avšak v celém starověkém světě zdaleka nejpohodlnější. Mám pocit, že byla i mnohem příjemnější než leckterá forma moderní dopravy.

nundinum
Interval mezi dvěma trhovými dny; římský osmidenní týden. S výjimkou kalend, non a id nebyly dny v římském kalendáři nijak pojmenovány; na psaných kalendářích jim byla v tomto osmidenním období přidělena písmena od A do H, přičemž A patrně značilo trhový den. Když připadly lednové kalendy na tržní den, byl celý rok považován za neblahý; nestávalo se tak často, díky častým vkládaným dnům a skutečnosti, že cyklus osmi písmen pokračoval bez přerušení z posledního dne starého roku do začátku roku následujícího.

nundinus, nundinae
Trhové dny nastávající každého osmého dne; jednotného čísla *nundinus* se používalo řidčeji než množného *nundinae*. Za normálních okolností se o nundinách konaly soudy, nikoli však sněmy.

oakum
Koudel, ve starověku zpravidla zmuchlaná vlákna z plstnatých semen javoru nebo z nejhrubšího lněného pazdeří. Užívalo se ho někdy k utěsňování lodního trupu, hlavně však sloužilo ke zhotovování knotů.

občanství
V mém cyklu příběhů se jím vesměs rozumí římské občanství. Opravňovalo muže hlasovat ve své tribui a třídě (pokud byl pro příslušnost k některé z tříd majetkově kvalifikován) při veškerých volbách v Římě. Římský občan nesměl být zbičován, měl

nárok na řádný proces před římským soudem a právo odvolat se. Nástup vojenské služby byl pro římského občana povinný, jakmile dovršil sedmnáctý rok věku. Po schválení zákona *lex Minicia* z roku 91 př.n.l. nebylo dítě vzešlé ze spojení římského občana nebo občanky na jedné straně a jeho partnera nebo partnerky bez římského občanství považováno za římského občana.

obstrukce
Moderní název politické taktiky staré přinejmenším jako sám římský senát. Tehdy právě tak jako v současné době spočívala v nekončícím řečnění; senátor, jenž chtěl zabránit ostatním mužům ve vystoupení, mlel páté přes deváté, od vzpomínek na dětství až po plány na svůj pohřeb, tak dlouho, dokud nepřestalo hrozit politické nebezpečí. Dokázal tak i překazit hlasování.

opus incertum
Jeden z nejstarších způsobů budování zdí ve starověkém Římě. Oba líce stěny byly vyzdívány z nepravidelných nevelkých kamenů spojených maltou; mezi líci byla ponechána mezera, která pak byla vyplňována maltou namíchanou z černé *pozzolany* a vápna a promíchanou se směsí štěrku a drtě *(caementa).* Ještě v Sullově době bylo opus incertum nejoblíbenější technikou při stavbě zdí. Zřejmě šlo o levnější postup, než bylo zdění z cihel.

ordo equester
Tak pojmenoval *jezdce* Gaius Gracchus.

oríchalcum
Mosaz.

osmnáctka
V mé knize se tohoto pojmu užívá pro osmnáct nejpřednějších centurií první majetkové třídy. Viz též *jezdci.*

pancíř
Název zbroje, která obepínala horní část trupu, avšak neměla podobu drátěné košile. Pancíř sestával ze dvou dílů, krunýřů, zpravidla bronzových, železných nebo i. z tvrzené kůže, z nichž jeden chránil mužovu hruď a břicho, druhý jeho záda od ramen až po kříž. Pláty byly navzájem spojeny na ramenou a pod pažemi řemínky. Existovaly pancíře zhotovené na míru, které přesně přilehly k trupu, ostatní byly uzpůsobeny pro průměrnou postavu. Velitelé nejvyšších hodností – vojevůdci a legáti – měli pancíře skvostně zdobené tepanými reliéfy a postříbřené (výjimečně byly i zlacené). Zřejmě jako označení svého imperia nosil vojevůdce a snad i nejvyšší z jeho legátů na pancíři uprostřed mezi prsními bradavkami a pupkem úzkou nachovou šerpu; byla předepsaným způsobem zauzlena na smyčku.

Pannonie
Bohatý a úrodný kraj rozkládající se na území současného východního Rakouska a Maďarska až k řece Tise. Obývali ho Illyrové smíšení s Kelty, jejich kmeny žily usedle a živily se zemědělstvím i pastevectvím. Jeho hlavními toky byly Dráva a Dunaj.

pater familias
Hlava rodinné jednotky. Jeho právo nakládat se členy rodiny zcela podle své vůle bylo striktně chráněno zákonem.

pater patriae
Otec vlasti.

patres conscripti
Když římští králové ustavili senát (podle tradice tak učinil sám Romulus), skládal se ze stovky patricijů nazývaných *patres*, „otcové". Poté, co byl v počátcích republiky senát rozšířen o plebeje, říkalo se jim *conscripti*, „zapsaní". Společně se o patricijských a plebejských členech senátu užívalo pojmenování *patres et conscripti;* časem oba rozlišující názvy splynuly v jeden a všem členům senátu se posléze říkalo *patres conscripti*. (V českém překladu *otcové senátoři.)*

patricij, patriciát
Patriciát tvořila původní římská aristokracie. Ve společnosti, která byla tolik oddána uctívání předků a tolik si cenila urozeného původu, měla příslušnost k patriciátu mimořádnou důležitost. Nejstarší patricijské rodiny náležely k aristokracii ještě před dobou římských králů, nejmladší rody (Claudiové) se zřejmě vynořily až teprve v počátcích republiky. Titul patricijů si tito aristokraté podrželi po celou dobu trvání republiky, stejně tak jako vysokou prestiž, jaké nemohl dosáhnout žádný plebej – a to přes vznik *nobility*, „nové šlechty", která se nad plebejský stav povznesla tím, že se člen rodiny stal konsulem. V posledním století republiky se patricij nicméně neodlišoval od plebejů už ničím kromě krve, jelikož bohatství a dravost velkých plebejských rodin trvale nahlodávala prapůvodní výsady patricijů. Sulla, sám patricij, se zřejmě pokusil patricije poněkud opět vyvýšit nad plebejské okolí, žádná podstatnější privilegia si však uzákonit netroufl. Titulatura ani privilegia pro Římana ovšem nebyly rozhodující; on prostě věděl, že patricij je něco lepšího. V průběhu posledního století republiky dávaly Římu ze svého středu senátory a někdy i prétory a konsuly stále ještě tyto rody: Aemiliové, Claudiové, Corneliové, Fabiové (ti už jen s využitím adopce), Juliové, Manliové, Pinariové, Postumiové, Sergiové, Serviliové, Sulpiciové a Valeriové.

patron
V římské republikánské společnosti existovala pevná soustava patronů a *klientů.* I když se patrně různí malí obchodníčci a chudina Říma na tomto systému nepodíleli, převažoval nicméně na všech stupních společnosti, a ne všichni patroni pocházeli z jejích nejvyšších vrstev. Patron přijímal závazek poskytovat ochranu a výhody těm, kdo se prohlásili za jeho klienty. V klientském vztahu ke svým pánům jako patronům setrvávali například propuštění otroci. Patronem se nemohla stát žena. Mnoho patronů bylo současně klienty ještě mocnějších patronů, čímž se jejich klienti stávali zároveň i klienty jejich patrona. Patron třeba po celá léta od svého klienta nevyžadoval žádnou pomoc anebo podporu, ale jednoho dne pak mohl být klient náhle požádán, aby svému patronovi v něčem vyhověl – aby pro něho hlasoval, jednal v jeho zájmu anebo splnil nějaký mimořádný úkol. Bylo běžným zvykem, že patron přijímal všechny své klienty na úsvitu každého „pracovního" dne v průběhu celého roku; při těchto ranních slyšeních se klienti obraceli na patrona s žádostmi o pomoc nebo o přispění, anebo

prostě přišli jen projevit mu svou úctu anebo nabídnout své služby. Pokud byl patron zámožný a štědrý, pamatoval při této příležitosti na své klienty dárkem nebo peněžní částkou. I v tom případě, že se muž stal klientem někoho, koho až dosud z duše nenáviděl, sloužil od té chvíle svému někdejšímu nepříteli – nyní svému patronovi – s bezvýhradnou věrností, na život a na smrt (viz například vztah diktátora Caesara a Curiona mladšího).

Pavo
Páv. „Pávem" nazýval Caesara Gaius Matius.

peccatum
Menší prohřešek.

Peculatus
Defraudant. Cognominem *Peculatus* označil Caesar Catula, když ho obvinil, že zpronevěřil peníze určené na stavbu nového Jovova chrámu.

pedarius
Senátor „ze zadních lavic", tj. zatím bez významnějšího vlivu.

perduellio
Velezrada. Až do doby, kdy trestný čin velezrady nejprve Saturninus a pak Sulla nově definovali a prosadili i nové zákony k jejímu postihu, bylo *perduellio* jedinou formou velezrady, jakou římské právo znalo. Za zločin byla velezrada považována od pradávna, od časů římských králů, a proces proti viníkovi musel proběhnout v centurijním shromáždění, tedy se značnou těžkopádností.

peristyl
Uzavřená zahrada nebo nádvoří obehnané kolonádou, které bylo součástí nezastřešeného prostoru bohatého soukromého domu.

phalery
Okrouhlé stříbrné nebo zlaté tepané medaile o průměru 70 – 100 mm. Původně je nosili jako odznak své hodnosti římští jezdci a stejně byli ozdobeni i jejich koně. Časem se staly vojenským vyznamenáním za mimořádnou statečnost v boji. Zpravidla se udílely v počtu devíti (ve třech řadách po třech phalerách), pospojovány ozdobnými řemínky, za něž si je voják zavěšoval na drátěnou košili nebo na pancíř.

Picenum
Ta část východního italského pobřeží, která zahrnuje zhruba lýtko italské „nohy v botě". Její západní hranici tvořily hřebeny Apenin; na sever od Picena ležela Umbrie a na jih Samnium. Obývaly ji kmeny italického a illyrského původu, tradovalo se však také, že sem, na východ od apeninského hřbetu, připutovali Sabinové a že se tu usadili. Přinesli s sebou údajně jako ochranného bůžka svého kmene datla (latinsky *picus)*, podle něhož pak dostalo jméno celé toto území.
V tomto prostoru se usídlil i galský kmen nazývaný Senonové, když roku 390 př.n.l. do Itálie vpadl král Brennus. Politicky se tato oblast rozpadala na dvě části – severní

Picenum, úzce spjaté s jižní Umbrií, bylo zcela pod vlivem mocného rodu Pompeiů; Picenum na jih od řeky Flosis či Flusor se životním stylem klonilo spíše k Samniu.

pilus prior
Viz *centurio.*

pipinna
Název pro penis malého chlapečka.

Pisidie
Oblast ležící jižně od Frygie, ještě mnohem pustší a zaostalejší. Tato mimořádně hornatá země s četnými jezery však měla pověst velice zdravého klimatu. Byla řídce osídlená a takřka nic neprodukovala; zato byla hustě zalesněná mohutnými borovicemi. Její obyvatelé patrně náleželi k prastarému, od nepaměti usedlému plemenu příbuznému Thrákům, s vlastním jazykem. Několik málo Pisiďanů, které měli Řím a Římané možnost poznat, proslulo svými bizarními náboženskými představami.

plebs, plebejové, plebejský
Plebejové byli ti římští občané, kteří nebyli patriciji – čili náleželi k plebsu. Na počátku republiky se plebej nemohl stát knězem, magistrátem ani senátorem. Tato situace netrvala dlouho; dosud výlučně patricijské pozice začaly jedna po druhé podléhat náporu plebsu, který počtem patricije značně převyšoval – a několikrát pohrozil odchodem z Říma. Na sklonku republiky už z příslušnosti k patriciátu plynulo pramálo výhod, byly-li vůbec nějaké – krom té, že každý věděl, že patricij je „lepší člověk“.

plebejský sněm
Viz *sněmy.*

plebiscit
Správný název pro zákon přijatý v plebejském sněmu.

počet obyvatel Říma
V bojích o věrohodnou odpověď na otázku, kolik že měl vlastně Řím obyvatel, prolili moderní vědci už mnoho inkoustu. Mám pocit, že stále ještě existuje tendence podhodnocovat počet lidí, kteří žili ve vlastním Římě, přičemž jen málo odborníků – najdou-li se vůbec takoví – dospívá k jednomu milionu. Shodně se udává půl milionu. Známe ovšem rozměry republikánského Říma uvnitř serviovských hradeb: našíř měl něco přes kilometr, na délku více než dva. Tehdy jako dnes bydleli Římané v činžovních domech, což už poskytuje pro odhad celkové populace dosti spolehlivé vodítko. Jen římských občanů – to znamená mužů zapsaných na svitcích při sčítáních lidu – bylo asi čtvrt milionu, k tomu přistupují manželky a děti a dále otroci. Toliko ty nejubožejší domácnosti neměly prostředky na to, aby si mohly držet alespoň jednoho otroka; dokonce i *capite censi*, jak se zdá, si mohli dovolit mít otroky. Navíc zde žili nejrůznější lidé bez římského občanství: Židé, Syřané, Řekové, Galové a bezpočet dalších. I ti ovšem se ženami, dětmi a otroky. Řím prostě kypěl člověčenstvem, jeho insuly byly přelidněny. A právě tito lidé bez římského občanství společně se svými manželkami, potomky a otroky zcela určitě onen počet doplňovali na celý milion. Jinak

by insuly asi zely prázdnotou a město by bylo samý park. Já sama bych považovala dva miliony za údaj ještě bližší skutečnosti.

podex
Značně drsné a vulgární pojmenování konečníku.

Pollux
Trvale opomíjené nebeské dvojče. Viz *Castor*

pomerium
Posvátná hranice města Říma. Byla vyznačena bílými mezníky zvanými *cippi*. Okrsek pomeria byl údajně zřízen králem Serviem Tulliem a zůstal beze změny až do Sullovy diktatury. Pomerium se nekrylo přesně se Serviovými hradbami, což je jeden z důvodů k pochybnostem, zda serviovské hradby skutečně vybudoval král Servius Tullius – ten by byl bezpochyby dbal o to, aby hradby důsledně respektovaly hranice jeho pomeria. Uvnitř pomeria se nacházel celý původní Romulův Palatin, nikoli však již Aventin. Stejně tak zůstával mimo pomerium i Kapitol a Martovo pole. Podle tradice smělo být pomerium rozšířeno, avšak mohl tak učinit jen ten muž, jenž by byl zároveň podstatně zvětšil římské území. V náboženském slova smyslu existoval vlastní Řím jen uvnitř pomeria, vše mimo ně bylo už toliko římské území.

pontifex
Řada etymologů se domnívá, že v nejranějších dobách Říma byl pontifex stavitelem mostů *(pons* znamená v latině most, pontifex je tedy ten, kdo mosty buduje). A budování mostů bylo považováno za mystické umění, při němž se jeho tvůrce dostává do úzkého vztahu k božstvům. Ať už tomu bylo jakkoli, v době republiky znamenal pontifex kněze. Jako člen zvláštního kolegia sloužil římským magistrátům a komiciím jako poradce ve všech náboženských otázkách – a nevyhnutelně se i on sám stával magistrátem. Zprvu se mohl pontifikem stát toliko patricij, avšak *lex Ogulnia* z roku 300 př.n.l. pak stanovil, že polovina z celkového počtu členů kolegia musí být plebejové. V obdobích, kdy noví pontifikové (a také auguři) byli do kolegia kooptováni jeho ostatními členy, dostávalo se kněžské hodnosti mužům značně nižšího věku, než jaký se vyžadoval pro vstup do senátu; zcela běžní byli pontifikové, jimž bylo něco málo přes dvacet. To, že se Caesar stal pontifikem v sedmadvaceti, proto nebylo nic neobvyklého.

pontifex maximus
Hlava státem řízeného římského náboženství a nejvyšší ze všech kněží. Funkce se patrně zrodila, když byla republika ještě v plenkách, a byl to typický doklad mistrovství Římanů, jak obejít překážku, aniž by vzala úhonu a aniž by při tom příliš jitřili city. Nejvyšším z kněží byl totiž v době království *rex sacrorum,* což byl titul náležející přímo římskému králi osobně. Protimonarchističtí vládci nové římské republiky bezpochyby usoudili, že by bylo nemoudré tento úřad rušit, a tak prostě zřídili novou kněžskou hodnost, jejíž držitel byl svým postavením i svou funkcí dosavadnímu rex sacrorum nadřazen. Obdržel titul pontifex maximus, a aby byla co nejvíce posílena jeho politická úloha, měl být volen, nikoli kooptován (ostatní kněží získávali úřad kooptací). Zprvu se patrně vyžadovalo, aby to byl patricij, avšak zanedlouho už býval pontifikem maximem často i plebej. Dohlížel na členy všech kněžských kolegií – a také na Vestiny

Panny. Stát mu přiděloval jako obydlí svou nejvýznačnější budovu, ale v republikánské době se o ni pontifex maximus dělil, patrně napůl, s Vestinými Pannami. Oficiální sídlo jeho úřadu – malá starobylá Regia na Foru Romanu, hned vedle jeho obydlí *(Domus publica)* – měla statut zasvěceného chrámu.

populárové
Termín, jehož Cicero (a po něm další autoři) užíval k označení mužů té frakce senátu a lidu římského, která – těžko se hledá přesnější slovo – byla ve svých politických názorech liberálnější než frakce zvaná *boni či optimáti*, nebo-li krajní konzervativci. Připsala jsem autorství tohoto názvu sice Ciceronovi, ale na to, že to byl právě on, kdo jej razil, bych přísahat nemohla.

porcella
Jak hanlivá, tak i zálibná přezdívka ženských genitálií.

portico
Zvolila jsem tento termín pro chráněný prostor před vstupem do chrámu nebo jiné podobné stavby.

porticus
Toto ovšem není pouhé *portico*, nýbrž celá budova s větším centrálním dvorem. Její délka zpravidla přesahovala její šířku, jejím výrazným architektonickým prvkem byla kolonáda. Porticus Margaritaria v horní části Fora Romana byl sídlem nejluxusnějších římských obchodů. Porticus Aemilia v římském přístavu byla velice dlouhá stavba, kde přebývali agenti společností zabývajících se námořní dopravou a dovozem a vývozem zboží.

praefectus fabrum
Jeden z nejdůležitějších mužů v římské armádě nebyl po formální stránce vlastně vůbec voják; byl to civilista ustanovený do své funkce vojevůdcem. Odpovídal za všestranné vybavení a zásobování armády, od obstarání zvířat a zabezpečení píce pro ně až po proviantní zásobování mužstva. Vzhledem k tomu, že to byl on, kdo s dodavateli a obchodníky uzavíral množství smluv na nákup vybavení a zásob, měl značný vliv – a pokud to nebyl člověk pevných morálních zásad, i značnou příležitost k osobnímu obohacení. To, že se *praefectem fabrum* v Caesarově armádě stal gadský bankéř Lucius Cornelius Balbus, napovídá, jak důležití a mocní tito činitelé vojenského týlu vlastně byli.

praenomen
Prvé ze jmen římského muže. Existovalo jich nemnoho, snad necelá dvacítka, přičemž dobrá polovina z nich bud nebyla používána, anebo se jejich využití omezovalo jen na jeden rod, jako například jméno Mamercus, běžné toliko v rodu Aemiliů Lepidů, nebo Appius, výhradně užívaný patriciji Claudii. Dnešní badatel může často již z mužova praenomina usoudit, zda byl jeho nositel skutečným členem daného rodu; Juliové například volili pouze praenomina Sextus, Gaius a Lucius, takže muž nazývaný Marcus Julius by byla existence už podle jména vysoce podezřelá. Liciniové pojmenovávali své syny Publius, Marcus a Lucius; Pompeiové dávali přednost jménům Gnaeus, Quintus a Sextus; u Corneliů převažoval Publius, Lucius a Gnaeus; patricijští Serviliové střídali

Quinta a Gnaea. Jednou z dosud nerozluštěných hádanek současné vědy je například onen Lucius Claudius, rex sacrorum na sklonku republiky; Lucius totiž vůbec není claudiovské praenomen, ovšem rex sacrorum musel nesporně být patricijský Claudiovec. Vyšla jsem z předpokladu, že tedy musela existovat ještě jedna větev rodu Claudiů, užívající praenomen Lucius, která tradičně funkci rex sacrorum obsazovala. Způsob, jakým se s praenominy obvykle zachází v hollywoodských limonádách ze starověkého Říma, odnáším zpravidla škytavkou; nestane se snad, aby se strefili do jejich správného užití.

prerogativa
Právo na přednost.

praetor peregrinus
Zvolila jsem termín „cizinecký prétor“, neboť tento úředník se zabýval osobami, které nebyly římskými občany. V Sullově době jeho povinnosti spočívaly ve vedení sporů a výkonu spravedlnosti; k jejich zajištění cestoval po celé Itálii, kromě toho se však zabýval i soudními případy týkajícími se cizinců, které byly projednávány na půdě Říma.

praetor urbanus
Městský prétor, jehož povinnosti se na sklonku republiky týkaly téměř výlučně soudních jednání. Sulla šel v tomto vyhranění ještě dále a za náplň mu stanovil toliko civilní spory, nikoli kauzy kriminální povahy. Imperium městského prétora nesahalo dále než po pátý milník od Říma, nesměl také opustit Řím na souvislou dobu delší deseti dnů. Pokud nebyl v Římě přítomen žádný z konsulů, stával se městský prétor nejvyšším magistrátem, a v této době měl tedy právo svolávat k zasedání senát, odpovídal za provádění vládní politiky, a pokud by byl Řím ohrožen, byl povinen organizovat i obranu města.

prétor
V hierarchii římských magistrátů zastával prétor druhé nejvyšší místo. Na samém počátku republiky se prétory nazývali dva nejvyšší úředníci vůbec. Avšak koncem čtvrtého století př.n.l. už bylo jako názvu těchto dvou magistrátů užíváno názvu „konsul“ a prétor sestoupil o jednu příčku níže. Po mnoho dalších desetiletí pak byl představitelem tohoto úředního stupně jediný prétor; zjevně šlo o *praetora urbana,* neboť jeho povinnosti byly omezeny na město Řím, čímž byli konsulové uvolněni pro vedení válek. Roku 242 př.n.l. byla vytvořena funkce dalšího prétora, *praetor peregrinus,* do jehož působnosti spadaly záležitosti týkající se cizinců a italského území, nikoli však Říma. Když pak Řím postupně získával zámořské državy vyžadující samostatnou péči, ustanovoval další prétory a pověřoval je správou provincií, a to zpravidla v roce jejich úřadu, nikoli až o rok později jako proprétory. V posledním století republiky bylo ročně voleno obvykle šest prétorů, někdy i osm, tak jak to stát potřeboval. Sulla v době své diktatury udržoval počet osmi prétorů a omezil jejich pravomoce v průběhu funkčního období výhradně na činnost v jím ustavených soudních tribunálech.

primus pilus
Viz *centurio.*

princeps senatus
V dnešním britském parlamentu by to byl „Leader of the House“, vůdčí představitel vládní strany. Prvního senátora vybírali censoři podle zásad *mos maiorum,* musel to být patricij, vůdce své decurie, předčící ostatní senátory tím, kolikrát byl v minulosti ustanoven jako *interrex,* s neposkvrněným morálním profilem, se svrchovanou *auctoritas* i *dignitas.* Nebyl to titul udílený na doživotí, nýbrž obnovovaný vždy s nástupem nové dvojice censorů. Sulla sice zbavil prvního senátora podstatné části jeho *auctoritas*, přesto však bylo toto postavení i nadále spojeno s vysokou prestiží. Princeps senátu byl ovšem jen „první senátor“, ne předseda senátu.

privatus
V knize se tohoto termínu užívá pro muže, jenž je senátorem, avšak nezastává právě žádný úřad.

prokonsul
Ten, kdo vykonával funkci s imperiem konsula, avšak nezastával už konsulský úřad. Prokonsulské imperium se zpravidla udělovalo muži poté, co ukončil roční období v úřadu konsula a odcházel jako správce do některé z provincií. Šlo obvykle o pověření na jeden rok, avšak často bylo prodlužováno *(prorogace),* někdy i na několikaleté období. Metellus Pius byl prokonsulem v Zadní Hispánii od roku 79 do roku 71 př.n.l. Prokonsulské imperium bylo omezeno na prokonsulovu provincii a ztrácelo platnost, jakmile překročil pomerium a vrátil se do Říma.

prokvestor
Muž, jenž byl pověřen kvestorskými pracemi, funkci kvestora však nezastával. S pověřením nebylo spojeno imperium, avšak v případě, že správce provincie – jenž si ho jako svého kvestora vyžádal – zůstával v provincii déle než rok, setrval s ním i prokvéstor, dokud se správce neodebral zpátky do Říma.

proletarii
Ti římští občané, kteří byli natolik nuzní, že státu nemohli přispět ničím – daněmi, poplatky ani vojenskou službou. Mohli státu dát jediné – *proles,* děti (viz *capite censi).*

promagistrát
Ten, kdo vykonával pro stát funkci odpovídající magistrátovi, aniž tento úřad zastával. Šlo v podstatě jen o tři úřady – kvestora, prétora a konsula (tedy magistrátské úřady, které tvořily formální *cursus honorum.*

pronuba
Ženská čestná funkce při svatbě, provdaná družička. Zastávat ji mohla toliko žena, která byla jen jedenkrát provdána.

proprétor
Muž vykonávající funkci s imperiem prétora, avšak nezastávající úřad prétora. Proprétorské imperium bylo zpravidla udělováno těm, kdo si odsloužili roční období jako prétoři a odešli pak do provincie jako správci. Proprétorské pověření znělo obvykle rovněž na jeden rok, avšak mohlo být prodlouženo.

propuštěnec
Otrok, jemuž byla dána svoboda. Třebaže to byl prakticky svobodný člověk (a pokud byl jeho předchozí pán římským občanem, získával i on sám propuštěním římské občanství), setrvával propuštěnec pod patronací svého dřívějšího pána, jenž měl přednostní nárok na jeho čas a služby. Měl pramálo příležitosti uplatnit svůj hlas v jakémkoli sněmu, neboť propuštěnci byli zásadně přidělováni do některé z obou velkých městských tribuí, suburské nebo esqulinské. Avšak někteří propuštěnci, pokud byli nadáni mimořádnými schopnostmi anebo mimořádnou dravostí a bezohledností, se domohli značného jmění a moci, a tím i hlasu v centurijním sněmu; zpravidla si pak dokázali obstarat i přeřazení do některé z venkovských tribuí a tak posléze dovršit své naprosté zrovnoprávnění.

prorogace
Prodloužení funkčního období magistráta nad obvyklou dobu jednoho roku. Mohlo se týkat nejen prokonsulů a proprétorů, ale také kvestorů.

provincie
Původně tento pojem znamenal okruh působnosti magistráta nebo promagistráta s imperiem, takže se vztahoval jak na konsuly a prétory vykonávající svůj úřad v Římě, tak i na ty, kdo sloužili v cizině. Přenesením významu bylo pak toto slovo vztaženo na místo, kde držitel imperia své pověření uplatňoval, až se jím posléze rozuměl toliko tento prostor sám a vyjadřovalo se jím, že jde o území v držení Říma – jeho provincii.

přípojka
Propojení hlavního vodovodního potrubí s rozvodem vody v budově, ať již veřejné nebo soukromé. Průměr otvoru do hlavního potrubí byl stanoven přímo zákonem, dohled nad dodržováním této normy vykonávali édilové. Chování vody chápali Římané jako projev jejího objemu, pojem tlaku neznali. Byli si naproti tomu při rozvádění vody vědomi principu spádu, a umisťovali proto městské rezervoáry na nejvýše položených pozemcích.

publikáni
Výběrčí daní, smluvně najímaní Římem k vybírání veškerých přímých daní a poplatků. Smlouvy jim vystavovali každých pět let censoři. Publikáni se sdružovali do společností a zpravidla to byli jezdci obdaření značnou mocí. Od Caesarovy diktatury jejich význam upadal.

pulex
Blecha.

punský
Vztahující se ke Kartágu a Kartaginců. Slovo je odvozeno od původní vlasti Kartaginců – Foiníkie *(v češtině jsou její obyvatelé nazýváni také Féničané).*

Quinctilis
Prapůvodně, v dobách, kdy římský rok začínal v březnu, pátý měsíc; pětku si ve svém názvu zachoval i poté, co přesun Nového roku na začátek ledna z něho učinil měsíc

sedmý. Z pozdější doby *(a z jeho pojmenování v různých současných evropských jazycích)* ho známe jako *Julius,* jak ho po smrti velikého Julia nazvali Římané.

Quiris, mn. č. Quirites
Oficiální označení římských občanů jako civilistů; neužívalo se ho pro vojáky.

republika
Výraz původně sestával ze dvou slov – *res publica* – znamenajících to, co vytváří z národa jeden celek; tedy společný majetek a jeho spravování.

rétorika
Řečnické umění, obor, který Řekové a Římané dovedli až k vědecké dokonalosti. Od řečníka se očekávalo, že se jeho projev bude řídit přesně formulovanými pravidly a konvencemi, které zdaleka neurčovaly jen slovní obsah jeho projevu; jeho nedílnou součástí byly i postoje a gesta. Rétorika rozlišovala různé řečnické styly; asijský byl květnatý a dramatický, attický naopak zdrženlivější, apelující spíše na intelekt. Je třeba mít na paměti, že publikum, které přišlo vyslechnout řečníka – ať už při politickém projevu nebo při soudním řízení – se zpravidla skládalo ze znalců, ba přímo labužníků rétoriky. Muži, kteří řečníka poslouchali a pozorovali, tak činili s kritickým zaujetím, a nebylo snadné je uspokojit.

rex sacrorum
V době republiky druhý nejvyšší člen kolegia pontifiků. Rex sacrorum byl pozůstatkem ještě z časů římských králů, stát se jím mohl toliko patricij a byl omezován stejným množstvím rituálních příkazů a zápovědí jako flamen Dialis.

Rhenus
Současný Rýn. Ve starověku tvořil přirozenou hranici mezi Germánií a germánskými kmeny, jež ji obývaly, a Galií a galskými kmeny na jejím území. Pro svou šíři, hloubku a prudkost proudu byl tehdy považován za nepřemostitelný.

Rhodanus
Dnešní Rhôna. Jeho široké úrodné údolí, obydlené keltskými kmeny, se záhy dostalo pod římský vliv; po taženích Gnaea Domitia Ahenobarba se rhônský úval až po území Aeduů a Ambarrů stal součástí římské provincie Zaalpská Galie.

Roma
Latinský název Říma. V latině je ženského rodu.

Romulus a Remus
Dvojčata, jejichž matkou byla Rhea Silvia, dcera krále vládnoucího ve městě Alba Longa, a otcem bůh Mars. Její strýc Amulius, poté co se zmocnil trůnu, vložil oba chlapce do košíku z rákosu a pustil je po proudu Tiberu (snad ohlas Mojžíšova příběhu?). Proud je vyplavil na břeh pod fíkovníkem na úpatí Palatinského pahorku. Tam je nalezla vlčice a odkojila je v blízké jeskyni. Zachránili je pak Faustulus a jeho manželka Acca Larentia, kteří je vychovali až do dospělosti. Poté, co oba bratři svrhli Amulia a navrátili trůn svému dědovi, založili na Palatinu osadu. Když byly dobudovány a slavnostně posvěceny její hradby, Remus je přeskočil, na posměch

svému bratrovi, po němž se město mělo jmenovat – skutek to byl zřejmě svatokrádežný a hrozný. Romulus za to Rema usmrtil. Jelikož neměl kým své palatinské město osadit, vydal se Romulus hledat nové obyvatele a získal je díky tomu, že vyhlásil sedlo mezi oběma vrcholy Kapitolu za azyl. Do tohoto útočiště se začali poté uchylovat různí zločinci a uprchlí otroci – něco to napovídá o prapůvodních Římanech! Stále však Romulovi ještě chyběly ženy. Získal je tím způsobem, že Sabiny žijící na Quirinalu přemluvil, aby k němu přišli na hostinu a přivedli i své manželky; Romulus společně se svými desperáty jim je pak unesl. Romulus vládl po dlouhý čas. Jednoho dne, když se vydal na lov na Kozí bažiny na Martově poli, strhla se strašlivá bouře; domů se Romulus už nevrátil a lidé věřili, že si ho k sobě vzali bohové a učinili ho nesmrtelným.

rostra
Rostrum byl lodní zobec z okovaného dubového dřeva, jímž válečné galéry prorážely nepřátelské lodi. Když konsul Gaius Maenius zaútočil roku 338 př.n.l. na loďstvo Volsků v přístavu Antium, porazil je na hlavu. Na paměť zkázy Volsků jako hlavních protivníků Říma dal Maenius zobce z lodí, které ukořistil nebo poslal ke dnu, zabudovat do řečnické tribuny na Foru Romanu, do stěny přiléhající k amfiteátru Comitia. Nadále pak už bylo ono řečnické pódium známo jako rostra – lodní zobce. I další vítězní námořní velitelé následovali Maeniova příkladu, a když už se na stěnu roster žádné další útočné klounovce nevešly, byly nově ukořistěné zobce upevňovány k vysokým sloupům vztyčeným kolem tribuny.

Roxolanové
Národ sídlící na území části dnešní Ukrajiny a Rumunska, odnož Sarmatů. Organizován byl do kmenů, žil kočovným způsobem jezdců s výjimkou oblastí, kde je v šestém a pátém století př.n.l. příklad pobřežních řeckých kolonií ovlivnil natolik, že se podle jejich vzoru stávali zemědělci. Všechny národy žijící kolem Středozemního moře jimi opovrhovaly jako barbary, avšak král Mithridatés VI., poté co dobyl většinu zemí na březích Černého moře, jich využil ve svém vojsku, převážně jako jezdectva.

říjnový kůň
O říjnových idách (tedy v době, kdy zpravidla končívala vojenská tažení) byli vybíráni nejlepší váleční oři toho roku a v páru zapřaháni do válečných dvojkolek. Jejich závody se patrně konaly spíše na travnaté ploše Martova pole než na dráze některého z cirků. Náruční (pravý) kůň vítězného spřežení byl po závodu na oltáři zvlášť k tomu postaveném u závodiště obětován Martovi. Zvíře bylo probodeno oštěpem, poté byla jeho hlava oddělena a hojně obložena koláčky, zatímco jeho ocas a genitálie byly spěšně odvezeny do budovy Regie na Foru Romanu a oltář v Regii byl zkropen jeho krví. Když byl obřad s koňskou hlavou obsypanou koláčky u konce, byla odseknutá hlava vhozena mezi dva zástupy: jeden z nich tvořili obyvatelé Subury, druhý muži z Via Sacra. Záměrem bylo, aby o ni oba zástupy mezi sebou svedly zápas. Pokud zvítězil dav z Via Sacra, přibili hlavu zvenčí na stěnu Regie; pokud vyhráli Subuřané, přibili ji na vnější stěnu Turris Mamilia (nejvýznačnější budovy v Subuře). Kde byl původ toho všeho, není známo; neznali ho patrně ani sami Římané z pozdního období republiky, věděli snad jen tolik, že celá věc má jakousi souvislost s ukončením ročního období vojenských tažení. Nevíme ani, zda zvířata účastnící se závodu byli *státní koni*, či ne; snad nám bude prominuto, když budeme předpokládat, že ano.

saepta
„Ovčí ohrada.“ Přenosné plůtky ze dřeva, jimiž byl prostor Martova pole, kde se scházely centurie nebo tribue k hlasování, rozčleněn na bludiště průchozích chodbiček.

Saliové
Kolegium kněží sloužících Martovi; jméno znamenalo „tančící skokani“. Bylo jich celkem čtyřiadvacet, rozděleni byli do dvou kolegií po dvanácti. Jejich členy se mohli stát toliko patricijové.

satrapa
Titul udílený perskými panovníky provinčním nebo územním správcům. Termín převzal Alexander Veliký a po něm pak i arsakovští králové Parthie a arménští králové. Oblast spravovaná satrapou se nazývala satrapie.

Saturninus
Lucius Appuleius Saturninus, tribun lidu v letech 103, 100 a 99 př.n.l. Začátek jeho politické dráhy byl poznamenán obviněním z údajných obilných podvodů v době, kdy zastával funkci kvestora pro zásobování obilím v Ostii, a toto nařčení ho pronásledovalo po celý zbytek života. V roce svého prvního tribunátu se spojil s Gaiem Mariem a úspěšně tehdy pomohl zajistit příděl půdy v Africe pro Mariovy veterány. Přičinil se i o definici nového typu velezrady, *maiestas minuta* neboli „prosté zrady“, a zřídil zvláštní soud pro postihování těch, kdo se jí provinili. I za svého druhého tribunátu v roce 100 př.n.l. udržoval spojenectví s Gaiem Mariem, pro něhož obstaral další půdu pro jeho veterány z tažení proti Germánům. Postupem času se však pro Maria stával čím dál tím víc spíše přítěží než pomocí, takže se ho Marius veřejně zřekl; nato se Saturninus postavil proti němu.

Koncem roku 100 př.n.l. si počal Saturninus předcházet *capite censi*, neboť nastával hlad a mezi *capite censi* začínalo docházet k nepokojům. Prosadil obilní zákon, který však nemohl splnit, neboť obilí prostě nebylo. Když se konaly volby tribunů lidu pro rok 99 př.n.l., Saturninus opět kandidoval, a to s úspěchem. Davy na Foru vyprovokované hladem a Saturninovými projevy začínaly být natolik nebezpečné, že to přimělo Gaia Maria a prvního senátora Scaura sjednotit se a dosáhnout od senátu, aby vyslovil *consultum ultimum.* Saturninus se svými přáteli byl poté, co jim byla přerušena dodávka vody na Kapitol, zatčen a společně pak byli uvězněni v budově senátu s tím, že tam mají setrvat, než budou postaveni před soud. Dříve než k němu však mohlo dojít, byli uvnitř pobiti krupobitím tašek z krytiny Hostiliovy Kurie. Veškeré Saturninovy zákony byly poté zrušeny. Provždy se pak tvrdilo, že Saturninus usiloval stát se římským králem. Jeho dcera Appuleia se provdala za patricije Marka Aemilia Lepida.

Podrobnější vylíčení Saturninových osudů najdete v příslušném hesle v knize *Koruna z trávy.*

Seleukovci
Název členů syrské královské dynastie, kteří svůj původ odvozovali od Seleuka Níkátóra, jednoho z pobočníků Alexandra Velikého, jenž však neproslul jako jeho vojevůdce. Po Alexandrově smrti pospojoval do jedné říše území, jež sahalo od Sýrie a Kilikie až po Médii a Babylónii a mělo dvě hlavní města – Antiocheiu a Seleukeiu na Tigridu – tak jako měl Seleukos dvě manželky, makedonskou Stratoníku a baktrijskou

Apamu. V posledním století př.n.l. pohltilo východní část říše parthské království a většinu Kilikie Řím; seleukovské království se tím zúžilo jen na pouhou Sýrii. Pompeius pak Sýrii přivtělil k Římu jako provincii, takže posledním Seleukovcům už zbyl toliko trůn v Kommagéné.

senát

Latinsky se nazýval *senatus.* Původně byl senát výlučně patricijský orgán, jenž měl zprvu sto a posléze pak tři sta členů. Vzhledem k jeho starobylosti chybělo jakékoli formální vymezení jeho práv, pravomocí a povinností. Členství v senátě bylo doživotní (pokud nebyl muž své senátorské hodnosti censory zbaven pro poklesky v chování anebo pro zchudnutí), což předurčovalo jeho oligarchickou strukturu. Celé dějiny senátu byly poznamenány usilovným bojem jeho členů o co největší podíl na moci ve státě. Dokud Sulla neomezil vstup do senátu podmínkou předchozího absolvování úřadu kvestora, bylo přijímání nových senátorů plně v pravomoci censorů, třebaže už od středního údobí republiky byli kvestoři do senátu přijímáni zpravidla vzápětí po skončení svého úřadu; *lex Atinia* stanovil, že členy senátu se automaticky po svém zvolení stávají tribunové lidu. Podmínkou pro členství v senátu byla majetková hranice, ač zcela neoficiální; senátor měl mít příjem jednoho milionu sesterciů.

Jen senátor směl na tunice na pravém rameni nosit *latus clavus,* široký červený pruh. Obuti byli senátoři do uzavřených střevíců kaštanové barvy, dále byli ozdobeni prstenem, jenž původně býval železný, později však byl nahrazen zlatým. Smuteční oděv senátorů měl na tunice přes rameno jen úzkou pásku jezdců. Togu s nachovým okrajem směli nosit pouze senátoři, kteří už za sebou měli některý z kurulských úřadů; ostatní senátoři měli prosté bílé togy.

Schůze senátu se musely konat v řádně zasvěcených prostorách; senát měl svou vlastní jednací síň, Kurii Hostiliovu, avšak scházíval se i leckde jinde, podle uvážení toho, kdo schůzi senátu svolával – i když patrně vždy existoval dobrý důvod, proč bylo vybráno jiné místo než Hostiliova Kurie, například potřeba, aby se senát sešel mimo pomerium. Obřady, schůze a hostina konané na Nový rok se odbývaly vždy v chrámu Jova Nejlepšího Největšího. Schůze senátu mohly probíhat toliko od východu do západu slunce a nesměly být svolávány ve dnech, kdy se konaly sněmy; mohly však být zařazeny i na komiciální dny, pokud právě nejednalo žádné shromáždění.

Dokud Sulla nezreformoval – tak jako mnohé ostatní – jednací řád senátu, existovala v něm přísná hierarchie, pokud jde o pořadí řečníků. První senátor a konsulárové měli právo slova před muži, kteří již byli zvoleni do úřadu, avšak dosud ho nenastoupili. Po Sullově reformě dostávali před nimi slovo nově zvolení konsulové a prétoři; před reformou i po ní měl v udělování slova patricij vždy přednost před plebejem stojícím jinak na téže úrovni. Ne všem členům senátu bylo dovoleno hovořit. *Senatores pedarii* (pojem by odpovídal poslancům ze zadních lavic v britském parlamentu) směli sice hlasovat, avšak v debatě jim slovo udělováno nebylo. Neexistovalo žádné omezení, pokud jde o délku nebo obsah senátorova projevu, takže se běžně užívalo zdržovací taktiky – nekonečného řečnění. Pokud šlo o nedůležitou záležitost anebo pokud byli zjevně všichni zajedno, mohlo hlasování proběhnout zvednutím ruky, ovšem formální hlasování se konalo rozestoupením, což znamenalo, že senátoři opustili svá místa a postavili se na tu nebo onu stranu předsednické tribuny, podle toho, zda hlasovali pro či proti, a počet senátorů v obou skupinách pak byl fyzicky spočítán. Senát byl odevždy spíše poradním než skutečným legislativním tělesem a vydával svá *consulta* nebo dekrety na vyžádání jednotlivých sněmů. Pokud

šlo o závažnou věc, musel být přítomen určitý minimální počet senátorů, *quorum,* aby se hlasování vůbec mohlo konat; nevíme ovšem přesně, jaký počet mužů toto quorum představovalo. Většina schůzí senátu bezpochyby nebývala příliš navštívena, jelikož neexistovalo pravidlo, podle něhož by se muž přijatý do senátu musel jeho jednání povinně účastnit, byť třeba jen nepravidelně.

Byly oblasti, kde měl senát svrchované právo rozhodování, třebaže nebylo opřeno o zákon: plně měl senát v rukou především daně, neboť mu byla podřízena státní pokladna; senátu byly dále vyhrazeny veškeré záležitosti zahraniční politiky, výlučnou záležitostí senátu bylo i jmenování správců provincií, řízení chodu provincií a vedení válek.

senatus consultum de re publica defendenda
Krajní usnesení senátu, *senatus consultum ultimum,* jak tento krok senátu zkráceně pojmenoval Cicero.

Od roku 121 př.n.l., kdy Gaius Gracchus sáhl k násilí, aby uchránil své zákony před zrušením, vydával senát v obzvlášť kritických situacích rozhodnutí, jímž mohl zvrátit kroky všech ostatních orgánů moci ve státě, takzvané *senatus consultum de re publica defendenda.* Tímto dekretem se senát prohlašoval za svrchovanou autoritu a vyhlašoval jím prakticky výjimečný stav. V podstatě to byl způsob, jak se vyhnout jmenování diktátora.

senatus consultum ultimum
V době, kdy se odehrávaly děje této knihy, to byl běžnější název pro obšírnější *senatus consultum de re publica defendenda.* Zcela určitě tohoto termínu užil Cicero, jemuž jsem také připsala jeho autorství – jde ovšem o pouhou spekulaci.

sestercius
Peněžní obnosy Římané vyjadřovali zpravidla v sesterciích, třebaže běžnější mincí byl pravděpodobně denarius. V latinských textech se pro sestercius užívalo zkratky HS. Byla to malá stříbrná mince o váze menší než 1 gram, jejíž hodnota se rovnala čtvrtině denariu.

sextilis
V dobách, kdy římský rok začínal březnem, to byl šestý měsíc. Zachoval si své jméno i poté, co se Nový rok přesunul na prvý leden. Známe ho jako srpen, avšak v řadě jazyků pojmenování srpna dodnes připomíná jeho někdejší latinský název *augustus* – který měsíc *sextilis* dostal po smrti císaře Augusta.

sněm
Kterékoli z různých shromáždění římského lidu, svolané k projednání státních, legislativních, soudních nebo volebních záležitostí. V Caesarově době existovaly tři druhy skutečných sněmů – centurijní shromáždění, shromáždění tribuí a plebejské shromáždění.

Na centurijních shromážděních *(comitia centuriata)* byl lid – jak plebejové, tak i patricijové – rozdělen podle tříd řídících se zjištěným majetkem občanů, bylo to tedy v podstatě rozřazení ekonomické. Jelikož původně šlo o vojenská shromáždění, scházela se každá ze tříd po centuriích. Po jednom stu mužů bylo ovšem pouze v *osmnáctce* prvních, tj. jezdeckých centurií, zatímco počet mužů v ostatních centuriích stovku

značně překračoval. Centurijní shromáždění se každoročně scházela k volbě konsulů a prétorů – a zpravidla každých pět let také k volbě censorů. Byla svolávána i k projednávání obžalob z velezrady *(perduellio)* a mohla přijímat zákony. Vzhledem k svému prapůvodně vojenskému charakteru se centurijní shromáždění musela scházet mimo pomerium a obvykle tak činila na Martově poli, v prostoru zvaném *saepta.* Běžně však k projednávání zákonů ani k soudním jednáním svolávána nebyla.

Druhé shromáždění lidu, *comitia populi tributa,* bylo založeno na územním principu. Bylo organizováno podle pětatřiceti *tribuí,* do nichž byli rozděleni všichni římští občané, tedy i patricijové. Shromáždění lidu svolával konsul nebo prétor, scházelo se obvykle na dolním Foru Romanu v prostoru Comitia. Volilo kurulské édily, kvestory a vojenské tribuny. Mohlo formulovat a schvalovat zákony; dokud Sulla nezřídil své stálé soudy, konaly se před ním i četné procesy.

Plebejské shromáždění *(comitia plebis tributa* nebo *concilium plebis)* se scházelo rovněž v pětatřiceti tribuích, patricijové však na ně přístup neměli. Jelikož se na něm podílela pouze část lidu, nebylo do té míry „oficiální" jako centurijní shromáždění anebo sněm lidu. Neposuzovala se před ním znamení a nepronášely se modlitby. Jediným magistrátem, jenž byl oprávněn je svolat, byl tribun lidu. Toto shromáždění mělo právo navrhovat a schvalovat zákony (přesněji řečeno plebiscita) a vést soudní procesy, třebaže tato činnost po zavedení Sullových stálých soudů víceméně ustala. Místem jeho konání bylo Comitium.

socius
Příslušník národa, který byl spojencem Říma.

Sol Indiges
Toto italské božstvo, jedno z nejstarobylejších, bylo (jakožto Slunce) manželem Tellury (Země). O jeho kultu víme málo, zřejmě však náleželo k nejuctívanějším. Přísaha, při níž se ho přísahající dovolával jako svědka, měla mimořádnou váhu.

spina
Střední dělicí pruh závodní dráhy v cirku nebo v aréně.

Spinther
Herec římského divadla známý tím, že byl vždy obsazován až do druhé hlavní role. Zmínit jeho jméno znamenalo klasifikovat něčí význam anebo váhu jeho činů jako druhořadé.

správce
Prokonsul nebo proprétor vyslaný do římské provincie, aby řídil její chod. Funkční období správce trvalo jeden rok, bývalo však velice často prodlužováno, někdy (jako například v případě Metella Pia v Zadní Hispánii) i na řadu let.

státní kůň
Kůň, jehož vlastníkem byl stát – senát a lid římský. Patrně již v době posledních římských králů náleželo k politice státu vybavovat 1800 *jezdců* z osmnácti nejpřednějších centurií koněm určeným k účasti ve válce – neboť centurijní shromáždění byla prapůvodně vojenskou záležitostí a nejpřednější centurie tvořili kavaleristé. Právo na státního koně si tito přední příslušníci jezdeckého stavu vysoce

cenili a houževnatě ho hájili. Představa, že držitel státního koně na něj ztrácel právo vstupem do senátu, je dosti sporná.

stibium
Starověká podoba maskary. Stibium byl černý prášek na bázi antimonu, rozpustný ve vodě, jehož se užívalo ke zvýraznění obočí (anebo i řas), nebo také k obtažení očí. Bylo by zajímavé zjistit, kdy bylo stibium nahrazeno méně škodlivou látkou, leč – bohužel – odborná literatura mi v tomto směru neposkytla žádnou odpověď.

stips
Nevelké spropitné za poskytnuté služby.

stoik
Přívrženec filozofické školy založené foinickým Kypřanem Zénónem ve třetím století př.n.l. Římanům se stoicizmus jako filozofická myšlenková soustava obzvlášť zamlouval. Za jediné měřítko považoval stoicizmus totiž ctnost (charakterovou pevnost) a za její opak slabiny charakteru. Ctnost byla jediným dobrem, charakterové prohřešky jediným zlem. Penězům, bolesti, smrti a ostatním věcem, které člověka zatěžují, nebyl přisuzován význam, neboť čestný člověk je nezbytně i dobrý člověk, takže už z definice plyne, že musí být šťastný a spokojený, i kdyby žil v nouzi, v trvalých bolestech anebo odsouzen na smrt. Tak jako ve všem, co Římané od Řeků přejímali, se ani tuto filozofii nepokoušeli přizpůsobovat, jako se spíše některým jejím méně stravitelným důsledkům snažili vyhnout různými elegantními – byť ošidnými – myšlenkovými konstrukcemi.

strigilis
Tupý nožovitý nástroj se zakřivenou čepelí užívaný v horké lázni k seškrabávání potu a špíny z pokožky.

Střední moře
Zvolila jsem tento termín pro Středozemní moře. Pozorní čtenáři postřehnou, že se do vyprávění postupně vkrádá nový název: Naše moře. *Mare nostrum* se jako zeměpisné pojmenování začíná objevovat na samém sklonku republiky.

Subura
Nejchudobnější a nejzalidněnější římská čtvrť. Ležela na východ od Fora Romana v údolí mezi oppijským výběžkem Esquilinského pahorku a Viminalem. Její obyvatelé představovali odevždy mnohojazyčné a svobodomyslné společenství; v Subuře žilo mnoho Židů, v Sullově době tam stála i jediná římská synagoga. Suetonius uvádí, že v Subuře vyrůstal i diktátor Caesar.

sui iuris
Samostatný, suverénně určující svůj osud – protiklad k existenci pod autoritou, jakou vykonával třeba *pater familias* anebo jiný zákonem stanovený poručník.

svobodný muž
Muž zrozený jako svobodný a nikdy neprodaný do otroctví, což se ovšem netýkalo otroctví pro dluhy *(nexus),* K tomu však na sklonku republiky docházelo v Itálii už jen zřídkakdy.

špalda
Velice jemně mletá bílá mouka užívaná k pečení koláčů, nikoli však na chleba. Vymílala se z pšenice druhu *Triticum spelta.*

tace
Mlč**!**

tace inepte
Mlč, hlupáku!

talent
Starověká jednotka hmotnosti definovaná jako břemeno, které unese dospělý muž. V talentech byly vyjadřovány větší peněžní částky a cena zlata v prutech, užití této jednotky se však neomezovalo pouze na drahé kovy a peníze. V přepočtu by jeden talent vážil zhruba 26 kilogramů. Talent zlata měl samozřejmě stejnou hmotnost jako talent stříbra, měl ovšem neskonale vyšší cenu.

Taprobané
Ostrov Srí Lanka (Cejlon).

Tarpejská skála
O jejím přesném umístění se sice dodnes vedou vášnivé spory, ví se však, že byla v dohledu z dolní části Fora Romana, neboť prý až od roster bylo dobře vidět, jak jsou z ní svrhováni odsouzenci. Šlo patrně o převis skalnatého hřebene Kapitolu, jehož výška nepřesahovala pětadvacet metrů; Tarpejská skála ovšem zřejmě čněla nad smrtícími skalisky v hlubině pod ní – neexistuje alespoň zpráva o nikom, kdo by byl pád přežil. Bylo to tradiční místo poprav zrádců a vrahů z řad římských občanů, kteří z ní byli buď svrhováni, anebo snad přinuceni skočit sami. Zejména tribunové lidu si libovali v hrozbě, že senátory, kteří se jim protivili, dají shodit z Tarpejské skály. Umístila jsem ji na úroveň chrámu Hojnosti.

Tarquinius Superbus
Tarquinius Zpupný, sedmý a poslední římský král. Dokončil a zasvětil chrám Jova Nejlepšího Největšího, vysloužil si však spíše pověst násilníka než budovatele. Jeho uchvácení trůnu je drastickou historií o vraždě a ženě (Tullii, dceři krále Servia Tullia) a nijak si nezadá se způsobem, jakým byl posléze sesazen. Povstání patricijů vedené Luciem Juniem Brutem vedlo k jeho vypovězení z Říma a k založení republiky. Tarquinius Zpupný hledal útočiště postupně u několika Římu nepřátelských kmenových vůdců, posléze však v Kumách zemřel. Traduje se neobvyklý příběh o tom, kterak Tarquinius ukončil válku proti městu Gabiím; když se ho otázali, co chce učinit s předními muži města, neřekl ani slovo; odebral se namísto toho do zahrady, tasil meč a uťal na makovém záhoně všechny makovice, které převyšovaly své okolí; jeho syn v Gabiích tento pokyn plně pochopil a dal popravit všechny nejzasloužilejší gabijské

muže. Málo lidí dnes zná původ takzvaného principu přečnívajících makovic, třebaže se této metafory dodnes užívá k popisu masakrování mužů a žen, kteří vynikají svými mimořádnými schopnostmi a významem.

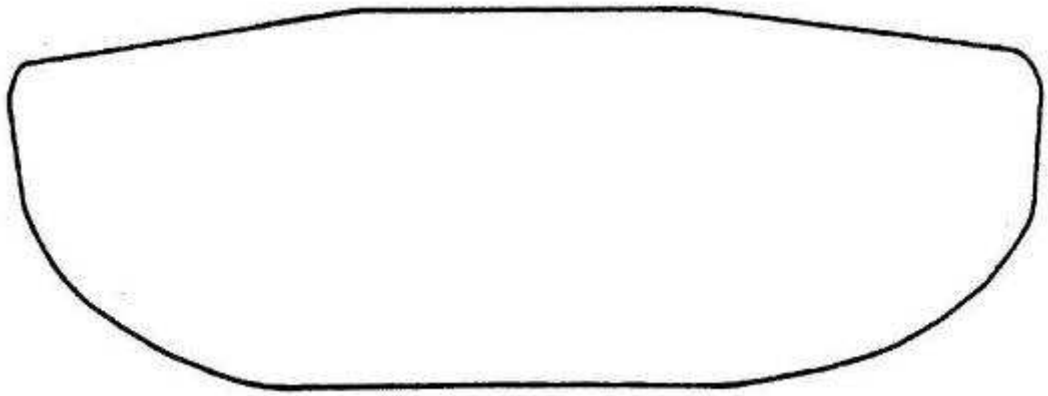
tata
Latinské domácké slovo označující otce – původem blízké současnému anglickému „daddy“ *(a ovšem i českému důvěrnému oslovení otce).* Pro obdobné pojmenování matky, rovněž takřka univerzálně platné, jsem zvolila výraz *„mama“*.

terra incognita
Neznámá krajina, neznámá země.

tetrarcha
Vládce čtvrtiny říše nebo území. Každý ze tří kmenů obývajících Galatii – Tolistobogové, Trokmové a Volkové Tektosagové – se dělil na čtyři části a v čele každé z nich stál tetrarcha.

tirocinium fori
Zaškolování mládence v rétorice a v právních znalostech na Foru Romanu.

toga
Oděv, který příslušelo nosit toliko plnoprávnému římskému občanu. Byl zhotoven z lehké vlny a měl velice zvláštní střih (proto také hollywoodští „Římané“ v toze nikdy nevyhlížejí příliš dobře). Rozměrově i tvarově přesný střih na dobře padnoucí togu vypracovala dr. Lillian Wilsonová z univerzity Johna Hopkinse. Pro muže vysokého 175 cm, který má v pase 90 cm, je zapotřebí látka o šířce 4,6 m a délce 2,25 m. Ten, kdo se do togy zahaloval, si ji obtočil kolem těla podél jejího délkového rozměru a pak si její o mnoho větší šíři nařasil podle potřeby. Toga ovšem neměla tvar prostého obdélníku. Vyhlížela takto:

Pokud by toga neměla přesně tento střih, naprosto by se ji nepodařilo obléci způsobem, jaký můžeme vidět na starověkých sochách. Republikánská toga posledního století př.n.l. byla velice široká (za dobu celkem jednoho tisíce let, po něž byla běžným římským oděvem, prošla toga podstatnými proměnami). A Říman zahalený togou ovšem pod ní naprosto nemohl nosit bederní roušku ani žádné jiné spodní prádlo, kromě tuniky ovšem.

toga candida
Speciálně vybělená toga, jakou nosili uchazeči o úřad voleného magistráta. Ostré běli bylo dosahováno mnohadenním bílením na slunci a poté vtíráním jemně mleté křídy.

toga praetexta
Toga s nachovým lemem kurulských magistrátů, kteří ji nosili i po uplynutí svého úředního období. Nosily ji i jejich děti obojího pohlaví.

toga trabea
Ciceronova „strakatá" toga. Byla to pruhovaná toga augurů, kterou s největší pravděpodobností nosili i pontifikové. Podobně jako *toga praetexta* měla po celé délce nachový lem, podélně však byla navíc ještě zdobena střídavými červenými a karmínovými pruhy.

toga virilis
Prostá bílá toga, jakou nosil římský muž. Říkalo se jí také *toga alba* nebo *toga pura.*

toloské zlato
Pár let po roce 278 př.n.l. se navrátila část kmene Volků Tektosagů z Makedonie do své původní domoviny poblíž akvitánské Tolosy (dnešní Toulouse) a přinesla s sebou nashromážděnou kořist z bezpočtu vydrancovaných chrámů. Drahé kovy byly slity do cihel a prutů a ukryty na dně umělých jezírek, která obklopovala toloské chrámy; zlato zůstalo ležet nedotčeno v hlubinách rybníčků, zatímco stříbro z tohoto úkrytu jeho strážci pravidelně vyzdvihovali – ulili z něho totiž obrovité mlýnské kameny, na nichž mleli mouku. Roku 106 př.n.l. dostal konsul Quintus Servilius Caepio ještě v době svého úřadu za úkol vytáhnout do boje proti migrujícím Germánům, kteří se usadili poblíž Tolosy. Když do této oblasti přitrhl, zjistil, že Germáni už zatím odtáhli, poté co se nepohodli se svými hostiteli, Volky Tektosagy, kteří je ze svého území posléze vykázali. Namísto bitvy s Germány čekal konsula Caepiona nález obrovského množství zlata a stříbra v posvátných toloských jezírkách. Stříbra, včetně oněch mlýnských kamenů, bylo asi 10 000 talentů (asi dvě stě šedesát tun), zlata 15 000 talentů (bezmála čtyři sta tun). Stříbro dal Caepio dopravit do přístavu Narbo a odeslat po lodích do Říma, nato se vozy opět vrátily do Tolosy, kde na ně Římané naložili zlato; konvoj povozů byl doprovázen stráží v síle jedné kohorty římských legionářů, bylo to asi 520 mužů. Poblíž pevnosti Carcasso byla celá výprava napadena bandity, vojenský doprovod byl pobit a vozy beze stopy zmizely i se svým drahocenným nákladem. Nikdo je už pak nespatřil.

V té době dosud neulpěl na konsulovi Caepionovi ani stín podezření, avšak po ostudě, kterou vyvolalo o rok později jeho chování za bitvy u Arausia, se začalo porůznu šeptat, že přepadení konvoje se zlatem zorganizoval sám konsul Caepio a že pak dal drahý kov na své jméno uložit ve Smyrně. Třebaže nebyl pro tuto velkou vozovou loupež nikdy zažalován, stanul před soudem proto, že ztratil svou vinou celou armádu; byl shledán vinným a poslán do vyhnanství. Za místo exilu si zvolil Smyrnu, kde pak roku 100 př.n.l. zemřel. Příběh o toloském zlatu se traduje ve starověkých pramenech, které ovšem nikde výslovně neuvádějí, že by je byl odcizil přímo konsul Caepio. Zdá se to však logické. A není pochyb o tom, že Serviliové Caepionové byli až do časů Bruta (jenž byl posledním z dědiců) přímo pohádkově bohatí. Není také

pochyb o tom, že většina tehdejšího Říma se domnívala, že zmizení zlata, které množstvím převyšovalo veškeré zlaté zásoby římského státního pokladu, nemá na svědomí nikdo jiný než konsul Caepio.

tribun lidu
Tento úřad vznikl po založení republiky, kdy se vyhrotil střet plebejského stavu s patriciji. Tribunové lidu volení shromážděním plebejů *(concilium plebis* neboli *comitia plebis tributa)* skládali přísahu, že budou chránit životy a majetek členů plebejského stavu a že každého plebeje ochrání před případnou zvůlí magistrátů (v oné době výlučně patricijů). Kolem roku 450 př.n.l. už bylo tribunů lidu deset. Zákon *lex Atinia de tribunis plebis in senatum legendis* z roku 149 př.n.l. stanovil, že muž zvolený za tribuna lidu automaticky vstupuje do senátu. Vzhledem k tomu, že tribunové lidu nebyli voleni vším lidem (to jest jak plebeji, tak i patriciji), neměli podle nepsané římské ústavy vlastně žádnou skutečnou moc a nebyli stejnými magistráty jako vojenští tribunové, kvestoři, kurulští édilové, prétoři, konsulové a censoři; jejich úřad se omezoval na plebs a jejich síla spočívala v přísaze, kterou skládal plebejský stav k zaručení bezpečnosti – nedotknutelnosti – svých volených představitelů. Moc tribuna lidu tkvěla v jeho právu uplatnit veto téměř proti všem orgánům vlády; tribun lidu mohl vetovat i činnost nebo návrhy zákonů svých devíti tribunských kolegů nebo kteréhokoli magistráta – případně i všech magistrátů včetně konsulů a censorů; tribun lidu mohl vetovat konání voleb; mohl vznést veto proti přijetí jakéhokoli navrhovaného zákona; a mohl také vetovat i rozhodnutí senátu, dokonce i taková, která se týkala války a zahraničních vztahů. Jedině diktátor (a snad i *interrex)* stál mimo pravomoc tribunů a jejich veta.

S úřadem tribuna lidu nebylo spojeno žádné imperium, a pravomoc toho, kdo tento úřad vykonával, sahala pouze po první milník od Říma. Podle zvyklostí zastával muž úřad tribuna lidu toliko po jedno období, až teprve Gaius Gracchus tuto tradici porušil; ani poté však nebylo běžné, že by se muž o tento úřad ucházel víc než jedenkrát. Jelikož skutečná moc spojená s funkcí tribuna lidu spočívala v negativním působení – vetu (nazývanému *intercessio)* – vztah tribunů k vládě byl spíše obstrukční než konstruktivní povahy. Konzervativní živly v senátě tribuny lidu opovrhovaly, třebaže jich vždy několik využívaly ke svým účelům.

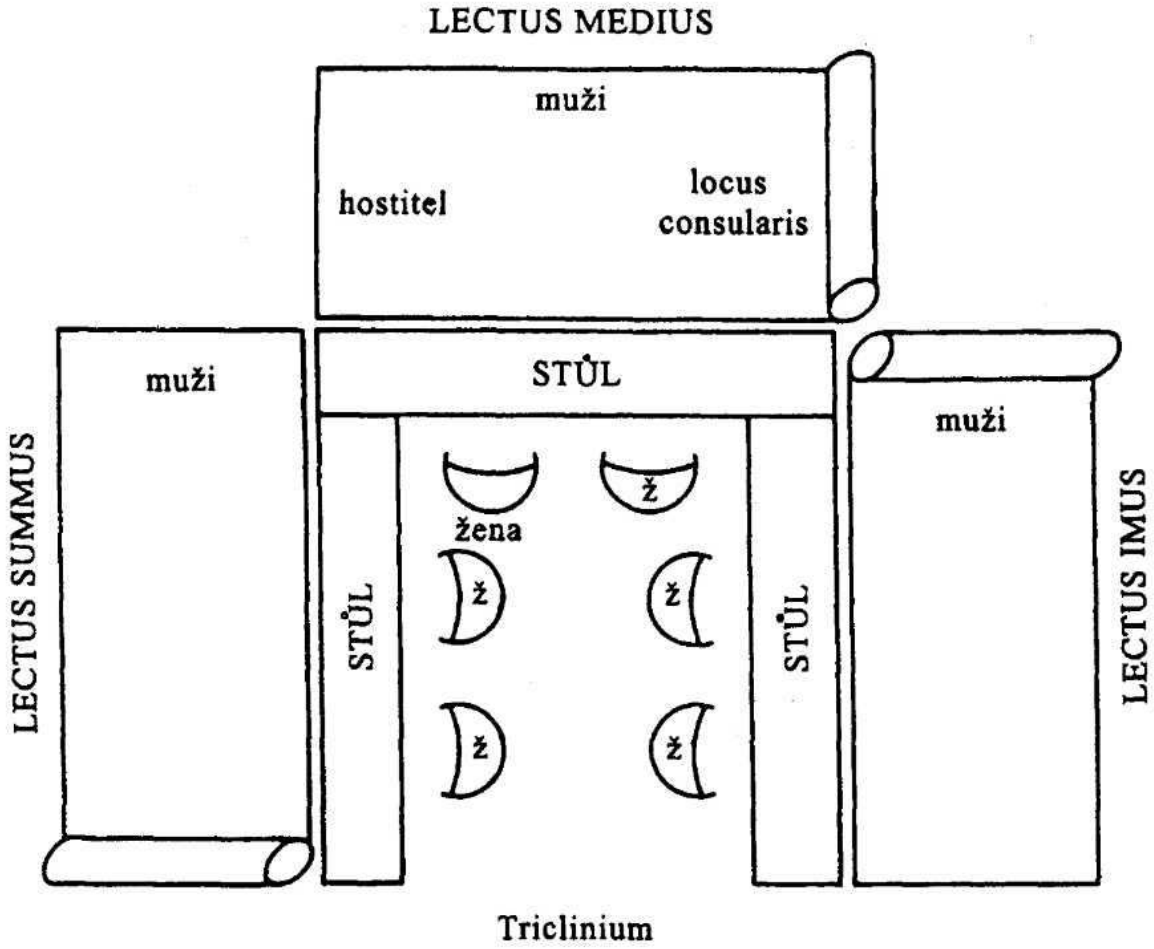
Kolegium tribunů lidu nastupovalo svůj úřad desátého dne v prosinci a sídlilo v bazilice Porciově. Jako diktátor oklestil Sulla v roce 81 př.n.l. tribuny lidu o všechny jejich pravomoce, s výjimkou práva ochránit plebeje před zvůlí magistrátů, avšak konsulové Pompeius a Crassus roku 70 př.n.l. vrátili tribunům veškerá jejich práva. Tribunové byli příliš důležití, obejít se bez nich nebylo možné. Viz rovněž *plebs.*

tribuni aerarii
Viz *jezdci.*

tribus
V počátcích republiky neznamenala pro Římany tribue *(tribus)* žádnou etnickou skupinu občanů, nýbrž politické členění státu sloužící toliko chodu státní správy. Tribuí bylo celkem třicet pět; jedenatřicet jich bylo venkovských a jen čtyři byly městské. Šestnáct vskutku starých venkovských tribuí neslo jména různých patricijských rodů, *gentes,* což naznačuje, že občané do nich náležející byli buď členy těchto patricijských rodin, anebo že původně žili na půdě, která těmto rodům náležela. V počátečních a

středních letech republiky, kdy se římské vlastnictví území na italském poloostrově začalo rozrůstat, byly vytvářeny tribue nové, tak aby bylo možno i nové občany včlenit do římského veřejného života. Jádrem nových tribuí se stávaly kolonie s plným římským občanstvím. O čtyřech městských tribuích se soudilo, že je zřídil král Servius Tullius, třebaže jejich skutečný vznik je třeba klást do doby o něco pozdější. Naposledy byl počet tribuí rozšířen roku 241 př.n.l. Každý člen tribue měl v tributním sněmu jeden hlas; tento hlas ovšem ovlivňoval toliko výsledek hlasování jeho tribue – a ta pak dále uplatňovala jenom jeden hlas, mínění prosté většiny svých členů. To znamenalo, že v konečném rozhodování nezmohlo ono množství voličů zapsaných ve čtyřech přeplněných městských tribuích vůbec nic, jelikož ty měly váhu jen čtyř z celkového počtu pětatřiceti hlasů. Příslušníkům venkovských tribuí přitom nic nebránilo žít uvnitř města Říma, a ani jejich potomci nebyli nuceni přejít do městské tribue. Většina senátorů a jezdců náležela k venkovským tribuím. Patřilo to k jejich společenskému postavení.

triclinium
Jídelna římského domu nebo bytu. Bližší informace najdete v glosářích kterékoli z předchozích knih tohoto cyklu.

troglodytes
Ve starověku tímto slovem nebyli míněni lidé obývající jeskyně, nýbrž ti, kdo si svá obydlí vytesávali v měkké skále. Četní troglodyté například přebývali na egyptském břehu Sinu Arabiku (dnešního Rudého moře); také měkký tuf v kappadockých roklinách umožňoval budovat příbytky místním obyvatelům již v dobách sahajících ještě před nejstarší dochované historické zprávy.

třídy
Tříd bylo v Římě pět a představovaly ekonomické rozdělení římských občanů podle výše jejich majetku nebo stálého příjmu. Nejzámožnější náleželi do první třídy, občané páté třídy byli nejméně majetní. Nemajetní občané, *capite censi*, se nepočítali do žádné třídy, a nemohli tedy ani efektivně hlasovat v centurijním shromáždění. Ovšem k hlasování v centuriích nebývali příliš často vyzýváni ani občané třetí třídy, o čtvrté a páté třídě ani nemluvě!

Tullus Hostilius
Třetí římský král – postava poněkud mlhavá. Byl bojovné povahy, napadl, dobyl a zničil Albu Longu a odvedl pak její obyvatele do Říma, aby rozmnožili počet jeho občanů. Postavil prý budovu senátu, která se na jeho počest nazývala Curia Hostilia.

tunika
Nejběžnější oděvní součást téměř všech starověkých národů na březích Středozemního moře včetně Řeků a Římanů; kalhoty se v té době považovaly za barbarskou módu. Římská tunika měla spíše volný a beztvarý střih, bez záševků, které by ji zužovaly v bocích; halila trup od ramen a paží až po kolena. Rukávy byly patrně vsazované (lidé už ve starověku uměli šít, stříhat a uzpůsobit oděv tak, aby byl pohodlný při nošení), někdy byly i dlouhé. Přes tuniku se nosil buď kozený opasek s přezkou, nebo byla přepásána šňůrou; vpředu bývala římská tunika delší než vzadu, zhruba o osm centimetrů. Vznešenější Římané, kdykoli opouštěli svůj domov, brali si na sebe zpravidla togu, avšak muži nižších tříd togu nepochybně nosili jen při zvláštních příležitostech, například při hrách nebo o volbách. Proti vlhkému počasí se raději chránili nějakou pláštěnkou než togou. Muži jezdeckého stavu měli na pravém rameni tuniky (nezakrytém togou, tak aby bylo tuniku vidět) tenký nachový proužek, *angustus clavus*, purpurový pruh na senátorské tunice, *latus clavus*, byl širší. Muž, jehož census nedosahoval 300 000 sesterciů, neměl na nachový proužek na tunice právo. Běžným materiálem na tuniku byla nebarvená vlna režného odstínu.

Venus Erucina
Venuše vládnoucí milostnému spojení, zejména v jeho nejnevázanějším a nejméně morálním smyslu. O svátku Venuše Eruciny jí obětovaly prostitutky – i její chrám před Collinskou bránou byl zvyklý dostávat dary od nejzavedenějších nevěstek.

verpa
Latinský vulgarismus užívaný spíše jako zaklení. Označoval penis – zřejmě jen ve ztopořeném stavu, kdy je předkožka stažena dolů – a napovídal osočení z homosexuality.

Vesta, Vestiny Panny
Vesta byla prastarým, temným božstvem, bez mytologie a bez podoby. Splývala v jedno s krbem, samým středem rodinného kruhu, neboť to byl právě rodinný život, co stmelovalo celou římskou společnost. Na její oficiální veřejný kult sice dozíral sám pontifex maximus, její význam však byl takový, že měla svůj vlastní sbor kněžek, šest Vestiných Panen. Zasvěcovány jí byly ve věku sedmi nebo osmi let, skládaly slib naprosté čistoty a sloužily Vestě třicet let; poté byly slibu zproštěny a poslány zpět do běžného života, dosud v plodném věku, kdy mohly mít ještě děti. Málokterá propuštěná vestálka se však provdala; takovéto sňatky byly považovány za nešťastné. Neposkvrněnost vestálek byla ztotožňována se samým štěstím Říma; v čistém kolegiu nacházela zalíbení sama Fortuna. Pokud byla vestálka obviněna z toho, že se slibu čistoty zpronevěřila, byla postavena před tribunál k tomu účelu svolaný; její údajný milenec nebo milenci byli souzeni před jiným soudem. Pokud byla shledána vinnou, byla uvržena do podzemní kobky zvlášť k tomu vyhloubené; ta pak byla zasypána a vestálka v ní byla ponechána, aby tam zemřela. V době republiky sdílely Vestiny Panny sídlo s pontifikem maximem, žily ovšem odděleně od něho i od jeho rodiny. Vestin chrám se nacházel nedaleko od pontifikova obydlí *(Domus publica)*, byla to nevelká, okrouhlá, velice starobylá budova. Přiléhala k Regii, úřadovně pontifika maxima, a k Juturnině studni, z níž kdysi musely vestálky každého rána osobně navážit vodu; koncem republiky zbyl z čerpání vody už jen pouhý rituál. Ve Vestině chrámu plál věčný oheň jako symbol krbu; opatrovaly ho vestálky a nesměl nikdy a z žádných příčin vyhasnout.

via
Hlavní silnice nebo cesta, ve městech ulice.

vicus
Širší ulice.

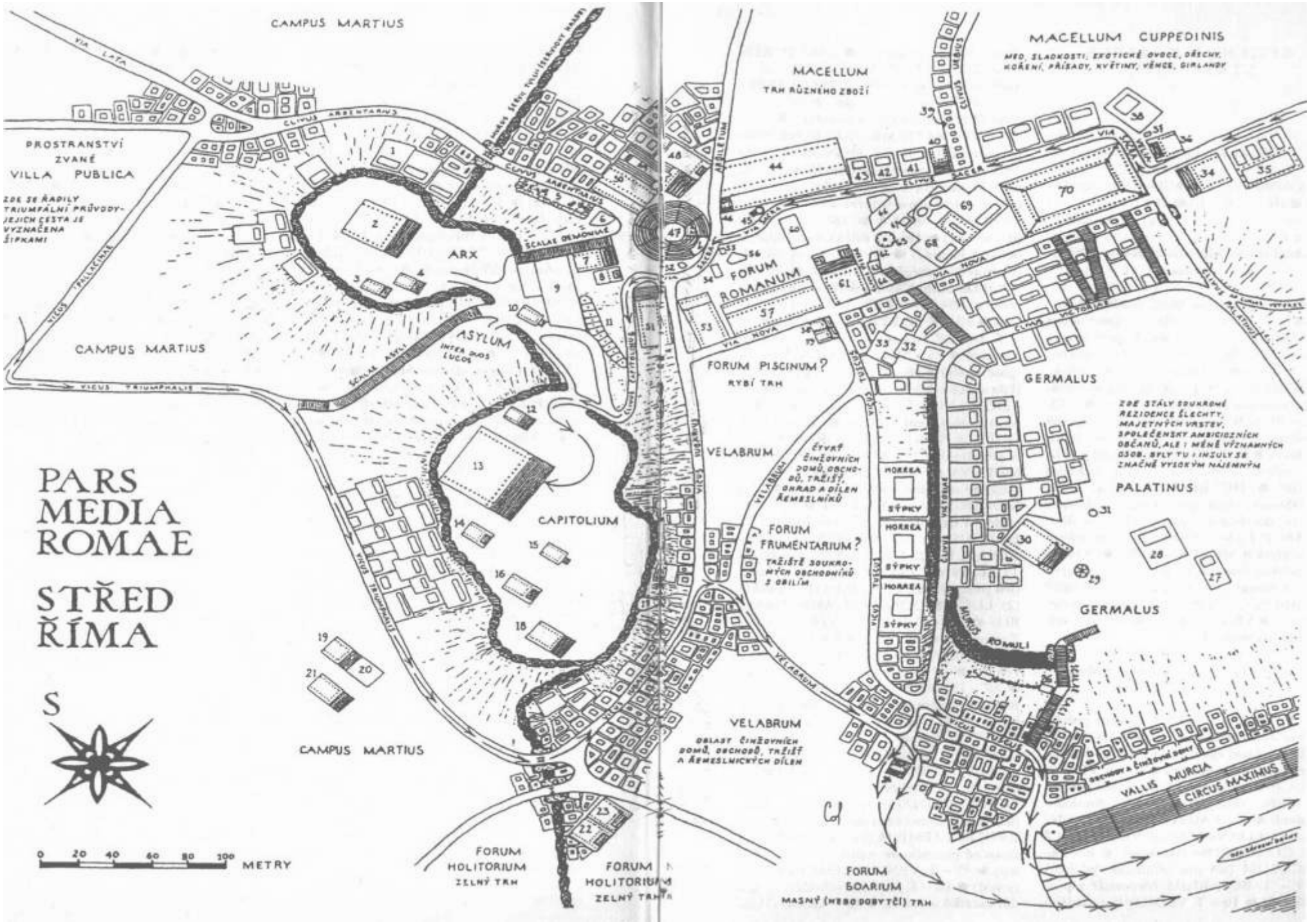
vilicus
Dozorce. V mé knize jde o představeného kolegia křižovatky.

vir militaris
Vojácká povaha. Mohli bychom ho nazvat „voják z povolání“. Muž, jehož celý život se točil kolem vojska a který sloužil dál jako vyšší důstojník i poté, co už splnil stanovenou dobu služby v armádě anebo předepsaný počet vojenských tažení. Pokud vstoupil do politického života, mohl si být jist, že jeho vojenská dráha bude nejlepším doporučením pro voliče, řada takovýchto bytostných vojáků však o politickou kariéru nestála. Pokud se ovšem *vir militaris* chtěl ucházet o funkci vojevůdce, pak neměl jinou možnost, než dosáhnout alespoň úřadu prétora, což byl nejnižší stupeň magistrátní funkce, s nímž mohlo být už spojeno velení armádě. Gaius Marius, Quintus Sertorius, Titus Didius, Gaius Pomptinus a Publius Ventidius – ti všichni byli nesporně obdařeni takovouto vojáckou povahou; naproti tomu diktátor Gaius Julius Caesar, největší vojenský génius mezi nimi všemi, *vir militaris* nikdy nebyl.

vojenští tribunové
Každý rok volilo shromáždění lidu čtyřiadvacet mladých mužů ve věku od pětadvaceti do devětadvaceti let, aby sloužili jako *tribuni militum* neboli vojenští tribunové. I když

byli dosud příliš mladí na to, aby již mohli vstoupit do senátu, byli tito vojenští tribunové skutečnými a řádnými magistráty, neboť byli zvoleni shromážděním všeho lidu, a stávali se tak představiteli římské vlády u konsulských legií (oněch čtyř, které náležely dvěma konsulům vykonávajícím právě úřad). Ke každé z legií bylo přiděleno šest tribunů, kteří jí také běžně veleli. Organizace velení byla taková, že v čele legie byl střídavě vždy jeden z vojenských tribunů jako službu konající velitel, avšak jeden ze šestice tribunů (určený patrně losem anebo podle počtu hlasů, které získal při své volbě) byl zřejmě ostatním trvale nadřízen.

Zénón
Řecký filozof (foinického původu) z Kitia na Kypru, zakladatel stoické filozofické školy.

PARS MEDIA ROMAE
STŘED ŘÍMA
CAMPUS MARTIUS
VIA LATA
CLIVUS ARGENTARIUS
PROSTRANSTVÍ ZVANÉ VILLA PUBLICA
ZDE SE ŘADILY TRIUMFÁLNÍ PRŮVODY – JEJICH CESTA JE VYZNAČENA ŠIPKAMI
VICUS TRIUMPHALIS
ARX
SCALAE GEMONIAE
ASYLUM
INTER DUOS LUCOS
SCALAE ASYLI
CAPITOLIUM
VELABRUM
FORUM PISCINUM?
RYBÍ TRH
ČTYŘ ČINŽOVNÍCH DOMŮ, OBCHODŮ, TRŽIŠŤ, OHRAD A DÍLEN ŘEMESLNÍKŮ
FORUM FRUMENTARIUM?
TRŽIŠTĚ SOUKROMÝCH OBCHODNÍKŮ S OBILÍM
HORREA
SÝPKY
MACELLUM
TRH RŮZNÉHO ZBOŽÍ
MACELLUM CUPPEDINIS
MED, SLADKOSTI, EXOTICKÉ OVOCE, OŘECHY, KOŘENÍ, PŘÍSADY, KVĚTINY, VĚNCE, GIRLANDY
FORUM ROMANUM
VIA NOVA
VIA SACRA
GERMALUS
ZDE STÁLY SOUKROMÉ REZIDENCE ŠLECHTY, MAJETNÝCH VRSTEV, SPOLEČENSKY AMBICIÓZNÍCH OBČANŮ, ALE I MÉNĚ VÝZNAMNÝCH OSOB. BYLY TU I INSULY SE ZNAČNĚ VYSOKÝM NÁJEMNÝM
PALATINUS
MURUS ROMULI
VELABRUM
OBLAST ČINŽOVNÍCH DOMŮ, OBCHODŮ, TRŽIŠŤ A ŘEMESLNICKÝCH DÍLEN
VALLIS MURCIA
CIRCUS MAXIMUS
FORUM HOLITORIUM
ZELNÝ TRH
FORUM BOARIUM
MASNÝ (NEBO DOBYTČÍ) TRH
S
0 20 40 60 80 100 METRY

LEGENDA K MAPCE MĚSTO ŘÍM

(str. 670 – 671)

Brány v Serviových hradbách

PORTA:

A – TRIGEMINA – římský přístav • B – LAVERNALIS-ViaOstiensis • C-RAUDUSCULANA – Via Ostiensis • D – NAEVIA – Via Ardeatina • E – CAPENA Via Appia, Via Latina • F – CAELIMONTANA – Via Tusculana • G – QUERQUETULANA – Via Praenestina • H – ESQUILINA – Via Labicana, Via Praenestina • I – VIMINALIS – Via Collatina, Via Tiburtina
• J – COLLINA – Via Nomentana • K – QUIRINALIS – Via Salaria Vetus • L– SALUTARIS Via – Flaminia • M – SANQUALIS – Via Lata, Campus Martius • N – FONTINALIS – Campus Martius • O – TRIUMPHALIS – jen pro triumfální průvody • P – CARMENTALIS – Circus Flaminius • Q – FLUMENTANA – Circus Flaminius

Překlad některých latinských slov užitých v mapce

AGGER – dvojitá hradba Esquilina
• AQUA – vodovod, nadzemní nebo podzemní • BASILICA – obchodní nebo soudní budova • CAMPUS – pole, rovina
• CIRCUS – prostranství pro vozatajské závody • CLIVUS – strmá ulice • CLOACA – stoka • COLLIS – pahorek • DIVERTICULUM – ulička spojující hlavní ulice
• EMPORIUM – tržnice • FAUCES – průchod • FLUMEN – řeka • FORUM – náměstí, středisko veřejného života • HORTI – zahrady • MACELLUM – tržiště
• MAIOR, MAJOR – větší, starší • MAXIMUS, MAXIMA – největší • MINOR – menší, mladší • MONS – pahorek, hora, horský hřeben • NECROPOLIS – pohřebiště • NOVUS, NOVA – nový, nová • PALUS – bažina s vodními prameny • PONS – most • SAEPTA – volební prostor • SCALAE – schodiště • TEMPLUM – chrám, svatyně • VALLIS – údolí • VETUS – starý • VIA – hlavní ulice nebo silnice • VICUS – ulička

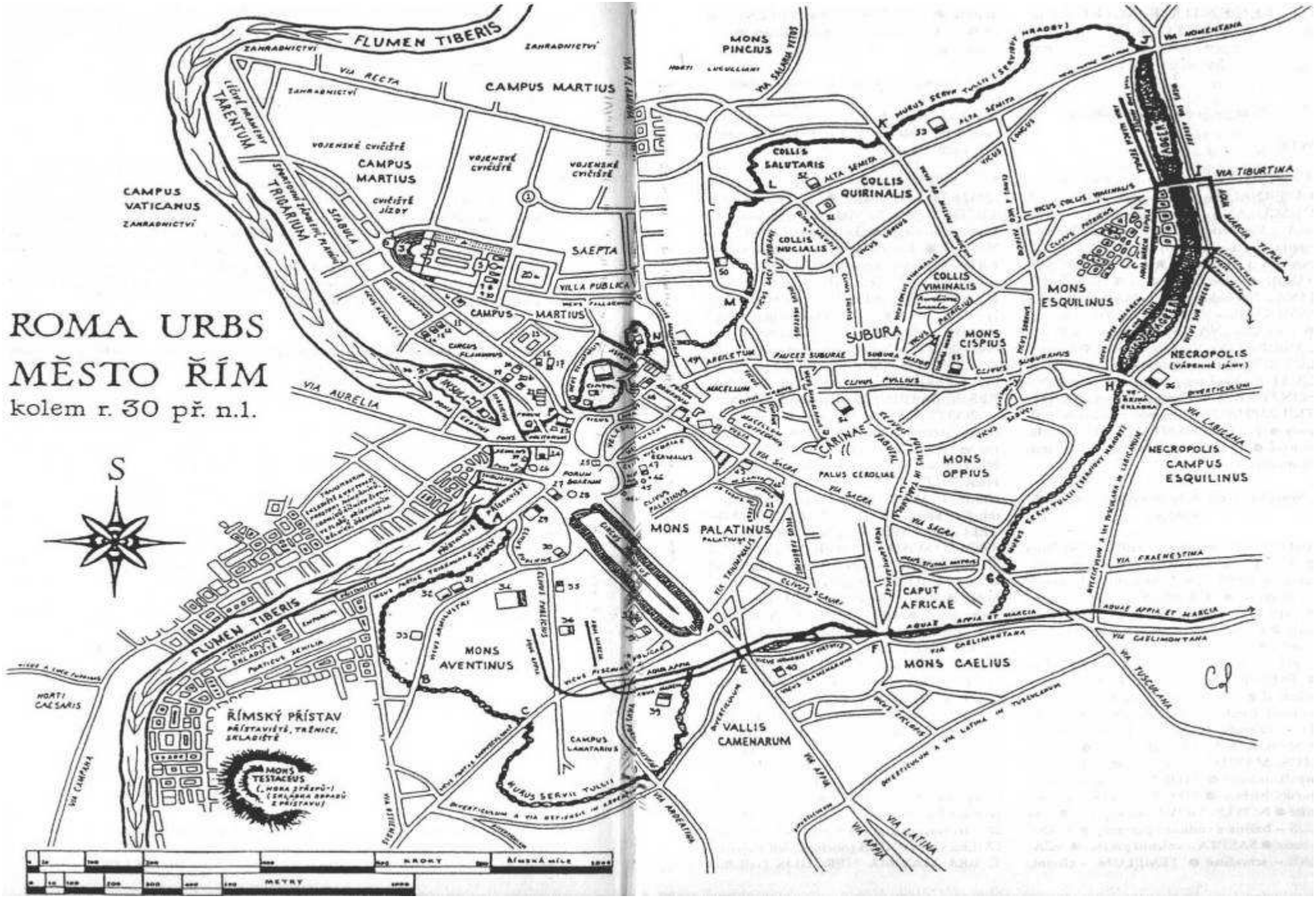
Chrámy (T.) a další význačná místa

(latinská jména božstev, jimž byly chrámy zasvěceny, jsou pro srozumitelnost uvedena v 1. pádě)

1 – MAUZOLEUM JULIŮ CAESARŮ (předpokládané místo) • 2 – T. VENUS VICTRIX (Venuše Vítězné, nad Pompeiovým Auditoriem) • 3 – POMPEIOVO DIVADLO • 4 – POMPEIOVO SLOUPOŘADÍ (s kolonádou sta sloupů) • 5 – ZASEDACÍ SÍŇ (kde byl zavražděn Caesar)
• 6 – T. HERCULIS MUSARUM (Herkula a devíti Múz) • 7 – 10 – čtyři chrámy, snad sousedící s Pompeiovým divadlem: T. JUNO CURITIS (Junony jako bohyně rad), T. FORTUNA HUISCE DIEI (Štěstěny dneška), T. FERONIA (bohyně Feronie) aT. LARES PERMARINI (Lárů mořeplavců) • 11 – PORTICUS MINUCIA, kolonáda ve čtvrti Circus Flaminius • 12-14 – další chrámy ve čtvrti Circus Flaminius: T. VULCANUS (boha ohně, zemětřesení, kovářů), T. HERCULES CUSTOS (Herkula, strážce cirku), T. MARS INVICTUS (nepřemožitelného Marta) • 15 – PORTICUS METELLI (kolonáda Metellova) • 16 – T. APOLLO SOSIANUS (boha lékařů) • 17 – T. BELLONA (válečné bohyně Bellony)
• 18 – T. JUNO REGINA (Junony Vládkyně)
• 19 – T. JUPITER STATOR (Jova Zastavitele) • 20a – PORTICUS MINUCIA (předpokládané místo nové „Minuciovy kolonády“, případně Pompeiovy vily)
• 20b – PORTICUS MINUCIA (další předpokládané místo nové „Minuciovy kolonády“) – T. DIANA • 21 – čtyři chrámy: T. PIETAS (zbožnosti), T. JANUS, T. SPES (naděje), T. JUNO SOSP1TA • 22-23 – dva chrámy spřízněných kultů: T. FORTUNA (bohyně Štěstěny), T. MATER MATUTA (mateřství) • 24 – T. PORTUNUS (přístavů a přístavního obchodu) • 25 – T. JANUS (vchodů i východů, začátku a konce) • 2628 – tři svatyně k poctě Herkulovi: T. HERCULES

OLIVARIUS (obchodníků olejem), T. ARA MAXIMA HERCULIS (velkého Herkulova oltáře), T. HERCULES INVICTUS (nepřemožitelného Herkula) • 29 – T. CERES (štědrosti) • 30 – T. FLORA (rostlinstva) • 31 – dva chrámy spřízněných kultů svobodných občanů: JUNO REGINA (pro ženy), JUPITER LIBERTAS (pro muže • 33 – svatyně ARMILUSTRIUM (Marta, očisty zbraní, kněží Saliové) • 34 – T. DIANA (ochránkyně otroků) • 35 – T. LUNA (měsíce) • 36 – T. JUVENTAS (dospívajících jinochů) • 37 – T. MERCURIUS (obchodu – středisko obchodního cechu) • 38 – T. VENUS OBSEQUENS (ochránkyně prostitutek a cizoložníků) • 39 – T. BONA DEA (Dobré Bohyně, ochránkyně žen), T. SAXUM SACRUM (posvátná skála) • 40 – T. HONOS ET VIRTUS (cti a zdatnosti) • 41 – CURIAE VETERES (staré sněmovní prostory) • 42 – předpokládané rodiště Gaia Octavia, pozdějšího Augusta • 43 – T. JUPITER STATOR (Jova Zastavitele) • 44 – LUPERCAL (jeskyně, v níž vlčice kojila svým mlékem Romula a Rema) • 45 – kruhová chýše Romulova (pečlivě uchovávaná)

• 46 – MUNDUS (otvor do podsvětí) • 47 – T. MAGNA MATER (velkého asijského ženského božstva) • 48 – BASILICA JULIA (nahradila starší baziliky Sempronio vu a Opimiovu) • 49 – FORUM JULIUM • 50 – T. SEMO SANCTUS DIUS FIDIUS (přísahy a smlouvy) • 51 – předpokládané sídlo Tita Pomponia Attika • 52 – T. SALUS (pevného zdraví, blaha) • 53 – T. QUIRINUS • 54 –T. TELLUS (římská bohyně půdy) • 55 – T. JUNO LUCINA (záznamy o narození římských občanů) • 56 – T. VENUS LIBITINA (tam byly pravděpodobně umístěny záznamy o úmrtích římských občanů) • 57 – T. AESCULAPIUS (lékařů) a LOĎ na posvátném okrsku tiberské INSULY (ostrova) • 58 – ústí stoky z Quirinalu a z Martova pole (říčka Petronia) • 59 – CLOACA MAXIMA (ústí hlavní stoky ze Subury a Fora Romana) • 60 – ústí stoky z Esquilina, Cirku aj. • 61 – TIGILLUM (jho), svatyně JUNO SORORIA (dospívajících dívek) a JANUS CURIATIUS (dospívajících hochů)

ROMA URBS
MĚSTO ŘÍM
kolem r. 30 př. n.l.
S
FLUMEN TIBERIS
CAMPUS MARTIUS
CAMPUS VATICANUS
TARENTUM
TRIBARIUM
SAEPTA
VILLA PUBLICA
MONS PINCIUS
COLLIS SALUTARIS
COLLIS QUIRINALIS
COLLIS NUCIALIS
COLLIS VIMINALIS
MONS ESQUILINUS
SUBURA
MONS CISPIUS
NECROPOLIS
NECROPOLIS CAMPUS ESQUILINUS
MONS OPPIUS
MONS PALATINUS
CAPUT AFRICAE
MONS AVENTINUS
MONS CAELIUS
VALLIS CAMENARUM
ŘÍMSKÝ PŘÍSTAV
PŘÍSTAVIŠTĚ, TRŽNICE, SKLADIŠTĚ
MONS TESTACEUS
(HORA STŘEPŮ)
HORTI CAESARIS
CAMPUS LANATARIUS
VIA AURELIA
VIA TIBURTINA
VIA NOMENTANA
VIA PRAENESTINA
VIA LABICANA
VIA TUSCULANA
VIA LATINA
VIA APPIA
VIA CAMPANA
AQUAE APPIA ET MARCIA
MURUS SERVII TULLII
KROKY
ŘÍMSKÁ MÍLE
METRY

LEGENDA K MAPCE STŘED ŘÍMA

(str. 674 – 675)

Brány v Serviových hradbách

I – CARMENTALIS • II – TRIUMPHALIS • III – FONTINALIS

Překlad některých latinských slov užitých v mapce

ASYLUM – posvátné místo, útočiště • BASILICA – obchodní nebo soudní budova
• CAMPUS – rovný pozemek, pole, rovina
• CIRCUS – prostranství pro hry a vozatajské závody • CLIVUS – strmá ulička
• DOMUS – dům pro jednu rodinu (zpravidla jednopatrový), „panský dům“ • DOMUS PUBLICA – státní budova obývaná vysokým knězem nebo obětníkem, jejich úřadovna • FORUM – shromaždiště pod širým nebem určené pro státní a obchodní jednání • HORREA – skladiště, sýpka
• INSULA – dům pro větší počet obyvatel (od tří do dvanácti pater), činžovní dům
• MACELLUM – tržiště pod širým nebem nebo kryté • MURUS – hradba • PORTA
– hradební brána • PORTICUS – sloupořadí, kolonáda • SCALLAE – schodiště
• VALLIS – údolí • VIA – hlavní ulice nebo cesta • VICUS – ulička • VILLA – velký dům na venkově

Chrámy (T.) a další význačné budovy a místa v centru Říma

1 – DŮM GAIA MARIA (přesná poloha známa není) • 2 – T. JUNO MONETA (bohyně včasné výstrahy); v jeho spodní části se nacházela mincovna • 3 – T. VENUS ERUCINA (ochránkyně prostitutek) • 4 – T. MENS (bohyně správného římského myšlení)
• 5 – LAUTUMIJSKÉ VĚZENÍ
• 6 – TULLIANUM neboli VĚZNICE • 7
– T. CONCORDIA (svornosti) • 8 – SENACULUM (síň pro přijímání vyslanců)
• 9 – TABULARIUM (depozitář zápisů a zákonů) • 10 – T. VEDIOVIS (mladého Jova, boha zklamaných) • 11 – PORTICUS DEORUM CONSENTIUM (dvanácti božstev) • 12 – T. JUPITER FERETRIUS (smluv a výzbroje) • 13 – T. JUPITER OPT1MUS MAXIMUS • 14 – T. FORTUNA PRIMIGENIA (ochránkyně prvorozenců) • 15 – T. HONOS ET VIRTUS (svatyně vojenských velitelů) • 16 – T. OPS (hojnosti); v jeho spodní části byla uschována nouzová rezerva stříbra • 17 – TARPEJSKÁ SKÁLA • 18 – T. FIDES (dobré víry) • 19 – T. BELLONA (válečné bohyně Bellony) • 20 – posvátný okrsek představující „nepřátelské území“ • 21 – T. APOLLO SOSIANUS (lékařství a uzdravování) • 22 – T. MATER MATUTA (mateřství) • 23 – T. FORTUNA (Štěstěny) • 24
- T. JANUS (vchodů a východů, začátku a konce) • 25 – SVATYNĚ GENIA LOCI (plodné síly) • 26 – JESKYNĚ LUPERCAL (kde vlčice odkojila Romula a Rema) • 27
- DŮM LUCIA SERGIA CATILINY (přesné umístění není známo) • 28 – DŮM QUINTA HORTENSIA HORTALA (místo je známo) • 29 – KULATÁ CHÝŠE ROMULOVA • 30 – T. MAGNA MATER (velkého asijského ženského božstva) • 31 – MUNDUS (otvor do podsvětí) • 32 – místa domů (jen předpoklad), kde bydleli: (1) MARCUS LIVIUS DRUSUS (2) MARCUS L1CINIUS CRASSUS (3) MARCUS TULLIUS CICERO • 33 – místa domů (jen předpoklad), kde bydleli (1) GNAEUS (2) LUCIUS DOMITIUS AHENOBARBUS • 34 – T. JUPITER STATOR (Jova Zastavitele) • 35 – LÁZNĚ (snad soukromé, Seniovy?) • 36 – T. PENATES (veřejní Penáti) • 37 – jezdecká socha CLOELIE • 38 – DOMUS PUBLICA REGIS SACRORUM (státní budova druhého nejvyššího pontifika – přibližné umístění) • 39 – HOSTINEC • 40 – T. LARES PRAESTITES (veřejných Lárů) • 41-43 – státní domy, kde sídlili tři hlavní obětníci: FLAMEN DIALIS, FLAMEN MARTIALIS, FLAMEN QUIRINALIS (jen předpoklad, jejich skutečné umístění není známo) • 44 – BASILICA AEMILIA (prostor pro obchod, částečně pro některé státní záležitosti, krámy) • 45 – T. VENUS CLOACINA (očisty vod) •

46 – T. JANUS (vchodů a východů, začátků a konce) • 47 – COMITIUM
(shromaždiště lidu) a k němu náležející (a) LAPIS NIGER (b) ROSTRA • 48 – SENÁTNÍ BUDOVY • 49 – CURIA HOSTILIA (sídlo senátu) • 50 – BASILICA PORCIA (obchodní prostory, vyhrazené zejména pro bankovnictví; zde také bylo sídlo kolegia tribunů lidu) • 51 – T. SATURNUS (neměnného blaha římského státu); pod ním uložen státní poklad; úřadovna kvestorů • 52 – OLTÁŘ VULKÁNA (zemětřesného) • 53 – BASILICA OPIMIA (obchodní a soudní prostory) • 54 – ÚŘEDNÍ TRIBUNÁL • 55 – POSVÁTNÉ STROMY, socha SATYRA MARSYASE • 56 – LACUS CURTIUS (jezírko Curtiovo) • 57 – BASILICA SEMPRONIA (obchodní a soudní prostory) • 58 – svatyně VOLUPIA • 59 – hrobka a svatyně LARENTIE • 60 – TRIBUNÁL MĚSTSKÉHO PRÉTORA • 61 – T. CASTOR A POLLUX (pod ním uloženy prototypy měr a vah; chrám sloužil i jako další sídlo tribunů lidu) • 62 – FONS JUTURNA (posvátná studna Juturnina) • 63 – svatyně a socha JUTURNY • 64 – ubytovací prostory pro poutníky k JUTURNĚ • 65 – T. VESTA (státní krb) • 66 – REGIA (zde vykonával svůj úřad PONTIFEX MAXIMUS) • 67 – svatyně a socha VESTY • 68
- ATRIUM VESTAE (sídlo vestálek) • 69
- DOMUS PUBLICA, kde sídlil PONTIFEX MAXIMUS • 70 – PORTICUS MARGARITARIA (klenotníci, prodavači perel, voňavek a luxusního zboží)

CAESAROVY OSUDY – CO VYŠLO A CO SE CHYSTÁ

Svou rozměrnou historickou fresku o životě Gaia Julia Caesara si její autorka Colleen McCulloughová zatím rozvrhla do šesti svazků, které představují románové zpracování dějin antického Říma v posledním století před přelomem tisíciletí – počínaje snadno zapamatovatelným datem Caesarova narození, rokem 100 př.n.l. Pro čtenářskou orientaci nebude neužitečné připomenout si děje a vůdčí jedince, jimž jsou jednotlivé části cyklu věnovány.

První muž Říma (vyšlo) je název prvního svazku této řady a současně i neformální čestný titul, jaký si vydobývaly nejpřednější postavy antického Říma. Takovouto heroickou osobností byl právě v době Caesarova narození Gaius Marius. Jeho úspěšná vojenská i politická dráha je o to pozoruhodnější, že to nebyl – alespoň podle mínění římské aristokracie – Říman, ale *homo novus*, přivandrovalec z venkovského městečka Arpina. Byl Caesarovým strýcem a do jeho mládí zasáhl neobyčejně dramatickým způsobem.

Koruna z trávy (vyšlo), jak autorka pojmenovala druhý díl řady, patřila rovněž k vysokým, ba nejvyšším římským vyznamenáním za statečnost ve vojenském střetu. Uvili ji z trávy zkrvavené na bojišti vojáci vítězné strany, kteří skandovaným pozdravem *Imperator*! *Imperator*! osvědčili, že jejich vojevůdce zachránil celou armádu. Toto vyznamenání získal a nosil do senátu a ke všem oficiálním příležitostem Lucius Cornelius Sulla, proslulý jako reformátor římského zákonodárství, silná až krutá povaha. I on byl spřízněn s dospívajícím Caesarem a i on se podstatně zapsal do jeho osudů.

Přízeň Fortuny (vyšlo) vyjadřuje caesarovskou neotřesitelnou víru v náklonnost Štěstěny, této vrtkavé bohyně, kterou si všichni Římané (Caesara nevyjímaje) žádostivě předcházeli. V tomto třetím svazku se uprostřed krvavých občanských srážek Fortuna postupně přiklání na Caesarovu stranu, tak jak to odpovídalo generační směně v římské společnosti a Caesarově všestrannému a svrchovanému nadání – avšak i jeho nepopiratelnému štěstí. Štěstí jako by ovšem přestávalo přát dožívajícímu republikánskému systému.

Caesarovy Římanky, které má čtenář jako čtvrtý svazek před sebou, se pozoruhodným způsobem soustřeďují na protipól světa politiků a vojáků – na ženy, které ovlivnily Caesarův život stejnou měrou jako jeho mužští spojenci i protivníci. Aurelia, jeho matka a v autorčině pojetí žena zcela výjimečná, moudrá i agilní, prochází Caesarovým osobním životem souběžně s jeho manželstvími s jedinou milovanou Cinnillou zasnoubenou mu ještě v dětství a odcházející v nejkrásnějším rozkvětu života, s Pompeiou, partnerkou z takticky uzavřeného sňatku, i s Calpurnií, které bylo souzeno Caesara přežít. Aurelia je kupodivu i přítelkyní a rádkyní Caesarovy nejvýznačnější milenky Servilie, temné a vášnivé, matky jednoho z pozdějších Caesarových vrahů.

Titul *Caesar (v* překladu), je pátý díl této volně spojené řady. Autorka v něm sleduje Caesarovo proslulé dobývání Galie a historické překročení Rubikonu. V Caesarovi nespatřuje fatalistu, který pasivně sleduje hru náhod, ale muže na vrcholu svých sil, který neváhá riskovat – a ví, kdy a jaká rizika podstoupit.

Říjnový kůň je zatím šestý svazek, který Colleen McCulloughová připravuje. Název je převzat z mysteriózního rituálu při republikánských hrách v cirku, kdy je vítězný kůň závodů usmrcen a jeho hlava a genitálie se stávají instrumentem pro zápas dvou skupin římských obyvatel, z nichž jedna žije v Caesarově rodném římském předměstí Subuře. Údobím spadá tento díl do vrcholících dějů triumvirátu – spojenectví Gaia Julia Caesara s Gnaeem Pompeiem Magnem a Markem Liciniem Crassem. Před Caesarem se otevírá dobrodružství z největších – Egypt.

Autorka všech těchto svazků, Colleen McCulloughová, sídlí a tvoří na ostrůvku Norfolk, zhruba 1 500 km východně od australského přístavu Brisbane a 1 500 km severozápadně od nejsevernějšího cípu Nového Zélandu. Povoláním je neuroložka a nic na její historické erudici ani na literární dráze nenasvědčuje, že by žila v robinzonské izolaci. V povědomí českých čtenářů (a televizních diváků) je spojena s dílem *Ptáci v trní.* (Nakladatelství IKAR připravuje v českém překladu její nejnovější historický román *Píseň o Tróji.)*

COLLEEN McCULLOUGHOVÁ

CAESAROVY ŘÍMANKY

Z anglického originálu Caesar's Women
(William Morrow and Company, Inc., New York, 1996)
přeložil Vladimír Svoboda
Odborná revize doc. dr. Václav Marek
Ilustrace na obálce Igor Piačka
Obálku navrhla Viera Fabianová
Technická redaktorka Helena lllíková
Mapy upravil Jan Žbánek
Vydalo nakladatelství Ikar Praha, spol. s r. o., ve spolupráci s Knižním klubem
v roce 1998 jako svou 498. publikaci
Vydání první
Sazbu zhotovilo Sdružení MAC, spol. s r. o., Praha
Vytiskly Tlačiarne BB, spol. s r. o., Banská Bystrica

TS 13/34
ISBN 80-7202-350-0 (Ikar. Praha)
ISBN 80-7176-799-9 (Knižní klub. Praha)